

T. C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

TÜRK DİLİ BİLİM DALI

Şemseddin Sami, Kamus-ı Arabî

DOKTORA TEZİ

Saleh JARADAT

Danışman:

Prof. Dr. Hatice ŞAHİN

BURSA-2020

T. C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı'nda **711641003** numaralı **Saleh JARADAT**'ın hazırladığı "**Şemseddin Sami, Kamus-ı Arabî**" konulu Doktora çalışması ile ilgili tez savunma sınavı,/...../ 20.... günü -saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin/çalışmasının (başarılı/başarısız) olduğuna

(oybirliği/oy çokluğu) ile karar verilmiştir.

Üye
(Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı)
Prof. Dr. Hatice ŞAHİN
Uludağ Üniversitesi

Üye
Prof. Dr. Gürer GÜLSEVİN
Ege Üniversitesi

Üye
Prof. Dr. Kerime ÜSTÜNOVA
Uludağ Üniversitesi

Üye
Prof. Dr. Semra ALYILMAZ
Uludağ Üniversitesi

Üye
Dr. Öğr. Üyesi Resul ÖZAVŞAR
Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi

...../...../ 2020

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Tarih: 22/4/2020

Tez Başlığı / Konusu: Şemseddin Sami, Kamus-ı Arabî

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 694.... sayfalık kısmına ilişkin,/...../..... tarihinde şahsım tarafından Turnitin..... adlı intihal tespit programından (Turnitin)* aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 2 'tür.

Uygulanan filtrelemeler:

Kaynakça hariç

Alıntılar hariç/dahil

5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

22/4/2020
Tarih ve İmza

Adı Soyadı: Saleh JARADAT
Öğrenci No: 711641003
Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı
Programı: Doktora
Statüsü: Y.Lisans Doktora

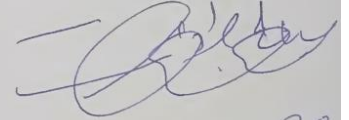
Danışman
(Hatice ŞAHİN 22/4/2020)

* Turnitin programına Bursa Uludağ Üniversitesi Kütüphane web sayfasından ulaşılabilir.

YEMİN METNİ

Doktora tezi olarak sunduğum "Şemseddin Sami, Kamus-ı Arabî" Başlıklı çalışmanın bilimsel araştırmaya, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntıların kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

Tarih ve İmza

20/07/2020

Adı Soyadı: Saleh JARADAT

Öğrenci No: 711641003

Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı

Programı: Doktora

Statüsü: Y. Lisans

Doktora

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı	: Saleh Jaradat
Üniversite	: Bursa Uludağ Üniversitesi
Enstitü	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	: Türk Dili ve Edebiyatı
Bilim Dalı	: Türk Dili
Tezin Niteliği	: Doktora Tezi
Sayfa Sayısı	: VIII + 691
Mezuniyet Tarihi	: / / 2020
Tez Danışmanı	: Prof. Dr. Hatice Şahin

Şemseddin Sami, Kamus-ı Arabî

Türk sözlükçülüğünün modernleşmesinde önemli rol üstlenen Şemseddin Sami, bu alandaki reformcu anlayışı ve savunduğu düşünceleri hem teorik olarak yazdığı çeşitli makalelerde sunmuş hem de hazırladığı sözlüklerde uygulamıştır. Şemseddin Sami'nin hazırladığı Kamus-ı Fransevî, Kamus-ı Arabî ve Kamus-ı Türkî gibi iki dilli ve tek dilli sözlükler sözlükçülük alanındaki yenilikçi anlayışın en önemli ürünlerindedir. Şemseddin Sami'nin yenilikçi anlayışının yansımaları sadece Türkçeden Türkçeye tek dilli sözlüklerde değil Arapçadan Türkçeye iki dilli sözlüklerde de görülmektedir. Bu sözlüklerde sistemellik ve erişilebilirlik özelliklerinin olması gerektiğini dile getirmiş ve bu anlayışı Kamus-ı Arabî'de uygulamıştır. Kamus-ı Arabî, Kamus-ı Türkî'de olduğu gibi bu alanda getirdiği yeniliklerle Arapça-Türkçe sözlükçülük çalışmalarında bir dönüm noktasını oluşturmaktadır. Bu sözlükte uygulanan ve Şemseddin Sami'nin tarz-ı cedit olarak nitelendirdiği sistem, modern sözlük bilimi kriterlerine büyük ölçüde uymaktadır. Bu açıdan Kamus-ı Arabî tamamlanmamış olmasına rağmen modern sözlükçülük anlayışıyla yazılan ilk Arapça-Türkçe sözlük olarak kabul edilebilir. Bu çalışmada Şemseddin Sami'nin sözlükçülük ile ilgili görüşleri ele alınmıştır. Kamus-ı Arabî sözlük bilimi açısından değerlendirilip Latin alfabesine aktarılmıştır. Sözlüğün bütün maddelerini kapsayan ve alfabetik olarak sıralanan bir dizin hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Şemseddin Sami, Kamus-ı Arabî, İki Dilli sözlükler, Türk sözlükçülüğü.

ABSTRACT

Name and Surname : Saleh Jaradat
University : Uludag University
Institution : Social Science Institution
Field : Turkish Language and Literature
Branch : Turkish Language
Degree Awarded : PhD
Page Number : VIII + 691
Degree Date : / / 2020
Supervisor : Prof. Dr. Hatice Şahin

Şemseddin Sami, Kamus-ı Arabî

Having played an essential role in the modernization of Turkish lexicography, Şemseddin Sami presented both his reformist understanding and his ideas in this field in various articles he wrote theoretically and applied them in dictionaries he prepared. Dictionaries such as Kamus-ı Fransevî, Kamus-ı Arabî, and Kamus-ı Türkî, are among the essential products of Şemseddin Sami's innovative understanding in the field of lexicologist. Reflections of Şemseddin Sami's creative agreement are not only seen in Turkish to Turkish monolingual dictionaries but also in Arabic to Turkish bilingual dictionaries. He stated that there should be systematic and accessibility features in these dictionaries and applied this understanding in Kamus-ı Arabî. Kamus-ı Arabî, as in Kamus-ı Türkî, is a turning point in Arabic-Turkish lexicography studies with the innovations it brings in this field. The system implemented in this dictionary, which Şemseddin Sami has described as the modern method, largely complies with the criteria of contemporary lexicology. In this respect, although Kamus-ı Arabî is not complete, it can be accepted as the first Arabic-Turkish dictionary written with a modern lexicography approach. In this study, we discussed the opinions of Şemseddin Sami about lexicography. And we evaluated Kamus-ı Arabî in terms of lexicography. We transferred to the Latin alphabet. We prepared An alphabetically ordered index to cover all the items of the dictionary.

Keywords: Şemseddin Sami, Kamus-ı Arabî, Bilingual dictionaries, Turkish lexicography.

Tablolar Listesi

Tablo 1: Ahmet Mukhtar Omar'a göre sözlük türleri.....	17
Tablo 2: "أرق" madde başı ve çekimleri.....	19
Tablo 3: madde başı ve ondan türetilen alt maddeler.....	20
Tablo 4: "بدح" madde başı ve ondan türetilen alt maddeler.....	21
Tablo 5: "برجس" maddesi.....	21
Tablo 6: Kamus-ı Arabî'de maddelerin türleri.....	23
Tablo 7: "يقح" maddesinin parçacıl yapısı.....	24
Tablo 8: "إيكار" maddesinin parçacıl yapısı.....	24
Tablo 9: "بالى" maddesi ve sesletim bilgisi.....	24
Tablo 10: "بطيخ" maddesi ve Arap lehçelerindeki okunuşları.....	25
Tablo 11: "بلال" maddesi ve sesletim bilgisi.....	25
Tablo 12: "جسان" ve "مجلود" maddeleri ve vezinleri.....	25
Tablo 13: Kamus-ı Arabî'de dil bilgisel bilginin verilişi.....	26
Tablo 14: Kamus-ı Arabî'de fiil olan maddelerde dil bilgisel bilgi.....	26
Tablo 15: Kamus-ı Arabî'de görevsel dil birimleri.....	27
Tablo 16: "أنس" maddesi ve dil bilgisel bilgisi.....	27
Tablo 17: "أرج" maddesi ve mastarları.....	28
Tablo 18: Maddelerde cinsiyet bilgisi.....	28
Tablo 19: Tanımın sonunda verilen cinsiyet bilgisi.....	29
Tablo 20: "أتمات" maddesi ve sayı bilgisi.....	29
Tablo 21: Kamus-ı Arabî'de maddelerin sayı bilgisi.....	29
Tablo 22: "بصاق" maddesi ve sayı bilgisi.....	29
Tablo 23: "بلاعق" maddesi ve sayı bilgisi.....	30
Tablo 24: "بشر" maddesi ve sayı bilgisi.....	30
Tablo 25: Kamus-ı Arabî'de eş anlamlılık bilgisi.....	31
Tablo 26: "جمود" maddesinin eş anlamlılık bilgisi (gibi) sözcüğüyle verilişi.....	31
Tablo 27: Kamus-ı Arabî'de zıt anlamlılık bilgisi.....	31
Tablo 28: Kamus-ı Arabî'de zıt anlamlılık bilgisi.....	31
Tablo 29: Kamus-ı Arabî'de alt anlamlılık bilgisi.....	32
Tablo 30: Kamus-ı Arabî'de maddelerin tanımında karşılaştırma yöntemi.....	32

Tablo 31: Kamus-1 Arabî’de işlevsel tanım.	33
Tablo 32: Kamus-1 Arabî’de eş anlamlı sözcüklerin arasında farkların açıklanması.	33
Tablo 33: Kamus-1 Arabî’de Arapçaya geçen bazı maddelerin köken bilgisi.	35
Tablo 34: Arapçaya geçen bazı maddelerin köken bilgisi için soru işareti kullanılışı.	35
Tablo 35: Kamus-1 Arabî’de bazı maddelerin öz biçim bilgisi.....	35
Tablo 36: Kamus-1 Arabî’de kullanım bilgisi verililişi.	36
Tablo 37: "أبل" maddesinin örneği.	36
Tablo 38: Kamus-1 Arabî’de hadis ve ayetlerin örnek olarak kullanımı.	37
Tablo 39: Kamus-1 Arabî’de örneklerin Türkçeye aktarılması.....	37
Tablo 40: "إكليل" maddesinde kısaltma kullanmadan sözlük içi gönderim.	38
Tablo 41: Sözlükte sözlük içi gönderim ifadeleri.	38
Tablo 42: Kamus-1 Arabî’de bazı maddelerde kısaltma kullanarak sözlük içi gönderim.....	38
Tablo 43: Kamus-1 Arabî’nin kapak sayfasının içeriği.....	39
Tablo 44: Kamus-1 Arabî’de kullanılan kısaltmaların cetveli.....	46

Resimler Listesi

Resim 1: Kamus-1 Arabî’nin kapak sayfası.	40
Resim 2: Kamus-1 Arabî’de 4. Defterin sonunda son veri olarak ihtar bilgisi.	42
Resim 3: Kamus-1 Arabî’nin 4. Defterin sonunda son veri olarak abonelerin listesi.	43
Resim 4: Tasrîfat-1 Arabiyyenin satış bilgileri.....	43
Resim 5: Sözlüğü satın alma ve abonelik bilgileri.....	44
Resim 6: Son veri olarak dağıtım bilgileri.....	45
Resim 7: Kullanılan işaret ve kısaltmaların listesi.....	45

İçindekiler

ÖZET	vi
ABSTRACT.....	vii
Tablolar Listesi	viii
Resimler Listesi	ix
İçindekiler	x
1. Giriş.....	1
1.1 Metnin Latin Alfabesine Aktarılmasında Takip Edilen Yöntem.....	2
2. Şemseddin Sami.....	4
3. Şemseddin Sami'nin Sözlükçülük ile ilgili Görüşleri	5
3.1 Şemseddin Sami'ye Göre Sözlüğün Tanımı ve Önemi	6
3. 2. Şemseddin Sami'ye Göre Sözlük Türleri ve Amacı	7
3. 3. Şemseddin Sami'ye Göre Araplarda Sözlük Çalışmaları	8
3. 4. Şemseddin Sami'ye Göre Türklerde Sözlük Çalışmalarının Durumu	9
3. 5. Şemseddin Sami'nin Kendi Dönemine Kadar Yazılan Sözlüklerin Hakkında Eleştirisi	10
3. 6. Şemseddin Sami'nin Sözlüklerde Türkçenin Arapça ve Farsçadan Ayrılmaması Noktasındaki Eleştirisi	12
3. 7. Şemseddin Sami'de Sistemselik ve Erişilebilirlik (Tarz-ı Cedit).....	12
3. 7. 1. <i>Kamus-ı Türki</i> 'deki Yenilikler	13
3. 7. 2. <i>Kamus-ı Arabî</i> 'deki Yenilikler.....	14
4. <i>Kamus-ı Arabî</i>	15
5. Sözlükçülük Açısından <i>Kamus-ı Arabî</i>	16
5. 1. Sözlüğün Türü.....	16
5. 2. Sözlüğün Kaynakları.....	18
5. 3. Bütüncül Yapı (Sözcük Listesi)	18
5. 3. 1. Madde Başı Seçimi ve Düzenlenmesi	19
5. 3. 2. Madde Başı Türleri	22
5. 4. Parçacıl Yapı.....	23
5. 5. Yazım ve Sesletim Bilgisi.....	24

5. 6. Dil Bilgisel Bilgiler.....	25
5. 7. Cinsiyet Bilgisi.....	28
5. 8. Sayı Bilgisi.....	29
5. 9. Tanım	30
5. 9. 1. Eş Anlamlılık	31
5. 9. 2. Zıt Anlamlılık	31
5. 9. 3. Alt Anlamlılık.....	32
5. 9. 4. Karşılaştırma.....	32
5. 9. 5. İşlevsel Tanım.....	32
5. 9. 6. Anlam Farkları.....	33
5. 10. Köken Bilgisi	34
5. 11. Kullanım Bilgisi.....	35
5. 12. Örnekleme.....	36
5. 13. Sözlük İçi Göndermeler	37
5. 14. Dış Veri.....	38
5. 14. 1. Baş Veri	39
5. 14. 2. Son Veri	42
6. Metin.....	47
7. Dizin.....	597
8. Sonuç.....	675
9. Kaynakça.....	677

1. Giriş

Arapça-Türkçe sözlük çalışmaları Kâşgarlı Mahmut'un 11. yüzyılda yazdığı *Divanü Lugati't-Türk* (DLT) ile başlamaktadır. Bilindiği gibi Kâşgarlı Mahmut bu başyapıtta Türkçenin sözvarlığını Arapça ile açıklamıştır ve bu nedenle DLT iki dil arasında yazılmış ilk sözlük olarak kabul edilmiştir. Sonraki dönemlerde Türklerin Arap bölgelerinde, özellikle Suriye ve Mısır'da siyasi varlıklarının güçlenmesiyle beraber doğal olarak Türkçe öğrenme amaçlı Türkçe-Arapça çeşitli sözlükler kaleme alınmıştır.

Türkler İslamiyet'i kabul ettikten sonra din dili olan Arapçaya büyük ilgi göstermiş, gerek Kuran'ın ve hadislerin doğru anlaşılabilmesi gerekse Arap hâkimiyetinin güçlü olduğu bölgelerde bulunmanın getirdiği bu dili öğrenme zorunluluğundan kaynaklanan bir ihtiyaçla Arapça sözlüklere yönelmişlerdir (Şahin, 2004: 2).

“Eski dönemlerde kaleme alınan sözlüklerimizin bir kısmı dinî olup, bu sözlüklerde Kuran'da ve dinî kaynaklarda geçen Arapça sözlerin Türkçe karşılığı verilmiştir. Bu sözlükler Kuran'ın Türkler tarafından daha kolay okunup anlaşılması için kaleme alınmış özel türde ve tematik sözlüklerdir.” (Yavuzarslan, 2017: 187)

14. yüzyıl ile Arapça-Türkçe arasında sözlükçülük çalışmaları Anadolu sahasında canlılık kazanmıştır. Bu sahada yazılan sözlüklerin ana amacı Kuran'ın dilini öğrenmek ve öğretmek olduğu için Arapça-Türkçe olarak ortaya çıkmıştır. Anadolu sahasında Arapça-Türkçe olarak yazılan eserlerin ilki Kuran'daki kelimelere yoğunlaşan *Lügat-ı Ferišteoğlu*'dur.

“Arapça-Türkçe lügatler merkezlerine iki mühim ana kaynağı alır: Cevheri'nin *Sihah*'ı ve Firuzabadi'nin *Kamus*'u. Bu iki mehaz, kademe kademe lügat ve gramer eserlerinden bin Düreyd'in *Cemhere*'si, Mutarrız'ın *Mugrib*'i, Suyuti'nin *Müzahir*'i gibi belli başlı referans eserlerden istifadeyle Osmanlı ilim ve edebiyatının Arapçaya duyduğu ihtiyacı karşılar. Cevheri'nin *Sihah*'ı Farsçanın Arapça ve Türkçe cihetinden tanzim edilen lügatlerinde de daima referans olacaktır.” (el-Vani 2014: 18)

Bu doğrultuda 16. yüzyılda Vankulu Mehmed Efendi, Cevheri'nin *Sihah*'ını tercüme ederek *Vankulu Lügati*'ni Arapça-Türkçe sözlükçülüğüne kazandırmıştır. Ahteri Mustafa tarafından aynı dönemde yazılan *Ahteri-i Kebir* ise geniş bir kaynakçadan faydalanarak tercüme usulüyle ortaya konmuştur.

Ahteri-i Kebir'in önsözünde yazar; *Şihah, Düstürü'l-Lüga, Tekmile* ve *Mecmelü'l-Lüga* gibi bilinen Arapça sözlüklere başvurduğunu ifade etmektedir (el-Karahisari, 2017: 17).

Yukarıda zikredilen eserler gerek madde başı seçiminde gerek tanımlamada Arapça-Türkçe sözlükçülük çalışmalarına hep kaynaklık etmiştir. Şemseddin Sami, *Kamus-ı Arabî*'de kaynakçasını geniş tutmuş, modern sözlükçülük ilkelerine uymuş, bu alanda daha önce yazılan sözlüklere göre çeşitli yeniliklere sahip bir sözlük ortaya koymaya çalışmıştır.

Bu açıdan *Kamus-ı Arabî* modern sözlükçülük anlayışıyla yazılan ilk Arapça-Türkçe sözlük olarak kabul edilebilir.

Bu tez, 8 bölümden oluşmaktadır. Aynı zamanda birinci bölüm olan tezin girişinde Arapça-Türkçe sözlüklerin tarihi gelişimi ele alınmıştır.

İkinci bölümde Şemseddin Sami'nin hayatı ile ilgili bilgiler aktarılmış, tekrara düşmemek için Şemseddin Sami'nin hayatını ve eserlerini detaylı bir şekilde inceleyen eserler tanıtılıp bu konuda daha fazla bilgi edinmek isteyenler bu çalışmalara yönlendirilmiştir.

Üçüncü bölümde Şemseddin Sami'nin sözlükçülük ile ilgili görüşleri detaylı bir şekilde incelenip sunulmuştur. Şemseddin Sami'nin bu görüşlerinin uygulamalı olarak eserlerinde nasıl yansıdıkları gösterilmiştir.

Dördüncü bölümde teze konu olan *Kamus-ı Arabî* kısaca tanıtıldıktan sonra beşinci bölümde sözlük, sözlük bilimsel açıdan detaylı olarak incelenmiştir. Bu bölümde Şemseddin Sami'nin Arapça-Türkçe sözlüklerin yapımında getirdiği ve uyguladığı yenilikler ve yöntemler açıklanmıştır.

Tezin altıncı bölümü, sözlük metninin Latin harfleriyle verildiği bölümdür. Yedinci bölümde ise Şemseddin Sami'nin sözlüğün girişinde belirttiği gibi sözlüğün bütün maddelerini içeren alfabetik sıra ve sayfa numarasıyla dizin eklenmiştir.

Sekizinci ve son bölümde çalışmanın sonuçlarıyla yararlanılan kaynakların listesi sunulmuştur.

1.1 Metnin Latin Alfabesine Aktarılmasında Takip Edilen Yöntem

1. Metinde ayin (◌) ve hemzeler (◌) gösterilmiştir.
2. Metinde Arapça ve Farsça kökenli kelimelerdeki uzun ünlüler (â, û, î) gösterilmiştir.
3. Ana madde başları kalın harflerle, alt madde başları normal harflerle ve sola kaydırılarak gösterilmiştir.

4. Metinde küçük harflerle yazılan ve çeşitli dil konularıyla açıklamalar içeren bölümler eğik yazı tipiyle yazılmıştır.
5. Eserin yazıldığı dönemde noktalama işaretlerinin kullanım biçimini muhafaza etmek için ve bu konuyu araştıran araştırmacılara eserdeki malzemeyi doğru aktarmak amacıyla, metinde kullanılan noktalama işaretleri olduğu gibi değiştirilmeden aktarılmıştır.
6. Madde başları dışında, metinde geçen Arapça kelime ve cümleler ayraç içinde gösterilmiştir. Ayrıca eserde kullanılan diğer özel işaretlere sadık kalınmıştır.
7. Metinde geçen ayetler, şiirler ve hadisler iki tırnak içerisinde aktarılmıştır.
8. Grek alfabesiyle metinde geçen kelimeler, olduğu gibi Grek alfabesiyle aktarılmıştır.
9. Latin alfabesiyle metinde geçen Fransızca ve İtalyanca kelimeler, olduğu gibi Latin alfabesiyle aktarılmıştır.
10. Arap alfabesiyle metinde geçen Farsça kelimeler, Latin alfabesiyle aktarılmıştır.

2. Şemseddin Sami

Türk dili ve edebiyatının en önemli şahsiyetlerinden biri olan Şemseddin Sami 1850 yılında Arnavutluk'taki Yanya şehrine bağlı olan Fraşer'de dünyaya gelmiştir. Babası, Halit Bey; annesi, Emine Hanım'dır; sekiz kardeşi vardır. Kalabalık bir aile içinde yetişen Şemseddin Sami babasını 1859 yılında ve annesini 1861 yılında kaybetmiştir. Ailenin sorumluluğunu büyük kardeşi olan Abdul Bey üstlenmiştir (Levend, 2010: 35).

Sami ilk eğitimini Fraşer'de görmüş, sonra Yanya'da Müderris Yakup Efendi'den özel ders almıştır. Rumca, Yunanca, Fransızca ve İtalyancayı öğrenmiştir.

1872'de İstanbul'a taşınan Sami, Naim Fraşeri ile Matbuat Kalem'inde çalışmaya başlamıştır. Hadîka gazetesinde makaleler yazmış, Fransızcadan çeviriler yapmıştır. Aynı yıl Türk edebiyatının ilk telif romanı *Taaşşuk-ı Talat ve Fitnat*'ı yayımlamıştır. Hadîka'nın kapanmasıyla Sirâc gazetesinde çalışmaya başlamış. Matbuat Kalem'indeki görevini sürdürürken bir yandan da bazı tiyatro eserleri kaleme almıştır. Bu sırada Trablusgarp vilâyet gazetesi için İstanbul'dan tecrübeli bir gazeteci talep edilince Matbuat Müdüriyeti tarafından Trablusgarp'a gönderilmiştir.

1875'te İstanbul'a dönüp yine gazeteciliğe devam etmiştir. Rodos'ta sürgünde bulunan Ebüzziyâ Mehmed Tevfik adına imtiyazını aldığı *Muharrir* mecmuasını çıkarmıştır (1876). 9 Şubat 1876'da Mihran Efendi ile Sabah gazetesini kurup ve kamuoyunda büyük ilgi gören gazetenin bir yıl kadar başyazarlığını yapmıştır. Sava Paşa, Cezayir-i Bahr-i Sefid valiliğine tayin edilince mühürdarı sıfatıyla 1877'de onunla Rodos'a gitti. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nın çıkması ve Rus ordularının Balkanlar'a kadar inmesi üzerine beş ay sonra gittiği Yanya'da Âbidin Paşa nezaretinde kurulan Sevkiyat-ı Askeriye Komisyonu'nda kâtip olarak çalıştı. Savaşın bitmesinin ardından İstanbul'a dönmüş ve bu defa Tercüman-ı Şark gazetesinin başyazarı olmuştur; burada "Şundan Bundan" başlığı altında makale yazmıştır (Uçman, 2010: 519-23).

1878'de Tercüman-ı Şark gazetesinin kapanması ardından gazetecilikten çeşitli alanlarda eser vermeye başlamıştır. 1879'da Mihran Efendi ile kurduğu Cep Kütüphanesi'nde Gök, Yer, İnsan, Medeniyet-i İslamiye, Kadınlar ve Esatir adlarıyla küçük hacimli kitaplar yayımlamaya başlamıştır. 1880'de II. Abdülhamid'in iradesiyle saraya alınarak Mâbeyn-i Hümâyun'da kurulan Teftiş-i Askerî Komisyonu kâtipliğiyle görevlendirilmiştir. Hayatının sonuna kadar sürdürdüğü bu görevinde rahat bir çalışma ortamı içinde sözlüklerini ve diğer önemli eserlerini hazırlamıştır.

Dil ve edebiyat alanlarında iz bırakmış eserler yazan, Türk dili ve edebiyatı ile ilgili fikir oluşturan ve adını bu alanlarda ölümsüzleştiren Sami, 18 Haziran 1904'te vefat etti ve Erenköy'de Sahrayı cedit Mezarlığı'na toprağa verilmiştir (Uçman, 2010: 519-23).

Tekrara düşmemek için bu bölümde Şemseddin Sami ile ilgili kısa bilgiler aktarılmıştır. Şemseddin Sami'nin hayatını ve eserlerini detaylı bir şekilde inceleyen aşağıdaki eserlere başvurulabilir.

İsmail Hakkı Eldem'in (1313) *On Dördüncü Asrın Türk Muharrirleri* kitabı, Şemseddin Sami'nin hayatı ve çalışmaları ile ilgili kaleme alınan, daha çok Şemseddin Sami'nin tiyatroculuğuna yoğunlaşan ilk eserdir.

Hikmet Turhan Dağlıoğlu'nun (1934) *Şemseddin Sami Bey Hayatı ve Eserleri* adlı kitabı Şemseddin Sami ile ilgili kaleme alınan ilk kapsamlı kitaptır. Eserin önemli özelliklerinden biri, yazarın Şemseddin Sami'nin oğlundan edindiği özel evrakını değerlendirip okuyuculara sağlamasıdır.

Agâh Sırrı Levent'in (2010) kaleme aldığı *Şemseddin Sami Hayatı Sanatı, Eserleri* adlı kitap Şemseddin Sami ile ilgili yazılan en önemli ve kapsamlı eserlerdendir. Bu eserde, Şemseddin Sami'nin hayatı, kişiliği ve yaşadığı dönemin çeşitli yönlerinden özelliklerini ele alındıktan sonra bütün eserleri tespit edilip değerlendirilmiştir.

Yayın kurulu tarafından kaleme alınan, İsmail Yerguz (1997) editörlüğünde hazırlanan *Şemseddin Sami Yaşamı, Sanatı, Yapıtları* adlı kitap, Şemseddin Sami ile ilgili hazırlanan kaynaklardandır.

Yüksel Topaloğlu (2012) tarafından hazırlanan *Şemseddin Sami, Süreli Yayınlarda Çıkmış Dil ve Edebiyat Yazıları* adlı kitapta Şemseddin Sami'nin hayatı, dil ve edebiyat hakkındaki görüşleriyle ilgili değerlendirmelere yer verilmiş, yazarın süreli yayınlarda çıkmış bütün yazıları asıl metne sadık kalınarak Latin alfabesine aktarılmıştır.

Uğur Akıl (2019) tarafından hazırlanan *Şemseddin Sami'nin Küçük Kamus-ı Fransevî* adlı Fransızca-Türkçe sözlüğünün Transkripsiyonu adlı yüksek lisans tezinin inceleme bölümünde Şemseddin Sami'nin bütün eserleri ile ilgili bilgiler verilir ve bu eserler ile ilgili yapılan akademik çalışmalar tespit edilmiştir.

3. Şemseddin Sami'nin Sözlükçülük ile ilgili Görüşleri

Türk sözlükçülüğünün modern sözlükçülük anlayışına geçişinde önemli rol üstlenen Şemseddin Sami, bu alandaki yenilikçi anlayışını ve savunduğu düşünceleri hem teorik olarak yazdığı çeşitli

makalelerde ele almış, hem de hazırladığı sözlüklerde uygulamalı olarak göstermiştir. Şemseddin Sami'nin hazırladığı *Kamus-ı Fransevî*, *Kamus-ı Arabî* ve *Kamus-ı Türkî* bu anlayışın en önemli ürünlerindedir.

Şemseddin Sami'nin çeşitli yazılarında tartıştığı konuların başında dilin adı meselesi yer almaktadır. Şemseddin Sami'ye göre dilin adı Osmanlıca ya da Lisan-ı Osmanî değil, Türkçe ve Lisan-ı Türkî olarak kullanılmalıdır. Bu düşünceden hareketle hazırladığı Türkçenin tek dilli sözlüğünü *Kamus-ı Türkî* olarak adlandırarak Anadolu sahasında Türk adını taşıyan ilk sözlüğü meydana getirmiştir.

Şemseddin Sami'nin makalelerinde ele aldığı konulardan biri de o dönemde yazılan sözlüklerin madde başlarının seçimi konusuydu. O döneme kadar yazılan sözlüklerin madde başı listesini Türkçede hiç kullanılmayan Farsça ve Arapça sözcüklerin doldurmasını eleştirmiştir. Sözlüklerde madde başları sadece Türkçe asıllı veya yabancı dillerden geçip Türkçede kullanılan sözcükler olması gerektiğini savunmuştur.

Şemseddin Sami'nin yenilikçi anlayışı sadece Türkçeden Türkçeye sözlükler konusunda değil Arapçadan Türkçeye sözlüklerde de görülmektedir. Bu sözlüklerde sistemsellik ve erişilebilirlik özelliklerinin olması gerektiğini dile getirmiş ve bu anlayışı *Kamus-ı Arabî*'de uygulamıştır.

Şemseddin Sami'nin sözlükçülük ile ilgili görüşleri, *Kamus-ı Türkî*'nin “İfade-i Meram” başlıklı bölümünde, *Lisanımızın Tahdidi*, *Kamus-ı Türkî (Osmanî)* ve *Kamus-ı Türkî ve Kamus-ı Arabî* gibi makalelerinde ele alınmıştır.

Şemseddin Sami'nin gerek dil ve edebiyat konularıyla gerek sözlük bilimi ile ilgili görüşleri, o günkü dil ve edebiyat alanlarında yaygın olan fikir ve uygulamalara ağır eleştirilerle birlikte ortaya konmuştur. Makalelerinde dile getirilen ve sözlüklerinde uygulanan bu yenilikçi görüşlerinin en önemli yanı, bir mecburiyetten doğup bu alanda ciddi eksiklikleri doldurmak amacıyla sunulmuş olmasıdır. Bu şekilde ortaya çıkan bu görüş ve uygulamalar Türkiye'de benimsenmiş ve bu alandaki çalışmalara kılavuzluk etmiştir.

3.1 Şemseddin Sami'ye Göre Sözlüğün Tanımı ve Önemi

Sözlük, bir dilin sözcüklerini çeşitli sistemlere göre (genelde alfabetik olarak) listeleyen, o sözcükleri tanımlayan, sesletim, köken ve kullanım gibi dilsel bilgilerini veren bir başvuru kaynağıdır.

Şemseddin Sami, hem Kamus-ı Türki'nin "İfade-i Meram" kısmında hem de Kamus-ı Arabî ve Kamus-ı Türki makalesinin başında sözlüğün tanımına değinmiştir.

Şemseddin Sami'ye göre sözlük, bir dilin söz varlığını içeren edebiyat ürünlerinin temelini oluşturan kitaptır. Sözlüğü düzenlenmeyen bir dil birkaç kitaba sahip olsa bile edebî dil sayılmaz. Çünkü bu dilin sözcük yapısı ve bu sözcüklerin anlamları, kullanım biçimleri ve yazılış kurallarını belirleyen ve bir standarda kavuşturan bir sözlük bulunmadan bu dil ile dilin kullanıcıları tarafından sağlıklı biçimde anlaşılacak edebî metinleri meydana getirmek mümkün değildir (Şemseddin Sami, 1315: 306).

Bu tanımdan hareketle Şemseddin Sami'ye göre tek dilli sözlüğün görevleri şunlardır:

- * Dilleri koruyan edebî çalışmalara sağlam malzeme temin etmek.
- * Bir dili teşkil eden sözcüklerin kökenini, çekimlerini, anlamını, kullanım alanını ve doğru yazılışını gösteren bir başvuru kaynağı olmak.
- * Dil kullanıcılarının doğru yazmalarını ve okumalarını sağlamak.
- * Bir dilin söz varlığını korumak ve zamanla bazı sözcüklerin unutulmasını veya yanlış kullanılmasını engellemek.

3. 2. Şemseddin Sami'ye Göre Sözlük Türleri ve Amacı

Çağdaş sözlük bilimine sözlükler, sözlüğün çıkış noktasına (abecesel ve tematik), madde başlarının sıralama sistemine, sözlüğün kapsamına (genel ve özel), sözlüğün dil sayısına (tek dilli, iki dilli vs.), kullanıcıların yaşına, sözlüğün boyutuna, zaman eksenine, (art zamanlı ve eşzamanlı) sözlük kullanıcısının diline ve ortamına göre nitelendirilebilir.

Şemseddin Sami'ye göre sözlüklerin türleri çeşitlilik gösterebilir. Ancak makalesinde sözlükleri dil sayısı noktasından hareketle değerlendirmiştir. Sözlükler dil sayısına göre, tek dilli sözlükler ve iki dilli sözlükler olarak ayrılabilir. Birinci tür olan tek dilli sözlüklere "Lügat-ı Milliye" terimini kullanmıştır. İkinci tür ise iki dilli sözlüklerdir. Bu sözlükler, öğrenilmek istenilen kaynak dilden hedef dil olan "Lügat-ı Milliye"ye tercüme yoluyla meydana getirilen başvuru kaynaklarıdır. Arapça, Farsça ya da Fransızcadan Türkçeye mütercem olan sözlükler bu türün örneklerindedir. Bu sözlükler yazılış amacına göre iki çeşittir. Örneğin Arapçadan Türkçeye bir sözlüğün yazılış amacı, Türklere Arapçayı öğretmek iken Türkçeden Arapçaya olan bir sözlüğün yazılış amacı, Araplara Türkçeyi öğretmektir (Şemseddin Sami, 1315: 306).

Şemseddin Sami'ye göre tek dilli sözlüklerin amacı dilleri muhafaza etmek, iki dilli sözlüklerin amacı ise dil öğreniminde yardımcı olmaktır.

3. 3. Şemseddin Sami'ye Göre Araplarda Sözlük Çalışmaları

Araplarda sözlük çalışmaları 7. yüzyıldan itibaren önem kazanmaya başlamıştır. Bu dönemde dil bilimciler, dillerini muhafaza eden ve yabancı kavimlerle karışmamış olan Arap göçebe aşiretlerinin dillerini derleyip garip ve bilinmeyen sözcükleri kayda geçirmişlerdir. 8. yüzyılda *Kitabu'l-Ayn* sahibi olan Halil bin Ahmed el-Ferahidi'nin öncülüğüyle Arapçanın kapsamlı sözlükleri meydana çıkmaya başlamış ve sözlükçülük çalışmaları hız kazanmıştır. Araplar İslamiyet ile diğer milletlerle yakın temasta bulunsalar da iki dilli sözlükler yazmayıp, Kuran'ı ve hadis metinlerini doğru anlamak için ve Arapçanın özgün söz varlığını korumak için tek dilli sözlüklere ağırlık vermişlerdir.

Şemseddin Sami makalesinde, Arapların sözlükçülük alanında öncülük rolüne dikkat çekmiş ve bu hususta Türk sözlükçülüğü çalışmalarına “muktedâ” olduklarını söylemiştir (Şemseddin Sami, 1315: 306).

Şemseddin Sami Araplarda tek dilli sözlük çalışmalarının aşamalarından bahsetmiştir. Araplar, bu çalışmalar kapsamında ilk önce tek konulu, bir nesneyi esas alan tematik sözlükler meydana getirmişlerdir. Ebû Amr eş-Şeybânî (728-821)'nin *Kitâbü'l-Hayl* (At Kitabı), Ebu Zeyd el-Ensârî (730-830)'nin *Kitâbü'l-Matar* (Yağmur Kitabı) ve *Kitâbü'l-Leben* (Süt Kitabı), Ebû Sa'îd el-Asma'î (740-828)'nin *Kitâbü'l-Hayl* (At Kitabı), *Kitâbü Halki'l-insân* (İnsanın Yaratılış Kitabı), *Kitâbü'n-Nahl ve'l-kerm* (Hurma ve Üzüm Ağaçları Kitabı), *Kitâbü'n-Nebât* (Bitkiler Kitabı) adlı eserleri bu dönemin ve bu dönemdeki Arap sözlükçülük anlayışının ürünlerindedir (Kaş, 2007: 9).

Daha sonra Halil bin Ahmed el-Ferahidi tarafından hazırlanan *Kitabu'l-Ayn* ile alfabetik sistem gibi belli sistemlere göre düzenlenmiş genel sözlükçülük çalışmalarına geçilmiş, daha kapsamlı ve sistematik sözlükler yazılmaya başlanmıştır.

Şemseddin Sami, Arap sözlükçülüğünün kısa bir tarihçesinden bahsederek ve Araplarda sözlükçülüğe verilen önemi anlatarak Türklerde tek dilli sözlüklere önem verilmemesini eleştirmek istemiştir.

Türk sözlükçülüğünün gelişmesi iki dilli sözlüklerin etrafında oluşurken Arapların sözlükçülük tarihinde tek dilli sözlüklere önem verilmiştir. Şemseddin Sami, dil ve edebiyat alanında örnek olarak

alınan Arapların neden sözlükçülük konusunda örnek alınmadıklarını ve Türklerde neden tek dilli sözlüklere önem verilmediğini sorgulamıştır.

3. 4. Şemseddin Sami'ye Göre Türklerde Sözlük Çalışmalarının Durumu

Türk sözlük çalışmalarının 11. yüzyılda Kaşgarlı Mahmut'un *Divanü Lügat'it Türk* ile başladığı bilinmektedir. Türkçeden Arapçaya olan bu sözlüğün amacı Araplara Türkçeyi tanıtmaktır. Türkçe öğrenmek isteyen Araplara kaynak olarak hazırlanan nadide eserlerdendir. Ancak Türk dili alanında o günden Şemseddin Sami'nin dönemine kadar Türkçenin söz varlığını kapsamlı bir biçimde esas alıp açıklayan bir sözlük meydana getirilmemiştir.

Şemseddin Sami *Kamus-ı Türki*'nin "İfade-i Meram" bölümünde Türk dilinin o güne kadar söz varlığını toplayan bir sözlüğün bulunmamasını, Türk dilinin gramerini gerçekten açıklayan ve sistemli olan bir gramer kitabının yazılmamasını eleştirmektedir.

Şemseddin Sami'ye göre medenî olan her milletin en önemli görevi dilini muhafaza etmektir. Türklerin binlerce yıldan beri edebî bir dile sahip olmalarına rağmen bu konuya gerektiği kadar önem vermemelerinin büyük bir kusur olduğunu düşünmektedir. Bu kusurun bir neticesi olarak Türkçenin birçok sözcüğü unutulmuş ya da bırakılmış, yerine Arapçadan veya Farsçadan aynı anlamı ifade eden kelimeler ödünç olarak alınmıştır. Bu yolla söz varlığı açısından zengin olan Türkçe, ifade kabiliyeti açısından zayıf bırakılıp ödünç aldığı sözcükleri avam telaffuzuna göre değiştirilerek galatlar ile dolu bir lisan hâline getirilmiştir (Şemseddin Sami, 1317: 2).

Şemseddin Sami aynı konuya *Kamus-ı Arabî ve Kamus-ı Türki* makalesinde de değinmektedir. Şemseddin Sami'ye göre, Türklerin bin seneden beri yazılı edebiyat ürünleri meydana getirmelerine rağmen Türkçenin söz varlığını kapsayan ve düzenleyen bir sözlük oluşturmak konusunda geç kalmış olmaları taaccübe ve teessüfe müstahaktır (Şemseddin Sami, 1315: 306).

Şemseddin Sami'ye göre sözlük hazırlamaktaki amaç, Arapça ve Farsçayı öğrenmek ise önce ana dil (bu durumda Türkçe) hakkıyla öğrenilmelidir. Oysa bugüne kadar bu kurala uyulmamış, Türkçeyle ilgili beceriler zayıf kaldığı için ikinci dil öğrenilememiştir.

Şemseddin Sami, önce Türkçeden Türkçeye bir sözlük hazırlanması gerektiğinin altını çizmektedir. Çünkü böyle bir sözlüğe sahip olmayan bir Türkçe zapt edilmiş edebî bir dile sahip sayılmaz. Kendi sözlüğünü oluşturmayan bir millet, hem edebiyatını doğru anlamaktan uzaklaşır hem de ikinci dil öğrenimi konusunda geride kalır.

Bilindiği gibi bu konu Tanzimat Dönemi'nden sonra tartışılmaya başlanmıştır. “Özellikle 19. yüzyılın ortalarından sonra, bir başka terim ile Tanzimat'tan sonra dili bağımsız bir varlık olarak değerlendiren aydınlarımızın sayesinde bu konu gündeme gelmiş ve çalışmalar artmıştır” (Parlatır, 1995: 4). Bu aydınların başında Namık Kemal gelmektedir. “Namık Kemal, öncelikle Türkçenin kapsamlı bir sözlüğünün hazırlanması gerektiğini düşünmektedir. O, dilimizin Arapça ve Farsça kelimelerden fazlaca etkilendiğini kabul eder. Fakat Arapçaya ve Farsçaya ait sözlüklerin hiçbir zaman bir Osmanlı için yeterli olmadığı görüşündedir.” (Koç, 2007: 16).

Şemseddin Sami bu görüşleri teorik olarak savunmakla kalmamış Anadolu sahasında Türkçeyi “Osmanlıca” değil Türkî ve Türkçe olarak adlandırarak ve Türkçe kelimeleri esas alan ilk sözlük olan Kamus-ı Türkî'yi hazırlayarak uygulamaya da koymuştur.

3. 5. Şemseddin Sami'nin Kendi Dönemine Kadar Yazılan Sözlüklerin Hakkında Eleştirisi

Şemseddin Samî, kendisinden önce yazılmış olan sözlüklerin düzenleniş sistemlerini, madde başı seçimlerini ve sözlüklerin tanımlama yöntemlerini eleştirmiştir.

Dili tahsil eden öğrenciler tarafından sözcüklerin bu sözlüklerde kolay bulunamadığı gibi anlamlarının da tam olarak açıklanmadığını ve örnek cümlelere de yer verilmediğini belirtmiştir. Ayrıca anlamların birbirlerinden hiçbir işaretle ayrılmaksızın karmakarışık yerleştirildiğine dikkat çekmiştir (Yavuzarslan, 2004: 198).

Şemseddin Sami'nin o dönemde yazılan sözlüklerde eleştirdiği noktalardan biri maddelerin sıralanma sistemi ve bu sistemde bulunan eksiklikler ve kusurlardır. O sözlüklerde alfabetik sıralamaya doğru bir şekilde uyulmadığı görüşündedir. Örneğin fethalı hemze ile başlayan kelimelerin esreli hemze ile başlayan kelimelerden ayrı verilmesine, kâf-ı Fârsînin kâf-ı Arabî ile bir tutulmamasından kaynaklanan karışıklıklara dikkat çekmiştir.

Dil öğrenmek için kullanılan, öğrenciler tarafından daima başvurulan sözlüklerin sadece geniş ve detaylı olması yeterli olmayıp; iyi dizilmiş, kapsamlı ve madde başlarına kolay erişilebilir olmaları da gerekmektedir. Bu özellikler bilinen geleneksel, eski usullere göre yazılan sözlüklerde bulunmamaktadır. Bu doğrultuda Şemseddin Sami'ye göre Fîyruzabâdi'nin Kamus'unun tercümesi olan *Okyanus*'tan, *Sıhah-ı Cevherî*'nin tercümesi olan *Vankulu Lügat*'inden, *Ferheng*, *Burhan* tercümelerinden ve Esad Efendi'nin *Lehçetü'l-Lügat* sözlüğünden yararlanmayı beklemek akla ve gerçeğe aykırıdır.

Şemseddin Sami eleştirdiği bu sözlüklere Ahmet Vefik Paşa'nın *Lehçe-i Osmanî* sözlüğünü de katmıştır. Ona göre bu sözlüklerden sadece sözlük hazırlamak isteyen uzmanlar yararlanabilir. Çünkü bu sözlüklerin hiçbirinde istenilen sistemsellik ve erişilebilirlik özelliği bulunmamaktadır. Aslında Şemseddin Sami'nin hazırladığı *Kamus-ı Türki*'nin genel kabulünün ve revacının, bu eksiklikleri doldurmasından ve bu olumsuzluklardan uzak olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Herhangi bir sözlükte bulunması gereken bu özelliklerin *Kamus-ı Arabî*'de de olduğu görülmektedir.

Şemseddin Sami bu konuya “*Lisanımızın Tahdidi*” makalesinde de geniş bir yer vermektedir. Bu makalede Türkçeye Arapça ve Farsça arasında belli bir çizgi ve sınır konulması gerektiğini vurgulamıştır. Bu dillerde bulunan ve Türkçede kullanılmayan sözcüklerin Türkçeye mal edilmesine ve hazırlanan sözlüklerde yer verilmesine sert bir dille karşı çıkmıştır.

“*Lügat-ı Osmaniye* unvanları altında neşrolunan lügat kitaplarına derc edilen kelimat-ı Arabiye ve Farisiye o kadar çoktur ki, içlerinden bihakkın lisanımızın malı addolunmaya müstahak olanları yüzde bir nispetinde bile değildir ve hele yüzde doksanı ebedî bir Türk ağzına düşmemiş ve bir Türkçe kitaba girmemiştir.” (Şemseddin Sami, 1316: 3)

Şemseddin Sami Redhouse'un *Lügat-ı Osmaniye* sözlüğünü örnek göstererek o dönemde yazılan sözlüklerin madde başlarının seçimi açısından kusurlarını izah etmeye çalışmıştır. Redhouse'un sözlüğünün 30000 madde başından oluşmasına rağmen bunlardan hiçbiri Türkçe olmadığını bir dilin bu kadar kelime ödünç almasının akla aykırı olduğunu ve bu kelimelerin çoğunun Osmanlıcada hiç kullanılmadığını örneklerle dile getirmiştir.

“Mesela “*Lügat-ı Osmaniye*” unvanıyla neşrolunan lügatlerin en makulü olanı Redhouse'un malum eseri asıl Türkçe olarak hiçbir kelimeyi havi olmadığı hâlde 30000'den ziyade lügat havidir!... Bir lisanın yalnız sair-i elsineden ahz ve istiare ettiği lügatler bu miktara nasıl balığ olabilir! Kitab-ı mezkûrun ale't-tesadüf açtığımız bir sayfada birbiri arkasında tecyîz, tecyîf... Lügatlerini görüyoruz. İnsaf buyrulsun! Bu lügatlerin nereleri Osmanlıca? Bunları hangi Osmanlı biliyor veya kullanıyor ve kullanmaya ne lüzum ve ihtiyaç vardır.” (Şemseddin Sami, 1316: 3)

Şemseddin Sami'nin dönemine kadar yazılan sözlüklerde eleştirdiği noktalar şunlardır:

- * Maddelerin sıralanmasının düzensiz olması.
- * Sözlüklerin erişilebilirlik özelliği açısından kusurlu olmaları.

- * Maddelerin seçiminde tutarsızlık olması. Az kullanılan, Türkçeye geçmemiş olan, Arapça ve Farsçada bile az bilinen sözcüklere yer verilirken, sözlüklerde bulunması gereken sözcüklere yer verilmemesi.
- * Madde tanımlarının eksik olması.
- * Tanımlarda örnek cümlelerin doğru şekilde kullanılmaması.
- * Gerek maddelerin niteliğini gösteren gerek tanım bölümünü düzenleyen özel işaretlerin kullanılmaması.
- * Sözlüklerin Türkçenin söz varlığını kapsamaması ve “ılam-ı malum” anlayışından hareketle Türkçe kökenli sözcüklerin sözlüğe alınmaması.

3. 6. Şemseddin Sami'nin Sözlüklerde Türkçenin Arapça ve Farsçadan Ayrılmaması Noktasındaki Eleştirisi

Şemseddin Sami'nin sözlükçülük alanındaki eleştirilerinden biri, o döneme kadar yazılan sözlüklerin istenen hedefe ulaşamamaları ve Türkçenin Arapça ve Farsçayla arasına bir sınır koymamasıdır. O döneme kadar yazılan tek dilli sözlükler adeta tek dillilik özelliğini yitirmiş, Türkçede hiç kullanılmayan Arapça ve Farsça sözcüklerle doldurulmuştur.

Şemseddin Sami'ye göre tek dilli sözlüklerin ana amacı bir dilin söz varlığını muhafaza etmektir. Hâlbuki bu döneme kadar yazılan ve “Lügat-ı Osmanî” adını alan bu sözlükler, bu görevi yerine getirememiştir. Çünkü bu sözlüklerde birbirinden farklı diller olan Arapça, Farsça ve Türkçenin sözcükleri yan yana dizilmiş ve bu sözlükler herhangi bir dilin söz varlığını kapsamamıştır. Bu sözlükler, Türkçenin söz varlığı için bir başvuru kaynağı olamaz. Ayrıca ne Arapça ne de Farsça için müracaat edilebilir kaynaklardır (Şemseddin Sami, 1315: 307).

3. 7. Şemseddin Sami'de Sistemsellik ve Erişilebilirlik (Tarz-ı Cedit)

Şemseddin Sami, modern sözlükçülük anlayışından hareketle hem Türkçeden Türkçeye hem de Arapçadan Türkçeye iyi tertip edilmiş, başvurulduğunda kolaylık sağlayan sözlükler yazılması gerektiğini vurgulamıştır:

“Her an mürâcaat edilecek olan lügat kitaplarının yalnız vüsat ve tafsilleri matlup olmayıp en ziyade hüsn-ü tertipleri ve gerek zapt ve hıfzda gerek müracaat hâlinde sühulet-bahş olmaları elzemdir.” (Şemseddin Sami, 1315: 307)

Şemseddin Sami'nin "tarz-ı cedit" olarak adlandırdığı bu yenilik anlayışı hem Kamus-ı Türkî'de hem de Kamus-ı Arabî'de görülmektedir.

Bu bölümde Şemseddin Sami'nin bu iki sözlükte uyguladığı yenilikler ana hatlarıyla izah edilmeye çalışılacaktır.

3. 7. 1. Kamus-ı Türkî'deki Yenilikler

1. Şemseddin Sami'nin *Kamus-ı Türkî*'de getirdiği ilk yenilik sözlüğün adı konusunda olmuştur.

Hazırladığı sözlükte-'Türkî' adıyla- birçok yazardan farklı olarak Türkçenin sözvarlığını ortaya koymuş, bu dilin adının Türkçe olduğunu belirtmiştir (Aksan, 1998: 116).

"Asıl bu lisanla mütekellim olan kavmin ismi "Türk" ve söyledikleri lisanın ismi "lisan-ı Türkî"dir. Cühelâ-yı avam indinde mezmum addolunan ve yalnız Anadolu köylülerine ıtlak edilmek istenilen bu isim intisabıyla iftihar olunacak bir büyük ümmetin ismidir." (Şemseddin Sami, 1298: 117)

Şemseddin Sami bu dilin Osmanlı devletinden önce var olduğu için lisan-ı Osmanî veya Osmanlıca olarak adlandırılmasına karşı çıkmış, bu adlandırmanın tarihî gerçeklere ve dil bilimine aykırı olduğu görüşündedir.

Şemseddin Sami'nin kaleme aldığı metinlerde lisan-ı Osmanî veya Osmanlıca yerine sık sık Türkçe ve lisan-ı Türkî terimini kullanmıştır. Bu açıdan bakıldığında Tanzimat Dönemi metinlerinde Türkçe kavramı, hiçbir metinde Şemseddin Sami'nin metinlerindeki kadar yoğun bir şekilde kullanılmamıştır (Topaloğlu, 2012: 58).

2. Şemseddin Sami'nin *Kamus-ı Türkî*'de getirdiği ikinci önemli yenilik, Farsça ya da Arapçaya ait olup Türkçede kullanılmayan sözcükleri madde başı listesine almamaktır. Osmanlı döneminde yazılan sözlüklerde madde başları için dilde "kullanım" şartı koşan ilk sözlükçü olmuştur. Bu yöntemle dilin standartlaşmasını ve söz varlığı açısından istikrara kavuşmasını sağlamaya çalışmıştır. Şemseddin Sami'ye göre kullanımda bulunmayan, dolayısıyla sözlüğe alınmayan yabancı dillere ait sözcüklerin dilde kullanılması yanlıştır:

"Her lisanın tam ve mükemmel olan lügat kitabı o lisanda, gerek an-asıl kendi malı bulunsun ve gerek elsine-i saireden mehuz olsun, kullanılan kelimelerin kâffesini cami olur ve o lügat kitabında mevcut olmayan hiçbir kelimenin o lisanda istimali caiz olamaz." (Şemseddin Sami, 1316: 3)

3. Şemseddin Sami Türkçenin korunması, Türkçe asıllı kelimelerin ihya edilmesi ve kullanıma tekrar sokulması için kullanımdan düşmüş veya unutulmuş bazı arkaik sözcükleri madde başı listesine almıştır.

4. *Kamus-ı Türkî*'de madde başlarının köken bilgileri özel kısaltmalar kullanılarak özenle gösterilmiştir. Bu nedenle *Kamus-ı Türkî* etimolojik açıdan zengin bir sözlük sayılabilir.

5. Sözlükte madde başının türü özel kısaltmalar kullanılarak sistemli bir şekilde gösterilmiştir.

6. Sözlükte madde başı özel bir alanda, özel durumlarda ya da sadece bazı kelimelerle birlikte kullanılıyorsa o maddenin kullanım etiketi yay ayraç içinde gösterilmiştir. Bu yöntemle dilin doğru kullanılması ve dil kullanıcılarının hataya düşmemeleri amaçlanmıştır.

7. Tanım bölümünde bulunan bileşenlerin arasındaki ilişkileri göstermek için özel işaretler kullanılmıştır. Bu işaretler sözlüğün başındaki "İşarat-ı Mahsusa" bölümünde detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

8. Arapça ya da Farsçadan Türkçeye geçen ve Türkçede yeni anlam kazanıp anlamları değişen kelimelerin tanımında bu değişiklikler açıklanmıştır.

9. Tanım bölümünde verilen madde başlarının anlamları iyice izah edilmek amacıyla tam cümle olarak örnekler verilmiştir.

3. 7. 2. *Kamus-ı Arabî*'deki Yenilikler

Şemseddin Sami'nin sözlükçülük alanında yenilikçi üslubu, sadece *Kamus-ı Türkî*'de değil, hazırladığı tüm sözlüklerde olduğu gibi *Kamus-ı Arabî*'de de görülmektedir. *Kamus-ı Arabî*'nin, Arapçadan Türkçeye sözlükçülük çalışmaları arasında modern sözlük bilimi yöntemleri -Şemseddin Sami'nin terimiyle "tarz-ı cedit"- ile hazırlanan ilk Arapça-Türkçe sözlük olduğu söylenebilir. Bu sözlük, Şemseddin Sami'nin sözlüklerde arzu ettiği hüsn-ü tertîp ve sühulet-bahş özelliklerini yerine getirmektedir.

Bu sözlükte öne çıkan ve Arapça-Türkçe sözlük çalışmalarında Şemseddin Sami'nin getirdiği yenilikler ana hatlarıyla şunlardır:

1. Madde başlarının sıralamasında alfabetik sistem kullanılmış, alt maddelerin sıralamasında hem alfabetik sistem hem taklip (çekim) sistemi kullanılmıştır. Madde başlarından çekimlenen sözcükleri alt

madde olarak göstermekteki amaç, Arapçanın çekimli bir dil olmasının özelliğine önem vererek Arapçayı öğrenmek isteyen Türklere kolaylık sağlamaktır.

2. Maddelerin tamamı harekeli olarak verilerek yanlış okumalar önlenmiştir. **Hemen** hemen her maddenin yanında o maddeden yapılan mastarlar, çoğullar, ikilikler, geçmiş zaman ve şimdiki zaman çekimleri gösterilmiştir.

3. Maddelerin sözcük türü bilgisi ve çeşitli dil bilgisel bilgileri özel kısaltmalar kullanılarak verilmiştir.

4. Yabancı dillerden Arapçaya giren sözcüklerin köken bilgisi ve bazen de kaynak dilde yazılışı gösterilmiştir. Bazı Arapça asıllı kelimelerin öz biçimleri açıklanmıştır. Sözlükte köken bilgisi açıklamaları, dil öğrenenlere karışıklık çıkarmamak için sınırlı kullanılmıştır.

5. Madde başlarının tanımları numaralandırılmış, çoğu zaman detaylı bir şekilde verilmiştir. Birçok maddede birden fazla anlam verilmiştir.

6. Tanım bölümünde özel kısaltma kullanılarak metin içi gönderim teknikleri kullanılmıştır.

7. Maddelerin kullanım etiketi, yani sözcüğün kullanıldığı alan, durum veya bağlam gösterilmiştir.

8. Sözlük, dil bilgisinde işlevi olan maddelerin işlevlerini açıklayarak gramer açısından zenginleştirilmiştir.

9. Arapçada eş anlamlı olarak görülebilen sözcüklerin arasındaki ince farklar dikkatli ve doğru biçimde açıklanmıştır.

4. *Kamus-ı Arabî*

Kamus-ı Arabî: Arabîden Türkçeye mükemmel lügat kitabı, Şemseddin Sami tarafından 1895 yılında neşrine başlanan Arapça Türkçe iki dilli bir sözlüktür. Eserin toplam sayfaları 504 olup (cenbu) maddesine kadar ulaşmıştır. Sözlüğün madde sayısı 8942'dir.

Yazar tarafından tamamlanamayan bu sözlüğün kelime kadrosu çok geniş olmakla beraber eserin en önemli özelliği dönemin sözlükçülük alanındaki yenilikleri benimsemesi ve uygulamasıdır.

Sami'nin Servet-i Fünun'da *Kamus-ı Türkî ve Kamus-ı Arabî* başlıklı makalesinde eserin neşri, bazı engeller nedeniyle geçici olarak durdurulduğunu belirtmektedir:

“(Cim) harfinin evahirine dek 63 cüzi yani 500 sahifesi neşir olunan bu kitabın iki cildinin kâğıdı mevcut olup mahall-i tevzii olan dükkânın dahi kirası verilmekte olduğu hâlde bazı avarızdan satışında görülen sekte ve hasbe’z-zaman masarif-i tabiiyesinin tedarikince tesadüf olunan müşkülât kitab-ı mezkûrun neşrini muvakkaten tatil etmek mecburiyetini tevlit etmişti” (Şemseddin Sami, 1315: 307).

Şemseddin Sami’nin bu eseri hazırlarken geniş bir kaynakçadan yararlandığını görüyoruz. Önceki bölümlerde saydığımız kaynakların yanında Arapçanın en büyük sözlüğü olan *Lisanü’l-Arab*’a ve Kazimirski’nin yazdığı Arapça-Fransızca gibi sözlüklere de atıflarda bulunmaktadır.

5. Sözlükçülük Açısından *Kamus-ı Arabî*

5. 1. Sözlüğün Türü

Sözlükçülük ve sözlük değerlendirme çalışmalarında sözlükler belirli ölçüt ve özelliklere göre sınıflandırılmaktadır.

Ahmet Mukhtar Omar (2009: 35) bir sözlüğün türünü belirlemek için 9 kategori ve alt kategori tayin etmektedir:

Sözlüğün çıkış noktasına göre	1. Abecesel sözlükler. 2. Tematik sözlükler.
Madde başlarının sıralamasına göre	1. İlk harfe göre alfabetik sözlükler. 2. Son harfe göre alfabetik sözlükler. 3. Harfleri ses mahrecine göre sıralanan sözlükler. 4. Taklip sistemine göre sıralanan sözlükler.
Kapsamına göre	1. Genel sözlükler. 2. Özel sözlükler.
Dil sayısına göre	1. Tek dilli sözlükler. 2. İki dilli sözlükler.

Kullanıcıların yaşına göre	<ol style="list-style-type: none"> 1. Çocuk sözlükleri. 2. Okul sözlükleri. 3. Üniversite öncesi sözlükleri. 4. Üniversite sözlükleri. 5. Büyüklerin sözlükleri.
Boyutuna göre	<ol style="list-style-type: none"> 1. Büyük sözlükler. 2. Orta sözlükler. 3. Kısa sözlükler. 4. Cep sözlükleri.
Zaman eksenine göre	<ol style="list-style-type: none"> 1. Eş zamanlı sözlükler. 2. Art zamanlı (tarihi) sözlükler. 3. Belli bir dönemin sözlükleri.
Sözlük kullanıcısının diline göre	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kullanıcının diliyle tek dilli sözlükler. 2. Yabancıların sözlükleri.
Ortamına göre	<ol style="list-style-type: none"> 1. Basılı sözlükler. 2. Elektronik sözlükler. 3. Sesli sözlükler.

Tablo 1: Ahmet Mukhtar Omar'a göre sözlük türleri.

Buna göre Kamus-ı Arabî'nin türü açısından şunları söyleyebiliriz:

1. *Kamus-ı Arabî*, çıkış noktasına göre abecesel bir sözlüktür.
2. Madde başlarının sıralamasına göre alfabetiktir ve çekim sistemini kullanmıştır.
3. Genel bir sözlüktür.
4. Arapça-Türkçe iki dilli bir sözlüktür.
5. Kullanıcıların yaşına göre yetişkinlere hitap eden bir sözlüktür.

6. Boyutuna göre ana ve alt madde başlarıyla birlikte orta hacimli bir sözlüktür. Sözlük tamamlanmış olsaydı büyük hacimli bir sözlük olacaktı.

7. Sözlük, zaman eksenine göre eş zamanlı bir sözlüktür.

8. Sözlük kullanıcısının diline göre yabancılara (Türlere) hitap eden bir sözlüktür.

9. Ortamına göre basılı bir sözlüktür.

5. 2. Sözlüğün Kaynakları

Sözlükte yer yer kaynak gösterilen Arapça veya Arapça-Türkçe sözlükler bize sözlüğün kaynakçası ile ilgili bilgi vermektedir. Madde başı seçimi için Şemseddin Sami'nin üç ana kaynaktan faydalandığını görmekteyiz. Kaynakların birincisi hemen hemen Arapça-Türkçe sözlük hazırlayanların çoğunun başvurduğu, Fîruzabadi'nin 14. yüzyılda hazırladığı *el-Kamus el-Muhit*'tir. *Kamus-ı Arabî* yer yer bu sözlüğe göndermeler yapar ve bazı düzeltmelerde bulunur. Örneğin (تتو) maddesini: “تتو* بتتو” *الفسيلىة* [iz. t.] *Hurma fidânının tepesinde zülf şeklinde iki taraflı ince dallar. (Kâmûs-ı Fîrûzabâdî'nin ekseri-i nüshalarında (القلنسوة تتو) olup galattır.*” diye açıklama verip düzeltmelerde de bulunmaktadır.

İkinci kaynak ise Fîruzabadi'nin *el-Kamus*'unu şerh eden ve el-Murtaza el-Zebidi tarafından hazırlanan *Tâcu'l-'Arûs*'tur. Şemseddin Sami (بقر) maddesini açıkladıktan sonra şöyle bir izahatta bulunmaktadır: “*Fîrûzabâdî bu fi'linin üçüncü bâbdan geldiğini beyân edip, "Tâcu'l-'Arûs" ve "Muhîtu'l-Muhît" sâhibleriyle Kazimirski ve bazı lügaviyyûn dahi "Kamûs"a tâbi' olmuşlarsa da sâir-i ümmehâtte birinci bâbdan geldiği musarrah olup, mütercim-i Kâmûs Asım Efendi dahi ona göre tashîh etmiştir.*”

Bu kaynakların yanında Şemseddin Sami'nin Mütercim Asım tarafından hazırlanan ve *el-Kamus*'un tercümesinden ibaret olan *Kâmûs-ı Okyanus Tercümesinden* de geniş bir şekilde yararlandığını görmekteyiz. Şemseddin Sami, bu sözlükten sadece madde başı seçimi konusunda değil tanımlama ve madde başlarının açıklamalarında da faydalanmıştır.

5. 3. Bütüncül Yapı (Sözcük Listesi)

Sözcük listesinden ibaret olan bu yapı, sözlüğün en temel ve en zorunlu yapısıdır. Madde başlarının sıralandığı ve düzenlendiği yapıdır. Bu yapı, maddelerin seçimi ve düzenleme sistemi ve maddelerin türlerini kapsamaktadır. Sözlüklerde bütüncül yapı, yaygın olan alfabetik ve çeşitli sistemlere göre düzenlenebilir. Maddelerin düzenleme sistemlerinde kaynak dilin dilsel özellikleri dikkate alınabilir. Bu nedenle *Kamus-ı Arabî*'de maddeler, Arapçanın çekimli dil yapısına uygun olarak hem alfabetik

sisteme göre hem de taklip (çekim) sırasına göre düzenlenmiştir. Sözlüğün girişi olan “İfade-i Mahsusa” bölümünde bu durum sözlük hazırlayıcısı tarafından ifade edilmiştir.

5.3.1. Madde Başı Seçimi ve Düzenlenmesi

Madde başı düzenlemesi sözlüğün amacına en uygun biçimde yapılmalıdır. İki dilli sözlüklerin ana hedefi, kaynak dili sözlük kullanıcılarına ulaştırmak ve öğretmektir. Bundan dolayı madde başları düzenlenirken öğretilmesi amaçlanan dilin yapısal özelliklerine uygun olarak hazırlanmalıdır. Arapçanın çekimli bir dil olması, Şemseddin Sami'nin *Kamus-ı Arabî*'de madde başlarını düzenlenmesinde etkili olmuştur. Dolayısıyla Şemseddin Sami madde başları için alfabetik sistemi ve alt maddeler için taklip (çekim) sistemini benimsemiştir. Bu sistemde madde başları alfabetik olarak sıralanırken alt maddeler bazen çekim sırasına göre bazen de ilk harflere göre sıralanmaktadır.

Kamus- Arabî'de madde başından önce bölüm işareti (§) kullanılmıştır. Bu işaret, alt maddelerde kullanılmamıştır. Bu yöntemle madde başlarının alt maddelerden ayrılması hedeflenmiştir. Bizim çalışmamızda bu işaret yerine madde başlarının kalın olarak gösterilmesi ve alt maddelerin sağa girintili olarak verilmesi tercih edilmiştir.

Madde başı fiil ise geçmiş zaman çekimiyle verilmiştir. Fiilin yanında aynı satırda o fiilin geçmiş zaman (mazi) ve şimdiki zaman (muzari) ve mastar çekimleri yer almaktadır.

Madde başı	Madde başının çekimleri	Madde başının tanımı
أرق	*يأرق، أرق*	Bir illet sebebiyle gece uyumamak.

Tablo 2: "أرق" madde başı ve çekimleri.

Bölüm işaretini (§) alan madde başından sonra bu maddenin kökünden çekimlenen alt maddeler yer almaktadır. Alt maddede mazi fiiller ve yanlarında o fiillerin çeşitli mazi, muzari ve mastar çekimleri gösterilmektedir. Şemseddin Sami, bu bölümde yer alan fiillerin sıralamasında alfabetik sisteme bağlı kalmamaktadır.

Madde başı/Alt madde	Maddenin dil bilgisel bilgisi	Maddenin tanımı

بَدَّ، بَدَّةٌ بَدَّ	[ft 3.]	1. (birine) ansızın zuhûr etmek, çıkıvermek: (بدهني أمر)، bana ansızın bir iş zuhûr etti. 2. Bir şeyle karşılaşmak, ansızın bir şey göstermek: (بدهه بأمر كذا)، şöyle bir işe karşıladı. 3. Bedâhетен söylemek, hâzır cevâblık etmek.
*بَادَهُ، *بَادَهُ* بَادَهُ، *بَادَهُ*	[ft.]	1. (birini) bir şeyle karşılaşmak, ansızın me'mûl etmediği bir şey göstermek: (بادهه بأمر). 2. (birine) nâ-gehânî bir iş zuhûr edivermek: (بادهه أمر).
*بَدَّ، *بَدَّ* بَدَّ	[ft.]	Düşünmeksizin ve evvelce hâzırlamaksızın söylemek, bedâhетен ve irticâlen îrâd etmek: (ابتده الخطبة).
*بَدَّ، *بَدَّ* بَدَّ	[fş.]	Birbirine karşı irticâlen şi'r veya hutbe ve sâire söylemek: (هم يتبادهون الخطب).
*بَدَّ، *بَدَّ* بَدَّ	[iz.]	1. İbtidâ, başlangıç. 2. Ansızın zuhûr ediş. 3. Düşünmeksizin söylenen söz ve şi'r ve sâire.
*بَدَّ، *بَدَّ* بَدَّ	[is.]	1. Evvel, ibtidâ, başlangıç. 2. Ansızın zuhûr eden şey. 3. Hâzır cevâblık, düşünmeksizin cevâb veriş. 4. Birdenbire ve düşünmeksizin şi'r veya hutbe söyleyiş.
*بَدَّ، *بَدَّ* بَدَّ	[sıf.]	1. Ansızın vukû' bulan. 2. Düşünmeksizin birdenbire söylenen. 3. 'Ayân, âşikâr. – (بديها) (وعلى البديهة), düşünmeksizin, irticâlen
*بَدَّ، *بَدَّ* بَدَّ	[is.]	1. Evvel, ibtidâ. 2. Ansızın zuhûr eden şey. 3. Hâzır cevâblık. 4. Evvelce hâzırlanmaksızın söylenen şi'r ve îrâd olunan hutbe ve sâire. 5. 'Acîb ve bedî' şey
*بَدَّ، *بَدَّ* بَدَّ	[sıf.]	1. Düşünmeksizin ve irticâlen îrâd olunan. 2. Düşünmeğe veya delil ve burhâna muhtâc olmayan, zâhir, âşikâr.
*بَدَّ، *بَدَّ* بَدَّ	[sıf.]	Hâzır cevâb.

Tablo 3: madde başı ve ondan türetilen alt maddeler.

Tablo 3'te görüldüğü gibi alt maddelerin sıralamasında alfabetik sisteme bağlı kalınmamış (ت) ile başlayan (تبده) maddesi (ب) ile başlayan (بديهة) maddesinden önce verilmiştir.

Fiillerden oluşan alt maddelerden sonra isimlerden ve sıfatlardan oluşan alt madde sırası gelmektedir. Bu bölümde madde başlarının ve alt maddelerin kökünden türetilen isimler yer almaktadır. Sözlüğün bu bölümünde yer alan isimlerin sıralanmasında da alfabetik sıralamaya uyulmamıştır.

Madde başı/Alt madde	Maddenin dil bilgisel bilgisi	Maddenin tanımı
بذح: *بذح* بذح*	[ft 2.]	1. Yarmak, başlıca süt emmemek için deve yavrusunun dilini yarmak: (بذح لسان). 2. (deri ve kabuğu) soymak, sırmak.
بذح: *بذح* بذح*	[fl 4.]	1. Apışların birbirine sürünmesinden derisi soyulmak, pişmek: (بذح فحذه). - [ft.] 2. Kifâyet ve iğnâ etmek: (لو سألتهم ما بذحوا بشيء), kendilerinden istesen kifâyet edecek bir şey verilmezler, bir işe yaramazlar.
بذح: *بذح* بذح*	[fl.]	Bulut yarılıp yağmur yağdırmak: (تبذح السحاب).
بذح: *cem: بذح*	[iz.]	Yarık, şukûk.
بذح:	[iz.]	Ellerin çatlaması, çatlak.

Tablo 4: "بذح" madde başı ve ondan türetilen alt maddeler.

Sözlükte madde başı harf ise harflerin çekim özelliği olmadığı için alt madde başlarından oluşturulan bölüm bulunmamaktadır.

Kamus-ı Arabî'de madde başlarının çoğu fiillerden oluşmaktadır. Ancak bazen madde başlarında isimler de verilmektedir. Ardından bu isimlerin köklerinden çekimlenen diğer isimler alt madde olarak yer almaktadır.

Madde başı/Alt madde başı	Madde başını dil bilgisel bilgisi	Maddenin tanımı
بذح بذح*	[iz.]	1. Mızrâk tepesi gibi yüksek bir yere asılan nişângâh. 2. Kuyunun suyu çoğalmak ve iyileşmek için dibine attıkları bir nev' taş. 3. Taştan merkûz sanem: (هو كالبرجاس ليس من الناس), insân değil bir heykeldir.

Tablo 5: "بذح" maddesi.

5. 3. 2. Madde Başı Türleri

Şemseddin Sami, sözlüğün madde başlarını Arapçanın yapısal özelliklerini göz önünde bulundurarak hazırlamıştır. Arapçanın çekimli bir dil olmasının sözlüğün madde başlarını ve alt maddelerini belirlemekte ve dizmekte etkili olduğunu görebiliriz. Bu çalışmada gösterilen örneklerde olduğu gibi madde başlarının Arapçanın söz yapımı konusunda çoğunlukla esas alınan üçlü (sülasi) mazi fiillerden oluştuğunu tespit edebiliriz. Sonraki sıralarda ise o madde başından çekimlenen diğer fiiller, isimler, sıfatlar vs. alt madde olarak verilmiştir. Arapçayı öğrenmek isteyen öğrenciler için hazırlanan iki dilli sözlüklerde yararlı ve kolaylaştırıcı olup erişilebilirlik açısından sözlüğe önem kattığı için Şemseddin Sami tarafından tercih edilmiştir. Bu amaçla sözlükte seçilen madde başlarının türleri aşağıdaki gibidir:

Madde başının türü	Kısaltma	Örnek
Lazım (geçişsiz) fiiller.	[fl.]= [فل]	بَدَّنَ [fl.] 1. İhtiyârlayıp za'îflamak, vücûddan düşmek: (بدن الرجل). - [ft.] 2. Zırh giydirmek: (بدن فلاناً).
Müteaddi (geçişli) fiiller.	[ft.]= [فت]	اِبْتَدَاهُ* [ft.] Düşünmeksizin ve evvelce hâzırlmaksızın söylemek, bedâheten ve irticâlen îrâd etmek: (ابتداه الخطبة).
İşteş fiiller.	[fş.]= [فش]	تَبَاهَشَا* [fş.] (iki kişi) birbirine elleriyle birer şey uzatıp vermek: (تباهشا). (بينهما الشيء).
Dönüşlü fiiller.	[fmt.]= [فمط]	اِنْتَدَعُ* [fmt.] Yarılmak: (رأسه انتدع), başı yarıldı.
Müzekker (eril) isimler.	[iz.]= [سذ]	تَدَاءُ [iz.] Çölde biter bir nebât.
Müennes (dişil) isimler.	[is.]= [سث]	تَقْبَةُ* [is.] Küçük delik.
İsm-i fiiller	[if.]= [سف]	تُنُّغُ [if.] Mükerrer olarak kullanılıp, tâ'at-i ilâhîye mutazammın seyr ve siyâhat-i bilâd etmek bâbında emir sîgasıdır.
Eril özel adlar	[az.]= [عذ]	أَثْرَبُ* [az.] Medîne-i Münevver'e'nin ismi olup vakt-i sa'âdetten beri metrûktür.
Dişil özel adlar.	[as.]= [عث]	مَجْبُورَةٌ [as.] Medîne-i Münevver'e'nin esmâ-ı kadîmesindedir.

Eril çoğul adları	[icz.] = [سجد]	جَنِيْتُ *fr: جَنِيَّةُ* [icz.] Hurma ağacından ayrılmış fidan.
Dişil çoğul adları	[ics.] = [سجت]	إِبِلٌ *إِبِلٌ* cem: أَبَالٌ musağğarı: *أَبِيَّةٌ* [ics.] 1. Deve, deve sürüsü. Müfredine (بعير) erkeğine (جمل) dışisine (ناقاة) derler. Tesniyesi (إبلان) iki deve sürüsü demektir. 2. Yağmurlu bulut.
Dilbilgisel görevli harfler.	Örn: [harf-i istifât] = [حرف استفتاح]	أَلَا: [harf-i istifât] Feth-i kelâm için müsta' mel olup aslı hemze-i istifâm ile (لا) harf-i nefyinden mürekkebe olmakla "değil mi" ma'nâsını mutazammındır. Bu da: 1. Tenbîh içindir: "ألا إنهم هم السفهاء" gibi ki agâh ol! ve hâ! demektir. 2. Tevbîh ve ta'zîr içindir:
Yer zarfları.	[zm.] = [ظم]	بَيْتٌ [zm.] (حيث) zarfına itbâ olunur: (بيت تركهم حيث), dağımık ve perâkende bir hâlde bıraktı.
Zaman zarfları.	[zz.] = [ظن]	إِبَانِيذٌ [zz.] O zaman, o vakit, o mevsimde.
Sıfatlar.	[sıf.] = [ص]	أَثْوَانٌ [sıf.] Harîs, tama'kâr, aç gözülü.
Eril sıfatlar.	[sıfz.] = [صد]	بِلَاعِقٌ [sıfz. cem.] Geniş (yerler): (بلاعق أمكنه). (Müfredi mesmû' değildir).
Dişil sıfatlar.	[sıfs.] = [صت]	مِثْفَى [sıfz.] Üç karısı vefât etmiş veya karıları yaşamaz (erkek): (رجل مئفى).

Tablo 6: Kamus-ı Arabî'de maddelerin türleri.

5. 4. Parçacıl Yapı

Parçacıl yapı, madde başları ile ilgili anlam ve biçim açısından detaylı bilgiler sağlamaktadır. Madde başının birden fazla çeşidi varsa bu bilgiler hem madde başı için hem de alt maddeler için verilir (Hartmann, James, 1998: 94).

Parçacıl yapı, sözlük birimlerini tanımlamak için kullanılan, bütüncül yapının en küçük birimidir. Sözlük kullanıcısı tarafından sağlıklı bir şekilde kullanılabilmesi için düzenli olması gerekir.

Kamus-ı Arabî'de parçacıl yapının bileşenlerinin madde başına göre seçili olarak sistemli bir şekilde dizildiğini görebiliriz. Aşağıdaki tabloda Kamus-ı Arabî'de bazı madde başlarının parçacıl yapısının nasıl oluşturulduğu gösterilmektedir:

Madde başı	Dilbilgisel Bilgi	Köken Bilgisi	Yazım ve Sesletim	Tanım
بَغْج	[is.]	Türkçeden me'hûz	*بَغْجُcem: *بَغْجَةُ*	Boğça, paket.

Tablo 7: "بَقَج" maddesinin parçacıl yapısı.

Alt madde	Dilbilgisel Bilgi	Tanım	Örnek	Gönderim
إِبْكَارٌ	[iz.]	Sabâh	"وسبح بالعشي والإبكار"	Masdariyyet ma'nâları için "أبكر" fıkrasına n.

Tablo 8: "إِبْكَار" maddesinin parçacıl yapısı.

Tablo 7’de görüldüğü üzere "بَقَج" maddesinin parçacıl yapısında dil bilgilisel bilgi, maddenin köken bilgisi, yazımı ve tanımı verilmiştir. Tablo 8’de "إِبْكَار" maddesinin parçacıl yapısında Tablo 7’de yer alan bilgilerden farklı olarak örnek cümle ve sözlük içi gönderim kullanılmıştır. Sözlük hazırlayıcısı maddelerin parçacıl yapısında verilebilen bileşenlerden seçerek sözlük kullanıcılarına sunmuştur. Parçacıl yapıda yer alan tüm bileşenler alttaki bölümlerde örnekleriyle gösterilmiştir.

5. 5. Yazım ve Sesletim Bilgisi

Bir sözcüğün nasıl sesletildiğinin kendine özgü unsurlarından biridir; sesletim, yazımın sesbilgisel karşılığıdır. Biri, sözlü ortamdaki, diğeri yazılı ortamındaki sözcüğün biçimini temsil etmektedir. Sesletim, yazımın sesbilgisel karşılığıdır (Jackson, 2016: 156).

Kamus-ı Arabî’deki madde başları Arapçanın dil özelliklerine dikkat edilerek hazırlanmıştır. Bu doğrultuda bütün maddeler harekeli olarak verilmiştir. Sözlükte bazı madde başlarının farklı sesletimlerinden oluşan diğer anlamlara yer verilmiştir:

Madde	Dilbilgisel Bilgi	Tanım ve örnek	Sesletim Bilgisi
بَالِي: يُبَالِي، مُبَالَاةٌ، * بَالٍ، بَالَةٌ، بَالٌ*	[ft.]	1. Kayırmak, gözetmek. 2. Dikkatle bakıp ehemmiyet vermek: (إذا كان معك القمر لا تبال بالنجوم) 3. Tefâhür etmek. 4. İstihfâf etmek. 5. Saff-ı harbda cehd ve gayret etmek. – (لم أبال)	(Hemzenin zammı Bâ’nın fethi ve Lâ’m’ın sükûn yahut kesriyle) vazife etmem, vazifem değildir.

Tablo 9: "بَالِي" maddesi ve sesletim bilgisi.

Tablo 9’da görüldüğü üzere "بَالِي" maddesinin çekimlerinden biri olan "أبالي" sözcüğü iç madde olarak göstererek sesletim bilgisi ve anlamı açıklanmıştır.

Bazı madde başlarının Arapçanın lehçelerindeki farklı okunuşlarını gösteren bilgiler bulunmaktadır:

Madde	Tanım ve örnekler	Sesletim ve Yazım Bilgisi
بَطِيخٌ	1. Kavun. 2. Kavun karpuz, bostan. – (بطيخ شمسي، بطيخ هندي، بطيخ رقي) (بطيخ شمسي، بطيخ هندي، بطيخ رقي) karpuz.	(برطيخ) dahi lügattir. Lügat-i ‘âmmiyede Bâ’nın fethiyle ve Hicâz lügatinde Tâ’nın takdîmiyle (طبيخ) denir.

Tablo 10: "بطيخ" maddesi ve Arap lehçelerindeki okunuşları.

Maddelerin doğru sesletimini vermek amacıyla maddeler harekeli olarak gösterilmiştir. Bazen de aynı anlamı ifade eden maddenin farklı sesletimleri açıklanmıştır:

Madde	Tanım	Sesletim ve Yazım Bilgisi
بَلالٌ	Su	(Bâ’nın zammı ve fethi de câ’izdir.)

Tablo 11: "بال" maddesi ve sesletim bilgisi.

Sözlükte sesletim bilgisini vermek için kullanılan yöntemlerden biri de maddenin veznini vermektir. Bu yöntem Arapçanın eski sözlüklerinde sık kullanılmıştır.

Madde	Tanım	Sesletim ve Yazım Bilgisi
جَسَانٌ	Def çalanlar, çengiler.	(Bunun fel’ân vezninde "جس" mâddesinden ve fi’âl vezninde "جسن" mâddesinden olması muhtemel olduğundan "جس" mâddesinde dahi zikrolundu.)
مَجْلُودٌ	Kırbaçla dövülen: يمر ما النظارة على هان) (الجلود بمظهر). 2. Üzerine kırağı yağmış: (مجلودة أرض)	(Beşinci bâbdan "جلد" fi’linin dahi ism-i mef’ûl vezninde masdardır.)

Tablo 12: "جسان" ve "مجلود" maddeleri ve vezinleri.

5. 6. Dil Bilgisel Bilgiler

Dil bilgisel bilgi, “Sözlükte parçacıl yapı içerisindeki biçimle ilgili yorumlardan biridir. Dil bilgisi ile ilgili bilgiler sözcüğün ait olduğu dilin yapı özelliklerine göre ya da sözlük türüne göre farklılık gösterebilir (Aslan, 2015: 125).

Yong ve Peng’e göre aktif iki dilli sözlükler aşağıdaki öğelerin tümünü veya çoğunu içermelidir:

1. Madde başının sözcük türünü.
2. Madde başının çekim ve yapım formlarını.
3. Madde başının sözdizimsel desenlerini.

4. Madde başının sözdizimsel özelliklerini: (Çoğul biçimde kullanılır, olumsuz biçimde kullanılır... gibi).
5. Özel edatların ve görevsel dil birimlerinin isimlerle, sıfatlarla ve fiillerle kullanım rehberini.
6. Özel kullanım notlarını (Yong, Peng, 2007: 46).

Yukarıda belirtilen dil bilgisel bilgilerinin hepsi Kamus-ı Arabî’de bulunmaktadır. Bu bölümde bu bilgilerin verilişi açıklanacaktır.

Kamus-ı Arabî’de madde başlarının dilsel yapılarıyla ilgili düzenli şekilde bilgi verilmiştir. Sözcük türü bilgisi hemen hemen her maddeden sonra iki köşeli ayraç içerisinde ve kısaltmalı olarak verilmiştir:

Madde başı	Dilbilgisel bilgi/Sözcük türü	Açıklama
أَمَلَةٌ	[is.]	İsm-i müennes (Dişil isim)
أَمْسِينَ	[zz.]	Zaman zarfı
أَمَقٌّ	[iz.]	İsm-i müzekker (Eril isim)
مَأْمُومٌ	[sıf.]	Sıfat

Tablo 13: Kamus-ı Arabî’de dil bilgisel bilginin verilişi.

Sözlükte madde başı fiil ise o fiilin geçişlilik, geçişsizlik, edilgenlik, ettirgenlik ve işteşlik çekimlerini açıklayan kısaltmalar kullanılırken fiilin çekiminin hangi baba ait olduğunu gösteren rakamlarla verilmiştir:

Madde başı	Dilbilgisel bilgi/Sözcük türü	Açıklama
أَمَّنَ	[fl 5.]	Fiil-i lazım (Geçişsiz fiil)
أَمَّنَ	[ft.]	Fiil-i müteaddi (Geçişli fiil)
بَاخَتْ	[fş.]	Fiil-i müşareket (İşteş fiil)

Tablo 14: Kamus-ı Arabî’de fiil olan maddelerde dil bilgisel bilgi.

Kamus-ı Arabî’de rakamlarla gösterilen fiillerin bapları Arap dil bilgisinde üçlü fiillerin tasnifi için kabul edilen baplardır. Bu baplar şöyledir:

1. Birinci bap “nasara, yansuru” babı, fiilin ikinci harfi mazi çekiminde fethe ile ve muzari çekiminde ötre ile yazılır.

2. İkinci bap “Darabe, yadribu” babı, fiilin ikinci harfi mazi çekiminde fethe ile ve muzari çekiminde esre ile yazılır.
3. Üçüncü bap “kata’a, yakta’u” babı, fiilin ikinci harfi mazi ve muzari çekiminde fethe ile yazılır.
4. Dördüncü bap, “’alime, ya’lemu” babı, fiilin ikinci harfi mazi çekiminde esre ile ve muzari çekiminde fethe ile yazılır.
5. Beşinci bap, “kerume, yekrumu” babı, fiilin ikinci harfin mazi ve muzari çekiminde ötre ile yazılır.
6. Altıncı bap, “hasibe, yahsibu” babı, fiilin ikinci harfi mazi ve muzari çekiminde esre ile yazılır.

Sözlükte madde görevsel dil birimi ise o birimin kullanılışı ve görevi köşeli parantez [] içerisinde açıklanmıştır:

Madde başı	Dilbilgisel bilgi
بلى	[harf-i cevâb]
أما	[harf-i iftitâh]
أتى	[harf-ı ‘atf]

Tablo 15: Kamus-ı Arabî’de görevsel dil birimleri.

Sözlükte verilen dil bilgisel bilgilerin sözlüğün amacına uygun bir şekilde hazırlandığını söyleyebiliriz. Arapça öğrenmek isteyen yabancılar için önemli olan ve verilmesi kolaylık sağlayacak bilgilerden biri, fiillerin mefullerini (nesnelerini) etkileme şeklidir. Arapçada bu etkileme bazen sarîh mefulle (eylem+nesne) bazen de harf-ı cer kullanarak gayri sarîh mefulle olur (eylem+harf-i cer+nesne). Bu durumu açıklayan bilgiler sözlükte iki tırnak içerisinde görülür:

Madde başı	Tanım	Dilbilgisel bilgi
أبس	1. Korkutmak, ürkütmek. 2. Paylamak, azarlamak. 3. Fena kabul etmek, hüsn-ü kabûl etmemek. 4. Habsetmek, mahbese komak.	(Bu ma’nâlarla mef’ûlü sarîh olup "أبسه" ve "أبس فلاناً" denilir)
أجن	1. Darılmak, hiddetlenmek. 2. Kin ve garaz bağlamak.	("على" harf-i cerriyle mef’ûlü gayr-i sarîh alır)

Tablo 16: "أبس" maddesi ve dil bilgisel bilgisi.

Bazı fiillerin anlamını daha açık bir şekilde vermek ve ona benzeyen sözcüklerle anlam açısından karıştırılmamasını sağlamak için bu fiillerin masterları da izah edilmiştir:

Madde başı	Tanım	Dilbilgisel bilgi
أرج	Güzel kokmak: (المكان أرج الطيب، أرج). 2. Koyulmak: (أرج بالبياء، أرج). (بالحرب). - [ft.] 3. Karıştırmak, halt etmek: (بالباطل الحق أرج). 4. Yakmak: (النار أرج).	(Bu son üç ma'nâ ile masdarı yalnız "أرج" gelir)

Tablo 17: "أرج" maddesi ve mastarları.

Kamus-ı Arabî'de maddeler düzenlenirken dil bilgisel bilgilere önem verilmiştir. Hemen hemen her madde başının mastarı, geçmiş ve şimdiki zaman çekimleri, bazen de dişili, çoğulu ve ikilisi çekimlenerek madde başı yanında sunulmuştur.

5. 7. Cinsiyet Bilgisi

Arapçanın özelliklerinden biri isimlerin ve sıfatların erillik ve dişilik niteliğine sahip olmasıdır. Sözlüğün yazılış amacının bir gereği olarak isimlerin ve sıfatların cinsiyet açısından niteliklerini belirtmek önemlidir. Sözlüğün hedef kitesi olan Türklerin dilinde cinsiyet kategorisi bulunmadığı için bu bilgiler sözlüğe önem katmaktadır. Arapça öğrenmek isteyen öğrenciler için isimlerin ve sıfatların cinsiyetini belirlemek ve ona göre dili doğru kullanmak Arapça öğreniminin en zor aşamalarındadır.

Kamus-ı Arabî'de dişil isimler [سث] kısaltmasıyla, eril isimler ise [سث] kısaltmasıyla köşeli parantez içerisinde gösterilmişlerdir

Madde	Cinsiyet bilgisi	Tanım
*وإِبَابَةٌ: إِبَابَةٌ	[is.]	1. Yol, tarîk. 2. Meslek, tarîk-ı ma'îşet.
أَيْلَةٌ:	[is.]	1. Arzu olunan şey, matlûb: (هي أَيْلَتُهُ) ârzû ettiği şeydir. 2. Hâcet, ihtiyac: (مالي إليك أَيْلَةٌ) sana ihtiyacım yoktur. 3. Doğurgan ve bereketli deve.
أَثَائِي:	[iz.]	Sacayağı.

Tablo 18: Maddelerde cinsiyet bilgisi.

Arapçada bazı isim ve sıfatlar hem erillik hem dişilik niteliğine sahiptir. Sözlükte bu niteliği taşıyan sözcükler yay ayrıç içerisinde tanımın sonunda "Müzekkeriyle mü'ennesi birdir" ifadesiyle belirtilmiştir.

Madde	Dil bilgisel bilgi	Tanım	Cinsiyet bilgisi
أذود	[sıf.]	Kesici, keskin	(Müzekkeriyle mü'ennesi birdir).
مُنشِيرٌ	[sıf.]	Pek neşâtlı ve farah-nâk, cümbüşlü.	(Müzekkeriyle mü'ennesi birdir)

Tablo 19: Tanımın sonunda verilen cinsiyet bilgisi.

5. 8. Sayı Bilgisi

Arapçada isimler sayı açısından müfret (tekil), müsenna (ikil) ve cemi (çoğul) olabilir. Sözlükte madde başları genelde tekildir, ancak çoğul olarak verildiği zaman tekilin çekimi gösterilmiştir:

Madde başı	Dilbilgisel bilgi	Tanım
أَتَمَاتٌ	[sıfs. cem.]	Yorgun ve yavaş yürür develere itlâk olunur. Müfredi (أتم) nâdiru'l-isti'mâldir.

Tablo 20: "أتمات" maddesi ve sayı bilgisi.

Tekil çekimi olmayan isimler yay ayrıç içerisinde "müfredi yoktur" ifadesiyle açıklanmıştır:

Madde başı	Dilbilgisel bilgi	Tanım
مَأْوِدٌ	[iz. cem.]	Âfât, masâ'ib. (Müfredi yoktur.)
نَبَارِيحٌ	[iz. cem.]	(Müfredi yoktur) şedâ'id: (الشوق نباريح).

Tablo 21: Kamus-ı Arabî'de maddelerin sayı bilgisi.

Tekili ve çoğulu aynı lafza sahip olan isimler için yay ayrıç içerisinde "Müfrediyle cem'i birdir" ifadesi kullanılmıştır:

Madde başı	Dilbilgisel bilgi	Tanım
بُصَاقٌ	[iz.]	1. Tükürük. (بصاق ve بزاق gibi). 2. Bir cins hurma ağacı. 3. Hâs ve güzîde deve. (Müfrediyle cem'i birdir.)

Tablo 22: "بصاق" maddesi ve sayı bilgisi.

Çekim olarak müfredi bulunan ancak Arapların dilinde hiç duyulmayan isimler “*Müfredi mesmû’ değıldir*” ifadesiyle verilmiştir:

Madde başı	Dilbilgisel bilgi	Tanım
بلاعق	[sıfz. cem.]	Geniş (yerler): (أمكنة بلاعق). (<i>Müfredi mesmû’ değıldir</i>).

Tablo 23: "بلاعق" maddesi ve sayı bilgisi.

İkilik (tesniye) bilgisi az sayıda madde başı için verilmiştir ve çoğul (cemi) bilgisi ise yay ayrıç içinde gösterilmiştir:

Madde başı	Dilbilgisel bilgi	Tanım
بشَر	[iz.]	1. İnsân, adam. 2. Halk, benî adam, nev’-i beşer. (Müfred ve cem’i ve müzekker ve mü’ennesi bir olup, nâdiren cem’i (أبشار) ve tesniyesi (بشران) kullanılır.)

Tablo 24: "بشَر" maddesi ve sayı bilgisi.

5. 9. Tanım

Her sözlüğün ana görevlerinden biri madde başı olan sözcükleri açıklamak ve tanımlamaktır. Sözlük biliminde, sözlük hazırlayıcısı çok anlamlılığa karşı tutumuna göre ya toplayıcı ya da dağıtıcı olarak görülebilir;

“Toplayıcılar anlamları toplamayı severler ve özel bağlama ait anlam nüansı çıkartma görevini kullanıcılara bırakırlar, dağıtıcılar ise daha detaylı bir şekilde anlam farklılıklarını numaralandırmayı tercih ederler; yorum, özetleme ve analiz yapma arasındaki farka benzer” (Jackson, 2016: 1336).

Şemseddin Sami’nin *Kamus-ı Arabî*’de madde başlarının çok anlamlılıklarına karşı tutumu dağıtıcı olarak görülmektedir. Madde başlarının tanımlarının detaylı ve sistemli olarak verildiğı gözlemlenmiştir. Bazı madde başlarının tanımında uzunca açıklamalar verilmiştir. Örneğın (إمام) madde başında 18 farklı anlam verilmiştir.

Kamus-ı Arabî’de madde başlarına verilen tanımlar; meşhur sözler, ayetler, hadisler, şiirler ve günlük konuşmalardan oluşan cümlelerle örneklendirilmiştir. Bu örnekler çoğı yerde Türkçeye çevrilmiştir.

Sözlükte; eş anlamlılık, zıt anlamlılık, alt anlamlılık, karşılaştırma ve işlevsellik tanım türleri kullanılmıştır.

5. 9. 1. Eş Anlamlılık

Bir madde başını tanımlamak için eş anlamlı sözcüklerin verilmesi sözlüklerde sık sık kullanılan tanım türlerinden biridir. Kamus-ı Arabî’de bu yöntem toplamda 72 madde başı için kullanılmıştır. Bu yöntem, madde başının anlamlarını verdikten sonra düzenli olarak yay ayraç içerisinde *mürâdifi* (eş anlamlısı) ifadesiyle kullanılmıştır:

Madde başı	Tanım
إِثْبُ	Kolsuz ve yakasız kadın gömleği, dekolte. (mürâdifi : بَقِيرَة).
مِنْزَرَةٌ	Devenin tabanı altına damga basmağa mahsûs demir ("ثَوْر" mürâdifi)

Tablo 25: *Kamus-ı Arabî*’de eş anlamlılık bilgisi.

Eş anlamlılık bazen “gibi” sözüyle gösterilir, örneğin:

Madde başı	Tanım
جُمُودٌ	Tuttuğu adamın bulunduğu vaz’iyyette dona kalması mücib sinir hastalığı. ("جمدة" gibi .)

Tablo 26: "جمود" maddesinin eş anlamlılık bilgisi (gibi) sözcüğüyle verilşi.

5. 9. 2. Zıt Anlamlılık

Sözlükte verilen açıklamaları ve anlamları izah etmek için çok sık olmasa da karşıtla tanım yöntemi de kullanılmıştır. Bazı madde başlarının anlamlarından sonra yay ayraç içerisinde “zıddı” ifadesi kullanılarak karşıt anlamları sunulmuştur. Bu tanım türü Kamus-ı Arabî’de 62 madde için kullanılmıştır:

Madde başı	Tanım
أَجَلٌ	1. va’de ve mühlet veren. 2. Va’deli, mühletli. 3. Sonraki, mu’ahhar. (Zıddı : "عاجل").
أَخْرٌ	Sonraki, son. ("أول" in zıddıdır).

Tablo 27: *Kamus-ı Arabî*’de zıt anlamlılık bilgisi.

Zıt anlamlılık bazen “*olmayan*” sözüyle gösterilmiştir, örneğin:

Madde başı	Tanım
مُؤَمَّتٌ	Boş yeri olmayan , dolu: (سقاء مؤمت) dolu tulum
أَزَلِيٌّ	İbtidâsı olmayan , ezelden mevcûd olan.

Tablo 28: *Kamus-ı Arabî*’de zıt anlamlılık bilgisi.

5. 9. 3. Alt Anlamlılık

Alt anlamlılık, maddelerin tanımlanmasında kullanılan ve bütün-parça ilişkisini gösteren bir tanım biçimidir. Kamus-ı Arabî’de alt anlamlılık “*bir nev*” ibaresi getirilerek verilmiştir, örneğin:

Madde başı	Tanım
بَيْضٌ	Bir nev’ balık.
بَيْضٌ	Bir nev’ ılgın ağacı meyvesi.

Tablo 29: *Kamus-ı Arabî’de alt anlamlılık bilgisi.*

5. 9. 4. Karşılaştırma

Sözlüğün yazılış amacı doğrultusunda madde tanımlarında sözlüğün hedef kitlesine uygun olarak Türkçe-Arapça karşılaştırmalı yöntem kullanılmıştır. Bu yöneme dil bilgisel işlevi olan maddelerin tanımlarında başvurulmuştur:

Madde başı	Tanım
أَمْ	1. İki şeyden hangisinin olduğunu su’âl için isti’ mâl olup birinci kısmı (أَمْ) harf-i istifhâmına mukârin olur. Ve bu takdîrde (أَمْ) = yoksa ma’nâsını ifâde eder: “القهار الواحد الله أم خير متفرقون أرباب” müteferrik ma’bûdlar mı iyidir yoksa vâhid ve kakhâr olan Cenâb-ı Allah mı? 2. Yine (أَمْ) harf-i istifhâmıyla beraber tesviye beyân edip lisanımızda “hâh...hâh” ta’biriyle ve “olsa da ... olmasa da” gibi ta’bîrle ifâde olunur.
أَمَّا	Harf-i şart ki lisanımızda (ise) ve (gelince) kelimeleriyle ifâde olunur.
إِنَّ	Vücûh-ı âtiye üzere bulunur: 1. Şartıye, ki iki cümleden mürekkeb kelâma girip, bunların birincisi şart ve ikincisi cezâdır. Lisanımızda (eğer) ve (ise) edâtlarıyla ifâde olunur.

Tablo 30: *Kamus-ı Arabî’de maddelerin tanımında karşılaştırma yöntemi.*

5. 9. 5. İşlevsel Tanım

Kamus-ı Arabî’de kullanılan tanım türlerinden biridir. Bu tanım türü genelde dilde bağımsız anlamı olmayan dil bilgisel veya işlevsel maddeler için kullanılır:

Madde başı	Dil bilgisel bilgi	İşlevsel tanım

ا	[harf-i nidâ]	Karîb ve mutavassıt için müsta‘mel olup, ba‘îd için (ا) harfi isti‘mâl olunur.
ب	[harf-i cer]	Dâ‘imâ altındaki isimle ve hatta harf-i ta‘rîfin (ب)‘yla birlikte yazılıp, bervech-i âti 17 ma‘nâya gelir.

Tablo 31: *Kamus-ı Arabî*’de işlevsel tanım.

5.9.6. Anlam Farkları

Arapça eş anlamlı sözcükler açısından zengin bir dil olarak kabul edilir. Ancak bazı dil bilimcilere göre sözcükler arasında eş anlamlı bir durum bulunamaz. Bilinmeyen de olsa sözcüklerin arasında mutlaka anlam açısından fark olmalıdır. Arap dili alanında bu tartışmalı konu *Kamus-ı Arabî*’de yansıtılmıştır. Şemseddin Sami eş anlamlı olarak görünen bazı sözcükler arasındaki ince farkları maddenin tanımından sonra ayrı bir paragrafta açıklamaya çalışmıştır. Bu yöntem, eş anlamlılıktan kaynaklanan karışıklıklara yol açmamak ve yanlış kullanımlara düşmemek için Arapça öğrenmek isteyen sözlük kullanıcılarına önemli bir veri sağlamaktadır.

Madde	Tanımdan sonra verilen açıklama
أَيَّانَ	(مَتَى)‘dan farkı şudur ki: (أَيَّانَ) daha kuvvetli olup, mu‘azzam ve mühim bir iş sü‘âlinde isti‘mâl olunur: "أَيَّانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ" gibi.
جِدَارٌ	(جِدَارٌ) ile (حَائِطٌ) arasındaki fark şudur, ki cidâr irtifâ‘ı ve hâ‘it ihâtası i‘tibârıyla kullanılır.
جَسَدٌ	(جَسَدٌ)‘din (جِسْمٌ)‘den farkı şudur ki: Cism eb‘âd selâsesi olan her şeye itlâk olunduğu hâlde, cesed yalnız rengi olan ecsâma mahsûs olup, meselâ su ve havâya cesed denilmez.
أَسَا	(إِيْثَارٌ) ile (مَسَاوَاةٌ) arasındaki fark şudur ki: (مَسَاوَاةٌ) nefi‘de diğeri nefisine müsâvi tutmak, ve (إِيْثَارٌ) ise diğeri nef‘ini tercih etmektir.

Tablo 32: *Kamus-ı Arabî*’de eş anlamlı sözcüklerin arasında farkların açıklanması.

Tablo 32’de görüldüğü üzere eş anlamlı olarak görünen ya da yakın anlamlı olan sözcüklerin arasındaki anlam farklılığı gösterilmiştir. “cesed” ve “cisim” sözcükler eş anlamlı olarak görülebilir, aralarında olan anlam farkı maddenin tanımından sonra örnekle açıklanmıştır.

5. 10. Köken Bilgisi

Maddenin köken bilgisi ile ilgili veriler, sözlük hazırlayıcısının anlama yönelik sağladığı bilgilerdir. İki dilli sözlüklerde etimolojik bilgilerin bulundurulması sözlük bilimciler tarafından çok fazla tartışılmış bir konu değildir.

Landau (1989: 102)'a göre iki dilli sözlüklerde etimolojik bilgilerin verilmesi yanlıştır. Bu konu için sözlükte kullanılacak alan, yabancı dil öğrenmek isteyen öğrenciye daha fazla yararlı bilgiler sunmak için verimli bir şekilde kullanılabilir. Çünkü genel ve tek dilli sözlükler bu konuyu daha detaylı bir şekilde kapsayabilmektedir. Landau'a göre etimolojik bilgiler sadece yetişkinler ve ana dilini konuşanlar içindir. Ancak sözlüklerde seçkin kullanıcılara sözcüklerin anlam ve biçim açısından değişimleri sunulabilir.

Svensen (1993: 189) ise iki dilli sözlüklerde etimolojiye yer verilmesine karşı daha sert bir tutum sergilemektedir. Onun görüşüne göre etimolojik bilgiler sadece tek dilli sözlüklerde bulunmalıdır. Çünkü bu bilgiler kullanıcıya sözcüklerin mevcut anlamı konusunda yanlış fikirler verebileceği için zararlı olabilir. Ve istisnai olarak nadiren sunulabilir.

Heming Yong ve Jing Peng (2007: 165) iki dilli sözlüklerde etimolojik bilgilerin verilmesine daha ılımlı bir görüşle yaklaşmaktadırlar. Onlara göre iki dilli sözlüklerde eğitimsel amaç için verilen etimolojik bilgiler sözlüksel edinimi ve öğrenmeyi kolaylaştırabilir, kullanıcılara çeşitli şekillerde fayda sağlayabilir ve sözcük birimlerinin anlamının tarihsel evriminin izini görmelerine yardımcı olup kullanıcıların sözcük anlamlarını ve tarihsel ilişkilerini kavramalarını sağlayabilir. Etimolojiler ayrıca, kullanıcıların ilgili dilin tarihi ve kültürü için paha biçilmez bir fikir edinmelerine yardımcı olur.

Şemseddin Sami *Kamus-ı Arabî*'de köken ile ilgili bilgileri gerektiğinde göz ardı etmemiştir. Bu açıklamalarda genelde ödünç sözcüklerin (Arapça olmayan sözcüklerin) hangi dilden geldiğini ve bazı sözcüklerin öz biçimlerinin gösterildiğini görmekteyiz:

Madde	Köken bilgisi	Tanım
باشا	(Türkçeden me'hûz)	Paşa.
بُرْغُلُ	(Türkçeden me'hûz)	Bulgur
أَخْيُونُ	(Yunaniden mu'arreb)	Re'sü'l-ef'â denilen bir nebât.

أَيْلٌ	(Bu ikinci ma'nâsıyla Süryaniceden me'hûz olup lisân-ı mezkûrda asıl ma'nâsı hazîn ve gam-nâktır).	1. Değnek, 'asâ. 2. Papaz, Hıristiyanların rûhânî re'îsi. – (الأيلين أيل): 'inde'n-Nasârâ Hazret-i İsâ.
--------	--	---

Tablo 33: Kamus-ı Arabî'de Arapçaya geçen bazı maddelerin köken bilgisi.

Sözlük hazırlayıcısı, ödünç sözcüklerin asıl yazılışından veya kaynağından emin olmadığı zaman köken bilgisinin ardından soru işaretini (?) kullanmıştır. Bu durumun genelde Yunancadan Arapçaya geçen maddeler için olduğu görülmüştür.

Madde	Köken bilgisi	Tanım
إِصْطَفَيْنُ: *إِصْطَفَيْنُ*	(Yunânîden me'hûz ?)	Havuç.
أَرْحُونُ: *أَرْحُونُ*	(Yunaniden mu'arreb?)	Re'îs.

Tablo 34: Arapçaya geçen bazı maddelerin köken bilgisi için soru işareti kullanışı.

Sözlükte bazı maddelerinin öz biçimlerini gösteren etimolojik açıklamalara başvurulmuştur:

Madde	Köken bilgisi	Tanım
حَزْنٌ	("جزل"den mübdeldir.)	İri veya tomruk odun. Sıfat gibi dahi kullanılır.
جَضْدٌ	"جد"den mübdeldir.	Cest ü çalak ve bahâdır
جَلْمَخٌ	(Aslı "جلمح" olup, Mîm'i zâ'ididir.)	Tıraş etmek.
بُرْهَانٌ	Kat' ma'nâsı ifâde eden (بره) fi'linden müştak olup âhirindeki Nûn'un zâ'id olması akvâ-ı ihtimâlâtandır. (برهه) veya (برهرة) lafzından iştikâkına zâhib olanlar dahi vardır.	Delîl, hüccet, beyyine.

Tablo 35: Kamus-ı Arabî'de bazı maddelerin öz biçim bilgisi.

5. 11. Kullanım Bilgisi

Sözlüklerde sözcüğün kullanıldığı bağlamda belirlenmiş sözcükleri veya sözcüklerin anlamlarını etiketlemek için bir etiket seti kullanılmaktadır.

Kamus-ı Arabî'de çeşitli alanları işaretleyen etiketlerin kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu etiketler; maddenin kullanım sıklığı, bölgesel veya coğrafi farklılığı, teknik veya uzmanlık alanı, dilin ölçünlüğü ve

kültürel seviye gibi alanların kullanım bağlamlarını göstermek için kullanılmıştır. Aşağıdaki tabloda bu etiketler açıklanmaktadır:

Kullanım alanı	Etiket veya etiketler
Kullanım sıklığı	Lügat-i nâdire, nadiren, nâdirü'l-isti'mâl, Ekseriyyâ.
Bölgesel veya coğrafi farklılık	Mağrib'de müstameldir. Mağrip lüğatinde, Mısır ve Mağrib lüğatinde, Mısır lüğatinde, Yemen lüğatinde, Hicaz lüğatinde, Cezayir lüğat-i 'âmmiyyesinde.
Teknik veya uzmanlık alanı	Tıpta, hendesede, sarfta, nahivde, riyâziyye ıstılahında, bedî' ıstılahında, aruz ıstılahında, hadis ıstılahında.
Dilin ölçünlüğü	Lügat-i 'âmmiyyede müstameldir, Lügat-i müvellede.
Kültürel seviye	Beyne'l-'avâm müstameldir, beyne'l-'avâm.

Tablo 36: *Kamus-ı Arabî*'de kullanım bilgisi verilışı.

5. 12. Örnekleme

Sözlüklerde örnek cümleler maddelerin tanımını ve kullanım biçimini uygulamalı olarak gösteren ve tanımları tamamlayan en önemli unsurlardır.

Sözlüklerde örnek cümlesi veri tabanının önemli bileşenlerindedir. Onun görevi, sözlükte kaydedilen her dil birimlerinin hedef kitesinin önünde canlandırılmasını sağlamaktır (Atkins, Rundell, 2008: 452).

İki dilli sözlüklerde örnekler, tanımda verilen bilgileri destekleyip sözlük kullanıcısının dil birimlerini uygun ve doğru bir şekilde kullanmasına yardım etmektedir (Atkins, Rundell, 2008: 207).

Kamus-ı Arabî'de örnek cümleler tanımdan ya da tanım maddelerinden sonra yay ayrıç içerisinde verilmiştir:

Madde	Tanım	Örnek
أَبَلٌ	Devesi çoğalmak	(أَبَلُ الرَّجُلِ)

Tablo 37: "أَبَلٌ" maddesinin örneği.

Örnek cümleler, yapı açısından çeşitlilik göstermektedir. Bazı örnekler geleneksel Arapça dil kitaplarında ve sözlüklerde kullanıldığı gibi aktarılmış, diğerlerinin ise meşhur sözler, şiirler, ayet ve hadislerden olduğu tespit edilmiştir:

Madde	Tanım	Örnek	Örnek türü
باطلٌ	Hak olmayan, haksız.	"قل جاء الحق وما يبدئ الباطل وما يعيد"	Kuran ayeti.
بَطْنَةٌ	Karın dolgunluğu, çok yiyiş, imtilâ	يا أيها الناس إياكم والبطننة فإنها مكسلة عن الصلاة مفسدة (للجسد مورثة للسقم)	Hz. Ömer'in meşhur bir sözü.

Tablo 38: Kamus-ı Arabî'de hadis ve ayetlerin örnek olarak kullanımı.

Sözlükte kullanılan bazı örnek cümlelerin Türkçeye çevirisi ve Türkçede kullanımı gösterilmiştir:

Madde	Tanım	Örnek	Örneğin Türkçeye çevirisi
بَعْدٌ	Pek uzun görünmek.	"بعدت عليهم الشقة" (بعدت) (لا تبعد)	Yol onlara pek uzun göründü. Öl! eksik ol! Ölme! Yaşa! Eksik olma!

Tablo 39: Kamus-ı Arabî'de örneklerin Türkçeye aktarılması.

Maddelerin tanımını hedef kitleye sağlıklı biçimde ulaştırmak amacıyla sözlükte verilen bütün örnekler tam cümle olarak sunulmuştur.

5. 13. Sözlük İçi Göndermeler

Sözlüklerde sözlük içi gönderim, yerde tasarruf etmek ve maddeler ile ilgili detaylı bilgiler sağlamak için belirli kısaltmaları ya da simgeleri kullanarak sunulmaktadır.

Sözlükte gönderim, sözlüğün çeşitli bileşenleri arasında bağlantı kurmak için kullanılan sözlük bilimsel bir araçtır (Gouws, Prinsloo, 2012: 18).

"Sözlük içi gönderimlerin hangi sözlük maddelerinde yapılacağı ile ilgili bir kural, bir sınırlama yoktur. Fakat sözlük içi gönderimlerin yapıldığı yerlere bakıldığında sözlük hazırlayıcılarının şu sebeplerden gönderim yapma ihtiyacını hissettikleri söylenebilir: Farklı imlalara sahip sözcüklerden birinin yeğlenmesi gereği düşüncesi, ilgili sözlük maddesinin tanımını tam olarak yapabilme kaygısı, sözlük maddelerinin tanımı için kullanılacak alandan tasarruf etme düşüncesi, kullanıcıların sözlükle ilgili beklentilerini karşılama kaygısı, dilin yapısına uymayan bazı sözlük maddeleri ile ilgili olumsuz düşünceler ve yabancı sözcükler yerine kullanılacak sözcükleri yaygınlaştırma düşüncesi" (Çetinkaya, 2017: 97).

Kamus-i Arabî'de sözlük içi gönderim "nazar oluna" anlamına gelen (ن=ن.) kısaltması kullanılarak verilmiştir. Bu gönderim bazı maddelerde kısaltma kullanılmadan sunulmuştur:

Madde	Gönderim
أَكْلِيْنُ	["كَلْن" mâddesine nazar oluna.]
أَخ	["أَخ" sırasına nazar buyrula]

Tablo 40: "إكليل" maddesinde kısaltma kullanmadan sözlük içi gönderim.

Sözlükte bir önceki maddeye gönderim yapmak için "Yukarıya n.", "madde-i ânifeye n.", ve "Fıkra-ı ânifeye n." ifadeleri kullanılmıştır.

Madde	Tanım	Gönderim
اللَّ	Bıçak safhası, yüzü.	Yukarıya n.
بأى:	x	Mâdde-i ânifeye n
بِرْت بِرْت	x	Fıkra-ı ânifeye n.

Tablo 41: Sözlükte sözlük içi gönderim ifadeleri.

Bir alt maddeden madde başına gönderim yapmak için "Re's-i mâddeye n." ve bir maddeden başka bir maddeye "X mâddeye n." formülü uygulanmıştır, örneğin:

Madde	Tanım	Gönderim
أَتِي	1. Garîb. 2. Birden bire zuhûr eden sel.	"(أَتُو) أَنَا" mâddesine n.
أَرْبُ	Şehâdet parmağıyla orta parmağın arası.	Re's-i mâddeye de n.

Tablo 42: *Kamus-ı Arabî*'de bazı maddelerde kısaltma kullanarak sözlük içi gönderim.

5. 14. Dış Veri

Dış verinin bileşenleri sözlükte bulunduğu yere göre sınıflandırılır. Sözlüğün başında olan veriler (baş veri), görsel ve sayfa numaraları gibi ortasında bulunan veriler (iç veri) sonunda bulunan bilgiler ise (son veri) terimleri ile karşılanmaktadır.

Dış veri; bütün yapının, sözcük listesi dışında kalan tüm diğer bileşenlerini kapsayan; sözlüğün adı, basım yeri, girişi, kullanılışı, fiyatı ve özel işaretleri gibi bilgileri içeren veridir (Aslan, 2017: 64).

Kamus-ı Arabî'nin baş verisi, kapak sayfası ve “İfade-i Mahsusa” olan giriş bölümünden oluşmaktadır. Son verisi ise kullanılan kısaltmalar başta olmak üzere sözlük ile ilgili çeşitli bilgileri içermektedir.

5. 14. 1. Baş Veri

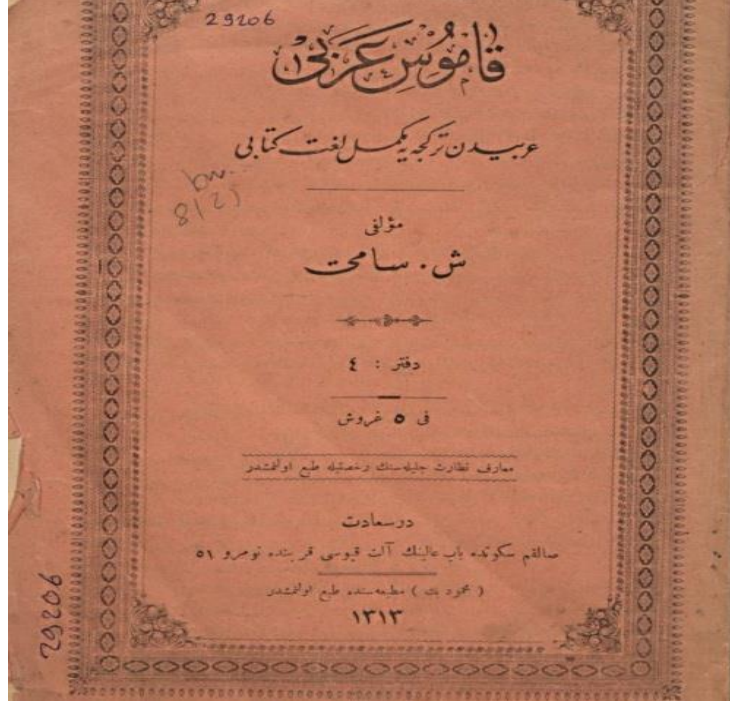
Baş veri; sözlüğün kullanılış biçimi, kaynakları, önemi, özellikleri ve yazılış amacı gibi sözlük hazırlayıcısı tarafından hedef kitleye verilen önemli bilgiler içermektedir.

5. 14. 1. 1. Sözlüğün Kapak Sayfası

Kamus-ı Arabî'nin kapak sayfasında baş veri olarak; sözlüğün adı, yazarı, fiyatı, basım izni, basım yeri, basım evi ve basım yılı ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Sözlüğün Adı	Kamus-ı Arabî, Arabîden Türkçeye Mükemmel Bir Lügat Kitabı
Sözlüğün Yazarı	Müellifi: Şemseddin Sami
Fiyatı	Fiyatı 5 Kuruş
Basım İzni	Maarif-i Nazaret-i Celilesinin Ruhsatıyla Tab' Olunmuştur.
Basım Yeri	Der-Saadet
Satış Yeri	Salkımsöğüt'te Bab-ı Âlî'nin Alt Kapısı Kurbunda 51 Numara
Basım Evi	Mahmut Bey Matbaasında Tab' Olunmuştur.
Basım Yılı	1313

Tablo 43: *Kamus-ı Arabî*'nin kapak sayfasının içeriği.

Resim 1: *Kamus-ı Arabî*'nin kapak sayfası.

5. 14. 1. 2. *Kamus-ı Arabî*'nin Önsözü (İfade-i Mahsusa)

Şemseddin Sami bu bölümde sözlüğün yazılış amacını açıkladıktan sonra, sözlüğü hazırlarken başvurduğu kaynakları isimleriyle saymaktadır. Ardından sözlüğün en önemli özelliklerinden biri olan erişilebilirlik özelliğinden bahsedip yeni metotlara göre (tarz-ı cedit) yazıldığını belirtmektedir. Sözlüğün maddelerinin en iyi tertiple sıralandığını, tanımlarında çeşitli anlamlar verildiğini, bu anlamların ayetler, hadisler ve şiirlerle açıklandığını ifade etmektedir. Ayrıca Şemseddin Sami bu bölümde sözlüğün yazılışında kullanılan çekim sistemini ve bu sistemin nasıl kullanılacağını göstermektedir.

Maddelere erişimi kolaylaştırmak için sözlüğün sonunda madde başları ve alt maddeleri içeren alfabetik olarak sıralanan bir dizin sunulacağını söylese de sözlük tamamlanamadığı için bu dizin verilememiştir. Ancak bu çalışmanın sonunda Şemseddin Sami'nin oluşturmak istediği dizin yine O'nun istediği yöntemle okuyuculara sunulmuştur.

Sözlükte maddeler 14 puntoluk, alt maddeler 16 puntoluk, ayet, hadis ve şiirlerden verilen örnekler ve maddeler ile ilgili bazı açıklamalar 8 puntoluk harflerle verilmiştir.

Giriş bölümünün sonunda ise sözlüğü diğer Arapça-Türkçe sözlüklerden ayıran önemli özelliklerinden biri olan, Arap şivelerinde kullanılan bazı sözcüklerin verildiği ifade edilmiştir.

“Derece-i lüzum ve ehemmiyeti müstağnâ-yı izah olan lisan-ı Arabî'nin tahsili, başlıca mükemmel bir lügat kitabının vücuduna mütevakkıf olup, böyle bir kitabın çoktan his olunmakta olan fukdan ve ihtiyacına karşı âcizâne bir hizmet olmak üzere, Lügat-ı Arabiyyeye dair gerek Arabî'de ve gerek el-sineyi sairede yazılmış ne kadar kütüb-i mutebere var ise, ale'l-husûs Kâmûs ve şerh-i Tâcu'l-Arûs, Sıhâh, Lisanü'l-Arab, Muhitu'l-Muhit kitaplarıyla Kazimirski'nin Fransız, Stanley Lane'in ve Katafagus'un İngiliz, Freytag ve Guli'nin Latin lisanlarında, her biri müteaddit ciltlerden mürekkep olmak üzere, cem ve tedvin etmiş oldukları lügat-ı Arabiye kitapları ve Surâh, Müntehabatü'l-lüga, Keşf-i Istılâhâtü'l-Fünun gibi Arabî ve Farîsi olarak Hindistan'da matbu birçok kütüb-i mutebere cemi ile, cümlesine müracaat ve her birinin nekayısı diğerlerle ikmal olunarak, bâlâdaki unvan ile tertib-i cedit üzere mükemmel ve suhûlet-i bahş bir Arabî lügat kitabı vücuda getirilmiş, ve kelimât-ı Arabiyye el-yevm müstamel kelimat ve tabirât-ı Türkiyye ile şerh ve tercüme olunmuştur.

Bu vecih ile vücuda getirilen bu lügat kitabında her aranılan kelimeyi eshel bir tarikle bulunup, her birinin aslıyla müştakkatı ve beherinin maanî-yı muhtelifesi ahsen-i tertipte derc, ve ekser-i maanî için emsile-yi lazıme ve icabında şahit ve senedi olabilecek âyât-ı kerime ve ehadis-i şerife-i nebeviye ile meşâhîri şurâ ve udebâ-yı Arabın manzum ve mensûr sözleri îrâd olunmuş; ve bazı tabirât-ı mahsusa ve durûb-ı emsal dahi münasip mahallerinde zikir ve beyan olunarak, mefad ve mahal-i istimalleri izah ve icap eden kavait-i sarfiyye ve iştikakiyye ile kelimât-ı müteradife arasındaki fark dahi beyan olunmuştur. Lisan-ı Arabî'nin iktiza ve ihtiyaç-ı tabiisi vecih ile, bi't-tab' kelimelerin asıllarına riayet ve itibar olunarak, hurûf-i zaide ile müteşekkil olan müştakkât ise asıllarının alt tarafında sırasıyla zikir olunmuştur. Ma'-haza tebdûlât-ı i'laliyyeden dolayı asılları vehle-yi ûlâda belli olmayan bazı müştakkât dahi sıralarında zikir olunup, asılları irâ'e olunmuştur.

Bundan mâ-adâ ashâb-ı müracaattan kavait-i sarfiyyede ve tefrik-i iştikakta kuvvet ve maharetleri ikinci derecede bulunanlarca dahi suhûlet-i bahş olmak üzere kitabın nihayetinde müştakkât dahi hurûf-i hica sırasına konularak, her birinin derûn, kitapta hangi maddede mezkûr olduğunu mübeyyin mufassal ve mükemmel bir cetvel tertip olunacaktır.

Kelimelerin asılları 24 puntluk büyük huruf ile, müştakkât 16, maani ve emsile ve bazı eş'âr ve mülahazat dahi 8 puntluk hurûf ile tertip olunarak gerek kelimelerin asılları ve gerek müştakkât harekeli dizilmiş ve hareketin sıhhatine be-gayet ihtimam olunmuştur. Her kelimenin nevi ve cinsi ve efâlin babları dahi işaret olunmuştur.

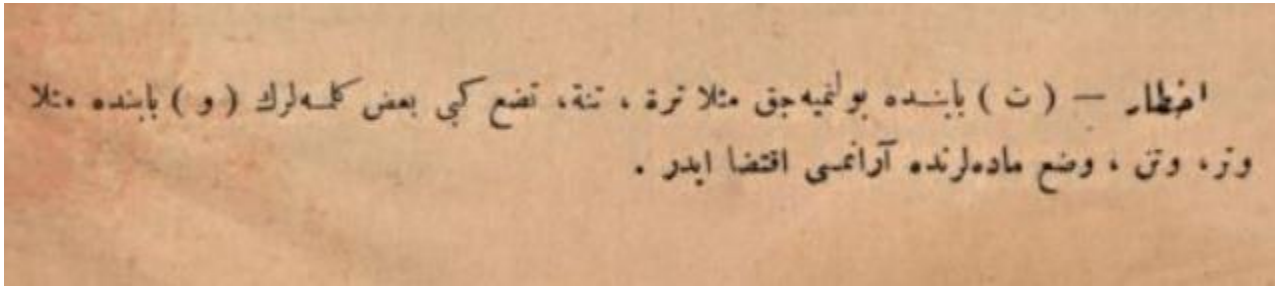
Tekellüme dahi medar olmak üzere lügat-ı fasihenin bilad-ı Arap'ta el-yevm suret-i iştikakları beyan olunduğu gibi, fasih olmayıp lügat-ı âmmiyyede müstamel olan kelimeleri dahi derc olunmuştur.”

5. 14. 2. Son Veri

Kamus-ı Arabî tamamlanamadığı için sözlükte son veri bulunmamaktadır. Ancak 4. defterin sonunda verilen bilgiler son veri olarak kabul edilebilir. 4. Defterin sonunda, bir ihtar, sözlüğü satın alma koşulları, dağıtım yerleri bulunmaktadır. Ayrıca sözlükte kullanılan özel kısaltmalar ve işaretler bir cetvelde gösterilmiştir.

5. 14. 2. 1. İhtar

4. Defterin sonunda bazı maddeler ile ilgili not olarak bir ihtar verilmiştir. İhtarın içeriği şöyledir: “İhtar– (ت) babında bulunmayacak mesela (تره، تنه) gibi bazı kelimelerin (و) babında mesela (وتر، وتن، وضع) maddelerinde aranması iktiza eder”.

Resim 2: *Kamus-ı Arabî*'de 4. Defterin sonunda son veri olarak ihtar bilgisi.

5. 14. 2. 2. Sözlüğe Abone Olanların Listesi

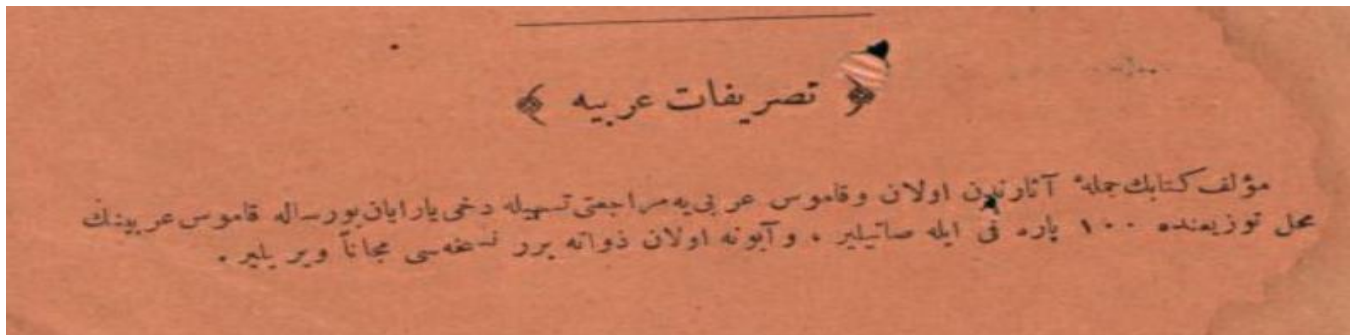
Şemseddin Sami, sözlüğün bölümlerini neşrederken sözlüğe abone olanların listesini defterlerin sonunda veriyordu. 4. Defterin sonunda o güne kadar abone olanların listesini ve sayısını açıklamıştır.

بودفمه آونہ اولان ذوات کرام	
۱۶ نقل یکون	۱ آمدی دیوان مایون خلفاندن عزتلو مرتقی
۱ باب عالی جاده سنده روف بک کتابخانه سی	۱ بک افندی
۱ صاحبی مصطفی روف افندی	۱ برذات محترم
۱ لوله برغوس ناچی فضیلتو الحاج حافظ حق افندی	۱ آتالی قناسی ضبط کتبه ستدن صبی افندی
۱ صدوردن مرحوم شریف افندی زاده فضیلتو	۱ نغمه نظارت جلیله سی مکتوبی قلی کتبه ستدن
۱ جودت بک افندی	۱ سنجاق بیک زاده حسن فہمی افندی
۱ رشیدی بک	۱ آکازمند اشرفاندن عزتلو ابراہیم رمزی بک
۱ باب والای سرعسکری محاسبات عمومیہ دائرہ سی	۱ خاصہ اردوی مایونی نوازم دائرہ سی خلفاندن
۱ انکشی شعبہ سی مدیری سعادتو رشا بک	۱ محمد صدق افندی
۱ افندی حضرتلری	۱ باب والای سرعسکری محاکات دائرہ سی
۱ ادونہ مکتب اعدادی عسکری سی ایکٹھی سنہ	۱ کتبه ستدن رفعتو حاجی حسن افندی
۱ شاکرداندن آستانہ فی صادق افندی	۱ فرید قندیہ سنجاقی ناچی سلیمان حالی افندی
۱ جنیرل طاش جوآرتندہ ساکن رشیدی بک	۱ بغداد مکتب اعدادی ملکبسی مدیر معاوق
۱ کوری اوزرندہ آتالر کتبخانہ سی صاحبی	۱ رفعتو محمد ناٹلی بک
۱ دیار بکری یوسف افندی	۱ بغداد مکتب اعدادی ملکبسی مدیر معاونانردن
۱ محکمہ استیفاف اعضاندن اسماعیل حق بک	۱ رفعتو حسین ممش افندی
۱ افندی	۱ باب سرعسکری محاسبات دائرہ سی دردنجی
۱ قرین ناچی حضرت شہر یاری غریق سعادتو	۱ شعبہ سی خلفاندن حاجی فرید بک
۱ نورالدین پاشا حضرتلری	۱ برذات محترم
۱ ابوب رشیدی عسکری مشی سنن شاکرداندن	۱ برذات محترم
۱ شکیب افندی	۱ غربای مسلین خست خانہ سی طبیب تالیسی عزتلو
۲۷ یکون	۱ حسین احسان بک
۱۱۱ اولکی یکون	۱ برذات محترم
۱۳۸ جملہ یکون	۱ ابراہیم افندی
	۱۶ یکون

Resim 3: *Kamus-ı Arabî*'nin 4. Defterin sonunda son veri olarak abonelerin listesi.

5. 14. 2. 3. Tasrifat-ı Arabiyye

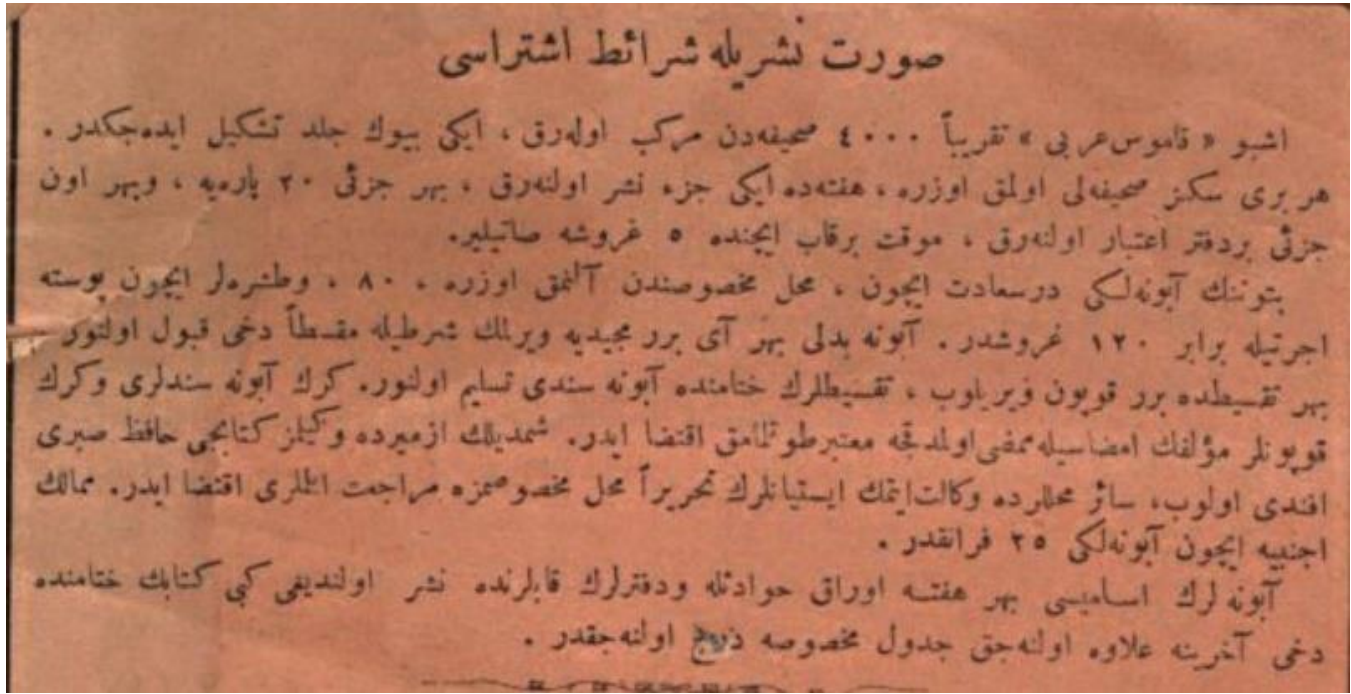
Şemseddin Sami, sözlükten yararlanmayı kolaylaştıracak olan Tasrifat-ı Arabiyye risalesinin satış bilgilerini sözlüğün sonunda vermiştir.

Resim 4: Tasrifat-ı Arabiyyenin satış bilgileri.

5. 14. 2. 4. Sözlüğü Satın Alma Bilgileri

Bu bölümde Şemseddin Sami Kamus-ı Arabî'nin satın alma ve abonelik bilgilerini açıklamaktadır:

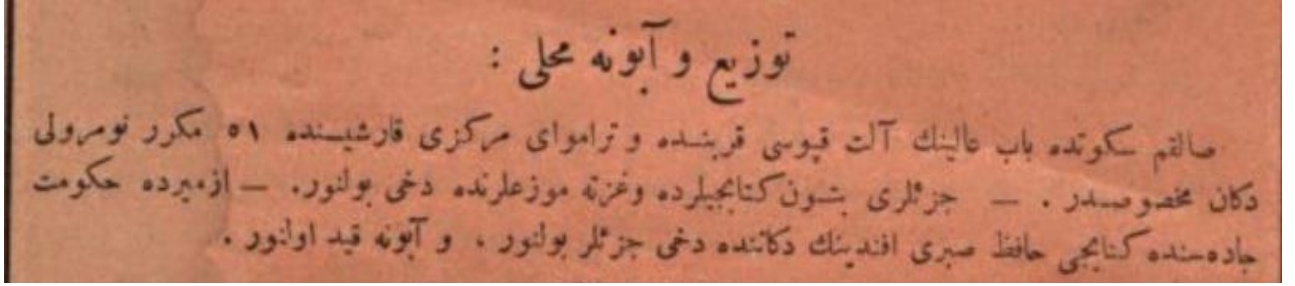
Resim 5: Sözlüğü satın alma ve abonelik bilgileri.

“Surat-ı neşriyle şerait-i iştirası: İşbu Kamus-ı Arabî takriben 4000 sahifeden mürekkep olarak, iki büyük cilt teşkil edecektir. Her beheri sekiz sahifeli olmak üzere, haftada iki cüz neşir olunarak, beher-i cüz’i 30 paraya ve beher-i on cüz’i bir defter itibar olunarak, muvakkat bir kap içinde 5 kuruşa satılır. Bütünün aboneliği Der-Saadet için, mahal-i mahsusundan alınmak üzere 80 ve taşralara için posta ücretiyle beraber 120 kuruştur. Abone bedeli beher-i ay birer mecdiye verilmek şartıyla mukassatan dahi kabul olunur. Beher-i taksitte birer kupon verilip, taksitlerin hitamında abone senedi teslim olunur. Gerek abone senetleri ve gerek kuponlar müellifin imzasıyla mamzî olmadıkça muteber tutulmamak iktiza eder. Şimdilik İzmir’de vekilimiz kitapçı Hafız Sabri efendi olup, sair-i mahallerde vekalet etmek isteyenlerin tahriren mahal-i mahsusumuza müracaat etmeleri iktiza eder. Memalik-i ecnebiye için aboneliği 25 Frenk’tir. Abonelerin esamisi beher-i hafta olarak havadisle ve defterlerin kaplarında neşir olduğu gibi kitabın hitamında dahi ahirine ilave olunacak cetvel-i mahsusa derç olunacaktır.”

5. 14. 2. 5. Dağıtım ve Abone Yerleri

Sözlüğün son verisinde dağıtım ve abone yerleri de belirtilmiştir: “Tevzi ve abone mahalli: Salkımsöğütte bab-ı âlînin alt kapısı kurbunda ve tramvay merkezi karşısında 51 mükerrer numaralı

dükkan mahsustur. Cüz'leri bütütin kitapçılarda ve gazete müvezzilerinde dahi bulunur. İzmir'de hükümet caddesinde kitapçı Sabri Efendi'nin dükkânında dahi cüz'ler bulunur. Ve abone kayıt olunur.”

Resim 6: Son veri olarak dağıtım bilgileri.

5. 14. 2. 6. Kullanılan İşaretlerin ve Kısaltmaların Listesi

Sözlüğün son verisinde eserde kullanılan kısaltmaların listesi bulunmaktadır.

Kitabın Mukaddimesi ve İçinde Müstamel olan Şimdilik Başlıcaları Şuracıkta Beyan [] İşareti İçinde Kelimenin Cinsi ve Filin Binası Kayıt Olunarak Rakamlar Dahi Sülâsî-i Mücerret Şuracıkta Beyan		
س = اسم	تد = ندرج بابی	ج = مجهول
سد = اسم مذکر	حر = امرنجم بابی	قیه = فعل مجهول
ست = اسم مؤنث	قش = افشع بابی	فر = مقید
سجد = اسم جنس مذکر	مد = ملحق دخرج	ب = باب
سجت = اسم جنس مؤنث	متد = ملحق ندرج	ع = علم
س.س = اسم وصفت	محر = ملحق امرنجم	مجد = ملحق ندرج
سع = اسم عدد	ج = جمع	عت = علم مؤنث
سن = صفت	جد = جمع مذکر	ظز = ظرف زمان
صت = صفت مؤنث	جت = جمع مؤنث	ظلم = ظرف مکان
قت = فعل متعدی	جیم = جمع جمع	حد = حرندا وملحقاتی
قل = فعل لازم	ت = مؤنث	سف = اسم فعل
فظ = فعل مطاوعت	ت = تنبیه	یم = مجازاً
فتس = فعل مشارکت	تذ = تنبیه مذکر	ن = نظر اولنه
د = دخرج بابی	تت = تنبیه مؤنث	ضم = ضرب مثل

تنبیه = « اشارتی ایچنده بولسان مثاللر آیات کریمه دن و »
شورعه دندر.

Resim 7: Kullanılan işaret ve kısaltmaların listesi.

Bu bölümün başında şu ifadeler yer almaktadır: “Kitabın mukaddimesi ve içinde müstamel olan alamat ve işaret badehu neşir olunacağından işaret-ı mezkurenin şimdilik başlıcaları şuracıkta beyan olunur: [] işareti içinde kelimenin cinsi ve filin binası kayıt olunarak rakamlar dahi sülâsî-i mücerret

bablarının ve mülhakatın hangisinden geldiği gösterir. Ebvab-ı mezid'in-Fihanın dahi mutel ve tefriki güççe olanları beyan olunur.”

Kısaltma	Anlam	Kısaltma	Anlam	Kısaltma	Anlam
[س]= [i.]	isim	[تد]= [td.]	(تدحرج) babı	[جه]= [ch.]	meçhul
[سذ]= [iz.]	ism-i müzekker	[حر]= [hr.]	(احرنجم) babı	[فه]= [fch.]	fil-i meçhul
[سث]= [is.]	ism-i müennes	[قش]= [kş.]	(اقشعر) babı	[فر]= [fr.]	müfret
[سجذ]= [icz.]	ism-i cins-i müzekker.	[مد]= [md.]	(دحرج) mulhak-1	[ب]= [b.]	bab
[سجث]= [ics.]	ism-i cins-i müennes	[مذ]= [mtd.]	(تدحرج) mulhak-1	[ع]= [a.]	alem
[س.ص]= [is.]	isim ve sıfat	[محر]= [mhr.]	(احرنجم) mulhak-1	[عذ]= [az.]	alem-i müzekker
[سع]= [ia.]	ism-i adet	[جم]= [cm.]	cem	[عث]= [as.]	alem-i müennes
[ص]= [s.]	sıfat	[جمذ]= [cmz.]	cem-i müzekker	[ظز]= [zz.]	zarf-1 zaman
[صث]= [ss.]	sıfat-1 müennes	[جمث]= [cms.]	cem-i müennes	[ظم]= [zm.]	zarf-1 mekan
[فت]= [ft.]	fil-i müteaddi	[جمجم]= [cemcem.]	cem-i cem	[حد]= [hd.]	(حرندا) ve mulhakatı
[فل]= [fl.]	fil-i lazım	[ث]= [s.]	müennes	[سف]= [if.]	ism-i fail
[فط]= [fmt.]	fil-i mutavaat	[ت]= [t.]	tesniye	[مج]= [mec.]	mecazen
[فش]= [fş.]	fil-i müşareket	[تذ]= [tz.]	tesniye-i müzekker	[ن]= [n.]	nazar oluna
[د]= [d.]	(دحرج) babı	[تث]= [ts.]	tesniye-i müennes	[ضم]= [dm.]	darb-1 mesel

Tenbih: (()) işareti içinde bulunan misaller âyât-ı kerimeden ve “ ” işareti dahilindekiler ahâdîs-i şerifedendir.

Tablo 44: Kamus-ı Arabî’de kullanılan kısaltmaların cetveli.

6. Metin

! (elif, hemze): Hurûf-ı Arabiyyenin birincisi. Gerek müteharrik ve gerek sâkin olsun, kendi başına okunduğu vakit (hemze), ve fethayı izhâr için yazılıp hareke kabûl etmediği vakit (elif) denilirse de, elif ismi e'am olup, hemzeye dahi itlâk olunur. Hemzeye misâl: (أخذ، سئل، جزء) elife misâl: (إذا) Hemze ekseriyyâ mâ-kablinin harekesine göre (ا، و، ي) harfleri üzerine yazılıp, bu harfler okunmaz ve (ي) harfine nokta konmaz: (أخذ، مؤمن، بئر) gibi.

Arablar hemzeyi kelimenin başında dahi, meftûh veya mazmûm olursa ekseriyyâ bir (ا)'in üzerine, ve meksûr olursa altına yazarlar: (أمر، إسم أمر،) gibi. Hemzeyi elif te'âkub ettiğinde ikisi birlikte (إ) şeklinde yazılır. Lisân-ı Arabîde elif ya aslı olur: (إذا) gibi veya (و) ve (ى)den munkalib bulunur: (باع "بيع") (قال "قول") gibi. (ى)'den munkalib olup kelimenin âhîrinde bulunduğu vakit ekseriyyâ yine (ى) şeklinde yazılırsa da elif-i maksûre 'ad olunup, elif gibi okunur: (رمى،) (معنى) gibi.

(Elif-i memdûde) dahi altında hemzesi olan ve ziyâde temdîd olunan eliftir: (حمراء) gibi. Kelimât-ı Arabiyyenin başında olan hemze iki nev'dir: (Hemze-i kat') ki dâimâ okunur: (أمر) (أكرم) gibi ve (hemze-i vasl) ki vâsl hâlinde okunmaz. Hemze-i vasl mahâll-i âtiyeye mahsûstur: Ef'âl-i rübâ'iyye ve humâsiyyenin mâzî ve masdar ve emirlerinde, (ال) harf-i

ta'rîfinde ve (اسم، است، ابن، ابنة، اثنان، اثنتان، امرؤ،) (امرأة، ابنم) kelimelerinde.

Elif, kelimât-ı Arabiyyede birkaç sûretle bulunup başlıcaları bervech-i âtidir: 1. (Elif-i fâsıla) ki mâzî ve muzârî' mansûb ve meczûm ile emrin cem'-i müzekkerinde yazılıp okunmaz: (لم يكتبوا،) (لم يكتبوا، لن يكتبوا، اكتبوا) cem'-i müzekker-i sâlimin muzâfında dahi cevâzen yazılır: (القوم ضاربوا) gibi. 2. (Elif-i 'ibâre) ki (أنا) zamîrinde ve (مائة) kelimesinde yazılıp okunmaz. 3. Ef'âlin cem'-i mü'ennesin arasına giren elif: (افعلنان) gibi. 4. (Elif-i mechûle) ki fethayı izhâr içindir: ("فاعل" ve "قاتل") gibi. 5. (Elif-i 'ıvaz) ki halet-i nasbda tenvîne 'alâmettir: (رأيت زيدا) gibi. 6. (elif-i sıla) ki kâfiyede bazen fethaya bedel yazılır:

"وتظنون بالله الظنونا" gibi. (بانئت سعاد وأمسى حبلاها انقطعاً) âyet-i kerîmesinin âhîrindeki elif dahi bu kabîldendir. 7. Nûn-u te'kîd-i muhaffefeye bedel yazılan eliftir: "انسفعا بالناصية" âyet-i kerimesinde olduğu gibi. 8. 'alâmet-i cem' olan elif: (مساجد،) (جبال) gibi. 9. 'alâmet-i tesniye olan elif: (لم يكتبان،) (يكتبا، كاتبان، رجلان) gibi. İsimlerde tesniyenin 'alâmet-i ref'i 'ad olunup nasb ve cerri (ي) ile olur. 10. 'Alâmet-i te'nîs olan eliftir ki (حمراء) isimlerindeki gibi memdûde ve (حبلى) isimlerindeki gibi maksûre olur. 11. Elif-i nüdbe: (وا زياده) gibi. 12. Elif-i te'âyi ki bir cümlemin yarım bırakıldığına 'alâmettir meselâ: (إن عمرا) demek isteyen bir adamın (إن عمر منطلق) demesi gibi. 13. Elif-i med: (كلك وخاتم ودائق) yerine

(كلكال، خاتام، ودانق) yazılması gibi. 14. Elif-i muhavvele ki (واو) ve yahut (يا) 'dan muhavveldir: ("باع بيع" ve "قال قول") gibi.

Elif ebced hisâbıyla (1) rakamına mu'âdildir.

أ: [harf-i istifhâm] İsim ve fi'l ve cümlede ve müsbet ve menfîde isti'mâl olunur: "ألست بربكم" "أمن تذكر جيران بذي", "ألم تر كيف فعل ربك بأصحاب الفيل" "ألم تيسروا في الأرض", "أفمن كان على بينة من ربه", "أثم أرباب متفرقون خير لكم أم الله" "أرباب متفرقون خير لكم أم الله" Türkçede bu ma'nâ "mı... yoksa" tabîriyle ifâde olunur. Sâ'ir-i hurûften müstesnâ olarak (و) (ف) ve (ثم) hurûf-ı 'atfindan evvel gelir: "أولم يسيروا في الأرض", "أفمن كان على بينة من ربه", "أثم سواء عليهن أنذرتهن أم لم تنذرهن لا" "سواء عليهن أنذرتهن أم لم تنذرهن لا" Bazen istifhâm beyân etmeyip tesviye ifâde eder: "إذا ما وقع آمنتم به" "إذا ما وقع آمنتم به" "سواء عليهن أنذرتهن أم لم تنذرهن لا" "سواء عليهن أنذرتهن أم لم تنذرهن لا" Bazen dahi inkâr ve ibtâl kasdıyla istifhâm beyân edip tevbîh ve ta'accüb ma'nâlarını da tazammun eder: "أفأصفاكم ربكم بالبنين" "أفأصفاكم ربكم بالبنين" "واتخذ من الملائكة إناثا", "أفأصفاكم ربكم بالبنين" "واتخذ من الملائكة إناثا", "ألم تر إلى ربك" "ألم تر إلى ربك" "كيف مد الظل" "كيف مد الظل" Gerek (أم) 'den evvel ve gerek yalnız olsun hemze-i istifhâm bazen karîne ile anlaşılıp hazf olunur:

فوالله ما أدري وإن كنت داريا بسبع رمين الجمر أم بثمان
[عمر بن أبي ربيعة]

طربت وما شوقا إلى البيض أطرب وما لعبا مني وذو الشيب
يلعب [كميت]

Birincisinde "أوسع" ve ikincisinde "أوذو الشيب" murâd olunur.

Hemze-i istifhamın (هل) edât-ı istifhâmından farkı şudur ki hemzenin isti'mâli e'am olup (هل) edâtı tasavvur makâmında isti'mâl olunmaz ve cümle-i menfiyeye ve şarta girmez. "هل" [Mâddesine de n.].

أ: [harf-i nidâ] Karîb ve mutavassıt için müsta'mel olup, ba'îd için (آ) harfi isti'mâl olunur:

أحسين إني واعظ ومؤدب فافهم فإن العاقل المتأدب [إمام علي رضه]

أ: [harf-i nidâ] Ba'îd için müsta'meldir: (أزيد).

آب: Yahut اب [iz] Takvim-i Süryânîde ağustos ayıdır.

آح: [mâddesine n.] "أح" *وآح وآح* آح

آب: [mâddesine n.] "أبو" آب

آأ: [ft.3] "آأ", "آأ", "آأ" *آأ*, "آأ", "آأ" (آأته بسهم), ona ok attım, okla urdum.

آإ: [icz.] "آإ" *fr: آإ* [icz.] Kamış, saz. 2. Kamışlık mahal, sazlık.

آأ: [ft. 1, 2.] 1. Tahrîk etmek, oynatmak. 2. El dokundurmak, salmak, sarılmak: (آأ إلى سيفه) elini kılıcına götürdü, kılıcına sarıldı. 3. Kasd etmek: (آأ أبه) kasdını îfâ etti. 4. Düşmanı bir hamle ile bozmak: (آأ عدوه) bir hamlede

düşmanını münhezim etti. (Bu ma'nâda hemzenin vâva kalbiyle "وب" dahi müsta'meldir). [fl.] 5. Vatanını özlemek, göreceği gelmek: (أب إلى وطنه) vatanını özledi. 6. Hazırlanmak, yolculuk tedârikini etmek: (أب) yolculuğa hazırlandı. 7. Doğrulamak, doğru gitmek: (أبت أباته) yolu doğruldu, işi yoluna girdi.

[fl.] Bağırarak, haykırmak. (Lisan-ı 'avâmda هيب denilir).

[fl.] 1. Ta'accüb etmek, şaşmak. (Bâ'is-i ta'accüb olan şey "ب" harf-i cerrîyle kullanılır): (تأببت به) buna şaşım. 2. Safâlanmak, sevinmek, hazzetmek. (Yine şey "ب" harf-i cerrîyle kullanılır.)

[fl.] 1. Oynatmak, tahrîk etmek. 2. (vatanını) özlemek. 3. Elini götürmek, salmak. 4. Hazırlanmak, hazırlık görmek.

[iz.] 1. Taze ot, hudâyî nâbit nebâtât: "وفاكهة وأبًا". 2. 'Ale'l-ıtlâk hayvânâtın yedikleri ot: (الفاكهة للناس والأب للدواب) yemiş insânlar için ve ot hayvânlar içindir. 3. Otlak, çayır, merâ: (له الحب وطاع له الأب راع) ekini güzel ve mer'âsı boldur. 4. Bel, meyân, hasr.

[iz.] * [fl.] Niyet, kasıt.

[iz.] Muhaffef (أب) yerine peder ma'nâsıyla lügat-i nâdireden olup istif'âl bâbindan (استأب) dahi kullanılır ki peder ittihâz etmek demektir.

[iz.] 1. Hâzırlık, tedârikât: (أباه هو في) hazırlık görmektedir, hâzırlanıyor. 2. Çok mikdârda su. 3. Serâb ki çölde uzaktan su gibi görünüyor, pusarık:

قومن ساجا مستخف الحمل تشق أعراف الإياب الحفل [ابن الأعرابي]

[iz.] Büyük sel ve dalga: (أباب بحر) (ضاحك هزوق).

[is.] 1. Yol, tarîk. 2. Meslek, tarîk-ı ma'îşet.

[iz.] Mevsim: (إبان الفاكهة) meyve mevsimi.

Ekser-i lügaviyyûn bunu "ابن" mâddesinde zikredip fi'âl vezninde i'tibâr etmişlerse de bazıları da fi'lân vezninde ve (ن)'yi zâ'id 'ad ederek "أب" mâddesinde beyân etmişlerdir.

[iz.] (أب) masdarıdır (Re's-i mâddeye n.) 2. Süryani takvîminde temmuz ayıdır.

أبت، يأبت، أبت، يأبت veya يأبت يأبت: * [fl.] 1. Pek sıcak ve kızgın olmak (başlıca gün hakkında): (أبت اليوم). 2. Su ve sâire içmekten şişmek.

[fl.] Yanmak, tutuşmak, parlamak (ateş hakkında): (تأبت الجمر) kömür tutuştu.

[sıf.] Sıcak, kızgın (أبت يوم) (أبت يوم) yahut (أبت) Mü'ennesi (ة) 'ilâvesiyle olur.

أَبْنَةُ: [is.] 1. Sıcaklık, kızgınlık. 2. Gazab şiddeti.

مَأْبُوتٌ: [sıf.] Sıcak dokunmuş, yanmış, mahrûr: (رجل مأبوت) sıcak dokunmuş adam.

أَبَتْ: [ft 2.] Birini bir büyük adamın yanında zem ve si'âyet etmek. (mef'ûlü "على" harf-i cerrîyle kullanılır.)

أَبَتْ: [fl 4.] *يَأْبَتْ، أَبَتْ: *أَبَتْ: Karın şişip mest olmak.

أَبَتْ: [sıf.] Meserret ve ikbâl ile mest ve mağrur olan: (رجل أبث).

أَبَيْتٌ: *cem: *أَبَاثِي s: *أَبَيْتَةٌ: [sıf.] Karnı tok (deve).

مُؤْتَبِنَةٌ: [is.] Sütle dolu ve şişkin dolun.

أَبَجٌ: [iz.] Ebed, sonsuz zaman (أبجا، أبدا) hiçbir vakit.

أَبجد: Hurûf-ı hicânın tertîb-i aslısı sırasıyla ilk dört harfini cami' bir lafz-ı mühmeldir. Bütün hurûf-ı Arabiyyeyi hâvî olan elfâz-ı mühmele bervech-i âtidir: (أبجد هوز حطي). Son iki lafız alfabe-i Arabiyyeye mahsûs olup bunları terkîb eden hurûf Arablar tarafından ilâve olunmuştur. Sâirleri ise Süryani ve İbrani ve sâir-i elsine-i Sâmiyye ile müşterek olup elsine-i mezkûrede hurûf-ı hicâ elyevm o tertîb üzerededir. Arabîde ise şeklen müşâbih olanları bir sıraya getirilmek için bu tertîb bozulmuş ise de harfler rakam

makâmında isti'mâl olunduklarında yine bu tertîbe i'tibâr olunup teshîl-i hıfz için bu kelimât-ı mühmele düşünölmüştür.

أَبَخَ، يُوْبَخُ، تُوْبِيخُ، يُوْبِيخُ، تُوْبِيخُ: *أَبَخَ: yerine bazen müst'amel olup paylamak ve azarlamak demektir. [وَبَخَ n.]

أَبَدٌ، يَأْبُدُ، أَبَدٌ، يَأْبُدُ: [fl 1,2.] 1. (hayvân) vehşîlenmek, tevahhuş etmek, ürküp kaçmak. 2. (b2.) durmak meks ve karar etmek: (أبد بالمكان) yerinde durdu. 3. (şâ'ir) şî'rinde ma'nâsı mechûl elfâz-ı garîbe kullanmak. 4. Bâkî ve dâ'im olmak, bekâ olmak.

أَبَدٌ، يَأْبُدُ، أَبَدٌ، يَأْبُدُ: [fl 4.] 1. Tevahhuş edip gazaba gelmek, ürküp kızmak. 2. Meskûn yerlerden kaçmak, vahşîlenmek, 3. (meâkn) sâhibsiz ve ıssız kalmak. 4. Ma'nâsı anlaşılmaz ta'bîrât kullanmak.

أَبَدٌ، يَأْبُدُ، أَبَدٌ، يَأْبُدُ: [ft.] 1. Ürkütme, korkutmak. 2. Vahşîlendirmek, tevahhuş ettirmek. 3. Devâm ettirmek, idâme etmek. 4. Garîb ve gayr-i me'nûs bir iş yapmak.

أَبَدٌ، يَأْبُدُ، أَبَدٌ، يَأْبُدُ: [fl.] 1. Boş ve ıssız kalmak. 2. Herkesten kaçmak, tevahhuş edip çekilmek. 3. Tûl-i müddet gurbette kalmak. 4. Kadından ictinâb edip te'ehhül etmemek. 5. (çehre) kızarıp morarmak.

أَبَدٌ، يَأْبُدُ، أَبَدٌ، يَأْبُدُ: *cem: *أَبَدُونَ: [iz.] 1. Sonsuz ve pâyânsız zamân. (Zıddına yani ibtidâsız zamâna ezel derler). 2. Uzun müddet, dehr. (Bu ma'nâ

itibârıyla cem´ olunur). (نهاية أبدأ، دائماً، إلى غير). Ve cümle-i menfiyyede hiçbir vakit. (إلى على) (أبد الأبد، للأبد، للأبد) keza. (أبد الأبد، أبدأ الأبد، أبدأ الأبد) kezâ. (Bu izâfetler te'kîd içindir).

أَبْدٌ: [iz.] Bir yaşında çocuk.

أَبْدٌ: [sıf.] 1. Dâ'im, bâkî. 2. Kadîm, ezeli, ebedi.

أَبْدٌ: [sıf.] Doğurgan, her sene doğuran (karı ve dişi hayvân). (ة) ile mü'ennes dahi kullanılır: ناقة أبدة.

أَبْدٌ: [is.] 1. Cârîye. 2. Ürkek dişi eşek.

أَبْدَانٌ: [is. T.] Cârîye ile kısarak.

أَبْدَةٌ: [is.] 1. Mütevahhiş ve ürkek hayvân. (Bu ma'nâ ile cemi "أبد" gelir). 2. Garip ve acîb şey veya söz. 3. Dâhiye, musîbet. 4. Elfâz-ı nâdire ve garîbeden ibâret-i kâfiye. 5. Yaz kış bir memlekette kalıp göçmeyen kuş. (Zıddı "قواطع، قواطع"). (Bu son dört ma'nâ ile cem'i "أوابد" gelip en ziyade cem'i müsta'meldir).

أَبِيدٌ: [sıf.] Ebedî, dâ'imî. (Yalnız "أبديد" ta'bîrinde kullanılır). [iz.] Küçük ve sarımtırak taneleri hâvi başakları olan bir nev' çayır otu.

مُؤَبَّدٌ: [sıf.] Dâ'imî, ebedî. (وقف مؤبد) satılmak ve mîrâs kalmamak ile meşrû vakıf.

مُؤَبَّدَةٌ: [sıf.] Ürkek ve mütevahhiş (deve).

أَبْدِيٌّ: [sıf.] Pâyânsız zamâna mensûb, dâ'imî, bâkî, sonsuz.

أَبْرٌ: [ft 1,2.] 1. Dişi hurma ağacına erkeğinin tal'ını ilkâh etmek: (أبر) (أبرته). 2. Her nev' ağaç ve ekini ıslâh etmek: (الزراع). 3. (akreb) sokmak, iğneyi batırmak: (العقرب). 4. Köpeğe ekmekle iğneyi yutturmak. 5. (mec.) fasıl ve gıybet etmek, akreb gibi sokmak. 6. Mahıv ve helâk etmek, batırmak: (أبر القوم).

أَبْرٌ: [fl 4.] İyileşmek, ıslâh olunmak.

أَبْرٌ: [ft.] 1. Dişi hurma ağacına erkeğinin tal'ını ilkâh etmek. 2. Ağaç ve ekini ıslâh etmek.

أَبْرٌ: [ft.] 1. Dişil hurma ağacına ilkâh için birinden erkeğinin tal'ını istemek. 2. Kuyu kazmak. (Bu ikinci ma'nâ ile şâz olarak "أبر"den müştaktır).

أَبْرَةٌ: [is.] İğne, sûzen. 2. akreb iğnesi (إبرة العقرب). 3. Atın art ayağının eğrice sinirinden topuğuna kadar mümted olan sinir. 4. Yabancı hurma ağacı fidanı. (cem: "أبر" ve "أبرات"). 5. Bir nev' incir ağacı. 6. Nemmâmlık, fasıl, gıybet. - ذو إبرة - nemmâm. - (إبرة العرقوب): baldırdan ökçeye kadar mümted kalın sinir. - (إبرة): Kolun ucu ve bileğin iki kemiğinden en incesi.

أَبْرٌ: [iz.] 1. İğneci, iğne yapan ve satan adam. 2. Pire.

إِبْرِيّ: [iz.] İğneci, iğne satan adam.

مَأْبُورٌ: [sıf.] İğne yutturulmuş (kelb ve sâire). 2. 'akreb sokmuş (adam ve sâire). 3. Telkîh olunmuş (hurma ağacı). 4. Müttehem, mat'ûn.

مُنْبَرٌ وَمُنْبَارٌ: [iz.] İğnedân(lık).

مُنْبَرٌ: [iz.] 1. Hurma aşısı. 2. Nemmâmlık, müfsidlik. 3. (مُنْبَرَةٌ) nabak ağacının ilk sürgünü.

إِبَارٌ: [iz.] Yanmış kurşun, - (أَشْيَافُ الْإِبَارِ): göz için müst'amel bir devâ-ı mürekkeb.

أَبْرَدِيّ: [iz.] Kadîmen kağıt makâmında müsta'mel papirüs varakı.

أَبْرِيْزٌ: [iz.] (Farisiden mu'arreb) hâlis altın.

إِبْرِيْسَمٌ: [iz.] *yahut *إِبْرِيْسَمٌ (Farisiden mu'arreb) ibrişim.

إِبْرِيْقٌ: [iz.] *أَبَارِيْقٌ وَأَبَارِقَةٌ: [iz.] (Farisi âbrizden mu'arreb) 1. İbrîk. 2. Parlak ve meclî kılıç. 3. (mec.) güzel kadın.

أَبْرُ: [fl 2.] *يَأْبُرُ، أَبْرُ، أَبْرُ، أَبْرُ، أَبْرُ، أَبْرُ: [fl 2.] 1. (geyik ve sâire) seğirdip sıçramak, sıçrayıp koşmak. 2. Düşmanın üzerine hücum ve hamle etmek. 3. Esnâ-ı râhta dinlenip ba'dehü gitmek. 4. Fec'eten vefât etmek, baş kaldırmak.

أَبْرٌ: [sıf.] *أَبْرٌ، أَبْرٌ: [sıf.] Sıçrağan, seğirdip sıçrayarak koşan (geyik ve sâire): (ظَبِيّ أَبْرٌ، أَبْرٌ):

(Müzekker ile mü'ennesi birdir).

أَبْرٌ: [sıf.] Yürüyüşünde pek dayanıklı (deve): (نجيبة أبوز) yürüyüşünde dayanıklı cins deve.

إِبْرِيْمٌ: [iz.] *أَبْرِيْمٌ (Farisiden mu'arreb) kemer tokası.

أَبْسٌ: [ft 2.] *يَأْبِسُ، أَبْسٌ: [ft 2.] 1. Korkutmak, ürkütmek. 2. Paylamak, azarlamak. 3. Fena kabul etmek, hüsn-ü kabûl etmemek. 4. Habsetmek, mahbese komak. (Bu ma'nâlarla mef'ûlü sarîh olup "أبسهُ" ve "أبس فلاناً" denilir). 5. Tahkîr ve tezlîl etmek. 6. Kahır ve tedmîr etmek. (Bu iki ma'nâ ile "ب" harf-i cerrîyle mef'ûlü gayr-i sarîh olup "أبس به" ve "أبس بفلان" denilir).

أَبْسٌ: [ft.] *يُؤْبِسُ، تَأْبِسُ: [ft.] Hâr ve zelîl etmek.

أَبْسٌ: [fmt.] *يَتَأْبَسُ، تَأْبَسُ: [fmt.] Bozulmak, tagayyür etmek. (bazı lügaviyyûn bunun galat olmasıyla sahîhi (تَأْبَسُ) olduğunu iltizâm etmişlerdir.)

أَبْسٌ: [iz.] 1. Re's-i mâddedeki fi'lin masdarı ve ism-i hadesidir. 2. Kuraklık, kıtlık. 3. dürüş ve huşûnetli yer. 4. Erkek kaplubağa.

أَبْسٌ: [iz.] 1. Kütü ve alçak soy, fûrumayelik. 2. Dürüş ve huşûnetli yer.

أَبْسٌ: [sıf.] Bed-hûy karıya ıtlâk olunur: (إمرأة أبس).

*أَبِشَ [ft 1.] Devşirmek, biriktirmek. (mef'ûl-i sarîh alır). (mürâdifi: "هَبِش").

*أَبِشَ [ft.] 1. Çok devşirmek ve biriktirmek. 2. Karmakarışık söz söylemek: (كلما أبشت) karışık söz söylüyorsun. (mürâdifi: "هَبِش").

*تَأَبَّشَ [fmt.] Toplanmak, birikmek, tahaşşüd etmek. (mürâdifi: "هَبِاشَة").

*أَبِشَ [iz.] Başkasının havli ve kapısını at'ime ve meşrûbâtla tezyîn eden adam. (mürâdifi: "أَحْبِش").

*أَبَّاشَ [sıf.] Kazanıcı, müktesib.

*أَبِصَ [fl. b. 4.] Keyifli olmak, neşâta gelmek. 2. (at) yarışta kazanmak, yürüyüşte sâir-i atları geçmek. (mürâdifi: هَبِص).

*أَبِوصَ [sıf.] Keyifli, neşâtlı (adam). 2. Yarışta kazanan yürük (at). (Mürâdifi: "هَبِوص").

*أَبِصَ [sıf.] Keyifli, neşâtlı (adam).

*أَبِضَ [ft 2.] 1. Devenin ön ayağının bileğini koluna bağlamak: (أَبِضُ البعير) 2. Uyluktaki ıbaz damarına urmak. 3. Mevâşiyi salma bırakmak. [fl.] 4. Hareket etmek. 5. Sâkin olmak, sükûnet bulmak. 6. Kalçadaki nesa siniri bozulup çekilmek.

*تَأَبَّضَ [ft.] Devenin bileğini koluna bağlamak. (بعير متأبض) bu vecihle bağlanmış deve.

*إِنْتَبَضَ [fl.] Kalçadaki nesa siniri çekilmek. – (موتبض النسا) kargaya ıtlâk olunur ki mezkûr siniri bozulmuş gibi yürür.

*أَبِضَ [iz.] 1. Devenin bileğini koluna bağladıkları ip. 2. Nesa dedikleri bacak siniri.

*أَبِضَ [iz.] Diz kapağının altı, oyuğu. 2. Dehir, ebed.

*أَبِضَ [iz.] Kalçadaki nesâ sinirinin bozulup çekilmesi.

*مَأْبِضَ [iz.] Diz kapağının altı, oyuğu.

*أَبِوضَ [iz.] pek yürük (at ve kısarak: فرس "أَبِوض"). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir).

*إِبْطَ [iz. ve nâdiren is.] *ve nâdiren cem: *أَبَاطُ [iz. ve nâdiren is.] 1. Koltuk, koltuk altı, bağal. 2. İnce kum, kumluğun derinliği az mahalli: (نزلوا بإبط الرمل) – (إبط الشمال): dağ eteği. – (إبط الجبل): sol kol, sol taraf. – (إباط الأمور): işin iç yüzü ve müşkilâtı.

*أَبَطَ [ft 2.] İndirmek (أبطه الله) *تَأَبَّطَ, *تَأَبَّطَ *أَبَطَ (mürâdifidir) ("هَبِط" ve "وَبِط").

*تَأَبَّطَ [ft.] 1. Koltuk altına almak, koltuk altında götürmek. 2. İhrâm veya peştamâlî sağ koluğun altından dolaştırıp sol omuzun üstüne atmak. 3. Birini taht-ı himâyeye almak. ("تأبط شرأ") kable'l-islam abtâl ve şu'arâ Arabtan Muzar bin Nizâr kabîlesine mensûb Sâbit bin Câbir'in lakabı olup bir ism yerine geçen cümleye misâl irâd olunur).

يَأْتِبُ، إِنْتَبَطُ: [fl.] 1. (bir şey) düz ve oturaklı ve üstüvar olmak. 2. (mizâc) sakîl ve şişkin olmak.

يَسْتَأْبِطُ، إِسْتَأْبِطُ: [ft.] Ağzı dar ve içi geniş bir çukur kazmak: (استأبط الرجل).

إِبَاطُ: [iz.] Koltuk altına alınan şey, boğça, paket ve sâire.

إِبْطِي: [sıf.] Koltuğa müte'allik. – (الإبطي): [iz.] Koltuk siniri.

أَبَقُ، يَأْبُقُ، أُبِقُ، أَبَقُ، إِبَاقُ yahut يَأْبُقُ وَيَأْبُقُ: [fl 2,3,4.] (köle) bilâ-sebep efendisinden kaçmak veya firâr niyetiyle gizlenmek. (kaçtığı ve saklandığı yer "إلى" harf-i cerriyle ifâde olunur).

يَتَأْبَقُ، تَأْبَقُ: [fl.] 1. Gizlenmek, saklanmak. 2. Bir yerde ilişip kalmak. 3. Günah işlemek, irtikâb-ı ism etmek. - [ft.] 4. İnkâr etmek: (تأبق الشيء).

أَبَقُ، أُبِقُ، أَبَاقُ، أُبِقُ: [i., sıf.] Bilâ-sebep ve mücerred-i 'inât ve sû'-i ahlâkından firâr eden köle.

أَبَقُ: [iz.] 1. Kendir. 2. İp a'mâlina yarayan kendir kabuğu.

يَأْبِكُ، أَبِكُ، أَبِكُ: [fl 4.] Çok semirmek, pek etli olmak: (أبك الرجل).

أَبِكُ، وَمُنْبِكُ: [sıf.] Ahmak, kalın kafalı: (رجل عفاك أبك ومعفاك مؤبك).

أَبِيلَةٌ: [ics.] 1. Deve, deve sürüsü. Müfredine (بعير) erkeğine (جمل) dişisine (ناقة) derler. Tesniyesi (إبلان) iki deve sürüsü demektir. 2. Yağmurlu bulut.

يَأْبِلُ، أَبِلُ: [fl 2.] 1. Devesi çoğalmak: (أبل الرجل). 2. Çekilmek, imtinâ etmek: (أبل عنه) . - [ft.] 3. Gâlib gelmek, yenmek: (أبله) onu yendi.

يَأْبِلُ yahut يَأْبِلُ veya أَبُولُ، أَبُلُ، أَبُلُ، أَبُلُ: [fl 1, 2, 4.] 1. (deve) çayır yemekle sudan müstağnî olmak: (أبل الإبل) 2. (deve) çobansız kalıp gâ'ib olmak veya salma bırakılıp yabani hâline geçmek. (Bu iki ma'nâ ile masdarı: "أبل" ve "أبول"). 3. (develer) çoğalmak. 4. (develer) bir yerde durmak. 5. (çayır ve ot) develer yiyebilecek kadar uzamak: (أبل العشب). (Bu üç ma'nâ ile masdarı: "أبول"). 6. (insan) cimâ'dan iğrenip imtinâ etmek: (أبل الرجل عن امرأته). 7. Deve ve koyuna bakmak husûsunda mâhir olmak. (Bu iki ma'nâ ile masdarı: "أبل" ve "إباله"). 8. İbâdete düşmek - [ft.] 9. Değnekle urmak, döğmek: (أبله بالعصا). 10. Birini salma develer sahibi etmek. (Bu iki ma'nâ ile masdarı: "أبل"). 11. İyi bakarak ve tımâr ederek deveyi semirtmek ve tavlandırmak. (Masdarı: "إباله"). 12. Kuyu ağzına bilezik takmak: (أبلت البئر).

يُؤْبِلُ، إِبْيَالُ: [fl. if'âl] Develeri çoğalmak: (أبل الرجل).

يُؤْبِلُ، تَأْبِيلُ: [fl.] 1. Devesi çoğalmak: (أبل الرجل). 2. Çekilmek, imtinâ etmek: (أبل عنه).

3. Satmak için olmayarak kendi için deve beslemek ve yetiştirmek. - [ft.] 4. Deve kısmına iyi bakarak ve tımâr ederek tavlandırmak: (أَبْلُ الإِبِلِ). 5. Bir ölünün evsâfını sayarak ağlamak: (أَبْلُ المِيتِ). (Bu son ma'nâ ile mürâdifi "ابن").

إِنْتَبَلُ: [fl.] 1. Deveye bakmakta ihtimâm ve tekayyüd etmek. 2. Deveye binmede mâhir olup üstünde sâbit durmak.

أَبْلٌ: (İkinci bâbdan "أَبْلُ" filinin masdarıdır. Yukarıya n.).

أَبْلٌ: [iz. s.] *وإِبَالَةٌ* 1. Deve ve koyunlara bakmadaki mahâret ve tekayyüd. 2. Develerin çoğalması. 3. Yeşil ve taze ot.

أَبُولٌ: [iz.] Develerin çoğalması. 2. Devenin çayır yemekle sudan istiğnâsı. 3. Develerin bir yerde durması. 4. Otların develer yiyebilecek kadar uzaması.

أَبْلٌ: [sıf.] 1. Deve ve koyuna bakmada mâhir. 2. Develere mâlik: (رَجُلُ أَبْلٍ). Semiz ve iri (deve): (بَعِيرُ أَبْلٍ).

أَبْلٌ: [iz.] Otladıktan sonra taze biten çayır.

أَبْلٌ: [sıf.] Salma (deve): (إِبِلُ أَبْلٍ).

إِبَالَةٌ: [is.] 1. Deve ve koyunlara bakmadaki maharet (فَلَانٌ حَسَنُ الإِبَالَةِ). 2. Bir adamın ashâbı ve aşireti: (جَاءَ فِي أَبَالَتِهِ) rüfekâ ve kabilesiyle beraber geldi. 3. Ârzû olunan şey. 4. Kuyu bileziği. 5. Büyük ve kaba odun bağı, demti. (Bu son ma'nâ

ile hemzenin zammıyla dahi lügattir). 6. Bir koçak ot. – (ضَعَّتْ عَلَى الإِبَالَةِ) dert üstünde dert makamında müsta'mel meseldir.

أَبْلٌ: *cem: *أَبَالٌ* [sıf.] 1. Çayır yemekle sudan müstağnî olan (deve ve sâire). 2. Deve ve koyun işlerinde mâhir (adam). 3. Develere mâlik: (رَجُلُ أَبْلٍ)

أَبْلٌ: [iz.] Deve çobanı, deveci.

أَبْلٌ: [sıf. İsm-i tafdîl] Deve ve koyunlara bakmada daha mâhir veya pek mâhir olan: (مَنْ هُوَ مِنْ أَبْلِ النَّاسِ) deve ve koyunlara bakmada halkın en mâhiridir.

أَبْلَةٌ: [is.] 1. Arzu olunan şey, matlûb: (هِيَ أَيْدِيكَ مَا لِي) ârzû ettiği şeydir. 2. Hâcet, ihtiyac: (أَبْلَةٌ سَنَا) sana ihtiyacım yoktur. 3. Doğurgan ve bereketli deve.

إِبَالَةٌ: [is.] 'adâvet, düşmanlık, kin: (شَدِيدِ الإِبَالَةِ).

أَبْلَةٌ: [is.] 1. Âfet, musîbet. 2. Zarar, ziyân.

أَبْلَةٌ: [is.] *أَبْلٌ* 1. Kesret-i ta'âmdan veya diğer sebepten gelen sıklet ve sıkıntı: (أَخَذْتَنِي) böyle bir sıklete uğradım. 2. Günâh, ism. (Aslı وبله'dir).

أَبْلٌ: [i.] *أَبْلٌ*, إِبَالٌ, إِبَالَةٌ, إِبَالَةٌ: *أَبُولٌ* Kuş ve deve ve at ve sâire bölüğü ve 'ale'l-husûs takım takım geçen bölüklerin her biri.

إِبَالَةٌ: [is.] *إِبَالَةٌ*, وَبَيْلَةٌ: *أَبْلَةٌ*

أُبَيْلَةٌ: [is.] 1. Dövülmüş hurma ile süttten ibâret yemek. 2. Bir bölük hurma ağacı.

أَبِيلٌ: *cem: أَبِيلُونَ: [iz.] 1. Değnek, 'asâ. 2. Papaz, Hıristiyanların rûhânî re'îsi. – (أَبِيلٌ): 'inde'n-Nasârâ Hazret-i İsa (aslm). (Bu ikinci ma'nâsıyla Süryaniceden me'hûz olup lisân-ı mezkûrda asıl ma'nâsı hazîn ve gam-nâktır).

أَبِيلِيٌّ: [iz.] Papaz, kilise çancısı.

إِبْلَاءٌ: [is.] Cihet-i kabîheden olarak ârzû olunan şey, merâm.

مَأْبُوءٌ: [sıfs.] 1. Ağzına bilezik çevrilmiş kuyu. 2. Edinmiş, satın alınmış (deve). Mü'ennesi (ة) ile olur.

مُؤْتَلَةٌ: [sıfs.] Sâhibi tarafından kendi için ve satılmak maksadıyla olmayarak yetiştirilen (deve).

مَأْبَلَةٌ: [sıfs.] Devesi çok (mahal).

بَيْلَةٌ: [is.] Büyük ve kaba odun bağı.

أَبْلَةٌ: [is.] 1. Arkadaşlar cemâ'ati, gürûh-ı rufekâ. 2. Kabîle.

أَبْوِيلٌ: *أَبْوِيلٌ: [iz.] Gürûhlar, takımlar. (Ekseriyyâ cem'i müsta'mel olup takım takım ma'nâsı ifade eder): (أَبَايِيلُ جَاءَ الْإِبِلُ) develer takım takım geldi.

أَبَايِيلٌ: [iz. cem.] Bir rivâyette dağ kırılancısı ve bir zehâbda ânifen beyân olunan (طِيرَا أَبَايِيلُ)'un cem'idir: (طِيرَا أَبَايِيلُ).

أَبْيَلَةٌ: [is.] (إِبِلٌ)'in musağğarıdır. Küçük deve, devecik.

إِبْيَلِيٌّ: [sıf.] Deveye müte'allik, deve cinsine mensûb.

إِبْلِيْسٌ: *cem: أَبَالِيْسٌ ("بلس" maddesine n.).

أَبْنٌ: [ft 1, 2.] 1. Bir adam hakkında sû'-i zann veya hüsn-i zanda bulunmak. 2. İthâm etmek. 3. Yüzüne karşı 'ayıplamak. - [fl.] 4. Yarada kan durmakla kararmak: (أَبْنُ الدَّمِ فِي الْجِرْحِ).

أَبْنٌ: [ft.] 1. Yüzüne karşı 'ayıplamak. 2. Kaht zamanında pişirip yemek için deveden kan almak. 3. Bir müteveffânın evsâfını yad ederek medh etmek. 4. Birinin izini ta'kîb etmek. 5. Gözetmek, intizâr ve terakkub etmek.

أَبْنٌ: [ft.] Birinin izini ta'kîb etmek.

أَبْنٌ: [is.] 1. Ağaç dalındaki budak yeri. 2. 'Ayıb, nakîsa. 3. Bazı develerin boğazında hâsıl olan yumru. 4. Kin, garaz. 5. İbnelik, puştuluk.

أَبْنٌ: [sıf.] Koyu (yemek veya şarâb).

أَبْنٌ: [sıf.] Kuru (yemek): (طَعَامُ أَبْنٍ).

إِبَانٌ [iz.] 1. Vakit, mevsim, münâsib zamân: (إبان الشيء) bir şeyin vakit ve zamânı: (كل الفواكه في إبانها) meyveleri mevsimlerinde ye. 2. İbtidâ-ı mevsim, evvel-i hengâm. ("ابن" mâddesinden fi'âl vezninde 'addetmişlerdir).

إِبَانِيذٌ [zz.] O zaman, o vakit, o mevsimde.

إِبَانَةٌ [is.] Cemi'-i ashâbı ve yaran: (جانني) Bana kâffe-i ashâb ve yaranıyla beraber geldi. (في إبانته).

مَأْبُونٌ [sıf.] 1. Hayır veya şer ile maznûn. 2. Şer ile maznûn, müttehem. 3. İbne, puşt.

أَبْنَوْشٌ [iz.] Abanoz ağacı. *أَبْنَوْشٌ*

إِبْنٌ [iz.] *إِبْنٌ* ("بنى" mâddesine n.).

أَبِيَّةٌ [ft 3,4.] 1. Anmak, yâd ve tezkâr etmek, der-hâtır etmek. (mef'ûl-i sarîh ve bazen "ب" ve "ل" harf-i cerriyle mef'ûl-i gayr-i sarîh alır). 2. Dikkat etmek, ehemmiyyet vermek, iltifât etmek. ("ل" harf-i cerriyle mef'ûl-i gayr-i sarîh alır). 3. Gözüne ilişmek, görmek. ("ب" harf-i cerriyle mef'ûl-i gayr-i sarîh alır). 4. Bir şahıs veya şey hakkında bir fikir ve zehâbda bulunmak.

أَبِيَّةٌ [ft.] 1. Tenbîh ve ihtâr etmek. 2. Nazar-ı dikkatini celb etmek. 3. Tanımak, fark ve temyîz etmek. 4. Bir şeyle maznûn ve müttehem 'addetmek: (أبهته بكذا).

تَأَبَّهٌ، تَأَبَّهَةٌ [fl.] 1. Tekebbür ve ta'azzum etmek. 2. Hor görmek, tenezzül etmemek: (تأبه عن كذا).

أَبِيَّةٌ [is.] 1. Parlaklık, şöhrat ve şân. 2. Büyüklük, 'azamet, mehâbet. 3. Kibir, nahvet.

أَبٌ (أبي) tasgîri: أَبَانٌ، أَبَانٌ، أَبَانٌ، أَبَانٌ، أَبَانٌ (أبو) cem: *أَبٌ* nisbeti: (أبوي) yâ-ı mütekellimin gayrine muzâf oldukta, ref'i: (أبو) nasbı: (أبا) cerri: (أبي) olur. Münâdâsı: (يا أبا) veya (يا أبت، يا أبت، يا أبت، يا أبت) gelir: [iz.] Peder, baba. – tesniyesi peder ve mader, ana baba. - cem'inde ecdâd ve (mec.) eflâk. – (أنت بأبي) yahut (بأبي أنت وأمي) ta'bîrleri (أنت مفدى بأبي) takdîrinde olup "babam veya babam ve anam sana kurbân olsun!" demektir. – (لا أباك) ve (لا أب لك) ve (لا أبك) ve tahfîfen (أب لك) ta'bîrleri duâ ve bed-du'â makâmında kullanılıp birinci takdîrde "Allah seni pederlik edecek kimseye muhtaç etmesin!" ve ikinci takdîrde "mu'însiz ve kimsesiz kalasın!" demektir. Tabîrât-ı mezkûre medh ve zem makamında dahi istimal olunup birinci takdîrde "sen pederden doğma insan değilsin, meleksin" ve ikinci takdîrde "senin pederin yoktur, yani veled-i zinâsın" demektir. – (الله أبوك) tabiri dahi medh ve du'â makâmında kullanılıp "senin gibi evlat doğurtan pedere aşk olsun!" demektir. Bazı lügatte şedde ile (أب) ve hemze ile (أباء) denilip bu hâlde i'râb-ı hareke ile olur. – (أب) kelimesi sâhib ve hâmi ma'nâsıyla dahi kullanılıp (أبو المرأة) kadının hâmisi olan zevci demektir. (أب) kelimesi

ekber-i evlâda veya muttasıf bulunulan bir huslat-ı ismine muzâf olmakla 'inde'l-Arab pek müstamel künyeleri teşkîl eder: (أبو القاسم، أبو بكر،) (أبو هريرة، أبو حنيفة، أبو البشر (آدم عم) gibi. zanak-ı 'illet ma'lûmesine (الركبة أبو) ve Mısır âsâr-ı 'atıkasından meşhûr isfenkese (أبو الهول) denilmesi de bu kabîldendir. Bazı hayvânların dahi böyle künyeleri vardır. Ez-cümle: (أبو أيوب) deve, (سرحان وأبو جعدة أبو) tilki, (أبو الحصين) kurt, (أبو البيض) deve kuşu, (نمامة وأبو الأخبار أبو) baykuş, (أبو المنذر) bukalemun, (أبو الحارث) arslan, (أبو اليقظان وأبو نيهان horoz, (أبو الوثاب) ceylan, kurt, gelincik, tilki ve pire. Galat olan lisan-ı 'avâmda (أبو) yerine (بو) denilip, (و) ahvâl-i selâsede hıfz olunur.

أبا [fl] [ft] Peder olmak. [ft. 2. Birinin pederi olmak. (mef'ûl-i sarîh alır). 3. Birini peder gibi terbiye etmek. (Bu ma'nâ ile masdarı "أبو" ve "أبا" olur).

أبا [ft. tef'îl] 1. Birine peder demek, baba çağırmaq veya peder nazarıyla bakmaq. 2. Birine (أنت أبى) yani "babam sana kurbân olsun" demek. (Mef'ûl-i sarîh alır).

أبا [ft. tef'îl] Birini peder ittihâz etmek, kendisine peder nazarıyla bakmaq.

[iz, s] Pederlik, babalık. أبو

[sif.] Pedere ve pederliğe mensûb. Mü'ennesi (ة) ile olur.

[iz.] Pedercik, babacık. أبى

أبى [ft 2, 3.] 1. İmtinâ' etmek, râzı olmamak. 2. Tenezzül ve kabûl etmemek. (Mef'ûlü "على" harf-i cerraile veya "أن" harf-i nasbı ve muzâri'le ifâde olunur). 3. Dirîğ etmek, vermemek. ("على" harf-i cerraile maf'ûl-i gayr-i sarîh alır). 4. Bir şeyden istikrâh etmek, titsinmek, iğrenmek. 5. Bir şeyden uzak bulunmak, tebe'ud etmek: (أبيت اللعن) la'netten müberrâ olasin. ('aynu'l-fi'l ve lamu'l-fi'linde hurûf-ı halktan bir harf bulunmadığı için üçüncü bâbdan gelmesi şâz kabîlindedir).

[fl 4.] 1. Ta'âmдан titsinmek: (أبيت من الطعام). 2. Deve yavrusu süttten titsinmek: (أبى الفصيل). Mechûl olarak (أبى) dahi bu manaya gelir. 3. Keçi yaban keçisinin bevlini koklamakla hastalanmak.

[ft. if'âl] İmtinâ' ettirmek, kabul ettirmemek: (أبينه إياه) onu ona kabûl ettirmedim, ret ettirdim. (هو بحر لا يبوى) kendinden imtinâ' ettirmez bir denizdir. (Vefret ve mebzûliyyetten kinâyedir).

[ft. tef'îl] İmtinâ' etmek, muvâfakat etmemek.

*أبون، أبا، أبا، أبا، أبا (أبى Aslı) cem: أبى [sif.] 1. İmtinâ' eden, râzı olmayan. 2. Red eden, kabûl etmeyen. 3. Dirîğ eden. 4. İğrenen, titsinen: (أبى اللحم) etten iğrenen, et yemez. (sahâbeden bir zâttır). - [iz.] (الأبى) arslan.

إِبَاءٌ: [iz.] 1. İmtinâ', ret. 2. Kibir, 'adem-i tenezzül. 3. 'adem-i itâ'at, serkeşlik.

أَبَاءٌ: *fr: أَبَاءَةٌ* [icz.] 1. Hasîr sazı. 2. Sazlık. 3. Kamış.

أَبَاءٌ: [iz.] Ta'âmdan titsinme.

أَبِيٌّ: [sıf.] 1. Titsenen, iğrenen. 2. Tenezzül etmeyen.

أَبِيَّانٌ: *cem: إِبْيَانٌ* [sıf.] 1. Ta'âmdan çok iğrenen. 2. Ef'âl-i deniyye ve hasîseye tenezzül etmeyen, 'âli-cenâp.

أَبِيَّةٌ: [is.] Kibir, 'azamet: (به أبية) kibir ve 'azameti vardır.

إِبْيَةٌ: [is.] Koyunun memesi içinde sütünün geri çekilmesi.

أَبْوَةٌ: [sıf.] Yaban keçisinin bevlini koklamakla hasta olan (keçi).

مِأْبَأَةٌ: [is.] Develerin şürbinden imtinâ' ettikleri kötü su.

أَبِيَّةٌ: [is.] 1. Suyu koklayıp içmekten imtinâ' eden deve. 2. Akşam 'alef yemekten imtinâ' eden deve: (العافية تهيج الأبية) akşam 'alef yiyen deve yemini iştihâya getirir.

إِتْبٌ: *cem: أُتُوبٌ، إِتَابٌ، إِتَابٌ [iz.] 1. Kolsuz ve yakasız kadın gömleği, dekolte. (mürâdifî: بَقِيرَةٌ). 2. Üstelik libâs, ferâce. 3. Dizin üstüne veya altına kadar inen kısa kadın libâsı, zıbun. 4.

Paçasız kadın donu, botluk. 5. Arpa kabuğu, kısrı.

إِتْبٌ: *fl.: إِتْبٌ، إِتْبٌ* [fl.] 1. Bir kadına (إِتْب) denilen dekolte gömleği veya zıbun ve ferâce veya paçasız donu giydirmek. 2. Böyle bir sevbi biçmek.

إِتْبٌ: *fl.: إِتْبٌ، إِتْبٌ* [fl.] 1. Kadın (إِتْب) denilen kolsuz gömlek veya paçasız donu veya zıbun yahut ferâce giymek. 2. (erkek) eslihasını alıp hazırlanmak. 3. Yayını omzundan hamâ'il gibi geçirip arkasına almak. 4. (Eşyâ hakkında) pekleşmek, tasallüp etmek.

إِتْبٌ: *fl.: إِتْبٌ، إِتْبٌ* [fl.] (إِتْب) denilen sevbi giymek.

مُنْتَبَةٌ: [is.] Re's-i mâddede beyan olunan (إِتْب)'in mürâdifidir.

مُؤْتَبٌ: [sıf.] Tırnakları eğri ve çarpık: (رجل مؤتب) tırnakları eğri adam.

أَتٌ: *ft 1.: أَتٌ، أَتٌ* [ft 1.] 1. Burhân ve şâhit ve beyyine ile gâlib gelmek, galebe çalmak, ilzâm etmek: (أته). 2. Yarmak: (أت رأسه) başını yarıdı.

مُنْتَةٌ: [is.] 1. Delîl ve burhânla galebe, ilzâm. 2. Baş yarma.

إِتَادٌ: [iz.] İnek sağarken ayağına bağladıkları pây bend.

أَتْرُورٌ: (أَتْرُورٌ) yerine kullanılır. (n. "أتر").

يُؤْتِرُ، تَأْتِيرُ [ft.] Yayıkurmak, kirişini germek. (Vâv'ın hemzeye kalbiyle "وتر"den munkalibdir. n. "وتر")

أُنَيْشَةُ: أَنَشُ [iz. Sıf] Kavmi içinde zayıf ve kudretsiz olup harbe gitmekten 'âciz olan adama denir.

يَأْتِلُ، أَتَلُ، أَتَلَانُ، أَتَلَانُ [fl 2.] 1. Adımları sık sık atıp öfke ve dargınlıkla yürümek. 2. Yiyip içmeden şişmek. 3. (mas: "أَتول") gerilmek, geri kalmak.

أُتِلُّ، وَتِلُّ [sıf] Tok, yiyip içmeden şişmiş: (قوم أتل) tok bir kavim.

يَأْتُمُ، أَتَمُّ [ft 1.] 1. Kesmek, kat' etmek. - [fl.] 2. Durmak, ikâmet etmek. 3. Kadının âlet-i tenâsüliyyesiyle mak'adı birleşmek.

يَأْتُمُ، أَتَمُّ [fl.] Gecikmek, oyalanmak.

يُؤْتِمُ، إِيْنَامُ [ft. if'âl] ve:

يُؤْتِمُ، تَأْتِمُ [ft.] Cebren fi'l-i şenî' icrâsıyla kadının âlet-i tenâsüliyyesini yırtıp mak'adıyla birleştirmek.

أُتِمُّ [sıf.] 1. âlet-i tenâsüliyyesi küçük ve dar (kadın). 2. Bunun zıttı olarak âlet-i mezkûresi yırtık ve mak'adıyla birleşmiş (kadın).

أُتِمُّ [iz.] Yabancı zeyûn ağacı. (عتم) daha müsta'meldir.

مَأْتِمُ [iz.] 1. Hüzn ve keder veya meserret için toplanmış kadın veya erkek

cem'iyeti. 2. Ölüye ağlama, nevha. 3. Matem, yas.

أَيْمَاتٌ [sıfs. cem.] Yorgun ve yavaş yürür develere itlâk olunur. Müfredi (أتم) nâdiru'l-isti'mâldir.

يَأْتِنُ، أَتِنُ، أَتِنُ، أَتُونُ، أَتَانُ [fl 2.] 1. (Masdarı: وأتن) bir yerde durmak, meks ve karar etmek. 2. (masdarı: "أتتان") adımları sık sık atarak yürümek. 3. (Masdarı: "أتن" fethataynla) ters doğmak, çocuğun ayakları evvel gelmek. (mürâdifi: "يتن") - [ft.] 4. Çocuğu ters yani ayağından doğurmak.

يُؤْتِنُ، إِيْتَانُ [ft. if'âl] Çocuğu ters yani ayağından doğurmak: (أنتت المرأة).

يَسْتَأِنُ، إِسْتِئَانُ [fl.] 1. Bir dişi merkep edinmek, satın almak. 2. Dişi merkep olmak. 3. (mec.) tenezzül ve tezellül etmek.

أُتِنُ، أَتِنُ، أَتِنُ، مَأْتُونَاءُ [is.] 1. Dişi eşek. 2. Kuyu başında su çeken adamın bastığı yer. 3. Kuyu başında taş veya kaya. - (الضحل أتان) yarısı suyun içinde bulunan kaya.

أُتِنُ، أَتِنُ، أَتِنُ [iz.] Ekmeci ve kireççi furunu. 2. Hamâm külhanı.

أُتِنُ [iz. cem.] Yüksek yerler.

أُتِنُ، أَتِنُ [iz.] Bir ağır yük götüren adamın hızlı teneffüsü.

يَأْتِيَهُ، تَأْتِيَهُ [fl.] (تعهه yerine) ma'tûhlaşmak, 'atah getirmek, bunamak.

*يَأْتُو، أَتُو، إِتَاءٌ، إِتَاوَةٌ (أَتُو) * (Aslı) * : أتا
doğrulmak, doğru gitmek. 2. Sür'atle gitmek. 3.
Gelmek ("أتي" yerine) (Bu üç ma'nâ ile masdarı
"أتو" gelir). 4. (ağaç hakkında) ağacın çiçeği
tomurcuklanıp yemişi belli olmak, meyve
tutmak. 5. (mevâşi hakkında) çok yavru
doğurmak, bereketli olmak, çoğalmak. - [ft.] 6.
Vermek, 'atıyye ve ihsân etmek: (أتوته). (Bu
ma'nâ ile masdarı "أتو" ve "إتاء" gelir). 7. Rüşvet
vermek, 'ale'l-husûs saky-ı arâzi için suyu
rüşvetle almak. (Bu ma'nâ ile masdarı "إتاوة"
gelir). 8. Bir büyük adam 'indinde si'âyet etmek.
("ب" ve "على" harf-i cerriyle mef'ûl-i gayr-i sarîh
alır): (أتابه وأنا عليه).

أَتُو [iz.] 1. Ânifü'l-beyân (أتا) fi'linin masdarıdır.
2. Yol, gidiş, üslûp: (هو على أتو سديد) metîn bir
üslûptedir. 3. Ölüm, vefât. 4. Belâ', musîbet, âfet.
5. Maraz-ı şedîd, vahametli hastalık. 6. 'Atıyye,
ihsân. 7. Şahs-ı 'azîm, iri ve boylu adam. 8.
Sütten çıkarılan taze yağ veya kaymak.

إِتَاءٌ [iz.] 1. ânifü'l-beyân (أتا) fi'linin masdarıdır.
Ağacın yemiş bağlaması. 3. Mevâşinin doğurup
çoğalması. 4. Sütün çok yağ vermesi. 5. Kesretli
mahsûl ve bereket: (ذو إتاءٍ) mahsûldâr, bereketli.

إِتَاوَةٌ *cem: أتي [is.] 1. Rüşvet ve ala'l-
husûs saky-ı arâzi için su me'mûrine verilen
rüşvet. 2. Arazi harâcı, vergisi, 'uşr. 3. 'Atıyye,
ihsân.

[iz.] 1. *أَتِي، إِتِي، إِتَاوِي، أَتَاوِي * : أتي
Cetvel-i 'umûmi ile tarla veya bağca arasındaki

husûsi su cetvelinin ayrıldıkları yer. 2. Nereden
geldiği belli olmaksızın birden bire zuhûr eden
su. 3. Bağteten zuhûr eden sel. 4. Yabancı ve
kimse tanımaz adam, garîb.

أَتْوَانٌ [sıf.] Harîs, tama'kâr, aç gözlü.

*يَأْتِي، أَتِي، إِيْتَانٌ، إِيْتَانَةٌ، إِيْتِي، إِيْتِي، مَأْتَاءَةٌ * : أتي
1. Gelmek: (أتاني رجل) bana bir adam geldi. 2. Hâzır
olmak, zuhûr etmek. 3. İşlemek, yapmak, irtikâb
etmek: (أتى الفاحشة) işi yaptı, (أتى الأمر) fahşiyâtı
irtikâb etti. 4. Mücâma'at etmek: (المرأة أتى). 5.
İnfâz ve icrâ etmek, bitirmek: (الشيء أتى على) bir
şey icrâ etti, bitirdi. 6. (zamân) geçmek, murûr
etmek. 7. Olmak: (أتى البناء محكما) binâ muhkem
oldu. 8. Olmak, bulunmak: (الساحر حيث أتى لا يفلح)
sihîrbâz nerede olsa ve nerede bulunsa felâh
bulmaz. 9. İstîlâ etmek. (Mef'ûlü "على" harf-i
cerriyle ifâde olunur). - ("ب" harf-i cerriyle
müte'addi olarak). 10. Getirmek: (به ائتوني) bana
onu getirin. 11. Doğurmak, dünyaya getirmek:
(أنتت بولد) bir çocuk doğurdu. 12. Gidermek, alıp
götürmek: (عليه الدهر أتى) - "فأتى الله بنيانهم"
zaman onu helâk etti. - (Emr-i hâzır: أت، تيا، تواء،
إئت، تي، تيا، تين).

[ft. if'âl] 1. Getirmek, sevk etmek: *يُؤْتِي، إِيْتَاءٌ * : أتي
2. Vermek: "الزكاة المؤتون" zekâtı
verenler. "يؤتي الحكمة من يشاء" hikmeti istediğine
verir. "ربنا أتنا في الدنيا حسنة" yâ rebbi bize dünyâda
hasenât verir. 3. Karşılık göstermek, mükâfât
veya mücâzât etmek. 4. Muvâfakat etmek. - [ch.]
(أوتى) kendisine verilmek, almak, kabûl ve

tesellüm etme: "أوتي النبيون من ربهم وما" enbiyâya cânib-i İlahiden verilen şey. "ومن يؤتي الحكمة فقد" hikmet verilen adama çok hayır verilmiş olur. "أوتي خيرا كثيرا" keşke bana kitâbım verilmemiş ola idi der.

يُؤْتِي، تَأْتِي، تَأْتِي [ft. tef'îl] 1. Gelecek veya bir şeye ve mesela suya yol açmak, yolunu ıslâh ve tesviye etmek: (أتيت الماء). 2. Tehyi'e ve teshîl etmek: (أتى الله أمره).

يُؤَاتِس، مُؤَاتَاة [ft. mufâ'ale] Muvâfakat ve itâ'at etmek, uymak, bir şey hakkında biriyle muttâfiku'r-re'y bulunmak. (Muvâfakat olunan şahıs mef'ûl-i sarîh ve muttâfak 'aleyh olan şey "على" harf-i cerriyle mef'ûl-i gayr-i sarîh suratında ifâde olunur).

يَتَأْتِي، تَأْتِ (التَّائِي) [fl. tefe'ul] 1. Bir işe lüzûmi vecihle başlamak: (تأتى للأمر). 2. Muvâfakat etmek, uyuşmak. 3. Hazırlanmak, tehyi'e olunmak, yoluna girmek: (تأتى الأمر). 4. vukû' bulmak, cereyân etmek.

يَسْتَأْتِي، اسْتِئْتَاء [ft.] 1. Geciken bir adamın vürûdünü istemek, çağırılmak. 2. Bir yere kabûl olunmasını talep etmek. - [fl.] 3. (dişi deve) kızıp erkek istemek: (استأنت الناقة).

أَتِي، أْتِي، إْتِيَان، إْتِيَانَة، مَاتَاة [Re's-i mâddede beyân olunan "أتى" fi'linin masdarıdır.]

أَتِيَة [sıf.] Gelici, gelecek. (الآتية): *آتِ

مَاتِي [sıf.] (İsm-i fâ'il ma'nâsıyla ism-i mef'ûl) gelecek, müstakbel, âti: "مأتيا إنه كان وعده".

أْتِي، أْتِيَة [iz.] Nehre düşmüş yaprak ve süprüntü.

أْتِي [iz.] 1. Garîb. 2. Birden bire zuhûr eden sel. ("أنا (أتو)" mâddesine n.).

إْتِيَة [is.] Yaradan akan mâdde, cirâhat.

مِيتَاء [iz.] 1. At meydânının müntehâsı, koşu hayvânlarının durduğu yer. 2. Açık ve işlek cadde, şehrâh. 3. Dört yol ağzı, birkaç yolun mecme'i: (صادفته في الميآء). 4. Mukâbil, karşı, hizâ: (داري بميتاء داركم), evim sizin evinizin karşısındadır. 5. Üslûp, tarz: (بنى القوم بيوتهم على) (ميآء واحد), kavim evlerini bir üslûpte binâ ettiler. - [sıf.] 6. İşlek ve ma'mûr yol. 7. İhsân ve mükâfâtı çok olan: (رجل ميآء) vergili adam. (معطاء yerine).

مَاتَاء [iz. s.] Girecek veya girişilecek cihet: (أتى الأمر من مآتاته ومن مآتاه) işe girişilecek cihetten girişti.

أْتِيَة [is.] Kere, def'a.

أْتِي [harf-1 'atf] "حتى"den muhaffef olup, bunun makâmında Vav-1 ma'nâ ile yani "-ya kadar" "-ya varınca" ma'nâsıyla müsta'meldir: (الحجاج أتى جاء) (المشاة) piyâdelerine varıncaya kadar hacılar geldi.

أْتِيَة، أْتِيَة، أْتِيَة [ft 3.] Atmak, urmak: (أتاهه بسهم)، okla urdum.

إِنْتَى: [fl.] *يَأْتِي، إِنْتَاءٌ*: [fl.] Yemekle iştihâsı olmamak: (أصبحت مؤنتيا), sabâh iştihâsız bir halde kalktım.

أُنْبِيَّةُ: [is.] Gürûh, cemâ'at: (أُنْبِيَّةُ جاء فلان في), fülân güruh ve cemâ'atiyle beraber geldi.

أُنْبٌ: [iz.] Çöllerde biten bir nev' ağaç.

مُنْبٌ: [is.] *مَائِبٌ*: [is.] 1. İhrâm. 2. Düz ve mülâyim yer. Ova. 3. Küçük nehr, dere, cetvel. 4. Yüksekçe yer, tepe.

يَأْتٌ: [fl] *يَأْتٌ، أَتَأْتُ، أَتَأْتُ، أَتَأْتُ، أَتَأْتُ yahut يَأْتٌ veya أَتَأْتُ*: [fl] 1,2,4.] 1. (nebât ve saç) gür ve sık olup uzamak ve çoğalıp sarmaşık olmak: (أث النبات). 2. (kadın sağrısı) etli ve mahrût'ış-şekil olmak: (أثت المرأة).

يُؤْتٌ: [ft.] *يُؤْتٌ، تَأْتِي*: [ft.] Döşek ve sâireyi çiğneyerek düzeltmek: (أثت الفراش). 2. (mec.) mutî' ve ram etmek.

يَتَأْتُ: [fl.] *يَتَأْتُ، تَأْتِي*: [fl.] Emvâl-ı kesîreye konmak.

إِنْتٌ: [sıf.] *إِنْتٌ*: [sıf.] Çok ve sık, uzun ve sarmaşık, gür (nebâtât ve saç ve sâire).

أُنْبِيَّةُ: [sıfs.] *أُنْبِيَّةُ*: [sıfs.] Sağrısı büyük ve mahrûtî (kadın). - [cem.] İri ve tenfi-mend, boylu ve dolgun kadınlar.

أُنْبِيَّةُ: [icz.] *أُنْبِيَّةُ*: [icz.] 1. Ev eşyası, mefrûşât. 2. Emvâl-i menkûle, eşyâ-ı beytiyye ile hayvânât-ı ehliyye ve sâire.

أُنْبِيَّةُ: [iz.] Sacayağ. (أُنْبِيَّةُ den mübdeldir).

إِنْتٌ: [fl.] 1. (nebâtât ve sâire) birbirine dolaşmak, sarmaşık olmak. 2. Çoğalmak, bol olmak.

يَأْتٌ: [fl 4.] *يَأْتٌ، أَتَأْتُ*: [fl 4.] Arkadaşlarıyla beynerinde ma'hûd eşyânın en nefislerini kendi için intihâp etmek: (أثر الرجل على أصحابه). 2. Başlamak, şurâ' ve mübâşeret etmek. (ef'âl-i mukârebe gibi fi'l-i muzâri'den evvel gelir): (أثر يكتب) yazmağa başladı. 3. 'azm ve teşebbüs etmek, hasr-ı sa'y ve dikkat etmek: (أثر على الأمر) işe teşebbüs etti.

يَأْتٌ: [ft 1,2.] *يَأْتٌ، أَتَأْتُ، أَتَأْتُ، أَتَأْتُ yahut يَأْتٌ*: [ft 1,2.] 1. Nakil ve rivâyet, zikir ve îrâd etmek: (الحديث منه أثر). 2. Hürmet ve ikrâm etmek. 3. Devenin tırnağını simtırâşla oymak. 4. (erkek deve) dişisine aşmak.

يَأْتٌ: [ft. if'âl] *يَأْتٌ، إِتَارٌ*: [ft. if'âl] 1. Seçmek, ihtiyâr etmek. (Muhtârün-minhü "على" ile ifâde olunur). 2. Bir şeyi bir şeye tâbi' etmek. - [fl.] 3. Kesb-i ehemmiyet etmek.

يَأْتٌ: [ft.] *يَأْتٌ، تَأْتِي*: [ft.] Nişân bırakmak, 'alâmet komak. (Mef'ûl-i gayr-i sarîhü "في" harf-i cerriyle isti'mâl olunur). 2. İşlemek, te'sîr etmek.

يَأْتٌ: [ft.] *يَأْتٌ، مَوَاتِرَةٌ*: [ft.] intihâb ve ihtiyâr etmek etmek, tercîh eylemek. ("ب" harfiyle mef'ûl-i gayr-i sarîh alır).

يَأْتٌ: [ft.] *يَأْتٌ، تَأْتِي*: [ft.] Birinin izini ta'kîb etmek, tâbi' olmak.

يَأْتٌ: [ft.] *يَأْتٌ، إِتَارٌ*: [ft.] Birinin izini ta'kîb etmek, arkasına düşmek.

إِسْتَأْتَرَ [ft.] Kendi için ihtiyâr etmek, kendine ayırmak. – (استأثر الله بفلان) cenâb-ı Hak filân adamı ihtiyâr edip yanına aldı. (vefât eden adam hakkında tefâ’ul niyetiyle kullanılır).

أَثَرَ [ft.] Bir şeyin yerinde kalan bakiyesi, vücûdına delâlet eden kısmı: (رأيت أثر) (الدار) evin bakiyesini gördüm. (Bu ma’nâ ile ism-i cins olup müfredi tâ-ı tefrîdle olur). 2. Haber, hadîs: (سمعت منه الأثر). 3. Hadîs, sünnet.

أَثَرٌ [iz.] 1. İz ayak yeri. 2. (mec.) ‘alâmet, nişâne. – (في إثره) arkası sıra, ‘akibinde. - [cem.] 3. Yollarda emyâle delâlet için merkûz ‘alâmetler.

أَثَرٌ [iz.] Kılıç cevheri, ferî: (ما أحسن أثر السيف) bu kılıcın ne güzel cevheri vardır.

أَثَرٌ [iz.] 1. Yara iyileştikten sonra kalan yeri, yara nişanesi. 2. Yüzün fer ve revnakı, çehre-i insanîdeki âb ve tâb: (وجهه ما أحسن أثر) yüzünde ne güzel revnakı vardır. 3. İzinde belli olmak üzere devenin tabanına urulan damga.

أَثَرٌ [iz.] Mükerreren erilmekle tasfiye olunmuş tereyağı.

أَثَرٌ [sıf.] Eşya-ı nefiseye arkadaşlarından dirîğ edip kendi nefsi için ihtiyâr eden: (رجل أثر).

أَثَرٌ [is.] Eşya-ı nefiseye arkadaşlarından dirîğ edip kendi nefsi için ihtiyâr etme, müstebidâne menfa’atperestlik "سيكون بعدي" أثره. 2. (mec.) fazl, tekaddüm.

أَثَرَةٌ [is.] Rivâyetle mankûl ‘ilim bakiyyesi.

أَثَرٌ [is.] 1. Meşhûr ve şâyân-ı tezkâr fi’il ve hareket, muvafakiyyet, feth ve zafer. 2. Böyle bir fi’lin yâd ve tezkârı. 3. zevâl bulmuş bir şeyin âsâr-ı bâkiyesi. 4. Eslâftan menkûl mekremet ve şeref. 5. Çok zaman hatırlarda kalan kaht ve galâ. 6. Hâlet-i gayr-i maraziyye: (له أثره).

أَثِيرٌ [is.] 1. Kılıcın cevheri ve ferî. 2. Sadık ve muhlis dost. 3. (كثير) lafzını ta’kîb eder: (كثير شيء) (أثير، كثير بثير).

أَثِيرٌ [iz.] (Yunaniden me’hûz Eíθηρ) havadan hafif ve ecrâm-ı semâviyye aralarında mevcûdiyyeti mafrûz bir cism-i hafif. (Ether).

أَثِيرَةٌ [sıf.] Mekîn, mükrem. s: أَثْرَاءُ *cem: أَثِيرٌ

أَثِيرَةٌ [sıfs.] İzi büyük (hayvân): (دابة أثيرة).

أَثَرٌ [sıf.] 1. Eser ve hadîs nakil ve rivâyet eden. 2. İstisâr eden, yani eşyâ-ı nefsiyyeyi kendi nefesine ayırıp arkadaşlarını mahrûm bırakan. 3. Mukaddem, efzal, müreccah. – (أثر) (أثره) أول ذي أثر، أثره ذي أثر، أثره ذي أثرين، أثره ذي أثرين (ذات يدين، أثره ذي يدين) her şeyden evvel, evvel-i emirde.

أَثَرٌ [sıf.] 1. Yüzünde cevheri ve mu’teberliğine delâlet eder sâir ‘alâmetleri olan (kılıç). 2. ‘An‘ane ile nakil ve rivâyet olunmuş (hadis - i şerif). 3. Pederden evlâda mankûl (kılıç). - [iz.]

Fahr-ı kâ'inât (salla'l-lahu 'aleyhi ve selem) efendimizin mübârek seyflerden biri.

مَأْتِرَةٌ: [is.] 1. Eslâfın şanlı ve parlak işi. 2. Böyle bir işin yâdıgar mefhareti. 3. Mekârim-i ef'âl.

أَثَرَةٌ: [is.] 1. Yâdıgar-ı mefharet. 2. İlim bakiyyesi. 3. Semizlik bakiyyesi.

أَثَرِيٌّ: [sıf.] İlm-i hadîse mensûb, ilm-i hadîs 'âlimi.

تُؤْتِرُ: [iz.] Devenin tabanı altına damga basmağa mahsûs demir. 2. Bekçi, çavuş, yasakçı.

مُنْتَرَةٌ: [is.] Devenin tabanı altına damga basmağa mahsûs demir ("تؤتور" mürâdifi)

إِثَارٌ: [iz.] Keçinin memesine bağlanan kese.

أَثْفٌ: [ft 2.] 1. Arkasına düşmek, ta'kîb etmek, kovalamak.

يَأْتِفُ، أَثْفٌ يَأْتِفُ * أَثْفٌ: [ft 1,2.] Taleb etmek, aramak.

يُؤْتِفُ، تَأْتِفُ * أَثْفٌ: [ft.] (tencereyi) sacayağı üzerine komak.

يَتَأْتِفُ، تَأْتِفُ * تَأْتِفُ: [ft.] 1. Etrâfını çevirmek, ihâta etmek. 2. Arkasına düşmek, arkasından ayrılmamak. 3. Başına toplanmak. 4. Sacayağı yerini tutmak. 5. (mekânını) muhâfaza etmek, (yerinden) ayrılmamak: (تَأْتِفُ المَكَانَ).

أَثْفٌ: [sıf.] 1. Sâbit, gayr-i mufârik. 2. Tâbi', mutf'.

[is.] *أَثْفٌ، أَثْفِيٌّ cem: أَثْفِيَّةٌ: أَثْفِيَّةٌ

Sacayağının uç ayağından beheri ki 'urbân 'inde bier taştan 'ibârettir. – (ثالثة الأثافي) sacayağının üçüncü ayağı ki ekseriyye yüksek bir yerden 'ibârettir, ve (mec.) musîbetin en büyüğü: (رماه الله بثالثة الأثافي) Allah onu en büyük dâhiyeye dûçâr etsin. – (ثالثة الأثافي) yine mecâzen bir fitne ve fesâda ön ayak olan adama dahi itlâk olunur.

[ânifu'l-beyân "أثفيه" nin

cem'idir] 1. Sacayağı. 2. Küre-i semânın nısf-ı şemâlisinde vâkı' (kadar) cemle-i kevkebiyyesinin re'si hizâsında bir cümle-i kevkebiyyedir.

[sıf.] مَوْتَفٌ Kısa boylu ve tıknâz (adam).

[fl 2,5.] 1. *وَأَثْلٌ، يَأْتُلُ، أَثَالَةٌ *يَأْتُلُ، أَثُولٌ * أَثْلٌ: 1. Kökleşmek, kök salmak, 2. Yerleşmek, sübût bulmak, 3. Eski ve asil bir hânedâna mensûb olmak.

[ft.] 1. *يُؤْتِلُ، تَأْتِلُ * أَثْلٌ: 1. (mâl ve mülkünü) çoğalmak. 2. Ehline ve mute'allikâtına kisve-i fâhire giydirip ihsân etmek. - [fl.] 3. zenginleşmek.

[ft, fl.] 1. *يَتَأْتُلُ، تَأْتُلُ * تَأْتُلُ: 1. Kökleşmek. 2. Büyüme ta'azzum etmek. 3. Emekle sermaye edinmek: (تَأْتُلُ المَالِ). 4. Kuyu kazmak: (تَأْتُلُ البئر). 5. zahîre edinmek: (تَأْتُلُ الرجل). 6. Etrâftan tedrîcle birikmek: (الشيء تَأْتُلُ).

[ic.] *أَثْلَةٌ fr: أَثُولٌ، أَثَالٌ، أَثَالَةٌ cem: *أَثْلٌ Acı ılıgın ağacı.

أَتَلَّ: *cem: *إِتَالٌ [is.] 1. Gök, asıl. 2. Bir taraftan celb olunan zahîre ve erzâk. 3. âlât ve edevât, eslihe ve mühimmât. 4. Hâne eşyâsı, esâsı-ı beytiyye. 5. Asıl, haseb ve neseb: (ينحت هو) asâletimize ta'arruz ediyor. 6. Kad ve kâmeti mu'tedil ve mevzûn kadın.

أَتَالٌ: *أَتَالٌ [iz.] 1. Mevrûs mecd ve şeref ve şân. 2. Asâlet, necâbet.

أَتِيلٌ: *مُؤْتَلٌ [sıf.] 1. Köklü, aslı, esâsi. 2. Sağlam, metîn. 3. Asîl, necîb, asâletli. – (مؤتل مال) esâslı mâl, re'sü'l-mâl, demirbaş.

أَتَمٌ: *يَأْتَمُ، *إِتْمٌ، *أَتَمٌ، *مَأْتَمٌ: [fl 4.] Günâh işlemek, harâm irtikâb etmek.

أَتَمٌ: *يَأْتَمُ، *إِتْمٌ، *مَأْتَمٌ yahut *يَأْتَمُ: [ft 1,3.] Birine günahkâr nazarıyla bakmak ve yaptığını harâm 'addetmek. (Üçüncü bâbdan gelmesi şâz kabîlindedir).

أَتَمٌ: *يُؤْتَمُ، *إِتْمٌ: [fl. if'âl.] Günâhkâr etmek, günâha sokmak.

أَتَمٌ: *يُؤْتَمُ، *تَأْتِمُ، *تَأْتَمٌ: [fl.] 1. Günâh isnât etmek, günahkâr oldun demek. 2. Günâh işlemek. 3. Günâh irtikâbına tahrîs ve tehrîk etmek: " لا بِسْمَعُونَ فِيهَا لَعْوًا وَلَا تَأْتِمَا".

أَتَمٌ: *يَتَأْتَمُ، *تَأْتَمٌ: [fl.] 1. Günâhtan tevbe ve istiğfâr etmek. 2. Günâhtan perhîz ve ictinâb etmek.

أَتَمٌ: *cem: *إِتَامٌ [iz.] 1. Günâh. 2. Harâm ve 'ale'l-husûs şarâb ve kumar.

أَتَمٌ: [iz.] 1. Günâh. 2. 'Ukûbet, cezâ.

أَتَمٌ: *أَتَمٌ، *أَتَمٌ، *أَتَمٌ: [sıf.] Günahkâr, ma'sûm. - [sıf.] Günâhla ittihâm olunmuş, kendine günâh isnât olunmuş.

أَتَمٌ: *إِتَامٌ [iz.] 'Ukûbet, cezâ.

أَتَمٌ: *أَتَمٌ [sıf.] 1. Günâhkâr. 2. Yalancı, kezzâb.

أَتَمٌ: *أَتَمَةٌ [iz, is.] Çok günâh irtikâbı, büyük günâh.

أَتَمٌ: *مَأْتَمَةٌ [iz, is.] Günâh, harâm.

أَتَمٌ: [sıf.] Çok yürür gibi görünüp de yürüyemeyen (insân ve hayvân).

(إِثْمٌ) ile (نَنْبٌ) arasındaki fark şudur ki, (إِثْمٌ) bigayri 'amd icrâ olunan günaha mahsûs olmadığı halde, (نَنْبٌ)'in ma'nâsı e'am olup 'amden veya bigayri-'amd vukû'a gelir.

أَتَمٌ: [iz. cem.] Put ve sanem demek olan (وَتْنٌ)'in cem'idir. (n. "وَتْنٌ").

أَتَمٌ: *cem: *أَتَمٌ [is.] Sık muğaylân ağaçlığı.

أَتَمٌ: [sıf.] Köklü.

أَتَمٌ: *يَأْتَمُ، *أَتَمٌ، *إِتَامَةٌ (Aslı *أَتَمٌ): Gammâzlık ve nemmâmlık etmek: (أَتَمَهُ وَأَتَمَهُ عَلَيْهِ عِنْدَ فُلَانٍ) denilir.

أَتَمٌ: *مَأْتَمَةٌ [is.] Si'âyet, gammâzlık, nemmâmlık.

أَثَى [ft 2.] ânifen beyân
olunan (أثا) ma'nâsına gelir.

[sıf.] Husûmet ve cedel
(رجل مؤاثٍ) husûsunda kavî olan:

[sıf.] Çok yemek yiyip ba'dehü su
içmekle harâretini kesemeyen adama itlâk
olunur.

[is.] Taşlar.

[is.] Si'âyet, gammâzlık: (ما
ترك فلان المائنة أو المأت)

[fl 3.] 1. Korkup veya ürküp
kaçmak. - [ft.] 2. zorlamak, icbâr etmek.

[fl 1.] 1. (ateş)
alevlenmek, parlamak: (أجت النار) ateş parladı
(mas: "أجج"). 2. (deve kuşu) kanatları urarak
koşmak ve seğirtmek (mas: أج). 3. (su) acı ve
tuzlu olmak (mas: أجوج). 4. (idğâmın fekkiyle)
(أجج) [b 3. şâz.] Düşman üzerine hamle etmek.

[ft. if'âl] *يُوجُجُ*, إيجاجُ*: أججُ
etmek.

[ft.] *يُوجِجُجُ*, نأججُجُ*: أججُجُ
parlatmak: (أجج النار) ateşi parlattı.

[fmt.] *يَتَأَجُّجُ*, تَأَجُّجُ*: تَأَجَّجُ
alevlenmek, tutuşmak.

[fmt.] *يَتَأَجُّجُ*, إينجاجُ*: إينججُ
alevlenmek, tutuşmak. 2. (gün) pek Sıçak olmak.

[fmt.] *يَتَأَجُّجُ*, تَأَجُّجُ*: تَأَجَّجُ
1. Parlamak,
alevlenmek, tutuşmak. 2. (gün) pek Sıçak olmak.

[is.] *إيجاجُ*: أججُ
1. ziyâde sıçaklık,
şiddetli harâret. 2. Karışıklık, ihtilât, gürültü,
patırtı: (وقع القوم في أجة) halk bir gürültü patırtıya
düştü.

[sıf.] 1. Acı ve tuzlu (su). - [iz.] 2. Ateş ve
harb sıcaklığı.

[iz.] 1. ("أج" fi'linin masdarıdır)
alevlenme, parlama. 2. Suyun dökülürken
çıkardığı ses: (الماء أجاج).

[sıf.] Parlak, muzi', tâbân.

يَأُجُوجُ و *مَأُجُوجُ* Bu iki 'alemi bu
mâddeden müştak 'ad etmişlerse de bunlar
İbraniceden me'hûz ve mu'arrebdir.

[iz.] *أجاجُ*, إجاجُ*, أجاجُ*: أجاجُ
Perde, örtü.

deveyi men' ve zecr için müsta'mel savttır.

[iz.] *أجاجدُ*: إجاجدُ
Pencere ve kapının üstündeki gibi
küçük ve kısa kemer.

[sıfs.] Kaburgaları birbirine bitişik
görünecek kadar semiz ve tüvânâ (dişi deve):
(ناقاة أجد).

[ft. if'âl] *يُؤَجِّدُ*, إيجادُ*: أجدُ
1. (dişi deveyi)
semirtip tüvânâ etmek: (أجد الله الناقاة). 2. (insan ve
sâireyi) za'ftan sonra semiz ve tüvânâ eden
Allah'a şükürler olsun.

*مُؤَجَّدٌ : [sıf.] Sağlam, kavî, muhkem: (بناء مؤجد) sağlam binâ.

يَأْجِرُ، أَجْرٌ، أَجَارٌ، أُجِرْتُ، إِجَارَةٌ يَأْجِرُ [ft. 1,2] 1. (mas: "أجر" ve "إجارة") bir işin hakkını, karşılığını vermek. 2. Gündelikle kullanmak. 3. Ücretle çalışmak, gündelikle işlemek. 4. (mas: أجر) kiraya vermek. - [fl.] 5. (mas: "أجر" ve "إجارة" ve "أجور") (çıkık ve kırık kemik) yerine gelmek, yapışmak, iyileşmek. - [ch.] (أولاده في أجر) evlâdı vefât etmekle ecr ve sevâba müstehak oldu.

يُؤْجِرُ، إِجَارَةٌ، أَجْرٌ [ft. if'âl] 1. Ücretle kullanmak. 2. Ücretini, gündeliğini vermek. 4. (fâhişe) ücrete mukâbil tefahhuş etmek. [n. - وجر - [إيجار]]

يُؤْجِرُ، تَأْجِيرٌ [ft.] Tuğla ve kiremid pişirmek.

يُؤْجِرُ، مُؤَاجِرَةٌ [ft.] 1. Bir işin karşılıklı, ırgatın gündeliğini vermek. 2. Ücretle gündelikle kullanmak. 3. Ücretle gündelikle çalışmak. 4. Ücret ve gündelik mikdârını kararlaştırmak.

إِتَّجَرَ، يَتَّجِرُ، إِتَّجَارٌ يَأْتَجِرُ، ائْتَجَارٌ [fl.] 1. Ücretle ve gündelikle çalışmak. 2. Ecr-i uhrevî talebiyle sadaka vermek: "كلوا وادخروا" "واتجروا".

يَسْتَأْجِرُ، اسْتِئْجَارٌ [ft.] Ücretle kullanmak. 2. Kira ile tutmak, kiralamak. 3. Tuğla ve kiremit pişirmek.

أَجَارٌ، أُجِرْتُ [iz.] 1. Karşılık, mükâfat. 2. Amel-i sâlihle kazanılan mükâfat-ı uhreviyye, sevâb. 3. Gündelik, hak. 4. Nikâh, kâbîn, mehr. 5. Kira. 6. Kırık ve çıkık kemik iyileşmesi. 7. zikr-i hasan, zikr-i cemîl.

(أجر) ile (جزاء) arasındaki fark şudur ki: (أجر) yalnız iyilikte ve (جزاء) ise iyilik ve kötülükte yani mükâfat ve mücâzât ma'nâsıyla olur. Birde (أجر) (من عقد) veya (معرأسا) cârî olan amele mukâbil olup (جزاء) ise ta'mîm üzere isti'mâl olunur.

أَجْرٌ، أُجِرْتُ، أَجْرَاتٌ [is.] 1. Kira. 2. Gündelik, hak.

أَجَارَةٌ، أَجَارَةٌ [is.] 1. Mükâfat, karşılık. 2. Gündelik, hak. 3. Kira. 4. Hizmetçi ve sâire ma'âşı.

[iz.] Ücretle çalışan adam. - (الأجير) (الأجير) gündelikle bir adam yanında çalışan ırgat veya san'atçı, - (الأجير المشترك) dükkânında herkes için çalışan san'atçı.

أَجَارَةٌ، أَجَارَةٌ [iz.] Dam, çatı. ("أناجير" cem: "إنجار" (Mürâdifi).

[iz.] De'b, 'âdet: *إِجْرِيَا، إِجْرِيَا* [iz.] De'b, 'âdet: (إجبراه كذا) 'âdeti böyledir.

cem: أَجْرٌ، أَجْرٌ، أَجْرٌ، أَجْرٌ، أَجْرٌ، أَجْرٌ *أَجْرُونَ* [iz.] Tuğla. (Farisi "آكور" den mu'arrebdir).

مَأْجُورٌ [iz.] 1. Toprak ibrik. 2. Çiçek saksısı.

أَجْرٌ [fl.] *يَسْتَأْجِرُ، يَسْتَأْجِرُ، يَسْتَأْجِرُ* [fl.] Yastığa az dayanmak ancak yastığa dokunacak sûrette oturmak (ki 'indel'l-'Arab te'eddüben ihtiyâr olunan vaz'iyettir): (استأجر على الوسادة).

أَجْصٌ [icz.] *إِجَاصٌ* fr: *إِجَاصَةٌ* Erik. Şam'da zerdaliye ve Mağrib'de armuda (إجاص) derler. (إنجاص) isti'mâli kabîhtir.

إِجَاصِيَّةٌ [is.] Erik hoşafı.

إِجْطٍ: koyun ve keçiyi men' ve zecir için müsta'mel savttır.

أَجَلٌ [ft 2.] *يَأْجِلُ، أَجَلٌ* [ft 2.] 1. Boyun ağrısına müdâvât etmek. 2. Men' etmek, alıkoymak. 3. (hayvânâtı) mer'âdan men' etmek, mer'âya göndermemek. 4. Şer ve mazarratı mûcib olmak: (أجل الشر عليهم). 5. Sa'y ve kûşişle öteden beriden mal toplamak: (أجل لأهله).

أَجَلٌ [fl 4.] *يَأْجِلُ، أَجَلٌ* [fl 4.] Gerilemek, geri kalmak, te'ehhür etmek.

أَجَلٌ [ft.] *يُؤَجِّلُ، تُؤَجِّلُ* [ft.] 1. Bir müddet ta'yin etmek, mühlet vermek. 2. Bir müddet-i mü'eyyeneye kadar te'hîr etmek. 3. Boyun ağrısına müdâvât etmek. 4. Bir işten men' etmek, alıkoymak. 5. (suyu) öteden beriden toplayıp biriktirmek.

أَجَلٌ [ft.] *يُؤَاجِلُ، مُؤَاجِلَةٌ* [ft.] 1. Birinin boyun ağrısına müdâvât etmek. 2. Men' ve habsetmek.

أَجَلٌ [fl.] *يَتَأَجَّلُ، تَأَجَّلُ* [fl.] 1. vakti mü'eyyene kadat mühlet istemek: (تأجل منه). 2. (yaban öküzleri) birikip sürü olmak. 3. (halk) toplanmak, ictimâ' etmek: (تأجل القوم). 4. (su) bir yere birilmek: (تأجل الماء في المأجل), su havza toplandı.

أَجَلٌ [ft.] *يَسْتَأْجِلُ، اسْتَأْجِلُ* [ft.] Mühlet, va'de istemek: (استأجلته فأجلني إلى مدة), va'de istedim bir müddette kadar verdi.

أَجَلٌ [iz.] *أَجَالٌ* [iz.] Mü'eyyen bir vaktin sonu. 2. Evvelce ta'yin olunmuş vakt, mühlet, va'de. 3. Hayâtın sonu, ölümün vakt-i mukadderi, ecel. – (الأجل المسمى) ecel-i mev'ûd. (الأجل الاخترامي) ecel-i kazâ.

إِجْلٌ [iz.] Boyun ağrısı (Yastığın sertliğinden ve sâir-i esbâbdan hâsıl olan).

أَجَلٌ [iz.] *أَجَالٌ* [iz.] 1. Yaban öküzü sürüsü. 2. Gürûh, takım, cemâ'at.

أَجَلٌ [iz.] *أَجَلٌ* [iz.] Dağ keçisinin erkeği ("أيل" gibi).

أَجَلٌ [iz.] *إِجْلٌ* [iz.] Sebep: (لأجلك، من أجلك) lâmin fethiyle (من أجلك، من أجلك ومن أجلك) senden ötürü, senden dolayı, senin için.

أَجَلٌ [iz.] 1. Hurma ağacının kökü etrâfına biriktirilen toprak. 2. (أجيل)in cem'idir. [n. أجيل]

أَجَلٌ [harf-i cevâb] Evet, hay hay.

(نعم) 'den fark şudur ki: (نعم) ekseriyyâ su'âle cevâb olduğu halde, (أجل) tasdikli bir cümleye cevâb olur. Meselâ (أنت سوف تذهب) yani sen

gideceksin sözüne cevâben (أجل) ve (أذهب) su'âline cevâben (نعم) demek ahsendir.

أَجَلٌ: [sıf.] 1. va'de ve mühlet veren. 2. Va'deli, mühletli. 3. Sonraki, mu'ahhar. (Zıddı: "عاجل").

أَجَلَةٌ: [is.] âhiret.

أَجِيلٌ: *cem: *أَجَلٌ* [sıf.] 1. Va'de ve mühlet veren. 2. va'deli, mühletli. 3. Sonraki, mu'ahhar. 4. Birikmiş, toplanmış (su, toprak veya hayvânât).

مَاجِلٌ: *cem: *مَاجِلٌ* [iz.] Su birikmiş mahal, havz, göl.

مُنْجَلٌ: [iz.] Va'de, mühlet.

مُؤَجَّلٌ: [sıf.] 1. Va'deli, mühletli. 2. Mu'ahhar, sonraki. 3. Birikmiş, toplanmış (su).

أَجَمٌ: *أَجَمٌ, *يَأْجَمُ, *أَجْمٌ, *أَجِيمٌ* [fl 2.] 1. Isınmak, kızışmak, harâret peydâ etmek: (أجم النهار) gün pek ısındı. 2. Alevlenmek: (أجم النار) ateş alevlendi. 3. Gazab etmek, hiddetlenmek.

أَجَمٌ: *أَجَمٌ, *يَأْجَمُ, *أَجْمٌ* [ft 4.] 1. Bir şeyden usanmak, bıkmak: (أجم الطعام) yemekten bıktı. 2. Birini hoşlanmadığı şeye uğratmak: (أجم فلانا). - [fl.] 3. (su) bozulmak: (أجم الماء).

Fîrûzabâdi bu üç ma'nâ ile (أجم) fi'lini ikinci bâbdan 'addedip bundan evvelki üç ma'nâyı tefe'ul bâbindan (تأجم) fi'line hasr etmiştir.

أَجَمٌ: *يُؤْجَمُ, *إِجَامٌ* [ft. if'âl] Bıktırmak, usandırmak, bîzâr etmek: (أجمه منه) filânı filân şeyden bîzâr etti.

تَأْجَمٌ: *يَتَأْجَمُ, *تَأْجَمٌ* [fl.] 1. Darılmak, öfkelenmek, hiddet etmek. 2. Alevlenmek, tutuşmak: (تأجت النار). 3. Çok ısınmak, kızışmak: (تأجم النهار). 4. (arслан) yatağı olan koruya ve çalılığa girmek: (تأجم الأسد).

أُجَمٌ: [iz.] 1. Mürebbe'eş-şekil ve üstü damlı ev. 2. Hiddet, gazab.

أُجَمٌ: *cem: *أَجَامٌ* [iz.] Hısn, hisâr, palanka.

*أُجَمٌ, *أُجَمٌ, *إِجَامٌ, *أَجَامٌ, *أَجَمَاتٌ* [icz.] Ekseriyyâ arslan yatağı olan sık ve gür ağaçlık veya çalılık ve kamışlık.

أُجِيمٌ: [iz.] 1. Alev. 2. Gazab, hiddet.

أَجِمٌ: [sıf.] 1. Bir ta'âmıdan usanıp bıkmış olan. 2. Bozulmuş su ("مأجوم" gibi).

أُجُومٌ: [sıf.] Halkı kendinden bîzâr eden.

أَجَامٌ: [iz. cem.] Kurbağalar.

أَجْنٌ, يَأْجَنُ, أَجْنٌ, أَجْنٌ, *يَأْجُنُ* yahut *يَأْجِنُ* [fl 2, 1, 4.] 1. (suyun) renk ve ta'mı bozulmak. - [ft 1.] 2. (mas: "أجن") çırpamak, (çamaşır ve sâireyi) döverek yıkamak.

أَجِينٌ: *أَجِينٌ, *أَجِينٌ, *أَجِينٌ* [sıf.] Renk ve ta'mı mütegayyir, bozuk (su).

أَجَايِينٌ: *إِجَانَةٌ, *إِجَانَةٌ* [is.] Çamaşır teknesi.

[iz. s.] *مَاجُنْ، مَوَاجُنْ cem: مِجْنَةٌ* :مِجْنُ
Çırpıcı tokmağı.

[iz.] *إِجْنَةٌ، أَجْنَةٌ* :أَجْنَةٌ
yanak kemiği, yanağın yukarısı. (n. وِجْن).

أَجَى (أجا أجا) mükerrer olarak *أجا* :أَجَى
koyunu çağırmağa mahsûs savttır.

[fl 1.] *يَأْخُ، أَخْ* :أَخْ
Öksürmek.

[fl.] 1. Çok *يُؤَجِّي، تَأْجِيحُ (أَحَجَ)* :أَحَى
öksürmek. 2. Öksürmeden boğaz gıcıkklanmak.

Üç (ح) yan yana gelmemek için üçüncüsü (ي)ye
kalb olmuştur: Tefe‘al banından (تظنن) yerine
(تظنى) olduğu gibi.

[iz.] 1. Susuzluk, ‘ataş, harâret. 2.
Gizli ‘adâvet, kin, garaz. 3. Gam ve kederden
kalbde hâsıl olan sûziş. – (يا أحاح) vâ derdâ, vâ
esefâ.

[iz. s.] *أَحِيحَةٌ* :أَحِيحُ
hâsıl olan sûziş-i derûn.

[fl. if‘âl] *يُؤْحِيحُ، أَحَاحَةٌ، إِحْاحُ* :أَحَاحُ
esefâ ma‘nâsıyla (يا أحاح) ta‘bîrini çok söylemek.
(Sûret-i iştikakı şâz olup rubâ‘î-i mücerretten
olması daha mülâyim görünür).

إِحْدَى s: أَحَادٌ، أُحْدَانٌ، أَحْدَوْنَ cem: (وَحَدٌ) :أَحْدُ
(عشرة إحدى) s: (أحد عشر) *إِحْدُ* [ad. Sıf.] 1. Bir.
on bir. (أحد وعشرون) s: (إحدى وعشرون) yigirmi bir.
2. Tek, bir: "قل هو الله أحد" de Allah birdir. 3. Biri,
birisi: (جائني أحد) bana biri geldi. 4. (cümel-i
menfiyyede). Kimse, hiç kimse: (الدار أحد ما في)

(الأحد يوم) 5. Pazar: - [iz.] Pazar günü. – (أحد)
her bir, her biri. – (أحد) (الإحد واحد الأحدین، أحد الأحاد، إحدى) (cem.), (الأحدین)
emsâlsiz, bî-mânend. (إحدى الإحد) (cems.) büyük
musîbet. - [cem.] (أحد) birden dokuza kadar olan
e‘dâd, rakamların sağdan birinci sırada
yazılanları. Diğerler: (وألوف عشرات، مئات)’tur. [n.
"وحد".]

[fl 4.] *يَأْخُدُ، أَخْدُ* :أَخْدُ
‘Ahd ve peymân etmek.

[ft.] 1. Bir etmek, *يُؤْحِدُ، تَأْحِدُ* :أَحْدُ
birleştirmek: (أحد الاثنین) ikiyi bir et. – (أحد العشرة)
onu on bir et.

[fl.] 1. Bir olmak, *يَتَأْخَدُ، يَأْخُدُ، تَأْخُدُ* :تَأْخَدُ
birleşmek. 2. Tek olmak.

[fl. İfti‘âl] 1. Birleşmek, *يَتَّحِدُ، إِتْحَادٌ* :إِتْحَادُ
bir olmak. 2. İttifâk ve ittihât etmek. 3. Tek ve
tenhâ olmak.

[fl. ft.] 1. Tek ve *يَسْتَأْجِدُ، اسْتِجَادٌ* :اسْتَأْجَدُ
tenhâ kalmak. 2. Sırf bir işle meşgûl etmek. 3. Bir
işe hasr-ı mesâ‘î etmek. – (ما استأجد) anlamadı.
("ب" harf-i cerrîyle mef‘ûl-i gayr-i sarîh alır).

[is.] Birlik, teklik, bir ve tek olma. :أَحْدِيَّةٌ

[iz.] Birer. Ekseriyyâ mükerrer olarak kullanılır: (أحد أحد) birer birer. (ورباع ثلاث)
gibi fetih üzerine mebnidir.

أَحْنُ، إِحْنَةٌ* [ft 4.] 1. Darılmak, hiddetlenmek. 2. Kin ve garaz bağlamak. ("على" harf-i cerriyle mef'ûl-i gayr-i sarîh alır).

أَحْنُ، مُوَاحِنَةٌ* [ft.] Muhâsama etmek: (أحنة) onunla muhâsamaya girişti.

إِحْنَةٌ* [is.] 1. Hiddet, gazab. 2. Kin, 'adâvet. (İkinci ma'nâ ile "حينة" dahi lûgat-i za'îfedir).

أَحْوَرِيَّةٌ* Teni yumuşak ve beyaz kadın.

إِخْ: Deveyi çökmek için müsta'mel savttır.

أَخٌ: ["أخ" sırasına nazar buyrula]

أُخْتُ: ["أخو" sırasında "أخ" mâddesine n.]

أَخٌ: Hüzn ve keder ve kerâhet veya tevcî' ifâde eder savttır, of.

أَخٌ: *yahut إِخٌ* [iz.] Neces.

أَخْبِيَّةٌ [is.] Undan ma'mûl tereyağlı veya zeytûnyağlı bir nev' çorba.

أَخَذٌ [ft 1.] 1. Almak: أَخَذْتُ، أَخَذْتُ، أَخَذْتُ، أَخَذْتُ، أَخَذْتُ* [ft 1.] 1. Almak: (أخذت الشيء)، filan şeyi aldım. 2. Tutmak: (أخذته)، elinden tuttu. 3. Tevkîf etmek, yakalamak, ahz ve girift etmek. 4. Mücâzât ve işkence etmek: (أخذته بنبيه)، kabahatından dolayı 'ukûbet etti. 5. Bir re'y ve fikir ve sâireyi kabûl etmek. 6. Bir 'ilim ve ma'lûmatı ve 'ale'l-husûs 'ilm-i hadîs-i birinden öğrenmek, istimâ' etmek: (أخذ الحديث والقراءة عن فلان) 'ilm-i hadîs ve kırâ'atı filân zatından

öğrendi, dinledi. 7. Gidermek, izâle etmek: (أخذ منه القوة)، kuvvetini izâle etti. (Mef'ûlü ekseriyyâ mahzûf olur): (أخذ منه السير) siyâhat kuvvetini izâle etti, kuvvetten süşürdü. 8. zabt ve istîlâ etmek (Mazbûtun-minhü "على" harf-i cerriyle ifâde olunur.) 9. Koparmak, kesmek, kırmak, yolmak: (أخذ من شعره)، saçından bir mikdâr kesti, yoldu. 10. Esîr etmek, tutmak. 11. Serhoş etmek, başa urmak, dokunmak, tutmak: (أخذ الخمر فيه) şerâb tuttu. 12. (Sîga-ı mâziyesi ef'âl-i mukârebeden olarak bir muzâri'den evvel) başlamak, mübâşeret etmek: (أخذ بطوف)، dolaşmağa başladı. (أخذ لنفسه العجب) ta'accübde kaldı, şaşa kaldı. (أخذ به نفسه مع فلان) filân adama meyl-i kalbi ile temâyül etti. (أخذ بطنه) benzini izâle etti. (أخذ عنده) karnı sürdü. (أخذ عنك) iyi dinle, dikkat et. (أخذ عليه) kendisine bir ihsân ve mekremet etti. (أخذوا على أنفسهم) 'ahd ve mîsâka bağladı. (أخذ حذره، أخذ بالحزم) ta'ahhüt altına girdiler. (أخذوا ومن أخذ أخذهم) ihtiyâtkârâne davrandı. (أخذهم ومن أخذهم) kendileriyle onların tarîk ve sîretinde bulunanlar gitti.

أَخَذٌ، أَخَذٌ، أَخَذٌ، أَخَذٌ* [fl 4.] 1. (deve yavrusu) çok veya fenâ sût içmeden hazımsızlığa uğramak. 3. (deve) çıldırmak, kudurmak. 3. (mas: "أخوذة") (süt) kesilmek, ekşimek. 4. Göz ağrısına uğramak.

أَخَذٌ، أَخَذٌ، أَخَذٌ* [ft.] 1. (sütü) ekşitmek. 2. Ahz ve tevkîf etmek, tutmak.

أَخَذَ: [ft.] 1. 'ukûbet ve işkence etmek: (أخذه بنبيه) kabâhatinden dolayı onu 'ukûbet etti. 2. Tekdîr ve tevbîh etmek.

اِتَّخَذَ، يَتَّخِذُ، اِتَّخَذَ، يَتَّخِذُ، اِتَّخَذَ، يَتَّخِذُ [ft.] 1. Birbirini tutmak. 2. Edinmek, kabûl etmek. 3. İ'tibât ve ittihâz etmek, saymak. 4. Seçip almak. 5. Kendi tarafına celb etmek. 6. Tehyi'e ve istihzâr etmek. 7. Düşmana ta'arruz etmek. (اتخذ هزوا) istihzâyâ almak.

اِسْتَأْخَذَ، يَسْتَأْخِذُ، اِسْتَأْخَذَ، يَسْتَأْخِذُ [ft.] 1. zabt ve istilâ etmek. 2. Edinmek. - [fl.] 3. Tevekkül etmek. 4. Melûl ve mükedder olarak başını eğmek. – (مستأخذ) ve galat olarak (مستأخذ) bu hâlde bulunan adam ve pek uzun saç.

Hemzesiz (استخاذ، يستخذ، استخذ) dahi kullanılıp, o hâlde ifti'âl ile istif'âl bâbları arasında bulunur.

أَخَذَ: [iz.] 1. Alma. 2. Tutma, tevkîf. 3. 'ukûbet, işkence. 4. 'Âdet. (نجوم الأخذ) menâzil-i kamer.

أَخَذَ: [iz.] Göz ağrısı.

أَخَذَ: [iz.] Deveye olunan bir nev'-i dağ.

أَخَذَ: [sıf.] 1. Semirmeğe veya ihtiyârlamağa başlamış (deve). 2. Ekşimeye başlamış (süt). 3. Gözü ağırın (adam).

أَخَذَ: [iz.] Deve yavrusunun hazımsızlığı.

أَخَذَ: 1. Sihir, efsûn. 2. Sihir boncuğu. 3. Akşam namazından sonraki saat ki eşerr'us-sâ'ât 'ad olunur. 4. (mec.) hîle, hud'a.

أَخَذَ: [iz. s.] 1. Kalkan kabzası. 2. Hükümdar tarafından birine ihâle olunmuş arâzi, tımâr. 3. Durgun su.

أَخِيذٌ: [iz. sıf.] 1. Esîr, tutsak. 2. Yabancı ihtiyâr adam.

مَأْخِذٌ: [iz.] 1. Tuzak. 2. Tutmak, kabza. 3. Bir şeyin alındığı yer, ma'lûmât alınan kitâb. 4. Yol, tarîk.

تَأْخِيذٌ: [iz.] 1. Nazar, isâbet-i 'ayn. 2. Efsûn, sihir.

أَخِذَةٌ: [is.] Bir 'uzvun uyuşması, hareketten 'âtıl olması.

أَخْرَ: [iz.] 1. Geri taraf, arka, kıç: (تأخرا أخرا) geri kaldı. (شق الثوب من أخر) esvâbı arkasından yırttı. 2. Son, nihâyet (Zıddı zammateynle "قدم"dir). (أخرا) son olarak, en sonra.

يُؤَخِّرُ، تَأْخِيرٌ: [ft.] 1. Geriye bırakmak, arkada bırakmak. 2. Sona bırakmak, sonraya ta'lik etmek. - [fl.] 3. Gerilemek, geride kalmak.

يَبْتَأَخِرُ، تَبْتَأَخِرٌ: [fl.] 1. Geride kalmak, gerilemek. 2. Sonraya kalmak.

يَسْتَأْخِرُ، اِسْتَأْخِرُ: [fl.] 1. Gerilemek, geride kalmak. 2. Sonraya kalmak.

أَخْرَ: [sıf.] 1. *أَخْرُونَ، أَوْلَاخِرُ cem: أَخْرَةَ *s: أَخْرَ. Sonraki, son. ("أول"ın zıddıdır). 2. Gâ'ib, hâzır olmayan: (أبعد الله الآخر). 3. Le'im, denî': "المسألة". - [iz.] 4. Son, nihâyet. - [t.] (الأخران), dört memeli hayvânların uyluk

tarafındaki memeleri. – (عن آخرهم) en sonrakine varıncaya kadar, cümlesi. – (فآخر عن آخر) sâ'atten sâ'ate, tedricen: (النهار يحر عن آخر فأخر). – (إلى آخره) sonuna kadar. (İkmâl olunmayan bir fikra-ı ma'lûme hakkında müsta'mel olup ihtisâren "إلخ" dahi yazılır). – (آخرًا) nihâyet, 'âkibet. – (آخر الأمر) sonra, en sonra, yakında, ahîren. – (في أواخر السنة) senenin sonlarında, nihâyetine doğru.

أَجْرَةٌ [is.] 1. (الدار الآخرة) ta'bîrinden maktu' olup, dâr-ı dünyânın zıddıdır ki öbür dünya demektir, âhiret. 2. Kâfilenin sonu, en sonraki kısmı. (زائدة: قادمة). – (آخرة العين، مؤخرة) آخرة العين، ومؤخر العين göziün kulak cihetindeki ucu.

أخرى cems: أخرى، أخرأة: s: آخرون، آخر: cem: آخر: تارة) – (أخرى، أخرى) Başka, diğer. – (أخرى وأخرى) birbirini müte'âkib birkaç def'a, def'âtle. – (آخر مرتين) yahut (آخرة مرتين) ikince def'ada, ikinci def'a olarak. – (لا أفعله أخرى الليلي) veya (أخرى المنون) ebedi yapmam. – (جاء في أخرياتهم) en sonrakilerden olmak üzere geldi.

أخرى: [is.] Âhiret. (Fıkra-ı ânifeye dahi n.).

أخره: [is.] veresi: (بعته بأخرة) veresiye sattım.

أخيراً: [sıf.] 1. Sonraki, son. 2. Gâ'ib, hâzır olmayan. – (أخيراً) en sonra, yakında.

أخره: En sonra, son olarak. – (بأخرة) kezâ.

سُنِّيٌّ *أَخْرِيٌّ* [sıf.] Son, en sonraki.

أَخْرَوِيٌّ: [sıf. İsm-i mensûb] Öbür dünyaya müte'allik, âhirete mensûb, uhrevî. (zıddı: "دنبيوي").

مُؤَخَّرَةٌ *مَأْخَرُ* [iz. s.] Göziün kulak tarafındaki ucu: (مؤخرة العين، مؤخر العين). (وأخرة العين).

مُنْخَارٌ [iz.] Kışın sonuna kadar meyvesi muhâfaza eden hurma ağacı.

مُؤَخَّرٌ، مَوْجَرَةٌ، مَوْجَرَةٌ *مُؤَخَّرٌ* [iz. s.] Kâfilenin geri tarafı, en sonraki kısmı. (آخرة) dahi denilir. زائدة: قادمة).

أُخْرٌ [iz.] (Farisiden mu'arreb) meyhâne.

أَخْنِيٌّ *أَخْنِيٌّ* [iz.] 1. Bir nev' çubuklu alaca. 2. 'âdi ve kaba keten bezi.

أَخْنِيَّةٌ [is.] Bir nev' ok.

أَخْوَةٌ، أَخْوَةٌ، إِخْوَانٌ، أَخْوَانٌ cem: أَخْوَانٌ t: (أَخْوٌ Aslı) *أَخٌ إِخْوَةٌ [iz.] 1. Karındaş, birader. 2. (mec.) muhibb-i sâdık. 3. Misil, mânend, eş. – Yâ'yı mütekellimden başka bir isme muzâf olduğu vakit merfû'î: (أخو)، mansûbı: (أخاك، أخيك، أخو) olur: (أخي) mecrûri: (أخا)، (أخي زيد، أخا زيد، أخو زيد). – Bazı lügatlerde şedde ile (أخو) veya (أخ)nın sükûnü ve (و)'ın tahrikiyle (أخو) kullanılıp i'râb-ı hareke ile olur. (قفا) vezninde kasr ile (أخا) dahi lügattir. – (أخو ثقة) mevsûk adam. – (أخو سفار) fakîr adam. – (أخو عليّة) dâ'imâ siyâhat eden adam. – (أخو الخير) hayırların biraderi

yani şer. – (أخو الموت) ölümün biraderi, uyku. – (أخو نهشل) sırtlan. – (بفلان لا أخا لك) filân adam karındaşın değildir. – (الذئب، أخوك أم الليل أخوك أم) şübheyi ifâde eder.

ما: [fl 1.] Karındaş olmak: (ما كنت له أخا ولقد أخوت) karındaşı değildim ve lâkin karındaşı oldum.

[ft. tef'îl] (hayvânı) iple kazığa bağlamak. *أَخَى، يُؤَخِّي، تُؤَخِّيَةٌ

[ft. mufâ'ale] 1. İki kişiyi beynlerinde karındaş etmek: (أخى رسول الله صلعم بينه وبين فلان) Hazret-i Nebi-yi zî-şân onunla filân-ı zât-ı beyninde âhiret karındaşlığı te'sîs buyurmuşlardı. 2. Biriyle karındaş olmak, birine karındaş nazarıyla bakmak: (أخيت فلانا). 3. Biriyle dostluk ve muhabbet peydâ etmek. 4. Bir şeye ehil ve müstehak ve lâyük olmak. ("ل" harf-i cerriyle mef'ûl-i gayr-i sarîh alır.)

[fl. tefe'ul] 1. Biriyle birader olmak: (تأخيت له) onunla birader oldum. - [ft.] 2. Bir şeyin lâyük ve münâsibini taleb ve taharri etmek: (تأخيت الشيء). 3. Birine birader nazarıyla bakmak veya birader çağırarak: (تأخيته).

[sıf. İsm-i mensûb] *أَخِيٌّ *أَخَوِيٌّ: Biraderliğe müt'e'allik, biraderâne, kardeşçe.

[iz. Musaggar] *أَخِيٌّ: Karındaşcık, biradercik.

[is.] 1. Kız karındaş, hemşire. 2. (mec.) muhibbe, rafîka. 3. Mânend, misil, eş.

[sıf. İsm-i mensûb] Hemşireliğe mensûb ve müt'e'allik. *أَخَوِيٌّ

[is.] 1. *أَخَايَا، أَخَاوِيٌّ، أُوَاخِيٌّ cem: *أَخِيَّةٌ: 1. Hayvânı kazığa bağlayacak ip. 2. Bu ipin bağlandığı kazık. 3. Çadır ipi. 4. Münâsebet, 'alâka. 5. (mec.) hürmet, zimmet. 6. Bakiyeye: Hazret-i Ömer (rzh) cânibinden 'amm-ı Hazret-i Nebevî Cenâb-ı Abbas (rzh) söylenilen: (أنت أختي) bu altıncı ma'nâyı ifâde eder.

[iz.] (Yunaniden mu'arreb) re'sü'l-ef'â denilen bir nebât. *أَخِيُونُ

[ft 2.] 1. ziyâfete da'vet etmek. 2. ziyâfet tertip etmek. - [fl.] 3. Denizin suyu çoğalmak: (أدب البحر).

[fl 5.] 1. Terbiye ve zarâfet ve nezâket öğrenmek, ahlâk-ı bâtına ve atvâr-ı zâhiresini yoluna komak. 2. Edebiyât yani sarf ve nahiv ve emsâl ve ahlâk ve eş'âr-ı 'ulûmuyla uğraşmak. *يَأْدُبُ، أَدَّبُ *أَدْبُ

[ft. if'âl] 1. ziyâfete da'vet etmek. 2. (bir memleketi) hüsn-i idâre ve güzelce tensîk etmek: (أدب السلطان البلاد).

أَدَّبَ: [ft.] 1. Terbiye etmek, zarâfet ve nezâket öğretmek. 2. Edebiyât öğretmek. 3. Tevbîh ve tekdîr ve terbiye etmek.

تَأَدَّبَ: [fmt.] 1. Terbiye ve zarâfet ve nezâket öğretmek, terbiye olunmak. 2. Birinden ahlâk ve edebiyât 'ilmini ta'allüm etmek: (تأدب عن فلان). 3. Birinin ahlakıyla mütehallik olmak, birine uymak: (تأدب عن فلان).

اسْتَأَدَّبَ: [ft.] Birinden edebiyât ve ahlâk 'ilmini öğrenmek.

أَدَّبَ: [iz.] 1. Terbiye, hüsn-i ahlâk ve atvâr. 2. zarâfet, nezâket. 3. Edebiyât, sarf ve nahiv ve belâğat ve emsâl ve eş'âr 'ilmi. – (أدب البحث) yahut (أدب الآداب) 'ilm-i münazara ve mübâhase. – (أدب القاضي، أدب الكاتب، أدب الشاعر إلخ) – kuzâta, küttâba, şu'arâya ve sâir-i sunûfa ri'âyeti lâzım olan kavâ'id ve 'usûl. – (بيت الأدب) edebhâne, abdesthâne.

أَدَّبَ: [iz.] 1. ziyâfete da'vet. 2. Ta'accüb, istigrâb.

أَدَّبَهُ: [is.] 1. ziyâfet ta'âmı, velîme ta'âmı. 2. 'acîb ve garîb şey.

مَأَدَّبَهُ: [is.] 1. ziyâfet ta'âmı, velîme ta'âmı.

أَدَّبَ: [sıf.] Ziyâfete da'vet eden.

أَدِيبٌ: [i. Sıf.] 1. Terbiyeli, edebli. 2. zarîf, nazik. 3. 'ulûm-ı edebiyede 'âlim adam.

مُؤَدِّبٌ: [iz.] Bir çocuğa 'ilim ve terbiye öğreten adam, mürebbi.

أَدِيبِيٌّ: [sıf.] 1. Edeb ve terbiyeye müte'allik. 2. Sarf ve nahiv ve belâğat ve ahlâk ve emsâl ve eş'âr-ı 'ulûmuna mensûb: (العلوم الأدبية) edebiyat. - [is. cem.] 'ulûm-ı edebiyeye.

إِدْجِرٌ: [iz.] Bir nev' kamış. (Me'mûn-ı Halîfe bundan hilâl kullandığı için denmekle dahi ma'rûftur).

أَدَّ: [fl 1.] 1. (deve) bağırarak: (أد البعير). 2. (dişi deve) yavrusunu arzulamak: (أدت الناقة). 3. Yürümek, gezmek, seyir ve hareket etmek: (أد في الأرض). - [ft.] 4. Sunmak, uzatmak, vermek: (أد الشيء).

أَدَّ: [ft 2,4,1.] 1. Üstüne çökmek, ağır gelmek, musallat olmak, müstevli olmak: (أدته الداهية) musîbet üstüne çöktü, musîbete düşer oldu. (أدني الأمر) bu iş bana ağır geldi.

تَأَدَّدَ: [fmt.] Sertleşmek teşeddüd etmek: (تأدد الأمر).

أَدَّ: [iz.] 1. zor, kuvvet. 2. Galebe, yenme, gâlibiyet, kahır. 3. 'acîb ve garîb şey. 4. Beğenilmeyecek şey, emr-i münker. 5. Musîbet, felaket. 6. Tehlikeli şey.

أَدِيدٌ: [sıf.] Şedîd, tahammülü müşkil.

إِدِيدٌ [iz.] 1. Devenin kükremesi, suyun çağılması.

أَدِرَ *يَأْدُرُ، أَدْرُ *أَدِرَ [fl 4.] Fıtık olmak.

أُدْرَةٌ *أُدْرَةٌ [is.] Fıtık.

أَدْرُ *cem: أَدْرُ s: أَدْرَاءُ * [sıf.] Fıtık 'illetine mübtelâ. – (خصية أدراء) fitık olmuş gibi büyük taşak.

مَأْدُورٌ cem: مَأْدِيرُ * [sıf.] Fıtık 'illetine uğramış.

أَدَلُّ *يَأْدِلُّ، أَدَلُّ *أَدَلُّ [fl 2.] 1. (yara ve çıiban) kabuğu düşüp iyileşmek, ağır bir yük altında inleyerek zor yürümek, sütü yayıkta döverek veya tulumda tahrîk ederek yağ çıkarmak.

إِدْلٌ [iz.] 1. Boyun ağrısı. 2. Ekşimiş ve koyulaşmış süt. 3. zor götürülür ağır yük.

أَدَمٌ *يَأْدُمُ، أَدَمٌ *أَدَمٌ [ft 2.] 1. Bitiştirmek, yapıştırmak. 2. (mec.) uzlaştırmak, barıştırmak: (أدم بينهم). 3. Ekmeğe katık katmak, ekmeği katığa batırmak ve bulamak: (أدم الخبز بالجبن). 4. Katık vermek: (أدم القوم).

أَدَمٌ *يَأْدُمُ، أَدَمٌ *أَدَمٌ [ft 1.] Bir kavmin medâr-ı iştihârı olup ta'yin etmek: (أدم القوم).

أَدَمٌ *يَأْدُمُ، أَدَمٌ *أَدَمٌ yahut أَدَمَةٌ يَأْدُمُ *أَدَمٌ [fl 4,5.] 1. (insan ve deve) kararmak, esmerlenmek. 2. (geyik) beyazlanmak, ağarmak.

أَدَمٌ *يَأْدُمُ، أَدَمٌ *أَدَمٌ [ft. if'âl] Bitiştirmek, yapıştırmak: (أدم بينهم). 2. Ekmeğe katık yapmak,

katık kullanmak: (أدم الخبز باللحم). 3. Sahtiyânın iç yüzünü dışarıya çıkarmak: (أدم الأديم).

أَدَمٌ *يَأْدُمُ، أَدَمٌ *يَأْدُمُ [fl. İfti'âl] 1. Ekmeği katıkla yemek: (أندم الرجل). 2. (ağaç) içine su yürümekle tâb ve tarâvet peydâ etmek: (العود أنتدم).

أَدَمٌ *يَسْتَأْدِمُ، أَدَمٌ *يَسْتَأْدِمُ [ft.] Katık istemek.

أَدَمٌ *يَأْدُمُ [iz.] Katık.

أَدَمٌ [iz.] 1. Deri, cilt. 2. Kabir, mezâr. 3. Berni denilen bir nev' hurma. 4. Kavminin bâ'is-i iştihârı olan adam. (mürâdifî: إدام وأدمه). 5. (mec.) 'ırz, namûs: (مزقوا أدمه) 'ırzını hetk ettiler.

أَدَمَةٌ [is.] Karabet, yakınlık, münâsebet: (بينهما أدمه) aralarında karabet ve münâsebet vardır. 2. Ülfet, i'tilâf. 3. Muvâfakat, uygunluk. 4. Vesile, bahâne: (اتخذته أدمه) vesile ittihâz ettim. (Bu ma'nâ ile hemzenin fethi de câ'izdir). 5. (devede) gözlerin siyahlığıyla beraber beyaz don. 6. (geyikte) boz çizgili beyaz renk. 7. İnsanda esmerlik.

أَدَمَةٌ [is.] Kavminin bâ'is-i iştihâr ve medâr-ı iftihârı olan zat. (mürâdifî: إدام).

أَدَمَةٌ [is.] 1. Derinin iç yüzü, alt tabakası. (dış yüzüne بشرة denir). 2. Yerin iç yüzü, bânû'l-arz.

أَدَمٌ *يَأْدُمُ، أَدَمَةٌ *يَأْدُمُ [is. Sıf.] 1. Kavminin bâ'is-i iştihâr ve medâr-ı iftihârı olan zat, bir kavmin âb-ı rûyı. 2. Uygun, muvâfik: (هو

(إدامه). 3. Katık (أكلت الخبز بلا إدام) ekmeği katıksız yedim.

*أديمٌ: *cem: *أدامٌ، أدَمٌ، أدَمَةٌ [iz.] 1. Deri, cilt. 2. Dibağat olunmuş deri, sahtiyân. 3. Kırmızı sahtiyân. 4. Baş derisinin kılsız biri. 5. Bir şeyin bütünü: (ظل صائما أديم النهار) bütün gün oruçlu durdu. 6. Günün beyazlığı, açıklığı: (أعجبنى اليوم) (أديم النهار). Bugünkü havanın açıklığına bayıldım. 7. İbtidâ, evvel: (جنتك أديم الضحى) sabah evvelinde sana geldim. 8. Yüz, satıh, bir şeyin görünen kısım-ı hâricisi: (ليس تحت أديم السماء وفوق أديم الأرض) (أكرم منه) gökyüzünün altında ve yeryüzünün üstünde ondan kerîm kimse yoktur. 9. (mec.) asıl, neseb: (صحيح الأديم) asîl, necîb.

*أدمٌ: *cem: *أدمانٌ، أدَمٌ، أدَمَةٌ [sıf.] 1. Gözleri siyâh beyâz (deve). 2. Boz çizgili beyâz (geyik). 3. Esmer (adam). [al.] Ebü'l-beşer Adem (aslm).

*أدميٌّ: [sıf. İz.] 1. Hazret-i Âdem (aslm) zürriyetine mensûb, insan, beşer.

*أدمانٌ: [iz.] 1. Hurma ağacının iliğine 'ârız olan hastalık, siyâhlık, bir nev' ağaç. (?)

*إيدامةٌ: *cem: *أيديمٌ [is.] Taşları olmayan sıkı ve muhkem toprak.

*أدامٌ: [iz.] Sahtiyân yapan ve satan adam, sahtiyâncı, debbâğ.

*مأدومٌ: [sıf.] Katık olmuş, katık gibi müsta'mel (yemek). – (أطعمتك مأدومي) size

'özüümü beyan ettim makâmında müsta'mel ta'bîrdir.

*مؤدّمٌ: [sıf.] Derisinin iç yüzü ter ve yumuşak olan. Derisinin dış yüzü sert ve haşîn olana da (مبشر) derler. – (رجل مؤدم مبشر) iktizâsına göre mülâyemet ve huşûnet isti'mâline muktedir mâhir ve mücerreb adam.

*مؤدنٌ، مؤدنٌ: [sıf.] Bodur, cüce.

*مؤدنةٌ: [is.] Çayır koşunun küçük ve kısa boyunlu bir cinsi.

*أدةٌ: [iz.] Bir cemâ'at 'âit husâsatın müttefikten rü'yeti.

*أداٌ: [fl.] 1. (birinci masdarla meyve hakkında) olmak, yetişmek: (أدت الثمرة) meyve oldu. 2. (süt) az ekşimek: (اللبن). 3. Az sur'atle yürüme. - [ft.] 4. Sütü dövmek, çalkalamak: (أدوت اللبن). 5. (ikinci masdarla) aldatmak, hîle etmek: (أدوت له) onu aldattım.

*يتأدى، تأدى (تأدو) [fl. tefâ'ul] âlât ve esliha tedârik edip hazırlanmak: (هل تأديتم لهذا) bu işe hazırlandınız mı?

*أداةٌ: [is.] 1. âlet, avadanlık: (أداة الحرب، سلاح). 2. (sarfta) kendi başına kullanılmayıp diğer bir kelimeye idhâl veya ilhâk olunmakla ma'nâ beyân eden kelime, harf.

*إِدَاوَةٌ: *cem: *أداوى [is.] Mithare, deriden su kabı.

*مُؤَدِّ: *المُؤَدِّي) * [sıf.] Âlât ve edevâtı mükemmil, müsellih, müheyyi'.

*إِدَاءٌ: [iz.] Su tulumu ağzının bağı: "تشربوا لا" "إلا من ذي إداء" suyu yalnız ağzı bağlı tulumdan için (yani ağzı açık kapıdan içmeyin).

*أَدَى: *يَأْدِي، أُدِي، أُدِي * [fl 2.] 1. (birinci masdarla) süt dövülmek üzere koyulaşmak, yoğurt olmak: (أدى اللبن). 2. (tulum) süt çalkamağa müsâit olmak: (أدى السقاء). 3. Çoğalmak, çok olmak: (أدى الشيء). - [ft.] 4. (ikinci masdarla) aldatmak, hîle etmek, dolandırmak.

*إِدَاءٌ: *أدى [ft. if`âl] 1. Gadr gördüğü adama karşı birine yardım etmek: (على فلان آداه). - [fl.] 2. Kavi olmak. 3. Sefer ve siyâhate müteheyyi' olmak, hazırlanmak: (الرجل للسفر أدى). 4. Çoğalıp kesb-i `imrân ve refâh etmek: (أدى القوم). - [ft.] 5. (mal) çoğalıp sahibini basmak: (أدى المال صاحبه).

*أَدَى: *يُؤَدِّي، تُؤَدِّي * [ft.] 1. Yetiştirmek, ulaştırmak, îsâl etmek: (أداه إلى محله) yerine îsâl etti. 2. Ödemek: (أدى الدين) borcunu ödedi. 3. Red ve teslîm etmek, geri vermek: (أدى الأمانة) emâneti teslîm etti, geri verdi.

*تَأَدَّى: *يَتَأَدَّى، تَأَدَّى * [ft.] 1. Ödemek: (تأديت له) hakkını ödedim. - [fl.] 2. (haber) vâsıl olmak.

*يَسْتَأْدِي، اسْتِئْدَاءٌ * [ft.] 1. Bir adamın kötülüğüne karşı birinden imdâd istemek: (استأدى عليه). 2. Birinin malini müsâdere etmek: (استأدى فلانا ماله).

*أَدَاءٌ: [iz.] 1. Bir şeyin mahalline îsâlı. 2. Ödeme, te'diye. 3. İcrâ, îfâ. 4. Mukâbele, mükâfât: "فأداء إليه بإحسان" ona iyilikle mukâbele.

*أَدَى: [sıf. İsm-i tafdîl] Emâneti edâ etmeğe başkalarından akdem olan: (من غيره هو أدى للأمانة).

*مُؤَدِّ: (المؤددي) [sıf.] Kavi, tüvânâ.

*أَدِي: [iz.] 1. Küçük kap. 2. Orta tulum. 3. Az mal. 4. Geniş libâs. (يادي dahi denilir). - [sıf.] 5. Cest ü çalak ve hafîf (adam): (رجل أدى).

*أَدَى: [is.] (يد) yerine lügattir: (قطع الله أديه) elleri kırılısın.

*أَدَى: [zz.] 1. Ne vakit, vaktâ ki (zaman-ı mâziye mahsûs): "فقد نصره الله إذ أخرجه للذين كفروا" küfür edenler kendisini ihrâc ettikleri vakit cenâb-ı Hak kendisine nasr ve imdâd etti. 2. zaman ifâde etmekle beraber mâ-ba'dındaki cümleyi mâ-kabline mef`ûl eder: "وإذكروا إذ كنتم قليلا فكثركم" hatırınıza getirin o vakti ki az iken siz teksîr etti, az iken sizi teksîr ettiğini yâd edin. 3. Mâ-ba'dıyla beraber üstündeki mef`ûlün bihin bedel-i iştimâli olur: "وإذكر في الكتاب مريم إذ انتبذت من أهلها" kitâbta Meryem'i dahi zikir et ki ehlinden uzak çekildi. 4. Ta'lîl için olur: (ضربته إذ أساء) kötü harekette bulunduğu için dövdüm. 5. Müfâcât için olur, yani ansızın zuhûr eden bir şey beyân

eder: (بينما أنا قائم إذ جاء عمرو) ben ayakta iken ansızın Amr geliverdi. 6. Mâ-ba'dındaki cümleyi bir zarf-ı zamana muzâfün-ileyh eder: "بعد إذ هديتنا" bize hidâyet ettikten sonra. 7. Bazı zurâf-ı zamana muzâfün-ileyh olup birlikte bir zarf gibi olur: (يومئذ) o gün, (حينئذ) o zaman, (وقتئذ) o vakit ilh. 8. (ما) kelimesine dâhil olup birlikte (her ne vakit ki) ma'nâsı ifâde eder, ve edât-ı şart olur:

وأنت إذ ما تأت ما أنت أمر به تلف من إياه تأمر أتيا

9. (ذاك) kelimesiyle birleşerek (o vakit) m'anâsı ifâde eder: (إذ ذاك) ve idgâmla (إذاك) o vakt.

إذ: [zz.] 1. Cümle-i fi'liyyeye ve ekseriyyâ mâziye nâdiren muzâri'e dâhil olup (ne vakit), (vaktâ ki) ma'nâsını ifâde eder. Ve bazen edât-ı şart 'add olunup şart ve cevâb alır: "إذا جاء نصر الله إذا جاء نصر الله". 2. Cümle-i ismiyyeye dâhil olup müfâcât yani bir şeyin ansızın zuhûrunu beyân eder: (خرجت فإذا السبع) çıktım bir de ne göreyim bir yırtıcı hayvân. (haberi حاضر takdîr olunur): "فإذا هي حية تسعى". 3. (ما) kelimesine dâhil olup istikbâle 'âit zarf-ı zaman olur. Ve nâdiren mâzi için olur: "ولا على" اللذين إذا ما أتوك لتحملهم".

[n. "إن"] :إذأ

[ft 1.] *يَأْذُجُ، أَذْجُ* :أذج Çok içmek.

[ft 1.] *يُؤْذُ، أذُّ* :أذ Kesmek, kat' etmek.

[sıf.] Kesici, keskin: (سيف أذود) keskin kılıç. (Müzekkariyle mü'ennesi birdir).

[iz.] *أَذَارٌ، أَذَارٌ* :أذر Takvîm-i Süryânide şühûr-i şemsiyenin altıncısı olup mart ayına murâdiftir.

[iz.] (Farisi ateş renkli demek olan "أذركون"den mu'arreb olması maznûndur). Ay çiçeği, karagöz çiçeği.

[iz.] *أَذْفٌ* :أذف Zeker, alet-i tenâsül-i zükûr.

[fl 2.] *يَأْذُلُ، أذُلُّ* :أذل 1. Yalan söylemek. 2. Mekr ve hîle etmek.

[ft 4.] *يَأْذُنُ، إِذْنٌ، أَذِينٌ، أَذْنٌ، أَذَانٌ، أَذَانَةٌ* :أذن 1. Bilmek: (أذن بشيء). 2. ("أذن" ve "أذنين") izin vermek, müsâ'ade etmek, ruhsat vermek: (بالشياء أذن له) yahut (في الشيء) bir şey için birine izin verdi. 3. (mas: أذن fethataynla) dinlemek, kulak vermek. 4. Ta'accüb etmek. – 5. Kokusunu almakla arzu etmek: (الطعام أذن لرايحة).

[ft 1.] *يَأْذُنُ، أَذْنٌ* :أذن 1. Kulağa dokunmak, urmak. - [ch.] 2. Kulak ağrımak.

[ft. if'âl] *يُؤْذِنُ، إِذَانٌ* :أذن 1. Bildirmek, haber vermek: (أذنه الأمر وأذنه بالأمر), ona işi bildirdi. 2. Ta'accüb ettirmek, ta'accübünü mûcib olmak: (أذنه الشيء). 3. Men' etmek. 4. Kulağına urmak: (أذنه). - [fl.] 5. (otlar) kurumağa başlamak. 6. Ezân vermek, ezân okumak: (أذن المؤمن).

[ft.] *يُؤْذِنُ، تَأْذِينٌ* :أذن 1. Çok bildirmek, iyi anlatmak: (أذن الأمر). 2. Birinin kulağını yormak, baş ağrıtmak. 3. Su ve sâir-i içecek şey vermemek, içmeden men' etmek. 4. Ayakkabına

ve sâireye kulak geçirmek: (أذن النعل). 5. Ezân vermek, ezân okumak: (أذن المؤذن بالصلاة).

تَأَذَّنُ * [ft.] 1. Bildirmek, öğretmek (الرجل تأذن). 2. Yemîn etmek: (تأذن الأمر). 3. Emîr, halka yüksek sesle nehy ve tehdîd etmek: (تأذن الأمير في الناس).

إِسْتَأْذَنَ * [ft.] 1. İzin istemek. 2. Duhâle ruhsat taleb etmek. 4. Gitmek üzere ruhsat istemek.

أَذُنٌ * [is.] 1. Kulak. 2. Kulp, tutamak, kabza. 3. (mec.) dinleyici, sâmi', isgâ eden: (هو أذن، هم أذن) kulak asmadım. – (أذن الحمار) havuç gibi iri kökü olan bir nev' nebât. – (أذن الفار) göz emrâzında müsta'mel bir nev' ot, merzengûş (ve galatı mercângûş). – (أذن الجدي) sinirli yaprak. – (أذن العبد) çoban düdüğü (nebât). – (أذن الفيل) kalkas (sebze). – (أذن الدب) katır kuyruğu, sığır kuyruğu (nebât). – (أذن القيس) kadh-ı Meryem, cum'a göbeği, saksı güzeli. – (أذن الأرنب) yapışkan otu, tavşan kulağı, dul 'avrat otu. – (أذن الشاة) lusaykı (nebat).

أَذْنَاءُ * [sıf.] Kulakları büyük.

أَذَانِيٌّ * [sıf.] Büyük kulaklı.

أَذَانٌ * [iz.] 1. Bildirme, i'lâm. 2. Ezân. 3. Cemâ'atin imâmıla farza kıyâmı.

مَأْذُنٌ * [is.] 1. Ezân okunan yer, minâre veya ezâna mahsûs diğer mahal. 2. Savma'a.

أَذِنٌ * [iz.] Salatîn perdedârı, hâcip, derban.

أَذَنَةٌ * [is.] 1. Hubûbat yaprakçıkları. 2. Saman. 3. Deve ve koyun yavrusu. 4. Yemeğin güzel râyihası.

إِذِنٌ * [iz.] İzin, ruhsat, icâzet.

أَذِينٌ * [iz.] 1. Ezân. 2. Mü'ezzin. 3. Kulak. 4. 'ilim, ma'lûmât. 5. Kefîl, zamîn. 6. Bir kavmin kethüdası ve maslahat güzârı. 7. Her taraftan ezân sesi işitilen mahal.

أَذِينٌ * [iz. Musaggar] Kulakçık, küçük kulak.

مُؤَذِّنٌ * [iz.] Ezân okuyan, mü'ezzin.

مُؤَذِّنَةٌ * [is.] Bir nev' kuş. ?

إِذْنٌ * [harf-i cevâb] Bu takdîrde, bu hâlde, öyle ise: (أزورك) seni ziyâret edeceğim diyene cevâben: (إذن أكرمك) bu hâlde sana ikrâm ederim.

إذن cümleinin başında bulunup mâ-ba'dındaki muzâri' istikbâle selâlet ederse ve aralarında kase ve lâ-ı nâfiyeden başka bir kelime bulunmazsa muzâri' i mansûb eder, 'aksi hâlinde 'amel etmez.

أَذِيٌّ * [fl 4.] İncinmek, âzârda olmak.

[ft. if'âl] *يُؤذِي، إِذَاءٌ، أَدَاءٌ، أَدِيَّةٌ* :أَذَى
İncitmek, âzârda etmek.

[fmt.] *يَتَأَذَى، تَأَذَّى* :تَأَذَّى
olmak.

[is.] *أَذَاءٌ* :أَدِيَّةٌ
İncitme, renciş, âzâr.

[sıf.] *أَذِيَّةٌ* :س: :أَذِيٌّ
1. İnciten, eziyetçi. 2.
Çabuk inciten.

[sıf.] *أَذِيَّةٌ* :س: :أَذِيٌّ
Bir ağrısı olmadığı hâlde
bir yerde duramayıp tepinen (deve).

[iz.] :أَذِيٌّ
Dalga, mevc.

:أَرْبُ : koyunları çağırmada müsta'mel savt olup
mükerrer kullanılır.

[ft 2.] *يَأْرُبُ، أَرْبٌ* :أَرْبُ
1. Düğüm bağlamak,
düğümlmek: (أرب العقد) düğümü bağladı. 2. Bir
adamın bir 'uzvuna urmak: (أرب فلانا).

[fl 4.] *يَأْرُبُ، أَرْبٌ، إِرْبَةٌ* :أَرْبُ
1. İdmân ve
i'tiyâtla hazâket kesb etmek: (أرب الشيء). 2.
Muhtâc olmak: (أرب إليه). 3. Kesb-i iştidâd etmek,
teşeddüd etmek, şiddetini göstermek: (أرب الدهر).
4. ziyâde ta'aşşuk edip mübtelâ ve üftâdesi
olmak: (أرب بها). 5. (mi'de) fesâda uğramak:
(أربت معدته). 6. A'zâ-ı bedeni birer birer ayrılıp
düşmek, dükûlmek: (أرب الرجل) – (أربت أيها الرجل) –
(أربت) – (أربت) (من يدك) ellerin dökülsün. (bed-du'âdır). –
(أربت) eli korusun! veya halkın sadakasına muhtâc
olsun! ma'nâsıyla bed-du'âdır.

[fl 5.] *يَأْرُبُ، إِرْبٌ، أَرَابَةٌ* :أَرْبُ
1 'âkil ve
zeyrek ve mâhir olmak. 2. Hîlekâr ve kurnâz
olmak: (أرب الرجل).

[ft. if'âl] *يُؤْرِبُ، إِرَابٌ* :أَرْبُ
Zaferyâb
olmak: (أرب عليهم).

[ft.] *يُؤْرِبُ، تَأْرِبٌ* :أَرْبُ
1. Muhkem etmek,
sıkılaştırmak. 2. Bilemek, keskin etmek: (أرب
السكين) bıçağı biledi. 3. Çoğalmak, tevfir ve tekmil
etmek: (أرب الشيء).

[fl.] *يَتَأْرَبُ، تَأْرَبٌ* :تَأْرَبُ
1. Kavi ve
muhkem olmak, sıkılaşmak. 2. Bir şeyin üzerine
çok düşmek, teveğğül ve tekellüf etmek. 3.
Serkeşlik ve ta'annüt, sertleşmek. 4. Şiddetli
olmak, teşeddüd etmek. 5. 'ukalâlık satmak, 'akıl
ve mahâret iddiâsında bulunmak.

[iz.] *أَرَابٌ، أَرَابٌ* :إِرْبُ
1. Hâcet. 2.
'akıl, zekâ. 3. Kurnazlık. 4. Şer, habâset. 5.
Gâ'ile. 6. 'uzuv: (قطعه إربا إربا) 'uzuv 'uzuv, parça
parça kesti. 7. El, yed. 8. âlet-i tenâsül. 9. Dîn ve
millet.

[iz.] :أَرْبُ
Şehâdet parmağıyla orta
parmağın arası. (Re's-i mâddeye de n.).

[iz. s.] *إِرْبَةٌ، أَرْبَةٌ، مَأْرِبَةٌ، مَأْرِبَةٌ* :أَرْبُ
1.
Hâcet, ihtiyâc. 2. 'akıl, zekâ, zeyreklik.
(dördüncü bâbdan يَأْرُبُ، أَرْبُ، fi'line de nazar
oluna).

[iz.] :أَرْبُ
Körpe kuzu veya oğlak.

[sıf.] *أَرِيْبٌ* :أَرْبُ
'âkil, zeyrek, hûşyâr.

إِرْبَةُ: [is.] 1. Hâcet. 2. 'akıl, zekâ. 3. Mekr, hîle.

أَرْبَةٌ: *cem: *أَرْبُ [is.] 1. Dügüm, 'ukde. 2. Gerdânlık, kılâde. 3. Köstek ve pâyband halkası, bukağı.

أَرْبِيَّةٌ: [iz.] Oyluk dibi, kalça.

إِرْبِيَانُ: [iz.] 1. Teke, kerevit balığı. 2. Bir nev' papatya, bahar.

أَرْبِي: [is.] âfet, belâ, dâhiye.

مُسْتَأْرَبٌ: [sıf.] Borçlu, medyûn.

مُؤَارِبٌ: [iz.] 'ayyâr, mekkâr, kalleş.

مُؤَرَّبٌ: [sıf.] vâfir, kâmil: (شيء مؤرب) mükemmel şey.

أَرْبِيَّةٌ: [is.] Büyük ve geniş tencere.

أَرْبَانٌ: *أَرْبُونٌ [iz.] ("عرب" mâddesinin "عربان" ve "عربون" fıkralarına n.).

أَرْتٌ: *أَرْتَةٌ [is.] Kaya kelenin tepesindeki tüyler.

أَرْثٌ: *يَأْرَثُ, أَرْثٌ [ft 1.] Ateş yakmak: (أرث النار).

أَرْثٌ: *يُؤْرَثُ, تَأْرِثُ [ft.] 1. Ateş yakmak: (أرث النار). 2. Fitne uyandırmak, fesât ilkâ etmek: (أرث بين القوم). – (mec.) (أرث نارك) iktidârını ve kim olduğunu göster.

تَأْرَثٌ: *يَتَأْرَثُ, تَأْرَثُ [fmt.] Yanmak, tutuşmak: (تأرثت النار).

أَرْثٌ: [iz.] Deve dikenini nev'inden bir ot.

إِرْثٌ: [iz.] Kül, remâd. - ["ورث" mâddesine n.]

أَرْثَةٌ: *cem: *أَرْثٌ [is.] 1. Kızıl tepe. 2. Ateşi tutuşturmak için külün yanında hıfz olunan tezek ve fişkı. 3. Had, sınır, serhad. 4. Hudûd 'alâmâtı. 5. Toprağı ve yumuşak ve düz yer. 6. Koyunun beyazlı siyahlı alaca rengi.

إِرَاثٌ: [iz.] 1. Ateş. 2. Kav ve ateş tutuşturmakta müsta'mel her şey.

أَرْثٌ: *س: *أَرْثَاءُ [sıf.] Beyazlı siyahlı alaca (koyun).

أَرْجٌ: *يَأْرَجُ, أَرْجٌ, أَرْيَجٌ [fl 4.] Güzel kokmak: (أرج) (الطيب, أرج المكان). 2. Koyulmak: (أرج) (بالحرب). - [ft.] 3. Karıştırmak, halt etmek: (أرج) (الحق بالباطل). 4. Yakmak: (أرج النار). (Bu son üç ma'nâ ile masdarı yalnız "أرج" gelir).

أَرْجٌ: *يَأْرَجُ, أَرْجٌ, أَرْجَانٌ [ft 1.] Karıştırmak, birbirine düşürmek, ifsâd ve iğrâ etmek: (أرج) (بينهم).

أَرْجٌ: *يُؤْرَجُ, تَأْرِجُ [ft.] 1. Râyihâ-ı tayyibe neşr etmek. 2. Karıştırmak, birbirine düşürmek, ifsâd ve iğrâ etmek: (أرج) (بينهم أرج).

أَرْجٌ: *يَتَأْرَجُ, تَأْرَجُ [fl.] Güzel kokmak, râyihâ-ı tayyibe neşr etmek.

أَرْجٌ: *أَرْجَةٌ, أَرْجَةٌ [iz. s.] Güzel koku, râyihâ-ı tayyibe.

أَرْجٌ: [sıf.] 1. Yalancı, kezzâb. 2. Karıştırmacı, müfsid.

مُورَّجٌ [iz.] Arslan.

أَوارِجَةٌ *cem: *أَوارِجَاتٌ [is.] (Farisi mu'arreb) idhâlât ve ihrâcât müfedât defteri, rûznâme.

أَرْجَوَانٌ [iz.] (Farisi أرغوان'dan mu'arreb)

1. Erguvân. 2. Kırmızı esvâb ve sâire.

أَرْجَوَانِيٌّ [sıf.] Erguvân renginde, kırmızı.

أَرْجَانٌ [iz.] Meyvesi bademe benzer bir ağaçtır ki (لوز البير) dahi denilir, sudân fındığı.

أَرْخٌ *cem: *يَأْرُخُ، أَرْخٌ [ft 1.] 1. Târîh atmak: أرخ الكاتب) (أرخ الكاتب) yazıcı mektûbe târîh attı.

*وَرَّخَ، يُورِّخُ، تَوَرِّخُ * ve *يُورِّخُ، تَأْرِيخُ * :أَرْخٌ [ft.] Târîh atmak. (أرخ gibi).

أَرْخٌ *cem: *يُورِّخُ، مُوَارِخَةٌ * :أَرْخٌ [ft.] Târîh atmak. (أرخ و تأريخ gibi).

أَرْخَةٌ [is.] Mektûb ve sâireye atılan târîh.

أَرْخِيٌّ *cem: *تَوَرِّخُ [iz.] 1. Mektûb ve sâireye atılan târîh. 2. Hurûf-ı ebcediyyesinden bir vak'anın senesi istihrâc olunan beyt ta mısra' veya cümle. 3. vakâyi'-i 'umûmiyye veya husâsiyyeden bahs eden 'ilim ve kitâb, târîh.

مُورَّخٌ [iz.] 'ilm-i târîh-i 'âlimi, târîh yazan, mü'erih.

مُورَّخٌ [sıf. İsm-i mef'ûl] Târîhi atılmış, târîhli.

أَرْخٌ *cem: *إِرْخٌ [iz.] 1. Erkek sığır, boğa, öküz. 2. Yaban öküzü.

أَرْخِيٌّ [iz.] Genç boğa, tosun.

أَرْخِيَّةٌ [iz.] Sığın yavrusu.

أَرْخُونٌ *cem: *أَرَاخَنَةٌ [iz.] (Yunaniden mu'arreb Αρχων) Re'îs.

أَرْدٌ *أَرْدَبٌ ["ردب" mâddesine n.]

إِرْدَخْلٌ [sıf.] Etine dolgun , semiz: (رجل إردخل).

أَرٌّ *cem: *يُورُّ، أَرٌّ [ft 1.] 1. (hayvânları) güdmek, sevk etmek: (أر الدابة). 2. Kovmak, tard ve teb'id etmek: (فلانا أر). 3. Yakmak: (أر النار). 4. İshâl sebebiyle kazurâtı atmak: (أر الملح). 5. Devenin hamlini teshîl için rahmine tuza batırılmış (أرار) ta'bir olunur bir çubuk sokmak: (أر الناقة). - [fl.] 6. (kumarcı) galebesi halinde 'ârsızca bağırıp tefahhur etmek. 7. 'ale'l-ıtlâk bağırarak, haykırmak.

أَرٌّ *cem: *يُورُّ، أَرٌّ [ft 1.] 1. (hayvânları) güdmek, sevk etmek: (أر الدابة). 2. Kovmak, tard ve teb'id etmek: (فلانا أر). 3. Yakmak: (أر النار). 4. İshâl sebebiyle kazurâtı atmak: (أر الملح). 5. Devenin hamlini teshîl için rahmine tuza batırılmış (أرار) ta'bir olunur bir çubuk sokmak: (أر الناقة). - [fl.] 6. (kumarcı) galebesi halinde 'ârsızca bağırıp tefahhur etmek. 7. 'ale'l-ıtlâk bağırarak, haykırmak.

أَرَّةٌ [is.] Ateş.

أَرِيرٌ [iz.] 1. Kumarcının galebe halinde şavk ile 'ârsızca haykırması. 2. 'ale'l-ıtlâk haykırmak, savt.

مِرٌّ [sıf.] Çok cimâ' eden.

أَرَّازٌ [iz.] koyunları çağırır, müsta'mel savt.

أَرَزٌ *cem: *يَأْرُزُ، أَرَزٌ [fl 1,2,4.] 1. Kirpi gibi büzülüp tortop durmak. 2.

(ما أدري أي الأرش هو) bu nasıl adamdır anlayamıyorum.

مَأْرُوشٌ: [sıf. İsm-i mef'ûl] Mahlûk, âferîde.

أَرْضُون، أَرْضُون، أَرْضَات، cem: *fr: أَرْضَةٌ: *fr: أَرْضٌ: [ics.] 1. Yer, küre-i 'arz, zemin. 2. Yer, toprak, türâb. 3. Buk'a, hıtta: (أرض فلسطين). 4. hayvân tabanı. 5. Alçak ve aşağı şey. 6. zükâm, nezle. 7. Silkinme, titreme, ra'se. 8. Sarsaklık, başın veya sâir-i a'zâ-ı bedeninin bilâ-ihdiyâr titremesi. 9. (mec.) hâk-i pây, ayak toprağı: (من أطاعني كنت له أرضا) bana itâ'at edene hâk-i pây olurum. – (ابن أرض) yabancı, garîb. – (ابن الأرض) kıl gibi ince bir nebât ki me'külâtendir. – (لا أم لك) (لا أرض لك) gibi bed-du'âdır.

يَأْرُضُ، *أَرْضُ: *أَرْضٌ: [fl 1.] 1. Toprak ot vermek, çayırlı çok olmak: (أرضت الأرض) toprak çayırla örtüldü. - [ft.] 2. Bir yeri çok otlu ve çayırlı bulmak: (أرضت الأرض) yeri çayırlı buldum. - [ch.] 3. Nezleye uğramak. 4. (ağaç) kurdu tarafından yenmek.

يَأْرُضُ، *أَرْضُ: *أَرْضٌ: [fl 4.] (yara) cirâhetli çıbanlarla örtünmek, 'afv nitelenmek: (أرضت) (القرحة).

يَأْرُضُ، *أَرْضُ: *أَرْضٌ: [fl 5.] (yer) yeşillikle mestûr olup güzel bir manzara ibrâz etmek: (الأرض أرضت).

*يُؤْرَضُ، إِيْرَاضٌ: *أَرْضٌ: [ft. İfti'âl] Nezleye uğratmak: (أرضه الله) nezleden kurtulmasın!

*يُؤْرَضُ، تَأْرِيضٌ: *أَرْضٌ: [ft.] 1. Bir yerin otlarını bitirip başka mer'â aramak. 2. Geceden oruca niyet edip hazırlanmak: (أرج الصوم). 3. Sözü pürüzünü tenkîh edip pâk ve mühezzeb bırakmak: (أرض الكلام). 4. Ağırлатmak, ağırlığını artırmak: (أرضه). 5. İslâh etmek. 6. Ta'hîr etmek. 7. Tulumu islâh için su ve süt ve sâire ile doldurmak: (أرض السقاء).

*يَتَأْرَضُ، تَأْرُضٌ: *تَأْرُضٌ: [fl.] 1. Ağırlaşmak, sıklet kesb etmek: (تأرض الشيء). 2. Bir şeye ta'arruz ve tasaddi etmek: (تأرض إليه). 3. Ot yetişip biçilecek dereceye gelmek: (تأرض النبات).

*يَسْتَأْرَضُ، اسْتِيْرَاضٌ: *اسْتَأْرَضُ: [fl.] 1. Kökleşmek, kök salmak: (استأرض الفسيل) fidan kökleşti. 2. Azmak, 'afv nitelenmek: (استأرضت) yara 'afv nitelendi.

*أَرْضَةٌ: *أَرْضٌ: [is.] Ağaç kurdu.

*أَرْضَةٌ، إِرْضَةٌ: *إِرْضَةٌ: [is.] Otu çok çayırlı veya çayırlı çok yer: (نزلنا أرضة/أرضة) otu çok bir çayırlı veya çayırlık bir yere indik.

أَرْضٌ: [sıf. İsm-i tafdîl] Yerinde olan, elyak, enseb: (هو أرضهم) elyaklarıdır.

أَرْضٌ: [sıf.] 1. 'arîz sıfatına itbâ olunur: (شيء عريض أريض) enikonu geniş bir şey. 2. Semiz: (جدي أريض) semiz oğlak. 3. Hoş manzar, latîf: (روض أريض) latif ve hoş manzar bir bağça.

4. Bereketli, bol. 5. Lâyik, münâsip. 6. Temiz, pâk.

إِراضٌ [sıf.] 1. Pek geniş ve vâsi': (شيء) (إراض). 2. Yünden veya deve tüyünden ma'mûl yüksek ve kaba döşeme.

مَأْرُوضٌ [sıf. İsm-i mef'ûl] 1. zükâm 'illetine uğramış, nezle olmuş: (رجل مأروض).

2. Sarsak, titrek. 3. Kurd yemiş (ağaç ve tahta): (خشب مأروض، خشبة مأروضة).

أَرْضِيٌّ [iz.] Enginar. (Fransızcası artichaut bundan ma'hûzudur. Mısır'da "جنارة" ve Mağrib'de "قناره" derler).

يَأْرُطُ، يَأْرُطُ، إِرْطَاءٌ * أَرْطٌ [fl 1,2.] Erta denilen ağacı hâsıl etmek: (أرطت الأرض).

يُؤْرِطُ، إِيرَاطٌ * أَرْطٌ [fl. if'âl] Erta ağacı hâsıl etmek: (أرطت الأرض).

أَرَاطٌ، أَرَاطٌ، أَرَاطٌ *fr: أَرْطَاءٌ (الأرطوي) *أَرْطِيٌّ [iz.] Kumluk yerlerde hâsıl olur çiçeği söğüt çiçeğine ve meyvesi 'innâba müşâbih ve acı bir ağaç ki meyvesini deve yer ve yaprağı dibâğatta kullanılır.

أَرْطٌ [sıf.] Erta ağacı renginde olan.

أَرْطَوِيٌّ *أَرْطَوِيٌّ [sıf.] Erta ağacı meyvesiyle beslenen (hayvân).

مَأْرُوطٌ [sıf.] 1. Erta yaprağıyla dibâğat olunmuş (deri): (أديم مأروط). 2. Dâ'imâ erta meyvesini yemekle hasta olan (deve).

أَرْيَطٌ [sıf.] Çocuğu olmayan, 'âkir: (رجل أريط).

أَرْغٌ [iz.] Dibâğatta müsta'mel bir ağaç kökü kabuğu.

أَرْغَنٌ *وَأَرْغُونٌ * [iz.] (Yunaniden mu'arreb Οργάνου) ma'rûf bir âlet-i musîka.

إِرْغَادٌ [iz.] (mu'arreb) hallât, organ.

أَرْفٌ *أَرْفٌ، يُؤْرَفُ، تَأْرِيفٌ * أَرْفٌ [ft.] 1. Hudûd ta'yin etmek, sınır komak. 2. Dügüm bağlamak. - [ch.] (أرف على الأرض) arâzi ölçüldü.

أَرْفٌ *يُؤْرَفُ، مُؤْرَفَةٌ * أَرْفٌ [fl.] Biriyle hem-hudûd olmak, sınırdaş olmak.

أَرْفَةٌ *cem: *أَرْفٌ [is.] 1. Had, sınır. 2. Hudûd 'alâmeti, sınır taşı. 3. Dügüm, 'ukde.

أَرْقٌ *يَأْرُقُ، أَرْقٌ * أَرْقٌ [fl 4.] Bir 'illet sebebiyle gece uyumamak.

أَرْقٌ (تهجد) (سهر) bilâ-sebeb (سهر) 'illet sebebiyle 'ibâdet için uyumamak (سهاد) dahi az uyumaktır.

أَرْقٌ *يُؤْرَقُ، إِيرَاقٌ * أَرْقٌ [ft. if'âl] Gece uykusuz bırakmak, uyutmamak.

أَرْقٌ *يُؤْرَقُ، تَأْرِيقٌ * أَرْقٌ [ft.] Gece uykusuz bırakmak, uyutmamak.

أَرْقٌ *يَأْتَرِقُ، إِئْتَرَاقٌ * إِئْتَرَقٌ [fl.] Bir 'illet veya vece' sebebiyle gece uykusuz kalmak, uyumamak.

أَرْقٌ *أَرْقٌ [sıf.] Bir 'illet veya vece' sebebiyle gece uyuyamayan.

أَرْقَانٌ، إِرْقَانٌ، أَرْقَانٌ، إِرْقَانٌ، أَرْقَانٌ، إِرْقَانٌ، أَرْقَانٌ، إِرْقَانٌ * [iz.] 1. Sarılık denilen 'illet ki (يرقان) denmekle meşhûrdur. 2. Ekinlere 'âriz olan san 'illeti.

إِرْقَانٌ [iz.] 1. Kızıl ağaç. 2. Kına, hinnâ. 3. za' farân, safran. 4. Kardeş kanı ('ilâc) (دم الأخوين). 5. Sarılık. 6. Ekinlere 'âriz olan san.

مِرْوَقٌ * [sıf.] 1. Sarılık olmuş, yarakan 'illetine mübtelâ (adam). 2. San urmuş (ekin).

"ورق" isminin musaggarıdır. [أورق] mâddesine n.]

أَرْكٌ * [fl 4.] 1. (deve) misvâk ağacı yemeden karnı ağırıp hasta olmak: (أرکت الإبل). 2. Bir yere ilişip durmak.

أَرْكٌ * [fl 1,2.] 1. (deve) misvâk ağacı yemeden hasta olmak. 2. (deve) çok misvâk ağacı yemek, misvâk ağacını otlayıp durmak, veya bir ağacın yapraklarını otlamada kalmak: (أرکت الإبل). 3. (mec.) bir işte isrâr etmek: (أرك في الأمر). 4. Geri kalmak, te'ehhur etmek. 5. (yaranın) şişi inip iyileşmeğe yüz tutmak: (أرك الجرح). 6. Bir yerde mukîm olmak, durmak: (أرك بالمكان). - [ft.] 7. Bir işi birine ilzâm ve tahmîl etmek: (أرك الأمر في عنقه). (Bu yedi ma'nâ ile masdarı "أرك" gelir). 8. Deveye misvâk ağacı otlatmak: (أرك الإبل). (Bu ma'nâ ile masdarı "أرك" gelir.)

Yara hakkında şiş inip yara iyileşmeğe başladığı vakit (أرك) ve (اندمل), yalnız şiş ettiği vakit (حمص), derisi kalktığı vakit (جلب), yeni deri bağladığı vakit dahi (تفتش) denilir.

أَرْكٌ * [ft. if'âl] Deveye misvâk ağacı otlatmak. (başlıca ism-i fâ'ili مورك müsta'mel olup devesine bu ağacı otlatmak için misvâk ağaçlığında yer tutan adam ve 'aşirete denir).

أَرْكٌ * [ft.] Gelini erîkeye oturtup yüzünü duvakla örtmek: (أرك العروس).

أَرْكٌ * [fl.] Misvâk ağacı büyüüp yetişmek: (أنترك الأراك).

أَرْكٌ [iz.] Ekşilik: (عشب له إرك) devenin haz ettiği ekşice ot.

أَرْكٌ * [iz.] Misvâk ağacı koruluğu. - [sıf.] 1. Misvâk ağaçları pek sık yeri. 2. Birbirine karışmış ağaçlar.

أَرْكٌ * [iz.] 1. Misvâk ağacı ki Yemen'de hâsıl olur. 2. Devenin haz ettiği ekşi ot. 3. Bir parça yer.

أَرْكٌ * [sıfs.] Misvâk ağacı otlamaktan hasta olan (deve).

أَرْكٌ [sıf. İsm-i tafdîl] Daha münâsib ve şâyân, enseb ve elyak.

أَرْكٌ [iz.] Asıl, esâs, bünyân: (المأرك كريمة) kerîmü'l-asıl.

أَرِيكُ [is.] 1. zefâf gecesi gelinin oturmasına mahsûs serîr yahut minder. 2. Serîr, taht. 3. Oturulup dayanılacak yer. 4. İyileşip ancak henüz deri bağlamamış yara.

أَرْلَةٌ [is.] Haşefenin derisi, sünnette kesilen deri. (غرله'nin mürâdifidir).

أَرْمُ [ft.] 1. Hâzır yemeğin hepsini yiyip süpürmek: (أرم ما على المائدة) sofranın üstünde ne var ise yiyip süpürdü. 2. Isırmak: (عليه أرم) ondan ısırdı. 3. İstîsâl etmek, kökünden koparmak: (أرم) yerin bütün nebâtâtını söktü. 4. Geçmiş senelerin birikmiş mahsûlâtı yedirip Kahta dũçâr etmek: (أرمت السنة القوم) bu sene kavmi Kahta dũçâr etti. 5. Yumuşatmak, telyîn etmek: (أرم) (فلانا). 6. Sağlam bağlamak. 7. Sağlam bükmek, örmek: (أرم الحبل) ipi sağlam ördü, büktü.

أَرَمٌ [iz.] 1. Çölde tarîka 'alâmet olmak üzere dikilmiş taş ki ekseri kavm-i 'Âd âsârındandır. 2. Kavm-i 'Âd'dan kalma kadîm mezâr.

أَرَمِيٌّ [iz.] Kimse, hiç kimse. 2. Eser, 'alâmet, nişân, kelâm-ı menfide müsta'meldir: (ما بالمكان أرم) orada kimse yoktur yahut hiçbir eser ve nişân yoktur.

أَرَامٌ [az.] Kavm-i 'Âd'ın cedd-i a'lâsı. 2. Kavm-i mezkûra mensûb meşhûr bir köşk ve bağ. Âyet-i kerîmedeki "أرم ذات العماد"dan maksad Dımaşk-ı Şâm olduğu maznûndur. (وأرام إرم) tevrâtta mezkûr Sâm bin Nûh (as) evlâdından

(أرام) ve bunun ahfâdı olan kavim yani Süryaniler olmak ihtimâli vardır.

أَرْوْمٌ [is.] Baş kemiklerinin tepe tarafındaki ucu ve mahal-i iltisâkları: (أروم الرأس).

أَرْوْمَةٌ [iz.] Bedenin şekil ve sûreti: (أرمنية) endâmı güzel bir kız.

أَرْوْمَةٌ [iz. s.] 1. Kök, iri kök: (أرومته) kökü kavidir. 2. (mec.) asıl, neseb.

أَرْوْمَةٌ [sıfs.] Kökten koparan veya silip süpüren. Kaht senesine ıtlâk olunur: (سنة أرمه).

أَرْوْمَةٌ [sıfs.] 1. Hayvânat eşcâr ve nebâtâtını yemekle çıplak kalmış (yer): (أرض أرمه) Kaht ve galâya uğrayıp bir şeyi kalmamış (ehâli).

أَرْوْمَةٌ [sıfs.] Her yanı uygun ve a'zâsı ve endâmı mütenâsib (kadın): (جارية أرمه). [fıkra-ı ânıfeye de n.]

أَرْوْمَةٌ [iz.] Baş kemiklerinin kavuştukları mahal.

أَرْوْمَةٌ [sıf.] 1. Kemik kıt'aları iri (baş): (أرأس مؤرم). 2. Yukarısı geniş (yumurta): (بيضة مؤرمه).

أَرْوْمَةٌ (أما) ve (أم) makâmında müsta'meldir: (أرما والله، أرم والله). ["أما" ve "أم" mâddelerine n.]

أَرْوْمَةٌ [fl 4.] Keyiflenmek, neşâtlı olmak.

أَرْوْمَةٌ [ft 1.] Isırmak: (أرمنه) onu ısırdı.

1. Bir şeyle mübâhât ve tefahhur etmek: (أرنه) onunla tefahhur etti. 2. (boğa) kızışıp ineği talep etmek: (أرن الثور البقرة) boğa ineği talep etti.

[sıf.] Keyifli, neşâtlı. *أرونُ: أرنُ

[iz.] Zehir, sem, ağu. *أرونُ: أرونُ

1. Teneşir (teneşûy). 2. Tâbût. 3. Kılıç. 4. vahşi canavar yatağı. – (شاه) boğa. (ایران)

1. Taze çayır peyniri: (أطعمني) أرنئة [is.] 2. Peynir yapmak için süte konulan bir cinse habbe. (أرنئي) bana taze çayır peyniri yedirdi. 3. İçilecek mikdâr şerâp. (أرنئي، وأرنئي dahi derler).

[iz.] Peynir yapmak için süte konulan bir cins habbe. (أرنئه) أرنئي، أرنئي، أرنئي *أرنئي: أرنئي

1. Bâtil, heder: (أرنئي) أرنئي *أرنئي: أرنئي 2. Mekân. (أرنئي) heder oldu, bilâ-kasâs döküldü. [iz.]

[is.] Hummaz denilen nebatın uzun dallı cinsi. أرنئيئة

[iz.] vahşi canavar yatağı. *أرنئي: أرنئي *أرنئي: أرنئي

[is.] "أرنئي" maddesine n. أرنئي

[iz.] Hile, mekr, hud'a. أرنئي

1. (tencere) susuz kalıp yemek yanmak ve dibine yapışmak: (أرنئي) أرنئي *أرنئي: أرنئي 2. (hayvân) dâima ahırda durmak:

3. Hayvân birbiriyle ülfet edip birlikte yem yemek: (أرنئي إلى الدابة). 4. (arı) bal yapmak: (أرنئي النحل) arı bal yaptı. 5. Kin ve 'adâvet bağlamak: (أرنئي صدره علي) bana kin bağladı. - [ft.] 6. (ruzgâr) bulutlara çarpıp yağmur yağdırmak: (أرنئي الريح الماء) ruzgâr yağmur yağdırdı.

1. (tencere) susuz kalmakla yemek yanıp dibine yapışmak: (أرنئي) أرنئي *أرنئي: أرنئي 2. Kin ve 'adâvet bağlamak: (أرنئي صدره علي). (ikinci bâbdan dahi olur. Fıkra-ı ânifeye n.).

[ft. if'âl] Hayvânları birbirlerine alıştırap birlikte yem yedirmek: (أرنئي) أرنئي *أرنئي: أرنئي (أرنئي الدابة).

1. Hayvânlara ahır hazırlamak: (أرنئي الدابة) أرنئي *أرنئي: أرنئي 2. Gereği gibi yerleştirmek: (أرنئي) أرنئي *أرنئي: أرنئي 3. Ateşe ocak yapmak. 4. (ateşi) alevlendirmek, tutuşturmak: (أرنئي النار). 5. ("أرنئي" maddesine n.).

1. (arı) bal yapmak: (أرنئي النحل) أرنئي *أرنئي: أرنئي 2. Geride kalmak: (أرنئي) أرنئي *أرنئي: أرنئي 3. Bir yerde ilişip kalmak: (أرنئي بالمكان). - [ft.] 4. Lâyık olanı arayıp bulmak: (أرنئي الشيء).

1. (arı) bal yapmak: (أرنئي النحل) أرنئي *أرنئي: أرنئي 2. Bir yere ilişip kalmak: (أرنئي بالمكان).

1. Tencere dibine yapışmış yemek, tencere dibi, kazan dibi: (أرنئي إرنئي) أرنئي 2.

Bal. 3. Bal gümececi. 4. Gümececin etrâfına yapışan bal bulaşığı. 5. Yemek bulaşığı. 6. Çiy, jale, şebnem. – (أري السحابية) bulutun yağmur dökmesi. – (أري الريح) bulutların ruzgarı tahrîk etmesi.

*أري [iz.] (Aslı fâ'ûl vezninde *أري) At ahır.

*أري، أري، أري، أري (أري)، أري: [iz. s.] 1. Ahır, istabl. 2. Hubûbât enbârı. 3. Hamâmda su hazînesi.

*أري [is.] 1. Ateş. 2. Ateş yanan yer, ocak. 3. Ateşin alevi ve şiddetli harâreti. 4. Pastırma. 5. zâd-ı sefer olmak üzere sirkede pişmiş et. 6. Hayvân sırtındaki yara, eğer urgunu.

*أري [ft 3.] 1. (koyunları) doyurmak (أري). 2. Teşebbüs olunmuş bir işten korku veya diğer mulâhaza sebebiyle vazgeçmek, geri dönmek: (أري عن الحاجة).

*أري [fl 4.] (deve) hastalıktan veya za'findan geviş getirememek (أري الإبل).

*أري [fl 2.] (su) akmak: (أري الماء).

*أري [ft.] Bölüşmek, mukaseme etmek. (أري المال) malı beynlerinde taksîm ettiler.

*أري [sıf.] 1. Kısa boylu ve tıknâz (adam), topaç. 2. Kemikleri ve mefâsılı ince ve karnı şiş

(adam), sıska. 3. Yakışksız ve biçimsiz (adam). 4. Nâ-kes, bahîl, le'îm, - [iz.] 5. Dâhiye, musîbet.

*أري [sıf.] Uzun boylu (adam).

*أري [is.] 1. Kaht ve galâ, kıtlık. 2. Felâket, musîbet: (أري الأريبة) kıtlığa veya musîbete dûçâr oldu.

*أري [sıfs.] Ziyâde za'ftan geviş getiremeyen (develer): (أري أريبة).

*أري [iz.] Oluk. *أري، موزيب، موزيب: cem: *أري ("أري" veya "وزب" fi'linden ism-i âlet olup bazı lügaviyyûn dahi Farisi "موزاب"dan me'hûz 'addetmişlerdir).

*أري [fl 1,4.] 'acele etmek, çabuk olmak: (أري الرجل). 2. İstimdâd eden adama imdâd husûsunda te'enni ve betâ'et etmek: (أري عني) bana imdâd etmede te'enni etti. (Bu iki ma'nâ ile masdarı "أري" gelir). 3. ziyâde mesrûr ve mest-i gurûr olmak. (Bu ma'nâ ile masdarı أري gelir). 4. (ot) uzamak: (أري العشب).

*أري [ft.] Tûlânî binâ yapmak.

*أري [ft.] Tûlânî binâ.

*أري [sıf.] Mesrûr ve mest-i gurûr olan: (أري رجل أري).

*أري [sıf.] Yürük: (أري أري).

أَزَحَ [fl 2.] 1. Büzülüp devşirilmek, çekilip toplanmak. 2. Gerilemek, geride kalmak, geçikmek. 3. (ayak) kaymak: (أزحت القدم). 4. (damar) atmak, urmak, oynamak: (أزح العرق).

تَأَزَّحَ [fl.] Gerilemek, geride kalmak, geçikmek.

أَزُوجٌ [sıf.] 1. Mekârim-i ahlâk husûsunda geride bulunan nâ-ehil ve ferûmûya (adam). 2. Harûn (at).

أَزُجٌ [iz.] (أزج yerine lügattir) yabani boğa.

أَزْدٌ [iz.] Farisi "آزاد درخت" dan me'hûz olup Frenkelrce dahi Azedarach ismiyle ma'rûftur.) meyvesi zehirli bir ağaç ki (اهليج) ve (كنار) ve lisân-ı 'avâmda (زنزلخت) ismiyle ma'rûftur.

أَزْدٌ [iz.] Makbûl bir nev' hurma.

أَزَّرَ [ft 2.] 1. Kaplamak, ihâta etmek: (أزر الشيء). 2. Kuvvetlendirmek, takviye etmek. - [fl.] 3. (nebâtât) kuvvetlenip birbirine sarmaşmak.

أَزَّرَ [ft.] Kuvvetlendirmek: "كزرع أخرج شطاه فأزره فاستغلظ" bir habbe gibi ki sürgününü topraktan yukarı çıkarıp kuvvetlendirir ve sürgünü kalınlaştır.

أَزَّرَ [ft.] 1. Sarmak, bürümek. 2. Kuvvetlendirmek, takviye etmek: (نصر مؤزر) kuvvetlendirir bir yardım.

أَزَّرَ [ft.] 1. İhsânla birinin hüznünü gidermek. 2. Mukâbilinde ve hizâsında bulunmak. 3. Yardım etmek. 4. (ekin) kuvvetlenip birbirine sarmaşmak: (الزرع يؤزر) (بعضه بعضا).

أَزَّرَ [fl.] Fûta ve peştamâl tutunmak.

أَزَّرَ [fl.] İzâr yani fûta veya peştamâl tutunmak.

أَزَّرَ [iz.] 1. Kuvvet. 2. za'f. 3. Yardım, 'avn. 4. Arka, zahr: (شد به أزره) onunla arkasını bağladı.

أَزَّرَ [iz.] 1. Fûta, peştamâl. (إزار) mürâdifi). 2. Asıl, neseb, soy: (هو من إزر كريم) iyi bir soydandır.

أَزَّرَ [iz.] Belde fûta ve peştamâl bağlayacak yer.

أَزَّرَ [iz. s.] 1. Peştamâl, fûta. 2. Çarşaf, câr. 3. Hane, ev. 4. 'iffet, 'azamet, perde: (هي من أهل الإزار) o kadın ehl-i 'iffettendir. 5. zevce, halîle. 6. Dişi koyun.

أَزَّرَ [is.] Fûta tutunuş: (إنه لحسن الإزره) güzel bir fûta tutunuşu vardır.

أَزَّرَ [iz. s.] 1. Fûta, peştamâl. 2. Çarşaf, car.

أَزَّرَ [sıf.] Bacakları beyâz ve ayakları siyâh veya diğerk renkte olan ata itlâk olunur.

مُؤَزَّرَةٌ [sifs.] Bacakları siyâh (dişi koyun).

إِزَارٌ إِزَارٌ *sağılacak koyunları celb için müsta'mel savttır.

أَزٌّ [fl 1,2.] 1. (tencere) çok kaynamak, fıkır fıkır kaynamak. 2. Az ateşte yavaş yavaş kaynamak. 3. Kaynarken ses çıkarmak, fıkırdatmak: (أزت القدر). 4. Uzaktan gürlmek: (أزت السحابة). Bulut uzaktan gürlledi. 5. (damar) atmak, urmak: (أز العرق). 6. (çıban ve yara) ağrımak, sancımak: (أزت القرحة). [ft.] 7. Çok oynatmak, şiddetle tahrik etmek. 8. Heyecana getirmek, tahyîc etmek. 9. İğrâ ve ifsâd etmek: "أزا إنا أرسلنا الشياطين على الكافرين توزهم" biz kâfirlere şeytânları gönderdik ki kendilerini iğrâ etsin. 10. (ateş) yakmak: (أز النار). 11. Cimâ' etmek: (أز الجارية). 12. Çok sağmak (أز الناقة). 13. Dökmek: (أز الماء). 14. Kaynatmak: (أز الماء).

تَأَزَّرٌ [fl.] (tencere) fıkır fıkır veya yavaş yavaş kaynamak: (تأزرت القدر).

إِنْتَرٌ *يَأْتُرُ، إِنْتَرَا *إِنْتَرٌ [fl.] 1. (tencere) pek ziyâde ve yahut yavaş yavaş kaynamak: (إنترت). 2. İsti'mâl etmek: (إنتز الرجل).

أَزْرٌ [iz.] 1. Bir meclisin halk ile dolu olması. 2. Darlık, zîk. 3. Galebelik, cemm gafir. 4. Sene-i şemsiyye ile sene-i kameriye beynindeki fark. - [sıf.] 5. Dolu, mümteîlî: (أتيت) (الوالي والمجلس أزر) vâliye gittim hâlbuki meclis dolu idi yani oturulacak yer yoktu.

أَزِيرٌ [iz.] 1. Soğuk, berd: (في يومنا أزيز)

bugün soğuk var. 2. Sür'atli yürüyüş. 3. Hiçkırık, ağlama savtı: (كان يصلي وفي جوفه أزيز). - [sıf.] 4. Soğuk, bârid.

أَزْفٌ [fl 4.] 1. vakti gelmek, yaklaşmak, takarrub etmek: (أزف الترحل) 'azîmet vakti geldi. 2. 'acele etmek: (أزف الرجل). 3. (yara) iyileşmek, kapanmak: (أزف الجرح). 4. Azalmak, küçülmek: (أزف الشيء).

يَأْزِفٌ، وَأَزْفٌ، يَأْزِفُ، أَزْفٌ، أَزُوفٌ *أَزْفٌ [fl 2,5.] (yara) iyileşmek, kapanmak. (Bu ma'nâ ile dördüncü bâbdan da gelir. Fıkra-ı ânîfeye n.).

إِزَافٌ *يُؤَزِفُ، إِزَافٌ *أَزْفٌ [ft. if'âl] 'acele ettirmek, koşturmak: (أزفني) bana 'acele ettirdi.

تَأَزَّفٌ [fl.] 1. Birbirine yaklaşmak, toplanmak: (تأزفوا) toplandılar. 2. Adımları yakın ve sıkı atarak yürümek: (يمشي) متآزفا adımlarını sıkı atarak yürür.

أَزْفٌ [iz.] 1. "أزف" fi'linin masdarıdır. (re's-i mâddeye n.). 2. Ma'âş darlığı, zarûret: (في) ma'îşetinde darlığı vardır.

أَرْفَةٌ [is.] Kiyâmet günü (karîbetu'l-vurûd olmak münâsebetiyle): "أزفت الأرفة" kiyâmet günü yaklaştı.

أَرْفَةٌ *cem: *أَرْفٌ [is.] Had, nihâyet.

مَأْرَفَةٌ *cem: *مَأْرَفٌ [is.] 1. Lâşe, murdâr. 2. Neces, kâzûrât.

أَرْفِيٌّ: [is.] 1. Neşât, keyif, neş'e. 2. Sür'at, 'acele.

أَرْفٌ: [sıf.] 'aceleli, müsta'cil.

مُتَّأَرْفٌ: [sıf.] Za'îf, korkak.

أَرْقٌ: [fl. 4,2.] 1. Daralmak, sıkılmak: (أرق صدره) göğsü daraldı. Harbda sıkıştırılmak. - [ft.] 3. Sıkıştırmak, tazyîk etmek: (أرقته) sıkıştırdım.

تَأْرَقٌ: [fl.] Daralmak, sıkılmak: (تأرق صدره).

إِسْتَأْرَقٌ: [fl.] (mahal) dar gelmek.

مَأْرَقٌ: [iz.] 1. Dar mahal: (وقعنا في مأرق) dar bir yere düştük. 2. Meydân-ı harb.

أَزْلٌ: [fl. 2.] 1. Darlıkta bulunmak, darlaşmak, sıkılmak. 2. Müzâyaka ve şiddette bulunmak. 3. Kıtlık çekmek, Kahta dûçâr olmak. - [ft.] 4. Habs ve tevkîf etmek: (أزله). 5. Atın kösteğini kısaltıp salıvermek. 5. (hayvânı) mer'âya göndermeyip içerde tutmak.

أَزْلٌ: [ft.] Kaht ve açlığa dûçâr edip çok sıkıştırmak: (أزلهم الله).

تَأْزَلٌ: [fl.] Daralmak: (تأزل صدره) göğsü daraldı.

أَزْلٌ: [iz.] 1. "أزل" fi'linin masdarıdır. 2. Darlık, şiddet, müzâyaka: (هو في أزل من العيش). 3. Ye's, me'yûsiyyet.

إِزْلٌ: [iz.] 1. Yalan, kizb. 2. âfet, musîbet.

أَزْلٌ: [iz.] Mâzide zamanın ilâ-gayri'n-nihâye imtidâdı, ibtidâsız zaman. ('aksi "أبد"dir). Mine'l-ezel, kadîmen.

أَزْلٌ: [sıf.] Şiddetli, şedîd: (أزل أزل) şiddetli müzâyaka.

أَزْوٌ: [sıf.] Kaht ve galâsı pek şiddetli: (سنة أزل). (müzekker ve mü'ennesi birdir).

أَزْلٌ: [sıf.] Şiddetli müzâyakada veya habs ve tevkîfte bulunan.

مَأْزَلٌ: [iz. İsm-i mekân] Dar yer, mahal-i mazîk.

أَزْلِيٌّ: [sıf.] İbtidâsı olmayan, ezelden mevcûd olan.

أَزْلِيَّةٌ: [is.] Bir şeyin ibtidâsız ve mine'l-ezel mevcûd oluşu.

أَزَمٌ: [ft. 2.] 1. Dişlerin mecmû'ıyla ve hırsıyla ısırarak: (أزم الشيء). 2. (at) gemi ısırarak: (أزم الفرس على فاس اللجام). 3. Halkı kırmak ve Kahta dûçâr etmek: (أزم العام القوم). 4. Muhkem bükmek: (أزمت الحبل). 5. (mülkünü) muhâfaza etmek: (أزم بضيعته). 6. (kapıyı) kapmak: (أزم الشيء). 7. Dişle veya bıçakla kesmek: (أزم بالسكين). 8. Bir şeyden imsâk ve ferâgat ve perhîz etmek: (أزم عن الطعام). - [fl.] 9. (sene) şiddetle kıtlık olmak: (أزم العام). 10. Bir adamın veya bir mahalden ayrılmamak, mülâzemet

etmek: (أزم بصاحبه، أزم بالمكان). 11. Devâm ve muvâzabat etmek: (أزم عليه). 12. Buruşup veya çekilip tortop olmak: (أزم الشيء). 13. Susmak, sükût etmek: (عليك بالأزم).

*يَأْزِمُ، *أَزَمَ* [fl 4.] 1. Buruşup veya çekilip tortop olmak: (أزم الشيء). - [ft.] 2. Mihmân üstüne mihmân kondurmak: (أزم بي عليه) beni onun üstüne mihmânlığa kabûl etti.

*يَتَأَزَّمُ، *تَأَزَّمُ* [fl.] Kaht ve şiddete dûçâr olmak.

cem: *أَوَازِمُ وَأَزُومُ* cem: *أَزَمَ* و *أَزَمَةٌ* cem: *أَزَمَ* [iz. s.] Köpek dişi, nâb.

أَزُومُ [sıf.] Dişlerin mecmû'ıyla ısırın.

أَوَازِمُ [is.] Şiddet, mihnet: (وقعوا في أزمة).

أَزَمَ [is.] 1. Bir def'a yemek yiyiş: (اعتاد في اليوم أزمة) günde bir kere yemek yemeği 'âdet etmiştir. 2. Şiddet, mihnet: (اشتدي أزمة تنفرج).

أَزَمَةٌ [sıfs.] Kurak, kıtlık, şiddetli: (أزمة، أزمة).

(أصابتهم أزام) [iz.] Kurak sene, kıtlık: *أَزَامٌ*

أَزَامٌ [sıf.] Müdâvim, mülâzım: (هو أزام أو أزوم به). Ona müdâvimdir.

مَأَزِمٌ [iz.] 1. Sık ve dar mahal: (مأزم الأرض). 2. Boğaz, geçit. 3. zarûret, muzâyaka: (مأزم العيش).

*يَأْزُو، *أَزُو (أَزَوَ) * [fl 1.] (gölge) çekilip toplanmak: (أزا الظل).

*يَأْزِي، *أَزِي، *أَزِي* [fl 2.] 1. Katılmak, munzam olmak: (أزى إليه). 2. Çekilip toplanmak: (أزى الظل) gölge çekildi. - [ft.] 3. Katmak, zam ve ilhâk etmek: (أزاه إليه). 4. Azaltmak, eksiltmek: (أزاه). 5. Çok yormak, zahmet çektirmek: (أزاه).

*يَأْزِي، *أَزِي* [fl 4.] 1. Aldatmak için birine emniyet ettiği cihetten gelmek: (أزى له). 2. Çekilip toplanmak: (أزى الظل).

*يُؤْزِي، *إِزَاءٌ* [ft. if'âl] 1. Çok yormak, çok çalıştırmak, bî-tâb bırakmak: (أزاه). 2. ziyâdesiyle mükâfât etmek: (أزى على صنيعه). 3. Bir şeyin karşısında ve mukâbilinde bulunmak: (أزى الشيء). 4. Karşı durmak, karşılık vermek: (أزى فلانا). - [fl.] Heybetlenip havf ve endişe etmek, yılmak: (أزى عن فلان).

*يُؤْزِي، *تَأْزِيَةٌ* [ft. tef'îl] Havza tıkaç yapmak, havzı tıkamak: (أزى الحوض).

*يُؤْزِي، *مُؤَاذَةٌ* [fl. mufâ'ale] (Vâv hemzeden mübdeldir). 1. Karşısında, mukâbilde bulunmak, muvâzi olmak. 2. Bir şeyle muvâfik ve mütenâsib olmak: (أزاه).

*يَتَأَزَّى، *تَأَزَّى (التأزى) * [ft. tefe'ul] 1. Bir şeyden korkup geri dönmek: (تأزى عنه). 2. Ok

nîşâna saplandığı hâlde içeriye işlemeksizin durup titremek: (تأزى القدح) ok nîşâna saplanıp durdu. - [ft.] 3. Havza tıkaç yapmak: (تأزى الحوض).

[fl. tefâ'ul] *تأزى، تَأَزَى (التأزى)*: تأزى Sıklaşmak.

[iz.] 1. Geçinecek şey, medâr-ı ta'yîş: (يحتال في إزاء العيش). 2. Refâh ve si'at-i hâl. 3. Karşı, mukâbil: (بإزائه) karşısında, mukâbilinde. 4. Havz ile kuyu arasındaki kaldırım. 5. Havza su dökülen yer. 6. Havz tıkacı. 7. (mec.) ekrân, emsâl: (هم إزائهم). 8. Müstenedü'n-aleyh, rükn. – (إزاء العيش) medâr-ı ma'îşet. – (إزاء الحرب) harbin rüknü hükmünde olan cesûr ve sâbit adam. – (إزاء الأمر) bir işi müdebbirâne sevk ve idâre eden adam. – (المال إزاء) emvâl ve hayvânâtı hüsn-i idâre eden.

[sıf.] [الآزى]*: آزى Pek sıcak, harâreti ziyâde: (يوم آزى) sıcak bir gün.

[sıf.] *مؤزى*: مأزؤ Maşakkata giriftâr olup bî-tâb olan.

إس: أسن Koyunlar teb'îd için ekseriyyâ mükerrer olarak kullanılır savttır.

أسن: أسن yılan tutanları yılanı râm etmek için kullandıkları savttır.

[iz.] *أساب*: (وسب) أسب Kasık kılı, a'zâ-ı tenâsüliyye ve mak'ad etrâfındaki kıllar.

[fl. if'âl] *يؤسب، إيساب*: أسب Nebâtâtı çok olmak, nebâtâtla örtülmek: (أسبت الأرض) yer nebâtâtla örtüldü.

[sıf.] *مؤسب*: مؤسب Tüyü ve yapağısı çok (koyun ve sâire): (كبش مؤسب) yapağısı çok koç.

[iz.] *إسفانح*: إسبانح (mu'arrebdir) ispanak.

[iz.] *إسفيداج*: إسبيداج (mu'arrebdir) istobec.

[iz.] 1. Asıl, esâs. 2. *إسنت*: (سنته) (Aslı) *إسنت*: Mak'ad, dübür, kıç. – (إست الدهر) zaman-ı kadîm. (على إست الدهر) mine'l-kadîm, öteden beri. – (إست) لقيت منه إست: (الكلبة) dâhiye, musîbet, mekrûh iş: (الكلبة) onda mekrûh bir iş gördüm. – (إست المتن) تركته بإست: (إست الأرض) fakr, zarûret: (إست الأرض) fakr ve zarûrette bıraktım. – (من أن تفلوه) أنتم أضيف إستا) onu yapmağa gücünüz yetmez, onu yapmak haddiniz değildir. – (أخطأت إستكالحفرة) beceremedin, yapamadın. – (أنف في السماء وإست في) 'aciz ve fakr haliyle beraber kibir ve 'unvân satanlar hakkında müsta'mel darb-ı meseldir.

[mâddesine n.] "ستو": أستوي

[mâddesine n.] "سج": إسئج

[iz.] *أساتيد، أساتيد*: أساتيد cem: *أسناد*: أسناد

(Farisiden mu'arreb). 1. Üstâd, hoca, mu'allim. 2. 'âlim, 'allâme. 3. Bir fen ve san'atta mâhir adam. – (أسناد الدار) hükümdâr sarayı müdürü.

[iz. s.] *أساتيرُ cem: إستانرةُ * :إستارُ
(Yunaniden mu'arreb) altı dirhem ile iki dânikten
'ibâret vezin.

[iz.] *أبيرُقُ *musaggarı: :إستبرُقُ (Farisi
"استوره"den mu'arreb) 1. Altın telli bir nev' ipekli
zî-kîmet kumaş. 2. İpekten müzeyyen esvâb.

[edât-ı nüdbe] vah, yazık! :إستوتاه
(من فلان) yazık filâna.

["وسج" mâddesine n.] :أسجُ
'un cem'idir.

*أسدةٌ s: أسدٌ، أسودٌ، آسادٌ، أسدٌ، أسدانٌ، مأسدةٌ *cem: :أسدُ
[iz.] Arslan, şîr. – (برج الأسد) burûc-ı demâdam
ma'rûf bir burctur. – (داء الأسد) miskîn 'illeti. –
(أسد الأرض) bukalemûn. – (أسد العدى) bir nev' tarla
sıçanı (halûk).

[fl 4.] *يأسدُ، أسدٌ * :أسيدُ
1. Arslanı görmeden
dehşetlenmek: (أسد الرجل). 2. Arslan gibi cesûr
olmak. 3. Hışım ve gazab etmek. 4. Sefâhet ve
hovardalık etmek.

[fl 2.] *يأسدُ، أسدٌ * :أسدُ
1. Nifâk ilkâ etmek.
- [ft.] 2. Sövmek, şetm etmek, azarlamak: (أسدت
فلانا).

[ft. if'âl] *يؤسِدُ، وأوسدُ، يؤسِدُ، إيسادُ * :أسدُ
Bir hayvân veya insanı kışkırtmak.

[fl.] *يَسْتَأْسِدُ، إستانسَادُ * :إستانسَدُ
1. Arslan gibi
cesâret göstermek, arslanlamak. 2. Cür'et etmek.
3. (nebât) gürlenip her tarafa dal budak uzatmak
ve birbirine sarmaşmak. [ft.] Kışkırtmak. - [ch.]

(أستؤسد عليه) birine karşı kışkırtılmak, iğrâ
olunmak.

[is.] 1. Ağıl,mandıra. 2. Ava
alıştırılmış zağar.

[is.] *أسادةٌ * :إسادةُ
Yastık. (وسادة yerine).

[iz.] Bir nev' roba veya çuha. :أسديُّ

["سيد" in musaggarıdır. "سود"
mâddesine n.] :أسيدُ

[is.] 1. Arslan yatağı. 2. Esedin
cem'i, arslanlar. :مأسدةُ

[ft 2.] *يأسِرُ، أسِرٌ، إيسارٌ * :أسرَ
1. Sıkı sıkı
bağlamak: (أسر الشيء). 2. Esîr etmek, tutmak. 3.
Sarmak, sargı bağlamak. 4. Sağlam etmek,
takviye etmek. 5. Yaratmak, kurmak, te'sîs
etmek.

[fl 4.] *يأسِرُ، أسِرٌ، أسِرٌ * :أسيرَ
İdrâr tutulmak.
– mechûl binâsıyla "أسر" dahi bu ma'nâda
müsta'meldir.

[ft.] *يَتَأَسِرُ، تأسِرٌ * :تأسرَ
Bir bahane ile
oyalandırıp işinden alıkoymak: (تأسر عليه) onu
oyalandırdı.

[ft.] *يَسْتَأْسِرُ، إستانسارٌ * :إستانسَرَ
1. Esîr etmek,
tutmak: (استأسره). - [fl.] 2. Esîr olmak, düşmana
teslîm olmak.

[iz.] İdrârın tutulması. – (عود أسر) ve
galat olarak yahut tefe'ül niyetiyle: (عود يسر)
karnın üzerine vaz'ı idrârın tutulmasına devâ

zu'm olunan yüsür ağacı ki tesbih işlerinde dahi müsta'mırdır.

أَسْرٌ [iz.] Cam, sırça.

أَسْرَةٌ *cem: *أَسْرٌ [is.] 1. Metîn zırh. 2. Yakın akrabâ ve ta'allukât, soy: (هو من أسرة فلان) filânın ta'allukâtındandır.

إِسَارٌ *cem: *إِسَارَةٌ [is. z.] 1. Bağ, sargı. 2. Esâret. 3. Sol taraf, sol kol (يسار yerine).

أَسِيرٌ *cem: *أَسْرَى، أَسَارَى، أَسْرَى [is. Sıf.] 1. Tutsak, esîr, me'sûr. 2. Bağlı. 3. Mahbûs. 4. Birbirine sarmaşmış (nebât).

أَسَارُونٌ *cem: *أَسَارُونٌ [iz.] Kedi otu, nârdin biri.

تَأْسِيرُ السَّرَجِ [iz. cem.] Eğer bağları, kolan ve sâire.

أَسْرُبٌ ["سرب" mâddesine n.]

إِسْرَنْجٌ ["سرنج" mâddesine n.]

أَسَّ *cem: *أَسَّ، أَسَّ، أَسَّ، أَسَّ [ft.] 1. Yapı yapmak, binâ etmek: (أس الدار) evi yaptı. 2. Karıştırmak, bozmak: (أس بينهم) aralarına nifâk kodu. 3. Kırıp ufaltmak. 4. (arı) bal gümece yapmak: (أس النحل). 5. (koyunu) teb'îd etmek, "أس" diyerek korkutmak.

أَسَّسَ *cem: *أَسَّسَ، تَأْسِيسٌ [ft.] 1. Temel atmak, temellerini yapıp binâyâ başlamak. 2. Kurmak, yapmak.

أَسَّسٌ *cem: *أَسَّسٌ، إِيَّسٌ [iz.] 1 temel, bünyâd. 2. Asıl, mebnâ. 3. Kıdem, mebde'. –

(على أس الدهر): mine'l-kıdem, eskiden beri. – (أس (الحس بالأس) sonrakini evvelkine ilhâk et. – (الطريق) ayak izi ve hayvân tersi gibi 'alâmetlerden istidlâl olunan yol (Bunun zıddı olarak belli olan yola: شرك الطريق denir).

أَسَّسٌ *cem: *أَسَّسٌ [iz.] Temel, bünyâd.

أَسَّسٌ *cem: *أَسَّسٌ [iz.] Temel, bünyâd.

أَسَّسٌ *cem: *أَسَّسٌ [iz.] 1. Temel. 2. Kalb, yürek: (له أس سليم) temiz yüreği vardır. 3. Sac ayağının ayakları arasındaki kül bakiyyesi.

أَسَّسٌ [iz.] 1. Asıl, mebnâ. 2. 'İvaz, mükâfât, bir şey mukâbilinde verilen şey: (أعطاه أسيساً).

تَأْسِيسٌ [iz.] 1. 'Arûzda kâfiyenin reviyi denilen harf-i ahîriyle kendisi arasında bir harf bulunan (ا) harfine denir: "ناصب" ile "كواكب" kâfiyelerinin elifi gibi. 2. Beyânda te'kîdin hilâfına yani esâsen ve re'sen bir şey ifâdesine denir.

مُؤَسَّسٌ [sıf. İsm-i mef'ûl] Cemî'-i hurûf-ı tahtiyye yani alttan noktalı olan (cümle).

أَسْطٌ *cem: *أَسْطٌ [iz.] (Yunaniden me'hûz: σταύλος) Ahır.

أَسْطْرَلَابٌ [iz.] (Yunaniden me'hûz: Αστρολάβος) kevâkibin irtifâ'ını ta'yîn etmeğe mahsûs-ı ma'lûm âlet.

إِسْطَقْسٌ [iz.] (Yunaniden me'hûz: Στοιχείο) 'unsur, 'anâsır-ı erba'anın beheri.

*أَسْطُورَةٌ: *cem: *أساطيرُ [iz.] (Yunaniden me'hûz: Ιστορία) 1. Hikâye, kıssa, târîh. 2. Hurâfât, masal.

*أَسْطُولٌ: *cem: *أساطيلُ [iz.] (Yunaniden me'hûz: Στυλος) Donanma, filo, sefâ'in-i harbiye takımı.

*أَسِيفٌ: *أسفٌ، *يأسفُ، *أسفٌ [fl 4.] 1. Hüzün ve keder etmek, acımak, fevt olan bir şeyden dolayı mahzûn ve mükedder olmak: (أسفت عليه) buna acıdım. 2. Darılmak, gücenmek.

*يُؤسِفُ، *إيسافٌ: *أسفٌ [ft. if`âl] daraltmak, gücendirmek: (أسفه) onu gücendirdi.

*يَتَأَسَفُ، *تأسفٌ، *تأسفٌ [fl.] Acımak, keder etmek, telehhüf etmek: (تأسفت عليه).

*أسفٌ: [iz.] 1. Şiddetli hüzün ve keder, acıma. 2. Gücenme, dargınlık, gazab. – (يا أسفي! يا أسفي على يوسف!) yazık! acırım! yazık Yusuf'a, acırım Yusuf'a.

*أسفٌ: [sıf.] 1. Mahzûn, mükedder, acıyan. 2. Hiddetli, dargın, gazabnâk: "رجع موسى إلى قومه " غضبان أسفا".

*أسفةٌ: [sıfs.] Aslâ nebât vermeyen, çorak (toprak): (أرض أسفة).

*إسافٌ: [sıf.] Yufka ve gayr-i münbit (toprak): (أرض إسافة).

*أسافةٌ: [is.] 1. Şiddetli hüzün ve keder. 2. Toprağın yufkalığı ve nebât vermeyişi:

(أسافة الأرض). 3. Irgatlık, işçilik. 4. Kulluk, kölelik.

*أسفٌ: *s: *أسفَةٌ cem: *أسفَاءُ [sıf.] 1. Mahzûn, mükedder. 2. Rikkat-i kalbi gâlib, serî'ut-te'essür. 3. za'îfü'l-bünye, lağır. 4. Pîr fâni. - [iz.] 5. Irgat, gündelikçi, 'amele. 6. Kul, bende, köle.

*أسوفٌ: [sıf.] 1. Mükedder, mahzûn. 2. Rikkaat-i kalbi gâlib, pek çabuk müte'essir olur.

*إِسْفَرَاخٌ: [iz.] Kuş konmaz.

*إِسْفَنَاحٌ: [iz.] İspanak.

*إِسْفُنْجَةٌ: *fr: *إِسْفُنْجَةٌ [icz.] 1. Sünger. 2. Süngere müşâbih bir nev' tatlı.

*إِسْفَنْدٌ: [iz.] (Farisi سپند'den me'hûz) ak hardal.

*إِسْفَهْسَلَارٌ: [iz.] (Farisiden me'hûz) serasker, baş komandan, sipehsalar.

*إِسْفَهْسَلَارِيَّةٌ: [iz.] Baş komutanlık, mesned sipehsaları, seraskerlik.

*إِسْفَنْطٌ: [iz.] 1. Güzel râyihalı bir nev' şîre. 2. Şarâbın nefîs bir nev'i.

*إِسْفِيدَاخٌ: [iz.] 1. Üstübeç, 2. Asfahanda çıkar bir nev' yazı taşı.

*إِسْفَنْفُورٌ، *سِفَنْفُورٌ: *أسق [iz.] (Yunaniden me'hûz: Σχίγγος) Nil sevâhilinde bulunur kertenkele cinsinden bir hayvândır ki eti yenir. (تمساح بري) denmekle dahi ma'rûftur.

إِسْفُورُونُ [iz.] (Yunaniden me'hûz) sarılık
'illetine karşı mu'âleceye yarar bir nebât.

إِسْقِيلُ: *yahut إصْقِيلُ [iz.] (Yunaniden
me'hûz) sıçan soğanı (بصل الفأر).

إِسْكُ: *إِسْكُ، إسْكُ، أَسْكُ cem: إسْكَتَانِ t: إسْكَةٌ *إِسْكُ
Fercin hârici dudağı.

مَأْسُوكَةٌ [sıfs.] Sünneti yanlış icrâ olunmuş
kadın.

إِسْكَلَةٌ: *صَقَائِلُ cem: أَسَاكِلُ، صَقَالَةٌ cem: إسْكَلَةٌ
(İtalyancadan me'hûz) iskele, minâ.

أَسْلُ: *يَأْسُلُ، أَسَالَةٌ، وَأَسِيلُ، يَأْسُلُ، أَسْلُ *أَسْلُ
(yüz yahut yanak) etsiz ve bayzi olmak: (أسل خده)
yanağı etsiz ve uzuncadır.

أَسْلٌ: *يُؤَسِّلُ، تَأْسِيلٌ *أَسْلٌ [fl.] 1. (yağmur) belin
kalınlığı derinliğinde yağmur toprağa geçmek:
عظم (أسل المطر). (kol derinliğinde geçtiği vakit
عظم المطر derler). - [ft.] 2. İnceletmek, keskin ve sivri
etmek: (شيء مؤسل) keskin ve sivri şey.

أَسْلٌ: *يَتَأَسَّلُ، تَأَسَّلٌ *أَسْلٌ [ft.] Ahlâk ve şemâ'ilde
pederine benzemek: (تأسل أباه) tıbkı babasıdır,
babasına benziyor.

أَسْلَةٌ: *fr: [icz.] 1. Hasîr otu, koğalık,
saz. 2. Mızrâk kargısı. 3. Ok. 4. Hurma ağacının
sivri dikenini. 5. Sepet a'mâline yarayan ince ve
düz dallar. 6. Düz çubuk, fidan. 7. Silâh: (الحاوي
اللسان أسلة) seyf ve kalemi câmi'. - (أسلة البعير)
devenin zekeri. - (أسلة النصل) ok ve mızrâk demirinin ince tarafı, ucu. -

(أسلة اليد) bilek. - (أسلة الذراع) kolun en ince yeri. -
(أسلة النعل) ayakkabının ucu.

أَسَالٌ: [izc.] (Müfredi mesmû' değildir) 1.
Şemâ'il, ahlâk: (هو على أسال أبيه) pederinin
ahlâkıdır. 2. Müşâbehet: (هو على أسال من أبيه)
pederine müşâbihtir. 3. 'alâmât.

أَسِيلٌ: [sıf.] 1. Fidan gibi düz. 2. İnce ve
uzun. 3. Etsizce (yanak, yüz): (خد أسيل) etsizce
yanak ki makbûldür.

أَسُولٌ: [sıf.] 1. (أسيل) ma'nâsında. 2. Karnı
gevşek ve sarkık (adam).

أَسْلِيٌّ: [sıf.] Dilin ucuna mensûb: (حروف
ز، س، ص) dilin ucuyla söylenen harfler ki
harfleridir.

إِسْمٌ: ["سما (سمو)"] mâddesine n.]

أَسَامَةٌ: [iz.] Arslan: (هذا أسامة عاديا) bu adam
arslan gibi ceri' ve cesûrdur.

أَسَنٌ: *يَأْسِنُ، يَأْسِينُ، وَأَسِينُ، يَأْسِنُ، أَسَنٌ، أَسَنٌ، أَسُونٌ *أَسَنٌ
[fl 1,2,4.] 1. Suyun renk ve ta'mı bozulmak: (أسن
الماء). 2. (dördüncü bâbdan ve ikinci masdarla)
kuyuya girip müte'affin suyun kokusundan
bayılmak: (أسن الرجل). - [ft.] 3. (ikinci veya birinci
bâbdan ve birinci masdarla) bir adamın kıçına
tekme urmak: (أسن له). 4. Bırakmak, ibkâ etmek:
(أسنت له) onu bıraktım.

أَسَانٌ: *يَتَأَسَّنُ، تَأَسَّنٌ *أَسَانٌ [fl.] 1. Geçmiş vakitleri
derhâtır etmek: (تأسن الرجل). 2. Oyalanıp
eğlenmek, bir bahane ile gecikmek. 3. (su)

ta'affün ve tagayyüretmek: (تأسن الماء). - [ft.]
Pederinin huyunu almak, ahlâkıyla mütehâllik:
(تأسن أباه) babasının huyunu aldı.

له أسن) 1. Huy, hulk: [iz.] *أسن* *cem*: أسن
2. Kolan ve urgan gibi
şeylerin bir katı. 3. Bedende yağ bakiyyesi ki
tekrâr semirmeğe âlet zu'm olunur: (على سمنت ناقته)
devesi eskiden kalma yağ bakiyyesi üzerine
semirdi.

1. Bedende yağ bakiyyesi.
2. Kût bakiyyesi.

[sıf.] Müte'affin, kokmuş (su). أسن

1. Ok kirişinin bir
katı. 2. Kolan ve dizgin katı. أسينة

1. (yarayı) [ft.] *يأسو، أسو، أساً (أسو Aslı) *أسا
müdâvât ve mu'âlece etmek, tımâr etmek: (أسا
الجرح). 2. Teselli vermek, ta'ziye etmek. 3.
Barıştırmak, uzlaştırmak: (أسا بين القوم).

[ft. if'âl] Teselli *يؤسي، إيساء* :أسى
vermek, ta'ziye etmek.

1. Yarayı [ft. tef'îl] *يؤسي، تأسية* :أسا
müdâvât etmek. 2. Teselli vermek, ta'ziye etmek.
3. İmdâdına yetişmek, mu'âvenet etmek.

[ft. *يؤاسي، مؤاساة، واسا yahut *أسا
mufâ'ale] 1. Teselli vermek, ta'ziye etmek. 2.
Kendi ihtiyâcına mukâbil olan maldan başkasına
yardım etmek, imdâdına yetişmek. 3. Müsâvi
'addetmek, müsâvât üzere mu'âmele etmek:

halka müsâvât üzere (وأس بين الناس في وجهك)
teveccüh et.

(مساواة) ile (إيثار) arasındaki fark şudur ki: (مساواة)
nefi'de diğerini nefisine müsâvi tutmak, ve (إيثار)
ise diğerinin nef'ini tercîh etmektir.

[fmt. tefe'ul] 1. Teselli *يؤسي، تأس* :تأسى
olunmak, ta'ziye olunmak. 2. Sabır ve tahammul
etmek. 3. İktidâ etmek, uymak.

[fmt.] İktidâ etmek, *يؤسي، إئتساء* :إئتسى
uymak, peyrev olmak: (إئتسى بفلان) filâna uydu.

[fş.] Birbirine teselli *يؤسي، تأس* :تأسى
vermek, birbirini ta'ziye etmek: (تأسى القوم)

[ft. Md 6.] Birini *يؤسوي، إسواء* :أسوى
re'is ve pîşuvâ tanıttırmak.

[iz.] Devâ, 'ilâc, *أسية* :أسو *إساء*
merhem.

[iz.] Tabîb, *إساء، أساة* :أسى (الأسى) *أس
cerrâh.

[is.] 1. Tabâbet eden *أوايس* :أسية
kadın, tabîbe. 2. Kız sünnetçisi kadın.

[iz.] Tımâr olunan yara. *أسى

[is.] Pîşuvâ, *إسى، أسى* :أسوة *إسوة
muktedâ, uyulan adam, kıdve: (هو إسوة القوم). 2.
Medâr-ı teselli. 3. Yâr-ı gam-güsâr. 4. Diğer bir
şeye tâbi' ve mulhak olan şey: (ما سوى الترب من)
bir yerin topraktan mâ-'adâsı dahi
toprağa tâbi'dir.

أَسَى [iz.] Hüznün, keder, gam: (الأسى يدفع الأسى) keder kederi def eder.

أَسَاوَةٌ [is.] Tabâbet, hakîmlik.

أَسْوَانٌ [sıf.] Hazîn, mükedder.

أَسَى [fl 4.] Keder etmek, mahzûn olmak: (أسيت عليه) buna keder ettim.

أَسَى [ft 2.] Birine bir şey ve 'ale'l-husûs bir parça et saklamak: (أسيت له من اللحم) etten ona bir parça sakladım.

أَسَى [sıf.] Hazîn, mükedder, gam-nâk.

أَسْيَانُونَ، أَسْيَانَاتٌ، أَسْيَا cem: أَسْيَانَةٌ s: أَسْيَانٌ [sıf.] Hazîn, mükedder, tasalı.

أَسِيَّةٌ [sıf.] Muhkem, sağlam, üstüvâr (binâ). (âhirindeki ة) mübâlağa içindir).

أَسَى [iz. s.] Direk, sütün, 'amûd.

أَسَى [iz.] Hane veya hayme naklinde kül ve kemik ve lüzûmsuz kırıntı döküntü gibi mahallinde kalan âsâr.

أَسْيُوسٌ [iz.] (Yunaniden me'hûz) deniz kıyılarında bulunur üstü nişandıra benzer bir nev' sünger taşı.

أَسَى (أي شيء) *أَسَى* *أَسَى* "ne" ma'nâsıyla lisân-ı 'avâmde müsta'meldir. Huruf-i cerr ve sâire ile birleşerek vucûh-ı âtiyeyi alır:

باش (بأي شيء)، علاش (على أي شيء)، قدراه أي شيء).

أَسَى [icz.] *أَسَى*، *أَسَى* musaggarı: *أَسَى* *أَسَى* Küçük hurma fidanı.

Lâmu'ul-fi'linde hemzenin aslî mı yoksa (ي)den mübdel mi? yani bu ism mahmûz mu yoksa mu'tel mi olması beyne'l-lügaviyyîn muhtelefun-fîhi olup mahmûz olması ihtimâli daha kavidir.

أَسَى [ft 2.] Birbirine karıştırmak, mezc etmek.

أَسَى [ft 1,2.] 1. *أَسَى* yahut *أَسَى* Ayıplamak, ta'yîb etmek. 2. Azarlamak, serzeniş etmek.

أَسَى [fl 4.] (أشبه) gür ve sarmaşık olup birbirine geçmek: (أشبه الشجر).

أَسَى [ft.] 1. Ağaçları birbirine girift etmek, gürlenmek: (أشبه الشجر). 2. Karıştırmak, birbirine düşürmek, ifsâd etmek: (أشبه القوم).

أَسَى [fl.] 1. Ağaçlar birbirine karışmak, gür olmak: (تأشبه الشجر). 2. (halk) toplanıp birbirine karışmak: (تأشبه القوم). 3. Üşüşmek, türemek: (تأشبهوا إليه) başına üşüştüler.

أَسَى [fl.] Toplanmak, üşüşmek, türemek: (إنتشبه القوم).

أَسَى [iz.] Gür ağaçlık, ağaçları birbirine geçmiş orman: (بيني وبينك أشبه) aramızda gür bir ağaçlık vardır, yani birbirimizi göremeyiz.

*أَشْبَ: [sıf.] Ağaçlı, ağaçları çok ve sık: (بلدة أشبه) ağaçları çok ve sık bir memleket.

*أَشْبَ: [sıf.] 1. Birbirine geçmiş, sarmaşık. 2. Karışık.

*أَشْبَ: [sıf.] Karışık: (يوم أشب) karışık ve vukû'âtla memlû bir gün.

*أَشْبَ: [is.] Kurt, zi'b, gürk.

*أَشَابَ: [is.] 1. Ecnâs-ı muhtelifeden mürekkeb cemâ'at, galebelik, 2. Harâmla helâl karışık kazanç. (عنده أشابة من الناس).

*أَشْبَانِي: [sıf.] Pek kırmızı, kıpkızıl: (رجل أشباني).

*مُؤْتَشَبٌ: [sıf.] Nesil ve ve nesebi gayr-i mazbût ve meşkûk olan, soyu bellisiz: (مؤتشب هو) soysuz bir adamdır.

*أَشْتَرُ غَزَاً: [iz.] (Farisiden me'hûz) deve dikenini.

*أَشَجَّ: [iz.] (Farisi "أوشه"den mu'arreb) kendire benzer bir damg, çadır uşağı. (أشج، لزاز الذهب) Şam'da فنا ve شق ve Mısır'da كلخ isimleriyle dahi ma'rûftur).

*يَأْشَحُ، أَشَحُّ: [fl.] Darılmak, öfkelenmek, gazablanmak: (أشح الرجل).

*أَشْحَى: [sıf.] Dargın, öfkeli, gazab-nâk.

*أَشَاحٌ: [iz.] Hamâ'il resminde gerdanlık. (Aslı "وشاح"dur).

*يَأْشُرُ، أَشْرٌ: [fl 4.] 1. Pek sevinçli ve keyifli olmak, sevincinden taşkınlık göstermek. 2. (şimşik hakkında) def'ât-ı mütekerrire de parlamak. (nebât hakkında) azmak.

*يَأْشُرُ، أَشْرٌ: [ft 1.] Bıçkı ile yarmak: (أشرت الخشب بالمنشار).

*يَأْشِرُ، أَشْرٌ: [ft 2.] Dişleri bileyip keskin etmek.

*يُؤْشِرُ، تَأْشِيرٌ: [ft.] Dişleri keskin etmek: (أشرت أسنانها).

*يَتَأْشَرُ، تَأْشَرٌ: [fmt.] Bıçkı ile yarmak.

*يَأْتِشِرُ، إِيْتِشَارٌ: [ft.] Dişleri keskin ve sivri etmek.

*يَسْتَأْشِرُ، إِسْتِشَارٌ: [ft.] Dişleri keskin ve sivri etmek.

*أَشْرُونَ، أَشْرٌ، أَشْرٌ، أَشْرٌ، أَشْرَانٌ: [sıf.] Pek sevinçli ve şâdân, farah-nâk.

*أَشْرٌ، أَشْرٌ: [iz.] Dişlerin hulki veya sun'î keskinliği ve beyazlığı.

*أَشْرَةٌ: [iz. s.] Bıçkı dişi. – (أشْر المنجل) orak dişleri.

*أَشِيرٌ: [iz.] Çekirgenin baldırlarındaki ince dikenler.

*أَشْرَةٌ، مِشَارٌ: [iz. s.] Çekirgenin kuyruğu ucundaki 'ukde.

*أَشْرَةٌ: [sıfs.] Bıçkı ile kesilmiş: (خشبة أشرة).

مِنْشَارٌ [iz.] (yemine menşar) bıçkı.

مِنْشِيرٌ [sıf.] Pek neşâtlı ve farah-nâk, cümbüşlü. (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir): (رجل منشير، ناقة منشير).

تَأَشِيرٌ *cem: [iz.] Çekirge dişi.

مُؤَشِّرٌ [sıf.] İnceltip keskin olmuş.

مُؤَشِّرَةٌ * [sıfs.] Dişlerini bileyip keskin eden kadına itlâk olunur.

أَشٌّ * [fl 1,2.] Bir fenâ maksadla kıyâm ve hareket etmek, ayaklanmak: (أش القوم).

أَشَانٌ * [fl 4.] Neşât ve tarab göstermek, pek farah-nâk ve tarablı olmak.

أَشٌّ [iz.] Kuru ekmek: (أكلت أشا).

إِشٌّ [iz.] (إس) ma'nâsıyla müsta'mel olup "الحق الحش بالإش" yerine "الحق الحش بالإس" dahi denilir ki sonrakini evvelkine ilhâk ve kıyâs et demektir.

أَشْفٍ * [iz.] Biz (الأشافي) cem: إيشفي * (kunduracı âleti), iskaf.

أَشَقٌّ * [n.] أشق [n.] وُتَّقُ * أشق

إِشْكٌ * [iz.] Sür'at. ("وشك" yerine).

أَشُولٌ *cem: [iz.] Basra'da müsta'mel bir hubûbât ölçüsü.

أَشْمٌ * [ft 4.] Mihmân üsüne mihmân kondurmak: (أشم بي على فلان) filân adamın üstüne beni misâfir kabul etti. ("أزم" yerine).

أَشْنٌ * [is.] Çam ağacı yosunu.

إِشْنَانٌ * [iz.] (Yunaniden me'hûz) çoğan otu. (Alcali).

يَأْسَنْ * [fl.] Çoğan otu külüyle ellerini yıkamak: (تأسن الرجل).

أَشْيٌ * [ft 2.] (yalan) uydurmak, ihtirâ etmek: (أشي الكلام).

أَشْيٌ * [fl 4.] Muztar ve nâcâr kalmak.

أَشْيٌ [iz.] Atın alnındaki beyaz leke.

أَصَاتٌ * [fl 2.] (yer) ot ve sebzedden hâlî olmak: (أصتت الأرض).

أَصَادٌ * [ft 2.] 1. (kapıyı) iyice ve aralık bırakmayacak sûrette kapamak: (الباب أصد). 2. (tencerenin kapağını) komak, kapakla örtmek: (أصد القدر). (Aslı "صد" dır).

أُؤْصِدُ * [ft. if'âl] وَأُؤْصِدُ، يُؤْصِدُ، إِيْصَادٌ * :أَصَدَ (kapı veya tencereyi) iyice kapamak.

أُؤْصِدُ * [ft.] 1. (أصدة) denilen kısa ve kolsuz gömleği giydirmek. 2. (kapıyı) iyice kapamak.

أُؤْصِدُ * [is.] Küçük Arab kızlarının tene giydikleri kısa ve kolsuz gömlek.

أُؤْصِدُ *cem: [is.] Ahâlinin mahall-i içtimâ'ı.

أُؤْصِدُ [iz.] Evin önü, havli.

أَصِيدَةٌ [is.] 1 ağır, mandıra. 2. (أصدة) dahi denilen kısa ve kolsuz kız gömleği. 3. (n. وصيدة).

أَصِيدَةٌ [is.] Dağlar arasında vâki' olup su biriken çukur. (إصاد dahi denilir).

إِصَادٌ *cem: *أُصْدُ [iz.] 1. Dağlar arasında vâki' olup su biriken çukur. 2. Kapı eşiği.

مُؤَصَّدَةٌ [is.] Arab kızlarının tene giydikleri kısa ve kolsuz gömlek (أصدة gibi).

أَصْرٌ *يَأْصِرُ، أَصْرٌ * [ft 2.] 1. Habsetmek, alıkoymak, mahsûr bir hâlde tutmak: (أصر فلاناً). 2. Eğmek, bükmek. 3. Kırmak. 4. Çadırın eteklerini kısa iplerle kazıklarla bağlamak: (أصر البيت). 5. (mec.) meyil ettirmek, yanaştırmak: (أصر زيدا على عمرو) Zeyd'i 'Amr'a meyil ettirdi.

أَصْرٌ *يُؤَاصِرُ، مُؤَاصِرَةٌ * [fl.] Birine komşu olmak.

تَأَصَّرٌ *يَتَأَصَّرُ، تَأَصَّرٌ * [fş.] Birbirlerine komşu olmak: (تأصرو القوم).

إِنْتَصَرَ *يَأْتَصِرُ، إِنْتِصَارٌ * [fl.] 1. (ot) çok ve uzun olmak: (انتصر النبت). 2. (yerin) otu çok ve uzun olmak: (انتصرت الأرض). 4. 'aded ve efrâdı çok olmak: (انتصر القوم).

إِصْرٌ *أَصَارٌ، إِصْرَانٌ *cem: *أَصْرٌ، أَصْرٌ * [iz.] 1. 'ahd, peymân: (لا أصر بيني وبينه) benimle onun arasında bir gûne 'ahd ve peymân yoktur. (بينهم إصار يرعونها) aralarında ri'âyet ettikleri 'uhûd vardır. "وأخذتم على ذلكم إصري". 2. Günâh, 'ism: (به إصر) bunda günah vardır. "ولا تحمل علينا إصرا". 3.

Ağırlık, bâr, yük: "ويضع عنهم إصرهم" yani kendilerine ağır gelen şeyleri ref' eder. (Bu üç ma'nâda hemzenin harekât-ı selâsesi câ'izdir). 4. İnsanı bir işe meyl ettiren şey: (هو إصره عليه) kendisini buna meyl ettiren budur. 5. Talâk ve 'atâk veya nezir ile meşrût yemîn: "من حلف على "يمين فيها إصر فلا كفارة لها". (Bu beş ma'nâ ile cem'i "أصار" gelir). 6. Kulağın küpe geçecek deliği. (Bu ma'nâ ile cem'i "أصار" ve "إصران" gelir. (Bu son üç ma'nâda hemze mutlakâ meksûrdür).

إِصَارَةٌ *أَصْرٌ، أَصْرَةٌ *cem: إِصَارَةٌ * [iz. s.] 1. Çadırın eteklerini bağladıkları kısa ip, veted. 2. Bu ipin bağlandığı kazık. 3. zenbil. 4. Ot, haşîş. 5. Ot kodukları çül ve kilim.

أَيْصَرٌ *cem: *أَيَاصِرُ [iz.] 1. Çadırın eteklerini kazığa bağlamağa mahsus kısa ip. 2. Ot, haşîş. 3. Ot kodukları çül ve kilim.

أَصْرٌ [sıf.] İçinde adam görünmeyecek kadar uzun (ot).

أَوَاصِرٌ *cem: *أَصْرَةٌ [is.] 1. Karâbet, münâsebet: (ليس بيني وبينه أصره) aramızda bir gûne karâbet ve münâsebet yoktur. 2. Minnet: (علي منه أصره) ihsânında minnet vardır. 3. Çadırın eteğini kazığa bağlamağa mahsûs ip. 4. At çülünün bağları.

مَأْصِرٌ *cem: *مَأْصِرٌ [iz.] 1. Mahbes, zindan. 2. Duvar, bölme.

أَصِيرٌ: [i.] 1. Karîb, yakın, komşu. 2. Birbirine sarmaşmış, girift (saç ve sâire). 3. Uzun ve sarkık (kaş).

مُتَأَصِّرٌ: *مُتَأَصِّرٌ* [sıf.] Komşu, mütecâvir: (ثم حي متأصرون) orada birbirlerine mütecâvir olarak iskân eder bir kabîle vardır.

أَصٌّ: *أَصٌّ* [ft 1, 2.] 1. Kırmak, şikest etmek: (أصى الشيء). 2. Dümdüz ve yalçın etmek. (Bu iki ma'nâ ile birinci bâbdan gelir). 3. İtmek, sıkıştırmak: (أص بعضهم بعضا) birbirini itip sıkıştırdılar. (Bu ma'nâ ile iki bâbdan tasrîfi câ'izdir). - [fl.] 4. Parlamak. (Bu ma'nâ ile ikinci bâbdan gelir). 5. Hayvânın a'zâsı toplu ve eti pek ve sıkı olmak: (أصت الناقة). 6. Dişi devenin sütü çok olmak. (Bu iki ma'nâ ile dahi iki bâbdan tasrîfi câ'izdir).

أَصَصٌ: *أَصَصٌ* [ft.] (binâyı) muhkem ve üstüvâr etmek: (أصص البناء).

أَتَصَّصَ، *أَتَصَّصَ* [fl.] ve *أَتَصَّصَ* [fl.] Toplanmak, ictimâ' etmek: (تأصص القوم، اتصص القوم).

أَصٌّ: *أَصٌّ* [iz.] 1. Kök, asıl. 2. Temel, esâs, mebnâ.

أَصِيصٌ: [iz.] 1. Titreme, ra'se. 2. Korku, ürkme. 3. Testi kırıntısı. 4. Çiçek saksısı. 5. Lâzımlık, oturak, ördek. 6. Toprak taşımağa mahsus iki kulplu ve geniş ağızlı küp.

أَصِيصَةٌ: *أَصِيصَةٌ* [sıf.] Metîn, muhkem, sağlam: (بناء أصيص).

أَصِيصَةٌ: [is.] Birbirine karîb evler mecmû'u. - [sıf.] (بيوت أصيصة) birbirlerine karîb evler. - (هم أصيصة واحدة) bir takımdırlar, müctemi'an bulunurlar.

أَصُوصٌ: *أَصُوصٌ* [iz.] 1. Semiz ve tüvânâ deve. 2. Hırsız.

إِصْطَبَلٌ، أَصْطَبَلٌ، أَصْطَبَلٌ: *إِصْطَبَلٌ* [n. أسطرلاب]

أَصْطَرَكٌ: *أَصْطَرَكٌ* [iz.] (Yunâniden me'hûz: Στύραξ) Mige ? (nebât).

إِصْطَفَلِيْنٌ، إِصْطَفِيْنٌ، إِصْطَفَلِيْنٌ: [icz.] (Yunânîden me'hûz ?) Havuç. (Müfredi tâ-ı tefrîdle olur.)

إِصْطَكْمَةٌ: [is.] Külde pişmiş ekmek.

أَسْطَوَانٌ، أَسْطَوَانَةٌ، أَسْطَوَانٌ: *أَسْطَوَانٌ* [is. z.] (Fârisi ستون'den mu'arreb) 1. Sütün, direk, ayak. 2. Misâhada müsta'mel bir âlet-i mahsûsa.

أَصْفٌ: [iz.] Kibir ağacı.

أَصْلٌ: *أَصْلٌ* [iz.] 1. Kök: (أصل الشجر) ağaç kökü. 2. Dip, alt, aşağı: (أصل الجبل) dağın dibi, altı, aşağısı. 3. Bir şeyin müstenid olduğu yer, kâ'ide, esâs. 4. Mebde', masdar, re's. 5. Soy, haseb, neseb. 6. Bir şeyin zâtı ve kadîmi kısmı yahut hâlet-i ibtidâ'iyyesi. - (kelân-ı menfide) aslen, aslen ve faslen, hiç, büsbütün, kat'an. - (أصل له ولا فصل) asıl ve faslı yoktur, esâssızdır. -

[cem.] 'usûl, bir 'ilim ve fennin kavâ'id-i esâsiyyesi. (Zıddı فروع الحديث): (أصول الفقه، أصول الحديث). – (أصول الفقه) 'ilm-i kelâm.

أَصْلٌ [fl 5.] 1. Köklü olmak, kökleşmek. 2. Sâbit ve muhkem olmak. 3. (re'y ve fikir) musîb olmak: (أصل الرأي). 4. Soylu, haseb ve neseb sâhibi olmak.

يَأْصِلُ *يَأْصِلُ، أَصْلٌ *أَصْلٌ [ft 1.] 1. Bilerek öldürmek, 'amden katletmek. 2. (أصلة denilen sıçrayıcı yılan) bir adamın üstüne atlamak: (أصلته الأصلة).

يَأْصِلُ *يَأْصِلُ، أَصْلٌ *أَصْلٌ [fl 4.] 1. (su) bataklık hâline geçip ta'effün etmek: (أصل الماء). 2. (et) bozulmak, kokmak: (أصل اللحم).

يُؤْصِلُ *يُؤْصِلُ، إِصْلٌ *إِصْلٌ [fl. if'âl] 1. İkinci ile akşam arasında girmek. 2. İkinci ile akşam arasında gelmek.

يُؤْصِلُ *يُؤْصِلُ، تَأْصِيلٌ *تَأْصِيلٌ [ft.] 1. Kökleştirmek, sâbit ve muhkem etmek. 2. Birinin soyunu göstermek, asâletini isbât etmek.

يَتَأْصَلُ *يَتَأْصَلُ، تَأْصَلٌ *تَأْصَلٌ [fl.] Kökleşmek, sâbit ve muhkem olmak.

يَسْتَأْصِلُ *يَسْتَأْصِلُ، إِسْتِصَالٌ *إِسْتِصَالٌ [ft.] 1. Kökünden çıkarıp koparmak, sökmek. - [fl.] 2. Kökleşmek, kök salmak.

أَصْلَةٌ [is.] Soy, necâbet, zâdekânlık. (Masdar-ı ma'nâsı için işbu mâddenin ikinci fıkrasına n.)

أَصِيلٌ [sıf.] Kökünden koparılıp çıkarılmış: (شيء أصل).

أَصِيلٌ [sıf.] 1. Köklü, kökleşmiş. 2. Asıl ve neseb sâhibi, soylu, necîb: (رجل أصيل). 3. 'akıl ve re'y ve tedbiri metîn, dür-endîş, 'âkıbet-bîn.

أَصِيلٌ *cem: أَصْلَانٌ (bunun musaggarı: أَصِيلَانٌ، أَصِيلَانٌ) [iz.] 1. İkinci ile akşam arası: (لقيته أصيلاً) kendisine akşamüstü rast geldim. 2. Mevt, ölüm, helâk: (Bu ikinci ma'nâ ile "أصيلة" dahi denilir).

أَصِيلَةٌ *cem: أَصَائِلٌ [is.] 1. Bir şeyin ve 'ale'l-husûs mevâşi ve hurmalığın mecmû'u: (أصيلتك) bütün emvâlin, mâ-mülkün. 2. Ölüm, mevt, helâk.

أَصْلَةٌ *cem: أَصْلٌ [is.] 1. Gûyâ nefesiyle helâk eder bir cins yılan. 2. Bir şeyin mecmû'u: (أخذته بأصلته) toptan, mecmû'u aldı.

يَأْصُولُ [iz.] 1. Kök. 2. Dip, alt. (asıl gibi).

أَصْلِيٌّ *s: أَصْلِيَّةٌ [sıf.] Asla mensûb ve müte'allik. (zıddı فروع الحروف الأصلية) - (أصلي) asıl kelimedenden olup zâ'id olmayan harfler.

أُصُولِيٌّ *cem: أُصُولِيُونَ [iz.] 'ulûm ve fûnûnun 'usûlünde ve 'ale'l-husûs 'usûl-i fık ve 'usûl-i hadîste ve 'ilm-i 'usûl-i dînde yed-i tûlâ sâhibi adam.

أُصْنٌ [iz.] Çadırın eteklerini kazığa bağlayacak ip.

أَصِيَّانٌ [iz.] Asîl isminin cem'i olan (أصيلان) kelimesinin musaggarıdır. (أصيلان) gibi.

أَصَا: * [fl.] (nebâtât) uzayıp sıklaşmak.

أَصِي: * [fl 4.] 1. Deve örgücü yağlanmak, yağlı ve semiz olmak. 2. Ayılmak, akli başına gelmek: (أصى الرجل).

أَصِيَّةٌ: * [fl. tef'îl] Sarp ve çetin olmak, güçleşmek, müşkil olmak: (أصى الأمر).

أَصِيَّةٌ: *cem: (kalb ile) [is.] 1. Arabların hurmadan yaptıkları bir nev' bulamaç. 2. Devâm edip ayrılmayan belâ ve musîbet. (Bu ma'nâ ile sıfat gibi dahi kullanılır: "داهية أصية"). 3. Çadır eteğini bağlayacak ip. ("أيسر" mürâdifi).

أَصَاةٌ: [is.] Rezânet-i re'ÿ: (ما له أصابة).

أَصِي: [is.] Çaylak kuşu.

أَضُّ: * [ft 1.] 1. Çok mihnet ve meşakkate dûçâr etmek: (أضنى الأمر). 2. Muhtâc ve mecbûr ve muztar etmek, birine ilticâyâ icbâr etmek: (أضنى الفقر إليك) fakır beni size ilticâyâ mecbûr etti. 3. Kırmak, şikest etmek: (أض الشيء). - [fl.]. 4. (deve kuşu) yuvasına kasd etmek: (أضت) (النعام إلى أدهيها). Deve kuşu yuvasına kasd etti.

أَضُّ: * [fl. mufâ'ale] (deve kuşu) yuvasına koşmak: (أض النعام إلى أدهيها).

أَضُّ: * [ft. İfti'âl] 1. İstemek, taleb etmek: (أضضه). 2. Urmak, darb

etmek. - [fl.] 3. Bir şeye mecbûr ve muztar olmak: (أضض إليه).

أَضُّ: [iz.] Asîl: (كريم الإض، كريم الأصل).

أَضُّ: [iz.] 1. Sığınacak yer, melce', me'âz: (هو إضاضهم) melce'leridir. 2. Doğuracak dişi devenin bağırması.

أَضُّ: [sıf. mufâ'ale bâbından ism-i fâ'il]

1. Bir şeye mübâderet etmiş: (هو مواض إليه) bu işe mübâderet etmiştir. 2. Doğurma ağrısı tutmakla bağırان (deve): (ناقة مواض). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir).

أَضُّ: * [fl 4.] 1. Hiddet ve gazab etmek, öfkelenmek: (أضم عليه). - [ft.] 2. 'ezâ ve cefâ etmek, azarlamak, incitmek. 3. (aygır) kısrağı kovalayıp ısırarak, sataşmak: (بالشول أضم الفحل).

أَضُّ: *cem: [iz.] 1. Dargınlık, öfke, gazab. 2. Kin, hased, hıkd: (في قلبه أضم).

أَضُّ: * [iz.] 1. Kavun ve karpuz tarlası, botsân. 2. Hilaf-ı hindî denilen ağacın koruluğu.

أَضُّ: *cem: [is.] Sel soyundan tahassul etmiş gölcük, durgun su.

أَضُّ: [iz.] 1. Musa ağacının kırılmış dalları. 2. Bu ağaçtan kesilmiş kereste.

أَضُّ: * [ft.] Sâbit ve pâyidar etmek (أطد الله ملكه) (gibi) Allah mülkünü pâyidar etsin.

أَطَرَ: *أَطْرُ، يَأْطِرُ، يَأْطِرُ، يَأْطِرُ* [ft 1,2.] 1. Eğmek, bükmek, münhanî etmek: (أطر القوس) yayı eğdi. 2. Okun başına sinir bağlamak: (أطر السهم). 3. Çadırın ertâfına şerit çevirmek: (أطر البيت).

أَطَرَ: *يُؤَطِّرُ، تَأْطِيرُ* [ft.] 1. Eğmek, eğriltmek: (أطر القوس). 2. . Okun başına sinir bağlamak: (أطر السهم). - [fl.] 3. (kız) evlenemeyip çok zaman pederinin evinde kalmak: (البنات أطرت).

تَأْطَرُ: *يَتَأْطَرُ، تَأْطَرُ* [fl.] 1. Bir yerde ilişip kalmak: (تأطر الرجل بالمكان). 2. (mizrak ve buna mümâsil şey) eğilip iki kat olmak: (تأطر الرمح). 3. Eğrilmek, i'vicâc etmek: (تأطر الشيء). 4. (kadın) evinde kapanıp bir yere çıkmamak: (المرأة تأطرت).

إِنْطَرَ: *يَنْطَرُ، إِنْطَرُ* [fl. if'âl] Eğrilmek: (انظر الشيء).

أَطَرَ: [iz.] 1. Yayın münhanî yeri. 2. Bulut, sehâb. (masdar dahi olur. Re's-i mâddeye n.)

أَطِرَ: [iz.] 1. Günah, kabahat, zenb: (أخذني). Beni başkasının kabahatından dolayı mu'âhaze etti. 2. Darlık, zîk: (فيه أظير) orası dardır. 3. Söz, kelâm: (سمعت منه أظيراً) ondan bir söz işittim. 4. Uzaktan gelen şer ve âfet: (أصابه أظير).

أَطَرَهُ: *أَطْرُ* [is.] 1. Yarılmamak için okun başına sarılan sinir. 2. âlet-i tebâsül-i başının çevresi. 3. Tırnağın etrâfını ihâta eden et. 4. Atın bürüğüne doğru uzanan damarın ucu. 5. Çini ve kase kırığını yapıştırmağa mahsûs kan ile külden ma'mûl ma'cûn.

إِطْرًا: *أَطْرُ* [iz.] 1. Çadırın etrâfına dikilen kalın ve geniş şerit, kuşak. 2. Elek ve kalbur ve fiçı çemberi. 3. Çerçeve, korniç. 4. Okun başına sarılan sinir. 5. âlet-i tenâsülün başının çevresi. (Bu iki ma'nâda "أطرة" ile mürâdiftir). 6. Halka ve dâire olmuş cemâ'at. 7. Çardak yapmak için sardırılan asma dalı. 8. Dudak ile bıyık arasındaki kılsız dar yer. 9. Bir şeyi ihâta eden dâire, çevre, çenber.

مَأْطُورٌ: [sıf.] 1. İçine diğer bir su dahi dökülen (kuyu). 2. Toprağı gevşek olmakla çökmek için kereste ile kaplanmış (havz).

مَأْطُورَةٌ: [is.] Süt sağmağa mahsûs etrâfi kulplu ve ağzı kapaklı bir nev' kap.

أَطَرَ: *يَنْطَرُ، أَطِيطُ* [fl 2.] 1. Gıcırdamak: (أط الرجل) semer gıcırdadı. 2. (deve) yorgunluktan veya yavrusunu azarlamaktan inlemek: (أطت الإبل). 3. Karâbet hasebiyle birine rikkat ve şefakat göstermek: (أطت له رحمة). 4. (rüzgar) seslenmek, sedâ ile esmek: (أط النسع). 5. Bağırarak, haykırmak. 6. Açlıktan karnı ötmek: (أط الرجل).

يَتَأْطَرُ، تَأْطَرُ* [fl.] Karâbet sâ'ikasıyla rahm ve şefakat göstermek.

أَطِيطُ: [iz.] 1. Gıcırtı. 2. Devenin yorgunluktan veya yavrusunu azarlamaktan inlemesi. 3. Karnın guruldaması. 4. Açlık, cû': (أخذته الأظيط) karnı acıktı. 5. Ağır yükten arka kemiklerinin çıtırdısı. 6. Deveden kinâye: (أهل الأظيط) develere mâlik.

*أَطَّ: *cem: *أَطَّ* [sıf.] Sesle esen (rüzgar).

*أَطَّاط: [sıf.] Bağırkan, şamâtacı, gürültücü.

*أَطَّط: *s: *طَّاء* [i.] Uzun boylu.

*إِطَّاطَة: [is.] 1. Gıcırtı. 2. Açlık, cû'.

*أَيَّاطِلٌ: *cem: *أَيَّاطِلٌ* [iz.] ve: *أَيَّاطِلٌ: *cem: *أَيَّاطِلٌ* [iz.] Böğür, hâsıra.

*أَطَّل: [iz.] Bir şey: (ما ذاق أطلاً) bir şey tatmadı.

*أَطَمَ بِيَدِهِ: [ft 2.] 1. Isırmak: (أطم بيده) elini ısırdı. 2. Atmak, sıçratmak: (أطم بسلحه). 3. Koyunun ağzını daraltmak veya dar yapmak: (أطم البئر). 4. Perdeyi salıvermek, indirmek: (أط على البيت). 5. Susmak, sükût etmek. (Bu ma'nâ ile masdarı "أطوم" gelir). - [ch.] 6. (أطم) yahut (أطم) idrâr ve fazalâtın tutulmasından 'ibâret olan itâm 'illetine dûçâr olmak.

*أَيُّوْطَمُ، إِيطَامٌ: [ft. if'âl] Örtmek, kapamak: (أطم بابه) kapısını örttü, kapattı.

*أَيُّوْطَمُ، تَأْطِيمٌ: [ft.] (mahfe ve mahmeli) örtü ile örtmek: (أطم اليهودج) mahfeyi örttü.

*أَيُّوْطَمُ، تَأْطِيمٌ: [fl.] 1. Pek ziyâde öfkelenmek, pür-gazab olmak: (تأطم الرجل). 2. (dalgalar) birbirine çarpıp çatlamak, birbirine çarpıp çatlar dalgalar hâsıl etmek, dalgalanmak: (تأطم السيل). 3. Pek karanlık olmak: (تأطم الليل). 4. (kedi) uyurken hırıldamak: (تأطم السنور). 5. Sırrını

saklamak. 6. Alev yukarı kalkmak, çok parlamak: (تأطمت النار).

*أَيُّوْطَمُ، إِيَّاطِمٌ: [fl.] Mechûli müsta'mel olup âtiye'z-zıkr itâm 'illetine uğramak demektir.

*أَطَمَ، أَطُومٌ: [iz.] 1. Köşk, kasr. 2. Taştan ma'mûl hısn, hisâr, kal'e. 3. Dört köşeli ve üstü musattah kargir binâ. - (مؤطمة أطام) metîn ve mürtefi' köşkler veya hısınlar.

*أَطَامٌ: [iz.] Bevl ve fazalâtın tutulmasından 'ibâret 'illet: (أصابه الإطام) bu 'illete musâb oldu.

*أَطُومٌ: [iz.] 1. Deniz kaplumbağası. 2. İri ve derisi kalın bir cins balık. 3. Kirişi karnına yapışık yay. Sıfat gibi dahi kullanılır: (قوس أطوم). 4. Kirpi, kunfuz. 5. Öküz. 6. Sedef. 7. zürafa. 8. Ağzı mesdûd çömlekte pişmiş et.

*أَطَانِمٌ: [is.] Ateş yanan yer, ocak.

*أَطَامٌ: [is.] Hısn, hisâr.

*مُؤْطَمٌ: [sıf.] Toprakla mestûr: (قبر مؤطم).

*أَطُيُوطٌ، أَطُيُوطٌ: [iz.] Berberler 'inde hind fındığı, sudan fındığı.

*أَطَارٌ: [is.] Süt ana, süt nine, daya, murzı'a.

*أُعْ: mükerrer olarak zorla kay' edenin savtını taklîd eder. (هع هع) dahi denir.

"وعى" [n. "وعى"] yerine isti'mâl olunur. [n. "وعى"
]

أغريقي* [sıf.] (Latince) Yunani, Yunana
mute'allik.

أغيس* [iz.] (Yunaniden me'hûz)
bencengüş, penc engüş (nebât). Agnus caslus.

أغالوجي، أغالوخي* [iz.] (Yunaniden me'hûz
'Αγαλοχη) 'ûd ağacı.

أواغ* [is.] Tarla ve bostan
tahtasına su salıverecek gedik.

أفنت* [ft 1.] vazgeçirmek, sarf ve tahvîl
etmek: (أفت فلانا عن كذا) filâmı filân işten
vazgeçirdi.

أفت* [iz.] 1. ânifu'z-zikr fi'linin
masdarıdır. 2. Dayanıklı ve yürüyüşlü deve. 3.
Cins deve. (Bu ma'nâ ile hemzenin kesri de
câ'izdir) 4. âfet, dâhiye, musîbet. 5. 'aceb ve
garîb şey.

أفت* [iz.] İftirâ, buhtân, ifk: (ما أبين إفته)
iftirâsına kadar zâhirdir.

أفح* [ft 1.] Başının tepesine yani ön
kemiğiyle arka kemiğinin birleştiği yere urmak:
(أفحه) başının tepesine urdu.

أفوخ* [iz.] Başın tepesi
yani ön kemiğiyle arka kemiğinin birleştiği yer ki
küçük çocuklarda yumuşak olur, imik, bingıldak.
– (أفوخ الليل) gecenin tamamıyla karanlık hüküm
sürdüğü kısım-ı a'zamı: (أفوخ الليل ضرب) gece

karnlığında yürüdü. – (ركب بأفوخه) galebe çaldı,
tefevvuk etti.

أفوخ* [sıf.] Başının (أفوخ) denilen yeri
mecrûh (adam).

أفد* [fl 4.] 1. 'acele etmek, sür'atli
davranmak. 2. (zıddı) oyalanıp ağır davranmak:
(أفد الرجل). 3. Yaklaşmak, takarrüb etmek, gelip
çatmak: (أفد الترحل) yolculuk başladı.

أفد* [fl.] Te'ehhür etmek, geri
kalmak. – (خرج مؤفدا) (ism-i fâ'il sîgasıyla) ayın
veya bir vakt-ı mu'ayyenin nihâyetinde çıktı.

أفد* [fl.] Yaklaşmak,
takarrüb etmek, gelip çatmak.

أفد* [iz.] Müddet, mühlet, va'de: (ضرب له)
(أفدا) ona va'de verdi.

أفد* [sıf.] 1. 'aceleli, sür'atli, müsta'cel. 2.
Yavaş, batî'.

أفدة* [is.] Geri bırakma, te'hîr.

أفدة* [إفادة] ["وفادة"den mübdeldir. n. وفد]

أفر* [fl 2.] 1. Sıçramak, seğirtmek:
(أفر الرجل). 2. Cümbüşlenmek, neşâtlanmak,
sıçrayıp oynamak: (أفر الشاطر). 3. Fıkır fıkır
kaynamak: (أفر القدر). Tencere fıkır fıkır kaynadı.
(mec.) (أفر الحر) sıcaktan ortalık kaynıyor,
yanıyor. 4. (deve) zebûn olduktan sonra kendini
toplayıp neşâtlanmak: (أفر البعير). 5. Hidmette cest
ü çalak olmak: (أفر الغلام).

ü çalak, eli çabuk. 4. Katı yürekli. 5. Hor ve hakîr ve zelîl. 6. zebûn, 'âciz. - [iz.] 7. Durrâc kuşunun yavrusu.

أَفِّئْتُ: [hd.] Adam sen de! ehemmiyeti yok! saçma!

أَفَّقَ: [ft 2.] 1. Dibağat etmek, sepilemek: (أَفَّقَ الأَدم). 2. Galebe çalmak, yenmek: (أَفَّقَ الصَّبِي). - [fl.] 4. Kendi başına âfâka siyâhat etmek, gezip dolaşmak. 5. Bahşîş vermede müsâvâta ri'âyet etmeyip kimine çok ve kimine az vermek: (فِي أَفَّقٍ) 6. Yalan söylemek: (أَفَّقَ الرَّجُل).

أَفَّقَ: [fl 4.] 1. Kerem ve ilim ve fesâhat gibi fezâ'ilde nihâyet-i dereceye varmak: (أَفَّقَ الرَّجُل). - [ft.] 2. Kerem ve fezâ'ilde diğerlerine tefevvuk etmek: (أَفَّقَهُ وَأَفَّقَ عَلَيْهِ)

تَأَفَّقَ: [fl.] âfâktan uzak yerlerden gelmek: (تَأَفَّقَ بِنَا رَجُل) bize uzaktan bir adam geldi.

أَفَّقَ: [iz.] 1. Cânib, nâhiye, taraf. 2. Felek-i mer'inin sath-ı 'arza bitişik gibi görünen kenarı. 3. Şimâl ve cenûb ve şark ve garb cihetleri, cihât-ı 'arba'a. 4. Akşam vaktının sonu ki gükteki beyazlık ve kızılılık zâ'il olur. 5. Çadır kapısı perdesinin iki düğmesi arasındaki kısmı. – (Sûfiyyûn 'indinde) (الأَفَّقُ المَبِين) kalbin makâm-ı a'lâsı. – (الأَفَّقُ الأَعْلَى) rûhun makâm-ı a'lâsı.

أَفَّقَ: [sıf.] Eşkinlikte ve yürürlükte sâ'irelerine fâ'ik (at). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir): (فَرَسَ أَفَّق).

أَفَّقَ: [sıf.] Keremde veya 'ilim ve fesâhat ve sâir-i fezâ'ilde mertebe-i nihâyeye vâsıl olan. (mü'ennesi tâ-ı te'nîsle olur).

أَفَّقَ: [iz.] 1. Pek büyük koğa. 2. Dibâğatı bitmemiş yahut bitip de kesilmemiş deri. 3. 'ale'l-ıtlâk deri, cild.

أَفَّقَ: [iz.] Henüz dibâğatı ikmal olunmamış deri.

أَفَّقَ: [is.] 1. Dibâğatı henüz bitmemiş deri. 2. Büyük dâhiye ve belâ: (رَمَاهُ بِالْأَفَّقَةِ) onu büyük bir belâya attı.

أَفَّقَ: [sıf. ef'al vezninde] Sünnetsiz, hitân olmamış.

أَفَّقَ: [is.] 1. Boş böğür. 2. Dibâğat olunacak derinin tüyleri yolunmak için toprak altına defni.

أَفَّقَ: [is.] Boş böğür.

أَفَّقَ: [is.] Sünnet olunacak deri.

أَفَّقَ: [iz.] *أَفَّقَ: [iz.] Yolcunun önüne gelen tarîk.

أَفَّقَ: [sıf.] Ticâretle 'âlemi dolaşmış olan: (رَجُلٌ أَفَّق).

أَفَّقَ: [sıf.] *أَفَّقَ: [sıf.] âfâka müte'allik, etrâf-ı 'arzdan olan: (هُوَ أَفَّقِي).

أَفَكٌ: [ft 2.] 1. Çevirmek, döndürmek. 2. Re'ý ve fikrini değiştirmek, vazgeçirmek: (أفك) (فلان عن كذا). 3. Yalan söyletmek, yalancı etmek. 4. Yalan havâdis vermek, aldatmak: (أفك الناس). 5. Birini merâmından mahrûm etmek. - [ch.] 6. Yağmura musâb olmayıp mahsûlât vermemek: (أفكت الأرض). 7. za'îfü'l-'akıl olmak: (أفك الرجل) "ويؤفك عنه من أفك".

[fl 4,2.] *أَفَكٌ، يَأْفُكُ، أَفَكٌ، إِفْكٌ، أَفَكٌ، أَفُوكٌ ve يَأْفُكُ*: أَفَكٌ: (أفك الرجل). Yalan söylemek, iftirâ etmek:

[fl.] *يُؤْفِكُ، تَأْفِيكٌ*: أَفَكٌ: (أفك الرجل). Yalan söylemek, iftirâ etmek:

[fl.] *يَأْتِفُوكُ، إِنْتِفَاكٌ*: إِنْتِفَاكٌ: (أفك الرجل). Büyük tahavvülâta uğramak.

[iz.] *أَفَكٌ*: (أفك الرجل). Çene ile ağız uçlarının birleştiği mahal.

[iz. s.] *إِفْكَةٌ*: إِفْكٌ: (أفك الرجل). Yalan, kezzib, iftirâ.

[sıf.] *أَفُوكٌ*: أَفَاكٌ: (أفك الرجل). Yalancı, kezzâb, müfteri.

[sıf.] *أَفِيكٌ*: (هو أفيك). 1. 'akılsız, sâf, bön: (هو أفيك). 2. Yalancı, kezzâb. 3. Hayırsız, haylaz.

[is.] *أَفَائِكٌ*: أَفِيكَةٌ: (أفك الرجل). 1. Yalan, kezzib, ürcûfe: (يا للأفكية) ne yalan! 3. Büyük belâ ve musîbet: (رماه الله بالأفكية) Allah belâsını versin.

[sıf.] *مَأْفُوكٌ*: (رجل). 1. 'akılsız, sâf, bön: (رجل). 2. Yağmur isâbet etmemiş nebâtâtsiz (yer): (أرض مأفوكة).

أَفِكَةٌ: [sıfs.] Yağmursuz ve mahsûlâtsiz: (سنة أفكة، أرض أفكة).

[sıf.] *أَفُوكٌ*: (أفك الرجل). "أفوك" sıfatının cem'idir.

[is. cem.] *مُؤْتَفِكَاتٌ*: 1. Kavm-i Lût üzerine zir ve zeber olan şehirler. 2. Muhtelif câniblerden esen rüzgarlar: (الأرض إذا كثرت المؤتفكات زكت) muhtelif cihetlerden rüzgarlar estiği vakit yerin mezzû'âtı kuvvetli olur.

[fl 2,1,4.] *أَفَلٌ، يَأْفُلُ، أَفُولٌ ve يَأْفُلُ، يَأْفُلُ*: أَفَلٌ: 1. Batmak, gurûb etmek: (أفلت القمر، أفلت الشمس). 2. Sütü çekilmek: (أفلت المرضع) süt ninenin sütü çekildi. 3. Gâ'ib ve nâ-bedîd olmak.

[fl 4.] *يَأْفُلُ، أَفَلٌ*: أَفَلٌ: 1. Cümbüşlenmek, keyiflenmek, neşâta gelmek: (أفل الرجل). 2. Emzikli hatunun sütü çekilmek: (أفلت المرضع).

[ft.] *يُؤْفِلُ، تَأْفِيلٌ*: أَفَلٌ: (أفل الرجل). Tevkîr ve ikrâm etmek.

[fl.] *يَتَأْفَلُ، تَأْفَلٌ*: تَأْفَلٌ: (أفل الرجل). Kibirleşmek, tekebbür ve ta'azzum etmek.

[sıfs.] *أَفَلٌ، أَفَلَةٌ، أَفَلَةٌ*: أَفَلٌ: (أفل الرجل). Gebe yırtıcı hayvâna ıtlâk olunur: (سبعة أفل) yahut (أفلة) ve (أفل) yahut (أفلة).

[iz.] *أَفِيْلَةٌ*: إِفَالٌ، أَفَائِلٌ*: أَفِيْلٌ: (أفل الرجل). Bir yaşını doldurmamış deve yavrusu.

[sıf.] *مُؤْفَلٌ*: (أفل الرجل). Za'îf, nâ-tüvân (adam).

[sıf.] *مَأْفُولٌ*: (أفل الرجل). 'akılsız, ahmak, sâf. - (أفل الرجل) re'yi nâ-savâb.

أَفَنٌ [ft 2.] 1. vakitsiz sütünü sağmak: (أفن الناقة). 2. (yavru) anasının memesindeki sütünü hepsini emmek: (أفن الفصيل). 3. Alıklaştırmak, 'aklını almak: (أفنه الله). - [ch.] 4. 'akılsız ve za'ifu'r-re'y olmak. 5. (ta'âm) bozulmak.

أَفْنٌ [fl 4.] 1. Sütü çekilmek: (أفنت الناقة) 2. (ceviz) çürük ve içi boş olmak: (أفنت الجوز). 3. za'ifu'r-re'y olmak: (الرجل أفن).

أَفْنٌ [fl.] 1. Azalmak, eksilmek: (تأفن الشيء). 2. Yalandan 'akıl ve dirâyet göstermek: (تأفن الرجل). - [ft.] 3. Yoklamak, araştırmak, tettebbu' etmek.

أَفْنٌ [iz.] Humk, hamâkat. Sebük-mağzlık.

أَفْنٌ [iz.] Nuksân, eksiklik.

أَفْنٌ [iz.] İt üzümü (nebât).

أَفِينٌ [sıf.] 1. Ahmak, za'ifu'r-re'y, sebük-mağz: (إن الرقين يغطي أفن الأفين). 2. Çürük, içi boş (ceviz). 3. Kendinde olmayan fezâ'ille temedduh eden fuzûl. - [iz.] 4. Bir yaşından dün deve yavrusu.

أَفْنَةٌ [sıfs.] Sütü az (deve).

أَفُونٌ [sıf.] 1. 'akıl ve re'y ve idrâkı za'îf, sebük-mağz: (رجل مأفون). 2. Kendinde olmayan fezâ'ille temedduh eden fuzûl. 3. Hoş görünüp de lezzeti ve kuvve-i mugazziyesi olmayan (ta'âm). (Bu ma'ânînin üçü de lisânımızda "boş" kelimesiyle ifâde olunabilip tâm tercemesidir).

أَفْنَةٌ [is.] 'aklı izâle ve tenkîs eder haslet.

أَفَانٌ [iz.] Vakit, zaman, hîn, hengâm: (أخذ بأفانه) tam vaktinde aldı. (أبان ذلك) - (أبان ذلك) bu esnâda, o aralıkta.

أَفَى [icz.] 1. Münferid bulut, bulut parçası. 2. Yağmurdan sonra bir tarafa çekilen bulut.

أَفَى [n. "وفى"] yerine müsta'meldir. [n. "وفى"]

أَفْيُوسٌ [iz.] (Yunaniden) dalları tüylü ve küçük hıyâra müşâbih meyvesi olan bir nebât.

أَفْيُونٌ [iz.] Afyon.

أَفْتٌ [iz.] (Vakt yerine ve Vâv'ın elife kalbiyle) vakt-i mu'ayyen, mühlet, va'de.

أَفْتٌ [ft.] Vakit ve zaman ta'yîn etmek. - [ch.] Zamanı ta'yîn olunmak: "وإذا" "الرسل أفتت".

أَفْحٌ [iz.] Papatya.

أَفْطٌ [ft 2.] 1. Yemge keş peyniri karıştırmak, keş peynirle yemek yapmak: (أفط الطعام). 3. Yere urmak, düşürmek, yatırmak. 4. Karıştırmak, halt etmek.

أَفْطٌ [fl. if'âl] Birinin keş peyniri çok olmak: (أفط الرجل).

أَفْطٌ [fl.] Keş peyniri yapıp kullanmak.

*أَقْطَانٌ cem: اِقْطُ، اَقْطُ، اَقْطُ، اَقْطُ، اِقْطُ * : اَقْطُ [iz.] Keş peyniri.

اَقْطَةٌ [is.] İşkembenin yanında şirden denilen keseye karşılık bir küçük kese.

مَاقِطٌ *cem: مَاقِطٌ [iz.] 1. Meydân-ı harb. 2. Harbın izdihâm-gâhı: (تلاحموا في ماقط الحرب).

اَقِيطٌ *مَاقُوطٌ * [sıf.] 1. Ağır canlı, sakîl (adam). 2. Ahmak, budala.

اَقَاطٌ [iz.] Keş peyniri yapan adam, keşçi.

اَقْطِنٌ [iz.] (Yemen lügatinde) mercimek, maş.

اَقَقٌ cem: اَقَقٌ [is.] Okka, kıyye.

اَقْلٌ *اِقْلِيدٌ * [iz.] (Fârisi كليل veya Yunani Κλις, ιδός'den me'hûz) anahtar, miftâh.

اِقْلِيدِسٌ *اَوْقْلِيدِسٌ * [az.] 1. Hendesenin mûcidi 'addolunan meşhûr hekîm-i Yunani. - [iz.] 2. Fenn-i hendese.

اِقْلِيمٌ [n. "قلم".]

اَقْنٌ *اَقْنٌ cem: اَقْنَةٌ * [is.] Taştan kulübe veya kuş yuvası.

اَقِنٌ *اِقِنٌ * [is.] "اِقِنٌ" yerine "اِقِنٌ" [n. "يقن".]

اَقْنَمٌ [iz.] (n. "قنم").

اَقَاهٌ [iz.] Tâ'at. ("قاه" lafzından maktûbdur. n. "قاه" (قيه)).

*اَقِيٌّ *اَقِيٌّ *اَقِيٌّ * [fl 2.] Hastalıktan nâşi' yemek ve içmekten tıtsinmek: (أقى الرجل).

اِقَاءٌ [iz.] ("وقاء" yerine) bir şey hıfz edecek yer.

*اِقَاءٌ *اِقَاءٌ *اِقَاءٌ * [fl 3.] 1. (birinci masdarla) medyûn zimmetinde olan matlûbu şühûdle sağlamaştırmak: (أقا الرجل). 2. (ikinci masdarla) bir işe teşebbüs etmişken ansızın zuhûr eden bir korkudan nâşi' vazgeçmek.

اِقَاتٌ *اِقَاتٌ * [iz.] Mısır'da (حجر الماسكة) denilmekle ma'rûf bir cins taş.

اِقَادٌ *اِقَادٌ * [ft 1.] Harman dövmek: (أكد الحنطة).

اِقَادٌ *اِقَادٌ * [ft.] (توكيد yerine lügattir) sağlamaştırmak, takviye ve tahkîm etmek: (أكد الشيء).

اِقَادٌ [sıf.] Sağlam, metîn, muhkem: (أمر أكيذ).

*اِقَادٌ *اِقَادٌ * [iz.] Nehivde tevâbi'den bir ma'mûldür ki bir ismi lafzen veya ma'nen te'kîd için irâd olunur: ("لأغوينهم أجمعين", (جاءني زيد نفسه)).

*اِقَادٌ *اِقَادٌ * [iz.] fr: وَاكَادٌ، تَوَاكِيدٌ ve تَأَكِيدٌ *اِقَادٌ * [iz.] Eğerin kaşını ağere rabt eden bağlar.

*اِقَارٌ *اِقَارٌ * [fl 1.] 1. Yerde çukur açmak. 2. Toprağı işlemek, zirâ'at etmek.

*اِقَارٌ *اِقَارٌ * [fl.] Arâzi sâhibiyle ortaklaşa çiftçilik etmek.

تَأْكُرُ * [fl.] 1. Yerde çukur açmak. 2. Toprağı işlemek.

أَكْرَهُ * [is.] 1. Su birikip süzülen çukur. 2. Küre ma'nâsıyla lügat-i gayr-i fasîhadır.

أَكْرَهُ * [iz.] Çiftçi, harrâs.

إِكْرَاهُ * [is. cem.] Lisân-ı fıkıhta ashâbı tarafından ortaklaşa çiftçilere işlettirilen arâzi.

أَكْفُ * [iz.] cem: إِكْفٌ، أَكْفٌ، وَكْفٌ، وَكَيْفٌ * أَكْفٌ Merkeb palan ve semeri.

أَكْفُ * [ft. if'âl] Merkebe palan veya semer urmak.

أَكْفُ * [ft.] 1. Merkebe palan veya semer urmak. 2. Palan veya semer yaptırmak.

أَكْفُ * [iz.] Palancu, semerci.

أَكُّ * [fl.] 1. (havâ) rüzgarsız ve pek sıcak olmak: (أَكُّ يَوْمًا). 2. Teng-dil olmak, sıkılmak: (أَكُّ). - [ft.] 3. Geri çevirmek, döndürmek: (أَكَّهُ) onu döndürdü. 4. Sıkıştırmak: (أَكَّهُ فُلَانًا).

أَكُّ * [fl.] 1. (havâ) râkid ve sıcak olmak: (أَكُّ يَوْمًا). 2. Sıkışmak, tezâhum etmek: (أَكُّ الْوَرْدِ) deve sürüsü sıkıştı. 3. Bir işi büyük görüp göz yılmak: (أَكُّ مِنَ الْأَمْرِ). 4. Yürürken ayakları biribirine çarpmak: (أَكُّ رِجْلَاهُ).

أَكَّةٌ * [is.] Şedâ'id-i zamânededen olan mihnet ve musîbet: (أَصَابَتْهُمُ الْأَكَّةُ، أَرَعَجَتْهُ أَكَّةُ الدَّهْرِ). 2. Râkid havânın muhnağ sığacağı, şiddet-i harâret: (أَرَعَجَتْهُ) (أَكَّةُ الْحَرِّ). 3. Sû'-ı hulk, bed-hûyluk: (بِهْ أَكَّةً) bir kötü hûyu vardır. 4. Garaz, kin, hıkd: (بِقَلْبِهِ أَكَّةً) yüreğinde kin ve garaz vardır. 5. Ölüm, mevt. 6. Şiddet ve gazabla bakış: (أَدَهَشْتَنِي أَكَّتُهُ) şiddet ve gazabla bakışı beni ürküttü. 7. Sıkışma, müzâhame: (مَا هَذِهِ الْأَكَّةُ) bu müzâhame nedir. 8. Havânın pek râkid olması, havâ durgunluğu.

أَكَاكَةٌ * [is.] Şedâ'id-i zamânededen olan mihnet ve musîbet: (أَصَابَتْهُمُ الْأَكَاكَةُ).

أَكِيكٌ * [sıf.] Durgun ve Sıcak (havâ, gün) (يَوْمٌ أَكٌّ، أَكِيكٌ).

أَكْلٌ * [ft 1.] 1. Yemek: (أَكَلْتُ الْخُبْزَ) ekmeği yedim. 2. (mec.) galebe çalmak, başkalarının ehemmiyetini izâle etmek: "أَمَرْتُ بِقَرْيَةٍ تَأْكُلُ الْقَرْيَةَ" sâir-i müdüne galebe çalarak onları husûfa uğratacak ve ehemmiyetlerini imhâ edecek bir medîneye hicretle me'mûr oldum ki maksad cenâb-ı Nebevî Medîne-i Münevvere'dir. (هَذَا حَدِيثٌ يَأْكُلُ الْأَحَادِيثَ) bu bir hadîstir ki sâir-i kelâmları imhâ eder. 3. Mahiv ve ifnâ etmek: (أَكَلْتُ النَّارَ الْحَطْبَ) ateş odunu imhâ etti. (أَكَلْتُ لَحْمَ النَّاسِ) fasıl ve gîybet etmek, çekiştirmek.

أَكْلٌ * [fl.] 1. Kaşınmak: (أَكَلْتُ رَأْسِي) başım kaşınır.

[fl 4.] 1. *يَأْكُلُ، أَكَلٌ، إِكَالٌ، أَكَلٌ* : أَكَلٌ (devenin) karnındaki cenîn tüylenmekle içi gicişmak: (أكلت الناقة). 2. (dişler) aşınıp mahıv olmak: (أكلت أسنانه) 3. Birbirine sürtünmekten aşınmak.

[ft. if'âl] 1. Yedirmek: (أكله الطعام) yemek yedirdi. 2. Bir şey 'ekl ve gasb etti diye da'vâ etmek: (أكله الشيء) filân şeyi filândan da'vâ etti. 3. Halk arasına fitne ilkâ edip birbirine düşürmek: (أكل بينهم). 4. (hurma ve ekin ve sâire) meyve ve mahsûl vermek: (أكل النخل، أكل) (الزرع). 5. Bir adamı diğer bir adama karşı muktedir etmek: (أكله فلاناً).

[ft.] 1. Çok yedirmek, isrâf etmek: (أكل فلان مالي وشربه) filân malımı yedirip içirdi, isrâf etti. 2. Bir şeyi yedi diye birinden da'vâ etmek. 3. Çok yemek: (ظل مالي) (يؤكل ويشرب) (mechûl binâsıyla) malım çok yenir oldu.

[fş.] *يُؤَاكِلُ، مُؤَاكَلَةٌ، إِكَالٌ* : أَكَلٌ Beraber yemek: (أكل فلاناً) filânla birlikte yedi. (galat olarak مواكلة، يواكل، واكل، dahi müsta'meldir).

[fl.] *يَتَأَكَّلُ، تَأَكَّلٌ* : تَأَكَّلَ (تأكل) tahta aşındı. 2. Öfkelenip cûş ve horûşa gelmek. 3. Gazabdan ateş kesilmek. 4. Parlamak: (تأكل السيف) kılıç parladı.

[fl.] *يَأْتِكِلُ، إِيْتِكَالٌ* : إِيْتَكَلَ 1. Aşınmak. 2. Öfkelenip cûş ve horûşa gelmek. 3. Gazabdan ateş kesilmek.

[ft.] *يَسْتَأْكِلُ، إِسْتِيكَالٌ* : إِسْتَأْكَلَ 1. Yiyecek istemek: (استأكله الشيء) ondan yiyecek şey istedi. 2. Birinin malını gasb etmek: (فلان يستأكل الفقراء) fukarânın malını yiyor.

[iz.] *أُكِّلُ* : أُكِّلُ 1. Yiyecek, me'kûlât: (انقطع) yiyeceği kesildi, vefât etti. 2. Meyve, semer: (أكل بستانك دائم) bağçanız meyveden hâlî kalmaz. 3. Rızık, servet: (فلان ذو أكل من الدنيا). 4. Re'y, 'akıl, rüşd, hasâfet-i zihin: (فلان ذو أكل). 5. Mensûcât sıklığı, tokluğu: (ثوب ذو أكل). (İlk iki ma'nâda tâ-ı tefrîdle "أكلة" dahi kullanılır).

[is.] Bir yiyiş: (أكلته أكلة) bir def'ada, birden yedim. 2. Gîybet, çekiştirme. - [sıf.] 2. (أكيل وأكول) mürâdifidir. (aşağıya n.)

[is.] *أُكِّلُ* : أُمَّكَلَةٌ 1. Lukma. 2. Ekmek kursu. 3. 'ale'l-ıtlâk yenecek şey: (ما ذقت عنده أكلة) onun yanında hiçbir şey yemedim. 3. Gîybet, çekiştirme, fasıl.

[is.] *إِكْلَةٌ* 1. Yemek tarz ve sûratı, yiyiş: (يأكل الطعام إكلة حسنة) güzel bir yemek yiyişi vardır. 2. Gicik 'illeti, kaşınma, hekke. 3. Gîybet, fasıl, çekiştirme.

[is.] *أَكْلَةٌ* 1. Gicik, kaşınma. 2. Tuttuğu 'uzvu yiyip bitiren yara, âkile, kurha-ı âkile: (وقعت في رجله أكلة). 3. Karındaki cenîn tüylenmekle içi geçişen dişi deve.

[iz.] *أَكَلٌ* : أَكَلٌ Yemek, ta'âm.

أَكَّالٌ: *إِكَّالٌ* [iz.] 1. Giciş 'illeti, kaşınma.
2. Aşınma. (Bu ma'nâda hemzenin kesri de câ'izdir). 3. Devenin karnındaki cenîn tüylenmekle içinin geçişmesi.

أَكِيلٌ: *cem: أَكَلٌ، أَكَلَةٌ* [sıf.] 1. Yiyici, yiyen.
– (هم) kâfûr ve nıft gibi yakıcı şeyler. – (أكل نفسه) (أكلة رأس) bir başla doycak kadar az adamlardır.

أَكِيلٌ: [sıf.] 1. Yiyen, yiyici. 2. Yenen, yenecek şey: (شيء أكيل) yenecek şey. 3. Biriyle beraber yemek yiyen, hem-sofra: (هو أكيله). 4. Çok yiyen, pisboğaz, ekûl. [iz.] 5. Cânavârın yediği mevâşi. (أكلة dahi denilir).

أَكُولٌ: *أَكَلَةٌ* [sıf.] Çok yiyen, pisboğaz.

أَكِيلَةٌ: [is.] 1. Canavarın yediği mevâşi, koyun, keçi ve sâire. 2. Kesilip yenmek için sürüden ayrılmış koyun.

أَكُولَةٌ: * ve lügat-i rediye olarak: أَكُولَةٌ* [is.] 1. Kısır koyun. 2. Kesilip yenmek için sürüden ayrılmış koyun. 3. Canavâr saydı için tuzağa konulan koyun.

أَكَلَةٌ: [is.] Otlayan hayvânlar, sürü. – (أكلة اللحم) bıçak, ucu keskin değnek, öğendire, kamçı, ateş.

مَأْكَلَةٌ: *مَأْكَلَةٌ* [is.] 1. Uzaktan celb olunan zahîre: (جاء بالمأكلة). Yenecek şey, me'kûlât: (له) مأكلة yiyeceği vardır. – İkinci ma'nâ ile sıfat dahi olur: (شاة مأكلة) yenecek koyun.

مُكَلَّةٌ: [is.] 1. Üç kişilik yemek istî'âb eder çanak. 2. Küçük tencere. 3. 'ale'lıtlâk yemek kabı.

مُكَّالٌ: [iz.] Kaşık, (ملعقة mürâdifi).

مُؤَكَّلٌ: [sıf.] Rızık ve ni'met sâhibi, merzûk.

أَكَّالٌ: *fr: أَكَّلٌ* [iz. cem.] Yenecek şeyler. – (أكال الملوك) hükümdârların emlâk-ı hâssası. – (أكال الجند) 'asker 'ulûfesi. – (ذو الأكال) kabîle re'îsi ki câhiliyyette ganâ'immin rub'unu alırdı.

أَكَّالٌ: [iz.] Yara etlerini yiyip düşüren 'ilâc.

مَأْكَلٌ: *cem: مَأْكَلٌ* [iz.] 1. Yeme, yiyiş. 2. Bir şey yenecek mahal. 3. Yenecek şeylerin celb ve 'ahz olduğu yer.

مَأْكِلٌ: *cem: مَأْكِلٌ* [iz.] Kazanç, kesb, istifâde.

مَأْكُولٌ: *cem: مَأْكُولَاتٌ* [iz.] 1. Yenecek şey. 2. Ra'iyeye, tebe'a. - [sıf.] 3. Aşınmış, oyulmuş (dis ve sâire).

مُسْتَأْكَلَةٌ: [iz. cem.] Zu'afâ ve eytâmın emvâlini gasb ve 'ekl eden zaleme.

أَكْلِيلٌ: ["كَل"] mâddesine nazar oluna.]

أَكَمٌ: *يُؤَكِّمُ، أَكَمٌ* [fch 1.] Bütün otları hayvânlar tarafından yenmek: (أكمت الأرض)

أَكَمٌ: *يُؤَكِّمُ، تَأْكِيمٌ* [fch. tef'îl] Sağrısı büyük olmak: (أكمت المرأة).

اِسْتَأْتَمُّ، اِسْتَأْتَمُّ [fl.] 1. (yer) tepe olmak: (استأتمك الموضع). - [ft.] 2. Oturacak yeri mülâyim bulmak: (استأتم مجلسه).

أَكْمٌ، أَكْمٌ، أَكْمٌ، أَكْمٌ، أَكْمٌ، أَكْمٌ [is.] 1. Bir cins taştan yüksekçe tepe. 2. Etrâfından daha yüksek mahal.

مَأْكَمٌ [iz. s.] Sağrı butu.

مُؤَكِّمَةٌ [sifs.] Sağrısının butları büyük (kadın).

مَأْكُومٌ [sıf.] Gam ve kederden rengi mütegayyir (adam).

اَكْنَةٌ [is.] (yemine وكنة) kuş yuvası.

أَكِيٌّ [ft 2.] Medyûn zimmetindeki alacağı şühûdle sağlamlaştırmak. (أَكَاٌ dahi lügattir).

اِكَاءٌ [iz.] (yemine وكاء) kırba ağzının bağı.

اَلٌ [harf-i ta'rif] İsme dâhil olup medlûlünü ta'rif eder girdiği isimden tenvîni düşürür ve gayr-i münsarif isimleri münsarif hükmüne koyup kesre aldırır. Hemzesi hemze -i vasldır ve girdiği ismin ilk harfi hurûf-ı şemsiyyeden ise (ل) dahi okunmayıp harf-i mezkûr tekerrür eder, yani şeddelenir.

Bu harfin ta'rîfi iki türlüdür: 'Ahdî, ki ismin ma'hûd ve ma'rûf olduğuna delâlet eder; ve cinsî, ki bütün cinsini şâmil olur. Ta'rîf 'ahdî ya zikrî olur, ki zikri sebk etmiştir: "كما أرسلنا إلى" فرعون رسولاً فعصى فرعون الرسول gibi. Ya zihnî olur

ki zikir olunmadığı hâlde zihnen ma'rûf olmakla mezkûr hükmündedir: "إذ هما في الغار" ve "إذ يباعدونك" gibi ve yahut 'ahd-ı huzûrî olur: (جاءني هذا الرجل) gibi. Ta'rîf-i cinsî dahi ya cinsin ifrâdini istiğrâk içindir: (خلق الإنسان ضعيفاً) gibi yahut cinsin hasâ'ısını şümûl içindir: (الرجل زيد) gibi ki ricâlin hasâ'ısını câmi' olması merâm olunur: "وجعلنا من الماء كل شيء حياً" gibi. A'lâma giren harf-i ta'rîf zâ'id 'ad olunur: (اللوات، العزى، النعمان، الحارث، الضحاك) gibi a'lâmın hangilerine harf-i ta'rîf girip hangilerine girmediğini ayırmak semâ'a mütevakıftır. Esmâ-ı a'dâdın mürekkeplerinde birinci cüz'üne girer: (مائة الألف) gibi. Ma'tûflarında da ikisine girer: (الثالث والعشرون) gibi.

bazen ism-i mevsûl olur: (الرأيت) yani (الذي) (رأيت).

Nâdiren (هل) yerine harf-i istifhâm olur: (أل فعلت؟) yani (هل فعلت؟)

أَلَا [harf-i istiftâh] Feth-i kelâm için müsta'mel olup aslı hemze-i istifhâm ile (لا) harf-i nefyinden mürekkebe olmakla "değil mi" ma'nâsını mutazammındır. Bu da: 1. Tenbîh içindir: "ألا إنهم" gibi ki agâh ol! ve hâ! demektir. 2. Tevbîh ve ta'zîr içindir:

ألا ارعوا لمن ولت شبيبته وأذنت بمشيب بعده هرم

gibi. 3. Temennî içindir: (رجوعه ألا عمر ولي مستطاع) gibi. 4. Nefiden istifhâm içindir ki cüz'eyn-i mürekkebinin ayrı ayrı ma'nâsı murâd olunur:

gibi. إذا اصطبار لسلمى أم به جلد إذا ألقى الذي لاقاه أمثالي

5. 'arz için yani rıfk ve mülâyemetle bir şey taleb içindir: "ألا تحبون أن يغفر الله لكم" ki bu da istemez misiniz? demekle cüz'eyn-i mürekkebinin ayrı ayrı manaları murâd olunur. 6. Tahzîz yani has ve iğrâ içindir: "ألا تقاتلون قوما نكثوا أيمانهم" gibi. İlk dört mahal cümle-i ismiyye ve diğer ikisi cümle-i fi'liyyeye mahsûstur.

ألا (لا) beytinde (لا) رجل جزاء الله خيرا يدل على محصلة تبييت (ثروني) yani bana göstermez misiniz? takdîrindedir.

ألاء: [icz.] Serh ağacı, mersin ağacına müşâbih olarak meyvesi pek acı ve evrâkı kışın düşmez bir çöl ağacıdır ki yaprak ve meyvesi dibâğatta müsta'meldir. (طعم الألاء أحلى) (من المن وهو أمر من الألاء عند المن (dm.).

مألوء: [sıf.] Serh ağacı yaprak ve meyvesiyle dibâğat olunmuş (sahtiyân, tulum ve sâire).

يَأْلِبُ، يَأْلِبُ، يَأْلِبُ، أَلْبُ [fl 2,1.] 1. Her taraftan üşüşüp toplanmak: (ألب إليه القوم). 2. Koşmak, 'acele etmek: (ألب الرجل). 3. Dönmek, 'avdet etmek: (ألب إليه). 4. Muttasilen yağmur yağmak: (ألبت السماء). 5. Toplanmak: (ألبت الإبل). - [ft.] 6. Toplanmak, toplayıp götürmek: (ألب الإبل). 7. Erkek merkeb dışisini önüne katıp şiddetle kovalamak: (ألب الحمار طريدته) 8. Cem' ve tahşîd etmek: (ألب الجيش).

يُؤَلِّبُ، تَأْلِبُ [ft.] Halkı birbirleri aleyhine kışkırtıp aralarını bozmak, ifsâd etmek: (ألب بين القوم).

يَتَأَلَّبُ، تَأَلَّبُ [fl.] Toplanmak, ictimâ' etmek.

أَلْبُ: [iz.] 1. Sâki-i bezm-i 'işretin cümbüş ve neşâtı. 2. Hevâ ve hevese meyil ve inhimâk. 3. Susama. 4. Körpe kuzu derisi. 5. zehr-i kâtil. 6. Şiddetli kovalama. 7. Harâret ve sıtma şiddeti, ateş. 8. Çıbanın iyileşmeye yüz tutması. 9. Düşmanın me'mûl etmediği cihetten şebîhûn etmek tedbiri.

إِلْبُ: [iz.] 1. Sere, baş parmakla şehâdet parmağının uçları arasındaki mesafe. 2. Ağaç kavununa müşâbih ve hayvânât için semm olan bir nev' ağaç.

أَلْبَةٌ: [is.] Deriden kalkan.

أَلْبَةٌ: [is.] Açlık, mecâ'a.

تَأَلَّبُ: [iz.] 1. Gövdesi topaç yaban eşeği ve dağ keçisi. 2. Çöl ağaçlarından bir ağaç. - [sıf.] 3. Tıknâz ve topaç (adam). Mü'ennesi (ة) ile olur.

أَلْبُوبُ: [sıf.] 1. Toz toprakları kaldıran soğuk rüzgara ıtlâk olunur: (ريح ألبوب). 2. Kuyudan sür'at-i fevka'l-'âde ve neşât ve şetâretle su çeken (adam).

مِئَلْبُ: [sıf.] Serî', cest ü çalak: (رجل كئلب).

يَأْلِبُ، أَلْبُ [ft 2.] 1. Birinin hakkını azaltmak, hakkının bir mikdârını yemek: (حقه ألبته). 2.

İşinden çevirmek, vazgeçirmek. 3. Alıkoymak, mani' olmak. 4. And vermek, yemîn ettirmek. 5. Şehâdetini talep etmek, şâhid olmasını teklîf etmek. 6. Bühtân ve iftirâ etmek.

يُؤْلِتُّ، إِيْلَاتٌ [ft. if'âl] Birinin hakkını azaltmak, eksiltmek, hakkının bir mikdârını yemek: (حقه ألته).

[is.] 1. Az bahşîş, 'atıyye-i kalîle. 2. Bilerek yalan yere olunan yemîn, yemîn-i gamûs.

إِنْتَلَخَ، يَأْتَلِخُ، إِنْتِلَاخٌ [fl.] 1. Karış muruş, karmakarışık olmak: (انتلخ الأمر عليهم). 2. Çayırın otları uzayıp birbirlerine karışmak: (انتلخ العشب). 3. Karında yel dolaşmak: (انتلخ ما في البطن). 4. (süt) ekşimek: (انتلخ اللبن). ("ولخ" aslından olmak dahi muhtemeldir).

إلخ (إلى آخره): إلخ ta'bîrinin muhtasarıdır.

أُلِدَ، إِيْدَةٌ، إِيْدَةٌ [ald] veled, vilâde ve velde yerine lügatlerdir. ["ولد" mâddesine n.]

يَتَأَلَّدُ، تَأَلَّدٌ [fl.] Mutehayyir olmak: (تألد الرجل).

يَأْلِزُ، أَلْزٌ [ft 2.] Bir şeye müdâvemet ve mülâzemet etmek: (ألز الشيء، ألز به).

يَأْلِزُ، أَلْزٌ [fl 4.] Muztarib ve bî-karâr olmak: (أز الرجل).

يَأْلِسُ، أَلْسٌ [ft 2.] 1. Hıyânet etmek: (ألسه). 2. Aldatmak, dolandırmak. 3. Çalmak, serikat etmek: (ألس المال). - [fl.] 4. Yalan söylemek. 5.

Re'yinde hata etmek: (ألس في رأيه). - [ch.] 6. 'aklı muhtal olmak: (ألس الرجل).

يُؤَالِسُ، مُؤَالَسَةٌ [fl.] Hıyânet etmek: (هو لا يدالس ولا يؤالس) kimseye hud'a ve hıyânet etmez.

يَتَأَلَّسُ، تَأَلَّسٌ [fl.] veca' göstermek: (ضربته فما تألس) urdum da acıdığımı izhâr etmedi.

[iz.] 1. Şübhe, töhmet, sû-i zan götürecektir şey: (أعوذ بالله من الألس). 2. Bir sebepten dolayı hulk ve tabî'atın tebeddülü: (ما هذا الألس). 3. Delilik, cünûn: (أصابه الألس). 4. Kötü asıl ve neseb: (هو من ألس) kötü bir asıldandır. 5. Re's-i mâddede beyân olunan fi'lin masdarıdır.

[iz.] Delilik, cünûn, ihtilâl-i şu'ûr. ألس

مَأْلُوسٌ [sıf.] 1. Deli, çılgın, mecnûn, muhtell'üş-şu'ûr. 2. Yağı alınmamakla acı olmuş süt.

[iz.] Delilik, cünûn. *أَوْعٌ* ألع

[sıf.] Deli, çılgın, mecnûn. *مَأْلُوعٌ*

[ft 2.] Birine bin şey vermek: (ألفه) ona bin şey verdi. *يَأْلِفُ، أَلْفٌ* أالف

[ft 4.] 1. Biriyle ülfet ve ünsiyet etmek, birine alışmak. 2. Bir yere alışmak, imtizâc etmek. 3. Mûnis olmak, alışmak, vahşîliği zâ'il olmak.

[ft. if'âl] 1. Bine iblâğ etmek: *يُؤْلِفُ، إِيْلَافٌ* أالف 2. Bir yere

alışmak, imtizâc etmek: (ألف المكان). 3. Birini bir yere alıştırmak: (ألف فلاناً مكان كذا). - [fl.] 4. Bine bâliğ olmak: (ألفت الدراهم). 5. Deve bir hilâf-ı kâ'ide ağaç budağı yiyip 'akabinde su içmek: (ألفت الإبل).

ألف: [ft.] 1. Ülfet ve ünsiyet ettirmek. 2. Barıştırmak, uzlaştırmak: (ألف بينهم) aralarını buldu. 3. Birleştirmek, bir yere getirip cem' etmek. 4. Kavâ'id ve ma'lûmâtı cem' edip sıralamak, kitâb tertib ve tanzîm ve tasnîf etmek. 5. Bir aded ve mikdârı bine iblâğ etmek. 6. Elif harfini yazmak, elif çekmek.

ألف: [ft.] 1. Biriyle ünsiyet ve mu'âşeret etmek: (ألف فلاناً). 2. Bir yere alışmak, imtizâc etmek: (ألف المكان).

ألف: [ft.] 1. Birini celb için ülfet ve ünsiyet ve müdârâ etmek, yeltenmek: (تألف). - [fl.] 2. Toplanıp bir araya gelmek: (تألف القوم).

ألف: [fl.] 1. Toplanıp bir yere gelmek: (انتلف القوم).

ألف: [fl.] 1. Toplanmak, birleşmek: (تألف القوم).

ألف: [ft.] 1. Birinin ülfet ve ünsiyetini talep etmek.

ألف: [ad.] Bin hezâr: (ألف سنة) onlar meyânında bin sene durdu. (وهم ألف) bin bir gece kitâbı. (ألف ليلة وليلة)

onlar binlerledir. Hadd-i zâtında müzekker olup derâhim i'tibârıyla te'nîsi câ'izdir: (هذه ألف) yani (ألف درهم). Mümeyyizi dâ'imâ müfred ve izâfetle mecrûr olur.

ألف: [is.] 1. Hurûf-ı hicânın birincisi olan (l) harfi. 2. Bekâr, ergen, 'azeb. 3. Kolun iç tarafında bir damarı. 4. Bir tek şey. -[sıf.] 5. Ülfet ve ünsiyet eden, dost, âşinâ. (أليف mürâdifi).

ألف: [sıf.] 1. Ülfet olunan, hemdem, enîs, âşinâ. 2. Bir kadınla münâsebeti olan erkek ve bir erkekle münâsebeti olan kadın, dost. 3. Dördüncü bâbdan (ألف) fi'linin masdarıdır. Kemâ merre.

ألف: [is.] 1. Ünsiyet, dostluk, âşinâlık. 2. Alışıklık, i'tiyâd.

ألف: [sıf.] 1. Bildik, âşinâ. 2. Dost, enîs, hemdem. 3. Alışılmış, imtizâc olunmuş, me'lûf (şey yahut yer).

ألف: [sıf.] 1. Herkesle görüşüp ülfet eden, girgin.

ألف: [sıf.] 1. Herkesle bî-muhâbâ görüşüp ülfet ve ünsiyet eden (adam).

ألف: [iz.] 1. Alışılan yer. 2. Av hayvânlarının melce'i olan gür ve sık ağaçlık.

ألف: [iz.] 1. Kitâb cem' ve tasnîf ve tanzîmi. 2. Tasnîf ve tahrîr olunmuş kitâb. - (علم التأليف) 'ilm-i musîkâ. - (تأليف النسبة) nisbet-i (riyâziyye ıstılâhında)

mü'ellefenin istihsâlı için bir nisbetin diğer bir nisbete darbı.

إِيْلَافٌ: [iz.] 1. 'ahd, peymân. 2. Kervan ve kavâfil-i tüccârının bir yerden sâlimen mürûru için alınan icâzet ve müsâ'ade: "قريش لإيلاف". 3. İf'âl bâbından (الف) fi'linin masdarıdır. Kemâ merre.

إِيْتِلَافٌ: [iz.] (bedî' ıstılâhında) tenâsüb. – (انتلاف القافية) temkîn. – (انتلاف اللفظ باللفظ) elfâz beyninde garâbet ve isti'mâl ve sâir-i cihetlerce tenâsüb. – (انتلاف اللفظ بالمعنى) elfâz ile ma'âni beyninde yine cihât-ı mezkûrece tenâsüb.

مُؤْتَلَفٌ: [sıf.] (hadîs ıstılâhında) beyne'r-rüvât müttfekun-'aleyh. – (المؤتلف والمختلف) hatten müttfekun-'aleyh ve nutka ve teleffuzca muhtefün-'aleyh olan (isim, künye veya lakab). – ('arûz ıstılâhında) (دائرة المؤتلف) şî'ir bahırlarının ikinci dâ'iresi ki eczâsının cümlesi sübâ'idir.

مُؤَلَّفٌ: [iz.] Kitâb cem' ve tahrîr eden (adam), kitâb sâhibi, musannif, muharrir.

مُؤَلَّفَةٌ: [sıfs.] Te'lif fi'linin ism-i mef'ûlüdür. (المؤلفة قلوبهم) mü'ellefe-i kulûb ki sâirleri dîn-i islâmı kabûle tergîb için ganâyimden hıssa tafrikıyla ve sâir-i mükâfâtla cânib-ı Hazret-i Nebvîden celb ve istimâle buyrulan sâdât-ı Arabtan bir takım zevât olup Mu'âviye Bin Abi Süfyân dahi bu cümledendir.

أَلَقٌ: [fl 2, 4.] 1. *يَأْلُقُ، أَلِقُ، يَأْلُقُ، أَلِقُ، إِلاقٌ* *أَلَقٌ: Yağmursuz şimşek çakmak: (ألقى البرق). 2. Yalan söylemek. - [ch.] 3. Çıldırmaq, deli olmak.

تَأَلَّقَ: [fl.] 1. (şimşek) yağmursuz çakmak: (تألق البرق). 2. Parlamak, parıldamak (تألق الكوكب). 3. (kadın) pek süslü olmak. 4. (kadın) kavha için sıvanıp başını kaldırmak: (تألفت المرأة).

إِنْتَلَقَ: [fl.] *يَأْتَلِقُ، إِنْتَلَقَ* *إِنْتَلَقَ: Parlamak, parıldamak: (انتلق البرق).

أَلَقٌ: [iz.] *أَلَقٌ* *أَلَقٌ: Delilik, cünûn.

إِلْقٌ: [iz.] Erkek kurt. 'ale'l-ıtlâk kurda dahi derler.

إِلْقَةٌ: [is.] 1. Dişi kurt. 2. Dişi meymun. 3. Cür'etli ve şirrîre karı.

أَلْفَةٌ: [is.] 1. Yağmursuz şimşek. 2. Parlama, leme'ân.

إِلَاقٌ: [sıf.] Yalancı, hilekâr.

أَلَاقٌ: [iz.] *أَلَاقٌ* *أَلَاقٌ: Yağmursuz şimşek, berk-ı kâzib.

أَلِقٌ: [sıf.] Parlayan, parlak, lem'adâr.

إِلْقٌ: [sıf.] Parlak, lâmi', dirahşân.

أَلِيقٌ: [iz.] Parlama, lem'a: (ألقى البرق) şimşek parlaması.

أَلِيقٌ: [sıfs.] Kurt gibi yerinden sıçrayan (karı).

أَلْوَقَّةُ [is.] Kaymakla hurmadan mürekkebe
bir nev' tatlı.

مِثْلُ [sıf.] 1. Şaşkın, ahmak. 2. Bunak,
ma'tûh.

مَأْوُوقٌ *مَأْوُوقٌ [sıf.] Deli, çılgın, mecnûn,
dîvâne.

أَوْلُقٌ [iz.] 1. Delilik, cünûn. 2. Hâlid Bin
Velîd (rzh)'in kılıcının ismidir.

عَلِكٌ *يَأْلِكُ، أَلِكٌ *أَلِكٌ [ft 1.] (at) gemini çiğnemek (علك
gibi): (ألك الفرس للجام).

يَأْلِكُ *يَأْلِكُ، أَلِكٌ، أَلِكٌ، أَلِكٌ، أَلِكٌ *أَلِكٌ [fl 2.]
Elçilik etmek: (ألك بين القوم).

يَسْتَأْلِكُ *يَسْتَأْلِكُ، اِسْتِئْلَاكٌ *اِسْتِئْلَاكٌ [fl.] Elçilik etmek,
bir nâme veya me'mûriyyet ve siparişi hâmil
olmak: (استألك مآلكته) siparişini veya nâme-i
mevdû'unu götürdü.

مَأْلُوكٌ *مَأْلُوكٌ cem: مَأْلُوكٌ [iz. s.] 1. Elçilik,
risâlet, sefâret. 2. Elçiye tevdî' olunan nâme.

أَلْوُوكَةٌ [is.] Elçilik, risâlet. 2. Elçiye tevdî'
olunan nâme ve sipariş.

مَأْوُوقٌ [sıf.] (مألوق yerine) deli, mecnûn.

مَلِكٌ [iz.] Aslı (ملك) olup bu mâddeden
olduğu maznûndur. [n. ملك.]

أَلِكْنِي (ألكني) ve ma'nâsı
beni elçi kullan iken lafzını değişmekle beraber
ma'nâsı dahi değişip "bana elçilik et" makâmında
müsta'meldir:

ألكني إلى قومي السلام رسالة بأية ما كانوا ضعافا ولا عزلا

يَأْلُ، يَأْلُ، يَأْلُ *يَأْلُ [fl 1,2.] 1. Sür'at ve ihtizâzla
yürüme. 2. Titreyip sallanarak ıztırâbla
yürüme: (أل الرجل في مشيه). 3. (renk) parıl parıl
parlamak: (أل اللون). 4. Koşarken omuz başları
sıçrayıp oynamak: (ألت فرائضه). - [ft.] 5. Harbe ile
dürtmek: (أل فلاناً). 6. Kovmak, tard ve def' etmek:
(أل). 7. Seyrek seyrek dikmek, teğellemek,
eylemek: (أل الثوب). 8. Birini biri üstüne havâle ve
musallat etmek, haml ettirmek: (ما ألك علي) seni
benim üstüme kim musallat etti. 9. Sormak: (أل
فلان فأطال المسألة) filân sordu ve soruşu uzattı.

يَأْلُ، يَأْلُ، يَأْلُ *يَأْلُ [fl 2.] 1. İnlemek, âh
ve enîn etmek: (أل المريض). 2. Musîbet
hengâmında bağırıp figân ve feryâd etmek: (أل
الرجل). 3. Bülend-âvâz ile du'â etmek. 4. (at)
kulaklarını kalem gibi dikmek: (أل الفرس). 5. Av
kuşu ava salmaktan imtinâ' etmek: (أل الصقر). 6.
Giryeye ve zârî ve tazarru'la du'â etmek: (أل الرجل).

يَأْلُ *يَأْلُ، أَلُّ *أَلُّ [fl 4.] 1. (dişler) çürüyüp
bozulmak: (ألت أسنانه). 2. (tulum) kokmak: (ألت
السقاء).

يَأْلُ، يَأْلُ، يَأْلُ *يَأْلُ [ft.] Sivriltilip keskin
etmek.

يَأْلُ [iz.] 1. 'ahd ve peymân: (بينهما إل). 2.
Yemîn, kase, half. 3. Komşuluk. 4. Karâbet,
hasımlık. 5. Asıl, iyi soy, cins: (هو من إل) iyi
soydandır, cinstir. 6. Hâlis ma'den. 7. Buğz ve
kin, 'adâvet: (به إل) garaz ve kini vardır. 8.

Tanrılık, rubûbiyyet: (أُنْبِتَكَ بِمَثَلِ ذَلِكَ فِي إِلِ اللَّهِ). 9. vahy, ilhâm-ı rabbânî. 10. zimmet. 11. zinhâr, emân. 12. Musîbet vukû'unda çok keder izhâr edip feryâd ve fiğân etme: "عَجِبَ رَبُّكُمْ مِنْ الْكَمِّ". 13. Lisan-ı İbrânide (إله) ma'nâsı ifâde edip mürekkebâtinde (ئيل) yazılır: (اسرائيل، جبرائيل) gibi.

أَلٌ: [iz.] Bir şeyin evveli, ibtidâsı: (هذا أله) bu ibtidâsıdır. (أول) kelimesiyle münâsebet-i iştikâkiyyesi yoktur).

أَلَّةٌ: *cem: *إِلَالٌ [is.] 1. Demiri yassı harbe. 2. Silâh, âlet-i harb. 3. Ucu çatal değnek veya sırık. 4. Harbe ile uruş. 5. İnilti, enîn: (نمت ما من ألتة) iniltisinden uyumadım. 6. Suyun çağılıtsı.

إِلَّةٌ: *cem: *إِلَلٌ [is.] 1. İnilti nev'i. 2. Karâbet.

أَلَّةٌ: *cem: *أَلَلٌ [is.] Mer'âsı uzak sürü.

أَلَلٌ: [iz.] 1. Bıçak safhası, yüzü. 2. Omuzun arkasındaki etç (Bu iki ma'nâda ile en ziyâde tesniyesi "اللان" müsta'meldir). 3. Dişlerin kısa ve ağzın içe doğru mâ'il olması. ("يلل" gibi). 4. Savt, ses. 5. Hayvânın beyaz ve siyah olarak alaca rengi. 6. Masdardır. (Yukarıya n.).

إِلَلٌ: *cem: *أَلَلٌ (أَلَّةٌ، أَلَّةٌ، أَلَّةٌ) isimlerinin cem'idir.)

أَلَالٌ: [iz.] Bâtıl: (هو الظلال بين الألال) boş ve bâtil şeydir.

إِلَالٌ: [iz.] 1. Yassı demirli harbe. 2. Beytül-harâm, ka'be-i mu'azzama. (إله) isminin dahi cem'idir).

أَلِيلٌ: [iz.] 1. Sıtma ıztırâbı ve titremesi: (أخذته أليل الحمى). 2. Taş çağırtısı. 3. Suyun çağılıtsı. 4. İnilti, enîn.

أَلِيلَةٌ: [sıfs.] Evlâdı vefât etmiş (kadın): (امرأة أليل وأليلة).

أَلِيلَةٌ: [is.] 1. Mer'âsı uzak sürü. 2. Küçük mahfe. 3. İnleme, enîn.

إِلِيٌّ: [sıf.] Allah'a mensûb, rabbânî: (هذا أمر إلي).

مِئْلَانٌ: [izt.] Yaban öküzünün boynuzları ki câhiliyyette Arablar arasında nazara karşı kullanılırdı.

مَوْلٌ: [sıf.] Beyazlı siyahlı alaca: (ثور مولى).

أَلَا: harf-i tahdîd olup cümle-, fi'liyye-i haberiyyenin başına girer ve fi'l-i muzârî' olursa iğrâ ve teşvîk, ve mâzî olursa tevbîh ve ta'zîr beyân eder: (ألا صلّيت) namaz kılsana! (ألا تصلي) namaz kılmaz mısınız?

(أَن) masdariyya veya tefsîriyye ile lâ-ı nâfiye veya nâhiyeden mürekkeb olarak kurb-ı mahredden dolayı nûn'un lâma tahvîliyle ve idgâmla hâsıl olan (ألا) başkadır: "ألا تعلقو علي" (أَن) demektir.

إلا: birkaç vecih üzere müsta'meldir: 1. Cümlenin müfâdından tefrîk ve istisnâ eder: " فشرّبوا منه إلا " yerine müsta'mel olan (إلا) ki istisnâ ettiği ism müstesnâ minhun medlûlüne dâhildir: " لو كان فيهما آلهة إلا الله " ki bu âyet-i kerîmede mürâdu'l-lâh Cenâb-ı Allah ile başka âlihe dahi olaydı demektir. 3. Vâv-ı 'âtîfe yerine müsta'mel olan (إلا): " لئلا يكون (ولا الذين ظلموا) " ki "الذين ظلموا منهم للناس عليكم حجة إلا takdîrindedir. Bu makâmda lisânımızda dahi illâ kelimesi müsta'mel olup meselâ yemişleri illâ üzümlü çok severim deriz. 4. zâ'ide olur (لا يزال) (لا يزال الدهر متقلباً) ki (الدهر إلا متقلباً) ederken (إلا) (الدهر إلا متقلباً ليس) idhâl olunmuştur. 5. Esmâ-ı a'dâda nuksan beyân eder: (ألف سنة إلا خمسين) bin seneden elli eksik.

(إن) harf-i şartıyla lâ-ı nâfiyeden mürekkebe olan (إلا) başkadır: (إن لا تقم أقم) (إلا تقم أقم) yani sen kalkmazsan ben kalkarım demektir.

(إلا) ile istisnâ olunan müstesnâ cümlede nefy ve istifhâm olmazsa mansûb ve cümle menfî yahut istifhâmî olursa müstesnâ minhu gibi okunur: (فشرّبوا منه إلا قليلاً) ve (ما فعلوه إلا قليلاً منهم).

"لذي" [ism-i mevsûl] *الذي* :التي mâddesine n.)

يَأْلَمُ، أَلَمٌ [fl 4.] 1. Ağrımak, acımak: (ألمت بطني) karnım ağrıyor. 2. Mahzûn ve mükedder ve müte'ellim olmak.

يُؤْلِمُ، إِيلَامٌ [ft. if'âl] 1. Ağrıtmak, acıtmak. 2. Mahzûn ve mükedder etmek.

تَأْلِيْمٌ، تَأْلِيْمٌ [fl.] 1. Ağrıtmak, acıtmak. 2. Mahzûn ve mükedder etmek.

يَتَأَلَّمُ، تَأَلَّمَ [fl.] 1. Ağrımak, acımak. 2. Bir yeri ağrıtmak, bir yerinde ağrı duymak. 3. Mahzûn ve mükedder olmak.

أَلَمٌ، أَلَمٌ [iz.] 1. Ağrı, acı, sancı. 2. Dert, keder.

[sıf.] Dert-nâk, tasalı: (رجل ألم)

أَيْلَمَةٌ [is.] 1. Ağrı, acı. 2. Oynama, kımıldanma, hareket: (ما به أيلمة). 3. Ses, sedâ, savt: (سمعت أيلمته).

[sıf.] 1. Ağrıtan, acıtan, elem ve veca'ı mûcib. 2. Veca' ve ağrısına tahammül olunmaz, pek şiddetli: (عذاب أليم).

[is.] Hisset, denâ'et, alçaklık, pintilik.

(إلى) den mübdel) ne vakte dek.

[iz.] (Yunani Ἀδάμας'den mübdel) elmâs, cevher.

[fl 3.] *يَأْلَهُ، إِالَهُ، أُوْهَيْتُهُ* :أَلَهُ tapınmak.

[ft 1.] *يَأْلَهُ، أَلَهُ* :أَلَهُ te'mîn etmek: (ألهه).

[fl 4.] *يَأْلَهُ، أَلَهُ* :أَلَهُ 1. Hayrân olmak, hîrette kalmak. 2. Bir dert ve kedere sabır

etmeyip ziyâde acımak: (أله على فلان). 3. Korkudan birine ilticâ etmek, kaçıp sığınmak: (أله إليه)

تَأْلِيَةً* [ft.] 1. Tanrı nazarıyla bakmak, putperestler 'âdetince âlihe yani ma'bûdlar sırasına komak. 2. 'ubûdiyyet da'vâsını etmek, âlihe sırasına geçmek.

إِلَهَةٌ* [i.] Ma'bûd (gerek hakîki ve gerek mevhum veya bir sanemden 'ibâret olsun), tanrı: "يا موسى اجعل لنا إلهًا كما لهم إلهة".

إِلَهٌ* [al] harf- ta'rifîyle "إله" kelimesinden mürekkebtir. Cenâb-ı vâcibü'l-vücûd 'Azze ve 'Alâ. Münâdâsı katı' veya vasl ile (يا الله) ve şâz olarak (اللهم) olur. (ل) harf-i cerrîyle beraber (الله) olur.

إِلَهَةٌ* [is.] 1. Dişi i'tibâr olunan ma'bûde-i bâtile, dişi sanem. 2. Yılan. 3. Yeni ay, hilâl. 4. Güneş, şems. (Bu son ma'nâda hemzenin karekât-ı selâs ile kırâ'atı câ'izdir).

إِلَهَةٌ* [is.] Güneş, şems.

إِلَهِيَّةٌ* [is.] 1. Tanrılık, ulûhiyet.

إِلَهِيَّةٌ* [sıf.] Ulûhiyyete ve Cenâb-ı Allah'a mensûb ve müte'allik. – (العالم الإلهي) 'âlim-i lâhût.

إِلَهِيَّاتٌ* [is. cem.] 'İlmü'l-ilâhiyyât, felsefenin vücûd-ı mutlakdan bahseden kısmı.

يَأْتِي* [fl. 1.] 1. Nâkıs ve kasîr olmak. 2. Gecikmek, gevşek davranmak,

betâ'et ve rehâvet göstermek. 3. Kibir ve gurûr göstermek, mağrûr ve mütekebbir olmak. 4. Muktedir olmak, yapabilmek, becermek. 5. Bırakmak, terk etmek: (لا آلو جهداً) cehdi elden bırakmam, çalışmaktan geri kalmam.

يَأْتِي* [fl. if'âl] 1. Yemîn etmek. 2. zevceden ictinâbı mûcib bir yemîn etmek: (ألى (من إمرأته). 3. (yer) koyun ve keçi gübresiyle gübrenmek.

يَأْتِي* [fl. tef'îl] 1. 1. Nâkıs ve kasîr olmak. 2. Gecikmek, gevşek davranmak. 3. Tekebbür etmek.

يَأْتِي* [fl. tef'îl] 1. Yemin ve kaseem etmek.

يَأْتِي* [fl.] 1. Yemîn etmek. 2. Nâkıs olmak. 3. Betâ'et ve te'enni göstermek. 4. Muktedir olmak.

أَلُو* [iz.] 1. 'Atıyye, bahşîş, vergi. 2. Koyun ve keçi gübresi.

أَلُوَّةٌ* [is.] 1. Ok atımı mesâfesi (Mürâdifî "غلو"). 2. Vüs'at, refâh. 3. 'Ûd ağacı.

أَلُوَّةٌ* [is.] 1. Ok atımı mesâfesi (Mürâdifî "غلو"). 2. Vüs'at, refâh. 3. 'Ûd ağacı.

أَلُوَّةٌ* [is.] 1. Ok atımı mesâfesi (Mürâdifî "غلو"). 2. Vüs'at, refâh. 3. 'Ûd ağacı.

أَلُوَّةٌ* [is.] 1. Ok atımı mesâfesi (Mürâdifî "غلو"). 2. Vüs'at, refâh. 3. 'Ûd ağacı.

أَلُوَّةٌ* [is.] 1. Ok atımı mesâfesi (Mürâdifî "غلو"). 2. Vüs'at, refâh. 3. 'Ûd ağacı.

Gayr-i [sıf.] *أوالى cem: أليّة s: (الالى) * آل: miktendir, elinden iş gelmeyen.

[iz.] Serh ağacı. ("الأء" mâddesinde dahi geçti).

[sıf.] Serh ağacı yaprak ve meyvesiyle dibâğat (sahtiyân).

[is.] *مآلى cem: مئلاء: Ölülere ağlayan ücretli kadınların ellerinde tutukları mendil.

[fl 4.] *يالى, ألى: ألى (insan veya hayvânın) sağrısı veya kuyruğu iri ve etli olmak: (ألى الكبش, ألىت (المرأة)).

[is.] *ألىان s: ألىات, ألىا cem: ألىة: 1. İnsan ve hayvân sağrısı ve sağrı butları. 2. Koyunun iri kuyruğu. 3. Baş parmağın dibindeki lob et. 4. Baldırın lob eti. 5. İç yağı. 6. Açlık.

[is.] Yan, taraf, cânib: (جاء من إلىته) إلىة: onun cânibinden geldi.

s: ألىي cem: ألىان, ألى, ألى: ألىان ألىانة, ألىاء: [sıf.] *ألىي, ألىانات, ألىا, ألىاء cems. Sağrısı veya kuyruğu iri ve etli.

[iz.] *ألىاء cem: ألىي, ألى, ألى: ألىاء: *ألىي: Ni'met: "فبأى ألىاء ربكما تكذبان" tekzîb edeceksiniz?

[sıf.] Çok yemîn eden. ألىي:

[harf-i cerr] 1. zaman ve mekân i'tibârıyla intihâ beyân edip lisânımızda (-yA) ve (-yA kadar) edâtlarıyla ifâde olunur: "أتموا الصيام إلى"

"أسرى بعده من المسجد الحرام إلى المسجد الأقصى", "الللىل (إلى) bana, (إلى) sana, (إلى) ne vakte dek, (إلى) kaçta kadar. 2. Ma'iyet yani (ile beraber) ma'nâsı ifâde eder: "من أنصارى إلى الله" yani (مع الله). 3. Tebyîn yani mecrûrunun mahabbet veya buğz beyân eden mâ-kablinin ma'nen fâ'ili olduğunu beyân eder, ve mâ-kabli fi'l-i ta'accüb veya ism-i tafdîl olur: "رب السجن أحب إلى". 4. (ل) harf-i cerri yerine kullanılıp mâlikiyyet beyân eder: (الأمر) (إلى) emir senindir. 5. (فى) harf-i cerri yerine isti'mâl olup zarfiyyet beyân eder: "للىجمعنكم إلى" "يوم القىامة" yevm-i kıyâmette sizi cem' edecektir. 6. (من) harf-i cerri yerini tutup ibtidâ'iyet yani (-DAn) ma'nâsı ifâde eder:

(فلا ىروى منى) "أىسقى فلا ىروى إلى ابن أحمرا" demektir. 7. (عند) yerine geçip yanında ve 'inde demektir: "أشهى عندى" "أشهى إلى من الرحق السلسل" hükmündedir. 8. zâ'ide olur: "واجل أفئدة من الناس" ki "تهوى إلىهم" hükmündedir.

[ma'nâ-ı fi'il] 1. Sakın, uzak ol, karışma: (إلىك عنى) bana karışma. 2. Al: (العصا إلىك) değneğı al. 3. (أذهب إلىك) işine bak.

[ma'nâ-ı fi'il] Bana koşun! bana getirin! haydin!

[harf-i 'atıf] 1. İki şeyden hangisinin olduğunu su'âl için isti'mâl olunup birinci kısmı (أ) harf-i istifhâmına mukârin olur. Ve bu takdîrde (أم) = yoksa ma'nâsını ifâde eder: "أرباب متفرقون خىر أم" "الله الواحد القهار" müteferrik ma'bûdlar mı iyidir yoksa vâhid ve kakhâr olan Cenâb-ı Allah mı? 2.

Yine (أ) harf-i istifhâmıyla beraber tesviye beyân edip lisanımızda "hâh...hâh" ta'birıyla ve "olsa da ... olmasa da" gibi ta'bîrle ifâde olunur: "سواء مما أنتزعتهم أم لم تنذرهم" inzâr etsen de etmesen de, hâh inzâr etmişin hâh etmemişin onlar için birdir. Bu iki mahalde (أم) harfine (muttasıla) denir, zira (أ) harfiyle beraber kullanılır. 3. Munkatı'a olup yalnız kullanılır. Ve yine (yoksa) lafzıyla ve mâ-ba'dı su'âl tarzında terceme olunabilir: "تنزيل ... yoksa" ... "الكتاب لا ريب فيه من رب العالمين أم يقولون افتراه افتراء" ... yoksa iftirâ etti mi derler? zîrdeki misâl gibi kelâmlarda yine su'âl ise de iki cümlenin biri ayrı olduğundan yine munkatı'a 'add olunup yahutla terceme olunabilir: "هل يستوي الأعمى والبصير أم هل أفلا تبصرون أم". 4. zâ'ide olur: "أفلا تبصرون أنا خير" ki "أنا خير" demek gibidir. Kezâlik:

يا ليت شعري ولا منجى من الهرم أم هل علي العيش بعد الشيب
[ساعدة بن جؤية] من ندم

أم: [harf-i ta'rif] Himyer ve Tay kabîlelerinde (ال) makâmında kullanılıp tenvîni düşürmez: "ليس من" (ليس من البر الصيام) demektir. Bazlar yalnız hurûf-ı kameriyeden evvel isti'mâl olduğunu iltizâm etmişlerse de bu hadîs-i şerîfteki (أمصيام) bu kavli ibtâl ettiği gibi beyt-i âtideki (سهام وسلمة) kelimeleride bu iddi'ânın aleyhindedir.

ذاك خليلي وذو يواصلني يرمي ورائي بأمسهم وأمسلمه
(ذو) demektir. Mîsrâ'-1 evveldeki (ذو) (بالسهام والسلمة) dahi (الذي) makâmında.

أما: [harf-i iftitâh] 1. (ألا) gibi feth-i kelâm ve tahdîd için. 2. (حفا) ma'nâsıyla müsta'mel olup birincisinden sonra (أن) meksûr ve ikincisinden sonra meftûh okunur. Birincisi başlıca kısımdan evvel bulunur. Şu beyt ikisine de misâl olabilir:

أما والذي أبكى وأضحك والذي / أمت وأحيا والذي أمره الأمر
(أما تقوم) = (kalkmaz mısın? Kalksana) gibi fi'ilden evvel olan (ما)'yı bazıları harf-i 'arz 'addeymişlerse de hemze-i istifhâm ile harf-i nefyden mürekkeb olduğu zâhirdir.

Bazen hemzesi hâ veya 'ayna kalb olunur ve gerek aslından gerek bu vecihle sûret-i munkalibesinden elif hazf olunur (عما، عما، هم)، (أم) denilir.

[iz.] *أُمْبَرُ بَارِيْس، أَنْبَرُ بَارِيْس، بَرُ بَارِيْس * :أَمْب
(Yunaniden me'hûz) zireşk, kadın tuzluğu (nebât).

[ft 2.] 1. Tahmîn ve takdîr etmek. 2. Tasarlamak. 3. Kasd ve niyet etmek.

[iz.] 1. Mürtefi' mahal. 2. Küçük tepeler. 3. Yerin inişli yokuşlu ve ârizalı olması: (بالمكان أمت). 4. Bir şeyin şekil ve sûretindeki ihtilâf, her yeri bir olmaması. 5. za'af, gevşeklik, vehn: (سرنا سيرا لا أمت فيه). 6. Eğrilik, çarpıklık. 7. 'ayb, noksân, nakîsa. 8. Boş yer, aralık: (امتلاً السقاء فما به أمت) tulum dolup boş yeri kalmadı. 9. Şek, şübbe: "إن الله حرم الخمر فلا " "أمت فيها".

(أجل مأموت) [sıf.] vakt-i mu'ayyen: مَأْمُوتٌ.

[sıf.] 1. Boş yeri olmayan, dolu: مُؤَمَّتٌ. (سقاء مؤمت) dolu tulum. 2. Şer ve fitne ile müttehem.

[fl 2.] Sür'atle yürümek. *يَأْمَجُ، أَمْجٌ*: أَمْجٌ.

[fl 4.] 1. (gün) pek sıcak olmak: *يَأْمَجُ، أَمْجٌ*: أَمْجٌ. (أمج البعير). 2. Susamak: (أمج اليوم).

[sıf.] Pek Sıçak: (صيف أمج): أَمْجٌ.

[iz.] (Farisiden me'hûz) nişângâh, hedef, amaç: أَمْجٌ.

[fl 2.] (yara) derinden zonklamak. *يَأْمَجُ، أَمْحَانٌ*: أَمْجٌ.

[fl 2.] Bitmek, pâyâna ayırmak, intihâ bulmak. *يَأْمِدُ، أَمْدٌ*: أَمْدٌ.

[fl 4.] Darılmak, kızmak, hiddet ve gazab etmek: (أمد عليه) ona kızdı. *يَأْمِدُ، أَمْدٌ*: أَمْدٌ.

[ft.] 1. Bitirmek, pâyâna erdirmek. 2. Vakit ve müddet ta'yîn etmek. 3. Kırbadaki suyu bitirmek, kırbada hiç su bırakmamak: (سقاء مؤمد) suyu büsbütün bitmiş kırba.

[iz.] 1. Son, gâyet, encâm: (بلغ الشيء) أَمْدٌ. iş sonuna vardı, nihâyet buldu. 2. va'de, ecel: (أمده) (طال عليهم الأمد) va'deleri pek uzadı. 3. Ecel. 4. Mesâfe: "تود لو أن بينها وبينه أمداً بعيداً" aralarında uzun bir mesâfe bulunduğunu arzu eder. 5. Gazab,

hiddet, dargınlık. – (أمد مأمود) hitâm bulacak nokta, varılacak son. – (على الأمد) ile'l-ebed.

[sıf.] Hayır veya şerle memlû (adam). *أَمْدٌ*: [iz.] Yüklü ve dolu gemi.

[sıf.] Büsbütün boş ve susuz (kırba): *مُؤَمَّدٌ*: (سقاء مؤبد).

[is.] Artık, bakiye. *أَمْدَةٌ*:

[iz.] Yeryüzünde akan su. *إِمْدَانٌ*:

[ft 1.] 1. *مُرٌّ أَوْ مُرٌّ* emri: *يَأْمُرُ، أَمْرٌ، إِمَارٌ، أَمْرَةٌ*: أَمْرٌ. Buyurmak, emir etmek, fermân etmek. (Emir olunan şey "ب" harf-i cerrîyle veya "أن" harfine lâhik muzârî'le veya "بأن" ve "لأن" harfeyniyle ve muzârî'le ve emir olunan şahıs mef'ûl-i sarîh sûretinde ifâde olunur): "أتأمرون الناس بالبر", "أمر ألا", "أمر له بألف درهم", "تعبدوا إلا إياه (verilmesini) emir etti. 2. (mef'ûlü mahzûf olarak) emir vermek, hüküm etmek: (حكم وأمر) 3. âmir ve vâli olmak, vâlilik etmek: (أمر) (فلان علينا) filân bizde vâlilik etti. - [ch.] Emir almak, me'mûr olmak: "إني أمرت أن أكون أول من" "أسلم".

[fl 4.] 1. Emîr olmak, bir yere emîr ve vâli ta'yîn olunmak. (birinci masdarla). 2. Çoğalmak. 3. İtmâm ve ikmâl olunmak, tâm ve mükemmel olmak. 4. Kesb-i şiddet etmek. 5. Hayvânâtı çoğalmak: (أمر) (الرجل). (son dört ma'nâ ikinci ve üçüncü masdarla). - [ch.] 6. Emîr ve vâli ta'yîn olunmak. 7. İşte mücerreb ve kâr-âzmûde olmak.

يَأْمُرُ، إِمْرَةٌ، إِمَارَةٌ: [fl 5.] Emîr olmak, vâli nasb olunmak.

يُؤْمِرُ، إِيمَارٌ: [ft. if`âl] 1. Buyurmak, emir ve fermân etmek. 2. (Allah) birinin nesil ve mevâşisini çoğaltmak: (أمره الله). (Bu ikinci ma'nâ ile birinci bâbdan emir lügat-i gayr-i fasîhedir.) "خير المال مهرة مأمورة وسكة مأبورة" hadîs-i şerîfindeki (مأبورة) dahi (مؤمرة) makâmında olup (مأبورة) kelimesine uymak için böyle isti'mâl buyrulmuştur.

يُؤْمِرُ، تَأْمِيرٌ: [ft.] Emîr ve vâli vasb etmek.

يُؤَامِرُ، مُؤَامَرَةٌ: [ft.] Biriyle müşâvere etmek: (أمره في أمره) işinde onunla müşâvere etti. (Beyne'l-'avâm "وامر يوامر موامرة" denilir).

يَتَأْمَرُ، تَأْمَرٌ: [fl.] 1. Emîr ve hâkim kesilmek, musallat olmak. 2. Müşâvere etmek, tanışmak.

يَتَأْمَرُ، ائْتِمَارٌ: [fmt.] 1. Verilen emri kabûl etmek, emre mutâva'at ve imtisâl etmek: (أمره فائتمر). 2. Müşâvere etmek, danışmak: (في أمره). 3. Kasd etmek: "إن الملائمة يأترون بك ليقتلوك".

يَتَأْمَرُ، تَأْمَرٌ: [fş.] Müşâvere etmek.

يَسْتَأْمَرُ، اِسْتِئْمَارٌ: [ft.] İstişâre etmek, danışmak.

أَوْأَمِرُ: [iz.] 1. Buyurma, buyruldu, fermân. 2. Hüküm, âmiriyet. – (sarf istilâhında) sîgatu'l-emir yahut sadece el-emir,

yap ve gel gibi emri mutezammin sîga. Buna (emr-i hâzir) dahi denilip yapsın ve gelsin gibilerine (emr-i gâ'ib) derler.

أَمْرٌ: [iz.] 1. İş, şey: (لأمر ما) bir işten dolayı, bir iş üzerine (هذا أمر عظيم) by büyük bir iştir (ذلك من أمري) o benim işimdir. 2. Hâl ve şân, keyfiyet: (هذا ما كان من أمر فلان) filânın hâl ve şânı bu idi. (أما ما كان من أمر فلان) filânın hâline gelince. "وما أمر فرعون" Fir'avn'un işi ne oldu. 3. Hâdise, vak'a, vukû'ât: (وقعوا في أمر عظيم) büyük bir hâdiseye düştüler. 4. Sâ'at, vakt-i mu'ayyen: (الأمر قريب) vakit ve sâ'ati yaklaştı.

[sıf.] İnanılmayacak kadar büyük ve münker, 'acîb, garîb: "لقد جئت شيئاً إمرأً".

[sıf.] 1. Çok, bol, bereketli: (شيء أمر). 2. Mübârek, bahtiyâr, ferhunde: (رجل أمر).

[iz.] Kimse: (ما في الدار أمر) evde kimse yoktur. (تأمور وتؤمور) dahi denilir.

[sıf.] 1. Kendi 'akıl ve tedbîri olmayıp herkesin dediğine tâbi' olan (adam), ahmak, za'îfü'l-'akıl. - [i.] 2. Küçük kuzu.

[is.] 1. Bir emr, bir buyurma. 2. Hüküm, âmiriyet: (لك علي أمر مطاعة) sizin benim üstüme itâ'ati vâcib hüküm ve âmiriyetiniz vardır.

[is.] *أَمْرٌ*: 1. Yola delâlet etmek için dikilmiş taşlar. 2. Menâre gibi yüksek tepe.

إِمْرَةٌ: [is.] 1. Bir nev' buyurma. 2. âmiriyyet, hüküm. 3. Emîrlik, vâililik: (علينا له إمرة) bizde vâililiği vardır. 4. Mâl, servet. 5. Mâlin tezâyüdü. 6. Masraf, harc.

أَمْرٌ: [sıf.] 1. Emir edici, buyurucu. - [iz.] 2. Bir memleket idâre eden adam, hâkim, vâli. 3. Eyyâm-ı 'acüzün altıncı günü.

أَمِيرَاتٌ: [i.] *أميراتٌ cems: أميرةٌ s: أمراء *cem: أميرٌ 1. Re'îs, bey, bir kavmin başı. 2. Rü'esâ neslinden bulunan adam, necîb, hasîb. 3. Bir körü sevk eden adam. 4. Komşu. 5. Müşâvir: "أميري من" - "الملائكة جبريل (أمير المرأة) bir kadının velisi, zevci, pederi veya biraderi. - (أمير المؤمنين) halîfe-i müslimîn. (En evvel Hazret-i Ömer Fârûk (rzh) bu 'unvânı almıştır). - (أمير البحر) bahriyye nâzırı, kaptan paşa. (Frenklerin âmirâl kelimesi bundan me'hûzdur).

أَمَارَةٌ: [is. z.] 1. va'de mahal veya zamanı, va'degâh, mev'id: (أمانة بيننا). 2. Vakit, sâ'at. 3. Nişân, 'alem. 4. 'alâmet.

إِمَارٌ: [is.] 1. Emir. 2. Müşâvere.

إِمَارَةٌ: [is.] 1. Emîrlik, beylik, bir emîrin sıfatı. 2. Bir emîrin hükûmeti ve dâ'ire-i hüküm ve nüfûzü.

أَمَّارٌ: [sıf.] *أمارةٌ s: أمَّارٌ Emir edici, teşvîk ve tergîb eden: "إن النفس لأمانة بالسوء". Nefs insanı fenâlığa teşvîk eder.

أَمْرٌ: [is.] *أوامرٌ *cem: أميرٌ Emir, buyurma.

أُمُورٌ: [sıf.] Çok emir eden, dur âmirâneye mâlik.

مُؤَمَّرٌ: [sıf.] 1. Emîr nasb olunmuş: (هو مكان مؤمر،). 2. Hudûdu ta'yîn olunmuş: (أرض مؤمرة). 3. 'alâmetlenmiş, nişân konmuş: (شيء مؤمر). 4. Demiri geçirilmiş (kargı): (قناة مؤمر). 5. Musallat olmuş: (فلان مؤمر عليهم).

مَأْمُورٌ: [sıf.] 1. Emir olunmuş, bir emir almış olan. 2. Mutî', tâbi'. 3. Artmış, çoğalmış olan. 4. Dölü çok (hayvân): "خير المال مهرة مأمورة" malın en iyisi dölü çok hergele ile meyvesi çok hurmalıktır.

أَمِيرِيٌّ: [sıf.] *أميريَّةٌ s: أميرٌ Emîre müte'allik, imâret ve hükûmete 'âid, mîri. (Beyne'l-'avâm hemzenin hazfiyle "ميري" ve "ميرية" denilir).

تَأْمُورٌ: [iz.] *تأميرٌ cem: تَأْمُورٌ *تأمورٌ 1. Yürek, kalb: (اجعله في تأمورك) yüreğine koy. 2. Yüreğin habbe-i merkeziyyesi, süveydâ. 3. Yüreğin kanı. Nefs-i nâtika. 5. Kimse, ferd, vâhid: (من ما في الدار) (تأمور) evde kimse yoktur. 6. Rahimdeki cenîn. 7. Cenin tekvîn ettiği zarf, meşîme. 8. Vezîr: (هو تأمور الملك) hükümdârın vezîridir. 9. Küçük çocuk oyuncuğu. 10. Râhib vahdethânesi, savma'a. 11. Arslan yatağı. 12. Şarâb, hamr. 13. İbrîk. 14. Kutu, hokka. Bu son dört ma'nâ ile mü'ennes olarak (تأمورة) dahi müsta'meldir.

تَأْمُورَةٌ: [is.] (Fıkra-ı ânifeye n.)

şeyin her c,hetini tasavvur ve tefekkür etmek. 3. Düşünmeğe dalmak.

أَمَلٌ: [iz.] Ümid, umma: (انقطع أمله) ümidi kesildi.

(رجاء) dahi (طمع) karîb için, (با'يد için) mütevassıt için müsyâ 'meldir).

إِملَّةٌ: [is.] Bir nev' umma, bir türlü ümid. – (ما أطول إملته) ne kadar tûl-i emeli vardır!

أَمَلَةٌ: [is.] Güvenilen a'vân ve ensâr.

أَمِيلٌ: [iz.] 1. Boyu bir merhale ve eni bir mil kumluk dağ yahut kum yığını. 2. Yüksek kum tepesi. – (قد كان بين الأميلين محل) yeryüzünde bir mahal var idi.

أَمَلَةٌ: [is.] Ağlama, girye, zâri.

مَأْمَلٌ: [iz.] 1. Ümid, emel. 2. Medâr-ı ümid, ümidgâh.

مَأْمُولٌ: [iz.] 1. Ümid olunan şey. 2. Ümid: (فمأمولي أن تفعلوا كذا) ümid ederim şöyle yapasınız.

مُؤَمَّلٌ: [iz.] On attan mürekkebe koşu takımının sekizinci atı.

أَمٌ (أم فلاناً): [ft 1.] Kasd etmek: (أصاب أم رأسه) (bu üç ma'nâ ile masdarı yalnız birinci sûrette yani أم gelir). 4. Halkın önüne geçmek: (أهمهم، أم بهم) önlerine geçti. 5. İmâmlık etmek, imâm olmak. 6. Riyâset

etmek, hüküm ve emir etmek. (bu son üç ma'nâ ile masdarı vücûh-ı selâse üzere gelir).

أَمٌّ، أُمٌّ، أُمُومَةٌ: [fl 4.] 1. Yaklaşmak, takarrüb etmek. (birinci masdarla). 2. vâlide olmak: (ما كنت أما فأممت) - [ft.] Öne katmak, öne koymak: (أممت الرجل).

أَمَمٌ: [ft.] Kasd etmek: (أمامه) (hemzenin yâya kalbiyle يمم dahi denilir).

تَأَمَّمٌ: [ft.] 1. Kasd etmek: (تأتمم) 2. Analık edinmek, bir kadını vâlide ittihâz etmek: (تأتم فلانة) (hemzenin yâya tebdîliyle تيمم kelimesinin de aslı budur). ("يم" mâddesine n.)

إِتْمَامٌ: [ft.] 1. Kasd ve niyet etmek: (انتم شيئاً) - [fl.] 2. Uymak, iktidâ etmek: (انتم به) (şeddenin yâya ibdaliyle انتمي dahi denilir).

إِسْتِمَامٌ: [ft.] 1. İmâm veya muktedâ ittihâz etmek. 2. vâlide ittihâz etmek.

أَمٌّ: [iz.] Kasd, niyet, 'azm.

أَمَاتٌ، أَمَّهَاتٌ، أُمَّ، أُمَّةٌ، أُمَّهَةٌ: [iz.] *ve nâdiren: (أما، أم، أمم، إمام، إمامة) *أَمٌّ: [is.] 1. Ana, vâlide. 2. Yaşlı zevce, bacı. 3. Mesken me'vâ, ikâmetgâh. 4. Bir kavim ve cemâ'atin hâdimi: (هو أم القوم). 5. Asıl, kütük, direk. 6. Merkez, kalb. 7. Menba', masdar. 8. Hr kabîleden bir gürûh. 9. Hayvân cinsi. 10. Sancak, 'alem. 11. Re'îs, baş: (أم القوم) - (أم الكتاب) sûre-i fâtihe ve ahlâm-ı şer'iyeyi mütezammin

âyât-1 kerîme ve levh-1 mahfûz. – (أم النجوم) mecerre, kehkeşân. – (الرأس أم) beyni ihâta eden zâr. – (أم الرياح) bayrak. – (أم التنايف) meşakkatli beyâbân. – (أم) (الثلاثين أم البيض، أم) Mekke-i Mükerrreme. – (أم الدنيا) Mısır. – (أم) (أم عريط) dünyâ. – (أم دفر) bukalemun. – (أم أربع وأربعين) akreb. – (أم إحدى وعشرين) tavuk. – (أم القرى) kırk ayak. – (أم المثوى) hâne sâhibesi. – (أم) (جعر أم) deve. – (أم الجيش) sancak. – (أم) (الحباب) şarâb. – (أم) (الشريطة) köpek balığı. – (أم) (الصبيان) havâle, sar'a. – (أم الطريق) cadde. – (أم قسطل) (عامر، وأم عويمر جعار، أم عمرو، أم أم قشعم) baykuş. – (أم قويقة) ölüm, musîbet. – (أم قويدة) (الندامة) 'acele. – (أم النور) Hazret-i Meryem ('alm). – (لا أم لك) du'â ve bed-du'â ve medh ve zem makâmında kullanılıp (لا أب لك) ta'bîrie mu'âdildir. ("أب" mâddesine n.) - [cem.] 1. vâlideler. 2. (felâsife 'indinde) e 'anâsır: (الأمهات السفلية). 3. 'ukûl ve ervâh ve nüfûs: (الأمهات العلوية). 4. (Sûfiyye 'indinde) evvel ve âhir ve zâhir ve bâtın. 5. (nahviyyûn 'indinde) (أمهات الأبواب) edevâtın başlıları meselâ hurûf-1 şartıyyada (إن) ve nevâsıbdâ (أن) - [t.] 1. Ana baba. 2. Ana ile hâla.

(أمات) *'alâ-kavli* (أمهات) *cem'i insânda ve hayvânatta müsta'meldir.*

أم: [iz.] 1. Her kabîleden bir gürûh. 2. Her hayvândan bir cins.

إمَّة: [is.] 1. Hâlet: (له إمة حسنة) güzel bir hâleti vardır. 2. Dîm, mezheb. (Bu ma'nâda

hemzenin zammı dahi câ'izdir.) 3. Ni'met. 4. Şân. 5. Hey'et. 6. Servet, yesâr: (به إمة) vakti hoştur. 7. 'âdet, sünnet. 8. Üslûb, revîş: (له إمة) 9. İmâmlık, imâmet. 10. İmâme uyma.

أمَّة: [is.] 1. Cemâ'at, gürûh. 2. Hayvân cinsi: "بقتلها لولا أن الكلاب إمة من الأمم لأمرت". 3. Bir lisanla mütekellim ve bir nev' ahlâkla mütehallik kavim. 4. Kendilerine peygamber ba's buyrulan kavim: (أمة الدعوة) bir peygamber cânibinden dîn-i hakka da'vet olunup da icâbet etmeyen kavim. (أمة الإجابة) peygamberin da'vetine icâbet edip îmân getiren kavim. 5. Mezheb, dîn: "هل يستوي ذو إمة وكفور". 6. Vakit, zaman: "ولئن أخرجنا عنهم العذاب إلى إمة معدودة". 7. Kad, kâmet. 8. Yüz, çehre. 9. Ferâhlık, neşât. 10. Tâ'at, inkıyâd. – (أمة الوجه) yüzün dolgun yeri. – (أمة الطريق) yolun geniş yeri. – (أمة الرجل) bir adamın mensûb bulunduğu kavim. – (أمة الله) Cenâb-ı Hakk'ın mahlûku.

إن إبراهيم: "Envâ'-ı hayrî câmi": [sıf.] 1. Envâ'-ı hayrî câmi: "إن إبراهيم". 2. Muktedâ, pîşuvâ: (هو أمتهم). 3. Sâ'ir-i edyâna muhâlif olarak dîn-i hakka tâbi' olan. 4. 'âlim, dâna.

أميم: [sıf.] 1. Baş (أم الرأس) denilen beyin zârına kadar yarık olan. (هو مأموم) dahi denilir). 2. Kad ve kâmeti güzel ve mevzûn olan. [iz.] 3. Başa urmağa mahsûs topuz.

مأموم: [sıf.] 1. Baş (أم الرأس) denilen beyin zârına kadar yarılmış olan: (رجل مأموم) dahi denilir). 2. Sırtının tüyü dökülmüş (deve). 3.

Beyinin zarına kadar açık (yara): (شجة مأمومة).
(شجة أمه dahi denilir).

أَمَّةٌ: *cem: إِمَامٌ [sıfs.] (شجة أمه) beyin
zârine kadar açık baş yarası.

أَمٌّ: [iz.] 1. Yakınlık, kurb: (بينهما أم) aralarında kurbiyyet vardır. (من أم) yakından, yakında. 2. Kasd, 'amd: (ما ركب إلا أمما) ancak kasden ve 'amden bindi. 3. Az şey: (أماماً سألت إلا) ancak az bir şey istedim. 4. Evsat ve mu'tedil şey. 5. Karşılık. - [zm.] (mansûb olarak). 6. Karşı, mukâbilde: (داري أم داركم) evim sizin evin karşısındadır. - [sıf.] 7. Kolay: (أمر شيء). 8. Belli, 'ayân: (أمره أم) onun işi bellidir.

أَمًّا: [is. ve nâdiren iz.] 1. Ön, ön taraf. - [zm.] (mansûb olarak) 2. Önde, öne: (أمامهم) önlerinde, önlerine. - (أمامك) önüne bak! Dikkat et! Sakın!

إِمَامٌ: *cem: إِمَامَةٌ, إِمَامَةٌ [iz.] 1. Re'îs, baş, muktedâ. 2. Câmî'de cemâ'ate namaz kıldırın adam, imâm. 3. Mi'mâr çırpısı: (سوى المعمار بناءه) mi'mâr binâsını çırpı ile tesviye etti. 4. Yol, tarîk, cadde: (أخذت إماماً مستقيماً) doğru bir yol aldım. 5. Bir işe 'ale'd-devâm bakıp islâh eden adam: (هو إمام ذلك الأمر). 6. Kur'ân-ı kerim. 7. Faht-ı kâ'inât (slm) efendimiz. 8. Halîfe-i Resûl'l-lah (slm), emirü'l-mü'minîn, imâmu'l-müslimîn. 9. Kumandân, kâ'id: (إمام الجند). 10. Etfâlın beher gün okudukları ders mikdârı. 11. Kalıb, örnek. 12. Delîl, rehber. 13. Develere önünden tegannî ederek giden deveci. 14. Kible ciheti: (توجهت)

(الإمام) kibleye döndüm. 15. Yayın kirişi. 16. Kârgîr binânın medâr-ı tesviyesi olan ağaç. 17. Çırpı ipi. 18. Bir 'ilim ve fende muktedâ bihi olan 'âlim. - (إمام) kelimesinin cem'i de (إمام) gelir.

أَمَامَةٌ: [is.] Üç yüz mehâr deve mecmû'u.

إِمَامَةٌ: [is.] İmâmlık, bîşuvâlık, riyâset. Masdar dahi olur. (Re's-i mâddeye n.)

إِمَامِيَّةٌ: [is.] Şî'îlerin bir fırkası.

مِئْمَةٌ: *s: مِئْمَةٌ [sıf.] 1. Üstâd, rehber. 2. Sürünün önünden giden (deve), pîşâheng.

أُمُومَةٌ: [is.] vâlidelik. - masdar dahi olur. (İkinci fıkraya n.)

أُمِّيٌّ: [sıf.] 1. Okuyup yazmak bilmeyen. (Bu ma'nâ fahrî'r-rusûl (slm) efendimize vasf olur). 2. Kaba, lakırtı söylemesini bilmez, nâ-tırâşîde.

أَمَانٌ: [sıf.] Okuyup yazmak bilmeyen. (أمي) mürâdifidir).

مُؤَامٌّ: [sıf.] 1. Belli, âşikâr. 2. Uygun, muvâfik: (هو مؤام له).

أُمِّيَّةٌ: [is.] 1. Anacık, vâlidecik. 2. Baş yaran taş. 3. Demirci, çekici.

أُمِّيَّةٌ: [is.] Analık, vâlidelik.

أُمٌّ: *أَوْمٌ [sıf. İsm-i tafdîl] İmâmette diğëerinden efdal ve 'akdem. (Mîm Yâ'ya ve Vâv'a kalb olmuştur).

1. Harf-i şart ki lisanımızda (ise) ve (gelince) kelimeleriyle ifâde olunur. Cevâbında (ف) bulunur: "فأما الذين آمنوا فيعلمون أنه الحق من ربهم". Bazen de zarûreten (ف) mahzûf olur: "أما القتال لا". âyet-i kerîmesi ise "فأما الذين آمنوا فيعلمون أنه الحق من ربهم" takdîrindedir. 2. Harf-i tafdil ki mecmû'an beyân olunan bir şeyin müfredâtı zikir etmekten 'ibârettir: (جاءني زيد) (وعمر) أما زيد فأكرمته وأما عمرو فأهنته. Bazen de tekrarsız olur: "أما السفينة فكانت لمساكين". 3. Harf-i te'kid ki bir şeyin muhakkak ve zarûrî olduğunu gösterir: (أما زيد فمنطلق). – bazen birinci mîmi yâya kalb olunarak (أيما) olur:

رأت رجلاً أيما إذا الشمس عارضت فيضحي وأيما بالعشي فيحضر

1. Harf-i şart olup 'inde's-Sîbeveyh (إن) şartıyye ile (ما) nâfiyeden mürekkebirdir. Bunda hemzenin fethi de câ'izdir. Bazen birinci mîm yâya kalb olunarak (أيما) olur:

يا ليتما أمنا شالت نعامتها أيما إلى جنة أيما إلى نار

Bazen dahi (ما) hazf olunup (إن) kalır:

سقته الرواعد من صيف وإن من خريف فلن يعدما

ki (صيف وإما من خريف إما من) takdîrindedir. 2. Harf-i 'atf olup mükerrer kullanılır ve şek ve tereddüd beyân edip ya...ya... ile terceme olunur: (جاءني) (بانا Zeyd ya Amr) (ikisinden biri) geldi. 3. İbhâm ifâde eder ve ister... ister... ile terceme olunur: "وإما يتوب عليهم إما يعذبهم" ister 'azâb ve ister 'afv eder. 4. Tahyîr yani iki şey arasında muhayyirlik beyân edip ya...ya... ile

5. "وإما أن تتخذ فيهم حسنا إما أن تعذب". İbâha yani cem'i tecvîz olunmayan iki şeyden biri ma'nâsı ifâde eder: (تعلم إما فقهاً وإما نحواً) ya fikhı veya nahvı öğren. (Bu ma'nâda nuhât-ı beyninde ihtilâf vâki' olup ekseri (أو) harfinin isti'mâli tercîh etmişlerdir). 6. Tafsîl ifâde eder: "كفوراً إنا هديناه السبيل إما شاكراً وإما". 7. İki şeyden her birinin diğeri bir vakitte icâbına delâlet edip gâh...gâh... ile terceme olunur: (أنت إما طعن وإما) (ضرب) senin işin gâh ta'n ve gâh darbdan 'ibârettir.

Her ne kadeer kâ'ide (إما) mükerrer kullanılırsa da ikincisi bazen hazf olunup yerine diğeri bir edât bulunur: (بازن de ikinci (إما) yerine (أو) edâtı bulunur. Birinci (إما) dahi bazen nahzûf olur: (من سقته الرواعد من صيف وإن) (إما من صيف وإما من خريف) gibi ki takdîrindedir.

Beyt-i âtideki gibi (إن) şartıyye ile (ما) zâ'ideden mürekkebirdir olan (إما) bundan ma'dûd olmayıp iki kelime 'add olunur:

فإما تدين ولي لمة فإن الحوادث أودى بها

[ft 2,1.] Güvenmek, emniyyet ve vüsûk etmek: (أمنه) veya (أمن عليه) ona güvendi.

[fl 4.] 1. *يَأْمَنُ، أَمْنٌ، إِمْنٌ، أَمِنٌ، أَمَنَةً، أَمَانٌ*: أَمِنَ

كorkusuz ve emîn olmak, korkmamak: (أمن) - [ft.] 2. Emniyyet ve i'timâd etmek: "إن" kendisine bir dînâr emniyyet etsen de sana edâ etmez. 3. Hâmî ittihâz etmek,

ilticâ etmek: (أمن إلى فلان) 4. vüsûk etmek, kendini emniyette bilip korkmamak: "الله أفأمنوا مكر" Allah'ın mekrinden kendilerini emîn mi zan ederler?

أَمِنَ [fl 5.] *يَأْمُنُ، أَمَانَةٌ، إِمَانَةٌ* :أَمِنَ ve mu'temed olmak.

أَمِنَ [ft. if'âl] *يُؤْمِنُ، إِيْمَانٌ* :أَمِنَ 1. Te'mîn etmek, birinin emniyetini mûcib olmak: (أمنه). 2. İnanmak, îmân getirmek: (أمنت بالله) Allah'a inandım. 3. Tasdîk etmek: (أمن به) onu tasdîk etti. 4. vüsûk ve i'timâd etmek, güvenmek: (أمنه). 5. İtâ'at ve ser-fürû etmek: (أمن له) - [fl.] 6. Şerî'atı kabûl etmek, islâma gelmek: (أمن فلان).

أَمِنَ [ft.] *يُؤْمِنُ، تَأْمِينٌ* :أَمِنَ 1. Birinin korkusunu gidermek, emniyetini mûcib olmak. 2. Sağlamaştırmak. 3. Emîn bilmek, i'timâd etmek. 4. Bir du'âya âmîn demek.

أَمِنَ [ft.] *يَأْتِمُنُ، ائْتِمَانٌ* :اِئْتَمَنَ 1. Birini emîn bilmek. 2. Emniyet ve i'timâd etmek, güvenmek. - [ch.] اؤتمن: emîn ve mu'temed veya şâyân-ı i'timâd olmak.

أَمِنَ [ft.] *يَسْتَأْمِنُ، اِسْتِيْمَانٌ* :اِسْتَأْمَنَ 1. Amân dilemek. 2. Emîn-i 'adüv ittihâz etmek, güvenmek. 3. İnanmak, i'tikâd etmek. 4. İmdâdını talep etmek.

أَمِنَ [iz.] *أَمْنٌ* :أَمِنَ 1. Korkusuzluk, emniyet, âsûdegî. 2. vüsûk, i'timâd. 3. Tabî'at, hulk-ı hasen, istikâmet: (ما أحسن أمنك) ne iyi tabî'atın vardır. 4. Dîn, îmân.

أَمِنَ [sıf.] 1. Emniyette bulunan, korkusuz, sâlim. 2. Birinin taht-ı te'mîn ve muhâfazasında bulunan.

أَمِنَ [is.] 1. Emniyet, korkusuzluk: "ثم أنزل عليكم من بعد الغم أمانة". 2. emîn ve mu'temed adamın hâli (hiyânetin zıddı): (به أمانة) mu'temed adamdır.

أَمِنَ [iz.] *أَمِنَةٌ* :أَمِنَ Mu'temed ve mu'teber adam.

أَمِنَ [iz.] *أَمِنَةٌ* :أَمِنَ Pek emîn ve sağlam adam.

أَمِنَ [iz.] 1. Korkusuzluk, emniyet. 2. Sadâkat, doğruluk. 3. Teslîm-i şerâ'ıtı, şerâ'ıtla verilen ra'y. 4. Himâye, muhâfaza.

أَمِنَ [is.] 1. Emînlik, doğruluk (hiyânetin zıddı). 2. Bir emîn adama hıfz için bırakılan şey, vedî'a, emânet. 3. Ferâ'iz-i mefrûza, 'ibâd üzerine farz olan vezâ'if: "إنا عرضنا الأمانة على السموات والأرض".

أَمِنَ [sıf.] *أَمْنَاءٌ* :أَمِنَ 1. Korkusuz, korkmaz. 2. Mevsûk, mu'temed, şâyân-ı emniyet. 3. Kavî, sağlam. 4. Herkese emniyet eden. 5. Vekîl, me'mûr. 6. Nâzır, vezîr. - (البلد) Mekke-i Mükerrreme.

أَمِنَ [sıf.] 1. Emîn, korkusuz. - [iz.] 2. Korkusuzluk, emniyet: (هو في أمن منه).

أَمِنَ [sıf. İsm-i tafdîl] Mâlin hâlis ve eşrefine itlâk olunur: (أعطيته من أمن مالي).

أُمُونُ: *cem: *أَمُنُ [sıf.] Bünyesi kavî ve yürüyüşü sağlam (deve ve sâire. Müzekkeriyle mü'ennesi birdir).

أُمَانُ: [sıf.] 1. Emîn, mu'temed. 2. Çiftçi, zerrâ'. (أم ma'nâsına gelen أمان için "أم" mâddesine n.)

إِيمَانُ: [iz.] Kalble tasdîk ve lisanla ikrârdan 'ibâret-i dîn ve i'tikâd. Dîn-i islâm.

مُؤْمِنٌ: [sıf.] İmân sâhibi, Müslim. (esmâ-ı Allah'dan dahi olur).

مُتَأَمِّنٌ: [sıf.] Birine emniyyet ve i'timâd eden, güvenen.

مُؤْتَمِّنٌ: [sıf.] Emîn, mu'temed, emniyetli.

مَأْمُونٌ: [sıf.] 1. Emniyetli, emîn. 2. Sağlam, sâbit.

مَأْمَنٌ: [iz.] Sağlam yer, korkulmayacak yer: (أبلغه مأمنه) sağlam yere îsâl et.

مُسْتَأْمِنٌ: [i. Sıf.] 1. Birinin taht-ı himâye ve muhâfazasında bulunan. 2. Memâlik-i islâmiyyede yaşayan ecnebî.

أَمِينٌ: [if.] Rabbim icâbet buyur! ma'nâsıyla du'â âhirinde müsta'meldir. Esmâ-ı Allah'tan olduğu mürûrî ise de lisân-ı İbraniden me'hûz olması ihtimâle 'akrebdir.

أَمَةٌ: [fl 1.] 1. 'ahd ve peymân etmek: (أمه الرجل إليه). 2. (koyun) (أميهة) denilen bir nev' çiçek 'illetine tutulmak. (bu ikinci ma'nâ ile

mechûl sîğası dahi müsta'meldir, ve masdarı أميهة dahi olur).

أَمَةٌ: [ft 4.] 1. Unutmak, ferâmûş etmek. 2. İkrâr ve i'tirâf etmek. - [ch.] 3. (koyun) çiçek 'illetine uğramak. 4. İnsanın 'aklına hâlel gelmek, 'aklı başında olmamak.

تَأَمَّتْ: [ft.] (bir hatunu) vâlide ittihâz etmek.

أَمَةٌ: [iz.] Unutma, nisyân.

أَمَهَةٌ: *cem: *أَمَهَاتٌ [is.] Ana, vâlide. (n. أم).

أَمِيهَةٌ: [is.] 1. Koyunlara 'ârız olan çiçek 'illeti. 2. Bu 'illete uğramış koyun.

مَأْمُوءٌ: [sıf.] 1. 'Akıl ve idrâkine hâlel gelmiş (adam). 2. Çiçek 'illetine uğramış (koyun).

مُؤَمَّةٌ: [sıf.] (أميهة) denilen bir nev' çiçek 'illetine uğramış (koyun).

أَمَاءٌ: [fl.] *يَأْمُو، إِمَاءٌ (أَمَوٌ) (Aslı) (kedi) mavlamak: (أمت السنور).

أَمَوٌ، يَأْمُو، يَأْمِي، أَمِي، يَأْمِي (أَمَوٌ) *أَمَاءٌ: [fl 2, 4, 5.] (kız) câriye ve halâyık olmak.

أَمَاءٌ: [ft.] *يُؤَمِّي، تَأْمِيَّةٌ (أَمَوٌ) (Aslı) *أَمَاءٌ: (bir kızı) câriye ve halâyık etmek: (أما الجارية).

تَأْمِيٌّ: [ft.] تَأْمِيٌّ، تَأْمِيٌّ (التَأْمِي) *تَأْمِيٌّ: (تأمي فلان أمة) Bir kızı câriye ve halâyık edinmek:

أَمَاءٌ: [ft.] *يَسْتَأْمِي، اسْتِئْمَاءٌ *اسْتَأْمَأٌ: (bir kızı) câriye ve halâyık edinmek: (استأمي الرجل).

أَمْوَاتٌ، إِمَاءٌ، cem: (أَمْوَةٌ yahut أَمْوَةٌ *Aslı): *أَمَةٌ
[is.] Halâyık, câriye. *أَم (الأمي)، أَمْوَانٌ، إِمْوَانٌ، أَمْوَانٌ

أَمِيَّةٌ: [is.] ("ame"nin masdarı) câriyecik,
küçük halâyık. – (بنو أمية) Kureş'ten meşhûr bir
kabiledir ki Devlet-i Ümeyye'yi teşkil
etmişlerdir.

*أَمْوِيٌّ، أَمِيٌّ: أَمْوِيٌّ [sıf.] Küçük câriyeye
veya Benî Ümeyye kabilesine ve devletine
mensûb ve müte'allik.

أَنْ: Vücûh-ı âtiye üzeredir: 1. Harf-i masdariyyet,
ki hurûf-ı nâsıbeden olup, ekseriyyâ muzâri'e
girerek, mansûb eder, ve cümlesinden masdar
ma'nâsı çıkarır. (أَنْ) harfiyle masdar hükmüne
geçen cümle ya başta bulunup, mübtedâ olur:
"وَأَنْ تَصُومُوا خَيْرٌ لَكُمْ" (لكم صيامكم خير) demek
gibidir; yahut kelâmın içinde ve yakîne delâlet
etmez bir lafızdan sonra bulunup, îcâbına göre
fâ'il, mef'ûl, muzâfun ileyh, harf-i cerre mulâsık
ve sâire olur: "أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ",
"وَأَنْفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ",
Nâdiren (أَنْ) harfinden sonra muzâri' meczûm olur:

إذا ما غدونا قال ولدان أهلنا تعالوا إلى أن يأتنا الصيد نحطب

Bazen de merfû' kalır: (ابن محيص) 'in kırâ'atince
"لمن أراد أن يتم الرضاعة" gibi. (أَنْ) masdariyye bazen
de mâziye girip masdar hükmüne kur?: (أَنْ) عَجِبْنِي
كَلِمَةً كَلَدَتْهَا تَأْتِي تَعَجُّبًا كَلَدَتْهَا تَأْتِي تَعَجُّبًا

2. (أَنْ) müşeddedenin muhaffefi olup, fi'l-i
yakînden yahut ona karîb bir ma'nâ ifâde eden bir
fi'ilden sonra bulunur: "علم أن سيكون منكم مرضى",

"أن لا تكون فتنة وحسبوا". Bu (أَنْ) hükmünde olup,
lisanımızda (ki) edâtıyla terceme olunur.

3. Müfessire olup mâ-kablinin ma'nâsını tefsîr ve
tafsîl eder, ki bu da lisanımızda (ki) veya (diye)
edatıyla ifâde olunur: "فأوحينا إليه أن اصنع الفلك", ona
vahy ettik ki kaygı yap, kayığı yap diye vahy
ettik. Buna harf-i cer girmez. Altında (لا) ile
muzâri' gelirse, Lâ'nın harf-i neyf 'addıyla
muzâri'in merfû' veya harf-i mezkûrun harf-i
nehy i'tibârıyla muzâri'in meczûm okunması
câ'izdir: (أشرت إليه أن لا يفعل) birinci takdîrde
(yapmasın diye işâret ettim) ve ikinci takdîrde
(yapma diye işâret ettim) demektir, ikisinin de
medlûlü bir demektir.

4. Zâ'ide olup, te'kîd için îrâd olunur: "ولما أن
"لما جاءت" ki "جاءت رسلنا" (لما) 'den sonra ve (لو)
ile fi'l-i kase arasında, nâdiren (ك) harf-i
cerriyle mecrûru beyinde ve (إذا) 'dan sonra olur.

"بل عجبوا أن جاءهم منذر منهم" âyet-i kerîmesindeki
(أَنْ) 'i (إِنْ) şartıyye veya (إِذْ) makâmında
'addetmişlerse de, bunun mâziye dâhil olmuş (أَنْ)
masdariyye olması akrebdir. "يبين الله لكم أن تظلوا"
âyet-i kerîmesi ise (لئلا تظلوا) te'vîlindedir. Bazen
sebebiyyet ma'nâsını da tazammun ederek, (ل) harf-i
cerri mahzûf i'tibâr olunur: "عبس وتولى أن" (لأن جاءه الأعمى) harfinden evvel
(إِلا) 'in nûn'u lâm'a kalb ve idgâm olunarak (لأن)
ve (ل) harf-i cerriyle beraber (لئلا) olur (لأن لا)
yerine.

5. Bazı lügatte (أنا) yerine zamîr-i munfasılın mütekellim vahdesi olur: (أنا فعلت) yani (أن فعلت). Bazları zamîr-i mezkûru vasl hâlinde nûn'un fethiyle (أن) ve vakf hâlinde elifle (أنا) yazarlar. Zamîr-i mezkûrun sıyeg-ı hitâbiyyesi olan (أنت، أنتن) kelimelerinde dahi asıl zamîr (أن) olup, alt tarafları 'alâmet-i hitâb olduğu maznûndur.

إن: Vücûh-ı âtiye üzere bulunur: 1. Şartıyye, ki iki cümleden mürekkeb kelâma girip, bunların birincisi şart ve ikincisi cezâdır. Lisanımızda (eğer) ve (ise) edâtlarıyla ifâde olunur. Cümle-i şartıyye ve cevâbiyyenin fi'illeri muzâri' olursa meczûm olur: "إن تعودوا نعد" dönerseniz döneriz. (لا) nâfiyeden evvel (إن)'in nûn'u lââm'a kalb ve idgâm olunarak ikisi beraber (إلا) olur: "إلا تتصروه" ki "فقد نصره الله (إن لا تتصروه)" demektir. Bunun harf-i istisnâ olan (إلا)'dan farkı iktizâ eder.

(إن) şartıyye bazen (و)dan sonra cümle-i mu'terizede bulunup, (her ne kader) ve (ise de) ma'nâsını ifâde eder, ve bu takdîrde (harf-ı vasl) tesmiyesi olunup, cevâbdan müstağnî olur: (زيد) (وإن كثر ماله بخيل) Zeyd mâlı çok ise de (her ne kader malı çoktur, mâlı çok olduğu hâlde) hasîstir.

(إن) şartıyye mâziye dahi girse ma'nâsı istikbâle tahvîl eder: (إن جئت) gelirsen. Yalnız (كان) fi'liyle nâdiren diğere bir fi'lin mâzisi mâzi ma'nâsı muhâfaza eder: "إن كنتم في ريب";

فيا وطني إن فاتني بك سابق من الدهر فلينعم لساكنك البال

2. Nâfiye, ki ekseriyyâ cümle-i ismiyyeye ve bazen cümle-i fi'liyyeye girip, (ما) yerine geçer. Bu da en ziyâde (إلا) harf-i istisnâdan evvel ve kâsem cevâbında olur: "إن هو إلا وحي يوحى", "من إن عندكم", "إن كل نفس لما عليها حافظ", "أردنا إلا الحسنی", "سلطان" (ما فعلت) yani (والله إن فعلت).

3. (إن) müşeddedenin muhaffefi olup, cümle-i ismiyyeye dâhil olursa, Basriyyûn 'inde müşeddedesi gibi 'amel eder, ve Kûfiyyûn 'inde 'amel etmez. Bunun ekseriyyâ mâba'dında te'kîd beyân eder bir lââm-ı meftûha bulunur: "وإن كل لما جميع لدينا", "وإن كانت لكبيرة" "محضرون".

4. Zâide olup, bu da cümle-i fi'liyye ve ismiyyede ve ekseriyyâ (ما)-ı mevsûle ve (ما)-ı masdariyye ve (ألا)-ı istiftâhiyyeden sonra olur: (ما أتيت) yani (ما إن أتيت بشيء تكرهه).

5. Bazen (قد) veya (إذ) yerine müsta'mel bulunur: "واتقوا الله إن كنتم"; (قد نفعت) yani "إن نفعت الذكري", "مؤمنين", yani (إذا كنتم). Bazen (لو) yerine geçip, cevâbında lââm-ı meftûha bulunur: (وإلا لكان كذا), yani (ولولا لكان كذا).

*:أنا [zamîr-i munfasılın nefsi-i mütekellim vahdesidir] Müzekker ve mü'enneste müsta'mel olup (ben) demektir. Ekseriyyâ ref hâlinde kullanılıp, yalnız zamîr-i muttasılı te'kîd için mansûb ve mecrûr yerine dahi gelir: (جئت أنا), ben kendim geldim; (أنا رأني), beni kendimi gördü; (قال لي أنا) bana kendime söyledi.

Âhirindeki () okunmaz. Nâdiren elifsiz ve nûn'un fehtesi veya sükûnüyle (أن) yazılır.

أَنَاةٌ: [is.] Ben deyiş, (أنا) kelimesinin isti'mâli.

أَنَايَةٌ: [is.] Benlik, iddi'â, gurûr.

أَنْبٌ: [iz.] Bâdincân (batlıcan). ("حدق، مغد، وغد" dahi denilir.)

أَنْبٌ: [ft.] 1. Sertlikle karşılama. 2. Tekdîr ve 'itâbla susturma. 3. (bir talep veya su'âl) ters cevâbla red etmek.

إِنْتَابٌ: [fl.] Yemeğe iştihâsız olmak, yemek yiyememek.

أَنْابٌ: [iz.] Misk veya miske müşâbih bir 'itr.

مُؤْتَيْبٌ: [i.] Yemeğe iştihâsı olmayan, iştihâsız.

أَنْتٌ: [zamîr-i munfasılın müfred-i müzekker muhâtebidir] Sen. Ekseriyyâ ref' mahallinde, ve yalnız zamîr-i muttasılı te'kîd için isti'mâlinde nasb ve cer mahallinde dahi kullanılır: (جئت أنت، رأيتك أنت، (أبوك أنت).

أَنْتٌ: [fl 2.] 1. (hasta) inlemek. - [ft.] 2. Hased etmek, kıskanmak: (أنت فلاناً). 3. Ölçüp takdîr ve tahmîn etmek: (أنت الشيء).

أَنْيْتُ: [sıf.] Hased olunan, mahsûd. - (Masdar dahi olur. Fıkra-ı ânifeye n.)

مَأْنُوتٌ: [sıf.] Hased olunan, mahsûd.

أَنْتٌ: [fl 5.] (demir) yumuşak ve dişi olmak: (أنت الحديد).

أَنْتٌ: [ft. if'âl] Dişi doğurmak, kız doğurmak: (أنتت المرأة).

أَنْتٌ: [ft.] 1. Mü'ennes veya dişi etmek. 2. Mü'ennes 'ad ve i'tibâr etmek. 3. Kadın gibi nâzik ve nazlı alıştırmak. 4. Yumuşaklıkla mu'âmele etmek, ohşamak: (أنت له).

أَنْتٌ: [fl.] 1. Dişi veya mü'ennes olmak. - [ft.] 2. Mülâyemetle mu'âmele etmek: (أنت له).

أَنْتٌ: [sıf.] 1. Yumuşak, mülâyim, lîn. 2. Düz ve yumuşak (yer).

أَنْيْتُ: [sıf.] 1. Dişi (demir). 2. Toprağı münbit ve yumuşak (yer): (أرض أنيثة).

أَنْثِي: [sıf.] Dişi. - [sıf.] *إِنَاثِي، أَنَاثِي، أَنْثٌ: cem: *أَنْثِي: (امرأة أنثى), kadınlık evsâfını câmi' mükemmel kadın. - [cem.] إِنَاثٌ. 1. Cemâdât. 2. Küçük ahterler ve necimler. (Büyüklerine "نكور" derler). - [t.] (الأنثيان), beden-i insandan hayalara ve kulaklara itlâk olunur.

مُؤْنِتٌ: [sıf.] 1. Dişi (insan veya hayvân). 2. Kâ'ide-i sarfiyyece dişi 'addolunan (isim), mü'ennes. 3. Muhannes (adam).

مُؤْنِتٌ: [sıf.] Dişi doğuran (hayvân), kız doğuran (kadın).

مِنَاتٌ [sıf.] 1. Dâ'imâ dişi doğuran (hayvân) ve kız doğuran (kadın). 2. Dâ'imâ kız doğurtan (adam). 3. Muhannes. 4. Yumuşak topraklı ve münbit (yer). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir). 5. Kesmez (kılıç). Bu beşinci ma'nâda (مِنَاتَةٌ) dahi denilir.

أَنْجٌ [fl 2.] Girmek, duhûl etmek.

أَنْجَبَارٌ [iz.] Fırat kenarlarında biten bir nev' sarmaşık nebât.

أَنْجُرَةٌ [is.] Isırgan.

إِنْجِيلٌ: *cem: *انجيل [iz. is.] (Yunaniden muarreb Εὐαγγέλιον) Hazret-i 'Îsâ'ya nâzil olan kitâb. (dört nüsha-ı muhtelifesi olmakla cem'i dahi müsta'meldir).

أَنْجٌ [fl 2.] Sıkıntı ile nefes alıp inlemek.

أَنْجٌ: *cem: *أَنْجٌ [sıf.] Sıkıntı ile derinden nefes alıp inleyen. - [s.] (أَنْجَةٌ) kısa boylu bodur (kadın).

أَنْجٌ [sıf.] kendisinden bir şey istenildiğinde derinden nefes alıp sıkılan (nahîl adam).

أَنْجٌ [iz. s.] (mu'arreb) bir nev' şalvâr veya tomân.

أَنْسٌ، يَأْنِسُ، أَنْسٌ، يَأْنِسُ، أَنْسَةٌ ve يَأْنِسُ: *أَنْسٌ [fl 4, 5, 2.] Alışmak, ülfet kesb etmek, me'nûs ve me'lûf olmak: (أَنْسَ بِهِ) ona alıştı.

أَنْسٌ [ft. if'âl] *يُؤْنِسُ، إِنْسَانٌ: *أَنْسٌ 1. Alıştırmak, me'nûs etmek. 2. Uzaktan görmek, seçmek, fark etmek. 3. Uzaktan işitmek, sezmek. 4. His etmek, anlamak, fark etmek: "فإن أنستم منهم رشداً".

أَنْسٌ [ft.] *يُؤْنِسُ، تَأْنِيسٌ: *أَنْسٌ 1. Alıştırmak, me'nûs etmek, vahşetini gidermek. 2. Seçmek, fark etmek, görmek. 3. Anlamak, his etmek.

أَنْسٌ [ft.] *يُؤْنِسُ، مُوَأْنِسَةٌ: *أَنْسٌ 1. Biriyle görüşüp ülfet ve ünsiyet etmek. 2. Birine rıfk ve mülâyemetle mu'âmele ve mulâtafa etmek. 3. Teselli etmek. (mef'ûl-i sarîh alır).

أَنْسٌ [fl.] *يَتَأَنَّسُ، تَأَنَّسٌ: *تَأَنَّسٌ 1. Alışmak, ünsiyet kesb etmek, me'nûs olmak: (تَأَنَّسَ بِهِ). 2. (yırtıcı hayvân) uzaktan şikârını his etmek.

أَنْسٌ [fl.] *يَسْتَأَنَّسُ، اسْتِئْنَسَ: *اسْتِئْنَسَ 1. Alışmak, kesb-i ünsiyet etmek: (استأنس الرجل إليه). 2. (vahşî hayvân) yakında insan bulunduğu his etmek. - [ft.] 3. Sorup anlamak, isti'lâm etmek. 4. Dikkatle bakmak.

أَنْسٌ، أَنْسِيٌّ، أَنْسِيَّةٌ، cem: أَنْسِيٌّ، أَنْسِيٌّ: *fr: *أَنْسٌ [ic.] Nev'-i beşer, adamlar. (cin ve melâ'ikeye mukâbil). - (أَنْسٌ وَاِبْنُ أَنْسٍ) muhibb-i hâlis, yâr-ı vefâdâr, hemdem, kafadâr: (فَلَانُ أَنْسٌ) (وَابْنُ أَنْسٍ، أَنْسٌ فُلَانٌ وَاِبْنُ أَنْسٍ).

أَنْسٌ [iz. s.] *أَنْسَةٌ: *أَنْسٌ 1. Alışıklık, ülfet. 2. Heybet. 3. (Sûfiyyûn 'indinde) rûhun cemâl-i mutlaka ünsiyet ve telezzüzü.

*cem: *أناسٌ [iz.] 1. Büyük cemâ'at, gürûh, galebelik: (رأيت أنسا قد جاؤوا). 2. Bir yerde mukîm kabîle. (بالبلد أنس). 3. Alışıklık, ülfet.

*أنيسٌ [iz.] 1. Arkadaş, hemdem, dost. 2. Alışılan şey, me'lûf şey. 3. kimse: (ما بالدار من) (أنيس) evde kimse yoktur. 4. horoz.

*cem: *أنوسٌ [sıf.] 1. Çok ülfet ve ünsiyet eden. 2. Alışık, ısırılmaz, salmaz (köpek).

*مأنوسةٌ: *أنيسةٌ [is.] Ateş.

*مأنوسٌ [sıf.] Alışılmış, ülfet olunmuş.

*أنسٌ [sıf. ism-i tafdil] Daha uygun, daha elverişli.

*أنيسةٌ [sıf.] Hoş tab' ve pâkize sıfat (kız, kadın): (جارية أنسة).

*cem: *إنسيٌّ [iz.] 1. (إنس) 'in müfredidir. (n. إنس). 2. Her şeyin sol tarafı. 3. El ve ayak ve ok ve sâirenin iç tarafı. (dış tarafına وحشي derler).

*cem: *إنسيٌّ [iz.] 1. Adam, beşer. (kadın hakkında dahi müsta'mel olup mü'ennes sûratında إنسانة isti'mâlî fasîh değildir). 2. Parmak ucu, (أنملة). 3. Adam gölgesi. 4. Dağ tepesi. 5. Ekin ekilmez gayri münbit yer. 6. Göz bebeği: (إنسان العين).

Kûfiyyûn insanı (نسيان) 'dan müştak 'ad etmişlerse de, hemzesi aslı ve nûn'u zâ'id olarak (إنس) 'den müştak olması 'akla daha mülâyim gelir.

*إنسانيٌّ: *s: [sıf.] Adama veya nev'-i beşere mensûb ve müte'allik.

*إنسانيَّةٌ [is.] Adama yakışır evsâf ve fezâ'il, âdemiyyet, insâniyyet.

*مُتَأَنِّسٌ [iz.] (المتأنس) Arslan. (uzaktan adamı his ettiği için.)

*مُؤَنِّسَاتٌ [is. cem.] Esliha ve âlât ve edevât-ı harb.

*يَأْيُضُ، *أَيُّضُ: *أَنْضٌ [fl 2.] (et) bozulup kokmak.

*يَأْيُضُ، *أَنْضَةٌ: *أَنْضٌ [fl 5.] (et) iyi pişmeyip çiğ kalmak, Tatar veya İngiliz usûlünde pişirmek.

*أَنْيُضُ [sıf.] 1. İyi pişmemiş, az pişmiş (et). - [iz] 2. Korkudan bağırsakların titremesi, oynaması. 3. (أَنْض) fi'linin masdarıdır. (re's-i mâddeye n.)

*cem: *أنوفٌ، *أنفٌ، *أنفٌ، *أنفٌ [iz.] 1. Burun. 2. Bir şeyin ucu, çıkıntısı, burun. 3. (mec.) vakâr, haysiyet, 'izzet-i nef. 4. Her şeyin ibtidâsı veya başlıca kısmı. - (أنف الجبل), dağ ucu. - (أنف القوم), kavmin başı, re'îsi. - (الأرض أنف), bir yerin güneşe karşı gelen ciheti. - (الرغيف أنف), ekmek kırığı, ve (mec.) zor bir işin mebde'i. - (أنف الناب), azı dişinin yeni çıkmış ucu. - (أنف اللحية), sakalın kıyısı. - (أنف المطر), yağmurun en evvel inbât ettiği nebât. - (البرد أنف), ilk soğuk. - (حمى الأنف), haysiyet ve vakârını çok muhâfaza eden. - (جعل أنفه في قفاه), haktan 'aduvvu'l-lâh bâtila meyl etmek. - (أنفه تتبع), koklayarak kovalarcasına

araştırmak. – (أضاع مطلب أنفه), şetm ve tahkîr makâmında müsta'meldir. – (مات حتف أنفه), mevt-i tabî'î ile ve ecel-i mev'ûduyla vefât etmek. – (الأنفان) [t.], birden urup öldürmek. - [t.], burun delikleri, minharlar.

[ft. 2,1] 1. Birinin burnuna urmak. 2. (içine girilen su) buruna kadar çıkmak, buruna vâsıl olmak: (فلاناً أنف الماء). 3. (hayvân) henüz otlanmamış mer'âya girip çekinmek: (أنف الإبل). 4. (mec.) kimsenin girişmediği bir işe teşebbüs etmek.

[fl 4.] 1. Bir şeyden 'âr edip çekinmek, tenezzül ve irtikâb etmemek: (أنف منه). 2. (gebe kadın) aş irmek: (أنف المرأة). 3. (deve) burunsalıktan mecrûh olmak, burnu ağırmak: (أنف البعير).

[ft. if'âl] 1. (hayvânâtı) henüz otlanmamış bir mer'âya götürmek: (أنف الإبل). 2. (birini) hamiyet ve gayrete getirip nâ-sezâ bir şeyden vazgeçirmek: (أنف فلاناً). 3. Birinin burnunu acıtmak. 4. Koşturmak. 5. Ta'cîl etmek, çabuk sürmek: (أنف أمره). 6. (içine girilen su) burnuna kadar çıkmak: (أنفه الماء).

[ft.] 1. (hayvâi) henüz otlanmamış bir mer'âya sevk etmek. 2. (birini) hamiyet ve gayrete getirip nâ-sezâ bir şeyden vazgeçirmek. 3. (kargı demiri ve sâirenin) ucunu sivriltmek: (أنف النصل). 4. Otlanmamış çayırılık aramak: (أنف الراعي).

[fl.] 1. Bir şeye tekellüfle başlamak. 2. (gebe kadın) her şeyden çabuk bıkip başka yemek arzu etmek, aş irmek.

[ft.] 1. Yeni başlamak. 2. Kimsenin yanaşmadığı bir işe teşebbüs etmek: (انتنف الشيء).

[ft.] 1. Yeniden bie şeye başlamak. 2. (fıkıhta) birinci tahrîmlik ibtâlinden sonra yeniden tahrîm etmek. 3. (nahivde) su'âl-i mukaddere cevâb vermek; (او) (الاستئناف), su'âl-i mukaddere cevâb olan cümleye dâhil Vâv; (الجملة الاستئنافية), su'âl-i mukaddere cevâb olan cümle.

[sıf.] 1. Biraz evvel geçen vakt; (أنفاً), demincik, evvelce. (أنفاً dahi denilir.) 2. Mutî', münkâd: "المؤمن كالجمال الأنف". 3. Burunsalıktan burnu ağıran (deve): (بعير أنف).

[sıf.] 1. Daha otlanmamış (çayır, mer'â): (روضة أنف). 2. Daha kullanılmamış (kâse, bardak): (كأس أنف). 3. Yeni ve misli nâ-mesbûk: (أمر أنف), (مستأنف dahi denilir.) 4. Pek yakın (zaman-ı müstakbel): (أتيك من ذي أنف), şimdiciik gelirim. 5. Güzel ve latîf (yürüyüş): (مشية أنف), (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

[sıf.] 1. Biraz evvel geçen, mâzide karîb (vakt); (أنفاً), demincik, evvelce: "ماذا قال أنفاً بهما". 2. Burunsalıktan burnu acıyan (deve): (بعير أنف). 3. Nebâtı çabuk biten kuvvetli (yer): (هي من أنف بلاد الله).

أَنْفَةٌ [is.] İlk çocukluk: (أنفة الصبي).

أَنْفَةٌ [is.] İbtidâ, evvel, baş; (أنفة الصلاة) birinci tekbîr.

أَنْفَةٌ [is.] Dördüncü bâbdan (انف) fi'linin masdarıdır. (Bu mâddenin üçüncü fıkrasına n.)

أَنْوْفٌ [sıf.] 1. Nâ-sezâ şeylerden 'âr ve ictinâb eden, haysiyetli ve vakûr: (رجل أنوف). 2. Burnunun kokusu latîf: (امرأة أنوف). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

أَنْيْفٌ [sıf.] *أَنْيْفَةٌ*s: 1. Dişi ve yumuşak (demir). 2. Nebâtî sâir-i yerlerden evvel biten (yer): (أرض أنيفة).

أَنْفَانٌ [sıf.] Büyük burunlu: (رجل أنافي).

مُنْأَفٌ [sıf.] 1. Gecenin evvelinde yol yürüyen: (رجل منأف). 2. Hayvânâtı henüz otlanmamış mer'âya sevk eden: (راع منأف).

مُنْأَفٌ [sıf.] henüz otlanmamış (mer'â, çayır).

مُنْأَفٌ [sıf.] 1. Ucu sivri: (نصل مؤنف). 2. Henüz otlanmamış mer'âda ra'y olunan (hayvân): (غنم مؤنفة).

مُنْأَفٌ [sıf.] 1. Henüz yenmemiş, dokunulmamış (yemek): (طعام مؤنفت). 2. Yeni başlanmış: (جارية مؤنفتة الشباب), sen şebâba yeni girmiş kız.

مُنْأَفٌ [sıf.] dokunulmamış (yemek): (طعام مؤنفت). (مؤنفت).

أَنْقٌ [fl 4.] *يَأْنُقُ، أَنْقٌ* [fl 4.] Sevinmek, şâd ve mesrûr olmak: (أنق به). 2. Sevmek, beğenmek, hoşlanmak. – (ما أنفه في كذا) (fi'l-i ta'accüb evvel-i sîgasıyla) filân şeyden ne kadar hoşlanıyor!

أَنْقٌ [ft.] *يُؤْنِقُ، إِيْنِقُ، نِيْقٌ* [ft.] Hoşa gitmek: (أنقني هذا الشيء) bu hoşuma gitti.

أَنْقٌ [ft.] *يُؤْنِقُ، تَأْنِيْقٌ* [ft.] Hoşa gidecek ve beğenilecek hâlde komak.

أَنْقٌ [ft.] *يَبْنَأُقُ، تَأْنُقٌ* [ft.] 1. Bir şeye itkânla bakmak, tettebbu' etmek. 2. Beğenmek, hoşlanmak: (تأنق المكان), yerinden hoşlandı.

أَنْقٌ [iz.] 1. Sürûr, sevinç. 2. Taze çayır.

أَنْيْقٌ [sıf.] *أَنْيْقٌ* [sıf.] Pek beğenilecek hâlde olan, güzel, latîf: (شيء أنق) yahut (أنيق).

أَنْاقَةٌ [is.] *إِنْأَقَةٌ* [is.] Beğenilecek hâl, hüsn ve letâfet: (له أناقة).

أَنْوُقٌ [iz.] Kartal kuşu. – (أعز من بيض) (الأنوق), kartal kuşu yumurtasından kîmetlidir. Muhâl şeyler hakkında îrâd olunur meseldir.

أَنْكٌ [fl 1.] *يَأْنُكُ، أَنْكٌ* [fl 1.] 1. İrileşmek, büyüme. 2. Uzamak, uzun olmak. 3. Acımak, acı duymak, dert ve keder çekmek. 4. Hisset ve irtikâb gibi ahlâk-ı zemîme peydâ etmek, ahlâk bozulmak. 5. Hırs ve tama'a düşmek tama'kâr olmak.

أَنْكٌ [iz.] Kurşun ve bir rivâyette kalay.

أَنْمٌ [ic.] *أَنْمٌ، أَنْمٌ، أَنْيْمٌ* [ic.] Halk, mahlûkât: "والأرض والأرض" وضعها للأنام.

(إِنَّ n.) :إِنَّمَا

1. İnlemek: (أَنْ) [fl 2.] *يُنِينُ، أَنْ، أَنْيْنُ، أَنْانُ، تَأْنَانُ* :أَنَّ (المرريض ما أن) 2. Olmak, mevcûd ve zâhir olmak: (في السماء نجم), gökte bir kevkab bulundukça. (Bu ma'nâ ile yalnız bu meselde müsta'mel olup, tasrîf olunmaz.) [ft.] 3. Dökmek: (أَنْ الماء), suyu döktü.

[ft.] *يُؤْنِنُ، تَأْنِينُ* :أَنَّ cehd ile hoşnût ve râzi etmek.

[ft.] *يَتَأْنَنُ، تَأْنَنُ* :تَأَنَّ cehd ile hoşnût ve râzi etmek.

[sıf.] *أَنَانَةٌ* :أَنَانُ، أَنَانَةٌ* :أَنَانُ İnleyen, zâr.

[is.] *أَنَانَةٌ* :أَنَانَةٌ İnleyiş, zârî.

[is.] Koyun (melemesi inlemeğe benzediği için): (ما له حانة ولا آنة), ne devesi ne koyunu vardır. Bazı lügaviyyûn bu kelimeye câriye ve halâyık ma'nâsını vermişlerdir.

[iz.] Güğercin büyüklüğünde ve (أوه) :أَنَّ diye inler gibi öten bir kuş.

(Mâdde-i âtiyeye n.) *مَنْبَنَةٌ* :إِنْبَنَةٌ

1. Hurûf-ı müşebbehe bi'l-fi'l olup, tahkîk ve te'kîd beyân eder; ve cümle-i ismiyyeye dâhil olup, (اسم إن) denilen mübtede'i mansûb ve haberi merfû' eder: "إن الله عليم". Bazen haberi dahi mansûb eder: "إن قعر جهنم سبعين خريفا". Bazı def'a dahi ism (إن)'den uzak düşüp merfû' kalır: "إن من أشد الناس عذاباً يوم القيامة المصورون". Bazen tahfîf olunup, o hâlde ekseriyyâ 'amel etmez, yani ismi

mansûb olmayıp, merfû' kalır. Kufiyyûn tahfîfi tecvîz etmezler. 2. Nâdiren harf-i cevâb olup, (نعم) yerine evet demektir. Bu makamda zamîr-i şe'ne mulâkî bulunur:

ويقلن شيب قد علاك وقد كبرت فقلت إنه

İş bu meksûr (إن)'in meftûh (أَنْ)'den farkı elzemdir. Meksûr (إن) girdiği cümlenin me'âlini tağyîr etmeyip yalnız tahkîk ve te'kîd beyân etmekle, mahâll-i âtiyede kullanılır: 1. Lafzen veya ma'nen ibtidâ-ı kelâmında: "إن الله يبشر الذين ألا إن زيداً) 2. (ألا) harf-i tenbîhinden sonra: "قائماً وآتيناها". 3. İsm-i mevsûle sıla olan cümlede: "من الكنوز ما إن مفاتحه لتتوء بالعصبة". 4. Kasem cevâbında: (والله إن زيدا قائم). 5. Kavîl mâddesinden sonra gelen makûl-i kavilde: "قال الله إني منزلها". 6. Vâv-ı hâliyyeden sonra: "جاء زيد وإن يده). 7. İsm-i 'ayna yani 'aleme haber olan cümlede: (زيد إنه ذاهب). 8. Lâm-ı mu'allakadan evvel: "والله يعلم إنك لرسول". 9. (حيث) kelimesinden sonra: (اجلس حيث إن زيداً جالس). 10. Hurûf-ı tasdîktan sonra: (نعم إن زيداً قائم). 11. Emr ve nehy ve ve du'âdan sonra. 12. Nidâdan sonra. 13. İbtidâ'iyeye olan (كلا) ve (حتى) ile (ثم)'den sonra.

(إن) harfine (ما) lâhık olup, beraber hasr yani ancak ma'nâsı ifâde eder, ve o hâlde 'amel etmez: "قل إنما يوحى إلي...".

(إني، إنا) harfi zamîr-i mütekellime girdiğinde (إني، إنا) ve (إني، إنا) denilmek câ'izdir.

Bir yere râci' olmayan (◊) zamîr-i gâ'ibine girdiğinde beraber (*hakîkaten*), ve bazı def'a ve 'ale'l-husûs (ف) 'den sonra (zira) ma'nâsını ifâde eder: (فإنه) zira.

إِنَّ: [is.] Bir şeyin vücûben tahkîkî, vâcibü'l-vücûd olması.

إِنَّهُ لَمِنَّةٌ (أن) [sıf.] şâyân, müstehak: (يكون كذا).

أَنَّ: Bu dahi hurûf-ı müşebbehe bi'l-fi'lden olup, cümle-i ismiyyeye girerek ismini mansûb ve haberini merfû' eder; ve tahkîk ve te'kîd ma'nâsını dahi tazammun ederse de, asl-ı masdariyyet beyân eder, ve ma'nen (إن) meksûreden farkı bu olup, lisanımızda (ki) edâtıyla veya (olduğu, ettiği) gibi masdar-ı izâfî sîgasıyla ifâde olunur: (أشهد أن محمداً رسول الله), şehâdet ederim ki Hazret-i Muhammed (slm) efendimiz Resûlu'l-lâh'tır, Resûlu'l-lâh olduğuna şehâdet ederim. Binâen 'aleyh böyle masdariyyet ma'nâsı verilecek yerlerde ve yukarıda meksûr (إن) için sayılan on iki mahallin gayrinde (أن) okunmak iktizâ eder. Bazen tahfîf olunup, o hâlde 'amel etmez: (أشهد أن لا إله إلا الله). 3. (لعل) yerini tutup, (ola ki) ve (belki) ma'nâsını ifâde eder: وما يشعركم أنها ". (أنت السوق أنك تشتري لحماً) "إذا جاءت لا يؤمنون (أن) dahi bir kırâ'ate göre bu ma'nâdadır.

Bazlar 'indinde meftûh (أن) 'ye dahi (ما) girip, yine hasr yani (ancak) ma'nâsını ifâde eder: " قل "إنما يوحى إليّ أنما ألهمك إله واحد".

Zamîr-i mütekellime dâhil olduktaki (أنا، أنتي، أنتي) ve (أنتي، أنتي) denilir.

Bazen bir yere râci' olmayan (◊) zamîr-i gâ'ibine dâhil olup, beraber (ki) ma'nâsını ifâde eder; ve bu da başlıca bir cümle-i fi'liyeden evvel olur: (ل) harf-i cerrîyle beraber de (zira, çünkü) ma'nâsına gelir: (لأنه) zira.

أَنَّى: 1. Zarf-i mekân olup, (nerede) demektir: (أني) (تجلس أجلس), sen nerede oturursan ben de otururum. 2. Yine zarf-i mekân olup, (nereden) demektir: "أني لك هذا" bu sana neredendir. 3. Yine zarf-i mekân olup, (her nerede) demektir: "قاتلهم" "الله أنى يوفكون". 4. Zarf-i zamân olup, (ne vakt) demektir: (انى يكون هذا) bu ne vakit olur. 5. Hâl olup, (nasıl) demektir: "أنى يحيي هذه الله بعد موتها" öldükten sonra bunu Allah nasıl diriltebilir. Bazen hurûf-ı şartıyye gibi şartıyye ve cezâ'iyye olarak iki cümleye dâhil olup, muzâri'i meczûm eder: (انى تجلس أجلس); (أنى تأتني أتك).

أَنَّهُ: [fl 2.] 1. Yorgunluk ve sıkıntıdan solumak. - [ft.] 2. Hased etmek, kıskanmak: (أنه فلاناً).

أَنَّهُ: [sıf.] hasedci, hasûd: (رجل أنه).

أَنِّي: [iz.] 1. Sıkıntı ile nefes alma, soluma, soluk. - [sıf.] 2. Za'îf, gevşek: (رجل أنيه).

إِنِّي: [iz.] İnler gibi ses çıkaran gök gürlemesi.

أُنُو: [iz.] 1. Vakt. 2. Gecenin bir sâ'atlık vakti: (مضى إنو من الليل), geceden bir saat geçti. 3. Gece yarısı yahut ona karîb zaman.

أُنَى: [fl 2.] 1. (vakt) yaklaşmak, gelip çatmak, "ألم يأن للذين آمنوا". 2. Vakti gelmek, vakti olmak: "هل أنى الرحيل" yolculuğun vakti geldi mi? 3. (nebâtât ve mahsûlât ve sâire) yetişmek, kemâl bulmak. 4. (su) nihâyet derecede ısınmak, kaynamak: (أنى الحميم). 5. Yavaş ve rıfk ve mülâyemetle mu'âmele etmek.

أُنَى: [fl 4,2.] 1. **أُنَى**, **يَأْنِي**, **أُنَى**, **إِنَى** ve **يَأْنِي**: ***أُنَى**: Gecikmek, geç kalmak. 2. Geri kalmak, te'ehhur etmek.

أُنَى: [ft. if'âl] 1. Geciktirmek, geç bırakmak. 2. Alıkoymak, tutmak. 3. Geri bırakmak, te'hîr etmek. 4. Uzaklaştırmak, ib'âd etmek.

أُنَى: [fl. tef'îl] **أُنَى**, **يُونَى**, **تَأْنِيَةٌ**: ***أُنَى**: kalmak. 2. Geri kalmak, te'ehhur etmek.

أُنَى: [fl. tefa'ul] 1. **أُنَى**, **تَأْنِي** (التأني): ***أُنَى**: Yavaş gitmek, 'acele etmemek. 2. Düşünerek hareket etmek. 3. Yavaşlıkla mu'âmele etmek. - [ft.] 4. Beklemek, intizâr etmek.

أُنَى: [fl.] 1. **أُنَى**, **إِسْتِنَاءٌ**: ***أُنَى**: Yavaş gitmek, 'acele etmemek. - [ft.] 2. Beklemek, intizâr etmek.

أُنَى: [iz.] 1. Bir şeyin vakti gelip çatması. 2. Yetişme, olma, kemâl bulma.

أُنَى: ***cem**: **أَوَانٍ**: [iz.] Kab, yemek ve sâire kabı: (كل إناء يترشح بما فيه), her kabdan içindeki sızar.

أُنَى: [iz.] 1. Yavaşlık, yumuşaklık, hilm ve rıfk. 2. Vakâr, temkîn. 3. İntizâr.

أُنَى: [sıfs.] 1. Telaş ve fütûrla yerinden kalkan (kadın). (وناة'den müştak olarak aslı olduğu da maznûndur.)

أُنَى: [is.] Ümid: (لا تقطع إنانتك), ümidini kesme.

أُنَى: [sıf.] 1. Vakti gelip çatmış. 2. Olmuş, kemâle ermiş, olgun. 3. Geciken, geri kalan.

أُنَى: [iz.] 1. Bir nebât ve mahsûl ve sâirenin vakti gelmesi, idrâk. 2. Son derece: (بلغ), son derecesine vardı. 3. (Yalnız hemzenin fethiyle) yavaşlık, mülâyemet.

أُنَى: [iz.] 1. **أُنَى**, **أُنَى**, **إِنَى**: ***أُنَى**: Geceden bir vakt. 2. Gece yarısı: (من أناء الليل), geceden, gece yarısından. 3. (yalnız hemzenin kesriyle) gündüzün bütünü.

أُنَى: [sıf.] 1. Yavaş ve te'ennî ile hareket eden. 2. Yavaş, mülâyim, yumuşak: (رجل). 3. Pek kızgın kaynar (su): (حميم أن). 4. Son dereceye varmış.

أُنَى: [is.] (أُنَى بعد أُنَى) ta'bîrinde müsta'mel olup, bir birini müte'âkib ve (تارة بعد أخرى) demektir. (Aslı أونة olsa gerektir.)

إنية: İnkâr ve istib'âd makâmında müsta'meldir: (أنا إنية؟), ben mi? hiçbir vakt!

أَنِيسُونُ *fr: *أَنِيسُونَةُ [icz.] (Yunaniden me'hûz Άνισον) anison.

أهِ: *أهِ، أَهِ، آهِ، آهِ: *أهِ: [kelime-i teveccu'] ah! vâh! vâh! of!

أَهْ: *أَهْ، أَهْ، إَهْ: *أَهْ: [fl 1.] Ah etmek, içini çekmek.

أَهْ: *أَهْ، أَهْ، إَهْ: *أَهْ: [fl.] Ah etmek, içini çekmek.

أَهْ: *أَهْ، أَهْ، إَهْ: *أَهْ: [fl.] Ah etmek, içini çekmek.

أَهْ: [is.] Hüzn, keder, te'essüf. - (أهه له), Allah belâsını versin!

أَهْبُ: *أَهْبُ، يُؤَهَّبُ، تَأْهِبُ: *أَهْبُ: [fl.] Sefer âlât ve mühimmâtını tedârik edip hazırlanmak: (تأهب للحرب).

أَهْبَةٌ: *أَهْبَةٌ: [is.] Eslihe ve mühimmât, harb ve sefer âlât ve levâzımı.

أَهْبٌ: *أَهْبٌ، أَهْبٌ، أَهْبٌ: *أَهْبٌ: [iz.] 1. Deri, cild. 2. Dibâğat olunmamış deri, postaki.

أَهْرٌ: *أَهْرٌ، أَهْرٌ، أَهْرٌ: *أَهْرٌ: [is.] 1. Güzel hâl: (هو) (في أهرة) güzel bir hâldedir. 2. Hey'et, şekil, kıyâfet. 3. Ev metâ'ı, esâs-ı beytiyye.

أَهْقَانٌ: *أَهْقَانَةٌ: fr: *أَهْقَانَةٌ [icz.] Yabani tere.

أَهْلٌ: *أَهْلٌ، أَهْلٌ، أَهْلٌ: *أَهْلٌ: [iz.] 1. Hane sükkânı, familya. (أهل kelimesi de bundan

maklûbdur.) 2. 'Aşîret, kabîle. 3. Cemâ'at, tâ'ife. - [is.] 4. Ehil yahut ehle, zevce: (أهله دخل على)، zevcesiyle zifâfa girdi. - [sıf.] 5. Sâhib. 6. Müstehak, şâyân, lâyık, sezâvâr. 7. Muktedir. 8. Tâbi', mensûb. (Bu dört ma'nâ ile müfred ve cemi'de müsta'meldir): (هو أهل لهذا، هم أهل لهذا). - (أهل البيت) وبتخصيص آل رسول الله (، أهل الأهل)، ev halkı, 'â'ile, (أهل الأمر)، âmirler, evliyâ-ı 'umûr. - (أهل المذهب)، evliyâ'u'l-lâh. - (أهل السنة والجماعة)، bir mezhebe tâbi' adamlar. - (أهل السنة والجماعة) hayme-nişîn adamlar, bedevîler. - (أهل المدر، أهل الحضر)، sâkin ve medenî adamlar. - (أهل القبور)، ölüler. - (الكتاب أهل)، Hristyanlarla Yahûdîler ki nebîlerine kitâb nâzil olmuştur. - (أهل الجنة)، sükkân-ı behişt. - (أهل النار)، sükkân-ı cehennem. - (الذوق أهل)، zevk-ı selîm sâhibleri, ve Sufiyyûn 'indinde ma'rifetü'l-lah'ta bir makâm-ı 'âlîye nâ'il olanlar. - (أهل اليسر)، ağniyâ. - (أهل السوء)، fenâ adamlar. - (أهلاً وسهلاً)، safâ geldiniz hoş geldiniz, makâmında terhîb-i ta'bîri olup, vahşî ve yabancı yerlere düşmediniz, râhat ediniz, demektir. (Mef'ûl i'tibâr olunup fi'li صادفت takdîr olunur.)

أَهْلٌ: *أَهْلٌ، يَأْهَلُ، أَهْلٌ: *أَهْلٌ: [fl 1,2.] 1. Zevce edinmek, evlenmek. 2. Kavm ve 'aşîret ve ahabb edinmek.

أَهْلٌ: *أَهْلٌ، أَهْلٌ، أَهْلٌ: *أَهْلٌ: [fl 4.] 1. Bir yere alışmak, ülfet ve ünsiyet peydâ etmek: (أهل به). - [ch.] 2. (hane) iskânı olunmak, meskûn olmak.

أَهْلٌ [ft. if'âl] 1. Müstehak ve şâyân görmek: (أهله لذلك), onu buna ehl ve müstehak gördü. 2. Ehl ve 'iyâl veya kavm ve kabîle sâhibi etmek. 3. Bir yere kabûl veya iskân etmek: (أهلك الله في الجنة).

أَهْلًا وَسَهْلًا [ft.] 1. Birine (أهلاً وسهلاً) deyip iltifât etmek. 2. Birini bir şeye ehl ve müstehak etmek veya görmek: (أهله لذلك).

تَأَهَّلَ [fl.] 1. Evlenmek, tezevvüc etmek. 2. Bir şeye ehl ve müstehak olmak.

إِتَّهَلَ [fl. ifti'âl] Evlenmek, te'ehhül etmek.

إِسْتَأْهَلَ [fl.] 1. Müstehak olmak. - [ft.] 2. Birini ehl ve müstehak görmek. 3. İç yağı edinmek veya yemek.

أَهْلَةٌ [is.] 1. Zevce. (أهله dahi denilir.) 2. Kabîle, 'aşîret.

أَهْلَةٌ [is.] Mal ve başlıca mevâşî: (هم أهل) emvâl ve mevâşî ashâbındandırlar.

أَهْلٌ [sıf.] Hane ve adama me'nûs, yabanînin gayri, ehlî (hayvân).

أَهْلٌ [sıf.] Meskûn, şen, âbadân: (مكان أهل).

إِهْلَةٌ [is.] 1. İç yağı ve 'ale'l-husûs erimiş ve sızdırılmış. 2. Zeytûn yağı. 3. Katığa yarayan yağ ve sirke ve sâire.

أَهْيَلٌ [iz. musaggar] Küçük kavm ve kabîke. - (أهيل الفضل), erbâb-ı fazl, iyi adamcaûızlar. (Burada tasgîri tahbîb içindir.)

أَهْلِيٌّ [sıf.] Hane ve adama alışık ve yabaninin gayri, me'nûs, ehlî (hayvân).

أَهْلِيَّةٌ [is.] İstihkâk, salâhiyyet, ehliyyet.

مَأْهُوٌ [sıf.] Meskûn, ma'mûr, âbadân.

أَهْلِيَجٌ [n. هلج.]

أَهْنٌ [iz.] Yeşil hurma salkımı. (عرجون).

أَهْنٌ [iz.] Eskiden toplanmış hâzır mal: (أعطاه من آهن ماله).

أَهْنٌ [iz.] (Farisi آهن) demir. (الأهن صيني). Çin demiri. (الآهن صيني dahi denilir.)

أَهُوٌ [iz.] (Farisi آهو) geyik.

أَهْيٌ [fi 2.] Kahkaha ile gülmek.

أَوْ [harf-i 'atf] Başlıca "ya" ve "yahut" ma'nâsıyla iki veya ziyâde şeyin birini ta'yîn içindir. Nahviyûn bu harfe bervec-i âtî on iki ma'nâ beyân etmişlerdir: 1. Mütakellim tarafında şek ve tereddüd için: "لبثنا يوماً أو بعض يوم", bir gün veya günün bir mikdârı durduk. 2. İhâm yani mütakellim bildiği hâlde sâmi'dan maksadını ihfâ için: "وإنا أو إياكم لعلی هدى أو في ضلالٍ مبين" ya biz ya siz doğru yolda veya büyük bir gümrâhlıktayız. 3. Tahyîr, yani cem'i mümkün olmayan iki şeyin birini ihtiyâr için olup, başlıca talebden sonra vâki' olur: (تزوج هنداً أو أختها),

Hind'i veya hemşiresini tezevüc et. 4. İbâha yani cem'î mümkün olan iki şey arasında ihtiyâr için olup, ancak cümle-i menfîyyede iki şeyin cem'î mümkün olmaz, ve o vakit (أو) harfî (ولا) yerine geçip "ne" ma'nâsını ifâde eder: (العلماء أو جالس), (الزهاد ولا تطع منهم"; âlimler veya zâhidlerle görüş; " onların günâhkârına veya (ve ne de) kâfirîne mutî' olma. Bu ma'nâ en ziyâde teşbîh ve takdîr vukû'unda olur: "فهى كالحجارة أو أشد قسوة", taş gibi veya katılıkta ondan beterdir; " فكان قاب", "قوسين أو أدنى". 5. Cem' için olup (و) yerini tutar:

جاء الخلافة أو كانت له قدراً كما أته ربه موسى على قدر

6. İdrâb için olup, (بل) harfî yerine geçer: " وأرسلناه " onu yüz bin ve belki ziyâde kişiye gönderdik. 7. Taksîm için: (الكلمة اسم أو فعل), kelime ism ya fi'l veya harftir. Bu makâmda (و) isti'mâli daha iyidir. 8. İstisnâ için olup, (إلا) yerine geçer ve (أن) mukaddere ile mâ-ba'dındaki müzâti'i mansûp eder: (لأضرينه أو), (يتوب), tevbe etmedikçe onu döveceğim, onu döveceğim meğer ki tevbe etsin;

وكنت إذا غمزت قناة قوم كسرت كعوبها أو تستقيما

9. (إلى) gibi gâyet için olup bu da (أن) mukaddere ile muzâri'i mansûb eder: (لألزمنك أو تقضييني ديني), alacağımı verinceye kadar (vermedikçe) senden ayrılmam;

لأستسهلن الصعب أو أدرك المنى فما انقادت الأعمال إلا لصابري

10. Takarrub için yani bir birine karîb ve şebîh iki şeyden hangisi olduğunda şek ve tereddüd beyân

için olup, lisânımızda "yoksa" ile ifâde olunur: (ما أدري ألم أو ودع), teslîm mi yoksa tevdî' mi etti anlayamadım. 11. Şartıyye olup (إن) yerine geçer, ve "ister" ta'bîriyle terceme olunabilir: (لأضرينه), (عاش أو مات), ister yaşasın ister ölsün onu döveceğim, öleceğini bilsem döveceğim. 12. Tab'îz için yani bazı böyle ve bazı şöyle ma'nâsını beyân içindir: "هوداً أو نصارى وقالوا كونوا", Yahûdî yahut Hristyan olun, bazıları ki Yahûdîler Yahûdî olun ve bazıları ki Hristyanlar Hristyan olun dediler.

(أو) harfî veya kelimesi ma'nâsıyla ism gibi kullanıldığı vakit (و) müşeddede olur: (دع الأو), (جانباً), yahudu bir tarafa bırak.

[ft.] 1. Serh ağacı *يؤوء، أوء، (أوء Aslı) *: آء: yemişiyle dibâğat etmek: (أوت الأدم), deriyi serh yemişle dibâğat ettim.

[icz.] Necid'te hâsıl olan ve serh dahi denilen bir ağaçtır ki dalları uzun ve meyveleri üzümüne müşâbih ve lezîz olup, tıbâbette ve dibâğatta kullanılır.

[sıf. ism-i mef'ûl] Serh ağacı *مؤوء مؤء: meyvesiyle dibâğat olunmuş (deri).

Develeri ürkütmek ve sâire için *أء: müsta'mel savttır. A! ha!

[fl] 1. Geri dönmek, 'avdet ve rücu' etmek. 2. Her taraftan gelmek, üşenmek. 3. Tevbe etmek. 4. Gâ'ib ve nâ-bedîd olmak, batmak: (آبت الشمس).

(Bu ma' nâ ile masdarı إياب ve أوب gelir hemzenin zammiyla). [ft.] 5. Kasd etmek: (أبة). 6. Geceleyin suyun içine girmek: (آب الماء) - (آب لك) - (آبك، آب لك)، vay sana! yazık sana!

أوب [fl 4.] Hiddetlenmek, darlık, gazaba gelmek.

إيناب، (يؤوبُ yerine)، (يؤوبُ yerine)، (أوبُ yerine): أُونَب [ft.] hiddetlendirmek, darıltmak.

[fl.] *أَيْبُ، يُؤَيْبُ، تُؤَيْبُ ve يُؤَوِّبُ، تُؤَوِّبُ *أَوْبُ
1. Geri dönmek, rüçû' etmek. 2. Birinin söylediğini ve şarkı ve tesbîh ve ilâhîsini tekrâr etmek: "يا جبال أوبي معه"، ey dağlar Hazret-i Dâvûd ('asm)'la beraber tehlîl ve tesbîhini ve mezâmîrini tekrâr edin. 3. Sabâhtan akşama kadar yolda gitmek. 4. (binilen develer) esnâ-ı seyirlerinde beraberleriyle kavga etmek: (أوبت (الركاب)).

[fl.] *يُؤَاوِبُ، مُؤَاوِبَةٌ *أَوْبُ (binilen develer) beraberlerine kızıp kavga ederek yürümek: (أوبت (الركاب)).

[fl.] *تَأَيْبُ، يَتَأَيْبُ، تَأَيْبُ ve يَتَأَوِّبُ، تَأَوِّبُ *تَأَوَّبُ
1. Geri dönmek, rüçû' etmek. - [ft.] 2. Birine gece gitmek, gece ziyâret etmek: (تأوبته)، ona gece gittim.

[fl.] *إِتَابُ، يَأْتَابُ، إِيْتَابُ *إِنْتَابُ
1. Rüçû' etmek, geri dönmek. - [ft.] 2. Birine gece gitmek, gece ziyâret etmek. 3. Geceleyin suya girmek: (إنتاب الماء).

أُوبُ: [iz.] 1. Rücû', 'avdet. 2. Bulut. 3. Yel, rüzgâr. 4. Sür'at. 5. Hayvânın yürürken ayaklarını çabuk döndürmesi: (ما أعجب أوب قوائمه)، ne güzel ayak (adım) atışı vardır! 6. de' b, 'âdet: (هذا أوبه)، 'âdeti budur. 7. Doğruluk, istikâmet. 8. Bal arısı, nahl. 9. Yol, tarîk. 10. Taraf, semt, cihet: (كنت على أوبه)، onun semtinde idim; (من كل (أوب)، her taraftan. 11. (أوب) kelimesinin cem'idir. [n. أوب.]

[is.] *أُوبَاتُ *cem: أُوْبَةٌ
1. Hayvânın yürürken ayak atması: (القوائم أوبه). 2. Bir nev' çadır. (Türkçede oba dedikleri bundan me'hûz olmasa gerektir.)

[sıf.] *أُوبُ، أُوَابُ، أُيَابُ *cem: أَيْبُ
1. Geri dönen, râci', 'â'id. - [iz.] 2. Refâh, sa'âdet-i hâl.

[is.] أُوْبَةٌ öylen vaktinde içilen meşrûb.

[sıf. ism-i mübâlağa] أُوَابُ
1. Birinin yanına çok gitmeği seven, sık sık giden: "كل له أواب" herkes onun yanına gitmeği sever. 2. İsm ve zalâldan rüçû' ve tevbe eden veya etmeği seven.

[iz. ism-i mekân.] *مَأْبُ *cem: مَأْبُ
1. 'Avdet ve rüçû' olunacak yer, me'âd: (إليه مأبي)، nihâyet döneceğim yer odur. 2. Sabahtan akşama kadar yürümekle kat' olunan yol, merhale, konak: (بينهما ثلاث مأوب)، aralarında üç konak vardır.

[iz.] مُؤَوَّبُ
1. Karpuzun tepesinden çıkarılan değirmi dilim. 2. Yaka oyuntusu. 3. Değirmi ve müdevver kesilen şey.

مُؤَوَّبَةٌ: [sıf.] Bütün gün esen (rüzgâr):
(ريح مؤوبة).

أُووبٌ: [sıf.] Seyrinde ayaklarını pek çabuk
atan (deve): (ناقاة أوب). (Müzekkeriyle mü'ennesi
birdir.)

أَوْجٌ: [iz.] (Farisi اوك'den mu'arreb) 1. Seyyârâtın
merkezden en uzak noktası. (مكاتب حضيض.)
2. (mec.) pek yüksek nokta, bir şeyin nihâyet
derecesi, uç, bâlâ. 3. Mûsîkîde yüksek bir
makâm.

تَأَوَّخٌ: [ft.] Kasd etmek: (تأوخه).

أُوودٌ: [ft 1.] 1. Eğriltmek,
bükme: (أودت العود), ağacı eğrilttim, büküm.
(mas: أود). 2. Bir adamı müşkil bir işe sokup
yormak, belini bükme: (أده الأمر); "ولا يؤوده"
"حفظهما". (mas: أود ve أود). - [fl.] 3. Bir tarafa meyl
etmek. 4. Geri dönmek, rücû' etmek: (أد الرجل).

أُوودٌ: [fl.] Eğrilmek, bükülmek:
(أود العود).

أُوودٌ: [fl.] eğriltmek, bükme.

تَأَوَّدٌ: [fmt.] 1. Eğrilmek,
bükme. - [ft.] 2. Sıklet vermek, ağır gelmek,
belini bükme: (تأوده الأمر), bu iş belini bükü.

تَأَدَّى: [ft.] *تَأَدَّى, تَادَى (التأدي) (تأود yerine)
sıklet vermek, ağır gelmek, belini bükme: (تأده الأمر).

إِنْبَادٌ: [fmt.] Eğrilmek,
bükülmek: (أدت العود فإعاد), ağacı bükünce eğrildi.

أُوْدٌ: [iz.] 1. Eğrilik. Büyük yorgunluk,
zahmet, meşakkat.

أُوْدَةٌ: *cem: [is.] Yük, bar.

أُوْدٌ: *s: [sıf.] Eğri, eğrilmiş,
bükülmüş.

أُوْدٌ: [iz.] Şamâta, çığıltı: (أويج القوم سمعت),
halkın çığıltısını işittim.

مُوْدٌ: [sıf. ism-i mef'ûl] Bir bârgirân
altında bel bükülen, çok zahmet ve meşakkat
çeken.

مَأُوْدٌ: [iz. cem.] Âfât, masâ'ib. (Müfredi
yoktur.)

أُوْرٌ: [ft 1,2.] Cimâ'
etmek: (أر المرأة).

أُوْرٌ: [ft.] 1. İğrâ etmek,
ayaklandırmak. 2. Tehyîc etmek, heyecâne
getirmek.

أُوْرٌ: [fl.] 1. ürkme: (استأور). 2. (deve) kırdan kurtulup kaçmak:
(استأور الإبل). 3. Karanlıkta koşarak gitmek. 4. Çok
hiddetlenmek, gazaba gelmek: (القوم غضباً استأور).
5. (çöküp oturmuş deve) birden bire fırlayıp
kalkmak. 6. (adamcıl deve) insâna hücûm etmek
veya hücûm için davranmak: (استأور البعير).

أُوْرٌ: [iz.] 1. Şimâl rüzgarı, poyraz. 2.
Bulutun hareketi: (أعجنني أور السحاب).

أَوْزٌ: [iz.] 1. Sıcak harâret: (لفحني أوار النار، أوار الشمس) ateşin, güneşin sıcaklığını beni yaktı. 2. Susuzluk, harâret: (كاد يغشى عليه من) (الأوار), susuzluktan az kaldı bayılıyordu. 3. Duman, duhân. 4. Alev, yalın, lehîb. 5. Cenûb rüzgarı, lodos.

أَوْزَةٌ: [sıf.] Sıcaklığı ziyâde, lodosa ma'rûz: (أرض أورة), pek sıcak ve lodosa ma'rûz yer.

أَوَارِيٌّ: [sıf.] Pek susamış: (أوارِي رجل).

أَرْ: [iz.] (Aynın elfe kalbiyle) 'âr, 'ayb.

أَرَّةٌ: [is.] 1. Ocak, ateş yanan yer. (r) harfi telaffuz edememiş.

أَوْزٌ: [iz.] Sene-i kamerîyye ile sene-i şemsîyye arasındaki fark. (أوزن gibi).

إَوْزُونٌ: [ic.z.] 1. Kaz. 2. Kısa boylu ve şişman adam. - [sıf.] 3. Serî'ü'l-hareke, cest ü çalak.

إَوْزِيٌّ: [iz.] 1. At gibi oynayarak ve gâh sağa gâh sola dönerek yahut kaz gibi sallanarak yürüyüş: (يمشي الإوزي), bu nev' yürüyüşle yürüyor.

مَأْوَزَةٌ: [is.] Kazı çok mahal.

أَوْازٌ: [iz.] (Farisiden me'hûz) 1. Güneşin burc-ı hûtta bulunduğu eyyâm. 2. Bir nev' nağme.

يُؤُسُّ، أَوْسٌ، إِيَّاسٌ (أَوْسَ): [ft 1.] 1. Vermek, bahş etmek. 2. Bir şeye bedel vermek, tazmîn etmek.

يَسْتَيْسِي، إِسْتِيَّاسٌ: [ft.] 1. 'Atıyye ve bahşîş veya yardım ve i'âne istemek. 2. Bir şeyin 'ıvaz ve bedelini istemek.

أَوْسٌ: [iz.] 1. 'Atıyye, vergi, bahşîş. 2. Fırsat: (اغتمت أوساً), fırsatını ganîmet bildi. 3. Kurt, zi'b.

أَسَةٌ: [iz.] 1. Mersin ağacı. 2. Harâb olmuş bir hanenin bakiyye-i âsârı, harâbe. 3. Ocakta kalan kül bakiyyesi. 4. koğanda kalan bal bakiyyesi yahut 'ale'l-ıtlâk bal. 5. Mezâr, kabr. 6. Arkadaş, hemdem.

أَوْيسٌ: [iz.] (أوس musaggarıdır) kurt, zi'b.

أَوْسٌ أَوْسٌ: Koyun ve keçi ve sığırları men' ve zecr için müsta'mel savttır.

يُؤُفُّ، أَوْفٌ (أَوْفَ): [ft 1.] İzrâr etmek, dokunmak, bozmak.

يُؤُفُّ، أَوْفٌ: [fl 4.] ve *يُؤُفُّ، أَوْفٌ*: [fch.] Âfete dûçâr olmak: (أوف الزرع), ekin âfete dûçâr oldu bozuldu; (أفوا) yahut (إيفوا) veya (أفوا), dûçâr âfet oldular.

أَفَاتٌ: [is.] 1. Zarar, ziyân. 2. Musîbet, belâ.

مُؤُفٌّ: [sıf. ism-i mef'ûl] 1. Zarar-dîde, mutazarrır. 2. Âfet-zede, belâ ve musîbete dûçâr.

آق [fl. 1.] 1. Bir şeyin üzerine havâle olmak, hâkim olmak, üstünde bulunmak: (آق عليه). 2. Bir şeyin üzerine meyl etmek, çökecek gibi olmak. 3. Uğursuzluk ve şeâmet getirmek: (آق عليهم).

أوق [ft.] 1. Birinin ta'âmını azaltmak. 2. Birini istemediği şeye ve renc ve mihnete uğratmak. 3. 'Avk ve te'hîr etmek (عوق gibi). 4. Hor ve zelîl etmek.

تأوق [fl] oyalanıp gecikmek. (تعوق gibi).

أوق [iz.] 1. Ağırılık, sıklet: (ألقى علي أوقه), bana sıklet-endâz oldu. 2. Uğursuzluk, şeâmet: (به أوق), onda uğursuzluk vardır.

أوقة [is.] Cemâ'at, gürûh, bölük, takım: (أوقة من الناس), bir takım halk.

أوقة [is.] 1. Dipi yakın ve az derin bostân kuyusu. 2. Kaya başındaki sarb kuş yuvası.

أواق (الأواق) [iz.] çulha masûrası.

مؤوق [sıf.] Kötü ve değersiz mefrûşatla dolu (hane): (بيت مؤوق).

أوقية [is.] *أواق (الأواق), وقايا cem: وقية: أوقية (Yunaniden mu'arreb Ούγγία) okka, kıya. (Vakiyle 40 dirhemdem 'ibâret idi).

أوقيانوس [iz.] (Yunaniden me'hûz Ωχεανός) bahr-ı muhît.

أوك [is.] 1. Gazab, hiddet, öfke. 2. Şer.

آل [fl.] 1. *يؤول، أؤل، مأل، إيال، إيالة، أيل (أول Aslı): آل Geri dönmek, rücû' etmek. 2. Varmak, nihâyet bulmak: (آل أمره إلى الصلاح), işi iyiliğe vardı. 3. İnme, tenezzül etmek: (آل إلى الثلث), süslüne indi. 4. Birinden dönmek, rû-gerdân olmak, tarafını bırakmak: (آل عنه). (Bu dört ma'nâ ile masdarı أول ve مال gelir.) - [ft.] 5. Kuyulatmak, pekleştirmek: (آل الدهن), yağ kuyulattı. (mas: أول ve إيال). 6. Vâlîlik ve hükûmet sürmek, idâre etmek: (آل على); (القوم); (آل الملك رعيته). (mas: إيالة). 7. Hayvânâta iyi bakmak, iyi bakarak ıslâh etmek: (آل المال). 8. Eksiltmek. (mas: مأل). 9. Gütmek, sevk etmek. (mas: إيال, أيل): (آلت الإبل), develeri sevk ettim. - [fl.] 10 (hayvânın) eti zâ'il olup za'îflamak: (آل لحم الناقة). 11. Kurtulmak: (آل من (فلان)). (آل yerine).

أول [fl 4.] 1. Takaddüm etmek, ileri geçmek. 2. Geçmiş olmak, sebk etmek.

أول [ft.] 1. Çevirmek, döndürmek: (أول الشيء إليه), filân şeyi ona çevirdi. 2. (bir kelâmı) ma'nâ-ı zâhirisinden başka bir ma'nâ ile tefsîr etmek. 3. (rû'yâyı) ta'bîr etmek.

أول [ft.] Kelâma ma'nâ-ı zâhirisinden başka ma'nâ vermek, te'vîl etmek. 2. Araştırmak.

أول [ft.] *أول، إنيال، إنيال: إنيال

أل [iz. s.] 1. 'Âile, familya, ehl ve 'iyâl. (Aslı أهل olup, musaggarı أول ve أهيل gelir.) 2. Hanedân, sülâle, dudmân. 3. Şahs, zât. Bazı

müfessirîn "وأغرقتنا آل فرعون" âyet-i kerîmesindeki (آل) kelimesine bu ma'nâyı vermişlerdir. 4. Dağ etrâfı ve etekleri: (نزلوا آل الجبل). 5. Çadır direği. (Bu ma'nâ ile ism-i cins olup, müfredi "آلة" ve cem'i "آلات" gelir). 6. Tahta, kereste. 7. Sabâh ve akşam yerden kalkan buhâr ve bunun gösterdiği eşkâl ve 'alâyim (Fîrûzabâdî serâbla teşvîş etmiştir.) 8. Cüssesi yüksek deve.

آلة: *cem: *آلات [is.] 1. Çadır direği. 2. Hâl, hâlet: (رأيت في آلة شديدة), onu fenâ bir hâlette gördüm. 3. Kıtlık, şiddet. 4. Tâbût. 5. San'atkâr ve mûsikî ve harb ve sâire âleti. 6. Bir işe âlet olan 'uzv. (آلة التنازل). 7. Vâsıta, râbıta. Müfredi cem' ma'nâsıyla sahi kullanılır. – (اسم الآلة), sarfta (müf'al) vezninde âlet-i beyân eden kelime-i müştakkaya itlâk olunur. – (آلة الدين), 'ilm.

أَيْل: *cem: *إيَّ [iz.] 1. Rahma düşmüş menî. 2. Pek kuyu süt. 3. Süt kabı.

إَيْل: *cem: *إيَّ [iz.] 1. Yaban keçisinin erkeği, yaban tekesi. 2. Geyik, âhu. 3. (mec.) cest ü çalâk delikanlı.

إِيَالَة: *cem: *إيالات [is.] 1. İdâre-i memleket, hükûmet. 2. Bir vâlînin taht-ı idâresinde bulunan yer, eyâlet, vilâyet. - [cem.] 3. Dereler, vâdiler.

مَال: [iz.] 1. 'Avdet ve rücû' olunacak yer, merci', me'âd. 2. Netîce. 3. Mefâd, mefhûm, fehvâ.

أَوْل: ["وأل" mâddesine n.]

تَأْوِيل: [iz.] 1. Rû'yâ ta'bîri. 2. 'Âkıbet, son: (تقوى الله أحسن تأويلاً). 3. Güzel râyihalı bir nebât.

إِيْلَة: [is.] 1. Tabî'at: (رددته إلى أيلته). 2. Hâlet. 3. Akribâ, ta'allukât, soy.

أَيْلُوة: [is.] dönüş, rücû'.

أَيْلِيَّة: *s: *أَيْلِيَّة [sıf.] Âlet ve vâsıtaya mensûb ve müte'allik: (العلوم الآلية), sarf ve nahv ve mantık gibi lisân ve 'ulûm-ı sâire tahsîline âlet ve vâsıta olan 'ulûm-ı ibtidâ'iyeye.

أَوْلِيَّة: *i. cem: *أَوْلِيَّة [i. cem.] *nasb ve cerri: أَوْلِي s: أَوْلُو (Müfredi yoktur ve bazıları "ذو" ve "ذات" isimlerinin cem'i i'tibâr etmişlerdir.) sâhibler, sâhibeler, mâlikler, mâlikeler. (Dâ'imâ muzâf kullanılır.) (أولو الألباب), 'akıl ve idrâk sâhibleri; (أولو القوة), kuvvet sâhibleri; (أولو الجمال), cemâl sâhibleri; (أولات الأحمال), gebe kadınlar; (الأمر أولو), emir sâhibleri, hulefâ ve ümerâ ve 'ulemâ.

أَوْلِيَاء: *أَوْلِيَاء، أَوْلِيَاء [ism-i işâret cem.] (Lafzdan müfredi olmayıp, ma'nen müzekkerde "ذا" ve mü'enneste "ذِه" isimlerinin cem'idir. Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.) Ekseriyyâ zamîr-i muttasıl-i muhâtaba muzâf veya "ها" harf-i tenbîhine mülâkî olarak kullanılır.) (أولئك) yahut (أولئك), onlar, şunlar. (أولئك وأولئك) ve bir lügatte lâmin teşdîdiyle (ألك) dahi denilir. Tenvînle (هاؤلاء) dahi lügattir.

(الذين واللات) [ism-i mevsûl cem.]: أولي
yerine (الذي والتي) ismi-i nevsûllerinin min-gayri-
lafz-ı cem'idir, ki onlar veya onlar ki demektir.

*يؤوم، أوم، إيام (Aslı أوم): أم
1. Susuzluktan iç
yanmak: (أم الرجل). 2. Susuzluktan bağırıp feryâd
etmek: (أم الرجل من العطش). - [ft.] 3. İyi bakmak,
kayırmak, kurumak: (أمه). (Bu üç ma'nâ ile mas:
أم). 4. Tütsülemek: (أم النحل), arıları tütsüledi. (Bu
ma'nâ ile mas: "أوم" ce "أيام".)

*تأويم، تأوم، أوم: أوم
1. Susatmak.
Semirtmek.

*أوام: [iz.] 1. Susuzluk, harâret, 'ataş. 2.
Susuzluktan olunan feryâd: (سمعت أوامه). 3.
Duman, duhân. 4. Baş dönmesi: (أخذني الأوام), beni
baş ağrısı tuttu. 5. kiriş veter.

*أيم: [iz.] Duman, duhân, tütsü.

*أوم: [sıfs. cem.] Karanlık ve korkunç
(geceler): (ليال أوم).

*أمة: [is.] 1. Bolluk, bereket: (بالعام أمة), bu
sene bolluk vardır. 2. Yağmur, rahmet. 3. 'Ayb,
nakîsa: (ما به أمة), hiçbir 'aybı yoktur. 4. Çocuğun
doğduğunda göbeğine muttasıl olan bağırsak. 5.
Bazı çocukların doğarken sarılı buldukları zar.
6. Doğar doğmaz çocuğu sardıkları bez.

*مؤوم، مؤوم، مؤوم: مؤوم
Başı iri ve çirkin (adam
yahut hayvân), koca kafalı.

*يؤون، أون (Aslı أون): آن
1. Rahat etmek:
(أن على نفسك), rahat ol, rahatsız olma. 2. Sükûnet

ve sühûlette olmak. 3. Dinlenmek, yorgunluk
almak. 4. Yavaş yürümek.

*يؤون، تأوين، تأون: أون
1. Had ve i'tidâlî
tecâvüz etmeyip te'ennî ile hareket etmek, kendi
hâlinde olmak: (أون على قدرك), hâline göre hareket
et, haddini tecâvüz etme. 2. (eşek) çok yiyip
içmekle karnı şişmek: (أون الحمار).

*يتأون، تأون، تأون: أون
(eşek) çok yiyip
içerek karnı şişmek: (تأون الحمار).

*أون: [iz.] 1. Rahat, ârâm, sükûnet: (هو علي)
, rahat ve sükûnettedir. 2. Yavaşlık, te'ennî:
(امش على أون), yavaş yürü. 3. Hurc ve heybenin bir
gözü: (وضعه في أون الخرج), hurcun bir gözüne
koydu.

*أونة، أينة: [iz.] Vakt,
zaman. - (أينة yahut أونة) vakit vakt, ahyânen. -
(أونند), o vakt, o zaman.

*أوان: [iz. cem.] Kablubağalar, selâhif.
(Müfredi mesmû' değildir.)

*أوانن، أينات: [sıf.] Rahat,
sükûnet ve ârâmda bulunan. - (بيننا وبين مكة ثلاث)
(ليال أوانن), bizimle Mekke arasında rahat üç
gecelik yol, üç merhale vardır.

*أواوين، إيوانات: [iz.] (Farisiden
me'hûz) 1. Büyük sofa, dîvân, salon. (galatı
(إيوان كسرى). 2. Eski İran şahlarının sarayı:
3. Hayvân başlığı: (إيوان اللجام).

أي: 1. Harf-i nidâ. Bazılarca Yalnız karîb için ve diğerlerince karîb ve ba'îd ve mütevassıt için kullanılır: (أي زيد). 2. Harf-i tefsîr ki bir kelime veya cümleyi tefsîr ve îzâh için olup, (yani) ve (diye) ta'bîrleriyle terceme olunur: (أي عندي عسجد), bende bir 'asced yani bir altın vardır;

ويرميني بالطرف أي أنت مذنب وتقلييني لكن إياك لا أقلي

Ki şu beytin (أي أنت مذنب) cümlesi (sen günâhkârsın diye) ta'bîriyle terceme olunur.

إي: [harf-i cevâb] Evet ma'nâsıyla yalnız kasemden evvel müsta'meldir: (إي والله), evet vallâh. Lügat-i 'âmmiyyede kasemle beraber (أيواه) telaffuz olunup, evet makâmında kullanılır. Hemzenin yâya kalbiyle (هي) dahi denilir.

أي: Ba'îd için harf-i nidâdır: (أي زيد). Hemzenin kalbiyle (هيا) dahi lügattir.

أي: (هو حسن الأيئة) [is.] Hey'et, şekl, sûrat: (أيئة) güzel hey'etlidir.

أي: (أيئة) [is.] rücû', dönüş.

أياب: [iz.] Sakkâ, sucu: "كان طالوت أياباً"

Tâlût sakkâ idi.

أيج: Nişâna uramayanı ta'yîb için müsta'mel savttır.

أيح: [iz.] Yumurta akı.

أح: Bir şeyden istikrâh eden adama karşı müstekreh bir şey değildir ma'nâsıyla müsta'mel savttır.

أح: Öksürüğü taklîd eder savttır.

أيحي: *أيحي* Nişâna uran adama karşı tahsîn ve ta'accüb için müsta'mel savttır.

إيح: Deveyi çökertmek için müsta'mel savttır.

آد: [fl 2.] Kavî ve muhkem olmak: (آد الشيء).

أيؤيد: *أيؤيد*, *أيؤيد* [ft.] Takviye ve tahkîm etmek, sağlamlaştırmak, kuvvetlendirmek.

أيؤيد: *أيؤيد*, *أيؤيد* [ft.] Kuvvetlendirmek, takviye ve tahkîm etmek: "إذ أيدتك بروح القدس". İsm-i mef'ûlü şâz olarak (مؤيد) gelir.

أيؤيد: *أيؤيد*, *أيؤيد* [fl.] Kuvvetlenmek, sağlamlaşmak.

أيؤيد: [sıf.] Kavî, sağlam, kuvvetli.

أيؤيد: *أيؤيد* [sıf.] 1. Büyük ve mühim (iş): (أمر مؤيد). - [iz.] 2. Dâhiye, âfet, musîbet.

أيؤيد: [is.] Eski Arablar 'inde yedinci şehir-i kamerînin ismidir.

أيؤيد: [iz.] 1. Te'kîd ve takviyeye medâr olan âlet ve sebep. 2. Kal'e, hısn, istihkâm. 3. Perde, örtü, siper. 4. melce', sığınacak yer. 5. Sarp ve hasîn dağ. 6. Çadır ve havzın etrâfına çekilen toprak, siper. 7. Mürtefi' kumluk, kum tepesi. 8. 'Asker kolu, cenâh; (إيدان), 'askerin iki kolu, meymene ile meysere. 9. Külliyyetli deve sürüsü.

آر: * (Aslı أَيْرَ) أَيَّرُ [ft.] cimâ' etmek.

أَيْرُ: * أَيَّرُ، تَأَيَّرُ [ft.] Çok ve sık cimâ' etmek.

أَيْرُ: *cem: أَيَّرُ، أَيَارُ، أَيُّورُ [iz.] Zeker, âlet-i tenâsül-i zükûr.

إَيْرُ: [iz.] 1. Şimâl rüzgarı, poyraz. 2. Pamuk. 3. Gümüş eğentisi.

أَيْرُ: * أَيَّرُ، أَوْرُ، أَوُورُ [iz.] Şimâl rüzgarı, poyraz.

أَيَّارُ: [iz.] Tunç, pirinç.

أَيَّارُ: [iz.] takvîm-i Süryânide mayıs ayı.

إَيَّارُ: [iz.] Havâ.

أَيَّارِيٌّ: [sıf.] Âlet-i tenâsüli büyük (adam).

مَيَّارُ: [sıf.] Çok cimâ' eden (adam).

أَيَّسَ: Nâdirü'l-isti'mâl fi'l-i mutasarraf olup (vardır) demektir. (ليس) fi'li lâ-ı nâfiye ile bu kelimeden mürekkebdir. Yalnız şu ta'bîrde müsta'meldir: (أتاني من حيث أيس وليس), bana bilmem nereden geldi.

أَيَّسُ: [iz.] Şey, mevcûd.

أَيَّسَ: * إِيَّاسُ، إِيَّاسُ [fl 4.] Ümid kesmek, nevmîd olmak, kat'-ı ümid etmek.

أَيَّسَ: * إِيَّاسُ، إِيَّاسُ [ft 2.] 1. Yumuşak: (أسه), onu yumuşadı. 2. Kahr etmek.

أَيَّسَ: * إِيَّاسُ، إِيَّاسُ [ft.] Ümitsiz bırakmak, kat'-ı ümid ettirmek, mey'ûs etmek.

أَيَّسَ: * إِيَّاسُ، إِيَّاسُ [ft.] 1. Ümidini kestirmek, mey'ûs ve nevmîd etmek. 2. Yumuşatmak. 3. Az görmek, azınsamak. 4. Te'sîr etmek: (أيس فيه), ona te'sîr etti.

أَيَّسَ: * إِيَّاسُ، إِيَّاسُ [fl.] Yumuşamak.

أَيَّسَ: * إِيَّاسُ، إِيَّاسُ [is.] 'Âdetten kesilmiş kadın.

إِيَّاسُ: *cem: إِيَّاسُ [iz.] İnsan, adam.

أَيَّسَ: * (أي شيء) yani (hangi şey) ta'bîrinden galat olarak "ne!" ma'nâsıyla lügat-i 'âmmiyyede müsta'meldir.

أَيَّسَ: * (Aslı أَيْضَ، أَيْضَ) [fl 2.] 1. Dönmek, 'avdet ve rücû' etmek: (أض إلى أهله), ehl ve 'iyâline 'avdet etti. 2. Eski Hâline rücû' etmek. 3. İşlenen bir işe rücû' edip tekrâr yapmak. 4. Olmak, dönmek: (أض الفقير غنياً), fakîr zengin oldu, zenginde döndü. - [ft.] 5. Tahvîl ve tağyîr etmek: (أض الشيء).

أَيَّسَ: [fi'li mahzûf mef'ûl-i mutlaktır] kezâlik.

إِيَّافَ: (أف) fi'linin mechûlidir. [(أوف) mâddesine n.]

أَيَّاقُ: [iz.] Hayvânın bilek kemiği. – Tesniye sîgasıyla (الأيقان) hayvân ayağında bukağının bağlandığı mahal.

أَيَّاقُ: *cem: إِيَّاقُ [is.] (Yunaniden me'hûz Είχών) sûrat, büt.

أَيْكُ: *fr: أَيكَة* [iz.] 1. Ağaçları sık ve birbirine geçmiş orman. 2. Sık kamışlık, sazlık.

إِسْتَأْيِكُ، يَسْتَأْيِكُ، ve: *يَأْيِكُ، أَيْكُ* [fl 4.] *إِسْتَأْيِكُ* [fl.] (orman) sık ve sarmaşık olmak.

أَيْكُ: [sıf.] Meyvedâr, müsmir (ağaçlık): (أَيْكُ أَيْكُ).

إَيْلُ: [iz.] Lisân-i İbrânîde lafza-ı Celâl olup, İsrâ'îl ve Cebrâ'îl gibi a'lâmında bulunur.

إَيْلُ: [(أول) آل maddesine n.]

أَيْلُولُ: [iz.] Takvîm-i Süryânîde on ikinci ay, Eylül.

أَمُّ: *Aslı (أَيْمُ) * [fl 2.] Dul veya bekâr olmak. (Erkek ve kadın hakkında).

أَمُّ: * [ft 2,1.] Arı koğanını tütsemek.

أَمُّ: * [ft. if'âl] Dul bir kadını veya tûl-i müddet evlenmemiş bir kızı tezevvüc etmek.

أَمُّ: * [ft.] Bir kadını kocasız veya bir erkeği karısız bırakmak: (أَيْمَةُ الله!) bed-du'âdır.

أَمُّ: * [fl.] Tûl-i müddet evlenmeyip bekâr kalmak.

أَمُّ: * [ft.] Dul bir kadını veya tûl-i müddet evlenmemiş bir kızı tezevvüc etmek.

أَيْمُ: *cem: أَيْمُ، أَيْمُ [sıf. i.] 1. Dul veya tûl-i müddet evlenmemiş erkek veya kadın. 2. Cârîye olmayan kız veya kadın, hurre. 3. Hemşîre

ve hâla ve teyze gibi yakın akrabâdan kadın veya kız.

أَيْمُ: * [iz.] Beyaz yılan.

أَيْمَانُ: *s: أَيْمِي [sıf.] Çiftsiz, karısız (erkek), kocasız (kadın), dul veya evlenmemiş.

أَيْمَانُ: * [iz.] Develere mahsûs bir hastalık. (Hemzenin kesriyle tûtsü ma'nâsına dahi gelirse de "أوم" maddesinde müştaktır).

أَيْمَةٌ: [is.] 1. 'Ayb, nakîsa, kusûr. 2. Alçalma, tezellül, ihtikâr.

أَيْمَةٌ: [is.] Kadınları kocasız bırakmağa sebep olan hâl: (الحرب مأيمة النساء).

أَيْمَةٌ: [sıfs.] Zengin ve kocasız (kadın).

أَيْمَنُ: * [n.] [يمن]

أَيْمَانُ: * [n.] [إيما، أَيْمَانُ]

أَيْنَ: [zm.] Nerede? Kanda? Nereye? – (من أين), nereden. – (إلى أين), nereye, nereye kadar. – (هذا من ذاك), gibi ta'bîrlerde bu'd ve tefâvut beyân ederek, o nerede bu nerede? Hani o hani bu? demektir. Cümle-i şartıyyeye girdiğinde (her nerede) ma'nâsını ifâde eder: (الموت أين تكن يدركك), her nerede olsan seni ölüm bulur. - (أَيْنَ يُذْهَبُ) 'aklın nerede?

أَيْنَمَا: [zm.] Her nerede: (أَيْنَمَا كَانَ), her nerede ise.

أَيْنُ: * [fl 2.] 1. Vakit gelip çatmak: (أَيْنُ)، vaktin geldi. 2. Vakti gelmek,

vakti olmak: (أن لك أن تفعل كذا), böyle yapmanın vakti geldi. 3. Yorulmak, ta'ab ve meşakkatten fütûr getirmek: (أن الرجل).

أَيْنُ: [iz.] 1. Yorgunluk. 2. Vakt, zaman. 3. Yılan. 4. Yük, haml, bar.

أَنْ: [iz.] Vakt, zaman, hîn: (الآن أنك), vakit senin vaktindir.. 2. Şimdiki vakt, hâl-i hâzır. 3. Vakt-i münâsib.

الآن: *Ve bazen لَأَنَّ [zz.] Şimdi, bu anda, şimdiki hâlde.

وما "أَيَّانَ" [zz.] Ne vakt, ne zaman: "وما يشعرون أيان يبعثون". – Bazen kelimât-ı şartıyyeden olup, cümle-i şartıyye ve cevâbiyyesinin müzârî'lerini meczûm eder, ve her ne vakit ma'nâsını tazammun eder: "أيان تأتانا نحدثك", her ne vakit bize gelirsiniz konuşuruz.

(متى) 'dan farkı şudur ki: (أيان) daha kuvvetli olup, mu'azzam ve mühim bir iş sü'âlinde isti'mâl olunur: "أيان يوم القيامة" gibi.

إِيَهُ: [if.] Ey! de imdi! haydi! Vasl hâlinde tenvînle ve fasl hâlinde tenvînsiz kullanılır: (إيه حدثنا), ey söyle bakalım. Bazıları da tenvînsizi mütekellim ile muhâtab arasında ma'hûd bir söz veya işe, ve tenvînliyi mübheme hasr etmişlerdir.

إِيَهُ: [savt] Yeter! elverir! ah!

إِيَهُ: [savt] Elverir! sus' – (إيها عنا), haydı bırak bizi!

[if.] Hayhât! *أَيَّانَ، أَيَّانَ، أَيَّانَ، أَيَّانَ: أَيَّانَ: hani! nerede!

أَيَّانَ: [if.] (يحيك) yazık sana!

[ft.] 1. (develeri) çağırarak, celb etmek. 2. Bir adama (يا أيها الرجل) diyerek hitâb etmek.

أَيَّانَ: ["أهق" mâddesine n.]

أَيَّانَ: ["أون" mâddesine n.]

*أَيُّونَ، أَيُّونَ، أَيُّونَ، أَيُّونَ: *s: أَيُّونَ t: أَيُّونَ *s: *أَيُّونَ Şahs veya şeyden sü'âl için kinâye olup, ekseriyyâ muzâf olduğu hâlde, vücûh-i âtiye üzere kullanılır: 1. Mücerred bir şey veya şahs sü'âli için: (أي شيء) kangı şey, ne şey? (أي رجل), kangı adam? 2. İki veya ziyâde şey ve şahıstan hangisi olduğunu sü'âl için: "أيهما الفريقين خير مقاماً", iki tâ'ifeden hangisi; "أيكم زادته هذه إيماناً", hanginize. 3. İsm-i mevsûl olup, (من هو) yahut (الذي هو) takdîrinde olur, ve i'râb lafzısı sılası olan cümlenin icâbına tâbi' bulunur: "لننزع من كل شيعة أيهم أشد", ki bunda (أي) bir taraftan (نزع) fi'linin mef'ûlü ve bir taraftan dahi (أشد) haberi olmak üzere mübtedâ olup, bu ikinci nahalline göre merfû' olur. Lisanımızda (hangisi ise o, onu, ona) diye terceme olunur. Misâl-i diğere:

إذا ما لقيت ابن مالك فسلم على أيهم أفضل

4. Nekireye sıfat veya ma'rifeye hâl olup, tahsîn ve ta'accüb makâmında (ne!) ma'nâsını ifâde eder: (زيد رجل أي رجل), Zeyd bir adam ama ne

adamdır! (مررت بزید أي رجل), Zeyd'le gittim ama ne adamdır! birinci misâlde vasf olarak merfû' ve ikincisinde hâl olarak mansûbdur. Bazen de mâ-ba'dındaki fi'lin mukaddem mef'ûlü olur:

أفاتوني وأي رجل أفاتوا

5. İzâfetsiz ve münevven olarak kullanılıp, cins ve 'aded ve i'râbı muhâtabın sebk eden kelâminin îcâbına göre olur; nahviyyûn buna hikâye nâmını vermişlerdir. Meselâ: (جانني رجل)، رجلان، رجال، رأيت رجلاً، رجلين، رجلاً، جاءتني امرأة، أي، أيان، أيون، (امرأتان، امرأت الخ) cümlelerine karşı: (أيأ، أيين، أية، أيتان، أبات الخ) denilir. Lisânımızda hangisi, hangisini, hangisine, hangileri ilh... deriz. 6. Mâ-ı zâ'ideye mulâki olarak, (her hangi) ma'nâsını ifâde eder, ve bu takdîrde kelimât-ı şartıyyeden ma'dûd olup, cümle-i şartıyye ve cevâbiyyesinin müzâri'lerini meczûm eder. Hâlbuki kendisi dahi cümle-i şartıyyenin ma'mûlü olur: "أيأ ما تدعوا فله الأسماء الحسنى" (ك). 7. (كاین، كاین، كأي، وكأ) ve bazen (كاین، كاین، كأي، وكأ) şekline girer, ve (nice) ma'nâsını ifâde edip, mâ-ba'dı ekseriyyâ (من) harf-i cerriyle ve bazen mansûb kullanılır: (كاین من رجل، كاین رجلاً لقيت)، nice adamlara rast gelmek. – (كل) ve emsâli gibi bu da zarf-i mekân veya zarf- zamana muzâf olduğu vakit onun yerine kâ'im olup, i'râbını alır: (أي يوم سررتني)، hangi gün beni mesrûr ettin? Sü'âl için olmak hasebiyle cümlelerin başına gelip, dâ'imâ mâ-ba'dına ma'mûl olur. Tesniye ve

cem'i başlıca beşinci makâmda yani muzâf olmadığı vakit müsta'mel olup, mü'ennese muzâf olduğu vakit tezkîr ve te'nîsi câ'izdir: (أي) "وما تدري نفس بأي أرض تموت" (امرأة وأية امرأة).

Tesniye ve cem'e muzâf olduğunda mâ-ba'dındaki fi'li yine müfred kalıp, (أي) ismiyle mutâbakat eder: (أتاك أي الرجال) denilip, (أتوك) denilmez. – Bazı def'a muhaffef ve yâyı meczûm olarak kullanılır.

تنظرت نسرأ والسماكين أيهما علي من الغيث استهلت مواطره
[is.] 1. Güneşin nûr ve ziyâsı veya etrâfındaki nûr dâ'iresi. 2. Nebâtâtın hüsn ve revnakı.

[ft.] Deveye (أيأيا، يايأ) yahut (يايه) diyerek sürmek. (şaz olarak müzâri'de hemze ile yâ-yı ahîre hâ'ya tebdil olunur.)

[ft.] Deveyi sürüp yürütmek için müsta'mel savttir.

[fl. tefe'ul] ve: [fl. tefe'ul] 1. Bir yere meks ve karâr ve tevakkuf etmek. 2. Bir yere kâsd ve teveccüh etmek. 3. Rıfk ve mülâyemet ve te'ennî ile, yavaş hareket etmek.

[sıf.] Otu hayvânâta yaramaz (yer): (موضع مأي الكلاء)، otu fenâ bir yer.

Zamâ'ir-i muttasılaya dâhil olup, zamâ'ir-i munfasılanın hâlet-i nasbı teşkîl eder bir ism-i mübhemdir: (إياه، إياهما، إياهم، إياها، إياهما، إياهن، إياك)،

(إياكما، إياكم، إياك، إياكما، إياكن، إياي، إيانا) ki îcâbına göre (onu, ona, onları, onlara, seni, sana, sizi, size, beni, bana, bizi, bize) demektir: "إياك نعبد" و"إياك نستعين". Nâdiren hemzenin Vâv'a veya Hâ'ya tebdîliyle (ويالك) ve (هياك) denilir. Bazı emsâl-i Arabda (إيا) kelimesi zamîrden gayrine yani bir isme muzâf bulunur: (فإياه وإيا إذا بلغ الرجل الستين) (الشواب).

إِيَّاكْ [if.] Sakın, gözet! altında Vâv-ı 'âtıfa ile bir ism-i mamsûb bulunup, (باعد) veya (اتق) fi'linin takdîriyle bir cümle hükmündedir: (إياك) (والأسد), arslandan sakın, arslandan kendini gözet! ولا تصحب أبا جهل وإياك وإياه [إمام علي رضه]

Bazen altında yine Vâv-ı 'âtıfa ile 'enn-i nâsibe ve müzâri' bulunur: (إياك وأن تفعل كذا), sakın filân işi yapma.

mâddesine n. ["آن-أين" *إِيَّانَ* :أَيَّانَ

أَيَّاهَا [edât-ı nidâ] *s: أَيَّاهَا* (أي kinâyesiyle hâ-1 tenbîhten mürekkebdir) harf-i ta'rîfle mu'arref isimlere girer, ve münâdâsı merfû' ve nâdiren mansûb olur: (أياها الملك السعيد). Çok def'a (يا) harf-i nidâsı dahi bulunur: "يا أيها النبي", "يا أيها", "يا أيها النفس مطمئنة", "الذين آمنوا".

B

ب: (bâ') [is.] Hurûf-1 Arabiyyenin ikincisi olup, hurûf-1 şefeden ma'dûddur. Abced hisâbınca 2 rakamına mu'âdildir.

ب: [harf-i cer] Dâ'imâ altındaki isimle ve hatta harf-i ta'rîfin (l)'yla birlikte yazılıp, bervech-i âti 17 ma'nâya gelir: 1. Îlsâk beyân edip, lisânımızda (ile) edâtıyla terceme olunur: (مررت) (بزید), Zeyd ile gittim. 2. İsti'âne beyân edip, fi'lin hadesine âlet ve vâsita olan isme girer, ve yine (ile) edâtıyla terceme olunur: (كتبت بالقلم), kalemlle yazdım; (ضربت بالسيف), kılıçla urdum. Bismelenin bâ'sını dahi bundan 'ad edenler vardır. 3. Sebebiyyet beyân edip, için, sebebiyle, -DAn dolayı veya yine ile edâtıyla terceme olunur: "إنكم ظلمتم أنفسكم باتخاذكم العجل", 'icli ittihâzınızla, ittihâzınızdan dolayı kendinize zulm ettiniz; (لقت بزيد الأسد), Zeyd'in sebebiyle arslana rast geldim. 4. Mukâbele ve 'ıvaz beyân edip, samen ve kîmete delâlet eden esmâya girer, ki bu ma'nâ lisanımızda mef'ûlün ileyh ile veya (ile) edâtıyla ifâde olunur: (الخسيس بئمن اشتريت اسم) (قليل), ufak bir kîmetle hasîsin adını satın aldın; (أدخلوا الجنة) (اشتريته بألف درهم), bin dirheme aldım; "بما كنتم تعملون". İşlediğiniz sâlihâte bedel cennete giriniz. 5. Musâhabet yani beraberlik beyân edip, yine (ile) edâtıyla terceme olunur: "اهبط بسلام", yani (مع سلام), selâmetle; (سار بأهله), ehliyle beraber gitti. 6. Zarfiyyet yani mekân ve zaman beyan edip, (-DA), (-yA) veya (-leyin) edâtlarıyla terceme olunur: "ولقد نصركم الله بيدر", Allah size Bedir'de yardım etti; "نجيناهم بسحر" onları sabâhleyin kurtardık; "ينفقون أموالهم بالليل والنهار سراً" "وعلانية". 7. Tab'îz beyân edip, (من) yerini tutar, ve (-DAn) edâtıyla terceme olunur: "عيناً يشرب بها عباد"

"الله", bir çeşme ki ondan 'ibâdu'l-lâh içerler. 8. Mücâvere beyân edip, (عن) yerini tutar, ve yine (-DAn) edâtıyla terceme olunur: "فاسأل به خبيراً" ondan haberdâr bir adama sor; "ويوم تشقق السماء" (عن الغمام) "بالغمام" yani (على) 9. İsti'lâ beyân edip, yerini tutar, ve (üzere) ile terceme olunur:

أرب يبول الثعلبان برأسه لقد ذل من بالث عليه الثعالب

Yani (على رأسه), başına, başının üzerine. 10. Bedel beyân edip, (yerine) ve (-yA bedel) ta'bîriyle terceme olunur:

فليت لي بهم قوم إذا ركبوا شنوا الإغارة فرساناً وركبانا

Ki bu beytte (بهم) ta'bîri (onların yerine) ve (onlara bedel) diye terceme olunmak iktizâ eder. (العين بالعين) ve (النفس بالنفس) gibi ta'bîrler dahi bu kabîlindedir. 11. Kasem için olup, diğer hurûf-ı kasemin hilâfına olarak, fi'l-i kasemle beraber dahi bulunur, ve zamîrde girer: (أقسم بالله), Allah'a yemîn ederim; (بك), senin (hayâtın, başın) için. Ekseriyyâ isti'tâf makâmında kullanılır: (بحياتك) (حدثني بالله يا قبر هل زالت محاسنة); 12. İntihâ beyân edip, (إلى) yerini tutar. Ve lisânımızda mef'ûlün ileyh ile ifâde olunur: (أحسن بي), bana ihsân etti. 13. Bazı ef'âl-i lâzimeye müte'addîye tahvîl etmek üzere maf'ûllerine girer: "ذهب الله بنورهم". Allah nûrlarını giderdi, izâle etti; (دخل به) idhâl etti; (أتى به), getirdi; (نزل به), indirdi. 14. (ile beraber) ma'nâsını ifâde eder: "ضاق عليهم الأرض", genişliğiyle beraber 'arz onlar için daraldı. 15. Hâliyyet beyân eder: (خرج زيد بثيابه), Zeyd esvâbıyla giyinmiş olduğu hâlde çıktı; (لقينا)

(زيداً بخير), Zeyd'i iyi hâlde bulduk. 16. Ma'nen mef'ûl-i sarîh almaları iktizâ eden bir çok ef'âl-i müte'adiyyenin maf'ûllerine girip, lafzen mef'ûl-i gayr-i sarîh eder: (أمنت بالله), (أمسك به) gibi. Bu hâl sâir-i hurûf-ı cerde dahi bulunup ef'âl-i Arabiyyenin çoğu birer hafr-i cerle mef'ûl-i gayr-i sarîh aldıklarından, bu kitâbta buraları saâha veya misâlle beyân olunmuştur. 17. Zâ'ide olup, yalnız te'kîd için kullanılır, ki bu da başlıca mahâll-i âtiye olur: Evvelen, fi'l-i ta'accüb-i sâninin fâ'ilinde vücûben: (أحسن بزید), Zeyd ne güzeldir. Sâniyen, (كفى) fi'linin fâ'ilinde cevâzen: "Şâhid olarak Cenâb-ı Allah kâfidir. Sâlisen, (ما) ve (ليس)'nin haberinde: "ألست", "وما الله بغافل", "ben rebbiniz değil miyim?" Allah gâfil değildir. Râbi'en, nâdirenen (كان) haberinde: (كان زيد بجاهل). Hâmisen, cümle-i menfiyyenin hâlinde:

فما رجعت بخائبة ركاب حكيم بن المسيب منتهاها

Sâdisen, (ليس)'nin te'ehhur etmekle haberi yerini tutan isminde: "ليس البر أن تولوا وجوهكم قبل المشرق" "والمغرب". Sâbi'en, mübtedâ olan (حسب) gini bazı kelimelerde: (بحسبك درهم). Sâminen, mef'ûlde: (عين) ve (نفس) "ولا تلقوا بأيديكم إلى التهلكة" kelimelerinde: (جاءني زيد بنفسه, بعينه) Zeyd kendisi geldi. 'Âşiren, (لا, غير, دون) kelimelerinde: (قتله), (بغير حق), haksız öldürdü; (بلا شيء), bir şeysiz; (بدون ذلك), bunsuz.

بابا: [iz.] 1. Çocuk lisânında peder, baba. 2. katoliklerin re'is-i ruhânîsi, papa.

باباري [iz.] (mu'arreb) büber, fülful.

بابليّة* [sıf.] Bâbil-i şehri kadîmine mensûb ve müte'allik (sihr, şarâb); (عيون بابلية), Sehhâr gözler.

بابوچ* [iz.] (Farisiden me'hûz) papuş, papuç, terlik.

بابوس [iz.] (mu'arreb ve 'ammîdir) 1. Deve yavrusu. 2. Memede bulunan çocuk.

بابية [is.] Takvîm-i Kıbtîde 11 Tişrîn-i Evvelde başlayan bir şehri şemsi.

بابونج [iz.] (Farisiden me'hûz) papatya çiçeği.

بابياً [ft. d.] 1. Birine babam sana fedâ olsun ma'nâsıyla (بابي أنت) demek. (باباً) ve (باباً) denilir. 2. Yeni söylemeğe başlayan çocuk pederine (باباً) yani baba demek.

بابياً* [fl. td.] Koşmak, 'acele etmek.

بابو [iz.] 1. Asl, esâs, 'unsur: (كريم البؤي), kerîmü'l-asl. 2. Her şeyin vasat ve merkezi, ortası. 3. En 'âlî makâm: (دهره هو في بؤي). 4. Zarîf ve nâzik ve şâyân hurmet-i re'îs. 5. Göz bebeği: (بؤي العين), gözümün bebeğinden kîmetlidir. 6. Çekirgenin gövdesi. 7. Sürmedânın kapağı. - [sıf.] (Fıkra-ı âtiyeye n.)

باباء [sıf.] 'Âlim, dâna, habîr: (هو) (ابن بجدتها وبؤوها

بؤبؤ [iz. sıf.] Kısa boylu etine dolgun seyrek adımlı ve eşkin yürüyüşlü at.

بابية [is.] Erkek devenin kükremesi.

بابج [ft 3.] 1. Değiştirmek, çevirmek. - [fl.] 2. Bağırarak, haykırmak.

بابج* [fl.] Bağırarak, haykırmak.

بابج* [i.] 1. Levn güne, renk: (اجعل الباجات بأجاً واحداً). 2. Tarz, vecih, üslûb: (لأجعلن الناس بأجاً واحداً). (Hazret-i Ömer (rzh) kavlidir). 3. Ağnâm-ı resmi (bâc). - [sıf.] 4. Beraber, sivâ: (هم في أمر باج).

باد [iz.] (Farisiden me'hûz) pâdzehir.

بادنجان* [iz.] Patlıcan (mu'arreb).

بادورد* [iz.] Şevket-i mübâreke dahi denilen bir nebât.

بادل* [fl. d.] Sür'atle yürümek, koşmak.

بادل* [is.] Meme ile koltuk arasındaki et, meme eti.

بادن* [ft. d.] İnkârda ısrâr edemeyip meskenetle ikrâr ve i'tirâf etmek: (بادن الأمر).

بار* [ft 2.] 1. Kuyu kazmak. 2. Saklamak, gizlemek. 3. İddihâr etmek: (الشيء بار). 4. Gizlice 'amel-i hayır işleyip âhîret için sevâb kazanmak: (بار الرجل الخير).

أَبَارٌ [ft.] Bir adama kuyu kazmak. (أَبَارُ فَلَانًا).

إِبْتَارٌ [ft.] 1. Kuyu kazmak, kuyu edinmek. 2. Saklamak, gizlemek. 3. İddihâr etmek. 4. Gizlice 'amel-i hayr işlemek.

أَبَارٌ، أَبَارٌ، أَبُورٌ، أَبْرٌ، بَارٌ [is.] Kuyu, çâh.

بِتَّارٌ [iz.] Kuyucu, kuyu kazan adam.

بُورَةٌ [is.] 1. Çukur, hufre. 2. Ateş yakılan çukur. 3. İddihâr olunmuş zahîre.

بَيْرَةٌ [is.] İddihâr olunmuş zahîre.

بَارَزَةٌ [is.] (Farisiden mu'arreb) devâ gibi kullanılan bir nev' damg.

بَارِسْطَارِيُونٌ [iz.] (Yunaniden me'hûz Περιστεριον) (رعي الحمام) denilen bir nev' nebât.

بَارَنَامَجٌ [iz.] (Farisi bir nâmeden mu'arreb) 1. Hisâb pusulası. 2. Muhaddisînin rüvâtın esâmisini kayd ettikleri kağıt.

بَارَنْجٌ [iz.] (mu'arreb) Hindistan cevzi.

بَارُوتٌ [iz.] (mu'arreb) Barût.

بَارُودَةٌ [is.] Tüfenk (bundukıyye).

بَارُودِيَّةٌ [is.] Barûtluk, barût mahfazası.

أَبُورٌ، أَبُورٌ، أَبُورٌ، أَبُورٌ [iz.] Doğan, şâhîn.

بَارْدَارٌ [iz.] (Farisiden mu'arreb) kuşçu, doğancı.

بَارَزٌ [iz.] (Farisiden me'hûz) bazar, çarşu.

بَارَزْكَانٌ [iz.] (Farisiden me'hûz) tâcir, bezirgân.

بَارَزٌ [fl. d.] Çabuk çabuk yürümek.

بَارَزَةٌ [is.] 1. Sür'atli yürüyüş. 2. Nizâ', mu'âraza, gavga: (ما هذه البازلة), bu gavga nedir?

بَارْهْرٌ [iz.] Bâd-zehr, pad-zehr.

بَارُوقٌ [iz.] Üstübeç.

بَيْسٌ، بَيْسٌ، بَيْسٌ، بَيْسٌ، بَيْسٌ، بَيْسٌ [fl 4.] Fakr ve zarûrete dûçâr ve bed-hâl olmak: (بئس الرجل).

بَيْسٌ، بَيْسٌ، بَيْسٌ، بَيْسٌ [fl 5.] 1. Harbda şiddet ve şecâ'at göstermek. 2. Fakr ve zarûrete dûçâr ve bed-hâl olmak: (بئس الرجل).

بَيْسٌ، بَيْسٌ، بَيْسٌ، بَيْسٌ [fi'l-i mâzi gayri-i mutasarrıf] Ne kötüdür! ne kadar fenâdır! ma'nâsıyla (نعم) fi'l-i gayr-i mutasarrıfın mukâbilidir. Fâ'ili harf-i ta'rîfle mu'arref ism-i cins veya buna muzâf bir ism olduğu kütüb-i nahviyyede mastûr ise de, ma'nâyâ dikkat olunursa, bu isim-i mu'arref gâh fâ'il yerine geçip, asl fâ'il buna bedel olur, ve gâh ism mezkûr-i münker ve mansûb olup, temyîz yerini tutar, ve fâ'il bundan sonra gelir: (بئس الرجل زيد) denilir, ki ikisi de Zeyd ne kötü adamdır! demektir. "المهاد حسبه جهنم وبئس" âyet-i kerîmesinde dahi (مهاد) fâ'il yerine geçmiş ise de,

asl fâ'il cehenneme 'â'id bir zamîr-i müstetirdir. Bazen fâ'ili (ما)-1 mevsûle olur: " بنسما يأمركم به " "إيمانكم".

[fl.] Mekrûh bir şey görmeye mahzûn olmak: " فلا تبتئس بما كانوا يفعلون "; (أقبل غير مبتئس), kerâhet ve hüznle olmayarak yani isteyerek ve sevine sevine geldi.

[fl.] İzhâr-ı fakr ve zarûret ve mezellet etmek. تَبَاؤُسٌ * تَبَاؤُسٌ * تَبَاؤُسٌ

[iz.] 1.Şiddet, kuvvet: " وأنزلنا الحديد فيه " 2. Cesâret, şiddet, savlet: (هو ذو بأس) "بأس شديد". 3. 'Azâb, 'ukûbet: " ولا يرد بأسه عن القوم المجرمين ". 4. Zarar, mahzûr: (لا بأس فيه), bunun zararı yoktur, bunda bir mahzûr yoktur. 5. Korku, havf: (لا بأس), senin için bir korku yoktur. 6. Güçlük: (لا بأس أن تعرفوا), bilmenizde bir güçlük yoktur.

[iz.] Şiddet, fakr, zarûret, sefâlet, musîbet. (يوم نعم) (نعم Mukâbili) يوم نعم (عسى) – (ويوم بؤس) sa'âdet ve sefâlet günü vardır. (الغوير أبؤسا), bir küçük mağâradan büyük musîbetler yağabilir. (zam.). – (بؤسك) (mansûb), (ويك) yerine, yazık sana!

[iz.] Şiddetli 'azâb. – (بنات بؤس), âfât, (رماه الله بينات بؤس) devâhî, masâ'ib:

[sıf.] 1. Cengavâr, şecî', bahâdır. 2. Şiddetli, şedîd: " وأخذنا الذين ظلموا بعذاب بئس "

[sıf.] Şiddetli, şedîd: (عذاب بئس) *بئس [sıf.] Şiddetli 'azâb. – İkincisi harf-i ta'rifle (البئس) [iz.] arslan.

[sıf.] Şecî', cesûr. بئس

[i. sıf.] Fakr ve zarûrete dûçâr: " وأطعموا البئس الفقير "

[is.] 1. Âfet, dâhiye, musîbet. 2. Şiddet. 3. Fakr ve zarûret. Ekseriyâyâ (ضراء) ile birlikte kullanılır: " والصابرين في البأساء والضراء "

Bazı lügaviyyûn (بأساء) kelimesini fakr gibi emvâlde, ve (ضراء) kelimesini maraz gibi enfüste isti'mâl olunmak üzere ayırmışlardır.

[iz.] (Yunaniden me'hûz Βασίλιον) kolda bir damar, (وريد باسليق) (عرق) dahi derler.

[iz.] (Yunaniden mu'arreb) باسليقون fesleğen.

[ft 3.] 1. 'Ale'l-gafle yere yıkmak: (بأشته). 2. İtmek, öte kakmak: (بأشته). [fl.] 3. İmtinâ' etmek: (ما بأش منه).

[ft.] Müdâfa'aya vakit bırakmaksızın birini ansızın basıp yere yatırmak: (بأش فلاناً).

(بأي شيء) ta'bîrinden muharref olup, neye, neden, niçin ma'nâlarıyla beyne'l-'avâm müsta'meldir.

*باشاتٌ، باشاواتٌ cem: باشان، باشاوان *t: باشا

[iz.] (Türkçeden me'hûz) paşa.

*باشقُ [iz.] (Farisi "باشه"den mu'arredir) Atmaca kuşu, 'avâm şîn'in kesriyle isti'mâl eder.

*تَبَّاطُ، تَبَّاطُ، تَبَّاطُ [fl.1] 1. Yan üzere yanmak. 2. Müsterih ve fâriğ'ul-bâl olmak, yan gelmek: (تَبَّاطُ فلان). 3. Birinden rû-gerdân olmak: (تَبَّاطُ عنه).

*بَاقُ [ft 1.] (belâ ve musîbet) birinin üstüne çökmek, hücum etmek: (بَاقْتَهُم الداهية). ('Avâm ecvef olarak بوق، بوق isti'mâl eder.)

*بَاقُ [ft.] Üstüne hücum etmek, dûçâr ve giriftâr etmek: (بَاقُ عليهم الدهر).

*بَاقُ [ft.] Üstüne hücum etmek, dûçâr ve giriftâr etmek: (بَاقُ عليهم الدهر).

*بَاقُ [ft.] Üstüne hücum etmek, dûçâr ve giriftâr etmek: (بَاقُ عليهم الدهر).

*بَاقُ [fl 5.] Küçük ve za'îf ve cılız olmak: (بَاقُ الرجل).

*بَاقُ [sıf.] Küçük, za'îf, cılız. Ekseriyyâ 'atf-1 tefsîr makâmında (ضئيل) sıfatıyla beraber kullanılır: (هو ضئيل بئيل).

*بَاقُ [mâddesine n.] "بال (بول)" [بال]

*بَاقُ [is.] 1. (İtalyancadan me'hûz) bale, denk. 2. (Farisiden me'hûz) 'itriyyât mahfazası.

*باميا [iz.] (mu'arreb) bamyâ.

*بَانُ [ft.] İzine uymak, izince gitmek, ta'kîb etmek: (تَبَّاتُ الطريق). (تَابَنُ mürâdifidir).

*بَانُ [is.] Takvîm-i kıbtîde Haziranın 7'sinde başlar bir ay.

*بَاهُ [ft 3.] Anlamak, farkına varmak, fehm ve idrâk etmek. (ب) ve (ا) harf-i cerrîyle mef'ûl-i gayr-i sarîh alır: (ما بأهت له، ما بأهت به)، anlayamadım, farkına varamadım.

*بَيُّ، بَيُّ، بَيُّ، بَيُّ، بَيُّ [fl 3,1.] . 1. Tefahhur etmek. 2. Yükselmek, başını kaldırıp sâirlerine tekaddüm etmek. 3. (deve) koşup sâirlerini geçmek, ileri gitmek: (بأت الناقة). [ft.] 4. Yükseltmek, 'âlî ve medâr-ı iftihâr 'ad etmek: (بأى نفسه).

*بَيُّ [fl 2.] (Mâdde-i ânifeye n.)

*بَيُّ [iz.] (Türkçeden me'hûz) bey.

*بَبُّ [iz.] 1. Türlü, güne, çeşit. 2. Tarz, üslûb. 3. Etine dolgun delikanlı.

*بَبُّ [is.] 1. Yeni söylemeğe başlayan çocuk lakırtısı. - [iz.] 2. Etine dolgun delikanlı. - [sıf.] 3. Ebleh, ahmak, alık.

*بَبَانُ [iz.] 1. Türlü, güne, çeşit: (هم على بيان واحد)، onlar hep bir türlüdür. 2. Kasem, sınıf: (إن عشت فسأجعل الناس بيانا واحداً)، yaşarsam bütün halkı bir sınıf yapacağım, yani tafrik etmeyeceğim. [Hazret-i Ömer rzh].

*بَبَاجُ [iz.] Bir nev' balık.

بُبُوشٌ [iz.] Salyangoz, sümüklü böcek.
(Mağrib'te müsta'meldir.)

بَبْرٌ *بَبْرٌ* [iz.] (Farisiden me'hûz) 1. Hind kaplanı. 2. Postu kürk yapılan bir nev' çakal ki arslana avda rehberlik ettiği maznûndur.

بِبْرَالَةٌ [is.] (Afrika lüğatinde) uzun zerâvend (nebât).

بَبْغَاءٌ *بَبْغَاءٌ، بَبْغَاءٌ، بَبْغَاءٌ* [iz.] Papağan, tûtî kuşu. (درة dahi derler.)

بَبْتًا *بَبْتًا، بَبْتًا* [fl 3.] Durmak, meks ve ârâm etmek: (بتًا بالمكان). (بتًا mürâdifidir.)

بَبْتٌ *بَبْتٌ، بَبْتٌ، بَبْتٌ* [ft 1,2.] 1. Kesmek, kat' etmek. 2. Karâr vermek, kesmek, kat'î söz söylemek: (السكران لا بيت)، serhoş kat'î söz söyleyemez. 3. Vazgeçmek, bir niyeti terk etmek: (بت الصيام), oruç niyetinden vazgeçti. 4. Çok yormak, yorgun düşürmek: (بتة السفر). - [fl.] 5. Kesilmek, koparılmak, munkatî' olmak.

بَبْتٌ *بَبْتٌ، بَبْتٌ، بَبْتٌ* [fl 2.] Yorulmak, yorgun düşmek.

بَبْتٌ *بَبْتٌ، بَبْتٌ، بَبْتٌ* [ft. if'âl] 1. Kesmek, kat' etmek. 2. Kesmek, karâr vermek, kat'î söz söylemek.

بَبْتٌ *بَبْتٌ، بَبْتٌ، بَبْتٌ* [ft.] 1. Kesmek, kat' etmek. 2. İfâ etmek: (بتت الوعد)، va'dini ifâ etti. 3. Erzâk vermek, birinin zâd seferini tedârik etmek: (بتتوه).

بَبْتٌ *بَبْتٌ، بَبْتٌ، بَبْتٌ* [fl.] 1. Yol erzâkını tedârik etmek, zâd-ı sefere mâlik olmak. 2. Ev metâ'ı edinmek. (تمتع gibi).

بَبْتٌ *بَبْتٌ، بَبْتٌ، بَبْتٌ* [fmt.] 1. Kesilmek, munkatî' olmak. 2. Birinin ihtiyârlıktan rücûliyyeti kesilmek.

بَبْتٌ *بَبْتٌ، بَبْتٌ، بَبْتٌ* [iz.] 1. Ham ipekten veya tiftikten ridâ ve şal. 2. Re's-i mâaddede beyân olunan fi'lin masdarıdır. 3. Değirmenin soldan çevirilmesi: (طحن بتًا), değirmeni soldan çevirerek öğüttü. (Sağdan çevirmeğe شزر derler):

ونطحن بالرحى شزراً وبتاً ولو نعطي المغازل ما عيينا

بَبْتٌ [is.] 1. Kesme, katı'. 2. Birden olunan katı', bir kesiş. 3. Kat'î, kat'îyyen mukarrer, ircâ'ı nâ-kâbil: (طلقها بتة), kat'îyyen tatlık etti. – (Mansûb ve mu'arref olarak) (البتة), (ve nâdiren münker) (بتة), aslâ, hiçbir vakt, elbette: (لا أفعله البتة) (وبنة), onu aslâ ve hiçbir vakit yapmam.

بَبْتٌ [is.] Şişe. (بطة yerine).

بَبْتٌ [sıf.] 1. Za'îf, arık, lâgır. 2. Yorgun. 3. Ahmak, alık. 4. Serhoş, mest.

بَبْتٌ *بَبْتٌ، بَبْتٌ، بَبْتٌ* [iz.] 1. Kesme, katı'. 2. Yol erzakı, zâd, tûşe. 3. Ev metâ'ı. 4. Cihâz, ağırlık. 5. Takyîd ve ihtimâmla ifâ: (هو على بتات أمر). - [sıf.] 6. Kat'î, mukarrer. – (بتاتاً), kat'îyyen.

بَبْتٌ *بَبْتٌ، بَبْتٌ، بَبْتٌ* [iz.] Kaba ipekten veya tiftikten ridâ ve şal yapan ve satan adam.

بَيْتِي [iz.] 1. Sûf veya tiftikten ma'mûl mendil veya peşkir: "فَاتِي بثلثة افرصه على بتي". 2. (Fıkra-ı ânifeye n.)

بَيْتِيَّة [is.] F1ç1. (باطية) dahi denilir). *cem: *بِتَائِي

بِتْر [ft 1.] 1. Kesip noksân ve nâ-tamâm bırakmak. 2. Dibinden kesmek.

بِتْر [fl 4.] Hayvânın kuyruğu kesilmek, kuyruksuz kalmak: (بترت) (birinci bâbdan) ذنب الحمار فبتر (dördüncü bâbdan), eşiğin kuyruğunu kestim eşek kuyruksuz kaldı.

بِتْر [ft.] 1. Vermek, İ'tâ etmek. 2. Dirîğ etmek, verememek. 3. Nesl ve zürriyyetten ve zikr-i hayrdan mahrûm etmek: (أبتر الله الرجل). - [fl.] 4. Güneşin şu'â'ları görüldükten sonra sabâh namazını kılmak: (أبتر المصلي).

بِتْر [fl.] 1. Kesilmek, munkatı' olmak. 2. Sıçrayıp koşmak.

بِتْر [iz.] 1. Re's-i mâddede mezkûr fi'lînin masdarıdır. 2. 'Arûzda hazf ile kat'ın cem'i, (fâ'ilâtun)'dan (fi'lün) olmak gibi.

بِتْرَة [is.] *بِتْرَة: *musaggarı: Dişi eşek, kancık. (أتان gibi).

بِتْر [sıf.] *بِتْر, *بِتْرَة: Keskin, kâti': (سيف). (باتر, بتار).

بِتْر [sıf.] *بِتْر cem: *بِتْرَة: Kuyruğu kesik (hayvân): (حجش أبتري); (ما هم إلا كالحمر البتري).

onlar kuyruksuz eşekler gibidir. 2. Zügürt, müflis. 3. Nesl ve zürriyeti ve zikr-i cemîli kalmayan (adam): "إن شانك هو الأبتري". 4. Hâsir, mahrûm, tehî-dest. 5. Kulpsuz, sapsız (koğa, sepet ve sâire). 6. Hayırsız, fâ'idesiz: "كل أمر ذي بال لا يبدأ فيه بحمد الله فهو أبتري". 7. ('Arûzda) hazf ile kat'ı câmi' (vezn). - [iz.] 8. Bir nev' zehirli yılan ki kuyruğu kısa olduğundan böyle tesmiye olunmuştur. 9. Eşek, himâr. 10. Kul, köle. - (خطبة) - (الأبتري), bir adamın merkebiyle kölesi. - (بتراء), basmele ve hamdele ve tasliye ile başlamayan hutba. - (حجة البتراء), hükümlü ve mu'teber hiccet.

بِتْر [sıf.] 1. Kısa boylu, bodur: (رجل أبتري). 2. Nesl ve zürriyeti olmayan. 3. Akraba ve ta'allukâtına bakmayan ve kendilerinden kesilen.

بِتْرَاء [is.] Tulû'da şu'â'ları çok uzatan güneş veya 'ale'l-ıtlâk güneş, şems.

بِتْر [fl 1.] 1. Uzaklaşmak, uzağa gitmek: (بتع في الأرض). 2. Kesilmek, ayrılmak: (بتع منه).

بِتْر [ft 2.] *بِتْر, *بِتْرَة: (nebîz ve şarâb veya şîre) yapmak: (بتع النبيذ).

بِتْر [fl 4.] 1. Boyunu güzel ve uzun ve aşağısı kalın ve kuvvetli olmak: (بتع). (الفرس). 2. Bedenin oynak yerleri muhkem ve sağlam olmak: (بتع الجسد); (بتع الرجل). 3. Tanışmaksızın ve re'y-i hodla bir iş görmek: (بتع). (فلان بأمر لم يؤمرني فيه).

*اِنْبَتَعَ [fl.] Kesilmek, ayrılmak.

*بِتْع [iz.] 1. Yemen’de baldan yapılan bir nev’ şarâb. 2. Şire, üzüm suyu. 3. Şarâb. 4. Üzüm hevangi.

*بِتْع [sıf.] Uzun boylu: (رجل بتع).

*بِتْع [iz.] Atın uzun ve aşağısı kalın ve muhkem boyunu.

*بِتْع [sıf.] 1. Boyunu uzun ve aşağısı kalın ve muhkem (at). 2. Oynak yerleri sağlam ve muhkem (beden, adam).

*بِتْع [sıf.] 1. Dolgun (‘uzuv): (رسغ أبتع). 2. Oynak yerleri sağlam (adam). 3. Bütün, tekmil, cümle. (جمع،) (جاء القوم كلهم أجمعون أكتعون أبصعون أبتعون) (جاءت النساء جمع كتع) (القبيلة جمعاء كتعاء بصعاء بتعاء بصع بتع).

*بِتَاع [iz.] yerine lügat-i ‘âmmiyede müsta’meldir.

*بِتَاك [ft 2,1.] 1. Kesmek, koparmak (Başlıca ‘uzv-ı beden veya saç kesmede müsta’meldir): (بتك شعره). 2. Tutup çekerek koparmak veya yolmak.

*اِنْبَتَاك، يَنْبِتَاك، اِنْبِتَاك [fl.] ve: *نَبْتَاك [fmt.] Kesilmek, koparılmak.

*بَاتِك [sıf.] Keskin, kâti’, sârim: (سيف باتك).

(Mâlik bin Ka’b EL-Hamdânînin meşhûr bir kılıcının dahi ismidir).

*بَتُوك [sıf.] Keskin, kâti’, sârim: (بتوك سيف).

*بِتْك [is.] 1. Kesilmiş parça, kesinti. 2. Koparılıp elde kalan saç ve tüy ve sâire. 3. Gecenin sabâha karîb olan karanlığı: (خرجت وقد بقيت بتكة من الليل).

*بِتْل [ft 1,2] 1. Kesmek, katı’ etmek. 2. Ayırmak, ifrâz etmek. 3. Seçip ayırmak, yemyîz etmek: (بتل الشيء).

*بِتْل [ft.] 1. Kesmek, kesip ayırmak. - [fl.] 2. Mâ-sivâdan kesilip ve te’ehhül etmeyip hakka teveccüh etmek: "وتبتل إليه تبتيلاً".

*بِتْل [fmt. fl.] 1. Kesilmek, ayrılmak, munkatı’ olmak. 2. Hurma fidânı ana ağaçtan kesilip ayrıca kök salmak. 3. Mâ-sivâdan kesilip ve te’ehhül dahi etmeyerek hakka teveccüh etmek: "وتبتل إليه تبتيلاً".

*بِتْل [fmt. fl.] (بتل) fi’linin ilk iki ma’nâsına gelir.

*بِتْل [fl.] (Hurma fidânı) Ana ağaçtan ayrılmış ayrıca kök salmak.

*بِتْل [sıf.] 1. Yektâ, bî-mânend, emsâlsiz. 2. Kat’î, i’âde olunmaz, geri alınmaz: (بتل). - (بتل) kelimesine itbâ’ olunur: (طلقها بتة بتل), bir daha almamak üzere kat’iyyen tatlık etti.

بَتُولٌ [sıfs.] 1. Erkeğe ihtiyâcı olmayıp ricâlden munkatî (kadın): (امرأة بتول). (Bu cihetle Hazret-i Meryem (alm)'a ve sâir-i kadınlardan mümtâziyyeti hasebiyle Hazret-i Fâtima (rzh)'ya itlâk olunur.) 2. Ana ağaçtan ayrılıp ayrıca kök salmış (hurma fidanı).

بَتِيلٌ *s: *بَتِيلَةٌ [sıf.] 1. Hazret-i Meryem (alm)'a itlâk olunur. (بتول gibi.) 2. Ana ağaçtan ayrılıp ayrıca kök salmış (hurma fidanı). 3. Salkımları aşağıya doğru sarkık (ağaç). 4. Red ve ircâ'ı mümkün olmayan, kat'î. 5. Yektâ, tek: (عمره بتيلة), bir tek 'umre. 6. Semiz ve tombul ('uzuv). 7. İnce (bel):

عقليلة أما ملاث أزارها فدعص وأما خصرها فبتيل

بَتِيلٌ *cem: *بَتِيلٌ [iz.] Derenin aşağısında olan efendisi.

بَتِيلَةٌ *cem: *بَتَائِلٌ [is.] 1. Ana ağaçtan ayrılıp ayrıca kök salmış hurma fidanı. 2. İnsan ve hayvân sağrısı. 3. Red ve ircâ'ı mümkün olmayan şey, karâr-ı kat'î: (هو على بتيلة من رأيه), kat'îyyen karâr vermiştir.

بَتْلَاءٌ [sıfs.] 1. Yektâ, tek: (عمره بتلاء), bir tek 'umre. 2. Red ve ircâ'ı mümkün olmayan, kat'î: (مر على بتلاء من رأيه), kat'îyyen karâr verdi.

مُتْبِيلَةٌ [sıfs.] 1. Kökünden fidan veren (hurma ağacı).

مُتْبَلَةٌ [sıfs.] 1. A'zâsı mütenâsib ve kad ve kâmeti mevzûn ve hiçbir yerinde fazla eti

olmayan balık etli (kadın) 2. Bu sıfatı hâ'iz (dişi deve).

بَتْلُوجِيَا [iz.] (Yunaniden me'hûz: Παθολογία) İlmü'l-emrâz.

بَتْنٌ *betân* [iz.] Balina balığı.

بَتَا *betâ* [fl 1.] Durmak, meks ve ikâmet etmek: (بتا بالمكان). (بتا وبثا gibi).

بُتَاءٌ [iz.] Düz yer, ova.

بِتَاءٌ *betâ* [fl 1.] Durmak, meks ve ikâmet etmek: (بتا بالمكان). (بتا mürâdifidir.)

بِتَاجٌ *betâj* [fl. kş.] Vücûda yahut kalbe kesel ve rehâvet gelip ağırlaşmak ve gevşemek.

بِتَارٌ *betâr* [fl. kş.] (bir bölük süvâri) yarışta cid ve ikdâmla koşuşmak: (ابتارت الخيل). (ابتارت dahi denilir.)

بِتَّ *bet* [ft 1,2.] 1. Yaymak, dağıtmak. 2. Açmak, faş etmek: (بتتلك السر), sana sırrı faş ettim. 3. Neşr ve işâ'a etmek, yaymak: (بت الخبر). 4. (toz ve sâireyi) kaldırıp savurmak: (بتت الريح). 5. Saçmak, serpmek, dağınık bir hâlde vaz' etmek: "وبت فيها من كل دابة".

بَتَّتْ، بَتَّتَتْ، بَتَّتَتْ [ft. if'âl] ve: بَتَّتَتْ، بَتَّتَتْ، بَتَّتَتْ [ft. tef'âl] 1. Dağıtmak, yaymak. 2. Faş etmek, açmak. 3. neşr ve işâ'a etmek: (أبت الخبر). (وتبت الخبر). (Teskîl-i mübâlağa ma'nâsı dahi tazammun eder.)

اِنْبَتَّ [fmt.] 1. Yayılmak, dağılmak. 2. Neşr ve işâ'a olunmak. 3. Saçılmak, serpilmek.

اِنْبَتَّ [fş. tefâ'ul] 1. Birbirine sır açmak, hâllaşmak, dertleşmek: (تباتنا الأسرار). - [fl.] 2. Keder etmek, mağmûm ve mahzûn olmak.

اِسْتَبْتَّ [ft.] Birinden bir sır veya haber sormak, bir sırrı açmasını istemek: (استبث السر، الخبر إياه).

اِنْبَتَّ [ft. md 5.] 1. Savurmak, dağıtmak. 2. Neşr ve işâ'a etmek, yaymak.

اِنْبَتَّ [iz.] 1. İstif olmamış dağınık hurma. Bu ma'nâ ile sıfat gibi dahi kullanılır: (تمربث). 2. Hâl ve şan, Sûret-i zâhire: (حسن البث). 3. Şiddetli hüzn ve keder, ketm ve ihfâ olunamayıp zâhir olan gam ve endûh: "إنما أشكو بثي وحزني إلى الله" - (أخو البث), mahzûn ve mükedder adam. (Masdar ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

اِنْبَتَّ [sıf.] 1. Dağınık, yayılmış. 2. Bayılmış, baygın.

اِنْبَتَّ [fl 1,4,5.] 1. Küçük sivilceler çıkarmak: (بثر في وجهه), yüzünde küçük sivilceler çıktı.

اِنْبَتَّ [fl.] Küçük sivilceler çıkarmak: (بثر في وجهه), yüzünde küçük sivilceler çıktı.

اِنْبَتَّ [iciz.] 1. Küçük sivilce. 2. Birbiri üzerine yığılmış beyaz taşlar tepesi. 3. Suyu yakın küçük kuyu, pınar.

اِنْبَتَّ [sıf.] 1. Çok, kesîr: (شيء بثر). 2. (Zıddıyla) Az, kalîl.

اِنْبَتَّ [sıf.] Yüzünde veya bedeninde sivilceleri olan, sivilceli.

اِنْبَتَّ [sıf.] Kazmaksızın yeryüzünde çıkan (su): (ماء باثر).

اِنْبَتَّ [sıf.] 1. Hased olunan, mahsûd. 2. Pek zengin: (رجل مبنور).

اِنْبَتَّ [fl 4.] (dudak) şişmek: (بثت شفته).

اِنْبَتَّ [fl 4.] 1. (dudak) kandan kırmızı olmak, kanı belli olmak: (بثت شفناه). 2. (kan) dudakta belli olmak, kırmızı görünmek: (بث الدم). 3. (dudak) gülerken dürülüp katlanmak: (بثت شفتيه). 4. (adam) gülerken dudağı dürülüp katlanmak: (بثت الرجل).

اِنْبَتَّ (بثع), ve bütün bedende görünürse (بثع) denilir.

اِنْبَتَّ [fl.] (yara) diş diş etler peydâ etmek, eti diş diş fişkirmek: (بثع الجرح).

اِنْبَتَّ [sıf.] Dudağı kanlı ve pek kırmızı (امرأة بثعاء); (رجل أبثع).

اِنْبَتَّ [sıfs.] Kanlı ve pek kırmızı (dudak): (شفة باثعة).

*بُئِعَ: [is.] Dilin ucunda çıkan karınca başı gibi bir nev' lahm-ı zâ'id.

*بُئِعَرُ، بُئِعَرٌ، بُئِعَرَانُ: [fl. kş.] (bir bölük süvâri) yarışta müsâbaka için cid ve ikdâmla koşmak. (مُرَادِفِيدِرِ ابْتَارِ)

*بُئِغُ: [iz.] Çehre ve bedende kanın zâhir olması. (n. بنع)

*بُئِقُ، بُئِقُ، بُئِقُ، بُئِقُ، بُئِقُ، بُئِقُ: [ft.] 1. Nehrin suyunu diğer tarafa akıtmak için kenarını gedmek, yol vermek, mecrâ açmak: (بِئِقِ النَّهْرِ). 2. (nehr veya sel) yatağının kenarını veya bendi yıkıp etrâfi basmak. 3. (göz) sür'atle yaş akıtmak: (العَيْنِ بِئِقْتِ).

*بُئِقُ، بُئِقُ، بُئِقُ: [fl 1.] (kuyu) ağzına kadar dolmak: (بِئِقِ الرِّكِيَةِ), kuyu ağzına kadar doldu.

*بُئِقُ، بُئِقُ، بُئِقُ، بُئِقُ: [ft.] 1. Nehrin kenarını gedip suyu başka tarafa akıtmak. 2. (sel) bendi yıkıp etrâfi basmak.

*بُئِقُ، بُئِقُ، بُئِقُ، بُئِقُ: [fl.] 1. (su) taşmak, tuğyân etmek: (انْبِئِقِ الْمَاءِ). 2. (sel) birdenbire zuhûr etmek, ansızın basmak: (انْبِئِقِ السَّيْلِ عَلَيْهِمِ). 3. Birdenbire atılıp şetm ve tahkîrlerle boşanmak: (انْبِئِقِ الْفَجْرِ). 4. (sabah) açılmak: (انْبِئِقِ عَلَيْهِمِ بِالْكَلامِ).

*بُئِقُ، بُئِقُ، بُئِقُ: [iz.] 1. Nehr kenarının veya su bendinin gediği: (الرَّوْثُوقُ فِي سَدِّ هَوْلَاءِ أَهْلِ)، yani becerikli adamlardır. 2. Suyun çağlayarak çıktığı yer, çağlayan.

*بَائِقَةٌ: [sıf.] Ağzına kadar dolu, leb-â-leb.: (رَكِيَةٌ بَائِقَةٌ), ağzına kadar dolu kuyu. – (بَائِقُ) (الْكَرْمِ), keremi bol.

*بَائِلَةٌ: [is.] Şöhret: (لَهُ بَائِلَةٌ), şöhreti vardır.

*بَائِنٌ: [iz. cem.] Bağçalar ve çimenler.

*بَائِنٌ، بَائِنٌ، بَائِنٌ: [is.] 1. Düz ve mülâyim yer. 2. Yumuşak ve ince kum. 3. Kaymak, zübde. 4. Teni ter ve taze ve yumuşak güzel kadın (Sıfat gibi dahi kullanılır): (امْرَأَةٌ بَائِنَةٌ). 5. Nâz ve na'imle yaşayış, refâh, hâl. 6. Tâb ve tarâvet.

*بَائِنَةٌ: [is.] Düz ve mülâyim yerlerde veyahut 'an asl-ı şâmın (بِئِنَةٌ) karyesinde hâsıl olan bir nev' makbûl buğday.

*بَائِنٌ، بَائِنٌ، بَائِنٌ: [fl 1.] Terlemek.

*بَائِنَةٌ، بَائِنَةٌ: [iciz.] Düz yer, ova.

*بَائِنَةٌ، بَائِنَةٌ: [iciz.] Kül, remâd.

*بَائِيٌّ: [sıf.] 1. Herkesi her vakit medh ve senâ eden, herkesin senâsında bulunan. 2. Haşem ve dârâtı ziyâde olan.

*بَائِجٌ، بَائِجٌ، بَائِجٌ: [ft. d.] Ninni söyleyerek (çocuğu) oyalayıp susturmak.

*بَائِجٌ، بَائِجٌ، بَائِجٌ: [fl. td.] (et) şişmanlıktan gevşek ve sülpük olmak. (تَبَّجِجَ) (لَحْمَهُ).

*بَائِجَةٌ: [sıf.] 1. Etləri gevşek ve sarkık şişman. 2. Boş boğaz ve bayağı (adam). 3.

Büyük tepe şeklinde (yığın veya harman): (رمل)
(بجباچ), büyük bir kum tepesi.

بُجَابِجُ: [sıf.] Şişman, mülahham.

بَجَّ: [ft 1.] 1. Yarmak, delmek: (بج القرحة),
çıbanı yardı. 2. Mızrâk ve sâire ile delmeksizin
dürtmek: (بج فلاناً). 3. (ot ve mer'â) hayvânın
karnını şişirmek, tavlandırmak: (الكلاء الماشية بج).
4. Galebe çalmak, yenmek.

باجَ: [ft. mufâ'ale] Birinin
mübârezesine çıkmak: (باجته فبجته),
mübârezesine çıkıp mağlûb ettim.

ابْتَجَّ: [fl. ifti'âl] (hayvân) bol
mer'â bulmakla böğürleri çatlayacak gibi şişip
tavlanmak: (ابتجت الماشية).

بُجُ: [iz.] 1. Kuş palazı, yavrusu. 2. Koca
yemişi.

بَجَّةٌ: [is.] 1. Göze 'âriz olur bir nev'
sivilce, arpacık. 2. Arabaların câhiliyyette
yedikleri deve kanyla memlû sucuk. 3.
Câhiliyyette bir sanem adı: " قد أراحكم الله من الجبهة "
"السجة والسجة والبيجة" (سجة) bir
büt, (بجة) dahi mezkûr büt veyahut kan
sucuğudur.

أَبَجَّ: [sıf.] 1. Gözünün yarığı vâsi'
(adam): (رجل أبج العين). 2. Yarığı vâsi' (göz): (عين
بجاء).

بِجَاةٌ: [is.] Halkın aşağı ve bayağı sınıfı:
(البجاجة من الناس).

بَجُجُ: [is. cem.] Çatlamış yağ tulumları.
(Müfredi أبج olsa gerektir.)

بَجَّجَ: [fl 4,2.] Sevirmek, şâdân olmak:
(بجج), ona sevindi.

تَبَجَّجَ: [ft.] Sevindirmek.

تَبَجَّجَ: [fmt.] Sevirmek,
sevindirmek: (بججته فتبجح).

بَجَّدَ: [fl 1.] 1. Durmak, meks ve ikâmet
etmek: (بجد بالمكان). 2. (mevâşi) mer'âdan
ayrılmamak: (بجدت الإبل).

بَجَّدَ: [fl.] Durmak, meks ve
ikâmet etmek: (بجد بالمكان).

بُجْدُ: [iz.] 1. Gürûh, cemâ'at, halk. 2. Yüz
re'sten aşağı olmamak üzere atlar mecmû'u.

بَجْدَةٌ: [is.] 1. Asl, esâs: (هو بجدته), aslı
budur. 2. Sahrâ, beyâbân. 3. Bir işin iç yüzü ve
küh ve hakikatı: (هو عالم بجدة أمرك), senin işin iç
yüzü ve küh ve hakikatını bilir. 4. Vukûf,
ma'lûmât: (عنده بجدة ذلك), bundan ma'lûmâtı, buna
vukûfu vardır. – (هو ابن بجدتها), bu işin a'lâsını
bilir, ehlidir. Sözünün eridir ma'nâsıyla dahi
kullanılır meseldir.

بُجْدَةٌ: [is.] Fıkra-ı ânifede mübeyyen
(بجدة)'nin üçüncü ma'nâsıyla lügattir. Bir işin iç
yüzü.

بُجْدُ: [iz.] Pul pul kilim ve 'aba.

أَبَجْدُ ["أبج" mâddesine n.]

بَجَرَ [fl 4.] 1. (adamın) göbeği fırlamak, göbek fitığı olmak. 2. Karnı büyük olmak. 3. Çok içmeden karnı şişmek: (الرجل بجر). 4. Bir işten usanıp gevşek davranmak: (بجرت عن هذا الأمر).

تَبَجَّرَ [ft.] *تَبَجَّرُ, تَبَجَّرُ* [ft.] Karnın şişecek sûrette çok içmek: (تبجر النبيذ).

إِبْجَارٌ [fl.] *يَبْجَارُ, إِبْجَارٌ* [fl.] Bir işte usanç gelip gevşek davranmak: (إبجارت عن هذا الأمر).

أَبْجِيرُ [iz.] *أَبْجِيرُ cemcem: أَبْجِيرُ* [iz.] 1. Şer, mekrûh iş: (هو أهل البحر). 2. Büyük ve mühim iş. 3. Garîb ve 'acîb şey. 4. Vehâmetli ve tehlikeli iş. - [sıf.] Garîb 'acîb, büyük, vahîm: (أتى بأمر بجر).

بَجْرٌ [sıf.] Şişkin (karnı).

بُجْرَةٌ [is.] *cem: بُجْرَةٌ* [is.] göbek, sürre. 2. Fırlamış göbek, göbek fitığı. 3. Bez, yumru. - [cem.] (عجر وجر) me'âyib-i zâhire ve bâtına: (وبجري ألقى إليه عجري) yahut (ذكرت له عجري وجرى) kâfe-i ma'âyib ve nakâyısını söyledim.

أَبْجَرٌ [sıf.] *بُجْرٌ, بُجْرَانٌ cem: بَجْرَاءُ* [sıf.] 1. Göbeği fırlamış. 2. Karnı şiş.

أَبْجَرٌ [iz.] Gemi halâtı, palamar. 2. Antere bin Şeddâd'ın atının ismi.

بُجْرِيٌّ [iz. s.] *بُجْرِيٌّ cem: بُجْرِيٌّ* [iz. s.] Âfet, dâhiye, musîbet: (لقيت منه البجاري).

بَجِيرٌ [sıf.] Te'kîd için (كثير) kelimesine itbâ' olunur: (شيء كثير بحير).

بَجْرَاءُ [is.] Mürtefi' yer.

بِأَجْرٍ [sıf.] Karnı şiş, karnına su dolmuş, müsteskî.

بِأَجْرٍ [iz.] *ve zebân-zedi بِأَجْرٍ* [iz.] Câhiliyyette Azd kabîlesinin 'ibâdet ettiği bir sanem.

بُجِيرٌ [sıf.] Göbeği fırlamış demek olan (عسير بحير بجرة) - (أبجر)'in musaggarıdır. kendisinde dahi mevcûd olan 'aybla başkasını ta'yîb eden hakkında müsta'mel meseldir.

بِجْرَمٍ [iz. cem.] Âfât, masâyib, devâhi.

بِجْسٍ [ft 1,2.] 1. (suya) mecrâ açıp akıtmak: (بجس الماء). 2. (çıbanı) delip akıtmak. - [fl.] 3. Megrâ bulup veya delinip akmak.

بِجْسٍ [ft 1.] *يَبْجِسُ, يُجْسُ, بَجْسٌ* [ft 1.] Sövmek, şetm ve tahkîr etmek: (بجس فلاناً).

بِجْسٍ [ft.] *يَبْجِسُ, تَبْجِسُ* [ft.] (su ve çiban cirâheti) akıtılmak, akmak.

بِجْسٍ [fmt.] *يَبْجِسُ, إِبْجِاسٌ* [fmt.] 1. Akıtılmak, akmak. 2. (su) yerden kaynayıp akmak.

بِجْسٍ [sıf.] Yerden kaynayıp akan (su): (ماء بجس, منجيس).

بِأَجْسٍ [sıf.] *cem: بِأَجْسٍ* [sıf.] Çok su dökken (bulut): (سحائب بجس).

بَحِيسٌ [sıf.] Suyu çok, taşan (pınar ve sâire): (عين بحيس). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

بَجَعٌ [ft 3.] Kılıçla kesmek: (بجعة) (بالسيف).

بَجَعٌ *fr: بَجَعَةٌ [icz.] Mısır'da bulunur bir nev' kaşıkçı kuşu ki gerdânı derisinden kürk yapılıdır.

بَجَلٌ * [fl 4,1.] 1. Hoşhâl ve refâh ve servete nâ'il olmak. 2. Şâdân ve mesrûr olmak: (بجل الرجل).

بَجَلٌ * [fl 5.] Vakâr ve 'azamet ve şân ve vecâhet sâhibi olmak: (بجل الرجل).

بُجَلٌ * [ft.] Birine kifâyet etmek, kâfi olmak: (أبجله الشيء), bu şey ona kâfidir.

بُجَلٌ * [ft.] 1. Hürmet ve ikrâm ve ta'zîm etmek: (بجله). 2. Birine (بجل) yahut (بجلك) yani evet yahut elverir demek.

بُجَلٌ [harf-i cevâb] 1. Evet, belâ, hay hay. - [if.] 2. Elverir, yeter, kâfi: (بجلني), bana elverir; (بجلك), sana elverir. - [iz.] 3. Kifâyet, kâfi, (حسب) gibi: (بجلي), bana kâfi (حسبي) gibi).

بُجَلٌ [iz.] Bühtân, iftirâ.

بُجَلٌ * [iz.] 1. Büyük bühtân. 2. Garîb ve 'acîb şey.

بُجَلَةٌ * [is.] 1. Küçük ağaç. 2. Güzel şekil ve sîmâ.

بُجَلٌ [sıf.] 1. Hoşhâl, mütereffih, servet ve refâh sâhibi. 2. Şâdân, harem, mesrûr. 3. Mülahham, şişman.

بُجَلٌ * [sıf.] 1. Vakâr ve 'azamet sâhibi. vakûr. 2. Şânlı, şöretli. 3. İri, büyük, kalın, kaba: (شيء بجيل).

أَبْجَلٌ * [iz.] Ayakta veya kolda bırakılan sinir. Bir rivâyette yalnız atın mezkûr sinirine denilip, insânınkine (أكل) derler.

بُجَمٌ * [fl. 2.] 1. Çekilip büzûlmek. 2. Yorgunluktan veya korku ve heybetten susmak, ses çıkarmamak. 3. Oyalanıp gecikmek.

بُجَمٌ * [fl.] 1. Çekilip büzûlmek. 2. Oyalanıp gecikmek. - [ft.] 3. Dikkatle bakmak: (بجم النظر), dikkatle baktı.

بُجْمَةٌ * [icz.] Bir nev' ılgın ağacı meyvesi.

بُجْمَاطٌ [iz.] (Mağrib lüğatinde) peksimâd. (بقسماط) dahi denilip ikisi de mu'arrebdir.)

بُجْنٌ [iz.] Tatlı su kefalı, ak kefal (balık).

بُجْنٌ * [ft.] (lügat-i 'âmmede) 1. Mıhlamak. 2. (çivi) perçîn etmek: (بجن) (المسمار).

بُجْبَجٌ * [fl. d.] Girip yerleşmek: (بجج) (الرجل).

تَبَحَّحُ * [fl. td.] 1. Girip yerleşmek (تبحح الرجل) (gibi بحج). 2. Bir hane veya mekânın ortasına kadar varmak veya oortasında bulunmak: (تبحح الدار), evin ortasına vardı, ortasında durdu.

بَحْبَحَةٌ [is.] 1. Cemâ'at. 2. Geçinmede bolluk, ma'îşet vüs'atı. (Masdar ma'nâsı için re's-i mâddeye n.)

بُحْبُوحَةٌ [is.] Bir mekânın ortası, vasatı: من سره أن يسكن بحبوحه الجنة فليزم " (قعد بحبوحه الدار) الجماعة".

بِحْبَاحٍ [sıf.] Tûl ve 'arız bir olan: (شيء) بحباح).

بِحْبَاحٍ [if.] Bitti, tükendi, kalmadı: (أبقي) بحباح) denilir, ki hiçbir şey kalmadı demektir. (Beyne'l-'avâm şedde ile ve yine kesr üzerine mebnî olarak بح) denilir.)

بِحْبَاحَةٌ [sıfs.] Çirkin ve bed-manzar (kadın): (امرأة بحباحة).

بِحْبَاحِيٌّ [sıf.] Geçineceği bol ve konak ve dâiresi geniş (adam): (رجل بحبحي).

بِحْتٍ * [fl 5.] Hâlis olmak, hiçbir şeyle karışık olmamak.

بِحْتٍ * [ft.] 1. (mahabbeti) hâlis ve gıl ve gışsız etmek: (باحته الود), mahabbet-i hâlis ile sevdi. 2. Birine bir sırrı keşf etmek, emniyet edip söylemek, açmak: (باحث فلاناً),

filâna sırrını söyledi. 3. Hayvâna bir cins ve hâlis yem vermek, yemin cinsine başka şey karıştırmamak: (باحث دابته بالضرع), hayvânına (سادة شبرق) denilen kuru dikenini yedirdi.

بِحْتٍ * [sıf.] 1. Hâlis, sırf, mahz, aslâ karışmamış: (عربي بحث), sırf ve hâlis Arap. 2. Sâde, kuru: (خبز بحث), kuru ve katksız ekmek. (Tesniye ve cem' ve tasgîri mesmû' değildir.)

بِحْتُرٍ * [sıf.] 1. Kısa boylu ve tıknâz (adam). 2. Tay kabîlesinden bir tâ'ifinin ismidir, ki şâ'ir-i şehîr Ebu 'Ubâda El-Buhturî dahi bu tâ'ifeye mensûb idi.

بِحْتُرٍ * [fl. tf.] Tay kabîlesinin Buhtur tâ'ifesine mensûb olmak veya bu tâ'ifeye mensûbiyyet iddi'âsında bulunmak.

بِحْتُرِيٌّ s: * [sıf.] 1. Beyne'l-Arab meşhûr bir cinse mensûb (deve): (إبل بحتريه). 2. Tay kabîlesinin Buhtur tâ'ifesine mensûb. 3. Kısa boylu ve tıknâz (adam).

مُبْحَتْرَةٌ [is.] Batlıcan ve sâire ile yumurtadan yapılan bir nev' yemek. (Lügat-i 'âmmiyedir.)

بِحْتٍ * [ft 3.] 1. Toprağı eşip bir şey araştırmak: "فبعث الله غرابا يبحث في الأرض" (عن حتفه بظلفه). 2. Bir şeyin ası ve hakîkatını bulmak için sorup araştırmak: (بحث عنه), ondan bahs etti, ona dâ'ir tahkîkât icrâ etti. 3. Sormak, isticvâb ve istintâk etmek: (بحث منه). 4. Mübâhase ve münâzara etmek.

بَاَحَتْ [fş.] 1. Bir şeyin asl ve hakikatını bulmak için mu'âraza ve münâzara etmek. 2. Merâmını delil ve isbâtla îzâh ve ifhâm etmek.

تَبَحَّتْ [ft.] Gereği gibi araştırıp teftîş ve tahkîk etmek: (تبحث عنه).

اِبْتَحَتْ [ft.] 1. Gereği gibi araştırıp teftîş ve tahkîk etmek. 2. Toprağa gömme ta'bîr olunan oyunu oynamak: (ابتحت الصبي).

تَبَاَحَتْ [fş.] Mu'âraza ve münâzara etmek, mübâhaseye girişmek.

اِسْتَبَحَتْ [ft.] Gereği gibi araştırıp teftîş ve tahkîk etmek: (استبحث عنه).

بَحَتْ [iz.] 1. Ma'den, ma'den ocağı. 2. İri yılan. (Masdar sıfatıyla olan ma'nâlar için re's-i mâddeye n.)

بَحِيَّتِي [is.] Toprağa gömme denilen çocuk oyunu ki birinin gömüp saklandığı şeyi diğerleri araştırıp bulmaktan 'ibârettir.

بُحَاةٌ [is.] Toprak, turâb.

بَحُوتٌ [sif.] 1. Yürürken ön ayaklarıyla toprağı eşip arkaya atan (deve). - [iz.] 2. Süver-i kur'âniyyeden sûretü'l-tevbenin nâm diğeridir ki münâfikînin ahvâlinden bahs eder.

مَبَاَحْتُ [iz.] 1. Bahs. 2. Araştırılacak yer. - (مباحث البقر), yaban öküzlerinin eşip araştırdıkları yer yani

(تركته بمباحث البقر), kimsenin bilemeyeceği hâlî yerlerde bıraktım.

مَبْحِثَةٌ [is.] Araştırma, teftîş ve tahkîk.

بَاِحَاءٌ [is.] Köstebek çıkardığı toprağa şebîh toprak yığını.

بَحْرٌ [ft. d.] 1. Saçıp dağıtmak, serpmek: (بحر الشيء). 2. Meydâna çıkarmak, keşf ve işâ'a etmek. 3. Dağlık bir hâle koymak, alt üst etmek. - [fl.] 4. (süt) kesilip tane tane olmak: (بحر اللبن); (لبن مبخر), kesilmiş süt.

تَبَحَّرْتُ [fmt. td.] 1. Saçılıp dağılmak, serpilmek. 2. Keşf ve işâ'a olunmak. 2. Alt üst olmak.

بُحْنٌ [fl. d.] Ağır ve gevşek davranmak, rehâvet göstermek: (الأمر بحن في).

بَحٌّ [fl 3,4.] *بَحٌّ، بَحْحٌ، بَاِحٌ، بُوْحٌ، بُوْحَةٌ، بَاِحَةٌ* [fl 3,4.] (Dördüncü bâbdan tasrîfinde masdarı yalnız ikinci vecih üzere gelir.) sesi kısılmak, boğuk olmak: (بحت), sesim kısıldı.

أَبَحُّ [ft. if'âl] Sesini kısılmak: (أبح الصياح), bağırması sesini kısıldı, bağırmadan sesi kısıldı.

بَحِيَّةٌ [fl. ifti'âl] Bolluğa ve refâh hâline nâ'il olmak. (بحوثة'dan gelir. n. بحج.)

بُحَّةٌ [is.] Sesin kısıklığı, boğukluğu.

*أَبْحُ: [sıf.] 1. Sesi boğuk, kısık sesli. 2. Semiz (adam). 3. Kalın (odun). - [iz.] 4. Altın sikke.

*بَحِيحٌ: [sıf.] Hasîs demek olan (شحيح) sıfatına itbâ'en kullanılır: (رجل شحيح بحيح), hasîs ve pinti bir adam.

*بُجْدْرِيٌّ: [sıf.] Süt urmuş ta'bîr olunan ve sıska ve cılız kalıp büyümeyen olan çocuğa denir: (صبي بجدري).

*بَحْدَقٌ: [iz.] Karnıyarık tohumu (بزر قطونا).

*بُجْدَلٌ: [fl. d.] 1. İnsanın bir omuzu alçak ve çarpık olmak. 2. Koşmak, çabuk yürümek. 3. Eli çabuk ve ü ve çalak olmak.

*بَحْرٌ: [ft 3.] 1. Yarmak: (الأرض بحر), toprağı yarı. 2. (hayvânın) kulağına yarmak: (بحر الناقة).

*بَحْرٌ: [ft 3.] 1. Korkudan şaşa kalmak, mebhût ve mütehayyir olmak: (بحر الرجل). 2. Çok susamak. 3. Za'îflamak, arık ve lağır olmak, süzülme. 4. (deve) çok koşmadan yorulup yüzü simsiyah olmak: (بحر البعير).

*أَبْحَرٌ: [fl.] 1. Deniz seferi etmek. 2. Sillü'r-ri'e 'illetine uğramak, verem olmak. 3. Ansızın ve bilâ kâsd bir adama rast gelmek. 4. (insanın) burnu pek kızarmak: (أبحر الرجل). 5. (yerin) su birikecek mahalleri ve bataklıkları çok olmak: (الأرض أبحرت). 6. (su) acı

ve tuzlu olmak: (أبحر الماء). - [ft.] 7. (suyu) acı ve tuzlu bulmak: (الرجل الماء أبحر).

*بَيَّبَحْرٌ, تَبَحْرٌ: [fl.] 1. Dalmak, derin gitmek, bir şeyin 'umkuna varmak. 2. Genişleyip derinleşmek, tevessu' ve ta'ammuk etmek. - (تبحر في العلم), pek zengin olmak. - (تبحر في المال), pek 'âlim olmak, 'ulûmun künhüne varmak.

*يَسْتَبْحِرُ, اسْتَبْحَارٌ: [fl.] 1. Deniz gibi yayılıp münbasit olmak: (العلم استبحر الرجل في), 'ilmi tevessu' etti. 2. (hatîb ve şâ'ir ve kısa hân) çok söz bulup söylemek: (الشاعر استبحر).

*أَبْحَرٌ, أَبْحَرٌ, أَبْحَرٌ: [iz.] 1. Deniz, derya. 2. Büyük nehr veya göl. (Bundan tafrik için denize "بحر الملح" ve "البحر" "البحر dahi derler.) 3. Rahmın en derin yeri, cenîn yatağı. - (mec.) 4. Sahî ve cüvân-merd adam. 5. Pek yürük cins at. 6. 'Ulûm ve fûnûnun künhüne varmış 'allâme. 7. Suyu çok münbit ve mahsûldâr yer. Bu son dört ma'nâ ile sıfat gibi dahi kullanılıp: (رجل بحر), (فرس بحر) denilir. 8. ('Arûzda) vezn. - (بنات بحر) (mâddesine n.)

*بَحْرٌ: [sıf.] 1. Havftan şaşa kalan, mütehayyir, sersem. 2. Çok susamış. 3. Pek arık ve lağır. 4. Sill-i ri'e 'illetine uğramış, verem olmuş. 5. Çok koşmadan yorulup yüzü simsiyah olmuş (deve).

*بَحْرٌ: [iz.] 1. Sill-i ri'e 'illeti, verem. 2. Deveye çok koşmadan 'âriz olan ve yüzünü karartan bir 'illet.

بَحْرَةٌ: *cem: *بحارٌ, بُحْرٌ [is.] 1. Memleket, belde. 2. Su birikecek sûrette alçak yer. 3. Havz. 4. Büyük bağca. 5. Mâ-ı cârîsi ve nebâtât ve mahsûlâtı olan karye. - [sıf.] 6. Zâhir, âşikâr, açık. - (صحرة بحرة), apaçık, hicâbsiz ve örtüsüz olarak, gizli kapaklı değıil.

باجرٌ: [sıf.] 1. Ahmak, budala. 2. Sersem, mebhût. 3. Yalancı, kezzâb. 4. Fuzûlî, küstâh, saygısız. - [iz.] 5. Pek kırmızı kan. 6. Rahm kanı, âdet kanı.

بحيرٌ: [sıf.] Sill-i ri'e illetine uğramış, verem olmuş (adam).

بحورٌ: [sıf.] Koştukça iyileşen yürük ata itlâk olunur.

باخورٌ: [iz.] 1. Ay, kamer (طلع الباحور). 2. Temmuzda senenin en sıçak günleri 'ad olunan ma'rûf yedi gün, (أيام باخور).

بالجرة: [is.] 1. Bir nev' dikenli ağaç. 2. Cins dişi deve. Bu ikinci ma'nâ ile sıfat gibi dahi kullanılır: (ناقاة بالجرة).

بجَارٌ: *cem: *بجَارَةٌ [iz.] Gemici, mellâh.

بجْرَانٌ: *cem: *بجْرَانٌ [iz.] Tıbta hastalığın en ziyâde şiddet kesb ettiği vakte veya hastalık arasında zuhûr eden tehlikeli bir ârizaya derler. Fransızcası Crise'dir. Lügat-i müvellededen ise de, zan olunduğı gibi Yunaniden me'hûz olmayıp, Arabîdir. - (mec.) bir işin tehlikeli ve müşkil vir hâl peydâ etmesi.

باخوريٌ: [sıf.] Ânifen beyân olunan buhrâna mensûb ve müte'allik: (يوم باخوري), buhrân günü.

بَحِيرَةٌ: *cem: *بحائرٌ, بُحْرٌ [is.] 1. Kulağı nişan için yarılmış dişi deve veya koyun. 2. Câhiliyyette on def'a doğurduktan sonra kulağını yarararak âzâd bıraktıkları ve zebhini harâm 'ad ettikleri dişi deve veya koyun ve bir rivâyette (سائبة) denilen bu devenin kendisiyle beraber âzâd olunan onuncu yavrusu. Bazıları da (سائبة) kelimesini deveye, (بحيرة)'yi de koyuna tahsîs etmek istemişlerdir: "ما جعل الله من بحيرة ولا سائبة". 3. Salma bırakılmış dişi deve. 4. Sütü pek çok olan dişi hayvân. 5. (Cezâyir lügat-i 'âmîyyesinde بحرة yerine) sebze bağcası.

بُحَيْرَةٌ: [is.] (بحره'nin musaggarıdır) göl.

بَحْرِيٌّ: *s: *بَحْرِيَّةٌ [sıf.] Denize mensûb ve müte'allik.

بَحْرَانِيٌّ: [sıf.] 1. Bahreyn memleketine mensûb. 2. Pek kırmızı (kan): (دم بحراني). - [iz.] 3. (lügat-, 'âmmede) Yelken bezi.

بَحْرِيَّتٌ: *sıf.] Hâlis ve 'ayân: (بحريت كذب), sırf ve apâşikâr yalan.

بَحْرٌ: *cem: *بَحْرٌ [ft 3.] Yumrukla urmak: (بحزه), ona yumrukla urdu.

بَحْرَجٌ: [iz.] 1. Dana, buzağı ve bir rivâyette yaban sığırının danası. 2. Genç deve. 3. Karnı büyük bodur adam.

بَحْرَجَةٌ: [is.] Dişi buzağı veya yaban sığırının dişi buzağısı.

مُبْحَرَجٌ: [sıf.] Nihâyet derecede kaynamış, pek sıcak (su): (ماء مبحرج).

بَحَشٌ: [fl 3.] Toplanmak, birikmek, tecemmu' etmek: (بحش القوم). Bazı lügaviyyûn bu kelimeyi kabûl etmeyip, doğrusu (تحبش) olduğunu iltizâm etmişlerdir. 'Avâm (بحث) yerine kullanırlar.

بِحْشَلٌ: [fl. d.] Zenciler usûlünce raks etmek. Sıçrayıp tepinmek: (بحشل الغلام).

بِحْطَلٌ: [fl. d.] Sıçan ve tavşan gibi sıçramak.

بِحْلٌ: [iz.] Şiddetle itme. (Lügat-i garîbedendir.)

بِجْلَسٌ: [fl. td.] Boş ve tehî-dest olmak: (جاء يجلس), eli boş olarak geldi.

بِحْمٌ: [iz.] Suyu çok göl. Sıfat gibi dahi kullanılır: (غدير بحوم).

بِحْنٌ: [iz.] 1. Kum yığını. 2. Bir nev' hurma. - [sıf.] 3. Sık sık adım atıp çabuk yürüyen: (رجل بحون).

بِحْوَةٌ: [is.] 1. Bodur karı. 2. Karnı büyük kırba.

بِحْنَانَةٌ: [is.] 1. Büyük kavsara sepeti. 2. Ateşten sıçrayan büyük kıvılcım.

بِحْنَاءٌ: [is.] Büyük kavsara sepeti.

بِحَى: [fl. if'âl] (hayvân) durup yürümek: (أبحت عليّ دابتي).

بِخٌ: [if.] Ta' accüb ve istihsân beyân edip ekseriyyâ mükerrer olarak kullanılır. Pe pe.

بِخْبِخٌ: [ft. d.] 1. Pe pe diyerek istihsân ve medh etmek: (بخبخ فلاناً). - [fl.] 2. Uykuda puh puh diyerek mışıldamak: (بخبخ الرجل). 3. Esnâ-ı râhta öyle sıcaklığını geçirmek üzere durup eğlenmek: (بخبخ من الظهيرة). 3. Sümünden sonra za'îflayıp etler hışır hışır etmek: (بخبخ لحمه). 5. (deve) kükremek: (البعير بخبخ).

بِخْبِخٌ: [fl. td.] 1. Havânın sıcaklığı sükûnet bulmak: (تبخبخ الحر). 2. Koyun ve keçi kısmı bulunduğu yerde durmak: (تبخبخت الغنم).

مُبِخْبَةٌ: [sıfs.] Karnı büyük (deve).

بِخْتٌ: [iz.] (Farisiden me'hûz) baht, tâli', ikbâl: (يا بخت من ...) ne mutludur o adam ki...

بِخْتٌ: [ft 1.] 1. Urmak, dövmek, darb etmek. - [ch.] 2. Korkmak, izhâr-ı cebânet etmek.

بِخْتٌ: [ft.] Edille-i mukni'a ile iskât etmek: (بخت فلاناً).

بِخْتِيٌّ, **بِخَاتِيٌّ**, **بِخَاتِيٌّ**: [icz.] İki örgüçlü Hurâsân devesi. (Afgânistân ehâl-i asliyesinin ismi olan (بخت) lafzından me'hûz olsa gerektir.)

بَخَاتٌ [sıf.] İki örgüçlü Hurâsân develerine mâlik ve bu develerle geçinen (adam).

بَخِيْتُ *مَبْحُوتٌ* [sıf.] Bahtlı, baht ve tâli'i yaver.

بُخْنَجٌ *فُخْنَجٌ* cem: بَخَاتِجٌ [iz.] (Farsî) (Farisi) 'den mu'arreb) pişmiş şey. Başlıca peksimet gibi mükerreren pişmiş şeylere ıtlâk olunur.

بَبْحَنَرٌ، بَبْحَنَرٌ، بَبْحَنَرٌ [fl. d.] ve: *بُخْنَرَةٌ، بَخْنَرَةٌ* [fl. td.] Sallanarak ve nâzlanarak yürümek.

بُخْنَرِيٌّ [sıf.] 1. Güzel endâmlı ve dilberane yürüyüşlü. 2. Kendini beğenmiş.

بَبْحَنَرِيٌّ [is.] Kendini beğenmiş adamın sallanarak nâz ve edâ ile yürüyüşü.

بُخْنَرٌ [ft. d.] Dağıtmak, tarumar etmek.

بَبْحَنَرٌ [fmt. td.] Dağılmak, tarumar olmak: (بَخْنَرْتَهُ قَتَبَخْنَرْتَهُ).

بَخْنَرَةٌ [is.] Suda veya esvâbdaki bulanıklık.

بُخْنَرٌ [fl. d.] Gevşek davranmak, terâhî etmek.

بَخٌّ، بَخٌّ، بَخٌّ [fl. 1.] 1. Hiddet ve gazabı geçmek, sükûnet bulmak, yumuşamak: (بَخُّ الرَّجُلِ). 2. Uykuda mışıldamak: (بَخُّ فِي نَوْمِهِ).

بَخٌّ [sıf.] Şanlı ve vakârlı (adam).

بَخِيٌّ *بَخِيٌّ* [sıf.] Üzerine (بَخُّ) kelimesi menkûş (akça) ki tâmu'l-'ayâr ve makbûl idi: (درهم بخي).

بُخْدَجٌ، بَخْدَجَةٌ [fl. d.] Bacakları çok açarak yürümek: (بِيخْدَجُ فِي الْمَشْيِ).

بُخْدَجٌ [sıf.] Şişman, semiz (insan veya hayvân).

بُخْدَنٌ [sıfs.] Vücûdu yumuşak ve nâzik (kız): (جارية بخدن).

بُخْدَعٌ، بَخْدَعَةٌ [ft. d.] Kılıçla kesmek. (Maklûben خذعب dahi denilir.)

بُخْرٌ، بِيخْرٌ [fl. 3.] Buğulanmak, buhâr çıkarmak: (بَخْرَتِ الْقَدْرَ), tencere buğulandı.

بُخْرٌ، بِيخْرٌ [fl. 4.] 1. (ağız ve nefes) fenâ kokmak: (بَخْرَ فَمِهِ), ağız fenâ kokar. 2. (Adamın) ağız fenâ kokmak: (الرجل بخر).

بُخْرٌ، بِيخْرٌ، إِبْخَارٌ [ft.] (birinin) ağızını ve nefesini kokutmak, ağız kokusu vermek: (أبخره)، hastalık ağızını kokar etti.

بُخْرٌ، بِيخْرٌ، تَبْخِيرٌ [ft.] 1. Buhâr çıkartmak, buğulatmak. 2. Buhâr vermek, tütsülemek.

بُخْرٌ، بِيخْرٌ، تَبْخِيرٌ [fmt.] Tütsülenmek.

بُخْرٌ [iz.] Buğulanma, buhar çıkarma. – (بنات بخر)، yaz mevsiminden evvelce etrâf-ı semâda görülen veya akşamdan sonra zuhûr eden yahut deniz cihetinden gelen ince bulutlara ıtlâk olunur. (بنات بحر) ve (بنات مخر) dahi derler.

بَخْرُ: [iz.] 1. Ağız ve nefes kokusu. 2. 'Ale'l-ıtlâk kötü koku.

بُخَارُ: *cem: *أَبْخَرَةٌ [iz.] Buğu, buhâr.

بُخُورُ: *cem: *أَبْخَرَةٌ [iz.] 1. Tütsü, buhûr. 2. Günlük. (Lügat-i 'âmmiyyede şedde ile kullanılıp, cem'i بخاير getirilir.) – (بخور مريم), bir nebâtîr ki köküne tuz ağırşığı derler. – (بخور) – (بخور البربر) nebât envâ'idır. – (بخور البر), Mısır'da müsta'mel bir nev' günlüktür.

أَبْخَرُ: *s: *بَخْرَاءُ [sıf.] Ağız ve nefesi fenâ kokan.

مَبْخَرُ: *cem: *مَبْخَرَةٌ [is.] Buhûrdan, micmer.

مَبْخُورُ: [sıf.] Şarâb başına urmuş (adam), mahmûr.

بَاخِرُ: [iz.] Ekinleri sulayan adam.

بَخْرُ: *ft 3.] *بَيَّخَرُ, بَخْرُ: *ft 3.] (göz) çıkarmak: (عينه بخز), gözünü çıkardı.

بَخْسُ: *ft 2.] *بَيَّخَسُ, بَخْسُ: *ft 2.] 1. Eksiltmek, eksik vermek. 2. Gadr etmek, birinin hakkını yemek: "ولا تبخسوا الناس أشياءهم". 3. Parmak ve sâire ile göz çıkarmak: (بخس عينه). 4. (birinin) metâ'ının gümrüğünü almak: (الناس بخس).

تَبَخَّسَ, يَتَبَخَّسُ, ve: [fl.] *تَبَخَّسَ, تَبَخَّسَ: *ft 2.] *تَبَخَّسَ [fl.] Kemiklerdeki ilik eksilip yalnız parmak kemiklerinde ve gözde kal kalmak: (بخس) (المخ، تبخس المخ).

تَبَخَّسَ, يَتَبَخَّسُ, تَبَخَّسَ: [fş.] Birbirini aldatıp izrâr etmek: (تباخسوا).

بَخْسُ: [iz.] 1. Eksik, noksân. 2. Gümrük, bac, resm. 3. Göz çıkarış. – [sıf.] 4. Sulanmağa ihtiyâcı olmaksızın mahsûlât veren (tarla). 5. Tenzîl olunmuş, aşağı (fi'ât): (باعه بئمن بخس), aşağı fi'âtla, tenzîl-i fi'âtla sattı. – (لا بخس فيه ولا) (شطط), tenzîlsiz, pazarlıksız, fi'ât-ı maktû'a ile.

بَاخِسَةٌ: *s: *بَاخِسَةٌ [sıf.] Aldatıcı, hîlekar, kurnaz. – (تحسها حمقاء وهي باخسة), ahmak gibi görünüp de kurnaz olan adam hakkında darb olunur meseldir.

أَبْأَخِسُ: [iz. cem.] 1. Parmaklar. 2. Parmakların kökleri. 3. Sinirler: (تقاطعت أبأخسها).

بَخْسِيٌّ: [sıf.] Sulanmaksızın hâsıl olan (ekin).

بَخْسٌ: *ft 1.] *بَيَّخَسُ, بَخْسٌ: *ft 1.] (lügat-i 'âmmiyyede) delmek, sukub etmek.

بُخْشٌ: [iz.] (lügat-i 'âmmiyyede) delik, sukub.

بَخْشٌ: [iz.] (Mağrib lüğatinde) küçük kalkan.

بَخْشِيَّةٌ: [iz.] (Farisiden me'hûz) bahşîş. Lügat-i 'âmmiyye olup, bundan (دحرج) bâbından (بخشش، بيشش) (bahşîş vermek) fi'lini dahi yaparlar.

بَخْصٌ: *ft 3.] *بَيَّخَصُ, بَخْصٌ: *ft 3.] (gözü) yağıyla beraber çıkarmak: (بخص عينه).

بَخَصَ [fl 4.] 1. (birinin) göz kapakları etli ve şişçe olmak: (بخص الرجل). - [ch.] 2. (devenin) tabanları şişmek: (بخصت الناقة).

تَبَخَّصَ [fl.] Bir şeye tahayyürle dik dik bakmak, gözleri açıp baka kalmak.

بَخَصَ *fr: بَخَصَةٌ [icz.] 1. İnsânın ve devenin tabanı altındaki et. 2. Avuçta parmakların göklerdeki lop etler. 3. Gözün üst ve alt kapaklarındaki şiş. 4. Büzülüp yer yer beyazlanmış et.

بَخَصَ [sıf.] 1. Et ve damarları çok olan (hayvân memesi): (ضرع بخص). 2. Zor sağılan (meme).

أَبَخَصَ *s: أَبْخَصَاءُ [sıf.] Göz kapakları şiş (adam).

مَبْخُوصٌ *s: مَبْخُوصَةٌ [sıf.] 1. Tabanında veya diğer mahallinde lop etleri olmayan: (مبخوص القدم). 2. Tabanı şişip ağır (deve): (ناقة مبخوصة).

بَخَصَلٌ [sıf.] Kısa boylu ve şişman, tos toparlak, topaç (adam).

تَبَخَّصَلٌ [fl.] Şişmek, şişman olmak: (تبخصل لحمه).

بَخَعٌ *ft 3.] 1. Koyun ve sâireyi keserken bıçağı (بخاع) denilen damara kadar sokup zebhte mübâlağa etmek: (بخع بالشاة). 2. Gam ve kederde mübâlağa ile nefsin helâk etmek:

(بخع نفسه); "فلعلك باخع نفسك". 3. (kuyuyu) su çıkıncaya kadar kazmakta devâm etmek: (بخع الركبة). 4. Hulûs ile pend ve nasîhat etmeğe devâm etmek, nasîhatı uzatmak: (بخع له نصحه). 5. (ikinci tarlayı) dinlendirmeksizin her sene işlemek, (toprağı) yormak: (بخع الأرض بالزراعة). 6. (birinin verdiği haberi) sözünü kesecek sûrette hemen tasdîk etmek: (بخع فلاناً خبره), filânın haberini hemen tasdîk etti.

بَخَعٌ، يَبْخَعُ، بَخَاعَةٌ، بَخُوعٌ ve: يَبْخَعُ، بَخُوعٌ * [fl 3,4.] Birinin hakkını ikrâr edip tâbi' ve mutfî' olmak: (بخع بالحق). - [ft.] (lügat-i 'âmmiyede) 2. Hâ'ib ve hâsir olarak red etmek. 3. Utandırmak, mahcûb etmek: (بخعه).

بَخَعٌ [ft.] (lügat-i 'âmmiyede) levm ve tekdîr etmek.

بِخَاعٌ [iz.] Boyundan kuyruk sokumuna kadar uzanan damar.

بَخَقٌ *ft 3.] 1. (birinin bir gözünü) patlatmak: (بخق عينه). - [fl.] 2. (göz) patlamak, yumurtası dışarı fırlamak: (بخقت العين).

بَخَقٌ، يَبْخُقُ، بَخَقٌ ve: يَبْخُقُ * [fl 4,1.] (adamın) bir gözü patlak ve sırası fırlamış veyahut (bir kavle göre) akmamış ve içeriye batmış olmak: (بخق الرجل).

أَبْخَقٌ [ft.] (birinin) bir gözünü patlatmak, bir gözünden kör etmek: (أبخقه).

اِنْبَحَقُ * [fmt.] (göz) patlamak veya akıp sönmek ve batmak.

بَحَقُ [iz.] Bir gözün patlatlığı, bir gözü patlak adamın hâli.

بَحُقُ [iz.] (n. بحنق.)

بَحْفَاءُ s: أَبْحَقُ [sıf.] ve: بَاحْفَاءُ *s: بَاحِقُ [sıf.] 1. Patlak ve kör (göz): (عين باخفة، بخفاء، بخيفة، بخيق) 2. Bir gözü patlak (adam): (رجل باحق، أبحق، بخيق).

مَبْحُوقُ [sıf.] Bir gözü patlak (adam): (رجل مبخوق).

بُحَاقُ [iz.] Erkek kurt.

بَحَلٌ * [fl 5,4.] 1. Hasîs ve nâ-kes olmak: (بخل الرجل). - [ft.] 2. Esirgemek, imsâk ve dirîğ etmek: (فلان بخل بكذا على), filân adama şeyi esirgedi; (بخل عن فلان), filândan esirgedi.

بُحَالٌ * [ft.] 1. (birini) hasîs ve nâ-kes bulmak, bahîl görmek.

بُحَيْلٌ * [ft.] (birine) hisset ve nâ-keslik isnâd etmek, hissetle ittihâm etmek.

بُحُولٌ * [iz.] Hisset, nâ-keslik, imsâk.

بَحْلٌ * [sıf.] ve: بَحِيلٌ *cem: بَاحِلٌ * [sıf.] Hasîs ve nâ-kes, mümsik.

بَحَالٌ * [sıf.] Pek hasîs, aşırı derecede nâ-kes ve mümsik.

مَبْحَلَةٌ [is.] İnsânı hasîslikle ve imsâke sevk ve icbâr eden şey: "الولد مبحلة مجبنة" evlâd insanı hasîslikle ve korkaklığa icbâr eder.

بَخْلُصٌ [sıf.] Kalın, kaba, iri.

تَبَخُلُصٌ * [fl. td.] تَبَخُلُصٌ * تَبَخُلُصٌ [fl. td.] Kalınlaşmak, kabalaşmak, irileşmek, çoğalmak: (تبخلص لحمه).

بَخْمٌ [sıf.] Sapsız (nebât). Sahîhi (نجم) olduğu maznûndur.

بَخْنٌ [sıf.] Pek uzun (adam): (رجل بخن).

بَيِّحُنُّ * [fl.] 1. Uyumak. 2. (الرجل ابخن) (zıddı olarak) ayakta dikilip durmak: (الرجل ابخن). 3. (dişi deve) sağılırken apısını açıp durmak: (ابخنت الناقة).

بَيِّحَانٌ * [fl.] ve: ابْحَانٌ * [fl.] 1. Ölmek, vefât etmek: (ابخان) [fl. kşr.] 2. (dişi deve) sağılırken apısını açıp iyi durmak.

بَيِّحْنَدِي * [fl. hr.] 1. (deve) iri yapılı olmak. 2. (kız ve kadın) a'zâsı yerli yerinde ve etine dolgun olmak.

بَخَانِدٌ * [sıfs.] 1. A'zâsı yerli yerinde ve etine dolgun (kız, kadın). 2. Dolgun, semiz, tombul: (ساق بخنده).

بُخْنُقٌ * [iz.] 1. Kadınların başlarına sürdükleri yağ mendile ve baş örtüsüne bulaşmamak veya tozlanmamak için başlarına sarıp çeneleri altında bağladıkları

*مَبَادِيٌّ: بَدَاءٌ، بُدَاةٌ، بُدَاةٌ، مُبْدَأٌ، مُبْدَأٌ، مُبْدَأَةٌ: بَدَاءَةٌ
[is. z.] 1. Evvel- hâl, ibtidâ-ı hâl. 2. Menşe',
ibtidâ-ı zuhûr: (كان ذلك الأمر في بدأتنا الخ).

*بَدِيئَةٌ: [is.] Düşünmeksizin
birdenbire söylenilen söz, bedîhe.

*بُدَاءَةٌ: [is.] Bir nev' nebât.

*بَدَائِيَّةٌ: [is.] 1. İbtidâ, başlangıç. (Lügat-i
'âmmiyye olduğu maznûndur). 2. İlk def'a olarak
vukû' veya zuhûr eden şey.

*بَدِيٌّ: [sıf.] 1. Yaratılmış, mahlûk, afrîde. 2.
Numûnesiz ve misâlsiz îcâd ve ihtirâ olunan. 3.
Bedî', garîb, 'acîb. 4. Devr-i islâm'da hafr
olmuş, kadîm olmayan (kuyu): (بئر بدى). - [iz.]
5. Evvel, ibtidâ. - (بدى بدء، بدأة ذي بدى) evvel bi-
evvel, evvel-i enirde.

*مَبَادِيٌّ: [sıf.] 1. Başlanmış.
- [iz.] 2. Başlangıç.

*مُبْدِئٌ: [sıf.] Başlayan, bed' ve mübâşeret
eden. 2. İcâd ve ihtirâ' veya halk eden. - (المبدء
والمعبد) esmâ-ı Allah'tandır.

*اِبْتِدَاءٌ: [iz.] Başlama, başlangıç. ('inde'l-
'ulemâ) (الابتداء العرفي), maksada surû'dan evvel
zikrolunan şey; (الابتداء الحقيقي), cemî'-i mâ-
'adâsından evvel olan; (الابتداء الإضافي), diğer
şeylere nisbeten evvel olan. - (Kurrâ 'indinde)
vakfın mukâbilidir. ('arûzda) ikinci mısırâ'ın
birinci rûknü. - (nahivde) ismin 'avâmil-i
lafziyyeden tecrîdi; cümlelerin kelâmın başında

bulunması. - (الابتداء الكلي) (tibta), maraz-ı
'alâ'imenin zuhûrundan evvel ki vakt;(ابتداء
(المرض), hastalığın bidâyet-i zuhûru.

*اِبْتِدَائِيَّةٌ: [sıf.] Başlangıca
müte'allik. - (nahivde) (الجملة الابتدائية), re's-i
kelâm'da bulunan ve mâ-kabline cühet-i te'alluku
olmayan cümle

*مُبْتَدَأٌ: [iz.] Başlangıç, baş taraf. -
(nahivde) 'avâmil-i lafziyyeden mücerred olan
müsnedü'n-ileyh.

*مَبْدَأٌ: [iz.] 1. İbtidâ-ı hâl. -
('inde'l-hukemâ) sebep; 'akl-ı evvel. - (المبدأ
(الفيض) Cenâb-ı Hak celle ve 'alâ. - (hey'ette)
(المبدأ الذاتي), mintaka-ı burûcdan burc-ı hamlin
evveli; (المبدأ الطبيعي), mü'addeli'n-nehârdan burc-
ı hamlin evveli. - [cem.] (المبادئ), 'ulûmun
mütevakkıf 'aleyhi olan mesâ'il ve esbâb. -
(المبادئ العالية), (teşrihte) bedenin başlıca a'zâsı. -
'ukûl ve nüfûs-i semâ'iyye.

*بِدَاسْفَانٌ: [iz.] Sapından zencilerin düdük
yaptıkları bir nebat.

*اِبْدُوجٌ: [iz.] (Farisi ابدوود'den mu'arreb) eğer
kaltağının iki taraflı teğelti keçesi.

*بَدَحٌ: [ft 3.] 1. Kesmek, kat' etmek: (بدح
(الشجر), ağacı kesti. 2. Yarmak, şak etmek: (بدح
(العود), yahtayı yarı. 3. Urmak, darb etmek: (بدح
(فلاناً). 4. (bir işi) ansızın yapmak: (بدح بالسر). 5. (sırrı) faş etmek: (بدح بالسر). 6. Ezmek, ağır
gelmek: (بدحني الأمر), bu iş beni ezdi. - [fl.] 7.

(kadın) nâz ve edâ ile ve fidan gibi kırılarak yürümek: (بدحت المرأة). 8. Ağır bir yük altında ezilmek, yorulup 'âciz kalmak: (بدح البعير).

تَبَدَّحَ [fl.] (kadın) nâz ve edâ ile sallanıp kırılarak yürümek: (تبدحت الجارية).

تَبَادَحَ [fş.] Birbirlerine acıtmayacak yumuşak şeyle atışarak mülâtafe etmek: "كان الصحابة يتمازحون حتى يتبادحون بالبطيخ فإذا "أحزبهم أمر كانوا هم الرجال أصحاب الأمر beynlerinde mülâtafe edip hattâ karpuz kabuğu atıştırlardı ancak o esnâda bir emr-i mühim zuhûr etse iş sâhibi erler olduklarını gösterirlerdi. [بكر [بن عبد الله].

بَدَحَ [iz.] Bir nev' balık.

أَبَدَحَ [iz.] Geniş ova, kır.

بَدَاخَ [iz.] Geniş yer, bir kavle göre toprağı yumuşak yer.

أَبَدَّحَ [sıf.] 1. Geniş (yer). 2. Uzun boylu (adam). 3. Yanları geniş (hayvân).

بُدْحَةٌ [is.] Havlu, sâha.

بَدْحَاءُ [sıfs.] Uyluk dipleri ve cânibleri geniş (kadın).

بِيدَحَ [sıfs.] İri ve yapılı (kadın): (بیدح امرأة).

دُبَيْدَحَ [iz.] Bâtil ve boş şey, beyhûde: (أكل ماله بأبدح ودييدح), malını boş yere, boş boşuna yedi.

بُدُوحَ Mektûb zarfi üzerine yazılır ve mühürle basılır bir kelime olup aslı ve ma'nâsı mechûldür.

بَدَّخَ [fl 3, 4, 5.] 1. (mahal) etrâftan yüksek ve etrâfa hâkim olmak. 2. (insan) 'âlî mertebe ve 'azîmu's-şân olmak.

بَدِّخَاءُ [sıf.] Rütbe ve makâmca büyük, 'âlî mertebe, 'azîmu's-şân.

بِيدِخَةٌ [sıfs.] Etine dolgun tıknâz (kadın): (أمرأة بيدخة).

بَدَّ [ft 1.] 1. Ayırmak, açmak: (بد رجله), bacaklarını açtı. 2. Uzağa bulundurmamak, teb'îd etmek: (بد فلاناً). 3. Men' ve ber-taraf etmek, vazgeçirmek: (بده). 4. İzrâr etmek. 5. Semer ve eğerin altına hayvâna urmamak için pamuk kaplamak yahut pamuklu koymak: (بد السرج). - [fl.] 6. Yorulmak.

بَدَّدَ [fl 4.] 1. Semizlikten bacakları açık ve birbirinden ayrı olmak. 2. İri vücûtlü olmakla kolları ve sâir a'zâsı birbirinden ayrı ve uzak olmak: (بد الرجل). 3. Hayvânın ön ayakları birbirinden açık olmak: (بدت الناقة). - [t.] 4. (lügat-i 'âmmiyyede) genişletmek, açmak, vüs'at-i hâli mûcib olmak: (بدني، بددته).

بَدَّدَ [ft. if'âl] 1. Yere doğru el uzatmak: (أبد بده). 2. Secdede kollarını ve dirseklerini çok açmak: (أبد ضبعيه). 3. 'Atıyyeden herkese hissasını vermek: (أبد العطاء بينهم).

بَدَّدَ [ft.] 1. Dağıtmak: (بَدَّدَ). - [fl.] 2. Yorulup bî-tâb düşmek. 3. Otururken uyuklamak: (بَدَّدَ الرجل).

بَادَ [fl. mufâ'ale] 1. Arkadaşlar her biri yanındaki yiyeceği çıkarıp hepsini birleştirerek birlikte yemek: (بَادَ القوم). - [ft.] 2. Mübâdele sûretiyle satın almak, tırampa etmek: (بَادَ المتاع).

بَدَّدَ [fmt.] 1. Dağılmak: (بَدَّدَت). - [ft.] 2. Paylaşmak, mukâseme etmek, hissa hissa bölüşmek: (تَبَدَّدَ بلحمك الطير), etini kuşlar bölüşsün! bed-du'âdır. 3. Kadının gerdânlık ve sâir zînetleri göğsünü örtmek: (الحي صدر تبدد الجارية).

بَدَّدَ [ft.] (birini) iki taraftan tutup çekişmek, iki taraftan havâle ve musallat olmak. (السبعان): (بَدَّدَ الرجل), iki canavar adamı iki tarafından tutup çekişiyorlar; (التوأمان بيتدان أهمما), iki ikiz çocuk analarını çekişiyorlar yani biri bir taraftan biri bir taraftan emip duruyorlar.

بَدَّدَ [fş.] Meydân-ı harbda akrân akrâna karşı tertîb olunmak: (تباد الجيش).

بَدَّدَ [fl.] 1. Müstakil ve başlı başına olmak, teferrüd etmek: (استبد الرجل). 2. Kimseye tanışmaksızın re'y-i hoduyla hareket etmek: (من استبد برأيه فقد هلك) (dm.).

بَدَّدَ [iz.] Yorgunluk, te'ab: (عرض لي منه بد), misl ve nazîri yoktur.

بَدَّدَ [iz.] Misl, mânend, nazîr, benzer: (ما له بد), misl ve nazîri yoktur.

بَدَّدَ [iz.] 1. Vüs'at, genişlik. 2. Ayrılık, ayrılma, firâk. 3. Hissa, pay, nasîb. 4. Kaçış, kurtuluş. - (لا بد), kurtuluş yoktur, zarûridir, lâzimidir, elbette: (لا بد من ذلك), bu zarûridir; (من أنت تفعل هذا من كل), bunu yapmamak olmaz, bunu elbette yapacaksın. - (lügat-i 'âmmiyyede) (بد), behemehâl.

بَدَّدَ [iz.] 1. Sivrisinek. 2. (Farisi بت' ten mu'arreb) büt, sanem. 3. Büthane, bütperestler ma'bedi.

بَدَّدَ [is.] Güç, kudret: (ما له به بدة), buna gücü yetmez.

بَدَّدَ [is.] 1. Hissa, nasîb, pay. 2. Encâm, gâyet.

بَدَّدَ [iz.] 1. Bacakların birbirinden açıklığı. 2. Mübâdele, tırampa: (باعه بددا), tırampa etti. 3. Güç, tâkat, kudret: (ما لك به بدد), ona gücün yetmez. 4. Hâcet, ihtiyâc: (ما له بدد), ihtiyâcı yoktur.

بَدَّدَ [iz.] 1. Hissa, pay. 2. Meydân-ı harbda akrân akrâna karşı çıkma, mübâreze: (لو كان البداد لما طاقونا), mübâreze usûlüne ri'âyet oluna idi bize mukâvemet edemezlerdi. 3. Meydân-harbda birbirlerine karşı çıkabilecek akrân: (لقوا), akrânlarına mülâkî oldular.

بَدَادَ: [if.] (meydân- harbda) herkes akrânına karşı çıksın. Kumanda ta'bîri olup ekseriyyâ mükerrer kullanılır: (يا قوم بداد بداد)!

بَدَادُ: *cem: أَبَدَةٌ [iz.] 1. Hıssa, pay, nasîb. 2. Eğer ve palanın altına konulan teğelti, tepengi. 3. Koyunların karınlarına bağladıkları keçe. 4. Mufâ'ale bâbından (باد) fi'linin masdarıdır. Kemâ-merre.

بُدَادُ: [iz.] Hıssa, pay.

بَدَادَةٌ: [is.] Yoldaşların her biri tarafından çıkarılıp birleştirerek yenen şey.

بَادٌ: [iz.] Uyluğun iç tarafı, apış.

بَدَاءٌ: [sıfs.] Âlet-i tenâsüliyyesinin kenarları iri ve yumru olan (kadın): (امرأة بداء).

بَدِيدٌ: [iz.] 1. Misl, nazîr, mânend, hemtâ, eş. 2. Eğer teğeltisi, palan, tepengisi. (بداد gibi). İki tarafına tesniye sîgasıyla (بديدان) ve (بديدان) denir. 3. Hurc, heybe. 4. Geniş beyâbân. 5. Belâ, dâhiye, musîbet.

بَدِيدَةٌ: [is.] 1. Misl, mânend, eş. 2. Geniş beyâbân. 3. Musîbet, belâ.

أَبْدٌ: *s: بَدَاءٌ [sıf.] 1. Şişmanlıktan veya diğer sebebden kolları veya bacakları birbirinden pek açık olan (adam veya hayvân). - [iz.] 2. Çulha. - (الأبد الزنيم), arslan.

[h.] *بَدَادَ بَدَادَ، بَدَدَ بَدَدَ، بَدَدًا بَدَدًا* بَدَادَ بَدَادَ: [h.] Dağınık dağınık, müteferrikan: (جاء القوم بداد بداد، الخ).

أَبَادِيْدٌ: [sıf.] Dağınık, müteferrikan, perâkende: (طير أبابيد), dağınık kuşlar. Ekseriyyâ mansûb olarak hâl makâmında kullanılır: (ذهبوا (أبابيد وتبابيد), dağınık bir hâlde gittiler.

مُسْتَبِدٌ: [sıf.] 1. Başlı başına, müstakil. 2. Yalnız bir işe meşğûl olup onu bitirmedikçe terk etmeyen.

يَبْدُرُ، بَدْرٌ، بُدُورٌ بَدَرَ: [ft 1.] 1. (birine) birdenbire ve ansızın bir şey zuhûr etmek: (بدره الأمر). 2. Başkalarından evvel yetişmek için 'acele ve şitâb etmek: (بدر إليه), ona şitâb etti. 3. Geçmek, müsâbakat etmek: (بدر غيره), başkalarını geçti. 4. Tutulmayıp akmak: (بدره اللبن). - [fl.] 5. Bilâ ihtiyâr çıkıvermek: (بدرت منه بواذر الغضب).

يَبْدُرُ، إِبْدَارٌ بَدَرَ: [fl.] 1. On dört günlük ayın tulû'unda bulunmak: (أبدرنا). 2. On dört günlük mehtâbıyla yolculuk etmek. 3. Girişmek, mübâderet etmek. 4. İsrâf etmek: (أبدر الوصي في مال اليتيم).

يَبْدُرُ، مُبَادَرَةٌ، بَدَارٌ بَدَرَ: [fl.] 1. Koşmak, şitâb etmek: (بادر إلى الجبل). - [ft.] 2. Müsâra'at etmek, 'acele ile yapmak: (بادره، بادر إليه). 3. (birini) geçmek, müsâbakat etmek: (بادر فلاناً). 4. Bir tarz ve vaz'-ı mahsûsla hitâb veya mu'âmele etmek: (بادره الملام).

يَبْدُرُ، إِبْتِدَارٌ إِبْتَدَرَ: [fl.] 1. 'Acele etmek, koşmak. - [ft.] 2. Bir işe sür'atle teşebbüs etmek. 3. Başkalarını geçmek, müsâbakat etmek.

بَيِّدِرُ، بَيِّدَرَةٌ [ft. md 2.] Ekini yığıp harman etmek.

بَدْرٌ [iz.] 1. On dört gecelik dolu ay: (ليلة البدر), her şehr-i 'Arabînin on dördüncü gecesini. 2. Bir kavmin en ileri geleni, sergidesi: (هو بدر القوم). 3. Hidmette cest ü çalak ve tâmu'l-a'zâ olan gulâm. 4. Tabak. 5. Taze kuzu derisinden yapılmış tulum. (دبره dahi denilir.) 6. (mec.) dolu ay, parlak ve güzel kadın veya delikanlı. 7. Tâm, mükemmel, vâfir şey. - [az. s.] 8. Beyne'l-Harameyn meşhûr bir mevki' ki Fahr-ı kâ'inât (slm) Efendimiz orada küffâr-ı Kureyşe karşı ilk gazâlarını etmişlerdir; (أصحاب بدر), bu gazâda hâzır bulunan sahâbe.

بَدْرٌ [is.] 1. Taze kuzu derisinden yapılmış tulum. 2. Bin veya on bin dirhem yahut yedi bin dinârı hâvî kese. - [sif.] 3. (عين بدرة), noksansız parlak ve rü'yeti keskin göz.

بَادِرٌ [sif.] 1. On dört gecelik ay gibi parlak. 2. 'Acele ve sür'atle giden, müsri'. 3. Müsâbakat eden, başkalarını geçen.

بَادِرَةٌ [is.] 1. Hiddet ve gazabdan sudûr eden hata. 2. Hâzır cevâblık, bedîhe. 3. Kılıç ucu. 4. Kına yaprağı. 5. Her nebâtın en evvel zuhûr eden ucu: (ظهرت بادرة). 6. Yemen za'ferânının taze ve a'lâ cinsi. 7. Omuz ile boyun arasındaki etler. 8. Meme başının altında olan etçağız.

بَيِّدِرُ [iz.] 1. Harmana konup daha dögölmemiş ekin. 2. Harman yeri.

بَدْرِيٌّ [sif.] Bedr gazâsında hâzır bulunmuş olan (sahâbî). - (بدري الغيث), kış mevsiminden evvelce yağın yağmur. - (بدري الفصلان), semiz deve yavrusu.

بَدْرِيٌّ [iz.] Mübâderet ve müsâbakat eden adam.

بَيِّدِرِيٌّ [sifs.] Hâle ve noksândan 'ârî ve fasîh (lügat).

بَدْرَانٌ [iz.] 1. 'Acele, müsâra'at. 2. Şiddetli hücum.

بَدْرَقٌ [ft. d.] Nâ-hak yere sarf ve isrâf etmek: (بدرق ماله). (Lügat-i müvellededir.)

بَدَعٌ [ft 3.] Yeniden bir şey vücûda getirmek, îcâd ve ihtirâ' etmek: (بدع الشيء). 2. Yeniden kuyu kazmak, kuyuyu derinleştirmek: (بدع الركية). 3. Başlamak (بدأ gibi).

بَدَعٌ [fl 4.] Semirmek, semiz olma: (بدع الرجل).

بَدَعٌ [fl 5.] 1. Yeni ve misli sebk etmemiş olmak. 2. Bir husûsta emsâlsiz ve mümtâz olmak.

بَدَعٌ [ft.] 1. Emsâlsiz ve numûnesiz bir şey vücûda getirmek, îcâd ve ihtirâ' etmek: (أبدع الشيء). 2. (şâ'ir) emsâlsiz şi'r-i bedî' söylemek: (أبدع الشاعر). 3. Birinin me'mûli

hilâfında hâceti def` etmeyerek hor ve mahrûm çürütmek: (أبدع دليله) - [fl.] 5. Binek hayvânı yorulup yolda kalmak veya topallamak: (أبدعت) (الراحلة). 6. (delîl) bâtıl olmak, çürümek: (أبدعت) (حجته). 7. Bir ihsâna karşı teşekkür-i kâfi bulamamak, şükranı îfâ olunamamak: (أبدع بره) (بشكري) - [ch.] 8. (süvârinin) hayvânı yorulup veya telef olup yarı yolda kalmak: (أبدع بالراكب). 9. (delîl ve hüccet) ibtâl olunmak: (أبدع دليله).

بَدَّعَ [ft.] 1. Birine bid`at `atf ve isnâd etmek: (بدعة). 2. Bir şeye bid`at nazarıyla bakmak, bid`at `ad etmek.

بَدَّعَ [ft.] 1. İcâd ve ihtirâ` etmek.

بَدَّعَ [ft.] 1. Bir şeye bedî` ve emsâlsiz nazarıyla bakmak.

بَدَّعَ [sif.] 1. Misli sebk etmemiş, nev-zuhûr: "قل ما كنت بدعاً" (بدن بدع). 2. Etine dolu, tıknâz (beden): (بدن بدع). 3. Nâdân, câhil: (رجل بدع). 4. `İlm ve şecâ`at ve şerâfet gibi evsâfta son dereceye varmış ve emsâlsiz (adam): (رجل بدع).

بَدَّعَ [sif.] Yeni, muhdes, nev-zuhûr.

بَدَّعَ [iz.] Garîb ve `acîb şey (لا بدع), ta`accüb olunacak bir şey yok.

بَدَّعَ [is.] Dîn husûsunda sonradan zuhûr etmiş şey; (البدعة الحسنة), sonradan zuhûr edip de nef` ve fâ`idesi zâhir olan bid`at;

(البدعة السيئة), dîn ve şerî`atta muhâlif ve muzırr bid`at; (البدعة المباحة), nef` ve zarûrî olmayan bid`at.

بَدَّعَ [sif.] 1. (fâ`il ma`nâsıyla) numûnesiz bir şey halk ve îcâd eden: (السماوات بديع) (والأرض). (Esmâ-ı Allah`tandır.) 2. (mef`ûl ma`nâsıyla) numûnesiz ve emsâlsiz yapılmış, fevka`l-`âde bir sûrette îcâd ve ihtirâ` olunmuş, nâdîde: (هذا أمر بديع). 3. Semiz, semîn: (رجل بديع). 4. Yeniden bükülmüş (ip): (حبل بديع). 5. (yeni) tulum: (زق بديع). – Bu son iki ma`nâ ile ism dahi olup, yeniden bükülmüş ip ve yeni tulum demektir: "إن تهامة كبديع عسل حلو أوله حلو آخره" (البديع علم) – "إن تهامة كبديع عسل حلو أوله حلو آخره", kelâmın tezyînât-ı lafzıyyesinden bahs eden `ilm.

بَدَّعَ [iz.] 1. (`inde`l-hukemâ) bir şeyin `ademden vücûda getirilmesi, mâddesiz îcâd. 2. (`inde`l-bedî`iyyîn) bir kelâmın aksâm-ı bedî`den birkaçını câmi` olması.

بَدَّعَ [sif.] 1. İcâd ve ihtirâ` eden. 2. Şerî`ata muğâyir yeni bir mezheb îcâd eden. 3. (şer`an) bir i`tikâdda ehl-i sünnete muhâlefet eden. Mubtedi`lere (أهل البدع وأهل الأهواء) dahi denilip bu sıfatlar müslümânlara mahsûs olarak küffâra itlâk olunmaz.

بَدَّعَ [ft 3.] 1. (ceviz ve badem gibi şeyler) kırmak: (بدع الجوز).

بَدَّعَ [fl 4.] 1. Necese bulaşmak: (بدع بالعذرة). 2. Mekrûh bir şeye bulaşmak, zî-

medhal olmak. 3. Kıç üstüne sürünmek: (بدغ
بأسته).

بِدُعْ [fl 5.] *بِيْدُعْ، بَدَاعَةٌ* :بِدُعْ
yestehler olmak, üstüne etmek: (بدغ فلان).

بِدُعْ [sıf.] Esvâbına yestehleyen, üstüne
eden.

بِدُعْ [sıf.] *بِدُعُونَ cem: *بِدُعْ
bulaşmak. 2. Bulaşık, mülevves. 3. Hâli hoş ve
vücûdu tarâvetli: (هم بدغون).

بِدَلْ [ft 1.] *بِيْدَلْ، بَدَلْ* :بِدَلْ
1. Değiştirmek, tağyîr ve
tebdîl etmek: (بدله). 2. tırapma etmek: (بدل به وبدل
منه). 3. (lügat-i 'âmmiyyede) papaz kiliseye
mahsûs esvâbı giymek.

بِدَلْ [fl 4.] *بِيْدَلْ، بَدَلْ* :بِدَلْ
1. El ve mefâsıl
ağrısına uğramak, veca'-ı mefâsile dûçâr olmak:
(بدل الرجل). 2. Koltuk ile meme arasında bulunan
ve (بأدلة) denilen etler ağırmak.

بِدَلْ [ft.] *بِيْدَلْ، إِبْدَالٌ* :أَبْدَلْ
1. Değiştirmek,
tebdîl etmek: (أبدل الشيء بكذا), filân şeyi filân şeyle
değiştirdi. 2. Tırapma etmek: (أبدله منه). 3.
(nahivde) bedel kullanmak.

بِدَلْ [ft.] *بِيْدَلْ، تَبْدِيلٌ* :بِدَلْ
1. Değiştirmek, tağyîr
etmek: (بدله). 2. Tırapma ve mübâdele etmek: (بدله
من الله من الخوف أمناً). 3. (lügat-i 'âmmiyyede) esvâb
değiştirmek.

بِدَلْ [ft.] *بِيْدَلْ، مُبَادَلَةٌ* :بِدَالٌ
Tırapma etmek.

بِدَلْ [fl.] *بِيْبَدَلْ، تَبَدَّلْ* :بِدَلْ
1. Değişmek,
teğayyür etmek. 2. Ellerde ve mefâsilde ağrı
duymak, veca'-ı mefâsile uğramak. 3. (lügat-i
'âmmiyyede) kıyâfet değişmek, tebdîl olmak.
[ft.] 4. Tırapma ve mübâdele etmek: (تبدله وتبدل به).

بِدَلْ [ft.] *بِيْسْتَبْدِلْ، اِسْتَبْدَالٌ* :اِسْتَبْدَلْ
1. Bir şeye
karşı diğer bir şey istemek. 2. Değiştirmek, bir
şeyin yerine diğerini getirmek. 3. Tırapma etmek.

بِدَلْ [iz.] *أَبْدَالٌ cem: *بِدَلْ
1. Değişik, 'ıvaz. 2.
Oynak yerlerinin ağrısı, veca'-ı mefâsıl. 3.
(sarfta) bir harfin yerine konulan diğer harf. 4.
(nahivde) kendisinden evvel ki ismi hükümsüz
bırakıp yerini tutan isim. Bedelü'l-kül mine'l-
kül, bedelü'l-'ayn mine'l-'ayn, bedelü'l-cüz'
mine'l-kül ve bedelü'l-iştimâl envâ'idır. 5.
(mansûb ve muzâf olarak) yerine, bedel: (أخذت
ذلك بدل هذا), onun yerine (ona bedel) bunu aldım.
Münevven ve (من) harf-i cerriyle dahi kullanılır:
(بدلاً منه), onun yerine. - [sıf.] 6. Şerîf, kerîm: (رجل
بدل). - (sarfta) hurûfü'l-bedel birbirinin yerine
konulan harfler olup (بجد حرف شكس آمن طي ثوب عزته)
'ibâresinin cem' ettiği on dört harf ve idğâmın
gayrinde (بجد حرف شكس آمن طي ثوب عزته)
'ibâresinin hâvî olduğu yiğirmi bir harftir.

بِدَلْ [iz.] *أَبْدَالٌ cem: *بِدَلْ، بَدِيلٌ* :بِدَلْ
1. Değişik,
'ıvaz. 2. Diğer bir şeyin yerine geçen, halef.
(Zîrde "إبدال" fikrasına da n.)

بِدَلْ [sıf.] Veca'-ı mefâsile yahut el
ağrısına mübtelâ.

بَدَلَةٌ: [is.] (lügat-i 'âmmiyede) değişik, bedel.

بَدَالٌ: [iz.] Me'kûlât satan adam, bakkâl. (Lügat-i 'âmmiyede Türkçede olduğu gibi, bakkâl denilirse de, asl bakkâl sebzece demektir.)

بَدِيلَةٌ: [is.] (lügat-i 'âmmiyede) ikinci karı.

إِبْدَالٌ: [iz.] (muhaddisîn 'inde) râvî veya isnâd tebdîli.

أَبْدَالٌ: *fr: *بَدِيلٌ [iz. cem.] Mazınne ve sâlihînden bir tâ'ifedir ki safvet-i derûnla ve 'alâ'k-ı dünyeviyeden inkitâ'la mümtâzdırlar.

بَادِلَةٌ: [is.] (n. يَأْدُلُ).

بَيِّنٌ، بَدَانٌ، بَدَانَةٌ: *بَدَنٌ [fl 1.] ve: *بَيِّنٌ، بَدَنٌ، بَدْنٌ: *بَدَنٌ [fl 5.] tenû-mend yani iri vücûdlu ve mûlahham olmak: (بدنت المرأة).

بَدَنٌ: *بَدِينٌ، تَبْدِينٌ [fl.] 1. İhtiyârlayıp za'îflamak, vücûddan düşmek: (بدن الرجل). - [ft.] 2. Zırh giydirmek: (بدن فلاناً).

بَدَنٌ: *cem: *أَبْدَانٌ [iz.] Cesedin baş ve kol ve ayaktan mâ-'adâsı, gövde. 2. Kesilmiş hayvân gövdesi veya 'uzvu. 3. Cübbe ve gömlek gibi esvâbın göğüs ve arkayı örten kısmı. 4. Pek yaşlı adam. Bu ma'nâ ile sıfat gibi dahi kullanılır: (رجل بدن). 5. Haseb, neseb, soy: (كريم البدن فلان), yani kerîmü'n-neseb.

بَدَنٌ: *cem: *بَدُونٌ [iz.] Kısa zırh: (جاء وعليه بدن).

بَدْنٌ: *cem: *أَبْدَانٌ [iz.] Yaşlı dağ tekesi.

بُدْنٌ: [iz.] Semizlik, mûlahhamlık.

بَدِينٌ: *s: *بَدِينَةٌ، *بَدِينٌ [sıf.] 1. İri ve semiz, vücûdlu. 2. Yaşlı, ihtiyâr, müsîn.

بَادِنٌ: *s: *بَادِنٌ، *بَادِنَةٌ cem: *بُدْنٌ [sıf.] Şişman, vücûdlu, tenû-mend.

بَدِينٌ: *cem: *بُدْنٌ [sıf.] Vücûdlu, tenû-mend, şişman. (Müzekkeri mü'ennesi ile birdir.)

بَدَنَةٌ: *cem: *بُدْنٌ، *بَدَنَاتٌ [is.] Mekke-i Mükerrerme'ye götürülen kurbânlık sığır ve deve. (Koyuna (أضحية) derler).

مُبَدِنٌ: *بَدْنِيٌّ [sıf.] Vücûdlu, şişman, mûlahham.

مِبْدَانٌ: [sıf.] Az 'alefle çabuk semiren (hayvân).

بَدْنِيَّةٌ: [is.] Binâ için hazırlanmış müstatîlü's-şekl iri taş. (Beyne'l-'avâm "بندية" denilir.)

بَدَةٌ: *بَدِيَّةٌ، *بَدَةٌ [ft 3.] 1. (birine) ansızın zuhûr etmek, çıkıvermek: (بدهني أمر)، bana ansızın bir iş zuhûr etti. 2. Bir şeyle karşılamak, ansızın bir şey göstermek: (بدهه بأمر كذا)، şöyle bir işe karşıladı. 3. Bedâhетен söylemek, hâzır cevâblık etmek.

*بَدِيَّةٌ، *بَدَةٌ: *بَادَةٌ [ft.] 1. (birini) bir şeyle karşılamak, ansızın me'mûl etmediği bir şey göstermek: (بادهه بأمر). 2. (birine) nâ-gehânî bir iş zuhûr edivermek: (بادهه أمر).

[ft.] *دُفْشُنْمَكْسِزِينِ* ve evvelce hâzırlamaksızın söylemek, bedâhетен ve irticâlen îrâd etmek: (ابتداه الخطبة).

[fş.] *بِيرْبِيرِينِ* karşı irticâlen şî'r veya hutbe ve sâire söylemek: (هم يتبادهون الخطب).

[iz.] *بِدْءٌ* 1. İbtidâ, başlangıç. 2. Ansızın zuhûr ediş. 3. Düşünmeksizin söylenen söz ve şî'r ve sâire.

[is.] *بِدْءٌ* cem: *بِدْءٌ* 1. Evvel, ibtidâ, başlangıç. 2. Ansızın zuhûr eden şey. 3. Hâzır cevâblık, düşünmeksizin cevâb veriş. 4. Birdenbire ve düşünmeksizin şî'r veya hutbe söyleyiş. – (بداهة), Düşünmeksizin, birdenbire; (وهلة), ilk ibtidâ: (من رآه بداهة هابه) Resûlu'l-lâh (slm) Efendimizi vehleten gören heybetlerinden vâlih ve hayrân olurdu.

[sıf.] *بِدْءٌ* 1. Ansızın vukû' bulan. 2. Düşünmeksizin birdenbire söylenen. 3. 'Ayân, âşikâr. – (بديهاً وعلى البديهة), düşünmeksizin, irticâlen.

[is.] *بِدْءٌ* cem: *بِدْءٌ* 1. Evvel, ibtidâ. 2. Ansızın zuhûr eden şey. 3. Hâzır cevâblık. 4. Evvelce hâzırlanmaksızın söylenen şî'r ve îrâd olunan hutbe ve sâire. 5. 'Acîb ve bedî' şey. – (بديهة) 'ale'l-bedîhe, düşünmeksizin, birdenbire, irticâlen; ilk evvel, vehleten. – (ذو بديهة), 'akl ve Fehmi ziyâde olup düşünmeksizin re'yinde isâbet eden. (هذا معلوم في بداية العقول), bu çok

düşünmeğe ihtiyâc olmaksızın ma'lûmdur. – (لك البديهة), başlamak hakkı veya sırası senindir.

[sıf.] *بِدْءٌ* 1. Düşünmeksizin ve irticâlen îrâd olunan. 2. Düşünmeğe veya delil ve burhâna muhtâc olmayan, zâhir, âşikâr. – (البديهيّات) vâzıh ve âşikâr olan kazâyâ.

[sıf.] *بِدْءٌ* Hâzır cevâb.

[fl 1.] *بِدْءٌ* *بِدْءٌ, بَدْءٌ, بَدْءٌ, بَدْءٌ, بَدْءٌ (Aslı *بِدْءٌ*): 1. Zâhir olmak, meydâna çıkmak, görünmek. 2. Zihinde bir re'y ve mülâhaza peydâ olmak, hâtıra gelmek: (بدا له في الأمر). 3. İstemek, beğenmek, münâsib görmek: (عش ما بدا لك), ne kadar istersen yaşa. 4. Kıra çıkmak: (بدا القوم). (birinci masdarla). 5. Dışarı çıkmak, def'-i hâcet etmek: (بدا الرجل).

[fl 4.] *بِدْءٌ* *بِدْءٌ, بَدْءٌ (Aslı *بِدْءٌ*): 1. (yer) mantarla örtülmek. 2. (yer) topraklı olmak: (بديت الأرض).

[ft.] *بِدْءٌ* *بِدْءٌ, بَدْءٌ: 1. Meydâna çıkarmak, izhâr etmek, göstermek. 2. İleriye varmak, haddi tecâvüz etmek. 3. Abdest bozmak.

[fş.] *بِدْءٌ* *بِدْءٌ, مَبْدَاتٌ: 1. Birdenbire karşı izhâr-ı 'adâvet etmek; (باداه بالعداوة), ona karşı 'adâvetini izhâr etti.

[fl.] *بِدْءٌ* *بِدْءٌ, تَبْدِي (التَّبْدِي): 1. Kırdâ ve sahrâda yaşamak, bedevî 'ömrü sürmek. 2. Görünmek, zuhûr etmek. 3. (lügat-i 'âmniyyede) 'udûl etmek, vazgeçmek: (تبدى عنه).

تَبَادَى [fl.] 1. Ehl-i bâdiyeye uymak, bedevîlerin 'ömrünü sürmek. - [fş.] 2. Birbirlerine izhâr-ı 'adâvet etmek: (تبادوا) (بالعداوة), beynlerinde izhâr-ı 'adâvet ettiler.

بَدُوَ [iz.] 1. Kır, sahrâ, bâdiye, çöl. 2. Göçebe 'ömrü, göçebe 'aşîretlerin hâli. 3. Re'y, endîşe: (هو ذو بدوات), re'y ve fikr sâhibidir.

بَدُوَةٌ [is.] Dere kıyısı: (نزلوا بدوتي الوادي), derenin iki kıyısına indiler.

أَبْدَاءٌ [iz.] 1. Oynak yeri, mafsâl. 2. Necâset, insân tersi.

بَدَاؤٌ [is.] 1. Mantar. 2. Bir nev' toprak. 3. En evvel zihne gelen re'y. 4. Çabuk değişen 'indî ve keyfi re'y; (ذو بدات) doksan sokuz fikirli, mütelevvin.

بَدَاوَاتٌ [is.] 1. Bedevîlik, göçebelik, 'aşîret hâli; (أهل البداوة), bedevîler. 2. Bir şeyin en evvel zâhir olan kısmı: (بدَاوة الأمر), işin suver-i zâhiriyyesi. 3. Sahrâ, bâdiye. (Bu üçüncü ma'nâ ile bâ'nın kesri de câ'izdir.)

بَادِيَاتٌ [is.] Sahrâ, kır, beyâbân. cem: باداءة* *بَادِيَةٌ*

بَادِيٌّ [sıf.] 1. Görünen, zâhir, âşikâr; (بادي الرأي), ta'mîk-ı zihn etmezden evvel hâtıra gelen re'y; (السبب البادي), sebep-i zâhiri. 2. Sahrâ-nişîn, bedevî. - (بادي بدئ) (بدأ) (n. الخ)

بَدَوِيَّةٌ [sıf. i.] Sahrâ-nişîn, göçebe, hazarî ve medenî olmayan, bedevî.

مَبْدُوٌ [iz.] Bedevîlerin cevelân-gâhı olan bâdiye.

(بدأ) (n. مُبْدٍ)

بَدَيْ [ft 2,4.] Başlamak, ehl-i Medîne 'indinde (بدأ) yerine müsta'meldir:

باسم الإله ربه بدينا ولو عبدنا غيره شقينا

[عبد الله بن رواحة الأنصاري]

بَدَأَ [ft.] 1. Nefret ve istikrâh etmek, hıfz etmemek, hoşlanmamak, görememek: (عيني بدأته), göremiyorum, menfûrümdür. 2. Hor ve hakîr görmek, tezlîl ve tahkîr etmek. 3. Zem etmek. - (بدأ الأرض), bir yerin mer'âsını beğenmemek.

بَدَأَ [fl] 5, 4, 3.] Edebsizce söylemek, bî-edebâne lakırtı etmek, bed-zebân olmak.

بَدَاءٌ [fş.] Birbirine bî-edebâne lakırtı söylemek, edebsizce söyleşmek veya sövüşmek.

بَدِيٌّ [sıf.] Edebe muğâyir lakırtı söyleyen, bed-zebân.

بَدَجَانٌ [iz.] Bir yaşında kuzu.

بَدَحَ [ft 2.] 1. Yarmak, başlıca süt emmemek için deve yavrusunun dilini yarmak: (بدح لسان الفصيل). 2. (deri ve kabuğu) soymak, sırmak: (بُدِّحَ الجلد عن العرق). (ch.)

بَذَحَ: [fl 4.] 1. Apışların birbirine sürünmesinden derisi soyulmak, pişmek: (بذح فحذه). - [ft.] 2. Kifâyet ve iğnâ etmek: (لو سألتهم ما بنحوا بشيء), kendilerinden istesen kifâyet edecek bir şey verilmezler, bir işe yaramazlar.

تَبَذَّحَ: [fl.] Bulut yarılıp yağmur yağdırmak: (تبذح السحاب).

بَذَّحَ: [iz.] Yarık, şukûk.

بَذَّحَ: [iz.] Ellerin çatlaması, çatlak.

*بَذَّحَ، يَبْذُحُ، بَذَاخَةٌ ve بَذَّحَ، يَبْذُحُ، بَذَّحَ ve بَذَّحَ: [fl 4, 3, 5.] 1. Yükselmek, 'âlî ve büyük olmak. 2. Kibirleşmek, tekebbür ve ta'azzum etmek.

*بَبَذَّحَ، تَبَذَّحَ: [fl.] Kibirleşmek, tekebbür ve ta'azzum etmek.

*بَذَّحَ: [iz.] 1. Yükseklik, rif'at. 2. Kibir, 'azamet, gurûr.

*بَذَّحَ: [İstihsân beyân eder kelimedir.] peh pe! (بخ gibi).

*بَذَّحَ: [sıf.] Ağzından dağarcığını çıkararak kükreyen deve: (بعير بذخ، بذاخ).

*بَذَّحَ: [sıf.] 1. Yüksek, 'âlî. - [is.] 2. Vücûdlu kadın. - [is. cem.] 3. (البواذخ), dağ tepeleri, zirveler.

*بَذَّحَ: [sıf.] 'Azîmu's-şân, 'âlî mertebe.

بَذَّحِيٌّ: [sıf.] Büyük, iri, cesîm, 'azîm.

بَيَّذَّحَ: [sıf.] 1. Kısa boylu ve şişmanca (kadın): (امرأة بيذخ). - [iz.] 2. Bir nev' hurma ağacı.

*بَيَّذَّحَ، بَدَّ، بَيَّذَّحَ: [ft 1.] 1. Mağlûb etmek, galebe çalmak: (بذ فلاناً). 2. Geçmek, geride bırakmak: (بذ)، onu geçti.

*بَيَّذَّحَ، بَدَّ، بَدَّ، بَدَّ، بَدَّ، بَدَّ: [fl 4.] Bed-hâl ve pejmürde kıyâfet olmak: (بذنت يا رجل), adam nedir bu kıyâfet!

*بَيَّذَّحَ، مُبَادَّةٌ: [ft. mufâ'ale] Geçmeğe çalışmak, müsâbakat etmek: (باذنته), onu geçmeğe çalıştım.

*بَيَّذَّحَ، إِبْتِذَادٌ: [ft.] Medyûndan (hakkını) almak, istifâ etmek: (ابتذذت منه حقي), ondan matlûbumu aldım.

*بَيَّذَّحَ، إِسْتَبَدَّ: [fl.] Müstakil ve hod-re'y olmak, re'y-i hodla iş görmek. (استبدت mürâdifidir.)

*بَذَّحَ: [iz.] 1. Misl, nazîr, eş: (ما له بذ), eş yoktur. - [sıf.] 2. Ferd, tek. Ekseriyyâ (فذ) ismine tâbi' olur: (فذ بذ), (فرد واحد), bir tek adam. 3. Bed-hâl ve pejmürde kıyâfet: (رجل ذ الهيئة). (بذ dahi denilir). 4. Dağılır (hurma): (تمر بذ).

*بَذَّحَ: [is.] Nasîb, pay: (أخذ بذته), payını aldı.

*بَذَّحَ: [sıf.] Kötü ve pejmürde: (بذ الهيئة), pejmürde kıyâfetli.

*أَبَذَّحَ: [sıf.] Tek, ferd: (رجل أخذ أبذ), yapyalınız bir adam.

ما له) [sıf.] Eş, misl, mânend, nazîr: (بذيد), eşi yoktur.

[is.] 1. Pay, nasîb, kismet: (أخذ بذينة).
2. Perişan hallık, zarûret, sefâlet. 3. Birinci bâbdan (بذ) fi'linin masdarıdır. (Re's-i mâddeye n.)

بذائیک: tesniye sığasıyla ve zamîri muhâtab muzâf sûretinde (هذائیک) terkîbine itbâ' olunur bir ta'bir olup, şurada burada ve dağınık bir hâlde demektir: (الناس هذائیک بذائیک), halk şurada burada ve dağınık bir hâlde bulunuyor.

[ft 1.] 1. Saçmak, serpmek, ekmek.
2. Ekmek, zer' etmek: (بذر الأرض). 3. Ekilmiş hubûbâtı bitirmek, inbât etmek: (الأرض بذرت).

[ft.] 1. Ekmek, tohum saçmak: (بذر). 2. Saçmak, dağıtmak: (بذر). 3. Tecrîbe etmek: (ولو بذرت فلاناً لوجدته رجلاً). 4. (mâlî) beyhûde yere sarf etmek, isrâf etmek: "ولا تبذر تبذيراً".

[fl.] (su) sararıp bozulmak: (تبذر الماء). *تَبَذَّرُ*, *تَبَذَّرُ*, *تَبَذَّرَ*

[fl.] Dağılmak: (انبذر). *يَنْبَذِرُ*, *يَنْبَذِرُ*, *يَنْبَذِرَ* (القوم).

[iz.] 1. Tohum, hubûbât tohumu. 2. Yerden yeni çıkmış veya levn-i tabî'îsiyle yeni televvün etmiş nebât. 3. Nesl, zürriyet: (إن هؤلاء لبذر سوء).

(بذر) hubûbât tohumuna ve (بزر) sebze ve çiçek tohumuna denir.

[sıf.] 1. Sözü çok, çok söyler. 2. Bol, bereketli.

(شذر) *بِذَرَ* kelimesiyle beraber ve hâl sûretinde feth üzerine mebnî bulunup, ötede beride, surada burada, dağınık bir halde demektir: (ذهبوا شذر بذر). Bâ'nın mîm'e tebdîliyle (شذر مذر) dahi denilir.

[sıf.] 1. Sırrını ketm edemeyip ifşâ eden, boşboğaz. 2. Çekiştirici, koğucu, nemmâm. 3. Çok. (شيء كثير بدير): (شيء كثير بدير) (lafzına itbâ' olunur): (شيء كثير بدير) (gibi).

[sıf.] Çok söyleyen, sır saklamayan, boşboğaz. *بَذُرُ*, *cem: *بَذُورُ*

[sıf.] Çok söyler, sır saklamaz, ağzı durmaz, boşboğaz. *يَبْذِرُ*, *يَبْذِرُ*, *يَبْذِرَ*

[sıf.] Müsrif, mâlını beyhûde yere sarf eden: (رجل تبذارة).

[is.] 1. Nesl, zürriyet: (البذارة هو كثير). 2. Bereket, nef' ve fâ'ide: (طعام فيه بذارة).

[i.] Bâtil ve beyhûde şey: (أني بالبذري).

[is.] İsrâf. *بَذَرَةٌ*, *نَبَذَرَةٌ*, *بَذَرَةٌ*

[iz.] İsrâf. *تَبَذَّرُ*

[sıf.] Müsrif. *مُبْذِرُ*

[sıf.] Çok, kesîr, bol. *مَبْذُورُ*

(سحاب مستبذر) [sıf.] Sür'atle geçen: مُسْتَبْذِرٌ.

بَدْرَجٌ: *بَادِرُوجٌ* [iz.] (Farisi بادروك'den mu'arreb) Horâsân teresi dedikleri nebât ki, takviyet-i kalb hâssasını hâ'iz ve kâbız olup fazlası müşhildir.

بَدْرَقٌ: *بَدْرَقٌ*, يُبْدِرُقُ, بَدْرَقَةٌ ve يُبْدِرُقُ, بَدْرَقَةٌ* [ft. d.] (Farisi بدرقة'den me'hûz) 1. Hıfz ve hirâset etmek. 2. (lügat-i 'âmmiyyede) beyhûde yere sarf ve isrâf etmek: (بدرق ماله).

بَدْرَقَةٌ: *بَدْرَقَةٌ* [is.] Kâfileyi muhâfaza ve hirâsete me'mûr hey'et-i müsellaha.

مُبْدِرُقٌ: *مُبْدِرُقٌ* [sıf.] Hıfz ve hirâset eden, bekçi.

بَدْعٌ: *بَيِّدْعٌ*, بَدْعٌ [ft 3.] 1. Korkutmak, ürkütmek: (بذع فلاناً). 2. (testi ve küp suyu) sızdırmak: (بذع الحب).

أَبْدَعٌ: *أَبْدَعٌ*, يُبْدِعُ [ft.] Korkutmak, ürkütmek. (بذع gibi).

بَدْعٌ: [iz.] Testi ve küp gibi kabdan sızan damla, sızıntı.

بَدْعٌ: [iz.] Korku, havf: (أخذ منه البذع).

مَبْدُوعٌ: [sıf.] Korkmuş, ürkmüş.

بَذَرٌ: *إِبْدَعَرٌ*, يَبْدَعِرُ, إِبْدَعِرَارٌ* [fl. kş.] 1. Bozgun 'asker gibi kaçıp târumâr olmak, çil yavrusu gibi dağılmak: (ابذعر القوم). 2. (bir bölük süvâri) matlûblarını idrâk için birden at sürüp müsâbakatla koşuşmak: (ابذعرت الخيل).

بَدُقٌ: *بَدُقٌ* [iz.] 1. Kılağuz, rehber, delil. 2. Ufak yapılı ve cest ü çalak adam.

بَادِقٌ: *بَادِقٌ* [iz.] 1. (Farisi باده'den mu'arreb) 1. Kaynamakla koyulaşmış şîre. - [sıf.] 2. (بازق رجل حاذق) lafzına itbâ' olunur: (بازق رجل حاذق).

بَيِّدِقٌ: *بَيِّدِقَةٌ* [iz.] (Farisi بيباده'den mu'arreb) 1. Piyâde, yaya: (بيدق الشطرنج). 2. Rehber, kılağuz. (بذق gibi).

مُبْدِقَةٌ: [sıf.] Sözü işinden ve va'dı icrâsından çok olan: (رجل مبذقة). (Âhirindeki (ة) mübâlağa içindir.)

بَذِرٌ: *إِبْدِرَارٌ*, يَبْدِرُّ, إِبْدِرَارٌ* [fl. kş.] 1. Her tarafa dağılıp perâkende olmak: (ابذير القوم). 2. (bir bölük süvâri) matlûblarını idrâk için birden sürüp koşuşmak: (ابذيرت الخيل). 3. (kan) soyun içine karışmaksızın akmak: (أبذير الدم في الماء).

بَدْقُطٌ: *بَيِّدْقُطٌ*, بَدْقُطَةٌ* [ft. d.] (sözünü veya mâlını) beyhûde ve nâ-mi-mahal sar ve perişan etmek: (بذقط كلامه), saçma sapan söyledi; (بذقط متاعه), mâlını mahv ve perişan etti.

بَدَلٌ: *بَيِّدَلٌ*, يَبْدِلُ, بَدَلٌ* [ft 1, 2.] 1. Cûd ve sehâvetle vermek, bollukla ve hüsn-i irâdetle vermek: (بذله), ona çok verdi. 2. Sarf ve isti'mâl etmek, dirîğ etmemek: (بذل جهده), sarf-ı makdiret etti. 3. (esvâbı) hizmet vaktinde ve gündelik olarak giymek: (بذل الثوب). - (بذل من نفسه), kendiliğinden verdi. - (بذلت نفسها), (kadın) teslîm oldu. - (بذلوا), (السيف فيمن ظهر), zuhûr edenlere kılıç çaldılar.

تَبَدَّلَ [ft.] Esirgememek, hor kullanmak.

اِبْتَدَلَ [ft.] 1. (esvâbı) her gün kullanmak, gündelik hâle komak. 2. Hor kullanmak, saklamamak, kurumamak. 3. Bakmak, kendi hâline bırakmak, ihmâl etmek. 4. (bir şeyi) lüzûmî hâlinde sarf etmek üzere saklamak: (ابتدل الفرس), at yürüyüşünü vakt-i hâcete saklamak.

اِسْتَبَدَّلَ [ft.] Birinin 'atıyye ve ihsânını istemek.

بَدَّلَ [iz.] 1. Kerem, 'atâ, ihsân. 2. Bir şeyin vakt-i hâcette sarf olunmak üzere hıfz ve sıyâneti: (فرس له بذل). Bazılar bu ikinci ma'nâyı etmeyip misâl getirilen ta'bîrin aslı (فرس له صون) istediği vakit saklar ve istediği vakit gösterir cevheri var bir at demek olduğunu iltizâm etmişlerdir. – (أعطاني بذل يمينه), elinden geleni, gönlünden kopanı verdi. – (صونه خير من بذله), içi dışından iyidir.

بَدَّلَ [sıf.] Sahî, cüvân-merd: (رجل بذل).

بَدَّلَهُ [is.] Gündelik esvâb: (جاء في بذلته), gündelik esvâbıyla geldi.

بَدَّلَهُ [is.] Kerem, 'atâ, ihsân.

مَبْدَلٌ [i.] 1. Gündelik esvâb. 2. Eski ve kirli esvâb.

مُتَبَدِّلٌ [sıf.] 1. Gündelik ve eski esvâbını giyen. 2. İşini görüp nefsinin esirgemeyen.

مُبْتَدَلٌ [sıf.] 1. Esirgenmeyen, çok kullanılan. 2. İsti'mâl olunan, müsta'mel: (مثل (مبتدل) – (سيف صدق المبتدل), işlek kılıç.

(رجل صدق المبتدل) dahi denilip istihdâmı takdîrinde mütâneti zâhir olur adam demektir.

وموجود من صبابات الكرى عاظم النمرق صدق المبتدل

بَدُولٌ [sıf.] Esirgemeyen, 'atıyye ve ihsânı çok.

مَبَادِيلٌ [sıf.] Esirgenmeyen. Bol bol sarf olunan. – (هم مباديل للمعروف), ma'rûfu esirgemez adamlardır.

يُبْدِلُ [fl. d.] (adam) yapmayacağını söylemek, yalandan va'd etmek yahut yalan yere temâduh etmek, anmak: (بذلخ (الرجل).

بِدْلَاخٌ [sıf.] Yapmayacağını söyleyen, yalancı, lafazan.

يُبْذِمُ [fl 5.] Hiddet ve gazabda kendini zabt edip temkînli ve 'akıllı davranmak: (بذم (الرجل).

يُبْذِمُ [fl.] (dişi devenin) ziyâde kızgınlıktan âlet-i tenâsüliyyesi şişmek: (أبذمت (النافاة).

رجل نو) [iz.] Fikr-i metîn, re'y, hazim: (رجل نو). 2. Zor, kuvvet. 3. Sabr, tahammül, sebât. 4. Nefs, zât. 5. Kalınlık, kesâfet. 6. Semizlik, sümn: (هو ذو بزم). 7. Çalıklık, celâdet: (هو ذو بزم).

[sıf.] 1. Hiddet ve gazabda kendini zabt edip temkînli ve 'akıllı davranan: (رجل بزم). 2. Kuvvetli, zorlu. 3. Kötü kokulu (ağız): (بزم فم).

[sıf.] Hiddet ve gazabda kendini zabt edip temkînli davranan. (Mübâlağa içindir.)

[sıf.] Kuvvetli (dişi deve): (ناقة ميمم).

[fl 5, 1.] *بذو، بذو ve بذو، بذو، بذو، بذو: *بذو ve bed-zebân olmak, edebe muğâyir lakırtı söylemek.

[fl.] Edebe muğâyir lakırtı söyleyen, bed-zebân, edebsiz.

[iz.] Edebe muğâyir söz, edebsizlik: (جاء بالبذاء), edebsizlik etti.

[ft 3.] 1. Yaratmak, halk etmek: (برأ الله آدم من الطين); [fl.] 2. Sağalmak, hastalıktan kalkmak, ifâkat bulmak. (برأ المريض).

برئ، ve برؤ، يبرؤ ve برأ، يبرؤ ve يبرأ: *برأ [fl 3, 1, 5, 4.] Hastalıktan kalkmak, iyileşmek, sıfâ ve ifâkat bulmak: (برأ (برؤ، برئ) المريض).

برؤ، يبرؤ، برأ، براءة، نâdiren ve يبرأ: *برئ [fl 4, 5.] 1. Kurtulmak, halâs bulmak, beri ve

âzâde olmak, ilişiği kesmek. 2. Suçsuz ve medhalsiz olmak.

[ft.] 1. (hastayı) iyi etmek, hastalıktan kurtarmak: (أبرأه الله من المرض). 2. Berî ve âzâde etmek, borçtan ve sâir-i şeyden kurtarmak: (أبرأك منه). - [fl.] 3. Ayın birinci gecesine veya birinci gününe girmek: (أبرأ الرجل).

[ft.] 1. Kurtarmak, berî ve âzâde etmek. 2. Bir şübhe ve kabâhatten berî etmek, medhali olmadığını isbât etmek. 3. Borçtan kurtarmak. 4. (Hastayı) iyi etmek.

[fş.] 1. Ayrılmak, müfârat etmek, arkadaşlığı kat' ve fesh etmek: (بارأت شريكي), ortağımdan ayrıldım. 2. Karısını sulhan tatlık etmek, kendisine 'â'id eşyâsını vererek rizâ-ı tarafeynle ayrılmak: (بارأ امرأته).

[fl.] 1. Kurtulmak, halâs bulmak. 2. Bir şübhededen kendini kurtarmak, zî-medhal olmadığını isbât etmek.

[fş.] Birbirinden ayrılmak, müfârat etmek: (تبارأ الزوجان), karı koca ayrıldılar.

[ft.] 1. Borçtan kurtulmasını talep etmek. 2. Zan ve şübhededen kendini ber-taraf etmeğe çalışmak. 3. Başkasından veya zinâ tarîkıyla hâmil olmadığına mutme'in olmak için yeni alınan bir câriye veya nikâhla alınan bir zâniyeye bir hayz görmedikçe takarrub etmemek, bir hayzla

taharetini anlamak: (استبرأ الجارية). 4. Âlet-i tenâsül idrâr bakıyyesinden tathîr etmek.

بارئ: [sıf.] 1. Hâlik, yaratıcı. 2. Hastalıktan yeni kalkmış, şifâ-yâb. - [iz.] 3. Cenâb-ı Hallâk bî-çûn: حق على البارئ أن يؤدي شكر (البارئ), hastalıktan şifâ bulan adam Allah'a şükr etmeğe borçludur. (Hemzesiz "بارئ" dahi denilir.)

براء: [iz.] Bir şehr-i kamerînin son gecesiyle günü veya ilk gecesiyle günü. (Aydın güneşten müfârakatı münâsebetiyle). - (البراء ابن), şehr-i kamerînin son gecesi veya günü. - [sıf.] 2. Berî, âzâde, medhalsiz: (أنا براء منه). (Cins ve 'adedi yoktur.)

برأء: *cem: [is.] Avcı kulübesi. - (القصيد البراءة), Busîrî'nin meşhûr kasîde-i Bürdesinin nâm-ı değer.

براءة: *cem: [is.] 1. Kabâhat ve zan ve şübheden âzâdelik, berâ'et-i zimmet. 2. İstisnâ, imtiyâz. 3. Bir imtiyâz tevcîhini mütezammin fermân. berât. 4. Bir şahs veya şeyin mürûr ve tedâvülüne ruhsat veren buyrultu veya tezkere. 5. Bir haktan vazgeçiş, keff-i yed, ihtiyâr-ı hırman. - (يمين البراءة), 'inâyet-i bârîden mahrûmiyyet yemîni.

s: برأء، بريون، برأء، أبرأء، أبرياء: *cem: بري: [sıf.] 1. Hastalıktan yeni kakmış, nâkîh. 2. Hâlis, hâlî, fâriğ. 3. Zan ve

tühmetten âzâde. (Birinci ma'nâyâ geldiğinde yalnız birinci vecih üzere cem'lenir.)

[is.] Halkı, *برايا، بريأت: *cem: بريئة: mahlûkât: (خير البرايا), Server-i kâ'inât (slm) Efendimiz. (Hemzenin yâ'ya kalbiyle "برأ" den ve yahut nâkîs olarak toprak ma'nâsına gelen "برئ" den müştak olması muhtemeldir.)

تبرئة: [is.] 1. İstisnâ. 2. Borçtan halâs ve bunu müneyyin sened. 2. Bir zan ve kabâhatten berî bulunduğuna verilen hüküm ve karâr.

*تبرأل، يتبرأل، تبرؤل: * ve: [fl. d.] *يبرئل، برألة: *برأل [fl. td.] ve: [fl. kş.] *إبرأل، يبرئل، إبريلا: * (horoz ve toy) gavgaya hazırlanarak boyununda bir dâ'ire teşkil eden tüyleri tersine dikmek: (برأل، تبرأل، (إبرئل الديك، الحبارى).

[iz.] Horoz ve toyun boyununda bir dâ'ire teşkil eden tüyler ki gavgâ ettiklerinde tersine dikilir. - (برائل الأرض)، yerde biten çayır ve çimen.

[iz.] Horoz. *برائلي، أبو برائلي: *برائل

[sıf.] Şer ve fesâde âmâde ve müteheyî.

[iz.] 1. Suyun menfez ve mecrâsı, su yolu. 2. Künk. 3. Künk düşenmiş kariz. 4. (teşrihte) idrârı böbrekten mesâneye döken mecrâ.

بربر [fl. d.] 1. (keçi) bağırarak: *يُزِرُّ، بَرَبْرَةٌ*: بَرَبْرَ (المعز). 2. Çok lakırtı ve gürültü etmek, dırdır etmek: (بربر القوم).

يَتَّبِرُّ، تَبْرِبٌ: تَبْرِبَ [fl. td.] Berberleşmek, Berber kavmine benzemek ve uymak veya onlar gibi kaba ve bedevî olmak.

بَرَبْرٌ [sıf.] 1. Çok söyleyen, gürültücü: (رجل بربر). 2. Ses çıkaran, gürültü eden: (دلو بربر), gürültü eden koğa. - [iz.] (البربار), arslan.

بُرْبُرٌ [sıf.] Çok gürültü eden, dırdıracı, geveze: (رجل بربر).

بَرِبْر: Koyun ve keçileri yemeğe celb etmekte müsta'mel savttır.

بَرَابِرٌ، بَرَابِرَةٌ: بَرَابِرٌ [ic. z.] Bu isimle Afrika'da iki kavim bulunup, biri ve en büyüğü Mısır hudûdundan Bahr-ı Muhît-ı Atlâsı sâhiline kadar kıt'a-ı mezkûrenin kısm-ı şimâlisinde, diğeri Habeş ile Zingibâr arasında sâkindirler. - (mec.) hazariyyet ve medeniyetten mahrûm ve kaba kavim.

بَرَابِرَا [iz.] Bir nev' semiz ot.

بَرَابِيرٌ [iz.] Taze buğdayla yapılan bir nev' sütlü aş.

بُرْبُورٌ [iz.] Bulgur.

*مُبْرِبٌ [sıf.] Gürültücü, geveze. - [iz.] (المبربر) arslan.

*مُتَبْرِبٌ [sıf.] Berber akvâmıyla ve akvâm-ı gayr-i mütemeddine ile meskûn: (البلاد المتبربرة).

*بَرَبْرِيٌّ [sıf.] Berber kavmine mensûb: (البلاد البربرية).

*بَرَبْرٌ [sıf.] Hîlekâr, dessâs.

*بَرَبْسٌ [ft. d.] Aramak, taleb etmek.

يَتَّبِرِسُ، تَبْرِبِسٌ: تَبْرِبَسَ [fl. td.] Köpek yürüyüşüyle yani pek hafif ve sür'atle yürümek.

بَرَبَسٌ [iz.] Derin kuyu.

يُزِرِّصُ، بَرَبِّصَةٌ: بَرَبِّصَ [ft. d.] (tarlayı) kuvvetlendirmek için su salıvermek, suya kandırmak.

بَرَبِّطٌ [iz.] (Farisiden me'hûz) kopuz, lağuta. (Fariside kaz göğsü demek olup şeklinin müşâbehetinden böyle tesmiye olunmuştur.

بَرَبِّطَاءٌ [iz.] Bir nev' esvâb. (Çıktığı memleketin ismiyle müsemmâdır.)

بَرَبْتٌ، بَرَبْتٌ: بَرَبْتَ [ft. 2.] Kesmek, kat' etmek: (برت الشيء).

بَرَبْتٌ، بَرَبْتٌ، بَرَبْتَةٌ: بَرَبْتَ [fl. 4.] 1. (birinci masdarla) şaşmak, mütehayyir olmak: (برت الرجل). 2. (ikinci masdarla) hâzık ve mâhir olmak.

بَرَبْتٌ، بَرَبْتٌ: بَرَبْتَ [fl.] Bir işte hâzık ve mâhir olmak: (أبرت الرجل).

بَرَبْتِيٌّ، بَرَبْتِيٌّ: بَرَبْتِيٌّ [fl. mhr 2.] Bir işe müste'id ve hâzır ve müheyye' olmak: (ابرنتي للأمر).

بُرْتُ [iz.] 1. Teberzed dedikleri nebât şekeri ki pek sert olur. 2. Balta (Bunda bâ'nın harekât-ı selâse câ'izdir.) 3. Mâhir kulaguz. (Bunda bâ'nın harekât-ı selâse câ'izdir.)

بُرْتُ* [iz.] (Fıkra-ı ânifeye n.)

بِرْتِيَّ [sıf.] Kötü ahlâklı, bed-hûy, bed-girdâr.

مُبْرْتِيَّ [sıf.] Kısa boylu ve hilekâr (adam). 2. Dâ'imâ gazablı ve yüzü gülmez (adam): (رجل مبرتي). 3. Bir işe hazırlanmış, müsta'id ve müteheyâ.

مِبْرْتُ [iz.] 1. Teberzed denilen nebât şekeri. 2. Mâhir kulaguz.

بِرْتَةٌ [is.] Hadâkat, mahâret.

بِرَيْتُ [iz.] 1. Mâhir kulaguz. 2. düz yer.

بُرْتَقَانُ *fr: بُرْتَقَانَةٌ lügat-i 'âmniyyede [iciz.] (mu'arreb) portakal.

بُرْتَكُ* [ft. d.] 1. Yırtmak, paralamak: (برتك الثوب). 2. Kıymak, kıyma yapmak: (برتك اللحم).

بِرَاتِكُ [iz. cem.] Küçük toprak tepeler. (Müfredi mesmû' değildir.)

بِرْتُ* [fl 4.] Servet ve saman sâhibi olup ni'am-ı mütenevvi'a ile mütene'im olmak: (برث الرجل).

بِرَاتُ* [iz.] 1. Yumuşak topraklı yer. 2. Yumuşak kumdan dağ

ve tepe. 3. Yumuşak ve düz ve pek münbit güzel yer. 4. Hâzık ve mâhir kulaguz. (Son cem'inin sıhhatı meşkûktür.)

بُرْتُطُ* [fl. d.] 1. Bir yere çıkmayıp hânede oturmak, hâneye mülâzemet etmek: (برطط في قعوده). 2. Dağa çıkmak, tırmanmak: (برطط في الجبل). 3. Dizlerini açarak incikler üzerine çömelip oturmak: (برطط الرجل).

بُرْتُوطَةٌ [is.] Tehlikeli yer, mehleke, varta.

بُرْتُنُ* [iz.] 1. El ele parmaklar, pençe. 2. Seb' ve yırtıcı kuş pençesi. 3. Deveye urulan bir nev' damga. (برثن الأسد وبرثن) - [az.] Bir kabîlenin ismidir.

بِرْتَانُ [iz.] Deveye urulan damga. (برثن) dahi denir.)

بِرَجُ* [fl 4.] 1. Gözün beyazı ziyâde olup siyahi her taraftan ihâta etmek: (برجت عينه). 2. (adamın) yiyip içmesi ve esbâb-ı ma'îşeti bol olmak: (برج الرجل).

بِرَجُ* [ft.] ve: بَرَجُ* [ft.] bir kasr veya hısn ve hisâr ve kale yapmak: (أبرج الرجل، برج الرجل).

بِرَجُ* [fl.] (kadın) süslenip kendine çeki düzen verdikten sonra dışarı çıkıp erkeklere 'arz-ı endâm etmek: (تبرجت المرأة); "ولا تبرجت المرأة". - Burûc-ı semâ gibi tezyîn etmek ve burc ve kasrından görünmek ma'nâsına dahi geldiği mervîdir.

*بُرُجٌ: [iz.] 1. Bir şeyin en kuvvetli cânibi, rûkn. 2. Hısn, hisâr, kale, tâbiye. 3. Köşk, kasr, saray. 4. Burûc-ı semânın beheri: (برج الأسد، برج الثور الخ). 4. (hisâbta) 24 rakamdan 'ibâret kalem. 5. (hendesinde) dâ'irenin 30 derecesi. – (mûsîkîde) (أبراج الأنغام), nağme perdeleri.

*بَرَجٌ: [iz.] 1. Gözün beyazının vâsi' ve siyahi muhît olması. 2. Muzî' ve parlak, 'ayân ve zâhir şey. 3. Pek güzel şahs.

*بَارِجٌ: [iz.] 1. Mâhir gemici. - [sıf.] 2. Vâsi', geniş.

*بَارِجَةٌ: [is.] 1. Büyük harb gemisi. 2. Yemek odası. - [sıfs.] 3. Anbarsız küpeştesiz (gemi): (سفينة بارجة). - [sıf.] 3. Şirrîr, fesâdcı. (Bu takdîrde âhirindeki "ة" mübâlağa içindir.)

*أَبْرَجٌ: [sıf.] 1. Daha kuvvetli, daha metîn. 2. Gözlerinin beyazı siyahını ihâta eden. 3. Güzel gözlü.

*بُرْجَانٌ: [iz.] Meşhûr bir hırsızın adı olup, (أسرق من بُرْجَان) kelâmı darb-ı mesel olmuştur. – (حساب البرجان), bir 'adedin cezrini veya cüdâsını bulmak hisâbı.

*إِبْرِيْجٌ: [iz.] Yayık.

*مُبْرَجٌ: [sıf.] 1. Üzerine burûc-ı semâ münakkaş (kumâş). 2. Çiçekli ve müzeyyen (esvâb).

*بُرْجْدٌ: [iz.] Bir nev' çubuklu kumâş ve bundan ma'mûl esvâb.

*بُرْجَسٌ: [iz.] 1. Mızrâk tepesi gibi yüksek bir yere asılan nişângâh. 2. Kuyunun suyu çoğalmak ve iyileşmek için dibine attıkları bir nev' taş. 3. Taştan merkûz sanem: (هو كالبرجاس) (ليس من الناس), insân değil bir heykeldir.

*بُرْجِيسٌ: [is.] 1. Sütü çok deve. 2. (البرجيس), Müşteri seyyâresi.

*بُرْجَمٌ: [ft. d.] (sözü) galîz ve sert etmek: (برجم الكلام).

*بُرْجَمَةٌ: [is.] 1. Parmağın boğum yeri. 2. Yırtıcı kuşların orta parmağı.

*بُرْجٌ: [fl 1.] (birinci masdarla) darılmak, gazab etmek: (برج الرجل). 2. (ikinci masdarla) av sağdan zuhûr edip avcının sol tarafına doğru gitmek: (برج الظبي). (Meş'ûm 'ad olunup, 'aksine senç derler.)

*بُرْجٌ: [fl 4.] 1. (yerini) terk edip yabana gitmek, uzak ve hâlî yerlere kaçmak: (برج مكانه). 2. Zâ'il olmak, ortadan kalkmak. – (ما برح), zâ'il olmadı, kâ'im ve mevcûddür, devâm ediyor. (gibi ef'âl-i nâkısadan olup cümle-i ismiyyeye girerek haberi mansûb eder): (ما برح) (زيد كريمًا), Zeyid kerîm olmaktan geri durmadı, dâ'imâ kerîmdir; (يفعل كذا لا يبرح) filân işi yapmaktan geri durmuyor, filân işe devâm ediyor. (Bunda cümle-i fi'liyye haberidir.) – (برح)

(الخفا), gizlilik zâ'il oldu, gizli şeyler âşikâr oldu. – (ما أبرح) (fi'li ta'accüb evvel), ne 'acîbdir!

أَبْرَحُ: [ft.] 1. Ta'accübü mûcib olmak, hîrette bırakmak: (أبرحه الأمر). 2. İkrâm ve ta'zîm etmek.

تَبْرَحُ: [ft.] Zahmet ve eziyet vermek: (برح به الأمر), bu iş kendisine zahmet verdi.

أَبْرَاحُ: [iz.] 1. Şiddet, eziyet. 2. Fenâlık, şer: (لقي منه برحاً). – (برح بارح), büyük fenâlık. – (بنو برح، بنات برح), şedâ'id.

بَرَحَ: [iz.] Ta'accübü mûcib şey, şaşılacak şey.

بَرَحُ: [iz.] Renc ve mihneti mûcib şey.

بَرَّاحُ: [iz.] 1. Çıplak ve açık kır, hâlî yer. 2. Re'y-i münker, kabûl olunmayacak re'y. 3. Meydânda ve âşikâr olan iş. – (براحاً), âşikâra, meydânda. – (لا براح) (mansûb veya merfû' olarak), lâ-yankatı', muttasıl. – (حبيل براح), arslana ve pek cesûr adama itlâk olunur.

بَارِحٌ: [sıf. iz.] Yaz mevsiminde esen sıcak (cenûb rüzgarı): (حان هبوب الريح البارح). 2. Avcının sağ tarafından zuhûr edip sol tarafına doğru giden av: (لقيت بارحاً من). (الصيد). – (إنما هو كبارح الأروى), sağdan zuhûrla sola giden dağ geçisi gibidir. Nâdirü'z-zuhûr olan şey hakkında darb-ı meseldir. – (بنت بارح), musîbet. – (برح بارح), büyük fenâlık.

بَارِحَةٌ: [is.] Dünkü akşam veya gece: (البارحة) (mansûb), dün akşam, dün gece, akşam. Arablar zevâl vaktine dek (الليلة) (yani bu gece) ve zevâldan sonra (البارحة) (yani dün gece veya akşam) ta'bîrlerini kullanırlar. – (البارحة الأولى), dün değil evvelki gece. – (ما أشبه الليل بالبارحة), pederine çok benzeyen çocuk hakkında darb olunur meseldir.

بُرُوحٌ: [sıf.] Avcının sağından zuhûrla soluna doğru giden (av). – (ابن بريح), karga; musîbet.

بُرْحَاءُ: [Cem' sîgasında müfreddir] Şiddet: (أخذته برحاء الحمى).

أَبْرَحُ: [sıf. ism-i tafdîl] Daha şiddetli, pek şiddetli: (قتلوهم أبرح القتل).

بُرْحَيْنٌ: [iz. cem.] Şedâ'id, masâ'ib: (لقي منه) (البرحين) (Bâ'nın harekât-ı selâseyle okunur, ve cem'-i müzekker-i sâlim gibi tasrîf olunur.)

بُرُحَةٌ: [is.] Pek güzîde dişi deve: (هذه برحة من البرح).

تَبَارِحُ: [iz. cem.] (Müfredi yoktur) şedâ'id: (الشوق تباريح).

بَرَحِي: Nişâna atan isâbet etmediği hâlde söylenilir bir kelimedir. İsâbeti takdîrinde (مرحى) derler.

بَرَّاحٌ: [is.] Güneş, şems. (Kesr üzerine mebnîdir.)

يَبْرُوحُ [iz.] (لفاح بري) denilen nebâtın kökü ki (بيروح الصنم) dahi denilip, bundan galat olarak beyne'l-`avâm `abdü's-selâm denmekle ma`rûftur.

بَرَّخُ *يَبْرُخُ, بَرَّخُ *بَرَّخُ [ft 2.] 1. Galebe çalmak, mağlûb etmek: (برخ فلاناً). 2. (birinin belini veya boyunu) kırmak: (برخ عنقه, ظهره). 3. Kılıçla urup bir mikdâr et kesmek: (برخ فلاناً)

بَرَّخُ *يَبْرُخُ, بَرَّخُ *بَرَّخُ [fl.] Huzû` ve meskenet göstermek: (برخ الرجل).

بَرَّخُ [iz.] (İbraniceden me`hûzdur.) 1. Bereket, bolluk. - [sıf.] 2. Bol, ucuz.

بَرَّخُ [sıf.] Belikırık.

بَرَّخُ [iz.] Arka ve `ale'l-husûs kanburu.

بَرَّخُ *بَرَّخُ [is.] Etine dolu ve bedeni ter ve taze genç kadın.

بَرَّخُ *بَرَّخُ [iz.] (Farisi پرخاش`dan me`hûz) gavga, karışıklık: (وقعوا في خرباش وبرخاش).

بَرَّخُ *بَرَّخُ [fl 1.] 1. Soğumak: (برد الماء), su suğudu. 2. Uyumak. 3. Ölmek, vefât etmek: (برد), (برد حقي على فلان). 4. Sâbit ve vâcib olmak: (برد حقي على فلان), filândan alacağım sâbit oldu. 5. Za`îflamak, arıklanmak: (برد زيد). 6. (kılıç) urduğu şeyi kesmeyip geri dönmek: (برد السيف). 7. Dolu yağmak. 8. Za`îf ve zebûn olmak. 9. İyi hâlde olmak, iyi gitmek: (برد أمرنا), işimiz iyi gidiyor. - [ft.] 10. Soğumak: (برد الماء بالثلج). 11. Üşütmek, soğuk aldirmek: (بردنا بالليل, برد الليل). 12. Göze

(برود) denilen ve serinlik veren bir kühlü sürmek: (برد العين). 13. Ekmek ve sâire üzerine su dökmek: (برد الخبز). 14. Eğelemek: (برد الحديد). 15. Birini berîd yani ulak göndermek: (برده). - [ch.] 16. (arâzi ve mezrû`ât ve sâire) doluya tutulmak, doludan bozulmak: (الارض بردت); (برد القوم). 17. Za`îf ve zebûn olmak.

بَرَّخُ *بَرَّخُ [fl 1.] Fütûr getirip soğumak: (برد الرجل عنه).

بَرَّخُ *بَرَّخُ [fl 5.] 1. Soğumak: (أبرد). 2. Soğuk bir şey içirmek: (أبرد له). 3. Za`îf vermek, za`îflatmak: (أبرده المرض). 4. Birini berîd ve sâ`i yollamak: (أبرد فلاناً). - [fl.] 5. Günün serin vaktine, ikinci girmek: (أبرد الرجل). - (جنتك) - (ميردين), serin vakitte size geldik.

بَرَّخُ *بَرَّخُ [ft.] 1. (suyu kar ve sâire ile) soğumak: (برد الماء). 2. Za`îflatmak, zebûn düşürmek: (برد المرض). 3. Tahfîf etmek, sükûnet kazandırmak: (لا تبرد عن فلان), filânın sana ettiği haksızlık günâhını şetm ve mukâbele ile tahfîf etme. 4. (lûgat-i `âmîyyede) kendine çevirmek, edinmek: (برد الملك). - [fl.] 5. Fütûr getirmek, soğumak: (برد عنه).

بَرَّخُ *بَرَّخُ [fl.] Soğuk suya girerek serinlenmek: (تبرد في الماء).

بَرَّخُ *بَرَّخُ [fl.] 1. Serinlenmek için soğuk su dökünmek veya içmek. - [ft.] 2. (soğuk su) dökünmek: (ابترد الماء).

[ft.] Soğuk bulmak
veya soğuk nazarıyla bakmak: (استبرد الماء).

[iz.] 1. Soğuk, bürüdet. 2.
Uyku: (البرد يمنع البرد), soğuk uykuyu men' eder,
soğuktan uyunmaz: "لا يذوقون فيها برداً". 3. Tükürük,
salya, ağız suyu: (برود الثنايا واضح الثغر أشنب). – (نو)
(برد), yağmur. [t.] (البردان), günün iki serin vakti,
sabâh ile akşam. – (Masdariyyet muzâri'leri için
re's-i mâddeye n.)

[sıf.] Pek soğuk: (ماء برد).

[iciz.] 1. Dolu. (حب الغمام dahi
derler.) 2. Gözde çıkan arpaçık. 3. (mec.) pek
beyaz diş: (تبسم عن برد), inci beyaz dişlerle
gülümsedi.

[sıf.] Dolu yağdıran: (سحاب
برد, سحابية بردة).

[iz.] 1. Bir nev' çubuklu kumaş; (برد يمانى), bu kumaşın Yemen'de
yapılan cinsi. 2. (mec.) harb, cenk.

[iciz.] Hırka, 'abâ. –
(هما في بردة أخماس), ikisi bir işle meşgûl ve bir yola
sâliktir ma'nâsıyla müsta'mel meseldir. – (وقع)
(بينهما قد برود يمنة), iki kişi arasında muhâsama ve
'adâvet teşeddüd ettiğinde kullanılır meseldir. –
(بردة الظأن), sütün bir nev'i.

[is.] 1. Hazimsizlik: (أصل البردة)
لبردة هو). 2. Dişi koyun, marya. – (mec.) (هو)
(نفسها هي لك بردة), pek a'lâ ma'lûmdur.

sana hulûs ve mahabbet-i samîmiyye ile
marbûttur. – (بردة العين), pınarının ortası: (من شربت
بردة العين).

[sıf.] 1. Soğuk, serin: (ماء بارد, هواء)
(بارد). 2. Hoş, latîf. 3. Sühûletle hâsıl olan, henî',
hoş-güvâr, kolay, râhat: (عيش بارد). 4. Kan
dökmeksizin ele geçen: (غنيمة باردة). 5. Sâbit,
sarîh, Müslim: (لي عليه ألف بارد), onda bin dirhem
hakk-ı sarîhim (alacağım) vardır. 6. Kuvvetsiz,
gevşek: (تحجج بحجة باردة), gevşek bir hüccetle
ihticâc ediyorsun.

[sıf.] (bâb-ı hâmisten) 1. Soğuk,
bârid: (ماء برود). 2. Suyu batırılmış: (خبز برود). 3.
Hâvî dökülmüş: (ثوب برود). – [iz.] 4. (برود العين),
göze serinlik verir bir nev' kühl.

[sıf.] 1. Soğuk,
serin. 2. Dolu yağdıran (bulut): (سحاب أبرد). – [iz.]
3. Kaplan. 4. Beyazlı siyahlı öküz. – [t.] (الأبردان),
günün sabâhıyla akşamı.

[is.] 1. Soğuk. 2. Soğukluk, usanç
ve fütûr.

[is.] İnsânın karnında bürüdet
tekevvününden hâsıl olduğu zan olunan bir
maraz ki kuvve-i bâhiyeyi keser.

[is.] 1. Su soğutacak kap, karlık. 2.
Suyu soğutacak kabın asıldığı çengel veya
konduğu sehpa.

[is.] Eğeden dökülen eğinti.

تُرْدَاءُ [sıf.] Titreyici (sıtma). - [is.] Titreme ile gelen sıtma: (أخذته البرداء).

بُرْدَانٌ [sıf.] Soğuk urmuş, donmuş.

بُرْدِيٌّ [iz.] Hasîr otu, koğalık.

بُرْدِيٌّ [iz.] Bir cins makbûl hurma.

بُرْدِيَّةٌ [is.] 1. Cild rutûbeti. 2. Sıtmanın mukaddimesi, ilk gelen titremesi.

بُرِيدٌ *cem: بُرُودٌ* [iz.] (Farisiden me'hûz) 1. Ulak, tatar, posta. 2. Elçi, me'mûr-ı mahsûs. 3. Menzil esteri. 4. On iki mîlden 'ibâret mesâfe ki vaktiyle iki menzil arası idi. 5. Arslana kulağuzluk ettiği maznûn olan kara kulak.

مُبْرَدٌ *cem: مُبَارِدٌ* [iz.] Eğe, sûhân.

مُبْرُودٌ [sıf.] 1. Soğutulmuş (su ve sâire): (ماء مبرود). 2. Suya batırılmış: (خيز مبرود). 3. Eğelenmiş (حديد مبرود).

مُبْرُودَةٌ *مُبْرَدَةٌ* [sıf.] Doluya tutulmuş, dolu urmuş: (أرض مبرودة).

مُبْرَدٌ [sıf.] 1. Serin: (ليل مبرد), serin gece. 2. Dolu yağdıran: (سحاب مبرد). 3. Posta me'mûru. - (جنناك مبردين), serinlikte geldik, serinlikle beraber geldik.

مُبْرَدَةٌ *مُبْرَدَةٌ* [sıf.] Dolu urmuş, bozulmuş.

مُبْرَدَةٌ [is.] Serinlik veren şey.

مُبْرَدٌ [sıf.] Güzel çehreli.

مِبْرَدَانَةٌ [is.] Soğuk yemekler, bozlu hoşaf ve sâire.

بُرْدَجٌ [iz.] (Farisiden me'hûz) Harb esrâsı.

بُرْدِسٌ *بُرْدِسٌ* [sıf.] 1. Şerrîr, habîs, hîlekar. 2. Mütekebbir, mağrûr, kibirli. 3. Mekrûh, menfûr (adam).

بُرْدَعٌ *بُرَادِعٌ، بُرَادِعٌ، بُرْدَعَةٌ، بُرْدَعَةٌ* [is.] Eğer ve palan teğeltisi.

بُرْدَعٌ *بُرْدَعٌ، بُرْدَعٌ، بُرْدَعٌ* [fl. hr.] 1. Yüz ekşitmek. 2. Bir şeyden nefretle çekinmek.

بُرْدَعِيٌّ *بُرْدَعِيٌّ* [iz.] Eğer ve pâlân teğeltisi yapan ve satan adam.

بُرْدَعٌ *بُرْدَعَةٌ، بُرْدَعِيٌّ* (Mâdde-i ânifeye n.)

بُرْدَعٌ *بُرْدَعٌ، بُرْدَعٌ، بُرْدَعٌ* [fl. hr.] Hâzırılmak: (ابرنذع للأمر).

بُرْدَنٌ *بُرْدَنٌ، بُرْدَنٌ* [ft. d.] 1. Mağlûb ve makhûr ve hâk-sâr etmek: (برذن فلاناً). - [fl.] 2. Yük hayvânı gibi ağır yürümek. 3. Cevâbdan 'âciz kalmak: (برذن الرجل).

بُرْدُونٌ *بُرْدُونٌ، بُرْدُونٌ* [i.] 1. Yük hayvânı, semer beygiri. 2. Cinsi 'âdî beygir.

مُبْرَدُونٌ [iz.] Yük hayvânları sâhibi, mekâreci.

بُرٌّ *بُرٌّ، بُرٌّ* [ft 2.] 1. Bol ihsân etmek. 2. Edâ-ı hac etmek: (بر الحج). 3. (Cenâb-ı Hak birinin) hicceti kabûl etmek: (بر الله حجه). - [fl.] 4. (hac) kabûl olunmak, makbûl-i ilâhî olmak: (برحجه).

[ch.] 5. Kabûl olunmak: (بر حجه), haccı kabûl olunsun.

بَرَّ [fl 4.] *بَيَّرُ، بَرُّ، بَرَارَةٌ (Aslı بَرَّ) Sözünde doğru olmak: (بررت في القول), sözünde doğrusun. - [ft.] 2. İtâ'at ve inkıyâd etmek: (بير خالقه فلان).

بَرَّ [ft 2, 4.] *بَيَّرُ، بَرُّ، مَبَرَّةٌ: 1. Vâlideyne ve sâir-i îcâb eden akrabâyâ bakmak, kendilerine karşı olan vazâ'ifi îfâ etmek, ihsân edip mahabbet göstermek: (بررت والدي). 2. Rahm ve şefkat etmek: (والله بير بعباده). 3. (koyun ve keçi sürüsünü) sürmek, gütmek: (بر الغنم).

بَرَّ [fl 4.] *بَيَّرُ، بَرُّ، بُرُورٌ: 1. Yemîninde sâdik olmak, yemîni doğru çıkmak: (بر في يمينه). 2. (yemîn) doğru olmak, doğru çıkmak: (برت). (اليمين).

بَرَّ [ft 1.] *بَيَّرُ، بَرُّ: Birini sözle veya işle mağlûb ve mülzem etmek.

أَبَرَّ [ft. if'âl] *أَبَرُّ، أَبَرَّ: 1. (birinin) yemînini tasdîk etmek: (أبر يمين فلان). 2. Gâlib gelmek, tefevvuk etmek: (أبر عليهم). 3. (koyunları) sudan çıkarıp sahrâyâ sevk etmek: (أبر النشاء). 4. (Cenâb-ı Hak birinin) hiccetini kabûl etmek: (أبر). (الله حجه). - [fl.] 5. Karada sefer etmek: (أبر الرجل). 6. Evlâdı çok olmak: (أبر فلان). 7. Toplanıp çoğalmak: (أبر القوم).

بَرَّرَ [ft.] *بَيَّرُّ، تَبَرَّرُ: 1. Tezkiye etmek. 2. (birini) birr ve takvâ sâhibi zan veya 'ad etmek.

بَرَّ [ft. mufâ'ale] *بَيَّرُّ، مُبَارَّةٌ: İhsân ve in'âm ve sıla-ı rahm etmek.

بَرَّرَ [fl.] *بَيَّرَّرُ، تَبَرَّرُ: 1. Birr ve takvâ sâhibi olmak. - [ft.] 2. İtâ'at ve inkıyâd etmek: (فلان يتبرر خالقه).

بَرَّرَ [fl.] *بَيَّرَّرُ، اِبْتِرَارٌ: Arkadaşlarından ayrılıp yalnız durmak: (ابتتر الرجل).

بَرُّ [iz.] 1. Evlâdın pedere karşı vazâ'ifi hüsn-i îfâ etmeleri, mahabbet ve itâ'atleri. 2. Cenâb-ı Hak'â itâ'at ve inkıyâd, takvâ. 3. Hayr, salâh, hasenât. 4. İhsân, kerem. 5. Yemîn ve sözün doğruluğu, sıdk. (Bunda Bâ'nın fethide câ'izdir.) 6. Sıla-ı rahm. 7. Îfâ-ı hac. 8. Cennet, behişt: (جعلنا الله من أهل البر). 9. Gönül, fu'âd: (هو). (مطمئن البر). 10. Koyunların sevkı, güdülmesi. 11. Fâre ve sıçan ve tilki gibi hayvânât yavrusu. - (لا). (يعرف هراً من بر), kediye fâreden ayıramaz, câhil ve 'âciz bir adamdır.

بَرُّ [iz.] 1. Bahrın mukâbili, kara. 2. Sâhil, su kenârı, kıyı: (من البر الآخر), öbür kıyıdan. 3. Yaban, kır, hâlî ve işlenmemiş yer. 4. (lûgat-i 'âmmiyede) dışarı, hâric: (امشي براً), dışarı çık. - (عسل), burun, denize girmiş kara ucu. - (البر), arıların ormanlarda yaptıkları bal.

بَرُّ [sıf.] *أَبَرُّ: cem: بَرَّةٌ *s: 1. Lutf ve ihsânı çok olan. (Esmâ-ı hüsnâdandır.) 2. Doğru, sâdik. 3. Müttakî, Cenâb-ı Hak'â mutî' ve münkâd. 4. Sâlih, hayr ve hasenât sâhibi. 5. Ebeveyne veya evlâdına karşı vazâ'ifini hakkıyla îfâ ve

kendilerine rahm ve ihsân eden. 6. Rahîm, müşfik: " (ابن برة) – "تمسحوا بالأرض فإنها برة بكم", ekmek.

*fr: بُرَّةُ cem: *أَبْرَارٌ [icz.] Buğday, hinta. (Sibeveyh أبرار cem'ini kabûl etmiyor.)

[is.] بُرَّةُ (Gayr-i munsarif) 1. Birr ve takvâ. 2. Itâ'at, inkıyâd.

[is.] *cem: بُرَاتٌ Kadınların ayaklarına taktıkları halhal.

[sif.] *cem: بَرَّةُ: بارٌ 1. Muttakî, evâmîr-i ilâhiyyeye münkâd. 2. Muhsin, kerîm. 4. Ebeveyn ve sâir-i akrabâya karşı vazâ'ifini hüsn-i îfâ eden. 4. Sâdık, doğru.

[sif.] بَرَاةُ: 1. Birr ve takvâ sâhibi, muttakî. - [iz.] 2. Misvâk ağacının meyvesi.

[sif.] *s: بُرَيْدَةٌ: بُرِيٌّ 1. Karaya mensûb, bahrînin mukâbili. 2. Kıra mensûb, yabani, hudâyî nâbit (nebât). 3. Yabani, gayr-i me'nûs (hayvân).

[is.] *cem: بُرَاةُ (البراري) 1. Kır, sahrâ, hâlî yer. 2. Çöl, beyâbân.

[iz.] *cem: بُرَاةُ: بُرَيْتٌ 1. Kır, yaban, sahrâ. 2. Çöl, beyâbân.

[iz.] بُرِيٌّ: أتى) Tatlı söz, kelime-i Tayyibe: (أتى) (بالبري).

[sif.] مُبْرَرٌ: Zâbit, müdebbir, zabt ve rabt ve idâreye muktedir.

[sif. ism-i tafdîl] بُرِيٌّ: Şehir ve kasabalardan pek veya daha uzak berriyyelerde sâkin olan: (أفصح العرب أبرهم).

[sif.] بُرَانِيٌّ: 1. Sahrâ ve yabana mensûb. 2. Zâhirî, hâricî, 'alenî. (Zıddı جواني'dir): (أصلح من) (جوانيه أصلح الله برانيه), içini islâh eden adamın dışını da Allah islâh eder.

[sif.] *s: مَبْرُورٌ: مَبْرُورٌ 1. Sâlihâne, muttakîyâne. 2. Me'âsimden ve kezib ve şübheden 'ârî.

[sif.] مُبْرَرٌ: Memesinde beyaz ve siyahtan 'ibâret alacalık olan (koyun).

[is.] *cem: مَبْرَاتٌ: مَبْرَةٌ 1. Ebeveyn ve sâir-i akrabâya karşı vazâ'ifin hüsn-i îfâsı.

[fl 1, 4.] *بِرَزٌ, يَبْرَزُ, بَرَزٌ ve: بُرُوزٌ, بُرُوزٌ: بُرَزٌ 1. Kıra çıkmak. 2. Gizlendikten sonra meydâna çıkmak: (برز الرجل). 3. Birine görünmek: (برز لفلان). - [ft.] 4. (lügat-i 'âmîyyede) (gelini) süslendirmek: (برزت الماشطة العروس).

[fl 5.] *بِرَزٌ, بَرَاةٌ: بُرَزٌ 1. 'Afif ve bî-garaz olmakla mevsûku'r-re'y olmak. - [ft.] 2. Fazl ve şecâ'at ve sâir-i muhassenât arkadaşlarını geçmek: (برز زيد أصحابه). 3. (at) diğerlerinden ileri geçmek: (برز الفرس على الخيل). 4. (at) binicisini kurtarmak, selâmetle çıkarmak: (برز الفرس راكمه).

[ft.] *بُرَيْرٌ, إِبْرَارٌ: بُرَيْرٌ 1. Zâhire ve meydâna çıkarmak, zâhir ve âşikâr etmek: (برز) (أبرز الكتاب). (İsm-i (الشئ).

mef'ûlü میرز ve şâz olarak میروز gelir.) - [fl.] 3. İbrîz yani hâlis altın almak: (أبرز الرجل). 4. Yola çıkmak, 'zm-i sefer etmek.

بَرَزَ [ft.] 1. Meydâna çıkarmak, zâhir ve âşikâr etmek: (برز الشيء). 2. Fazl ve 'ilm ve şecâ'at gibi evsâfta akrânına fâ'ik olmak, akrânını geçmek: (أصحابه برز الرجل على). 3. (at) binicisini muhâtaradan kurtarıp selâmete çıkarmak: (برز الفرس راكبه).

بَارَزَ [fş.] 1. Meydân-ı harbdâ akrân akrâna karşı çıkıp münferiden muhârabe etmek: (بارز قرنه).

تَبَارَزَ [fş.] 1. Muhârebeye akrân akrâna karşı çıkıp beyinlerinde münferiden harb etmek: (هما يتبارزان).

تَبَرَّرَ [fl.] 1. Kıra çıkmak. 2. Dışarı çıkmak, kazâ-ı hâcete gitmek, abdest bozmak.

اِسْتَبْرَأَ [ft.] 1. Zâhire çıkarmak. 2. Zâhire çıkarılmasını talep etmek, meydâna çıkartmak.

بَرَزِيٌّ [sıf.] 1. Re'y-i sâ'ib, 'akıllı. 2. 'Afif ve bî-garaz, doğru, müstakîm. 3. Mevsûk, mu'temed, mu'teber: (رجل برزى).

بِرْزَةٌ [sıf.] 1. Mehâsını zâhir (kadın). 2. İsbâbet-i re'y ve 'akl ve tedbîr ve 'iffetle mute'ârefe oluo 'umûr ve masâlih-i kavm zımında erkeklerle görüşür ve erkekler

kendisine murâca'at eder olan yaşlı kadına ıtlâk olunur: (امرأة برزة). - [is.] 3. Dağ geçidi, boğaz.

بِرَازٌ [iz.] 1. Ebniye ve eşcârı olmayan açık yer, kır, açıklık. 2. Neces, gâ'it. (Bu ikinci ma'nâda Bâ'nın kesri de câ'izdir.)

إِبْرِيْزِيٌّ [mâddesine n.]

مُبْرُوزٌ [sıf.] 1. إبراز'dan ism-i mef'ûl) Açık, açılmış (mektûb): (كتاب مبرز، مبروز).

إِبْرَازٌ [iz.] (nahivde) zamîr-i bâriz isti'mâli.

بَارِزٌ [sıf.] (nahivde) zamîr-i bâriz, müstetir olmayan, mezkûr ve zâhir olan zamîr.

مُبْرُزٌ [iz.] Ayak yolu, abdesthâne.

بِرْزَاخٌ [iz.] 1. İki şey beynindeki aralık veya hâciz. 2. Ervâh-ı emvâtın kıyâmete kadar buldukları 'âlem. 3. (coğrafya ıstılâhında) iki kara arasında bulunan veya bir şibh-i cezîreyi karaya rabt eden dar kara. – (برازخ - (الإيمان), imânın evvel ve âhiri veya şek ile yakîn arası: "تلك برازخ الإيمان". (Fariside câdde demek olan برزن lafzından mu'arreb olduğu maznûndur.)

بِرْزَعٌ [iz.] 1. Gençlik neş'e ve neşâtı: (برزع الشباب). 2. Tıknâzca ve yetişmiş delikanlı. - [sıf.] 3. (صبغ) (برزع), parlak ve revnaklı boya, yeni sürülmüş boya.

بِرْزَاعٌ [iz.] 1. Tıknâzca ve yetişmiş delikanlı.

بِرْزُقُ: [iz.] Bir nebât olduğu bazı kütüb-i lügatte mastûr olup, sahîhi (بروق) olduğu maznûndur.

بِرْزِيقُ: *cem: *بِرْزِيقُ [iz.] 1. Gürûh, cemâ'at, tâ'ife. 2. Mevkibden küçük süvârî bölüğü. 3. Büyük câddenin yanından ve mütevâziyen giden dar yol. (Farisi برزين lafzından mu'arreb olduğu öaznûndur.)

بِرْزُقَةُ: *cem: *بِرْزُقُ [is.] (lügat-i 'âmmiyyede) susamlı bir nev' ince gevrek veya simit.

بِرْزُلُ: [iz.] İri vücûdlu ve şişman adam.

بِرْزَن: *cem: *بِرْزِنُ [iz.] Hurma tomurcuğu kabuğundan yapılan bardak.

بِرْسُ: [fl 4.] (dâyin) medyûn hakkında şiddet göstermek, sızlanmak: (برس الرجل).

بِرْسُ: [ft.] *بِرْسُ، تَبْرِيسُ (yeri) düzeltip toprağı düz ve mülâyim etmek: (برس الأرض).

بِرْسُ: [iz.] *بِرْسُ Pamuk veya bazı sazların içinden çıkan pamuğa benzeyen bir mâtdeki vaktiyle Mısır'da bundan (papierüs) kağıdı yapılırdı.

بِرْسُ: [iz.] *بِرْسُ kulağuzlukta mahâret: (هذا الدليل ما أعجب برسه).

بِرْسَاءُ: *cem: *بِرْسَاءُ [iz.] (Süryaniceden me'hûz) halk, nâs: (ما أدري أي البرساء هو), bu ne adamdır anlayamıyorum.

بِرْسَمَ: [ft. d.] *بِرْسَمَ، بَرَسَمَةُ [ft. d.] Bersâm yani zâtü'l-cenb 'illete uğratmak. - [ch.] Mezkûr 'illete tutulmak.

بِرْسَامُ: [iz.] (Farisiden me'hûz) zâtü'l-cenb 'ileti veya bunun bir nev'i.

مِرْسَمُ: [sıf.] Bersâm yani zâtü'l-cenb 'illete mübtelâ.

بِرْسِيمُ: [iz.] Bir nev' iri yonca tohumu.

بِرْسِيمُ: ["أبر"] mâttesine n.]

بِرْسَانُ: [iz.] *بِرْسَانُ Deveye kızgın demirle urulan damga.

بِرْسِيَاوْشَانُ: [iz.] Su kerevizine benzer bir nebâtı ki havzlarda ve derelerde hâsıl olur.

بِرْشُ: [iz. s.] *بِرْشَةُ 1. Atın kendi rengine muhâlif renkte benekleri ki başlıca bakla kırında ve sisli kırdan olur: (فرس في جلده برش). 2. Tırnaktaki beyaz lekeler.

بِرْشُ: [sıf.] *بِرْشُ 1. Kendi rengine muhâlif benekleri bulunan (at). 2. Nebâtâtı çok ve muhtelifü'l-elvân (yer).

بِرْشَاءُ: [sıfs.] (أبرش mü'ennesidir.) 1. Nebâtâtı çok (yer): (أرض برشَاء). 2. Nebâtâtı çok (sene): (سنة برشَاء). - [iz.] 3. (برسَاء) yerine müsta'meldir. ("برس" mâttesine n.)

بِرْشُ: [is.] Hurma yaprağından veya halfa otundan ma'mûl hasîr.

بِرْشَةُ: [is.] Et ve sâire parçası.

برشت: [iz.] Bir nev' deniz balığı.

برشط: [ft. d.] (eti) kıymak: (برشط اللحم).

برشع: [iz.] 1. Uzun boylu iri ve ahmak adam. 2. Kötü ahlâklı adam, fenâ adam.

برشق: [ft. d.] 1. (et) kıymak: (برشق اللحم). 2. Kamçı ile urmak: (برشق فلاناً).

إبرنشق: [fl. hr.] 1. Sevinmek, şâd ve mesrûr olmak: (ابرنشق الرجل). 2. Çiçek açmak: (ابرنشق الشجر). 3. (çiçek) açılmak: (ابرنشق النور).

ببرشك: [ft. d.] Bir şeyin eczâ ve a'zâsını kesip birbirinden ayırmak: (الجزور برشط), kesilmiş koyun (ve sâireyi) doğrayıp ayırdı.

ببرشم: [fl. d.] 1. Çehreyi buruşturup hüzn ve keder göstermek: (الرجل برشم). - [ft.] 2. Elvân noktalar ve beneklerle nakş etmek: (برشم في وجه الصبي). 3. Dik dik bakmak, gözlerini dikmek: (برشم إليه).

ببراشم: [sıf.] Dik bakışlı, keskin nazarlı.

ببرشم: [iz.] Kadınların yüzlerine tutundukları peçe. (برقم mürâdifi)

ببرشوم: [iz.] Basra'nın erken meyve veirir bir cins hurma ağacı.

ببرشم: [iz.] (Mısır lüğatinde) Taze meyve ve sebze.

برشيمه: [is.] (lûgat-i 'âmmiyyede) 1. Keten tarağı. 2. Furça (fırşa).

ببرشمن: [ft. d.] (lûgat-i müvellede) (mektûbu) pul ile yapıştırmak.

ببرشان: *fr: [iz.] 1. Mektûb pulu. 2. Hristyanların kilisede kullandıkları humûrsuz ince ekemek.

ببراشم: [sıf.] ("برشم" mâddesinde "براشم" fikrasına n.)

ببرشائوشان: [iz.] Baldırı kara (nebât).

ببرص: [fl 4.] Baras (yani abraşlık veya miskîn) 'illetine mübtelâ olmak: (برص الرجل).

ببرص: [ft.] 1. Baras (yani abraşlık veya miskîn) 'illetine uğratmak: (أبرصه). - [fl.] 2. Abraş çocuğu olmak: (أبرص الرجل), abraş bir çocuğu oldu.

ببرص: [ft.] 1. Abraş etmek. 2. Tıraş etmek: (برص رأسه). 3. (yağmur) çif sürülmezden evvel arâziyi sulamak: (المطر برص الأرض).

ببرص: [ft.] bir mer'ânın bütün otlarını hayvânlara otlatmak: (ببرص الأرض).

ببرص: [iz.] 1. Bedende beyaz lekeler çıkmaktan 'ibâret-i maraz ki miskîn 'illetinin mukaddimesidir, abraşlık. 2. Miskîn 'illeti,

cüzâm. 3. Hayvânın vücûdunda diğerk hayvânın ısırmısından kalan yara eseri.

بِرْضٌ [iz.] Kuyularda bulunur bir nev' böcek.

بِرْصٌ *fr: بُرْصَةٌ [is. cem.] 1. Cin tâ'ifesinin menâzili. 2. Nebâtsiz ve kumsal ovalar.

بِرِصٌ [iz.] 1. Parlama, parlaklık. 2. Titreme, ra'ş. 3. Toplak denilen nebâtın bir nev'i.

أَبْرَصٌ *cem: بُرْصٌ s: بُرْصَاءٌ [sif.] Abraş, baras (veya miskîn) 'illetine mübtelâ. – (أرض) (حياة برصاء), otları ra'y olunmuş yer. – (برصاء), beyaz pullu alaca yılan. - [iz.] (الأبرص), ay, kamer: (طلع الأبرص).

سَامَا أَبْرَصٌ t: سَامٌ أَبْرَصٌ *yahut سَامٌ أَبْرَصٌ cem: سَوَامٌ أَبْرَصٌ, سَوَامٌ, بَرِصَةٌ, أَبَارِصٌ [iz.] Alacalı ve zehirli bir nev' büyük kertenkele.

Bu ism-i mürekkebin ya birinci cüz'ü mu'reb ve ikincisi feth üzerine mebnî olarak muzâfu'n-ileyhi, ve yahut birincisi feth üzerine mebnî ve ikincisi takdîren mu'reb olur.

بِرْصَمٌ *iz. بُرْصُومٌ [iz.] Şişe gibi şeylerin ağızlarının bağı.

بِرْضٌ *fl 1.] (su) az mikdârda olmak veya az akmak: (برض الماء من العين).

بِرْضٌ *fl 1.] (nebât) henüz ecnâsı belli olmayacak sûrette yerden yeni bitmek: (برض النبات).

بِرْضٌ *ft 1, 2.] Pek az mikdârda vermek: (برض لي من ماله).

بِرْضٌ [fl.] ve: يُبْرِضُ، إِبْرَاضٌ *أَبْرَضٌ [fl.] (yerin) en evvel çıkan otu çok olmak: (برضت الأرض); (أبرضت الأرض).

بِرْضٌ *ft.] 1. Bir şeyi azar azar almak: (تبرض الشيء). 2. Birinden az mikdâr şey alıp onunla geçinmek: (فلاناً تبرض فلان). 3. (suyu) azar azar içmek, ancak dudağına dokundurmak: (تبرض الماء). - [fl.] 4. Az şeyle kanâ'at edip geçinmek: (تبرض الرجل).

بِرْضٌ *fl.] (su) Pınardan az mikdârda çıkmak, az nebe'ân etmek: (ابترض الماء).

بِرْضٌ *iz.] Az mikdârda şey: (الماء ما بقي في الحوض إلا برض من); (هذا برض من عدي), çoktan az şey vermek. (dm.).

بِرْضَةٌ [is.] 1. Nebâtât ve eşcâr bitmeyen yer. 2. Pınardan azar azar nebe'ân eden su.

بِرْضٌ [iz.] Az şey, az mikdâr: (بقي من ماله) (براض).

بَارِضٌ [sif. iz.] Henüz ecnâsı belli olmayacak sûrette yerden yeni biten nebât: (أطلعت الأرض بارضها).

بِرَاضٍ: [sıf.] *مُبْرَضٌ* [sıf.] Bütün mâlını beyhûde ekl ve itlâf eden: (رجل براض، مبرض).

مَبْرُوضٌ: [sıf.] Mâlını bezl ve 'atâ edip kendisi muhtâc kalan: (رجل مبروض).

بِرْطٌ: [iz.] *بِرِيْطٌ* [iz.] Sünbül.

بِرْطَانِيْقِي: [iz.] Yapağı kuzu kulağına benzer lâkin daha siyah ve daha güzel bir nebâttir. Bostan efrûz denilen nebâtın 'aynı olduğu maznûndur.

بِرْطِيْحٌ: [iz.] *بِرْطِيْحٌ* [iz.] yerine lügat olup, kavun demektir.

بِرْطَسَنٌ: [fl. d.] *بِرْطَسَنٌ*, بَرْطَسَنَةٌ: [fl. d.] Merkeb ve deve mekâreciliği etmek.

مَبْرُطَسَنٌ: [iz.] Merkeb ve deve mekârecisi.

بِرْطَسَنٌ: [fl. d.] *بِرْطَسَنٌ*, بَرْطَسَنَةٌ: [fl. d.] Satıcı ile alıcı arasında dellâllık ve meyâncılık etmek. ("س" ile برطس dahi lügattir.

مَبْرُطَسَنٌ: [iz.] Dellâl, meyâncı: (وكان عمر) (رضه في الجاهلية ميرطسناً).

بِرْطَاشٌ: [iz.] (lügat-i 'âmmiyede) taştan kapı eşiği.

بِرْطَعٌ: [fl. d.] *بِرْطَعٌ*, بَرْطَعَةٌ: [fl. d.] Osurmak.

بِرْطَلٌ: [ft. d.] *بِرْطَلٌ*, بَرْطَلَةٌ: [ft. d.] 1. Havzın kenarına taş düşetmek. 2. Rüşvet vermek, rüşvetle kazanmak: (برطل فلاناً).

بِرْطَلٌ: [fmt. td.] *بِرْطَلٌ*, بَرْطَلَةٌ: [fmt. td.] Rüşvet almak, irtişâ etmek.

بِرْطَلٌ: [iz.] *بِرْطَلٌ* [iz.] Uzun bir nev' külâh.

بِرْطَلَةٌ: [is.] İçerisi dar gölgelik.

بِرْطِيلٌ: [iz.] *بِرْطِيلٌ* [iz.] 1. Uzun ve sert bir taş, planzer taşı. 2. Değirmen taşlarını oydukları demir âlet, dişengi. 3. Taş kırdıkları külünk, varyoz. 4. Rüşvet.

بِرْطَمٌ: [ft. d.] *بِرْطَمٌ*, بَرْطَمَةٌ: [ft. d.] 1. Hiddetlendirmek, öfkelenmek: (برطمة). - [fl.] 2. Öfkelenmek, hiddetten kabarmak: (برطم الرجل). 3. (gece) pek karanlık olmak: (برطم الليل).

بِرْطَمٌ: [fl. td.] *بِرْطَمٌ*, بَرْطَمَةٌ: [fl. td.] Bir sözden dolayı darılmak veya darılıp somurandanmak.

بِرْطَمٌ: [sıf.] Pepe, kekeme.

بِرْطَامٌ: [sıf.] *بِرْطَامٌ* [sıf.] 1. Kalın ve iri (dudak): (شفة برطام). 2. İri ve kalın dudaklı (adam): (رجل برطام). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

بِرْطَمَةٌ: [is.] Bir nev' oyun.

بِرْطَمَةٌ: [is.] *بِرْطَمَةٌ* [is.] (برطمة) mürâdifî olup, bir nev' oyuna derler.

بِرْعٌ: [fl. 1.] *بِرْعٌ*, بَرْعَةٌ: [fl. 1.] 1. Çıkmak, yükselmek: (برع الجبل), dağa çıktı. 2. Galebe çalmak, yenmek.

بِرْعٌ, بَرْعٌ, بَرْعٌ, بَرْعٌ, بَرْعٌ, بَرْعٌ: [fl. 1, 4, 5.] 1. İlm ve şecâ'at ve sâir-i evsâfta ashâb ve akrânına fâ'ik olmak, tefevvuk etmek: (برع الرجل). 2. Her fazîlette ve cemâlde tâm ve mükemmel olmak.

تَبَّرَعُ [ft.] Mecbûr olmaksızın ve kendi hüsn-i rızâsıyla vermek: (تبرع فلان بالعطا).

بَارِعٌ [sıf.] 1. İlm ve şecâ'at ve sâir-i evsâf-ı hasenede akrânına fâ'ik. 2. Hüsn ve cemâl sâhibi, güzel: (أمر بارع), güzel iş.

أَبْرَعٌ [sıf.] 1. Daha büyük, daha iri. 2. Daha makbûl, daha mu'teber.

بَرِيعَةٌ [sıfs.] Hüsn ve cemâl ve 'akl ve kiyâsete mâlike (kadın): (امرأة بريعة).

مُتَبَّرِعٌ [sıf.] 1. Mecbûr olmaksızın ve kendiliğinden bir şey veren. 2. Mecbûr ve muvazzaf olmaksızın bir iş gören, angarya çalışan. – (متبرعاً), hüsn-i arzusıyla, kendiliğinden.

بِرَاعَةٌ [is.] 1. İlm ve şecâ'at ve sâir-i evsâf-ı hasenede akrâna tefevvuk. 2. ('inde'l-büleğâ) fesâhat. – (براعة المطلاع), bir kasîdenin ilk beytinin sahîhu's-sebk, vâzihu'l-ma'nâ, haşv ve ta'kîdden sâlim, mütenâsibü'l-kısmeyn ve muktezâ-ı makâma münâsib olması. (حسن الابتداء dahi derler.) – (براعة الاستهلال), mü'ellifin ibtidâ-ı kitâbda maksadını ber-hüsn-i sûretle ifhâm etmesi. (إلماع dahi derler.) – (براعة الطلب), tâlibin matlûbu'un-mihu'yu medh ederek ısrârsız ve hüsn-i sûretle matlûbunu ifhâm etmesi.

بُرْعَةٌ [iz.] Dübür, mak'ad.

بِرْعَيْسٌ [sıfs.] Tâmmu'l-a'zâ güzel ve cins (deve): (ناقة برعيس).

بِرْعَيْسٌ [sıf.] Şiddet ve mihnete sabr ve tahammül eden: (هو برعيس).

تَبَّرَعُ [fl. td.] Bir şahs veya şeyin altında tepinip çabalamak: (تبرع فلان تحته).

بُرْعُلٌ [iz.] 1. Sırtlan yavrusu. 2. Ak tavşanla çakaldan mütevellid yavru.

يَتَبَّرَعُ [fl. d.] ve *تَبَّرَعُ* [fl. d.] (ağaç) tomurcuklanmak.

بُرْعُومَةٌ [iz. s.] Ağaç tomurcuğu.

بِرَاعِيمٌ [iz. cem.] 1. Aralarında ekilmiş havzaları bulunan kumsal yerler. 2. Sivri dağ tepeleri.

بِرْعٌ [fl. 4.] Refâh ve ni'mete nâ'il olmak, terefe ve tene'um etmek: (برغ الرجل).

بِرْعٌ [iz.] Salya, tükürük, ağız suyu.

بِرْعَةٌ [fl. d.] (bir yerin) piresi çok olmak: (برغت المكان).

بِرْعِيثٌ [iz.] Pire.

بِرْعَةٌ [is.] Nefti renk.

بِرْعُوثِيٌّ [iz.] Bir nev' nebât.

بُرْعُوزٌ [iz.] Buzağı, dana. (Anasıyla beraber yürüyene ve bir rivâyette yaban sığırının buzağısına denir.)

بِرْعُزُّ [sıf.] Bed-hûy (adam). (Aslı بزغر olup tahrîf olduğu maznûndur.)

بِرْعَسٌ * [sıf.] Şiddet ve mihnete çok sabır ve tahammül eden, sabûr, mütehammil. (برعيس gibi).

بِرَاعِيسٌ [iz. cem.] Cins develer.

بِرْعَشٌ * [fl. d.] (bir yerin) sivrisineği olmak veya çoğalmak: (برغش المكان).

بِرْعَشَةٌ * [ic. z.] Sivrisinek.

بِرْعَشٌ * [fl. kş.] (بِرْعَشٌ) Hastalıktan iyileşerek kalkıp gezmek.

بِرْعَلٌ * [fl. d.] Suyu yakın bir yerde iskân ve ikâmet etmek.

بِرْعِيلٌ * [iz.] Suyu yakın ve mahsûlâtı karye ve arâzi.

بِرْعُلٌ * [iz.] (Türkçeden me'hûz) bulgur.

بِرْعِيٌّ * [iz.] (Türkçeden me'hûz) burgu.

بِرْفِرٌ * [iz.] (Latineden me'hûz Purpurs) 1. Erguvânî renk. 2. Erguvânî renkte esvâb.

بِرْقٌ * [fl 1.] 1. (şimşek) çakmak: (برق). 2. (برق النجم) tulû' etmek, doğmak: (برق النجم). 3. (kadın) süslenmek, zînetiyle parlamak: (برقت المرأة). 4. (dişi deve) gebe değil iken kuyruğunu kaldırıp kendini gebe göstermek: (برقت الناقة). 5. Parlatmak, parıl parıl parlamak: (برق بصره). - [ft.]

6. Korkutmak, tehdid etmek, yıldırmaq: (برق فلان). 7. Yemeğin üstüne parlacak kadar yağ komak: (برق الطعام).

بِرْقٌ * [fl 1.] (برق الشيء). Parlatmak: (برق الشيء).

بِرْقٌ * [fl 1.] (gök veya bulut) parlayıp şimşek çaktırmak: (برقت السماء).

بِرْقٌ * [fl 1, 4.] 1. Dehşetli bir şeyden tevahhuş ve tahayyür edip gözler kararmak: (برق الرجل). 2. (koyun) denilen nebâtı yemekten sancılanmak: (برقت الغنم). 2. (tulum) sıcağdan yağları eriyip paralanmak: (برق السقاء). 4. Ürkmek, korkmak, yılmak, dehşet ve hîrete dûçâr olmak: (برق فلان منه).

بِرْقٌ * [fl.] 1. Şimşek çakmak: (أبرقت السماء وأبرقت). 2. Hiddetle ve bağıırıp çağırarak tehdidâtta bulunmak: (وأبرق أردد الرجل). 3. (kadın) ziyâde süslenip parlamak: (أبرقت المرأة). 4. (dişi deve) gebe değil iken kuyruğunu kaldırıp gebelik hâlini göstermek: (أبرقت الناقة). 5. Şimşege dûçâr olmak: (وأبرقوا أردد القوم). - [ft.] 6. Kılıç parlatmak: (أبرق بسيفه). 7. (kadın) çehresini açıp göstermek: (أبرقت المرأة عن وجهها). 8. Terk etmek, bırakmak: (أبرق عن الأمر). 9. (avı) yatağından ürkütüp kovmak: (أبرق الصيد). 10. (برقاء) denilen beyazlı siyahlı alaca bir koyun kurbân etmek: (أبرق المضحي).

*بَرَقَ [fl.] 1. (kadın) ziyâde süslenmek: (برقت المرأة). 2. Uzağa sefer etmek: (برق الرجل). 3. Fücûr ve ma'âsiye dalmak: (برق في المعاصي). - [ft.] 4. (gözlerini) açıp dik dik bakmak: (برق عينيه). 5. (haneyi) nakş ve tezyîn etmek: (برق). 6. (iş) çetin ve çapraşık olup sâhibini yormak ve fütûre düşürmek: (الامر برق بي).

*بُرُقُ [iz.] Şimşek. – (mec.) leme'ân, parlama. – (برق خلب), (برق الخلب) (izâfetle) ve (برق خلب) (na't ve men'ût olarak) yağmursuz kuru şimşek.

*أَبْرَقُ [iz.] (Farisi) (برقان، بُرْقَانُ *cem: بَرَقُ) (Farisi) mu'arrebdir) kuzu.

*بُرُقُ [icz. yahut müfredsiz cem.] Kertenkele.

*بَرَقُ [sıf.] Sıcaktan içindeki yağ paralanmış (tulum): (سقاء برق).

*بُرْقَةٌ [is.] Dehşet, yılgınlık.

*بُرُقُ *cem: بُرُقُ [is.] Kum ve taş ve câ-be-câ balçıkla karışık yer. Bu ism sâir-i esmâya izâfetle bilâd-ı Arabda bir çok mahaller esâmisini teşkîl ediyor.

*بَارِقُ *s: *بَارِقَةٌ [sıf.] 1. Şimşek çaktıran (bulut): (سحاب بارق); (سحابة بارقة). 2. Parlak, lem'adâr.

*بَارِقَةٌ [is.] 1. (Cem' ma'nâsıyla müfred) kılıçlar: "الجنة تحت البارقة". 2. (Sufiyyûn 'inde) nûr-i ilâhînin ilk tecellisi

*بَرَقَاتُ *cemz: أَبَارِقُ *s: بَرَقَاءُ [sıf.] 1. Kum ve taş ve balçıktan mürekkeb (yer): (أرض برقاء). 2. İki renkli (dağ): (جبل أبرق). 3. Beyazlı siyahlı alaca: (تيس أبرق), alaca teke; (عنز أبرقاء), alaca keçisi; (شاة برقاء), alaca koyun.

*أَبْرُقُ [iz.] 1. Bir devâ. 2. Bir kuş (?).

*بَرَّاقَةٌ *s: بَرَّاقُ [sıf.] 1. Pek parlak, lem'adâr. - [s.] 2. Pek güzel ve parlak (kadın): (امرأة براقَة).

*بُرَّاقُ [iz.] Leyle-i mi'râcda Fahr-i kâ'inât (slm) Efendimizin râkib oldukları bir merkeb-i semâ'i.

*بَرِيقُ [iz.] 1. Parıltı, leme'ân: (فيه بریق). 2. (برق) fi'linin masdarıdır. (Bu mâddenin ikinci fikrasına n.)

*بَرِيقَةٌ *cem: *بَرَائِقُ [is.] Süt ile yağdan mürekkeb bir nev' yemek.

*بُرِيقَةٌ [is.] Sağmağa çağırılan keçi.

*بُرُوقُ [sıfs.] ve:

*مَبْرُقُ *cem: *مَبَارِقُ [sıfs.] Gebe olmadığı hâlde kuyruğunu kaldırıp gebelik gösteren (dişi deve): (ناقة بروق، مبرق).

*مَبْرُقُ *cem: *مَبَارِقُ [iz. ism-i zaman] Ortalık ağardığı vakt, fecr, sabâh: (جاء عند المبرق), sabâha doğru geldi.

*بُرُوقُ *fr: *بُرُوقَةٌ [icz.] Bir nev' küçük ağaç ki havâ bulutlanınca yaşarıp kesb-i tarâvet eder.

– (أشكر من بروقة), pek az şeyle memnûn ve müteşekkir olur adam. (dm.).

بِرْوَاقُ [iz.] Sarılığa devâ 'ad olunan bir nev' nebât ki (خنثى) denmekle dahi ma'rûftur.

بُرْقَانُ [sıf.] Bedeni bellûr gibi parlak: (غلام برقان).

بُرْقَانَةٌ [iciz.] Alaca çekirge.

إِبْرِيقُ [iz.] 1. (Farisi آب ریز veya آب ری'den mu'arreb) ibrîk denilen ma'lûm emzikli su kabı. 2. Gâyet güzel ve parlak kadın: (قهوة بالإبريق شربت). 3. Parlak kılıç. 4. Parlak yay. (من يد الإبريق).

بُورِقُ [iz.] (Farisi بوره'dan mu'arreb) tenkâr, nitron. (Avrupa lisanlarındaki Borax bundan me'hûzdür.)

أَبِيرِقُ [iz.] Sırmalı veya kılaptanlı dibâ. (Yunani استروه veya Farisi اسبرك'den mu'arreb ve yahut Arabiyyü'l-asıldır).

نَبَارِيقُ [iz. cem.] Yemeğe konulan veya üstüne gezdirilen az mikdârda yağ.

بُرْقَحُ [fl. d.] ve: *بُرْقَحَةٌ* [fl. d.] ve:

بُرْقُحُ [fl. td.] 1. (yüz) çirkinleşmek: (برقح وجهه وتبرقح). 2. (esvâb) kirlenmek, bulaşmak.

بُرْقَشُ [fl. d.] 1. Dağılmak, perâkende olmak: (برقش القوم). 2. (yemeğe) teveccüh ve ikbâl etmek: (برقش على أكل الطعام). 3. (bir şeyin) rengi alacalı olmak, rengarenk olmak: (برقش لون الأرقش). - [ft.] 4. Sözü karıştırmak,

karışık söylemek: (برقش الكلام). 5. Muhtelif renklerle telvîn etmek, alacalatmak: (برقش الشيء).

يَبْرُقُشُ, *تَبْرُقُشُ* [fl. td.] Rengarenk şeylerle tezyîn etmek: (تبرقش الرجل).

بُرْقَشَةٌ [is.] 1. Dağınıklık, perâkendelik. 2. Alacalık.

بُرْقُشُ [iz.] İspinoz kuşu. (Hicâz'da شرشور'derler.)

بِرَاقِشُ [iz.] Eski ayakkabı. *بِرْقُوشُ*

بِرَاقِشُ [as.] Bir dişi köpeğin ismidir ki havlayarak sâhibinin hanesini düşmanlarına gösterip oraya dühûl ile itlâfını da'vet ettiğinden (علي أهلها دلت براقش) darb-ı meseline sebep olmuştur. Kendini izrâr eden hakkında îrâd olunur. – (أبو يراقش), bir küçük kuştur ki tüylerinin ucu beyaz ortası kırmızı ve dibi siyah olmakla ürküp kabardığı vakit rengarenk görünür. Mecâzen mütelevvin adama dahi itlâk olunur.

بُرْقَطُ, *يَبْرُقُطُ*, *بُرْقَطَةٌ* [fl. d.] 1. Sık sık adım atarak yürümek: (برقط الرجل). 2. Dönüp arkasına bakarak gitmek. 3. Dağa çıkmak: (برقط في الجبل). 4. Çömelmek. - [ft.] 5. Dağıtmak, perişân etmek: (برقط الشيء). 6. Sözü karıştırmak, perişân sûrette söylemek: (برقط الكلام).

يَبْرُقُطُ, *تَبْرُقُطُ* [fl. td.] 1. Arkası üstü düşmek: (تبرقط الرجل). 2. (develer) otlakta karmakarışık olmak: (تبرقطت الإبل).

بِرْقَطَةٌ [is.] (lügat-i 'âmmiyede) Yüz revnakı.

مُبْرِقَطٌ [iz.] Üzerine çok zeytûn yağı gezdirilir bir nev' yemek.

بِرْقَعٌ [ft. d.] 1. (kadının yüzüne) peçe örtmek. 2. (hayvanın) yüzünü taştan muhâfaza için tel peçe ile örtmek. 3. İki kulağın arasına urmak: (برقع فلاناً بالعصا). – (برقع لحيته), sakalımı peçe ile örttü, ibânetten kinâyedir.

تَبْرِقَعٌ [fl. td.] 1. Peçe tutunmak: (تبرقعت المرأة). 2. (lügat-i 'âmmiyede esvâb) eskiyip solmak veya kirlenmek.

بِرْقَاعٌ [iz.] 1. Kadınların yüzlerine taktıkları peçe. 2. Taştan muhâfaza için hayvânın yüzüne takılan tel örtü.

بُرْقُعٌ [iz.] 1. Yedenci ve bir rivâyette dördüncü veya birinci kat gök. 2. Devenin uyluğuna urulan bir nev' damga ki üstünde ve altında birer (◦) bulunur bir (ب) şeklinden 'ibârettir.

بِرْقُوعٌ [sıf.] Pek şiddetli (açlık): (جوع برقوع).

مُبْرِقَعَةٌ [sıfs.] Başı beyaz siyah (koyun).

مُبْرِقَعَةٌ [sıfs.] Atın ağzıyla yüzünü ihâta edip sâde gözlerinin çevresini siyah bırakan beyaz lekeye ıtlâk olunur: (في وجه الفرس غرة). (مبرقعة). Bu türlü ata Türkçe dahi peçeli derler.

بِرْقُوقٌ [iz.] 1. (Şâm'da) kayısı. 2. (Mağrib'de) erik.

بِرْقَلٌ [fl. d.] Yalan söylemek: (برقل الرجل).

بِرْقَلَةٌ [is.] 1. Ânifen beyân olunan fi'lin masdarıdır. 2. Nâfile ve boş şey: (أخذنا في برقلة), boşuna yorulduk.

بِرْقِيلٌ [iz.] Vaktiyle yuvalak attıkları âlet, kemânkere, celâhık, zenberek.

بِرْكٌ [fl 5.] 1. (deve) dizlerini ve göğsünü yere koyup çökmek: (برك البعير). 2. Sâbit ve mukîm olmak: (برك بالمكان). 3. (bulutun) yağmuru sürekli olmak: (بركت السحاب). 4. Çalışmak, cehd etmek: (برك الرجل). 5. Namâzda secdeye diz çökmezden eli yere dayamak ki menhîdir. 6. (lügat-i 'âmmiyede) oturmak.

بُرْكٌ [ft.] (deveyi) çökmek: (أبركت البعير).

بُرْكٌ [fl.] 1. (deve) çökmek: (برك البعير). - [ft.] 2. Bereketle du'â etmek: (برك في الطعام), yemeğe bereket du'âsını etti.

بُرْكٌ [ft.] 1. Bereket vermek, bereketli etmek: (بارك الله لك، فيك، عليك)، Allah sana bereke versin. 2. Bereketi idâme etmek, devâm ettirmek: (اللهم بارك على محمد)، (وعلى آل محمد). - [fl.] Müdâvemet ve muvâzabat etmek: (بارك عليه). - [ch.] 4. (بورك), mübârek

olmak, berekete veya bereket du'âsına nâ'il olmak. - (بورك فيك), 'inâyet ola.

تَبَرَّكَ [fl.] 1. Bereket nâ'il olmak. - [ft.] 2. Yümn ve bereket 'ad etmek, uğur saymak.

تَبَارَكَ [fl.] 1. Bereket taleb etmek. 2. Bereket nâ'il olmak. 3. (Cenâb-ı Hakk'ın) hayr ve bereketi 'amîm ve zâti mukaddes ve münezzeh olmak: (تبارك الله وتعالى). - [ft.] 4. Yümn ve bereket 'ad etmek, tefe'ül etmek: (تبارك الشيء).

اِبْتَرَكُ [fl.] 1. Diz üzere çöküp muhârabe etmek: (ابترك القوم). 2. Koşup sıçramada çok ikdâm ve gayret etmek: (ابتركوا في العدو). 3. (bulutun) yağmuru şiddetli ve sağanaklı dökülmek: (ابتרכת السحابة). 4. (bulutun) yağmuru sürekli olmak: (ابتרכת السماء). - [ft.] 5. Eğilip bir şeyin üzerine dayanmak, dayanarak sürmek: (ابترك الصيقل). 6. Sövmek, 'ırzına dokunmak: (ابترك في عرضه).

اِسْتَبْرَكَ [fl.] 1. (deve) dizine ve göğsüne dayanarak çökmek. - [ft.] 2. (bir şeyi) mübârek 'ad ederek tefe'ül etmek: (استبرك به).

بَرَكَ [iz.] 1. Hayme-nişîn Arabların develeri bölüğü ki akşam haymenin etrafında çökerler. (Bu ma'nâ ile "بارك" lafzının cem'idir). 2. Deve göğsünün çöktüğü vakit yere

gelen kısmı. 3. İnsân göğsü: (ضربه برکه), göğsünü urdu.

بُرْكُ [iz.] 1. Havz. 2. (lügat-i 'âmniyyede) sapanın sapı.

بُرْكُ [sıf.] 1. Korkak, cebîn. - [iz.] 2. Kâbûs, uykuda basan ağırlık. 3. Zi'l-hiccenin ism-i kadîmidir.

بُرْكُ [sıf.] Bir şey üzerine çöken.

بِرْكَةٌ [is.] 1. Artma, çoğalma, nemâ. 2. Hayr-ı ilâhînin sübûtü, bereket. 3. Sa'âdet: (هواهل البركة).

بِرْكَةٌ [iz.] 1. Çökme nev' ve tarzı: (ما أحسن بركة هذا البعير), bu devenin ne güzel çökmesi vardır. 2. Deve göğsünün çöktüğü vakit yere gelen derisi. 3. Göğüs, sadr. 4. Dişi deve çöktüğü vakit sütünün memesinden akması: (دنا وقت بركة الناقة). 5. Havz. (برك gibi). 6. Su toplanan çukur yer, göl. (Lügat-i 'âmniyyede Bâ'nın zammiyle zebân-zeddir). 7. Sabâh sağılan sütün bir sağımlığı. (Bu ma'nâ ile Bâ'nın fethi de câ'izdir). 8. Yemen'de nesc olunur bir nev' kumaş. 9. Sağmal koyun. (Bu ma'nâ ile cem'i "بركات" gelir).

بُرْكُ [is.] 1. اَبْرَاكُ، بُرْكَانُ، بُرْكَانُ *cem: بُرْكَةٌ 1. Martı kuşu. 2. Kurbağa. (Bu ma'nâ ile cem'i yalnız birinci vecih üzere gelir.) 3. Diyet. 4. Diyet vermekle mahkûm adamlar hey'eti. 5. Diyet taleb edenler hey'eti (Bunda Bâ'nın harekât-ı selase câ'izdir.) 6. Eşrâf ve a'yândan bir cemâ'at: (عنده

بركة). 7. Değirmencinin ondan aldığı tahn hakkı, tahniyye.

بارك: *s: *باركة* [sıf.] Diz çökmüş (deve).

باركة: *cem: *بوارك* [is.] Diz.

باروك: [sıf.] 1. Korkak, cebîn. [iz.] 2. Uykuda basan ağırlık, kâbûs. (برك gibi).

بريك: [sıf.] 1. Bereketli, bol. 2. Mübârek, mes'ûd.

بريك: *fr: بريكة* cem: *بُرْك* [icz.] Kaymaklı taze hurma.

بريكة: [is.] Daha seçî', daha cesûr.

براك: *cem: *بُرْك* [iz.] Burnu kuşa gagası gibi sivri olan bir nev' balık.

براك: [if.] Sâbit-i kadem olun ve dayanın ma'nâsıyla muhâriblere verilen kumanda ve teşvîk lafzı olup ekseriyyâ mükerrer kullanılır: (براك براك) dayanın dayanın.

براك: [iz.] Değirmende tahn hakkı olan on mikdârını alan adam, değirmenci.

براكاء: *بركاء، *بركاء* [iz.] Diz çökerek olunan sebâtlı muhârebe.

بروك: [sıf.] Yetişmiş Evlâdı olduğu hâlde evlenen (kadın).

بروك: [iz.] Un helvâsı.

بروكة: [is.] (Mağrib lügat-i 'âmmiyesinde) Horoz.

براكية: [is.] Bir nev' gemi.

بركان: *fr: *بركانة* [icz.] 1. Bir cins ağaç. 2. Çölde yetişen eğri ve büğrü ve dalları kısa ağaç veya nebât. (Cem' olup müfredi برک olması dahi maznûndur.)

بركان: [iz.] (Latince Vulcanus'tan me'hûz) yanardağ, kûh-ı âteş-feşân.

برايك: *cem: *بركايي، *برنكان، *برنكايي* [iz.] İpten dokunmuş kaba siyah 'abâ.

مبرك: [iz.] Develerin çöktükleri mahal.

Fahr-i kâ'inât (slm) Efendimizin Medîne-i Münevvere'yi teşrîflerinde nâkalarının durduğu haneye de 'alem olmuştur. – (فلن ليس له مبرك جمل)، bir şeyisi yoktur.

مبركة: [iz.] Ateş, nâr.

مبروك: [sıf.] Bereketli, mübârek, mes'ûd.

مبارك: [sıf.] 1. Bereketli, mes'ûd. - [iz.] 2. (lügat-i 'âmmiyyede) bel soğukluğu.

مبترك: [iz.] Bir şey üzerine zorla çöküp dayanan.

بورق: [iz.] (n. بورق).

بركار: [iz.] (Farisiden me'hûz) pergâr, pergel.

بركع: *بركع، *بركعة* [ft. d.] 1. Kesmek, kat' etmek: (بركعة). 2. Yere urmak, düşürmek, aşağıya atmak. - [fl.] 3. (at) dört ayak üzere kalkıp diz üstüne düşmek: (بركع الفرس).

تَبْرَكَعُ [fl. td.] Yıkılıp düşmek: (تبركع الرجل).

بُرْكُعُ [sıf.] 1. Kısa boylu, bodur: (رجل). - [iz.] 2. Henüz boyunu yere yetiştirmeyen küçük deve yavrusu.

بُرْكُوعُ [sıf.] Pek şiddetli (açlık): (جوع). (بركوع). (بركوع mürâdifi.)

بُرْمُ [ft 1.] 1. Sağlamlaştırmak, muhkem ve metîn etmek: (برم الأمر). 2. (ipi) iki kat edip büküme: (برم الحبل). - [fl.] 3. (lûgat-i 'âmmiyede) dolaşmak, devr ve cevelân etmek.

بُرْمُ [fl 4.] 1. (birinci masdarla) bıkmak, usanmak: (برم به), ondan usandı. 2. (ikinci masdarla) söze delil ve burhân hazırlamış iken îrâdından üşenip sarf-ı nazar etmek: (برم بحجته).

إِبْرَامُ [ft.] 1. (ipi) iki kat edip büküme: (أبرم الحبل). 2. Sağlamlaştırmak, muhkem ve metîn etmek: (أبرم الأمر). 3. Bir işte usandırıncaya kadar ısrâr etmek: (أبرمه فبرم). - [fl.] 4. Bağın bağın üzümleri darı tanesi kadar olmak: (أبرم الكرم).

تَبْرِيمُ [ft.] 1. (ipi) muhkem veya tekrâr tekrâr bükme: (برم الحبل). 2. (lûgat-i 'âmmiyede) dolaştırmak.

تَبْرِيمُ [ft.] 1. (ipi) muhkem veya tekrâr tekrâr bükme: (برم الحبل). 2. (lûgat-i 'âmmiyede) dolaştırmak.

تَبْرِيمُ [ft.] 1. (ipi) muhkem veya tekrâr tekrâr bükme: (برم الحبل). 2. (lûgat-i 'âmmiyede) dolaştırmak.

أَبْرَامُ [ic.] 1. Darı tanesi büyüklüğünde üzüm kuruğu. 2. Mişe palamutu. 3. Misvâk ağacı. (Cem'in ikinci sûreti bu ma'nâyâ mahsûstur.) 5. Dağ kuleleri..

بُرْمُ [iz.] Erimiş hâlinde serme, kühl-i müzâb: (صب في أذنه البرم). (Masdariyyet ma'nâları için ikinci fıkraya n.)

بُرْمُ [sıf.] 1. Hasîslikten arkadaşlarıyla oyuna ve bahse girişmeyip bir tarafa çekilen. 2. Seferde yiyeceğini karıştırmamak için arkadaşlarıyla birlikte yemeyip bir tarafa çekilerek yalnız yemek yiyen. 3. Hasîs, nâ-kes, le'îm.

بُرْمُ [is.] Taştan oyulmuş tencere.

بُرْمُ [iz.] 1. Gaytan, kordon. 2. Arap karılarının kollarına ve gerdânlarına bağladıkları alaca Gaytan. 3. Böyle bir gaytana geçirilmiş mücevherâtı hâvî gerdânlık veya bilezik. 4. Nazarlık, hamâ'il, hırz. 5. Kamâ'il-i muhtelifeden mahlût gürûh ve cemâ'at: (برم من الناس). 6. 'Asker. 7. Sürme ile karışık akan gözyaşı. 8. Birlikte pişmiş deve örgücüyle kara ciğeri. 9. Koyun ile keçi karışık sürü. 10. Sabâh, alaca karanlık: (جاءني في البرم). 11. Alaca şey. - [sıf.] 12. Mütthem, zi-medhal: (هو برم به).

بُرْمُ [is.] 1. Birlikte pişmiş deve örgücüyle kara ciğerinden bir dilim. 2. Dülger burgusu.

بَيْرَمٌ: [iz.] 1. Ay demiri denilen dülger ve duvarcı âleti. 2. Palandız taşı (bartıl). 3. Erimiş sürme, kühl-i müzâb.

أَبْرَمٌ: [iz.] Bir nev' nebât.

بِرَامٌ: [iz.] İki saptan bükülmüş ip ve sâire.

بُرَامٌ: *cem: *أَبْرَمَةٌ [iz.] Kene.

بِرَامٌ: [iz.] İp büken adam, ipçi.

مَيْرَمٌ: [iz. sıf.] 1. Mişe palamutu toplayan adam. 2. Taştan çömlek oyup yapan san'atçı. 3. Çömlek yapmağa yarayan taşları ocağında kıran taşçı. 4. Sakil, sözü dinlenilmez adam.

مَيْرَمٌ: [sıf.] 1. İki saptan bükülmüş (ip): (حبل مبرم). 2. İpliği iki kat bükülmüş (mensûcât) ve böyle mensûcâtta ma'mûl (esvâb): (ثوب مبرم). 3. Kaçmak ve kurtulmak mümkün olmayan, kat'ıyyu'l-vukû': (قضاء مبرم). - [iz.] Boğası denilen kalın bir nev' bez.

برمد: *بِرْمُودَةٌ [is.] Takvîm-i Kıbtîda 8 Nisanda başlar bir aydır.

برمل: *بِرْمِيلٌ cem: *بِرَامِيلٌ [iz.] (mu'arreb) varıl.

برميلي: [iz.] Varılcı.

برمه: *بِرْمَهَاتٌ [i.] Takvîm-i Kıbtîda 9 Martta başlar bir ay.

برن: *بِرْنِيٌّ [iz.] Pek iyi ve makbûl bir nev' hurmadır ki bu meyve envâ'ının a'lâsıdır.

بِرْنِيَّةٌ: *cem: *بِرَانِيٌّ [is.] 1. Küp ve kavanoz gibi topraktan kap. - [iz.] 2. Henüz piliç olan horoz.

بِرْنَجٌ: [iz.] (Farisi برنك mu'arrebî) Hind'den çıkar taneleri biber kadar ve siyah ve içi beyaz bir devâdır.

بَارْنَجٌ: [iz.] Hindistan cevizi, nârcîl.

بِرْنَجِكٌ: [iz.] (Farisiden me'hûz) Bürüncük, dülbend.

بِرْنَجَاسَفٌ: [iz.] Peline müşâbih bir nebâtır ki ilk ve sonbaharda yetişip bezr-i horâsânî denmekle dahi ma'rûftur.

بِرْنَدٌ: *بِرْنَدَةٌ [iz.] 1. Taban ve horâsânî gibi iyi kılıçların cevheri. 2. Kılıcın demiri çekilirken bir yerinde kalan eski eseri.

مَيْرِنْدَةٌ: [sıf.] Şişmanca, mûlahhama (kadın).

بِرْنَسٌ: *cem: *بِرَانِسٌ [iz.] 1. Sadr-ı islâm'da 'ulemâ ve zühhâdın giydikleri uzun külâh. 2. 'Abâ veya yağmurluğa bitişik kokulta. 3. Kokultalı 'abâ, bornoz. 4. (lügat-i 'âmmiyede) cen'îni ihâta eden zâr, meşîme.

بِرْنَسٌ: *بِرْنَسَةٌ، *بِرْنَسٌ [ft. d.] Bornoz giydirmek.

بِرْنَسٌ: *بِرْنَسَةٌ، *بِرْنَسٌ [fl. td.] Bornoz giymek: (برنسته فتبرنس).

[iz.] *بَرْنَسَاءٌ، بَرْنَسَاءٌ* :بَرْنَسَاءٌ (Suryanice ibnû'l-insan demek olan بَرْنَسَاءٌ'dan mu'arreb) 1. Halk, nâs, adamlar: (ما أدري أي البرنساء هو)، anlayamıyorum nasıl adamdır. 2. Kollarını sallamayıp doğru yürüyüş: (جاء يمشي البرنساء).

[iz.] *بَرْنَسَاءٌ* :بَرْنَسَاءٌ (Fıkra-1 ânifeye n.)

[is.] *بَرْنَيْطَاتٌ* :بَرْنَيْطَاتٌ cem: بَرْنَيْطَةٌ* :بَرْنَيْطَةٌ Şapka. (Mu'arreb ve lügat-i 'âmmiyyedir.)

[iz.] *بَرْنُوفٌ* :بَرْنُوفٌ Mısır'da yetişir bir nebâttır ki şâbânc denmekle dahi müte'âref ve yaprağı meşmûle ağacı yaprağına müşâbih olup 'usâresi sar'aya karşı ve sâir-i edviyede müsta'meldir.

[iz.] *بَرْنَيْقٌ* :بَرْنَيْقٌ 1. Nehrin toprağın içine girip nabadîd olduğu yer. 2. Uzunca ve kırmızı ve bir rivâyette küçük ve siyah bir nev' mantar. – (بنو)، bir kabîledir.

[iz.] *بَرْنَكَانٌ، بَرْنَكَانِيٌّ* :بَرْنَكَانِيٌّ (n. mâddesine برك)

[iz.] *بَرْنَامَجٌ* :بَرْنَامَجٌ (Farisi برنامہ'den mu'arreb) 1. Hisâb defteri. 2. Tüccârın eşyâ ve emti'asıyla kîymetlerini mübeyyin pusula, fatûra. 3. Gümrük ta'rifesi. (Fariside ma'nâ-ı aslîsi bir şeyin üstüne yazılan 'ibâre ve 'unvândır.)

[fl 4.] *بَرَّهٌ، بَرَّهَةٌ* :بَرَّهَةٌ 1. Hastalıktan kalkmak, ifâkat bulmak: (بره الرجل). 2. (birinin) teni beyaz olmak: (برهت المرأة). - [ft.] 3. Kesmek, kat' etmek.

[ft.] *بُرَّهٌ، بُرَّهَةٌ* :بُرَّهَةٌ 1. Burhân ve delîl îrâd etmek. 2. Garîb ve 'acîb şeyler îrâdıyla galebe çalmak.

Bu fi'l (برهان) lafzından müştak olup, Zemahşeri'nin kavline göre lafz-ı mezkûrun Nûn'u zâ'ide olmakla, asıl mâddesi (بره)'dir, ve (برهن) fi'li lügât-i müvellededir. Ma'a-hâzâ ekser-i lügaviyyûn (برهن) mâddesinde zikretmişler.

[iz.] *بَرَّةٌ* :بَرَّةٌ Tenin tazeliği ve tarâveti: (به بره).

[is.] *بُرَّهَةٌ* :بُرَّهَةٌ Uzun vakt ve yahut 'ale'l-ıtlâk vakt, zaman: (أقمت عنده برهه من الدهر)، yanında bir zaman yahut hayli vakit kaldım.

[sıf.] *بَرَّهَاءٌ* :بَرَّهَاءٌ 1. Hastalıktan yeni kalkmış, hâl-i nekâhette bulunan. 2. Beyaz tenli.

[sıfs.] *بَرَّهْرَةٌ* :بَرَّهْرَةٌ Gâyetle beyaz ter ve taze ve nâzık tenli (genç kadın veya kız). Bir kavle göre teni tazelikten pâlûze gibi titrer olanına derler.

[az.] *بُرَّهَوْتُ* :بُرَّهَوْتُ Hadramût'ta suyu fenâ kokar bir kuyu ki makarr-ı ervâh-ı kâfire olduğu zu'm olurdu.

[az.] *بُرَّيَّةٌ* :بُرَّيَّةٌ İbrahim isminin musaggarı olup tahbîb makâmında kullanılır.

[iz.] *بُرَّهَانٌ* :بُرَّهَانٌ (n. mâddesine برهن)

[ft. d.] *بُرَّهَمٌ، بَرَّهَمَةٌ* :بُرَّهَمٌ (برهم إليهم). Gözlerini dikerek sıkı sıkı ve uzun müddet bakmak: (برهم إليهم).

بُرْهَمَةٌ [is.] Ağacın çiçek tomurcuğu. (برعمه mürâdifi).

بِرَاهِمَةٌ [iz.] Brahma mezhebine tâbi Hind'li ve bu mezhebin re'îs-i rûhânîsi, râhibi.

[iz.] Bir nev' siyah hurma. إبراهيمي

بُرْهَنٌ [ft. d.] Delîl ve burhân îrâdıyla isbât etmek: (برهن عليه); (برهن الشيء). (Zemahşerî 'inde lügat-i müvellede olup ta'bîr-i aslîsi (أبره)'dir.)

بُرْهَانٌ [fl. td.] 1. Delîl ve burhân îrâdıyla isbât olunmak. 2. Tebyîn ve tezâhür etmek: (تبرهن الأمر).

بُرَاهِينٌ [iz.] Delîl, hüccet, beyyine. (البرهان القاطع), kat'î delîl; (براهين ساطعة), müntic edille. (برهان لمي), nisbetin vücûduna 'illet ve sebep olan delîl ki (لم) yani niçin sü'âlîne cevâb olur; (برهان إنني), bunun gayri ki (إن) harfiyle başlayan bir cümle ile ifâde olunabilir.

Kat' ma'nâsı ifâde eden (بره) fi'linden müştak olup âhirindeki Nûn'un zâ'id olması akvâ-ı ihtimâlâtandır. (برهته) veya (برهرة) lafzından iştikâkına zâhib olanlar dahi vardır.

بُرْوٌ [ft 1.] 1. Devenin burnuna burunsalık yani halka geçirmek: (برا). 2. Burunsalık yapmak: (بره مبروة) yapılmış burunsalık. 3. (ok, kalem ve sâire) yontmak veya

rendelemek.: (بروت السهم، والقلم). 4. Yaratmak, halk etmek: (براه الله). (برا gibi).

بُرِّيٌّ [ft. if'âl] Devenin burnuna burunsalık geçirmek: (أبر الناقة).

بُرَاتٌ [is.] 1. Deve burnuna geçirilen halka, burunsalık. 2. Bilezik ve küpe ve halhâl gibi tezyînât-ı nisâdan halka.

[is.] Yonuntu, talaş. بُرْوَةٌ

بَارٍ [iz.] Ok ve sâireyi yontan veya rendeleyen san'atçı: (أعط القوس بارياها), yayı yontan ustaya ver, işi ehline ihâle et makâmında müsta'mel darb-ı meseldir.

[iz.] Burunsalık yapan san'atçı. بَرَاءٌ

مُبْرَأَةٌ [sıf.] Burnunda halka ve Burunsalık bulunan (deve). مُبْرَأٌ

[iz.] (Farisiden me'hûz) Pervaz, çerçeve. بُرْوَاؤٌ

[iz.] (Farisiden me'hûz) perdedâr, hâcib. بُرْوَانَةٌ

[iz.] (برق maâddesine n.) بُرْوَقٌ

[is.] (برك maâddesine n.) بُرْوَكَةٌ

بُرِّيٌّ [ft 2.] 1. (ok, kalem ve sâire) yontmak, kesmek veya rendelemek: (برى السهم). (Vâvî olan برا gibi). 2. Yormak, za'îf ve zebûn düşürmek: (براه السفر).

*أَبْرَى [fl. if`âl] 1. Toz toprakla berbat olmak: (أبرى الشيء). 2. Şeker kamışlığına uğramak. (أبرى الرجل).

*بَارَى [ft. mufâ`ale] 1. Taklîd etmek: (بارى فلاناً). 2. Zevce ve şerikle mufârakat üzere sulh etmek, sulhan ayrılmak: (بارى امرأته، (شريكه).

*تَبَرَّى [fl. tefe`ul] 1. Çekilmek, savuşmak, uzak durmak. 2. Ta`arruz etmek.

*تَبَّارَى [fş. tefâ`ul.] 1. Mu`âraza etmek, birbirine ta`arruz etmek. 2. Birbirini taklîd etmek.

*يَبْتَرَى [fl.] Yontmak: (ابترى (السهم).

*يَنْبَرَى [fl.] 1. Yonulmak: (انبرى السهم). 2. Birinin önüne çıkıp mu`teriz olmak: (انبرى له).

*الْبَرَى [iz.] Toprak.

*بُرَاء [iz.] Yonga, talaş.

*بُرَايَةٌ [is.] 1. Yonga, talaş. 2. Devenin etiyle yağı. 3. Devenin seyr ve hareketindeki kuvvet bakiyesi: (ناقة ذات براية).

*بُرَاء [iz.] Ok ve ağaç yontan san`atçı. Okçu.

*مِبْرَأَةٌ [is.] 1. Yay yontmağa mahsûs bıçak. 2. Törpü.

*بَارِي [iz.] Hasîr. (بور mâddesine n.)

*بَيْرِي [sıf.] Yontulmuş, her tarafı yontularak güzel tesviye olunmuş: (سهم بيري).

*بَيْرِيَّة [is.] Mahlûk. (أى mâddesine n.)

*تَبْرِيَّةٌ [is.] Başta hâsıl olan kepek.

*مُتَبَارِيَان [iz. t.] Mu`arref olarak (المتباريان), gündüz ile gece, leyl ve nehâr.

*بُرْبُرٌ [fl. d.] 1. Sür`atle yürümek: (بببب الرجل). 2. Çok hareket etmek, kımıldanıp durmak: (هو بببب). 3. Kaçmak, firâr etmek: (بببب الرجل). 4. (hayvânı) `unf ve şiddetle sürmek: (بببب الدابة). 5. İyi bakıp ıslâh etmek: (بببب الشيء). 6. Şiddetle sarsıp sallamak: (بببب). 7. (bir şeyi) bir adamdan selb etmek: (منه بببب الشيء). 8. (bir şeyi) elinden atıp rağbet etmemek: (بببب الشيء).

*بُرَابِيرٌ [sıf.] 1. Bir yere durmayıp çok hareket eden. 2. Kabadayı hey`etinde olup da korkak olan, gemi arslanı: (بببب). 3. Seyr ve seferde hafif ve serî` olan: (بببب). 4. (بببب).

*بُرَابِيرٌ [sıf.] 1. Bir yerde durmayıp dâ`imâ harekette bulunan. 2. Seyr ve seferde serî`, ayağı çabuk. - [iz.] 3. Ateş körüğünün lülesi. 4. Âlet-i tenâsül-i inâs. 5. Besbase denilen bir ilaç.

*بُرْجٌ [fl 1.] 1. Övünmek, tefâhur etmek: (بببب الرجل). - [ft.] 2. Birinin `aleyhinde kıskırmak, iğrâ etmek: (بببب علي فلاناً).

بَرَّجَ [ft.] Süslendirmek, tezyîn etmek.

بَارَجَ [fl.] Övünmek, tefâhur etmek.

تَبَارَجَ [fş.] Birbirine karşı tefâhur etmek, tefâhur ederek mu'âraza etmek: (تَبَارَجَ الرَّجُلَانِ).

بَرَّجَ [iz.] Zenginlik, servet ve samân.

بَرَّجَ [sıf.] İyiliğe dâ'imâ iyilikle mukâbele eden: (رَجُلٌ بَرَّجٌ).

بَرَّخَ [fl 4.] (bir adamın) göğsü dışarı fırlamış ve arkası batmış olmak, önden kanbûr olmak: (بَرَّخَ الرَّجُلَ).

بَرَّخَ [ft 2.] 1. Bir şeyin hepsini alıp götürmek. 2. Ölçeksizin ve tartmaksızın götürü almak: (بَرَّخَ الشَّيْءَ).

بَرَّخَ [ft.] Birine hudû' ve ser-fürü etmek: (بَرَّخَ لَهُ).

تَبَارَخَ [fl.] 1. Gerilemek, çekilmek, vazgeçmek: (تَبَارَخَ عَنِ الْأَمْرِ). 2. Sağrısı dışarıya fırlamış olmak: (تَبَارَخَتِ الْمَرْأَةُ).

أَبْرَخَ [sıf.] Göğsü dışarı çıkmış ve arkası içeriye girmiş olan, önden kanbûr.

بَرْدٌ [iz.] Kılıç kını.

بَرْدَرٌ [is.] Doğancılık, çakırcılık. (Farisi بَرْدَرٌ'dan müştak.)

بَرَّرَ [ft 2.] 1. Ekmek, tohum saçmak: (بَرَّرَ الْبُذُورَ). 2. Urmak, darb etmek: (بَرَّرَ فَلَانًا). 3. Doldurmak: (بَرَّرَ الْأَنْعَاءَ). 4. Tencereye malzemesini komak: (بَرَّرَ الْقَدْرَ). - [fl.] 5. Sümürmek: (بَرَّرَ الرَّجُلَ).

بَنَّى بَرَّزًا [fl.] Beni'l-Bezri cemâ'atine yahut muhaddisînden Ebzârî'nin intisâb da'vâsında bulunmak.

بَرَّزٌ [icz.] *بَرَّزٌ fr: بَرَّزَةٌ cem: *nâdiren بَرَّزٌ:

1. Sebze ve çiçek ve sâire tohumu. (Hubûbâta بَرَّزٌ denir.) 2. Evlâd, zürriyyet: (بَرَّزُهُ مَا أَكْثَرَ). 3. Sümük, muhât.

*أَبْرَزًا، أَبْرَزِيرٌ fr: بَرَّزَةٌ cem: *nâdiren بَرَّزٌ [icz.] Büber ve kimyon gibi tencere havâyici.

بَرَّزَاءُ [sıfs.] Evlâdı çok (kadın): (بَرَّزَاءُ امْرَأَةً).

بَرَّزُورٌ [iz.] Evlâd: (لَهُ مَبْرُورٌ كَثِيرٌ), çok evlâdı vardır.

بَرَّزَا [iz.] 1. Bizir yağı satan adam, bizir yağcı. 2. Ketten tohumu satan adam.

بَرَّزِيرٌ [iz.] *مَبْرُورٌ، مَبْرُورٌ cem: *مَبْرُورٌ tokmağı.

بَرَّزِيرٌ [iz.] 1. Âlet-i tenâsül-i zükûr. 2. (Farisi بَرَّزِيرٌ'dan mu'arreb) doğancı, çakırcı. 3. Ekinci.

بَرَّزِيرٌ [is.] *بَرَّزِيرٌ cem: *بَرَّزِيرٌ (ضربه) (بِالْبَيْزَارَةِ).

بَزْرِي [sıfs.] Büyük, 'azîm: (عزة بزري), büyük bir 'izzet.

بَزْرٌ [ft 1.] 1. Galebe çalmak, yenmek: (بز فلاناً). 2. Soymak, (birinin esvâbını) nez' ve selb etmek: (بز ثوبه). 3. Zorla ve kahren almak: (من عزيز), gâlib gelen adam mağlûbun her şeyisini alır.

بَزْرٌ [ft.] 1. Nez' ve selb etmek, zorla almak: (ابتز الشيء منه). 2. Soymak, çırılçıplak etmek: (ابتز الجارية).

بَزْرٌ [iz.] 1. Roba, esvâb. 2. Ev eşyası, metâ': (خرج زيد وعليه اليز). 3. Harb âlâtı, esliha: (غزا في بز كامل) – (بز النهر), çayın nihâyeti, mansıbı.

Kûfiyyûn (بز) lafzını pamuk ve ketenden olan esvâb ve eşyâya hasr edip, yün ve ipekten ma'mûl olanlara utlâkı tecvîz etmezler.

بَزْرٌ [iz.] Hayvân memesi. (Lügat-i 'âmmiyyede Bâ'nın zammıyla kadın memesine ve memenin emziğine ve müşâbeheti cihetiyle çıkarılığın imâmesine dahi derler.) (n. بزري).

بَزْرٌ [iz.] Silâh, âlât-ı harb.

بَزْرَةٌ [is.] 1. Silâh. 2. Esvâb. 3. Hey'et ve kıyâfet: (إنه لذو بزة حسنة).

بَزْرَانٌ [iz.] Esvâb ve eşyâ veya pamuk ve ketenden mensûcât satan adam.

بَزْرَانٌ [is.] Esvâb ve eşyâ veya bez satan adamın san'at ve ticâreti.

بَزْرِي [iz.] (Mağrib lügati 'âmmiyyesinde) Ağustos böceği.

بَزْرِعٌ [fl 5.] (çocuk) güzel zeki ve zarîf olmak: (بزع الغلام).

بَزْرِعٌ [fl 5.] Çoğalmak, bol olmak: (بزع الشيء).

بَزْرِعٌ [fl] 1. (çocuk) güzel zeki ve zarîf olmak: (تبزع الغلام). (تبزع gibi). 2. (şer ve fesâd) büyümek, kesb-i ehemmiyet ve vahâmet etmek. 3. Beyne'l-halk mûcib endişe ve dehşet olmak: (تبزع الشر).

بَزْرِيَّةٌ [sıf.] 1. Güzel zarîf ve zeki: (جارية بزريعة). 2. Hicâb etmeyip halkla bî-muhâbâ konuşan (delikanlı veya kız). 3. Her işe yaraşır cest ü çalak ve hafif (delikanlı): (غلام بزيع).

بَزْرِيَّةٌ [sıf.] Her işe yaraşır cest ü çalak ve hafif (delikanlı): (غلام بزاع).

بَزْرِعْرٌ [fl. td.] Bed-hûyluk edip sıklet-endâz olmak: (تبزعر فلان علينا).

بَزْرِعٌ [fl 1.] 1. (güneş) yeni doğmağa başlamak, tulû' etmekte olmak: (بزغت). 2. (haccâm ve baytâr) nişter ile damarı yarıp kan almak: (بزغ الحمام). (بزرغ "شرط") gibi). 3. (devenin dişi) eti yarıp çıkmakta olmak: (بزغ ناب). (البعير).

إِبْتَرَعُ * [fl.] İlk bahar
mevsiminin evâ'ili zuhûr etmek: (ابترع الربيع).

مِبْرَعُ *cem: [iz.] Nişter, mişrat.

بِرَقُ * [fl 1.] 1. Tükürmek: (بزق الرجل).
بزقت (gibi). 2. (güneş) doğmak, tulû' etmek: (بزق الشمس). - [ft.] 3. Ekmek, zer' etmek: (بزق البذر).
(gibi).

أَبْرَقُ * [fl.] (dişi deve)
doğuramazdan memsine süt getirmek, gebe iken
sütü olmak: (أبزقت الناقة).

بُرَاقُ [iz.] Tükürük.

Ağzın suyuna ağızda iken (ريق), çıktıktan sonra
(لعاب), deveninkine (لغام),
sâir-i hayvânâtunkine de (رؤال) denir.

بِرَاقَةٌ *fr: [icz.] Bir nev' salyangoz,
sümüklü böcek.

بِرَاقِي * [iz.] Hızlı yürüyüş, sür'at-i seyr:
(يسير البراقي), hızlı yürüyor.

بِرْلُ * [ft 1.] 1. Yarmak, şak etmek: (برل).
2. Şarâbın kabını delmek: (برل الخمر). 3.
Süzüp durultmak: (برل الشراب). 4. (bir iş veya
re'yi) kat'ı ve ilişiksiz etmek: (برل الأمر);
(الرأي). 5. (gömülmüş köpek üstünden toprağını)
kaldırmak, açmak: (برل الطين عن رأس الدن). - [fl.] 6.
(devenin azı ve köpek dişi) eti yarıp çıkmak: (برل)
(ناب البعير). (Bu son ma'nâ ile masdarı "برل" ve
"بزول" gelir. Dühûl vezninde.)

بِرْلُ * [ft.] Çok yarmak veya
delmek.

بِرْلُ * [fmt.] 1. Yarılmak:
[زهير]. "تبرل ما بين العشرة بالدم"; (بزلت الشيء فتبرل)
[ft.] 2. Şarâbın kabını delmek: (تبرل الخمر).

بِرْلُ * [ft.] Bir şeyin kabını
ve zarfını delmek: (ابتزل الخمر).

بِرْلُ * [fmt.] yarılmak: (انبرل)
(الشيء).

بِرْلُ * [ft.] 1. Açmak:
(استبرل الشيء). 2. (şarâbı) süzüp durultmak, tasfiye
etmek: (استبرل الخمر).

بِرْلُ [iz.] Şiddet, zorluk: (أمر ذو برل).
(Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

بِرْلُ [sıf.] Dokuzuncu yaşında çıkan azı
dişi yeni çıkmış (deve).

بِرْلُ *cem: [sıf.] 1.
Dokuzuncu yaşında çıkan azı dişi yeni çıkmış
(deve). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir). 2.
Devenin dokuzuncu yaşında çıkan (azı dişi).
(cem: بوزل) 3. Tecribesi çok ve dirâyeti
mükemmel (adam): (رجل بزل).

بِرْلَةٌ [is.] 1. Yalnız deride olan baş yarığı.
2. Maldan az şey: (ما عنده بزل), bir şeyisi yoktur;
(ما ترك الله عنده بزلة), bir şeyisi kalmadı.

بِرْلُ *cem: [sıf.] Dokuzuncu
yaşında zuhûr eden azı dişi yeni çıkmış (deve).
(Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

بُرَالٌ [iz.] Şerab ve sâire kabının delinmiş yeri, deliği.

بِرَالٌ [iz.] Şerab ve sâire kabını, küpünü deiecek demir âlet.

بِرَالَةٌ [is.] 1. Büyük dâhiye ve musîbet. 2. Re'y-i sâ'ib, fikr-i cedîd. 3. Şedâ'id, vahîm işler. – (نهاض ببزلاء), mehâm-ı 'umûrla iştigâle muktedir. – (خطة بزلاء), hakkı bâtıldan tafriik eden.

مِبْرَالٌ [iz. s.] Süzgeci, süzgeç. Başlıca şarâb süzgeci.

مِبْرَالَةٌ [is.] *مِبْرَالٌ: *مِبْرَالَةٌ: *مِبْرَالَةٌ musaggarı: *مِبْرَالَةٌ: *مِبْرَالَةٌ Kısa boylu bodur adam.

بِرْوَالَةٌ [is.] *بِرْوَالَةٌ: *بِرْوَالَةٌ (Mısır lûgat-i 'âmmiyyesinde) meme, sediy. – (بزولة الإبريق), ibrîk emziği.

بِرْمٌ [ft 1, 2.] *بِرْمٌ, *بِرْمٌ, *بِرْمٌ 1. Ön dişlerin ucuyla tutup ısırarak: (بزم عليه). 2. (ağır bir yükü) kaldırıp zahmetsizce götürmek: (بزم بالعب). 2. Baş parmakla ve şehâdet parmağıyla süt sağmak: (بزم الناقة). 4. (birinin esvâbını) kapıp götürmek, gasb etmek: (بزم فلاناً ثوبه). 5. (bir işe) kat'ıyyen 'azm ve teşebbüs etmek: (بزم الأمر). 6. Galîz söz söylemek, (sözü) galîz etmek: (القول بزم). 7. Kırmak, kesr etmek: (بزمه). 8. Yayın kirişini baş parmak ve şehâdet parmağıyla çekip salıvermek: (بزم وتر). 9. Üstüne çökmek, dûçâr etmek: (بزمته). 9. Üstüne çökmek, dûçâr etmek: (بزمته). 9. Üstüne çöktü, şedâ'id-i dehr üstüne çöktü, şedâ'id-i dehriyyeye dûçâr oldu.

بِرْمٌ [ft.] *بِرْمٌ, *بِرْمٌ: *بِرْمٌ Vermek, i'tâ etmek: (أبزمه ألفاً).

بِرْمٌ [ft.] *بِرْمٌ, *بِرْمٌ: *بِرْمٌ (günü) bir sûretle geçirmek: (ابتزم اليوم كذا), günü şöyle geçirdi.

بِرْمٌ [iz.] 1. Karâr-ı kat'ı, cezm. 2. Galîz söz. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

بِرْمَةٌ [is.] 1. Günde bir kere yemek yiyiş.: (فلان يأكل بزمة). 2. Otuz dirhemden 'ibâret vezn.

بِرْمٌ [iz.] 1. Sebze demetlerini bağladıkları hurma yaprağı. 2. Tencerenin dibinde kalan et suyu.

مِبْرِمَةٌ [is.] 'Azm-ı kat'ı, cezm, tasmîm: (فلان ذو مبازمة في الأمر).

بِرْمٌ [iz.] *بِرْمٌ: *بِرْمٌ: *بِرْمٌ Kemer tokası.

بِرْمٌ [iz.] *بِرْمٌ: *بِرْمٌ: *بِرْمٌ 1. Kilit. 2. Kemer tokası (بزم ve بزم gibi). 3. Hasîs, bahîl.

بِرْمَةٌ [is.] *بِرْمَةٌ: *بِرْمَةٌ: *بِرْمَةٌ 1. Karâr-ı kat'ı, cezm, tasmîm: (فلان ذو بازمة). 2. Şiddet, şedâ'id: (بزمته بازمة من بوزم الدهر).

بِرْمٌ [iz.] Diş, sin.

بِرْمٌ [fl. d.] *بِرْمٌ: *بِرْمٌ: *بِرْمٌ Kibirleşmek, tekebbür etmek.

بِرْمٌ [ft.] *بِرْمٌ, *بِرْمٌ, *بِرْمٌ İzhâr-ı hak etmek: (بازن الحق).

إِبْرَنْ [iz.] (Farisi آبزن dan me'hûz) 1. Bakır ve sâireden banya. 2. Yıkanmağa mahsûs küçük havz.

إِبْرَيْنْ [iz.] 1. Kemer tokası. 2. Kilid. (إبريم مürâdifi.)

إِبْرِيُونْ [iz.] Sündüs dahi denilen çiçekli bir nev' ince ipek kumaş.

بِرَا [ft 1.] 1. (birine) galebe çalıp musallat olmak: (بزا عليه). 2. (bir şeye) alışıp dadanmak: (بزا به). 3. (birine) haşımlla hamle edip ahz ve kahr etmek: (بزا فلاناً).

بِرَا [ft 1.] 1. (birine) galebe çalıp musallat olmak: (بزا عليه). 2. (bir şeye) alışıp dadanmak: (بزا به). 3. (birine) haşımlla hamle edip ahz ve kahr etmek: (بزا فلاناً).

بِرَا [ft.] 1. 'Unf ve haşımlla ahz ve kahr etmek: (أبزا به). 2. Emzirmek, meme vermek: (أبزت المرأة الصبي). - [fl.] 3. Sağrısını domaltarak yürümek: (أبزا الرجل).

تَبَارِي [fl.] 1. (تَبَارِي) 2. Seyrek adımlar atarak yürümek. 3. Kendinde olmayan evsâfla tefâhur edip lâf ve güzâf etmek: (تبارى فلان).

بِرَا [iz.] Misl, 'adl, 'ıvaz: (أخذت منه بزوا) (بزا كذا).

بِرَا [iz.] Bel cihetindeki kanbûrluk ve yahut göğüs ve sağrının çıkık ve arkanın içeriye batmış olması.

بِرَا [iz.] Şâhîn, doğan.

بِرَا [sıf.] Arkası bel cihetinde kanbûr ve yahut göğsü ve sağrısı çıkık ve arkası içeriye batmış olan.

بِرَا [sıf.] Sür karındaşı, razî' (بزي).

بِرَا [iz.] Hücûm.

بِرَا [sıf.] Koyun ve keçi ve deve ve kediyi çağırarak veya men' etmek için savt olup, ekseriyyâ mükerrer kullanılır.

بِرَا [fl 3, 4.] Alışmak, üns ve ülfet etmek: (بسا به وبسى به).

بِرَا [ft 2.] 1. (bir şeyi) dâ'imâ işleyip 'âdet ve idmân edinmek: (بسا بالأمر). 2. Alçatlatmak, hor ve zelîl görmek, istihfâf etmek: (بسا به).

بِرَا [ft.] Alıştırıp râm ve mûnis etmek: (أبسأته فبسى).

بِرَا [sıf.] Alışık, mûnis.

بِرَا [sıf.] Sağan adama alışık olup sağılmada mumâna'at etmeyen (dişi deve): (بسا ناقة).

بِرَا [fl. d.] 1. Çabuk yürümek, tez gitmek: (بسى الرجل). 2. (deve) bir şeye devâm etmek: (بسىبست الناقة). - [ft.] 3. (bir işi) çabuk görmek, çabuk bitirmek: (بسىبست الأمر). 4. Koyun ve

keçi ve deveyi (بس بس) diye çağırarak: (بسبس بالغنم).

تَبَسَّبَسُ [fl. td.] (su) akmak, cereyân etmek: (تَبَسَّبَسَ الماء).

بَسَبَسُ [iz.] 1. Otsuz ve susuz çöl: (أخذوا بسبباً). 2. Kerestesinden deve semeri yapılan bir nev' ağaç. (Bunun doğrusu "سبب" olduğu maznûndur.) – (ترهات البسابس), yahut sıfat gibi (الترهات البسابس), boş sözler, saçma sapan sözler.

بُسْبُسُ [iz. cem.] 1. Kavrulmuş buğdayın ıslanıp karıştırılmışı. 2. Alışık ve mutî' develer. 3. Çobanlar.

بَسْبَسَةٌ [is.] 1. Arapistanda yaprağı koku ve lezzetçe havuca benzer bir ağaçtır ki insân ve mevâşi tarafından yenir. 2. Evdiyede ma'dûd olup Hind'den celb olunan sarı bir yaprak, besbâse.

بَسَّتْ [fl 2.] (hayvân) sür'atle yahut eşkinden sür'atlice yürümek veya yürümede diğerlerini geçmek: (بست البعير).

بُسْتَانُ [iz.] (Farisiden mu'arreb) su cedveli veya nehre mulâkî ağzı.

بَسْتَقُ [iz.] (Farisi بسته'den me'hûz) hizmetçi, hâdim.

بُسْتَوْقَةٌ [is.] (Farisi بستوي'den mu'arreb) Küçük küp.

بُسْتَقَانِي [iz.] (Farisi بوستانی'den mu'arreb)

Bağçevân.

بُسْتَانُ [fl. d.] (lûgat-i müvellede) bağça yapmak, bağça ile uğraşmak.

بُسَاتِينُ [iz.] (Farisi بوستان'den mu'arreb) bağçe, ağaçları hâvî sebze ve sâire bağçası.

بُسْتَانِي [iz.] 1. Bağçevân. - [sıf.] 2. Bağçede yetiştirilen, yabanînin zıddı.

بُسْتَانُ افروز [iz.] (Farisi بوستان افروز'den mu'arreb) ince yapraklı ve kırmızı çiçekli bir nebât.

بُسْتِينَاجُ [iz.] Mısır'da yetişir ve dış hilâli yapmağa yarayan bir nebât.

بَسْرُ [fl 1.] 1. 'Acele etmek: (الرجل بسر). 2. Kaht etmek: (بسر فلاناً). 3. (çıbanı) daha olmadan delmek veya yarmak: (بسر). 4. (dişi hurmaya) mevsiminden evvel erkek hurmadan aşu urmak: (بسر النخلة). 5. (dişi deveye) kızmadan erkek aşmak: (الناقاة بسر الفحل). 6. (hurma koruğunu) olmuş hurmaya karıştırarak nebîz çıkarmak: (بسر التمر). 7. (tulumun) sütünü ekşimeden içmek: (بسر السقاء). 8. Va'desi gelmeden (medyûnu) sıkıştırıp deyni istemek: (بسر الدين). 9. Nâ-be-hengâm (bir şey) taleb etmek: (بسر الحاجة).

بُسْرُ [fl 1.] Yüz ekşitme, 'abûs olmak: (بسر الرجل); "باسرة وجوه يومئذ".

أَبَسَرَ [ft.] 1. (yara ve çıbanı) olmazdan delmek veya yarmak: (أبسر القرحة). 2. Hurma koruğunu olmuş hurmaya karıştırıp mahlûtundan nebîz çıkarmak: (أبسر التمر). 3. Nâ-be-hengâm (bir şey) talep etmek: (أبسر الحاجة). - [fl.] 4. Mahalli olmayan yerde kuyu kazmak: (أبسر الرجل). 5. (gemi) denizde gitmeyip durmak: (أبسر المركب في البحر).

يَبَسَّرُ [ft.] 1. Nâ-be-hengâm (bir şey) talep etmek: (تبسر الحاجة). 2. (dişi hurma ağacına) mevsiminden evvel erkeğinden aşî urmak: (ابتسر النخلة). 3. Başlamak bid' ve mübâşeret etmek: (ابتسر به). 4. (bir şeyi) ter ve taze iken almak: (ابتسر الشيء). - [fl.] 5. (ayak uyuşmak) (رجله ابتسرت). - [ch.] 6. Rengi bozulmak, solmak: (لونه ابتسر).

بَسْرٌ [iz.] Soğuk su.

بَسْرٌ [iz.] 1. Her şeyin tazesi. 2. Yeni yağmış yağmurdan hâsıl olan su. 3. Taze oğlan ve kız.

بُسْرَةٌ [ic.] Tamamıyla büyümüş lâkin kemâl bulmamış hurma, hurma koruğu.

بُسْرَةٌ [is.] 1. Henüz tulû' eden güneş: (بدرت). 2. Köpek âlet-i tenâsülünün başı. 3. Boyuna asılan bir nev' boncuk. 4. Yerden yeni çıkmış nebât.

بِسَارَةٌ [iz. s.] Hind taraflarında mukannen sûrette yağan mevsim yağmuru; (أيام البسار), yağmur mevsimi.

بَسُورٌ [sıf.] Yüzünü ekşitmiş, 'abûs. - (البسور), arslan.

بَاسِرَةٌ [sıf.] Ekşitilmiş (çehre): "ووجه يومئذ باسرة".

مُبَاسِرَةٌ [sıf.] Tamamıyla kızmadan erkeğe meyl edip sürünen (dişi hayvan): (ناقة مباسرة فرس); (مباسرة فرس).

مُبَسَّرٌ [sıf.] Cinsi iyi olmamakla meyvesi pişmeyip koruk hâlinde kalan (hurma ağacı): (مبسر نخلة). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

مُبَسِّرَاتٌ [is. cem.] Hübûbleri yağmur yağacağına delâlet eden rüzgarlar, yağmur yelleri: (تهب المبسرات).

بَاسِيرٌ [iz.] 1. Bâsûr 'illeti. 2. Burunda hâsıl olan bir nev' yara.

بَيْسَرِيٌّ [iz. cem.] Sind cihetinde bir sınıf 'asker idi ki cesâretlerine mebnî gemiciler kendilerini 'ulûfe ile alıp levend gibi kullandı.

بَسَارِيَّةٌ [is.] Sardalyaya benzer bir küçük balık.

بَسٌّ [ft. 1.] 1. (hayvânları) yavaş sürmek: (بس الرجل الإبل). 2. (deveyi) (بس) diyerek teskîn etmek. 3. (hayvânâtı) otlamak için etrâfa dağıtmak, salıvermek: (بس عقاربه). (بس المال).

'akrepleri salıverdi yani i'mâl-i hiyel ve desâ'is etti. 4. Taleb etmek: (بسه). 5. Kırıp ufaltmak, hurd ve hâş etmek ve [ch.] hurd ve hâş olmak: "وبست". - [fl.] 6. Mâlin bir mikdârı gitmek, telef olmak: (ماله بس في). 7. Besîse denilen bir nev' tirîd veya meşrûbu edinmek, hazırlamak: (بس الرجل).

(بس بس) [ft.] 1. (deveyi) اَبَسَ، اَبَسَ، اَبَسَ * اَبَسَ: اَبَسَ diyerek teskin etmek: (أبس البعير). 2. (keçi) su içmeğe tahrîs etmek: (أبس المعز).

[fl.] 3. (Yılan gibi akıp gitmek: (انبس الرجل).

(بس) [if.] (Farisi بس'den mu'arreb) elverir, kâfi, yetişir: (أعطاه حتى قال بس), elverir deyinceye kadar verdi.

[iz.] 1. Güç, tâkat. 2. Cehd, sa'y: (جاء به من بسه), cehd edip getirdi. - (من حسه) (وبسه), elinden geldiği kadar, var kuvvetini sarf ederek: (لأطلبه من حسي وبسي), var kuvvetimi sarf ederek arayacağım; (جئ به من حسك وبسك), ne yapıp yapıp getirmelisin.

[ic.] 3. Ehlî kedi, ev kedisi. (Lügat-i 'âmmiyyede Bâ'nın kesriyle müsta'meldir.)

(بس) Kediye zecr için müsta'mel savttır. pis.

[sifs.] 4. Pis diyerek taltif ve teskin etmedikçe sütünü koyvermeyen (dişi deve): (ناقة) (بسوس). - [as.] Benî Bekr ile Tağlib kabîleleri

arasında kırk sene muhârebe imtidâdını mücib olmuş bir karının ismi olup şeâmette darb-ı mesel hükmüne geçmekle, (أشأم من بسوس), derler. Vâhî esbâbe mübtene muhârebelerde harb-ı besûs denir.

(أكلنا بسيساً) [iz.] 5. Az yemek: (أكلنا بسيساً).

[is.] 6. 1. Kavrulmuş buğday yahut un veya kuru peynir tuzuyla sâde yağdan veya zeytûn yağından mürekkebe yemek, omaç. 2. Kuru ekmek ezintisiyle sudan 'ibâret meşrûb. 3. Si'âyet, nemmâmlık, şer, fesâd: (وقع بينهم البسيسة).

[is. sıf.] 7. Mekke-i Mükerrerme'nin evsâfindandır.

(بس) [iz.] (mu'arreb) mercân.

[ft 1.] 8. 1. Döşemek, sermek, yaymak: (بسط الفراش), yatağı yaydı. 2. (el) uzatmak: (بسط إليه يده), ona el uzattı, elini uzattı. 3. Sevindirmek, şâd ve mesrûr etmek, açmak: (بسط) (فلاناً). 4. İçine sığdırmak, almak istî'âb etmek: (هذا فراش يبسطني); (بسط المكان القوم). 5. Tercîh ve tafdîl etmek: (بسط الله فلاناً علي). 6. (birinin) mahcûbiyyetini veya teklîfli mu'âmelesini def' ile lâ-'ubâliyâne mu'âmeleye sevk etmek, açmak, cesâret vermek: (بسط فلان من فلان). 7. (birinin 'özü) kabûl etmek, ma'zûr görmek: (بسط العذر). 8. Tafsîlât ve îzâhât vermek, sözü tafsîllendirmek, bast-ı kelâm etmek: (بسط الكلام). - (بسطت يده) [ch.] ve (بسط اليد) (بسطت يده) [ch.] musallat olmak, istîlâ

etmek, el uzatmak: (عليه بسطت يده); "والملائكة باسطو" "أيديهم".

بَسَطَ [fl 5.] Talâkatle söylemek, talâkat-i lisâna mâlik olmak: (بسط الرجل).

أَبْسَطَ [ft.] (dişi deveyi) يَبْسُطُ، إِبْسَاطُ * :أَبْسَطَ يavirusuyla birlikte bırakmak: (أبسط الناقة).

بَسَطَ [ft.] Döşemek, sermek, yaymak. تَبْسِطُ، تَبْسِطُ * :بَسَطَ

بَسَطَ [ft.] 1. Güler yüzle kabûl etmek. 2. Lâ-'ubâliyâne mu'âmele etmek. [ch.] 3. (بوسط), (dişi deve) yavirusuyla birlikte bırakılmak.

بَسَطَ [fl.] 1. Yayılmak, intişâr etmek. 2. Gezip dolaşmak, tenezzüh etmek. 3. Lâ-'ubâliyâne hareket ve mu'âmele etmek, sıkılmamak.

بَسَطَ [fmt.] 1. Yayılmak, serilmek: (بسطته فانبسط). 2. Uzanmak, mümted olmak: (انبسط النهار). 3. Açılmak, neş'elenmek. 4. Merâsimi ber-taraf edip lâ-'ubâlî olmak, açılmak.

بَسَطَ [is.] 1. Yavrusu yanında bulundurulup büyünceye kadar ayrılmayan dişi deve. - [sıf.] 2. Açık yani keremkâr (el): "يدا الله بسطان لمسيء"; "بل يداه بسطان": "النهار حتى يتوب بالليل".

بَسَطَ [iz.] (Mısır lüğatinde) haşîş, esrâr.

بَسَطَ [is.] 1. Genişlik, bolluk. 2.

Fazîlet, meziyet. 3. Vus'at-ı ilm ve dâniş. 4. Bedence mükemmeliyet: (زاده الله بسطة). - (الجوح بسطة), ma'îşette refâh, vus'at-ı hâl. - (الرجل بسطه).

بَسَطَ [sıf.] 1. İsteddiği adama rızkını bast ve tevsi' eden (Cenâb-ı Rezzâk): (والله الباسط). 2. Açan, (elini) açık tutan: "والملائكة باسطو أيديهم". 3. Mer'âdan uzak bulunan (su): (ماء باسط). 4. Pek yürük (deve).

بَسِطَ [sıf.] 1. Uzak (mesâfe). 2. Su mahallinden iki gecelik mesâfede bulunan (yer): (صرنا عقبه باسطة). - (قامة باسطة), tam bir adam boyu: (ركبته قامة باسطة). (Bu mahalde tenvînli ve merfû' olarak "قامة" lafzına vasf ve sınıf ve yahut gayr-i munsarif sûretinde tenvînsiz ve maftûh olarak muzâfu'n-ileyhi olur.)

بَسِطَ [iz.] 1. Düz yer. 2. Vâsi' yer. (Bunda Bâ'nın kesri de câ'izdir.) 3. Geniş ve yayvan tencere, kuşhâne.

بَسِطَ [iz.] 1. Kilim ve keçe gibi yere düşenen şey, döşeme. 2. Üzerine yaprak ve meyve silkecek çarşaf ve sâire, yaygı. 3. Çarşaf üzerine silkerek topladıkları muğaylân ağacı yaprağı.

بَسِطَ [sıf.] 1. Geniş, vâsi': (أرض بسيطة). 2. Talâkat-i lisân sâhibi: (رجل بسيط). 3. Mürekkebin olmayan, sâde. - [iz.] 4. ('arûzda) müstef'ilün fâ'ilün müstef'ilün

fâ'ilün vezni. 5. (hendesede) sath. – (بسيط الوجه), güler yüzlü. – (بسيط اليد), semâhatli, cüvân-merd, eli açık. – (بسيط القلب), gamsız, kedersiz.

بَسِيطَةٌ [is.] 1. Yer, yeryüzü. rûy-ı 'arz. 2. Düz yer, ova. 3. Yavrusuyla birlikte gezen dişi deve.

بُسَيْطَةٌ [is.] (Musaggar ve gayr-i munsariftir) 'arz, yeryüzü: (ذهب في بسيطة).

بُسْطَاءٌ [sıfs.] Büyük ve yassı ve yayvân (kulak): (أذن بسطاء).

بَسُوطٌ [sıfs.] Yavrusuyla birlikte gezen (dişi deve): (ناقة بسوط).

مَبْسُطٌ [sıf.] Geniş, vâsi' (yer): (مكان مبسط).

مَبْسُوطٌ [sıf.] 1. Yayılmış, serilmiş. 2. Açık. 3. Sâde, mürekkebi olmayan. 4. Yayvân (deve semeri). 5. (lûgat-i 'âmmiyyede) sıhhat ve 'âfiyette bulunan: (بسوط في جسمه). 6. (yine lûgat-i 'âmmiyyede) zengîn, vakti hoş: (مبسوط في الدنيا). – (مبسوط الوجه), güler yüzlü.

بِاسُوطٌ [iz.] Yayvân deve semeri.

بَسْطِيٌّ [iz.] (Mısır lûgatinde) haşîş yani esrâr satan adam.

بَسْطَرْمَا [iz.] (Türkçeden me'hûz) pastırma.

بَسْطَرُون [iz.] Dülger rendesi.

بَسْفٌ [iz.] *بَسْفَارُ ذَانَجٌ* (Farisi بسفاردانه'dan mu'arreb) muğâs denilen nebâtın meyvesi.

بَسْفَايِجٌ [iz.] (Farisi بس' dan mu'arreb) kırmızıya mâ'il siyah ve içi yeşil bir köktür ki çok ayaklı kurda müşâbih olmakla kesîrû'l-ercül ve edrâsü'l-keleb dahi denilip mâlihûlyâ ve cüzâm 'illetlerine karşı devâdır. Kayalarda ve taşlar arasında hâsıl olur.

بَسَقٌ [fl 1.] Tükürmek: (بسق الرجل). *بَسِقٌ*, *بَسِقٌ*, *بَسِقٌ* (بسق ve بزق mürâdifi).

بَسَقٌ [fl 1.] 1. (hurma ağacı) boylanıp uzamak: (بسق النخل). - [ft.] 2. (mec.) akrânına fâ'ik olmak, tefevvuk etmek: (بسق أصحابه، بسق عليهم).

بَسِقٌ [fl.] (dişi deve) doğurmazdan memesine ağız getirmek: (أبسقت الناقة).

بَسِقٌ [ft.] *بَسِقٌ*, *تَبْسِقٌ* [ft.] Uzatmak, uzun mühletler komak: (لا تبسق علينا). – (بسقه). uzatma, uzun etme, çok bekletme.

بَسِيقَةٌ [sıf.] 1. Yüksek, uzun (ağaç): "فأنبتنا به جنات وحب الحصيد والنخل باسقات". 2. Şerif, 'âlî: (فلان باسق الأخلاق). - [iz.] 3. Lezîz ve latîf bir cins sarı hurma.

بَسِيقَةٌ [is.] 1. Beyaz ve sâfi bulut. 2. Âfet, dâhiye.

بَسِيقٌ [iz.] Tükürük. (بصاق ve بزاق gibi).

بَسِيقَةٌ [is.] *بَسِيقٌ* [is.] Kara taşlık tepe.

بَسِيقٌ [sıfs.] *بَسِيقٌ* [sıfs.] Meme emzikleri uzun (koyun).

مُبْسِقُ [sıf.] Doğurmadan memesine ağız getirmiş (dişi deve).

بُسُكٌ [iz.] Yarış atlarının en geride kalanı. (بَسْكَ gibi).

بَسَلٌ [ft 1.] 1. Paylamak, azarlamak, levh ve tekdîr etmek. 2. Sıkıştırmak, ta'cîl etmek. 3. Elemek, elinden geçirmek: (بَسَلَ الدَّقِيقُ). (بَسَلَ نَخْلًا gibi). 4. Azar azar almak: (بَسَلَ الشَّيْءَ). 5. Habs etmek. 6. (Cenâb-ı Hak) Halâl ve mübâh etmek: (بَسَلَ اللّٰهَ).

بُسُولٌ [fl 1.] 1. Harâm olmak: (بَسَلَ الشَّيْءَ). 2. (süt ve nebîz) kuyulaşıp bozulmak: (بَسَلَ اللبَنَ).

بَسَالٌ [fl 5.] Cerî ve cesûr olmak: (بَسَلَ الرَّجُلَ).

بَسَالٌ [ft.] 1. Tahrîm etmek: (بَسَلَ اللّٰهَ). 2. Karşılık göstermek, terhîn etmek: (بَسَلَ لَكَذَا), onu filân şeye karşılık gösterdi. 3. Tehlikeyi atmak, mehlekede bırakmak. 4. (bir işi) bir adama havâle ve sipariş etmek, (birini) bir işe me'mûr ve tevkîl etmek: (بَسَلَ لِعَمَلِهِ). 5. (kendini) mevt ve helâka atmak: (بَسَلَ نَفْسَهُ). 6. (hurma kuruğunu) pişirip kurutmak: (بَسَلَ البَسْرَ).

تَبَسِيلٌ [ft.] (bir şeyden) iğrenmek, istikrâh etmek: (بَسَلَ).

بَسَالٌ [ft.] (düşmanı) yandan urmak üzere cebhesini çevirtmeğe çalışmak: (بَسَلَ العَدُوَّ).

تَبَسَّلٌ [fl.] 1. Gazabdan veya şecâ'attan yüzünü ekşitmek: (تَبَسَّلَ الرَّجُلُ). 2. Çirkin çehreli ve 'abûs olmak.

بَسَالٌ [fl.] 1. (rukye-hân) ücretini almak: (بَسَلَ الرَّاقِيَّ). - [ft.] 2. (kendini) mevt ve mehlekeye atmak: (بَسَلَ نَفْسَهُ لِمَوْتٍ).

بَسَالٌ [fl.] 1. Öldürmek veya ölmek maksadıyla kendini bî-muhâbâ meydân-ı harba atmak: (بَسَلَ الرَّجُلَ). - [ft.] 2. (kendini) mevt ve helâka atmak: (بَسَلَ نَفْسَهُ لِمَوْتٍ).

بَسَالٌ [iz. sıf.] 1. Harâm. 2. (zıddı olarak) halâl. (Sıfat gibi kullanıldığında dahi cins ve 'adedce tağayyur etmez): (هَذَا بَسَالٌ، هِيَ بَسَالٌ). 3. Gatafân ve Kays kavimleri 'inde câhiliyyete muharrem 'ad olunan sekiz ayın beheri. 4. Şiddet, sertlik. 5. Aspur ve kına suyu.

بَسِيلٌ [sıf.] Çirkin çehreli, kerîhu'l-manzar: (بَسِيلٌ رَجُلٌ بَسِيلٌ).

كان عمر رضه: (mansûb olarak) âmîn: (بَسَالٌ). (يقول في دعائه آمين وبسلاً), yani Hak Te'âlâ ibâha etsin, ta'bîrinden maktû' olması muhtemeldir. - (بَسَالٌ لَهُ), yazıklar olsun ona. - (بَسَالٌ وَاسَالٌ), bed-du'âdır.

[harf-i cevâb] Evet. (أَجَلٌ gibi).

بَسِيلٌ: [sıf.] 1. Yüzü gülmez ve cefâkâr (adam): (رجل بسل). 2. Harâm: (شيء بسل).

بُسْلَةٌ: [is.] Rukye-hân ve efsûncü adama verilen ücret.

بُاسِلٌ: *cem: بُسَلٌ، بَسَلٌ، بُسَلٌ [sıf.] 1. Harâm: (شيء باسل). 2. Cesûr, şecî': (رجل باسل). 3. Kerîh, müstehcen. 4. Şiddetli, şedîd, sert: (قول باسل). 5. Ekşi çehreli, sert, cefâkâr. - [iz.] 6. (الباسل), arslan. (cem: بواسل).

بَسِيلٌ: [sıf.] 1. Harâm: (شيء بسيل). 2. Kerîh, bed-manzar: (رجل بسيل). - [iz.] 3. Bayatlanıp ekşimiş şarâb veya nebîz artığı.

بَسُوْلٌ: [sıf.] Cesûr, şecî', bahâdır.

بَسِيْلَةٌ: [is.] 1. Bir şeyin ta'mındaki acımtıtak lezzet, acılık. 2. Artık, bakiyye.

بَسَالَةٌ: [is.] Şecâ'at, cesâret, bahâdırılık.

مُبْتَسِلٌ: [iz.] (mu'arref olarak) (المبتسل) arslan.

بَسَالِيْقٌ: [is.] (بَسَالِيْقٌ) mâddesine n.)

بَسَمٌ: [fl 2.] 1. Gülümsemek, sırtmak: (بسم الرجل). 2. Tatmak: (ما بسمت في الشيء), bu şeyi tatmadım.

بَسَمٌ: [fl.] ve: *بَسَمٌ، تَبَسَمٌ، تَبَسَمٌ

بَسَمٌ: [fl.] Letâfetle ve nâzikâne gülümsemek: (تبسم عن لؤلؤ), inci gibi dişleriyle gülümsedi; (ابتسم عن برد), dolu taneleri gibi dişlerle gülümsedi.

بَسَامٌ، مَبَسَامٌ، مَبَسَامٌ: [sıf.] Dâ'imâ gülümseyen, sırtıtan.

بَسِيْمٌ: *s: *بَسِيْمَةٌ [sıf.] Güler yüzlü.

مَبَسِيْمٌ: [iz.] Mahall-i tebessüm olan ön dişler.

مَبَسِيْمٌ: [iz. masdar-ı mîmî] Gülümseme, sırtma.

بَسْمٌ: (بسم الله) ta'bîrinde (بسم الله) 'ibâresinden yani (ب) harf-i cerrîyle (اسم) lafzından maktûbdur.

بَسَمَلٌ: [fl. d.] Bismillâh demek: (بسم القارئ).

بَسْمَلَةٌ: [is.] Bir işe bed' ve mübâşeretle okunan "بسم الله الرحمن الرحيم" âyet-i kerîmesi; (البسمة الشريفة).

بَسَنٌ: [sıf.] Güzel. (حسن) lafzına itbâ' olunur: (شيء حسن بسن).

بَسَنٌ: [fl.] *بَسَنٌ، بَسَنٌ، بَسَنٌ [fl.] (bir adamın) hûy ve tabî'atı ve tavır ve üslûbü güzel olmak: (الرجل بسن).

بَسَانَةٌ: *cem: *بَسَانَةٌ [is.] 1. Sapan demiri. 2. San'atçı avadânlığı. 3. Kaba keten bezinden büyük ve kalın çuval.

بَسِيْنٌ: [i.] *بَسِيْنَةٌ: *s: *بَسِيْنٌ [i.] (lûgat-i 'âmîyyede) erkek ve dişî kedi. ("بسة" ve "بس") musaggarı olan "بسيمة" dan muharref olması maznûn olup mîm ile "بسيم" ve "بسيمة" diyenler dahi vardır.)

يُبَشِّرُ، بَشَّرَ [fl. d.] Sevinç ve beşâset göstermek: (بشيش الرجل).

يُبَشِّبُ، تَبَشَّبُ [ft. td.] 1. (birine) güler yüz gösterip iltifât etmek, güler yüzle kabûl etmek: (تبشيش به). 2. (Cenâb-ı Hak) birinden hoşnûd olup ihsân ve ikrâm etmek: "يوطن الرجل لا المساجد للصلاة إلا تبشيش الله به كما يتبشيش أهل البيت بغائبهم".

بَشْبَشَ [iz.] (Farisiden me'hûz) Ebu Cehl karpuzu yaprağı.

بُشْتُ [iz.] (Farisiden me'hûz) geniş bir nev' 'abâ.

بِشْتَحْتَهُ [is.] (Farisi پیش تخته veya Türkçe beş tahtadan mu'arreb). çekmece, küçük sındık.

بِشْتُولُهُ [is.] (lafz-ı ecnebî olup Cezâyir lügat-i 'âmmiyyesinde müsta'meldir) tabanca, piştol.

بَشَّرَ، بَشْرٌ [ft. 1.] 1. (derinin yüzünü) kazımak, soymak, sırmak: (بشر الأديم). 2. (bıyığı) deri görünecek kadar kısa kırpma: (بشر الشارب). 3. (çekirge) nebâtâtı tekâmül yiyip yeryüzünü çıplak bırakmak: (بشر الجراد). 4. (iş) kendi eliyle görmek: (بشر الأمر).

بَشَّرَ، بَشَّرَ، بَشَّرَ ve بَشَّرَ [fl. 2, 4.] 1. Sevinmek, yüzü gülmek: (بشرت به). - [ft.] 2. Güler yüzle kabûl etmek, karşılamak: (بوجه حسن بشرني).

بَشَّرَ، بَشَّرَ، بَشَّرَ [ft.] 1. (derinin) dış yüzünü soymak, sırmak: (أبشر الأديم). 2. Müjde vermek, tebşîr etmek: (أبشره به). 3. (bir iş) güzel

ve revnaklı etmek: (أبشر الأمر). - [fl.] 4. Sevinmek, ferah-nâk olmak: (أبشر بخير). 5. (yer) nebâtâtını izhâr etmek, nebâtâtla örtülmek: (أبشرت الأرض). 6. (dişi hayvân) dul olmak, gebe kalmak: (أبشرت الناقة).

بَشَّرَ، بَشَّرَ، بَشَّرَ [ft.] Müjde etmek, müjde ile sevindirmek: (بشره بكذا). İstihzâ makâmında inzâr ve tehdîd ma'nasıyla dahi müsta'meldir: "فبشروهم بعداب أليم".

بَشَّرَ، بَشَّرَ، بَشَّرَ [ft.] 1. (bir işe) bi'z-zât girişmek, teşebbüs etmek: (بأشر الأمر). 2. (bir kadınla) bir sevin içinde bulunup ten tene dokunmak ve bundan kinâye cimâ' etmek: (بأشر المرأة). 3. Temâs etmek, sürüşmek: (بأشرت بشرته), ki bu da cimâ'dan kinâyedir. 4. (kısırak) kızışıp aygır istemek: (بأشرت الحجر الفحل).

بَشَّرَ، بَشَّرَ، بَشَّرَ [fş.] Birbirini müjde ile sevindirmek, müjdeleşmek: (تبأشر القوم).

بَشَّرَ، بَشَّرَ، بَشَّرَ [ft.] 1. Müjde ile sevindirmek: (استبشروه). - [fl.] 2. Bir müjde alıp sevinmek: (بشرته فاستبشرو).

بَشَّرَ [iz.] 1. İyi haber, müjde. 2. Bir iyi haber getirene verilen bahşîş, müjde. 3. Güzellik.

بَشَّرَ [iz.] 1. Güler yüzlülük, beşâset. 2. Sevinç, ferah. 3. Talâkat-i lisân.

بَشَّرَ [iz.] İyi haber, müjde.

بَشَّرَ [iz.] 1. İnsân, adam. 2. Halk, benî adam, nev'-i beşer. (Müfred ve cem' i

ve müzekker ve mü'ennesi bir olup, nâdiren cem'i (أبشار) ve tesniyesi (بشران) kullanılır.) – (أبو البشر), hazret-i âdem (alm)'in künyesidir. – (ابن البشر), hristyanların i'tikâd-ı bâtıline rağmen İncilde hazret 'Îsâ (alm)'e verilen künyedir.

*fr: بَشْرَةٌ cem: *أَبْشَارٌ [iz.] İnsân derisinin hârici tabakası, zâhirî yüzü.

*cem: بَشْرٌ cemcem. *أَبْشَارٌ [is.] İnsân derisinin üst tabakası, vech-i hâricîsi. – (بشرة) (الأرض), yeryüzündeki nebât.

[sıf.] Güler yüzlü ve beşâşetli. بِاشِرٌ

*s: بَشِيرَةٌ cem: بُشْرَاءُ *بَشْرٌ [sıf.] 1. İyi haber getiren, müjdecî, mübeşşir. (Bu ma'nâ ile "نذير" gibi Fahr-ı kâ'inât (slm) Efendimize vasf olur.) 2. Güler yüzlü, şen: (رجل بشير). 3. Güzel, latîf, hûb: (ناقة بشيرة); (امرأة بشيرة).

*cem: بَشَائِرٌ [is.] Bir iyi habere delâlet eden şey. – (دقت البشائر), müjde davulları çalındı. – (بشائر الصبح), sabâhın evâ'ili. – (بشائر), yüzün güzelliği. (الوجه)

[iz.] İşe yaramayan adamlar: بَشَارٌ (الناس).

*بَشَائِرٌ cem: بَشَارَةٌ *بَشَارَةٌ [is.] 1. İyi haber, müjde. 2. Müjdecîye verilen bahşîş, müjde.

[is.] Güzellik, hüsn ve cemâl. بَشَارَةٌ

[is.] Müjde. – (بشراك، بشرى لك), müjdeler olsun: "يا بشرى هذا غلام"; "بشراكم اليوم جنات" (Kufiyyûn kırâ'etinin gayrinde).

*بَشْرِيَّةٌ *s: [sıf.] İnsâna veya nev'-i beşere mensûb ve mahsûs. بَشْرِيٌّ

[is.] 1. İnsânlık, âdemiyyet. 2. İnsânlar, nev'-i beşer. بَشْرِيَّةٌ

[sıf.] Daha güzel, daha latîf. أَبْشَرُ

[is.] Mu'tezilenin bir fırkasıdır ki meşâhîr-i 'ulemâ-ı Mu'tezileden Bişr Bin El-Mu'temir'e mensûbdürler. بَشْرِيَّةٌ

[sıfs.] Beden ve endâmı ve beşeresi güzel (kadın). مَبْشُورَةٌ

[sıf.] Derisinin dış yüzü sert ve haşîn olan. – (رجل مؤدم مبشر), iktizâsına göe mülâyemet ve huşûnet isti'mâline muktedir mâhir ve mücerrib adam. مَبْشَرٌ

[is. cem.] Yağmur yağdıran veya yağacağına delâlet eden rüzgarlar: "ومن آياته أن يرسل الرياح مبشرات". مَبْشِرَاتٌ

[iciz.] Sarı asma denile kuş. ثُبَيْثَرَةٌ *fr: ثُبَيْثَرٌ

[iz.] (Cem' sîğasında müfreddir.) 1. Müjde. 2. (mec.) her şeyin evâ'ili ki kudûmunu tebşîr makâmındadır: (تباشير الفجر تباشير الصبح), sabâhın evâ'ili, ilk sabâh açılmağa başladığı vakt: (طلعت تباشير الصبح). 3. Rüzgarın şiddetle esmesinden kumlu yerlerde hâsıl olan yol yol çizgiler. 4. Hayvânâtın yanlarında beyaz beyaz görünen yara izleri. 5. Hurmanın yeni yetişen tarafındaları ve olmamışları yanında تَبَاشِيرٌ

olmuşlarının gösterdikleri alacalık: (رأى الناس في) (ظهرت تباشير النخل); (النخل التباشير).

[is.] Dîvârın dış yüzü. باشورَة

[fl 4.] 1. Güler yüzlü olmak: *يَبْسُ، بَشٌّ، بَشَانَةٌ* :بَشَّ (بش الرجل). 2. Nâzikâne ve letâfetle sü'âl etmek: (بش له في المسألة). 3. Birine mülâkî oldukta sevinç ve iltifât göstermek (بش له) (لقيته فبش بي).

[fl.] *يُبْشُ، إبْشاشٌ* :أُبْشَ (yerin) nebâtını bitmek veya birbirine sarmaşmak: (أبشت الأرض).

[sıf.] *بَاشٌ، بَشُوْشٌ، بَشَانٌ، بَشَانٌ* :بَشَّ (Bash, Bashuush, Bashaan, Bashaan) Güler yüzlü, nâzik, mültefit. – (رجل هش بش), güler yüzlü ve nâzik adam.

[iz.] *بَشِيْشٌ* :بَشِيْشَ (Yüz, çehre).

[is.] *بَشِيْشَةٌ* :بَشِيْشَتَ (Açrjbt leh Bashiشتي).

[sıf.] *أَبْشٌ* :أَبْشَ ("أبش" maddesinde fikrasına n.)

[ft.] *أَبْشَطُ، يُبْشِطُ، إبْشَاطٌ* :بَشِطَ ve:

[ft.] *يُبْشِطُ، تَبْشِطٌ* :بَشِطَ (Abashu, Bashu, Bashu) Ta'cîl etmek, çabuk olmak: (أبسط الرجل، بشط يا رجل). (lügat-i 'Irâkiyye-i gayr-i fasîhadır. Lügat-i 'âmmiyyede keyf ve neş'e ile oturmak ma'nâsıyla müsta'mel olan neş'e ile oturmak ma'nâsıyla müsta'mel olan تبشيط lafzı ise تبسيط galatı olsa gerektir.)

[fl 4.] 1. Acı ve sert olup boğaz yakmak: *يَبْسَعُ، بَسَعٌ، بَسَاعَةٌ* :بَشَعَ (بشع الطعام). 2. (nehirin yatağı) suya dar gelip su taşmak: (بشع الوادي). 3. Mahal dar gelmek: (بشع الوادي بالناس). 4. Becerememek, 'âciz kalmak: (بشع فلان بالأمر).

[ft.] *يُبْسَعُ، إبْشَاعٌ* :أَبْسَعَ (acı ta'âm veya sert bir şey) boğaz yakmak, boğazı sıkmak: (أبشعني) (الطعام).

[ft.] ve: *يُبْسَعُ، إبْشَاعٌ* :إِبْسَعَ

[ft.] *يَسْتَبْسَعُ، اسْتَبْسَعٌ* :اسْتَبْسَعَ Bir şeyin ta'mını acı ve yakıcı yahut sert bulmak veya böyle 'ad etmek: (استبسع الطعام).

[sıf.] *بَشِعَةٌ* :s:بَشِعَ 1. Acı, yakıcı, sert: (بشع طعام). 2. Dişlerini temiz tutmamaktan ağız fenâ kokan: (بشع رجل). 3. Dâ'imâ acı ve yakıcı şeyler yiyen. 4. Kötü ahlâklı, bed-hûy: (بشع رجل). 5. Hilkatene yakışıksız ve çirkin: (بشع رجل). 6. Yüzü gülmez, türş-rû, (عبوس الوجه). 7. Sert: (لباس). 8. Dügümleri çok (ağaç): (خشبة بشعة).

[sıf.] *بَشِيعٌ* :بَشِيعَ (بشع طعام). Acı ve boğaz yakıcı:

2. Acı, sert: (كلام بشيع).

[fch.] *يُبْسَعُ، بَسَعٌ* :بَشِعَ (بشع) İnce yer yağmurla ıslanmak: (بشغت الأرض) (gibi).

[ft.] *يُبْسَعُ، إبْشَاعٌ* :أَبْسَعَ (بشع) İnce yer yağmurla ıslanmak: (أبشع الله الأرض) (gibi).

[is.] *بَشِيعَةٌ* :بَشِيعَتَ (Bashiעת) İnce yağmur. (gibi).

[fl 2, 4.] 1. *بَشِيقٌ، يَبْشِيقُ، بَشِيقٌ ve يَبْشِيقُ* :بَشِيقَ (Bashiqa) Değneklerle urmak: (بشقه بالعصا). 2. Dik dik bakmak. (Sahîh-ı Buhârî'nin istiskâ hadîsinde (بشق المسافر) ta'bîrinin birkaç sûretle te'vîline çalışılmış ise de, bunun aslı (بشق) ve yahut (بشق) veya (مشق) olmak ihtimâlî ağılebirdir.)

[iz.] *بَاشِقٌ* :بَاشِقَ ("باش" maddesine n.)

بَشَكَ [ft 1, 2.] 1. (bir işi) çabuk ve fenâ yapmak, üstün körü iş görmek: (بشك في عمله). 2. Seyrek seyrek ve fenâ dikmek, iliştirivermek: (بشك الثوب). – (mec.) (بشك الكذب), yalan uydurmak. 3. Kesmek: (بشكه), onu kesti. 4. (devenin ayağı bağını) çözmek: (بشك عقال البعير). 5. Katmak, karıştırmak: (بشكه فيه). 6. (hayvânâtı) çabuk sürmek: (بشك الدابة). - [fl.] 7. Sür'atle yürümek, koşmak: (بشك الرجل). 8. Yalan söylemek: (بشك الرجل). (بشك الكذب) ta'bîrinden muhtasardır.)

بَشَكَ [fl 4.] (hayvân) ayaklarını tez tez ve hafif bir sûretle atarak veya tırnak uçları üzere seğirterek yürümek: (بشك الفرس).

بَشَكَ [fl.] 1. Yalan söylemek: (ابتشك فلان). 2. Kesilmek, munkatî olmak. – (mec.) (ابتشك سلاه), şiddetli mihnete uğradı. - [ft.] 3. (birinin) ırz ve nâmûsuna dokunmak: (ابتشك عرضه).

بَشَاكَ [sıf.] Yalancı, kezzâb.

بَشَكِي [sıfs.] Eli çabuk becerikli ve hamarat (kadın): (امرأة بشكى اليمين والعمل).

بَشَكَانِي [sıf.] Arab olduğu hâlde iyi Arabî bilmez ahmak (adam): (هو بشكاني).

بَشَكِيرُ [iz.] (Farisiden me'hûz lûgat-i 'âmmiyyedir) pişkîr.

بَشَمَ [fl 4.] 1. Hazımsızlığa uğramak, mi'de bozulmak: (بشم الصبي من كثرة اللبن). 2. (bir şeyden) bıkip usanmak, gınâ gelmek: (بشمت منه).

بَشَمَ [ft.] Hazımsızlığa uğratmak, mi'desini bozmak: (أبشمه الطعام).

بَشَمَ [ft.] (Lûgat-i müvellede-i 'âmmiyye ve yahut basmak lafzı Türkîsinden galat) çiviye perçem etmek: (بشم المسمار).

بَشَامُ [iz.] Kokusu güzel bir küçük ağaç ki dallarından misvâk yapılır, yaprağıyla saç boyanır ve tanelerinden belesân yağı çıkarılır. Hicâz'da hasıl olur.

بَشِيمٌ [sıf.] 1. hazımsızlığa uğramış, midesi bozulmuş. 2. Bıkmış, usanmış.

بَشِمَاطٌ [iz.] (Türkçeden me'hûz) peksimâd.

بَشَنَةٌ [is.] Bir nev' darı.

بَشْنِينٌ [iz.] Nilüfer. (Mısır'da عرائس النيل derler). – (بشنين الخنزير والبشنين العربي), mâ'î nilüfer.

بَشِينٌ (Lûgat-i 'âmmiyyede Türkçeden me'hûz) peşin.

بَشَا [fl 1.] İyi hûylu ve güzel tabî'atlı olmak: (بشا الرجل).

بَشَبَصٌ [fl. d.] 1. (köpek) kuyruğunu sallayarak yaltaklanmak: (بصبص الكلب). (yeni doğmuş köpek yavrusu) gözlerini açmak: (بصبص الجرو). 3. (yer) ilk nebâtâtını

çıkarmak. 4. (suya giden deve) süratle yürümek: (بصبصت الإبل).

يَبْصِبُ، تَبْصِبُ، تَبْصِبُ [fl. td.] (köpek) kuyruğunu sallayarak yaltaklanmak: (تبصيص الكلب). 2. (insân) alçakça yaltaklanmak, temelluk etmek: (تبصيص الرجل).

بَصَابُ: [sıf.] 1. Yürümekte çok cid ve cehd eden (deve) ve devenin böyle yürüyüşüyle olunan gece seferi: (قرب بصباص). 2. İnce yapılı ve serî yürüyüşlü deve: (بعير بصباص). - [iz.] 3. Ekmek. 4. Süt. 5. Az mikdârda su: (سقاني بصباصاً). 6. Yaban fâresi kuyruğu gibi yerde kalan ot sapı.

بُصَابُ: [sıf.] Hurma dorusu (at): (كميت بصايب). (بصايب).

بَصِرُ، بَصُرُ، بَصُرُ [ft 4.] ve:

بَصُرُ، بَصُرُ، بَصُرُ [ft 5.] 1. Görmek: (بصر). 2. Anlamak, bilmek, öğrenmek: (به بصر).

بَصِرُ، بَصِرُ، بَصِرُ [ft 1.] 1. (iki sahtiyânı) uç uca dikmek: (بصر الأديمين). 2. Kesmek, kat etmek: (بصر الشيء).

بَصِرُ، بَصِرُ، بَصِرُ [ft.] 1. Görmek: (أبصر). 2. Bakmak, dikkatle nazar etmek: (أبصرته). 3. Bilmek, anlamak, öğrenmek: (أبصره). 4. (birini) görür etmek, gördürmek: (أبصر فلاناً). - [fl.] 5. Basra'ya varmak: (أبصر الرجل).

بَصِرُ، بَصِرُ، بَصِرُ [ft.] 1. Kesmek, kat etmek: (بصر الشيء). 2. (birine) bir şeyin hakîkatini anlatmak: (بصره الأمر). 3. (eti) mafsallarında kesip

‘uzuv ‘uzuv ayırmak: (اللحم بصر). 4. Birinin başını kesmek: (بصر رأسه). 5. (okun tüylerine) kan sürmek: (بصر السهم). - [fl.] 6. Basra'ya gitmek: (بصر الرجل). 7. (köpek yavrusu) gözlerini açmak: (بصر الجرو).

بَصِرُ، بَصِرُ، بَصِرُ [fş.] 1. (iki kişi) hangisi evvel görecekti diye bir şeye bakışmak: (باصرا). - [ft.] 2. Dikkatle bakmak, mu'âyene etmek: (باصره).

بَصِرُ، بَصِرُ، بَصِرُ [ft.] 1. Görebilmek için dikkatle bakmak: (تبصر الشيء). 2. İyice te'emmül ve mülâhaza etmek, nazar-ı im'ânla bakmak: (تبصره). 3. Tamâmıyla anlamak, künhüne varmak.

بَصِرُ، بَصِرُ، بَصِرُ [fş.] 1. (iki kişi) hangisi evvel görebilir diye bir şeye bakışmak: (تباصروا). 2. Birbirlerine bakmak: (تباصروا). - [fl.] 3. İyi görmek veya iyi anlayıp bilmek iddi'asında bulunmak: (تباصر الرجل).

بَصِرُ، بَصِرُ، بَصِرُ [ft.] 1. (Bir şeyi) vâzih ve 'ayân etmeğe çalışmak: (استبصره). 2. İyice te'emmül ve mülâhaza etmek. - [fl.] 3. Vâzih ve 'ayân olmak: (استبصر الشيء).

بَصِرُ، بَصِرُ، بَصِرُ [iz.] 1. Görüş, görmek hâssası. 2. Göz, çeşm, 'ayn: "كن كلمح بالبصر". 3. Biliş, 'ilm, fehmi, idrâk. 4. Kalble görüp anlayış, yürek gözü.

بَصِرُ، بَصِرُ، بَصِرُ [iz.] Deri, cild.

*بَصْرٌ: [iz.] Kalın ve ağır taş.

*بُصْرٌ: [iz.] 1. Taraf, cânib. 2. Uç, kenar. 3. Kabuk, kıvr. 4. Pamuk, kutn. (Fıkrateyn-i ânifeteyne de n.)

*بَصْرَةٌ: [is.] 1. Yağlı toprak. 2. Küfeki taşı. (Irâk'taki meşhûr Basra Şehrinin vech-i tesmiyesi budur.) - [t.] (البصرتان), Basra ile Kûfe Şehirleri.

*بُصْرَةٌ: [is.] 1. Toprağı kırmızı ve münbit yer. 2. Az süt bakiyesi.

*بَاصِرٌ: [sıf.] 1. Görücü, bakıcı. 2. İyi gören. (Mübâlağa için lemh ve nazar gibi kelimâta vasf olur:) (لأرينك لمحا باصراً).

*بَاصِرٌ: [iz.] Küçük havut ve kaltak ağacı.

*بَاصِرَةٌ: [is.] 1. Göz, 'ayn, çeşm. 2. Görünen şey: (خير الغداء بواكره وخير العشاء) (بواصره), yani karanlık basmadan yenip görünen ta'âmlar.

*بَاصِرٌ: [is.] 1. Et, lahm. 2. Küçük deve palanı. 3. (باسور) yeine lügattir.

*بَاصِرٌ: [sıf.] 1. Gören, görücü, bînâ: (رجل بصير). 2. Bilen, 'âlim, dâna. 3. Vukûf ve ma'lûmât sâhibi, haberdâr: (فلان بصير بالتجارة), ticârette vukûf ve ma'lûmâtı vardır.

*بَاصِرٌ: [iz.] Köpek, kelb: (يجتنب ماء البصير), köpeğin burnunu sokup içtiği sudan ictinâb olunur.

*بَاصِرٌ: [is.] 1. Bir şeyin künhüne varıp hakikatini biliş, kalb gözleriyle görüş: "أدعوا إلى الله على بصيرة". 2. Fıtnat, ferâset. Mübâlağa tarîkıyla: (له فراسة ذات بصيرة) dahi denilir. 3. Hücçet, delîl, burhân: (هو بصيرتي عليه), bu benim ona karşı hücçetimdir; "بل الإنسان على نفسه بصيرة". 4. Şâhid, güvâh. 5. Medâr-ı 'ibret olan şey, 'ibret alınacak iş: (أما لك بصيرة فيه). 6. Çadırın iki bölüğü arasına asılan perdeki oradan dâhilden hârice ve hâricdan dâhile bakılır. 7. Evin iki bölüğü arasındaki aralık. 8. Yaralanmış şikârın ne tarafa gittiğine delâlet eden kanın izi. 9. Bikri izâle olunan kızdaki akan kan. 10. Kalkan, siper. 11. Zırh, cevşen. (Bunların vech-i tesmiyeleri leme'ânlarıdır.)

*تَبَصَّرَةٌ: [is.] İnsânın ferâsetini artırığ mâhiyyet-i eşyâyı anlamağa âlet olan kuvvet.

*بُوصِيرٌ: [iz.] Sığır kuyruğu (nebât).

*مُبَصِّرٌ: [sıf.] 1. Gören, bilen. 2. Gösteren, bildiren, görmeğe âlet ve vâsıta olan: "هو الذي جعل لكم الليل لتسكنوا فيه والنهار مبصراً". 3. Vâzıh, 'âyân âşikâr: "وجعلنا آية النهار مبصرة". 4. Esvâbın ve sözün ve meşy ve hareketin ortası, mu'tedili: (ثوب مبصر، منطق). 5. Çadırın iki bölüğü aralığına perde asan (hayme-nişîn). - [iz.] 6. (mu'arref olarak) (المبصر) arslan.

*مُبَصَّرٌ: [iz.] Vâzıh delîl ve hücçet.

مَبْصَرَةٌ: [is.] Şübhe ve tereddüde mahal bırakmayan vâzih vebedîhî delîl ve hüccet.

بَصَّ: [fl 2.] 1. Parlamak, parlatmak, yıldırımak: (بص الشيء). 2. (su) sızmak: (بص الماء). - [ft.] 3. Pek az şey vermek: (بص لي بيسير), bana pek az şey verdi.

أَبْصَّ: [fl.] (su) sızmak: (بص الماء). 2. (toprak) yeni ot çıkarmağa başlamak: (أبصت الأرض).

بَصَّصَ: [fl.] 1. (yer) henüz nebâtât çıkarmağa başlamak: (بصصت الأرض). 2. (köpek eniği) gözlerini açmak: (بصص الجرو).

تَبَصَّصَ: [fl.] Parıl parıl parlamak: (تبصص الشيء).

أَخَذَهُ: [iz.] 1. Titreme, ra'şe, lerze: (أخذه). 2. Sayı, 'aded. (Ekseriyâ حصيص حصيص kelimesine itbâ'en kullanılır: (حصيصهم وبصيصهم) كذا), 'adedleri şu kadedir. (Masdariyyet ma'naları için re's-i mâddeye n.)

بَصَّصَ: [sıf.] *بَصَّصَ: cem: بَصَّصَ: s: *بَصَّصَ: Teftîş ve tecessüs eden.

بَصَّصَ: [is.] Göz, 'ayn. (Vech-i tesmiyesi parlaklığıdır.)

بَصَّةٌ: [is.] (Lügat-i müvellede yahut بصوة muharrefi) 1. kığılıcım. 2. Yanmış kömür, kor.

بَصَّطَ: [iz.] (بسط) yerine lügattir. ("بسط" mâddesine n.)

بَصَّعَ: [ft 3.] 1. Toplamak, devşirmek, cem' etmek: (بصع الشيء). - [fl.] 2. Akmak, seyelân etmek: (بصع الماء).

تَبَّصَّعَ: [fl.] Kılıların kökünden azar azar ter sızmak: (تبصع العرق). (Doğrusu تبضع olduğu maznûndur.)

بَضَعُ: [iz.] 1. Pek dar su harkı. 2. Şehâdet parmağıyla orta parmağın arası.

بَضَعُ: [iz.] Geceden bir mikdâr: (مضى بضع). (من الليل gibi).

بُصِّعَ: [sıf.] Kılıların kökünden sızan (ter).

بُصِّعَ: cem: بَصَّعَ: s: أَبْصَعُونَ: [sıf.] 1. Ahmak, ebleh. 2. Cemî', hep. (Bu dahi "بتع" lâfzına itbâ' edilir. "بتع" mâddesinde "أبتع" fikrasına n.)

بَصَّقَ: [fl 1.] 1. Tükürmek: (بصق الرجل). - [ft.] 2. (gebe koyunu) sağmak: (بصق الشاة).

أَبْصَقَ: [fl.] (dişi deve) doğurmazdan memesine süt getirmek: (أبصقت الناقة).

بُصِّقَ: [iz.] 1. Tükürük. (بصق ve بزاز gibi). 2. Bir cins hurma ağacı. 3. Hâs ve güzîde deve. (Müfrediyle cem'i birdir.)

بُصِّقَ: 1. Ay köpüğü dedikleri beyaz ve bâdem şeklinde bir nev' sünger taşıdır ki diyâr-ı Arabda bulunur. 2. Beyaz taş, ak sümâkî.

بَصْفَةٌ: *cem: *بِصَاقٌ [is.] Yüksek kara taşlık.

بِصُوقٌ: [sıf.] Sütü pek az olan (koyun ve keçi).

بِصَلٌ: *fr: *بِصَلَةٌ [icz.] 1. Soğan. 2. Harbda başa konan tuğluk. (بصل الذئب،) – (بصل الحديد) mürâdifi). – (بصل الحية، بصل الزير، بصل العنصل، بصل الفار، بصل الحية envâ'ı. – (بصل القي)، pek yakıcı bir nev' küçük soğan.

بِصَلٌ: *ft. [ft.] ve: *بِصَلٌ، *تَبْصِيلٌ: *بِصَلٌ:

بِصَلٌ: *ft. [ft.] 1. Soyup soğana çevirmek: (بصله من ثيابه وتبصله). 2. Birinden çok şeyler istemek, soymak: (بصلوه، تبصلوه).

مُتَبَصِّلٌ: [sıf.] Soğan gibi kat kat kabuklu veya bu şekilde olan (kabuk): (قشر متبصل).

بِصَلِيَّةٌ: [is.] Soğan yahnisi, soğanlı et yemeği.

بُصْمٌ: [iz.] 1. Serçe parmağıyla adsız parmağın uçları arasındaki mesâfe. 2. Kalınlık, gılzat: (ثوب ذو بصم).

Serçe parmağından başlayarak her iki parmağın arasındaki aralık ve mesâfelerin isimleri bervech-i âtidir: (بصم، عتب، رتب، قتر) (yani sere). Bütün parmakların arasına yani karışa da (شبر) derler.

بِصَمٌ: *ft. [ft.] (Türkçeden me'hûz lügat-i 'âmmiyye) basmak, tab' etmek.

بِصِمٌ: [sıf.] (Türkçeden me'hûz lügat-i 'âmmiyye) basmacı, tâbi'.

مَبْصُومٌ: [sıf.] (Türkçeden me'hûz lügat-i 'âmmiyye) basılmış, matbû'.

بِصْمَةٌ: [is.] (Türkçeden me'hûz lügat-i 'âmmiyye) basma.

بِصْنٌ: *iz. [iz.] *بِصَانَاتٌ، *أَبْصِنَةٌ cem: *بِصَانٌ، *بِصَانٌ: *Bismânât, Rebî'u'l-âhirin ism-i kadîmidir.

بِصَا: *Aslı بِصَوٌ (بِصَوٌ) [ft 1.] Medyûnun deyne karşı bütün mâ-mülkünü zapt etmek.

بِصَا: *ft. [ft.] *بِصَا، *بِصَاءٌ: *Bisâ, Hâdim etmek. (خصاه وبصاه، خصاه) (fi'line itbâ'en kullanılır: (خصاه، الله وبصاه ولساه), bed-du'âdır.

بِصِيٌّ: [sıf.] Hâdim. (خصى sıfatına itbâ' olunur: (خصى بصى).

بِصُوءَةٌ: [is.] Köl içinde kığılcım ve kor: (ما في الرماد بصوة). (Lügat-i 'âmmiyyede بصة denilir.)

بِضْبِضٌ: [sıf.] Kavî, zorlu: (رجل بضابض).

بِضْبَاضٌ: [iz.] Mantar. (مürâdifi).

بِضْبَاضَةٌ: [sıfs.] Teni ve cildi ter ve taze ve nâzik ve tombulca: (جارية بضباضة). (بضة) mürâdifi.)

بِضْرٌ: [iz.] İnâs âlet-i tenâsülinin dilciği, dılak. (بضر gibi).

بِضْرٌ: (مضر) lafzıyla itbâ' olunup mansûb olarak (بضراً مضرراً) ta'bîrinde kullanılır ki hedren

yani intikâmsız, mücâzâtsiz ve diyetsiz demektir: (ذهب دمه بضرأ مضرأ).

بِضْرَةٌ [is.] Bir şeyin hedr ve bâtil olması, bir cürmün cezâsız intikâmsız ve diyetsiz kalması.

بِضٌّ [fl 2.] 1. (su) azar azar akmak: (بض الماء). 2. Taş suyu sızdırmak: (بض الحجر). – (ما يبيض حجره). eli pek sıkıdır. Vefret-i buhuldan kinâye meseldir. - [ft.] 3. Az şey veya azar azar vermek: (بض له). 4. (saza) düzen vermek: (بض أوتار العود).

بَيِّضٌ، يَبِيضُ، (بَضَضَ ve بَضَضَ) *بِضٌّ [Aslı] *بِضٌّ [fl 4, 2.] (insânın) teni yumuşak ve cildi ince ve nâzik ve tombulca olmak: (بضت) (الجارية).

بِضٌّ [ft.] *بِضٌّ، إِبْضاضٌ *بِضٌّ: (أبض له).

بِضٌّ [fl.] *بِضٌّ، تَبْيِضٌ *بِضٌّ: (بضض الشيء).

بِضٌّ [ft.] *بِضٌّ، تَبْيِضٌ *بِضٌّ: (تبيضت حقي منه). (بضضت حقي منه).

بِضٌّ [ft.] *بِضٌّ، إِبْضاضٌ *بِضٌّ: (بضضت نفسي له). 1. İhtiyâc ve ızdırâb sebebiyle birinin yanında kendini tezlil etmek: (بضضت نفسي له). 2. Kökünden koparmak, sökmek, istîsâl etmek: (بضضت القوم).

بِضٌّ *بِضٌّ [sıf.] Teni ter ve taze ve nâzik derisi yumuşak ve tombulca: (غلام بض،) (جارية بضة). (Masdariyyet ma'nâsı için re's-i mâddeye n.)

بِضٌّ [iz. s.] Ekşi süt: (شربت بضاً،) (بضة).

بِضٌّ [iz.] Red ile cevâb makâmında dudakla veya dili damağa çatlama ile oluşan işâret. (مض ve بض ve بيض ve مبيض) derler: (ما علمك أهلك إلا مضاً وبضاً وبيضاً وميضاً)، yani yalnız olmaz demesini bilirsin.

بِضٌّ [is.] Teni ter ve taze ve cildi yumuşak nâzik beden ve tombulca (امرأة باضة، بضاضة، بضاضة) (kadın, kız).

بِضٌّ [is.] 1. Az mikdârda su: (ما في) (السقاء بضاضة). 2. Cüz'î yağmur: (ما وقع العام إلا) (بضاضة)، bu sene pek az yağmur yağdı. 3. Mâl, mülk: (هوله بضاضة).

بِضٌّ [is.] Az mikdârda su. (بضاضة gibi).

بِضٌّ [iz.] Az su: (في الحوض بضض).

بِضٌّ [iz.] Mantar. (كمأة) (بضاض).

بِضٌّ [sıf.] Suyu azar azar nebe'ân eden (kuyu): (بئر بضوض).

بِضٌّ [iz.] Islaklık, yaşartı: (ما في البئر) (باضوض).

*بَضَعُ [ft 3.] 1. Kesmek, kat' etmek. 2. Yarmak, şak etmek: (بضعه). 3. (eti) ufak ufak doğramak: (بضع اللحم). 4. Karı almak, tezevvüc etmek: (بضع المرأة). 5. Cimâ' etmek: (بضع الجارية). 6. Beyân etmek, anlatmak: (بضعه بالكلام). - [fl.] 7. Açık ve vâzih olmak: (بضع الكلام). 8. (gözyaşı) kirpiklerde dolup akmamak: (بضع الدمع).

*بَضَعُ [ft 3.] 1. Anlamak, fehm etmek: (بضع الكلام). 2. (adam) verdiği emrin icrâ olunmadığını görmekte usanıp fütûr getirmek: (بضعت منه).

*بَضَعُ [fl 3.] 1. Suyu kanmak: (بضعت من الماء). 2. (mec.) bıkmak, usanmak, gınâ gelmek: (بضعت منه).

*بَضَعُ [ft.] 1. Beyân ve îzâh etmek, anlatmak: (أبضعه الكلام). 2. Evlendirmek, tezvîc etmek: (أبضع المرأة). 3. Bir şeyi bizâ'a ve sermâye etmek: (أبضع الشيء). 4. (su) kandırmak, irvâ etmek: (أبضعه الماء). 5. Sü'âle cevâb-ı şâfi vermek: (أبضعه عن المسألة).

*بَضَعُ [ft.] Kesmek, doğramak: (بضع الشيء).

*بَضَعُ [ft.] Cimâ' etmek: (باضع المرأة).

*بَضَعُ [fl.] Kıl köklerinden ter sızmak: (تبضع العرق). (تبضع dahi denilirse de esahhî dad iledir).

*بَيِّنُضَعُ [fl.] Belli ve vâzih olmak: (ابتضع الشيء).

*يَبْنُضَعُ [fl.] Kesilmek, munkatî' olmak: (ابتضع الشيء).

*يَسْتَبْضَعُ [ft.] (bir mâlî) sermâye edinmek, sermâye ittihâz etmek: (استبضع المال).

*أَبْضَاعُ [iz.] 1. Cimâ'. 2. Kadının âlet-i tenâsüliyyesi. 3. 'Akd-ı nikâh, tezevvüc. 4. Mehr, kâbîn. 5. (zıddiyetle) talâk, tatlîk.

*بَضْعُ [iz.] 1. Bir gecenin bir bölümü, bir mikdârı: (مضى بضع من الليل). 2. Kûsûr, 'aşarâtan evvel vaz' olunarak mübhem ve gayr-i mu'ayyen bir 'aded beyân eder. Binâ'en 'aleyh esmâ-ı a'dâd gibi müzekkeri (ة) ile ve mü'ennesi (ة)'siz olur: (بضعة وعشرون رجلاً), yigirmi kûsûr, yigirmi şu kadar adam; (بضع وخمسون امرأة), elli şu kadar kadın; "صلاة الجماعة تفضل صلاة الفذ ببضع" "والايمان بضعة وسبعون شعبة". Müzekker olarak (بضعة) isti'mâli (شعبة) kelimesinin nev' ile te'vîline mebnîdir. Mümeyyiz mahzûf olduğu vakit tezkîri ve te'nîsi câ'izdir. Yüzden yukarıya (الف ونيف), (مائة ونيف), (نصف) denilir.

*بَضْعُ [is.] Parça, dilim.

*بَضَعَةُ [sıf.] 1. Keskin: (سيف). 2. Hâzım, hoşguvâr, haff: (ماء باضع). - [iz.]

3. Deve tellâlı. 4. Kabîle halkının eşyâsı celb ve nakl etmeği ta'ahhüd eden adam.

بِاضِعَةٌ: *cem: *بِوَأِضِعُ [is.] 1. Derisi ve eti yarılıp kan çıkan ve ancak kanı akmayan baş yarığı. 2. Koyun ve keçi sürüsü yahut sürüden ayrılmış bir bölüğü.

بِضِيعٌ: *cem: *بِضُوعٌ [iz.] 1. Et, lahm. 2. Ada, cezîre. 3. Ter, 'arak. 4. Ortak, şerîk. - [sıf.] 5. Hâzım, hoşguvâr, hafif: (ماء بضيع).

بِضِيعَةٌ: [is.] Yedek deve ve yahut eşyâ ve zahîre getirmeğe gidenlerin eşyâyı yükletmek için götürdükleri boş deve.

بِضَاعَةٌ: *cem: *بِضَاعُ [is.] Sermâye.

أَبْضَعُ: [sıf.] Nahîf, arık, lâğar.

مِبْضَعٌ: *cem: *مِبْضَاعُ [iz.] Nişter. (mişrat).

مُسْتَبْضِعٌ: [sıf.] Alıp satan, ticâret eden: (كمستبضع تمر إلى هجر) hurma kesretiyle meşhûr olan (Hecer)'e hurma götürüp satmak isteyen adam gibi. (dm.).

مَبْضُوعَةٌ: [is.] Yay, kavs, kemân.

بِضَاكٌ: *بِضَاكٌ, *بِضَاكٌ [ft 2.] Kesmek, kat' etmek: (لا يبضك الله يده).

بِاضَاكٌ: [sıf.] ve:

بِضُوكٌ: [sıf.] Pek keskin, (سيف باضك, سيف) (بضوك).

بِضَمٌ: *بِضَمٌ, *بِضَمٌ [fl 1.] 1. (ekin) başak bağlamak: (بضم الزرع). 2. Başağın taneleri irileşip pekleşmek: (بضم الحب).

بِضَمٌ: [iz.] 1. Rûh, nefis: (كريم البضم). 2. Henüz büyümeğe başlamış başak.

بِطُوءٌ: *بِطُوءٌ, *بِطُوءٌ [fl 5.] Gecikmek, geç kalmak, oyalanıp eğlenmek: (بطو الرجل).

أَبْطَأُ: *أَبْطَأُ, *أَبْطَأُ [fl.] 1. Gecikmek, geç kalmak, oyalanıp eğlenmek: (أبطأ الرجل). 2. Hayvânı ağır yürümek, ağır sürmek: (أبطأ القوم). - [ft.] 3. Geciktirmek, 'avk ve te'hîr etmek: (ما أبطأ بك).

تَبْطِئُ: *تَبْطِئُ, *تَبْطِئُ [ft.] Geciktirmek, alıkoymak, te'hîr etmek: (بطأ عليه بالأمر).

تَبْطِئُ: *تَبْطِئُ, *تَبْطِئُ [ft.] 'Avk ve te'hîr etmek.

تَبْطِئُ: *تَبْطِئُ, *تَبْطِئُ [fl.] ve:

تَبْطِئُ: *تَبْطِئُ, *تَبْطِئُ [fl.] Gecikmek, geç kalmak.

إِسْتَبْطَأُ: *إِسْتَبْطَأُ, *إِسْتَبْطَأُ [ft.] (birinin) geç kaldığına zâhib olmak, (birine) geç kaldın demek: (استبظأه).

بِطُوءٌ: *بِطُوءٌ, *بِطُوءٌ [iz.] Gecikme, 'avk, te'ehhur, te'hîr.

بِطُوءٌ: *بِطُوءٌ, *بِطُوءٌ [iz.] (Beni Yerbû' lügatinde) dehr. - [zz.] (mansûb olarak) ededî, ebede'd-

dehr: (لم أفعله بطف، بطأى يا هذا), ebedî yapmam, bir daha yapmam.

بَطَّانٌ * [if.] Ne çok gecikti, ne kadar geç kaldı: (بطَّانٌ ذا خروجاً), çıkması ne kadar gecikti!

بِطِيءٌ * [sif.] Geciken, geç kalan, oyalanan.

بَطَّبَ * [fl. d.] 1. (kaz) ötmek. 2. (kaz) suyun içinde çırpınmak: (بَطَّبَ البط). 3. (mec.) za'îfu'r-re'y ve tedbîrsiz olmak: (الرجل بطب).

بِطْبَاطٌ * [iz.] (عصا الراعي) daha denilen bir nev' nebât.

مُبْطِطَةٌ * [is.] Keklik.

أَرْضٌ مُتَبَطِّطَةٌ * [sifs.] Pek uzak (yer): (أرض متببططة).

بَطَّحَ * [ft 3.] 1. Yüzüstü yere sermek, yüzüstüne düşürmek: (بطحه). - [ch.] 2. Hummâdan tahaddüs olan ve zâtu'l-cenbin bir nev'i olan bir sâ'm marazına benzeyen battâh 'illetine dûçâr olmak.

بَطَّحَ * [ft.] Çakıl taşı düşetmek: (كان عمر رضه أول من بطح المسجد).

بَطَّحَ * [fl.] 1. (su) vâsi' bir derenin içinde yayılmak. 2. Genişlenmek, tevessu' etmek.

بَطَّحَ * [fmt.] 1. Yüzüstüne düşmek, yüzü koyu kıyılmak. 2. (dere) bollanmak, tevessu' etmek.

بَطَّحَ * [iz.] (kurrâ' 'inde) imâle. (Masdariyyet ma'nâsı için re's-i mâddeye n.)

بَطَّحَ * [iz.] Zemini çakıl ve kumdan 'ibâret geniş vâdi veya sel deresi.

بَطْحَةٌ * [is.] 1. Boy, kâmet: (هو بطحة رجل), bir adam boyudur. 2. Mesâfe: (بينهما بطحة بعيدة).

بَطْحَةٌ * [is.] Haslet, seciye.

بَطَّحَ * [sif.] Yüzüstüne yatmış, yüzü koyu serilmiş.

بَطَّحَ * [iz.] Hummâdan tahaddüs eden ve zâtu'l-cenbin bir nev'i olan bir sâ'm marazına benzer bir 'illet.

بَطَّحِيٌّ * [sif.] Fıkra-ı ânifeyede beyân olunan battâh 'illetine mübtrlâ.

بَطَّحَ * [iz.] Zemini çakıl ve kumdan 'ibâret geniş vâdi veya sel deresi.

بَطَّحَ * [sif.] Geniş, vâsi': (كانت كمام الصحابة بطحاً).

بَطَّحَاءٌ * [is.] Zemini çakıl ve kumdan 'ibâret geniş vâdi. (بطح ve أبطح gibi. Fi'l-asl أبطح sıfat ve بطحاء onun mü'ennesi ise de, ism gibi isti'mâl olunurlar. Mekke-i Mükerrreme'ye dahi 'alem olmuştur.)

بَطِيحَةٌ: [is.] 1. Zemini çakıl ve kumdan 'ibâret vâsi' dere. 2. Durgun su, bataklık. (Başlıca Basra ile Vâsıt arasındaki bataklıklara 'alem olmuştur.)

مُنْبَطِحٌ: [sıf.] Alçak ve geniş (yer).

بَطَخَ: [ft 1.] Yalamak: (بطخ الشيء).

إِبْطَخَ: [fl.] Kavunu çok olmak: (أبطخ القوم).

تَبَطَّخَ: [fl.] Kavunu karpuz yemek: (تبطخ زيد).

بِاطَخَ: [sıf.] Yalancı. – (باطخ الماء), ahmak, budala.

بَطِيخَةٌ: [iciz.] 1. Kavun. 2. Kavun karpuz, bostan. – (بطيخ هندي، بطيخ شامي، بطيخ رقي). – (بطيخ هندي) dahi lügattir. Lügat-i 'âmniyyede Bâ'nın fethiyle ve Hicâz lüğatinde Tâ'nın takdîmiyle (طبيخ) denir.

مَبْطُخَةٌ: [is.] Kavunu karpuz tarlası, bostan tarlası.

بَطِيخَةٌ: [sıf. cem.] İri, büyük cüsseli: (رجل بطيخة، إبل بطيخة).

بُطَاخِيٌّ: [sıf.] İri cüsseli: (رجل بطاخي).

أَبْطَخَ: [sıf.] Kavunu karpuzu çok veya daha çok olan.

بَطَّرَ: [ft. 1, 2.] (çıban ve yarayı) yarmak, delmek: (بطر القرحة).

بَطَّرَ: [fl 4.] Pek ziyâde sevinmek. 2. Servet ve saman ve câh ve devletin kesretinden mest ve hayrân olmak, ne yapacağını şaşırarak: (بطر الرجل). 3. Câh ve devlet ve ni'metin temâdîsinden şımarıp azmak, tuğyân ve küfrân-ı ni'met etmek. 4. Hadd-ı zâtında müstahak-ı kerâhet olmayan bir şeye mekrûh nazarıyla bakmak, nâ-hak yere istikrâh etmek: (بطر الشيء). 5. Kibr ve ceberût sebebiyle hakkı kabûl etmemek: (بطر الحق), "الكبر بطر الحق".

إِبْطَارٌ: [ft.] 1. Medhûş ve hayrân etmek: (أبطره). 2. (câh ve servet) şımartıp azdırmak: (أبطره المال). 3. (birine) tâkatından ziyâde yük yükletip 'âciz bırakmak: (أبطره ذرعه); (لا تبطن صاحبك ذرعه), arkadaşına tâkatı mâ-fevkında bir teklîfte bulunma.

بَيَّطَرَ: [ft. md 2.] 1. (hayvânı) na'llamak. 2. (hayvânın) çıban ve yarasını yarmak, (hastalığına) mu'âlece etmek: (بيطر). – [fl.] 3. Na'lbentlik ve baytarlık etmek.

بَطَّرَ: [iz.] İhmâl, 'adem-i i'tibâr; (الحق بطر), hakka 'adem-i ri'âyet; (بطراً), ihmâl ve tekayyudsuzlukla.

بَطَّرَ: [iz.] Bâtil, hedr, bir katlin intikâmsız ve mücâzâtsiz kalması: (ذهب دمه بطراً), yani hedren. (مürâdifi بضره).

بَطِيرٌ: [sıf.] 1. (mef'ûl ma'nâsıyla) yarılmış, maşkûk. – [iz.] 2. (fâ'il ma'nâsıyla) na'lbent, baytar.

[is.] Patrîklik. *بَطْرِكِيَّةٌ، بَطْرِكِيَّةٌ* بَطْرَاكَةٌ

[is.] Patrîkhâne. *بَطْرِكْخَانَةٌ* بَطْرِكِيَّةٌ

[is.] *بَطْسٌ* بَطْسَةٌ *بطس* (İspanyolcadan me'hûz lûgat-i 'âmmiyye) harb veya tüccâr gemisi.

[ft 2, 1.] *بِطْشٌ، يَبِطْشُ، بَطْشٌ* بَطْشٌ 1. 'Unf ve şiddet ve satvetle yapışıp tutmak: (بطش به). - [fl.] 2. Hastalıktan ifâkat bulup ancak henüz pek za'îf ve dermânsız olmak, nekâhette bulunmak: (بطش من الحمى).

[ft.] *بِطْشٌ، بَطْشٌ، بَطْشٌ* بَطْشٌ 'Unf ve şiddetle yapışıp tutmak: (أبطشه) (بطش به) gibi.)

[ft.] *بِطْشٌ، مِبْطَاشَةٌ* بَطْشٌ 1. 'Unf ve şiddetle yapışıp tutmak: (باطشه). (باطش به وأبطشه) gibi). 2. Tutmak, girişmek, teşebbüs etmek: (باطش الأمر). - [fş.] 3. İki kişi güreşçiler gibi birbirini tutmak için ellerini uzatmak, el ele gelmek: (باطشا).

[fl.] *بِطْشٌ، تَبْطِشٌ، تَبْطِشٌ* بَطْشٌ (deve) ağır yük altında kımıldanmayacak bir hâle gelip ayaklarını sürükleyerek yürümek: (إن الركاب تبطش) (بأحمالها).

[iz.] *بَطْشٌ* 1. Şiddetle tutuş. 2. Kuvvet, şiddet, be's: (هو ذو بطش).

[is.] *بَطْشَةٌ* 1. Şiddetle tutuş. 2. Kuvvet, şiddet, be's. - (بطشة كبرى), rûz-ı cezâ.

[sıf.] *بَطْشٌ* بَطْشٌ Şiddet ve satvetle tutan, şedîdü'l-batş.

[iz.] *بِطَايِرَةٌ* cem: بَيْطَارٌ، بَيْطَرٌ، مُبَيْطَرٌ *بِيطَرٌ

1. Na'lbent. 2. Hayvânât tabîbî, baytar.

[iz.] 1. Terzi, hayyât. 2. Na'lbentlik, baytarlık.

[sıf.] *بِطْرِيرَةٌ* *s:* بَطْرِيرٌ 1. Herkesin yüzüne karşı bağırp çağırın. 2. Bağy ve dalâlette münhemik ve mütemâdî, gümrâh, dâl: (رجل بطرير).

[iz.] *بَوَاطِيرٌ* cem: بَاطُورٌ *باطور* (lûgat-i 'âmmiyyede) ince sazdan ma'mûl bir nev' hasîr.

[iz.] *بِطْرَاسَالِيُونٌ* *بِطْرَاسَالِيُونٌ* (Yunaniden me'hûz: Πετροσέλιον) taş kerevizi, yaban kerevizi.

[fl. td.] *تَبْطَرُقٌ، يَنْبَطَرُقُ، تَبْطَرُقٌ* بَطْرُقٌ 1. Ahmak olmak, re'y ve tedbîrden mahrûm olmak: (تبطرق الرجل). 2. Haşârı aygırın yürüyüşüyle yürümek: (هو يتبطرق).

بَطْرَاقٌ، بَطْرَاقِيٌّ، بَطْرَاقَةٌ بَطْرَاقٌ cem: بَطْرَاقِيٌّ *بطريق* [iz.] (Latineden me'hûz Patricius) 1. Eski Rûm 'askerinin kâ'idi, kumandanı. 2. Hîlekâr adam. 3. Vakâr ve 'azamet sâhibi, vakûr, müte'azzım adam. 4. Semiz kuş.

[sıf. iz.] بَطْرَاقِيٌّ: Pek uzun boylu adam.

[iz.] *بِطْرِكٌ* *بِطْرِكٌ* 1. Bitrîk gibi. (Mâdde-i ânifeyen.) 2. Mecûs tâ'ifesinin re'îsi.

[iz.] *بَطْرَايِكٌ، بَطْرَاكَةٌ* *cem:* بَطْرَايِكٌ (Yunaniden me'hûz Πατριάρχης) Rûm ve sâir-i cemâ'ât-ı nasrâniyye re'îs-i rûhânîsi, patrîk.

بَطَّ: *يُبِطُّ، بَطُّ* [ft.] 1. (yara ve çıbanı) yarmak, delmek: (بط الجرح). 2. (keseyi) yarmak: (الصرّة بط).

أَبَطَّ: *يُيْبِطُّ، إِبْطَاطٌ* [fl.] Bir tulum bal satın almak: (أبط الرجل).

بَطَّطَ: *يُيْبِطُّ، تَبْطِيطٌ* [fl.] 1. Kaz alıp satmak, kaz ticâreti etmek. 2. 'Aciz kalmak: (بطط الرجل).

بِطٌّ: *أوز* [ic.z.] Kaz. (بِطٌّ أوز). 2. Ördek. *fr: بطة* cem: *بُطُوْطٌ*

بِطَّةٌ: [is.] Bal ve yağ tulumu, meşinden bal ve yağ kabı.

مِبْطَّةٌ: [is.] Nişter (mişrat gibi).

بَطِيطٌ: [iz.] 1. 'Acîb ve garîb şey. 2. Yalan, kezip: (أتى بالبيطيط). 3. Konçsuz mest. 4. Musîbet, dâhiye: (رماه بالبيطيط).

بُطَائِطٌ: [sıf.] İri ve semiz (köpek yavrusu): (حطائط) lafzına itbâ' olunur: (جرو بطائط). (بطائط), iri ve semiz.

بُطَيْطَةٌ: [is.] (بطيطة musaggarıdır) ağaç kurdu (sürfe).

بَطَعٌ: *أَبْطَعٌ* [sıf.] Alttan ön dişleri düşük (adam): (رجل أبطع).

بَطَغٌ: *يَبْطَغُ، بَطَغٌ* [fl 4.] (بدغ) mürâdifidir (n. بدغ).

بَطِقٌ: *بَطَائِقُ* [is.] 1. Gözün iri ve geniş olan siyahı. 2. Eşyâ ve emti'a-ı ticâriyyeye 'aded ve mikdâr ya esmânını mübeyyin yapıştırılan kağıt, yafta. 3. Pusula, tezkere.

بَطَلٌ: *يَبْطُلُ، بَطْلٌ، بَطْلَانٌ، بَطُولٌ* [fl 1.] 1. Boşa gitmek, hebâ olmak. 2. Battâl olmak, hükümsüz kalmak. 3. Cezâsız ve intikâmsız kalmak, heder olmak.

بَطَّلَ: *يَبْطُلُ، بَطَالَةٌ* [fl 1.] 1. Hezli etmek, hezeliyyâta dâ'ir hikâye söylemek. 2. (işçi) işsiz kalmak, ta'til etmek: (بطل الأجير).

بَطْلٌ: *يَبْطُلُ، بَطَالَةٌ، بَطُولَةٌ* [fl 5.] 1. İşsiz kalmak, ta'til-i iştiğâl etmek, işlememek: (بطل الأجير). 2. Bahâdır ve kahramân olmak: (بطل الرجل).

أَبْطَلُ: *يَبْطُلُ، إِبْطَالٌ* [ft.] 1. Lağv etmek, battâl etmek, hükümsüz bırakmak: (أبطله). 2. Bâtıl olduğunu göstermek, butlânına hüküm etmek. 3. Tekzîb etmek, yalan çıkarmak. - [fl.] 4. Söze hezeliyyât karıştırmak, latîfe söylemek.

بَطَّلَ: *يَبْطُلُ، تَبْطِيلٌ* [ft.] Battâl etmek.

بَبْطَلٌ: *يَبْطُلُ، تَبْطَلٌ* [fl.] 1. Bâtıl şeylerle uğraşmak: (تبتلوا بينهم). 2. Bahâdır ve kahramân olmak: (تبتل الرجل).

بَطْلٌ: *بَطَلَاتٌ* [i. sıf.] Pek cesûr adam, bahâdır, kahramân. *cem: بَطْلَةٌ s: أَبْطَالٌ*

بُطْلٌ: [iz.] 1. Bâtıl ve boş şey. 2. Yalan, kezip. 3. Cezâsız ve intikâmsız kalan kan. - (ذهب) (دمه بطلاً), kanı heder gitti, mehdûr oldu.

بَاطِلٌ: *بُطْلٌ، أَبَاطِيلٌ* [sıf.] 1. Hak olmayan, haksız. 2. 'Abes, boş. - [iz.] 3. (الباطل), İblîs: "فل جاء الحق وما يبدئ الباطل وما يعيد". 4. Sanem,

büt. 5. Sihir, efsûn. 6. Sihirbâz, sahhâr, câdû. 7. Kumâr. 8. Şirk: "يمحو الله الباطل".

بَطَّالٌ *cem: *بَطَّالُونَ [sıf.] 1. Kahramân, bahâdır. 2. İşsiz, mu'attal.

بَطَالَةٌ [is.] Bahadırılık, kahramânlık. (Bâ'nın kesri ve zammıyla dahi mervîdir.)

بَطَالَةٌ [is.] İşsizlik, ta'til.

إِبْطَالَةٌ *أَبْطُولَةٌ* [is.] Boş ve beyhûde şey, 'abes.

بُطْلَاتٌ [is. cem.] Boş ve 'abes sözler, türrehât, mâ-lâ-ya'ni.

بَطْلِيُونُ [iz.] (Yunaniden me'hûz) Deniz sümüklü böceği.

بُطْمٌ *fr: *بُطْمَةٌ [icz.] 1. Çitlenbik. (الخضراء الحبة) dahi denir.) 2. Baldırda çıkan yara ve çıban.

بُطْمَاجٌ *fr: *بُطْمَاجَةٌ [icz.] (مغاث) denilen ağacın meyvesi, yaban narı.

بَطْمَانٌ *cem: *بَطْمَانِينَ [iz.] (Türkçeden me'hûz) batman, rıtl.

بَطْنٌ *fl 1.] 1. Saklanmak, gizlenmek: (بطن الشيء). - [ft.] 2. Bilmek, bir şeyin iç yüzüne vâkıf olmak: (بطن خبره). 3. (birinin) esrârına mahrem olmak, havâssından olmak: (بطن من فلان). 4. Girmek, dâhil olmak: (بطن الوادي). 5. Te'sîr etmek, içine işlemek: (قد بطنت به الحمى); (قد بطنه الداء).

بَطْنٌ *fl 1.] (birinin) karnına urmak: (بطنه, بطن له), karnına urdu.

بَطْنٌ *fl 4.] (birinin) çok yemeden karnı şişmek: (بطن الرجل). - [ch.] karın ağrısına uğramak, karnı ağrımak: (بطن الرجل).

بَطْنٌ *fl 5.] 1. Büyük karınlı olmak, karnı büyük olmak: (بطن الرجل). 2. Çok yemek, çok yemeden karnı şişmek.

إِبْطَانٌ *أَبْطَانٌ [ft.] 1. (esvâba) astar geçirmek: (أبطن الثوب). (deveye) kolan çekmek: (أبطن البعير). 3. (birini) mahrem-i esrâr etmek: (أبطنه).

بَطْنٌ *ft.] 1. (birinin) karnına urmak: (بطنه). 2. (esvâba) astar geçirmek: (أبطن الثوب). 3. (deveye) kolan çekmek, kolanını bağlamak: (أبطن البعير). 4. Sakalın çene altındaki kıllarını kesmek veya tıraş etmek: (أبطن اللحية).

بُطْطَانٌ *مُباطِنَةٌ* [ft.] (birini) sırdaş etmek, sırrına muhram etmek.

بَطْنٌ *ft.] 1. Cimâ' etmek: (تبطن جاريته). 2. (bir şeyin) içine girmek, dâhil olmak: (تبطن الوادي). 3. İçinde dolaşmak, cevelân etmek: (تبطن الكلاء). 4. (lügat-i 'âmmiyede) saklanmak, gizlenmek.

بَطْنٌ *fl.] Uzak olmak, tebâ'ud etmek: (تباطن المكان).

دَوَّجُرَ: [ft.] *دَوَّجُرُ، دَوَّجُرَانُ* :إِدَّجُرَ (ادبتنت الناقة عشرة أبطن) doğurdu.

دَوَّجُرَ: [ft.] 1. (bir şeyin) içine girmek: (استبطن الوادي). 2. (bir şeyin) iç yüzünü anlamağa çalışmak: (استبطن الأمر).

دَوَّجُرَ: [iz.] 1. Karın, şikem: (اعتل بطنه). 2. Her şeyin iç tarafı, dâhili, cevî: (بطن الشيء). 3. Kabîlenin munkasim bulunduğu aksâmın beheri, soy, familya. (Bu ma'nâ ile cem'i ilk iki vecihten gelir.) 4. Kuş tüylerinin en uzunları. (Bu ma'nâ ile cem'i üçüncü vecih üzere gelir.) – (ذو بطن), karında bulunan şey, cenîn, yumurta ve sâire: (ألفت ذا بطنها), çocuk veya yavru doğurdu veya yumurtladı. – (أخذ بطنه), dışarı çıkacağı geldi, abdest bozacağı geldi. – (صاحت عصافير بطنه), pek acıktı, açlıktan karnı ötmeğe başladı. – (الذئب يغبط بذي بطنه), kurt ne kadar aç olsa sevinç ve şetâretle hücum ettiğinden içi mükedder olduğu hâlde güler yüz gösteren hakkında darb olunur meseldir.

دَوَّجُرَ: [sıf.] 1. Yalnız karnını düşünen, ekûl, obur. 2. Zengîn, mütemevvil, hoşhâl. 3. Kaydsız, ihmâlcî.

دَوَّجُرَ: [iz.] Karın ağrısı: (مات فلان بالبطن).

دَوَّجُرَ: [is.] 1. Karın dolgunluğu, çok yiyiş, imtilâ: (البطنة تأفن الفطنة); (أخذته البطنة); (يا أيها الناس); (إياكم والبطنة فإنها مكسلة عن الصلاة مفسدة للجسد مورثة للسقم)

[Ömer rzh]. 2. Kesret-i emvâl ve ni'metten hâsıl olan vefret-i sürûr ve inşirâh.

دَوَّجُرَ: *cem: دَوَّجُرَانُ* [sıf.] 1. Zâhirin 'aksi, meydânda olmayan, gizli, mestûr. 2. Bir şeyin iç tarafı, iç yüzü: (باطن الخف), ayakkabının iç tarafı. 3. Herşeyin iç yüzünü bilen (Cenâb-ı Allah). 4. Mahrem-i esrâr. 5. Te'vîle muhtâc olan (ma'nâ), ma'nâ-ı zâhirînin gayri.

دَوَّجُرَ: *cem: دَوَّجُرَانُ* [iz.] Etrâfindan alçak yer.

دَوَّجُرَ: *cem: دَوَّجُرَانُ* [iz.] Su yolu, arık. – (بطنان الجنة), cennetin vasatları.

دَوَّجُرَ: [is.] 1. Sır, râz. 2. Şehrin içinde olan cem'iyetgâh ve çarşı ve sokaklar.

دَوَّجُرَ: *cem: دَوَّجُرَانُ* [sıf.] 1. Büyük karnlı, karnı büyük: (رجل بطين). 2. Ekûl, obur. 3. Uzak, ba'îd: (مكان بطين). 4. Vâsi' ve derin. 5. Dolu, memlû': (كيس بطين). – (بطين الكرز), seferde kendi yiyeceğini saklayıp arkadaşlarınınkinden yiyen le'îm adam.

دَوَّجُرَ: [iz.] Burc-ı hamlin karnında sacayağı sûretinde üç yıldızdır ki menâzil-i kamerdendir.

دَوَّجُرَ: *cem: دَوَّجُرَانُ* [iz.] 1. Deve semerinin kolanı. 2. Beygirin karnına bağlanan çul parçası. – (عريض البطن), zengîn ve cömert. – (التقت حلقتا البطنان للأمر), iş kesb-i iştîdâd etti.

هو) *بطائُنُ: *cem: [is.] 1. Sır, râz: (يعرف بطانته). 2. Bir memleketin vasatı. 3. Astar: (بطن ثوبه ببطانة). 4. Sırdaş, birinin esrârına vâkıf hemdemi.

أَبْطُنُ: [iz.] Beygirin ön ayağının iç tarafında bir damardır.

مِبْطَانُ: [sıf.] 1. Karnı büyük. 2. Çok yiyen, doymak bilmeyen.

مِبْطُنُ: [sıf.] Çok yiyen, ekûl, obur.

مُْبَطَّنُ: [sıf.] 1. Karnı Karnı gâyetle ince, süğlün karınlı. 2. Sırtı ve karnı beyz (at).

مِبْطُونُ: [sıf.] Karnı ağır, karın ağrısına uğramış.

مُباطِنُ: [sıf.] Sırdaş, mahrem-i esrâr.

مِبْطَنَةٌ: [is.] Kolan.

باطِنِيَّةٌ: [is.] Fırak-ı Şî'iyeden bir fırkadır.

*بَطِيَّ: *cem: [is.] Ortaya konan büyük şarâb kabı, nâcûd.

Sibeveyh (بط) yerine lügat olan (بطي) fi'linden iştikâkını iltizâm edip, sâir-i lügaviyyûn (بطي) fi'lini tecvîz etmemişlerdir. Bazlarıda Farisi (باديه) 'den mu'arreb 'ad etmişlerse de, müsemânın (باديه) ile münâsebeti yoktur.

*بَطْرٌ: [fl 4.] Sünnetsiz olmak. (Erkek ve kadın hakkında).

*بَطْرٌ: [ft.] 1. (bir kızı) sünnet etmek, memâlik-i hârrede olduğu gibi uzun olan

dılağın ucunu kesmek. 2. Birine filân kadının dılağını am diyerek şetm ve tahkîr etmek.

*بَطْرٌ: [iz.] Dılak, dilcik.

*بَطْرٌ: [iz.] Bâtıl, heder, mücâzâtsiz ve intikâmsız kalan: (ذهب دمه بطراً).

*بَطْرٌ: [iz.] 1. Kadında dılağın uzunluğu. – (ابن البطر), şetm ta'bîridir. 2. Yüzük, hâtem.

*بَطْرَةٌ: [is.] 1. Koltuk altındaki az kıllar. 2. Taşsız yüzük, yüzük halkası.

*بَطْرَةٌ: [is.] Üst dudağın vasatında olan kabarcık.

*أَبْطَرٌ: [iz.] 1. Sünnetsiz. 2. Üst dudağındaki kabarcığı büyük olan. 3. Dili uzun, edesiz.

*بَطْرَاءٌ: [sıfs.] Dılağı uzun ve sünnetsiz (kadın): (أمة بطراء).

*بَطْرَةٌ: [is.] Dılak, ferc dilciği. 2. Üst dudağın vasatında olan sarkık et kabarcığı. – (بطارة الشاة), koyun fercinin dılağı.

*بَطْرَةٌ: [is.] Dılak, ferc dilciği.

*بَطْرَةٌ: [is.] Öpüşme sesi.

*بَيْطَرٌ: [iz.] Dılak. (بطر gibi) – (يا بيطر), halâyıklar hakkında şetm ve tahkîr ta'bîridir.

*بَيْطَرٌ: [iz.] Dılak. (بيطر, بيطر ve بطر gibi).

*بَيْطَرٌ: [sıfs.] Çok bağırip çağır eden edesiz (kadın).

مُبْطَرَةٌ [is.] Kızları sünnet eden sünnetçi kadın. (مخافضة dahi denir).

بَطْرَمٌ [iz.] yüzük, hâtem.

تَبْطَرُمُ، تَبْطَرُمُ [fl. td.] Lakırdı ederken parmaktaki yüzüğü göstermek için nâbi-mahal elini uzatmak: (تبطرم الرجل).

بَطْرَمِيثٌ [sıf.] Lakırdı ederken parmağındaki yüzüğü göstermek için elini uzatan ahmak.

بَطٌّ [ft 1.] Saza düzen vermek: (بظ المغني). (العود).

يُبْطُ، يُبْطُ، يُبْطُ [fl.] Semirmek: (الرجل أبط).

بَطٌّ [sıf.] Semiz, dolgun. (فظ) kelimesine itbâ olunur: (هو فظ بظ).

بَطِيظٌ [sıf.] Semiz ve yumuşak bedenli: (غلام بطيظ).

بَطِيانٌ [sıf.] Bağırıcı ve edebsiz (kadın). (امرأة شنطيان) kelimesine itbâ olunur: (بنطيان).

بَطْمَاجٌ [iz.] İki ucu Saçaklı ve ortası kadîfe gibi hâvli ve iki tarafı iki türlü argaçtan mensûc bir nev' sevb.

بَطْوٌ، بَطْوٌ، بَطْوٌ [fl 1.] (bedenin etleri) sıkı ve kat kat olmak: (بظ لحمه).

*بَطْوٌ (بَطْوٌ) (بَطْوٌ) (بَطْوٌ) [fl 4.] Semirmek, eti sıkı ve kat kat olmak. (حظيت)

(المرأة وبطيت), kendini kocasına beğendiren kadın hakkında müsta'mel itbâ'dır.

بُطَاءٌ [iz.] Sıkı ve kat kat etler.

بُعَيْعٌ، بُعَيْعَةٌ [fl. d.] 1. Değirmen cakcacası gibi beyhûde ve çabuk çabuk söylemek, gevezelik etmek: (ببيع الكلام). 2. Harbdan kaçmak: (ببيع الرجل).

بُعَيْعٌ [iz.] 1. Suyun dökülürken çıkardığı ses. 2. Sinn-i şebâbın evâ'ili: (فعله في بيع الشباب).

بُعَايَةٌ [iz. cem.] Aşağı halk, ayak takımı: (هم بعابعة). (مُرَادِفِي صَعَالِيك).

بُعْبُونِيٌّ [iz.] Mısır'da kömür yaptıkları odun ve çalı.

مَبْعُوثٌ [sıf.] (مبعوث) yerine lügattir. ("بعث" mâddesine n.)

بَعَثٌ، بَعَثٌ، بَعَثٌ [ft 3.] 1. Göndermek, yollamak, irsâl etmek: (بعثه، بعث به إلى فلان). 2. Salıvermek, koyuvermek: (بعث الناقة). (Bu ma'nâ ile masdarı "تبعث" dahi gelir.) 3. Yaratmak, 'ademden envâ' ve ecnâs vücûda getirmek: (بعث الله الحيوانات). 4. (mevtâyı) kubûrdan kaldırıp diriltmek, ihyâ etmek: (يبعث الله الموتى). 5. Uykudan uyandırmak: (بعث فلاناً من منامه). 6. Da'vet etmek, çağırarak: (بعثه على الأمر). 7. (Cenâb-ı Hak bir nebi ve resûlü) bir kavmin dîn-i hakka da'vetine me'mûr etmek. 8. Birini hâkim veya vekîl nasb ve ta'yîn etmek. 9. Musallat etmek: (البلاء بعث عليهم).

يُبْعَثُ، بَعَثَ [fl 4.] Gece uyuyamamak, uyanık durmak: (بعث الرجل).

يُبْعَثُ، تَبَعْتُ [fl.] Akmak, cereyân etmek. – (تبعث مني الشعر)، benim şi'rim âb-ı revân gibi sehl ve selîstir.

يُبْعَثُ، اِبْتَعْتُ [ft.] Göndermek, irsâl etmek: (ابتعته).

يُبْعَثُ، اِنْبِعْتُ [fmt.] 1. Gönderilmek, irsâl olunmak: (بعثه فانبعث). 2. Akmak, seyelân etmek: (انبعث الماء، انبعث الدم). 3. Sürmek, seyir ve harekette çabuk olmak.

بُعُوثٌ cem: بَعَثَ [iz.] 'Asker müfrezesi, seriyeye. – (ضرب البعث على الجند وأجرى)، 'asker düşmana karşı sevk olundu.

بُعُوثٌ cem: بَعَثَ [iz.] 1. Kıyâmette mevtânın dirilmesi, haşr ve me'âd: (والبعث بعد الموت). 2. (ism-i mef'ûl ma'nâsıyla masdar olarak) mürsel, mab'ûs: "يا آدم أبعث بعث النار". (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

[sıf.] Gece uyuyamayan, uykusuz, sehrân.

[is.] Bir nebî-i mürselin kavmini dîn-i hakka da'vete min-tarafı'l-lâh me'mûr olması.

[sıf.] 1. *بِوَاعِثٌ cem: باعِثَةٌ*s: باعِثٌ. Gönderen, irsâl eden. 2. Da'vet eden, câlib, câzib. 3. Sebeb olan, mûcib.

[sıf.] *بُعُوثٌ cem: بَعِثٌ. Gönderilmiş, mersûl.

*بِوَاعِثٌ cem: باعِثٌ [iz.] (Süryaniceden me'hûz) 1. Hristyanların istiskâ du'âsı. 2. Paskalya.

[sıf.] 1. Gönderilmiş, mersûl. 2. Ba'de'l-mevt dirilmiş. 3. Bir kavmi dîn-i hakka da'vete me'mûr olmuş (nebî-i mürsel).

[iz.] Bir resûlün ve 'ale'l-husûs Fahr-ı kâ'inâtın (slm) Efendimizin halkı dîn-i hakka da'vete me'mûr olması.

[ft. d.] *يُبْعَثُ، بَعَثَ* [ft. d.] 1. Dikkat ve ihtimâmla bakıp tefûş etmek: (بعثه). 2. Alt üst edip dağıtmak: (بعثر متاعه). 3. Eşemek, karıştırıp aramak: (بعثر الشيء). 4. Yıkıp altını üstüne getirmek: (بعثر الحوض). 5. Keşf ve istihrâc etmek, meydâna çıkarmak. - [ch.] Karıştırılıp içindeki meydâna çıkarılmak: "القبور إذا بعثر ما في"; "القبور بعثرت".

[is.] 1. Mi'denin bulunıp dönmesi: (بعثته البعثة), mi'desi bulandı. 2. Lekeli ve kirli renk.

[iz.] 1. Derenin orta yeri. 2. Kıç, dübür yahut dübür ile âlât-ı tenâsülüyye, oturak yeri. 3. Her şeyin merkezi, ortası, künhü. – (هو ابن بعثتها), bu işin künh ve hakîkatine vâkıftır. (ابن بجدتها) gibi).

[fl. .d] ve: *يُبْعَثُ، بَعَثَ* [fl. .d] ve:

*تَبَعْتُ، يَتَّبَعُونَ، تَبَعْتُ [fl. td.] (su) köpek veya havzın çatlak yerinden akıp telef olmak: (بتعتق، (تبتعتق الماء من الحوض).

*بَعَجَ [ft 3.] 1. Yarmak, şak etmek: (بعج (بطنه بالسكين). 2. (بطنه بالسكين) çak çak etmek, son derecede hüzn ve elemle dûçâr etmek: (بعجه الحب). 3. (kadın kocasına) içini açmak, derûnunda ne varsa söylemek: (بعجت (المرأة بطنها لزوجها). 4. Ortasından geçmek, yarmak: (بعجت هذه الأرض). – (فلان بعج بطنه لك). – (بعج الأرض أباراً)، yerde çok kuyular açmak. – (بعجت له الدنيا معها)، dünyâ ona bağırsaklarını yani künûzunu açtı.

*تَبَعِجُ، تَبَعِجُ [ft.] 1. Mübâlağa ile yarmak: (بعج بطنه). 2. (yağmur) şiddetle yağıp nüfûz etmek: (بعج المطر).

*يَتَّبَعُ، تَبَعُجُ [fl.] ve:

*يَتَّبَعُ، تَبَعُجُ [fl.] 1. Yarılmak, şak olmak: (تبعج، انبعج الشيء). 2. (bulut) paralanıp dağılmak: (تبعج، انبعج السحاب).

*يَسْتَبَعُ، اسْتَبَعُ [fl.] Uzaklaşmak, tebâ'ud etmek.

[sıf.] Za'findan karnı yarılmış gibi zorla yürüyen (adam): (رجل بعج).

[sıf.] 1. Yarılmış, maşkûk.: (بطن بعج). 2. Karnı yarık: (رجل بعج). 3. Bir tarafı yarık olmakla çok akan: (إناء بعج). 4. Derûnunda her ne

var ise kocasına söyleyen (kadın): (امرأة بعيج). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir).

[is.] Derenin geniş ve açık yeri.

[sıf.] Yarılmış, yarık.

[fl 4.] ve:

[fl 5.] 1. Uzaklaşmak, uzak olmak: (بعد الرجل). 2. Gâ'ib olmak, hâzır olmamak. 3. Helâk olmak, ölmek: "ألا بعداً لمدين كما" "بعدت عليهم الشقة". 4. Pek uzun görünmek: "بعدت عليهم الشقة" yol onlara pek uzun göründü. – (بعدت)، öl! eksik ol! (لا تبعد)، ölme! yaşa! eksik olma! (Du'â ve bed-du'âdır.)

[ft.] 1. Uzaklaştırmak, uzak bulundurmak: (أبعده). 2. (Cenâb-ı Hak birini) hayr ve felâhtan ve rahmetten uzak bulundurmak, la'n etmek: (أبعده الله، لعنه الله). – [fl.] 3. Uzaklaşmak, uzak bulunmak.

[ft.] Uzaklaştırmak, uzakta bulundurmak: (بعد فلاناً).

[fş.] 1. Birinden uzaklaşmak, çekilmek, yanaşmamak: (بعد من فلان). – [ft.] 2. Uzaklaştırmak, uzakta bulundurmak: (باعده).

[fş.] Birbirlerinden uzaklaşmak: (تباعده). (تباعده القوم).

[fl.] Uzaklaşmak, uzağa gitmek.

إِسْتَبَعَدَ: [fl.] 1. Uzaklaşmak, uzağa gitmek: (استبعد الرجل). - [ft.] 2. Uzak 'ad etmek, uzak nazarıyla bakmak: (استبعد الشيء).

بُعْدٌ: *cem: *أُبْعَادُ [iz.] 1. Uzaklık, kurban zıddı: (يا ليت بيني وبينك بعد المشرقين). 2. Mesâfe: (بعد), uzun mesâfe. 3. Gaybûbet. 4. Helâk, ölüm, mevt. 5. Dûr-endîşlik, hazim, doğru fikir: (ذو بعد), dûr-endîş ve re'y-i metîn sâhibi. - (بعداً له), bizden uzak! eksik olsun!

أُبْعَدُ أَنَّهُ لَغَيْرٍ: [iz.] Hayr, menfa'at: (أبعد أنه لغير), onda hayr ve menfa'at yoktur, hayırsız bir adamdır.

بَعْدٌ: [sıf.] 1. Uzak, ba'îd: (ما أنت منا ببعيد). 2. Helâk olan.

بُعْدٌ: [zz.] (ya muzâf yahut izâfetinden maktû' olarak kullanılır. Muzâf olursa, mu'rab yani zarfiyyet üzere mansûb veya harf-i cerle meksûr ve nâdiren meselâ lafzı murâd olduğunda merfû' olur. İzâfetten maktû' oldukta, muzâfu'n-ileyhi mensî olursa, yine mu'rab, ve muzâfu'n-ileyhi menvî olursa, ekseriyyâ zam üzere mebnî ve nâdiren mu'rab olur.) 1. Sonra: "الله الأمر من قبل ومن بعد". Zam üzere mebnî yahut (جئت بعدك); (من قبلٍ ومن بعدٍ) (mansûb) (من بعدك), senden sonra geldim; (بعده، بعد ذلك), ondan, bundan sonra; (بعد أن يأتيني الخبر), bana haber geldikten sonra. (أما بعد), hutba ve dîbâce-i kitâbda du'âdan ve besmele ve hamdele ve tasliyeden sonra mevzû'-ı bahse nakl-i kelâm ederken îrâd olunur bir ta'bîrdir ki fasl-ı hitâb

denmekle ma'rûftur. (أفعله بعد، لا أفعله بعد), bundan sonra yaparım, yapmam. (بعدك) (Dâl'in fethiyle) dahi denilir. 2. Evvel, (قبل) yerine: "ولقد كتبنا في" 3. İle, beraber, (مع) yerine: (فلان (مع هذا)) (كريم وهو بعد هذا أديب), yani (مع هذا). 4. Henüz, daha: (لم يأت بعد), henüz gelmedi, daha gelmedi; (تعلم زيد (العلم وهو بعد غلام), Zeyd henüz çocuk iken 'ilmi öğrendi. - (يا بعدى), mütekellim tarafından muhâtaba kendisinden sonra kalmasını yani yaşamasını du'â makâmında îrâd olunur hitâbdır.

بُعْدٌ: *cem: *بُعْدٌ [is.] 1. Uzaklık, mesâfe. 2. karâbetçe uzaklık: (بيننا بعده). 3. Dûr-endîşlik, hazim; (ذو بعده), dûr-endîş.

بَعْدٌ: *cem: *بَعْدٌ [sıf.] 1. Uzak, ba'îd, karîbin zıddı. 2. Helâk olan, hâlik. - (بعد باعد), uzun mesâfe. - (تنح غير باعد), azıcık çekil amma uzağa gitme.

بُعْدٌ: *cem: *بُعْدَانٌ، بُعْدَانٌ، بُعْدَانٌ [sıf.] 1. Uzak, uzakta bulunan. 2. Gâ'ib, hâzır olmayan: (ما أنتم) (مننا ببعيد). - (تنح غير بعيد). - (مننا ببعيد).

بُعْدٌ: [sıf.] Uzak, uzakta bulunan: (رجل بعد).

بُعْدَاتٌ: *cem: *بُعْدَاتٌ [zz.] (بعد zarfinin musaggarıdır.) sonraca, az sonra: (بعيد زمان), az zaman sonra. (i'râbı بعد'ninki gibidir). - (بعيدات) (بين رأيته بعيدات), kısa fâsılalarla, sık sık, ara sıra: (بين بعيدات). (Bu ta'bîrde "بعيدات" lafzı kesr üzere mebnîdir.)

أَبْعَدُ: [sıf.] 1. Daha uzak bulunan. 2. Helâk olan, hâlik. 3. Hâ'in: (كَبَّ اللهُ)، (الأبعد لفيه)، Allah hâ'ini yüzü üstüne düşürsün. – (غير أبعد)، hayırsız. - [cem.] 4. Karâbetçe uzak olanlar, akâribin zıddı.

مُبْعَدُ: [sıf.] Daha uzun seferler eden, uzaklara seyr ve sefer eden: (رجل مبعد).

esmâ-ı (تلك) ve (ذلك): حَرْفُ التَّبْعِيدِ işâretindeki (ل) harfî ki uzağa işâret içindir.

يُبْعِرُ، يَبْعِرُ، يَبْعِرُ: [ft. d.] Sallamak, silmek: (بعذر الشيء).

يَبْعِرُ، يَبْعِرُ: [fl 3.] (deve ve keçi ve koyun ve tavşan gibi hayvânât) tezek yapmak, kığlamak: (بعر البعير، المعز).

يَبْعِرُ، يَبْعِرُ: [fl 4.] (erkek deve) büyüyüp ba'îr denilecek dereceye gelmek: (بعر الجمال).

ve: *يُبْعِرُ، يُبْعِرُ*: أَبْعَرُ

يُبْعِرُ، يَبْعِرُ: [ft.] Koyun ve sâire bağırsaklarının içindeki kazûrâtı çıkarıp temizlemek: (أبعر المعى، بعر المعى).

يُبْعِرُ، يَبْعِرُ: [ft.] (koyun) sağılırken sütün içine tezeğini koyuvermek: (باعرت الشاه حالها).

يُبْعِرُ، يَبْعِرُ: [ft.] (koyun ve sâire bağırsaklarını) temizlemek: (تبعر المعى). (إبعار) ve (تبعير) gibi).

أَبْعَارُ: [icz.] Deve ve koyun ve keçi gibi hayvânâtın tezeği, kığ.

بَعْرُ: [iz.] Son derecede fakr ve zarûret: (أعجزه البعر).

بَعْرَةٌ: [is.] 1. Fî-sebîli'i-lâh olunan buğz ve kin: (له على فلان بعرة). 2. Tezek demek olan (بعر)'in müfredidir.

بَعْرَةٌ: [sıfs.] Zekerin başı, kemere.

أَبَاعِرُ، أَبَاعِيرُ، أَبَعْرَةٌ: cem: *نَادِيرًا* [iz.] Azı dişini yarmış veya beş yaşına girmiş erkek deve. 2. (nâdiren) 'ale'l-ıtlâk deve. 3. Eşek, hımâr. 4. Mutlakâ yük kaldıran hayvân.

بُعْرًا: [iz.] Sedir ağacının meyvesi, nabak, Arabistan kirazı.

بَاعِرْبَائِي: [iz.] 1. Kapısının kilidi olmayan adam, kapısı açık, mihmân-perver. 2. Deyyûs.

مُبْعَرٌ: [iz.] Çârpâ mak'adı.

مُبْعَارٌ: [sıfs.] Sağılırken sütün içine tezeğini koyuveren (koyun).

تَبْعِرُصَ، يَتَبْعِرُصَ، تَبْعِرُصَ: [fl. td.] (kesilip yere düşen 'uzuv) tepinmek, oynamak.

يُبْعِرُ، يَبْعِرُ: [ft. d.] Dağıtıp perâkende ve perîşân etmek: (بعزق الشيء). (بعزق زعيق). (بعزق زعيق) maklûbudur.)

بُعَاسٌ، بَعَائِسُ: [sıfs.] Za'îflikten sütü olmayıp memeleri yukarıya çekilmiş olan (dişi deve): (ناقاة بعوس).

بِعَصَّ: * [fl. 3.] 1. (beden) za'îf ve arık olmak: (بعض بدنه). 2. Muzdarib ve bî-karâr olmak, tepinmek: (بعض الرجل).

يَتَّبِعُصُّ، تَبِعُصُّ: * [fl.] Muzdarib ve bî-karâr olmak, tepinmek: (تبعص الرجل).

تَبِعُصُّصُ، يَتَّبِعُصَّصُ، تَبِعُصَّصُ: * [fl. td.] 1. Muzdarib ve bî-karâr olmak, tepinmek: (تبعصص الرجل). 2. (urulmuş yılan) kıvrılıp tepinmek: (تبعصصت الحية).

بُعُصُوصُ: * [sıf.] 1. Pek za'îf ve arık (adam): (رجل بعصوص). - [iz.] 2. Uca kemiği, 'azm-ı derk: (اشتكى بعصوصه).

بُعُصُوصَةٌ: [is.] Beyazlığından parlar bir küçük böcek.

بِعَضَّ: * [ft.] 1. (sivrisinek) ısırarak, yemek, râhatsız etmek: (بعضنا البعوض). - [ch.] 2. Sivrisinekten râhatsız olamak: (بعض القوم).

أَبِعَضَّ: * [fl.] Yeri sivrisinekli olmak: (أبعض القوم).

تَبِعِصَّصُ، تَبِعِصَّصُ: * [ft.] (bir şeyi) kısım kısım ve bölük bölük etmek, taksîm etmek: (بعض الشيء).

تَبِعِصَّصُ: * [fmt.] Kısım kısım ve bölük bölük olmak, taksîm olunmak: (بعضت الشيء فتبعصص).

أَبِعَضَّ: * [iz.] 1. Bir şeyin bir kısmı, bir parçası, bir mikdârı, bir takımı: (أعطاني بعضه). 2. Cehâlette ve kötü bir bana bir kısmını verdi; (سرنا يوماً أو بعض يوم).

gün yahut günün bir kısmında yürüdük. 2. Biri: (إنها مثل بعضها) şâ'irin biri diyor; (اشتكت أسنانه بعضها), dişleri ikisi bir birine benzer; birbirleriyle kilitlendi.

(بعض) ve (كل) kelimelerine harf-i ta'rîf duhûlünü nahvîyyûnun bazı tecvîz edip bazı etmemişlerdir.

lisân-ı Türkîde (بعض) kelimesi dâ'imâ (bir takım) ma'nâsına geldiği hâlde, Arabîde ekseriyyâ (biri) ma'nâsını ifâde eder. Meselâ: Türkçede (bazı şu'arâ) dediğimizde (bir takım şu'arâ) ma'nâsını kâsd ettiğimiz hâlde, Arabîde (بعض الشعراء) ekseriyyâ (şâ'irin biri) ma'nâsıyla isti'mâl olunur.

بِعُوضُ: * [iz.] Sivrisinek. - (جناح), sivrisinek kanatı yani cüz'î ve ehemmiyetsiz şey. - (مخ البعوضة), sivrisinek iliği yani bulunmaz şey, muhâl.

Sivrisineğe (فرس) ve küçük cinsine (بق) ve (ناموس) dahi derler. Ancak Mısır'da (بق) tahta kurusuna denir.

مَبْعُوضَةٌ: * [sıfs.] Sivrisineği çok (yer, gece): (ليلة مبعوضة); (أرض بعوضة).

حَرْفُ التَّبِعِصِصِ: Baz ma'nâsını beyân eden "ومن الناس من يقول أمانة بالله" harfî: (من).

بِعَطَّ: * [ft. 3.] 1. Boğazlamak, zebh etmek: (بعط الشاة). - [fl.] 2. Cehâlette ve kötü bir

işte gulûv ve ifrât etmek: (بعط في الجهل، في الأمر) (القبیح).

أَبَعَطَ [fl.] 1. Cehâlette ve kötü bir işte gulûv ve ifrât etmek: (أبعط في الجهل) (بعط) gibi). 2. Sözün ardını önünü aramayıp ağza geleni söylemek: (أبعط في القول). 3. Had ve mikdârını tecâvüz etmek: (أبعط الرجل). 4. Uzağa gitmek: (أبعط فلان). 5. Kaçmak, firâr etmek: (أبعط العبد). - [ft.] 6. Uzaklaştırmak, uzağa göndermek: (أبعط فلاناً). 7. (birine) vüs' ve tâkatından ziyâde iş teklîf etmek: (أبعط فلاناً). 8. Red ve ibâ ve istinkâf etmek: (أبعط من الأمر).

بُعْفُطٌ [sıf.] Kısa boylu, bodur (adam): (رجل بعفط).

بُعْفُطَةٌ [is.] Osurgan böceğinin yuvarladığı yuvarlak.

بَعَّ [ft 1.] (suyu) bol bol dökmek, şakır şakır dökmek: (بع الماء).

بَعَّ [fl 2.] 1. (bulut) çok yağmur yağdırmak: (بع السحاب). - [fl.] 2. Dökülmek: (بع المطر من السحاب).

بَعَّةٌ [is.] Deve yavrusunun doğurma mevsiminin vasatında doğanı. İbtidâ-ı mevsimde doğanına (ربع) ve sonunda doğanına (هبع) denir.

بِعَاعٌ [iz.] 1. Metâ', cihâz. 2. Bulutta yağmur sıkleti: (في السحاب بعاع). 3. Gâret günü dökülüp düşen eşyâ. 4. Nefs, zât: (ألقى عليه بعاعة), kendini ilkâ etti. 5. Bulutun hâmil olduğu yağmur: (ألقى السحاب بعاعة). 6. Nebât: (أخرجت).

7. Kesretle dökülen yağmur, sağanak.

بَعَعٌ [iz.] (بعاع) yerine lügattir: (ألقى بععه). (Fıkra-i ânifeye n.)

بَعَعٌ [ft 1, 3.] 1. (deveyi) boğazlamak, zebh etmek: (بعق الجمل). 2. Keşf etmek, meydâna çıkarmak: (بعق عن كذا). 3. (Kuyuyu) kazmak, hafr etmek: (بعق البئر).

بَعَعٌ [ft 1.] (yağmur) şiddetle yağıp seli toprakları yarmak: (بعق الوابل الأرض).

بَعَعٌ [ft.] 1. Ziyâde yarmak, şak etmek: (بعق الزق), tulumu yarıdı. 2. Kesmek, boğazlamak: (ببعقون لقاحنا), develerimizi kesiyorlar.

بَعَعٌ ve: بَعَعٌ، بَعَعٌ، بَعَعٌ

بَعَعٌ ve: بَعَعٌ، بَعَعٌ، بَعَعٌ

بَعَعٌ [fl.] 1. Ansızın ve birden bire zuhûr etmek, basmak: (ابتقع، ابتقع). 2. (Yağmur) birden bire ve sağanak sûretinde dökülmek: (ابتقع، ابتقع). 3. Birbirini müte'âkib çok söz söylemek, boşanmak: (ابتقع، ابتقع، ابتقع في الكلام); "إن الله يكره". 4. (mec.) Cûd ve keremi bol olmak: (ابتقع بالجوود والكرم).

بَعَعٌ [iz.] Hızlı ses, şiddetli savt, gürültü.

بَعَعٌ [iz.] 1. Ansızın zuhûr eden şiddetli yağmur, sağanak: (أخذنا بعاق)، bir sağanağa tutulduk. 2. Birdenbire gelen şiddetli

sel soyu. - [sıf.] 3. (باعق) mürâdifi. (Fıkra-i âtiyeye n.)

باعق [sıf.] 1. Hızlı, şiddetli (yağmur, sel): (مطر باعق). - [iz.] 2. Mü'ezzin:

تيممت بالكديون كي لا يفوتني من المقلة البيضاء تقريظ باعق

أرض) [sıf.] Sağanağa tutulmuş: (مبعوق (مبعوقة).

[iz.] Geniş boğaz: مبعوق

(بعضة) ve (بعض) [iz. s.] *بعضة ve *بعضت mürâdifleridir. ("بعض" mâddesine n.)

[ft 1.] Kılıçla bir şeyin etrâfını kesmek: *بعضت (بعضه).

[ft 4.] (beden) tıknâz ve yumru olmak: *بعضت (بعض جسمه).

[sıf.] Ahmak, sebük-mağz: باعك

[ft. d.] Kılıçla kesmek: *بعضت (بعضك، *بعضت، *بعضت). (بالسيف).

[is. z.] 1. Halkın cem'iyetgâhı, mahal-i ictimâ': (بعضتوا في) *بعضت، *بعضت، *بعضت. 2. Bir yere nâzil olan adamlar veya develerden kalan âsâr. 3. Bir şeyin vasatı, ortası, merkezi. 4. Hayvânât kesret ve izdihâmı ve kaldırdıkları tuz. - (بعضت الصيف)، yazın en şiddetli harâreti. - (بعضت الشتاء)، kışın en şiddetli soğuğu.

[is.] 1. Şer, belâ. 2. Gürültü, patırtı: (ما هذه البعضت).

[sıfs.] Üzerinde mevâşinin yürümesi müşkil olan (kumluk yer): (رملة بعضت).

[fl 3.] 1. Evlenmek, izdivâc etmek: (بعضت المرأة للرجل); (بعضت المرأة). 2. İbâ ve imtinâ' etmek, muhâlefet etmek: (بعضت عليه).

[fl 4.] Heybetlenip havf ve telaşa dûçâr olmak, ne yapacağını şaşırarak (بعضت). (بأمره).

[fl.] 1. Cimâ' etmek: (بعضتها). 2. (erkek) karısıyla oynaşmak: (بعضت امرأته). 3. (kadın) kocaya varmak: (بعضت المرأة). 4. (cemâ'at) birbirlerine kız alıp vermek: (بنو فلان لا يبعضون). 5. Birlikte oturmak, mücâleset etmek: (بعضت فلان فلاناً).

[fl.] 1. (kadın) zevcine itâ'at etmek. 2. Zevcini memnûn etmek için tezeyyün etmek: (تبعضت المرأة).

[ft.] (erkek) karısıyla oynaşmak: (تبعضت المرؤ أهله).

[fl.] 1. (yer) yağmur suyuyla suvarılır olmak: (استبعضت المكان). 2. Bir kariya zevc olmak: (استبعضت لها).

[iz.] 1. Sâhib, mâlik, rab: (هو بعضه). 2. Zevceynin her biri, zevc, zevce. (Zevceye بعضه dahi denir). 3. Senede ancak bir kere yağmur yağın yüksek yer. 4. Saky ve ırvâ olunmağa muhtâc olmayan hurmalık ve ekin ve sâire. 5. Bağça ve tarla suvarmak için mîriye

veriken harâc: (أدوا بعلهم). 6. Hurma ağacının erkeği. 7. Ağırılık, sıklet. - [az.] 8. Eski Fenikelilerle sâir-i bazı akvâm-ı Sâmiyyenin ma'bûdu ki güneşten kinâye idi.

*بَعْلٌ: *s: *بَعِيلَةٌ [sıf.] Korkudan şaşırıp ne yapacağını bilmeyen (adam).

*بَعْلٌ: *بَعْلَةٌ [iz.] Zevce, karı.

*بَعِيلَةٌ: [sıfs.] Esvâbını üstüne yakıştırmamasını bilmez çolpa ve nâ-ehl (kadın).

*بَعِيمٌ: *بَعِيمٌ [iz.] 1. Câhiliyyette bir bütün ismi idi. 2. Ağaçtan veya balmumu ve sâireden ma'mûl heykel. 3. Aslâ şî'r söylemeğe muktedir olmayan nâtikasız ve 'âciz adam.

*بَعْسٌ: *بَعْسَةٌ [fl. d.] Başkalarına hizmetçilik edip zillet ve hakârete düşmek.

*بَعْسٌ: [is.] Budala halâyık.

*بَعْنَقَاتٌ: *بَعْنَقَاتٌ [sıf.] Tiz pençeli (kara kuş): (عقاب، بعنقات). (بعنقات mürâdifi.)

*بَعَا: *بَعَا [ft 1, 3.] 1. Cürm ve cinâyet icrâ etmek: (بعا الرجل). 2. Av için zağar veya müsâbakat için at isti'âre etmek: (بعا، كلباً، فرساً). 3. Kumarda yenip kazanmak: (بعا). 4. Nazar değdirmek, nazarı dikmek: (بعا بالعين). 5. (birine) şerri dokunmak, şerri mûcib olmak: (بعا عليهم شراً).

*بَعَا: *بَعَا [ft.] Birine at i'âre etmek: (أبعاه فرساً).

*بَعَا: *بَعَا [ft.] Av için zağar veya müsâbakat için at isti'âre etmek: (بعا، كلباً، فرساً).

*بَعَا: *بَعَا [ft 2.] (بعا، يبعو) gibi. (Mâdde-i ânifeye n.)

*بَعِيثَرَانٌ: *بَعِيثَرَانٌ [iz.] Kaysûn dahi denilen bir nebât.

*بَعِيرٌ: *بَعِيرٌ [iz.] Müşriklerin üstünde kurbânlarını kestikleri taş.

*بَعِغٌ: *بَعِغٌ [ft. d.] 1. Ayakla basmak, çiğnemek: (بغى البساط). 2. ('asker) çiğnemek, zabt etmek: (بغىهم الجيش).

*بَعِغٌ: [iz.] İpi kısa yani az derin kuyu.

*بَعِغَةٌ: [is.] 1. Devenin (بغ، بغي) diye kükremesi. 2. Uykuda horlama: (سمعت ببغته). (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

*بَعِغٌ: [iz.] 1. Suyu yakıncacık yani derin olmayan kuyu. (بغى musaggarıdır.) 2. Semiz erkek geyik: (صدت ببغيا)، semiz bir erkek geyik avladım. - [sıf.] 3. Pek yakın, karîb, kısa: (طلقاً عدا)، kısa bir at koşuşu kadar gitti, uzağa gitmedi.

*مَبْعُغٌ: [sıf.] 1. Bir şeyi veya lakırdıyı karmakarışık eden. 2. Ziyâde 'acele ve sür'at eden, 'acûl.

*مَبْعُغٌ: *مَبْعُغٌ [sıf.] Karîb, yakın (mesâfe): (قرب مبغى)، pek yakın bir mesâfe.

بَعَثَ: [ft 3.] (birine) ansızın ve nâ-gehân zuhûr ve vürûd etmek: (بعثه الشيء).

بَاعَتْ: [ft. fş.] 1. (birine veya birbirine) ansızın satışmak: (باعت فلاناً).

بَعَتْ: [iz. s.] Ansızın ve nâ-gehân zuhûr. – (Hâliyyet üzere mansûb) (بعثاً), ansızın, birden, nâ-gehân: (جاءه بعثة).

بَاعُوتُ: [iz.] (Süryâniceden me'hûz) Hristyanların paskalyası, fışh. (باعوث dahi denilir.)

بَعَثَ: [fl 4.] 1. Boz rengi almak, boz renginde olmak. 2. (koyun) beyazlı siyahlı benek benek olmak: (بعثت النعجة).

بُعْثَةٌ: [is.] 1. Bozluk, boz rengi. 2. Koyunun beyazlı siyahlı benek benek olması.

بُعْثَةٌ: [is.] İnce ve hafif yağmur.

بُعْثَانٌ: [iz.] 1. Levri kuşu denilen boz renginde bir kuş. 2. Av avlamaz ve eti yenmez karga makûlesi muzır ve değersiz kuş: (البغاث بأرضنا يستنسر), bizim memlekette yaramaz kuşlar kara kuş olurlar, yani bizde kesi arslan olur gibi darb-ı meseldir.

أُبْعَثُ: [sif.] 1. Boz renginde. 2. Beyaz ve siyah benekli. - [iz.] 3. (mu'arref olarak) (الأبعث), arslan.

أُبْعِثُ: [iz.] Karabatak denilen su kuşu.

بُعْتَاءُ: [is.] Ecnâs-ı muhtelifeden mürekkep halk: (والبرشاء خرج فلان في البعطاء والغبراء), 'avâm-ı nâstan bir gürûh-i mahlût ile çıktı.

بُعَيْثٌ: [iz.] Arpa ile karışık buğday.

بُعَيْتَاءُ: [is.] Devenin terki yeri.

بُعْثَرٌ: [fl. d.] 1. (gönül) bulanmak: (بعثرت نفسه). 2. Karmakarışık olup heyecâna gelmek: (بعثر القوم). - [ft.] 3. Dağıtmak: (بعثرهم); (بعثر الطعام).

تَبْعَثُرُ: [fl. td.] (gönül) bulanmak: (تبعثرت نفسه).

بُعْثَرٌ: [sif.] 1. Ahmak ve kaba (adam). 2. Kirli, paslı, murdâr (adam): (رجل بعثر). 3. İri (deve): (جمل بعثر).

بُعْثَرَةٌ: [is.] Telaş, heyecân: (وقع القوم في) (بعثرة). (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

بُعْدَدٌ: [fl. td.] 1. Bağdad'lı olmak yahut Bağdad'lıyım demek, Bağdad'lılık iddi'âsında bulunmak. 2. Bağdad'lıların etvâr ve ahvâl ve kıyâfetlerini almak, Bağdad'lıları taklîd etmek. 3. Bağdad'a gitmek: (تبغدد الرجل).

بُعْدَادِيَّةٌ: [is.] Bağdad'a mahsûs bir nev' elbise.

تَبْعَدُنُ: [fl. td.] (تبغدد) mürâdifidir. (Mâdde-i ânifeye n.)

بَغَرَ [ft 3.] 1. Birden sağanaklı yağmur yağdırmak: (بغرت السماء). 2. Sulamak, irvâ etmek: (بغرنا الأرض). - [ch.] 3. (yer) sağanaklı bir yağmurla sulanmak: (بغرت الأرض).

بَغَرُ [fl 3.] (necm) yağmur yağacağına delâlet edecek sûrette gurûb etmek: (بغر النجم).

بَغَرَ [fl 4, 3.] (deve) su içip doymamakla mi'de fesâdından hastalanmak: (بغر البعير).

بَغَرَ [iz.] Sağanaklı yağmur, sağanak.

بَغَرَ [iz.] 1. Hayvânâtın içmekten imtinâ' ettikleri veya içince hastalandıkları kötü su. 2. Su içmekle doymamağı ve nihâyet hastalığı mücib şiddetli harâret, dolab, susalık. 3. Susama, 'ataş: (أخذني البغر), susadım. 4. Sağanak. (Fıkra-ı ânifeye n.)

بَغَرَ [sıf.] Su içmekle doymamağı mücib olan (بغر) hastalığına mübtelâ.

بَغْرَةٌ [is.] Yağmur 'akabinde zer' olunmakla filizleninceye kadar nemli toprakta bulunan ekin. 2. Arkası kesilmez dâ'imi 'atâ ve ihsân: (له بغرة من العطاء).

بَغَرَ (شجر) *بَغَرَ* *بَغَرَ* lafzına itbâ' edilerek feth üzerine mebnî ve hâl olarak mahalli mansûb

kullanılıp, târumâr ve her tarafa demektir: (تفرقوا) (شجر بغير), her tarafa dağıldılar, târumâr oldular.

بَغْرَصٌ [fl. td.] *تَبَغْرَصُ، يَتَبَغْرَصُ، تَبَغْرَصُ* :بَغْرَصٌ (تبر غص) mürâdifidir. ("برغص" mâddesine n.)

بَغَرَ [ft 3.] 1. Tekme veya değnekle urmak: (بغزه). 2. (deveyi) şavk ve cümbüşe getirip tahrîk etmek: (بغر الناقة باغزها). 3. Bıçakla kesmek. (بزغ gibi.)

بَغَرَ [iz.] 1. Neşât, keyf: (فرس ذو بغز). 2. Sür'at-i hareket, sür'atli yürüyüş.

بَاغِرٌ [iz.] 1. Neşât, keyf. 'Ale'l-husûs devenin neşâtı. 2. Çabukluk, sür'at.

بَاغِرٌ [sıf.] 1. Zinâ ve fisk ve fücûra münhemik ve mukdim. 2. Kötü ahlâklı, bed-kâr, fâhiş: (رجل باغز).

بَاغِرِيَّةٌ [is.] İpekten veya ipek taklîdi bir nev' kumaş ve esvâb.

بَغْسٌ [iz.] (Yemen lüğatinde) siyah renk.

بَغْسٌ [fl 3.] *يَبْغَسُ، بَغْسٌ، بَغْسٌ* :بَغْسٌ 1. (bulut) ince yağmur yağdırmak: (بغشت السماء). 2. (çocuk) ağlayarak anasına veya babasına koşmak: (الصببي يبغش إلى أمه). 3. Hânenin bacasından güneş su'â'larında belli olan toz zerrâtı girmek: (بغش الهواء في الكوة). - [ch.] 4. (بغشت الأرض), yer ince bir yağmurla irvâ olundu.

بَغْسَةٌ [is.] 1. İnce yağmur, çisinti. 2. Böyle yağmur yağdıran bulut.

باغشُ: [sıf.] Çisinti sûretinde ince yağan (yağmur): (مطر باغش).

بَغُضٌ، يَبْغُضُ، بَغَاظَةٌ ve بَغُضٌ، يَبْغُضُ ve يَبْغُضُ: بَغُضٌ [fl 1, 4 5.] Buğz etmek, kin bağlamak, hoşlanmamak. – (بغض جدك), bahtın sana yaver olmasın. (نعم الله بك) – (بغض جدك) gibi bed-du'âdır. (عيناً وبغض بعدوك عيناً), Allah seni sevdiğinin didarıyla karîru'l-âyn ve düşmanını sevmediğini görmekle mahzûn etsin (bed-du'âdır.) - Müte'addî olarak birinci bâbdan (أبغضه) ve (لُبَّغِضِي) lügat-i rediyyededir. – (ما أبغضه لي) ve daha doğrusu (ما أبغضه إليّ) (fi'l-i ta'accüb evvel), o adam ne kadar menfûrumdür, o adamdan ne kadar haz etmiyorum!

أَبْغَضَ: [ft.] Buğz ve nefret etmek, sevmemek: (أبغضوه).

تَبْغِضُ، تَبْغِضُ: [ft.] Buğz ettirmek: (بغضه إليه).

يُبَاغِضُ، مُبَاغِضَةٌ: [fş.] Sevişmemek, birbirinden haz etmemek.

تَبْغِضُ، تَبْغِضُ: [fl.] Buğz ve kin bağlamak: (تبغض إليه).

تَبَاغِضُ، تَبَاغِضُ: [fş.] Buğz edişmek, sevişmemek: (تباغضوا).

بُغِضَ: [iz.] Sevmeyiş, haz etmeyiş, kin, nefret.

بَغِضَاءٌ: [is.] Şiddetli buğz ve kin.

بَغِضَاءٌ: [sıf. cem.] Buğz ve kin ashâbı.

بُغُوضٌ: [sıf.] ve:

بُغِضٌ: [sıf.] Sevmeyen, haz etmeyen, her kese buğz ve kin bağlayan, kindâr.

مُبْغُوضٌ: [sıf.] Sevilmeyen, kendisinden haz olunmayan.

مُبْغُوضٌ: [sıf.] Fıkra-ı ânifeyede beyân olunan (مبغض) yerine lügat-i rediyyedir.

بُغٌّ، يَبْغُ، بَغٌّ: [fl 1.] (kan) bedende kaynamak, heyecâna gelmek: (بغ دمه).

بُغٌّ: [i.] Küçük deve.

بَغَقٌ: [iz.] Kesret-i kelâm, gevezelik. (بفاق gibi).

بَغْلٌ، يَبْغُلُ، بَغْلٌ: [ft 3.] (birinin evlâdına) soysuzluk ve fûrû-mâyelik isnâd etmek. Katır gibi soysuz bir babadan mütevellid 'ad etmek: (بغلهم).

بَغْلٌ، تَبْغِيلٌ: [ft.] (birinin evlâdına) soysuzluk isnâd etmek: (بغلهم). - [fl.] 2. Yürümekten yorulup kalmak: (بغل في المشي). 3. (deve) yorga ile eşkin arasında veya esterin yürüyüşüyle yürümek: (بغلت الإبل).

بَغْلٌ: [i.] Katır, ester. – (mec.) muhtelifü'l-cins iki hayvândan mütevellid hayvân.

بَغَالٌ: [iz.] Esterci, katırcı. 2. (bazı eş'ârda) katır, ester.

بَغَالَةٌ: [iz.] Esteri çok adam. (Âhirindeki) mübâlağa içindir.)

مَبْغُولَاءُ [i. cem.] Ester sürüsü veya kıtârı.

بَغَمٌ [fl 3, 1, 2.] 1. (dişi geyik ve emsâli hayvânlar) yavrusunu isteyerek hazîn bir sesle bağırmak veya melemek: (بغمت الطيبة). 2. (deve) yavrusunu arzu ederek kesik kesik inlemek: (بغمت الناقاة). 3. Ceyrân ve dağ keçisi ve sâire) melemek: (بغم الأيل، الوعل). 4. Söyleyip de sözü iyi anlatmamak: (بغم فلان بصاحبه).

بِأَعْمٌ [ft.] Birine yumuşak ve rikkat-engîz bir sesle lakırdı söylemek: (باغم) (العاشق معشوقته).

بَغَمٌ [fl.] 1. (dişi geyik deve) yavrusunu isteyerek hazîn ve acı bir sesle bağırmak: (تبغمت الطيبة، الناقاة). 2. (ceyrân ve dağ keçisi ve sâire) melemek: (تبغم الإبل، الوعل).

بَغَمٌ [fş.] (geyikler ve buna mümâsil hayvânât) Hazîn ve acı bir sesle bağırmak: (مررت بروضة تباعم فيها الطباء).

بَغَمٌ [iz.] Maksadını iyi anlatamaz karışık söz.

بُغَامٌ [iz.] Geyik ve buna müşâbih hayvânâtın yavrularını isteyerek hazîn hazîn melemeleri.

بِعْمَةٌ [is.] Devenin kesik kesik iniltisi.

بُعُومٌ [sıf.] Leyyin ve hazîn sesli (kadın): (امرأة بغوم).

بُعْمَةٌ [is.] (Türkçe boğmadan me'hûz) bir nev' gerdânlık.

مَبْغُومٌ [sıf.] Leyyin ve hazîn (ses, inilti): (بغام مبعوم).

بَغْنَجٌ [fl. td.] 1. (mahbûbe) ifrât derecede nâz ve edâ ve 'işve etmek: (المرأة تبغنجت). 2. (lügat-i 'âmmiyyede) (satıcı) nazlanmak, tereddüd etmek: (تبغنج البائع). (تبغنج dahi derler.)

بَغَا [ft 1.] 1. Bir şeyin nasıl olduğunu anlamak için dikkatle bakmak: (بغا) (الشيء). 2. Birine karşı haksızlık ve kabâhat etmek: (بغا عليه). 3. (yara) şişip 'ufûnetlenmek: (بغا الجرح). 4. Kararmak, karanlık olmak: (بغا الوادي).

بُغُوٌ [iz.] 1. Mişe ağacı envâ'ının çiçeğinden çıkan bir mâtde. 2. Meyvenin hâm kalıp olmayanı.

بُغُوءٌ [is.] 1. Ağaçtan yeni çıkmış beyaz çiçek tomurcuğu. 2. Hâm meyve: (اجتنى البغوة). 3. Henüz taze olduğu hâlde içi kararmış hurma.

بُغُوءٌ [sıf.] Birine karşı haksızlık ve kabâhat eden. ("بغى" mâttesinin "بغو" fikrasına da n.)

بُغِيٌّ [ft 2.] İstemek, talep etmek: (بغى الشيء); (بغاه الشيء); (بغى الشيء) istedi.

بُغِيٌّ [fl 2.] 1. Haddi tecâvüz etmek, pek ileri varmak: (بغى الرجل). 2. (karı) rospu olmak, zinâ etmek: (بغت الأمة). 3. Haktan 'udülle serkeşlik etmek: (بغى فلان). 4. Yalan

söylemek: (بغى الرجل). 5. İki tarafa sallanarak sür'atle yürümek: (بغى في مشيته). 6. (bulut) çok yağmur yağdırmak: (بغى السماء). 7. tekebbür etmek. - [ft.] 8. Bir adama tegallüble zulm ve sitem etmek: (بغى عليه). 9. Bir şeyin nasıl olduğunu anlamak için dikkatle bakmak: (بغى الشيء). (Vâvî "بغا" gibi). 10. Gözetmek, beklemek, intizâr etmek: (بغى الشيء). 11. Hased etmek: (بغى على أخيه).

[ft.] 1. Biri için talep etmek, birinin talebine tavassut ve mu'âvenet etmek: (أبغاه الشيء). 2. İstetmek, talep ettirmek.

[fş.] *يُبَاغِي، مُبَاغَاةً، بِغَاءً* : باغى (karı) biriyle zinâ etmek: (باغت الأمة).

[ft.] *يَتَّبَعِي، تَبَعٌ* : تَبَعِي : İstemek, talep etmek:

ساعد [ولكنهما أهلي بواد أنيسه ذئاب تبغي الناس مثنى وموحد [بن جوبه

[ft.] 1. Taleb etmek, istemek. (بغى) - [fl.] 2. Sühûletle hâsıl olmak: (ما يبتغي لك). (ما يبتغي لك).

[fl.] 1. Sühûletle hâsıl olmak, kolay olmak: (النبغى الشيء). 2. Gerekmek, yakışmak, lâyıık olmak: (ما ينبغي لك), sana yakışmaz, lâyıık değildir; " وما علمناه الشعر وما ينبغي " Bu ikinci ma'nâ ile ekseriyyâ muzârî'i müsta'meldir. - (كما ينبغي), gereği gibi, lâyıık vecihle.

[fş.] *يَتَّبَعِي، تَبَاغٍ (التَّبَاغِي)* : تَبَاغِي Birbirlerine karşı bağı ve 'isyân ve te'addî etmek: (تباغى القوم).

[ft.] 1. Taleb etmek: (استبغى الشيء). 2. İstetmek, kendi için bir şey talebini istemek: (استبغى القوم فبغوا له).

[iz.] 1. Haddi tecâvüz, ifrât. 2. Zulüm, te'addî. 3. 'isyân, cinâyet. 4. Kibr, tekebbür. 5. Yağmur kesreti: (دفعنا بغى السماء خلفنا). 6. Kapanan yarada kalan 'ufûnet eseri: (برى جرحه). (على بغى).

[is.] *بُعِيَّةٌ* : بُعِيَّةٌ Hâcet, matlûb, talep ve arzu olunan şey: (عنده بغيتي).

[is.] 1. Hâcet, matlûb. 2. Gâ'ib olup aranmakta olan şey, dâlle: (عند فلان بغيتي).

[sifs.] *بَغَايَا* : cem: *بَغِيٌّ* Zinâkâr, zâniye, fâcire (kadın ve 'ale'l-husûs halâyık): " ما كان أبوك " "امراً سوء وما كانت أمك بغياً".

[sif.] *بُغَاةٌ، بُغِيَانٌ* : cem: باغِيَّةٌ s: (الباغِي) *بَاغٍ* 1. Arayan, isteyen, tâlib: (يفرقوا لهذه الإبل بغياناً). 2. Galebe çalıp zulm ve te'addî eden 3. Dâ'ire-i itâ'attan çıkan, 'âsî. 4. Seyr ve harekette hafif ve serî'. - [s.] 5. Fâcire, zâniye. - (جمل باغ), dölsüz deve.

[iz.] 1. Taleb, arzu. 2. Taleb ve arzu olunan şey.

[is.] 1. Taleb. 2. Kesb: (إنه لذو بغاية), kesb ve kâr sâhibidir.

*fr: *بَعِيَّةٌ [is. cem.] 'Askerin önünce giden çorkacıklar, talî'a-ı 'askeri: (أقبلت البغايا). (بغايا طليع) gibi).

*iz. s.] 1. Taleb-i nev'i, isteyiş. 2. Taleb olunacak mahal: (بغيت المال من) (مبغاه، من مبغاته), mâlı istenilecek yerden istedim.

*[sıf.] 1. Tâlib, isteyen. - [iz.] 2. (mu'arref olarak) (المتبغى), arslan.

*[sıfs.] Fâcire, zinâkâr (karı).

*[iz. s.] (Farisi بافته'dan mu'arreb) Hindistan'da yapılan pamuktan beyaz bir mensûc, Hind bezi.

*[fl. d.] 1. (testi ve şişe) suyun içine daldırılıp dolarak bak bak etmek: (بقيق). (الكوز). - [ft.] 2. Sözü dağıtıp saçma sapan söylemek: (بقيق علينا الكلام).

[is.] Testi ve şişe gibi dar ağızlı kablarn suyun içine daldırılıp dolarken çıkardıkları ses.

[iz.] 1. Ağız, fem. 2. (لقلاق) kelimesine itbâ olunur: (رجل لقلاق بقباق), geveze ve ağız durmaz adam.

[ft 1.] (taze peyniri) karıştırıp yoğurmak: (بقت الإقط).

[sıf.] Ahmak, budala, keş.

[ft 1.] Karıştırmak, karmakarışık etmek: (بقت أمره، كلامه طعامه).

*[is.] (Türkçeden me'hûz) boğça, paket.

[ft.] (Lügat-i 'âmmiyede) boğça etmek, boğçaya sarıp bağlamak.

[icz.] (mu'arreb) mağdanos, maydanos. ('an-asıl yetiştiği mahal Makedonya hittası olmak, ekser, bu hittayı andırır isimlerle tesmiye olunup, lisânımızda mi'de-nevâz imlâsıyla tahrîri câhilâne bir tevcihtir.)

[ft 1.] 1. Yarmak, şak etmek: (بقره). 2. Bollatmak, tevsî' etmek: (بقره). 3. Su yerlerine nazar-ı dikkat edip suyu görmek: (الهدهد بقر). (الأرض بقر في). 4. cest ü cû edip muttali' olmak: (بني فلان), onların ahvâline muttali' oldu. 5. 'İlm ve ma'rifette tevessu' ve tebahhur etmek, 'ilmin künhüne varmak: (بقر العلم، بقر عن العلم). 6. (yeri) kazıp kuyu açmak: (بقر القوم ما حولهم).

Fîrûzabâdî bu fi'linin üçüncü bâbdan geldiğini beyân edip, "Tâcu'l-'Arûs" ve "Muhîtu'l-Muhît" sâhibleriyle Kazimirski ve bazı lügaviyyûn dahi "Kamûs"a tâbi' olmuşlarsa da, sâir-i ümmehâtte birinci bâbdan geldiği musarrah olup, mütercim-i Kâmûs Asım Efendi dahi ona göre tashîh etmiştir.

[fl 4.] (av köpeği) yaban öküzünü görüldükte sevincinden şaşırıp hayrân olmak: (بقر الكلب).

بَقَّرَ [fl 4.] 1. Güneşe bakmaktan göz kamaşıp göremez olmak. 2. Yorulup kalmak: (بقر الرجل).

بَقَّرَ [fl.] (بغيري) yani toprağa gömme oyununu oynamak: (بقر الصبي).

بَقَّرَ [fl.] 1. Bollanmak, tevessu' etmek. 2. Mâl ve serveti veya 'ilm ve ma'rifeti çoğalmak: (تبقر فلان). 3. (dişi devenin) gebelikten karnı çatlamak: (تبقرت الناقة).

بَقَّرَ [fl.] 1. Ortasından yarılmak. 2. (dişi devenin) gebelikten karnı çatlamak. (Bu ikinci ma'nâ ile "انبقر" dahi denilir.)

بَقَّرَ [fl. md. 2.] 1. Helâk olmak: (بيقر الرجل). 2. Bozulmak, fâsid olmak: (بيقر الشيء). 3. Mütekebbirâne yürümek: (بيقر الرجل). 4. Yorulup 'âciz kalmak: (بيقر فلان). 5. Şek ve şübhe etmek. 6. ölmek, vefât etmek: (العدو بيقر). 7. Konmak, nâzil olmak: (بيقر الدار). 8. ('aşîre re'îsi) 'aşîretini bâdiyede bırakıp kendisi kasaba veya karyede iskân etmek. 9. Nâm ve nişânı işitilmeyecek bir tarafa gitmek. 10 Başını eğip sür'atle yürümek: (بيقر الرجل). 11. Mâl cem'ine harîs ve mümsik olmak. 12 (at) ön ayağını kaldırıp tırnağı ucuyla basmak: (الفرس بيقر). 13. Şâm hıttasından Irâk diyârına gitmek: (بيقر فلان). 14. 'Ale'l-ıtlâk bir yerden bir yere geçmek. 15. (bir adamın) mâlı çoğalmak: (الرجل بيقر). 16. Mâlini isrâfta pek çabuk gitmek: (الرجل في بيقر ماله).

بَقَّرَ [fl. mtd 3.] 1. Bollanmak, tevessu' etmek: (تبقر الشيء). 2. 'İlm ve ma'rifeti çoğalmak: (تبقر الرجل في العلم).

بَقَّرَ *fr: بَقَرَةٌ cem: بَقْرٌ، بُقْرٌ، بُقَارٌ، أَبْقَرٌ * [iz.] 1. Sığır, gâv. (Erkek ve dişisine itlâk olunur.) 2. Boza mâ'il beyaz ile siyahtan mürekkebe alaca renkli bir kuş. 3. (mec.) ehl ve 'iyâl: (جاء فلان يجرب بقره). – (بقر الوحش والبقر) – (بقر الماء), yaban sığırı. – (بقر الماء), bir nev' büyük balık. – (بقر أكل), çok yiyiş. – (عيون البقر), siyah ve iri taneli bir nev' üzüm ve Filistin'de hâsıl olur bir nev' erik.

بَقَّرَ [iz.] 1. Yalan, kezip. 2. Dâhiye, belâ, âfet. – (بالشقر والبقر) yahut (جاء بالصقر والبقر) – i sarîh yahut belâ ve âfet getirdi. (dm.).

بَقَّرَ [i.] 1. Sığır demek olan (بقر)'ın müfredi olup, âhirindeki (ة) tefrîd için olmakla, erkek ve dişiye itlâk olunduğuna göre müzekker ve mü'ennes olur. 2. Bir.

بَقَّرَ [is.] 1. Sığır sürüsü. 2. (mec.) bir sürü, bir alay, bir çok: (بقرة من عيال ومال).

بَقَّرَ *s: بَقَرَةٌ [sıf.] 1. 'İlmi çok, mütebahhir. 2. Mâli çok, mâldâr, mütemevvil. – [iz.] 3. Gözün pınarlarında bir damar. 4. Arslan. 5. (ism-i cem') sığırtmacıyla birlikte sığır sürüsü. – (بقرة باقرة), şikâk ve nifâk düşüren fitne.

بَقَّرَ [sıf.] 'İlmin künhüne varan: (رجل باقرة). (Sonundaki (ة) mübâlağa içindir.)

بَأْفُورٌ [iz. s.] *باقورةٌ* [iz. s.] Sığır sürüsü. – Yemen lüğatinde (باقورة) ineğe dahi derler.

بَعَّارٌ [iz.] 1. Çok sığır sâhibi. 2. Sığır çobanı, sığırtmaç. 3. Sığır tâciri. 4. Demirci, haddâd. 5. Toprağa gömme dedikleri oyun.

بُعَّارِيٌّ [is.] 1. Yalan, kezzib. 2. Dâhiye, belâ, âfet. (بقر) gibi). – (الصقار والبقار), yahut (الشقار والبقار), kezzib-i sarîh, sırf yalan.

بُعَّارِيَّةٌ [sif.] *بُعَّارِيَّةٌ* [sif.] Şiddetli, şedîd, kuvvetli: (عصاً بقارية), kuvvetli sopa.

بَعِيرٌ [sif.] 1. Yarık. 2. Zar içinde doğan (tay).

بَعِيرَةٌ [is.] Kolsuz gömlek.

بُعَيْرِيٌّ [is.] Toprağa gömme dedikleri oyun.

بَعِيرٌ [iz.] Çulah, çulha.

بَعِيرَةٌ [is.] Geniş tencere, kuşhâne.

أَبْعُورٌ [sif.] Bir şeyden haberi ve hayr ve menfa'atı olmayan (adam), işe yaramaz.

بَعِيرَانٌ [iz.] Bir nev' nebât.

مَبْعُورَةٌ [is.] Yol, tarîk.

مَبْعُورٌ [sif.] Yarılmış, yarık: (بطن مبفور).

بَعْرَجٌ [iz.] *بَعْرَجٌ* [iz.] (Türkçeden me'hûz, Cezayir lüğat-i 'âmîyyesinde) kahve ve çay ibriği.

بَقْسٌ [icz.] *بَقْسَةٌ* fr: بَقْسِيْسٌ* [icz.] (Yunaniden me'hûz Πύρρο) çemşîr ağacı, şimşâd. – Kâmûsta (بقش)

sûretinde dahi mazbût olup, Farisîsi (ساي) olduğu zikrolunur. İkisi bir olacağında şübhe yoktur.

بَقَطٌ [ft 1.] 1. Göç etmek için (pılı pırtıyı) toplayıp bağlamak: (بقط متاعه). 2. (bağ ve bostanı) sülüs veya rubu' hâsılâtı mukâbilinde ilzâm etmek, ortaklaşa vermek: (بقط الرجل بستانه). 3. Dağıtmak: (بقط متاعه) (إلى فلان).

بَقَطٌ [fl.] 1. Dağa çıkmak: (بقط) (في الجبل). 2. Yürümede veya söylemede sür'at ve 'acele etmek: (بقط في الكلام، في المشي). - [ft.] 3. Sözle ilzâm ve ifhâm ve iskât etmek: (بالكلام بقط فلاناً). 4. Dağıtmak: (بقط الشيء). – (بقطية بطبك) (Emr-i hâzir-i mü'ennes sîğasıyla), usûlle ve duyurmaksızın bir çaresine bak, makâmında müsta'mel meseldir.

بَقَطٌ [ft.] 1. (bir haberi) azar azar almak: (تبقط الخبر). 2. (yemeği) azar azar yemek: (تبقط الطعام). – (lügat-i 'âmîyyede) (تبقط)، yediğin boğazında kalsın, ma'nâsıyla beddu'âdır.

بَقَطٌ [iz.] Ev eşyâsı, pılı pırtı: (نقل بقط البيت).

بَقَطٌ [iz.] 1. Ağaçtan meyve toplarken hata'en yere düşenler. 2. Bir bölük, bir takım halk: (جاء بقط من الناس). 3. Perâkende cemâ'at. 4. Bir şeyin bir parçası, bir kıt'ası: (أخذ منه بقطاً).

بَقَطَةٌ [is.] müteferrik cemâ'at: (جاءت بقطة) (منهم).

بِقَاطٌ [iz.] Bir avuç keş peyniri.

بَطْرِيَّةٌ [is.] Geniş ve beyaz esvâb. **بطر**

بَقَّعُ، بَقَّعُ، بَقَّعُ [fl 3.] 1. Bir yere gitmek. Kelâm-ı menfide kullanılır: (ما أدري أين بقع), bilmem nereye gitti. - [ch.] 2. Sert ve nâ-sezâ bir sözle 'itâb olunmak: (بقع فلان).

بَقَّعُ، بَقَّعُ، بَقَّعُ [fl 4.] 1. (kuş ve köpek) alaca olmak: (بقع الطائر، الكلب). (Mevâşi hakkında (بقع بلق) denilir). 2. İktifâ etmek: (بقع به). 3. (yer) hâlî olmak, boşanmak: (بقعت الأرض منه). 4. Su çekenin üstüne su sıçramakla yer yer ıslanmak: (بقع (بقعهم الداهية)). - [ft.] 5. İsâbet etmek: (بقعتهم الداهية).

بَقَّعُ، بَقَّعُ، بَقَّعُ [fl.] 1. Bir yere gitmek: (ما أدري أين بقع). (Mücerredi gibi). - [ft.] 2. (boyacı) boyadığı şeyin bazı yerlerini boyasız bırakmak: (بقع الصباغ الثوب). 3. (su çeken) esvâbını yer yer ıslatmak: (بقع الساقى ثوبه). 4. (yağmur) yer yer yağmak: (بقع المطر).

بَقَّعُ، بَقَّعُ، بَقَّعُ [fch.] Renk veya benz değişmek, mütegayyir olmak, bozulmak: (ابتقع لونه).

بَقَّعُ، بَقَّعُ، بَقَّعُ [fl.] Sür'atle gitmek, çabuk çekilmek: (ابتقع الرجل).

[iz.] 1. Kuş ve köpek alacılığı: (بقع بع). 2. Bir mikdârda, bir nebze: (نبت في الأرض بقع من).

بَقَّعُ [iz. cem.] Kuyudan su çeken adamlar. (Esvâblarının yer yer ıslatması vech-i tesmiyedir.)

أَبَقَّعُ [iz. cem.] 1. Alaca şeyler. 2.

(رأيت قوماً بقعاً). Yamalı esvâblı adamlar:

[is.] Su biriken çukur yer.

بَقَّعُ [is.] 1. Etrâfındaki yerlerden farklı bir kır'ası: (نزلوا بقعة طيبة). 2. Mevki', menzilet: (هو حسن البقعة عند الأمير), emîrin 'indeinde mevki' ve menzileti güzeldir.

[sıfs.] 1. Alaca çekirgesi olan (yer): (أرض بقعة). 2. Nebâtâtı mütekattı' yani fâsılalı olan (yer): (أرض بقعة).

[sıf.] (بقع) fi'linden ism-i fâ'il olup, Ahtal'ın âtideki şî'inde ise sırtlan yahut alaca karga veya alaca köpek demektir:

كلوا الضب وابن العير والبقاع الذي يببب بعس الليل أهل المقابر

[sıf.] 1. Her iş elinden gelip aslâ aldanmaz 'âkıl ve zeyrek (adam). 2. Duhâtтан (adam): (هو باقعة). 3. Ebedî aldanıp tuzağa düşmez ve sayd olunamaz zeyrek (kuş): (باقعة طائر). (Sonundaki (ة) mübâlağa içindir.)

بَوَاقِعُ [is.] Dâhiye, âfet, belâ: (هو باقعة من البواقع), âfetlerden bir âfettir. – (الباقع), ey âfetler âfeti.

[sıf.] Her nev' ağaçları hâvi ormanlık (yer): (بقيع الغرقد والبقيع). – Medîne-i Münevver'e'de meşhûr bir kabristân.

[iz.] Metâ', cihâz. – (خرء البقاع), tenin üzerine konup yer yer yapışan toz veya yer yer zuhûr eden ter: (أصابه خراء البقاع).

أَبَقَّ [sıf.] 1. İki renkli alaca. - [sıf.] 2. Alaca karga. - (سنة بقعاء), kuraklık ve kıtlık ve bir kavle göre kıtlık ve ucuzluk karışık sene. - (أرض بقعاء), çakıllık yer.

أَبِيعُ [sıf.] (musaggar bünyesiyle) az yağmur yağıp kuraklık ile az rutûbetten mürekkeb sene: (عام أبيع).

بُقَعَانُ [iz. cem.] Sudan köleleri. - (بُقَعَانُ), Şam köleleri ki Sudanî ve Rumdan mürekkeb idi. (بِقَع، باقع، أبيع).

بُقَيْعُ [iz. cem.] Köpek künyesidir. - (بُقَيْعُ)، köpek bıraktığı cife için tutuştular, yani hırılaştılar.

بُقَّ [ft 1.] 1. Bol 'atıyye vermek. 2. Heybe ve hurcdaki eşyâyı açıp dağıtmak, boşaltmak: (بق عيابه). 3. Dağıtmak, târumâr etmek: (بق ماله). 4. (dağarcığı) yarmak: (الجراب بق). 5. (suyu) ağız ile püskürtmek: (بق الماء). - [fl.] 6. Otlar yerden zuhûr etmeğe başlamak: (النبت بق). 7. (kadının) çok evlâdı olmak: (بقت المرأة). 8. (bulut) çok yağmur yağdırmak: (بقت السماء). 9. Çok 'azamet satmak: (بق الرجل).

بُقَّ [fl 1.] Birinin 'aleyhinde çok sözler söylemek, boşboğazlık etmek: (بق على). (القوم).

بُقَّ [fl 2.] 1. Çok söylemek, boşboğazlık etmek: (بق الرجل). [ft.] 2. (sözü) çoğaltmak, birinin 'aleyhinde çok söylemek: (بق علينا كلامه).

بُقَّ [fl.] 1. (kadının) çok evlâdı olmak: (أبقت المرأة). 2. Birinin 'aleyhinde çok söz söylemek: (أبق على القوم). 3. (derenin) otları bitmeğe başlamak: (أبق الوادي). 4. (koyun ve keçi kısmı) pek za'îf olmaktan döl dökmek: (أبقت الغنم). 5. (bir yerin) sivrisineği veya tahta kurusu çok olmak: (أبق المكان). 6. (bulut) çok yağmur yağdırmak: (أبقت السماء). - [ft.] 7. (bir şeyi) çok ve bol etmek: (أبقتهم خيراً أو شراً).

بُقَّ [ft.] 1. Dağıtıp perîşân etmek: (بقت الشيء). - [fl.] 2. (bir yerin) sivrisineği veya tahta kurusu çok olmak: (بقت المكان).

بُقَّ [ic. fr.] 1. Sivrisinek ve 'ale'l-husûs iri cinsi. 2. (Mısır ve Mağrib lûgatinde) tahta kurusu. (بق الخشب، بق الحيطان وبق منتن). dahi derler. 3. (mec.) çok evlâd doğuran kadın. 4. Boş boğaz, geveze: (رجل لق بق).

بُقَّ [iz.] Ev metâ'ı döküntüsü, hirtu pırtı: (رحلوا وبقوا بقاق بيتهم)

بُقَّ [ic. fr.] Çağırğan kuşu.

بُقَّ [sıf.] Boş boğaz. (بق gibi). Âhirindeki (ة) mübâlağa içindir.)

بُقَّ [iz.] Otların baş gösterip bitmesi: (بقت النبت).

بُقَّ [sıf.] Boş boğaz.

بُقَّ [sıf.] Çok evlâd doğuran (kadın).

بُقَّ [fl 1.] 1. Zâhir ve 'ayân olmak: (بقل). 2. (yer) ot peydâ etmek, taze otlamak: (بقل الشيء).

örtülmek: (بقلت الأرض). 3. (devenin yediği şorak otlar) yeşermek: (بقل الرمث). 4. (delikanlının hatt-1 sebz denilen yeni tüyü gelmek: (الغلام بقل وجه). 5. (devenin dışı) yeni yarıp çıkmak: (ناب البعير بقل). 6. Taze çayır otu toplamak: (بقل لبعيره).

[fl.] 1. (yer) taze otlar örtülmek: (أبقلت الأرض). 2. (devenin yediği şorak otlar) yeşermek: (أبقل الرمث). 3. (civânın yüzünün) hatt-1 sebzi gelmek: (أبقل وجه الغلام). 4. (birinin hayvânâtı) taze ot otlamak: (أبقل القوم). 5. (ağaç) bahar ibtidâlarında burçaklanmağa başlamak: (أبقل الشجر). - [ft.] 6. Meydâna çıkarmak, izhâr etmek: (أبقلت). 7. Bitirmek, inbât etmek: (أبقلت). (Bu bâbdan ism-i fâ'il "مبقل" الأرض نباتها vezninde gelmeyip, gayr-i kıyâs üzere "باقل" gelir.)

[fl.] 1. (yer) taze ot peydâ etmek: (بقلت الأرض). 2. (delikanlının yüzü) hatt-1 sebz peydâ etmek: (بقل وجه الغلام). - [ft.] 3. (hayvânâta) iyi bakıp tımar etmek: (بقل). 4. (çoban develeri) otlamağa koyuvermek: (بقل الراعي الإبل).

[fl.] 1. Taze ot ve sebze toplamağa çıkmak: (تبقل الرجل). 2. (hayvân) taze ot ve sebze otlamak: (تبقلت الماشية). 3. (hayvân) taze ot ve sebze yemekten semirmek: (تبقلت). (الماشية).

[fl.] 1. (hayvân) taze ot ve sebze otlamak: (ابتقلت الماشية). 2. (birinin hayvânâtı) taze ot otlamak: (ابتقل القوم).

[iz.] 1. Yerli kökü olmayıp yazın dökülen tohumundan her sene kendiliğinden biten taze ot. 2. Sebze. – (البقلة), oğul otu. – (بقلة الأنصار), lahana. – (البقلة), leblâb ve Türkçe heyl dedikleri sarmaşık envâ'ından bir nebâtıdır. – (والبقلة اللينة البقلة الحمقاء), semiz ot. – (بقلة الخطاطيف), zerdeçav. – (البقلة الذهبية), sermak, koyun sarmaşığı. – (الرملة وبقلة البراري بقلة), kum baklası. – (بقلة الضيب), yaban oğul otu. – (البقلة), hindibâ. – (الملك بقلة), şâhtere. – (بقول), kakalya ism-i Yunanisiyle ma'rûf bir nebât ki evcâ'ı dâfi' 'ad olunur.

[iz.] İlkbaharda zuhûr eden ot ve sebze.

[sıfs.] Sebze inbât eden: (أرض بقلة), sebzelik yer.

[sıf.] Yeşermiş ve taze (şorak ot): (رمت باقل). - [az.] Humukta ve ifâde-i maksaddaki 'acizde darb-1 mesel hükmüne geçmiş bir ism olup: (أعي من باقل) derler.

[is.] *باقلة، باقلاء fr: باقلى، باقلاء * باقلى Bakla, fûl. (Lisânımızdaki bakla bundan galattır.) – (الباقلي القبطي), tanesi küçük bir nev' bakla, yaban baklası.

[sıfs.] Çok sebze hâsıl eden, sebzelik (yer): (أرض بقيلة) (gibi).

[iz.] 1. Sebze satan adam, zarzavatçı. 2. (lügat-i 'âmniyyede) me'kûlât envâ'ı satan adam, bakkal.

بَقَّالَةٌ [is.] 1. Sebzeçi ve bakkal karı, sebze satan veya bakkallık eden karı. - [sıfs.] 2. Sebzelik (yer): (أرض بقاله).

مِبْقَلَةٌ [sıfs.] Sebze veren (yer): (مبقلة أرض).

مَبْقَلَةٌ * [is.] Sebzelik yer.

بُقَالٌ [iz.] (mu'arreb) kulpsuz testi, bukal.

بُقُولٌ [iz.] Ebegümeçi.

بُقْلَاوَةٌ [is.] (Türkçeden me'hûz) baklava.

بُقْلَاوٌ [iz.] (Cezayir lûgat-i 'âmmiyyesinde) morina balığı.

بِقْمٌ * [fl 4.] Unzuvan denilen ottan yemekle hastalanmak: (بقم البعير).

بِقْمٌ * [ft.] Bakkam ile boyamak.

بِقْمٌ * [fl.] (koyun) karnındaki kuzunun ziyâde büyümesinden ağırlaşır hareketten kalmak: (تبقت الغنم).

بِقْمٌ [iz.] (mu'arreb) 1. Boyacılıkta müsta'mel ma'rûf bakkam ağacı. 2. (Mağrib lûgatinde) kırmızı renk, kırmızı boya.

بُقْمٌ [iz.] Tatula nebâtı.

بِقَامَةٌ [is.] 1. Yapağı döküntüsü ve taraktan düşen kırıntısı. 2. (mec.) 'akıl ve tedbirden bî-behre ahmak ve 'âciz adam: (بقامة هو).

بِقْنٌ * [fl.] Vakti hoş ve refâh hâle nâ'il olmak: (أبقن الرجل).

بَقَا * [ft.] 1. Bakmak, nazar etmek: (بقاه بعينه). 2. Gözetmek, beklemek, intizâr etmek: (بقوته).

بَقَا * [ft 1.] Saklamak, gözetmek, hıfz etmek: (أبقه كبقوتك مالك), kendi mâlını gözettiğın gibi gözet.

بُقُوَةٌ [is.] Gözetme, hıfz, sıyânet: (أبقه كبقوتك مالك).

بَقِيَ * [fl 4, 2.] 1. Kalmak, durmak, eski hâlinde olmak, bâkî olmak. 2. Devâm etmek, sürmek. 3. Yaşamak, ber-hayât bulunmak: (بقي الرجل زماناً طويلاً). 4. Artmak, fazla gelip kalmak. - Fi'l-i muzâri'den evvel devâm ve istimrâr beyân eder: (بقي يكتب), yazmada devâm ediyordu, muttasıl yazıyordu. - (lûgat-i 'âmmiyyede) bu fi'l-in mâzisi bir muzâri'le beraber istikbâl ma'nâsını ifâde eder: (ما بقيت), üç gün evden çıkmayacağım.

بَقِيَ * [ft 2.] 1. Bakmak, nazar etmek: (بقاه). 2. Gözetmek, hıfz etmek. (Vâvî "بقا" gibi).

بَقِيَ * [ft.] 1. Bırakmak, bulundurmamak, bâkî etmek: (أبقاه على حاله), kendi hâlinde bıraktı. 2. Devâm ettirmek. 3. Yaşatmak: (أبقني ببقيك الله). 4. Acımak, merhamet etmek: (لا أبقى الله علي إن أبقيت عليك), sana merhamet edersen Allah bana etmesin. 5. Biriyle münâsebeti büsbütün bozmayıp husûmette pek ileri varmamak: (أبقيت بيننا).

[ft.] ve: *يُبْقِي، تَبْقِيَةٌ* :بَقِيَ

[ft.] Bırakmak, *يَتَّبَعِي، تَتَّبِعِي (التَّبَعِي)* :تَبَّعِي
bâkî etmek, devâm ettirmek: (بقاه، تبناه).

[ft.] 1. Bırakmak, *يَسْتَبْقِي، اسْتَبْقَاءٌ* :اسْتَبْقَى
bâkî etmek: (استبقاه). 2. Alıkoymak, artırmak:
(استبقى من الشيء). 3. Yaşatmak, bir hayât tutmak,
sağ bırakmak, katilden 'afv etmek: (استبقى الأسير).

[iz.] 1. Kalma, bâkî olma. 2. Sürüm, devâm. 3. Fenâ ve zevâlin zıddı, ebediyet.

[is.] 1. Bir şeyden kalan kısım, bâkî. 2. Artık, fazla. 3. Bir âfetten kurtulanlar: (بقايا السيوف), kılıçtan kurtulanlar yani mağlûbunun ber-hayât kalanları. 4. Bir cemâ'atin en güzîde efrâdı, ahyâr: (بقية القوم). 5. Bozuşan adamlar beyninde kalan hüsn-i mübâsebât âsârı. 6. 'Akl, re'y, fazl: (أولو بقية الله). – (بقية الله)، itâ'at ve 'ibâdet ve intizâr-ı sevâb yahut hayr ve halâl: "بقية الله خير".

[is.] Bir şeyden kalan kısım, bâkî, bakıyye, artık, fazla. *بُقُوى، بُقُوى* :بُقُوى

[sıf.] 1. *بَاقُونَ* cem: باقية s: (الباقي) *باقٍ*
Fânî ve zâ'il olmayan, zevâlsiz, dâ'imî, edebî.
(Bu ma'nâ ile esmâ-ı hüsnâdandır). 2. Kalan, artan.

[is.] Bekâ, *بَاقِيَاتٌ، بَاقِيَاتٌ* (البَاقِي) :بَاقِيَةٌ
devâm: "فهل ترى لهم من باقية". Bu âyet-i kerîmedeki
(جماعة باقية) veya (بقية) kelimesini bazı müfessirîn

(نفس باقية) diye te'vîl etmişlerdir. – (الباقيات)
(الصالحات), ecr ve sevâbı 'inde'l-lâh bâkî olan
a'mâl-i sâliha.

[is. cem.] Sâir atlar yorulup durdukları hâlde kendilerinde henüz koşma kuvveti bâkî olan koşu atları.

[fl 3, 5.] *بَكَوْ، يَبْكُوْ، بَكَءٌ، بَكَءٌ، بَكَءٌ، بَكَءٌ، بَكَءٌ* :بَكَأَ
1. (dişi deve veya koyunun) sütü azalmak: (بكات)
(بكو البئر). 2. Kuyunun suyu azalmak: (الناقة، الشاة).

[ft.] (sütü) az bulmak: *يُبْكِي، إِبْكَاءٌ* :أَبْكَأَ
(أبكا الدر).

[ic.z.] Bir nev' nebât. *بَكَءٌ* fr: بكي *بَكَءٌ*

[sıfs.] *بَكَءٌ، بَكَءٌ، بَكَءٌ* cem: بكي، بكيَّة ve بكيَّة *بَكَءٌ*

1. Sütü az (dişi deve veya koyun): (شاة ناقه) بكي،
"عين بكية مر بنا على". 2. Suyu az (kuyu, pınar): (بكية).

[ft. d.] 1. *يُبْكِيكُ، بَكْبَكَةٌ* :بَكْبَكُ
1. Yığmak, birbiri üstüne atıp biriktirmek: (بكبك الشيء). 2.
Çalkalamak: (بكبك الشيء). 3. (metâ'in) altını üstüne getirmek: (بكبك المتاع). 4. (keçi) oğlağını bitler gibi dişlemek: (بكبكت العنز بولدها). - [fl.] 5.
Toplanıp izdihâm etmek: (بكبكوا). 6. Gidip gelmek: (بكبك الناس).

[fl. td.] 1. Toplanıp izdihâm etmek: *يَتَّبَكُّبُكُ، تَبْكَبُكُ* :تَبْكَبُكُ
(تكبك الناس). 2. (lûgat-i 'âmmiyede) talebde ilhâh ve ısrâr edip tazarru' etmek.

[sıf.] Pek kısa boylu olup yuvarlanırlar gibi yürüyen bodur (adam): (بكبك رجل).

بَكْبَكٌ: [sıf.] Kazık gibi katı ve kavî.

بُكَابِكٌ: [sıf.] Pek cümbüşlü neşâtlı ve şüh-meşreb: (انه لبكابك).

بَكَتٌ: [ft 1.] 1. Kılıç veya sopa ve sâire ile urmak, dayak atmak: (بكته). 2. Tekdîrle karşılamak, donatmak.

بَكَّتٌ: [ft.] 1. Kılıç veya sopa ile urmak. 2. Tekdîrle karşılamak, donatmak. 3. Başa kakmak. 4. Delîl ve burhânla galebe edip ifhâm ve iskât etmek. 5. Tekdîrle susturmak.

مَبَكَّتٌ: [sıfs.] Nöbetle bir kere oğlan ve bir kere kız doğuran (kadın): (امرأة مبكت).

بَكَرٌ: [fl 1.] 1. Sabâh erken kalkmak, erken davranmak. 2. Birine veya bir yere erken gitmek: (بكر إليه، بكر عليه). 3. İşe erkenden başlamak: (بكر فيه).

بَكَرٌ: [fl 4.] 1. Sabâh erken davranmak. 2. 'Acele etmek: (بكر على الشيء).

أَبَكَرٌ: [ft.] 1. Birine erken gitmek: (أبكره). 2. Bir işe 'acele etmek: (أبكر إليه). 3. (birini) halkı sabâh erken uyandıрмаğa me'mûr etmek: (أبكره على أصحابه). - [fl.] Tekaddüm ve sebk etmek, ileri olmak: (فلان أبكر). 5. Birinin develeri erkenden suya varmak: (أبكر القوم).

بَكَرٌ: [fl.] 1. Bir yere veya birine sabâhleyin erken gitmek, erken davranmak: (بكر عليه). 2. İleride olmak, sebk ve

tekaddüm etmek: (بكر عليه). 3. Namâza vaktinin evvelinde gitmek ve namâzı ibtidâ-ı vaktinde kılmak: (بكر المصلي). - [ft.] 4. Birini diğerleri sabâhleyin erkenden uyandıрмаğa me'mûr etmek: (بكره على أصحابه).

بَاكَرٌ: [fl.] 1. Birine veya bir yere sabâhleyin erken gitmek: (باكره). 2. Erkenden işe başlamak, erken davranmak: (المباركة مباركة).

تَبَكَّرٌ: [fl.] Sebk ve tekaddüm etmek.

إِبْتَكَّرٌ: [fl.] 1. (birine) erkenden gitmek: (ابتكر عليه). 2. Cum'ada hutbanın evveline yetişmek: (ابتكر الرجل). 3. Meyvenin turfandasını yemek: (ابتكر فلان). 4. (kadın) çocuğunu oğlan doğurmak: (المرأة ابتكرت). - [ft.] 5. (kızın) bikrini izâle etmek: (الجارية ابتكر).

أَبْكَارٌ: [sıf. i.] 1. Kız oğlam kız, dûşîze. 2. Te'ehhül etmemiş (delikanlı), bekâr. 3. Genç kadın veya dişi deve. 4. Henüz boğa görmemiş veya doğurmamış genç inek: "بقرة لا". 5. Her şeyin evveli, ibtidâ-ı hâli. 6. Misli nâ-mesbûk iş. 7. Birinci def'a olarak vaz'-ı haml etmiş kadın veya dişi deve. 8. Ebeveynin ilk çocuğu, evlâdın birincisi. 9. Birinci olarak üzüm veren (asma veya bağ kötüşü): (كرم بكر). 10. Henüz yağmurunu dökmemiş (bulut): (بكر سحابة). 11. İlk def'ada işi bitirip ikincisine hâcet bırakmayan (kılıç darbesi): (إن ضربة علي (رضه)). 12. Keskin (sirke): (خل بكر). (كانت بكرأ).

(Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.) 13. Daha kullanılmamış yay, kavs. 14. Delinmemiş inci, dürr-i nasüfte.

بَكَرٌ، بَكَرَةٌ، أَبْكَرٌ، cem: بَكَرَةٌ، بُكَرَةٌ s: بُكَرٌ *بُكَرٌ [i.] Üç ile altı yaşları arasında bulunan genç deve. (Bir ile üç yaşları arasında veya dokuz yaşından aşağı olanlara da itlâk olunduğu mervîdir). – (صدقني سن بكره) ("سن" lafzı merfû' veya mansûb olarak), bana menvî-i zamîrini anlattı ma'nâsıyla müsta'mel meseldir.

بَكَرٌ [iz.] Erken vakt, sabâh. (بكره gibi). – (بكرًا), erkenden, 'ale's-sabâh.

بَكَرٌ *بُكَرٌ * [sıf.] Sabâh erken kalkan, erkenci, seher-hîz. – (بكر في حاجته), işinde mukdim.

بُكَرَةٌ [is.] 1. Erken vakt, sabâh. - [zz.] 2. Erkenden, sabâhleyin: (بكرة وعشيا), sabâh akşam. Günü ta'yîn olunmadığı vakit tenvînle ve günü mu'ayyen olursa tenvînsiz ve zarfiyyet cihetiyle mansûb okunur. 3. Yarın, sabâh: (جيء بكره), sabâh (yani yarın sabâh) gel.

بُكَرَةٌ [is. sıfs.] Bozulmamış kız, kız olan kız, dūşîze. (بكره gibi).

بُكَرَةٌ *بُكَرَةٌ * [is.] 1. Kuyu makarası. 2. Çabuk döner kuyu çıkırığı. 3. Cemâ'at, gürûh. - [cem.] 4. (بكرات), kılıç kımına marbût ve kayışların geçmesine mahsûs halkalar. – (جاؤوا على بكر أبيهم), hepsi beraber geldiler.

بَاكِرَةٌ *s: بَاكِرَةٌ [sıf.] Sabâh erken kalkan.

بَاكِرٌ [iz.] Erken vakt, sabâh. (بكرة gibi). - [zz.] Erkenden, sabâhleyin. (بكرة gibi).

بَاكِرَةٌ *cem: بَاكِرَةٌ [sıfs.] Bozulmamış kız, bikr. (Lügat-i gayr-i fasîha olup, aslâ kelâm-ı Arabdan olmadığı dahi maznûndur).

بَاكِرٌ [iz.] 1. Bahar ibtidâlarında yağan yağmur: (أمطرت السماء الباكور). 2. (lügat-i 'âmmiyyede) başı eğrilip bükülmüş kamış.

بَاكِرَةٌ *s: بَاكِرَةٌ [sıf.] 1. Vaktinden veya emsâlinde evvel yetişen (meyve ve sâire), turfanda. 2. Sâirlerinden evvel meyve veren (ağaç): (نخلة باكورة).

بَاكِرَةٌ [is.] 1. Turfanda meyve. 2. Her şeyin evveli, aslı.

بَاكِرَةٌ *بَاكِرَةٌ * [is.] 1. Kızlık, kızın hâli. Lisânımızda galat olarak bikir deriz. 2. İlk çocuğun yani ekber-i evlâdın hâl ve şânı ve hukûku.

بَاكِرٌ *cem: بَاكِرٌ * [sıf.] 1. Mevsim-i baharın evâ'ilinde yağın (yağmur). 2. Meyvesi sâirlerinden evvel yetişen (hurma ağacı): (نخلة باكور). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

بَاكِرَةٌ *بَاكِرَةٌ * [sıfs.] Turfanda (meyve). 2. Turfanda meyve veren (ağaç): (نخلة بكيرة).

بَاكِرِيَّةٌ [is.] Ekber-i evlâdın hâl ve şân ve hukûku.

إِبْكَارٌ: [iz.] Sabâh: "وسبح بالعشي والإبكار".
(Masdariyyet ma'nâları için "أبكر" fıkrasına n.)

مُبْكَرٌ: [sıf.] Baharın ibtidâlarında yağan
(yağmur).

مِبْكَارٌ: *cem: *مَبَاكِيرٌ [sıf.] 1. Sâirlerinden
evvel meyve veren (ağaç). 2. Mezrû'âtı çabuk
biten münbit (arazi): (أرض مبكار). (Müzekkeriyle
mü'ennesi birdir). 3. Baharın evâ'ilinde yağan
(yağmur). 4. Yağmurunu henüz dökmemiş
(bulut).

بَكَرَجٌ: *cem: *بَكَارُجٌ [iz.] (Türkçeden
bakracdan me'hûz lügat-i 'âmmiyye) büyük
kahve ve sâire ibriği. (بقرج dahi denilir.)

بَكْسٌ: *cem: *بَكْسٌ [ft 1.] (düşmanı) kahr etmek:
(بكس الخصم).

بُكْسَةٌ: [is.] Çocukların (كجه) denilen oyunu
oynadıkları kiremit parçası.

بَكْشٌ: *cem: *بَكْشٌ [ft 1.] (devenin ayağı bağıını)
çözmek: (بکش عقال بعيره).

بُكُوشٌ: [sıf.] (Mağrib lüğatinde) dilsiz,
ebkem.

بَكَعٌ: *cem: *بَكَعٌ [ft 3.] 1. Sertlikle ve tekdîrle
karşılama, yüzüne bağırma, terslemek: (بكعه).
2. Kesmek, kat' etmek: (بكع الشيء). 3. (birinin)
ötesine birisine şiddetle ve mükerreren urmak. 4.
(bir şeyin) tekmîlini vermek: (بكعه الشيء). 5.
(Temîm lüğatinde) bir tarafa gitmek: (ما أدري أين
بكع), bilmem nereye gitti. (بقع yerine).

بَكَعٌ: [ft.] 1. (birinin) yüzüne
bağırıp tekdîr etmek, terslemek: (بكعه). 2. Kesip
parça parça etmek: (بكع الشيء).

بَكَعٌ: [iz.] Bütün, cümle: (أعطى المال بكعاً),
mâlını bütün verdi, cümleten verdi.

بُكْعَةٌ: [is.] (lügat-i 'âmmiyyede) büyük
meblağ, çok mal: (أعطاه بكعة).

أَبْكَعٌ: [sıf.] Eli kesik, çoklak.

بَكَعٌ: [ft 1.] 1. Yırtmak, paralamak: (بك
الثوب). 2. Dağıtmak: (بك الشيء). 3. Fesh ve ilgâ
etmek: (بك الشيء). 4. Sıkıştırmak, tazyîk etmek. 5.
(birinin) kibr ve gurûrunu kırmak, burnunu
kırmak: (بك فلاناً). 6. (birinin) boynunu kırmak:
(بك عنقه). 7. Zorla ve musırrâne cemâ'a çapalayıp
(karıyı) bî-tâb etmek: (بك المرأة). 8. (hayvânı) çok
sürüp yormak: (بك الدابة). - [fl.] 9. Fakr ve ihtiyâca
dûçâr olmak: (بك الرجل). 10. (birinin)
bahâdırılıktan ve meşakkatten bedeni sertleşmek:
(بك الرجل).

تَبَاكٌ: [fl. tefâ'ul.] 1. Birikmek,
terâkum etmek: (تباك الشيء). 2. Sıkışıp galebelik
ve izdihâm olmak: (تباك القوم).

بَاكٌ: [sıf.] Hatâsını savâbından tafrika
muktedir olmayan ahmak. Ekseriyyâ (تاك)
lafzıyla itbâ' olunur: (أحمق باك تاك).

أَبْكَانٌ: [sıf.] 1. Kıtlıktan pek şiddetli:
(عام أبك). 2. Hayvânât ve mevâşiyi tafrik eden. 3.

Ücretle kavminin işlerini gören vekîl. 4. Bir eli kesik, çoklak.

مدفع) بكيك [sıf.] Gevşek, za'îf, kuvvetsiz: (مدفع بكيك).

بُكُّ: [iz. cem.] 1. Güçlü kuvvetli gençler: (هم بكك). 2. Dinç ve oynak eşekler.

بُكَّةُ [as.] Mekke-i Mükerrreme'nin veya mebnî olduğu vâdinin ismidir: " إن أول بيت وضع للناس للذي ببكة".

بُكِّلَ: [ft 1.] 1. Karıştırmak, katmak, halt etmek: (بكل الشيء). 2. Karmakarışık etmek: (بكل فلان الكلام علينا). 3. (بكيلة) denilen bir nev' hurmalı tatlıyı yapmak: (بكل الرجل).

بُكِّلَ: [ft.] 1. Karıştırmak, karmakarışık etmek. 2. (lügat-i 'âmmiyede) iliklemek, düğmelemek. - [ch.] 3. Birine can ve yürükle bağlanmak: (بكل به).

بُكِّلَ: [ft.] 1. Yağma etmek, ganîmet almak: (تبكله). 2. (bir şeyi) cinsinin gayri bir şeye mukâbil satmak: (تبكل البعير بالأدم), deveyi sahtiyâna mukâbil satmak. 3. (birine) şetm ve darb ve kahr ile musallat olmak: (تبكله، تبكل عليه). - [fl.] 4. Karmakarışık söz söylemek, halt-ı kelâm etmek: (تبكل في الكلام). 5. Kibr ve gurûrla sallanarak yürümek: (تبكل في مشيته).

بُكِّلَ: [ft.] 1. Yağma etmek, ganîmet almak: (ابتكله).

بُكِّلَ: [iz.] Yağma, ganîmet.

بُكَّةُ *cem: بُكِّلَ [is.] 1. Tabî'at, hilkat. 2. Şekl, hey'et, kıyâfet. 3. Hâl, sûret.

بُكَّةُ *cem: بُكِّلَ [iz.] (lügat-i 'âmmiyede) kulp.

بُكَّةُ *بُكِّيَّةُ [is.] Kavrulmuş buğday ile yağ yahut zeytûn yağı ve taze hurma yahut taze peynir ile karışık bir nev' tirîd.

بُكِّيٌّ [sıf.] Giyinmede ve yürüyüşte pek dikkatli, tekellüfle giyinip nâz ve edâ ile yürüyen. Dâ'imâ (جميل) lafzına itbâ olunur: (جميل بكيل).

بُكِّيَّةُ [is.] 1. Birbirine katılmış koyun ve keçi sürüsü. 2. Diğer bir sürü ile karıştırılmış sürü: (ظلت القطيعة بكيلة). 3. Ganîmet mâlî. 4. Tabî'at: (كريم البكيلة). 5. (fikrasına n.)

بُكِّيٌّ [iz.] Ganîmet: (له تبكل كثير). (Masdariyyet ma'nâsı için fikra-ı mahsûsasına n.)

بُكِّيٌّ *بُكِّيَّةُ *بُكِّيَّةُ [ft. d.] (Türkçeden me'hûz lügat-i 'âmmiyeye) beylik etmek: (بكله).

بُكِّيٌّ *بُكِّيَّةُ *بُكِّيَّةُ [fl 4.] Dilsiz olmak, anadan doğma sağır ve dilsiz olup yahut hamâkat ve belâhetten söylemeğe muktedir olamamak: (بكم الصبي).

بُكِّيٌّ *بُكِّيَّةُ *بُكِّيَّةُ [fl 5.] 1. Dilsiz olmak. 2. 'An-kasd dilsiz olmak. 3. 'Adem-i iktidârdan veya 'an-kasdın cimâ'dan kesilmek: (بكم الرجل).

بُكِّيٌّ *بُكِّيَّةُ *بُكِّيَّةُ [fl.] (söz) tutulmak, güçleşmek: (تبكم عليه الكلام).

*cem: *أُبْكَاً* [sif.] ve:

*cem: *بُكْمٌ، اِبْكَمَانٌ* [sif.] Dilsiz, ahras.

مَبْكُونَةٌ [sifs.] Alçak ve zelîle (karı).

بَكِيَ [fl 2.] 1. Ağlamak, giryân olmak: (بكى الرجل). 2. Âheng ve tegannî etmek: (بكى فلان). - [ft.] 3. Birine ağlamak: (بكى عليه), ona ağladı. 4. Mersiye söylemek

بُكِّيَ، اِبْكَاً [ft.] Ağlatmak, birinin ağlamasını mücib olmak: (أبكا).

بُكِّيَ، اِبْكَاً [ft.] 1. (birini) meyyite ağlamağa kandırmak veya tehyîc etmek: (بكا على). 2. (bir meyyite) mersiye söyleyerek ağlamak: (بكى عليه).

بُكِيَ، اِبْكَاً [fş.] Ağlamada müsâbakat etmek.

بُكِيَ، اِبْكَاً [fl.] Yalandan ağlamak, ağlar gibi olmak: (تبكى الواعظ).

بُكِيَ، اِبْكَاً [ft.] Ağlatmak: (استبكا).

بُكِيَ [iz.] Gözyaşıyla ağlayış, giryê.

بُكَاً [iz.] Sesle ağlayış, zârî.

بكت عيني وحق لها بكاها وما يغني البكاء ولا العويل

بُكَاً [iz.] Bir nev' nebât. ("بُكَاً" mâddesinde dahi zikrolundu.)

(Aslı) بُكَاً، بُكِيٌّ cem: باكيَّةُ s: (الباكي) *بَاكِ* (بُكُوِيٌّ) cems: *بَاكِ، بَاكِاتٌ* [sif.] Ağlayan, ağlayıcı, giryân, zâr.

بُكَاً، بَاكَِّةُ، بَاكَِّةُ [sif.] Çok ağlayan.

بُكَاً، بَاكَِّةُ [iz.] Ağlama, ağlayış, yahut çok ağlama.

بُكِيَ، اِبْكَاً [iz.] Ağlanan yer, meyyite ağladıkları mahal.

بَلْ: Harf-i ibtidâ ve harf-i 'atf olup, başlıca idrâb beyân eder, yani mâ-kablini ibtâl ve yahut nefiyde takrîr ile, mâ-ba'dını isbât eder; ve 'inde'l-nuhât harf- idrâb denmekle ma'rûftur. Mâ-ba'dı gâh bir cümle ve gâh bir ism olur. Cümle olduğu vakt, (بل) harf-i idrâb veya intikâl yani nakl-i kelâm için olup, hurûf-ı ibtidâ'iyeden ve yalnız İbn-i Mâlik 'inde yine hurûf-ı 'âtıfeden ma'dûddur. İdrâb için geldiğine misâl: "وقالوا اتخذ الرحمن ولداً سبحانه بل عباد مكرمون" ki "مكرمون" takdîrindedir.

İntikâl için geldiğine misâl: "قد أفلح من تزكى وذكر" "اسم ربه فصلى بل تؤثرون الحياة الدنيا" Mâ-ba'dı bir isimden 'ibâret olduğu vakit ise hurûf-ı 'âtıfeden ma'dûd olup, mâ-kablinde emir veya îcâb olursa, onu meskûtü'n-'anhu hükmüne koyarak mâ-b'adi için hükmü isbât eder: (اضرب زيداً بل عمراً); (قام زيداً بل عمرو). Bu takdîrde mâ-ba'dı bedel hükmündedir. Mâ-kablinde nehy yahut nefy olursa, onu nehy ve nefiyde takrîr ile, mâ-ba'dına emir veya îcâbı hükmü ettirir: (لا تضرب، زيداً بل عمراً، لا تضرب)

(بل اضرب عمراً وبل قام زيداً) ki, (ما قام زيداً بل عمرو demektir. Müberrid nefy ve nehy ma'nâsının (بل) harfiyle mâ-kablinden mâ-ba'dına naklini dahi tecvîz edip, meselâ: Nasb ile (ما زيداً قائماً بل قاعداً) denildiğinde (بل ما زيد قاعداً) yani Zeyd kâ'im değildir belki kâ'idde değildir; ve ref' ile (ما زيد قائماً بل قاعد) denilirse (بل هو قاعد) yani kâ'im değildir, bi'l-'aks kâ'ididir demek olduğunu iltizâm etmiştir. Mâ-kabli cümle-i 'icâbiyye olursa, idrâb ma'nâsını te'kîd için (بل) harfinden evvel bir (لا)-ı nâfiye gelip, cümle-i mezkûrenin icâbını nefye tahvîl eder:

وجهك البدر لا بل الشمس لو لم يقض للشمس كسفة وأقول

Mâ-kablindeki cümle zâten menfiyye olduğu vakit dahi te'kîd için bazen (بل)'den evvel (لا) harfi gelir:

وما هجرتك لا بل زادني شغفاً هجر وبعد تراخي لا إلى أجل

(بل) harfî bazen (إن) meksûre-i müşeddede ma'nâsına gelir: "بل الذين كفروا في عزة وشفاق" ki (إن) hükmündedir. Bazen de harf-i istifhâm olan (هل) yerine isti'mâl olunur: "بل ادارك عملهم في" (هل ادارك) yani (هل ادارك) الأخرة

بَلَّزَ [fl. d.] 1. Kaçmak, firâr etmek. 2. Koşmak. 3. Ta'âmı doyuncaya kadar yemek: (بلأز الرجل).

بَلَّزَ [iz.] 1. şeytân, iblîs. 2. Kısa boylu ve tıknâz adam, bodur. 3. Bedeni bütün ve a'zâsı kalın delikanlı.

بَلَّزَ [iz.] Bedeni bütün ve a'zâsı kalın delikanlı.

بَلَّصَ [fl. d.] Korkup kaçmak: (بلأص الرجل).

بَلْبُوسٌ [iz.] Menekşeye benzer bir çiçek açan bir cins soğan ki (بصل الذنب) ve (بصل الزير) denmekle dahi ma'rûftur.

بَلْبَلٌ [ft. d.] 1. Tahrîk ve tehyîc etmek, heyecâna getirmek: (بلبل فلان القوم). 2. (birinin) derûnuna keder ve vesvese verip muztarib ve bî-karâr etmek: (بلبل فلاناً). 3. Cenkte (mızrâkları) birbirlerine geçirip karıştırmak: (بلبوا). 4. (ârâ ve efkârı) tefrikaya düşürmek: (بلبلوا آرائهم). 5. (eşyâyı) karıştırmak, dağıtmak: (بلبل المتاع).

تَبَلَّبَ [fl. td.] 1. (lisânlar) muhtelif ve muhtalit olmak, bir gürûh adamlar tarafından karmakarışık birkaç lisân söylenip anlaşılmamak: (تبلبلت الألسن). - [ft.] 2. (hayvânât) mer'ânın her tarafını dolaşır bütün otlarını otlamak: (تبلبلت الإبل الكلاء).

بَلْبُلٌ [iz.] 1. Bülbül, 'andelîb. 2. Seferde herkesin işini gören cest ü çalak ve hafifu'r-rûh adam. 3. Cüssesi el kadar bir cins balık. 4. Desti ve bardak emziği: (بلبل من بلبل) (الكوزة).

بَلْبَلَةٌ [is.] 1. Emzikli desti veya bardak. 2. Kadınların binmesine mahsûs deve hevdecî.

بُلْبُلَةٌ: [is.] Sadeflerin içinde bulunur bir nev' siyah boncuk. 2. Keder, ıztırâb, halcân. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

بُلْبُلٌ: [iz. s.] Kalbe 'âriz olan keder ve vesvese, ıztırâb.

بُلْبَالٌ: [iz.] Kurt, zi'b.

بُلْبَلٌ: *cem: [sıf.] Cest ü çalak ve becerikli (adam): (رجل بلبل).

بُلْبُولٌ: [iz.] Yaban ördeği.

بُلْبُلِيٌّ: [sıf.] Yolda herkesin mu'âvenetinde bulunan cest ü çalak ve becerikli (adam).

بَلَّتْ: *بَلَّتْ، بَلَّتْ [ft 2.] Kesmek, kat' etmek: (بلته).

بَلَّتْ: *بَلَّتْ، بَلَّتْ [fl 4.] Kesilmek, munkatı' olmak: (بلت الشيء).

بَلَّتْ: *بَلَّتْ، بَلَّتْ [fl 5.] 'Akıllı ve temkînli olmak: (بلت فلان).

بَلَّتْ: *بَلَّتْ، بَلَّتْ [ft.] Yemîn vermek, yemîn ettirmek: (أبلته يمينا).

بَلَّتْ: *بَلَّتْ، بَلَّتْ [fmt.] Kesilmek, munkatı' olmak: (بلته فانبلت).

بَلَّتْ: *بَلَّتْ، بَلَّتْ [ft. md 6.] Kesmek, kat' etmek: (بلتيته).

بَلِيٌّ: [sıf.] Az söyler, sükûtî.

بَلِيٌّ: [sıf.] 1. Az söyler, sükûtî. 2. Temkînli, 'akıllı, lebbîb.

بُلْتُ: [iz.] Gûyâ kanatları muhterik olmakla diğer tuyûra temâsında ihrâk eder bir kuş.

مُبْلَتٌ: [sıf.] 1. Münakkah ve müzeyyen (söz): (كلام مبلت). 2. Edâsına tekeffül olunmuş (mehr-i mü'eccel): (مهر مبلت).

بَلَّتْ: *بَلَّتْ، بَلَّتْ [fl. td.] 1. Sövüp sayarak boşanmak, çok ve karmakarışık söyleyerek sövüp saymak. 2. Fesâhatsız ve dil dolaşarak söylemek. 3. Kendini beğenmek, hod-bînlik etmek.

بَلَّتْ: *بَلَّتْ [sıf.] Çîre-dest, hâzık, elinden iş gelir: (رجل بلت، بلت).

بَلَّتْ: *بَلَّتْ [sıf.] Çok bağırp çağırın edebsiz (karı): (امرأة بلتة).

بَلَّتْ: *بَلَّتْ [sıf.] Tekellüfle nâziklik ve zarâfet satmağa özenen kaba (adam): (رجل بلتعي).

بَلَّتْ: [sıf.] Fesâhat ve selâsetle söyleyen, fasîh, talâkat-i lisâna mâlik.

بَلَّتْ: [iz.] 1. Halk, adamlar, nâs: (فيه بلتم كثير), orada çok halkı vardır. - [sıf.] 2. Dili dönmez, peltek: (رجل بلتم).

بَلَّتْ: *بَلَّتْ [ft. md 6.] (n. بلت).

بَلَّتْ: *بَلَّتْ [iz.] 1. İki senelik kararmış ot. (تليب maktûbudur.) - [sıf.] 2. Yumuşak. (دميٲ) lafzına itbâ' olunur: (شيء دميٲ بليٲ), yumuşak şey.

بَلِّقُ: [iz.] Yeryüzüne yayılmış durgun su.

بَلَّجَ: [fl 1.] (sabâh) ağarmak, (şafak) atmak: (بلج الصبح).

بَلَّجَ: [ft 2.] Açmak: (بلج الباب).

بَلَّجَ: [fl 4.] 1. Açık kaşlı olmak: (بلج الرجل). 2. Şâdân ve mesrûr olmak: (بلج فلان).

أَبْلَجَ: [fl.] 1. (sabâh) açılmak, ağarmak: (أبلج الصبح). - [ft.] 2. Keşf etmek, meydâna çıkarmak. 3. Açmak, îzâh etmek: (أبلجه).

تَبَلَّجَ: [fl.] 1. (sabâh) açılmak, ağarmak: (تبلج الصبح). 2. Açılmak, yüzü gülmek, beşûş olmak: (تبلج الرجل). 3. Meydâna çıkmak, zâhir olmak: (تبلج الأمر).

إِنْتَلَجَ: [fl.] ve:

إِنْتَلَجَ: [fl.] (sabâh) açılmak, ağarmak: (انتلج الصبح، انتلج الشفق).

إِبْلَجَ: [fl.] ve:

إِبْلَجَ: [fl.] Ziyâdesiyle vâzıh ve 'ayân olmak: (إبلج الشيء).

بَلَّجَ: [sıf.] Güler yüzlü, beşâşetli: (بلج رجل).

بَلَّجَ: [iz.] Kaşların açık ve birbirinden ayrı olması.

بَلَّجَ: [sıf.] Güler yüzlü.

أَبْلَجَ: [iz. cem.] Yüzlerinde henüz tüy tozu olmayan delikanlılar.

بُلْجَةٌ: [is.] 1. Aydınlık, şafak aydınlığı: (بلجة الصبح). 2. İki kaşın arasındaki aralık: (به بلجة). 3. Yanağın kulak cihetindeki kısmı. 4. Mak'ad, dübür (بلحة gibi).

بَلَّجَ: [sıf.] 1. Açık, vâzıh, 'ayân. 2. Ziyâlı, muzî'.

أَبْلَجَ: [sıf.] 1. Açık kaşlı, çatık kaşlı olmayan. 2. Güler yüzlü, beşûş: (رجل أبلج). 3. Vâzıh, 'ayân, sarîh: (أبلج الوجه). 4. Parlak, ziyâdâr, münîr: (صبح أبلج).

بَلَّجَ: [iz.] (Farisi بيله'den mu'arreb) sıg yerlerde yere dayanıp kayığı yürüttükleri sırık: (بليج السفينة).

أَبْلُوجٌ: [iz.] (mu'arreb) nebât şekeri: (السكر).

بَلَّيْلَجٌ: [iz.] Mi'deye nâfi' bir devâ.

بُلْجَمٌ: [ft. d.] (hayvânın) hasta ayağını sargı ile sarmak: (بلجم البيطار الدابة).

بَلَّجَ: [fl 3.] (yaş toprak) kurumak: (بلج الثرى). 2. İflâs etmek: (بلج الغريم). - [ft.] 3. (şehâdeti) ketm etmek: (بلج الرجل بشهادته). - (بلج ما على غريمي bulamadım).

بَلَّجَ: [fl 3.] 1. Yorulup 'âciz kalmak: (بلج الرجل). 2. (su) çekilip zâ'il olmak: (بلج الماء). 3. 'Ahda gadr etmek, sözünde durmamak: (بلحت خفارته). 4. Red ve inkâr etmek. 5. Bir ağır yükün altında 'âciz kalmak.

يُبْلِحُ، إبْلَاحٌ [fl.] (hurma ağacının) meyvesi (بلح) yani sararmağa başlamış koruk hâline gelmek: (أبلح النخل).

يُبْلِحُ، تَبْلِيحٌ [fl.] ve:

يَتَبَلَّحُ، تَبَلَّحٌ [fl.] Yorulup kalmak: (بلح، تبلح الرجل).

يُبَالِحُ، مُبَالِحَةٌ [ft.] Bi-gayr-i hak muhâsama edip gâlib gelmek: (بالحهم).

يَتَبَالِحُ، تَبَالِحٌ [fş.] Birbirine karşı inkâr etmek, inkâr edişmek: (تبالحا).

بَلْحَةٌ [icz.] 1. Yeni sararmağa başlamış olan alaca hurma koruğu ki hilâl ile besr hâletleri arasındadır. 2. Bir cins tatlı su balığı.

بَلْحَانٌ [iz.] 1. Pek yaşlı karakuş. 2. Farisi hümây denilen mevhûm bir kuş.

[is.] Mak'ad, dübür. (بلجة gibi).

[sıf.] 1. Cinsi kötü ve gayr-i münbit (toprak). 2. Kuvvetli, gâlib.

[sıf.] 1. Suyu çekilmiş (kuyu): (بئر). 2. Sıla-ı rahma ri'âyet etmeyen ve akrabâsına bakmayan (adam): (رجل بلوح). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

[is.] (اسليخ) dahi denilen bir cins nebât veya ona müşâbih ayrıca bir nebâtır.

[is. cem.] Hurma koruğundan gerdânlık.

[iz.] Çukur olmayan yayvan çanak.

يُبْلِحُ، بَلْحٌ [fl 4.] Tekebbür ve ta'azzum etmek: (بلح الرجل).

يَتَبَلَّحُ، تَبَلَّحٌ [fl.] Kibirilenmek, tekebbür ve ta'azzum etmek.

بَلْحٌ [sıf.] Kibirli, müte'azzım.

[iz.] 1. Sindiyân ağacı, Arabistan mişesi. 2. Uzunluk, tûl: (في قامته بلخ).

[iz.] Sindiyân ağacı, Arabistan mişesi.

[sıfs. cem.] Sağrıları büyük (kadınlar). Müfredi (بليخة) olsa gerektir.

[sıfs.] Vücûdu iri yahut kavm ve kabîlesi 'inde kadar ve menzileti büyük (kadın): (امرأة بلاخية).

[is.] Leylâk ağacı.

بَلْحَاءٌ [sıf.] Kibirli, 'azametli.

[is.] Siğil otu denilen bir ot ki yaprakları yerde sürünüp 'usâresi boğaza yapışan sülükleri düşürür.

[sıf.] Kalın, kaba: (شيء بلخص).

[fl. td.] *يَتَبَلَّخُ، تَبَلَّخٌ* [fl. td.] Kalınlaşmak, kabalaşmak.

[fl 1.] 1. Bir yerde devâm üzere mukîm olmak ve o yeri belde ve memleket ittihâz etmek, yerleşmek: (بلد بالمكان). 2. Harekete muktedir olamamak, dermânsız kalmak;

جرى طلقاً حتى إذا قلت سابق تداركه أعراق سوء فيلدا

[fl 4.] 1. Kaşları açık ve ayrı olmak, çatık kaşlı olmamak: (بلد الرجل). 2. Muhârebe için bir mevki' seçip tutmak: (بلد القوم).

[fl 1, 4.] Bir yeri tasarruf zımında harb ve kıtâl etmek: (بلد القوم).

[fl 5, 4.] 1. Fehimsiz ve iz'ânsız olmak, zekâveti nâkıs olmak: (بلد الرجل). 2. (hayvân) tahrîk ve tahrîsla neşâta gelmemek, hissiz ve tenbel olmak.

[ft.] 1. (birini) bir yere veya bir şeye mülâzim etmek: (أبلده إياه). - [fl.] 2. Bir yere yapışmak. Bir yerden ayrılmamak: (القوم أبلد). Fakırdan dahi kinâyeye olur. 3. (birinin) hayvânı yürümek, hayvânı tenbel ve tahrîk olunamaz hâlde olmak: (أبلد القوم).

[fl.] 1. Hiçbir işe meyl ve rağbet etmeyip abdâl gibi durmak: (بلد الرجل). 2. Cûd ve sehâdan bî-behre olup buhl ve imsâk etmek: (بلد فلان). 3. Kendini yerden yere atmak: (بلد الرجل). 4. (bulut) sanki buhl ve imsâk edip yağmur yağdırmamak: (بلدت السحابة). 5. (yarış atı) geri kalmak: (بلد الفرس). 6. Karanlıktan iyi görünememek, duman içinde gözükmek:

إذا لم يناعز جاهل القوم ذا النهي وبلدت الأعلام بالليل كالآكم

[fş.] Kılıçla veya değnekle uruşmak: (بالده) (بالط) gibi).

[fl.] 1. Tenbel ve gevşek ve ahmak olmak: (تبلد الرجل، تبلدت الدابة). 2. Nedâmetten ellerini çırpıp dövüşmek: (تبلد الرجل). 3. Te'essüf ve telehhüf ve tahassür etmek: (تبلد الرجل). 4. Mütehayyir olmak, şaşa kalmak: (تبلد فلان). 5. Yere düşmek, kendini kaldırıp yere atmak: (تبلد الرجل). 6. Başkasının yerine ve memleketine musallat olmak: (تبلد الأمير). 7. Şenlik ve ma'mûriyyetten hâlî bir yere nâzil olmak: (تبلد القوم). 8. Te'essüften iki ucunu arkasına çevirmek: (تبلد الرجل). 9. Yalandan hamâkat ve belâdet izhâr etmek. 10. Karanlıktan iyi görünememek: (تبلدت البلاد).

[fl. mhr 2.] (hayvân) ziyâde şişmanlanıp tenbel ve yerinden kımıldanamaz olmak: (ابلندی الجمال).

[iz.] 1. Yer, hıttâ, memleket, kıt'a: (بلد الشام), Şâm hıttası. 2. Kasaba şehir, memleket: (البلد الأمين، البلد الحرام) ve sâdece (البلد), Mekke-i Mükerrreme. (Sûrsuz olanına) ve sûrle muhât olanına (مدينة) dedikleri mervîdir.) 3. Kabr, makbere, kabristân. 4. Hâne, ev, mesken. 5. Deve kuşu yuvası: (هو أذل من بيضة). 6. Yer, arz. 7. Göğüs, sadr. 8. El ayası, kef. 9. Gemici iskandili: (قاس الملاح الماء بالبلد). 10. Asl, 'unsur. 11. Hikât-ı asliyesi üzere kalıp hiçbir hafır veya ocağı olmayan yer. 12. Boğazın çukuruyla çevresi. 13. İki kaşın arası. - [sıf.] 14. Yalnız, tek ve tenhâ: (تركة بلداً), onu yalnız ve tek ve tenhâ bıraktı. - [t.] (البلدان), Basra ile Kûfe.

بَلْدٌ: *cem: *أَبْلَادٌ [iz.] 1. Eser, nişân. 2. Toprak.

بَلْدٌ: [iz.] Seferde ve suyun pek kîmetli olduğu yerlerde bir kabın içine konup onları örtünceye kadar su dökerek ba'dehü suyu taksîm etmek üzere müsta'mel altın ya gümüş ve yahut bakır ve kalaydan ufak taneler ki (حصاة القسم) dâgi denir.

بَلْدَةٌ: [is.] 1. Kasaba, şehir. 2. Kıt'a, memleket, hıtta. 3. Yer, toprak. 4. Sadr, göğüs. Bu iki ma'nâya misâl:

أنبِحت فألقت بلدة فوق بلدة قليل بها الأصوات إلا بغامها. Yani göğsü yere kodu. 5. İki kaşın arası. 6. Menâzil-i kamerden ne'âyim ile sa'du'z-zâbih arasında vâki' bir menzil. 7. Mekke-i Mükerreme. 8. (mec.) müfâratat, bu'd: (كذا فهي بلدة بيني إن لم تفعل) (وبينك), bunu yapmazsan bir daha seninle görüşmem. 9. Susuz veya suyu pek seyrek çöl.

وبلدة مثل ظهر الترس موحشة للجن بالليل في حافاتها شعل.

بَلْدَةٌ: [is.] Yüzün mer'î olan dâ'iresi, çehre: (ما أملح بلدة وجهه). (Masdariyyet ma'nâsı için ikinci fikraya n.)

بَالِدٌ: *cem: *بَلْدَةٌ [sıf.] Bir yerde ikâmet eden, sâkin, mukîm. – (شيء تالد بالذ), kadîmî ve dâ'imî şey.

بَلِيدٌ: [sıf.] 1. Zekâvet ve fetânetten behresiz, gabî. 2. Tenbel ve gevşek ve tahrîki nâ-kâbil (hayvân).

أَبْلُدٌ: [sıf.] 1. Zekâvet ve fetânetten bî-behre, gabî. 2. İri cüsseli tenbel ve kalın kafalı. 3. Kaşları birbirinden ayrı, açık kaşlı.

بِلَادَةٌ: [is.] 1. Hamâkat, kalın kafalılık. 2. Gevşeklik, tenbellik, bir vecihle harekete gelmemezlik.

بُلَيْدَةٌ: [is.] (بلدة musaggarıdır) küçük kasaba, kasabacık.

مَبْلُودٌ: [sıf.] Ma'tûh, fertût.

مَبِيدٌ: [iz.] Eskiden kalmış havz.

بَلْدٌ: [iz.] Kına ağacının kökü.

بَلْدَى: [sıf.] Pek geniş, 'arîz.

مُبَلْدٌ: * (المُبَلْدِي) [sıf.] 1. Salb ve kavî (erkek deve). 2. Pek etli ve şişman (insân ve hayvân).

بُولَادٌ: [iz.] (Farisi بولاد'dan me'hûz lûgat-i 'âmmiyye) ustura. (موسى).

بَلْدَحٌ: *بَلْدَحٌ, *بَلْدَحٌ [fl. d.] 1. Kendini yere urmak, yerden yere atmak: (بلدح الرجل). 2. 'Ahda hulf etmek, 'ahda vefâ etmemek, sözünde durmamak: (بلدح فلان). 3. Yorulup 'âciz kalmak: (بلدح الرجل).

بَلْدَحٌ: *بَلْدَحٌ, *بَلْدَحٌ [fl. td.] Va'de hulf etmek, sözünde durmamak: (تبلدح الرجل)

بَلْدَحٌ: *بَلْدَحٌ, *بَلْدَحٌ [fl. hr.] 1. Bollanmak, tevessu' etmek: (ابلدح المكان). 2. Yıkılmak (ابلدح الحوض).

بَلْدَحٌ: [sıfs.] İri ve şişman (karı): (بلدح امرأة).

رَجُلٌ: [sıf.] Semiz ve bodur (adam): (رجل بَلْدَحٌ). (بلندح).

بَلْدَكَ: [fl. hr.] 1. Bollanmak, genişlenmek: (ابلندك الشيء). 2. (havz) yerle beraber olmak: (ابلندك الحوض).

بُلْدَمٌ: [fl. d.] 1. Korkmak, ürkmek. 2. Korkudan sesi tutulmak, lakırdı söylememek: (بُلْدَم الرجل).

بُلْدَمٌ: [iz.] 1. Göğsün yukarı tarafı, gerdân: (أصاب بُلْدَمه). - [sıf.] 2. Kaba ve kalın kafalı ve bed-manzar (adam): (رجل بُلْدَم). 3. Kesmez, kör: (سيف بُلْدَم).

بُلْدَمٌ: [sıf.] 1. Ağır, sakîl (ta'âm): (بُلْدَم طعام). 2. Kaba kalın kafalı ve bed-manzar (adam): (رجل بُلْدَم).

بُلْدَامَةٌ: [sıf.] Kalın kafalı kaba câhil ve bed-manzar: (بُلْدَامَة، بُلْدَام). (Âhirindeki (ة) mübâlağa içindir.)

بُلْدَمٌ: [sıf.] Kalın kafalı kaba câhil ve bed-manzar (adam):

ما أنت أعفك بلندم هردبة هو هاء مزردم [راجز]

بَلْدَرٌ: [iz.] Belâdır, Hindistân'ın bir meyvesi.

بُلْدَامَةٌ: [sıf.] Kalın kafalı kaba câhil ve bed-manzar (adam):

بَلْرٌ: [iz.] (Yunaniden mu'arreb: Βέρυλλος) 1. Billûr. 2. Camın hâssı, elmastraş, billûr.

بَلْرٌ: [iz.] 1. 'Azîmu'l-heykel bahâdır. 2. Hind mülûkünün büyüklerine verilen 'unvândır.

بِلْلُورٌ: [fl. td.] Billûr veya billûre şebîh olmak.

بِلْلُورِيٌّ: [sıf.] Billûrden masnû' veya billûrle müzeyyen.

بِلْرَجٌ: [iz.] (Mağrib lügatinde) leğlek.

بِلْرَا: [fş.] Birbirinden almak: (بِلْرَا الشيء).

بِلْرَا: [ft.] Birinden bir şey almak: (ابتلزه منه).

بِلْرٌ: [sıf.] 1. Kısa boylu, bodur: (رجل بِلْر). 2. İri vücûdlu ve bir rivâyette hafif ve serîf hareketli (kadın). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

بِلْرِيٌّ: [iz.] Mısır'da Nîlin suları çekildikten sonra yerin üzerinde bıraktığı özlü toprak. ('Avâm طين الإبلير derler.)

بِلْسٌ: [fl.] 1. Me'yûs ve nevmîd olmak: (أبلس الرجل). 2. Mütehayyir olmak, şaşa kalmak: (أبلس في أمره). 3. Kesret-i hüzn ve kederden sâkit durmak. 4. Rahnet-i Hak'tan kat'î ümîd etmek. 5. (dişi deve) çok kösnümekten seslenmez olmak: (أبلس الناقة). - [ft.] 6. Nevmîd ve me'yûs etmek: (أبلسه).

بِلْسٌ: [iz.] 1. Hayırsız adam, nâ-be-kâr, haylaz. 2. Yemen'de hâsıl olur bir nev' beyaz incir. 3. İncir, tîn.

*بُلْسٌ [iz.] kaliy külü.

*بُلْسٌ [iz.] Mercimek. (بلسن mürâdifi.)

*بُلْسٌ [iz.] Satılık incirin vaz' ve teşhîrine mahsûs ağzı açık çuval.

*بُلْسٌ [sıf.] Hüzn ve me'yûsiyyetten sâkit duran (adam): (رجل بلس).

*بُلْسٌ [iz.] (Farisi پلاس'dan mu'arreb) eğer ve pâlânın altında hayvânın sırtına konulan keçe.

*بُلْسٌ [iz.] Keçe yapan ve satan adam, keçeci.

*بُلْسَانٌ [iz.] (n. بلسن)

*بُلُوسٌ [iz.] (علوس) kelimesine itbâ' olunarak nâ-çîz ta'âm demektir: (ما دقت علوساً ولا) (بلوساً), hiçbir şey yemedim, ağzıma bir şey komadım.

*بُلُوسٌ [iz.] Cehennemde bir zindânın ismidir.

*بُلُوسٌ [az.] Şeyytân, 'Azrâ'îl.

*مِبْلَاسٌ [sıfs.] Ziyâde kösnümekten seslenmeyen (dişi deve): (ناقة مبلاس).

*بُلْسَاءٌ [iz.] Esvâba yapışıp ayrılmayan bir nev' dikenli ot ki (فوه بريّة) ve (عمي) ve (خذني معك) ve (مصفي الرعاة) dahi denilir, zîrâ çobanlar onunla sütün içinden kılları ayıklarlar.

*يُبْلَسُ [fl. d.] 1. Korkudan sükût edip sesini çıkarmamak. 2. Yüzünü ekşitip somurmak: (بلسم الرجل).

*يَتَبْلَسُ [fl. td.] Yüzünü ekşitip somurmak: (تبلسم الرجل).

*بُلْسَمٌ [iz.] Yaralara sürülen bir nev' damg. – (البلسم المكي), 'itriyyâttan bir mâdde ki Mekke civârında ve Yemen'de hâsıl olan bir ağaçtan çıkar.

*بُلْسَامٌ [iz.] Birsâm denilen zâtu'l-cenb marazının bir nev'i.

*بُلْسَانَةٌ [iz.] Mercimek.

*بُلْسَانٌ [iz.] Pelesenk ağacı.

*بُلْشُونٌ [iz.] Balıkçıl kuşu. (الملك الحزين) dahi derler.

*بُلْصٌ [ft 1.] 1. (birinden) bütün alacağını alıp zimmetini tahlîs etmek: (بلصه). 2. (birinin) gadren ve bilâ-vech-i şer'i mâlını almak: (بلصهم).

*بُلْصٌ [ft.] 1. (birinden) bütün alacağını alıp zimmetini tahlîs etmek: (بصله من مالي). - [fl.] 2. (hayvânın) sütü azalmak: (بلصت الغنم).

*بُلْصَةٌ [fl.] 1. Birinin üstüne sıçrayıp atılmak: (بالصه) - [fş.] 2. Birbirinin üstüne sıçramak: (بالصا).

تَبَلَّصَ، تَبَلَّصَ [ft.] 1. Mer'ânın bütün otlarını hayvânlara otlatmak: (الأرض تبلص). (الشيء تبلص). 2. Gizlice istemek: (الشيء تبلص). 3. Bir şeye göz dikip usûlle aşırarak: (تبلص له). 4. (hayvân) yerdeki otların cümlesini otlatmak: (تبلصت الغنم الأرض).

يَبْلُصُ، يَبْلُصُ [fl. mhr 2.] 1. Gitmek, kaçmak: (ابلص الرجل). 2. Soyunup esvâbından çıkmak: (ابلص من ثيابه).

بَلَصَةٌ [is.] (lügat-i 'âmmiyede) zulm, gadr.

بَلَّوَصٌ، بَلَّوَصٌ [iz. s.] (أبو برليص) dahi denilen bir kuş.

بَلَّوَصٌ [iz.] Bir kuş. İkincisi müfred ve birincisi cem' veya birincisi müzekker ve ikincisi mü'ennes yahut bir 'aks olduğu dahi maznûndur.

بَلَّوَصٌ [iz.] Göçgen kuşuna benzer bir kuş.

بَلَّوَصٌ [iz.] Kuyruğu uzun ve kanatları kısa bir kuş.

بَلَّوَصٌ [iz.] Bir nev' sebze.

بَلَّوَصٌ [is.] Çölde muğaylân ağaçları arasında yumurtlar tumurtası yeşil bir kuş.

تَبَلَّصَ، تَبَلَّصَ [ft. td.] 1. Gizlice ve mekr ve hîle ve sahta nezâketle bir şey talep ve

tecessüs etmek: (تبلص فلان). 2. Halka yanaşmak, tekarrüb edip ülfet etmek: (يتبلص فلان).

بَلَّوَصٌ [is.] (Türkçeden me'hûz lügat-i 'âmmiyeye) palaska.

يَبْلُصُ، يَبْلُصُ [fl. d.] Kaçmak, firâr etmek: (بلصم الرجل).

يَبْلُطُ، يَبْلُطُ [ft 1.] Taş ve kaldırımla döşemek: (بلط الدار).

يَبْلُطُ، يَبْلُطُ [ft.] Taş ve kaldırımla döşemek: (أبلط الأرض). 2. (yağmur) yerin yüzünü ve yahut salâbetinin müntehâsını ıslatmak: (أبلط). (المطر الأرض). 3. (hırsız birinin) bütün mâlını süpürüp götürmek: (أبلط اللص القوم). 4. Talebde bıktırıcaya kadar ibrâm ve ilhâh etmek: (أبلط). - [fl.] 5. Kaldırım taşlarına yapışmak, yere düşmek. 6. Bütün mâlını gâ'ib edip fakr ve zarûret içinde kalmak: (أبلط الرجل). Bu son ma'nâ ile mechûl binâsı üzere (أبلط الرجل) dahi denilir.

يَبْلُطُ، يَبْلُطُ [ft.] 1. Taş veya kaldırımla döşemek: (بلط الأرض). 2. (birinin kulağına) acıtacak sûrette fiske urmak: (بلط أذنه). - [fl.] 3. Yürümekten yorulup bî-tâb kalmak: (فلان بلط). 4. (gemici) olta urmak: (بلط النوتي).

يَبْلُطُ، يَبْلُطُ [fş. fl.] 1. Kılıçla uruşmak: (بالط القوم). 2. (yüzen adam) suyun içinde çabalamak: (بالط السابح). 3. ('asker) atlarından inip piyâde olarak birbirleriyle uğraşmak: (بالطوا بني). 4. Birinden kaçıp kurtulmak: (بالطني الطبي).

تَبَالَطُ [fş.] Kılıçla uruşmak: (تبالط الجيش).

يَتَبَالَطُ، اِنْبَالَطُ [fl.] Uzaklaşmak, uzağa kaçmak: (انبط الرجل).

بُلُطُ [iz.] Çarhçı âleti, çarh.

بُلُطُ [iz. cem.] 1. Ehl-i ibâha ve lâ-ubâli takımı. 2. 'Asker firârları.

بُلُطُ [sıf.] Muttasıl hareket edip bir yerde durmaz, zevzek: (ولد بلط). (Lügat-i müvellede veya 'âmmiyedir.)

بُلُطَةُ [is.] 1. Zamân, dehr. 2. Biraz vakt, bürhe. 3. Ansızın, fec'eten. İmri'ü'l-Kays'ın âtideki beytinde vâki' olup taş döşeli hânesini kasd ettiği dahi maznûndur:

نزلت على عمرو بن درماء بلطة فيا كرم ما جار ويا حسن ما محل

بُلُطَةُ [is.] [is.] 'بلط'dan müştak veya Türkçe baltadan me'hûz) bir nev' balta.

بَالِطُ [sıf.] Sa'y ve gayret eden: (في فلان بالط) (أموره).

بِلَاطُ [iz.] 1. Düz ve müstevî yer: (ساروا في) (بلاط الأرض). 2. Kaldırım taşı.: (ما أحسن بلاط صحنك). 3. Yerin yüzü, sathı. 4. Yerin sertliğinin müntehâsı, üstündeki yumuşak tabakasının bittiği yer: (أحلت عليه بسوطي فلزق ببلاط الأرض). - [sıf.] 5. Kaldırım veya taş döşeli: (أرض بلاط).

بُلُوطَةُ [iz.] Palamut mişesi, pelit ağacı. - (بلوط الملك), şâh-bellût, at kestanesi. -

(بلوط الأرض), yer palamutu, hindibâya müşâbih bir nebâtır. - (انقطع بلوطي), tâb ve tâkatim kesildi, mecâlim ve istinâdgâhım kalmadı.

بُلُوطَةٌ [is.] (Mağrib lügat-i 'âmmiyyesinde) Göz bebeği: (بلوطة ذا العين).

بِلَالِيطُ [iz. cem.] Düz ve müstevî yerler.

مُْبَلِطُ [sıf.] Kaldırım veya taş ve tuğla döşeli.

مُْبَالِطُ [sıf.] Çalışan, sa'y ve cehd eden: (فلان مبالط لك).

يُبْلِطُ، بَلِطَةٌ [fl. d.] 1. (بلدح) mürâdifidir. (n. بلدح). 2. Yasılatmak: (بلطح الشيء).

يَتَبْلِطُ، تَبْلِطُ [fmt.] (تبلدح) mürâdifidir. (n. تبلد). 2. Yasılatmak: (بلطحه فتبلطح).

بِلَاطُحُ [sıf.] Yası. (سلاطح) lafzına itbâ' olunur: (شيء سلاطح بلاطح), yayması bir şey.

يُبْلِعُ، بَلْعُ [fl 4.] Yutmak: (بلع اللقمة).

يُبْلِعُ، اِبْلَاعُ [ft.] Yutturmak: (أبلعه) (أبلعني ريقى) - (اللقمة). bana tükürüğümü yuttur, yutkanacak kadar mühlet ver, nefes aldır.

يُبْلِعُ، تَبْلِيعُ [fl.] İhtiyârlık 'alâyiminden olan beyaz kılları yeni zuhûr etmek: (بلع الشيب في) (رأسه).

يُبْلِعُ، اِبْتِلاَعُ [ft.] Tekellüfle yutmak: (ابتلع اللقمة).

بُلْعَةٌ [iciz.] Makara deliği.

بُلْعُ: [sıf.] Ekûl, obur. – (سعد بلع) (Gayr-i münzarif olarak ‘Ayn’ın fethiyle), menâzil-i kamerden bir menzildir ki biri muzî’ ve diğeri pek sönük iki necmi hâvîdir.

بُلْعَةُ: *cem: بُلْعُ [is.] 1. Değirmen deliği. 2. (mec.) ekûl ve obur adam.

بُلُوعٌ: [sıf.] 1. Çok yutan, yutucu. 2. Geniş, vâsi’: (قدر بلوع), geniş tencere.

بُلَيْعٌ: [iz.] Bir nev’ nebât.

بُؤْلَعٌ: [sıf.] Çok yiyen, ekûl.

بُؤْلَعَةٌ: *بِوَالِيْعٌ، بِلَالِيْعٌ cem: بُلُوعَةٌ: بِلُوعَةٌ [is.] 1. Sahrınc, su hazînesi. 2. Çirkef lağımı. 3. Gemi sintinesi

مِبْلَعٌ: [iz.] 1. Boğaz: (هو واسع المبلع).

مِبْلَعٌ: [sıf.] Çok yiyen, ekûl, obur.

مِبْلَعَةٌ: [is.] Dibinden ağızına kadar divârurulmuş kuyu.

مِبْلَعٌ: [is.] Garîb ve ‘acîb şeyler: (أتى بالبليبعيس).

بُلْعَسٌ: [is.] Cüssesi iri eti gevşek ve yürümede pek batî’ ve tenbel dişi deve.

بُلْعُوسٌ: *بُلْعُوسٌ [is.] Bön ve şaşkın karı.

بُلْعَصٌ: *بُلْعَصٌ [iz.] Âlet-i tenâsül-i inâsın kenarı veya kendisi.

بُلْعَقٌ: [iz.] Oman hittası hurmasının en iyi cinsi.

بِلَاعِقٌ: [sıfz. cem.] Geniş (yerler): (أمكنه). (Müfredi mesmû’ değildir).

بُلْعَكٌ: *بُلْعَكَةٌ، بُلْعَكٌ [ft. d.] Kılıçla kesmek: (بلعكة).

بُلْعَكٌ: [i.] 1. Cüsseli ve etleri gevşek ihtiyâr deve. 2. Haysiyyetsiz ve hakîr ve zelîl adam. 3. Bir cins makbûl hurma. (بلعق gibi).

بُلْعُوعٌ: *بُلْعُوعٌ [iz.] Boynu uzun bir cins su kuşu.

بُلْعَمٌ: *بُلْعَمَةٌ، بُلْعَمٌ [ft. d.] Yutmak: (بلعم اللقمة).

بُلْعَمٌ: [sıf.] 1. Yutucu, ekûl, obur. 2. ‘Arsız, küstâh.

بُلْعُومٌ: [iz.] 1. Boğaz, gırtlak. 2. Merkebin dudagındaki beyazlık. 3. Yüksek bir yerden gelen suyun yer altındaki yolu.

بُلْعُومٌ: [iz.] Boğaz, gırtlak.

بُلْعٌ: *بُلْعٌ، بُلْعٌ [fl 1.] 1. Yetişmek, erişmek: (بلغ). (المكان). 2. Sinn-i bülûğa varmak, bâliğ olmak: (بلغ الغلام). 3. Olmak, kemâle ermek: (بلغت النخلة). 4. (‘illet) kesb-i iştîdâd etmek, son dereceye varmak. 5. (haber ve havâdis) vâsıl olmak, duyulmak: (بلغني), haber aldım. - [ch.]. 6. Mihnet ve meşakkatin son derecesine dûçâr olmak: (بلغ الرجل).

بُلْعٌ: *بُلْعٌ، بِلَاعَةٌ: *بُلْعٌ [fl 5.] Belîğ olmak, belâğatle söz söylemek: (بلغ الرجل).

بُلْعٌ: *بُلْعٌ، بُلْعٌ [ft.] Yetiştirmek, erişirmek, îsâl etmek.

بَلَغَ [ft.] 1. Yetiştirmek, eriştirmek, îsâl etmek: (بلغه إليه). 2. (bir haber ve sâireyi) götürmek, teblîğ etmek: (بلغ سلامي), selâmımı teblîğ et. 3. (hayvânın dizginini) gevşetip uzatmak: (بلغ الفارس).

بَالَغَ [fl.] Bir işte kusûr bırakmayıp son dereceye kader cehd ve ikdâm etmek: (بالغ في إكرامه), ikrâmında kusûr bırakmadı. – (بالغ عليه), bir adama karşı çok cehd etmek.

تَبَلَّغَ [fl.] Az bir şeyle iktifâ edip geçinmek: (تبلغ الرجل). 2. Bir şeye veya bir yere zahmet ve külfetle yetişmek: (تبلغ المنزل), menzile zor yetişebildi. 3. (illet ve maraz) ziyâde istidâd etmek: (تبلغت به العلة).

تَبَالَغَ [fl.] 1. Belâğat satmak, belâğat iddi'âsında bulunmak: (تبالغ في الكلام). 2. (maraz veya keder) kesb-i iştidâd etmek: (تبالغ فيه). 3. (debbâğ) derinin her işini görüp hazırlamak: (تبالغ الدباغ في الجلد).

بَلَغَ [sıf.] 1. Son dereceye varan, nihâyet derecede bulunan: (أحمق بلغ), son derecede ahmak. 2. Maksuduna nâ'il olan: (أحمق بلغ), hamâkatiyle beraber merâmına nâ'il olan tâli'î yaver adam. – (اللهم سمع لا بلغ) (merfû' olarak) ve (سمعاً لا بلغاً), bir kötü şey işiten adam tarafından (Ya rabbi bu işitilen şey hâsıl olmasın) ma'nâsıyla du'â makâmında söylenilir. – (أمر الله) (بلغ), Allah'ın emri nâfiz ve câridir. – (جيش بلغ), maksudına nâ'il olmadıkça geri dönmez muzaffer asker.

بَلَغَ [sıf.] 1. Son derecede habîs, le'îm: (رجل بلغ ملغ). 2. Belîğ, fasîh.

بَلَغَ [sıf.] Fasîh, belîğ, belâğatle söyleyen.

بُلْغَةٌ [sıf.] Son dereceye varan, son derecede olan: (أحمق بلغة), son derecede ahmak yahut hamâkatiyle beraber maksudına nâ'il olan adam.

بُلْغَةٌ [is.] Ancak kifâyet edecek mikdârda ma'îşet: (ما هي إلا بلغة).

بَالِغٌ * [sıf.] 1. Yetişmiş, varmış. 2. Sinn-i bülûğâ vâsıl olmuş. (Bu ma'nâ ile mü'ennesi "بالغ" ve "بالغة" olur): (بالغ غلام بالغ، جارية). 3. İyi, mükemmel: (شيء بالغ).

بَالِغٌ [sıf.] Belâğat ve fesâhatle söyleyen, merâmını güzel ifâde eden.

أُبْلُغَ [sıf.] Son dereceye vardırılmış: (ثناء أبلغ).

بِلَاغٌ [iz.] 1. Kifâyet, kifâyet edecek şey veya mikdâr: "إن في هذا بلاغاً لقوم عابدين". 2. Yetiştirme, eriştirme, îsâl, teblîğ. 3. Îsâl ve teblîğ olunan şey: "عنا كل رافعة رفعت علينا من البلاغ فلنبغ".

بِلَاغَةٌ [is.] Merâmın hüsn-i sûretle ve münâsib ve düzgün sözlerle ifhâmı, belâğat.

بِلَاغَاتٌ [is. cem.] Gamz, si'âyet: (أهل لا يفلح). (البلاغات).

بُلَاغِيٌّ * [sıf.] Belâğatle lakırdı söyleyen, belîğ.

بِالْغَاءِ: [iz.] Paça, koyun ve sâire paçası.
(Farisi پايها'dan mu'arreb olduğu maznûndur.)

بُلَغِينُ: [iz.] Dâhiye, âfet: Hazret-i
'Âyşe tarafından Hazreti 'Ali'ye: (لقد بلغت منا)
(المبلغين). (Î'râbı hareke ile veya cem'-i müzekker-
i sâlime taklîden harf ile olur.)

تَبْلِغَةٌ: [is.] Koğanın kulpunu kuyunun ipine
rabt etmeye mahsûs kısa ip. (بالتبليغة وصل رشاة).

بُلُوغٌ: [iz.] Delikanlı veya kızın 'âkıl olmak
sini, sinn-i rüşd.

بُلُوغٌ: [sıf.] Yetişmiş, kemâle ermiş,
mükemmel.

بِلَاغٌ: [sıf.] Yetiştirici, bir yerden bir yere
havâdis nakl eden, dedikoducu.

مُبَالِغَةٌ: [is.] Bir vasf ve ta'rîfte had ve
hakîkatin ötesine geçme. – (sarfta) (مبالغة),
mübâlağa eden sîga, (جبار، علامة، صبور) gibi.

مَبْلَغٌ: [iz.] 1. Bir şeyin vâsıl ve
bâliğ olduğu veya olabileceği derece: (الجود بلغ في)
(مبلغ علمه). – (مبلغ الرجال), sinn-i rüşd, sinn-i bülûğ. 2.
Akça mikdârı, meblağ.

بُلْعَةٌ: [sıf.] Şişman ve sarkık
etli, sülpük vücûdlu.

بُلْعَمٌ: [iz.] (Yunaniden me'hûz Φλέγμα) Ahlât-ı
erba'anın biri, balgam.

بُلْعَمِيٌّ: [sıf.] Ahlât erba'adan
balgama mensûb ve müte'allik.

بَلَقٌ: [ft 1.] 1. (sel suyu taşları)
yuvarlatmak: (بلق السيل الأحجار). 2. (kapıyı) tekmlil
açmak, iki kanadını açmak: (بلق الباب). 3. (zıd
olarak kapıyı) kapamak: (بلق الباب). 4. (kız)
bozmak, izâle-i bıkır etmek: (بلق الجارية).

بُلُقٌ: [fl 1.] Sür'at ve 'acele
etmek: (بلق الرجل).

بَلَقٌ ve بُلُقٌ: [fl 4, 5.] 1. Karalı
beyazlı alaca olmak: (بلق الشيء). 2. (atın
ayağındaki leke) uyluklarına kadar çıkmak: (بلق
الفرس). 3. (yalnız dördüncü bâbdan) hayrân
olmak, hîrette kalmak.

إِبْلَاقٌ: [fl.] 1. Akli karalı alaca
olmak: (أبلق الشيء). 2. (aygırın) bir bacağı beyaz
tayı olmak: (أبلق الفحل). - [ft.] 3. (kapıyı) bütün
veya şiddetle açmak: (أبلق الباب).

تَبْلِيقٌ: [ft.] Yumuşak yerde
kazılmış kuyunun toprağını ve divârını sac
tahtalarıyla tutturmak: (بلق البئر).

إِبْتِلَاقٌ: [fl.] Parlamak,
parıldamak.

إِنْبِلَاقٌ: [fmt.] (kapı) bütün ve
şiddetle açılmak: (أبليت الباب فانبلق).

إِبْلَاقٌ ve: [fl.]

إِبْلَاقٌ [fl.] 1. Akli karalı pek alaca olmak. 2. Atın ayağındaki beyaz leke ziyâde olmak: (إبلق، إبلق الفرس).

إِبْلَاقٌ [fl.] (hayvân) akli karalı alacalı olmak: (ابلوقت الدابة).

إِبْلَاقٌ [fl. mhr 1.] (yol) kapalı giderken meydâna çıkıp zâhir olmak: (ابلق الطريق).

بَلَقٌ [iz.] 1. Akli karalı alacalık. 2. Atın uyluğuna kadar çıkan beyaz lekesi. 3. Kıldan siyah çadır. 4. Kapı, bâb. 5. Somaki mermer. 6. Yemen’de bulunan billûr gibi şeffâf bir nev’ taş. 7. Hafif hamâkat, sâflık: (به بلق).

بَلَقَةٌ [is.] Akli karalı alacalık: (به بلقة).

بَلَوَةٌ [iz. s.] 1. Beyâbân, çöl, hâlî ve gayr-i münbit yer. 2. Toprağı yumuşak düz yer.

بَلَوَةٌ [sıf.] 1. Akli karalı alaca. 2. Ayağının beyaz lekesi uyluğuna kadar çıkan (at), alabacak. – (طلب الأبلق العقوق), mehâl-i talebden kinâyeye darb-ı meseldir. (أراد بيض الأنوق) gibi. – (لُغَاتِ-ي ʿâmmiyyede), ʿadem-i inkiyâddan kinâyedir.

بَلَوَةٌ [iz.] Pek yürük olduğu hâlde yine zem olunan bir atın ismi olup, işe yaradığı hâlde zem olunan adamlar hakkında darb-ı mesel hükmüne geçmekle: (يجري بليق ويذم بليق), derler.

مِبْلَقَةٌ [sıfs.] Sac tahtalarıyla dîvârı takviye olunmuş (kuyu): (ركية مبلقة).

بُلْفُوطٌ [sıf.] Kısa boylu, bodur.

بُلْفُوطٌ [iz.] Bir cins kuş.

بُلْفَعٌ [fl. d.] (yer) susuz nebâtsiz ve şenliksiz olmak: (بلقع البلد).

بُلْفَعٌ [fl. hr.] 1. (gam ve keder) dağılmak, açılıp ber-taraf olmak: (ابلقع الكرب). 2. (sabâh) açılmak: (ابلقع الصبح). 3. Meydâna çıkmak, zâhir olmak: (ابلقع الشيء).

بُلْفَعٌ [sıf.] hâlî, ıssız: (أرض) (بلقع) (بلقع اليمين الفاجر تذر الديار بلقع); (Vasf gibi isti’ mâlinde müzekkeriyle mü’ennesi bir olup, mevsûfunun yerini tutarak isim gibi kullandıkta ise mü’ennesi (بلقعة) olur.)

بُلْفَعَةٌ [is.] Issız ve hâlî yer: (انتبهينا إلى بلقعة لمساء). - [sıf.] 2. Hayr ve fezâ’ilden bî-behre ve tehî-dest (karı): (امرأة بلقاء). (Masdariyyet ma’naları için re’s-i mâddeye n.)

بُلْفَعِيٌّ [sıf.] Demiri sâfi ve hâlis (ok ve sâire): (سهم، سنان بلقعي).

بُلْفَعٌ [sıf.] Hâlî, tenhâ. (صلنقع) vasfına itbâ’ olunup başlıca yol hakkında müsta’meldir: (طريق) (صلنقع بلقع). (صلنقع بلقع) dahi denilir.

بُلْكٌ [ft 1.] karıştırmak: (بلك الشيء).

بُلْتُكُ: [iz.] 'Alâmet-i istihfâf olmak üzere parmağın avurda dokundurulmasıyla çıkarılan savt. 2. (Türkçeden me'hûz) bölük, takım.

بُلْكُثْ: [is.] İri siyah taş.

بُلْكَعْ: [ft. d.] Kesmek, kat' etmek. (بُلْكَعْ mürâdifi.)

بُلَّهْ: [ft 1.] İslatmak, yaşartmak: (بله بالماء).

بُلَّ: [fl 1.] 1. (bir şeye) pek düşkün olmak: (بل بالشيء). 2. Yabana gitmek, kurtulup kaçmak: (بل الرجل). - [ft.] 3. Ekmek, zer' etmek: (بلوا الأرض). 4. Lutf ve ihsân etmek: (بلك الله ابنا، بلك). - (بلت يداك به). - (بل يده). - (الله بابن ch.), ona nâ'il oldun.

بُلَّ: [ft 1.] Sıla-ı rahm etmek: "بلوا أرحامكم ولو بالسلام".

بُلَّ: [fl 2.] 1. Hastalıktan kalkmak, iyi olmak: (بل الرجل). 2. (birine) mübtelâ olmak, 'alâka etmek: (بل بها).

بُلَّ: [fl 2.] 1. Serin ve rutûbetli rüzgar esmek: (بلت الريح). 2. Kurtulmak, necât bulmak: (بل منه).

بُلَّ: [fl 4.] 1. Muzaffer olmak: (بلت به); (حقي لئن بلت بك يدي لا تفارقني أو تؤدي); (بلت به) bir kere elime geçersen hakkımı vermedikçe kurtulamazsın. 2. Bir mihnet ve eziyete dūçâr ve mübtelâ olmak: (بل بكذا). 3. (bir adamın) suhbetine mülâzim olmak, (biriyle) sık görüşmek: (بلت

بلت). 4. Bilmek, tanımak, âşinâyî olmak: (بلت فلاناً). 5. Nizâ'cı ve şirrîr ve gaddâr ve zânî olmak: (بل الرجل).

بُلَّ: [fl 4.] 'Alâka etmek, şifte ve mübtelâsı olmak: (بل بها).

بُلَّ: [fl.] 1. Kurtulmak, necât bulmak: (أبل منه). 2. (ağaç) meyve vermek: (أبل الشجر). 3. Hastalıktan kalkmak, ifâkat bulmak, iyi olmak: (أبل المريض). 4. (hayvân) kurtulup kaçmak, başını alıp gitmek: (أبلت مطيته على وجهها). 5. (ağaca) su yürümek: (أبل العود). 6. Seyr ve siyâhat etmek: (أبل الرجل). 7. Nihâyet derecede müfsid ve şirrîr olmak: (أبل فلان). 8. Gâlib ve müstevî olmak: (أبل عليهم).

بُلَّ: [ft.] Çok ıslatmak: (بلله).

بُلَّ: [fl.] 1. Islanmak: (تبلى). 2. Hastalıktan kalkıp toplanmak: (تبلى الشيء). 3. (arslan) hiddetinden yeri eşip taşını toprağını kaldırmak: (تبلى الأسد).

بُلَّ: [fl.] 1. Islanmak: (ابتلى). 2. Hastalıktan kalkıp iyileşmek: (ابتلى المريض).

بُلَّ: [fl.] Hastalıktan kalkıp gereği gibi iyileşmek: (استبل المريض).

بُلَّ: [sıf.] 1. Yemîn ederek veya bugün yarın diyerek herkesin hakkını yiyen. 2. Gavgacı, mu'âriz. - [iz.] 3. İhsân, lutf. 4. Yorgunluktan

inleyiş. (Masdariyyet ma'nâsı için re's-i mâddeye n.)

بُلٌّ: *cem: *أَبْلَالٌ* [iz.] 1. Şifâ, bür', ifâkat: (وجد بلاءً من مرضه), hastalıktan şifâ buldu. 2. Halâl şey: (هو بل، حل وبل), mübâh ve hâlâl. 3. Dâhiye, âfet: (هو بل أبلال), devâhiden bir dâhiyedir.

بُلٌّ: [iz.] Hindistan'ın zencebîle benzer bir nev' hıyârı.

بُلَّةٌ: [is.] 1. Yaşlık. (بلال، بلل، ve بلالة gibi). 2. Hayr, rızk, hasene, iyilik: (أصاب منه بللة كثيرة), çok iyiliğini gördü. 3. Lisânın talâkat ve fesâhatle cereyâmı, nâtıka: (ما أحسن بللة لسانه), ne güzel nâtıkası vardır. 4. Sıhhat ve 'âfiyet. 5. Velîme, düğün. 6. Fıkra-ı âtiyenin üçüncü ma'nâsına n. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

بُلَّةٌ: [is.] 1. Gençlik tarâveti, tazelik: (به بللة) (الشباب) (Bunda Bâ'nın zammı da câ'izdir). 2. Mişe ağacının çiçeği ve çiçeğin 'akabinde zuhûr eden tüy ve tiftik gibi bir şey. 3. 'Urfut ve semer ağaçlarının çiçeği ve bu çiçekten çıkan lüzûcetli şırası. (Bu ma'nâda Bâ'nın kesriyle de lügattir.) 4. Fakr ve zarûretten sonra gelen servet ve zenginlik: (شكرت بللة فلان). 5. Mer'âda kalan çayır bakiyyesi. (Bunda Bâ'nın zammı da câ'izdir.) 6. Karaz ağacının dibâğatta kullanılan yemişi. 7. 'Ayb, nakîsa. (Bâ'nın zammı da câ'izdir.) – (هلة وبللة), (kelâm-ı menfide) hiçbir şey, habbe-i vâhide: (جاء فلان فلم يأتنا بهلة وبللة), filân gelip bize hiçbir şey getirmedi. – (بللة الشيء), bir şeyin semeresi.

بُلَّةٌ: [sıfs.] Rutûbetli, nemli: (ريح بللة).

بُلَّةٌ: [is.] 1. Taze çayır ve sebzenin nemliliği. 2. Mer'âda kalan çayır bakiyyesi: (بالمرعى بللة). 3. Gençlik tarâveti, tazelik. 4. 'Ayb, nakîsa: (طويته على بللته), 'ayb ve nakîsasına bakmayarak kabûl ettim. (Son üç ma'nâda Bâ'nın fethi de câ'izdir.) – (lügat-i 'âmmiyyede) (سقط ما في عينه بللة), gözünde eser-i hayât olmadığı hâlde düştü, ölü düştü.

بُلٌّ: [iz.] 1. Yaşlık, nem, rutûbet. 2. Bakiyye, artık: (انصرف القوم ببُللهم). (Bunda Bâ'nın zammı da câ'izdir.) 3. Revnak, zînet, süs: (ما أحسن بلله). 4. Serin rüzgar. (Masdariyyet ma'nâları için yukarıya n.)

بُلٌّ: [iz.] Tohum, bezr.

بُلَّةٌ: [is.] 1. Yaşlık, rutûbet, nem. – (طويته) (كيف بللتك), hâlin nasıldır. 3. Semere: (بللة الشيء).

بُلَّةٌ: [is.] Ziy, kıyâfet, hey'et.

بُلٌّ: [iz.] 1. Su. (Bâ'nın zammı ve fethi de câ'izdir.) 2. Rutûbet, nem. 3. Boğaz ıslatacak, içilecek şey: (ما في السقاء بلال). (Masdariyyet ma'nâları için yukarıya n.)

بِلَالٍ: [is.] (Kesr üzere mebnî) 1. Sıla-ı rahm: (هو يراعي بلال), sıla-ı rahma ri'âyet eder. 2. Hayr, menfa'at: (لا تبلك عندنا بلال), bizden sana hayr ve fâ'ide yoktur.

بِلَالَةٌ [is.] 1. Bir şeyi ıslatacak kadar su ve sâire. 2. Bakıyye, artık. – (ما فيه بلالة ولا علالة), hiç kalmadı.

بِلَالَةٌ *بِلَالَةٌ* [is.] Yaşlık, rutûbet, nem. – (طويته على بلالته), 'aybıyla beraber kabûl ettim, 'aybına bakmadım. Bu ta'bîr asıl (طويت السقاء على) (بلالته, yani tulumu yaş iken büküp toplamadım) kelâmından müste'ârdır.

بِلَالَتٌ *بِلَالَتٌ* [is. cem.] ve:

بُلُولٌ *بُلُولَةٌ* [iz. s.] Yaşlık, rutûbet, nem. – (طويته على بلوله, بلولته, بلالته). (Fıkra-1 ânifeye n.)

بُلُولَةٌ [is.] 1. Hâl: (كيف بلولتكم), hâliniz nasıldır. 2. Bakıyye: (انصرف القوم ببلولتهم). (ببلولهم gibi).

بَلِيلٌ [sıf.] 1. Serin ve rutûbetli: (ريح بليل). (Müzekker ve mü'ennesi birdir.) 2. (قليل) vafına itbâ' olunur: (شيء قليل بليل), pek az bir şey. - [iz.] 3. Serin ve rutûbetli rüzgar: (روحنا البليل). 4. Ses, savt. 5. Yorgunluktan inleyiş.

بَلِيلَةٌ [is.] 1. Serin ve rutûbetli rüzgar. 2. Sıhhat, 'âfiyet. 3. Suda haşlanmış buğday.

أَبْلٌ *بَلَاءٌ* [sıf.] 1. Daha serin ve daha nemli (rüzgar): (الجنوب أبل الرياح). 2. Gavgacı, münâza'acı. 3. Utanmaz, 'ârsız. 4. Hayırsız, le'îm, nâ-kes: (رجل أبل). 5. Herkesin hakkını yiyen gaddâr. 6. Yalan yere çok yemîn eden: (امراة رجل أبل). 7. Zinâkâr, zânî, zâniye: (فلان أبل).

بلاء. 8. Düz ve parlak: (صفة بلاء), düz ve parlak kaya.

بَالَةٌ [is.] Hayr, menfa'at: (لا تبتلك عندنا بالة), sana bizden hayr yoktur. (بل fi'linin ism-i fâ'ili olan بال vafının dahi mü'ennesidir. Re's-i mâddeye n.)

بَالُولٌ [iz.] Az mikdâr su: (ما في البئر بالول).

بُلْيٌ [iz.] Fakr ve zarûretten sonra hâsıl olan servet ve zenginlik.

بَلِيٌّ, بَلَى, بَلَى, بَلِيَانٌ, بَلِيَانٌ, بَلِيَانٌ, بَلِيَانٌ, *بَلِيٌّ* gibi (هو بذى بلى, هو بذى بليان) Bnların cümlesi ta'bîrâtında müsta'mel olup, pek uzaktadır, nerede olduğu ma'lûm değildir demektir. (ن ile hitâm bunları gayr-i münсарif olarak dahi isti'mâl olunurlar.) itbâ' ile: (بليان ذهب بذى هليان وذى), dahi derler, ki nereye gittiğini bilmiyorum, demektir.

بَلَانٌ *بَلَانَاتٌ* [iz.] (Latince Balneumdan mu'arreb) hamâm, yıkanacak yer.

بَلَانٌ *بَلَانَةٌ* [i.] (lûgat-i 'âmîyyede) hamâmcı, dellâk, hamâmcı usta, nâtûr.

بَلَانٌ *بَلَانَةٌ* [iz.] 'Înde'l-atıbbâ efitimûn denilen bir nev' nebât ki lisân-ı 'avâmda (شوشة) (البلان) derler.

بَلِيَانٌ [iz.] (lûgat-i 'âmîyyede) leğen.

بَيْلٌ [sıf.] Sâbit, musır, mu'annid: (مبيل).

مُبِيلٌ [sıf.] Mütâba'attan imtinâ' için bahaneler dermeyân eden hilekâr (adam).

مُبِيلٌ [sıf.] Öten ve çağıran (güğercin ve tâvûs kuşu).

مُنْبَلِلٌ [iz.] (mu'arref olarak) (المتبلل), arslan.

مِبِيلَةٌ [is.] Keten ve keneviri batırıp ıslatacak havz.

بَلَمٌ [fl 1.] 1. (dişi deve) kösnüme, erkek istemek: (بلمت الناقة). 2. (dişi devenin) ziyâde kösnüme, âlet-i tenâsülü şişmek. - [ft.] 3. (الثور بلم) (lügat-i 'âmmiyyede) torba komak: (الثور بلم).

أَبْلَمٌ [fl.] 1. (dişi deve) kösnüme: (أبلمت الناقة). 2. İşitmemezliğe gelip sükût etmek: (أبلم الرجل). - [ft.] 3. 'Ayblamak, takbîh etmek: (أبلم الأمر).

تَبْلِيمٌ [ft.] 'Ayblamak, takbîh etmek: (لا تبلم عليه أمره).

بَلْمٌ [iz.] 1. Hurda balıklar. 2. Dişi devenin kösnümesi, kızgınlığı: (بالناقاة بلم). 3. Ziyâde kızgınlıktan dişi devenin âlet-i tenâsülünde zuhûr eden şiş. 4. Dudak şişi: (البلم في شفتك ما هذا). (Son üç ma'nâ ile (بلمة) dahi denir.)

بَلْمَةٌ [is.] Fıkra-ı ânifenin son üç ma'nâsına gelir.

أَبْلَمٌ [sıf.] Kalın veya şiş dudaklı: (أبلم رجل).

أَبْلَمٌ [iz.] 1. Bir nev' bakla. 2. Mukl ağacının yaprağı.

أَبْلَمَةٌ [is.] Mukl ağacının yaprağı. - (شق الأبلمة), bu yaprak gibi iki müsâvî kısma bölünmüş şey: (المال بيننا شق الأبلمة).

بَلْمَاءٌ [is.] Bedir gecesi, her şehr-i Arabînin on dördüncü gecesi.

بَلَامٌ [iz.] Hamz nebâtının taze ve yeşili.

بِلَامٌ [iz.] (lügat-i 'âmmiyyede) öküz torbası.

بِلَامٌ [iz.] (İbraniceden me'hûz) sığır, öküz, sevr.

بَيْلَمٌ (بيلم maddesine n.)

إِبْلِيمٌ [iz.] 1. Anber: (أتى من الهند بالإبليم). 2. Bal, 'asel.

مُبَيْلٌ [sıfs.] 1. Ziyâde kızgınlıktan sesi çıkmayan (dişi deve). 2. Henüz doğurmamış ve erkek görmemiş (genç dişi deve).

بِلَنٌ [iz.] 1. Hurda balıklar. 2. Dişi devenin kösnümesi, kızgınlığı: (بالناقاة بلم). 3. Ziyâde kızgınlıktan dişi devenin âlet-i tenâsülünde zuhûr eden şiş. 4. Dudak şişi: (البلم في شفتك ما هذا). (Son üç ma'nâ ile (بلمة) dahi denir.)

بَلْدٌ [iz.] 1. Hurda balıklar. 2. Dişi devenin kösnümesi, kızgınlığı: (بالناقاة بلم). 3. Ziyâde kızgınlıktan dişi devenin âlet-i tenâsülünde zuhûr eden şiş. 4. Dudak şişi: (البلم في شفتك ما هذا). (Son üç ma'nâ ile (بلمة) dahi denir.)

بَلْنَزِيٌّ [iz.] Katran.

بَلْنَسَمٌ [iz.] Katran.

بَلْنَطٌ [iz.] 'Âdî ve sert bir cins mermer.

بَيْلَةٌ [fl 4.] 1. Ahmak ve bön olmak. 2. Sâf ve sâde dil olmak. 3. Delîl ve burhân îrâdından 'âciz kalıp mağlûb olmak: (الرجل بيله).

*أَبْلَهُ [ft.] (birini) bön ve ahmak veya sâde dil bulmak: (أبله فلاناً).

*بِأَلِهِ [ft.] (birine) ebleh mü'âmesi edip aldatmak: (بأله فلاناً).

*بَتَّبَلَهُ [fl.] 1. Bön ve sâf olmak. 2. Yalandan kendini sâde dil göstermek. 3. Gâ'ib olmuş hayvânı aramak: (تبته الرجل). 4. Yolu bilmeksizin ve kimseye sormaksızın rast gelen tarafa ve körükörüne gitmek: (فلان يتبته).

*تَبَّأَلَهُ [fl.] Yalandan kendini bön ve sâde dil göstermek.

*بَلَاهَةٌ [iz. s.] 1. Hamâkat, bönlük, abdallık. 2. Sâde dillik sâf derûnlük.

*أَبْلَهُ [sıf.] Ahmak, bön, abdal. 2. Sâf, sâde dil. 3. Şer ve fesâddan müctenib ve gıl ve gıştan hâlî iyi huylu adam: "أكثر أهل الجنة البله" – (عيش أبله), râhat yaşayış, gamsız 'ömrü. – (شباب أبله), ilerisini düşünmez gençler 'ömrü. (ناقة بلهاء), bir şeyden ürkmez dişi deve.

*بَلَهُ [if.] 1. Bırak, terk et, vazgeç: (بله ما أضمرت), kalbindekinden vazgeç; (بله زيدا), Zeyd'i bir tarafa bırak. Bu misâllerde emir hâzır ma'nâsına gelip mâ-ba'dı maf'ûliyyetle mansûb olur; bazen de masdar ma'nâsına gelip: (اترك) fi'l-i mukadderine mef'ûl olmakla, mâ-ba'dı izâfetle mecrûr olur, ve bu takdîrde (بله) feth üzerine mebnî olmayıp, mu'reb olur: (بله زيد), yani (ترك زيد الزم). 2. Nasıl, nice: (بله زيد), Zeyd nasıldır. Bu takdîrde feth

üzerine mebnî olarak mukaddem-i müsned ve mâ-ba'dı merfû' olarak mu'ahhar-ı müsnedü'n ileyh olur. – (من بله) (mecrûr olarak), -DAn gayri, min-gayr: "أعددت لعبادي الصالحين ما لا عين رأت يقول الله" ولا أذن سمعت ولا خطر على قلب بشر ذخراً من بله ما اطلعتم عليه".

*بَلَهُ [iz.] Hâl, şân. Yalnız (ما بلهك) ta'bîrinde müsta'mel olup, hâl ve şânın nedir ve nasılsın demektir.

[harf-i cevâb] Evet, belâ. (أجل gibi).

*بَلْهَوْرٌ [iz.] Geniş yer, mekân-ı vâsî'.

*بُلْهَسٌ [fl. d.] Çabuk yürümek: (بلهس الرجل).

*بُلْهَصٌ [fl. d.] Çabuk kaçmak: (بلهص الرجل).

*تَبْلَهَصٌ [fl. td.] Esvâbindan sıyrılıp çıkmak, soyunmak: (تبلاهص الرجل).

*بَلْهَقٌ [sıfs.] 1. Çok söyler geveze (karı). 2. Yüzü pek kırmızı (karı). (بهلق gibi).

*بُلْهَيْتَةٌ [is.] Vüs'at-ı ma'îşet, refâh-ı hâl: (هو في بلهنية من العيش).

Bazı lügaviyyûn bu kelimenin Nûn'u zâ'id 'ad edip "بله" mâddesinde zikretmişlerdir.

*بَلَا [ft 1.] 1. Denemek, tecrîbe ve imtihân etmek: "فتنة ولنبلونكم بالشر والخير".

2. Uğratmak, dûçâr ve mübtelâ etmek. - [ch.]

هل بليت بفرقة) (بلّي), dūçâr ve mübtelâ olmak: (الأحاباب).

[ft.] 1. Haber vermek, ihbâr etmek: (ابتليته فأبلاني). 2. (‘özür) îrâd etmek: (أبلاه عذراً). 3. (birinin ‘özrünü) kabûl etmek: (أبلاه عذره). 4. Yemîn vermek, tahlîf etmek: (أبلاه). 5. İyi veya kötü bir şeye uğratmak, dūçâr etmek: (أبلاه). - [fl.] 6. Yemîn etmek: (الرجل أبلأ). - (أبلا في الحرب بلاءً حسناً) (أبليت بالمعروف) - [ch.] Yemînle bağı ve mecbûr olmak.

[ft.] 1. Kayırmak, gözetmek. 2. Dikkatle bakıp ehemmiyet vermek: (إذا كان القمر معك لا تبال بالنجوم). 3. Tefâhür etmek. 4. İstihfâf etmek. 5. Saff-ı harbda cehd ve gayret etmek. - (لم أبال) (لم أبل) (Hemzenin zammı ve Lâm’ın kesriyle) (Hemzenin zammı Bâ’nın fethi ve Lâm’ın sükûn yahut kesriyle) vazife etmem, vazifem değildir.

[ft.] 1. Denemek, imtihân etmek. 2. Haber sormak, istihbâr etmek: (ابتليت الرجل). 3. İhtiyâr ve intihâb etmek: (ابتليت لها). 4. Yemîn ettirmek, istihlâf etmek.

[ft.] Haber sormak, istihbâr etmek: (تَبَالٍ * تَبَالِي *).

[fl.] (ot) deve yiyebilecek kadar uzatmak: (ابلولى العشب).

[iz.] 1. Gam, keder, endûh, tasa. 2. Min-tarafı’l-lâh imtihân için verilen dert ve elem veya ni’met: (بلاء حسن). 3. Âfet, musîbet.

[is.] (Kesr üzere mebnî olup harf-i ta’rîfsiz kullanılır) âfet, musîbet, belâ: (نزلت بلاء) (على الكفار).

[sıf.] 1. Âlâm ve ekdâr ve esfârdan yorulup vücûddan düşmüş olan: (بلو) (الأسفار, بلي الأسفار). 2. Dâ’imâ şer işlerle uğraşp fenâlıkta kuvvetli ve tecribeli olan: (بلو الشر, فلان) (بلي الشر). 3. Mevâşi ve hayvânâta iyi bakan: (بلو من أبلأ المال).

[is.] 1. Berây imtihân verilen minnet ve meşakkat. 2. Musîbet, belâ, âfet.

[iz. s.] Mufâ’ale (بالِيَّةُ * بالٍ) (بالِيَّةُ * بالٍ) fi’linin gayr-i kıyâsî masdarları veya ism-i masdardırlar. (Fıkra-ı mahsûsasına n.)

[fl 4.] 1. (ilk iki masdarla) eskimek, fersûdelenmek: (بلي الثوب). - [ch.] 2. (üçüncü masdarla. deve) beliyye olmak: (بليت) (الناقة). (zîrde "بليه" fikrasına n.)

[ft.] 1. Eskitmek, fersûdeletmek: (أبلا الثوب). 2. (deveyi) beliyye etmek: (أبلا الناقة).

بَلَى: [ft.] 1. Eskitmek, fersûdeletmek: (بلى الثوب). 2. (deveyi) beliyeye etmek: (بلى الناقة).

بَلِيَّ: [sıf.] Eski, fersûde. – *أَبْلَاءُ cem: بَلَوُ *بَلِيَّ: (بلى الأسفار) (Mâdde-i ânifenin "بلو" fikrasına n.)

بَالٍ: [sıf.] Eski, fersûde. *بَالِيَّ (البالي): بَالٍ

بَلِيَّةُ: [is.] Câhiliyyette sâhibi vefât ettiğinde gûyâ mahşerde binmesi için mezârı yanına bağlanıp açlıktan helâk olan deve. (Me'âni sâiresi için mâdde-i ânifenin "بلية" fikrasına n.)

هو بذى [iz.] *بَلِيَّ، بَلَى، بَلِيَّانٌ، بَلِيَّانٌ *بَلِيَّ: (بلى) gibi ta'bîrâtta müsta'mel olup zikri sebk etmiştir. ("بل" mâddesine n.)

بَلَى: [harf-i cevâb] Evet, belâ. Sü'âl-i menfîye cevâb makâmında müsta'mel olup, bunun nefyini ibtâl ile, isbâtını takrîr eder: "لا نسمع أم يحسبون أنا" على وأشهدهم", "سرهم ونجواهم بلى ورسلنا لديهم يكتبون". "أنفسهم ألتست بربكم قالوا بلى

بَلِيَّيْمَانٌ: [iz.] Bir cins nebât.

بَلِيَّجٌ: [iz.] Aktar-ı Hindiyede hâsıl olur zeytûna müşâbih bir ağaçtır ki lübbü fındığa mûmâsil ve tatlı bir meyvedir.

بِمَ: 1. Neye? Ne için? 2. Ne: (بم توصيني), bana ne tavsiye edersin? (ب) harf-i cerrîyle (بما) istifhâmiyyeden mürekkeb olup, mâ-ı mevsûle ile mürekkeb olan (بما)'dan tafrik için âhirinden elfi vücûben hazf olunur. ("ما" mâddesine n.)

بَمٌ: [iz.] *بَمُومٌ cem: *بَمٌ: (Farisiden me'hûz) 1. Telli çalgıların en kalın teli, baö teli. 2. Bu telin çıkardığı kalın ses, basso.

بُمٌ: [iz.] Baykuş. (بوم gibi).

بِنٌ: [harf-i 'atf] (ب) yerine lügattir. ("بل" mâddesine n.)

بِنٌ: [iz.] (بن) lafızdan muhaffef olup iki 'alem arasında müsta'meldir: (يوسف بن يعقوب), Ya'kûb'un oğlu Yûsuf. ("بني" mâddesine n.)

بِنْبِكٌ: [iz.] Köpek balığı veya kadirga balığı.

بِنْبِنٌ: [iz.] 1. İş, 'amel. 2. Kötü ve nâ-sezâ söz: (أتى بالبنيان).

بِنْتٌ: [ft.] 1. Uzun uzadı ve inceden inceye sorup anlamak: (بنت عنه). 2. (bir adam) bildiğini tamâmıyla ve baştan başa nakl edip anlatmak: (بنته الحديث). 3. Tekdîr ve tevbih etmek, paylamak, çıkışmak. 4. (kadın) kız doğurmak: (بنتت المرأة).

بِنْتٌ: [is.] ("بني" mâddesine n.)

بِنْتٌ: [iz.] Bir cins deniz balığı.

بِنَجٌ: [fl 1.] Asla rücû' etmek: (الرجل بنج).

بِنَجٌ: [fl.] *بِنَجٌ، بِنَجٌ: (اننج) fikrasına n.)

بِنَجٌ: [ft.] 1. (birine) ban otu yedirmek, beng ile serhoş ve sersem etmek: (بنج). - [fl.] 2. (dişi keklik) yuvasında ötmek: (بنجت القبجة).

اُنْبَجَ [fl.] Kerîm bir asla mensûbiyyet iddi'âsında bulunmak: (انبج فلان). (Kâmûs ve Tehzîbde ef'âl bâbından (انبج) zabt olunmuştur.)

بُنَجٌ [iz.] Asl: (رجع إلى بنجه).

بُنَجٌ [iz.] (Farisi بَنَك' den mu'arreb) sersemlik ve serhoşluk verip hissi ibtâl eder bir ot, ban otu, beng. (Fransızca dahi Beng ismiyle ma'rûftur.)

بَابُونَجٌ [iz.] ("بابا" mâddesinde zikri geçmiştir.)

بُنَجْرٌ [iz.] (mu'arreb) pancar.

بُنَجْرَةٌ [is.] (Türkçeden me'hûz) pencere.

بُنَجْجَشْتٌ [iz.] (Farisiden me'hûz) karanfil.

بُنَجْجَسْتٌ [iz.] (Farisi بَنَج' den mu'arreb) sulara yakın yerlerde biten ve yaprağı zeytûn ağacı yaprağına müşâbih bir nebât, kandıra otu, Yemen za'farânı.

بُنَجٌ [ft 3.] (eti) parça parça kesip taksîm etmek: (بنج اللحم).

بُنَجٌ [iz. cem.] * (Aslı مُنَج) 'Atâyâ, 'atıyyeler.

بُنْدٌ [iz.] *cem: *بُنُودٌ (Farisiden me'hûz) 1. Büyük sancak, 'alem-i kebîr: (الصواعق وأسيافنا تحت البنود). 2. On bin kişiden mürekkeb 'asker müfresi, fırka. 3. Bağ, kayd. 4. Su Seddi, bend. 5. Hîle, hud'a:

(كثير البنود), hîlekâr. 6. Satrançta ferz ile mün'akid piyâde. 7. Fıkra, mâdde, bend.

بُنْدٌ [iz.] 1. Kılıç, seyf. - [az.] 2. Sind Kavmine karabeti olan bir küçük kavm.

بُنْدٌ [ft.] *تَبِيدٌ, تَبِيدٌ *بُنْدٌ (بند فلاناً).

بُنُودَةٌ [is.] Dübür, mak'ad.

بُنْدَرٌ [iz.] *cem: *بِنَادِرٌ (Farisiden me'hûz) 1. Limanı ve ticâret bahriyyesi olan şehir ve kasaba, iskele. 2. Liman, mersâ. 3. Bir şehrin ticâret yeri, tüccâr yatağı. - (شاه بندر), tüccâr re'îsi, tüccâr vekîli.

بُنْدَارٌ [iz.] *cem: *بِنَادِرَةٌ (Farisiden mu'arreb) me'âdini iltizâm eden tâcir. 2. Ba'de pahalı satmak için zehâyir ve sâire cem' ve iddihâr eden, matrabâz.

بُنْدُقٌ [ft. d.] *بُنْدُقٌ, بِنْدُقَةٌ *بُنْدُقٌ [fl. d.] 1. (bir şeyi) ufaltıp fındık gibi tane tane yuvarlak etmek: (بندق الشيء). - [fl.] 2. Hiddetle bakmak: (بندق إليه). 3. (lûgat-i 'âmmiyyede kadın) veled-i gayr-i meşrû' doğurmak. 4. (yine lûgat-i 'âmmiyyede) bozulmak: (بندق الشيء).

بُنْدُقٌ [fl. td.] *بُنْدُقٌ, تَبْدُقٌ *بُنْدُقٌ (lûgat-i 'âmmiyyede) bozulmak: (تبندق الأمر).

بُنْدُقٌ [iz.] *cem: *بُنْدُقَةٌ *fr: بِنْدُقٌ (Farisiden me'hûz) 1. Fındık. 2. Tüfenk ve tabanca kurşunu, tane. 3. Tüfenk.

بُنْدُقَةٌ [is.] Dirhem, miskâl, denk.

بَدُوْقٌ [sıf.] (lügat-i 'âmmiyyede) veled-i gayr-i meşrû'.

بُنْدُقِيٌّ [sıf.] 1. Venedik memleketine mensûb: (الذهب البندقي), Venedik altını. 2. Bir cins güzel keten bezine ve ondan ma'mûl esvâba itlâk olunur.

بُنْدُقِيَّةٌ [is.] Barutluk.

بِنْدَكٌ [iz. cem.] Gömleğin koltuk altına dikilen üç köşeli bez parçası, hıştık. (Gayr-i müsta'mel müfredi بندك olup mu'arreb olması maznûndur.)

مَبْنُورٌ [sıf.] Denenmiş, her hâli mücerreb: (رجل مبنور). (Kâmûsun Ekser-i nüshalarında sabûr vezninde بنور ise de, galattır.)

[fl. 4.] 1. Şerden ve kötülükten kaçmak, çekinmek, ictinâb etmek: (بنس الرجل). 2. Oturmak. (بنش dahi mervîdir.)

[fl.] *بُنَّسٌ*, *بُنَّسٌ*, *بُنَّسٌ* [fl.] Şerden ve kötülükten kaçmak. (بنس gibi).

[fl.] *بُنَّسٌ*, *بُنَّسٌ*, *بُنَّسٌ* [fl.] Gerilemek, geride kalmak: (بنس الرجل).

[iz.] *بُنَّسَتْ* [iz.] (Farisiden me'hûz) Çitlenbik ağacının damğı.

[fl. 1.] 1. İşte gevşek davranmak. (Tef'îl bâbından isti'mâli ekserdir.) 2. Oturmak. (بنس gibi.)

[fl.] *بُنَّسٌ*, *بُنَّسٌ*, *بُنَّسٌ* [fl.] İşte gevşek davranmak, gevşeklik ve rahâvet etmek: (بنش الرجل في الأمر).

[iz.] *بُنَّسٌ*, *بُنَّسٌ*, *بُنَّسٌ* [iz.] (Türkçeden me'hûz) biniş.

[is.] *بِنَاصِرٌ* [is.] Adsız parmak, yüzük parmağı. (Nûn'u aslî olmakla, bazı lügaviyyûn tarafından "بصر" mâddesinde zikri hatâdır.)

[iz.] *بُنَّصُولٌ* [iz.] (Latineden me'hûz) Sâ'at rakkâsı.

[iz.] *بُنَّطَالُونٌ* [iz.] (Frenkçeden me'hûz) pantolon.

[sıfs.] *بُنَّطِيَانٌ* [sıfs.] Bed-hûy ve bağırgan (karı). Ekserriyâ (شنطيان) lafzına itbâ' olunur: (امرأة شنطيان بنطيان). (Nûn'unun zâ'id olması ihtimâline mebnî "بط" mâddesinde dahi zikrolundu.)

(بظر "بظر") *بُنَّظُرٌ* (Mâddesine n.)

[is.] *بُنَّفَحَةٌ*, *بُنَّفَحَةٌ*, *بُنَّفَحَةٌ* [is.] ("نفع" mâddesinin "منفحة" fikrasına n.)

[iz.] *بُنَّفَسَجٌ* [iz.] (Farisiden me'hûz) benefşe. menekşe.

[iz.] *بُنَّفَسٌ* [iz.] Cebellokum taşı.

[ft. 1.] 1. Ekleme, bitişirmek: (بنق). 2. Bitişmek. 3. Bir sıra üzere fidan dikmek: (بنق فلان).

[fl.] *بُنَّيْقٌ*, *بُنَّيْقٌ*, *بُنَّيْقٌ* [fl.] Bir sıra üzere fidan dikmek: (أبنق الرجل).

يُبْتُقُ، تَبْتُقُ [fl.] 1. Bir sıra üzere fidan dikmek: (بنق الرجل). 2. Bir yerde mukîm olmak: (بنق بالمكان). - [ft.] 3. (sözü) toplayıp muntazam ve cem'iyetli söylemek: (بنق كلامه). 4. (yalanı) inandıracak sûrette etrâfıyla uydurmak: (بنق كذبه). 5. (kırbaçla birinin sırtını) yarmak: (بنق ظهره). 6. Taklîd etmek: (الشيء بنق). 7. (gömlek veya kaftanın koltuk altına) hıştık denilen parçayı eklemek: (بنق القميص). 8. (ok tirkeşinin) yukarısını bollatıp aşağısını daraltmak: (بنق الجعبة).

بِنَائِقُ [is.] 1. Gömlek ve sâirenin koltuk altı, hıştık. (بنق لينة). 2. Gömleğin boyun açıklığı: (قميص واسع البنية). 3. Bazı atların göğsünden yukarıya gerdânlarında bulunan iki kıl dâiresinin beheri. İkisine (بنققتان) ve Türkçe çifte derler. 4. Atın böğrü çukurunun ortasında biten fazla kıllar. 5. Asmanın gözü.

بِنَاقِيسُ [iz. cem.] Kavun ve karpuzun pek küçükleri. - (بناقيس الطرثوث), kolgan diken denilen nebâtla birlikte biten şeyler.

[iz.] Bir nev' nebât.

بِنَاكُ، يَبْنَاكُ، تَبْنَاكُ [fl.] 1. (iki kız) birer obadan çıkıp her biri diğerine kendi kavminin havâdisini vermek: (بنكت الجارينان). 2. İş bitirmek (Başlıca emr-i hâzırın mü'ennes sîgası müsta'meldir): (أذهبي فبنكي حاجتنا), git işimizi gör.

يَبْنَاكُ، تَبْنَاكُ [fl.] 1. Durmak, ikâmet etmek: (تبنك بموضع). 2. Paydâr ve bâkî olmak: (تبنك في عزه).

[iz.] 1. Asl, esâs: (هو بنكه). 2. Bir şeyin hâlisi. 3. Geceden bir sâ'at: (الليل مضى بنك من). 4. Yemen muğaylâmı kabuğundan 'ibâret bir 'itr.

[iz.] *بُنُوكُ، بُنُوكَةٌ* [iz.] (Frenkçeden me'h) banka.

[iz.] Gevezelik, dedikodu.

[iz.] (Farisi پَنكان'dan mu'arreb) büyük çanak.

[iz.] *بِنَامٌ* (بنان) yerine lügattir.

[iz.] ("بنى" mâddesine n.)

[fl 2.] *بَيْنٌ، بَنَّ* (bir yerde) durmak, meks ve ârâm etmek: (بن بالمكان).

[fl.] *بَيْنٌ، إِبْنَانٌ* [fl.] Durmak, meks ve ârâm etmek: (أبن بالمكان).

[ft.] *يُبْنِينُ، تَبْنِينٌ* (koyunu) semirtmek üzere bağı tutup beslemek: (بنن الشاة).

[iz.] 1. Bedende kat kat semizlik eseri ve kuvveti: (بن على بن). - [sıf.] 2. Kötü kokulu, müte'affin: (مكان بن).

[iz.] Kahve ağacının meyvesi ki vaktiyle salata ve turşu gibi isti'mâl olunurdu. Kahve kelimesi başlıca pişmişine yani suyuna itlâk olunmakla, (قهوة البن) dahi derler.

[is.] *بِنَانٌ* [is.] 1. İyi veya kötü koku, râyiha: (شممت منه بنة طيبة، منتنة). 2. Geyik ve emsâli hayvânât tezeğinin kokusu.

بِنَانُ *fr: بِنَانَةٌ cem: بِنَانَاتُ [icz.] Parmak yahut parmak ucu.

بِنَانَةٌ [is.] 1. Nebâtât ve ezhârî çok bağça.
2. Yeşilliği ve tarâveti ziyâde çayır.

بِنِينُ [sıf.] 1. Temkînli, sebât sâhibi, 'âkıl.
2. Semiz, mûlahham.

بِنُونُ [iz.] (Mağrib lûgatinde) yemekten sonra yenen meyve.

بِنِي [iz.] Sazan balığı.

بِنِيَّةُ [is.] Kahve tanelerinden pişmiş kahve. (Yemen'de kabuğundan pişirdikleri kışriyyeye mukâbildir.)

بِنِينُ [sıf.] Tezek kokusu his olunan (geyik yatağı): (كناس مبن).

بِنِي [ft 2.] 1. Yapı yapmak, kurmak: (بنى البيت). 2. Bir yerin üzerine ebniye yapmak: (بنى الأرض). 3. (birine) iyilik ve ihsân etmek: (بنى فلاناً). 4. Zifâf ve cimâ' etmek: (بنى علي أهله، بأهله). 5. (yemek) bedeni semirtmek, (eti) artırmak: (بنى الطعام بدنه، لحمه). 6. (yayın) bağıri kirişe pek yakın olmak: (وترها بنت القوس على). 7. (nahivde bir kelimeyi) bir hareke veya sükûn üzere mebnî 'ad edip i'râb etmemek: (على بناه). (الضم).

بِنِي [ft.] 1. Birine yapı yaptırmak: (أبناءه). 2. Birine hâne ve ebniye ve yahut yapı yapacak kerâste ve sâire vermek: (أبنيته). 3. Evlendirmek, zifâfa komak.

بِنِي [ft.] İhtimâmla yapı yapmak: (بناه).

بِنِي [fl.] 1. Yapılmış yapı şekli ve sûretinde olmak: (إذا جلست تبنت). - [ft.] 2. (birini) evlâdlığa kabûl etmek, âhîret oğlu etmek: (تبناه).

بِنِي [ft.] 1. Yapı yapmak: (ابنتي على أهله). 2. Zifâf ve cimâ' etmek: (ابنتا البيت). 3. Erkek evlâdı olmak: (بأهله).

بِنِي [iz.] 1. Yapı, binâ. 2. Yapılmış hâne ve sâire, ebniye. 3. Cism, beden. 4. Hasîr. 5. (nahivde) kelimenin âhiri i'lâl sebebinden olmayarak lâ-yetegayyer bir hareke ile müteharrik veya sâkin olup i'râb kabûl etmemesi. 6. (sarfta) fi'lin ma'nâ cihetiyle ve fâ'il ve mef'ûlüne nisbetle olan tenevvu' yani müte'addî, lâzim, mutâvi', ma'lûm veya mechûl olması. - (بناءً عليه، بناءً على ذلك) (hâliyyet üzere ve fi'li mahzûf olarak), bunun üzerine, buna mebnî, bu sebebden. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

بِنِي [is.] Şeref, mecd: (له بناية). (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

بِنِي [is.] 1. Yapı, binâ. 2. Mizâc, fitrat, beden-i insânın sûret-i tereküb ve teşekkülü ve hâl ve hey'eti: (قوي البنية، نحيف). (البنية).

بِنِي [is.] 1. Binâ, yapı. 2. Ka'be-i mu'azzama. - (البنية الخضراء)، kubbe-i felek.

[sıf] *بَوَانٍ (البواني) cem: بانِيَّةُ s: (الباني) *بانٍ
Yapı yapan.

[is. cem.] 1. Göğüs kaburgaları. 2. Devenin ayakları. – (ألقى بوانيه), ayaklarını dikip durdu.

[is.] 1. Bağrı kirişine muttasıl yay. 2. Ok atarken yayın kirişi üzerine ekilen tîr-endâz.

[iz.] Yapı yapmak san'atıyla meşgûl adam, mi'mâr, kalfa.

[sıfs.] (بناة اللحم), etine dolgun ve semiz (kız): (جارية بناة اللحم).

[iz.] 1. Yapı, binâ. 2. Divâr.

[is.] 1. Meşinden sofrâ ve yaygı ve seccâde. 2. Perde, örtü. 3. Heybe.

[iz. cem.] Yapılar, ebniye. *مَبَانٍ (أحرف المباني) –

[sıf. ism-i mef'ûl] 1. Yapılmış, kurulmuş, binâ olunmuş. 2. (nahivde) âhiri i'râb kabûl etmeyip bilâ-sebeb la-yetegayyer kalan: (مبني على الفتح، على الضم الخ).

[iz.] Yapı, binâ. مَبْنِيٌّ

أَبْنَاءٌ، بَنُونَ cem: ابْنَةٌ s: (بَنُو بَنِيّ) (Aslı) ابْنٍ musaggarı بَنِيّ cem. musaggarı: أَبْنَاءُ، أَبْنِيُونَ nisbeti: طالب والحسن إن علياً ابن أبي) *ابْنِيّ، بَنُوِيّ [i.] Oğul, kız: (والحسين ابنا فاطمة وإن فاطمة ابنة رسول الله صلعم) Bir 'alem veya ismin üzerine girmekle, ekser

künyeleri teşkîl eder: (بنو ابن سينا، ابن رشد، بنو) (عباس). Bazen dahi mensûbiyyet ve kesret-i mülâzemeti beyân eder: (بنو ابن الأرض، ابن) (العالم، أبناء السبيل). – (ابن) ve (ابنه) kelimesi iki 'alem arasında vâki' olup, birincisine vasf olduğu hâlde, hatta hemzesi hezf olunur: (علي بن أحمد، جاء). Ancak vasf olmayıp haber olduğunda ve vâlidesinin yahut ceddinin ismine muzâf olduğu ve tesniye sîğasında bulunduğu vakt, hemze hezf olunmaz: (إن علياً ابن أبي طالب،) (المطلب، فاطمة ابنة خديجة، علي ابن فاطمة، علي ابن عبد (بني يا) – (الحسن والحسين ابنا علي Musaggar sîğasıyla ve yâ-i müşeddedenin feth veya kesriyle) oğulcuğum, evlâdcıgım. (Üç yâ tetâbu' etmek için yâ-ı mütekellim hazf olunmuştur.) – (ابن عمي)، yalnız pederi tarafından karındaşı, baba bir biraderi. (ابن (أمه) Yalnız vâlidesi tarafından biraderi. – (ابن عمله)، hemsınıfı, hemmesleği. – (ابن أوى)، çakal. – (ابن (mâddesine n.) "ارض") (ابن أرض وابن الأرض) – (ابن الأنس)، dost. – (ابن بجدتها، ابن) (سرسورها، ابن تراها، ابن مدينتها) (ابن البراء)، şehir-i Arabînin birinci günü. – (ابن البريج)، karga ve musîbet. – (ابن (أبناء الجنس)، hemcinsin adamlar, benî nev'î. – (ابن (الحباري)، gündüz. – (ابن الحرب)، cengâver. – (ابن (أبناء الدرزة)، ma'sûm ve bî-günâh adam. – (ابن الدهاليز)، sokakta bulunmuş piç. – (ابن السبيل)، yolcu, müsâfir. – (ابن سحاب)، yağmur. – (ابن الطين)، Âdem (asm). (ابن طامر)، pire ve pinti adam. – (عجزه ابن)، son evlâd, en sonra doğan

çocuk. – (ابن الليل، ابن الطريق) gece. – (الكروان ابن) – (ابن الخدش)، züğürt adamlar, ayak takımı. – (ابن الملاط)، omuz başı. – (ابن المزنة)، yeni ay, hilâl. – (ابن النعامة)، cesûr adamlar. (ابن النعامة)، baldır kemiği. – (ابن النخلة)، şehriîler. – (ابن المدينة)، denî, alçak. – (ابن الأيام، وبنو)، musîbet. – (ابن هيان، ابن هي، ابن)، (ابن بي بيان، hasîs).

gibi. (ابن) [iz.] Oğul, *إِنَّمَا، *إِنَّمِ: *إِنَّمِ. Âhirindeki Mîm te'kîd için olup, iki kat i'râbla mu'rebdir, yani Nûn'un harekesi dahi Mîm'in hareke-i i'râbiyyesine tâbi'dir.)

*بَنِي، *بَنَوِي nisbeti: *بَنَات *cem: *بِنْت musaggarı: *بَنِيَّات *is.] 1. Kız, kız evlâd: ((إن فاطمة بنت رسول الله صلعم)).

(ابن) isminin mü'ennesi olmayıp ayrıca bir kelime olduğu ekser-i lügaviyyûn tarafından iltizâm olunmuş ise de, zâhir-i hâle göre yine (ابن) isminin mü'ennesidir; şu kadar var ki âhiretteki tâ (أخت) kelimesinde olduğu gibi, vakıfta Hâ'ya tebeddül eder ve mâ-kabli meftûh okunur tâ-ti te'nîs kabîlinden olmayıp, nisbetinde dahi kalır; ve bu sebebe mebnî cem'ini dahi bazları cem'-i mü'ennes-i sâlim sûretinde i'râb etmeyip, Tâ'yı nefis-i kelimededen 'ad ile, mansûbunu meftûh okurlar.

2. Kız, kız çocuk. 3. Bebek, kız çocukların oynadıkları bebekler. (Bu ma'nâ ile başlıca cem'î müsta'meldir: (كنت أَلعب مع الجوارى بالبنات) ('Âyşe

(بنات الأرض)، bir nev' sebze. – (بنات الأرض)، rzha). – (بنات أعنق)، kadınlar ve güzel atlar. – (بنات الأعنق)، eş'âr. – (بنات أودل، بنات)، (بئس وبنات برح بنات أودل، بنات)، (بنات البطون)، mesâ'ib, devâhi. – (بنات البطن)، bağırsaklar. – (بنات التناير)، ekmelekler. – (ثمانين بنت)، eski şarâb. – (بخر وبنات مخر بنت)، 'aks-i sedâ. – (بنت الجبل)، بنات الدم وبنات). – (بنات الدروز)، bitler, kehleler. – (أحمر)، mesâ'ib. – (بنات شحاج)، esterler. – (الشفة بنت)، (بنات طبوق)، atlar. – (بنات صهال)، gavâ'il. – (بنات العين)، şarâb, hamr. – (بنت العنب)، mesâ'ib. – (الفكر بنت)، göz bebeği ve gözyaşı. – (بنات المثال)، şarâb. – (بنت الكرم)، (بنات المثال)، kadınlar. (Burada misâl yatak demektir.) – (بنات نعش)، kevâkib-i şemâliyyeden bir cümle-i kevkebiyyedir. – (اليمن بنت)، kahve.

*بُنُوَّة [is.] Oğulluk, evlâdlık: (أبوة) بينهما أبوة وبنوة), aralarında pederlik ve oğulluk vardır, yani baba oğuldurlar.

*بَنَوِيَّة [sif.] 1. Oğulluğa mensûb ve müte'allik. 2. Yemen'de vaktiyle Irânîlerden müteselsil (أبناء) tâ'ifesine mensûb. (Bu ikinci ma'nâ ile "أبناوي" dahi denilir.)

*بَنِيَّار [iz.] (Fransızca Poignarddan mu'arreb. Mağrib lügat-i 'âmîyyesinde) bıçak, kama.

*بِه: İsti'zâm için mükerrer olarak isti'mâl olunur savttır. peh peh: "به به إنك لضخم" yerine takdîr ve tahsîn için isti'mâli de mervîdir.

بَهَّوْ، يَبْهَوُ، بَهَاءُ، بُهْوَاءُ، بَهَاءٌ ve بَهَاءٌ ve يَبْهَأُ [fl 3, 4, 5.] 1. Alışmak, üns ve ülfet etmek: (بَهَاءُ به). 2. dadanmak: (بَهَاءُ به). - [ft.] 3. anlamak, fehm ve idrâk etmek: (ما بهأت به).

بَهَّأُ، يَبْهَأُ ve بَهَاءٌ [ft 3.] 1. (hâne veya haymeyi) esâs-ı beytiyyeden boşaltıp terk etmek: (بَهَاءُ البيت). 2. (haymeyi) yırtmak, paralamak: (بَهَأَ البيت).

بَهَّأُ، يَبْهَأُ ve بَهَاءٌ [ft.] (haymeyi veya hâneyi) boşaltıp bırakmak veya yırtmak: (بَهَأَ البيت).

بَهَّأُ، يَبْهَأُ ve بَهَاءٌ [fl.] Alışıp ülfet ve ünsiyet etmek: (ابتهأ به).

بَهَاءٌ [sıfs.] Sağan adama alışık (dişi deve): (ناقة بهاء) (gibi).

بَهَادِيرَةٌ [sıf.] (Farisiden me'hûz) bahâdır, kahramân, pehlivân.

بَهَّيْتُ، يَبْهَيْ، بَهَّيْتُ [fl. d.] (kızmış deve) haykırarak kükremek: (بهبه الجمل).

بَهَّيْتُ، يَبْهَيْ، بَهَّيْتُ [fl. td.] Şeref ve şân ve 'unvân kazanmak: (تبهبه القوم).

بَهَّيْتُ [iz.] Kızmış devenin kükremesi. (بهبه الجمل gibi).

بَهَّيْتُ [sıf.] Cesâmetli, iri cüsseli, tenûmend: (رجل بهي).

بَهَّيْتُ، يَبْهَيْ، بَهَّيْتُ [ft 3.] İfk ve iftirâ etmek: (بته).

بَهَّيْتُ، يَبْهَيْ، بَهَّيْتُ [ft 3.] (birini) ansızın ve 'ale'l-gafle basıp tutmak: (بته). 2. Daha iyi cinslisine çektirmek için erkek deveyi dişiye aşmaktan men' etmek: (بته الفحل).

بَهَّيْتُ، يَبْهَيْ، بَهَّيْتُ ve بَهَّيْتُ ve بَهَّيْتُ [fl 4, 1, 5.] Şaşa kalmak, dona kalmak, mütehayyir olmak: (بته الرجل). - [ch.] Şaşa kalmak: "فبته الذي كفر". Bu ma'nâ ile en fasîhi mechûlidir.

بَهَّيْتُ، يَبْهَيْ، بَهَّيْتُ [fl 4.] (lûgat-i 'âmmiyyede) (renk) donuk olmak: (بته اللون).

بَهَّيْتُ، يَبْهَيْ، بَهَّيْتُ [ft.] Vâlih ve hayrân etmek, hîrette bırakmak: (بته).

بَهَّيْتُ، يَبْهَيْ، بَهَّيْتُ [fl.] Bühtân ve iftirâ etmek: (باهت الرجل).

بَهَّيْتُ [iz.] (حجر الضحك) ve Farisi (باهت) denilen parlak bir zî-kîmet taş. 2. Kevkebin bir günlük seyr ve hareketi.

بَهَّيْتُ [iz.] ve:

بَهَّيْتُ [is.] 1. Şaşılacak derecede bâtil olan şey. 2. İfk, iftirâ, bühtân: (جاء بالبهية). - (يا للبهية) ne iftirâ!

بَهَّيْتُ [iz.] 1. İfk, iftirâ, bi-gayri hak ittihâm. 2. Bâtil şey. 3. Zulm, gadr: "أتأخذون بهتاناً" "وإثماً".

بَهَّيْتُ [sıf.] 1. İftirâcı, bühtancı. 2. Şaşkın, alık. 3. Donuk (renk).

*بُهُوتٌ: cem: *بُهُوتٌ، بُهُوتٌ [sıf.] Mübâlağa ile iftirâcî.

*بَهَاتٌ: [sıf.] 1. İftirâcî, bühtâncî. 2. Yalancı, kezzâb.

*مُبْهُوتٌ: [sıf.] Şaşa kalmış, hayrân, mütehayyir. (Bu ma'nâ ile "باهت" ve "بهيت" demek câ'iz değildir.)

*مُبَاهِتٌ: [sıf.] İftirâlarıyla sâmi'îni hîrette bırakan.

*بَهْتَرٌ: [fl. d.] *يُبْهَتِرُ، بَهْتَرَةٌ * [fl. d.] Yalan söylemek: (بهتر الرجل).

*بُهْتَرٌ: cem: *بُهَاتِرٌ [sıfs.] Kısa boylu (karı). (بحتر gibi.)

*بَهْتٌ: [ft 3.] *يُبْهَتُّ، بَهْتٌ * [ft 3.] Güler yüzle karşılamak: (بهت إليه).

*تَبَاهَتْ، *تَبَاهَتْ * [ft.] Güler yüzle karşılamak: (تباهت إليه). (تباهت gibi).

*بُهْتَةٌ: [is.] 1. Yaban sığırı. - [iz.] 2. Veled-i zinâ, piç.

*بُهَجٌ: [ft.] [ft.] *يُبْهَجُ، بُهَجٌ * [ft.] Sevindirmek, mesrûr etmek: (بهجني هذا الأمر).

*بُهَجٌ: [fl 4.] *يُبْهَجُ، بُهَجٌ * [fl 4.] sevinmek, mesrûr ve ferah-nâk olmak: (بهج الرجل).

*بُهَجٌ: [fl 5.] *يُبْهَجُ، بَهَاجَةٌ * [fl 5.] Güzel olmak: (بهج الغلام).

*يُبْهَجُ، *بُهَجٌ: [ft.] 1. Sevindirmek, mesrûr etmek: (أبهجه). - [fl.] 2. (yerin) otları tazelenip hoş manzar olmak: (أبهجت الأرض).

*يُبْهَجُ، *نُبْهَجٌ: [ft.] Güzel etmek, güzelleştirmek: (بهج الله وجهه).

*يُبَاهِجُ، *مُبَاهِجَةٌ: [ft.] Hüsn ve cemâl husûsunda müfâharet etmek, güzellik satmak: (بَاهجني)، bana güzellik satmak istedi.

*يُبْهَجُ، *نُبْهَجٌ: [fl.] ve:

*يُبْهَجُ، *بُهَجٌ: [fl.] Sevinmek, mesrûr ve ferah-nâk olmak: (تبهج، ابتهج به).

*يُبْهَجُ، *تَبَاهِجٌ: [fl.] (bağçanın) çiçekleri ve yeşilliği çok olmak: (تباهج الروض).

*يُسْتَبْهَجُ، *اِسْتَبْهَجٌ: [fl.] Bir şeye sevinerek yüz göz gülmek: (استبهج به).

*بُهَجٌ: [sıf.] Dâ'imâ şen ve şâdân ve yüzü güler (adam): (رجل بهج).

*بُهَيْجٌ: [sıf.] 1. Güzel, dilber. 2. Dâ'imâ şen bulunan (adam): (رجل بهيجة); (امرأة بهيجة).

*بُهَجَةٌ: [is.] Güzellik, hüsn ve behâ: (هو ذو بهجة).

*مُبَاهِجٌ: cem: *مُبَاهِجٌ [sıfs.] 1. Pek güzel ve dilber (kadın): (امرأة مبهاج). 2. Ürkücü semiz (dişi deve): (ناقة مبهاج).

*بُهْدٌ: [is. cem.] *بُوَاهِدٌ * [is. cem.] Mesâ'ib, dâhiyeler, âfetler.

*بُهْدَرِيٌّ: [sıf.] *بُهْدَرِيٌّ * [sıf.] Süt çalmış, sıska ve büyümez (çocuk). (بخدري gibi).

بِهَدَل: *بِهَدَلَةٌ* [fl. d.] 1. Yürümede hafif ve serî olmak. 2. (erkeğin) memeleri büyük olmak: (بهدل الرجل). - [ft.] 3. (lügat-i 'âmmiyyede) sövmek, tahkîr etmek: (بهدل فلاناً).

بِهَدَل: [iz.] 1. Sırtlan yavrusu. 2. Yeşil bir kuş.

بِهَر: *بِهَرٌ* [fl. 3.] 1. Çok parlak ve ziyâdâr olmak: (بهرت الشمس). 2. Uzak olmak, uzaklaşmak: (بهر الرجل). 3. Hâ'ib ve hâsir olmak, muvaffak olamamak. 4. (ayın) aydınlığı ziyâde olup nücûmün görünmesine mâni' olmak: (بهر القمر). 5. (mec.) akrâna fâ'ik ve mümtâz olmak, (kadın) hüsn ve cemâlde akrân ve emsâline galebe çalmak. - [ft.] 6. Gâlib olmak, yenmek: (بهر فلاناً). 7. Doldurmak: (بهر الإناء). 8. (birine) iftirâ ve bühtân etmek: (بهره). 9. (birine) tâkatından ziyâde bir şey teklîf etmek. 10. Yormak, 'âciz bırakmak: (بهره الأمر).

بِهَر: *بِهَرٌ* [fch.] 1. Çok koşmadan yorulup solumak, yorgunluktan soluyarak nefes almak: (بهر الرجل). 2. (kılıç) kesmez olmak, körlenmek: (بهر السيف).

بِهَر: *بِهَرٌ* [fl.] 1. 'Acîb ve garîb bir hâl ve harekette bulunmak: (أبهر الرجل). 2. Fakırdan sonra zengin olmak: (أبهر فلان). 3. Öyle vakti harâretinden yanıp yakılmak: (أبهر الرجل). 4. Gâh iyi ve gâh kötü ahlâklı ve mütelevvin olmak: (أبهر فلان). 5. Seyyide ve şerîfe bir kadın tezevvüc etmek: (أبهر زيد).

بِهَر: *بِهَرٌ* [ft.] Birine karşı müfâhare ve tefahhur etmek: (باهر فلاناً).

بِهَر: *بِهَرٌ* [fl.] 1. (bulut) güneşin ziyâsinden parlamak: (تبهرت السحابة). 2. Dolmak: (تبهر الإناء).

بِهَر: *بِهَرٌ* [fl.] 1. (adam) etmediği fücûru ettim diye kendine iftirâ etmek: (ابتهر الرجل). Yapmış olduğu şeyi yaptım demeğe de (ابتير) derler. 2. Tazarru' ve tezellül ile ve 'ale'd-devâm du'â etmek: (ابتهر في الدعاء). 3. Hayâlâta dalarak uyumak. 4. Birinin lehinde veya 'aleyhinde var kuvvetini sarf ederek çalışmak, elinden geleni dirîğ etmemek: (ابتهر، في فلان، ابتهر). 5. Kırılıp iki parça olmak: (ابتهر السيف). - [ft.] 6. (adam) kendi işlediği cürm ve kabâhati başkasına isnâd ederek ittihâm etmek: (ابتهر فلاناً). - [fch.] 7. Bir rospuya 'alâka ederek ve kendisiyle münâsebâtı pek ileriye vardırarak rezîl ve rüsvây olmak: (ابتهر بفلانة).

بِهَر: *بِهَرٌ* [fl.] Yorulup solumak, yorgunluktan soluyarak nefes almak: (الرجل انبهر).

بِهَر: *بِهَرٌ* [fl.] 1. (gece) yarı olmak yahut pek karanlık olmak veya kısm-ı a'zamı ve sülsâni geçmek: (إبهار الليل). 2. (gece) çok uzamak veya pek uzun görünmek: (إبهار علينا الليل).

بِهَر: *بِهَرٌ* [fl.] (gece) pek karanlık olmak: (استبهر الليل).

الأزواج ثلاثة) [iz.] Parlamak, güzellik: (زوج بهر وزوج دهر وزوج مهر), karı üç şey için alınır ya güzelliği için ya meşâkk-ı dehriyyeyi tehvîn için yahut mâlı çok. – (بهرأله), kahr olsun:

تفادق قومي إذ يبيعون مهجتي بجارية بهراً لهم بعدها بهراً - (بهرأ), 'aceben:

ثم قالوا تحبها قلت بهراً عدد القطر والحصى والتراب (Masdariyyet ma'nâları için n.)

بُهُرٌ [iz.] 1. Vâsi' yer, gittikçe genişlenen havza. 2. Derenin ortası ve en vâsi' ve güzel yeri. 3. MAhdûd yer, buk'a, hıttâ, beled. 4. Nefes darlığı, solugan 'illeti. – (ليلة بهر), ayın yedinci ve sekizinci ve dokuzuncu gecesi ki pek ziyâdâr olur. (Burada "باهر" in cem'i olmak ihtimâli akvâdır.) (Masdariyyet ma'nâsı için ikinci fikraya n.)

بُهُرَةٌ [is.] 1. Geniş yer. 2. Derenin vasatı ve en geniş ve güzel mahalli. 3. Gece yarısı. – (رأيت فلاناً بهرةً), 'alemen, zâhiren:

بَاهِرٌ [sıf.] 1. Parlak, güzel. 2. Zâhir, 'ayân. - [iz.] 3. Alın damarı.

بِهَيْرٌ *مَبْهُورٌ* [sıf.] Yorgunluktan soluyan veya solugan 'illetine mübtelâ.

بِهَيْرَةٌ *cem: *بِهَائِرٌ* [sıfs.] 1. Şerîfe ve seyyide (kadın). 2. Küçük yapılı ve nahîfe (kadın). 3. Sağrısı büyük ve ağır olub sıkletinden yürürken soluyan (kadın): (بهيرة امرأة).

بِهَارٌ [iz.] 1. Güzellik, parlaklık. 2. Sığır gözü denilen papatyanın küçüğü, sarı papatya. 3. Sarı renk. 4. Atın göğsü. 5. Atın göğsündeki beyaz leke.

بُهُارٌ [iz.] 1. Büt, sanem. 2. Kırılacağı kuşu. 3. Beyaz bir nev' balık. 4. Hallaclarlanmış pamuk. 5. Üç yüz veya dört yüz yahut altı yüz veya bin rıtl mikdârı. 6. İnci ve sadef gibi denizden çıkan mâl. 7. Dört yüz rıtl vezninde denk. 8. İbrîk gibi bir kab.

أُبْهَرٌ [iz.] 1. Arka, zahr. 2. Arkada veya kolda ve boğazdaki büyük damar, şâh damar. (الأبهران), kalbden çıkan iki büyük damar. 3. Kuş kanadının en kısa tüyleri. 4. Yayın iki ucundaki eğri yerlerin arka tarafı. 5. Sel sularının tahrîb ve zararından sâlim ve sağlam yer. 6. Kuru deniz otu.

بَاهِرَاتٌ [is. Cem.] Gemiler, sefâyin.

بُهُورٌ [iz.] Arslan.

مَبْهُورٌ [sıf.] 1. Soluyan veya solugan 'illetine mübtelâ. 2. Kesmez, körlenmiş (kılıç): (سيف مبهور).

يُبْهَرُجُ, بَهْرَجَةٌ [ft. d.] 1. Doğru yoldan sapıtmak: (بهرج بهم الدليل). 2. Heder etmek, (dökülen ve dökülecek kanı) cezâsız bırakmak, mübâh etmek: (بهرجتني), benim kanımı heder ettin.

تَبَهَّرَجُ: [fl. td.] 1. Tekebbür etmek. 2. (kadın) süslenmek, tezeyyün etmek. 3. Sallanarak kibr ve edâ ile yürümek.

بَهْرَجُ: [sıf.] Bâtıl, beyhûde, boş. 2. Kötü, fenâ. 3. Kalb, sahta. 4. Mübâh.

مُبَهَّرَجُ: [sıf.] 'Umûm için mübâh: (ماء دمه مبهرج). 2. Heder olunabilir: (دمه مبهرج).

مُبَهَّرَجَةٌ: [sıfs.] Carının bir tarafını açıp yüzünü gösteren şûh-meşreb (kadın).

تَبَهَّرَسُ، يَتَبَهَّرَسُ، تَبَهَّرَسٌ: [fl. td.] Sallanarak kibr ve edâ ile yürümek. (تبهرس dahi denilir.)

يُبَهِّرُمُ، بَهْرَمَةٌ: [ft. d.] Kına sürmek: (بهرم لحيته).

تَبَهَّرَمُ، تَبَهَّرَمٌ: [fl. td.] Kınadan kızarmak: (تبهرم رأسه).

بُهْرَمُ: [iz.] 1. Kına. 2. Aspûr çiçeği.

بَهْرَمَانُ: [iz.] Aspûr çiçeği.

بَهْرَمَةٌ: [is.] 1. Çiçeğin hüsn ve revnakı ve âb ve tâbı: (أعجبتني بهرمة النور). 2. Hind berhemenîlerin 'ibâdeti. (Masdariyyet ma'nâsı için re's-i mâddeye n.)

مُبَهَّرَمُ: [sıf.] Kına ile boyanmış: (مبهرم ثوب).

بَهْرَامُ: [iz.] (Farisiden me'hûz) Merrîh seyyâresi:

أما ترى النجم قد تولى وهم بهرام بالأفول

بَهْرَامُجُ: [iz.] (Farisiden me'hûz) 1. Leylak, hilâf-ı balhî. 2. Merrîh seyyâresi.

بَهْرُ: [ft 3.] 1. 'Unf ve şiddetle itmek, öteye kakmak: (بهزه). 2. Yumruk ya tekme ile veya iki eliyle göğsüne urarak öteye etmek.

مُبَهَّرُ: [sıf.] Müdâfa'ada kuvvetli, dayanıklı.

بَهْرَرُ: [sıf.] 1. Re'yi metîn, 'âkıl, reşîd. 2. Şerîf, şeref ve şân sâhibi.

بَهْرَرَةٌ: [is.] 1. İri cüsseli dişi deve. 2. Uzun ve bir rivâyette meyvesi el ile toplanılabilen hurma ağacı.

بَهْرَارُ: [iz.] Fıkra-ı ânifede beyân olunan ma'nâlara gelir.

بَهْسُ، يَبْهَسُ، بَهْسٌ: [fl 3.] Cür'et etmek: (بهس عليه).

بَهْشُ، يَبْهَشُ، بَهْشٌ: [ft 3.] 1. Sorup araştırmak, teftîş ve tahkîk etmek: (بهش عنه). 2. Arzu olunan şeye şevk hâhişle şitâb etmek, atılmak: (بهش إليه). 3. Almak üzere el uzatıp da almamak: (بهش إليه). 4. Almak üzere (elini) uzatmak: (بهش بيده إليه). - [fl.] 5. Ağlayacak veya gülecek gibi olmak: (بهش الرجل). 6. Sevinmek, yüzü gülmek: (بهش فلان). 7. Toplanmak, birikmek, ictimâ' etmek: (بهش القوم). 8. Tutuşmak, çarpışmak: (بهش القوم إلى بعض). 9. Salmak, hücum etmek: (بهشت إليك الحية).

بَهْشٌ، يَبْهَشُ، تَبْهَشُ: [fl.] Toplanmak, birikmek, ictimâ' etmek: (تبهش القوم).

تَبَاهَشُ * [fş.] (iki kişi) birbirine elleriyle birer şey uzatıp vermek: (تَبَاهَشَا) (بينهما الشيء).

إِبْتَهَشُ * [fl.] Sevinmek, yüzü gülmek.

بَهَشُ [iz.] Mukl ve dûm denilen yaban hurması meyvesinin tazesı. (kurusuna خشل derler.) – (وجوه البهش), Hicâz hıttası. – (بلاد البهش), esmer ve çirkin adamlar. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

بَهَشُ * [sıf.] Güler yüzlü, beşûş: (رجل بهش).

مُبَهَشُ [sıf.] Sür'atli, serî': (سير مبهش).

بَاهَشُ * [sıf.] Bir şeyi beğiniş hemân ahzına şitâb eden.

بِهَصُ * [fl 3.] Susamak.

أَبَهَصُ * [ft.] Men' etmek, mâni' olmak: (ما أبهصني).

بُهْصُوصُ * [iz.] Az şey, (ve kelâm-ı menfide) hiç bir şey: (ما أصبت منه بهوصاً).

بُهْصَلُ * [fl. d.] 1. Soyunup esvâbı kumara komak: (بهصل الرجل). 2. Kemiğin etini kemirmek. - [ft.] 3. (halkı) hergele ve hayvânâtından sürüp çıkarmak: (بهصل القوم من مالهم).

بُهْصَلُ [sıf.] 1. İri cüsseli, dizmân, izbandid (adam): (رجل بهصل). 2. Beyaz, ak: (بهصل شيء).

بُهْصَلَةٌ * [sıfs.] 1. Kısa boylu, bodur (karı). 2. Edebsiz ve gürültücü (karı): (امرأة بهصلة). 3. Teni pek beyaz (kadın).

بُهَيْصَلُ [sıf.] Za'îf, cılız, sıska: (رجل بهيصل).

بُهْصَمُ [sıf.] Sert, katı.

بِهْضُ * [ft 3.] Ağır gelmek, sıklet vermek, yormak: (بهضني الأمر). (بهض isti'mâli ekserdir.)

يُبْهَضُ * [ft.] Yormak, sıklet vermek: (أبهضه الأمر).

بِهْطُ [iz.] (Hintçeden me'hûz) pirinç ve sût ile tereyağından mürekkeb bir nev' yemek.

بِهْطُ * [ft 3.] 1. Sıklet vermek, ağır gelmek, yormak, ezmek: (بهطني الأمر). 2. (hayvâna) pek ağır yük yükletip 'âciz bırakmak: (بهط الرحلة). 3. (birinin) çene ve sakalını yakalayıp çekmek: (بهط فلاناً).

بَاهْطُ [sıf.] Sakîl, ağır, meşakkatli: (امرأه باهظ).

بَاهْطَةٌ [is.] Sıklet, meşakkat, zahmet.

مَبْهُوْطُ [sıf.] Sıklet ve sıkıntıda bulunan, ağır bir iş altında 'âciz kalan.

بِهْغُ * [fl 3.] Uyumak: (بهغ الرجل).

بَاهْغُ [sıf.] Uyuyan, uyumuş, nâ'im. – (رجل هابغ باهغ), çok uyuyan, uykuyu çok seven adam.

بَهَقُّ: [iz.] Tozlu balgam. – (بهق الحجر), kaya yosunu, kaya kınası.

بِهَكَتْ: *بِهَكَتْ، بَهَكَتْ* [fl. d.] (işte) çabuk olmak: (بهكت في العمل).

بِهَكْل: *بِهَكْلَةٌ* [sıfs.] Nâzık bedenli ve yumuşak tenli: (جارية بهكلة).

بِهَكْنُ: *s: بَهَكَتْ* [sıf.] Ter ve taze ve nâzık bedenli: (غلام بهكن); (جارية بهكنة). – (شباب بهكن), taze gençlik, tazelik.

بِهَكْنُ: *بِهَكْنُ، بَهَكْنُ* [fl. td.] (iri sağrı kadın) nâzık beden ter ve taze kız gibi sallanarak yürümek: (تبهكنت العجاء في مشيتها).

بِهَاكِنَةٌ: [sıfs.] Ter ve taze ve nâzık bedenli: (امرأة بهاكنة).

بِهَلْ: *بِهَلْ، بَهَلْ* [ft 3.] 1. (birini) kendi hâl ve re'inde serbest bırakmak: (بهلت فلاناً). 2. La'n ve nefrîn etmek: (بهله الله).

بِهَلْ: *بِهَلْ، بَهَلْ* [fl 4.] (dişi deve) memesi bağırsız ve yavrusu yanında bırakılmak: (بهلت الناقة).

أَبَهَلْ: *أَبَهَلْ، أَبَهَلْ* [ft.] 1. Boşaltıp bırakmak: (أبهله). 2. (dişi deveyi) isteyen sağmak üzere salma bırakmak: (أبهل الناقة). 3. (dişi devenin) memesi bağını çözüp yavrusu emmek üzere salıvermek: (أبهل الناقة). 4. (birini) kendi başına bırakmak, karışmamak: (أبهلت فلاناً). 5. Tohumu ektikten sonra (tarlaya) su salıvermek: (أبهل الماء).

بَاهَلْ: *بَاهَلْ، مُبَاهَلَةٌ* [fş.] ve:

بَاهَلْ: *بَاهَلْ، تَبَاهَلْ* [fş.] Birbirine la'netle bed-du'â etmek: (باهل، تباهل بعضهم بعضاً).

بَاهَلْ: *بَاهَلْ، تَبَاهَلْ* [ft.] 1. Matlûb olan şeyin tahsîli için renc ve zahmet çekmek: (فلان تبهل). 2. Birbirine la'netle bed-du'â etmek: (تبهلوا).

بَاهَلْ: *بَاهَلْ، تَبَاهَلْ* [fl.] 1. Sâirlerden kat'î ta'alluk edip ihlâsla (Cenâb-ı Hakk'a) tazarru' etmek: (ابتهل إلى الله تعالى). 2. Filân işi yaptımsa Allah'ın la'netine mazhar olayım diyerek kendine bed-du'â etmek: "ونساءنا ونساءكم وأنفسنا وأنفسكم ثم نبتهل".

بَاهَلْ: *بَاهَلْ، تَبَاهَلْ* [ft.] 1. Memesinin bağı olmayan (dişi deveyi) sağmak: (استبهل الناقة). 2. Kendi başına bırakıp ihmâl etmek. 3. Muhâfaza ve müdâfa'a etmek: (استبهلت البادية القوم).

بَاهَلْ: [iz.] 1. Az mâl. (Kâmûsun bazı nüshalarında (ماء) yerine (مال) muharrer olup, az su diye terceme olunmuştur.) 2. Küçük ve ehemmiyetsiz şey: (أعطاه بهلاً). 3. La'net., – (بهلاً), yavaş, dur bakalım. (مهلاً gibi).

بَاهَلْ: [sıf.] Bağırsız, salma, serbest (deve).

بَاهَلْ: *بَاهَلْ، بَهَلْ* [is.] La'net, nefrîn: (عليه البهلة).

بَاهَلْ: *cem: بَاهَلْ، بَهَلْ* [sıf.] 1. Memesi bağırsız (dişi deve): (ناقة باهل). 2. Yularsız, salma (deve). 3. Damgası ve nişânesi olmayan (deve). 4. Kimseye tâbi' olmayıp kendi başına müstakil olan (adam): (رجل باهل). 5. İş gücü olmayan, boş

gezen, serseri: (هو باهل). 6. Sopa ve kancası olayan (çoban): (راع باهل). 7. Silahsız adam: (رجل باهل). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

بَاهِلَةٌ [sıfs.] Tûl (kadın): (امرأة باهلة).

بِهَيْلَةٌ [sıfs.] Kavmi içinde şeref ve haysiyeti olan (kadın), seyyide, şerîfe: (امرأة) (بهيلة بهيرة). (بهيلة gibi.)

أُبْهَلُ [iz.] Ardıç tohumu. (Lügat-i 'âmmiyede hemze ve Hâ'nın zammiyle müsta'mel olup, fathateynle (أبهل) ise (أبله) ma'nâsına gelir.)

مُبْهَلَةٌ * [sıfs.] Memesinin bağı çözümlüp yavrusu emmek üzere Salıverilmiş (dişi deve): (ناقة مبهل، مبهلة).

تَبْهَلَسُ * [fl. td.] Bir yerden eli boş gelmek: (تبهلس فلان).

تَبْهَلَصُ * [fl. td.] Soyunup esvâbından çıkmak: (تبهلص الرجل). (تبهلص gibi.)

بَهْلَقُ * [fl. d.] 1. Tekebbür etmek: (بهلق فلان). 2. Boş lakırdı etmek, saçma sapan söylemek: (بهلق الرجل). 3. Yalan söylemek. - [ft.] 4. Güler yüzle ve nevâziş ve iltifâtla kabûl etmek: (بهلقني فلان).

تَبْهَلَقُ * [fl. td.] Yalan söylemek: (تبهلق الرجل).

بِهْلُقُ * [sıfs.] 1. Pek kırmızı yüzlü (kadın): (امرأة بهلق). 2. Çok söyler, ağzı durmaz, geveze (kadın).

بِهْلُقُ [sıf.] İçi sıkıntılı ve şamâtacı (adam): (رجل بهلق).

بِهْلُقُ [iz.] Âfet, belâ, dâhiye.

بِهْلُقُ * [iz.] Âşikâre ve müvâceheten söylenen söz. - (بهلقاً), müvâceheten, âşikâre.

بِهْلَقَةٌ [is.] Âfet, dâhiye, belâ: (أصابتها البهلقة). (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

بِهَالِقُ [iz. cem.] Bâtıl ve beyhûde şeyler: (جاء بالبهالق).

بِهَالِقُ * [iz.] ('Alemiyyetle gayr-i münsarif) (هو الضلال بن بهلق), 'abes: (هو الضلال بن بهلق).

بِهَالِيلُ * [sıf.] 1. Çok gülen, dahhâk. 2. Câmi'u'l-hasenât olan seyyid ve re'îs. 3. (lügat-i 'âmmiyede) ebleh, ma'tûh.

بِهَالَوِينُ * [iz.] (Farisiden me'hûz) ipte oynayan cânbâz.

بِهَامٌ * [fl.] 1. (iş) muğlak ve meşkûk ve müştebeh olmak: (أبهم الأمر). 2. (yer) kedi otu bitirmek: (أبهمت الأرض). - [ft.] 3. Bir işten men' etmek, vazgeçirmek: (الأمر أبهم فلاناً عن). 4. (kapıyı) kapamak: (أبهم الباب).

بِهَمُّ * [ft.] 1. (kuzu ve oğlak ve buzağıyı) analarından ayırmak: (بهموا البهم). - [fl.] 2. İkâmet etmek, mukîm olmak: (بهم بالمكان).

بِهَمُّ * [fl.] 1. Muğlak ve meşkûk ve müştebeh olmak: (تبهم عليه الأمر). 2. Sözü şaşırmaq: (تبهم عليه).

[fl.] 1. (iş) *يَسْتَبْهَمُ، اِسْتَبْهَمَ* [fl.] 1. (iş) çaprazlanıp mübhem ve muğlak olmak: (استبهم). - [ch.] 2. Şaşırıp dili tutulmak: (عليهم استبهم). (الأمر).

*بِهَامَاتٌ cemcem: بَهْمٌ، بَهْمٌ، بَهْمٌ *cem: بَهْمَةٌ [is.] Kuzu, oğlak ve buzağı.

[is.] 1. Pek müşkil ve çetin iş: (وقع في بهمة). 2. Mukâvemeti müşkil yiğit, bahâdır. 3. Kaya, sahra. 4. 'asker, cünd, sipâh: (فلان فارس بهمة وليث غابة).

[sifs.] Kedi otu çok olan (yer): (أرض) بَهْمَةٌ (بهمه).

[sıf.] 1. Simsiyâh: *cem: بَهْمٌ، بَهْمٌ * [sıf.] 1. Simsiyâh: (شيء بهيم). 2. Hiçbir alacalığı ve lekesi olmayan yek-renk (at, kısrak): (فرس بهيم). 3. Siyah (dişi koyun): (نعجة بهيم). 4. Tercî ve terdîdi olmayan düz (ses): (صوت بهيم). 5. Diğer renk karışmamış olan hâlis ve sâfi (renk): (لوز بهيم). 6. Körlük ve topallık gibi 'uyûblardan veya esvab ve sâireden müberrâ ve sâfi: "يحشر الناس بهما". 7. Pek karanlık, akşamdan sabâha kadar karanlık olup hiç mehtâbı olmayan (gece): (ليل بهيم). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

[is.] Dört ayaklı ve idrâksız hayvân, çâr-pâ: (هو كالبهيمة), hayvân gibidir. *cem: بَهَائِمٌ [is.] Dört ayaklı ve idrâksız hayvân, çâr-pâ: (هو كالبهيمة), hayvân gibidir.

[sıf.] İdrâksız dört ayaklı hayvâna müte'allik. *s: بَهِيمِيَّةٌ [sıf.] İdrâksız dört ayaklı hayvâna müte'allik.

[is.] İdrâksız çâr-pâların hâli, hayvânlık. بَهِيمِيَّةٌ [is.] İdrâksız çâr-pâların hâli, hayvânlık.

[is.] Kedi otu. (Müfred ve cem'ine itlâk olunup bazıları da müfredi Tâ-1 tefrîdle بَهَمَةٌ kabul etmişlerdir.) بَهْمِيٌّ [is.] Kedi otu. (Müfred ve cem'ine itlâk olunup bazıları da müfredi Tâ-1 tefrîdle kabul etmişlerdir.)

[sıf.] 1. Nutk ve kelâma gayr-i muktedir, dilsiz, ebkem. 2. Yabancı, ecnebî, Arabî bilmez. 3. Boş olmayıp ses vermeyen, som. – (البهم) müşkilât-i 'umûr. *cem: بَهْمٌ، بَهْمٌ، بَهْمٌ [sıf.] 1. Nutk ve kelâma gayr-i muktedir, dilsiz, ebkem. 2. Yabancı, ecnebî, Arabî bilmez. 3. Boş olmayıp ses vermeyen, som. – (البهم) müşkilât-i 'umûr.

[is. Ve nâdiren iz.] *cem: اِبَاهِمٌ، اِبَاهِمٌ [is. Ve nâdiren iz.] El ve ayağın baş parmağı. (Lügat-i 'âmmiyyede أقصر من إبهام القطة، من إبهام الحباري، من) – (إبهام الضب), kısalığın ifrâtından kinâyedir.

[sıf.] 1. Kapalı: (باب مبهم). 2. İçi boş ve mücevvef olmayan, som: (شيء مبهم). 3. Harâm-ı kat'î ile muharrem olup ibâha ve tahliline vechi olmayan. 4. Kapalı, vâzih ve açık olmayan: (كلام مبهم). 5. Gizli, kapalı: (yol): (مبهم طريق). 6. Müşkil, çaprazlı: (iş): (أمر مبهم). 7. Baygın, bayılmış: (ضربه فوق مبهماً). 8. Kapısız (divâr): (حائط مبهم). 9. Kilitsiz: (صناديق مبهمه). – (الاسم المبهم), esmâ-ı işârât ve esmâ-ı mevsûle gibi mevzû'un-lehi mu'ayyen olmayan olmayan isim. – (المبهمات), mu'dilât-ı 'umûr; (nahivde) esmâ-ı mübheme.

[iz.] (سعد البهام), menâzil-i kamerden bir menzildir. بَهَامٌ [iz.] (سعد البهام), menâzil-i kamerden bir menzildir.

[iz.] 1. Hafakân-ı kalbe nâfi' turba müşâbih bir kök ki beyaz ve kırmızı nev'leri vardır. 2. بَهْمَنٌ [iz.] 1. Hafakân-ı kalbe nâfi' turba müşâbih bir kök ki beyaz ve kırmızı nev'leri vardır. 2.

(بهمن) yahut (بهمناه), İrân-ı kadîm takvîminin on birinci şehr-i şemsisi.

بهن: *باهين* [iz.] Her mevsimde çiçek ve meyvesi bulunan bir cins hurma ağacı ve bunun meyvesi.

بَهْنَانَةٌ: [sıfs.] Râyihası güzel ve kavlı ve mu'âmesi latîf olan hafîfü'r-rûh ve şen (kadın): (امرأة بهنانه).

بِهْنُن: [iz.] Nesteren, Mısır gülü.

بَهْوَنِيَّة: [is.] Kirman ile Arab develeri arasında bir cins deve.

بَهْنَس: [sıf.] 1. Kaba vücûdlu ve sakîl rûhlu (adam): (هو بهنس لا يأنس). 2. Râm (erkek) deve: (يعير بهنس). [iz.] 3. (البهنس), arslan.

بَهْنَسُ: *بَهْنَسُ، بَهْنَسُ* [fl. td.] Sallanmak, sallanarak yürümek.

بَهْنَس: *مُتَبَهْنَسُ* [iz.] (mu'arref olarak) arslan.

بُهَانَس: [iz.] Râm erkek deve.

بِه: *بِه، بِه* [fl 1.] (birinin) emîr ve sultan 'inde câh ve menzileti 'âlî olmak, ikbâlde bulunmak: (به الرجل).

أَبُه: [sıf.] Boğuk sesli: (رجل أبه). (gibi).

بِه: *بِه (Aslı بَهْو) ve بَهْو، بَهْو (Aslı بَهْو)* [fl 1, 3, 4, 5.] Güzel ve zarîf olmak: (بها الغلام).

بِه: *بِه، بِه* [ft 1.] Hüsn ve zarâfette galebe çalmak: (باهيته فبهوته).

بِهِي: *بِهِي، بَهِي* [fl 4.] 1. (hâne) hâlî ve mu'attal olmak: (بهي البيت). 2. (hayme) yırtılmak: (بهيبت الخيمة).

بِهِي: *بِهِي، بَهِي* [ft.] 1. (haneyi) boşaltıp mu'attal bırakmak: (أبهي البيت). 2. (kabı) boşaltmak: (أبهي الإناء). 3. (atları) gazâ ve çapuldan fâriğ ve mu'attal etmek: (أبهي الخيل). - [fl.] 4. Güzel yüzlü olmak: (أبهي الرجل).

بِهِي: *بِهِي، بَهِي* [ft.] (çadırı) genişletmek veya geniş bir çadır kurmak: (بهي البيت).

بِهِي: *بِهِي، مَبَاهِي* [fş.] Hüsn ve zarâfet husûsunda müfâhare ve başkalarına karşı müsâbakat etmek: (باهيته فبهوته).

بِهِي: *بِهِي، تَبَاهِي* [fş.] Hüsn ve zarâfet husûsunda birbirlerine karşı tefâhur etmek: (تباهاوا).

بِهْو: *بِهْو، بَهْو، بَهْو* [iz.] 1. Hânenin önünde yapılan selâmlık gibi dâire veya oda. 2. Sığır damı, ahur. 3. Geniş meydân. 4. Geniş şey. 5. Göğsün içi veya memeleri boğaz çukurunun tûlânî aralığı.

بِهْو: *بِهْو، بَهْو، بَهْو* [iz.] Gebe kadının mehbeli, yani ferciyle rahmı arasındaki mahal.

بِهَاء: [iz.] 1. Güzellik ve zarâfet, hüsn ve cemâl: (قد ملأ عيني بهاء). 2. 'Azamet, celâl. 3. Süt köpüğünün parlaklığı: (ما أطف بهاء رغو اللبن).

(Masdariyyet ma'nâsı için re's-i mâddeye n. – بها
mâddesine n.)

بَهِيَّةٌ [sıf.] Güzel ve zarîf.

أَبْهَى [sıf.] Daha güzel ve daha zarîf.

بَاهِي [sıf.] Boş ve mu'attal (hâne,
çadır): (بيت باه).

بَاهِيَّةٌ [sıf.] Ağzı geniş (kuyu): (بئر باهية).

بَهْرٌ (بهر) [mâddesine n.]

بَهْنٌ (بهن) [mâddesine n.]

'بُو' (أبو)'dan muhaffef olarak lûgat-i 'âmîyyede
müsta'meldir.

[fl 1.] 1. Hayr veya şerre
rücû etmek, dönmek: (باء إليه). 2. Sâir-i her
şeyden munkatî olup bir şeye inhisâr ve tahassus
etmek. 3. Muvâfakat etmek, muvâfık ve uygun
gelmek, uymak: (الشيء بآء الشيء به، باعني). [ft.] 4.
Döndürmek, ircâ' etmek: (بؤته بؤت به). 5. İkrâr ve
i'tirâf etmek: (إليك بنعمتك أبوء); (باء بحقه، بذنبه);
ni'metini sana i'tirâf ederim. (du'â). 6. İstîcâb ve
istihkâk etmek, müstevcib olmak: (باءوا بغضب من
الله), Allah'ın gazabına müstehak oldular.

[ft 1.] Üstüne almak,
i'tirâf etmek: (باء بذنبه). 2. Kısâsen katl olunan
adamı maktûle küfüv ve kanını kanına mu'âdil
tutmak: (باء دمه بدمه). [fl.] 3. Bir maktûle küfüv
'ad olarak kısâsen katl olunmak: (باء فلان بفلان).
– (بؤ به), ona kısâsen katl olun, ona kurbân ol.

فقلت له بؤ بامرئ لست مثله وان كنت قنعاناً لمن يطلب الدما

[ft. if'âl] 1. Döndürmek,
ircâ' etmek: (أبأته إليه). 2. Kâtîli maktûle küfüv 'ad
edip katl etmekle kanını kanına mu'âdil tutmak:
(أبأه فلاناً بفلان). 3. Konağa göndermek: (أبأه في
المنزل). – (فلاة تبيء في فلاة), diğer bir beyabâna
kondurur beyabândır, pek vâsi' çöldür,
ma'nâsıyla müsta'mel meseldir. 4. (develeri)
yataklarına i'âde etmek: (أبأه الإبل). 5. (deriyi)
dibâğata yatırmak: (أبأه الأديم). [fl.] 6. Konağa
konmak: (أبأه بالمكان). 7. Kaçmak, firâr etmek: (أبأه
منه). 8. Maktûle küfüv 'ad olunarak kısâsen katl
olunmak: (أبأه فلان بصاحبه).

[ft. tef'îl] Nikâh ve
tezevvüc etmek: (بوء الرجل المرأة). 2. Cimâ' etmek:
في بوءه منزلاً). 3. Konağa kondurmak: (بوءها).
4. Birine karşı mızrâk doğrultmak: (بوء).
5. Konağa konmak: (بوء المكان). [fl.] 5. Konağa konmak: (الرمح نحوه).

[fl.] 1. Maktûle küfüv
'ad olarak kısâsen katl olunmak: (باوء بفلان).
[ft.] 2. Kâtîli maktûle küfüv 'ad ederek kısâsen
katl etmek: (باوء فلاناً بفلان).

[ft.] (bir yeri) mekân
ettihâz edip yerleşmek: (تبوء المكان، بالمكان).

[fş.] (iki şey) bir birine
mu'âdil ve müsâvî olmak: (الشيطان تبأء).

[ft.] 1. (bir yeri) seçip
konak ittihâz etmek: (استبأء المكان). 2. Kâtîli
maktûle küfüv 'ad edip kısâsen katl etmek: (استبأء

medhal, bir işe tevassul edecek şey: (هذا العلم باب) (إلى كذا). 4. Kitâbın bir şeyden bahs eden kısmı, mebhas, fasl: (باب الإعراب), i'râb bahsı. 5. Mes'ele, bahs: (هذا باب آخر). 6. (hisâb ve hudûdda) gâyet, son derece. (بابه gibi). 7. (teşrihte) karaciğerin ka'rından çıkan bir damar ve bağırsağın biri. 8. (cifrde) bir tertîb-i mahsûs üzere müretteb hurûf-ı hicâ. (بيت ve سهم dahi denilir.) 9. (sûfiyyûn 'indinde) tevbe. - [cm.] 10. (الأبواب), saky-ı arâzi için müsta'mel suyun taksîm olunduğu mahal. - (الباب العالي), bâb-ı 'âlî. - (باب الأبواب), sâhil-i bahr-ı Hazerdeki der-bend. - (جبل الأبواب), Endelüs'teki Pîrene silsile-i cibâli.

بَاءٌ [iz.] 1. Nikâh, te'ehhül. 2. Cimâ'.

بَاءَةٌ [is.] 1. Konak, menzil, me'vâ. 2. Nikâh, te'ehhül. 3. Cimâ'. 4. Dağdaki arı koğanı.

بَوَاءٌ [iz.] 1. Beraberlik, müsâvât: (على القوم). 2. Müsâvî, küfüv, mu'âdil: (هو دم فلان بواء). 2. Müsâvî, küfüv, mu'âdil: (هو بواء واحد) - (فلان كلمناهم) (عن بواء واحد), hep bir ağızdan: (فأجابونا عن بواء واحد).

بَيْئَةٌ [is.] 1. Konma, nüzûl. 2. Konak, menzil. 3. Hâlet, sûret: (هو ببيئة سوء), fenâ bir hâldedir; (إنه لحسن البيئة), güzel hâlidir.

بِمَاءَةٌ [is.] 1. Konak, menzil: (هو رحب). 2. Dağdaki arı koğanı. 3. Rahimdeki cenîn yatağı. 4. Yaban öküzünün yatağı. 5. Suyu yakın deve yatağı.

مَبِيئَةٌ [sıf.] Pek ehemmiyetli: (مبيئة حاجة).

بَابٌ [fl 1.] 1. Kapıcı *بَابٌ* [fl 1.] 1. Kapıcı olmak, kapıcılık etmek: (باب له). 2. Divâra pencere ve baca açmak: (باب الرجل).

بَابٌ [ft.] *بَابٌ* [ft.] (kitâbı) ebvâb ve fusûle taksîm etmek: (باب الكتاب).

بَابٌ [ft.] *بَابٌ* [ft.] Kapıcı tutmak, kapıcı kullanmak: (تبوب بواباً).

بَابٌ [is.] 1. Kapı: (باب الدار), evin kapısı; *بَابٌ* [is.] 1. Kapı: (باب الدار), evin kapısı; (باب المدينة), şehrin kapısı. 2. Kapı kanadı. 3. (mec.)

بَابٌ [is.] 1. (hisâb ve hudûdda) gâyet, nihâyet. 2. Sınıf, nev', vecih. 3. Şart: (هذا بابته), şartı budur. - (هذا شيء من بابتك), bu sana yakışır bir şeydir; (ليس هذا من بابتي), bu bana yakışmaz, bana gelmez. - (بابات الكتاب), kitâbın veya mektûbun sahîfe ve satırları. - (فلان من أهون) - (باباته الكذب), ehven-i habâ'isi yalancılıktır.

بَابَةٌ [is.] 1. (hisâb ve hudûdda) gâyet, nihâyet. 2. Sınıf, nev', vecih. 3. Şart: (هذا بابته), şartı budur. - (هذا شيء من بابتك), bu sana yakışır bir şeydir; (ليس هذا من بابتي), bu bana yakışmaz, bana gelmez. - (بابات الكتاب), kitâbın veya mektûbun sahîfe ve satırları. - (فلان من أهون) - (باباته الكذب), ehven-i habâ'isi yalancılıktır.

بَابَةٌ [is.] 1. Kapıcı, derbân. 2. (teşrihte) on ikinci bağırsağın ağızı.

بَابَةٌ [is.] 1. Kapıcı karı. 2. Bir konağın büyük kapısı. 3. Şehir kapısı.

بَابَةٌ [is.] 1. Kapıcılık. 2. Kapıcılık hakkı, kapıcı ücreti.

بَابَةٌ [is.] 1. Kapıcılık. 2. Kapıcılık hakkı, kapıcı ücreti.

بَابَةٌ [is.] 1. Kapıcılık. 2. Kapıcılık hakkı, kapıcı ücreti.

بَابَةٌ [sıf.] Kapıcılığa müte'allik.

*بَوَابٌ [is.] Bâdiye, çöl. *cem: (البوابي) *cem: *بَوَابٌ

*بُوَيْبٌ [iz.] Küçük kapı, kapıcık.

*مُبَوَّبٌ [sıf.] Bâblara munkasim: (كتاب) dahi denilir. (أبواب مبوبة) – (مبوب)

*بُوتٌ [iz.] Alıç ağacına benzer bir ağaçtır, azgil, kündüs, tabarî.

*بُوتَةٌ [is.] (Farisiden mu'arreb) pota. (Beyne'l-'avâm "بودقة" denmekle ma'rûftur.)

*بَوْتُ [ft 1.] 1. Eşip aramak. 2. Araştırmak, teftîş ve tahkîk etmek: (بأث عنه). 3. Dağıtmak, târumâr etmek: (بأث مناعه). (بأث بحث) gibi).

*بُوتٌ [ft.] ve: *بُوتٌ, *بُوتٌ, *بُوتٌ

*بُوتٌ [ft.] 1. Eşip aramak. 2. Araştırmak, teftîş ve tahkîk etmek. 3. Dağıtmak, târumâr etmek. (بأث gibi).

*بُوتٌ [ft.] İstihrâc etmek: (استبأث الشيء).

(حوت، حوثاً، حاث) [zz.] *بُوتٌ, *بُوتٌ, *بُوتٌ (بأث حوث بوت، حوثاً بوتاً، حاث) denilir (Yani zarfiyyet veya hâliyyet üzere mansûb veya kesr üzerine mebnî) ki darmadağınık ve târumât demektir: (تركهم حاث) (بوت، حوثاً بوتاً، حاث).

*بُوتٌ [fl 1.] 1. Yorulup kalmak: (بأث البعير). 2. (şimşek) açılıp çakmak: (بأث البرق). 3. Haykırmak: (بأث الرجل). - [ft.] 4.

Üzerine çökmek, musallat olmak, tutmak: (بأثهم الداهية), musîbet üstlerine çöktü.

*بُوتٌ [fl.] 1. (şimşek) açılıp parlamak: (بأث البرق). (بأث gibi). - [ft.] 2. (geminin) yelkenini gerip yürütmek: (بأث المركب بوج). 3. (lügat-i 'âmmiyyede) tevcîh etmek, çevirmek: (بأثه نحوه).

*بُوتٌ [fl.] (şimşek) açılıp parlamak: (بأث البرق).

*بُوتٌ [fl.] 1. (şimşek) açılıp parlamak: (بأث البرق). (بأث بوج ve بوج). 2. Üstüne çökmek, musallat olmak: (بأث عليهم بوانج منكرة).

*بُوتٌ [iz.] Uylukta bir sinir ki nesâ' denilen kalın sinirden münşa' ibdir.

*بُوتٌ [is.] Dâhiye, âfet, belâ, musîbet.

*بُوتٌ [fl.] 1. Zâhir ve 'ayân olmak, meydâna çıkmak: (بأث الشيء). 2. Şüyû' bulmak, intişâr etmek. 3. ("ب" ile müte'addî olarak) izhâr etmek, açmak: (بأثه بسره), sırrını ona açtı.

*بُوتٌ [ft.] 1. Genişletmek, tevsî' etmek. 2. Koyuvermek, salıvermek, serbedt bırakmak. 3. İzhâr etmek, açmak: (بأث السر). 4. Halâl ve mübâh etmek: (بأثك الشيء). 5. Birinin kanını halâl etmek, kâtilini mu'âhaze etmemek: (بأث دمه).

اِسْتَبَاحٌ، اِسْتَبَاحَةٌ [ft.] 1. Mübâh ve halâl 'ad etmek: (استباح الشيء). 2. Katlini mübâh 'ad edip mahv ve istîsâl etmek: (استباح القوم).

2. (كريم البوح): [iz.] Kök, asl, bünyâd.: (كريم البوح). 2. Nefs, zât. 3. Âlet-i tenâsül-i zükûr, zeker. 4. Âlet-i tenâsül-i inâs, ferc. 5. Cimâ'. 6. Karışıklık, şûrîş: (هم في بوح). 7. Güneş. (Bu ma'nâda 'alem 'ad olunup harf-i ta'rîf almaz): "هل طلعت بوح". ("بوحه"nin dahi cem'idir. "باحة" fıkrasına n.)

[iz.] Terahhum ve şefkat beyân eder bir kelime olup meftûhve zamâ'ir-i muttasılaya muzâf olarak kullanılır: (بوحك), yazık sana, vah sana! (Masdariyyet ma'nâsı için re's-i mâddeye n.)

[iz.] Zâhir, 'ayân. – (بواحاً), zâhiren, açıktan: (أمره بمعصية بواحاً).

[sıf.] *بَيْحَانٌ، بَيْحَانٌ* [sıf.] Maksadını ketm etmeyip dâ'imâ ve herkese izhâr eden.

[is.] *بُوحٌ* [is.] 1. Suyun çok ve engîn mahalli. 2. Havlu, sâha. 3. Hâne 'arsası. 4. Hurma ağaçları yığını, hurma ormanlığı. – (ابنك) (ابن بوحك يشرب من صبحك), evlâd sulb ve zürriyyetinden hâsıl olan evlâddır, ma'nâsıyla müsta'mel meseldir.

[sıfz. cem.] *بُويحٌ* [sıfz. cem.] Yere serilmiş: (تركهم بوحى). (تركهم بوحى).

[is.] *اِبَاحَةٌ* [is.] Tahlîl ile tahrîm arası, 'amel ve terkinin muhayyer olması.

[is.] *اِبَاحِيَّةٌ* [is.] Hiçbir şeyi kendilerine tahrîm etmeyip her şeyi mübâh 'ad eder bir fırka-ı dâlle.

[iz.] *بِيَّاحٌ* [iz.] Bir karış boyunda nefis bir cins balık.

[sıf.] *مُبَاحٌ* [sıf.] Terk ve ityânı câ'iz ve muhayyer olan, halâl ile harâm beyninde bulunan.

[iz.] (المبيح) (harf-i ta'rîfle), arslan.

[fl.] *بُيُوحٌ، بُوْحٌ* [fl.] 1. Yorulmak: (عدا) (بُوْحٌ بُوْحٌ)، yoruluncaya kadar yürüdü. 2. (ateş) söyünmek, muntafî olmak: (باخت النار). 3. (gazab veya sıtma) sükûnet bulmak, yatışmak: (باخ) (باخ عنه الورد); (غضبه) (باخ عنه الورد), sıtması kesb-i sükûnet etti.

[fl 1.] *بُيُوحٌ، بُوُوحٌ* [fl 1.] (et) bozulup kokmak: (باخ اللحم).

[ft. if'âl] *بُيُيْحٌ، اِبَاحَةٌ* [ft. if'âl] 1. Söyündürmek, itfâ etmek: (أباخ النار). 2. Teskîn etmek: (أبىخ عنك من الظهيرة) – (أباخ النائرة). öyle harâreti geçinceye kadar dur.

[iz.] *بُوحٌ* [iz.] Karışıklık, tela, gürültü patırtı: (هم في بوح).

[iz.] *بُودٌ* [iz.] Kuyu, bi'r, çâh. (Masdariyyet ma'nâsı için "باد" (بيد) mâddesine n.)

[is.] *بُودَقَةٌ* [is.] (lügat-i 'âmîyyede) pota. (بوتقة yerine).

*بَادُ [fl 1.] 1. Şerrîr ve fesâdcı olup halka ta'addî etmek. 2. Fakr ve zarûrete dûçâr olmak. 3. Tevâzu' etmek: (الرجل باد).

*بَارَ [ft 1.] 1. Denemek, yoklamak, tecrîbe etmek: (بار فلاناً); (بار لي ما عند); (بار فلان), filânın yanındaki şeyi bana bir kere yoklayıp anla. 2. (dişi deveyi) gebe olup olmadığını anlamak için puğura çekmek: (بار). 3. (puğur dişi devenin) gebe olup olmadığını yoklayarak istişmâm etmek: (بار الفحل). 4. (arâzi) işlenmemek, hâm toprak hâlinde kalmak: (بارت الأرض).

*بَارَ [fl 1.] 1. Helâk olmak: (السوق بارت). 2. Kesâda uğramak: (بار الرجل). 3. Heder ve bâtıl olmak, boşa çıkmak: (بار عمله); "ومكر أولئك هو بيور".

*بَارَ [fl 1.] (dul kadın) kimse tarafından tezevvüc istelmeyip evde kalmak: (بارت الأيم).

*بَارَهُ [ft.] Helâk etmek: (أباره الله). (بارتعالى).

*بَارَى [ft.] Kendi helâkine ağlamak: (بارت نفسه).

*بَارَى [ft.] 1. Denemek, tecrîbe etmek: (بارت فلاناً). 2. Puğur dişi devenin gebe olup olmadığını anlamak için istişmâm etmek: (بارت). 3. Nikâh veya cimâ' etmek: (بارت المرأة).

*بُورُ [iz.] 1. İşlenmemiş arâzi, hâm toprak. 2. Dinlendirilmekte bulunan tarla. 3. (بانر) in cem'idir. (Masdariyyet ma'nâsı için re's-i mâddeye n.)

*بُورُ [sıf.] (Aslı masdar olmakla cins ve 'adedi yoktur) 1. Fesâd-ı 'akîde ve sût-i niyyet cihetiyle hayr ve menfa'atı olmayan, boş: (بانر رجل). 2. İşlenmemiş, hâm (toprak): (أرض بور).

*بُورُ [iz.] 1. Helâk, mahv: (دار البوار). 2. Kesâd. 3. Dul kadının kimse tarafından tezevvüce istenilmeyip evde kalması: "نعوذ بالله من بوار الأيم".

*بُورُ [is.] (Kesr üzerine mebnûdir, 'alemiyyet i'tibârıyla harf-i ta'rîf almaz.) Helâk: (نزلت بوار عليهم).

*بُورُ [sıf.] 1. İşlenmemiş, hâm (toprak): (أرض بانر). 2. Fesâd-ı 'akîde ve sût-i niyyet cihetiyle bir işe yaramayan ve yola getirilmesi mümkün olmayan, hâlik, boş (adam): (بانر رجل). İtbâ'la (حائر بانر) dahi denilir. (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

*بَائِرَةٌ [sıfs.] İşlenmemiş, hâm (toprak): (أرض بائرة).

*بَارِيٌّ [iz. s.] ve: *بَارِيَّةٌ [iz. s.] (Farisiden mu'arreb) kaba hasîr, sazdan hasîr.

*بُورِيٌّ [iz.] Yol, tarîk.

بُورِيّ: *fr: بُورِيَّةُ* [icz.] Kefal balığı. (Mısır'da Bûra kasabasına nisbetle tesmiye olunmuştur.)

بُورِيّ: [sıf.] İşlenmemiş hâm toprağa mensûb. – (أرسله ببوريه), kendi başına bırakılıp aslâ terbiye görmemiş delikanlı hakkında müsta'mel meseldir.

بُورِيّ: [iz.] Hasîrcı.

بُورَانِيَّةُ: [is.] Borânî denilen pirinçli ispanak yemeği. (Me'mûn Halife'nin zevcesi Borân Daht'a mensûbdur, veya bunun cihâz getirmiş olduğu meşhûr inceli yeşil kilime levnen müşâbetinden böyle tesmiye olunmuştur.)

مُبُورٌ: [sıf.] Dişi devenin gebe olup olmadığını anlayan (buğur yani deve aygırı): (فحل مبور).

بُرْغِيّ: [iz.] (Türkçeden me'hûz) burgu.

بُورَةٌ: *بُورَكٌ* [iz.] (Farisi بُورِه'dan mu'arreb) natron. – (بورق الخبز), tuz.

بُورَنْكٌ: [iz.] Horasan teresi. (جاذروج gibi).

بُورِيطَسٌ: [iz.] (Yunaniden mu'arreb) hcerü'n-nûr.

بَاژ: *cem: أَبَاژ, بيزان* [iz.] doğan, şâhîn.

"بَاژ" ve "بیزی" maddelerinde dahi zikrolunup, mehmûzu'l-'ayn yâ ecvef ve yoksa nâkis mı olduğu beyne'l-lügaviyyîn kestirilememiştir, ki bu da Farisiden me'hûz olduğunu gösterir, her

ne kadar bazıları Arabî'l-asl olduğunu iltizâm etmişlerdir. Merfû'unda: (باز، بازان، أبواز) ve mecrûrunda: (بواز، بازيان، بواز) olması dahi şâyân-ı dikkattir.

بُورٌ: [iz.] (lûgat-i 'âmmiyede) domuz hortûmu.

بُورٌ: [ft.] *بُورٌ, بُورٌ* [ft.] (lûgat-i 'âmmiyede) buruşturmak, ekşitmek: (بوز وجهه).

مُبُورٌ: [sıf.] (Mağrib lûgat-i 'âmmiyesinde) bozuh (havâ).

بُورَةٌ: [is.] *بُورَةٌ, بُورَةٌ* [is.] (Türkçeden me'hûz) 1. Boza. 2. Dondurma.

بو زيدان: [iz.] (mu'arreb) Hind'den celb olunan bir nev' beyaz kök.

خازباز: ("خاز" maddesine n.)

بَاسٌ: *بَاسٌ, بَاسٌ* [ft 1.] 1. (Farisi بَاس'den me'hûz) öpmek, takbîl etmek. 2. Katıp karıştırmak: (باسه به), onunla karıştırdı. - [fl.] 3. Sert ve hışın olmak: (باس الشيء).

بُوسٌ: [iz.] ("بئس" maddesinde "بئس" fikrasına n.)

بُوسَنَةٌ: [is.] (İtalyanca Posladan me'hûz) posta.

بُوسَلِيكٌ: [iz.] Mûsîkâ makâmâtından bir makâmıdır. (Beyne'l-'avâm "بوسريك" denilir.)

بُوسِيرٌ: *cem: بَاسِيرٌ* [iz.] (باسور) yerine lügattir.

*بَاشَ [fl. 1.] 1. Toplanıp galebelik etmek: (باش القوم). - [ft.] 2. (birine) el ile bir şey uzatıp vermek: (باش فلاناً).

*بَوَّشَ [fl.] 1. Toplanıp karmakarışık olmak: (بوش القوم). - [ft.] 2. (lügat-i 'âmmiyede. Hayvânları) mer'âya salıvermek: (بوش القوم الماشية).

*بَيَّشَ [fl.] Toplanıp karmakarışık olmak: (تبوش القوم).

*بَيَّأَشَ [fş.] Birine el uzatıp itişmek ve tutuşmak: (تباوش).

*بَيَّأَشَ [fl.] Korkmak, ürkemek: (هو لا ينباش من شيء).

*بُوشَ [iz.] 1. Ecnâs-ı muhtelifeden mürekkeb cemâ'at: (جاؤوا في بوش) bunun cem'-i maktûbudur. - (بوش بانش), karışık halk. 2. Bir pederin bir yere toplanmış evlâdı: (هذه الحضار). 3. Galebelik, gürültü patırtı: (ما هذا البوش). 4. Mısır'da yaptıkları bir yemek ki ağzı kapalı çömleğin içinde furunda pişmiş buğday ile mercimekten 'ibârettir. 5. (lügat-i 'âmmiyede) mer'âya salıverilmiş mevâşi. 6. (Mısır ve Mağrib lügat-i âmmiyesinde) varıl.

*بُوشَ [sıf.] (Türkçe boştan mu'arreb lügat-i 'âmmiyedir) bış, bâtil, nâfile: (امر بوش).

*بُوشِيَّ [sıf.] 1. Fakîr ve kesîru'l-'iyâl: (رجل بوشي). 2. Sefe, fûrû-mâya.

*بُوشِيَّة [is.] Başa sarılan bir nev' sarık.

*بُوصَ [fl. 1.] 1. Çabuk yürümek, sür'atle gitmek: (باص الرجل). 2. Kaçıp saklanmak: (باص منه). 3. Yorulmak. 4. İlhâh ve ibrâm etmek: (باص في الأمر). - [ft.] 5. Geçmek sebk ve tekaddüm etmek: (باصه فلان). 6. Ta'cîl ve isti'câl etmek: (باص فلاناً).

*بُيُوصَ [fl.] 1. (دره) denilen darı nev'i) taneleri vermek: (بوص البوص). 2. (kadının) sağrısı büyük olmak: (بوصت المرأة). 3. Yarışta ileri geçmek: (بوص فلان). 4. Rengi hâlis ve sâfî olmak: (بوص الشيء).

*بُيْبَاصَ [fl.] Çekilip toplanmak, munkabız olmak: (انباص الشيء).

*أَبُوصَ [iz.] 1. Uzaklık, bu'd. 2. Levn, renk: (حال بوصه), rengi değişti. 3. Kadın sağrısının yumuşaklığı: (أعجبنى بوصها).

*أَبُوصَ [iz.] 1. (درة) denilen darı nev'inin taneleri. 2. Mevâşi ve hayvânât nev'i: (بوص من الغنم).

*بَائِصَ [sıf.] Uzak, ba'îd: (طريق بائص).

*بُوصَاء [sıfs.] 1. İri sağrılı (kadın): (امرأة). - [is.] 2. Bir ağacın ucuna ateş koyup başın etrâfına döndürmekten 'ibâret çocuk oyunu.

*بُوصِيَّ [iz.] (Farisi 'بوزي' dan mu'arreb) bir nev' gemi.

*بُوصِلَةٌ [is.] (mu'arreb) pusula, tezkere.

*بُوصِيرٌ ("بصر" mâddesine n.)

باضَ: *(Aslı بَوَضَ) [fl 1.] 1. (bir yerde) dâ'imî mukîm ve sâkin olmak: (باض بالمكان). 2. Çıgıt lekeleri geçip yüzü güzelleşmek: (باض الرجل).

بُوضَةٌ: *بُوضَةٌ [is.] (Türkçeden me'hûz) Boza.

باطَ: *(Aslı بَوَطَ) [fl 1.] Zenginlikten sonra fakîr veya 'izzetten sonra zelîl olmak, düşmek: (باط فلان).

باطٌ: [iz.] (lügat-i 'âmmiyede) koltuk. (باطٌ yerine.)

بُوطَةٌ: *cem: *أبواطٌ [is.] (Farisi پوته'dam mu'arreb) 1. Kuyumcu potası. (بوتقة gibi.) 2. Esvâbda hurc ve sâireden dâire şeklinde zînet. 3. Kumâr oynayanların kahve veya kumârhâne sâhibine verdikleri ücret.

بُوطَانِيَّةٌ: [is.] (الكرمة السوداء) dahi denilen bir nev' ağaç kabuğu.

باطَ: *(Aslı بَوَطَ) [fl.] 1. Rahma menî attırmak: (باط الرجل). 2. Za'flikten sonra semirmek.

بَبَّوْطٌ, *بَبَّوْطٌ [fl.] (lügat-i 'âmmiyede) geçmek, ilişmek: (تبوطت السعلة), öksürük geçti.

باعَ: *(Aslı بَوَعَ) [ft 1.] 1. Kulaclamak, kulacla ölçmek: (باع الثوب). 2. (bir mâla) el uzatmak, tecâvüz etmek: (باع بالمال). 3. Bir şey vermek üzere elini uzatmak: (باع بالمعروف). 4.

Açık açık adımlar atarak yeri ölçer gibi olmak: (باع الأرض). - [fl.] 5. (hayvânât) açık adımlar atarak yürümek: (باع الفرس).

تَبَّوَعٌ, *تَبَّوَعٌ [ft.] 1. Kulaclamak, kulacla ölçmek: (تبوع الحبل). - [fmt.] 2. Kulaclamak, kulacla ölçmek: (باعه فتبوع). - [fl.] 3. Uzanıp nihâyetine kadar varmak: (الشيء تبوع في).

إِنْبَاعٌ, *إِنْبَاعٌ [fmt.] 1. Kulaclamak, kulacla ölçmek: (انباع الحبل). - [fl.] 2. (ter) kesretle akmak: (انباع عرقه). 3. Satıcı müşterinin verdiği fiyâta râzi olmak: (انباع لي فلان في سلعته). 4. Uzatmak, mümted ve münbasit. 5. (yılan) kıvrılmış iken açılan doğrulmak ve sıçramak: (انباعت الحية), açılıp salmak üzere kıvrılmıştır, yani ızrâr için fırsat intizârıyla sâkin ve sâkit duruyor.

بَاعٌ: *cem: *بَاعَانٌ, *بَاعَانٌ [iz.] 1. Kulac: (قدره بباعه), kulacıyla ölçtü. 2. (mec.) şeref, şân, fazl. 3. Kerem, sehâ, cûd. - (ربح الباع طويل), kerîm ve sahî ve muktedir: (قصير), (الباع, قاصر الباع, ضيق الباع), bahîl ve 'âciz. - (في هذا الأمر سابقة لفلان) (وباع), filân adamın bu işte vukûf ve ma'lûmâtı ve iktidârı vardır.

بَاعَةٌ: [is.] Havlu, hâne etrâfı. - (باع isminin dahi cem'idir. "بيع" mâddesine n.)

بَوْعٌ: [iz.] 1. Kulac. (باع gibi.) 2. Dağın kuytu yerinde kâ'in çukur mahal: (نزلوا في بوع). (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

بُوعٌ [iz.] 1. Kulac. (باع gibi). 2. Ayağın baş parmağına bitişik olan kemik. – كوعه لا يعرف) (من يوعه), kemâl-i cehl ve ‘acizden kinâyedir.

بائعٌ *cem: *بُوعٌ [iz.] Adımlarını seyrek seyrek atarak yeni yürümeğe başlamış olan geyik yavrusu.

بيَّعٌ * (Aslı بَيَّعٌ s: *بيَّعَةٌ [sıf.] Adımlarını açık ve seyrek atarak yürüyen: (فرس بيع).

أبواعٌ [is.] (‘Alemliyet i’tibârıyla gayr-i münsariftir) dişi koyun. (Vech-i tesmiyesi memelerinin dolgunluğundan adımlarını seyrek atmasıdır. ‘Ale’l-husûs sağmağa bu isimle çağırırlar.)

يدرك فلان لا [iz.] Gâyet, son, maksad: (يدرك فلان لا) (تبوعه).

بَاعٌ [fl.] 1. Gâlib gelmek, galebe çalmak. 2. Mu‘âdil ve müsâvî olmak: (إنك لعالم لا) (تباع) (mechûl sîgasıyla), sana kimse galebe çalmayacak veya müsâvî olmayacak derecede ‘âlimsin.

بَيَّعٌ *تبوعٌ [fl.] 1. Galebe çalmak, gâlib gelmek: (تبوع فلان عليه). 2. (kan) kaynamak, başa fırlamak: (تبوع الدم).

بِوَعَاءٌ [is.] 1. Pek ince toz hâlinde yumuşak toprak. 2. Hafifü’l-mizâc ve sebük-mağz adamlar: (هم بوغاء الناس). 3. Karışıklık, şûriş: (بينهم بوغاء). 4. Güzel râyiha: (بوغاء الطيب).

باغا [iz.] (mu‘arreb) bağa.

بُوعًا [iz.] (Türkçeden me’hûz) iki kara arasındaki dar deniz, boğaz.

*بَلْعَصُونٌ ve lügat-i ‘âmmiyede [iz.] (Yunaniden me’hûz Βούγλωσσου) lafz-ı Yunaninin tercemesiyle (لسان الثور) ve Türkçede bundan galat olarak (lisân-ı selvi) denilen bir nebât.

بَاقٌ [ft 1.] 1. (belâ ve musîbet) isâbet etmek, üzerine çökmek, dûçâr etmek: (باقت) (الباققة القوم). 2. Ansızın zuhûr edip basmak: (باق بك) (الرجل). 3. Etrâfını çevirmek: (باق به). 4. (halk) birikip bi-gayr-i hak birini katl etmek: (باق القوم عليه). 5. Çalmak, sirkat etmek: (باق القوم). - [fl.] 6. Şer ve husûmet peydâ etmek: (باق الرجل). 7. Mahv ve helâk olmak: (باق المال). 8. İzinsiz girip tecâvüz etmek: (باق فلان). 9. Yalan söylemek: (باق الرجل). 10. Gâ’ib ve nâ-bedîd olmak: (باق الشيء). 11. (zıd olarak) zâhir olmak, meydâna çıkmak: (باق الشيء). 12. (gemi) batmak, gark olmak: (باقت السفينة).

*بَيَّوْقٌ، *بُوقٌ، *بُوقٌ [fl.] Boru ve nefîr çalmak: (بوق الرجل).

*بَيَّبَوَّقٌ، *بَيَّبَوَّقٌ [fl.] (hayvânâta) kırıgın yani mühlik bir hastalık girmek: (تبوق في الماشية). 2. Yalan söylemek: (تبوق الرجل).

*بَيَّبَاقٌ، *بَيَّبَاقٌ [fl.] 1. (belâ ve musîbet) irişmek, çökmek, isâbet etmek: (بباقتة على انباقت). 2. İzinsiz girip tecâvüz etmek: (انباقت فلان). 3. Geçmek, mündefi‘ olmak: (المطرة انباقت). - [ft.]

Hüçûm etmek: (انباق عليهم الدهر). 5. Zulm etmek: (انباق بفلان).

*cem: بُوقُ: بُوقُ [iz.] 1. Boru, nefir. 2. Değirmenci düdüğü. 3. Boş ve bâtil şey, saçma: (جاء بالبوق). 4. Yalan, kezib, düzme: (نطق بوقاً), yalan söyledi. 5. (mec.) sır saklamaz, boşboğaz adam. (Bunda Bâ'nın fethiyle lügattir.) 6. Her şeyin en şiddetli ve ağırı. 7. (lügat 'âmmiyyede) sümüklü böcek kabuğu şeklinde esdâf.

*cem: بُوقُ: بُوقُ [iz.] Sır saklamaz, boşboğaz adam. (Masdariyyet ma'nâsı için re's-i mâddeye n.)

*cem: بُوقُ: بُوقَةُ [is.] Birden yağan sağanaklı yağmur: (أصابتنا بوقة).

*cem: بُوقَةُ: بُوقَةُ [is.] Pek kolay eğrilir bir nev' ince ve yumuşak ağaç.

*cem: بُائقُ: بُائقُ [sıf.] Değersiz, kîmetsiz: (متاع بائق).

*cem: بُائقُ: بُائقَةُ [is.] 1. Musîbet, belâ, dâhiye, âfet: (أصابته بانقة). 2. Şer, fesâd, zarar: "لا يدخل الجنة من لا يأمن جاره بانقته".

*cem: بُائقَةُ: بُائقَةُ [is.] Sebze ve ot demeti, bağı.

*cem: بُوائقُ: بُوائقُ [sıf.] Boru veya nefir çalan, boruzan.

*cem: بُووقُ: بُووقُ [sıf.] Şiddetli, şedîd: (بانقة بوق), şiddetli musîbet. (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

*cem: مُبوقُ: مُبوقُ [sıf.] Boş, beyhûde: (كلام مبوق), saçma söz.

*cem: مُبوقَةُ: مُبوقَةُ [is.] (lügat-i 'âmmiyyede) yuvarlak pencere veya baca.

*cem: بُوقينارُ: بُوقينارُ [iz.] (Mağrib'de) bir nev' üzüm.

*cem: بُوقيصا: بُوقيصا [iz.] (mu'arreb) kara ağaç.

*cem: بُوكُ: بُوكُ [ft 1.] 1. (erkek hayvân) dışisine aşmak: (باك الحمار الأتان). 2. Cimâ' etmek: (باك المرأة). 3. Yuvarlak bir şeyi iki uc arasında döndürüp yuvarlatmak: (باك البندقية). 4. Satmak: (باك المتاع). 5. (zıddiyyetle) satın almak: (باك الشيء). 6. Su çıkarmak için pınarın gözüne değnek ve sâire sokup karıştırmak: (باك العين). 7. Karıştırmak: (باكاه). 8. Hak ile nakş etmek, oymak. - [fl.] 9. Karışmak, karmakarış olmak: (باك الأمر). 10. (bir hey'etin efkârı) bir yere gelemeyip bir karâr verememek: (رأيهم باك القوم). 11. (Yemen lüğatinde) sabâhleyin seyr ve sefer etmek.

*cem: بُوكُ: بُوكُ [fl 1.] (deve) semirmek, tavlanmak: (باك البعير).

*cem: بُوباكُ: بُوباكُ [fl.] (birinin) re'y ve fikri karışmak: (انباك عليه رأيه).

*cem: بُوكُ: بُوكُ [iz.] 1. Kerre, def'a: (أول بوك), ilk def'a. 2. Şey, iş: (أول بوك), birinci iş. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

*cem: بُوكُ: بُوكُ [sıf.] Semiz, tavlı: (جمل بانك، ناقة بانكة) *s: بُوكُ: بُوكُ [sıf.] Semiz, tavlı: (جمل بانك، ناقة بانكة).

*cem: بُوكُ: بُوكُ [is.] (lügat-i 'âmmiyyede) büyük mahzen ve mağaza.

بَوَائِكُ [is. cem.] 1. Semiz dişi develer. 2. Hurma ağaçları. 3. Kalın sütünler.

بُوكَاءُ [is.] Karışıklık, şûriş: (بين القوم بوكاء).

مُبَاوِكُ [sıf.] Herkesle ihtilât eden.

تَبُوكِيٌّ [iz.] Tâ'if'in bir nev' üzümü olup Şam ile Hicâz arasındaki meşhûr Tebûk arzına mensûbdur.

بَالَ [fl 1.] 1. İşemek, çiş etmek: (بال). 2. (iç yağı) erimek: (بال الشحم). 3. (su) kaynayıp nebe'ân etmek: (بال الماء). – (بالت بينهم) (الثعالب), aralarına kara kedi geçti, araları bozuldu.

بَابَالٌ [ft.] ve: *بَابَالَةٌ*:

بَابَالٌ [ft.] İşetmek: (لنبيلىن الخيل) (في عرصاتكم).

بَابَالٌ [ft.] 1. İşetmek: (استببال). 2. Kendi avucuna işetmek. – (استببال) (الأسد), arslana avucuna işetti, ifrât-ı cesâretten kinâyedir.

بَابَالٌ [iz.] 1. Sidik, çiş, idrâr. 2. Evlâd, zürriyyet: (له بول كثير), çok evlâdı vardır. 3. Çokluk, 'aded-i kesîr. – (بول الإبل), Mekke ve Yemen'den celb olunan (صن الوبر) dahi denilen bir devâ. – (بول العجوز), inek sütü; şarâb. – (البغال), serâb, pusârık; sarblığından ancak esterle gidilebilen Yemen tarîkı.

بَابَالَةٌ [is.] Kız evlâd: (له بولة), bir kızı vardır.

بَابَالَةٌ [sıf.] Çok işen, pek sık su döken: (بولة رجل). (Âhirindeki (ة) mübâlağa içindir.)

بَابَالٌ [iz.] 1. Hâl, şân: (هو كاسف البال), fenâ bir hâldedir. 2. Hâtır: (خطر ببالي), hâtırına hutûr etti. 3. Kalb, gönül. 4. İhtimâm, gâ'ile, düşünülen şey, vazîfe: (ليس هذا من بالي), bu vazîfem değildir. 5. Ehemmiyyet, şeref: (أمر ذو بال), ehemmiyetli iş. 6. Yaşayış, 'ayş: (رضي البال), refâh hâli ile yaşayan. 7. Refâh, hâl: (له بال). 8. 'Emel. 9. Bağçıvan belî. 10. Bahr-ı muhît Hindîde bulunur bir nev' cesîm balık. – (ما بالك), nasılsın? Nen var, ne oluyorsun? Neden? (بالك خائفا ما), neden korkuyorsun? (ما بال ملكهم), meliklerinin nesi, ne kabâhati var? (دير بالك), ve fi'lin hazfiyla: (بالك), dikkat et, savul, destûr, varda. İsim-i fi'l gibi dahi kullanılıp, mef'ûl alır: (بالك الجمل), devenin önünden çekil.

بَابَالَةٌ [is.] (Farisi بيله'den mu'arreb) 1. Şişe, Kârûre. 2. Dağarcık, cerâb. 3. Misk ve sâire 'itriyyât kutusu. 4. Râyiha. (Bunun aslı "بلوة" olduğu maznûndur).

بَابَالَةٌ [is.] *cem: *بَابَالٌ Ucu şişli değnek ki başlıca Basra sayyâdları kullanırlardı.

بَابَالٌ [iz.] Sık sık idrârı mûcib bir 'illet, diyabetes.

بَابَالَةٌ [is.] Kesret, çokluk.

بَابَالَةٌ [is.] (Mağrib lüğatinde) mesâne.

بَابَالَةٌ [is.] (Aslı بُولَةٌ) Sidik, idrâr.

كثرة الشراب) : مَبُولَةٌ [sıf.] Çok idrâr veren: (مبولة). (Âhirindeki (ة) mübâlağa içindir.)

مَبُولَةٌ [is.] İdrâr kabı, ördek.

مَبَالٌ [iz.] Âlet-i tenâsül-i inâs, ferc.

مَبُولَةٌ [is.] (Yunaniden me'hûz: Πολιτική) politika, siyâset.

مَبُولَةٌ [is.] (Yunaniden me'hûz: Πολιτική) politika, siyâset.

*بَوْلَجٌ، بَوْلِصٌ: بَوْلِصَةٌ، بَوْلِصَةٌ *بَوْلِجَةٌ [is.] (Frenkçeden) plıçe. – (بولصة الشحن), gemi hamûlesinin defteri.

*بَوْمٌ: *fr: *بَوْمَةٌ [icz.] Baykuş. (Farisi بوم ile lügât-ı mütevâridedir.)

*بَانٌ: *fr: *بَانٌ [fl 1.] Fazl ve meziyyette râcih olmak. (بان، بينن gibi).

*بُونٌ: *fr: *بُونٌ [iz.] 1. Mesâfe, bu'd: (بينهما بون). 2. Fark, rüchân.

*بُونَةٌ [is.] Küçük kız, kızcağız.

*بَانٌ: *fr: *بَانَةٌ [icz.] Sorkun ağacı, bön ağacı. Doğruluğu cihetiyle şi'ren kadd-ı mahbûbu buna teşbîh ederler.

*بَانٌ: *cem: *بَانٌ [iz.] Çadır direği.

*بَاهٌ: *ft. 1, 4.] 1. Cimâ' etmek: (باه). 2. Hâtıra getirmek, anmak, der-hâtır etmek: (باه له). 3. Anlamak, fehm ve idrâk etmek: (ما بهت له).

*بَاةٌ: *fl.] Bağırıp çağırmak, nâle ve feryâd etmek: (جاءت تبوه).

*بُوَةٌ [iz.] 1. Pûhu kuşu. 2. Erkek baykuş. 3. Tüyleri dökülmüş çakır.

*بُوَةٌ [iz.] La'net, nefrîn: (على إبليس بوه الله).

*بُوَةٌ [i.] 1. Tüyleri dökülmüş çakır. (بوه gibi). 2. Pek hafif miâclı hoppa adam. 3. Sebükmağz, ahmak. 4. Dişi baykuş. 5. Henüz ıslanmamış devât likası. 6. Havâda uçan tüy ve ona müşâbih şeyler. 7. Bu'd, uzaklık: (بوهة له), (صوفة في بوهة), uzak! Eksik olsun! – (بوهة في بوهة), pencereden giren güneş ziyâsında görülen toz zerrâtı, hebâ-ı mensûr.

*بَاةٌ [iz.] 1. Cimâ'. 2. Nikâh.

*بَاهَةٌ [is.] 1. Hâne veya haymelerle muhât meydânlık. (باحة gibi) 2. Cimâ'.

*مُسْتَبَاةٌ [sıf.] 1. 'Aklını gâ'ib etmiş, şaşkın. 2. Memleket memleket gezen serseri.

*مُسْتَبَاةٌ [is.] Sel tarafından sökülüp götürülmüş ağaç.

*بُوٌّ [iz.] 1. Daha süt emen deve yavrusu. 2. Ölmüş deve yavrusunun anasına gösterilip sütünü koyuvermesi için samanla doldurulmuş derisi. 3. Kül, remâd. 4. Ahmak adam. (بوي) dahi denilip bu ma'nâ ile mü'ennesi (بوه)'dur. Zîrdeki fikrateyne n.)

*بُوَّةٌ [sıfs.] Budala (karı).

بَوِيٌّ [sıf.] Ahmak, budala.

بَوِيٌّ [ft 2.] 1. Taklîd etmek. (بويّ Aslı) بَوِيٌّ *بَيٌّ *بَوِيٌّ
2. (بوا) yerine lügattir. ("بوا" mâddesine n.)

بَوِيٌّ [iz.] 1. Emel, ümid. 2. Elem, zahmet. 3. Meyl, mahabbet. 4. (zıddiyetle) nefret, buğz. 5. Cibilliyyet, tabî'at. 6. Taklîd.

بَوِيٌّ [iz.] (Türkçeden me'hûz lügat-i 'âmmiyye) boya.

بَوِيٌّ [iz.] Hıttâ-ı Mısırîyyede hâsıl olan ve tohumundan ekmek yapılan bir nebât kökü.

بَوِيٌّ [iz.] (Frenkçeden me'hûz) piyano.

بَوِيٌّ [iz.] 1. Havz musluğu. 2. Havz suyunun fazlası akacak deliği. ("بويه" dahi lügat olduğu İbn-i Cinnî'den mahkûdir.)

بَوِيٌّ [iz.] Sokaklarda su gezdirip satan sakkâ, sucu.

بَوِيٌّ [iz.] (mu'arreb) pırasa.

بَوِيٌّ [iz.] (Mağrib lüğatinde) yeşil ağaç kakan kuşu, kız kuşu.

بَوِيٌّ [fl 2.] 1. Evlenmek, te'ehhül etmek: (بات الرجل). - [ft.] 2. Evlendirmek: (بات فلاناً).

بَوِيٌّ [fl 2, 4.] 1. Gecelemek, bir yerde geceyi geçirmek: (امراته بات عند). 2. Gece bir işle meşgûl olmak: "لربهم سجداً وقياماً والذين يبيتون". 3. (ef'âl-i nâkısadan bütün olarak haberi fi'l-i muzâri' olmak üzere)

geceleyin işlemek: (بات يكتب), geceleyin yazdı. (ظل) (Gündüzün işlenen iş için bu makâmda denir.) 4. Yatmak, konmak: (عند القوم بات). Mansûb olarak (بات القوم) dahi denilir. 5. Durmak, bulunmak, kalmak:

وكل شيء بات في الملح ردي من لبن أو سمك مققد

- (باتت العروس بليلة حرة) gelin bikri izâle olunmaksızın yattı. (باتت العروس بليلة شباء) bikri izâle olundu. - (بات تحته) birinden dûn olmak, mâ-dûnunda bulunmak.

بَوِيٌّ [ft.] Geceletmek, geceyi geçirtmek: (أباته الله أحسن بيته).

بَوِيٌّ [ft.] 1. (bir işi) gece vakti tertîb ve tedbîr etmek: "من القول إذ يبيتون ما لا يرضي". 2. (düşmanı) gece basıp eşyâ ve mühimmâtını almak: (بيت العدو). 3. Hurma ağacının fazla dallarını kesmek, budamak: (بيت النخل). - [ch.] 4. Kararlaştırılmak, tertîb ve tanzîm olunmak: (بيت الشيء).

بَوِيٌّ [ft.] Men' etmek: (تبيتته عن حاجته عن).

بَوِيٌّ [fl.] Bir gecelik kût ve rızkını tedârik etmek: (استبات الرجل). - (فلان لا) (ليلة يستبيت), bir gece yiyeceği yoktur, pek fakîrdir.

بَوِيٌّ [iz.] 1. Ev, hâne, mesken, menzil. 2. Köşk, kasr. 3. Çadır, hayme, oba. 4. Hânedân, hânümân, dûdmân: (هو

فلان بيت). 5. Eşrâftan adam, hânedân: (من بيت فلان قومه), kavminin eşrâfındandır, hânedânıdır. 6. Ehl ve 'iyâl, çoluk çocuk, 'â'ile, familya. 7. Ka'be-i mükerreme, beytü'l-harâm. 8. Kabr, mezâr, merkad. 9. Ev döşemesi: (تزوجها على بيت). 10. Şeref, 'izzet: (تميم في بني حنظلة بيت بني). 11. Mahfaza: (بيت الإبرة، بيت الساعة). 12. (hey'ette) mıntaka-ı burûcun bir kısmı. 13. Ma'bed, mescid: "إن أول بيت وضع للناس للذي ببكة". 14. İki mısra'dan mürekkep nazm: (إن الشاعر يرضى بهدم بيته لا بإخلال بيته). (Ebyât cem'î 'urfta bu ma'nâya hasr olunmuştur.) – (بيت القصيدة), bir kasîdenin en güzel beyti ve (mec.) emsâl ve akrânına fâ'ik, güzîde: (أول الجريدة وبيت القصيدة فلان). – (البيت الحرام), (أهل البيت), (المعمور، البيت العتيق بيت الله، البيت الكuds-ı şerîf. – (أهل البيت), 'â'ile ve 'ale'l-husûs 'â'ile-i Pak Cenâb-ı Nebvî. – (بيت المال), hazîne-i devlet. – (العنكبوت بيت), örümcek ağı. – (القضاء، بيت الراحة بيت الماء، بيت الخلاء، بيت), abdesthâne. – (فلان جاري بيت بيت), bitişik komşumdur.

(بيت) küçük eve, (منزل) daha büyük ve (دار) pek büyüğüne yani konağa derler.

[iz.] Kût, rızk, yiyecek: (ما له بيت ليلة), bir gecelik yiyeceği yoktur.

[is.] 1. Geceyi bir türlü geçiriş, bir türlü geceleyiş: (أباته الله أحسن بيته). 2. Kût, rızk. (بيت gibi.)

[sıf.] 1. (بات fi'linin ism-i fâ'ilidir. Yukarıya n.) 2. Gecedен veya akşamdan kalma,

beyât: (خبز، طعام بائت). (طري zıddıdır.) (Lisânımızda müsta'mel bayat kelimesi bundan galattır.)

[iz.] 1. Gece baskını, şebîhûn. 2. Mûsîkâ nağamâtından biri.

[sıf.] 1. Gece açıkta kalıp soğumuş (su): (ماء بيوت). İsim gibi dahi kullanılır: (سقاني بيوتاً). 2. Akşamdan kalmış, bayat (yemek, ekmek): (طعام بيوت خبز). 3. Adamı geceleri dahi düşündürüp uykusuz bırakan ehemmiyetli (iş): (أمر بيوت).

[sıfs.] 1. Düşmek ve sallanmak ihtimâli olmayan sağlam (diş): (سن بيوتة). 2. (lügat-i 'âmmiyede) bayat (yemek).

[sıfs.] Eve ve kocaya nâ'il olmuş, evli barklı (kadın).

[sıf.] Fakîr, züğürt, muhtâc.

[zm.] (حيث) zarfına itbâ' olunur: (تركهم حيث), dağınık ve perâkende bir hâlde bıraktı.

[iz.] 1. Bir nev' zî-kîmet taş. 2. Kadın tezeyyünâtından mücevherât.

[ft.] 1. (eti) doğramak, kesmek: (بح اللحم). 2. (birine) sırrını söylemek: (بيح به).

[sıf.] Sırrını saklamayıp izhâr eden.

[is.] Bir cins deve.

[iz.] Bir nev' balık.

*بَاسٌ [fl 2.] Tekebbürle mu'âmele ve ezâ etmek: (باس الرجل).

*بَيِّسَكَ [if.] Vah sana! Yazık sana!

*بَيِّسَرِيٌّ [iz.] ("بسر" mâddesine n.)

*بَيِّسَمٌ [iz.] Mişe ağacına müşâbih ve küçük ayva gibi meyveleri olan bir ağaç.

*بَيِّشٌ [ft.] Bitirmek, nüşû ve nemâ ettirmek ve meyve verdirmek, yetiştirmek.

*بَيِّشٌ [ft.] (birinin yüzünü) beyaz ve güzel etmek, beyazlatıp güzelleştirmek: (بيش الله وجهه).

*بَيِّشٌ [iz.] Çin'de hâsıl olan bir nebâtür ki zehr-i kâtil olup teryakı onunla beslenen ve (فارة) yahut (بيش موش) denilen bir nev' fâredir. Bıldırcın dahi bu nebâtı yediğinden Türkçede bıldırcın otu denmekle ma'rûftur.

*بَيِّصٌ [iz.] 1. Sıkıntı, zahmet. 2. Karışıklık, telaş. (حيص) lafzına itbâ' olunarak ikisi de feth üzerine mebnî ve yahut mu'reb okunur: (وقعوا في) جعلتم الأرض عليه حيص; (حيص بيص), yer yüzünü kendisine dar ettiniz, sıkıntı ve zahmete soktunuz.

*بَاصٍ [iz.] Bu dahi (خاص) lafzına itbâ'en (وقع في خاص باص) gibi kullanılır:

*بَيِّضٌ [fl.] 1. Yumurtlamak: (باضت الدجاجة), tavuk yumurtladı. 2. (atın kolunda) yumurta şeklinde bir şiş hâsıl olmak: (باضت يد الفرس). 3. (hevânın harâreti)

iştîdâd etmek: (باض الحر). 4. (kedi otunun) kılçık gibi uzun filizleri düşemek, dökülmek: (باضت البهيمي). 5. (ağaç ve kerâstenin) suyu çekilip kurumak: (باض العود). 6. Mukîm ve sâkin olmak: (باض بالمكان). 7. (bulut) yağmur yağdırmak: (باض السحاب). 8. (yerin nebâtâtı) sararıp kurumak: (باضت الأرض). - [ft.] 9. Beyazlıkta başkasını geçmek, daha beyaz olmak: (باض فلاناً). - [ch.] 10. Mahv ve muzmahil olmak: (بيض القوم).

*بَيِّضٌ [fl.] 1. (kadın) beyaz çocuk doğurmak: (أباضت المرأة). 2. (kedi otu) kılçıklarını dökme: (أباضت البهيمي).

*بَيِّضٌ [ft.] 1. Beyazlatmak, ağartmak: (بيض الشيء). 2. Kalaylatmak: (الإناء). 3. Doldurmak: (بيض السقاء). 5. (birinin gözlerini) kör etmek: (بيض عينيه). - [fl.] 6. (kedi otunun) kılçıkları dökülmek: (بيضت البهيمي). (باض) ve أبيض gibi.)

*بَيِّضٌ [fl.] Beyazlıkta birine fâ'ik olmak, geçmek: (بايض فلاناً).

*بَيِّضٌ [fl.] 1. Başa miğfer koymak, miğfer giymek: (ابتاض الرجل). - [ft.] 2. Mahv ve istîsâl etmek: (ابتاض القوم). - [ch.] 3. Mahv ve istîsâl olunmak: (ابتيض القوم).

*بَيِّضٌ [fl.] Beyazlanmak, ağarmak: (ابيض وجهه).

*بَيِّضٌ [fl.] Çok ağarmak, bembeyaz olmak: (ابيض الشيء).

بَيِّضُ [iz.] Atın kolunda çıkan yumurta şeklinde şiş. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

[icz.] *بَيُّوضُ، بَيِّضَاتُ cem: بَيِّضَةٌ *fr: بَيِّضُ Yumurta. – (بيضة البلد), deve kuşu yumurtası; bir memleketin en nüfûzlu ve ehemmiyetli şahsı; yer elması. – (فلان أذل من بيضة البلد), pek hor ve zelîldir. – (بيضة الخدر), çarşafa bürünmüş bıkır ve mahbûbe kız. – (بيضة الديك), horos yumurtası, nâ-yâb şey. – (بيضة الصيف), yazın en şiddetli sıcağı. – (بيضة العقر), kof ve tohumuz yumurta; bir kadının en sonra doğurduğu çocuk. – (القصب بيضة), şeker kamışında hâsıl olan bir nev' damg. – (بيضة القوم), bütün kavm: (اقتلع بيضة القوم). – (بيض المكنون), genç kızlar. – (بيضة النهار), sabâh aydınlığı: (عالجني من), (أحسن من بيضة في روضة). – (بيضة النهار إلى سواد الليل), pek güzel, a'lâdan a'lâ.

بَيِّضَةٌ [is.] 1. Ânifen beyân olunan (بيض) ism-i cinsinin müfredidir. 2. Baş zırhı, miğfer, hod, tuğla. 3. Taşak, husye. 4. Başın her tarafına 'âriz olan bir nev' sudâ'. 5. Bir şeyin havlı ve civârı, sâha: (حمى بيضة القوم). 6. Merkez, kalb-gâh: (فلان يحوط بيضة الإسلام). 7. Tâ'ifenin iri taneli bir nev' beyaz üzümü. – (أفرخت البيضة), yumurtanın içinde piliç tekevün etti. – (بيضة القوم أفرخ), mektûm işleri meydâna çıktı.

بَيِّضَةٌ *cem: بَيِّضُ [is.] 1. Toprağı beyaz yumuşak ve düz yer. 2. Hurma elvânından akçıl rengi.

بَيِّضُ [iz.] 1. Aklık, beyazlık, beyaz renk: (هذا أشد بياضاً), bu daha ak, daha beyazdır. 2. Beyaz elbise: (يلبس السواد والبياض). 3. Yazlık beyaz elbise a'mâline mahsûs ince kumaş. 4. Süt, leben. 5. Beyaz kağıt. 6. Abraşlık. 7. Yayın balığı. 8. (mec.) salâh, felâh. – (بياض الإبط), kultuk altındaki çukur. – (البيض بياض), yumurta akı. – (بياض الأظفار), tırnak dibleri. – (بياض الجلد), kılsız deri. – (الزعفران بياض), safran kökü. – (بياض العين), gözün akı. – (بياض الكلية), biyaz kâğıt, biyaz kalb, biyaz göz. – (الخ), bu a'zâ-ı dâhiliyyeyi ihâta eden zar ve yağ ve sâire. – (بياض الوجه), yuz aklığı. – (بياض اليوم), gündüzün imtidâdı. – (لبس البياض), (mec.) ölümüne karâr vermek; ve Abbâsîler zamânında me'mûriyyetten 'azl olunmak.

بَيِّضَةٌ [is.] 1. Aklık, beyaz renk. 2. Gözü kaplayan zar.

*بَيِّضُ (Aslı بَيِّضُ cem: بَيِّضُ *s: بَيِّضُ [sıf.] 1. Ak, beyaz, sefid: (شيء أبيض). 2. (mec.) Alnı açık ve yüzü ak, lekesiz: (رجل أبيض). 3. Güzel, hasen, hûb. 4. (ism-i tafdîl olarak Kufiyyûn 'inde) daha ak, daha beyaz: (هذا أشد بياضاً) denilir. – (أبيض منه), (الموت الأبيض), (موت الأبيض), (موت الأحمر) şafak ziyâsı. – (الخيط الأبيض). 5. Kılıç. 6. Gümüş, sim, fidda. 7. Ağız suyu, rîk. 8. Mecerrenin yanında görülen bir necm-i sâbit. – (الأبيضان). 9. Süt ile su: (يشرب لا). 10. Yağ ile süt. 11. Ekmek ile su. 12. Buğday ile su. 13. Gençlik ile semizlik: (اجتمع

رأيته مذ ما). 14. İki ay yahut iki gün: (للمرأة الأبيضان). (أيام البيض). – (cem' sîgasıyla), mehtâblı gecelerin gündüzleri, ki beher şehr-i Arabînin üçüncü gününden on beşinci gününe kadardır.

[sifs.] 1. Ânifen zikrolunan (أبيض) vasfının mü'ennes sîgasıdır. Beyaz, ak. - [is.] 2. Gümüş, fidda. 3. Musîbet, âfet (تفال) (أصابته البيضاء). 4. Peygamber arpasının tazesî. 5. Harâb ve hâlî yer, bâdiye:

الخيل والليل والبيضاء تعرفني والحرب والضرب والقرطاس والقلم [متنبي]

6. Tencere. (Tesmîye bi'n-nakîz olup (أم بيضاء) dahi derler.) 7. Avcı ağı. 8. Güneş, şems. 9. İyi söz. (Zıddı (سوداء): (ما رد علي بيضاء ولا سوداء), ne iyi ne kötü hiç bir cevâb vermedi. – (أبو البيضاء), nebâtsiz yer. – (أم بيضاء), tencere. – (البيضاء الحمى), emrâz-ı nisâdan bir hastalıktır. – (بيضاء كتيبة), silâhları parlayan 'asker bölüğü. – (البيضاء اليد), ni'met, kudret, iktidâr; fahr, mefharet; cevdet, iyilik, güzellik; hüccet-i müberhene; şöhret: (له اليد البيضاء).

[iz. cem.] Beyaz çehre ve tenli adamlar. (Zincîler demek olan (سودان) mukâbilidir.)

[is.] Seneviyye fırkasının bir şü'besi ki Abbâsîlerin 'âdeti hilâfîne beyaz elbise giyerlerdi.

[sifs.] Yumurtlayan (دجاجة بانض، بيوض، بياضة): (تأبيض).

[sif.] Yumurta şekli ve sûretinde. – (الطبقة البيضية), gözün bir tabakası.

[iz.] Müsveddenin temize çekilmesi, temiz olarak istinsâhı, tebyîz.

[sif.] Müsveddeleri temize çeken, beyaz eden. 2. Beyaz esvâb giyen, beyaza giyinmiş.

("بطر") *بَطْرًا، بَيْطَرَةٌ* :بَيْطَرُ (mâddesine n.)

("بيوط") *بَيْيُظُ، بَيْيُظُ (Vâvî) (بَيْيُظُ) *بَاظُ (Aslı) (mâddesine n.)

[iz.] 1. Hayvân menîsi. 2. İnsân menîsi. 3. Kadın menîsi (?). 4. Rahm. – (النمل بيظ), karınca yumurtası. (بيض yerine).

[iz.] ("بظر") :بَيْظَرُ (mâddesine n.)

[ft 2.] 1. Satmak, fûrûht etmek: (باعه بدرهمين), iki dirheme sattı; (بعته), onu sana sattım; (بعث زيداً الدار), Zeyd'e evi sattım. 2. (zıddiyyetle) satın almak, mübâya'a ve iştirâ etmek: (بعث من زيد الدار), evi Zeyd'den satın aldım. 3. Si'âyet ve gammâzlık etmek: (باعه من), emîrin yanında si'âyet etti. – (باعه على بيعه), birinin ayağını kaydırıp yerini tutmak. – (من لم تبع), bilmediğin ve tanımadığın adam. - [ch.] (بيع) yahut (بيع، يباع) satılmak.

[ft.] Satmağa çıkarmak: (إباعه)، (أباع الشيء).

[fş.] 1. Bir bey' ve şirâ işine karâr verip el ele tutuşmak: (بايعا). 2.

Mu'âhede ve mukâvele etmek: (بايعوا بينهم). - [ft.]
3. Satmağa çıkarmak, satılık etmek. 4. Elini tutup bey'at etmek, tanımak, tasdik etmek, 'arz-1 itâ'at ve tâbi'iyet etmek: (بايعوه بالخلافة). - [ch.] 5. Bey'at olunmak: (بوع له بالخلافة).

[fş.] Bir bey' ve şirâ işine karâr vererek veya 'akd-1 mukâvele ederek el ele tutuşmak: (تبايعوا).

[ft.] Satın almak: (ابتاع الشيء).

[fl.] Râyic olmak, revâci olmak: (انباع المتاع).

[ft.] Birinden bir şey satın almak istemek, bir şeyin kendisine satılmasını talep etmek: (استباعه الشيء).

[iz.] 1. Satış, fûrûht. 2. (zıddiyetle) satın alış, şirâ. - (بيع الوفا), istiğlâl.

[is.] Bir emîr veya melike 'arz-1 itâ'at ve inkıyâd ile resmen tasdik ediş, ki bu resimde vaktiyle el tutmakla icrâ olunurdu.

[is.] 1. Satış nev'i. 2. Kilise, hristyan ma'bedi. - (هو من أهل البيعة), hristyandır. 3. Havra, Yahûdî ma'bedi.

[is.] Satılık mâl, emti'a-1 ticâriyye.

[sıf.] 1. Satıcı. 2. Satın alıcı, müşteri. 3. Hüsn ve cemâli hasebiyle

tezevvücüne rağbet olunan (kadın, kız): (امرأة بايع). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

[iz.] Satıcı. 2. Satın alıcı, müşteri. 3. Pazarlık eden, pazarlığa girişen adam.

[iz.] Satıcı.

[sıf.] Satılık.

[sıf.] Satılmış.

[sıf.] Satın alıcı, müşteri.

[fl 2.] 1. Mizâcda kan galebe eylemek: (باغ الرجل). 2. Helâk olmak: (باغ الدم).

[fl.] 1. Sâir-i şeylerden kesilip yalnız bir şeye meyl etmek: (بيغت به). - [ch.] 2. Karmakarışık olmak: (بيع به الأمر).

[fl.] 1. Karışmak, karmakarışık olmak: (تبيع عليه الأمر). 2. (kan) galebe edip kaynamak: (تبيع الدم). 3. (süt) çoğalmak: (تبيع اللبن).

[is.] Merdimek denilen ve taneleri burçaktan büyük ve yeşil olan bir hubûb nev'i.

[is.] Ekinler arasında hâsıl olan uzunca bir nev' mercimek.

ve sâire ("بقر" mâddesine n.)

[iz.] (Türkçeden me'hûz) bey.

بَيْكُ [iz.] (Farisi بَيْك 'den mu'arreb) taşçı mili.

بَيْكَارُ [iz.] (Farisi بَيْكَار 'den mu'arreb) cenk, muhârebe.

بَيْلُ [is.] *بَيْلَةٌ* (mu'arreb) balina balığı.

بَيْلَسَانُ [iz. s.] *تَلْبَسَانَةٌ* (lügat-i 'âmmiyyede) şeytânlık, şeytanet-kârâna fî'l ve hareket.

بَيْلَسَانُ *fr: بَيْلَسَانَةٌ* [icz.] Murur ağacı.

بَيْلَمُ [iz.] ("بلم" mâddesine n.)

بِيمُ [iz.] *بِيمَارِسْتَانُ، بِيمَرِسْتَانُ، مَارِسْتَانُ* (Farisiden me'hûz) 1. Hastahâne. 2. Tımarhâne, dârü's-şifâ.

بَيَانُ [fl 2.] *بَيِينُ، بَيِّنُ، بَيُونُ، بَيُونَةٌ (بَيِّنُ Aslı)* 1. Ayrılmak, cüdâ olmak: (بان منه). 2. Birini terk edip gitmek, müfârat etmek: (بان القوم). 3. (kadın) kocasından ayrılmak, boşanmak: (المرأة عن زوجها).

بَيَانُ [fl 2.] *بَيِينُ، بَيَانُ، تَبَيَانُ، تَبَيَانُ* 1. Açık ve vâzih olmak: (بان الشيء). 2. Kaviyyen maznûn ve muhtemel olmak, görünmek, anlaşılacak: (أن بان) (يفعل كذا), şöyle yapacağı anlaşılıyor. - [ft.] 3. İzâh etmek, muvazzahan ve belâğatle anlatmak: (بنت الشيء).

بَيَانُ [ft.] *بَيِينُ، بَيَانُ* 1. İzâh etmek, açık söylemek: (أبان الشيء). 2. Tezevvüc etmek, evlendirmek, kocaya vermek: (أبان بنته), kızını evlendirdi. 3. Kesmek, ayırmak: (ضربه فأبان رأسه). - [fl.] 4. Vâzih ve 'ayân olmak: (أبان الشيء).

بَيَانُ [ft.] *بَيِينُ، تَبَيِينُ* 1. Vâzih ve 'ayân etmek: (بينه). 2. Evlendirmek, kocaya vermek: (بين بنته). - [fl.] 3. Vâzih ve 'ayân olmak: (بين الصبح لذي عينين). 4. (ağacın) yaprakları yeni zuhûr etmek: (بين الشجر). 5. (hayvânın boynuzu) yeni zuhûr etmek: (بين القرن).

بَيَانُ [fş.] *بَيَانُ، مُبَايَنَةٌ* 1. Ayrılmak, cüdâ olmak, müfârat etmek: (باينه).

بَيَانُ [fl.] *بَيِينُ، تَبَيِينُ* 1. Vâzih ve 'ayân olmak: (تبين الشيء). - [ft.] 2. Açık ve vâzih etmek: (تبينته). 3. Anlamak, fehm ve idrâk etmek: (تبينته).

بَيَانُ [fl.] *بَيَانُ، تَبَيَانُ* 1. Ayrılmak, cüdâ olmak, müfârat etmek. 2. Birbirinden farklı ve bir yerine muhâlif olmak: (تباين الأمر).

بَيَانُ [fl.] *بَيَانُ، بَيَانُ* 1. Vâzih ve 'ayân olmak: (استبان الأمر). - [ft.] 2. İzâh etmek, açıktan anlatmak: (استبانه).

بَيَانُ [iz.] 1. Ayrılık, furkat, cüdâlık: (وقع بينهم بين). 2. (zıddiyyetle) vuslat: (تقطع بينهما). 3. Uzaklık, bu'd: (بينهما). 4. Aralık. 5. Fark, tefâvüt, rüchân: (بينهما بين). (Bu ma'nâ ile "بون" isti'mâli daha fasîhtir.) (بعيد). (Bu ma'nâ ile "بون" isti'mâli daha fasîhtir.) (بعيد). (ذات البين) – münâsebât-ı dostâne ve karâbet; münâsebât, ara: (سعى في إصلاح ذات البين), aralarını ıslâha çalıştı. – (بعيدات) (sîga-ı tasgîr üzere), ara sıra, ahyânen: (لقيته بعيدات بين), ara sıra kendisini görüyorum. – (غراب البين), siyahla kül renginden mürekkebe alaca karga veya akrebâ ve

ahibbâ arasında ayrılık şeâmetini hâ'iz 'ad olunan siyah karga.

*cem: *بَيْنٌ [iz.] 1. Nâhiye, hıtta. 2. İki yer beynindeki aralık ve sinor. 3. Gözün erdiği ve ihâta ettiği mikdâr yer. 4. Kaba ve yüksek yer.

*بَيْنٌ [zm.] Arada, araya: (بينهم), aralarında, aralarına; (بيننا), aramızda, aramıza; (بين زيد وعمرو) Zeyd ile Amr arasında; (بين القوم), kavmin arasında, arasına. Lafzen veya ma'nen cem' olan bir isme veya Vâv-ı 'âtife ile cem' olmuş müfredlere muzâf kullanılıp zamîre muzâf oldukça tekrârı vâcibdir: (بيني وبينك) gibi. (بين زيد) denilmeyip, (بين زيد وعمرو) denilir. – Zamân beyân eden bir isme muzâf oldukça zarf-ı zamân 'ad olunur: (جاء بين الظهر والعصر), şöyle böyle, ikisi arası. – (همزة بين بين) (ي ا و) harfleri üzerine yazılan hemze. – (القوم بين قتيل) (وأسير), kavmin kimi maktûl ve kimi esîr oldu. – (وقع بين يده), önüne, önünde, huzûrunda: (بين يديه), önüne düştü; (قبل بين يده), önündeki yeri öptü. – (ما) (بين), aradaki: (ما بينهم), araları. – (بينما, بينا), müfâcat beyân edip iken ve olduğu hâlde ma'nâsını ifâde eder: (جالس جاء زيد بينما أنا جالس إذ جاء زيد, بينما أنا) otururken, oturduğum hâlde Zeyd geliverdi. (بينما)'dan sonra (إذ) edâtı girip (بيننا)'dan sonra girmez.

*بَائِنٌ [sıf.] 1. Açık, vâzih. 2. Boşanmış (kadın), mutallaka. 3. Hayvânın solunda durup sütünü sağan. (Sağdan sağana (معلي) derler.) 4.

Kirişten uzak meydânlı (ok): (قوس باين). (Bu ma'nâ ile "باننة" dahi denilir.) 5. Derin ve ağzı geniş (kuyu): (بئر بائن).

*بَائِنَةٌ [sıfs.] 'Akd-1 cedîde muhtâc tatlîkla itlâk olunur: (طلقها تطليقة باننة).

*cem: *أَبْنَاءٌ [sıf.] Vâzih, âşikâr: (امر بين).

*cem: *بَيْنَاءٌ, أَبْنَاءٌ, أَبْنَاءٌ [sıf.] Fasîh, fesâhatle ifâde-i merâm eden.

*cem: *بَيْنَاتٌ [is.] 1. Delîl, hüccet. – [sıf.] 2. Ânifen zikrolunan (بين) vasfının mü'ennesidir.

*بَيْنٌ [sıf.] Daha vâzih, daha açık.

*بَيَانٌ [iz.] 1. Bir da'vâyı isbâta yarayan edille ve sâire. 2. Maksudı güzel ifâde ediş, fesâhat: "إن من البيان لسحرا". 3. İzâh, tevzîh. 4. Edille îrâdıyla isbât. 5. (علم البيان) (علم البيان) idğâmın 'aksi, izhâr. – (علم البيان) belâğatın teşbîh ve isti'âre ve mecâz ve kinâye gibi aksâmından bahs eden 'ilm. – (البيان عطف), (nahivde) ma'tûfun-'aleyhi îzâha yarayan ma'tûf.

*بَيُونٌ [sıf.] Derin ve geniş (kuyu): (بئر بيون).

*بَيْنَمَا: *بَيْنَا ("بين" fikrasına n.)

*بَيَانِيَّاتٌ [sıfs. cem.] (الكواكب البيانيات), şems ve kamerin menâzilinden olmayan kevâkib. (Aslı (بيانيات) olduğu maznûndur.)

بَيْنُونَةٌ: [is.] 1. Aralık. 2. Müfâarakat. 3. İnfisâl. 3. Talâk, boşanma.

تَبَائِنٌ: [iz. s.] *مُبَائِنَةٌ* [iz. s.] Zıddiyyet, muhâlefet, iki şeyin birbirinin zıddı olması. – (تباين العدد), birden başka rakamla müştereken taksîmleri mümkün olmayan ‘adedlerin hâli, yedi ile dokuz gibi.

تَبْيَانٌ: [iz.] 1. İzâh, vuzûh. 2. Aslâ şübhe ve tereddüde mahal bırakmayan açık ifâde.

مُبِينٌ: [sıf.] 1. Vâzıh, ‘ayân, âşikâr. 2. Şübhesiz, müsbet, müsellemler.

مُبِينٌ: [sıf.] Birinin başını bedeninden ayıran.

بَيْنَطٌ: [iz.] Cûlâh, nessâc, çulha.

بَيْنِيبٌ: [iz.] Bir nev‘ deniz başığı.

بَاهٌ: [iz.] *بَاهٌ, بَاهٌ* (Vâvî "باه، يوه" mâddesine n.)

بِيَهْسٌ: [fl. td.] *بِيَهْسٌ, بِيَهْسٌ, بِيَهْسٌ* [fl. td.] Sallanmak, sallanarak yürümek. – (جاء يتبيهس), sallana sallana ve eli boş geldi.

بِيَهْسٌ: [iz.] 1. Arslan. 2. Cesûr, bahâdır adam. 3. Güzel yürüyüslü kadın. - [az.] 4. Ahz-ı sârda darb-ı mesel hükmüne geçmiş bir adamın ismi.

بِيَهْسِيَّةٌ: [is.] Beyhes Bin Haysam’a tâbi‘ bir fırka-ı dâlle.

بِيَهْنٌ: [iz.] ("بهن" mâddesine n.)

بِيُوْرْدِي: [iz.] *بِيُوْرْدِي, بِيُوْرْدِي, بِيُوْرْدِي* [iz.] (Türkçeden me’hûz lûgat-i ‘âmmiyye) buyruldu.

بِيِي: [ft.] 1. Şâd ve handân ve nâ’il-i merâm etmek: (حياك الله وبياك) du‘âsında müsta‘mel olup bazı lûgaviyyûn (حيا) lafzına itbâ‘ ‘ad etmişlerdir. 2. İzâh ve beyân etmek. 3. Kasd etmek: (بييت الشيء).

بِيِي: [sıf.] *ابن بِيِي, ابن بِيِي* [sıf.] Hasîs, denî, le’îm, kem-mâye. – (هي بن بي), mechûl adam: (ما أدري أي هي بن بي هو فلان), bilmem ne adamdır. – (هيان بن بيان), kendisi vâsıl ve nesebi mechûl adamdır.

T

ت: Hurûf-ı Araniyyenin üçüncüsüdür. İsmi (تاء)’dır. Süryani ve İbrani lisânlarında (تو) denilir, ki develerin uyluğuna haç şeklinde yapılan nişân demektir; çünkü elsine-i mezkûre hatlarında ve ‘ale’l-husûs en eskileri olan Finike hattında haç şeklindedir; hatt-ı Arabînin (ط) şeklinde yazılan Tâ’sı da bu şekli andırır. Asl-ı hurûf-ı hicânın tertîbi olan ebced sırasında mahalli pek aşağıda yani (ش)’den sonra olup, rakam gibi i’tibâr olundukta dahi (400) ‘adedine delâlet eder. Ba‘dehü şeklen müşâbehetine mebnî (ب)’dan sonra vaz‘ olunmuştur.

Bu harf kelimelerin evvel veya âhirlerine idhâl veya ilhâk olunarak veya araya girerek birkaç sûretle bulunur: 1. Sâkin olarak fi’l-i mâzî sîgasına ilhâk olup, gâ’ibin müfred-i

mü'ennesi ve (l) 'ilâvesiyle tesniye-i mü'ennesini teşkîl eder: (كتبت، كتبتا). 2. Mansûb olarak yine mâzî sîgasına ilhâk olunup, muhâtabın müfred-i müzekkerini teşkîl eder: (كتبت). 3. Meksûr olarak yine mâzî sîgasına ilhâk olunup, muhâtabın müfred-i mü'ennesini teşkîl eder: (كتبت). 4. Mazmûm olarak yine mâzîye ilhâk olunup, nefsi mütekellim vahdeyi teşkîl eder: (كتبت). 5. Muzârî'in evveline harf-i muzâra'at nâmıyla idhâl olunarak, gâ'ibin müfred-i mü'ennesi ve tesniye-i mü'ennesini ve muhâtabın bütün sîgalarını teşkîl eder. Rubâ'î bâblarında ve binâ-ı meçhûlde mazmûm okunup, sâir-i bâbların ma'lûmunda meftûh okunur: (تكتب، تكتبان، تكتبين، تكتبون، تكتبين). 6. Sıfatların ve bazı isimlerin âhirine ilhâk olunan Tâ-ı te'nîs ki (ة) şeklinde yazılıp vakf hâlinde (ة)'ya tebdîl olunur: (امرأة، مدينة كاتبة). Yalnız (بنت) ve (أخت) isimlerinde uzun yazılır ve (ة)'ya tahvîl olunmaz. 7. İsm-i cinslere ilhâk olunan Tâ-ı tefrîd ki bu da hatta Tâ-ı te'nîs gibidir: (تمر) gibi. 8. Bazı sıfatlara ilhâk olunup, mübâlağa beyân eder, ve bu da hatta Tâ-ı te'nîs gibidir: (علامة) gibi. 9. Cem'î te'kîd için olan (ة): (ملائكة) gibi. 10. Mahzûf olan bir harfe bedel olarak bazı masdar ve ism masdarlara 'ilâve olunan (ة): (إفادة، استفادة، إفاءة، صفة عدة) gibi. 11. Tefa'ul ve tefâ'ul ve tefa'lul bâbları ef'âlinin başına ve ifti'âl ile istif'âl bâbları fi'illerinin ortasına giren (ت) (يا أبت) ve (يا أمت) gibi bazı isimlerin hitâblarında zamîr-i mütekellim yerini tutan (ت). 13. Masdara dâhil

olup, kere veya nev' beyân eden (ة): (ضربة) (Dâd'ın fethiyle) bir kere uruş, (ضربة) (Dâd'ın kesriyle) bir nev' uruş.

(ت) şeklinde yazılan Tâ'ya mebsûta, ve (ة) şeklinde yazılanına merbûta denilir. Ef'âle ilhâk olunan Tâ dâ'imâ mebsûta ve esmâya giren Tâ-ı te'nîs ile ona mulhak ve müşâbih olan Tâ-ı tefrîd ve Tâ-ı mübâlağa merbûta yazılır. Cem'-i mü'ennes-i sâlimde mebsûta, ve cem'-i mükesserde merbûtadır: (مسلمات، قضاة) gibi.

ت: [harf-i cer] Kasem için olup, ta'accüb ma'nâsını dahi tazmîn eder: "تالله لأكيدن أصنامكم". Lafz-ı celâle mahsûs ise de, bazen (تالرحمن، تربى) Lafz-ı celâle mahsûs ise de, bazen (ترب الكعبة) dahi denilir.

تان، تئين، هاتا، هاتان، هاتين، تانك، تيك، تلك، تانك، تية* : تا* تيا، تياك، تيانك، تيانك musaggarı: تيانك، تيانك، هاتانك، هاتانك [ism-i işâretin mü'ennesinin müfred ve tesniyesi olup, müzekkeri lafzından olmayarak (ذا) ve cem'î (أولاء) gelir] O, şu:

ها إن تا عذرة إن لم تكن نفعت فإن صاحبها قد تاه في البلد
[نابغة الذبياني]

[is.] Hurûf-ı Arabiyyenin üçüncüsü olan (ت) harfinin ismi olup, Süryânice (تاو) dan me'hûzdur: (قصيدة، تاوية، تاوية نيوية).

(ت) harfini [ft. tef'îl] *تَيْي، تَيْيَةُ* : تَيْي yazmak: (ت) güzel bir (ت) yazdım.

[iz. t.] *تُوَ أَبَانِيَان* : تَاب Meme başları.

Cevherî bu kelimeyi (تأب) mâddesinde zikrettikten sonra, (ب) 'sinin (م) 'den mübeddel yani aslı ikiz ma'nâsıyla (توأمانيان) olduğunu, ve Arabî-i fasîh olmadığı rivâyetini dahi beyân ediyor. Fîrûzabâdî ise sâhib-i Sihâhı tahtı' e ile, (ت) 'nin zâ'ide olduğunu ve (أب) mâddesinde zikri lâzım geleceğini beyân ettikten sonra, mâdde-i mezkûrede dahi zikretmemiştir.

[iz.] 1. Sandûk. 2. Cenâze nakline mahsûs sandûk, tâbût. 3. Benî İsrâ'îlin Tevrâtı veya Hazret-i Mûsâ'ya nâzil olan vesâyâ-ı 'aşrayı vaz' ettikleri sandûk. 4. Küfe, sepet. 5. Kayık, sandal. 6. Mısır'da müsta'mel bir nev' saky âleti.

Bu kelimenin aslı Vâv'ın fethiyle (تأبوة) olduğunu ekser-i lügaviyyûn iltizâm etmişlerse de, Zemahşerî aslının Vâv'ın fethiyle (توبوت) olduğunu iddi'â etmiştir. Ensâr ile Kureyş arasında yalnız bu lügatte ihtilâf olup, Kureyş (توب) ve Ensâr (تأبوه) derlerdi. Fîrûzabâdî mâddesinde zikretmiştir.

(mâddesine n.) "باك، بيوك" *تَبُوكِي* : تَابُوكِي

(mâddesine n.) "تمل" *تَامُولُ* : تَابُنُولُ

[fl. d.] 1. (ق) veya diğer bir harf yerine (ت) teleffuz söylemek, tetelemek: (تأتا الرجل). 2. (yeni yürümeğe başlayan çocuk) titreyerek yürümek: (تأتا الطفل). 3. Meydân-ı harbda şecâ'atıyla tefâhur edip sallanarak

yürümek: (تأتا المحارب). - [ft.] 4. (tekeyi) keçiye aşmağa çağırarak: (تأتا الراعي التيس).

[is.] 1. Bazı harfleri (ت) teleffuz etmek noksânı , teteyilik: (فيه تأتأة). 2. Tekeyi keçiye aşmağa çağırmada müsta'mel savt. (Masdariyyet ma'nâsı için re's-i mâddeye n.)

[sıf.] 1. Bazı harfleri (ت) gibi teleffuz eden, teteyi. 2. Tekeyi keçiye aşmağa çağırdıkları savttır. (Masdariyyet ma'nâsı için re's-i mâddeye n.)

[ft 3.] *يَتَّارُ، تَارُ* : تَارُ Azarlayarak kovmak, sürmek, def' etmek: (تار فلاناً).

[ft.] 1. Gözle ta'kîb etmek, arkası sıra baka kalmak: (أتاره). 2. (Gözlerini) dikip baka kalmak: (أتار إليه النظر). 3. Değnekle urmak, dayak atmak: (أتارته بالعصا).

cem: (تَبْرَةٌ veya تَوْرَةٌ yahut تَارَةٌ) *تَارَةٌ*: تارة تارة فعل ذلك) [is.] Kere, def'a, merre: (تارات، تَبْرٌ، تَبْرٌ تارة بعد تارة), (تيراً يقوم تاراتٍ ويمشي), Bunu def'âtle yaptı; (بعد تارة bazı def'alar kalkar ve bazen yürür. – Nâdiren تاراً والثبور بالوبل) dahi kullanılır: (تاراً) [Râciz]

[iz.] *تَارِيرُ* : تَارِيرُ Ma'âşsız asker, gönüllü, 'asâkir mu'âvene neferi.

[fl 3.] 1. (yara) iltiyâm bulun kapanmak: (تأز الجرح). 2. ('asker) harbda birbirine karşı ve yakın gelmek: (الحرب تأز القوم في).

تَنَزُّ: [sıf.] Cüssesi sinirli ve sımsıkı (eşek ve sâire): (عير تنز).

تاس: [iz.] *تاسيهْمْتُ* (Berberceden me'hûz Mağrib lûgat-i 'âmmiyyesinde) Frenk üzümü.

[is.] *تواسيمُ* cem: تاسومَة (lûgat-i 'âmmiyyede) bir nev' ayakkabı.

[fl 4.] *يَتَأَقُّ، تَأَقُّ* [fl 4.] 1. Dolmak, memlû olmak: (تنق السقاء). 2. Gazab veya kederle dolmak, pür-hiddet veya gam-nâk olmak: (تنق الرجل). 3. Şerre müsâra'at etmek.

[fl 4.] *يَتَأَقُّ، تَأَقُّ، تَأَقَّةٌ* [fl 4.] Ağlayacak olmak, hıçkırık boğazda kalmak: (تنق الصبي).

[ft.] *يُنْتَقُ، إِنْتَقُ* [ft.] 1. Doldurmak: (أنتق). 2. (yayı) içindeki oku ihâta edecek derecede germek: (أنتق القوس).

[sıf.] *مِتَأَقُّ* [sıf.] 1. Şer ve fesâda hâzır ve müheyyâ ve münhemik: (رجل تنق، متاق). 2. Cünbüşlü ve şetâretli, oynak ve genç (at): (فرس). (أنت تنق وأنا متق فكيف نتفق) – (dm.).

[sıf.] *تَأَقُّ* [sıf.] İçi dar, sıkıntılı.

[is.] *تَأَقَّةٌ* [is.] 1. Şiddet-i gazab, hiddet-i mizâc: (به تأقة). 2. Sür'at, tetiklik.

تَأَلُّنٌ Nûn ile (نألان)'dan galattır. ("نأل" mâddesine n.)

[iz.] *تَأَلَّبٌ* [iz.] Bir nev' ağaç ki Arablar ondan yay yaparlar.

Cevherî bunu (ألب) mâddesinde zikretmiş ise de, Tâ'sı zâ'ide olmadığı müttefekun 'aleyhidir.

[fl.] *أَتَأَمُّ، يُتَأَمُّ، إِتَأَمُّ* [fl.] 1. İkiz doğurmak, iki veya ziyâde evlâd veya yavru doğurmak: (أتأمت الأم). - [ft.] 2. Cebren cimâ' edip (kadını) sakatlamak: (أتأم المرأة).

[fş.] *يُتَأَمُّ، مُتَأَمَّةٌ* [fş.] 1. Diğeriyle ikiz doğmak: (تأمت أخاه). - [ft.] 2. Âriş ve argacı ikişer kat kullanarak dokumak: (تأمت الثوب). - [fl.] 3. (at) birbirini müte'âkib iki def'a koşmak: (تأمت الفرس).

[fl. ifti'âl] *يَتَأَمُّ، إِتَأَمُّ* [fl. ifti'âl] Bir kadının sağmal ittihâz ettiği koyunu kesmek: (أتأم الرجل).

تَوَأَمَاتٌ cems: تَوَائِمٌ، تُوَأَمٌ، تَوَأْمُونَ cem: تَوَأَمَةٌ *s: تَوَأَمٌ* [i.] 1. İkiz, bir karından birden doğan iki veya ziyâde insân veya hayvân. Ekseriyyâ (توأم) ismi müfred ve tesniye ve cem' makâmında kullanılıp, (هو توأم، هي توأم، هما توأم، هم وهن توأم) denilirse de, bazen dahi mü'ennes ve tesniye ve cem' sîgaları kullanılıp: (توائم هي توامة، هما توأمان، هم) denilir. İnsân merâm olundukta cem'-i sâlim isti'mâli dahi câ'izdir. 2. Cevzâ burcunda menâzil-i kamerden bir menzil. 3. Arabların okla oynadıkları kumârda ikinci ok. 4. (belâğatte) hattan müşâbih olup lafzen beynlerinde münâsebet olmayan iki lafz, (يحسبون) ve (يحسنون) gibi. - (توائم النجوم) – (اللؤلؤ توائم)، sadeftte birbirine sokuşmuş gibi bulunan inciler.

Ekser-i lügaviyyûn (توأم) isminin (ت) 'sini (و) 'dan munkalib 'ad ederek aslı (وأم) olduğunu iltizâm etmişlerse de, lisân-ı İbranîde ve sâir-i elsine-i sâmiyye-i kadîmede dahi (ت) mevcûd olduğundan, bu kalbi farz etmenin vechi yoktur zannederim.

[i.] İkizin eşi, her birine nisbetle diğeri: (هو تنمه). (Müzekker ve mü'ennese itlâk olunur.)

[is.] Bir kadının sağmal ittihâz ettiği koyun.

[is. cem.] Kadınlara mahsûs üstü açık bir nev' mihaffe. (هو تنمة isminin cem'i olup bu ma'nâda cem' sîgasında kullanılır.)

[iz.] Bir nev' hurda ot.

[is.] Oman'ın Tev'em kasabası sâhilinde çıkan inci.

[is.] İnci. (İkiz sûretinde olan sadeife nisbetle). – (التوأميتان), (tesniye sîgasıyla), bir çift küpe incisi.

[sıfs.] İkiz doğuran (kadın veya dişi hayvân).

[sıfs.] 1. Dâ'imâ ikiz doğuran (kadın veya dişi hayvân). 2. Âriş ve argacı ikişer kat olarak dokunmuş (kumaş): (ثوب متأم). – (الأبيات المتأيم), her biri hattan mütecânis ikişer kelimeyi hâvî ebyât.

[ft.] ve: *تَنَانٌ، يَتَنَانُ، تَنُونٌ* :تَان

[ft.] *يَتَنَانُ، تَنَانٌ* :تَتَانُ* [ft.] Bir sağından ve bir solundan çıkararak hîle ve hud'a ile aldatıp şaşırtmak: (تَتَان، تتان الصياد الصيد).

[ft 3.] *يَتَأَى، تَأَى (تَأَى)* :تَأَى* Geçmek, ileri olmak, sebk ve tekaddüm etmek: (تَأَى فلاناً).

[fl 1.] 1. Mahv ve helâk olmak. 2. Ziyân ve hasâra uğramak, dâ'imâ hâsir ve mahrûm olmak: "تبت يدا أبي لهب وتب". - [ft.] 3. Mahv ve helâk etmek. 4. Kesmek, kat' etmek. – (تَباً له، تَباً له تبيياً) ziyân ve hasârdan kurtulmasın! (Bed-du'âdır.)

[ft.] *يُتَبُّ، إِيْتَابٌ* :أَتَبُّ* Za'îflatmak, za'fa dûçâr etmek: (أَتَب اللهُ قوته).

[ft.] 1. Mahv ve helâk etmek: (تبيه). 2. Ziyân ve hasâra uğratmak. 3. (birine) (تَباً لك) diyerek bed-du'â etmek.

[fl.] 1. Za'îf ve 'âciz olmak: (استتب الرجل). 2. Tehyi'e ve tesviye olunmak, iyi gitmek, yolunda olmak: (الأمر استتب).

[iz.] 1. Ziyân, hasâr, noksân. 2. Mahv, helâk.

Fîrûzabâdî (تباب) ve (تبيب) kelimelerini dahi masdar, ve diğeri bazı lügaviyyûn (تب) ve (تبي) kelimelerini de ism 'ad ve i'tibâr etmişlerse de, (تباب) ve (تبيب) ism ve (تب) ile (تبي) masdarlardır. Hattâ (تَباً له) bed-du'âsında da (تَباً) lafzı fi'l-i mahzûfun mef'ûl-i mutlakı hükmündedir.

*s: تَابَ: [sıf.] 1. Zebûn, za'îf. 2. Yaşlı, ihtiyâr, pîr: (كنت شاباً فصرت تاباً); (شابة أو تابة). 3. Arkası yaralı (erkek deve veya merkeb).

*تَبَّ: [is.] Hançerin kabzasındaki murassa' safha: (تبه الخنجر).

*تَبَّ: [is.] Fenâ hâl, hâlet-i şedîde: (هو في) (تبه), fenâ bir hâledir.

*تَبُّبٌ: [iz.] 1. Mehleke, muhâtara: (وقع في) (التبوب). 2. Kaburgaların ihâta ettiği yürek ve ciğer gibi âlât-ı dâhiliyye: (استكى تبوبه). (Bu ikinci ma'nâda aslı "بتوت" olduğu maznûndur.)

*تَبَّيْبٌ: [iz.] Ziyân, hasâr, noksân. (Masdariyyet ma'nâsı için yukarıya n.)

*تَبَّيٌّ: [iz.] Bahreyn'in bir nev' hurması.

*تَبُّوتٌ: [iz.] (تابوت) lafzında lügattir.

*تَبَّيْبٌ: [fl. d.] Kocamak, ihtiyârlamak: (تبتب الرجل).

*تَبَّتٌ: [sıf.] Hazîn, mahzûn, mükedder.

*تَبَّرَ: [ft 2.] 1. Kırmak, şikest etmek: (تبر) (الشبيء). 2. Helâk etmek: (تبره).

*تَبَّرَ: [fl 4.] 1. Helâk olmak: (تبر) (تبر عنه). 2. (birinden) ayrılmak: (تبر عنه).

*تَبَّرَ: [ft.] 1. Kırmak. 2. Helâk etmek. (Şeddesi mübâlağa içindir.)

*تَبَّرَ: [fl.] Bir şeyden çekilip ictinâb etmek: (انتبر عن الأمر).

*تَبَّرَ: [iciz.] 1. Toz veya rizeler hâlinde altın külçesi. 2. 'Ale'l-ıtlâk altın veya gümüş ve yahut bakır külçesi. 3. Cam rizeleri.

*تَبَّرَ: [iz.] Helâk: "ولا تزد الظالمين إلا تباراً".

*تَبَّرَ: [sıf.] Güzel renkli (dişi deve): (ناقة) (تبراء).

*تَبَّرَ: [is.] Başta hâsıl olan kepek, konak.

*تَبَّرَ: [sıf.] 1. Kırılmış, kırık. 2. Helâk olmuş.

*تَبَّرَ: [sıf.] Helâk olan, kâbil-i helâk: (رجل متبور).

*تَبَّرَ: [iz.] (Türkçeden me'hûz) tabur.

*تَبَّرَ: [iz.] Şey, nesne. (ve kelâm-ı menfîde) hiçbir şey: (ما أصبت منه تبريراً).

*تَبَّرَ: [fl. d.] Mukîm ve sâkin olmak, ikâmet etmek: (تبرك بالمكان).

*تَبَّرَ: [iz.] (صفارية) dahi denilen bir nev' sarı kuş.

*تَبَّرَ: [iz.] (Türkçeden me'hûz lügat-i 'âmmiyye) tepsi.

*تَبَّرَ: [ft 4.] 1. (birine) uymak, arkası sıra gitmek: (تبع فلاناً). 2. Mutî' ve tâbî' olmak, (birinin) emrine imtisâl etmek. 3. (birinin)

mezheb veya mesleğini yahut taraftârlığını iltizâm etmek.

اِتَّبَعَ [ft.] 1. Uymak, tâbi' olmak: (اتبعه). 2. Arkası sıra gitmek, kovalamak, ta'kîb etmek: "فأتبعهم فرعون بنوده". 3. Arkadan yetişmek: (أتبعتهم). 4. Birini diğerleri arkasından göndermek: (أتبعتهم غيري). 5. Katmak, 'ilâve ve ilhâk etmek. – (emir sîgasıyla) أتبع الفرس لجامها، (أتبع الناقة زمامها، أتبع الدلو رشاءها el-ihsân bi't-tamâm makâmında müsta'mel mesellerdir.

تَبَعَ [ft.] 1. Uymak, tâbi' olmak: (تبعه), ona uydu. 2. (birini) diğerine tâbi' etmek, teba'iyet ettirmek: (تبعه به). 3. Arkasına düşüp araştırmak, teftîş ve tahkîk ve tettebbu' etmek: (تبع كتب الطب). - [fl.] 4. (lügat-i 'âmmiyyede) (okuyan) okuduğunu parmakla ve diğer bir şeyle göstermek: (تبع الفارئ).

تَبَعَ [ft.] 1. Pey-der-pey yapmak, yapıp durmak, uğraşmak: (يتابع بين الأعمال). 2. Muhkem ve metîn yapmak, devâm ve sebâtla işleyerek sağlam yapmak: (تابع الباري القوس). 3. (çayır ve mer'â hayvânın) her 'uzvunu tavlandırıp semirtmek: (تابع المرعى الإبل).

تَبَعَ [ft.] (bir şeyin) arkasına düşüp her cihetini araştırmak, iyice teftîş ve tahkîkla uğraşmak: (تتبع الشيء).

اِتَّبَعَ [ft.] Uymak, peyrev. teba'iyet etmek: (اتبعه).

تَتَابَعُوا [fş.] Birbirini ta'kîb etmek, birbiri arkasında vukû' bulmak, tekerrür etmek: (تتابعت الأمور).

اِسْتَتَبَعَ [ft.] Birinin tâbi' olmasını talep etmek, uydurmak: (استتبع فلاناً).

اِسْتَبَاعَ [sıf.] 1. Uyan, tâbi', peyrev. (Vasf bi'l-masdar olmakla, müfred ve cemâ'ate ıtlâk olunup, bazen da cem'i kullanılır): (هو تبعه); (هم تبعه، أتباعه). - [iz.] 2. Hayvânâtın ayakları: (دابة شديدة التبع). (Bazları "تابع" sıfatının cem'i zu'm etmişlerdir.)

تَبَعَ [sıf.] 1. Herkese uyan, uysal. 2. Birine kemâl-i hâhiş ve gayretle tâbi' olan: (تبع رجلاً).

تَبَعَ [sıf.] Aralıksız ve sözünü kesmeksizin söyleyen: (رجل تبع).

تَبَعَ [sıf.] 1. Tâbi'. 2. 'Âşık.

تَبَعَ [iz.] Gölge, zıl: (قعد في تبع النخلة).

تَبَعَ [iz.] 1. Gölge, zıl: (اسمأل). 2. Arı beylerinin beyi: (تبع النحل تبعها). 3. Halk, nâs: (ما أدري أي تبع هو), bilmem o nasıl adamdır. 4. Debrân denilen necm-i sâbit. (Bu dördüncü ma'nâ ile "تابع النجم" ve "توبيع" dahi denilir.)

تَبَعَ [i.] 1. Hidmetçi, uşak. 2. İnsânın yanından ayrılmadıkları mervî olan cinnî ve cinniye. 3. (nahıvda) mâ-kablinin i'râbına tâbi' olan ma'mûl. – (تابع النجم), debrân kevkebi. (Arablar

debrân isminden tetayyür ettikleri için tefe'ülen bu ismi kullanırlar.) - [sıf.] (تبع) fi'linin ism-i fâ'ilidir. (Re's-i mâddeye n.)

تَابِعِيٌّ: [iz.] Sahâbe-i Resûlu'l-lâh (slm)'a mülâkî olan müslim. - (تابع التابعي), sahâbe-i Resûlu'l-lâh (slm)'a mülâkî olan zevâta mülâkî olan müslim.

تَبِعَةٌ: [is.] Bir kötü fi'l ve hareketin icrâsını ta'kîb eden ehvâl-i nâ-maraziyye, 'avâkîb-ı 'umûr.

تَابِغَةٌ: [is.] 1. Netîce, 'âkîbet. 2. (Mağrib lügat-i 'âmmiyyesinde) çâr-pâ kuyruğu.

تَبِيعٌ: [sıf.] 1. Yardımcı, nâsır, mu'în: (له فلان تبع). 2. Verecekli, medyûn. 3. Tâbi', peyrev: "لكم علينا به ثم لا تجدوا". 4. Henüz anasından ayrılmamış bir yaşında (tosun): (عجل تبع). Bu ma'nâ ile ism gibi dahi kullanılır: (بقرة لها تبع). 5. Boynuzlarıyla kulakları müsâvî olan (tosun).

تَبِيعُ الشَّمْسِ: [is.] Sabâhleyin şarktan esip gündüzün bütün kerteleri dolaşarak akşam yine başladığı semte dönen rüzgar: (هبت تبوع الشمس).

تَبِيعِيٌّ: [sıfs.] Kösnümüş, kızgın (inek): (بقرة تبعية).

تَبِيعٌ: [iz.] Deberân necm-i sâbiti. ("تبع" ve "تابع النجم" dahi denir.)

إِتْبَاعٌ: [iz.] 1. Vezn ve kâfiyece muvâfık olarak bir kelimeyi ta'kîb eden lafz-ı mühmel ve

bunun isti'mâli: (حسن بس) ve (كثير بثير) gibi. 2. İ'râbın veya bir harekenin mâ-kabline tâbi' olması. (Masdariyyet ma'nâsı için fıkra-ı mahsûsasına n.)

إِسْتَبَاعٌ: [iz.] (belâğatte) medh veya hicivde medh veya zemmi mütezammın bir ifâdenin diğer cihetle medh veya zemmi mütezammın bir fıkra ile te'kîdi.

مُنْبَعٌ: [sıfs.] Çocuk veya yavrusu arkasından giden (kadın yahut dişi hayvân): (امرأة، شاة، بقرة متبع).

مُنْبَعٌ: [sıf.] 1. Kendisine teba'iyet ve itâ'at olunan. 2. (nahivde) i'râbda diğer bir kelimenin tâbi' olduğu (kelime).

مُنْتَابِعَةٌ: [is.] (muhaddisîn 'indinde) bir rivâyetin diğer bir rivâyete tamam-ı isnâdda veya ba'zında tevâfuk etmesi. Birinci taktîrde (المتابعة التامة), ve ikinci taktîrde (المتابعة الناقصة) denilir.

مُنْتَابِعٌ: [sıf.] 1. Bir şeyi mukem ve sağlam eden. 2. (muhaddisîn 'indinde) diğer bir rivâyetin isnâdını tamâmen veya kısmen tasdîk eden (râvî). İsnâdı bu vecihle tasdîk olunan râvîye mütâbe'u'n-'aleyh denir.

مُنْتَابِعٌ: [sıf.] 1. Birbiri ardınca vukû' bulan veya hâsıl olan. 2. Her tarafı uygun ve müsâvî olan: (فرس متتابع الخلق). 3. Her 'ilm ve fendeki vukûf ve ma'lûmâtı bir derecede ve müsâvî olan: (رجل متتابع العلم).

*fr: تَبَاعَةٌ [iz. cem.] Yemen ve Hadramût cihetlerine hâkim bulunmuş olan Himyer mülûküne verilen 'unvândır. Asl birinin lakabı olup, ba'dehü kayâsıra ve keyâsire gibi cümlesine ıtlâk olunmuştur. – (دار التبابعة), Mekke-i Mükerre'me'de Seyyidü's-Sakaleyn (slm) Efendimizin dünyâya geldikleri hâne-i sa'âdet.

تَبَعٌ [iz.] (Frenkçeden mu'arreb Tabac, tütün, duhân. (Şâm'da Türkçeden me'hûz olarak (تنن) ve Mısır'da (دخان) derler.)

تَبَكٌ *تَبُوكِيٌّ* ((بوك)) mâddesine n.)

تَبَلَةٌ [ft 1.] 1. Hasta ve zebûn etmek: (تبله). 2. 'Aklını almak, şaşkırtmak, bî-hoş etmek. 3. (birinin gönlünü) alıp şeydâ etmek: (تبلت المرأة). 4. Mahv ve harâb etmek: (تبله الدهر). 5. (tencereye) büber ve kimyon gibi malzemesini komak: (تبل القدر).

أَتَبَلٌ [ft.] 1. Hasta ve zebûn etmek, dert ve eleme dûçâr etmek: (أتبله الحب). 2. Mahv ve harâb etmek: (أتبله الدهر). (تبل gibi.)

تَبِيلٌ *تَبِيلٌ* [ft.] ve:

تَبِيلٌ *تَبِيلٌ* [ft.] ve:

تَبِيلٌ *تَبِيلٌ* [ft. md 1.] (tencereye) büber ve kimyon gibi havâyici komak: (تبل، تابل،). (توبل القدر).

أَتَابِيلٌ ve تَبُولٌ، أَتَابِيلٌ *cem: تَبِيلٌ* [iz.] 1. Düşmanlık, 'adâvet: (بينهما تبل). 2. Kin,

garaz: (في قلبه تبل). (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

تَوَابِلٌ [iz.] Yemeğe konan büber ve kimyon gibi bahârât ve havâyic.

مَنْبُولٌ [sif.] 'Aşk ve garâma dûçâr ve mecrûh (kalb).

تَوَابِلٌ [iz.] Yemeğe konan bahârât.

تَبَّالٌ [iz.] Yemeğe konmağa mahsûs bahârât satan adam.

تَبَالَةٌ [as.] Yemen'de bir kasaba olup, Haccâc-ı zâlim Abdü'l-melik Bin Mervân tarafından oraya vâlî nasb olunmakla, gidip hâricden görünce, istihkâr ederek 'avdet etmiş olduğundan, (أهون من) (تباله على الحجاج) darb-ı meseline sebep olmuştur.

تُوبَالٌ [iz.] (Farisiden me'hûz) dövülen demir ve bakırdan etrâfa sıçrayan hurdalar, tuval: (توبال النحاس، توبال الحديد).

تَبِينٌ [ft 2.] (hayvâna) saman vermek: (تبن الدابة).

تَبِينٌ [fl 4.] Zeki ve fatîn ve dekâyık-ı 'umûra muttali' olmak: (تبن الرجل).

تَبِينٌ [fl.] 1. Gözlerini dikip dikkatle bakmak. 2. Fatîn ve zeyrek olmak. 3. Samanını kaldırıp samanlığa komak: (تبن الرجل). - [ft.] 4. Kısa toman giydirmek.

اِتْبَانُ * [fl.] Tübbân denilen kısa ve başlıca gemicilere mahsûs bir nev' toman giymek: (اتين الرجل).

اِتْبَانُ [sıf.] 1. Fatîn, zeyrek, zeki ve anlayışlı. 2. Eliyle her şeye dokunan, her şeyi karıştıran (adam).

اِتْبَانُ * [ic.z.] Saman. fr: تَبْنُ * [ic.z.]

اِتْبَانُ [iz.] 1. Seyyid ve şerîf ve semâhat ve kerem sâhibi adam. 2. Kurt, zi'b. 3. Yiğirmi kişi irvâ edebilir büyük su kâsesi.

اِتْبَانُ [iz.] 1. Saman satan adam, samancı. 2. (lügat-i 'âmmiyyede) samanlık. (متبن yerine).

اِتْبَانُ [iz.] (Farisiden me'hûz) başlıca gemicilerin giydikleri bir nev' kısa toman.

اِتْبَانُ [is.] 1. Fetânet, zekâvet. 2. ("طبن" mâddesinde "طبانة" fıkrasına n.)

اِتْبَانُ [is.] 1. Samancı karı. 2. Samanlık. - (lügat-i 'âmmiyyede) (درب التبانة) saman uğrusu, mecerre.

اِتْبَانُ * [iz. s.] Samanlık. fr: مَتْبَانُ *

اِتْبَانُ [sıf.] Saman renginde, samanî.

اِتْبَانُ * [fl.] *اِتْبَانُ * [fl.] Düşman toprağına ilgâr edip çapul etmek: (تبا الرجل).

اِتْبَانُ * [iz.] (Farisiden me'hûz) tavuğun kanı ve ciğer ve sâiresini satan adam. fr: تَبْدَانُ *

اِتْبَانُ * [ic.z.] 1. Tatar, Moğol. 2. Postacı, tatar. (Vaktiyle bu hizmeti tatarlar gördükleri için böyle denilmiştir.)

اِتْبَانُ * [hâl] Birbiri arkasında, sıra ile ve birer birer: (جاء القوم تترى). (Aslı (وترى) olup "وتر" mâddesinde dahi zikrolunur.)

اِتْبَانُ [iz.] (Türkçeden me'hûz) tütün, duhân. (Şâm cihetinde müsta'mel olup, sâir-i taraflarda (دخان) ve (تبغ) derler.)

اِتْبَانُ [iz. t.] Hurma fidânının tepesinde zülf şeklinde iki taraflı ince dallar. (Kâmûs-ı Fîrûzabâdî'nin ekseri-i nüshalarında (تتوا القلسوة) olup galattır.)

اِتْبَانُ * [iz. cem.] Subaşı ve şehir zâbitlerinin çavuşları ve etbâ' ve a'vânı. Zâbita ve polis efrâdı veya belediyye çavuşları. (Mürâdifi: جلاوزة. Müfredi توئور olduğu maznûndur.)

اِتْبَانُ [iz.] Bir nev' tîb yani güzel koku.

اِتْبَانُ * [iz. s.] 1. Yaban hurmasından yapılan bir nev' şire. 2. Hurma kabuğı.

اِتْبَانُ * [ic.z.] Bir kere erdilip daha ma'denî hâvî bulunan gümüş külçesi. fr: تَجَابُ *

اِتْبَانُ [iz.] Gümüş ma'denini hâvî taşın içindeki gümüş damarları. fr: تَجَابُ *

اِتْبَانُ * [fl. 1.] Ticâret ve bâzergânlık etmek, alıp satmak, ahz ve i'tâ etmek. fr: تَجَرُ *

[fl.] ve: *يُجْرُ، إِجَارٌ*: أَنْجَرَ

[fl.] Ticâret ve bâzergânlık etmek. *يُتَّجَرُ، إِتَّجَارٌ*: اِتَّجَرَ

[fş.] Biriyle ticâret etmek, ahz ve i'tâda bulunmak. *يُتَّجَرُ، مُتَّجِرَةٌ*: تَاجَرَ

[is.] 1. Alışveriş, alım satım, bâzergânlık, ticâret. 2. Tüccâr mâlî, emti'a-ı ticâriyye. *تِجَارَةٌ*: تِجَارَةٌ

[iz.] 1. *تَجَّرَ، تُجَّرُ، تَجَّارٌ، تَجَّارٌ*: تَاجَرَ. Bâzergân, tüccâr. 2. Şarâb bâzergânî, şarâbcı. - [sıf.] 3. Para eder, makbûl (at, deve ve sâire). 4. Mâhir, hâzık: (إنه لتاجر بذلك الأمر).

[is.] 1. Ticâretle meşgûl kadın. 2. Her vakit para eder makbûl at ve deve ve sâire: (هو على أكرم تاجرة), pek güzel bir hayvâna binmiş. *تَاجِرَةٌ*: تَاجِرَةٌ

[iz.] 1. Ticâret, bâzergânlık. 2. Tüccâr mâlî, emti'a-ı ticâriyye, bidâ'a. *مُتَّجِرٌ*: مَتَّجِرٌ

[is.] 1. Ticâret yeri, çarşu, Pazar. - [sıfs.] 2. Ticâret icrâ olunan. Ticâretgâh: (أرض متجرة), ticâretgâh yer. *مَنْجَرَةٌ*: مَنْجَرَةٌ

[fl 1.] *يُنَّجُهُ، نَجَّهٌ*: نَجَّهَهُ. (تجه له). (İfti'âl bâbından (اتجه) yerine lügat olup, "وجه" mâddesinde dahi zikrolunur.)

[iz.] 1. Aşağı, alt, zîr: (جنات تحت). - [zm.] 2. Alta, altta, altına, altında. Muzâf olduğunda mansûb, ve izâfetten maktû' olduğunda zam üzerine mebnîdir: (تحت

(من تحت), alttan. - (الثرى), toprağın altında, altına; (كان فلانة تحت فلان), filân kadın filânın taht-ı nikâhında idi, zevcesi idi. - [cem.] 3. Aşağı halk, esâfil: "لا تقوم الساعة حتى تهلك العول وظهر التحوت".

[fl 3.] 1. Aşağıda oturmak. 2. Aşağı halktan, sefil ve fûrû-mâye olmak: (تحت الرجل).

[zm.] Az aşağı, alt yanında: (جلس تحيته).

[sıf.] Alt tarafa ve aşağıya mensûb ve müte'allik. (فوقاني).

[fl. td.] 1. *تَنَحَّحَ، يَتَنَحَّحُ، تَنَحُّحٌ*: تَنَحَّحَ. Kımıldanmak, oynamak, bir yerde durmayı öteberi hareket etmek: (تتحح الرجل).

[is.] 1. Kımıldanma, hareket. 2. Ayak sesi, patırtı: (سمعت تحتة سيره).

[ft.] *أَنَحَفَ، يُنَحِفُ، إِنْحَافٌ*: تَنَحَّفَ. Hediyeye ve pîşkeş vermek, nâdîde ve nev-zuhûr bir şey takdîm veya irsâl etmek: (اتحفته تحفة).

[is.] 1. *تُنَحَّفُ، تَحَائِفٌ*: تَنَحَّفُ. Hediyeye, pîşkeş, armağan. 2. Hediyeye olunmağa şâyân nâdîde ve nev-zuhûr yahut turfanda şey. (Kurb-ı ma'nâsıyla "وحف" mâddesinden müştak olduğu maznûndur.)

[ft 1.] *يُنَحِّمُ، نَحَّمَ*: نَحَّمَ. (çulha bezi) alaca veya çubuklu dokumak: (تحم الحائك الثوب).

[fl.] *يُنَحِّمُ، إِتْحِمَامٌ*: إِتْحِمَمَ. Siyah veya yağız olmak: (اتحم الفرس).

تُحْمَةٌ [is.] Zifiri siyahlık, pek siyah renk:
(به تحمة).

تَحْمَةٌ [is.] Boz çubuklu kumaş ve esvâb.

تاجم [iz.] Dokumacı, çulha, cûlâh.

أَتْحَم [sıf.] Pek siyah, yağız: (فرس أتحم).

مُتَحَّم [sıf.] ve (متحم اللون) aşkara mâ'il
yağız (at): (فرس متحم اللون).

تَحْمَةٌ [is.] Arabların kullandıkları boz
çubuklu bir nev' abâ.

أَتْحَمِيٌّ [iz. s.] ***أَتْحَمِيَّةٌ**, ***مُتَحَّمَةٌ**, ***مُتَحَّمَةٌ**:
Çubuklu bir nev' kumaş.

أَتْحَمِيٌّ [sıf.] ve (أتحمي اللون), yağız: (فرس)
(أتحمي اللون).

تحي [iz.] Bağçevân. ***تَاحِ** (التَّاحِي).

تَخ: Tavukaları zecr ve men' için müsta'mel savt
olup, mükerrer kullanılır: (تخ تخ), kış kış.

تَخْتُ [iz.] ***تُخُوْتُ**: cem: (Farisiden me'hûz) 1.
Esvâb dolabı, câmekân. 2. Esvâb ve sâire
boğçası. 3. Oturulacak kerevet, sedir. 4. Yatak
kereveti, karyola. 5. Taht, erîke. – (تخت الملك),
taht-ı saltanat; pâyitaht, merkez-i hükûmet. –
(تخت روان) (Farisiden), iki esterle nakl olunan
ma'rûf mihafe.

تَخْتُج [iz.] ***تَخَاتُج**: cem: (Farisi تخته'dan me'hûz)
1. Tahta. 2. Levha.

تختخ [is.] ***تَخْتَخَةٌ**: Pepelik.

تَخْتَخَانِيٌّ [sıf.] Pepe.

تَخَّ [fl 1.] 1. (humûr) ekşimək,
mâyelenmek: (تخ العجين). 2. (lûgat-i 'âmmiyede)
eskiyip kirlenmek, eski ve kirli olmak.

تَخَّ [ft.] 1. (humûru) mâye
ittihâz etmek üzere ekşitmek: (أتخ العجين). 2.
Yoğurmak: (أتخ الطين).

تَخَّ [iz.] 1. Susam yağı, şirgin. 2. Mâyelik
ekşi humûr.

تَخ [sıf.] 1. (تخ) fi'linin ism-i fâ'ilidir. 2.
Yemeğe iştihâsı olmayan, iştihâsız: (أصبح تاخاً).

تَخَّ [iz.] (lûgat-i 'âmmiyede) kir.

تَخَذَ [ft 4.] ***يَتَخَذُ**, ***تَخَذُ**: (اخذ)
de lügattir) almak kabûl ve ittihâz etmek. ("أخذ"
mâddesine n.)

تَخْرِبُ [is.] Pek cins ve yürük ve güzîde
dişi deve.

تَخْرُرُ [sıf.] Ne pek cest ü çalak ve ne de
pek ağır ve batî' olmayıp orta hâlde bulunan:
(رجل تخرور).

تَخْرَصُ [iz. s.] ***تَخْرِصُ**, ***تَخْرِصَةٌ**, ***تَخْرِصَةٌ**:
(Farisi تخریز'den mu'arreb) Gömlek ve ona
müshâbih esvâbın yaka açıklığı, tîrîz. (بنيفة gibi).

تَخْسُ [iz.] Dülfin balığı.

تَخَم [ft 2.] ***يَتَخَمُ**, ***تَخَمُ**: Sinor ve hudûd komak.

تَخَم [fl 4.] ***يَتَخَمُ**, ***تَخَمُ**: (اتخم)
yerine lügattir. ("وخم" mâddesine n.)

يُتْرَبُ، تَرَبٌ، تَرَبٌ [fl 4.] 1. (bir yerin) toprağı çok olmak, çok topraklı olmak: (ترب المكان). 2. (birinin) eli topraklı olmak, eline toprak bulaşmak: (ترب الرجل). 3. Kuru toprağın üzerine oturmak veya yatmak: (ترب فلان). 4. Topraklı olmak, toprağı bulaşmak: (ترب الشيء). 5. (mec.) eline topraktan başka bir şey geçmemek, hâsir ve mahrûm olmak. 6. (mec.) şiddet-i fakr ve zarûrete dûçâr olmak.

يُنْحَمُ، أَنْحَمٌ [ft.] yerine lügattir. ("وخم" mâddesine n.)

يُتَاخَمُ، مُتَاخَمَةٌ [fş.] Sinor ve hemhudûd olmak: (أرضنا يتاخم أرضكم).

تَخَمٌ، تُخَمٌ، تُخُومٌ [is.] Yhut: *تُخُومٌ* cem: *تُخُومٌ* [iz.] Sinor, hudûd.

Bu kelimede lügaviyyûn beyninde pek çok ihtilâfât vukû' bulup, bazıları (تخوم) ismini müfred ve cemî'de müsta'mel, bazıları bunu cem' ve müfredini (تخم) ve (تخومة), diğerleri de bunu müfred ve cem'ini yine (تخوم) yahut (تخم) 'ad etmişlerdir. Ebu 'Ubeyd diyor ki asıl Arablar (تخم) ismini Tâ'nın fethiyle okuyup müfred ve mü'ennes i'tibâr ederler, ve Şâm'lular Tâ'nın zammiyle okuyarak (تخم) ismine cem' yaparlar. İbn-i Berrî ise (تخوم) lafzını Basriyyûnun zam ile ve Kûfiyyûnun feth ile okuduklarını beyân ediyor.

تُخَمَةٌ [is.] Hazımsızlık. (Aslı (وخمة)'dir. "وخم" mâddesine n.)

مُتَخَمَةٌ [is.] Ağır ve hazmı zor yemek. (Kezâlik "وخم" aslındandır.)

تُدْرَجُ [icz.] (Farisi *تُدْرَجُ* fr: *تُدْرَجَةٌ* cem: *تُدْرَجُ*) (Farisi *تُدْرَجُ* dan mu'arreb) süğlün kuşu.

تُدْرِي [iz.] (Farisiden me'hûz) müstatîlce ve siyah bir nev' büzûr.

تُدْعَةٌ، نُدْعَةٌ، نُدَاعَةٌ [is.] ("ودع" mâddesine n.)

يُنْتَرَبُ، تَرَبٌ، مَتَرَبٌ [fl 4.] 1. Hâ'ib ve hâsir olmak. 2. Fakr ve zarûrete dûçâr olmak: (ترب الرجل). - (تربت يده)، eline bir şey geçip dâ'imâ hâsir ve hâ'ib olsun. Ma'nâsıyla bed-du'âdır. Bazen de tahrîs makâmında müsta'meldir.

يُتْرَبُ، إِتْرَابٌ [fl.] 1. (birinin) mâlı azalıp fakîr ve muhtâc olmak. 2. (zıdiyyetle) mâlı toprak kadar çok olup zengin olmak: (الرجل أترب). 3. Üç def'a alınıp satılmış bir kula mâlik olmak. - [ft.] 4. Toprakla örtmek, üstüne toprak serpmek, topraklamak: (أترب الشيء).

يُنْتَرَبُ، تَنْتَرِبٌ [fl.] 1. Zengin olmak, mâlı toprak kadar çok olmak. 2. (zıdiyyetle) fakîr olmak, kuru toprağın üzerinde kalmak: (ترب الرجل). 3. (lügat-i 'âmniyyede) toprak olmak: (ترب الشيء). - [ft.] 4. Toprakla örtmek: (تربه).

يُنْتَارِبُ، مُتَارِبَةٌ [fş.] 1. (biriyle) yaşık olmak: (تاربتها). 2. Yaşığıyla ülfet ve musâhabet etmek: (تاربت الجارية الجارية).

تَتَرَّبُ: [fl.] 1. Toprakla örtülmek, toprağa gömülmek. 2. Çürüyüp toprak olmak: (تترب الشيء).

تُرْبٌ [iz.] Toprak, hâk. (Cem'i mesmû' değildir.)

أترابٌ [i.] Yaşık, hemsin. Ekseriyyâ 'inâs hakkında müsta'mel olup, mü'ennes i'tibâr olunur: (هذه ترب فلانة).

(ترب) *Akvâ-ı rivâyâta göre, ikiz ma'nâsıyla 'inâsa ve (أسنان) ile (أقران) zükûra mahsûs olup, (لده) ve cem'i (لدا) ise zükûr ve 'inâsa utlâk olunur.*

(ترب رجل): *تُرْبٌ* [sıf.] Fakîr muhtâc: (ترب رجل).

تُرْبَةٌ [sıf.] Topraklı, toprakla karışık: (ريح تربة).

تُرْبَةٌ [icz.] Bir nev' nebât.

تُرْبَةٌ [sıfs.] Za'f, kuvvetsizlik.

تُرْبٌ [is.] 1. Toprak. 2. Mezâr, kabr. 3. Mezârlık, kabristân.

تُرْبَاتٌ [is.] 1. Parmak ucu. 2. Bir nev' nebât ismi olan (ترب)'in müfredidir.

أتربةٌ, تُرْبَانٌ [iz.] Toprak, hâk. – (أبو تراب), Hazret-i Ali (rzh)'in künyeleridir.

[iz.] Koyun kolunun bedene bitişik olduğu yer.

تُرْبَاءٌ [is.] 1. Toprak, hâk. 2. Yer, arz. 3. Kesr ile (ترب) dahi denilen bir nev' nebât.

تُرْبَاءٌ [is.] Toprak, hâk.

تُرْبِيٌّ [iz.] Toprak.

تَوْرَابٌ [iz.] ve:

تَيْرَابٌ [iz.] Toprak.

تَرَابٌ [is.] 1. Göğüsün memelerden yukarı kısmı, gerdânlık takılan yeri. 2. Kaburga kemikleri. 3. El ve ayaklarla gözler.

تُرْبُوتٌ [sıf.] Râm ve münkâd ve hor (deve): (جمل تربوت، ناقة تربوت): (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

تُرْبِيَّةٌ [is.] Kızıl buğday.

مَكْسِينٌ ذُو [is.] Fakr ve meskenet: (مكسين ذو متربة).

تُرْتُبٌ [iz.] 1. Sâbit ve sağlam iş. 2. Toprak. 3. Kötü kul, ahlâkı fenâ köle.

تُرْبِدٌ [iz.] Balgam sökmek hâssasını hâ'iz olarak Hind'den celb olunan bir kök.

تُرْبَامَانٌ [iz.] (mu'arreb) bir nev' nebât.

تُرْتَبِيكٌ [iz.] (mu'arreb) taşçı âlâtından bir âlet.

تُرْتَبَةٌ [iz.] Lakırdı anlaşılacak derecede pepelik.

يُتْرَبُ, تُرْتَرَةٌ [ft. d.] 1. Çok sallamak, sarsmak, tahrîk etmek: (ترتروه). - [fl.] 2.

Sallanmak, sarsılmak, oynayıp durmak. 3. Çok söylemek, dırlamak: (ترتر الرجل). 4. (Şâm lügat-i 'âmmiyyesinde) şişmek, kabarmak: (ترتر اللحم).

[fl. td.] Sallanmak, sarsılmak: *يَتَرْتَرُ، تَرْتَرُ* [fl. td.] Sallanmak, sarsılmak:

ألم تعلمي أني إذا الدهر مسني بنائبة زلت ولم أنترت

[زيد الفوراس]

[is.] Bedende veya sözde gevşeklik, rehâvet. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

[iz.] 1. Derin çukur, uçurum. 2. Girdâb, ka'r.

[iz. cem.] 1. Büyük ve ağır işler. 2. Mesâ'ib, felâketler: (أصابته التراتر).

[is. cem.] Güzel ve ra'nâ kızlar. *تَرَاتِيرُ* [is. cem.] Güzel ve ra'nâ kızlar.

[iz.] Şehir zâbitinin serhengi, polis veya belediye çavuşu. 2. Bir cins kuş.

[iz.] Mısır'da hâsıl olur bir cins nebât.

[iz.] *تَرَاتُ* [iz.] ("ورت") mâddesine n.)

[fl 1.] Bir şeyle tesettür ederek saklanmak, gizlenmek: (ترج الرجل).

[fl 4.] Müşkil ve müştebeh bir şeyi anlamaktan 'âciz kalmak: (ترج الرجل).

[az.] Arslanı çok bir yer olup, (أجراً) darb-ı meselde müsta'meldir. (من الماشي بترج)

[icz.] Ağaç kavunu. (Türkçede turunc dediğimiz portakal nev'ine ise Arabîde (نارنج) derler.)

[sif.] 1. Sinirleri kuvvetli: *تَرِيحَةٌ* [sif.] 1. Sinirleri kuvvetli: (ريح تريجة). 2. Şiddetli: (رجل تريج).

[ft. d.] Şifâhen veya tahrîren bir lisândan bir lisâna nakl etmek, terceme veya tercemânlık etmek: (ترجم اللسان، ترجم عنه). - [ch.] (ترجم الكلام), söz çatal ve mübhem olup tefsîr ve tercemeye muhtâc olmak.

[is.] Şifâhen veya tahrîren bir lisândan diğer bir lisâna nakl. 2. Tefsîr, îzâh. 3. Bir adamın târîh-ı ahvâli, terceme-i hâl. - (ترجمة الكتاب), mukaddime, dîbâce.

[iz.] *تَرَاجِمَةٌ* [iz.] Şifâhen veya tahrîren bir lisândan diğer bir lisâna nakl eden adam, tercemân, mütercim. 2. Teblîğ ve îsâl veya ifhâm eden adam:

إن الثمانين وقد بلغتها قد أوجت سمعي إلى ترجمان

Cevherî bu mâddenin (ت) 'sini zâ'ide 'ad ederek "رجم" mâddesinde zikrettiği hâlde, Fîrûzabâdî Cevherî'yi tahtı'e ile, (ت) 'nin asliyye olduğunu iltizâm etmiştir. Ancak Cevherî yalnız olmayıp, e'imme-i lügatten bir haylisi bu kelimeleri (رجم) mâddesinden müştak 'ad etmişlerdir. Vâkı'an Arabî ve Süryanî (رجم) 'den iştikâkı ma'nen dahi

münâsebet alırsa da, lisân-ı İbrânîde dahi (ت) ile bulunur.

تَرَخَ: [fl 4.] Mahzûn ve mükedder olmak: (ترخ به).

تَرَّخَ: [ft.] ve: **تَرَّخَ**, **تَرَّخَ**, **تَرَّخَ**: **تَرَّخَ**:

تَرَّخَ: [ft.] 1. Sıkmak, mahzûn ve mükedder olmak. 2. (lûgat-i 'âmmiyede çiftçi çift sürerken tarlanın kenârında) öküzlerini çevirmek.

تَرَّخَ: [fl.] **تَرَّخَ**, **تَرَّخَ**, **تَرَّخَ**: **تَرَّخَ**, mağmûm ve mahzûn olmak.

تَرَّخَ: [iz.] 1. Gam, hüzn, keder: (ما الدنيا إلا فرح وترح). 2. Aşağı iniş, nüzûl, hubût: (ما زلنا الليلة في ترح). 3. Fakr ve ihticâc: (به ترح).

تَرَّخَ: [sıf.] Mahzûn, mağmûm, mükedder. 2. Kimseyi memnûn etmez, kimseye hayrı dokunmaz, hayırsız: (هو ترح).

تَرَّخَ: [sıfs.] **تَرَّخَ**, **تَرَّخَ**: **تَرَّخَ**, kesen (dişi deve): (ناقة مترح).

تَرَّخَ: [sıf.] Dâ'imâ hüzn ve keder verecek şeyler görüp işiten.

تَرَّخَ: [sıf.] 1. Boyaya doymuş, iyi boyanmış: (توب مترح). 2. Zahmetli, sıkıntılı, şiddetli, zor: (عيش مترح). 3. Aralık aralık kesilen ve az mikdârda olan (sel soyu).

تَرَّخَ: [fl 3.] (haccâm) deriyi az yarıp kan almak: (ترخ الحجام).

تَرَّخَ: [iz.] Derinin az yarılmasıyla hâsıl olan hafîf yara.

تَرَّخُونَ: [iz.] ("طرخون" mâddesinde "طرخ") fikrasına n.)

تَرَّخَ: [fl 1, 2.] 1. (bedende kemik) kesilip birbirinden ayrılmak: (تر عظمه). 2. Kesilmek, kat' olunmak: (تر الشيء). 3. Ayrılıp gitmek, uzaklaşmak: (تر عن بلده). 4. (Yalnız birinci masdarla. Deve kuşu) def'-i tabî'î etmek: (ترت النعام).

تَرَّخَ: [fl 1.] Semirip kemikler et ve yağla örtülmek: (تر الرجل).

تَرَّخَ: [fl 4.] Semiz ve ter ve taze olmak: (تر الغلام).

تَرَّخَ: [ft.] 1. Kesmek, kat' etmek: (أتر يده). 2. Uzağa sürmek, teb'îd ve iclâ etmek: (أتره عن بلده).

تَرَّخَ: [sıf.] 1. Et gibi oynak ve yürük (beygir): (برذون تر). 2. Semiz ve dolgun ve a'zâsı mütenâsib (at): (فرس تر).

تَرَّخَ: [iz.] 1. Asl, 'unsur: (كريم التتر). 2. Çırpı ipi. – (لأقيمك على التتر), ben seni yola getiririm, sana gösteririm.

تَرَّخَ: [sıfs.] Güzel ve nâzik (kız): (ترة جارية).

تَرَى: [sıf.] 1. Kesilmiş (el): (يد ترى). - [is.]
2. Kesik el, (يد مقطوعة).

تَارٌ: [sıf.] 1. Etine dolgun, sıkı tenli. 2.
(zıddiyetle) açlıktan veya diğer sebebden gevşek
endâmlı olan: (رجل تار).

أَثْرُورٌ: [iz.] 1. Şehir zâbitinin serhengi,
zâbita veya belediye çavuşu. 2. Küçük oğlan:
(فيه ضعف عصفور وعقل أثورور).

مُنْبِرٌ: [sıf.] Oynak ve yürük (beygir):
(بردون منتر).

تَرَزٌ: [fl 2, 4.] 1. Kurumak,
yâbis olmak, sertleşmek: (ترز الشيء). 2. Ölmek,
vefât etmek: (ترز الرجل). 3. Acıkmak: (ترز فلان). 4.
(koyun ve keçi kısmı) kırağılı çayır otlamakla
hastalanmak: (ترز الغنم). - [ft.] 5. Yere urmak,
yıkmaq: (ترزه).

تَرَزٌ: [fl 4.] 1. (su) donmak:
(ترز الماء). 2. Bir 'illetten (devenin kuyruğunun)
tüyleri dökülmek: (ترزت أذنان الإبل).

تَرَزٌ: [fl 2.] Sert ve katı olmak:
(ترز الشيء).

أَثْرَازٌ: [ft.] Kurutup
katılaştırmak: (أثرز الشيء).

تَارٌ: [sıf.] 1. Kuru, yâbis. 2. Ölü, meyyit.

أَثْرَازٌ: [iz.] Kırağılı çayır yemekten ağnâma
'âriz olan bir nev' hastalık: (التراز أصاب الغنم).

تَرَسٌ: [ft 1.] Sürmelemek, kapamak:
(ترس الباب، باب متروس).

تَرَسٌ: [fl.] 1. Kalkanla
tevakkî etmek, muhâfaza olunmak, siper almak. -
[ft.] 2. (birine) kalkan vermek, kalkanla teslîh
etmek.

تَرَسٌ: [fl.] ve:

تَرَسٌ: [fl.] Kalkanla
muhâfaza olunmak.

تَرَسٌ: [iz.] 1. Kalkan, siper. 2. Pek kuru ve sert yer ve toprak:

(ترس الشمس) - (واجهت ترساً من الأرض)
güneş kursu.

تَارَسٌ: [iz.] Kalkanla müsellağ adam,
kalkanlı: (لا يستوي الراجل والفارس والأكشف والتارس).

تَارَسٌ: [iz.] 1. Kalkanla müsellağ adam,
kalkanlı. 2. Kalkan yapan san'atçı, kalkancı.

تَارَسَةٌ: [is.] Kalkan yapmak san'atçı,
kalkancılık.

مَتْرَسٌ: [iz.] (Farisi "مترس" yani
korkma terkibinden me'hûz olduğı maznûndur.)
kapı sürgüsü.

مَتَارِسٌ: [iz.] ve:

مَتْرَسَةٌ: [is.] Siper ittihâz olunan
şey.

تَرَسَانَةٌ: [is.] (Dâru's-sinâ'a ta'bîr-i
Arabîsinden galat olarak İtalyancadan me'hûz
lûgat-i 'âmîyye) tersâne.

تَرْسِيَانُ [iz.] Kûfe'nin bir nev' hurması.

تَرْشٌ *يَتْرَشُ، تَرَشٌ* [fl 4.] 1. Hafif mizâclı ve sebâtsiz olmak. 2. Kötü ahlâklı ve hasîs olmak: (ترش الرجل).

تَرْشٌ *تَرَشٌ* [iz.] Hafiflik, hoppalık. 2. Sebâtsizlik, oynaklık. 3. Kötü ahlâk. 4. Hisset, buhl.

تَرْشٌ *تَارَشٌ* [sıf.] 1. Hafif mizâclı, hoppa. 2. Sebâtsiz, oynak. 3. Kötü ahlâklı, bed-hûy. 4. Hasîs, bahîl, nâ-kes.

تَرْشَاءُ [iz.] ("رشاً" mâddesine n.)

تَرْصٌ *يَتْرُصُ، تَرَاصَةٌ* [fl 5.] Kavî ve muhkem olmak.

تَرْصٌ *إِثْرَاصٌ* [ft.] 1. Kavî ve muhkem etmek, sağlamlaştırmak: (أترص الشيء). 2. (terâzûnun) iki keffesini beraber getirmek: (أترص الميزان).

تَرْصٌ *يَتْرُصُ، تَتْرِصٌ* [ft.] (terâzûnun) iki keffesini beraber getirmek: (ترص الميزان).

تَرْصٌ [sıf.] Kavî, muhkem, sağlam.

تَارِصٌ [sıf.] Bünye ve terkîbi kavî (at): (فرس تارص).

تَرْيِصٌ [sıf.] 1. Muhkem, kavî, sağlam.: (شيء تريص). 2. İki keffesi beraber (terâzû): (ميزان تريص).

مُتْرِصٌ [sıf.] İki keffesi beraber (terâzû): (ميزان مترص).

مُتْرِصَاتٌ [is. cem.] Yukarıya dikilmiş mızrâklar.

تَرْعٌ *يَتْرَعُ، تَرَعٌ* [ft 3.] (birini) tuttuğu yoldan veya işten çevirmek, vazgeçirmek: (وجهه ترعه عن).

تَرْعٌ *يَتْرَعُ، تَرَعٌ* [fl 4.] 1. Şer ve fenâlığa müâra'at etmek: (ترع فلان). 2. Dolmak, imtilâ etmek: (ترع الإناء). 3. Ferah ve neşâttan düşünmeksizin büyük işlere kalkışmak.

أَتْرَعٌ *يُتْرَعُ، إِتْرَاعٌ* [ft.] Doldurmak: (أترع الإناء).

تَرْعٌ *يُتْرَعُ، تَتْرِيعٌ* [ft.] (kapıyı) kapamak: (ترع الباب).

تَتْرَعٌ *يَتَتْرَعُ، تَتْرَعٌ* [fl.] Şer ve fenâlığa müâra'at etmek: (تترع به إلى الشر).

أَتْرَعٌ *يُتْرَعُ، إِتْرَاعٌ* [fl. ifti'âl] Dolmak: (أترع الإناء).

حَوْضٌ تَرْعٌ، كَوْزٌ: [sıf.] Dolu, mümteli': (حوض ترع، كوز ترع).

تَرْعٌ [sıf.] 1. Dolu: (إناء ترع). 2. Kemâl-i ferah ve neşâtından bilâ-te'emmül büyük işlere kalkışan. 3. Çabuk gazab ve hiddet eden. 4. Sefîh. 5. Taze, yeşil: (عشب ترع), taze ot.

تَرْعَةٌ [sıfs.] Açık meşrepli (kadın): (امرأة ترعة).

تَرْعَةٌ *تَرْعٌ* [is.] 1. Kapı, bâb: "إن منبري هذا على ترعة من الجنة". 2. Mürtefi' mahalde kâ'in bağçe ve çayır. 3. Basamak, merdüven. 4.

Pâye, derece: (رفيع التربة). 5. Nehirden iskâ için su salacak gedik, su savağı. 6. Nehirden cedvel ayrıldığı mahal. 7. Havz başında sı içenlerin durduğu mahal. 8. İki nehr veya deniz arasında hafr olunmuş cedvel, kanal.

تَرْبِعُ [sıf.] Kemâl-i ferah ve neşâttan bilâ-te'emmül atılıp büyük işlere teşebbüs eden.

تَرَاغُ [sıf.] 1. Dereyi dolduran (sel): (سيل تراغ). - [iz.] 2. Kapıcı: (حجيني التراغ).

أَتْرَعُ [sıf.] Dereyi dolduran (sel): (سيل أترع).

مُتْرَعَةٌ [is.] 1. Dolgunluk. 2. İç genişliği, ifrât-ı sabr ve tahammül. - (رجل ذو مترعة), pek sabırlı ve aslâ kızmaz adam.

تَرْفٌ [fl 4.] 1. Ni'metle tene'um etmek, refâhla yaşamak: (ترف الرجل). 2. Sulanmak: (ترف النبات).

أَتْرَفُ [ft.] 1. Ni'met ve refâha nâ'il etmek, refâhla yaşatmak: (أترفه). 2. (ni'met ve refâhın ifrâtı) azdırmak, tuğyâna düşürmek: (أترفه النعمة). - [fl.] 3. Bagy ve delâlette sebât ve isrâr etmek: (أترف فلان).

يُتْرَفُ [ft.] (ni'met ve refâhın ifrâtı) azdırmak, bagy ve tuğyâna düşürmek: (ترفته النعمة).

يَتْرَفُ [fl.] Ni'met ve refâha nâ'il olmak, tene'um ve tereffuh etmek: (تترف الرجل).

يَسْتَتْرَفُ [fl.] Kesret-i ni'met sebebiyle azmak: (استترف فلان).

تَرَفٌ [iz.] Ni'met, refâh, ni'met ve refâhla yaşayış.

تَرْيْفٌ [sıf.] Refâh hâl ile ve nâz ve na'imle yaşayan, mütena'im.

تُرْفَةٌ [is.] 1. Ni'met, refâh-ı hâl: (هو في ترفه). 2. Güzel ve lezîz yemek: (أطعمنا ترفه). 3. Zarîf ve ahabâba hediyeye olunmağa şâyân şey: (أعطاه ترفه). 4. Üst dudağın ortasındaki sarkık yumrucak. 5. Bir nev' mişraba.

أَتْرَفُ [sıf.] Üst dudağın ortasındaki sarkık yumrucağı ziyâdece sarkık olan: (أترف رجل).

مُتْرَفٌ [sıf.] 1. Refâh-ı hâl ile geçinen, mütena'im. 2. Kimseden pervâ ve ihtirâz etmeksizin her istediğini icrâ eden: (رجل مترف). 3. Ni'metiyle mest ve mağrûr olan. 4. Cebbâr, müstevlî, zorba. 5. (yalnız birincisi) nâzik bedenli: (صبي مترف).

تُرْفَاسٌ [iz.] (Frenkçeden Truffe) yer mantarı.

تُرَاقٌ [iz.] İstiridye.

يُتْرَقِي [ft. d.] (birinin) köprücük kemiğine urmak veya köprücük kemiğini kırmak ve paralamak: (ترقيته).

تُرَاقِيٌّ [is.] *تُرَاقِيٌّ (التُرَاقِي), *تُرَاقِيٌّ: *تُرَاقِيٌّ Köprücük kemiği.

ترك (ترك) [ft 1.] 1. Bırakmak: *يَتْرُكُ، تَرَكْتُ، تَرَكْتُ* (الشئ). 2. (bir şeyden) el çekmek, vazgeçmek: (تركه). 3. Bir hâl ve keyfiyette bırakmak veya bulundurmak: "وتركهم في ظلمات لا يبصرون". 4. İbkâ etmek, bâkî ettirmek: "وتركنا عليه في الآخرين" yani (أبقينا ذكراً حسناً). (Müte'addî ilâ-mef'ûleyn olduğunda sayrûret ma'nâsını tazammun edip ef'âl-i kulûbdan 'ad olunur.)

[fl 4.] Kimsenin taleb etmediği bir kadınla tezevvüc etmek: (ترك الرجل).

[fş.] 1. Birini bırakmak, birbirine dokunmamak: (يتاركان). 2. Uruşmağa karâr vermek, mütâreke etmek: (تارك). 3. Uyuşmak: (تاركة بالبيع). 4. Bırakmak, terk etmek: (تارك ولا دارك لا بارك الله فيه ولا) - (تاركة). itbâ'âtandır.

[fş.] Bi'l-ittifâk bırakmak, bırakmağa karâr vermek: (تتاركو الأمر) (بينهم).

[ft. ifti'âl] Bırakmak, terk etmek: (اتركه). *يَتْرُكُ، إِيْرَاكُ* (اتركه).

[is.] 1. Pilici çıkmış yumurta kabuğu yahut yalnız deve kuşu yumurtası. 2. Zırh başlığı, miğfer. 3. Orta boylu kadın: (تزوج تركه).

[is.] Ölen adamın bıraktığı şeyler, metrûkât, terike, mîrâs. (Fet'âtle isti'mâli galattır.)

[if.] Bırak, vazgeç: تَرَكَ

تراكها من إبل تراكها أما ترى الموت لدى أوراكها

[iz.] 1. Taneleri yenmiş salkım. 2. Meyveleri silkilmiş hurma dalı.

[sıfs.] 1. Kimse tarafından tezevvücüne rağbet olunmayıp kalmış (kadın): (امرأة تريكة). 2. İhmâl olup otlanmamış çayır: (روضة تريكة).

[is.] 1. Selin bıraktığı su. 2. İçinden piliç çıkmış yumurta kabuğu ve yahut bu hâlde yalnız deve kuşu yumurtası. 3. Zırh başlığı, miğfer, tuğulga: (اقتحم). 4. Hurması silkilmiş salkım. (في المعركة وعلى رأسه تريكة).

[sıf.] 1. Bırakılmış. 2. Mevsûk olmayan (hadîs). مَتْرُوكٌ

[is. cem.] Terike, mîrâs, metrûkât. مَتْرُوكَاتٌ

[icz.] Türk. *أَتْرَاكُ cem: تُرْكِي* fr: تُرْكُ

[icz.] Türkmen, Etrâkın bir cîli. *تُرْكَمَانِي* fr: تُرْكَمَانُ

[iz.] (Türkçeden me'hûz lûgat-i 'âmmiyye) terlik. تَرْلُكٌ

[iz.] Hayvânâtın mak'adında vukû' bulan veca'. تَرَمٌ

[iz.] 1. Sağrı. 2. (lûgat-i 'âmmiyyede) geri taraf. 3. Va'd, mev'id. *أَتْرَامٌ* cem: تُرْمٌ

تَرِيمٌ: [sıf.] 1. Mütevâzı' u'n-li'l-lâh. 2. Ma'âyib ve nekâyısla mevsûf. 3. Kirli, mülevves.

لا تَرَمَا: 'Ale'l-husûs, lâ-siyyemâ.

تَرَمَزٌ: [iz.] *تَرَامِزٌ* Kuvveti kemâle ermiş erkek deve yahut pek ihtiyârlıktan 'alef yerken başı titreyen deve.

تَرَمَسٌ: [fl. d.] *تَرَمَسَةٌ* 1. Harbdan veya diğer bir şeyden kaçıp saklanmak: (ترمس فلان). 2. (hayvânın) avurdu şişip acı bakla şeklinde sivilceler çıkmak: (ترمست الدابة).

تَرْمُسٌ: [iz.] Acı bakla, mısır baklası.

تَرْمُسَةٌ: [is.] Serdâb.

تَرَامِسٌ: *fr: [iz. cem.] Gümüş düğmeler.

تَرَنٌ: [iz.] Kir, levs, pislik. (رنن mürâdifi.)

تُرْنَى: [is.] Rospu, fâhişe. – (ابن ترنى), rospu oğlu. ("رنى" aslından olmak ihtimâli ağılebirdir.)

تُرْنَجٌ: *تُرْنَجَةٌ* ("ترج" mâddesine n.)

تَرْنَجِبِينٌ: [iz.] (Farisiden me'hûz) Horâsân cihetinde bazı küçük ağaçlarda hâsıl olan bir nev' kudret helvâsı.

تَرْنُوكٌ: *سرنوك Avâm derler.)

تَرَّةٌ: [fl 4.] *تَرَّةٌ* Türehâtle uğraşmak.

تَرَّهَةٌ: [iz. s.] *تَرَّهَةٌ* cem: تَرَّهَةٌ *تَرَّهَةٌ*

1. Bâtil, saçma, herze, 'abes: (جاء بالترهه). 2.

Câddeden ayrılan ince yol, çığır: (أخذ الترهه). 3. Âfet, dâhiye. 4. Rüzgâr, rîh. 5. Bulut, sahâb. 6. Düz ova. 7. Otsuz ve susuz kır. (Ma'nâ-ı aslîsi bu olduğu maznûndur.) – (ترهات البسابس), çöllerin dar yolları yani mâ-lâ-yani: (أخذ في ترهات البسابس), saçmalamağa başladı.

تَرَى: [fl 2.] *تَرَى* Bir işi birden tutmayıp tadrîcen ve te'ennî ile hareket etmek: (ترى فيه).

تَرَى: [fl.] *تَرَى* Aralıkla iş görmek: (أترى الرجل).

تَرَى: ("تتر" mâddesine n.)

تَرِيْقٌ: [iz.] *تَرِيْقٌ* (Yunaniden me'hûz) 1. Pâdzehr gibi müsta'mel bir nev' ma'cûn. 2. Afyon. – (الترياق التركي), bir nev' zift.

تَرِيْقِيٌّ: [sıf.] Afyon yutan, afyoncu, tiryâkî.

تَسَعٌ: [ft 3, 2.] *تَسَعٌ* 1. (birinin mâlının) dokuzda birini almak: (تسعم). 2. Kendi iltihâkıyla 'adedlerini dokuza iblâğ etmek: (تسعم). 3. Dokuzuncuları olmak: (تسعم).

تَسَعٌ: [fl.] *تَسَعٌ* 1. Dokuz olmak, dokuza bâliğ olmak: (أتسع القوم). 2. (kavmin) develeri dokuzuncu gün suya gelmek: (أتسع القوم).

تَسَعَةٌ: [ia.] *تَسَعَةٌ* cem: تَسَعَةٌ *تَسَعَةٌ* Dokuz. Üçten dokuza kadar olan esmâ-ı a'dâdın kâ'idesi üzere müzekkeri (ة) ile ve mü'ennesi onsuzdur: (تسع نسوة), dokuz kadın; (تسعة رجال), dokuz erkek.

– (تسع عشرة امرأة), on dokuz erkek; (تسعة عشر رجلاً), on dokuz kadın.

تَسَعُ: [iz.] Su kıtlığında devenin dokuz günde bir suya götürülmesi.

أخذ) *أَتَسَاءُ* [iz.] Dokuzda bir: (تَسَعُ: تسعة).

تَسَعُ: [iz. cem.] Şehr-i Arabînin yedinci ve sekizinci ve dokuzuncu geceleri. (Birinci ve ikinci ve üçüncüsüne (غرر), dördüncü ve beşinci ve altıncısına da (نقل) derler.)

(تسعة تاسع) [sıf.] Dokuzuncu. *تاسِعَةً*: s: تاسع, dokuzun dokuzuncusu; (تاسع ثمانية) yahut (تاسع), sekizden sonraki dokuzuncu. – (عشر تاسع), (التاسع والعشرون) – (تاسعة عشرة): s: (التاسعة والعشرون), yigirmi dokuzuncu, ilh...

تاسوعاء: [is.] Muharrem'in dokuzuncu günü, Âşrâdan evvelki gün. (Lafz-ı müvelledir.)

تَسَاعٍ: [ia.] Dokuz: (جاء القوم تساع). (Mu'rab olarak gayr-i munsariftir.)

تَسَاعِيٌّ: [sıf.] Dokuzluk.

تَسِيعٌ: [iz.] Dokuzda bir. (تسع gibi).

تَسْعُونَ: [ia.] Doksan. (Cem'-i müzekker-i sâlim gibi tasrîf olunup müzekkeriyle mü'ennesi birdir.) – (التسعون), doksancı; (الحادي والتسعون), doksan birinci, ilh...

تَسَاعٍ: [ia.] Dokuzar: (جاء القوم متسع). (تَسَاعٍ: متسع gibi gayr-i munsariftir.)

مُنَسَّعٌ: [iz.] (hendesede) altı adlâ'-ı mütesâviyesi olan sath.

تَسُو: [ft. mufâ'ale] 1. Îzâ ve cefâ etmek: (تاساه). 2. İstihfâf etmek, nazar-ı hakâretle bakmak: (تاسا فلاناً).

تَشِجٌ: [fl 4.] 1. Darılmak, gazab ve hiddet etmek. 2. Gayret ve hamiyet göstermek. 3. Tama' etmek. 4. Korkmak. (Aslı (وشح) ve daha doğrusu (أشح)'dir.)

تَشِجٌ, إِنْشَاحٌ *تَشِجٌ*: [ft.] Mermiyyâtle urmak: (أتشحه به).

تَشِجَةٌ: [is.] 1. Gazab, hiddet. 2. Gayret, hamiyet. 3. Tama', hırs. 4. Korkaklık, cebânet. 5. Kötü ahlâk ve cibilliyet, hubs-i nefis.

تَشِجَةٌ: [is.] Az mikdârda süt.

أَنْشَحُ: [sıf.] 1. Hiddetli, gazab-nâk. 2. Gayretli, hamiyetli. 3. Tama'kâr, harîs. 4. Korkak, cebîn. 5. Kötü cibilliyetli, habîs. (Daha fasîhı (أشحان) ve mü'ennesi (أشحي)'dir. "أشح" mâddesine n.)

تَشْرِينٌ *تَشْرِينٌ*: [iz.] Takvîm-i Süryanîde iki şehr-i şemsînin ismi olup, birincisine (تشرين الأول) ve ikincisine (تشرين الثاني) derler. - [cem.] (التشارين) (lûgat-i 'âmmiyede), son bahâr, hazân, göz; son bahârda hayvânâta yedirilen dut yaprakları.

تَصْمَةٌ *تَصْمَةٌ*: [is.] (Türkçeden me'hûz lûgat-i 'âmmiyye) ustura bileyecek tasma, bundan

(دحرج) bâbından fi'l yapısı (تصمم) derler ki usturayı tasmada bilemek demektir.

تَطَأُ [fl 1.] Karanlık olmak: (تطا الليل). (Sâhib-i Kâmûs zulmeti (ظلم) ma'nâsına alıp hatâ etmiştir.)

تُعْ Tevâzu'-ı emir makâmında mükerrer olarak kullanılır savt veya (تاع) (Aslı توع) fi'linin sîga-ı emridir. ((توع) "تاع" mâddesine n.)

تَعِبَ [fl 4.] 1. Yorulmak: (تعب الرجل). 2. Zahmet ve meşakkat çekmek: (تعب فلان).

أَتَعَبَ [ft.] 1. Yormak, yorgunluk vermek: (اتعبه العمل). 2. (kırılıp iyileşmiş kemiği) yeniden kırmak: (اتعب العظم). 3. Doldurmak: (أتعب الإناء). - [fl.] 4. (birinin) hayvânı veya hayvânâtı yorulmak: (أتعب القوم).

مُتَعَبٌ [sıf.] Yorgun. (Lügat-i 'âmmiyede kullanılan (متعوب) kelimesi galattır.)

مَتَاعِبٌ [iz. s.] 1. Yorulacak yer, yorgunluk veren iş. 2. Yorgunluk, zahmet. - [cem.] 3. (متاعب), sütle dolu tulular.

يَتَعَبُ [ft. d.] 1. Şiddetle sarsmak, tutup sallamak: (تعتبه). 2. İcbâr etmek, zorlamak. - [fl.] 3. (birinin) dili dolaşmak, doğru söyleyememek: (تعتع في الكلام). 4. (hayvân) kumluğun içine saplanıp kalmak: (تعتعت الدابة).

يَتَعَبُ [fl. td.] (birinin) dili dolaşmak, iyi söyleyememek: (تتكلما مما تتعتع).

تَعَنَّ [sıf.] Tekellümde ekseriyyâ dili (ف) harfine çalan: (هو تعنع). (Mürâdifi: "فأفأ").

تَعَانِعُ [iz. cem.] 'Avâm lisânına düşmüş yanlış ve esâssız sözler, erâcîf: (وقعوا في تعانع).

يَتَعَرُّ [fl 3.] Haykırmak, bağırmak: (تعر). (الحرب).

يَتَعَرُّ [fl 4.] (cenk) kızışmak: (تعر الحرب).

تَعَارٌ [sıf.] 1. Çok ve dâ'imâ haykırıp bağıran: (رجل تعار). 2. Kanı durmayan (yara): (جرح تعار). (Bu ikinci ma'nâ ile "نعار" ve "تعار" dahi denilir.)

تَعَسَ [fl 3, 4.] 1. Ayak kayıp yüzüstüne yıkılmak: (تعس الرجل). 2. Mahv ve helâk olmak, batmak: (تعس فلان). 3. Rütbeden sâkıt olmak, düşmek: (تعس من منزله). 4. Uzaklaşmak, uzağa gitmek: (تعس الرجل). - [ft.] 5. Mahv ve helâk etmek, batırmak: (تعسه الله). (Bu fi'lin ekseriyyâ gâ'ib sîgaları dördüncü ve muhâtab sîgaları üçüncü bâbdan gelir.)

يَتَعَسُ [ft.] Mahv ve helâk etmek, batırmak: (أتعسه الله).

تَعَسٌ [iz.] 1. Mahv, helâk. 2. Şer, fesâd: (تعاساً له). - (هو أهل التعس)

تَاعِسٌ [sıf.] 1. Mahv ve helâk olan. 2. Düşkün.

تَاعَسَةٌ [is.] Sû-ı hâl, düşkünlük, idbâr.

(منحسة) ve (منحوس) *مَنْعَسَةٌ*: مَنَعُوسٌ kelimelerine itbâ olunur: (هذا); (هو منحوس متعوس). (الأمر منحسة متعسة).

[fl 4.] Çok yürümekten baldırın sınırları ağrımak: (تعص الرجل).

[iz.] Çok yürümekten baldırın sınırlarının ağrması. (Ağrılamakla beraber çekilip bozulursa (معص) derler.)

[is.] Beyazlıktan parlar bir nev' böcek. (تعضوصة بصرصة) Beyazlıktan parlar bir nev' böcek. (تعضوصة بصرصة)

(عض "Şedde ile "عض" mâddesine n.)

[fl 1.] 1. Gevşemek, gevşek ve sülpük olmak. 2. İlâcla kay etmek: (تع الرجل).

[fl 4.] (boğaz) yanmak, gicişmek: (تعل حلقه).

[iz.] Boğazda his olunan acılık ve yanıklık, boğaz gicişmesi.

[fl 3.] 1. Geçmek, ileri gitmek, önden yürümek: (تعى الرجل). 2. Taş atmak.

[iz.] 1. Taş atan adam, taşla cenk eden. 2. Ağız denilen ilk sütün sulucusu.

Gel ma'nâsıyla (تعالي) ve (تعالي) *s: تعى* yerine kullanılır lügat-i 'âmîyyedir.

Gevrek gevrek gülmeği tasvîr eder savt olup mükerrer kullanılır: (أقبلوا تع تغ), gevrek gevrek gülererek geldiler.

[fl 4.] 1. Mahv ve helâk olmak. 2. 'Ayb ve nakîsası olmak.

[ft.] 'Ayblamak, ta'yîb etmek.

[iz.] 1. Çirkin ve kabîh şey. 2. Şübhe, sû-ı zan, rey.

[iz.] 1. Helâk, fesâd. 2. Kir, pas. 3. Kıtlık, kaht. 4. Açlık, cû'. 5. 'Ayb, nakîsa.

[is.] 1. 'Ayb, nakîsa. 2. Fesâd. 3. Şübhe, rey.

[sıf.] Hâlik, fâsid.

[sıf.] 'Ayblanmış, 'ayb ve nakîsası olan.

[ft. d.] Lüknet-i lisândan dolayı (sözü) anlaşılmayacak sûrette söylemek: (تعنت الكلام).

[is.] 1. Lisân-ı lüknetinden dolayı anlaşılmayacak sûrette söyleyiş, tutkunluk: (في لسانه تعنتة). 2. Kadının taktığı bilezik ve gerdânlık gibi süslerin birbirine dokunarak çıkardıkları ses. 3. Gevrek gevrek gülüş.

[sıf.] Lisânında lüknet olduğundan veya dişleri olmadığından sözü anlaşılmayan: (رجل متعنت).

تغرت) : [fl 3, 4.] Kaynamak: (تغرت) *تَغَرُ، يُتَغَرُ، تَغْرَانُ ve تَغَرٌ (القدر). (تغرت "نغر"). (القدر). (تغرت "نغر") dahi lügat olup, lügaviyyûnun bazıları bunun aslı Nûn ile eydiğini ve Tâ ile "تغر" tashîf olduğunu iltizâm etmişlerdir.)

[fl 3.] 1. Damardan kan fişkırıp boşanmak: (تغر العرق). 2. Tulumun deliğinden su fişkırıp boşanmak: (تغرت القربة).

[fl 3.] 1. (bulut) çeşme gibi yağmur yağdırıp boşanmak: (تغرت السحابة). 2. (köpek) işemek: (تغر الكلب).

[sıf.] Kanı kesilmeyen (yara): (جرح تغار). (تغار) (تغار ve تغار gibi).

[sıfs.] Yürürken ağzı köpüren ve sağa sola sapmayıp doğru giden (dişi deve): (ناقة تغارة). (تغارة).

[iz.] Büyük tas ve kâse. *تغائرُ: cem: *تغائرُ.

[iz.] Havâda ince bulut veya bulut parçası. *تغس:

[ft.] Hazımsızlığa uğratmak: *أثغَمَ، يُثغَمُ، إثغامٌ: تغم: (أثغمه الطعام). (تغم gibi).

[sıf.] Hazımsızlığı mûcib, ağır: (طعام متغمة).

[fl 3.] (kız) gülmeği zabt etmeğe çalışıp da zabt edemeyerek tık tık gülmek: (تغت الجارية).

[is.] Yüksek sesle ve şiddetli gülüş, kahkaha. *تغى: (التغى).

[fl 4.] Hiddet ve gazab etmek: (تغى الرجل). *تَغَى، تَغَاً: تغى.

[is.] Vakt, zamân, hengâm: *تَغِيَّةٌ، تَغِيَّةٌ: تغية. (على تغية ذلك) - (تغية الشيء).

[iz.] (دقتر) yerine lügattir. *تَغْتَر:

[sıf.] Kadınların dedikodularını cem' ve nakl eden. - [cem.] *تَغَاتِفُ، تَغَاتِفُونَ: تغاتيف. (تغاتيف), mukatta'âta şebîh şî'r veya söz.

[sıf.] Kadınların dedikodularını cem' ve rivâyet eden. *مُتَغَاتِف:

[fl 4.] Menâsik-i hacdan olarak ihrâma girerken tırnak ve bıyıkları kesmek ve baş ve koltuk altını tıraş etmek. *يَتَغْتُ، تَغْتُ: تغت.

[iz.] 1. Saçın taranmayıp yağlanmaktan keçelenmesi. 2. Kir, pas. 3. Saç ve tırnağın kat'ıyla kirin bedenden izâlesi, "ليقضوا ثم" "تغتهم". *تَغْتُ:

[sıf.] Taranmaktan ve bağ sürmemekten saç keçelenmiş (adam): (رجل تغت).

Bu mâadde Kur'ân-ı Kerîmden me'hûz olup câhiliyyette ve eş'âr-ı Arabda isti'mâli sebketmemiştir.

*تَغِيحَةٌ: musaggarı: *تَغَايِحُ: cem: *تَغَايِحَةُ: fir: *تَغَايِحُ: [ic.] 1. Elma, sîb. 2. (mec.) yanak: (ضربته على). (تغايحه). 3. Kalça kemiğinin başı, elmacık. - (تغايح). (التغايح الأرمني), kaysı. - (التغايح الفارسي), şeftali. - (التغايح الماهي), ağaç kavunu. - (تغايح الحين), beyne'l-'avâm 'abdü's-selâm denilen

yebrûhu's-sanem nebâtının meyvesi. – (تفاح الفرج)، kadınlar ve dişi deveye 'ârız olan bir nev' fitık, 'fel, debelik, aslık.

مَتَفَحَةٌ [is.] Elma ağaçlarından kuruluk, elmalık.

أَنْفَرٌ *أَنْفَرٌ، يُنْفَرُ، أَنْفَارٌ *نَفَرٌ [fl.] 1. (birinin) burun kılları üst dudağın üzerindeki yive kadar sarkmak: (أنفر الرجل). 2. (muğaylân ağacının) ilk çiçekleri açılmak: (أنفر الطلح).

نُفْرَةٌ *نُفْرَةٌ، نُفْرَةٌ، نُفْرَةٌ *نُفْرَةٌ [is.] Üst dudağın üzerindeki yiv.

نُفْرَانٌ *نُفْرَانٌ، نُفْرَانٌ *نُفْرَانٌ [sıf.] Kirli, mülevves, mundâr.

نُفْرَةٌ [is.] 1. Yaban kerevizi. 2. Yeni bitip henüz otlanmayacak derecede kısa ot. 3. Ağaç gölgesi altında biten ot.

مُنْفَرَةٌ *مُنْفَرَةٌ، مُنْفَرَةٌ *مُنْفَرَةٌ [sıf.] Otu pek küçük iken otlanmış (yer, mer'â): (أرض منفرة).

تُنْفَرُوقٌ *تُنْفَرُوقٌ [iz.] Hurma tanesinin sapına bitişik olduğu taraftaki küçük pul.

نُفْسِيَا *نُفْسِيَا [iz.] Sedef otu, damğı.

نُفْتٌ *نُفْتٌ، نُفْتَةٌ *نُفْتَةٌ [iz.] 1. Tırnak kiri. 2. Pek az ve hakîr şey. – (نفتاً لك، نفتاً له!) tahkîr ve istikrâh ta'bîri olup, bazen (أف) kelimesine itbâ' olunur: (أفأ لك) (وتفتاً)، of sen de!

نُفْتٌ *نُفْتٌ، نُفْتٌ *نُفْتٌ [ft.] Birine (نفتاً لك) (yani of sen de) diyerek tahkîr ve red etmek.

نُفَّةٌ [is.] 1. Karakulak denilen sıçan gibi bir küçük hayvân. 2. (mec.) hakîr ve değersiz karı. – (استغنت النفة عن الرفة)، karakulak samandan müstağnî oldu. Bir şeye nâ'il olduktan sonra izhâr-ı istiğnâ eden le'ûm hakkında darb olunur meseldir. (Fâ'nın tahfifiyle dahi zebân-zeddir.)

نُفَّانٌ *نُفَّانٌ [iz.] Vakt-i münâsib: (جاء على) (تفانة), tam vaktinde geldi.

نُفْفَةٌ [is.] Derilere müstevlî olan bir küçük kurt.

نُفْلٌ *نُفْلٌ، نُفْلٌ، نُفْلٌ *نُفْلٌ [fl 1, 2.] Tükürmek, üfürükçülerin tükürmesi gibi az ve hemân kuru olarak tükürmek: (نفل المرجل).

نُفْلٌ *نُفْلٌ، نُفْلٌ *نُفْلٌ [fl 4.] Bedeni fenâ kokmak: (نفل الرجل).

نُفْلٌ *نُفْلٌ، نُفْلٌ *نُفْلٌ [ft.] Fenâ kokutmak, râyahasını bozmak, fenâ koku peydâ ettirmek: (أنفلت الشمس رايحته).

نُفْلٌ *نُفْلٌ، نُفْلٌ *نُفْلٌ [iz.] 1. Tükürük. 2. Köpük.

نُفْلَةٌ *نُفْلَةٌ [sıf.] Bedeni fenâ kokan.

نُفْلٌ *نُفْلٌ، نُفْلٌ *نُفْلٌ [iz.] Tilki yahut tilki yavrusu. Dışısı merâm oldukça âhirine (ة) 'ilâve olunur.

نُفْلٌ [sıfs.] Bedeni fenâ kokan (karı): (امرأة منفل).

تُقْلِينُ: [iz.] (İbraniceden) yahûdîlerin vesâyâ-ı 'aşrayı yazıp alınlarına veya kollarına bağladıkları deriden nüsha.

تَفَنُّ: [iz.] Kir, vesah: (في ثوبه تفن).

تَفَهُ: [fl 4.] 1. Pek az ve nâ-çîz olmak: (تفه الشيء). 2. Ahmak ve sebük-mağz olmak: (تفه فلان). 3. Arık ve zebûn olmak: (الرجل).

تَفَهُ: [fl 1.] Arık ve zebûn olmak: "القرآن لا يتفه ولا يتشان".

تَفَهُ: [fl 4.] Lezzetsiz olmak, bir gûne lezzeti olmamak: (تفه الطعام).

تَفَهُ: [sıf.] Lezzetsiz, bir gûne lezzeti olmayan: (أطعمه تفه), (خبر تفه).

تَفَاهَةٌ: [is.] Tatsızlık, lezzetsizlik.

تَفَاهَةٌ: [sıf.] Ehemiyetsiz, nâ-çîz.

مُتَفَهَةٌ: [sıf.] Râm ve yavaş olan (dişi deve): (ناقة متفه).

تَفْتَقُ: [fl. d.] 1. Sür'atle yürümek, koşmak: (تفتق الرجل). 2. (göz) çukura batmak: (تفتقت عينه). 3. Yıkılıp düşmek, yuvarlanmak: (من الجبل).

تَفْتَقَةٌ: [is.] Hareket: (سريعة). (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

تَفَاتُقُ: [sıf.] Sür'atli, serîf.

تَفْدَةٌ: [is.] 1. Kereviz. 2. Karaman kimyonu, kerevyâ.

تَفْرَةٌ: [iz.] Tencere havâyici ve bahârâtı.

تَفْرَةٌ: [is.] Karaman kimyonu, kerevyâ.

تَفْرَدٌ: [iz.] 1. Karaman kimyonu, kerevyâ.

2. Her nev' büzûr.

تَقَشِيرُ: [iz. cem.] (Afrîkya lüğatinde) çorab.

تَقَعُ: [fl 4.] Acıkmak: (تقع الرجل).

تَقَعُ: [iz.] Açlık, cû': (أخذته التقع).

تَقَعُ: [sıf.] Şiddetli (açlık): (جوع تقع).

تَقْلِقُ: [iz.] Bir nev' su kuşu.

تَقْنُ: [iz.] 1. Tabî'at, tînet, siriş: (الفصاحة من تقنه), fesâhat onda tabî'î ve hulkîdir. 2. Kuyunun dibinde kalan kara ve müte'affin çamur. 3. Arıkların ve su cedvellerinin dibine çöken çamur. - [sıf.] 4. Hâzık, üstâd: (هو تقن). - (أرمى من ابن تقن), tîr-endâzlıkta darb-ı mesel hükmüne geçmiş bir adamın künyesidir: (أرمى من ابن تقن).

تَقْنُ: [ft.] Muhkem etmek, sağlamaştırmak: (أتقن الأمر).

تَقْنُ: [ft.] (arâziyi) ıslâh için çamurlu su ile suvarmak: (تقنوا أرضهم).

تَقَانَةٌ: [is.] Sağlamlık, muhkemiyyet.

مُتَقْنٌ: [sıf.] Sağlam, muhkem.

تَقَى: [sıf.] "وقى" mâddesine n.)

تَكَأُ: [sıf.] "وكأ" mâddesine n.)

تَكَتَكَ: [ft. d.] Çiğneyip ezmek, paralamak: (تكتك الشيء).

تَكَتَكَ: [is.] Sâ'at-ı rakkâsenin takırtısı. (Masdariyyet ma'nâsı için re's-i mâddeye n.)

تَكَرَّرَ: [iz.] Sind'den çıkan başıbozuk 'askeri sergerdesi.

تَكَشَّ: [iz.] Yaşlı çakır kuş. – (mec.) ihtiyârlığında 'ilm öğrenmeğe çalışan adam.

تَكَ: [ft 1.] 1. Çiğneyip paralamak, ezmek: (تك الشيء). 2. Kesmek, kat' etmek: (تكة). 3. (nebîz ve şarâb) serhoş etmek, başa urmak: (تك). 4. (sâ'at) tik tik etmek. - [fl.] (النبیذ فلاناً).

تَكَ: [fl 2.] 'Akılsız ve ahmak olmak: (تك الرجل).

تَكَتَكَ: [ft.] Don ve şalvara uçkur geçirmek: (استتكت التكة).

تَكَتَكَ: [is.] Uçkur, şalvar-bend: (حل تكته). ('Avâm Dâl ile "دكة" der.)

تَكَتَكَ: [sıf.] 1. Zebûn, za'îf, arık. 2. Hâlik, ölecek hâlde. 3. Ahmak, budala: (رجل تاك); (أحمق تاك). İtbâ'la (أحمق فاك تاك) dahi denilir.

تَكَتَكَ: [iz.] Uçkur geçirecek değnekçik. ('Avâm Dâl ile "مدك" der.)

تَكَتَكَ: [fl 4.] İfti'âl bâbından (اتكل) yerine lügattir. ("وكل" mâddesine n.)

تَكَتَكَ: [is.] (Türkçeden me'hûz) tekne.

تَلَّابٌ: [fl. kş.] 1. Doğrulamak, doğru olmak: (اتلاب الطريق). 2. Doğru gitmek, yolunda olmak: (اتلاب الأمر). 3. Mîl gibi dikilip durmak: (اتلاب الشيء). 4. (eşek) başını ve göğsünü kaldırıp dikmek: (اتلاب الحمار).

تَلَّابِيَّةٌ: [is.] Bir işin yolunda olması.

تَلَّبَ: [iz.] Ziyân, hasâr, hırmân. ("تب" lafzının mürâdifî olup ona itbâ' olunur: (تباً وتلباً)).

تَلَّابِيَّةٌ: [i.] Yaban keçisi, dağ keçisi.

تَوَالِبٌ: [icz.] Eşek sıpası, cahş.

تَلَّتَلَّ: [fl. d.] 1. Sarsılmak, oynamak: (تلتل الشيء). 2. Sür'atle gitmek: (تلتل الرجل). - [ft.] 3. Sarsmak, oynatmak, tahrîk etmek: (تلتل الشيء). 4. (hayvânları) 'unf ve şiddetle sürmek: (تلتل الدابة).

تَلَّتَلَّ: [is.] 1. Katılık, sertlik, şiddet: (لقي منه تلتلة). 2. Hurma kabcıklarından yapılmış maşraba. 3. Behrâ kabîlesinin harf-i muzâta'atı meksûr okumalar. 4. Ma'nâsız ve uzun söz. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

تَلَّتَلَّ: [sıf.] Tıknâzca ve sıkı tenli: (رجل تلتل).

تَلَّتَلَّ: [is. cem.] Şedâ'id, müşkilât. (Müfredi mesmû' değildir.)

تلت: *تَلَيْثٌ* [iz.] Çorak yerde biten hurma ağacı.

تَلَجُّ: [iz.] Tavşancıl kuşunun yavrusu. (Aslı "ولج"dir.)

أَتَلَجُّ: *يُتَلَجُّ، إِتْلَاجٌ* [ft.] Sokmak, idhâl etmek. (Aslı "أولج، يولج، إيلاج"dir.)

تَلَدٌ: *يَتَلَدُ، يَتَلَدُ، تَلَدٌ، تَلَدٌ* [fl 1, 2.] (mâl) kadîmî olmak, eskiden mevcûd olup yeni kazanılmış olmamak: (تلد المال). (Aslı "ولد" olup Tâ Dâl'dan mübdeldir.)

[fl 1, 4.] *تَلَدٌ، يَتَلَدُ، تَلَدٌ ve تَلَدٌ، تَلَدٌ* [fl 1, 4.]

Bir yerde veya birinin yanında mukîm olmak: (تلد) (بالمكان، تلد في بني فلان).

أَتَلَدُ: *يَتَلَدُ، إِتْلَادٌ* [fl.] Hayvânâtı hânesinde doğup büyümele mâl-ı kadîm sâhibi olmak: (أتلد الرجل).

تَلَدٌ: *يَتَلَدُ، تَتَلَدُ* [fl.] Mâl cem' edip kimseye bir şey vermemek, buhl ve hissetle saklamak: (تلد فلان).

تَلَدٌ: [sıf.] Bir adamın evinde doğup büyümele ekiden mâlî olan (köle, câriye, hayvân). (Zıddı "طرف" ve "طريف"tir).

تَلَدٌ: [sıf.] Diyâr-ı ecnebiyyede doğup de memâlik-i islâmiyyeye getirilmiş (köle, halâyik). (Zıddı "مولد، مولدة"dir.)

تَلَدٌ: [iz.] Tavşancıl kuşunun yavrusu.

مُتَلَدٌ: [sıf.] Bir mâlın ilk sâhibi yani onu satın almayı kendisi yapan veya yetiştiren.

مُتَلَدٌ: [sıf.] Eskiden mevcûd, kadîmî: (مال) (متلد).

تَلَسُّ: *تَلَّيْسٌ، تَلَّيْسَةٌ* [is.] 1. Kese, torba. 2. Defter ve hisâb evrâk torbası. 3. Hurma yaprağından örölmüş zenbilcik veya şişe hasîri. 4. Husye, torba. Tesniye sîgasıyla (التليستان) dahi denilir.

تَلَّصَّ: *يَتَلَّصُّ، تَلَّصُّ، تَلَّصُّ* [ft.] (bir şeyi) yumuşak ve düz etmek, parlatmak, lostra vermek: (تلص الشيء).

تَلَعَّ: *يَتَلَعُّ، تَلَعُّ* [fl 3.] 1. (gündüz) zuhûr edip açılmak: (تلع النهار). (تلع gibi). 2. (kuşluk vakti) gelmek: (تلعت الضحى). 3. Bulunulan yerden başını dışarı çıkarmak: (تلع الرجل، تلع الثور).

تَلَعَّ: *يَتَلَعُّ، تَلَعُّ* [fl 4.] 1. Dolmak: (تلع الإناء). 2. Uzamak, uzun olmak: (تلعت عنقه). 2. (birinin) boynu uzamak: (تلع الرجل).

أَتَلَعَّ: *يَتَلَعُّ، إِتْلَاعٌ* [fl.] 1. Bulunulan yerden başını uzatmak: (أتلع الرجل). 2. Boynunu uzatmak.

تَتَلَعَّ: *يَتَتَلَعُّ، تَتَلَعُّ* [fl.]Boynunu uzatıp başını yukarı tutarak mütekebbirâne yürümek: (تتالع الرجل).

تَلَعَّ: [iz.] Boyun uzunluğu. (Masdariyyet ma'naları için yukarıya n.)

تَلَعَّ: [sıf.] 1. Dolu, memlû: (أناء تلع). 2. Etrâfına başını çevirip çok bakan: (رجل تلع). 3. 'Âlî mertebeli, refî': (سيد تلع). (تلع gibi.)

1. *تَلَعْتُ، تَلَعٌ، تَلَاعٌ، تِلَاعٌ* [is.] 1. Yüksek yer, bayır. 2. (Zıddıyyetle) alçak ve inişli yer: (نزلنا في تلة). 3. Su akıntısı. 4. Geniş su ağzı. – (فلان لا يمنع ذنب تلة), filân adam akıntının ayağını kesmez, yani hiçbir işe muktedir olmayıp zelil ve hakîr adamdır, makâmında müsta'mel meseldir. – (لا أخاف إلا من سيل تلعتي), ancak akıntının selinden korkarım, yani korkum mücerred-i hasm ve akrabâmdandır, ma'nâsıyla müsta'mel meseldir. – (لا أتق بسيل تلعتك), senin ipinle kuyuya inemem, makâmında müsta'mel meseldir.

تَلَعْتُ [is.] Gemi yelkeni.

تِلَاعٌ [iz. cem.] Tepelerden ve dağ koltuklarından ve bayır sırtlarından derelere inen suların akıntıları.

تِلَاعَةٌ [is.] Boynun uzunluğu.

تِلَاعَةٌ [is.] Yüksek yer.

1. Uzun [sıf.] *تَلِيْعَةٌ، تَلْعَاءُ s: أَتْلَعُ* تَلِيْعٌ (boyun): (عنق تليعة). 2. Uzun boyunlu (adam): (رجل تليع، أتلع). 3. Uzun boylu, tavîl; (امرأة تلعاء بين)، uzun boylular içinde uzun boylu bir kadın. 4. Yüksek mertebeli, refî': (سيد تليع).

[sıfs.] Uzun boyunlu dilber ve ra'nâ (kadın): (امرأة متلع).

[sıf.] Bir emir almağa müheyye' olarak ayakta duran (رأيتُه متلعاً). 2. Yerinden kalkmak üzere başını uzatan. 3. İleri geçip tekaddüm eden: (صار متلعاً).

[iz.] Toplanıp yuvarlanan toprak. *تَلَاعٌ* [iz.] Toplanıp yuvarlanan toprak.

تَلْعَرَاتٌ [iz.] (Yunaniden me'hûz Τηλέγραφος) telgraf. (الموصل البرقي) ve (شريط الحديد) dahi derler.

[fl 4.] Mahv ve helâk olmak: (*تَلْفٌ، تَلْفٌ، تَلْفٌ*) (تلف) (الشيء).

[ft.] Mahv ve helâk etmek. 2. Mahv ve helâkı mücib bir hâle komak yahut o nazarla bakmak.

[فرزدق] وأضياف ليل قد بلغنا قراهم إليهم وأتلفنا المنايا وأتلفوا

[fl.] 1. Mahv ve helâk olmak. 2. Mu'attal olmak: (*انتلف الشيء*).

[iz.] 1. Helâk, mahv: (*السلف تلف*) (dm.). 2. Herder, bâtıl: (ذهبت نفسه تلفاً وطلافاً).

[is.] Mahv ve helâk olmuş şey.

[sıf.] Mahv ve helâk olan, nâ-pâyedâr. (*تَلْفَانٌ*) (Lügat-i müvellededir.)

[sıf.] Ma'rûfun zıddı, mekrûh. (*مُتْلُوفٌ*) (Lügat-i müvellededir.)

[iz. s.] 1. Mahv ve helâk olacak yer, hatar-nâk mahal: (*مُتْلَفٌ*) (وقع في متلف). 2. Çöl, beyâbân, beriyye.

[sıf.] Kendi mâlını isrâf ve itlâf eden. – (مخلاف متلاف) yahut (فلان مخلف متلاف) kendi mâlını infâk edip a'dâdan aldığı ganâ'imi onun yerine koya semâhatlı adamdır.

تَبَكَ: [ism-i işâretinin mü'ennesidir] O, şu. ("تي" ism-i işâretiyle ba'dehü delâlet eden Lâm'dan ve Kâf hıtâbdan mürekkebdir "تي" mâddesine de n.)

تَبَكَّشٌ: [iz.] (Farisi "تيركش"ten mu'arreb) ok kuburu, ca'be.

تَبَّلَ: [ft 1.] 1. Yere yıkmak, yüzüstüne veya bir yanağıyla boynunun bir tarafı yere gelecek sûrette düşürmek: "وتله للجبين". 2. 'Unf ve şiddetle vermek, atmak: (تل الشيء إليه). 3. Muhill-i nâmûs bir şey söyleyerek yüzüne urmak: (فلاناً تل). (بتلة سوء).

تَبَّلَ: [fl 1, 2.] 1. Tazarru' ve niyâz etmek, yalvarmak: (تل الرجل إليه). 2. Düşmek, sükût etmek: (تل الشيء). 3. Terlemek: (تل جبينه). - [ft.] 4. Dökmek, sab etmek: (تل الماء). 5. (ipi kuyuya) sarkıtmak: (تل الحبل في البئر). 6. (lûgat-i 'âmmiyyede) yedmek, yedeğe bağlamak: (تل الدابة). (تل أتل). (تل الدابة).

أَتَلَّ: [ft.] 1. Damlatmak: (أتل). 2. Yedmek, yedeğe bağlamak: (أتل الفرس). ("تل" Avâm bu ikinci ma'nâda mücerreden derler.)

تَبَّلَ: [fl. mufâ'ale] Kısrağı için aygır aramak: (ذهب يتال).

تَبَّلَ: [iz.] 1. Tepe, küçük dağ. 2. Kum veya toprak kümesi. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

تَبَّلَ: *cem: *أَتَلَّ [iz.] 1. Yastık, visâde. 2. Bir nev' kumaş.

تَبَّلَ: [is.] 1. Hurma kabuklarından yapılmış maşraba: (شربت بالتلة). (تلة gibi). 2. (binâ-ı merre) bir döküş: (تلة تلة), bir def'ada döktü. 3. Yan üzere yatış. 4. Düşürüş, yere urma: (تلة تلة). 5. (lûgat-i 'âmmiyyede) gelinin yüzüne örtülen telli duvak.

تَبَّلَ: [is.] 1. Çirkin şey, emr-i kabîh: (رماه). (بتلة سوء). (بتلة سوء). (بتلة سوء) lafzına izâfeti mübâlağa içindir.) 2. (binâ-ı nev') bir türlü yatış, yan üstüne uzanış: (له تلة حسنة). 3. Yaşlık, nem, rutûbet: (تلة به). 4. Hâl, hâlet: (هو في تلة سوء), iyi bir hâli vardır: (له تلة حسنة). 5. Üşenme, tenbellik: (في خلقه تلة).

تَبَّلَ: [is.] 1. Düşürüş, düşürme. 2. 'Unf ve şiddetle veriş.

تَبَّلَ: [iz.] Yaşlık, nem, rutûbet: (به تلل).

تَبَّلَ: [iz. s.] Te'kîd için (ضلال) ve (ضلالة) kelimelerine itbâ' olunur: (جاءنا بالضلالة). (والضلالة، هو الضلال بن التلال).

تَبَّلَ: [sıf.] Yedeğe betâ'etle gelip göç yedilen (at): (فرس تلول).

تَبَّلَ: [is.] Boğazlanmış koyun.

تَبَّلَ: *fr: *تَلِيلٌ [sıf. cem.] Yere yıkılmış: (قوم تلي).

تَبَّلَ: [iz.] *أَبَّلَ، تَبَّلَ، تَبَّلَ *cem: *تَبَّلَ Boyun, gerdân, 'unuk.

تَلِيلٌ [sıf.] Yere urulmuş, yıkılmış, serilmiş.

تَالٌ [sıf.] 1. ("تل" fi'linin ism-i fâ'ilidir. Re's-i mâddeye n.). 2. (ضال) vâsîna itbâ' olunur: (رجل ضال تال).

تَالٌ [sıf.] 1. Adamı yere yıkan, yıkağa âlet olan: (رمح متل). 2. Dik ve kavî: (رجل متل). 3. Şiddetli, sert (adam, deve): (هو يصلي متلاً).

تَالٌ [sıf.] 1. Yere urulmuş, yıkılmış. (تليل gibi). 2. Kavî ve sıkı etli (sığır): (ثور متلول).

تَالٌ [sıf.] 1. Sabanın yerde açtığı arık. 2. Handek.

تَالٌ [sıf.] 1. Oğlan, uşak, gulâm: (هذا تلم فلان). 2. Çiftçi, ikinci. 3. Kuyumcu, sâ'ig. 4. Kuyumcu körüğü.

تَالٌ [sıf.] 1. Oğlan, uşak, gulâm: (هذا تلم فلان). 2. Çiftçi, ikinci. 3. Kuyumcu, sâ'ig. 4. Kuyumcu körüğü.

تَالٌ [sıf.] 1. Oğlan, uşak, gulâm: (هذا تلم فلان). 2. Çiftçi, ikinci. 3. Kuyumcu, sâ'ig. 4. Kuyumcu körüğü.

تَالٌ [sıf.] 1. Oğlan, uşak, gulâm: (هذا تلم فلان). 2. Çiftçi, ikinci. 3. Kuyumcu, sâ'ig. 4. Kuyumcu körüğü.

تَالٌ [sıf.] 1. Oğlan, uşak, gulâm: (هذا تلم فلان). 2. Çiftçi, ikinci. 3. Kuyumcu, sâ'ig. 4. Kuyumcu körüğü.

تَالٌ [sıf.] 1. Oğlan, uşak, gulâm: (هذا تلم فلان). 2. Çiftçi, ikinci. 3. Kuyumcu, sâ'ig. 4. Kuyumcu körüğü.

تَالٌ [sıf.] 1. Oğlan, uşak, gulâm: (هذا تلم فلان). 2. Çiftçi, ikinci. 3. Kuyumcu, sâ'ig. 4. Kuyumcu körüğü.

تَالٌ [sıf.] 1. Oğlan, uşak, gulâm: (هذا تلم فلان). 2. Çiftçi, ikinci. 3. Kuyumcu, sâ'ig. 4. Kuyumcu körüğü.

تَالٌ [sıf.] 1. Oğlan, uşak, gulâm: (هذا تلم فلان). 2. Çiftçi, ikinci. 3. Kuyumcu, sâ'ig. 4. Kuyumcu körüğü.

تَالٌ [sıf.] 1. Oğlan, uşak, gulâm: (هذا تلم فلان). 2. Çiftçi, ikinci. 3. Kuyumcu, sâ'ig. 4. Kuyumcu körüğü.

تَالٌ [sıf.] 1. Oğlan, uşak, gulâm: (هذا تلم فلان). 2. Çiftçi, ikinci. 3. Kuyumcu, sâ'ig. 4. Kuyumcu körüğü.

تَالٌ [sıf.] 1. Oğlan, uşak, gulâm: (هذا تلم فلان). 2. Çiftçi, ikinci. 3. Kuyumcu, sâ'ig. 4. Kuyumcu körüğü.

تَالٌ [sıf.] 1. Oğlan, uşak, gulâm: (هذا تلم فلان). 2. Çiftçi, ikinci. 3. Kuyumcu, sâ'ig. 4. Kuyumcu körüğü.

تَالٌ [sıf.] 1. Oğlan, uşak, gulâm: (هذا تلم فلان). 2. Çiftçi, ikinci. 3. Kuyumcu, sâ'ig. 4. Kuyumcu körüğü.

تَالٌ [sıf.] 1. Oğlan, uşak, gulâm: (هذا تلم فلان). 2. Çiftçi, ikinci. 3. Kuyumcu, sâ'ig. 4. Kuyumcu körüğü.

*يَتْلُو، تَلَّوُ (Aslı تَلَّوُ) * [ft 1.] 1. Ardınca gitmek, kovalamak, ta'kîb etmek: (تلوته). 2. (zıddiyetle) bırakmak, terk etmek, vazgeçmek: (تلوته، تلوت). 3. Ehemiyet vermemek, tahkîr etmek: (تلاه، عنه). 4. Söylemek, tekellüm etmek: "واتبعوا ما (تلا عنه). 5. Geride kalmak, te'ehhur etmek: (تلا فلان بعد قومه). (İkinci bâbdan ve yâ'ı olarak "تليت" dahi mervî isede, bu yalnız "لا دريت ولا تليت" kelâmında olup, itbâ' içindir, ve yahut sahîhı "أتليت"tir.)

*يَتْلُو، تَلَّوُ * [ft 1.] denilen bir ester sıpası satın almak: (تلا تلوأ).

*يَتْلُو، تَلَّوُ * [ft 1.] Okumak, kırâ'at etmek: (تلا الكلام). (Bir rivâyette Kur'ân-ı Kerîm kırâ'atine mahsûstur.)

*يَتْلُو، تَلَّوُ (Aslı تَلَّوُ) * [fl 4.] Bir mikdâr kalmak: (تلى من الشهر كذا)، aydan şu kadar gün kaldı; (تلى له من حقه)، alacağı kaldı.

*يَتْلُو، تَلَّوُ * [ft.] 1. Bir şeyi bir şeye tâbi' etmek, ta'kîb ettirmek: (أتليتة إياه). 2. İhâle ve tefvîz etmek: (أتليتة عليه). 3. 'Ahd ve 'emân ve mühlet vermek: (أتليتة ذمة). 4. Matlûbun bir mikdârını medyûnun zimmetinde bırakmak: (أتليت حقي عنده). 5. Arabların kâ'idesi üzere birine himâyeye ve te'mîne 'alâmet olarak ok vermek: (أتليتة سهماً). 6. Yetişip geçmek, sebk etmek: (أتليتة حتى أتليتة). 7. Kendinden sonra kalacak evlâd vermek: (أتلاه الله أطفالاً). - [fl.] 8. Yavrusundan ta'kîb olunmak, yavrusu arkasında yürümek: (أتلت الناقة). - (لا دريت ولا أتليت) - (أتلت الناقة).

sağacak koyunun ne de doğuracak deven olmasın! mâ'nâsıyla bed-du'âdır.

*يَتْلُو، تَلَّوُ * [ft. tef'îl] 1. Arkasından gitmek, tâbi' olmak, ta'kîb etmek: (تليتة). 2. Namâzda farîzadan sonra nâfile kılmak: (تلى). (المصلي صلته). - [fl.] 3. Nezrini edâ etmek: (تلى الرجل). 4. 'Ömrünün son ramakına varmak: (تلى الرجل).

*يَتْلُو، تَلَّوُ * [ft.] 1. Mütâba'at etmek, tâbi' olmak: (تلاه). 2. Şarkı söyleyene yüksek sesle refâkat etmek.

*يَتْلُو، تَلَّوُ * [ft.] 1. Bir şeyin arkasına düşüp gereği gibi araştırmak: (تليت حقي). 2. Çok mâl toplamak.

*يَتْلُو، تَلَّوُ * [fl.] Birbirini ta'kîb etmek: (تتال الأمور). - (تتالياً)، birbiri arkasından: (جاءت الخيل تتالياً).

*يَسْتَلُّ، اسْتَلَّ * [ft.] 1. Birini bir şeyi ta'kîb için istemek: (استتلاه الشيء). 2. Beklemek, intizâr etmek. 3. Birinden sehmü'l-civâr denilen ve himâyeye 'alâmet olan bir ok istemek:

إذا خصر الأصم رميت فيها بمستل على الأذنين باغي

*يَسْتَلُّ، اسْتَلَّ * [iz.] 1. Diğer bir şeye tâbi' olan şey: (هو تلوه). 2. Büyüyüp süten kesildikten sonra yine anasının arkasından giden deve yavrusu. 3. Eşek sıpası. 4. Küçük katır. 5. Bir yaşını geçmiş oğlak, çebiç. 6. Son bahârdan

evvelce doğmuş kuzu, toklu. - [sıf.] 7. Refî', 'âlî: (إنه تلو القدر).

تَلُّو: [sıf.] Dâ'imâ başkasına tâbi' bulunan: (رجل تلو).

تَلْوَةٌ [is.] Dişi sıpa ve küçük ester.

تَلْوَى [iz.] Bir nev' küçük gemi.

أعطاه [iz.] 1. 'Ahd, 'emân, peymân: (تلاء). 2. 'Âdet-i Arab üzere himâye ve te'mîn 'alâmeti olmak üzere birine verilen ok ki üzerinde verenin ismi yazılıdır, semü'l-civâr:

[زهير] جوار شاهد عدل عليكم وسيان الكفالة والتلاء

تِلَاوَةٌ [is.] Okuyuş, kırâ'at. (Başlıca Kur'ân-ı Kerîm kırâ'atine denir.)

تَلْيَةٌ [is.] Burc ve sâire bakiyyesi: (تليت لي من حقي تلاوة، تلية) alacağımdan bir mikdâr bakiyye kaldı.

*تاليات، توالٍ (التوالي) cem: تالية s: (التالي) *تالٍ [sıf.] tâbi', arkadan gelen. 2. Sonra gelen, mu'ahhar. 3. Kur'ân Kerîmi kırâ'at eden, kâri'. - [iz.] 4. (mantıkta) kadıyyenin ikinci cüz'ü. 5. (hisâbda) mensûbü'n-ileyh olan 'aded. Mukâbiline mukaddem denilir. 6. Koşu atlarının dördüncüsü. - (تالي الشولة), burc-ı 'akrebde bir necm-i sâbit. - (تاليات النجوم), gece geç vakit tulû' eden nücûm. (توالي gibi.)

تَوَالٍ [is. cem.] * (التوالي) *توالٍ [is. cem.] 1. Arka taraf, geri. 2. Gece geç vakit tulû' eden nücûm. - (توالي)

(الخيل), atın sağrısıyla kuyruğu ve art ayakları. - (توالي الظعن), göç kâfilesinin arkadaki kısmı.

تَلِيٌّ [sıf.] 1. Çok yemîn eden. 2. Mâldâr, servet ve saman sâhibi: (رجل تلي).

مُتَالٍ * (المتالي) [sıf.] 1. Tâbi' olan, arkadan gelen. 2. Bir mugannîye yüksek sesle yardım eden.

*مُتَالِيَةٌ yahut مُتَالٍ *مُتَالٍ [is. cem.] 1. Bahâr gelmedikçe doğurmayan (dişi develer): (إيلهم متال). 2. Yavruları arkalarından giden (dişi develer). 3. Bir takımı doğurup bir takımı henüz doğurmamış (develer).

تَلِيَّةٌ [is.] Alt taraf, 'akab. Zarf gibi kullanılır. (وقع كذا تلية كذا), filân şey 'akabında filân şey oldu.

*إِثْمَارٌ، يَثْمِرُ، إِثْمِيرٌ *إِثْمَارٌ *تَمَارٍ (تمر) mâddesine n.)

*إِثْمَالٌ، يَثْمَلُ، إِثْمَالٌ *تَمَالٍ (تمل) mâddesine n.)

تَمَّتْ [iz.] Yemişi yenir bir nev' nebât.

Fîrûzabâdî bu nebâtın yemişi yenmediğini beyân ediyorsa da tekmilede yendiği mastûrdur.

*يُتَمِّمُ، تَمَمَةٌ، تَمَّتْ *تَمَّتْ [fl. ft. d.] Harfleri Tâ ve Mîme çaldırarak veya dilini dâ'imâ damağa dokundurarak söylemek: (فلان يتمم الكلام).

*تَمَّتَمَةٌ s: *تَمَّتَمٌ [sıf.] Harfleri Tâ ve Mîme çaldırarak veya dilini damağına dokundurarak lakırdı eden, peltek: (رجل تتمم، امرأة تتمامة).

تَمْرٌ: [iz.] Sumak denilen salkım sûretinde taneler.

تَمَّمَ: [iz.] (قَضِيْبُ التَّمَمِ), köpek âlet-i tenâsülünden kinâyedir.

تَمَرَ: [ft 1.] Hurma vermek, hurma yedirmek: (تمر فلان القوم).

أَتَمَرَ: [fl.] 1. (taze hurma) temr denilecek hadde varmak, olgun hurma derecesine gelmek: (أتمر الرطب). 2. Hurması çok olmak: (أتمر القوم).

تَمَّرَ: [fl.] 1. (taze hurma) temr denilecek hadde varmak, iyice olmak: (تمر الرطب). 2. (hurma ağacı) meyve tutmak veya meyvesi yetişip taze hurma derecesine gelmek: (تمر النخلة). - [ft.] 3. Hurma yedirmek: (تمر القوم). 4. Kurutmak: (تمر الشيء). 5. (eti) doğrayıp kurutarak bastırma etmek: (تمر اللحم).

إِتْمَرَ: [fl.] 1. Kuruyup katılaşmak: (إتمر الشيء). 2. Dimdik ve kaskatı olmak: (إتمر الرمح).

تَمْرٌ: [iz.] *تَمْرَاتٌ، تَمْرٌ، تَمْرَانٌ cem: تَمْرَةٌ *fr: تَمْرٌ Hurma ve 'ale'l-husûs iyi olmuşu ve satılan kurusu. (İsm-i cins olmakla cem' sîgaları envâc ve ecnâs i'tibârıyla). – (تمر حنه), bir cins ağaç. – (تمر الفؤاد وتمر الفهم), belâzir ağacı. (Mısır'da تمر "الهندي التمر) – (تمر الفؤاد palamut mişesine derler.) – beyne'l-'avâm demir hindî denilen ağaç ve onun meyvesi.

تَمْرَةٌ: [is.] Ânifen beyân olunan temrin müfredidir. – (تمر الغراب), makbûl bir cins hurma; ve (mec.)'ın arzu olunan şey: (تمر الغراب وجد عنده).

تَمْرَةٌ: [is.] 1. Kırbaç ucundaki kum. 2. (lügat-i 'âmniyyede) zekerin başı. (تمر كمره gibi.)

تَمْرَةٌ: [is.] Sünnet yerindeki deri bakiyyesi.

تَمْرَةٌ: [sıf.] İyi, hoş, tayyib: (نفس تمره). – (دعني إن نفسي غير تمره), bırak beni keyfim, neş'em yoktur.

تَمْرَةٌ: [is.] *تَمَامِرٌ cem: Hurma ağaçlarında durur ve hurmaları çok yer serçeden küçük bir kuş. ("ابن تمره" ve "تمير") dahi denilir.)

تَمْرِيٌّ: [sıf.] Hurmayı çok seven: (رجل تمرى).

تَمْرِيَّةٌ: [is.] İçi tatlı ile dolu ve zeytûn yağında kavrulmuş bir nev' kurabiye.

تَامِرٌ: [sıf.] Hurması bulunan veya hurması çok olan: (رجل تامر لابن), hurması ve sütü çok adam.

*تَأْمُورِيٌّ، تَأْمُرِيٌّ، تَأْمُورِيٌّ ve تَأْمُورَةٌ *تَأْمُورٌ (n.) mâddesine "أمر")

تَأْمُرِيٌّ: [iz.] Çölde yetişen bir cins ağaç.

تَمَّارٌ: [iz.] Hurma satan adam, hurmacı.

تَمْمِيرٌ: [iz.] Hurmaları yiyen serçeden küçük bir kuş. ("ابن تمره" ve "تمره") dahi denilir.)

مُتَمِّرٌ: [sıf.] Çok hurma veren (ağaç).

مُتْمُورٌ [sıf.] Zâd ve zahîresi hurmadan 'ibâret olan veya hurma zahîresini tedârik etmiş olan.

مُتْمِيرٌ [iz.] Zeker.

تَمَزُ [iz.] Şühûr-ı şemsiyye-i Rûmiyye ve Süryaniyyenin marttan i'tibâren beşinci ayı olup, 'an asl-ı Süryani müşrikleri 'indinde gûyâ kamerin ma'sûku olan güzel bir mev'hûm delikanlının ismidir.

تَمَسَّحٌ [iz.] 1. Mısır'da Nîl nehrinde ve sâir bazı yerlerde bulunur kertenkele cinsinden cesîm bir hayvân-ı müdhiştir. 2. (mec.) yalancı, kezzâb.

تَمَسَّحٌ [iz.] Habîs ve muzır adam.

مِمَسَّحٌ [sıf.] Yalancı, kezzâb.

تَمَّشٌ [ft 1.] Biriktirmek, toplamak: (تمش الشيء).

تَمَّكَ [fl 1, 2.] 1. (devenin örgücü) yüksek ve iri olmak: (تمك السنام). 2. Kemâle ermek, kemâl bulmak: (قد تمك فيه الحسن).

أَتَمَّكَ [ft.] (çayır ve mer'â deveyi) semirtmek, tavlandırmak: (أتمك الكلاء الناقة).

تَمَّكَ [sıf.] 1. Yüksek ve iri (deve örgücü): (سنام تامك). 2. Örgücü yüksek ve iri (deve): (ناقة تامك). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.) 3. (mec.) yüksek, mürtefi': (بناء تامك). 4.

Kemâle ermiş, kâmil: (أنه لتامك الجمال); (وإقبالك سامك).

تَمَلٌ [fl.] Uzun ve dik olmak: (اتمأل الشيء).

مُتَمَلٌّ [sıf.] İ'tidâl üzere uzun boylu veya uzun boylu ve dik durur (adam): (رجل متمل).

Bunlar asl "مأل" mâddesinden olup, kesret-i isti'mâl ile Tâ-ı zâ'ide hurûf-ı asliyye hükümüne geçmiştir.

تَمُولٌ [iz.] Tânbûl denilen sarmaşık nev'inden bir nebâttir ki yaprağını Hind ahâlîsi ve Melâyîler çiğneyip keyiflenir ve dişlerini siyah eder. Frenklerce "betel" denmekle ma'rûftur.

تَمُولٌ [iz.] Ermenîler hıyârı, kıssâ'-ı berrî, (Farisi) (برغشت).

تَمِيلَةٌ [is.] Hicâz'da bulunur kedi cinsinden bir hayvân-ı vahşîdir.

تَمَّ [fl 2.] 1. Bitmek, nihâyet bulmak, hitâma ermek: (الشيء تم). 2. Kemâl bulmak, mükemmel olmak, tamâm olup bitmek: (تم البناء). 3. Son dereceye varmak: (تمت عليهم الهزيمة). Ba'zen sayrûret ma'nâsını dahi tazammun ederek ef'âl-i nâkisa gibi haber alır: (تم التسعة بهذا عشرة), dokuz bunla tâm on oldu. 4. (تم إلى) harf-i cerriyile gitmek, kasd etmek: (تم إلى) (موضع كذا), filân yere doğru gitti. 5. Bâliğ olmak: (تم إلى كذا), şu kadara bâliğ oldu. 6. (idgâmın

izhârıyla) (تمم), devâm etmek, müstemir olmak: (تريد إن تمت على ما); (تمم على الأمر) "تمم على" harf-i cerrîyle müte'addî olarak) bitirmek, itmâm ve ikmâl etmek: (تم به، تم على أمره) işini bitirdi. 8. Geçirmek: "تم على صومك" orucunu geçir.

[ft.] 1. Bitirmek, hitâma erdirmek: (أتم الشيء). 2. Kemâle erdirmek, tâm ve mükemmel etmek. 3. (birine) bel denilen haf âletini veya balta vermek: (أتم فلاناً). - [fl.] 4. (gebe kadının) doğurma vakti gelmek, iyi günü bitmek: (أتمت الحبل). 5. (nebât) kemâlini bulmak, büyüyebilecek kadar büyümek: (أتم النبات). 6. (ay) tamâmıyla dolup bedr olmak: (أتم القمر).

[ft.] 1. Bitirmek, hitâma erdirmek: (تمم الشيء). 2. (yaralıyı) öldürmek, bitirmek: (تمم على الجريح). 3. Mahv ve helâk etmek, bitirmek: (تمم ماله). 4. (birine) kumar okundan kendi hissasını vermek: (القوم تمم). 5. (çocuğa) nazarlık takmak: (تمم المولود). - [fl.] 6. Kemâl bulmak, mükemmel olmak. 7. Çatlamak veya (çatlak şey) ayrılmak: (تمم الكسر). 8. Benî Temîm kabîlesinden olmak veya bu kabîleye intisâb da'vâsından bulunmak yahut Temîmîlerin re'y ve havâsında olmak: (الرجل تمم).

[fl.] 1. Çatlamak veya (çatlak şey) kırılmak, ayrılmak: (تتمم الكسر). 2. Kırık ayağı kesilmek: (تتمم الرجل). 3. Temîmî veya Temîmîlik da'vâsında olmak ve Benî Temîm kabîlesine uymak: (تتمم فلان).

[fl. tefâ'ul] Tamâmlanmka, toplanıp tamâm olmak: (تتام القوم).

[ft.] 1. Bitirmek, hitâm vermek, pâyâna erdirmek. 2. İkmâl etmek, tamâmlamak: (استتم الشيء). 3. Bir şeyin itmâm ve ikmâl edilmesini istemek: (استتم النعمة). 4. (birinden) bel denilen hafr âletini veya balta istemek: (استتمه فأتمه). 5. Nescini ikmâl için yün ve kıl kırpıntısı istemek.

[iz.] 1. Son, nihâyet, pâyân. 2. İtmâm ve ikmâl için 'ilâve olunan şey. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

[sıf.] Tâm, noksânsız, kâmil: (دراهم تم). (İsm-i cem' 'ad olunup cins ve 'adedi yoktur.)

[iz.] 1. Balta, fe's. 2. Bel denilen âlet-i hafr. 3. Çapa.

[iz.] Çocuğun noksânsız ve tâmmu'l-hılka olarak doğması: (ولدته أمه لتم، لتمام). (Buradaki Lâm tevkît içindir.)

[iz.] (lügat-i 'âmmiyyede) ağız, fem, dihân.

[is.] Hediye, bahşîş, hibe. (Başlıca nesce yarayan yün ve kıl gibi şeylere mahsûstur.)

[sıf.] 1. Bitmiş, müntehî, pâyâna ermiş. 2. Kemâl bulmuş, mükemmel.

تَمَامَةٌ، تَمَامَةٌ [iz. s.] 1. Son, nihâyet. 2. Bir şeyin itmâm ve ikmâl için 'ilâve olunan şey: (هذه الدراهم تمام المائة، تمامة المائة، تنمة المائة). (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

تَمَامٌ [iz.] 1. Ayın bedr hâlinde olması: (هذه ليلة تمام القمر), bedr-i tamâm. (ikisinde izâfetle.) 2. (yalnız meksûrû) çocuğun noksânsız doğması. (تم gibi). [sıf.] 3. Dolu (ay) bedr-i tamâm. – (ليل تمام) (izâfetle) ve (ليل تمام) (vasfiyyetle), kışın en uzun gecesi, şeb-i yeldâ. (Nisbetle leyl-i tamâmı dahi denilir. Tesâvî-i leyle ve nehâr mevsimi gecesine ve yahut on iki sâ'atten ziyâde imtidâd eden geceye de itlâkı mervîdir.)

تَمَامَةٌ [is.] Artık, bakiyye: (ما فيه تمامة).

تَمَامِيٌّ [is.] "تمام" fıkralarının ikincisine n.)

تَمَمٌ [sıf.] (hisâbda) tâm: (عدد تمم، عدد تام).

تَمَمٌ [ic. z.] Yün ve kıl kırpıntısı. fr: *تَمَمٌ* fr: *تَمَمٌ*

تَمِيمٌ [sıf.] 1. Hilkat ve bünyesi tâm, kusûrsuz: (ولد تميم), tâm ve kusûrsuz çocuk. 2. Sert, şedîd: (فرس تميم، رجل تميم). 3. Uzun boylu: (رجل تميم). 4. (تميمة) lafzının cem'idir. - [az.] 5. Temîm ve Benü Temîm, Arab kabâ'ilinden büyük ve meşhûr bir kabîle olup, buna mensûb olanlara Temîmî derler.

تَمِيمٌ، تَمَائِمٌ، تَمِيمَاتٌ [is.] Arabların câhiliyyette çocuklara nazarlık olarak taktıkları boncuk: "من علق تميمة فقد أشرك" (إمطة) – (التمائم), sinn- rüşd, zîrâ Arablar sinde çocuğun nazarlıklarını izâle edip 'amâme giydirir ve silâh takarlardı.

تَمِيمَةٌ [is.] Bir şeyin tamâm olması için 'ilâve olunan mikdâr: (هذه الدراهم تمام المائة).

مُتَمِّمٌ [sıf.] 1. Ayı günü tamâm olup doğurmak vakti gelmiş (kadın): (حامل متم). 2. Dolu (ay): (قمر متم). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

مُتَمِّمٌ [sıf.] Göbeği kesilmiş (çocuk).

مُتَمِّمٌ [sıf.] Arabların okla oynadıkları kumara kodukları etten birbirini müte'âkib birkaç hissa kazanıp fukarâya dağıtan ve yahut fazla kalan hissayı alan.

مُتَمِّمٌ [sıf.] Bir şey tamâmlandıktan sonra 'ilâve olunan mikdâr, fazla.

يَتَمَمُهُ، تَمَمٌ، تَمَاهَةٌ [fl 4.] (yemek) bozulup fenâ kokmak: (تمه الطعام).

مِثْمَاءٌ [sıf.] Sütü sağılırken fenâ kokan (koyun): (شاه منماه).

إِتْمَهْلٌ، يَتْمَهُلُ، إِتْمَهْلٌ [fl. kş.] Pek uzun yahut uzun ve dimdik veya i'tidâl üzere uzun olmak: (اتمهل الشيء).

يَتَمُّ، تَمَّ، تَمَّ [fl 3.] Oturmak, ikâmet etmek: (تأ بالمكان).

تَبَاءَةٌ [is.] İkâmet, ârâm.

تَابِيٌّ *cem: تَبَاءٌ* [iz.] Köy kethüdâsı, koca başı, muhtâr, dihkân.

تَنْبٌ *تَنْبُوبٌ* [iz.] Dişi çam ağacı, köknar.

تَنْبُرٌ *تَنْبُورٌ* [sıf.] Kısa boylu, cüce, bodur.

تَنْبُلٌ *تَنْبُولٌ* [iz.] ("تبل" mâddesine n.)

تَنْبَائِلٌ، تَنْبَالَةٌ cem: تَنْبَالٌ، تَنْبَالَةٌ، تَنْبُولٌ [sıf.] Kısa boylu, bodur.

تَنْبَالَةٌ [is.] Kısa boyluluk, bodurluk.

تَنْبَلٌ [sıf.] (Türkçeden me'hûz lügat-i 'âmmiyedir) tenbel, üşenen

تَنْبَكٌ [iz.] (mu'arreb) tönbeki.

تَنْبَتٌ *تَنْبَتٌ، تَنْبَتٌ، تَنْبَتٌ* [fl.] Bezi güzel dokumak. (Başlıca emr-i sîgasının müfred-i mü'ennesi olan "تنتي" lafzı kullanılır.)

تَنْبَلٌ *تَنْبَالَةٌ* [sıf.] Kısa boylu, bodur. (Bazı lügaviyyûn yukarıdaki "تنبل" lafzından muharref 'ad etmişlerdir.)

تَنْتَنٌ *تَنْتَنٌ، تَنْتَنَةٌ، تَنْتَنٌ* [fl. d.] Eski yârân ve ehibbâsını bırakıp diğerleriyle görüşmek: (تنتن الرجل).

تَنْجٌ *تَنْجِيٌّ* [iz.] Bir cins kuş.

تَنْجَرَةٌ [is.] (Türkçeden me'hûz lügat-i 'âmmiyye) tencere, kıdr.

تَنْخٌ *تَنْخٌ، تَنْخٌ* [fl 1.] Meks ve ikâmet etmek: (تنخ بالمكان).

تَنْخٌ *تَنْخٌ، تَنْخٌ* [fl 4.] 1. Çok yağlı yemek yemekten hazımsızlığa ve fesâd-ı mi'deye uğramak: (تنخ الرجل). 2. Yüreği yağlanmak, yağ bağlamak: (تنخت نفسه). (تنخ gibi) 3. Sâbit ve pâydâr olmak: (تنخ في الأمر).

تَنْخٌ *تَنْخٌ، تَنْخٌ* [ft.] Hazımsızlığa ve mi'de fesâdına uğratmak: (أتنخه الدسم).

تَنْخٌ *تَنْخٌ، تَنْخٌ* [fl.] Meks ve ikâmet etmek: (تنخ بالمكان).

تَنْخٌ *تَنْخٌ، تَنْخَةٌ* [ft.] Mukâvemet etmek, karşı durmak: (تأنخه في الحرب).

تَنْخٌ *تَنْخٌ، تَنْخٌ* [fl.] Meks ve ikâmet etmek: (تنخ بالمكان). ("توخ" ve "تنخ" gibi.)

تَنْخٌ [sıf.] Sâbit, pâydâr.

تَنْدٌ *تَنْدَةٌ* [is.] (Frenkçeden me'hûz lügat-i 'âmmiyye) tente.

تَنْرٌ *تَنْائِرٌ cem: تَنْرٌ* [iz.] (Farisiden me'hûz) 1. Furun. 2. Yeryüzü: "وفار التنور". 3. Pınar gözü. 4. Vâdi sularının toplandığı yer.

تَنْورَةٌ *تَنْورِيَّةٌ* [is.] Belden ayağa kadar uzanan bir libâs, tennûre.

تَنْارٌ [iz.] Furun yapan usta, furuncu.

تَنْيرٌ [iz.] (lügat-i 'âmmiyyede) derin bir kuyu kazılırken kazanlara havâ vermeğe mahsûs bez ve sâireden geniş boru.

تَنْضُبٌ *تَنْضُبَةٌ* [ic. z.] Hicâz'da bulunur dikenli bir ağaç olup bukalemun denilen büyük

kertenkele buna asılmakla (تنضبة هو أعلق من حرباء) meseli bundan neş'et etmiştir.

تنط: *تَنْوُطُ، تَنْوُطُ* [iz.] Bir cins sarı kuştur ki yuvasını ağaç dallarına mu'allak bir şişe şeklinde yapar. Fariside "كيبو" derler.

تنف: *تَنْوَيْفُ، تَنْوَيْفُ* [is.] 1. Çöl, beyâbân. 2. Geniş ve ıssız yer: (قطعوا تنوفة).

تنف: [sıf. cem.] Her taraftan uzak: (تنافيف)، her taraftan uzak çöllere.

تنك: [iz.] (mu'arreb) teneke.

تنكار: [iz.] Borak bir nev' tuz.

تنكارى: [iz.] Sun'î tenkar yapan veya satan adam, tenkârcı. ('Avâm "سنكري" derler.)

تنم: *تَنْنَمُ، تَنْنَمُ* [fl 1.] (deve) mürver ağacı veya tennûm denilen meyveli bir ağaçtan yemek: (تم البعير).

تنوم: *تَنْوَمَةٌ، تَنْوَمٌ* [icz.] Mürver ağacı veya yemişli bir cins ağaç.

تنوم: [iz.] Ay çiçeği.

تين: [iz.] Eş, misl, akrân: (فلان تين فلان، هما تنان).

تين: *تَيْنُنُ، تَيْنُنُ* [fl.] 1. Uzaklaşmak, uzak olmak: (أتن الرجل). - [ft.] 2. (hastalık) çocuğu cılız hâlinde bırakıp büyümesine mâni' olmak: (أتن المرض الصبي).

تينان: *مُتَانَةٌ، تَيْنَانُ* [ft. mufâ'ale] Mukâyese etmek: (تان بينهما).

تنتن: *تَنْتَنُ، تَنْتَنُ* [mâddesine n.]

تنتن: *تَنْتَنَةٌ* [icz.] İstavrit azmanı denilen balık.

تنتن: [iz.] Eş, misl. (تن gibi.)

تنتن: *تَنْتَانِينُ، تَنْتَانِينُ* [iz.] 1. Büyük yılan, ejdeha. 2. Semâda yedi burc boyunca uzanan hafif bir beyazlık ki Fariside (هستتبر) denilir.

تنيان: [iz.] 1. Kurt, zi'b. 2. Örnek, misâl: (هو على تينانه).

تنه: *تَنْهَةٌ* [is.] (Farisiden me'hûz lûgat-i 'âmmiyye) tenezzüh için kırdâ tenhâ bir yere çekiliş.

تنو: *تَنْوَةٌ* [is.] Ehl-i 'ilmin müzâkere ve müdâreseyi terk ve ihmâl etmesi: (كام حميد بن هلال) (من العلماء فأضرت به التناوة).

تنى: *تَنْيَاةٌ* [is.] (تئاوة) mürâdifidir. (Mâdde ânifeye n.)

تنه: Deveyi zecr ve köpeği da'vet için mükerrer kullanılır savttır. Kekemenin söyleyişini taklîdde dahi müsta'meldir.

تنه: *تَنْهَةٌ، تَنْهَةٌ* [fl. d.] Tekrârün 'ale't-tekrâr bâtil ve beyhûde şeylerle uğraşmak: (تهته الرجل).

تنه: [is.] Pepelik, kekemelik: (بلسانه) (تهته). (Masdariyyet ma'nâsı için re's-i mâddeye n.)

تنه: [iz. cem.] Bâtil şeyler, mâ-lâ-yani: (وقعوا في التهاته).

*تَهْرُ [iz.] Bulut, sehâb.

*تَيَاهِرُ، تَيَاهِيرُ *cem: تَيَاهِيرُ [iz.] 1. Düz ve oturaklı yer. 2. Derenin ortası. 3. Dağın tepesiyle eteği arasındaki yeri, bayır. 4. Yüksek dalga. 5. Selden yarıkları olan kum tepesi. – (تِيَهْ بِيَهْ)، Mütekebbir ve gümrâh bir adamdır. - [sıf.] 6. Hod-bîn ve mütekebbir: (رَجُلٌ تَيَاهِيرٌ).

*تَوَهْرِيٌّ [iz.] Uzun örgüc.

*تَهْمٌ [fl 4.] 1. (et ve yağ ve sâire) bozulup kokmak: (تَهْمُ اللَّحْمِ، الدَّهْنِ). 2. Fenâ kokmak, ta'ffün etmek. 3. 'Âciz ve mütehayyir olmak: (تَهْمُ فُلَانٍ مِنْهُ). 4. (deve) mer'âyı beğenmeyip istikrâhla otlayarak içine sinmemekle za'îflamak: (تَهْمُ الْبَعِيرِ). 5. Sıcaktan dermânsız kalmak: (تَهْمُ الْبَعِيرِ).

*إِتْهَامٌ، إِتْهَامٌ *أَتْهَمَ [fl.] 1. Tühâme'ye gitmek veya inmek: (أَتَهَمَ الرَّجُلَ). - [ft.] 2. Bir yerin havâsını ağır ve vahîm bulmak: (أَتَهَمَ الْبَلَدَ). 3. ("وهم" mâddesine n.)

*إِتْهَامٌ، مِتْهَامَةٌ *تَاهَمَ [fl.] ve:

*إِتْهَامٌ، تَتْهَمٌ *تَتَّهَمَ [fl.] Tühâme'ye gitmek, inmek veya konmak: (تَتَّهَمَ الرَّجُلَ).

*إِتْهَامٌ، إِتْهَامٌ *تَاهَمَ ("وهم" mâddesine n.)

*تَهْمٌ [iz.] 1. Rüzgarsız ve durgun havâ. 2. Şiddetli sıcak: (وَقَعْنَا فِي تَهْمٍ). 3. Alçak ve havâsı sıcak sâhil.

*تَهْمَةٌ [sıf.] 1. Bozuk, kokmuş (et, yağ). 2. Fenâ kokan, müte'affin 3. Pek sıcak havâli: (أَرْضُ تَهْمَةٍ).

*تَهْمَةٌ [is.] 1. Bozuk et ve yağ gibi şeylerin kokusu. 2. Fenâ koku, bed-râyiha, ta'ffün: (فِيهِ تَهْمَةٌ). 3. Alçak ve düz sâhil. (تَهْمٌ gibi).

*تَهْمَةٌ [is.] 1. Şehir, kasaba, belde. [as.] Bahr-ı ahmerin sâhil-i şarkîsi boyunca uzanan Tühâme memleketi.

*تَهْمَةٌ [is.] ("وهم" mâddesine n.)

*تَهَامَةٌ [as.] 1. Mekke-i Mükerrreme'nin isimlerindedir. (Vech-i tesmiyesi harâret havâsıdır.) 2. Cezîretü'l-Arab garbında bahr-h ahmer boyunca mümted hıttâ-ı tavîle ki Cibâl-i Sürât'in etekleri altında alçak ve pek sıcak bir yerdir.

*تَهَامُونَ، تَهَامِيٌّ *تَهَامِيٌّ (التَّهَامِيٌّ) *تَهَامٌ [i. sıf.] 1. Tühâme diyârına mensûb, Tühâmeli. 2. Mekkeli. (التَّهَامِيٌّ), Seyyidü's-Sekaleyn (slm) Efendimizin evsâf-ı mübârekesindedir.

*مِتْهَامٌ [sıf.] Tühâme diyârına çok gidip gelen: (رَجُلٌ مِتْهَامٌ).

*مِتْهَامٌ [sıf.] Tühâme diyârına inen (su): (وَادٍ مِتْهَامٌ).

*تَهْنٌ، تَهْنٌ *تَهْنٌ [fl 4.] Uyumak: (تَهْنُ الرَّجُلَ).

*تَهْنٌ [sıf.] Uyuyan, uyumuş, nâ'im.

تها) (Aslı تَهَوَّ *يَهْوُ، تَهْوُ [fl 1.] Gâfil olmak: *تَهَوَّ (الرجل).

تهواء مضى) [iz.] Geceden bir mikdâr: (من الليل).

توأبانيان *توأب (n. mâddesine "تأب")

توأم (n. mâddesine "تأم")

*تَوَّبَ (يَتُوَّبُ، تُوَّبٌ، تُوْبَةٌ، مَتَابٌ، تَابَةٌ، تَتُوْبَةٌ) (Aslı *تَابَ [fl.] 1. Günâh ve kabâhatten rücû' edip Cenâb-ı Hakk'a teveccüh etmek, i'tirâf-ı zenb ile 'afvunu dilemek: (تبت إلى الله تعالى). - [ft.] 2. (Cenâb-ı Hakk) günahkârın tevbesini kabûl ve günâhını 'afv etmek: (تاب الله عليه).

تاستاب (ft.) Birinin günâhından tevbe etmesini talep etmek, tevbe teşvîk veya icbâr etmek: (استتاب فلاناً).

*تَوْبَةٌ، تَابَةٌ *تَوَّبَ [iz. s.] Günâhtan rücû'la Cenâb-ı Hakk'a teveccüh. – (التوبة النصوح), bir daha yapmamak şart ve va'dıyla günâhtan olunan rücû' ve istiğfâr.

تائب [sıf.] Tevbe eden, günâhtan rücû'la Cenâb-ı Hakk'a teveccüh eden, tevbekâr.

تواب [sıf.] Günâhkârların tevbe ve rücû'unu kabûl ve ma'siyetlerini 'afv eden (Cenâb-ı Hak).

تأبوٹ [iz.] (n. mâddesine "تأب")

توبل [iz.] (n. mâddesine "تبل")

[icz.] *تُوْتَةٌ، تُوتَةٌ fr: تُوتٌ *تُوْتٌ (mu'arreb) dut ağacı ve meyvesi. (Lügat-i 'âmniyyede "كبوش" derler. Kara duta "فرصاد" ve "التوت الشامي" denir) – Etibbâ 'inde (توتة) yüzde çıkan çıkan bir nev' çibana itlâk olunur.

توتياء [is.] 1. Çinko. 2. Çinko ma'deninden ma'mûl sürme. 3. Bir nev' sade-i bahrî.

(Mâdde-i ânifeye n.) *تُوْتَةٌ *تُوْتٌ

*تَوَّجَّ (يَتَوَّجُّ، تَوَّجُّ، تَوَّجٌّ) (Aslı *تَوَّجَّ [fl 1.] 1. Tâc giymek. 2. (parmak ve ayak) gömülmek, batmak: (تاجت أصبعي) (gibi.)

تَوَّجَّج (ft.) Tâc giydirmek, başına tâc komak veya tâc makâmında sarık sardırarak.

*تَوَّوَجَّجُ، تَوَّوَجَّجُ *تَوَّوَجَّجُ [fl.] Tâc giymek, kendi başına tâc komak veya tâc makâmında sarık sarmak: (توجهه فتتوجج).

*تيجانُ [iz.] (Farisiden me'hûz) cem: *تاجُ 1. Hükümdârlara mahsûs mücevherât müzeyyen baş kisvesi, iklîl, efser: "العمائم تيجان". 2. Arslan. 3. Gümüş, gümüş sikke. – (تاج العرب الجبار), bir cümle-i kevkebiyye.

[is.] تاجَةٌ (Farisi "تازة"den mu'arreb) yeni darb olunmuş akça, çil.

تائج [sıf.] Tâc giyen, başı taçlı.

"تاج" yerine lügattir. (تواج) [iz.] *تَوَّاجُ (n. mâddesine n.)

[iz.] Sarık sardıkları *cem: مَتَّوَجُّجُ: مَتَّوَجُّجُ yer.

[fl 1.] Hâzır ve müheyyâ olmak: *يَتَّوَجُّجُ، تَوَّجُّجُ: تَوَّجُّجُ (تاج له الشيء) (Yâ'ı dahi olur. "تاج، يتَّوَجُّجُ" mâddesine n.)

[fl 1.] (parmak veya ayak) yumuşak bir şeye batmak: *يَتَّوَجُّجُ، تَوَّجُّجُ: تَوَّجُّجُ (تاخت الأصبع في الشيء) (الوارم أو الرخو dahi "تاج" ile Sâ-1 müsellese ile "تاج" dahi denilir.)

[iz.] Bâdiye eşcârından bir ağaçtır. ثَوْدٌ

[fl 1.] Akmak, cereyân etmek: (تار) *يَتَّوَجُّجُ، تَوَّجُّجُ: تَوَّجُّجُ (الماء).

[ft.] 1. (bir işi) birbiri arkasında birkaç kere yapmak, i'âde ve tekrâr etmek: (أثار الشيء). 2. Gözlerini dikip dikkatle bakmak: (أثار النظر إليه) (Mehmûz olarak "أثار" dahi denilir.)

[iz.] 1. Elçi, sefir, resûl. 2. Bakırdan veya sâir-i şeyden su içecek küçük kab, maşraba, bardak. (Masdariyyet ma'nâsı için re's-i mâddeye n.) ثَوْرٌ

[is.] 'Âşık ile ma'sûke arasında muhâbereye âlet olan küçük kız. ثَوْرَةٌ

[is.] 1. Vakt, zamân, hîn. 2. Kere, def'a: (تارة بعد تارة)، (أخرى تارة بعد)، birbirini müte'âkib, def'âtle, mükerreren. (Aslı mehmûz olarak "تارة" olup kesret-i isti'mâlle hemzesi sâkıt olduğu maznûn olmakla "تار"

mâddesinde dahi zikrolundu.) – (فلان يا تارات) – (تارات) (وتر) ta'bîrindeki (تارات) intikâm-ı maktûl demektir.

[sıf.] Fütûr getirdikten sonra yeniden başlayıp bir işe devâm eden: (رجل تائر).

[is.] *تَوْرِيَّةٌ: تَوْرَاةٌ (İbranîceden me'hûz) Hazret-i Mûsâ'ya nâzil olan esfâr-ı hamse. 'Ahd-ı kadîm ismiyle yâd olunan Benî İsrâ'îlin kütüb-semâ'iyeye-i kadîmesi mecmû'una dahi utlâk olunur.

[iz.] Güğercine şebîh bir kuş olup, (طير التمساح) dahi denilir. تَوْرَمٌ

[fl 1.] Kalın ve kaba olmak: (تاز) *يَتَّوَجُّجُ، تَوَّجُّجُ: تَوَّجُّجُ (الشيء).

[iz.] 1. Tabî'at, hulk, seciyye, sireş: (له توز حسن). 2. Asl, soy, nesl: (هو من توز كريم). 3. Bir cins ağaç. 4. Çocukların top oyununu oynadıkları tahta parçası. تَوْرٌ

[sıf.] Kerîmü'l-asl, soylu: (رجل أتوز). تَوْرٌ

[is.] *تَوْرَ لَاءٌ: تَوْرَ لِيٌّ Musîbet, dâhiye, âfet.

[iz.] Tabî'at, hulk, hûy: (كريم التوس). 2. Asl, nesl, soy: (هو من توس صدق). 3. Musîbet, belâ: (توساً)، (له وجوساً)، Allah belâsını versin!

[ft 1.] (tereyağından veya ağızdan) bir lokma ekmekle kaldırıp yemek, (تعث) (اللبأ والسمن).

[if.] ("تع") mâddesine n.) تَعٌ

تَبَّوَعٌ [iz.] Kesildikte süt gibi beyaz bir mâtde akan nebât, sütleğen.

تَبَّوَعٌ [fl 1.] 1. (göz çok bakmadan) kamaşmak, belermek: (تَبَّوَعٌ بِبَصَرِهِ). 2. Görememek: (تَبَّوَعٌ عَنِّي بِبَصَرِهِ).

تَبَّوَعٌ [is.] 1. 'Ayb, nakîsa. 2. Büyük ihtiyâc. 3. Gecikme, betâ'et: (مَا فِيهِ تَبَّوَعٌ وَلَا تَبَّوَعٌ).

تَبَّوَعٌ [is.] 1. Suç, kabâhat. 2. Günâh, ism.

تَبَّوَعٌ [ft 1.] 1. Özlemek, müştâk olmak, arzu etmek: (تَبَّوَعْتُ إِلَيْهِ); (تَبَّوَعْتُ نَفْسِي); (تَبَّوَعْتُ شَيْئًا), canı filân şeyi istedi. 2. Kasd ve müsâra'at etmek: (تَبَّوَعْتُ إِلَى الشَّيْءِ). 3. Sakınmak, hazer etmek: (تَبَّوَعْتُ مِنْهُ). 4. (birinci ve ikinci masdarla) (canını) vermek fedâ etmek: (تَبَّوَعْتُ نَفْسِي). 5. (kurulmuş yayın) kirişini kuvvetle çekmek: (تَبَّوَعْتُ الْقَوْسَ). 6. (kumârda istenilen ok) çıkmak: (تَبَّوَعْتُ فِي الْمَيْسَرِ تَبَّوَعًا). 7. (gözyaşı) menba'ından kaynayıp çıkmak: (تَبَّوَعْتُ مِنَ الْمَدْمُوعِ).

تَبَّوَعٌ [fl.] Arzukeş olmak: (تَبَّوَعْتُ إِلَى الشَّيْءِ).

تَبَّوَعٌ [iz.] Değnek eğriliği.

تَبَّوَعٌ [sıfz. cem.] Hastalıktan yeni kalkmış olanlar, nâkîhîn: (هُمْ تَبَّوَعٌ).

تَبَّوَعٌ [sıf.] Arzukeş, mâ'il: (المرء تَبَّوَعٌ إِلَى مَا). (لم ينل).

تَبَّوَعٌ [sıf.] Çok sıçrayan: (هُوَ تَبَّوَعٌ). (Aslı تَبَّوَعٌ).

تَبَّوَعٌ [sıf.] Çok arzu olunan veya olunacak hâlde bulunan: (شَيْءٌ مَبَّوَعٌ).

تَبَّوَعٌ [is.] Furunun altında ateşe havâ vermeğe mahsûs delik: (مَبَّوَعٌ النَّوْرِ).

تَبَّوَعٌ [fl 1.] Sihir etmek, sihirbâzlık kullanmak: (تَبَّوَعُ الرَّجُلِ).

تَبَّوَعٌ [icz.] Hurma fidanı. *fr: تَبَّوَعٌ

تَبَّوَعٌ [is.] *تَبَّوَعٌ cem: تَبَّوَعٌ *تَبَّوَعٌ (وتولياته جاء بدولاه وتولاه، بدولاته) - dâhiye-i 'uzmâ. - (تَبَّوَعْتُ دَاهِيَةَ بَنِي إِسْرَائِيلَ) - devâhî-i 'azîme getirdi. ("دولات") dahi bu ma'nâda olup, birinci fıkra da Tâ'ları hazf olunmuştur.)

تَبَّوَعٌ [is.] 1. Sihir, büğü. 2. Sihir gibi hâriku'l-'âde ve garîb iş. 3. Kadınların kendilerini kocalarına sevdirmek için taktıkları sihir boncuğu. - (إِنْ فَلَانًا لَدُو تَوْلَاتٍ), filân adam sihir gibi mu'âmelesiyle adamı celb eder.

تَبَّوَعٌ [iz.] Cemâ'at, takım.

تَبَّوَعٌ [is.] Bir cins ot.

تَبَّوَعٌ [iz.] Kettâna müşâbih ve esvâb nescine yarar bir cins denir otu.

تَبَّوَعٌ (تَبَّوَعٌ "تَبَّوَعٌ" mâttesine n.)

تَبَّوَعٌ [iz.] Vahşî hayvân yatağı. (gibi. دَوْلَجٌ)

تَبَّوَعٌ [is.] 1. İnci tanesi, dürre: (تَبَّوَعٌ cem: تَبَّوَعٌ *تَبَّوَعٌ *تَبَّوَعٌ). 2. Büyük bir tane incisi olan küpe: (صَبِيَّةٌ ذُو تَبَّوَعٍ). 3. 'Ale'l-ıtlâk küpe yahut

büyük inci tanesi gibi gümüşten yuvarlak küpe.
4. Deve kuşu yumurtası. (أم تومة), sade.

[iz.] *ثومانًا، ثوامينُ cem: ثومانُ (Farisiden me'hûz) 1. On bin mikdârı. 2. İrân'ın bir cins altın sikkesi.

[sıf.] Boynu gerdânlıklı. مَتَمَّ

[iz.] Çocuk oyununa mahsûs top. ثُونُ

[ft.] *تَتَانُ، يَتَانُ، تَتَاوُنُ ve يَتَاوُنُ، تَتَاوُنُ *تَتَاوُنُ (mâddesine n.)

[iz.] "أتان" mâddesine n.) أَتَانُ

[is.] Bir cins tatlı su balığı. ثُونِيَّةُ

[fl 1.] *يَتَوُهْ، تَوُهْ، تَوُهْ *تَاهَ 1. Mahv ve helâk ve berbat olmak: (تاه الرجل). 2. Şaşmak, sersem olmak: (تاه فلان). 3. Yolu gâ'ib edip gümrah ve dâl olmak. 4. Kibr ve 'azamet etmek: (ما أتوهه), ne kadar kibirlidir!

[ft.] *يَتَوُهْ، تَتَوُهْ *تَوَهَ Mahv ve helâk etmek: (توهه).

[sıf.] *أَتَاوِيَّةُ cemcem: أَتَاوَاهُ *تَوُهْ 1. Mahv ve helâk olan, hâlik. 2. Gümrah, dâl. 3. Şaşkın, mütehayyir.

[sıf.] Tâmlı boylu, tâmmu'l-kâme. تَوَهْدُ

[iz.] Bulut. (تاهور gibi.) تَوُهُورُ

[iz.] Uzun örgüç. تَوُهْرِيٌّ

[sıf.] *أَتَاوَاهُ cem: تَوَاهُ 1. Tek, ferd, yektâ: (كان تَوَاهُ) 2. Bir katlı: (حبل تو). 3. (فصار زواً

Dünyâ ve âhîret işlerinden fâriğ. 4. Düz doğru ve bir tarafa meyl ve i'vicâc etmeksizin giden: (جاء (وجه من خيله بألف تو). - [iz.] 5. Ferd, nefer: (توأ). 6. Dikilip duran binâ.

[is.] Sâ'at: (مضت توة من النهار). تَوَّةُ

[fl 4.] *يَتَوِي، تَوِي (تَوَوَ) *تَوِي Mahv ve telef olmak: (توى المال).

[ft.] *يَتَوِي، إِتْوَاءُ *أَتَوَى (أتواه الله). İmhâ ve itlâf etmek:

[sıf.] 1. Helâk ve telef olmuş. 2. Mukîm, sâkin. تَوِيٌّ

إذا صوت الأصداء يوماً أجابها صدى وتوي بالفلاة غريب

[sıf.] Mahv ve telef olan, hâlik. تَوِيٌّ

[iz.] *أَتَوِيَّةُ cem: تَوَاهُ Devenin uyluğunda veya boynunda haç şeklinde nişân. (Bu isim elsine-i kadîme-i sâmiyyede dahi müşterek olup, şekl-i asliyyesine binâ'en (ت) harfinin ismi bundan me'hûzdur.)

[sıf.] Uyluğunda veya boynunda haç nişânı olan (deve): (بعير متوي).

İsm-i işâretin müfred-i mü'ennesi olup, (تا) ve (ته) dahi denilir. Karîbe işâret için olup, Türkçe (bu) kelimesiyle terceme olunur. Mütevassıta işâret olunduğu vakit kâf-ı hitâb 'ilâvesiyle (تيك) ve harf-i tenbîh dahi idhâliyle (هاتيك) ve ba'îd için (تلك) denilir, ki birincisi (şu) ve ikincisi (o) demektir. (تا" mâddesine dahi n.)

أتاي، تاي، ثي [iz.] (lügat-i 'âmmiyye-i mu'arreb) çay.

تيتاء، تيتاء [sıf.] Bir maraz-ı mahsûs sebebiyle esnâ-ı cimâ'da def'-i tabî'î eden veya kable'd-duhûl inzâlî vukû' bulan (adam).

تتتت [fl 2.] 1. Hâzır ve müheyâ olmak. 2. Kolay ve müyesser olmak: (تتتت له الشئ). 3. Sallanarak yürümek: (تتتت الله الشئ).

تتتت، تتتت [ft.] 1. Hâzırlamak, tehyi'eh etmek. 2. Takdîr etmek: (تتتت الله الشئ).

تتتت، تتتت [sıf.] Üzerine lâzım olmayan mâ-lâ-yani şeylere beyhûde i'tirâz eden. 2. Dâ'imâ belâlara düşen. 3. Oynak (at).

تتتت [sıf.] Min-tarafı'l-lâh takdîr olunmuş, mukadder: (أمر تتتت).

تتتت [sıf.] 1. Lüzûmsuz ve 'abes şeylere i'tirâz eden, zevzek. 2. Min-tarafı'l-lâh takdîr olunmuş, mukadder: (أمر تتتت). 3. Bir yerde durmayıp dâ'imâ harekette bulunan: (رجل تتتت).

تتتت، تتتت [ft 2.] Değnekle veya hurma salkımı sapıyla urmak: (تتتت بالمئتتت). "وتتت، يتتت،" dahi lügattir.)

تتتت، تتتت [is.] Değnek, 'asâ. 2. Hurma salkımının sapı.

تتتت [iz.] Yavaşlık, rıfk, mülâyemet. – (تتتت) (mansûb olarak) (يا هذا)، yavaş yahu! – (تتتت زيدا)، Zeyd'e rıfk ve mülâyemetle

mu'âmele et. (Kâfla beraber ism-i fi'ildir ve yahut bir fi'l-i mukadderin mef'ûlü olup, kâf muzâfun ileyhidir.) Musaggar olarak (تتتت زيدا) dahi denilir.

تتتت، تتتت [fl 2.] (deniz) kaynayıp dalgalanmak: (تتتت البحر).

تتتت، تتتت [ft.] (bir işi) birbirini müte'âkib ve def'âtle yapmak. (تتتت gibi).

تتتت [iz.] 1. Kibr, nahvet, gurûr. 2. (Farisiden me'hûz) döşeme kirişi.

تتتت [sıf.] 1. Pek, yukarı kalkıp çatlayan (dalga): (تتتت تيار). 2. Kibr ve nahvetinden başını yukarı tutan, mütekebbir: (رجل تتتت). 3. Kanı sür'atle cereyân eden (damar): (تتتت عرقاً تياراً). - [iz.] 4. Pek yukarı kalkıp çatlayan dalga: (تتتت ثم أقبّل). (مزیداً كالتتت).

تتتت، تتتت [ft 2.] 1. Müsâbakat etmek: (تتتت). 2. (ok) atılırken titreyip ihtizâz etmek: (تتتت). (السهم في الرمية).

تتتت، تتتت [fl 2.] Kısa ve kalın olmak.

Fîrûzabâdî bu fi'le (ölmek, vefât etmek) ma'nâsını veriyorsa da, bu ma'nâ ile ümmehât-i sâirede bulunmayıp, (باز، بباز) dan galat olsa gerektir.

تتتت، تتتت [ft.] Müsâbakat etmek: (تتتت).

[fl.] Ayaklarını sürüklemeyip birden yerden kaldırmak yürümek: (تتيز في المشي).

[sıf.] Bedeni kısa ve tünd (bodur yani deve aygırı): (بعير تيز). 2. İkinci, çiftçi, harrâs: (رجل تيز).

[sıf.] Kemik ve kaburgaları sıkı ve kuvvetli (insân ve hayvân): (رجل، فرس تيز).

[fl 2.] (oğlak) teke olmak: (تاس الجدي).

[ft.] 1. (atı) ta'lim ederek mutî ve râm etmek: (تيس فرسه). 2. Tekzîb ve ibtâl etmek, yalan çıkarıp red etmek: (والله لأتيسنهم عن ذلك).

[ft.] 1. İdmân ve mûmârese etmek, (bir işe) alışmak: (تايسه). 2. 'Akl ve zekâvet husûsunda birine mu'âraza etmek: (تاييس فلاناً). 3. Müdâfa'a etmek: (تايسه).

[fş.] 1. Tekeler boynuzla uruşmak. 2. (dalgalar) çarpışmak: (تتاييس الماء).

[fl.] 1. (dişi keçi) tekelenmek, teke tavır ve hâlinde bulunmak: (استتتيس العنز). 2. ('âciz adam) kesb-i 'izzetle tefâhür etmek.

[iz.] *تَيْسٌ، أَتْيَاسٌ، تَيْسَةٌ، مَثْيُوسَاءُ: *cem: تَيْسٌ

1. Keçi ve dağ keçisi erkeği, teke. 2. (mec.)

ahmak ve mu'annid adam. – (لحية التيس), bir cins nebât.

[iz.] Keçi boynuzlarının yaban tekesi boynuzu gibi uzun olması.

[sıf.] *تَيْسَاءُ: *s: أَتْيَاسٌ

Teke gibi ahmak ve mu'annid.

[is.] Boynuzları yaban tekesi boynuzu gibi olan keçi.

[iz.] Teke besleyen veya alıp satan, tekeci. - [t.] (التياسان), iki kevkebin ismidir.

تيسي: İbtâl ve tekzîb ve istihfâf makâmında müsta'mel bir kelime olup lisânımızda (saçma) ta'bîriyle ifâde olunur. (ر)'nin kesriyle (تيسي جهاز) dahi denilir.

[is.] 1. Teke gibi fenâ kokma, pislik, mundârlık. 2. Ahmaklık ve mu'annidlik.

[is.] Yalancılık.

[fl 2.] 1. (kusuntu) ağızdan çıkmak: (تاع القي). 2. Akmak, seyelân etmek: (تاع الشيء). 3. Erimek: (تاع السمن). 4. 'Acele ve müsâra'at etmek: (تاع إليه). 5. Gitmek: (تاع الرجل). 6. (sünbül) kısmen kurumak: (السنبل تاع). - [ft.] 7. Arzu etmek: (تاع إليه). 8. (yol) almak, kat' etmek: (تاع الطريق). 9. Ekmek parçasıyla (tereyağı ve sâireden) lukma kaldırmak: (تاع السمن). 10. Almak, ahz etmek: (تاع به). - [ch.] 11. Yerde yayılmak: (تيع الماء).

أَتَاعَ [fl 2.] *يُنْتَعُ، إِنَاعَةٌ*: أَتَاعَ
etmek: (أَتَاعَ الرَّجُلَ). - [ft.] kusuntuyu tekrâr etmek:
(أَتَاعَ الْفِي).

تَبَّعَ [ft.] *يُنْتَعُ، تَنْبَعُ*: تَبَّعَ
ekmek parçasıyla lukma kaldırmak: (تَبَّعَ السَّمْنَ).

تَبَّعَ [fl.] *يُنْتَعُ، تَنْبَعُ*: تَبَّعَ
1. (şer ve fesâda) müsâra'at etmek: (تَبَّعَ الرَّجُلَ إِلَى الشَّرِّ). 2. Dalmak:
(تَبَّعَ فِيهِ).

تَبَّعَ [fl.] *يُنْتَعُ، تَنْبَعُ*: تَبَّعَ
1. Herkesin hilâfında olarak re'y-i hodla bir işe teşebbüs etmek: (تَبَّعَ فِي الْأَمْرِ). 2. Dâ'imâ şer ve fesâda müsâra'at etmek: (تَبَّعَ فِي الشَّرِّ). 3. Atılmak, dalmak: (تَبَّعَ فِيهِ). 4. Yerinden oynayıp kımıldanmak: (تَبَّعَ لِلْقِيَامِ). 5. (serhoş) ayakta durmayıp bilâ-ihyâr sağa sola gitmek: (تَبَّعَ السَّكْرَانَ). 6. (deve) sıcaktan kullarını ziyâde oynatarak yürümek: (تَبَّعَ الْجَمَلَ فِي مَشِيهِ). 7. Dağılmak, her biri bir tarafa gitmek: (تَبَّعَ الْقَوْمَ فِي الْأَرْضِ). - [ft.] 8. Alıp götürmek, kaldırıp sürüklemek: (تَبَّعَ الرِّيحَ بِالْوَرَقِ). (Tâ'nın teşdîdiyle "تَبَّعَ" kelimesinin aslı "تَبَّعَ" olup "تَبَّعَ" gibi i'lâl olmuştur.)

تَبَّعَ [fl.] *يُنْتَعُ، إِنَاعَةٌ*: تَبَّعَ
Tâkat götürmek, muktedir olmak: (لَا أَسْتَبَعُ). (استطاع
gibi.)

تَبَّعَ [iz.] Yanardağlardan mâyi' ateş gibi akıp yere yayılan mâtde, lav.

تَبَّعَ [sıf.] *يُنْتَعُ، تَنْبَعُ*: تَبَّعَ
Şer ve fesâda veya her işe tehâlûke müsâra'at eden.

تَبَّعَ [is.] Ednâ zekât-i müterettibe tâbi' olacak mikdârda hayvânât, meselâ kırk koyun ve beş deve: "وَفِي التَّبَّعَةِ شَاةٌ".

تَبَّعَ [sıf.] Su hâlinde, mâyi'.

تَبَّعَ [is.] Ağız denilen ilk sütün koyusundan bir parça: (مَا أَغْنَتْهُ تَبَّعَةٌ).

تَبَّعَ [sıf.] 1. Te'emmülsüz ve ahmakça işe koşup bulaşan: (رَجُلٌ أَتَبَّعٌ). 2. Karşısında serâb görünen (yer): (مَكَانٌ أَتَبَّعٌ).

تَبَّعَ ("توع" mâttesine n.)

تَبَّعَ [iz.] *تَبَّعَ، تَبَّعَ*: تَبَّعَ ("تعر" mâttesine n.)

تَبَّعَ [iz.] *تَبَّعَ، تَبَّعَ*: تَبَّعَ ("وفق" mâttesine n.)

تَبَّعَ [fl 2.] *تَبَّعَ، تَبَّعَ*: تَبَّعَ
Pek ahmak ve alık olmak: (تَبَّعَ الرَّجُلَ).

تَبَّعَ [ft.] *تَبَّعَ، إِنَاكَةٌ*: تَبَّعَ
(kıl ve tüyleri) yolmak: (أَتَاكَ الشَّعْرَ).

تَبَّعَ [sıf.] Pek alık ve budala: (أَحْمَقُ تَبَّعٌ).

تَبَّعَ [iz.] (Farisi "تَبَّعَ"den mu'arreb) 1. Yük dengi. 2. Çuval.

تَبَّعَ [ism-i] "تَبَّعَ" musaggarı: *تَبَّعَ، تَبَّعَ*
işâretiyle Kâf-ı hitâbdan mürekkebe] Şu. ("تَبَّعَ" ve "تَبَّعَ" mâtteslerine n.)

تَبَّعَ [iz.] *تَبَّعَ، تَبَّعَ*: تَبَّعَ
(mu'arreb) üzerinde kitâb eczâsını dikmeğe mahsûs mücellid âleti.

تَبَّعَ [ft 2.] *تَبَّعَ، تَبَّعَ*: تَبَّعَ
1. Kul ve esîr etmek, kendine rabt etmek: (تَبَّعَ الرَّجُلَ). - [fl.] 2. 'ışktan

'aklını gâ'ib etmek, şeydâ olmak: (تام الرجل). 3. Bir tarafa çkilip tek ve tenhâ olmak: (تام فلان).

يَتِيمٌ، تَيْمٌ [ft.] Kul ve esîr etmek, kendine bend ve rabt etmek. (تام gibi.)

يَتَامٌ، إِيَامٌ [fl. ifti'âl] Evde beslenen sağmal koyunu kesmek:

فما تنام جارة آل لأي ولكن يضمنون لها قراها

(تيم الله): [iz.] Kul, köle, bende, 'abd: تَيْمٌ، Allah'ın kulu.

تَيْمَةٌ [is.] 1. Kıtılıkta nâçâr kesilen koyun. 2. Bir re's-i zekât veren kırk koyun ile iki re's zekât vermesi iktizâ eden seksen arasındaki koyun mikdârı. 3. Evde beslenen sağmal koyun. 4. Çocuklara taktıkları nazarlık. (تميمة gibi.)

تَيْمَاءٌ [is.] 1. Çöl, beyâbân. 2. Cevzâ burcundaki kevâkib-i sâbite. - [sıf.] 3. Issız susuz mühlik ve vâsi' (yer): (أرض تيماء).

مَتَيْمٌ [sıf.] Kul olmuş, taht-ı 'ubûdiyyete alınmış:

باننت سعاد فقلبي اليوم متبول متيم إثرها لم يفد مكبول

[زهير]

تَيْنٌ [ic.z.] 1. İncir. 2. İncir ağacı: (شجر التين). *fr: تيننة cem: تيننة*

تَيْنَةٌ [is.] 1. İncir tanesi. 2. Dübür, mak'ad.

تَيَّانٌ [iz.] İncir satan adam, incirci.

تَيْنَانٌ [iz.] Kurt, zi'b.

مَنَانَةٌ [is.] İncir ağacı kurusu, incirlik mahal.

يَتِيَهُ، تِيَهُ، تَيْهَانٌ [fl 2.] 1. Yolunu şaşırıp dâl ve gümrâh olmak, yol bulamayıp gâ'ib olmak: (تاه الرجل). 2. Çok bakmaktan (göz) yorulup kamaşmak: (تاه بصره). (تاه gibi.) 3. Kibr ve 'azamet satmak.

يُتِيَهُ، إِتَاهَةٌ [ft.] ve:

يُتِيَهُ، تَيْيَةٌ [ft.] Yolunu gâ'ib ettirmek, gümrâh etmek.

أَتِيَاءٌ، أَتَاوِيَهُ، أَتَاوَهُةٌ [iz.] Çol, beyâbân. - [az.] (تية بني اسرائيل)، (التيه)، Mısır ile Filistîn arasındaki Sînâ Şibh-i Cezîresinde vâki' çöl ki Benî İsrâ'îl Mısır'dan hurûclarında orada kırk sene dolaşıp yollarını bulamamışlar.

تِيَةٌ [iz.] 1. Gümrâhlık, hilâl. 2. Kibr, gurûr, 'azamet.

تِيَةٌ، تَيْهَاءٌ [sıfs.] Yolu olmayan vâsi' ve muhâtaralı (yer): (أرض تيه، تيهاء).

تِيَاءٌ، تَيْهَانٌ، تَيْهَانٌ [sıf.] Mütekebbir, kibirli.

تَيْهَانٌ [sıf.] Yolunu gâ'ib etmiş, gümrâh, dâl. (Fıkra-ı ânifeye de n.)

أَتِيَهُ [sıf.] 1. Daha gümrâh, daha dâl: (هو). 2. Yolu bellisiz: (أتية الناس).

مُنِيَهُةٌ، مُنِيَهُةٌ، مُنِيَهُةٌ [sıfs.] Yolu bellisiz ve içinde gâ'ib olunan vâsi' (yer): (متيه أرض الخ).

تِهْر "تهر" *تِهْرُورُ* : تِهْر

تَاء "تاء" *تَيْبِي، تَيْبِيَّةُ* : تَيْبِي

Ihtâr – (ت) bâbında bulunmayacak meselâ (ترة)، (و) bâbında meselâ (تنة) gibi bazı kelimelerin (و) bâbında meselâ (وتر، وتن، وضع) maddelerinde aranması iktizâ eder.

S

ث: (sâ) [is.] Hurûf-1 Arabiyyenin dördüncüsü olup, Türkçede ve ekser-i elsinede mevcûd olmayan ve peltek (ت)'ye benzeyen bir telaffuz mahsûsu vardır, ki lisân-1 Arabî tahsiline teşebbüs edenlerin bu telaffuza alışmaları elzemdir. Elyevm Cezîretü'l-Arabın hâricindeki Arablar yani Irak, Şâm, Mısır, Mağrib ve sâir-i bilâd ehâlîsi dahi bu harfî seda-1 asliyesiyile telaffuz edemeyip, gâh (ت) ve gâh (س) gibi söylerler. Süryani ve İbrani ve sâir-i elsine-i Sâmiyye-i 'atîke de (ث) harfî mevcûd olmayıp, Arablar tarafından 'ilâve olunmuştur. Hurûfun tertîb-i aslîsi olan ebced sırasınca yigirmi üçüncü harf olup, şeklinin müşâbeheti cihetiyle ba' dehü (ب) ve (ت)'den sonra getirilerek, dördüncü harf olmuştur. Rakam i'tibârıyla (500) 'adedine mu'âdildir.

تَاء [is.] Hurûf-1 Arabiyyenin dördüncüsü olan (ث) harfinin ismi olup, (تاء) ismine teba'iyeten vaz' olunmuştur.

ثَبَّ [fl. 4.] 1. Esnemek, uyuklamak. 2. (mec.) kesek ve fütûra dûçâr

olmak, gevşeklik çökmek. (Mechûlü dahi bu iki ma'nâ ile müsta'meldir.)

ثَبَّ [fl.] Esnemek, uyuklamak.

ثَبَّ [fl.] 1. Esnemek, uyuklamak. - [ft.] 2. Araştırmak, tecessüs etmek: (تثاب الخیر).

ثَبَّ [iz.] ve:

ثَبَّ [is.] Esname: (أخذته الثوباء).

ثَبَّ [ic.] Çol ağaçlarından bir cins ağaç.

ثَبَّ [sıf.] 1. Esneyen, uyuklayan. 2. (mec.) kesel ve rehâvete dûçâr.

ثَبَّ [ft. d.] 1. Su vermek: (ثاب الإبل). 2. (zıddiyyetle) susuz bırakmak, sudan men' etmek: (ثاب النار). 3. Söndürmek, itfâ etmek: (ثاب الشيء). 4. Yerinden kaldırıp izâle etmek: (ثاب الرجل عن الأمر). 5. Alıkoymak, men' etmek: (ثاب عن القوم). 6. Def' etmek: (ثاب بالنيس). 7. (tekeyi) keçiye aşmağa çağırarak: (ثاب الإبل). 8. Su içmek: (ثاب الغضب). 9. (zıddiyyetle) susamak: (ثاب الإبل). 10. Yatışmak, sükûn ve ârâm bulmak: (ثاب الغضب).

ثَبَّ [fl. td.] 1. Sefere 'azîmet etmiş iken vazgeçip oturmak: (ثاب الرجل). 2. Yılmak, göz korkmak: (ثابت منه), ondan yıldım, gözüm korktu.

ثَبَّ Tekeye keçiye çağırmağa mahsûs esvâtandır.

(تأجت الغنم): Melemek: [fl 3.] *يُنَّاجُ، تُنَّاجُ * : تَأَجَّ

[iz.] Meleme. تُنَّاجُ

[sıf.] *تَأَجَّجَاتٌ، تُنَّاجُجٌ cems: نَائِجَةٌ *s: تَأَجَّجُ
Meleyen, meleyici. – (الثائجيات، الثوائج)، koyunlar.

[fl 4.] 1. Nem-nâk olmak: (تند الشيء) *يُنَّادُ، تُنَّادُ * : تَنْدُ
2. Üşümek: (تند الرجل).

[iz.] 1. Yaşlık, nem. 2. Soğuk, bürüdet. تُنَّادُ

3. Yaş ve nem-nâk toprak.

[iz.] *تَنْدُ * : تَنْدُ
Çirkin iş, emr-i kabîh. 2. Yumuşak hurma kuruğu. - [sıf.] 3. Ter ve taze ve yumuşak (nebât). 4. Yaş ve nem-nâk (yer). 5. Mizâca muvâfık olmayan (mekân).

[sıf.] Yaş, nem-nâk: (مكان تند) *يُنَّادُ * : تَنْدُ
Üşümüş, soğuk almış: (رجل تند).

[sıf.] Ter ve taze ve yumuşak ve dolgun (uyluk): (فخذ تئدة) *يُنَّادُ * : تَنْدُ

[is.] 1. Cârîye, halâyık. – (ابن ثأداء) *يُنَّادُ * : تَنْدُ
halâyık oğlu, tahkîr ve şetm ta'bîridir. – (ما أنا ابن) *يُنَّادُ * : تَنْدُ
ben 'âciz değilim. - [sıfs.] 2. Bön ve alık (karı): (امرأة ثأداء). (Kalb tarîkıyla "dathâ" dahi denilir.)

[sıfs.] Bedeni etli ve mûlahham (kadın): (امرأة ثأدة) *يُنَّادُ * : تَنْدُ

[is.] Semizlik, semîn. تُنَّادُ

[iz. cem.] 'Uyûb, nakîsalar. (Emr-i kabîh demek olan mezkûr "تأد" isminin cem'i olsa gerektir.)

[ft 3.] *يُنَّارُ، تُنَّارُ * : تَنْارُ
(maktûlün) intikâmını almak: (تأر القتل، تأر القتل)، maktûlün intikâmını aldı. 2. (kâtilden) intikâm almak, (kâtili) intikâmen katl etmek: (تأرت فلاناً بحميمي)، hasmımın intikâmını ahz için filânı öldürdüm. – (تأرتك بكذا)، filân şeyle senden intikâm aldım. – (لا تأرت فلاناً يداه)، elinden bir şey gelmez. – (أدرك منه التأر فلان)، (mechûl sîgasıyla) filânın intikâmı alındı.

[fl.] *يُنَّارُ، إِنْأَرُ * : أَنْأَرُ
İntikâm almak: (الرجل).

[ft.] *يُنَّارُ، إِنْأَرُ (إِنْأَرُ) * : إِنْأَرُ
İntikâm almak: (إتأر من فلان)، filândan intikâm aldı.

[ft.] *يُسْنَأَرُ، إِسْنَأَرُ * : إِسْنَأَرُ
İntikâm ahzı için yardım talep etmek: (استأثر ولي القتل).

[iz.] 1. İntikâm, *أَنْأَرُ، أَنْأَرُ، تَنْأَرُ * : تَنْأَرُ
1. İntikâm, (لا يأخذ بئارك إلا أنا) öc: (أدرك تأره) (قتلوا أباك وتأره لم يقتل) (هو تأرك) karîbinin katilini katl etti. 3. Birinden karîbinin intikâmını alacak adam. – (التأر المنيم)، sâhibini irzâ edip râhat uyumasını icâb eden intikâm: (لثأرات الحسين يا) (يا للثأرات) (أصاب) (يا ثأرات فلان) – (تسمعن وشيكا في دياركم الله أكبر يا ثأرات عثماننا)

[حسان بن ثابت]

[حسان بن ثابت]

[sıf.] *أَنْأَرُ * : تَنْأَرُ
İntikâm almadıkça râhat etmeyen, intikâmcı.

تَوْرَةٌ [is.] Ahz-1 intikâm, oc alma:
(أدرکت تورتی، تورتی).

تَوْرور [iz.] *تَارِيرُ* *cem*: تَوْرورُ
mürâdifidir. ("تار" mâddesine n.)

[sıf.] Ahz-1 intikâm için katl
olunan. مَنُوْرُ به

[fl 4.] *يَنَّاطُ، نَّاطُ* *شَطَطُ*
1. (et) bozulup fenâ kokmak:
(تنط اللحم). – (ch.) 2. Zükâma uğramak, nezle
olmak: (تنط الرجل).

[ic.] *نَّاطَةٌ* *fir*: نَّاطُ

[is.] 1. Siyah çamur, kara balçık:
مدت ناطة). 2. Çamur, balçık. – (الشمس تغرب في ناطة)
(بماء) (mechûl binâsıyla), câh ve mansıba nâ'il
olmuş câhil ve nâ-ehl hakkında darb olunur
meseldir.

[sıfs.] *نَّاطَاءُ* *نَّاطَاءُ*
1. Şaşkın ve nâ-dân
(karı): (امرأة ناطاء). - [is.] 2. Halâyık, câriye,
besleme: (ما هو يا ابن ناطاء). ("ن" ile "ابن ناطان" dahi
denilir.)

[iz.] Zükâm, nezle. نَّوْاطُ

[sıf.] Zükâma uğramış, nezle
olmuş. مَنُوْوَطُ

[fch. td.] *يُنَّاَلُ، نَّالَةٌ* *نُوْلُ*

[fl. td.] *يُنَّاَلُ، نَّالٌ* *نَّالٌ*
Bedende sinirler
çıkma: (نوال جسده); (نوال الرجل).

[iz.] *نَّالِيلُ* *cem*: نُوْلُولُ
1. Siğil, etli ben. 2.
Meme düğmesi, (حلمة الثدي).

[ft.] *يَتَّوْنُ، تَتَّوْنُ، تَتَّوْنُ ve تَتَّوْنُ، يَتَّوْنُ، تَتَّوْنُ*
Bir sağından ve bir solundan çıkararak hîle ve
hud'a ile şaşkırtmak: (تتائن، تتاون الصيد).
gibi. (تتائن). "تان" mâddesine n.)

"تون" sırasında zikrolunur.) *تَاهَةٌ*

[ft 4.] *يُنَّأَى، نَّأَى (نَوَى) *نَّيْ*
Geçmek,
tekaddüm etmek (نأى gibi.)

[iz.] Za'f, zebûnluk. (نأى gibi.) نَّأُوْ

[is.] 1. Yaşlı dişi koyun. 2. Pek arık
ve zebûn koyun. 3. Çok şeyden kalmış cüz'î
bakiyye: (عنده نأوة).

[ft 3.] *يُنَّأَى، نَّأَى، نَّأَى* *نَّأَى*
1. Bozmak, ifsâd etmek:
(نأى الشيء). 2. Katl ve cerh ve darb gibi ef'âl ile
fesâd-ı ilkâ etmek: (نأى بينهم). 3. Kırba ve mîthare
gibi meşinden su kabının dikişini sökmek, yahut
bizi kalın ve ipliği ince kullanıp akacak sûrette
dikmek: (نأى الأديم).

[ft 4.] *يُنَّأَى، نَّأَى* *نَّيْ*
Kırba ve sâirenin
dikişini sökmek: (نئى الأديم).

[ft.] *يُنَّئَى، إِئَاءٌ* *أَنَّى*
1. Katl ve cerh ve darb
îkâ etmek: (أنئى فيهم). 2. Kırba ve sâirenin dikişini
sökmek: (أنئى الأديم).

[iz.] *نَّأَى* *نَّأَى*
1. Bozukluk, fesâd: (هو)
يرأب النأى), fesâdı def' ve ıslâh eder. 2. Katl ve
cerh ve darb gibi ef'âl: (عظم النأى بينهم). 3. Kavm
arasında zuhûr eden büyük vukû'ât. 4. Za'f,
zebûnluk: (به نأى). 5. Yara eser ve nişânesi.

تَأْيَةٌ [is.] İki veya üç ağacın uçlarına bir 'abâ iliştirilmekle hâsıl olan sâyebân.

تُوْيَةٌ [is.] Kırba içinde süt dövmeğe mahsûs tokmağın ucuna kırbayı delmemek için bağlanan şey.

رَأَيْتَ أَثْنِيَةً مِنْ [is.] Cemâ'at, gürûh: (رأيت أثنية من الناس).

تَبَّ [fl 1.] 1. İyice yerleşip oturmak: (تَبَّ الرجل). 2. Bitmek, hitâm bulmak: (تَبَّ الأمر).

ثَابَةٌ [sifs.] Genç ve taze, şâbbe: (ثابة جارية).

تَبَّتْ [fl 1.] 1. Yerinde durmak, pâydâr ve ber-karâr olmak: (تَبَّتْ الرجل). 2. Devâm etmek, bir hâlde kalıp gitmek. 3. Müdâvemet ve muvâzabet etmek, bir işe yapışıp ayrılmamak: (تَبَّتْ على الأمر). 4. Tahakkuk etmek, sağlam ve muhakkak olmak: (تَبَّتْ الأمر عندنا). 5. (sarfta, harf) hazf olunmamak: (تَبَّتْ الحرف). - [ft.] 6. Men' etmek: (تَبَّتْ على الأمر). (تَبَّتْ gibi.)

تَبَّتْ [fl 5.] Harbda sâbit ve cesûr olmak: (تَبَّتْ الرجل).

تَبَّتْ [ft.] 1. Pâydâr ve sâbit etmek: (تَبَّتْ). 2. Künh ve hakîkatine varmak, hakkıyla anlamak: (تَبَّتْ الشيء). 3. Sağlam ve muhkem etmek. 4. Yapışıp ayrılmamak: (تَبَّتْ السقم). 5. Harekete mecâli olmayacak sûrette darb ve cerh veya rabt ve habs etmek: " لَيْتَبْتُوكَ أَوْ يَفْتَلُوكَ " 6. Bürhân ve beyyine ile te'kîd ve zâhire ihrâc etmek: (تَبَّتْ الحق). 7. Tasdîk ve kabûl ve tahrîr

etmek: (تَبَّتْ اسمه في الديوان). 9. (çekirge) yumurtlamak için kıçını yere sokmak: (تَبَّتْ الجراد). 10. Sokmak, daldırmak: (تَبَّتْ فيه الرمح). 11. (hüccet ve delîlini) ikâma ve îzâh etmek: (تَبَّتْ حجته).

تَبَّتْ [ft.] 1. Pâydâr ve sâbit etmek: (تَبَّتْ). 2. (bir şeye) devâm ve muvâzabet etmek. 3. Kayd ve tahrîr etmek.

تَبَّتْ [ft.] Künh ve hakîkatine varmak, hakkıyla anlamak: (تَبَّتْ الشيء ثابت).

تَبَّتْ [fl.] 1. Pâydâr ve ber-karâr olmak: (تَبَّتْ الرجل في الأمر). 2. Sebât ve mukâvemet etmek, karşı durmak: (تَبَّتْ له). 3. Yerleşmek. 4. Yavaş davranmak, te'ennî etmek: (تَبَّتْ في الأمر).

تَبَّتْ [fl.] 1. Sebât ve devâm etmek: (تَبَّتْ الرجل في الأمر). 2. Geç ve yavaş davranmak, te'ennî ile hareket etmek. 3. Müşâvere ve tefahhus etmek: (تَبَّتْ في أمره). - [ft.] 4. (bir şeyi) sâbit ve muhkem bulmak. 5. Sâbit ve muhkem olmasını talep etmek: (تَبَّتْ). (تَبَّتْ).

تَبَّتْ [sıf.] 1. Pâydâr, yerleşmiş. 2. Cesûr, dilîr, bahâdır. 3. Yürümede ve atlamada kuvvetli ve aslâ sürçmez (at).- (تَبَّتْ الغدر), muhâsamada aslâ lisânında rekâket olmayan ve muhârebede aslâ tezelzül etmeyip sebât ve metânet gösteren: (فلان تَبَّتْ الغدر).

تَبَّتْ [iz.] 1. Pâydârlık, sebât: (تَبَّتْ له ثبت عند الحملة). 2. Cesâret, harbda metânet.

3. Kavî ve sağlam hüccet ve delîl: (لا أحكم بكذا إلا) (ثبت). 4. Muhaddislerin merviyât ve eşyâhlarını kayd ettikleri fihris. – (فلان ثبت من الأثبات), filân adam vüsûk ve i'timâda şâyândır.

ثَبَاتٌ: [iz.] 1. Kadınların yüzlerine tutundukları peçe. 2. Palan kolanı.

ثَبَاتٌ: (ثبه) isminin cem'idir. ("ثبي" mâddesine n.) – (داء ثبات), harekete mecâl bırakmayan hastalık.

ثَابِتٌ: *s: ثَابِتَةٌ: [sıf.] 1. Pâydar. 2. Mevcûd, vücûdu müberhen ve müsellem. – (الثوابت), hareket etmeyen nücûm, seyyârâtın gayri olan kevâkib ki beheri bir şemstir.

ثَبِيْتُ: [sıf.] 1. Pâydar, sâbit. 2. Cesûr, dilir, bahâdir: (فارس ثبيت). 3. 'Akl ve tedbîrde sâbit ve metîn: (رجل ثبيت). 4. Yürüyüp ve atlamada kuvvetli ve aslâ sürçmez (at): (ثبيت فرس).

إِثْبَاتٌ: [iz.] 1. (sarfta) nefyin zıddı, kabûl, tasdîk. 2. (kurrâ' 'inde) hazfın zıddı. 3. (sufiyyûn 'inde) mahvun zıddı, vücûd, mevcûdiyyet. (Masdariyyet ma'naları için fıkra-ı mahsûsasına n.)

مُثَبِّتٌ: [sıf.] Yataktan kalkamayacak derecede ağır hasta: (مريض مثبت). ("أثبت" fi'linin ism-i fâ'ili olmakla me'ânî-i sâiresi için "أثبت" fıkрасına n.)

مُثَبِّتٌ: [sıf.] 1. Kolanla muhkem bağlı (palan). 2. Hastalıkta harekete mecâli olmayan:

(رأيته مثبتاً). 3. (sarfta) menfî olmayan. ("أثبت" fi'linin ism-i mef'ûlü sıfatıyla olan me'ânî-i sâiresi için "أثبت" fıkрасına n. – lûgat-i 'âmmiyede mesbût denilip hatâdır.)

إِسْتِثْبَاتٌ: [iz.] ('ilm-i beyân ıstılâhında) zâhiren zem olup. Zımmen medh çıkan söz:

فَتَى كَمَلَتْ خَيْرَاتَهُ غَيْرَ أَنَّهُ جَوَادٌ فَمَا يَبْقَى مِنَ الْمَالِ بَاقِيَا
[نابغة الجعدي]

ثَبَّتَ: [fl. d.] Gereği gibi yerleşip oturmak: (ثبت الرجل).

ثَبَّجَ: [ft.] 1. (sözü) muntazam ve düzgün söylemeyip karmakarışık söylemek: (الكلام ثبج). 2. Yazıyı girintili çıkıntılı ve okunmaz sûrette yazmak: (ثبج الخط).

ثَبَّجَ: [ft.] 1. (sözü) karmakarışık söylemek: (ثبج الكلام). 2. (yazıyı) karışık ve okunmaz sûrette yazmak: (ثبج الخط). 3. (çöban ve deveci değneği) arkasına arkuru alıp kollarını üzerinden geçirmek: (ثبج الراعي بالعصا).

ثَبَّجَ: [fl.] (çöban ve deveci değneği) arkasına arkuru alıp kollarını üzerinden geçirmek: (ثبج الراعي بالعصا).

إِثْبَاجٌ: [fl. kş.] 1. Dolmak: (إثباج السقاء). 2. Şişmânca ve gevşek etli olmak: (إثباج الرجل).

إِسْتِثْبَاجٌ: [fl.] Şişmânca ve gevşek etli olmak: (استثبج الرجل).

تَبَّجُ: [iz.] 1. Arkanın ortası ve iki omuz küreğinin arası: (ضربه فكسر تبجه). 2. Bir şeyin ortası ve en büyük kısmı. 3. Bağirtlak kuşunun göğsü. 4. Feryâd edercesine bütün gece bağırarak bir cins kuş. - [az.] 5. Mülûk-i Yemen'den birinin ismi olup, kendini kurtararak kavmini terk eden re'îs hakkında darb-ı mesel hükmüne geçmekle: (عارض في قومه تبجا) denilir. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

تَبَّجَةٌ: [is.] Güzîde ile pek aşağı arasında olan, orta ve evsat mâl veya hulk: "انطوا التبجة".

أَتْبِجُ: [sıf.] Arkasının ortası yani iki omuz küreğinin arası geniş veya çıkık ve yumru olan: (رجل أتيج).

مُتَبَّجَةٌ: [is.] Baykuş veya kartal kuşu.

إِتْبَجْرُ: [fl. kş.] 1. Korkup bir işten vazgeçmek: (اتبجر الرجل عنه). 2. Medhûş ve mütehâyir olmak. 3. Ürküp kaçmak: (اتبجر). 4. Bir işte 'âciz kalmak, becerememek. 5. Arka tarafa dönmek, dönüp arkaya bakmak. 6. Geri dönmek. 7. Birbirini iterek gitmek, itişmek: (اتبجر القوم). 8. Akmak: (اتبجر الماء).

تَبَّجَارَةٌ: [is.] Oluk suyunun döküldüğü yerde açtığı çukur.

تَبَّرَ: [ft 1.] 1. Bir şeyle alıkoymak, mâni' olmak: (تبّر فلاناً بالشيء). 2. Bir şeyden vazgeçirmek: (تبّر فلاناً عن الأمر). 3. Mahrûm ve me'yûs etmek: (تبّر فلاناً). 4. La'n ve nefrîn etmek:

(تبّر). - [fl.] 6. (deniz) çekilmek, cezr etmek: (تبّر البحر).

تَبَّرَ: [fl 1.] 1. Helâk olmak: (تبّر الرجل). - [ft.] 2. Helâk etmek: (تبّر الله).

تَبَّرَ: [fl 4.] (yaranın) ağzı açılmak: (تبّرت الفرحة).

تَبَّرَ: [ft.] Bir işle alıkoymak, mâni' olmak: (تبّر فلاناً بالشيء).

تَبَّرَ: [fl.] (bir işe) müdâvemet ve muvâzabet etmek: (الأمر تبّر فلان على).

تَبَّرَ: [fl.] Sıçraşmak: (تبّر القوم).

تَبَّرَ: [fl.] Kesel ve fütûr getirerek ağırlaşmak: (تبّرت عن الأمر).

تَبَّرَ: [is.] 1. Toprağı yumuşak düz yer. 2. Kile müşâbih bir cins toprak. 3. Yerde olan çukur. 4. Bazı dağlarda bulunan tabî'î ve hilki sahrınc.

تَبَّرَ: [is.] Hac haremi. (تبّر صبرة gibi.)

تَبَّرَ: [iz.] Bir işin husûl-pezîr olmak üzere bulunmuş: (هو على تبّر أمر).

تَبَّرَ: [iz.] 1. Helâk. 2. Veyl, yazık: (تبعاً). - (بالويل والتبور). - (وا تبوراه), va veylâ!

تَبَّرَ: [iz.] 1. Meclis, toplanılıp oturulan yer. 2. Kadın veya devenin doğurduğu yer. 3.

Deve kesmeğe mahsûs yer. 4. Kesilecek ve ayrılacak yer, mufassal, mukatta'.

شَبَطَ *يَشْبُطُ، تَشْبُطُ * [ft 1.] (birini) işinden alıkoyup geciktirmek: (ثبطه عن الأمر).

شَبَطَ *يَشْبُطُ، تَشْبُطُ، تَشْبُطُ * [fl 1.] 1. (dudak) şişmek: (ثبطت شفته). - [ft.] 2. (birini bir iş üzerine) ikâme ve tevkîf etmek: (ثبطه على الأمر).

شَبَطَ *يَشْبُطُ، تَشْبُطُ، تَشْبُطُ * [fl 4.] (insân ve at) ağır ve tenbel olmak: (ثبط الرجل، ثبط الفرس).

أَشْبَطَ *يَأْشِبُ، تَأْشِبُ، تَأْشِبُ * [ft.] (bir adama 'âriz olan hastalık) ayrılmayıp müzmin olmak: (أشبطه المرض).

شَبَطَ *يَشْبُطُ، تَشْبُطُ، تَشْبُطُ * [ft.] İşten alıkoyup geciktirmek: (ثبطه عن الأمر).

تَشَبَّطَ *يَتَشَبَّطُ، تَشَبَّطُ * [fl.] Bir işte kalıp tevakkuf etmek: (ثبطه على الأمر فتشبط).

شَبَطَ *يَشْبُطُ، تَشْبُطُ، تَشْبُطُ * [sıf.] 1. İşinde ahmak ve nâ-ehl: (رجل ثبط). 2. Za'îf, gevşek. 3. Ağır, tenbel: (رجل ثبط، فرس ثبط).

شَبَقَ *يَشْبِقُ، تَشْبِقُ، تَشْبِقُ * [fl 2.] 1. (göz) sür'atle yaş akıtmak: (ثبقت العين). 2. (nehrin) cereyânı sür'atli ve suyu çok olmak: (ثبق النهر). ("ثبق" mâddesine dahi n.)

شَبَّلَ *يَشْبَلُّ، تَشْبَلُّ * [iz.] Kab ve havz ve sâire dibinde kalan bakiyye: (لم يبق فيه إلا ثبل).

شَبَّنَ *يَشْبُنُ، تَشْبُنُ، تَشْبُنُ * [ft 2.] 1. (esvâbın) eteğini çevirip ve kırıp dikmek: (تبن الثوب). 2. (bir şeyi) eteğine sararak alıp götürmek: (تبن الشيء).

شَبَّنَ *يَشْبُنُ، تَشْبُنُ، تَشْبُنُ * [fl.] Eteği böküp içine bir şey komak: (أثبت في ثوبي).

شَبَّنَ *يَشْبُنُ، تَشْبُنُ، تَشْبُنُ * [ft.] 1. (esvâbın) eteğini kırıp dikmek: (تبن الثوب). 2. Eteğine bir şey sarıp götürmek: (تبن الشيء). (Mücerredi gibi.)

شَبَّنَ *يَشْبُنُ، تَشْبُنُ، تَشْبُنُ * [iz.] Bir şey komak için bökülmüş etek, eteğin bu vecihle bökülmüş yeri.

شَبَّنَ *يَشْبُنُ، تَشْبُنُ، تَشْبُنُ * [is.] Ufak bir şey komak için eteğin bökülmüş yeri.

شَبَّنَ *يَشْبُنُ، تَشْبُنُ، تَشْبُنُ * [is.] Kadınların ayna ve sâir-i süs edevâtlarını kodukları kise veya kutu.

شَبَّى *يَشْبِي، تَشْبِي، تَشْبِي * [ft 2.] Toplamak, cem' etmek: (شبي الشيء).

شَبَّى *يَشْبِي، تَشْبِي، تَشْبِي * [ft.] 1. Toplamak, biriktirmek, cem' etmek: (شبي الشيء). 2. Devâm etmek, arkasını bırakmamak: (شبي الأمر). 3. Hayâtta bulunan bir adamı medh ve senâ etmek: (شبي عليه). 4. Düzeltmek, ıslâh etmek: (شبي الشيء). 5. Artırmak, çoğaltmak: (شبي المال). 6. İtmâm ve ikmâl etmek: (شبي الشيء). 7. Ta'zîm ve tekrîm etmek: (شبه). 8. (pederinin sîret ve tarîkatı) iltizâm ve ta'kîb etmek: (شبي سيرت أبيه). 9. (şer veya hayrı) cem' etmek: (شبي الشر، الخير). 10. :ok levm ve tekdîr etmek. 11. Hıfz etmek: (المال شبيبت). 12. Sevk

etmek, hâsıl ve müyesser kılmak: (ثبى الله لك النعم).
- [fl.] 13. İhtiyâc ve zarûretinden müteşekki
olmak: (فلان لا يزال يثبى). 14. Şikâyet etmek, birine
karşı istigâse etmek: (ثبى على فلان).

ثَبَّى [sıf.] Çok medh eden, meddâh.

مَال [sıf.] Cem´ ve tahsîl olunmuş: (مال
مئبى).

*ثُبَاتٌ، ثُبُونٌ cem: (ثُبُوٌّ yahut ثُبْيٌ *Aslı *ثُبَّةٌ
[is.] 1. Havzın ortası. 2. Cemâ´at, gürûh. 3. Sûvârî
bölüğü: (نفروا على العدو ثباتٍ، ثبين).

[is.] Cemâ´at, gürûh: *أَثَابِيٌّ *cem: *أَثِيَّةٌ
(عنده أثبية من الخيل).

ثَبَّتَ [sıf.] 1. Cimâ´ esnâsında def´-i tabî´î etmek
illetine dûçâr: (رجل ثت). - [iz.] 2.
Kayadaki çatlak ve yarık.

[fl.] ve: *ثَبَّتَلٌ، *ثَبَّتَلٌ، *ثَبَّتَلٌ *ثَبَّتَلٌ

[fl.] Bilmemezliğe
gelmek, tecâhül etmek: (ثبتل، تثبتل الرجل).

[iz.] 1. Sığın denilen geyik nev´i
yahut bunun erkeği ve yaşlısı. 2. Bir nev´ yaban
tekesi. 3. (mec.) cüsse ve kalıbca kabadayı
görünüp yüreği olmayan adam, gemi arslanı,
rücûliyyeti olmayan erkek: (إنه تثبتل).

[ft 1.] 1. (dikişi) bozmak, fenâ
dikmek: (ثمت المرأة خرزها). 2. İshâl ile def´-i tabî´î
etmek, çıkarmak: (ثمت الرجل بما في بطنه). 3. Nâ-sezâ
söz söylemek.

[fl.] 1. Nâ-sezâ söz
söylemek: (تتم الرجل). 2. (esvâb) paralanmak: (تتم
الثوب). 3. (et) ziyâde pişip didiklenmek: (الحمى تتم).
4. (kuyu divârı) yıkılıp çökmek: (الحمى تتم).

[fl.] Nâ-sezâ söz
söylemek: (انتم الرجل).

[fl 4.] 1. (et) kokmak, bozulmak:
(تنت اللحم). 2. (diş etleri) şişip gevşemek ve fenâ
kokmak: (تنت اللثة).

[sıf.] Şişip gevşemiş ve fenâ
koku peydâ etmiş (dişi etleri): (لثة تننة).

[iz.] Hurma kabuğu ve atılan
döküntüsü. 2. Saman kırıntısı. 3. Kırılacak şeyler
arasına veya minder ve sâireye doldurulan saman
ve talaş ve sâire.

[fl. td.] (su) şarıl şarıl
akmak: (تنجج الماء).

[fl 1.] 1. (su veya kurbân kanı)
şarıl şarıl akmak: (نج الماء، نج دم الهدي). - [ft.] 2.
Şarıl şarıl akıtmak: (نج الماء، دم الهدي).

[fl.] 1. Şarıl şarıl akan
("ماؤهن تجيج"); "وأنزلنا من المعصرات ماءً تجاجاً" (su):
(مطر) 2. Şakır şakır yağan (yağmur): (عین تجوج)
(تجاج).

[iz.] Dağdan inen sel suyu: (اكتظ
(الوادي بتجيجه), dere sel ile doldu.

[is.] Sütün ele ve tulumun
kenarlarına yapışan yağı.

مُنَجَّجٌ [sıf.] 1. Şakır şakır akan veya yağan: (مطر منجج). 2. (mec.) talâkat-i lisân ve selâset-i nutka mâlik: (خطيب منجج).

مُنَجَّجٌ [sıf.] Harâret veya bürûdetten yağı ayrılıp da henüz toplanmamış (süt): (وطب منجج).

نَجْرٌ [ft 1.] *يُنَجِّرُ، نَجْرٌ* [ft 1.] Nebîz yapmak için ezilmiş hurmaya hurma koruğu cebresi katmak: (نجر). "تتجروا ولا تبسروا" (التمر).

نَجْرٌ [fl 4.] *يُنَجِّرُ، نَجْرٌ* [fl 4.] Enli ve yassı olmak: (نجر السهم).

نَجْرٌ [ft.] *يُنَجِّرُ، نَجْرٌ* [ft.] Yassılatıp inliletmek: (نجره).

إِنْتَجَرَ [fl.] *يُنْتَجِرُ، إِنْتَجَرَ* [fl.] 1. (su) birden kaynayıp yayılmak: (انتجر الماء). 2. Taşmak, feyezân etmek. 3. (yaranın) cirâhat ve sâiresi akmak: (انتجر الجرح).

نَجْرٌ [sıf.] *نَجْرٌ* [sıf.] Kalın ve yassı: (نجر ورق).

نَجْرَةٌ [is.] *نَجْرٌ* [is.] 1. Müteferrik cemâ'at. 2. Dibi geniş ve kısa ok. 3. Çukur ve alçak yer. 4. Derenin en ziyâde tevessu' ettiği yer: (وقف السيل في ثجرة الوادي). 5. Karnın yukarı kısmı, göğüs ile göbek arası. 6. Göğüs çukurunun çevresi. 7. Nebât ve sâirenin dağınık kıt'alarının beheri. – (ثجرة البعير), deve göğsünün etrâfına sarkan tüyler.

نَجْرٌ [iz.] Üzüm ve sâire posası, cibre. (Lügat-i 'âmmiyyede Tâ-ı müsennâh ile "تجبر" denilir.)

نَجْرٌ [sıf.] *نَجْرٌ* [sıf.] 1. Kalın ve yassı: (نجر السهم). 2. Dibi enli ve kısa (ok): (نجر). (نجر).

نَجْرٌ [iz.] Bedendeki gevşeklik ve rehâvet: (في لحمه نجير).

نَجْرٌ [sıf.] Boğumları çok olan: (خيزران منجر).

نَجْلٌ [fl 4.] *يُنَجِّلُ، نَجْلٌ* [fl 4.] İri ve sarkık karınlı yahut böğürleri çıkık ve geniş olmak: (نجل الرجل).

نَجْلَةٌ [is.] Karnın büyüklük ve sarkıklığı ve yahut böğürlerin çıkık olması.

نَجْلٌ [sıf.] *نَجْلٌ* [sıf.] 1. İri ve sarkık karınlı yahut böğürleri çıkık: (رجل أنجل). 2. Geniş ve vâsi' (çanta, dağarcık): (امرأة تجلاء). 3. Gecenin büyük bir kısmı: (أقطع الأتجل بعد الأتجل). – (أتجل الوادي), derenin en vâsi' yeri.

أَنْجَلِينَ [iz. cem.] Ağır ve vahîm sözler: (طعنة الأنجلين). (Bu vecihle hâlet-i nasbda kullanılır.)

مُنَجَّلٌ [sıf.] 1. Büyük karınlı. 2. İri, büyük, kaba.

نَجْمٌ [ft 2.] *يُنَجِّمُ، نَجْمٌ* [ft 2.] (birini) bir şeyden çabuk vazgeçirmek: (نجمت عنه).

نَجْمٌ [fl.] *يُنَجِّمُ، نَجْمٌ* [fl.] ve:

نَجْمٌ [fl.] *يُنَجِّمُ، نَجْمٌ* [fl.] (yağmur) sür'atle yağıp devâm etmek: (أنجمت، نجمت السماء).

نَجَمَ: [iz.] Bir şeyden çabuk vazgeçiş, sür'at-i insirâf.

نَجْنُ: [iz.] Sarb arâzîdeki güç yol.

نَجَا: [fl 1.] 1. Susmak, sükût etmek, ses çıkarmamak: (نجا زيد). - [ft.] 2. (eşyâyı) dağıtmak, taksîm ve tefrîk etmek: (نجا متاعه).

نَجَى: [ft.] Susturmak, iskât etmek: (أنجا فلاناً).

نَحَّجَ: [fl. d.] Boğuk sesle lakırdı söylemek.

نَحْحَةٌ: [is.] Boğuk ses.

نَحْنَحُ: [sıf.] Pek ziyâde olan, ifrâtlı, şedîd: (قرب نحناح), pek ziyâde yakınlık. (قرب نحناح) gibi.)

نَحَّجَ: [ft 3.] Şiddetle çekmek: (نحجه).

نَحْفَ: [iz.] Kırkbayır bağırsağı veya şîrdân. ("فحت" ve "فحت") dahi denilir.)

نَحْبَجُ: [sıf.] Eti gevşek ve sarkık olup yürürken sallanan (insân ve hayvân).

نَحْرَطُ: [iz.] Bir cins nebât.

نَحْنُ: [fl 5.] 1. Kalın olmak. 2. Katı ve salb olmak: (نحن الشيء). 3. Koyu ve kıvamlı olmak.

نَحَّنُ: [ft.] 1. Kalınlıtmak: (نحن الشيء). 2. Düşmanı katl ve cerhte mübâlağa ve ifrât etmek: "حتى يثخن في الأرض". 3. Külliyyen münhezim etmek, kırmak: "حتى إذا أثخنتموهم فسدوا".

الوثاق". 4. Çok dövmek, mecâlsiz bırakmak. 5. (أثخنه المرض) za'îf düşürmek: (أثخنه المرض).

نَحْنُ: [fl. ifti'âl] (أثخن) (Aslı): *نَحْنُ

1. Yaraların kesretinden za'fa dûçâr olup dermânsız kalmak: (تمهل في الحرب حتى اثخن). 2. Mübâlağa ve ifrât etmek: (اثخن في الأمر).

نَحْنُ: [ft.] (uyku) *نَحْنُ (استنخن) basmak, gâlib gelmek: (استنخن منه النوم).

نَحْنُ: [iz.] Kalınlık. 2. Katılık, salâbet. 3. Koyuluk.

نَحْنُ: [iz.] Sık dokuyuş: (ثوب له نحن).

نَحِينُ: [sıf.] 1. Kalın. 2. Katı, salb. 3. Koyu. 4. Sımsıkı, kavî, muhkem. 5. Sık dokunmuş: (ثوب نخين). 6. (mec.) mütehammil, içi geniş, halîm. – (نخين السلاح), pür-silâh.

نَحْنُ: [sıf.] Uzun uzun hikâyelerle sâmi'îni usandıran.

نَحْنَةُ: [sıf.] İri yapılı (kadın): (متحنة امرأة).

نَحْنُ: [iciz.] Yazın yaprağı kuru ve kışın yeşillenir bir cins nebât ki deve dikenini ekseriyyâ bunun dibinde hâsıl olur.

نَحْنُ: [ft 3.] Yarmak: (نح رأسه), başını yarıdı.

نَحْنُ: [fmt.] Yarılmak: (نح رأسه), başı yarıldı.

نَحْنُ: [fl 1.] 1. (yağmur) şiddetle yağmak: (نح المطر). 2. (dere) sel suyuyla dolmak:

(تدق الوادي). - [ft.] 3. (hayvânları) salıvermek, koşturmak: (تدق الخيل). 4. (kesilen koyunun) karnını yarmak: (تدق الشاة).

[fl.] 1. (koyunun karnı) *يَنْدُقُ، اِنْتَدَقُ* : اِنْتَدَقُ gevşeyip sarkmak: (انتدق بطون الشاة). 2. (birinin üzerine) üşüşmek, hüçüm etmek: (الناس عليه انتدق).

[sıf.] Şiddetle yağan (yağmur) ve şiddetli yağmur yağdıran (bulut): (مطر تادق، سحاب) (تادق).

[sıf.] Yağma-ger: (وجدت الناس) : مُنْتَدِقٌ (منتدقين).

[sıf.] Söz bilmez ve söz anlamaz kaba adam. : تَدِيمٌ

[sıf.] 1. İri, kaba. 2. İdâre-i kelâma ve suhbet îrâdına gayr-i muktedir, ahmak: (رجل) (تدم، امرأة تدمة).

[iz.] Süzgülü, süzgeç. : تِدَامٌ

[sıf.] Süzgeçli: (ابريق مئدم) : مُنْتَدِمٌ

[fl 4.] 1. (et) kokmak: (تدن اللحم). 2. Ziyâde sümn peydâ edip ağırlaşmak. : تَدْنُ

[iz.] Mülahham adamın etinin gevşekliği. : تَدْنٌ

[sıf.] Mülahham ve ağır vücûdlu. : تَدْنٌ *s: تَدْنَةٌ

[sıf.] Hilkatinde noksân olan (karı): (امرأة تدنة، متدنة) : تَدْنَةٌ

[sıf.] 1. Mülahham ve ağır vücûdlu. - [sıf.] 2. (متدنة)، mülahham ve biçimsiz

(karı). – (متدن اليد) (ki re'îs-i havâric "ذو التدين" hakkında vârid olmuştur) (متدن اليد)'den maktûbdur, yahut eli hilkatene noksânlı demektir, zîrâ kolu kısa idi.

[ft 1.] Islatmak: (تداه) : *يَنْدُو، نَدُو (تَدَو) (Aslı) *تَدَا

[fl 4.] Islanmak: *يَنْدِي، تَدَا (تَدَو) (Aslı) *تَدِي (تدى الشيء).

[ft.] Gıdâlandırmak, beslemek: (تداه) : *يَنْدِي، تَنْدِيَّةٌ *تَدَى

[iz.] Çölde biter bir nebât. : تَدَاءٌ

[iz. s.] Meme, *أَنْدٍ، تَدِي، تَدِي، تَدِي cem: تَدِي، تَدِي *تَدِي kadın memesi. (جد تدي أمه إلينا) (mechûl sîgasıyla), bizimle bir gûne karâbeti yoktur.

Aslı kadın memesine mahsûs olup, erkeğinkine de itlâkı câ'iz ise de, erkek memesinin ism-i mahsûsu (تندوه) 'dur. Dişi devenin memesine (خلف), koyunun ve ineğinkine (ضرع), dişi köpeğinkine de (طي) derler.

[sıf.] Memeleri iri (kadın): (امرأة) : تَدِيَاءٌ (تدياء). (Müzekkeri (أندى) dahi erkek hakkında müsta'mel olduğu mervîdir.)

[is.] 1. Küçük meme, memecik. 2. Ok ve yayın levâzim ve edevât-i ta'mîriyyesini kodukları kise ki süvâriiler terkilerine korlardı. – (ذو التدياء)، eli meme gibi pek kısa olan re'îs-i havâric Harkûs Bin Züheyr lakabıdır.

[ft 2.] 1. Kabâhati yüzüne urarak (birini) levm ve tevbîh ve tekdîr etmek: (ترب، تريب، تريب) *تَرَبٌ (ترب، تريب)

2. (hastayı) soymak, esvâbını çıkarmak: (ثرب المريض).

[ft.] 1. Bir kabâhatten dolayı lev m ve tevbîh etmek: (أثرب، أثرب عليه). (ثرب gibi.) - [fl.] 2. (hayvânın) iç yağı çok olmak: (أثرب الكباش).

[ft.] 1. Bir kabâhatten dolayı lev m ve tevbîh etmek: (ثرب، أثرب عليه). (ثرب، أثرب) gibi.) 2. Katlamak, bökmek, düşürüp toplamak: (ثرب الثوب). 3. Karıştırmak, fesâd-ı ilkâ etmek. 4. İç yağını çıkarmak.

*أثربُ cemcem: ثروبُ، أثربُ *cem: ثربُ [iz.] Bağırsaklarla işkenbeyi ihâta eden iç yağı çenberi. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

[sifs.] Semiz ve iç yağı çok (koyun): ثرباءُ (شاة ثرباء).

[is. cem.] Parmaklar, asâbi'. ثربأتُ

[az.] Medîne-i Münevver'e'nin ismi olup vakt-i sa'âdetten beri metrûktür. *يُثربُ *أثربُ

[sif.] Medîneli. *أثربِي، يثربِي *أثربِي

[sif.] 'Atâsı az olan, mümsik, eli sıkı. مُثربُ

[sif.] Fesâdcı, fitnekâr, karıştırıcı: مُثربُ (رجل مثرب).

[fl. hr.] Kuzu şişte pişerken uçları kızarıp kıtırlaşmak: (اثرنج الحمل). (اثرنج افرنج gibi.)

[iz.] Çanak ve kavatada veya herhangi kabda kalan ta'âm bakiyesi. ثرُمُ

[ft. d.] 1. Dağıtmak, târumâr etmek: (ثرثر الشيء). 2. (sözü) tekrâr tekrâr ederek çok söylemek: (ثرثر الكلام). 3. (yemekleri) birbirine karıştırmak: (ثرثر الطعام). - [fl.] 4. Çok yemek yemek: (ثرثر في الطعام).

[sif.] 1. Çok söyleyen, geveze. 2. Bağırıp çağıran, yaygaracı: (رجل ثرثار، امرأة ثرثار).

[sifs.] Suyu çok (çeşme): *ثرثورةُ *ثرثارةُ (عين ثرثارة، ثرثورة).

[ft 1.] 1. (ekmeği) doğrayıp et suyuna batırmak, tirît etmek: (ثرد الخبز). 2. (esvâb ve kumaşı) boyaya batırmak: (ثرد الثوب). 3. (hayvânı iğdic etmek için hâyalarını) oğuşturmak: (ثرد الخصية). 4. (hayvânı) boğazlamaksızın urarak ve 'uzuvlarını kırarak öldürmek veya kör bıçakla kesmek: (ثرد الذبيحة). - [ch.] 5. Harba muktedir olmayacak sûrette mecrûh olup saff-ı harbdan hâric olmak: (ثرد عن المعركة).

[ft.] (ekmeği) doğrayıp et suyuna batırmak, tirît yapmak: (أثرد، إثراد *أثرد). (أثرد الخبز). (gibi.)

تَرَدٌ [ft.] 1. (hayvânî) boğazlamaksızın urarak ve 'uzuvlarını kırarak öldürmek veya kör bıçakla kesmek: (ثرد الذبيحة). [ch.] 2. Mecrûh olup ordugâha nakl olunmak, saff-ı harbdan hâric olmak: (ثرد عن المعركة).

اَتْرَدَ (Aslı اَتْرَدُ، يَتْرَدُ، اِتْرَادٌ ve يَتْرَدُ، اِتْرَادٌ * اِتْرَدُ [ft.] (ekmeği) doğrayıp et suyuna batırmak, tirîr yapmak: (اثراد الخبز).

اِثْرَدِي * اِثْرَدِي، اِثْرَدِي * اِثْرَدِي [fl. mhr 2.] (insânın) göğsü etli olmak: (اثردى الرجل).

تَرَدٌ [iz.] 1. Hafif yağmur, serpinti. 2. Bir cins nebât.

تَرَدٌ [iz.] Dudaklardaki yarık ve çatlak: (في شفثيه ثرد).

تَرَدٌ [is.] 1. Tirîr yapmak üzere doğranmış ekmek. 2. Tirîr.

تَرَدٌ [iz. s.] *تَرَادٌ، تَرَدٌ، تَرَدٌ cem: تَرِيدَةٌ * تَرِيدٌ Doğranıp et suyuna batırılmış ekmek, tirîr.

تَرَدٌ [is. z.] *مَتْرُودَةٌ، اَتْرَدَانٌ * تَرُودَةٌ Tirîr.

اَتْرَدٌ [sıf.] Dudağı yarık veya çatlak olan: (رجل اترد).

تَرِيدٌ [iz.] Hafif yağmur, serpinti: (أصاب الأرض تثرید).

مُتْرَدٌ [sıf.] Hayvânî boğazlamaksızın urarak ve 'uzuvlarını kırarak öldüren veya kör bıçakla kesen.

مُتْرَادٌ [iz.] 1. Urarak ve 'uzuvlarını kırarak hayvân öldürmeğe mahsûs âlet. 2. Hayvân yüzmeğe veya kesmeğe mahsûs taş veya kemikten âlet.

*مُتْرَدَةٌ *مُتْرُودَةٌ [sıfs.] Hafif bir yağmurla az ıslanmış (yer): (أرض مترودة، مثردة).

مُتْرَدَةٌ [is.] Tirîr kabı, çanak, lenger.

يَتْرَدُ، يَتْرَدُ، يَتْرَدُ، تَرَدٌ، تَرَدٌ، تَرَدٌ، تَرَدٌ، تَرَدٌ، تَرَدٌ (Aslı تَرَدُ، تَرَدُ، تَرَدُ، تَرَدُ، تَرَدُ، تَرَدُ، تَرَدُ، تَرَدُ، تَرَدُ، تَرَدُ) 1. (çeşme ve pınarın) suyu çok olmak: (ثرت العين). 2. (dişi deve ve koyunun) sütü bol olmak: (ثرت الناقة، الشاة).

تَرَدٌ [ft 2.] *يَتْرَدُ، تَرَدٌ * تَرَدٌ Dağıtmak, târumâr etmek: (ثر الشيء).

*يَتْرَدُ، تَرَدٌ * تَرَدٌ [ft.] (yeri) ıslatmak, nem-nâk etmek: (ثر بالمكان).

*تَرَدٌ، تَرَدٌ، تَرَدٌ * تَرَدٌ [sıf.] 1. Suyu çok: (عين ثرة). 2. Çok yağmur yağdıran: (ثر سحاب). 3. Geniş, vâsi': (مكان ثر). 4. Çok söyleyen, lâf-zen: (رجل ثر، امرأة ثرة). 5. Sıçrayarak çabuk yürüten (at): (فرس ثر). 6. Memesinin delikleri vâsi' ve sütü çok: (شاة ثرة، شاة ثرة). 7. Kanı çok (yara): (ثرة عين). 8. Çok yaş dökken (göz): (ثرة طعنة ثرة).

ثَرَاةٌ [sıfs.] Çok söyleyen (karı): (ثارة امرأة) (ثارة ثرارة gibi.)

تَرَادَةٌ [sıfs.] Sütü bol: (شاة ثرور).

اِثْرَادٌ [is.] Kadın tozluğ denilen nebât, anberbaris.

مُنْتَرٌ [sıf.] Sıçrayarak çabuk yürüyen (at):
(فرس منتر).

ثَرَطٌ [ft 1, 2.] 1. 'Ayblamak, ta'yîb ve takbîh etmek: (ثرطه). - [fl.] Sıvık çıkmak, karın sürmek: (ثرط الثور، الصبي). (gibi.)
3. Pek ahmak olmak: (قد ثرط الرجل).

اِثْرَنْطِيٌّ [fl. mhr 2.] Sakîl ve ağır canlı olmak: (اثرنطى الرجل).

بَرَطٌ [iz.] 1. Deve ve sâir-i hayvânâtın sulu tezeği. 2. Budalalık, humk. 3. Çiriş. (شريش gibi.)

مُثْرَنْطِيٌّ* [sıf.] Sakîl ve ağır canlı (adam): (رجل مثرنط).

ثَرْطَانَةٌ* [sıf.] 1. Ahmak ve sakîl (adam): (رجل ثرطنة). 2. Kısa boylu ve biçimsiz (adam).

ثَرْطَلٌ* [fl. d.] 1. Gevşek ve sarkık olmak. 2. Esvâbın eteklerini sürükleyerek yürümek: (مر مثرطلاً).

ثَرْطَمٌ* [fl. d.] 1. Başını eğip sükût etmek: (ثرطم زيد في المجلس). 2. Çok semirmek: (ثرطم الكيش).

Fîrûzabâdî Kâmûsta bu fi'lin birinci ma'nâsını "gazab ve tekebbürsüz" kaydıyla mukayyed ettiği hâlde, Lisânu'l-Arab sâhibi bi'l-'aks "gazab ve tekebbürle" kaydını ihtiyâr etmiştir. Sâhib-i Kâmûsun dahi bunun mürâdifî olan (ثرطم) fi'lini bu sûretle tefsîr etmesi hak Lisânu'l-Arabda olduğunu gösteriyorsa da, biz kaydsız tefsîrini münâsib gördük.

ثَرْعٌ* [fl 4.] (bir kavme) dalkavukluk etmek, kâselîsleri olmak: (ثرع الرجل على قوم).

ثَرْعَةٌ* [sıf.] ve:

ثَرْعُطَةٌ* [sıf.] 1. Sulu, mâyi' (طين ثرعط، ثرعط). - [iz. s.] 2. Sütlü veya sütsüz olarak içilecek şey.

ثَرْعَلٌ* [is.] Horozun boynundaki değirmi top tüyler.

ثَرْعَمَةٌ* [is.] 1. Zevce, karı. 2. Kadın, karı.

ثَرْعٌ* [fl 4.] (bir adamın) koğasının ağzı geniş olmak: (ثرغ الرجل).

ثَرْوَعٌ* [iz.] Koğanın ağzında haçvârî olan iki ağacın arası. (Ekseriyyâ cem'i müsta'meldir.)

ثَرْوَعَةٌ* [is.] Dişi tilki.

ثَرْوُولٌ [iz.] Bir cins ot.

ثَرْوَيْبَةٌ* [is.] Mısır'da yapılı bir nev' beyaz keten bez ve bundan ma'mûl esvâb.

ثَرْوَمٌ* [ft 2.] (birinin) ön dişini kökünden kırmak, ağzına urup dişini kırmak: (ثرم فلاناً).

ثَرْوَمٌ* [fl 4.] (birinin) dişi kökünden veya ön dişi kırılmak: (ثرم الرجل).

ثَرْوَمٌ* [ft.] (birinin) bir dişini kökünden veya ön dişlerinden birini kırmak: (أثرم فلاناً).

يُنْتَرِمُ، اِنْتَرَامٌ [fmt.] (birinin) bir dişi kökünden veya ön dişlerinden biri kırılmak: (اُنْتَرَمْتُ فَلَانًا فَاَنْتَرَمْتُ).

نَزَمَ [iz.] ('arûzda) veted-i mecmû'un evvel ve âhîrinin hazfı, meselâ (فعولن) 'den (عول) kalması. (Masdariyyet ma'nâsı için re's-i mâddeye n.)

نَزَمَاءُ [sıf.] 1. Dişlerinden ve bi'l-hâssa ön dişlerinden biri veya birkaçı kökünden kırık olan, gedik: (رجل أنرم); (ثرماء امرأة). 2. ('arûzda) veted-i mecmû'unun evvel ve âhiri mahzûf olan (vezn.)

نَزَمَانٌ [iz.] Çoğana benzer ekşi bir ağaç olup develerle koyunlar otlarlar.

أَنْزَمَانٌ [iz. t.] 1. Gündüz ile gece. 2. Dehr ile mevt.

يُنْزِمُ، نَزْمَةٌ [ft. d.] (eti) fenâ pişirip çiğ bırakmak veya küle bulamak: (ثرمد اللحم).

نَزْمَةٌ [is.] Develerin yedikleri ekşice bir cins çöl otu.

يُنْزِمُ، نَزْمَةٌ [fl d.] 1. (yer) sulu ve sıvık çamur olmak: (ثرمطت الأرض). 2. Ağızda çatırdatarak veya şapırdatak çiğnemek: (يثرمط) (المضغ).

يُنْزِمُ، اِنْتَرَامٌ [fl.] 1. (tulum) şişip kaparmak: (اثرمط السقاء). 2. Hiddet ve gazabdan şişmek: (اثرمط الرجل).

نَزِمٌ [sıfs.] Pek yaşlı olmakla otlarken çiğnemesi sesi işitilen (koyun): (نعجة ثرمط).

نَزْمَةٌ [is.] Sulu ve sıvık çamur.

يُنْزِمُ، نَزْمَةٌ [fl. d.] 1. Abdest bozmak, yestehlemek: (ثرمل الصبي). 2. Et yemek: (ثرمل الرجل). - [ft.] 3. Müsâfire çabuk yemek yetiştirmek için (eti) az pişirmek, veya korun üzerinde pişirip küle bulaştırmak: (ثرمل اللحم). 4. (yemeği) iyi pişirmemek, çiğ bırakmak: (ثرمل الطعام). 5. (yemeği) pis ve 'acele yiyip dudaklarına ve sakalına bulaştırmak: (الطعام ثرمل). 6. (iş) 'acele ile ve noksân yapmak, çırpıvermek: (ثرمل عمله).

نَزْمٌ [iz.] Bir cins canavar. – (أم ثرمل), dişi sırtlan.

نَزْمَةٌ [is.] 1. Tilki, yahut dişisi. 2. Üst dudagın üzerindeki yiv. 3. Kabda kalan bakiyye.

يُنْزِنُ، نَزْنٌ [fl 4.] Komşu ve ahbâbına cevri ve ezâ eder olmak: (ثرن الرجل).

اِنْتَرَنِي، يَنْتَرِنِي، اِنْتَرَاءٌ [fl. mhr 2.] (adamın) göğsü etli ve yağlı olmak: (اثرنتي الرجل).

اِنْتَرِنِي [sıf.] Göğsü etli ve yağlı: (رجل مثرنت).

*يُنْزَوُ، نَزَاءٌ (نَزْوٌ) * [fl 1.] 1. (halk veya hayvânât ve emvâl) çoğalmak: (نزا القوم); (نزا). - [ft.] 2. Hayvânât ve emvâlce (diğerine) gâlib gelmek, mâl ve hayvânâtı (başkasından)

ziyâde olmak: (ثرا بنو فلان بني فلان). 3. Çoğaltmak: (ثرا الله القوم).

(birinin) [fl 4.] *يُثْرِي، ثْرَى (ثَرَوَ Aslı) *: ثْرِي (ثرى) emvâl ve hayvânâtı çoğalmak, çok olmak: (الرجل).

(birinin) [fl.] *يُثْرِي، إِثْرَاءُ * : اُثْرِي (أثرى فلان): emvâl ve hayvânâtı çok olmak:

[iz.] 1. Emvâl ve hayvânât çokluğu: ثْرَاءُ : (إنه لذو ثراء). 2. Bir cins ot.

[is.] 1. Halk veya hayvânât çokluğu. ثْرَوَةٌ : 2. Mâl kesreti, zengînlik: (إنه لذو ثروة). 3. Kamer ile süreyyânın iltikâ ve ictimâ'ı, ayın ülker menziline girmesi: (هذه ليلة ثروة).

[sıf.] 1. Çok kesretli, firâvân ثْرِيَّةٌ * : ثْرِيٌّ (emvâl ve hayvânât): (مال ثري); (ثرية رماح). 2. Emvâl ve hayvânâtı çok, zengîn: (ثري رجل).

[sıf.] *ثْرَوَاءُ * : اُثْرِي (امرأة ثرواء); (رجل أثرى): çok, zengîn:

[sıf.] *ثْرَوَى * : ثْرَوَانٌ (ثرياء ثروان). 2. Emvâl ve hayvânâtı çok, zengîn: (امرأة ثروى); (رجل ثروان).

[is.] * (ثْرِيَا Aslı) * : ثْرِيَا (Ânifen zikrolunan "ثروى" sıfat-ı mü'ennesinin musaggarıdır) ülker, yedi kardaş, pervîn (Burc-ı sevride bir cümle-i kevkebiyye): (طلعت الثريا). (Mu'arref olarak "النجم" dahi derler.)

[is.] Emvâl ve hayvânâtın مَثْرَاءُ : çoğalmasını mûcib, çoğalmasına sebep olan şey: (هذه مثرأة للمال).

[fl 4.] 1. (toprak) ziyâde ثْرِي * : ثْرِي (toprak) ziyâde kuruduktan sonra nemlenip yumuşamak: (ثريت ثريت). 2. Sevinmek: (ثريت به), ona sevindim. (أثرى الأرض).

[fl.] 1. (yerin) nem-nâk ثْرِي * : اُثْرِي (أثرى الأرض) toptrağı çok olmak: (أثرت الأرض). - [ft.] 2. Nemlendirip yumuşatmak: (أثرى المطر الأرض).

[ft.] 1. Nemlendirmek, ثْرِيَّةٌ * : ثْرِي (ثرى التربة). 2. Sulamak, su serpmek: (ثرى المكان). 3. Yoğurt keşine su katarak ezme: (ثرى الأقط). [fl.] 4. İki elini yere yapıştırıp durmak: (ثرى فلان).

[is.] 1. *اُثْرَاءُ * : ثْرِيَان، ثْرَوَان * : ثْرِي (Nem, yaşlılık. 2. Nemli toprak, yahut sathın altındaki nemlice toprak veya ıslanıktaki yapışkan çamur hâline geçmeyen hafîf toprak. 3. 'Ale'l-ıtlâk toprak. 4. Hayr, hasene: (هو ذو ثرى). 5. Eser, nişân: (إني لأرى ثرى الغضب في وجهه), yüzünde hiddet eseri görüyorum. - (التقى الثريان), yağmur toprağın nem-nâk olan alt tabakasına geçmekten; ve iki kişi arasında çabuk ittifâk hâsıl olmaktan; ve çıplak tenin üzerine kürk giymekten kinâyedir. - (بيس الثرة بينهما), araları bozuldu; (لم إنه لقريب الثرى) - (بيس الثرى بيني وبينه), vefâsız adam hakkında darb olunur meseldir. (بعيد النبط).

[is.] 1. Toprak. 2. Arz, yer. ثْرَاءُ :

ثَرِيَّةٌ [sıf.] ve: *ثَرِيٌّ*:

ثَرِيَاءٌ [sıf.] 1. Kuraklıktan sonra nemlenip yumuşayan, nemli ve yumuşak (toprak). 2. Islandıkta yapışkan çamur olmayan hafif (toprak). 3. Rutûbetli, yağışlı: (يوم ثرى). - [is.] 4. (ثرية، ثرياء), toprak, yer.

[is.] 1. Arz, yer. (‘Alem gibi i‘tibâr olunup harf-ı ta‘rîf ve i‘râb kabûl etmez.):

فما ترب أثرى لو جمعت ترابها باكثر من بني نزار على العد
[عجيل بن فرج العجلي]

ثَرِيَانٌ [sıf.] Nem-nâk ve yumuşak (yer): (مكان ثريان).

الثَرِيٌّ [sıf.] (Ef‘âl bâbından ism-i fâ‘ildir) 1. Islatan, nemlendiren. 2. Nem-nâk. – (ما بيني وبينكم مثرٍ), aramız iyidir, aramızda bir şey yoktur:

فلا توبسوا بيني وبينكم الثرى فإن الذي بيني وبينكم مثرى
[جرير]

يُنْزِرِيْتُ [fl. d.] (deve) sıvık terslemek: (ثريط البعير).

ثَرِيَاطَةٌ [sıfs.] Sulu ve sıvık (toprak): (صارت الأرض ثرياطة).

يُنْشِئُ [ft 2.] Üfürülmüş tulumdan havâyı boşaltmak: (نش السقاء).

يُنْطَأُ [ft 3.] Ayakla çiğnemek: (نطأ).

يُنْطَأُ [fl 4.] Ahmak ve sebük-mağz: (نطئ الرجل).

نُطَاءَةٌ [is.] Zehirli bir nev‘ böcek veya örümcek.

يُنْطَأُ [fl 1.] Pislemek, yestehlemek: (نط الصبي).

يُنْطَأُ [fl 1, 2.] Köse veya seyrek kıllı olmak: (نط الرجل).

أَنْطَأُ [sıf.] Ağır karınlı: (رجل نط). 2. Köse, seyrek kıllı: (نط الحاجبين) – (نط الرجل نط).

أَنْطٌ [sıf.] Köse. (Lügat-i ‘âmmiyye olması muhtemeldir.)

نُطَاءٌ [sıfs.] 1. Kasığının kılı olmayan (kadın). 2. Örümcek yahut örümceğe şebîh ve ısırması pek acı bir cins böcek.

يُنْطَعُ [fl 3.] 1. Abdest bozmak, yestehlemek: (نطع الصبي). 2. Belli ve zâhir olmak: (نطع الشيء). - [ch.] 3. Zükâm ‘illetine uğramak, nezle olmak: (نطع الرجل).

يُنْطَعُ [ft.] Kırıp parça parça etmek: (نطع الشيء).

نُطَاعٌ [iz.] Zükâm, nezle.

نُطَاعِيٌّ [sıf.] ve:

مَنْطُوعٌ [sıf.] Zükâma uğramış, nezle olmuş.

تَطْعَمُ: [fl. td.] Sözle galebe çalmak: (تطعم على أصحابه). (Muhîtu'l-Muhît sâhibi bu mâddeyi Gayn mu'ceme ile zabt etmiştir.)

تَطْعَمَةٌ: [is.] Sözle galebe çalış.

تَطْفٌ: [iz.] 1. Ni'met, nâz ve na'îm, refâh-ı hâl: (هو). (في تطف).

تَطَّوْ: [fl 1.] 1. Adım atmak: (تطا الرجل). - [ft.] 2. Def-i tabî'î etmek: (تطأ بسلحه).

تَطَّى: [fl 4.] Pek ahmak olmak: (تطى الرجل).

تَطَّطَى: [fl.] Gevşemek, kesb-i rahâvet etmek: (انتطى الرجل). (Asım Efendinin Kâmûs tercemesinde ifti'âl bâbından "انتطى" sûretinde zabtı sehve mebnîdir.)

تَطِيٌّ: [sıf.] Pek ahmak: (رجل تطي).

تَطْيٌ: [icz.] Örumcekler.

التَّطْيُ: [is.] Ahmaklık, humk.

تَطَّاءٌ: [is.] Hamâkat, budalalık: (فلان من). (تطانة لا يعرف قطاته من لطاته), Hamâkatinden atın önünü arkasından tafri'k edemez.

تَطَّاءَةٌ: [is.] Bir cins böcek.

تَطَّعٌ: [ft.] "تاع، يتوع" maddesine n.)

تَطَّعَ: [ft 3.] 1. Akıtmak, dökmek, fişkirmek: (انتعب الماء). 2. Koşarak gitmek: (صاح به فانتعب عليه).

تَعَبٌ: [sıf.] Akan, dökülen, fişkiran: (ماء تعب، دم تعب).

تَعْبَانٌ: [iz.] Derenin sel akacak yeri.

تَعْبَةٌ: [is.] 1. Yeşil başlı ve pek zehirli bir nev' kertenkele, yılanı agu veren. 2. Fâre. 3. Bir cins ağaç.

تَعْبَانِيٌّ: [iz.] Pek büyük yılan, ejderhâ, yahut yılanın erkeği veya 'ale'l-İtlâk yılan. - (تعبان الماء), Nilde bulunur bir cins yılan balığı. - (دم التعبان، دم الأخوين) ve (عندم) dahi denilen bir cins nebât, karındaş kanı.

تَعُوبٌ: [iz.] Safrâ, öd.

تَعُوبَانٌ: [sıf.] Akan, dökülen, fişkiran: (ماء أعوب، أعوبان).

أَتْعَابِيٌّ: [sıf.] Yuvarlak iri beyaz ve güzel (çehre): (وجه أتعبي، أتعبان، أتعباني).

مَتَاعِبٌ: [iz.] 1. Su akacak yer, su yolu. 2. Havz oluşu ve musluğu. 3. Dam oluşu.

تَعَابِيْبٌ: [iz.] Salya. (En ziyâde cem'i müsta'meldir: (فوه يجري تعابيب)).

تَعْنَعٌ: [ft. d.] 1. (sözü) pepeyilikle söylemek: (تعنع الكلام). - [fl.] 2. Ovurmak, gaseyân etmeğe çalışmak, veya birbiri arkasında kusmak: (تعنع الرجل).

تَتَعَنَّعُ، تَتَعَنَّعُ [fl. td.] Ovurmak, kusmağa çalışmak: (تتعنع الرجل بقينه).

تَنَعَّعَ: [iz.] 1. İnci, dür, lü'lü'. 2. Sade. 3. Kırmızı yün.

تَنَعَّجَ: [iz.] Yolcular cemâ'ati, birlikte sefer ve siyâhat eden gürûh. ('Aynın takdîmiyle "عنج" dahi denilip, en fasîhi de budur.)

أَتَعَنَّجُ، يَتَعَنَّجُ، أَتَعَنَّجُ [fl. hr.] (yağmur) mütemâdiyen yağıp seller peydâ etmek: (اتعنج المطر). (Lügât-i garîbe ve meşkûkedendir.)

يُنَعِّجِرُ، نَعَّجِرَةٌ [ft. d.] Dökmek, akıtmak: (تعجر الماء).

يُنَعِّجِرُ، أُنَعِّجِرُ [fl. hr.] 1. Dökmek, dökülüp yayılmak: (المطر اتعنجر); (اتعنجر الماء); [ft.] 2. Dökmek, akıtmak: (دماً اتعنجرت العين); (اتعنجرت السحابة بقطرها).

مُنَعِّجِرٌ: [sif. ism-i fâ'il] 1. Dökülen, taşan: (ماء متعنجر); (دمع متعنجر). 2. İçindeki mâyi' kenarlarından taşıp akan (kab): (جفنة متعنجرة).

مُنَعِّجِرٌ: [iz.] Denizin açık ve engin yeri. İbn-i Abbâs Hazretleri Cenâb-ı Murtezâ hakkında: (في علمه كالقنطرة)، buyurmuştur.

تَعَدَّ: [sif.] 1. Taze (hurma) veya olmak derecesine karîb olan (hurma kuruğu). 2. Taze (sebze). 3. Yumuşak (toprak): (ثرى تعد). Ekseriyyâ (معد) lafzına itbâ' olunur: (يقال تعد معد).

(معد ماله تعد ولا) - [iz.] 4. Tereyağı. - (رطبة تعدة معدة hiçbir şeyisi yoktur. (Sâgânî Gayn mu'ceme ile "تعد معد" zabt etmiştir.)

مُنَعِّدٌ: [sif.] Teni ter ve taze ve yumuşak (delikanlı): (غلام متعند).

يُنَعَّرُ، نَعَّرٌ [fl 4.] (birinin) siğilleri yani etli benleri çok olmak: (نعر الرجل).

يُنَعَّرُ، أُنَعَّرُ [fl.] Yalandan ahbâr ve havâdis tecessüsünde bulunmak: (أنعر الرجل).

نَعَّرٌ، نَعَّرٌ [iz.] Muğaylân ağacının kökünden çıkıp zehr-i kâtil olan bir nev' zamg.

نَعْرَانٌ: [iz. t.] Atın hâyalarının ve koyun memelerinin hâricî tarafına çıkan meme başları gibi iki siğil.

يُنَعَّرُ، نَعْرَةٌ [fl. d.] Burunda çatlaklar zuhûr etmek, (burun) çatlamak: (نعر الأنف).

نَعْرُورٌ: [iz.] 1. Kolgan dikenini veya bunun başı ve tepesi. 2. Küçük hıyâr. 3. Ada soğanının kökü. 4. 'Acûz denilen sebze. 5. (ذونون) ta'bir olunan çöl nebâtın meyvesi. 6. Siğil, etli benek. (رجل نعرور) - [sif.] 7. Kısa boylu ve tıknâz, tos ve toparlak: (رجل نعرور).

نَعْرُورانٌ: [iz. t.] Atın hâyalarına ve koyunun memelerine çıkan iki siğil. (نعران gibi.)

نَعَارِيرٌ: [iz.] (Cem' sîgasyyla müfreddir) 1. Kuş konmaza şebîh bir nebât. 2. Burunda zuhûr eden çatlak.

شُعِبَ (اللحم تُعَطُّ): [fl 4.] 1. (et) bozulmak: (تُعَطُّ اللحم). 2. (deri) ta' affün etmek ve çürüyüp kopmak: (تُعَطُّ الجلد). 3. (dudak) şişip öatlamak: (تُعَطُّ شفته).

تُعَيْطُ * [ft.] Dövüp ufaltmak: (تُعَيْطُ الشيء).

تُعَيْطُ * [sıf.] Kokmuş, bozuk, müta' affin: (تُعَيْطُ اللحم); (تُعَيْطُ الماء); (تُعَيْطُ البيضة).

تُعَيْطُ [iz.] Rüzgârın kaldırıp götürdüğü ince kum.

تُعَيْطُ * [fl 2.] ve:

تُعَيْطُ * [fl 4.] Kusmak, kay etmek: (تُعَيْطُ الرجل).

تُعَيْطُ * [fl.] Ağızdan (gaseyân) yahut burundan veya yaradan (kan) boşanmak: (تُعَيْطُ الدم من أنفه، من الجرح); (تُعَيْطُ القي من فيه) (منخراه), burnu kanadı.

تُعَيْطُ [is.] Bir def' alık kay ve gaseyân.

تُعَيْطُ * [fl 4.] (diş) çarpık ve birbiri üstüne çıkmak: (تُعَيْطُ أسنانه).

تُعَيْطُ * [fl.] 1. (misâfirler) çoğalmak, birbiri üstüne gelmek: (تُعَيْطُ الضيفان). 2. (ücret) büyük ve çok olmak: (تُعَيْطُ الأجر). 3. (iş) büyük ve mühim ve müşkil olmak: (تُعَيْطُ الأمر). 4. Hayvânâtın kesretinden (su başı) galebelik olmak: (تُعَيْطُ الورد). 5. Muhâlefet etmek, karşı durmak: (تُعَيْطُ القوم علينا).

تُعَيْطُ * [iz.] Çarpık ve zâ'id diş: (تُعَيْطُ أسنانه).

تُعَيْطُ * [icz.] cem: تُعَيْطُ fr: تُعَيْطُ، تُعَيْطُ، تُعَيْطُ * [icz.] Deve ve inek ve koyunun memesindeki fazla ve **gür emzik** ve emzik şeklindeki siğil.

تُعَيْطُ * [is.] Dişi tilki. ('Alem i'tibâr olunarak harf-i ta'rîf almaz, ve gayr-i munsarif olur.) – (تُعَيْطُ)، şetm ve tahkîr ta'bîridir.

تُعَيْطُ * [iz.] 1. Kokmuş kırbalarda hâsıl olan bir nev' böcek. 2. (mec.) le'îm ve alçak adam.

تُعَيْطُ [is.] Çakal üzümü, it üzümü, 'inebü's-sa'leb. – (تُعَيْطُ الكلاء), kuru ot.

تُعَيْطُ * [iz. cem.] ("تُعَيْطُ" yerine Bâ'nın Yâ'ya kalbiyle "تُعَيْطُ" in cem'idir) tilkiler.

تُعَيْطُ * [sıf.] 1. Dişleri çarpık ve birbiri üstüne çıkmış olan: (تُعَيْطُ رجل أنعل); (امرأة تُعَيْطُ). 2. Fazl ve ihsân ve keremi çok olan seyyid ve 'âlîşân (adam): (تُعَيْطُ رجل أنعل). – (لثة تُعَيْطُ), dişleri çarpık olanın diş etleri.

تُعَيْطُ [sıf.] 1. Eşyâ ve mekâresi çok olan ('asker): (تُعَيْطُ جيش). 2. Çok, kesretli: (تُعَيْطُ كتيبة). 3. Memesinde fazla ve **gür emziği** veya siğil olan (dişi hayvân): (تُعَيْطُ ناقة). 4. Kanı münteşir (yara): (تُعَيْطُ طعنة). (Müzekkeri ile mü'ennesi birdir.)

تُعَيْطُ [sıf.] 1. Galebeliği çok olan (su başı): (تُعَيْطُ ورد مثل). 2. Arası kesilmeyen, çok ve

muttasıl: (جاء القوم مثلين), halk araları kesilmeksizin geldiler.

مُتْعَلَةٌ [sıf.] Tilkisi çok (yer): (أرض مثعلة).

ثَعْلِبُ *cem: ثَعَالِبُ, ثَعَالِبُ [iz.] 1. Tilki, rûbâh. 2. Havzdan su çıkacak oluk. 3. Hurma serdikleri yerin suyu gitmek için açılan delik. 4. Hurma ağacının dibinde çıkan fidanlar kesildikte ağaçta kalan dibleri. 5. Mızrâk sapının demire giren ucu. – (داء الثعلب), saçkıran illeti. – (عنب الثعلب), it üzümü.

"ثعلب" bazı lügaviyyûn tilkinin erkek ve dişisine "ثعلب" utlâk olduğunu, ve bazıları erkeğe mahsûs olmasıyla dişisine "ثعلبة" denildiğini iltizâm etmişlerdir.

تَثَعْلِبُ * [fl. td.] Korkaklıktan hîle ve hud'aya sapmak, tilkilik etmek: (تثعلب الرجل).

ثَعْلَبَةٌ [is.] 1. Dişi tilki. 2. Kuyruk sokumu. 3. Mak'ad.

ثَعْلَبِيَّةٌ [is.] Atın köpek yürüyüşüne benzer bir nev' mezmûm yürüyüşü: (فرسك يعدو الثعلبية).

مُتْعَلِبٌ * [sıf.] Tilkisi çok olan (yer): (مكان مثعلب); (أرض مثعلبة).

ثَعْلُولٌ * [iz.] Çarpık ve birbiri üstüne çıkmış diş: (بأسنانه ثعلول) (gibi).

ثَعْلُولٌ [sıf.] 1. Gazab-nâk, pür-hiddet: (رجل ثعلول). 2. Üç veya dört taraftan sağılması

mümkün olan (koyun): (شاة ثعلول). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

ثَعْمٌ * [ft 3.] Çekip koparmak, nez' etmek: (ثعم الشيء).

ثَعْمٌ * [ft.] Hoş ve muvâfık gelip cezb etmek: (تثعمتني أرض كذا), filân yer bana iyi geldi, filân yerden hoşlandım.

ثَعْمَةٌ [is.] Fâhişe. – (ابن ثعامة), şetm ve tahkîr ta'bîridir.

ثَعْوٌ [iz.] Bir cins hurma yahut hurmanın irisi veya olmağa yüz tutmuş koruğu. ("معو" yerine lügattir.)

ثَعْيٌ * [sıf.] Ehl-i 'ırza sarkıntılık eden: (رجل ثاع). ("ثاع" dahi lügattir.)

ثَعْبٌ * [ft 3.] 1. Dürtmek: (ثعبه بالرمح). 2. Boğazlamak, zebh etmek: (ثعب الشاة). 3. Çıkarmak, uzatmak: (ثعب البعير شفته).

ثَعْبٌ * [fl 4.] (buz) erimek, çözülmek: (ثعب الجمد).

ثَعْبٌ * [fl.] (diş etleri) kanamak: (تثعبت لثته).

ثَعْبٌ * [iz.] Derenin içinde kalan kesretli su. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

ثَعْبٌ * [iz.] Dağın kuytu yerinde birikip güneş görmemekle soğuk duran su veya göl: (رضابة كالثعب).

تُعْبَةُ: [is.] (تعبه) yerine lügattir. ("تعب" mâddesine n.)

تُعْتَعُ: [ft. d.] 1. (sözü) karmakarışık ve intizâmsız söylemek: (تعتغ كلامه). 2. (dişleri bitmemiş çocuk) diş etleriyle gevelemek. 3. Teftiş ve tefahhus etmek: (تعتغ أمره). - [fl.] 4. Dişlerini birbirine urarak lakırdı söylemek: (فلان يتعتغ في الكلام).

تُعْتَاغُ: [sıf.] İntizâmsız ve karmakarışık söz söyleyen.

تُعْتَاغَةُ: [is.] Nizâmsız söz: (كلامه من قبيل). (النثغنة). (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

تُعْرُ: [ft 3.] 1. Gedik açmak: (الرجل تغر). 2. (zıddiyyetle) gedik kapamak: (تغر التلثة). 3. (birinin) ön dişlerini kırmak: (تغر فلاناً). 4. (diş) çıkarmak: (تغر سنه). [ch.] 5. (birinin) ön dişleri kırılmak: (تغر فلان). 6. (çocuğun) değişmek üzere ön dişleri düşmek: (تغر الغلام).

تُعْرُ: [fl.] 1. (çocuğun) değişmek üzere ön dişleri düşmek. 2. (zıddiyyetle) diş çıkarmak: (أتغر الغلام). - [ch.] 3. (birinin) ön dişleri kırılıp ufalmak: (أتغر الرجل).

تُعْرُ: [fl.] 1. (Aslı اتغر) (أتغر الغلام) (çocuğun) ikinci dişleri çıkmak: (أتغر الغلام). ("اتغرو، ادغر") dahi denilir.)

تُعْرُ: [iz.] 1. Yarık, gedik, rahne. 2. Ağız, fem, dehân. 3. Dişler yahut yalnız

ön dişler. 4. Hudûd, sinor. 5. Dar geçit, boğaz, derbend.

تُعْرُ: [icz.] Develerin çok sevdikleri bir cins ot.

تُعْرُ: [sıf.] Dağınık, müteferrik. Başlıca cem'i müsta'meldir: (أمسوا)، (تغوراً), müteferrik bir hâlde bulundurlar.

تُعْرُ: [is.] 1. Gerdân çukuru: (ظمن في ثغرتة). (İnsân ve hayvânınkine ıtlâk olunur). 2. Nâhiye, hıttâ. 3. Düz ve kolay yol. 4. Yol, tarîk: (تغر المجد).

تُعْرُ: [iz.] Hudûd, serhad.

تُعْرُ: [sıf.] Ön dişleri düşmüş veya kırılmış olan.

تُعْرُبُ: [iz.] Sararmış dişler.

تُعْرُ: [is.] Hudâda karîb muhâtaralı derbend.

تُعْرُ: [iz.] Mısır ve Şâm'da hâsıl olur sarı ve kırmızı çizgili bir cins kavun.

تُعْمُ: [fl.] 1. (yer) cavrûd denilen beyaz bir ot hâsıl etmek: (أثعم الوادي). 2. (saç) cavrûd gibi ağarmak: (أثعم الرأس). - [ft.] 3. Doldurmak: (أثعم الإناء). 4. Öfkelenmek, hiddete getirmek: (أثعمه). 5. (zıddiyyetle) sevindirmek, şâd ve mesrûr etmek: (أثعم فلاناً). 6. Hazımsızlığa uğratmak, mi'desini bozmak: (أثعمه).

يُنَاغِمُ، مُنَاغِمَةٌ [fş.] Dudak dudağa öpüşmek: (تاغمت المرأة المرأة).

نَعْمٌ [sıf.] Ava alışık (zağar): (كلب نغم).

أَنْعَمَاءٌ [iz.] Cavrûd denilen beyaz bir ot, bandık otu, ak yavşan. *نَعَامٌ* *fr: cém: نَعَامَةٌ*

نَاعِمٌ [sıf.] Cavrûd gibi beyaz olan: (لون ناعم), beyaz renk.

يَنْعَمُ، نَعَاءٌ (نَعَوْرُ) (Aslı) *نَعَا* (تغت) (الشاة).

يُنْعِي، إِنْعَاءٌ [ft.] 1. Koyun vermek: (أنتيته فما أثناني). 2. (koyun ve keçiyi) meletmek, melemeğe mecbûr etmek: (أثغاشته).

نَعْيٌ [iz.] 1. Koyun ve geyik gibi hayvânât dişilerinin doğururken bağrımları. 2. Koyunun dudağına ârız olan yarık.

نَاغٌ [iz.] Meleyen hayvân, koyun ve keçi: (ما له ناع ولا راغ), ne koyunu ne devesi vardır. – (بالدار ناع ولا راغ), evde kimse yoktur.

نَاغِيَةٌ [is.] 1. Koyun (asıl meleyici): (ما له ناعية ولا راغية), ne koyunu ne devesi vardır, bir şeyisi yoktur. 2. Meleme: (سمعت ناعية الشاة).

نَاعِيَةٌ [is.] Koyunun dudağına ârız olan yarık.

نَعْوَةٌ [is.] Bir def`a meleme.

نَعْيَةٌ [is.] Bir kavm ve kabîleye müstevlî olan açlık veya kaht ve zarûret: (أصاب الحي نعية).

يُنْفَأُ، نَفَأٌ [ft 3.] (kaynamakta olan tencerenin) galeyânı kesmek: (نفا القدر).

نَفَاءٌ *fr: نَفَاءَةٌ* [icz.] Hardal. 2. Tere veya acı tere tohumu yahut üzerlik tohumu. (Âhirindeki hemzenin Vâv ve yahut Yâ'dan mübeddel olması da muhtemeldir.)

يَنْفُجُ، نَفْجٌ [fl 1.] Ahmak ve idrâksız olmak: (نفج الرجل).

نَفَاجَةٌ [sıf.] Ahmak, idrâksız: (رجل نفاجة مفاجاة) (itbâ` tarîkıyla).

نَفَّدَ، يُنَفِّدُ، تَنْفِيدٌ [ft.] (esvâba) astar geçirmek, astarlamak: (نفد درعه).

نَفَائِدٌ [iz. cem.] 1. Kat kat beyaz bulutlar. 2. Esvâb astarları ve a`râbın içten giydikleri bir nev` libâs. 3. Bir şeyin altına saklanan eşyâ. ("نفاي"den maktûb olması muhtemeldir. Müfredi mesmû` değildir.)

مَنْفَائِدٌ [iz. cem.] Esvâb astarları. (Müfredi mesmû` değildir.)

يُنْفَرُ، نَفْرٌ [ft 2.] (hayvânı) arkadan sürmek: (نفر الحمار).

يُنْفَرُ، إِنْفَارٌ [ft.] 1. (eger ve pâlâna) kuskun ve pârdem takmak: (أنفر السرج). 2. (hayvânı) arkadan sürmek, dürtmek: (أنفر البغل). – (أنفره بيعة سوء), (erkek hayvânı) diğer bir erkek hayvâna takılmak. - [fl.] 3. (keçi) doğurma âlâmetlerini göstermek: (أنفرت العنز).

يُنْفَرُ، تَنْفِرُ [ft.] Bazı lügatlerde mücerredî yerine Vâv-ı ma'nâ ile zabt olunmuştur.

يَسْتَنْفِرُ، اسْتَنْفَرُ [ft.] 1. (arka eteğini) bacakların arasından öne getirip tutmak veya kuşağa bağlamak: (استنفر بزاره). 2. (köpek kuyruğunu) bacakları arasından karnına yapıştırmak: (استنفر الكلب بذنبه).

أَنْفَارٌ [iz.] Kuskun, pârdem (pâldım): (شد نفره).

نَفْرٌ [iz.] Yırtıcı dişi hayvân ve kuşların âlet-i tenâsüliyyeleri. (Bazen diğer hayvânâtıninkine de itlâk olunur.)

[sıf.] 1. Eğer veya pâlânını kuyruğuna doğru silkip atan (hayvân): (منفارة دابة). 2. Me'bûn.

[sıf.] Me'bûn: (هو منفرة).

[fl. td.] *تَنْفَرُ، يَنْفَرُ، تَنْفَرُ* (süt) tamâmıyla kıvâma gelmeyip az koyulaştıktan sonra öylece kalmak: (تنفر اللبن).

[iz.] *تَنْفَرُ، تَنْفَرُ* [iz.] 1. Hurmanın sapına bittiği yerdeki pulu veya bu pula mulâsık yeri. 2. Taneleri yenip üstünde bir iki tane kalmış hurma salkımı. 3. (mec.) cüz'î şey, habbe-i vâhide: (ماله تنفوق).

[sıf.] *مَنْفَرٌ* [sıf.] Tamâmıyla kıvâma gelmeyip az koyulaştıktan sonra öylece kalmış (süt): (لبن منفرق).

يُنْفَلُ، نَفَلٌ [ft 1.] 1. (el değirmenin altına) sofraya yaymak: (نفل الرحي). 2. Bir kerede saçmak: (نفل الشيء). - [fl.] 3. Durulmak, teressüb etmek: (نفل الماء).

يُنْفَلُ، إِنْفَالٌ [fl.] Tortu peydâ etmek: (أنفل الشراب).

يُنْفَلُ، تَنْفِيلٌ [ft.] Arada sü içerek (yemek) yemek: (نفل عن اللبن بالطعام).

يُنْفَلُ، مُنْفَالَةٌ [fl.] 1. Sütsüz olarak ekmek ve hubûbât yemek ki bu hâl bedevîler 'inde büyük bir sefâlet 'ad olunur: (الرجل نافلة); (تركت بني فلان منفالين). - [ft.] 2. (biriyle) birlikte çöküp oturmak: (نافل فلان فلاناً).

[fl.] 1. Tortulanmak, tortu hâsıl etmek: (تنفيل الشراب). - [ft.] 2. Tortulandırmak, tortu hâsıl ettirmek. - (تنفله عرق) - (سوء), fîrû-mâyeliği mekârim ve mürüvvetten men' etti.

[iz.] 1. Tortu, çöküntü: (علا صفوه). 2. Sütün gayri olarak hurma ve hubûbât ve sâireden ta'âm: (تركتهم يأكلون النفل). 3. El değirmeni altına yaydıkları deriden yaygı. (Bu üçüncü ma'nâ ile Sâ'nın kesri de câ'izdir.)

[sıf.] *نَفَالٌ* [sıf.] Ağır yürüyüştü (hayvân).

[sıf.] *نَفَالٌ* [sıf.] Dâ'imâ tortu kabîlinden şeyler veya sütün gayri kuru ta'âm yiyen.

[is.] *نَفَلَةٌ* [is.] Çuval ve sâire dibinde kalan şey: (في الغرارة نافلة من التمر).

ثَافِلٌ [iz.] 1. Tortu, çöküntü. 2. Neces.

ثِغَالٌ [iz.] 1. İbrîk. 2. El değirmeni altına yayılan deriden yaygı. 3. El değirmenin alt taşı.

ثُغَالٌ [iz.] Değirmenin alt taşı.

ثِغَالَةٌ [is.] El değirmeni yaygısı.

ثَفَنٌ [ft 2.] 1. İtmek, öteye kakmak, dürtmek: (ثفن فلاناً). 2. (birinin) arkası sıra gitmek, tâbi' ve peyrev olmak: (ثفنه). 3. (deve) diziyile urmak: (ثفنته الناقة).

ثَفْنٌ [fl 4.] (el) katılaşıp nâsûr bağlamak: (ثفنت يده).

ثُفْنٌ [ft.] 1. (eli) katılaştırıp nâsûrlandırmak: (أثفنت يده العمل). 2. (biriyle) birlikte oturmak, mücâlese etmek: (أثفنه).

ثُفَانٌ [fş.] 1. (biriyle) dâ'imâ oturmak, hem-nişîn ve mahrem-ı esrârı olmak: (ثافن فلاناً). - [ft.] (birine) yardım ve mu'âvenet etmek: (ثافنه).

ثَفْنٌ [iz.] Devenin dizine 'arız olan bir maraz.

ثُفْنٌ [iz.] Sofra ve dağarcığın etrâfi.

ثُفْنَةٌ [is.] 1. Hayvân ve insân dizi. 2. Devenin oturduğu vakit yere gelen dizleriyle sâir-i a'zâsı ki nâsûrlu olur. 3. Sayı, 'aded. 4. Cemâ'at, gürûh: (جاءت ثفنة من الناس). 5. Sepet ve kavsaranın aşağısındaki köşeler. 6. Sağılırken diziyile uran dişi deve. - (ذو الثفنات),

kesret-i 'ibâdetten dizleri nâsûr bağlamış adam, İmâm Zeynü'l-'Âbidîn (rzh)'n lakabıdır.

مِثْفَانٌ [sıf.] Yürürken dizleri yanlarına ve karnına dokunan (deve): (جمل مئفان).

مِثْفَانٌ [sıf.] Hem-nişîn, hem-bezm.

مِثْفَانٌ [sıf.] Diz kapakları iri (insân veya hayvân).

ثَفَاٌ [ft 1, 2.] 1. Kovalamak, arkasına düşmek: (ثفاه). 2. Kovmak, tard etmek: (ثفيت القوم).

أُثْفِيٌّ [ft.] 1. (tencereyi) üç taş veya sacayağı üzerine komak: (أثفى القدر). - [fl.] 2. Üç karı almak, üç karı ile tezevvüc etmek: (أثفى الرجل).

أُثْفِيٌّ [ft.] (tencereyi) üç taş veya sacayağı üzerine komak: (أثفى القدر).

أُثْفِيٌّ [ft.] (birinin) hasenât ve mekârimine mâni' olmak: (أثفى فلاناً) (عرق سوء), fûrû-mâyeliği mekârim ve hasenâtine mâni' oldu.

أُثْفِيٌّ [is.] *أُثْفِيٌّ، أُنْفِيٌّ cem: *أُثْفِيَّةٌ، أُنْفِيَّةٌ

Sacayağının beher ayağı veya Arabların buna bedel kullandıkları üç taşın beheri. Mecmû'una cem' sîgasıyla (أثافي) derler. - (ثالثة الأثافي), kayanın bir köşesi karşısında iki taş komakla hâsıl olan sacayağının kayadan 'ibâret olan üçüncü ayağı; ve (mec.) musîbet, dâhiye, âfet, belâ: (الأثافي) [cem.] - (رماه الله بثالثة الأثافي).

cümle-i kevkebiyyesinde sacayağına müşâbih üç necmdir.

هم على إثنية) - Cemâ'at, gürûh. [is.] :إثنية (واحدة), cümlesi ona karşı müttefiktirlar.

نقاء) (نقاء" mâddesine n.) :نقاء

مئى) (رجل مئى) Üç karısı vefât etmiş veya karıları yaşamaz (erkek): مئى [sıfz.]

مئفاة) (امرأة مئفاة) - [is.] 2. Üç kocası olmuş veya kocaları yaşamaz (karı): مئفاة [sıfs.] 1. Sacayağı şeklinde deve tamgası.

مؤئفاة) (قدر مؤئفاة) Üç taş veya sacayağı üzerine konmuş (tencere): مؤئفاة [sıfs.]

Bu kelimelerin bir takımı "أثف" mâddesinde dahi zikrolunmuş ise de orada "أثفية" yerine sahven "أثيفية" dizilmiş olduğundan, tashîhi ricâ olunur.

نقى) (Ânifen beyân olunan "نقاء، ينفو" mâddesine n.) :نقى [ft 2.] *ينقى، نقى (نقى) (Aslı) *نقى

نقب) [ft 1.] *ينقب، نقب *نقب Delmek, bir yandan bir yana delik açmak: (نقبه).

نقب) [fl 1.] *ينقب، نقوب *نقب 1. (ateş) tutuşup yanmak, alevlenmek: (نقب النار). 2. Parlamak, lema'ân etmek: (نقب الكوكب). 3. (koku) yayılmak: (نقبت رايحته). 4. (devenin) sütü çoğalmak, bol olmak: (نقبت الناقة). 5. (birinin) re'y ve tedbîri nâfiz ve musîb olmak: (نقب رأيه). 6. (kuş) uçarken kubba-ı semâya doğru pek yukarı kalkmak: (نقب الطائر).

نقب) [fl 5.] *ينقب، نقابة *نقب (birinin çehresi) pek kırmızı olmak: (نقب الرجل).

نقب) [ft.] *ينقب، نقاب *نقب (ateşi) tutuşturmak, parlatmak: (نقب النار).

نقب) [ft.] 1. Çok delmek: (نقبه). 2. Tutuşturmak, alevlendirmek: (نقب النار). 3. (ihtiyârlık) saç ve sakala kır serpmek: (نقبه) (نقب فيه الشيء); (الشيب).

نقب) [fmt.] 1. Delinmek: (نقبت فتقب). - [ft.] 2. Delmek: (نقبتته). 3. (ateşi) tutuşturup alevndirmek: (نقبت النار).

نقب) [fmt.] Delinmek: (نقبت الشيء).

نقب) [iz.] *نقوب، نقاب، نقب *نقب Bir yandan bir yana açık delik.

نقب) [is.] *نقب، نقب *نقب Küçük delik.

نقب) [iz.] *نقوب *نقب Çıra ve funda ve yonga gibi ateş tutuşyturacak şey.

نقب) [sıf.] *نقبيّة *س: نقب 1. Pek kırmızı çehreli: (نقب امرأة ثقيبة); (رجل ثقيب). 2. Sütü çok: (نقبت الناقة).

نقاب) [sıf.] 1. Sütü çok: (نقابة ثاقب). 2. Nâfiz, nüfûzlu: (رأى ثاقب). 3. Hâzık, mehâretli: (نقاب). 4. Pek parlak, muzî': (شهاب ثاقب). 5. Pek yüksek, mürtefi': (نجم ثاقب). 6. Çabuk ateş çıkararan (çakmak): (زند ثاقب).

أَتَّقِبُ: [sıf.] Her işe karışan ve her işe 'aklı eren, becerikli: (رجل أتقوب).

مُنْتَقِبٌ: [iz.] Büyük yol, câdde, şehrhâh.

مُنْتَقِبٌ: [iz.] 1. Delik delecek âlet, burgu, matkab. - [sıf.] 2. Re'yy ve tedbîri nâfiz (adam): (رجل منتقب).

مُنْقُوبٌ: [sıf.] Delinmiş, süfte: (رجل منقوب، منقوب).

يُنْقَبُ، نَقَبَهُ * نُقِبْتُ: [fl. d.] Budalaca lakırdı söylemek, söylediğini bilmemek: (تفتق الرجل).

يَنْتَقِرُ، تَنْتَقِرُ * نَتَقِرُ: [fl.] Sabırsızlıktan tereddüd ve ıztırâbda ve telaş ve endişede bulunmak:

إذا بليت بقرن فاصبر ولا تنتقر

يُنْتَفِئُ، نَفَيْتُ * نَتَفَيْتُ: [ft 1.] 1. Hazâkat ve mehârette galebe çalmak, daha becerikli olmak: (تقف فلاناً). 2. Urmak: (تقفه بالرمح). 3. Çabuk öğrenmek: (تفتت العلم والصناعة في أوحى مدة).

يُنْتَفِئُ، نَفَيْتُ * نَتَفَيْتُ: [ft 4.] Yetişip yakalamak, tutmak, bulmak, nâ'il ve destres olmak: (تقفهم).

يُنْتَفِئُ، نَفَيْتُ، نَفَيْتُ * نَتَفَيْتُ: [ft 4.] (bir işte) hâzık ve mâhir olmak: (تقف الشيء).

يُنْتَفِئُ، نَفَيْتُ، نَفَيْتُ * نَتَفَيْتُ: [fl 4.] ve:

يُنْتَفِئُ، نَفَيْتُ، نَفَيْتُ * نَتَفَيْتُ: [fl 5.] Eli çabuk ve becerikli olmak, elinden gelmek, haberi olmak: (تقف الرجل).

يُنْتَفِئُ، نَفَيْتُ، نَفَيْتُ * نَتَفَيْتُ: [fch.] Muvaffak ve destres olmak: (أنقته).

يُنْقَبُ، نَقَبَهُ * نُقِبْتُ: [ft.] 1. (mızrâk ve sâireyi) cendere ile doğrultmak: (تقف الرمح). 2. (mec) ta'lîm ve terbiye ve tehzîb etmek: (تقف الولد).

يُنْقَبُ، نَقَبَهُ * نُقِبْتُ: [fş.] 1. Uruşmak, dövüşmek, mücâdele etmek: (تاقفه). 2. Hazâkat ve fetânette yarış etmek: (تاقفه فتقفه), hazâkat ve fetânette yarış edip galebe çaldı. 3. (biriyle) silâhla oynaşmak, silâh ta'lîmi etmek: (تاقفه).

يُنْقَبُ، نَقَبَهُ * نُقِبْتُ: [fş.] Hazâkat ve fetânette yarış etmek: (تتاقفوا فكان أنقظهم).

يُنْقَبُ، نَقَبَهُ * نُقِبْتُ: [iz.] Kılıç veya sâir-i silâhla uruşma. (Masdariyyet ma'nâları için yukarıya n.)

يُنْقَبُ، نَقَبَهُ * نُقِبْتُ: [sıf.] Eli çabuk ve becerikli, hamârât, zâbit. İtbâ' ile: (رجل تقف لقف), denilir.

يُنْقَبُ، نَقَبَهُ * نُقِبْتُ: [sıf.] Eli çabuk ve becerikli, fatîn ve hâzık ve mâhir: (رجل تقف، تقيف). İtbâ'la: (تقف لقف) ve (تقف لقف). İtbâ'la: (تقف لقف) dahi denilir.

يُنْقَبُ، نَقَبَهُ * نُقِبْتُ: [sıf.] Pek ekşi ve sert (sirke): (خل تقيف).

يُنْقَبُ، نَقَبَهُ * نُقِبْتُ: [sıfs.] 'Âkile ve dirâyetli, becerikli, hamârât: (امرأة تقاف).

يُنْقَبُ، نَقَبَهُ * نُقِبْتُ: [iz.] 1. Kılıç veya diğer silâhla uruşma veya ta'lîm. 2. Mızrâk ve sâire doğrultmağa mahsûs cendere ve mengene. 3. Remilde bir şekl-i mahsûs.

يُنْقَبُ، نَقَبَهُ * نُقِبْتُ: [is.] Kılıç ta'lîmi: (فلان من أهل). (المثاقفة، حسن المثاقفة).

مُتَأَقِّفٌ: [sıf.] Kılıç ta'liminde ve silâhla uruşmada mâhir.

مُتَقَفَّةٌ [iz. s.] ('inde'l-şu'arâ) Mızrâk, kargı.

يُنْقَلُ، نَقْلٌ، تَقَالَةٌ: [fl 5.] 1. Ağır olmak, ağır gelmek: (ثقل الشيء). 2. (kadının) gebeliği meydâna çıkmak, ağırlaşmak: (ثقلت المرأة). 3. (ağacın dalları) üzlenip kavîlenmek: (ثقل العرفج). 4. (kulak) iyi işitememek, ağırlaşmak: (ثقل سمعه). 5. Ağır ve nâ-hoş olmak, tab'a hoş gelmemek: (ثقل). 6. Mühim veya vahîm olmak, ağırlaşmak.

يُنْقَلُ، نَقْلٌ: [ft 1.] Elde tartmak, ağırlığını anlamak için kaldırmak: (ثقلت الشاة).

يُنْقَلُ، نَقْلٌ: [fl 4.] (hasta) ağırlaşmak: (ثقل المريض).

يُنْقَلُ، نَقْلٌ: [ft.] 1. Ağır yük yükletmek, yükünü ağırlaştırmak: (أنقلته). 2. (uyku yahut hastalık veya levm ve ittihâm) basmak, üstüne çökmek: (أنقله المرض، النوم، اللوم). 3. (kadının) gebeliği belli olmak, ağırlaşmak: (أنقلت المرأة). - (المرأة ثقلت). - (المرأة ثقلت).

يُنْقَلُ، نَقْلٌ: [ft.] 1. Ağırlaştırmak: (ثقل). 2. Ağır yük yükletmek: (ثقله). 3. (harfa) şedde komak: (ثقل الحرف).

يُنْأَقَلُ، مُتَأَقِّلَةٌ: [fl.] Hubûbât ve sebze gibi sütün gayri şeylerle beslenmek: (ثاقل الرجل).

يُنْأَقَلُ، يَنْتَأَقِلُ، تَنْأَقِلُ: [fl.] 1. Ağırlaşmak, betâ'et ve rehâvet kesb etmek: "لكم ما"

إذا قيل لكم انفروا في سبيل الله اثاقلتم (bir işe) ağır nazarıyla bakıp çekinmek, girişmemek. - (تثاقل إلى الأرض), yere yapışıp kalmak ve işe girişmek istememek. - (اثاقل إلى الدنيا), çok yaşamak.

يَسْتَنْقَلُ، اسْتَنْقَالٌ: [ft.] 1. Ağır bulmak, ağır nazarıyla bakmak: (استنقله). 2. Ağırlaştırmak, ağırlığını artırmak: (استنقل الشيء). - [fl.] 3. Ağırlaşmak, ağırlık peydâ etmek: (الشيء استنقل).

أَنْقَالٌ: [iz.] 1. Ağırlık, yük. 2. Eşyâ: "وتحمل أنقالكم". 3. Vezn: (أعطه الثقل). 4. Edevât, âlât: (هات ثقلي). - [cem.] 5. Günâhlar, zünûb, âsâm. - (أنقال الأرض), toprağın içinde medfûn defâ'in ve yahut mevât: "وأخرجت الأرض أنقالها".

أَنْقَالٌ: [iz.] 1. Yolcunun eşyâsı ve dârât ve haşemi: (للمسافر ثقل كثير). 2. Deve kuşu yumurtası. 3. Çokluk isti'mâl olunmayıp hıfz ve sıyânet olunan nefis ve zî-kîmet şey: "تارك فيكم إنني". 4. (الثقلان), ins ve cin: "أيها الثقلان". (İnsân ve hayvân, Arab ve 'acem, yahut sakîl ve hafif şeyler murâd buyrulduğu dahi maznûndur.)

يَنْقَلُ: [iz.] Ağırlık, girânî. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

نَقْلَةٌ، نَقْلَةٌ، نَقْلَةٌ، نَقْلَةٌ: [is.] 1. Ağırlık, yük. 2. Eşyâ, haşem, galebelik: (ارتحل القوم بثقلتهم).

نَقْلَةٌ: [is.] Çok yemekten hâsıl olan ağırlık ve gevşeklik: (وجدت ثقلة في جسدي).

نُقْلَةٌ [is.] Uyku basmaktan hâsıl olan ağırlık: (أثقلني الثقله), bana ağırlık bastı.

نُقْلٌ *cem: *نَوَاقِلٌ [sıf.] 1. Ağır (hasta): (مريض ثاقلاً); (أصبح ثاقلاً), (hasta) ağırlaştı. 2. Tâmu'l-'ayâr (altın): (دينار ثاقل); (دنانيير نواقل).

نُقْلٌ *cem: *نُقْلٌ, نُقْلٌ, نُقْلَةٌ [sıf.] 1. Ağır, girân: (مريض ثقیل). 2. Ağır (hasta): (حمل ثقیل). 3. Ağır canlı, suhbeti sıkıntı veren: (رجل ثقیل).

نُقْلٌ *cem: نُقْلٌ, نُقْلٌ [sıf.] Ağır, girân.

نُقْلٌ [sıf.] 1. Sağrısı pek büyük (kadın): (امرأة ثقال). 2. Ağır tabî'atlı temkînli ve re'y-i sâ'ib sâhibesi (kadın). 3. Ağır yürüyüşlü (deve): (بعير ثقال). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

مُنْقَلٌ *cem: *مُنْقَالٌ [iz.] 1. Tartmak için müsta'mel olan dirhemlik. 2. Ağırlık mikdârı: "أتينا وإن كان مثقال حبة من خردل"; "إن الله لا يظلم مثقال ذرة". 3. Tartılacak şeye göre bir dirhem ile bir dirhemden seb'inden ya yatmış iki arpa tanesinden veya yigirmi kırattan 'ibâret vezn. - [cem.] 4. Erzâk, mü'ennes, zehâyir: (ألقى عليه منقائله).

مُنْقُولٌ [sıfs.] Gebelikten ağırlaşmış: (امرأة منقل); (فرس منقل).

مُنْقَلَةٌ [is.] Yatak ve sâireyi yatırıp düzeltmeğe mahsûs mermerden üstüvâne.

مُسْتَنْقَلٌ [sıf.] 1. Ağır 'ad olunan: (شيء مستنقل). 2. Hastalıktan ya uykudan veya bir levh

ve ittihâmdan bir ağırlık altında bulunan: (رجل مستنقل).

مُنْتَاقِلٌ [sıf.] Ağır basan, ağırlık veren.

نُقُوءٌ * [is.] Arabların yemek vaz'ına isti'mâl ettikleri kavata.

نُكْتِكَةٌ * [fl. d.] Ahmak ve gavgacı olup herkesle gavgâ etmek: (نكتك الرجل).

نُكْتِكَةٌ [sıfs.] Şaşkın ve biçimsiz (karı): (هي نكتكة).

نُكْتُكٌ * [fl 1.] Seyr ve seyâhat etmek: (نك في الأرض).

نُكْلٌ * [ft 4.] (biri) evlâdını veya diğeri bir sevgilisini gâ'ib etmek, evlâd ve ahhâb ölümüyle musâb olmak: (نكلت المرأة الولد); (نكل فلان); (حبيبه).

نُكْلٌ * [ft.] 1. Evlâd veya ahhâb ölümüyle musâb olmak: (أنكلت المرأة). - [ft.] 2. Evlâd veya ahhâb fevtine uğratmak: (الله أنكلها). (ولدها). (İki mef'ûl alır.)

نُكْلٌ [iz.] Ölüm, vefât, helâk: (أصابهم النكل).

نُكْلٌ * [iz.] Evlâd veya ahhâbını gâ'ib eden adamın hâli, evlâd veya ahhâb fevtine dûçâr oluş: (أقلقه النكل).

نُكْلٌ * [sıf.] Evlâd veya ahhâbı ölmüş, Evlâd veya ehibbâ acısına dûçâr: (نكل، ناكل رجل); (امرأة نكل، ناكل). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir. - "ناول" cem'i "ناول" gelir.)

*س: تَكْلَانَةٌ [sif.] Evlâdını veya 'azîz ahhâbını gâ'ib etmiş, evlâd ve ahhâb acısına dûçâr. ("تکلی" cem'i "تکالی" gelir.)

*تُكُولُ [sifs.] 1. Evlâdını gâ'ib etmiş, evlâd acısına dûçâr (kadın): (امرأة تكول). 2. Yolu bellisiz ve içinde gâ'ib olunur (beyâbân): (تكول فلاة).

*إِتْكَالٌ [iz.] *أَتَاكِلُ cem: *أَتُكُولُ [iz.] (عتكال) ve (عتكول) yerine lügattir. ("عتكل" mâddesine n.)

*مُتْكَالٌ [sifs.] Evlâd acısına dûçâr (kadın): (امرأة متكل، متكلة) - (القصيدة) - (المتكلة), birinin evlâd veya 'azîz ahhâbını gâ'ib etmesi hakkında söylenen mersiyye.

*مُتْكَالَةٌ [is.] Evlâd fevtini ve evlâd acısını mücib şey: (رمحه للوالدات متكلة).

*مِتْكَالٌ [sifs.] Dâ'imâ evlâdını gâ'ib eden; evlâdı yaşamayan (kadın).

*تُكَمُّ [ft 1.] *يَتُكَمُّ، *تُكَمُّ [ft 1.] 1. (birinin) izince gitmek, ta'kîb etmek: (تكم آثارهم). 2. (bir şeye) müdâvemet ve muvâzabet etmek, ayrılmamak: (تكم الأمر). 3. (bir yerde) ikâmet etmek: (المكان تكم). 4. Zâhir ve 'ayân etmek, îzâh etmek: (له الأمر تكم).

*تُكَمُّ [ft 4.] *يَتُكَمُّ، *تُكَمُّ [ft 4.] 1. Müdâvemet ve muvâzabet etmek, ayrılmamak: (تكم الأمر). 2. İkâmet etmek: (تكم بالمكان). 3. Devâm etmek, tutmak: (تكتم الطريق). - [fl.] 4. Yolu ortasından ve belli yerinden gitmek: (تكم فلان).

*تُكَمُّ [iz.] *تُكَمُّ [iz.] Yolu belli olan ortası ve sırtı: (أخذ تكم الطريق). (Bunların cem' olup müfredleri "تكمه" olması da muhtemeldir.)

*تُكْمَةٌ [is.] (Fıkra-1 ânifeye n.)

*تُكُنُّ [iz.] Yolu belli ve zâhir ve düz olan ortası: (خل عن تكن الطريق).

*تُكْنَةٌ [is.] 1. Gerdânlık, kılâde: (ناطت سحاباً وناطت فوقه تكناً). 2. Sancak, râyet: "يحشر". 3. Mezâr, kabr. 4. Ateş yakılan çukur. 5. Bir şey örtmeğe ve gömmeğe kâfi olacak derinlikte çukur. 6. Gürûh, cemâ'at ve 'ale'l-husûs gügercin veya 'ale'l-ıtlâk kuş cemâ'ati. 7. İmân veya küfre müte'allik niyyet. 8. Devenin boynuna takılan kırmızı yün parçası. 9. 'Asker ve ordu merkezi.

*تُتَلَّبُ [ft 2.] *يَتَلَّبُ، *تُتَلَّبُ [ft 2.] 1. Tekdîr ve tevbih etmek. 2. Ta'yîb ve takbîh etmek. 3. Kovmak, tard etmek. 4. Tersine döndürmek, içini dışına veya üstünü altına çevirmek. 5. Gedmek, gedik ve rahnedâr etmek: (تلبه).

*تُتَلَّبُ [fl 4.] *يَتَلَّبُ، *تُتَلَّبُ [fl 4.] 1. Buruşmak, bozulmak: (تلب جلده). 2. Kirlenmek, yağlanmak: (تلب الثوب).

*تُتَلَّبُ [fl.] *يَتَلَّبُ، *تُتَلَّبُ [fl.] (devenin) ihtiyârlıktan dişleri aşınıp kuyruğunun tüyleri dökülmek: (تلب البعير).

*تُتَلَّبُ [fl.] *يَتَلَّبُ، *تُتَلَّبُ [fl.] (hayvân) iki senelik kararmış ot yemek: (تالب البرذون).

تَلْبٌ: *s: تَلْبَةٌ cem: تَلْبَةٌ [sıf.] 1. İhtiyârlıktan dişleri aşınıp kuyruğunun tüyleri dökülmüş (deve): (بعير تلب). 2. Pek ihtiyâr, sâl-hürde (adam): (رجل تلب). 3. Döl ilkâh edemeyen yaşlı (deve): (بعير تلب). 4. 'Ayblı ve lekeli (adam): (رجل تلب).

تَلْبٌ: [sıf.] 1. Gedikli, kerteli (mızrâk): (رمح تلب). 2. 'Ayblı ve lekeli (adam): (رجل تلب).

تَالِبٌ: *s: تَالِيَةٌ [sıf.] Gedik, rahnedâr. – (تالبة الشوى), ayakları çatlamış (karı).

تَلَيْبٌ: [iz.] 1. İki senelik kararmış ot. 2. Çorak yerlerde biten bir nev' ayrık otu.

أَتْلَبٌ: *cem: أْتْلَبُ [iz.] Toprağa karışık moloz, molozlu toprak.

مُتَلَبٌ: *cem: مُتَلَبَةٌ [is.] Şüyû'undan korkulan 'ayb ve nakîsa ve haslet-i zemîme: (فلان ذو متالب).

مُتَلَبٌ: *cem: مُتَلَبٌ [sıf.] 1. İhtiyârlıktan dişleri aşınıp kuyruğunun tüyleri dökülmüş (deve). 2. 'Uyûb ve nekâyısı olan: (ما هو بمتلوب).

مُتَلَبٌ: [sıf.] Çorak yerlerde biten bir cins ayrık otlarını otlayan (hayvân): (بردون متالب).

تَلْتٌ: *cem: تَلْتٌ [ft 1.] (birinin) mâlının üçte birini almak: (تلتت القوم).

تَلْتٌ: *cem: تَلْتٌ [ft 2.] 1. Kendi munzam olmakla ikiyi üçleştirmek, üçe iblâğ etmek, yahut üçüncüleri olmak: (تلتتھما). 2. Kendi munzam olmakla yigirmi dokuzu otuza iblâğ etmek,

otuzuncuları olmak: (فتلتتھم كانوا تسعة وعشرين). (İkinci ma'nâ anlaşılacak için bu vecihle tasrîha muhtâcdır.)

تَلْتٌ: *cem: تَلْتٌ [fl.] Üç olmak, üçleşmek: (أتلت القوم).

تَلْتٌ: *cem: تَلْتٌ [ft.] 1. Üçleştirmek, üçe iblâğ etmek: (تلتتھما). 2. İki kişiye mülhak olup üçleştirmek: (تلت الاثنین). 3. Üç saymak, üç kişi göstermek. 4. (bir şeyi) üç cihetli veya üç köşeli etmek: (تلت الشيء). 5. Şarâb ve sâireyi bir sülsü tebahhur edecek derecede kaynatmak: (تلت الشراب). 6. (dişi deveden) birbirini müte'âkib üç yavru almak: (تلت الناقة). - [fl.] 7. (hurma koruğunun) üçte bir kısmı olmak: (تلت البسر). 8. (at) koşuda üçüncü olmak: (تلت الفرس).

تَلْتٌ: *cem: تَلْتٌ [iz.] Üçte bir, üç cüzü'de bir cüz'. - [t.] (تلتان), üçte iki.

تَلْتٌ: [iz.] 1. Ağaç ve sâirenin üç günde bir sulanması: (سقى النخلة التلت). 2. Dişi devenin üçüncü yavrusu.

تَلْتٌ: *cem: تَلْتٌ, تَلْتٌ s: تَلْتَةٌ [ia.] Üç: (تلتتہ رجال), üç erkek; (تلتتہ نساء), üç kadın. – (تلتتہ عشر رجلاً), on üç erkek; (تلتتہ عشرة امرأة), on üç kadın. – (تلتتہ (ذو التلتتہ) sarfta), ecvef, mu'telü'l-'ayn. – (تلتتہ), üç kayıştan urulmuş mahfe kolanı. – (تلتتہ), üç def'a yaptı.

تَلْتٌ: [ia.] Üçer: "فانكحوا ما طاب لكم من النساء". (Müzekker ve mü'ennesi müşterek ve gayr-i munsariftir.)

*ثَلَاثَاتٌ، ثَلَاثَاوَاتٌ، أَثَالِثٌ cem: ثَلَاثَاءٌ * [is.] Haftanın üçüncü günü, Salı; (يوم الثلاثاء), Salı günü; (ليلة الثلاثاء), Salı gecesi.

ثَلَاثُونَ ثَلَاثُونَ رَجُلًا، [ia.] Otuz: *ثَلَاثُونَ* ثَلَاثُونَ (امرأة). (Müzekkeriyle mü'ennesi bir olup, cem'-i müzekker-i sâlim gibi tasrîf olunur.) – (أحد، إحدى) – (خمسة، خمس وثلثون)، otuz beş, ilh. – (الثلاثون) (harf-i ta'rîfle), otuzuncu; (الثاني)، otuz ikinci, ilh.

(الثالث عشر)، Üçüncü. – *ثَالِثَةٌ* [sıf.] Üçüncü. – (الثالث والأربعون)، kırk üçüncü, ilh. – (الثالثة الأثافي)، (ثالثي "mâddesine n.)

[is.] Dakîkanın münkasim bulunduğu altmış sâniyeden beherinin altmış cüzü'de bir cüz'ü.

[iz.] Hristyanlar 'inde ekânîm-i selâse, teslîs.

[sıf.] 1. Üç kısımdan mürekkebe, üçlü, üçlük. 2. (sarfta) hurûf-ı asliyyesi üç olan (kelime): (الأفعال الثلاثية).

[sıfs.] 1. Üç kab dolduracak kadar süt veren (dişi deve): (ناقة ثلوث). 2. Bir emziği kuruyup tıkanmakla üç emzikten süt veren veya üçü kuruyup bir emziği kalan (dişi deve).

[ia.] Üçte bir, üç cüzü'de bir cüz', sülüs.

[iz.] İt üzümü, çakal üzümü, 'inebü's-sa'leb.

[iz.] Fasl ve bâb ve 'unvân ve kitâbelerin tahrîrine mahsûs ma'lûm hatt-ı celi.

[iz.] (Afrikya lüğatinde) kaplan.

[iz.] Ekânîm selâde i'tikâdı. (Zıddı tevhîddir.) (Masdariyyet ma'nâları için fikra-ı mahsûsasına n.)

[ia.] Üçer: (جاء القوم مثلث). ("ثلاث") mürâdifi ve onun gibi gayr-i munsariftir.)

[iz.] Üç telli çalgı yahut çalgının üçüncü teli.

[sıf.] Bir büyük adamın yanında emsâl ve akrânına si'âyet eden: (عن تجنب). (فلان فإنه مثلث).

[i. sıf.] 1. Üç kısımlı, üçlü, üçlük. 2. Üç noktalı (harf). 3. Üç mısra'lı (beyt). 4. Sülüsâni tebâhur edecek sûrette kaynatılmış veya üzümü güneşte kurutulmuş (şarâb). 5. (hendesede) üç hatt-ı müstakîmin uç uca bitişmesinden hâsıl olan köşeli sath. – (الحب المثلث), sabr ve mür ve râvend mahlûtu.

[is.] 1. Nevbeti üç günde bir olan sıtma. 2. Memesinin üç emziğinden süt veren veya üç emziği gür olan dişi deve.

[sıf.] 1. Üçte biri alınmış (şey): (مال مثلوث). 2. Üç kattan urulmuş (ip): (حبل مثلوث). 3. Üç dıl'lı (eğе veya tahta). 4. Yün ve kıl

ve kırpıntıdan dokunmuş (kumaş): (مُتْلُوْثُ ثَوْبٍ). 5. Üç def'a işlenmiş (toprak): (مُتْلُوْثَةٌ أَرْضٌ).

Üç deriden yapılmış dağarcık. [is.] مُتْلُوْثَةٌ

تُتْلَى [ft. d.] *يُتْلَى، تُتْلَى* (toprak veya kum yığınının) bir tarafını el ile karıştırıp bir çukur açmak: (تُتْلَى التراب المجتمع، الكثيب).

تُتْلَى [fmt. td.] *يُتْلَى، تُتْلَى* (تتلت الدار). Yıkılmak, düşmek:

تُتْلَى [sıf.] (بناء تتل) Yıkılmış, yıkık:

تُتْلَى [iz.] *تُتْلَى* (تتلا) İt üzümü, çakal üzümü, 'inebü's-sa'leb.

تُتْلَى [ft 1.] 1. Kar yağdırmak: (تلتنا السماء)، gök üstümüze kar yağdırdı. 2. Islatmak: (تلت الشيء).

تُتْلَى [fl 1.] *يُتْلَى، تُتْلَى* (تلت نفسي). Râhatlanmak, kesb-ü sükûnet etmek:

تُتْلَى [fl 4.] 1. Râhatlanmak, kesb-ü sükûnet etmek: (تلت صدره). 2. Mutma'in olmak, kesb-i yakîn etmek: (تلت قلبي). 3. Sevinmek şâd ve mesrûr olmak: (تلت الرجل).

تُتْلَى [ft.] 1. Kar yağdırmak: (تلت السماء). 2. Sevindirmek, şâd ve mesrûr etmek: (تلت فلاناً). 3. Matlûbuna nâ'il ve kâm-yâb etmek: (تلت). 4. Karlı olmak: (تلت). 5. Râhatlanmak, sükûnet bulmak: (تلت نفسي). 6. Kuyu kazırken yumuşak toprağa vâsıl olmak: (تلت حفرا).

7. Kara tutulmak: (تلت الرجل). 8. (sıtma) düşmek, zâ'il olmak: (تلت عنه الحمى). 9. (çeşme veya kuyunun suyu) kesilmek: (تلت البئر ماء). 10. 'Acele ve sür'at etmek: (تلت الناس).

تُتْلَى [iciz.] *تُتْلَى* (تلت). Kar, berf.

تُتْلَى [sıf.] (تلت ماء) Kar gibi soğuk:

تُتْلَى [iz.] (تلت) Tavşancıl kuşunun yavrusu. (تلت gibi.)

تُتْلَى [sıfz. cem.] (تلت) kaydsız ve ahmak (adamlar): (تلت).

تُتْلَى [iz.] (تلت) Kar satan adam, karcı.

تُتْلَى [sıf.] (تلت) Kar gibi bembeyaz: (تلت نصل). (تلتاجي).

تُتْلَى [is.] 1. Karhâne. 2. Karlık.

تُتْلَى [sıf.] *تُتْلَى* (تلت) 1. Kara tutulmuş: (تلت رجل متلوج). 2. Karla soğutulmuş, karlı: (تلت ماء). 3. Karla mestûr: (تلت أرض متلوجة). - (تلت الفواد متلوج). kaydsız ve ahmak: (تلت رجل متلوج الفواد).

تُتْلَى [fl 3.] *يُتْلَى، تُتْلَى* (تلت البقر). (تلت البقر) baharda çayır yemekle ishâl olmak:

تُتْلَى [fl 4.] *يُتْلَى، تُتْلَى* (تلت) Bulaşmak, âlûde olmak: (تلت الثوب).

تُتْلَى [ft.] *يُتْلَى، تُتْلَى* (تلت) Bulaştırmak:

تُتْلَى [fl 2.] *يُتْلَى، تُتْلَى* (تلت) (تلت) sıvık terslemek: (تلت).

تَلَطَّ: [fl 2.] 1. (insân ve deve ve sığır) sıvık terslemek: (تلط الصبي، الثور، البعير). - [ft.] 2. Sıvık necâset atıp bulaştırmak: (تلط فلاناً).

تَلَطَّ: [iz.] İnsân veya hayvânın sıvık tersi.

مَتَلَطَّ: [iz.] Sıvık tersin mahreci, mak'ad.

تَلَطَّحَ: [sıf.] İhtiyârlıktan dişleri düşmüş (adam): (رجل تلطح).

تَلَعَّ: [ft 3.] (baş) yarmak: (تلع رأسه).

مَتَلَعَّ: [sıf.] Yarık ve çatlak (hurma koruğu). (Doğrusu Gayn mu'ceme ile "متلع" olduğu maznûndur.)

تَلَعَّ: [ft 3.] 1. (baş) yarmak: (تلع رأسه). 2. Urmak: (تلعه بالعصا).

انْتَلَعَّ: [fmt.] 1. (baş) yarılmak: (انتلع رأسه). 2. (hurma ağacı) meyve vermek: (النخل).

أَتَلَعَّى: [iz.] Âlet-i tenâsül-i zükûr.

مَتَلَعَّى: [sıf.] Ağaçtan düşüp çatlamış yahut yağmurdan düşmüş (taze hurma): (رطب متلع).

تَلَّ: [ft 1.] (kuyuyu) topraklamak: (تلب البئر).

تَلَّ: [ft 1.] 1. Mahv ve helâk etmek: (تلم). 2. (toprak veya kum yığını) ele ile karıştırıp bir tarafını yıkmak: (تلم التراب). 3. Yıkmak, temelini kazmak: (تلم الدار). 4. (kuyuya) toprak sürmek: (تلم البئر). 5. (akça) dökmek: (تلم الدراهم). 6. Torba veya

dağarcıktan şey çıkarmak: (تلم الوعاء). - [fl.] 7. (hayvân) terslemek: (تلمت الدابة).

أَتَلَّ: [fl.] 1. Koyunları veya yapağısı çok olmak: (أتل الرجل). 2. Dişleri dökülmek: (أتل فمه). - [ft.] 3. (bir binâ ve sâirenin yıkılmış cihetini) ta'mîr ettirmek: (أتلته).

تَتَلَّلَ: [fmt.] Yıkılmak, münhedim olmak: (تتللت الدار، الركبة).

يَتَلَّلُ: [fl.] 1. Her taraftan üşüşmek, hücum etmek: (انتلوا عليه). 2. Dökülmek, munsab olmak: (انتل البيت). 3. Yıkılmak: (انتل الماء).

تَلَّ: [iz.] Mahv, helâk: (أصابه التل). - (رماه الله بتل الفم), ağzından dişlerin dökülmesi: (تلم).

تَلَّةٌ: [is.] 1. Büyük koyun sürüsü yahut koyunla keçiden karışık sürü: (تلة له). 2. Koyun yapağısı, yün: (كساء جيد التلة). 3. Yünle deve tüyü veya keçi kılı karışık: (حبل تلة). 4. Sahrâda yolculara gölge etmek üzere merkûz millerin beheri. 5. Devenin iki su içimi beyinde geçen iki günlük susuzluk. 6. Çok akça mikdârı: (تلة من الدراهم), bedeni çok kıllı.

تَلَّةٌ: [is.] Kuyudan çıkan toprak: (تلة البئر).

تَلَّةٌ: [is.] 1. İnsân cemâ'ati: "تلة من الأولين" (feth ile) (تلة من) (فلان لا يفرق التلة) - "وتلة من الآخرين (zam ile), insân cemâ'atini koyun sürüsünden tafrika muktedir değildir. 2. Çok akça mikdârı: (تلة من الدراهم).

تَلَّةٌ: *cem: *تَلَّلٌ [is.] Mahv, helâk.

تَلَّى: [sifs.] Mahv ve helâk ve zâ'il olmuş:
(عزرة تلى).

تَلِيلٌ: [iz.] Suyun çağılı veya şarılısı:
(سمعت تليل الماء).

أَتَلُّ: [sif.] ve:

مُتَلِّ: [sif.] Sürüsü veya yapağısı çok olan:
(رجل أتل، مثل).

مُتَلِّلٌ: [sif.] Dâ'imâ mâl cem' ve iddihâr eden:
(رجل متلل).

مُتَلَّلٌ: [sif.] Yıkılmış, münhedim: (بيت متلول).
(متلول).

تَلَّمَ: [ft 2.] 1. (bir şeyin) kenârını kırmak, gedmek, çentiklemek: (تلم السيف، الإناء). 2. (divârda) gedik açmak: (تلم الجدار).

تَلَّمَ: [fl 4.] 1. Çay ve harkın kenârında gedik açılmak: (تلم الوادي). 2. Ziyân ve telef olmak: (تلم في ماله). - [ft.] 3. Gedmek, çentiklemek: (تلم السيف).

تَلَّمَ: [ft.] Gedmek, çentiklemek:
(تلم الإناء).

تَلَّمَّ: [fmt.] ve:

تَلَّمَّ: [fmt.] Gedilmek, çentiklenmek: (تلم، اتلم السيف).

تَلَّمَ: *cem: *أَتَلَّمٌ [iz.] 1. Gedik, çentik. 2. Sapan demirinin yerde açtığı yol. 3. (arûzda)

fe'ûlünden (ف)'nin hazfıyla 'ûlün kalması ki (fi'lün)'e tahvîl olunur.

تَلَّمَ: [iz.] Çay ve hark kenârında açılmış gedik.

تَلَّمَةٌ: *cem: *تَلَّمَ [is.] 1. Kırık yer, çentik. 2. Yıkılmış yer, gedik. 3. (mec.) zâyi'ât: (فلان موت) (تلمة في الإسلام لا تسد).

أَتَلَّمٌ: [sif.] 1. Çentikli, gedikli: (سيف أتلم); (حوض أتلم). 2. (arûzda) vezninde fe'ûlünden mübeddel fi'lün bulunan (şî'r). - [iz.] 3. Çakıl ile karışık toprak. (أتلب gibi.)

تَلَّمَطٌ: [fl. d.] *يَتَلَّمَطُ، تَلَّمَطَةٌ: *تَلَّمَطٌ (birinin) bedeni gevşek ve etleri sarkık olmak: (تلمط الرجل). ("تلمط" ve "تلمط" dahi denilir.)

تَلَّمَطٌ: [iz.] Sulu ve sıvık çamur.

تَلَّا: [fl 1.] *يَتَلَّوْ، تَلَّوْ (تَلَّوْ Aslı) *تَلَّا: Seyr ve siyâhat etmek: (تلا الرجل).

تَلَّى: [sif.] Zengin, ganî. ("تلى" gibi veya ondan galattır.)

تَلَّمَ: [ft 3.] 1. Yağlı yemek yedirmek: (تلمأ). 2. (mantarı) yağa batırmak, yağda kızartmak: (تلمأ الكمأة). 3. (ekmeği) doğrayıp tirît yapmak: (تلمأ الخبز). 4. (başı) yarmak: (تلمأ رأسه). 5. (burnu) kırıp kanatmak: (تلمأ أنفه). 6. Boyamak: (تلمأ لحيته). 7. Def-i tabî'î etmek: (تلمأ ما في بطنه).

إِنْتَمًا * [fmt.] 1. (baş) yarılmak: (انتما رأسه). 2. (ağaç veya meyve) yarılmak, çatlamak: (انتما الشجر).

ثَمْتُ * [sıf.] Esnâ-ı cimâ'da def'-i tabî'î eden (adam): (رجل ثموت) (gibi.)

ثَمَّمْتُ * [ft. d.] 1. (kabın) ağzını kapakla kapamak: (ثممت الإناء). 2. Alıkoymak, te'hîr etmek: (ثممتوا بنا ساعة). ("ثممت", ve "الثلت" ve "جهجه" dahi bu ma'nâya gelir.) 3. (iş) beceremeyip yüzüne gözüne bulaştırmak: (العمل ثممت). 4. (sütle dolu tulumun) ağzını bağlayıp direğe asmak: (ثممت السقاء). - [fl.] 5. (mızrâk ve kılıcın demiri) eğilip çarpılmak: (نصله هذا سيف يثممت). 6. Geri kalmak, çekilmek, tevakkuf etmek:

قمر نفى السهم تحت لبانه و جال على وحشيه لم يثممت

ثَمَّمْتُ * [fl. td.] 1. Çekilip durmak, tevakkuf etmek: (ثممت عنه). 2. Dil tutulmak, dolaşmak, iyi söyleyememek: (تكلت وما (تثممت).

ثَمَّمْتُ * [iz.] Av köpeği, zağar.

ثَمَّمْتُ * [sıf.] Her tuttuğu şeyi kıran (adam): (رجل ثممام).

ثَمَجْتُ * [ft 2.] Karıştırmak, halt etmek: (ثمجت الشيء).

ثَمَجْتُ * [i.] Rengârenk kumaş nesc eden erkek veya kadın çulha.

ثَمَدْتُ * [ft 1.] 1. Yağmur suyunu bir çukurda toplayıp hıfz etmek: (ثمد الرجل الماء). 2.

(suyu) azaltmak: (ثمد الماء). 3. Birinin yanındaki şeyi çekip tehî-dest bırakmak: (ثمد الشيء فلاناً). 4. (kadın) kesret-i cimâ'la (erkeği) mecâlsiz bırakmak: (ثمدته النساء). 5. Vermek, i'tâ etmek: (استثمدني فثمدته). - [fl.] 6. Semirmek, semen getirmek: (ثمد الرجل).

ثَمَدْتُ * [ft.] 1. (yağmur suyunu) bir çukura toplayıp hıfz etmek: (أثمد الماء). 2. (göze) sürme sürmek: (أثمد عينه).

ثَمَدْتُ * [fl.] 1. (yağmur suyunu) bir çukura toplayıp hıfz etmek: (أثمد الماء). 2. (göze) sürme sürmek: (أثمد عينه).

ثَمَدْتُ * [fl. kş.] Semirmek: (أثمد الرجل).

ثَمَدْتُ * [ft.] (yağmur suyunu) bir çukura toplayıp saklamak: (استثمد الماء). 2. (birinin) mâl-ı kesîrinden az şey talep etmek: (استثمدني فثمدته).

ثَمَدْتُ * [iz.] 1. Menba'ı olmayıp yağmurdan birikmiş ve yahut yalnız kışın akan az su. 2. Kırbanın dibinde kalan su.

ثَمَدْتُ * [iz.] Ânifü'l-beyân (ثمد)'in mürâdifi veya cem'idir.

ثَمَدْتُ * [sıf.] Pek te'ennî ile çiğneyerek yiyen (çocuk veya hayvân).

ثَمَدْتُ * [iz.] Sürme taşı, antimon. (جعل (الليل إثمداً), gece uyumayıp bir fi'l-i hayra çalışmak.

ثَمَدْتُ * [az.] Arab-ı 'âribeden bir kavm ki Sâlih (am) bunlara ba's buyrulmuştur. Hacerde

sâkin olup sularının kıtlığından böyle tesmiye olundular.

تَمُودَةٌ [is.] (Mağrib-i Aksâ lüğatinde) domuz, hınzîr.

تَمُودٌ [sıf.] 1. İzdihâm sebebiyle tükenip az mikdârda kalmış (su): (ماء مثمود). 2. Mürâca'at ve taleb edenlerin çokluğuyla kesret-i 'atâdan mâlî tükenmiş (adam): (رجل مثمود). 3. Kesret-i cimâ'dan mecâli kalmamış (erkek): (رجل مثمود).

تَمْرٌ [fl. 1.] 1. (ağaç) yemiş tutmak: (ثمر الشجر). 2. Mâl tutmak, mâldâr ve zengîn olmak: (ثمر الرجل). 3. Hayvânât için ağaç dalları kesmek: (ثمر الرجل للغنم).

تَمْرٌ [fl.] 1. (ağaç) meyve vermek: (أثمر الشجر). 2. Tulumda sütün üzerinde tane tane yağ zuhûr etmek: (أثمر السقاء). 3. Mâldâr olmak, mâlî çoğalmak: (أثمر الرجل). - [ft.] 4. Meyve yedirmek: (أثمرت القوم); (أثمرت القوم) (کن صلی العشاء ولم یوتر).

تَمْرٌ [fl.] 1. (ağaç) çiçeklerini döküp yemiş bağlamak: (ثمر الشجر). 2. (tulumda) sütün yağı tane tane zuhûr etmek: (ثمر السقاء). - [ft.] 3. (mâlî) çoğaltmak, nemâlendirmek: (ثمر) (ثمر الله مالك); (الرجل ماله).

تَمْرٌ [fl.] 1. Meyve bulmak, yemiş edinmek: (استثمر الرجل). - [ft.] 2. (ağaç) meyvedâr veya (mâlî) müsmir ve nemâdâr etmek: (استثمر الشجر، المال).

*تَمْرٌ، تَمْرٌ، أثمارٌ cem: تَمْرَةٌ، تَمْرَةٌ *fr: تَمْرٌ [ic.z.] 1. Yemiş, meyve: (أدرك ثمر الشجر). 2. Mâl, servet: (كان له ثمر). 3. Altın ve gümüş ma'deni: (ثمر).

*تَمْرَاتٌ cem: تَمْرَةٌ [is.] 1. Meyve tanesi. 2. Ağaç, şecer. 3. Baş derisi. 4. Züriyyet, nesl: (كثر) (الله ثمرته). 5. Oğul, evlâd. 6. Kamçının ucundaki düğme: (سوط عظيم الثمرة) (mec.). - (اللسان ثمرة) (ضربني بثمره لسانه). - (ثمره الفؤاد), evlâd. - (ثمره العلم), hulûs, sıdk, meveddet. - (ثمره العمل الصالح), cennet.

تَمْرٌ [sıf.] Çok, bol (mâl): (مال ثمر).

تَمْرَةٌ [sıfs.] 1. Meyvesi çok: (أرض ثمرة). 2. Hoşa giden: (ما نفسي لك بثمره).

*تَمْرٌ *تَمْرٌ [iz.] Müsmir ve nemâdâr mâl yahut mâlin envâ'ı: (وكان له ثمر).

تَمْرٌ [sıf.] 1. Meyve tutmuş, meyvedâr (ağaç): (شجر ثامر). - [iz.] 2. Bögürölce. 3. Kuzu kulağı çiçeği.

*تَمِيرَةٌ *تَمِيرَةٌ [sıf.] 1. Meyvesi çok: (أرض) (ثميرة). 2. Yağ ve kaymağı üstüne çıkan veya daha çıkmayan (süt): (ابن ثمير) - (ابن ثمير), mâhtâblı gece.

تَمِيرَةٌ [is.] Sütün üzerine çıkıp henüz toplanmamış yağ: (ظهرت ثميرة الزبد).

تَمْرٌ [iz.] 1. Meyve, yemiş. 2. Mâl.

تَمْرَاءٌ [sıfs.] 1. Meyve tutmuş, meyvedâr (ağaç): (شجرة ثمراء). 2. Meyvesi çok (yer): (أرض).

4. [i. cem.] 3. Meyveler, yemişler. - [is.] 4. (ثمراء).
Bir cins ağaç.

1. [sıf.] 1. Meyve veren, meyvedâr:
(شجر مثمر). 2. Meyvesi yetiştirilmiş (ağaç).

1. [sıf.] 1. Yetiştirilmiş, olgun
(meyve). 2. Çok, bol (meyve).

1. [sıf.] 1. Çok, fîrâvân (mâl): (مال)
2. Mâldâr, zengîn (adam): (رجل مثمور); (قوم مثمورون).
(مثمورون).

1. [iz.] 1. Sulu ve sıvık çamur. 2. Sulu hamûr.

1. [sıf.] Taze, yumuşak: (عشب ثمغ). (Gayn mu'ceme ile "ثمغ" olması da muhtemeldir.)

1. [sıf.] Çehresi taze ve yumuşak ve rengîn olan: (غلام ثمعد).

1. [fl. kş.] 1. (birinin) *يَتَمَعِدُ، اِتْمَعِدَادُ*: (اِتْمَعِدُ)
çehresi taze ve yumuşak ve rengîn olmak:

فيهن خود تشغف الفؤادا قد اتمعدها خلقها اتمعدا

1. [sıf.] Taze, ve yumuşak ve rengîn (çehre): (وجهه متمعده).

1. [ft 1.] 1. Beyaz şeyi siyaha karıştırmak: (ثمغ البياض بسواد). 2. (saçı) kına ile çok boyamak: (ثمغ رأسه بالحناء). 3. (saça) çok yağ sürmek: (ثمغ رأسه بالدهن). 4. (bir şeyi) kırmızı boya ile çok boyamak, kıpkırmızı etmek: (الثوب ثمغ). 5. Yarmak: (ثمغ). - [fl.] 6. Karışmak: (البياض بسواد), beyazla siyah karıştı.

1. [ft.] 1. (başa) kına veya gâliye sürmek: (ثمغ رأسه). 2. Boyamak, boyaya batırmak: (ثمغ الثوب). 3. Kırmak, kesr etmek: (ثمغ الشيء).

1. [fl.] 1. (taze hurma) ağacından düşüp yarılmak: (انثمغت الرطبة). 2. (yara) sulanmak: (انثمغت القروح).

1. [is.] Dağ tepesi: (صعد ثمغة الجبل).
(Ferrâ Nûn ile "ثمغة" işittiğini beyân ediyor.)

1. [is.] 1. Çerviş yağıyla karışık sulu yemek: (أطعنا التميغة). - [sıf.] 2. Başın kemiğine geçmeyip yalnız etinde olan (yarık): (شجة تميغة). 3. Yaş ve ıslak (toprak): (أرض تميغة).

1. [sıf.] Gevşek ve sülçük: (تركة مثموعاً).
(مثموعاً).

1. [sıf.] Yağlı ve semiz (oğlak veya oğlan): (غلام متمعده); (جدي متمعده).

1. [fl 1, 2.] 1. Durmak, meks ve ikâmet etmek: (ثمل الرجل). - [ft.] 2. Yardım edip (birinin) işini görmek: (ثمل قومه). 3. Yedirip içirmek: (ثملهم).

1. [ft 2.] 1. Yemek, ekl etmek: (ثمل الطعام). 2. İçilecek bir şeyden evvel yemek: (ما ثمل شرابه بشيء), içmekten evvel bir şey yemedi.

1. [fl 4.] 1. Serhoş olmak: (ثمل الرجل). 2. Durmak, meks ve ikâmet etmek: (ارتحل بنو فلان و ثمل فلان في دارهم).

أَثْمَلُ [fl.] 1. (süt) köpük hâsıl etmek, köpürmek: (أثمل اللبن). - [ft.] 2. Durdurmak, bulundurmak, ibkâ etmek: (الشيء أثمل).

تَثْمَلُ [ft.] 1. Artırıp bırakmak, ibkâ etmek: (ثمل الشيء). 2. Tahrîk edip köpürtmek: (ثمل اللبن).

يَتَثْمَلُ [ft.] Kabın dibinde kalmış şeyi yemek veya içmek: (ثمل ما في الإناء).

ثَمَلٌ [iz.] 1. Serhoşluk, keyf, neş'e. 2. Gölge, sâye, zıl. 3. İkâmet, meks. (Masdariyyet ma'naları için yukarıya n. "ثمله"nin de cem'idir.)

ثَمَلَةٌ [iz. s.] 'Akl, hazm, dirâyet: (به ثمل، ثملة).

ثَمَلٌ [sıf.] 1. Serhoş, mest: (شرب حتى أصبح ثملاً). 2. Arzu-mend, müştâk, hâhişli: (أنا ثمل إلى كذا).

ثَمَلٌ [is.] 1. Kabın nısfına kadar gelen hubûbât ve hurma ve sâire. 2. Kabın veya kırbanın dibinde kalan cüz'î su. 3. Kuyunun dibinden çıkan çamur. 4. Yağ ve katran ve sâire sürdükleri yün parçası bir değneğe ki bağlı olur.

ثَمَلٌ [is.] 1. Havz ve kırba dibinde kalan su bakiyyesi. 2. Yağ ve katran sürmeğe mahsus yün parçası. 3. 'Âdet bezi.

ثَمَالٌ [sıf.] Kavmine yardım edip işlerine bakan (adam): (هو ثمال قومه).

ثَمَالٌ [iz.] Eskiyip kuvvet peydâ etmiş zehir: (سقاء الثمال). - (مثال gibi.) - ("ثماله"nin de cem'idir.)

ثَمَالَةٌ [is.] 1. Kabda veya karında kalan yemek ve su bakiyyesi. 2. Köpük: (شرب ثمالة اللبن). (ثميلة gibi.)

ثَامِلٌ [sıf.] 1. Cilâsı zâ'il olmuş, paslanmış (kılıç): (سيف ثامل). 2. Latîf ve ikâmete şâyân (mahal): (بلد ثامل).

ثَمِيلٌ [iz.] 1. Ekşi süt: (سقاني ثمياً). 2. Suyu cezb eden ekmek. 3. Dağlarda su birikecek kayalık çukur.

ثَمِيلَةٌ [is.] 1. Kabın nısfına kadar gelen hubûbât ve hurma ve sâire. (ثملة gibi.) 2. Kabda veya hayvânın karnında kalan yemek ve su. (ثمالة gibi.) 3. Havzda veya kırbada kalan su bakiyyesi. (ثملة gibi.) 4. Kuyunun dibinden çıkan çamur. (ثمد gibi.) 5. Temeli sağlam oturaklı binâ. 6. Ekinleri sulamak için kuru taşlarla çevirilmiş havz. 7. Bir cins kuş. 8. İçilecek bir şeyden evvel yenen az yemek; kahve altı veya meze.

ثَمِيلٌ [iz.] Melce', penâh, sığınacak mahal: (هو مثميلة).

ثَمِيلٌ [sıf.] 1. Köpükler, köpürmüş: (لبن مثمل). 2. İkâmeti hoş ve latîf: (بلد مثمل). (مثمل gibi.)

مُنْمَلٌ: [sıf.] 1. İşiteni mest edecek sũrette terennũmlũ (gũğercin nağmesi): (سمعت الحمام) (لين مثل). 2. Kũpũklũ, kũpũrmũř: (يصوت مثلًا).

مُنْمَلٌ: [iz.] Yıllanıp kuvvetlenmiş zehir.

مُنْمَلَةٌ: [is.] Sahrınc, sarınc.

مُنْمَلَةٌ: [is.] 1. Yağ ve katran sũrecek yũn parçası. 2. Kuyunun dibinden çıkan œamur. 3. Sũrme yoğurt sepedi. 4. Çoban dağarcığı, torbası.

تَمَلَطٌ: [fl. d.] Gevşeyip sarkık ve sũlpũk olmak: (تملط الشيء). (تملط gibi.)

تَمُّ: [zm. Ba'ide işaret içindir] Orada, oraya, oracıkta: "وأزلفنا ثم الآخرين"; "فأينما تولوا فثم وجه الله".

Bazları Hâ ile (ثمه) sũretini dahi kabũl edip, kâribe işârete tahsıs etmişlerse de, bu sũret fasih olmadığı gibi, lisân-ı 'avâmda müsta'mel olan (ثمت) dahi lahn-ı kabĩhtir. (ثم) dâ'imâ feth üzere mebnî kullanılıp, Hâ-ı tenbih ve Kâf-ı hitâb bu zarfa aslâ girmez.

تَمُّ: [Harf-ı 'atf] Asıl ma'nâsı sonra olup, iki müfred veya cümle arasında bulunur; ve iki cümle arasında bulunduğu vakit Tâ-ı te'nîsle (ثمت) dahi câ'izdir. Nahviyyũn bu harfe on ma'nâ vermişlerdir. 1. Terâhî ve tertîb içindir: (جاءت الله ثم يعرفون نعمة". 2. İstib'âd için: (الرجال ثم النساء). 3. Ta'accüb için: "السموات الحمد لله الذي خلق". 4. İbtidâ-ı kelâm için: "اصطفينا ثم أورتنا الكتاب الذين". – Bu dœrt makâmda Tũrkçede dahi

(sonra) edâtı kullanılır. 5. Vâv-ı ma' yerine yani ma'a zâlik ve bununla beraber ma'nâsına gelir: "ثم كان من الذين آمنوا". 6. 'Atf ile beraber tertîb beyân eder: "إن الذين آمنوا ثم كفروا ثم آمنوا". 7. Tederrũc için: "سوف تعلمون كلا سوف تعلمون ثم كلا"; (والله ثم والله). Bu makâmda Tũrkçede (sonra) ve (yine) edâtı kullanılır. 8. Yalnız terakkî için yani zamânca tertîb murâd olunmayarak:

إن من ساد ثم ساد أبوه ثم قد ساد قبل ذلك جده

9. Ahbârdaki tertîbi beyân eder: (بلغني ما صنعت) لا ملجأ" (اليوم ثم ما صنعت أمس أعجب خلق السموات والأرض في" - "من الله إلا إليه ثم تاب عليهم âyet-i kerîmesinde استوى على العرش قبل خلقه السموات) nahviyyũn (والأرض) diye tefsîr ettikleri hâlde, bu âyet-i kerîmedeki (ثم)'ye kabl ma'nâsını veriyorlarsa da, halk istivâdan evvel olunca, bı't-tab' istivâ halktan sonra olacağından, burada dahi (ثم) tertîb ve terâhî için olup, zıddı olan kabl ile tefsîri lâzım gelmez. – Kufiyyũn (ثم)'yi Fâ-ı 'âtime gibi 'ad edip, muzâri'e mukâren oldukta, bu fi'le ma'tũfũn-'aleyhinin i'râbını vermek istemişlerse de, (ثم)'den sonra gelen muzâri'in merfũ' okunması ercah ve efsahtır.

تَمُّ: [ft.] 1. Ayakla basıp çığnemek: (ثم الشيء). 2. Ta'mîr meremmet etmek: (ثمه). 3. (kuru ot ve sâire) toplayıp biriktirmek: (الحشيش ثم). 4. (eli otla) silmek: (ثم يده بالحشيش). 5. (koyun) ağzıyla (ot) koparmak: (ثمت الشاة النبات). 6. (yemeğin) tekmîlini sũpũrũp yemek: (ثم الطعام).

7. (Süt tulumunu güneşin te'sîrinden muhâfaza için) altına ve üstüne yaban darısı yaymak: (تممت السقاء).

[ft.] 1. Ayakla basıp çiğnemek: (تم الشيء). 2. (bitişik kemiği) ayırmak: (تم العظم).

[fl.] 1. Atılmak, hücum etmek: (انتم عليه). 2. (vücûd) erimek: (انتم جسمه). 3. İhtiyârlamak, kocamak: (انتم الرجل). (Muhîtu'l-Muhît sâhibi ifti'âl babından "انتم" zabt etmiştir.)

[iz.] Islâh, ta'mîr, meremmet. – (كنا أهل) – (ثمة ورمة), onun işlerini islâh ve tesviye eden biz idik. – (هو ثمة ورمة), iyisi kötüsü hep budur. – (عنه) – (ثمة ورمة), azından ve çoğundan (Masdariyyet ma'naları için re's-i mâddeye n.)

[iz.] Hâne eşyâsı, pılı pırtı, kab kaçak. – (ما له ثم ولا رم) ve (لا يملك ثماً ولا رماً) hiçbir şeyisi yoktur.

[icz.] *fr: ثمة* [icz.] Yaban darısı, semer otu. (هو أبوه على طرف الثمة) – (gibi). Oğlu kendisine ziyâde benzeyen peder hakkında müsta'meldir. – (هو على رأس الثمة), işi yolundadır.

[is.] Bir tutam ot: (ثمة أخذت من الحشيش).

[sıf.] İhtiyâr, koca, pîr.

[iz.] *iz: ثمة* [iz.] Yaban darısı, semer otu. – (هو على طرف الثمام), istihsâlî kolay bir şeydir.

[sıf.] Ağzıyla ot koparan (koyun): (شاة ثموم). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

[is.] Ağzı bağlı ibrîk ve mîthare.

[iz. s.] *iz: ثمة* [iz. s.] At göbeğinin mahll-i kat'ı.

[sıf.] 1. Muhtâc olanlara mu'âvenet ve bî-kesleri himâye eden, 'âlî himmet: (مثم رجل). 2. Mukaddem, kâr-güzâr: (رجل مثم مع ملم).

[sıf.] İyi kötü her ne bulursa yiyip süpüren: (مثم مثم). (Âhirindeki "ة" mübâlağa içindir.)

[sıf.] Yaban darısıyla örtülmüş: (بيت مثموم).

[ft 1.] *iz: ثمة* [ft 1.] (birinin) mâlından sekizde birini almak: (ثمنهم).

[ft 2.] *iz: ثمة* [ft 2.] (yedi kişinin) sekizincisi olmak, kendi iltihâkıyla sekize bâliğ etmek: (ثمنهم).

[fl.] 1. (birinin) devesi sekiz günde bir su içmek: (أثمن الرجل). 2. Sekizleşmek, sekize bâliğ olmak: (أثمن القوم). 3. Bahalı olmak: (أثمن المتاع). - [ft.] 4. Satın alınan şeyin bedelini ve esmânını vermek: (أثمنه سلعته); 5. Fi'ât komak, bedelini ta'yîn etmek: (أثمن له). (أثمن البيع).

[ft.] 1. Sekizleştirmek, sekize iblâğ etmek: (ثمنهم). 2. Sekiz kat yahut sekiz köşe veya sekiz cihetli etmek: (ثمن الشيء). 3. Kîmet ve baha takdîr etmek: (ثمن سلعته). 4. Toplamak, cem' etmek: (ثمن الشيء).

ثَمْنٌ * ثَمْنٌ * cem: ثَمْنٌ * [ia.] Sekizde bir, sekiz cüzü'de bir cüz': (هذا ثمن ذاك).

ثَمَنٌ * ثَمَنٌ * cem: ثَمَنٌ * [iz.] Kîmet, baha, bedel: (أعطني ثمنه).

(bir şeyin hakîkî değerine, (ثمن) ise satan ile alan beyninde takarrür eden bedele denir, ister kîmet-i hakîkîsi olsun, ister ondan eksik veya ziyâde olsun.

ثَمْنٌ [iz.] Sekiz günde bir kere su için devenin sekizinci günü.

ثَمْنِيَّةٌ، ثَمَانٍ (الْثَمَانِي) *s: ثَمَانِيَّةٌ [ia.] Sekiz: (ثمانية رجالٍ), sekiz erkek; (ثمان) ثَمَانِي (ثمانية مائة), sekiz yüz; (ثمانية عشر), sekiz kadın; (ثمانية عشر), on sekiz (z.); (ثمانية ألف), sekiz bin; (ثمانية عشر), on sekiz (s.).

Üçten dokuzaya kadar olan esmâ-ı a'dâdın kâ'idesi üzere, müzekkeri (ث) ile ve mü'ennesi (ة)'siz olup, mü'ennesi tenvîli olduğu vakit ref' ve cer hâletlerinde âhirindeki (ي) hazf olunur; izâfette hazf olunmaz; bazı eş'ârda (ثمان عشرة) vürûdu ise şâzdir.

ثَمَانٍ * ثَمَانِي * [iz.] Bir cins ot.

ثَمَانُونَ * ثَمَانِينَ * [ia.] Seksan: (جائني ثمانون) (رأيت ثمانين امرأة), bana seksan kişi geldi; (رأيت ثمانين امرأة), seksan kadın gördüm. (Müzekker ve mü'ennesi bir olup, cem'-i müzekker-i sâlim gibi tasrîf olunur.)

ثَامِنٌ * ثَامِنَةٌ * [ia.] Sekizinci; (الثامن عشر), on sekizinci; (الثامن والعشرون); yigirmi sekizinci ilh. – (ثامناً), sekizinci olarak sekizinci derecede.

ثَمِينٌ [ia.] 1. Sekizde bir. 2. (mec.) cüz'î şey.

ثَمِينَةٌ *s: ثَمِينٌ [sıf.] 1. Bahalı, gâlî, yüksek fi'âtlı. 2. Kîmettâr.

ثَمِينَةٌ [is.] Müd denilen ölçünün sekizde birini istî'âb eder kab.

ثَمَانَةٌ *s: ثَمَانَةٌ [sıf.] 1. Sekiz katlı, sekiz rükünlü, sekiz köşeli, sekizli, sekizlik. 2. Zehirlenmiş, mesmûm. 3. Sıtmaya tutulmuş, sıtmal, mahmûm. 4. Kîmeti ta'yîn olunmuş. 5. (hendesede) sekiz dılı'lı (şekil). 6. ('arûzda) sekiz cüzü'den mürekkebe (bahr).

ثَمِينَةٌ [is.] Bir nev' çuval.

ثَمِينَةٌ * ثَمِينَةٌ * [fl 4.] 1. (et) bozulup kokmak: (ثمنت اللحم). 2. (diş etleri ve dudak) gevşeyip şişmek ve kanamak: (ثمنت الشفة، اللثة).

ثَمِينَةٌ *s: ثَمِينَةٌ [sıf.] 1. Bozuk, kokmuş (et): (لحم ثمنت). 2. Gevşek ve şişkin ve dâ'imâ kanayan (dudak, diş eti): (شفة), (لثة ثمة). (Nûn'un takdîmiyle "ثمنت" dahi denilir.)

ثَمِينَةٌ [sıf.] Bed-hûy ve bed-gûy, fi'l ve kavlinde edesiz: (رجل ثمين).

ثَمِينٌ * ثَمِينٌ * [fl. d.] Temizlendikten sonra yine kirlenip mülevves ve murdâr olmak: (الرجل ثمن).

ثَبْتَلٌ [sıf.] Kısa boylu, bodur.

ثَبْتَلٌ [iz. s.] Bozuk ve kokmuş yumurta.

ثَبْرٌ [is.] Oluk suyunun döküldüğü yerde açtığı çukur. (ثَبْرَةٌ gibi.)

ثَدٌّ [is.] 1. Erkek memesi. 2. Meme başı, emzik. 3. Erkek memesi etrâfındaki et: (عاري الثديتين), mübârek memeleri etrâfındaki et olmamakla Seyyidü's-Sakaleyn Efendimize vasf olmuştur. 4. Burnun ucu: (إذا جدع الأنف الدية كاملة وإن جدعت ثدوءته فنصف العقل).

Bazı lügaviyyûn Nûn'u zâ'ide 'ad edip, (ثءء) yahut mâddesinde zikretmişlerde de, Nûn'un hurûf-ı asliyyeden olması ihtimâli gâlibdir. Birinci harfî mazmûm okunursa, âhiri hemze yani kelime-i mehmûz; ve birinci harfî meftûh okundukta, âhiri Vâv yani kelime-i nâkıs olmak iktizâ eder. Bu ismin erkek memesine ve (ثءءى) isminin kadın memesine mahsûs olduğu cümhûr-i lügaviyyûn 'indinde müselleme ise de, her birinin diğeri yerine isti'mâli vâki'dir.

ثَمْتَدٌ [sıf.] Memesi etli ve kaba (erkek).

ثَبْتُ [ft 1.] Yarmak, şak etmek: "إن الله" "ثب" veya "ثب" ". لما مد الأرض مادتها فثبها بالجبال" (mantar veya diğer bir nebât toprağı) yarıp çıkmak: (ثبنت الكمأة الأرض).

ثَبْتُ [iz.] Tahta yarmağa mahsûs kafesci âleti.

ثَبْتُ [fl.] Çürüyüp fersûdelenmek: (أثن الهرم).

ثَبْتُ [fl.] 1. Râkibin ağırlığından (atın) topuk kılları yere değmek: (ثن). 2. Birbirine sarmaşmış kuru ot otlamak: (ثن البعير).

ثَبْتُ [iz.] 1. Gümrâh ve birbirine sarışmış kuru otlar. 2. Kararmış ağaç dalları.

ثَبْتُ [is.] 1. Kasık, 'Âne. 2. Kasık ile göbek arasındaki ince deri. 3. At ve ona mûmâsil hayvânâtın topuk arkasında sıcak gibi sarkan tüy. – (كنا في ثنة من الكلام وغنة), öteden beriden bahs ediyordun.

ثَبْتُ [iz.] Sık ve birbirine sarmaşmış ot.

ثَبْتُ [ft 2.] 1. Katlamak, bükme: (ثبى). 2. Çevirmek, sapıtmak: (ثبى فلاناً). 3. "إنهم يثبون صدورهم", dizgini çevirdi; (من عناته). 4. İkinci olmak, kendi iltihâkıyla (bir şahs veya şeyi) ikiye iblâğ etmek: (هذا واحد فآنه). 5. İkinci def'a olarak yerinden oynamak, ve davranmak, bir ikinci hareket etmek: (هو لا يثبى ولا يثب), iki ve üç def'a davranmakla kalkamaz. (Bedenin ağırlığından kinâyedir.)

ثَبْتُ [fl.] 1. (deve) altı yaşına varmak: (أثنى البعير). 2. (birinin) ön dört dişi düşmek: (أثنى الرجل). 3. Medh ile veya 'ale'l-ıtlâk vasf etmek, evsâfını zikr ve ta'dâd etmek:

5. (فلاناً أثنى). 4. (birinin) ikincisi olmak: (أثنى عليه).
Tekrârlamak, yeniden ve ikinci def'a olarak (bir iş) yapmak: (أثنى على فلان بالضرب).

[ft.] 1. İkiletmek, ikileştirmek: (ثنى الشيء). 2. (bir kelimeyi) tesniye etmek, tesniye 'alâmetini ilhâk etmek: (ثنى الاسم). 3. (bir harfe) iki nokta komak veya iki noktalı 'ad ve kabul etmek: (ثنى التاء). 4. Medh ile veya 'ale'l-ıtlâk vasf etmek: (ثنى عليه). - [ch.] 5. İkileşmek, iki kat olmak: (وقد يثلث الشيء لا يثنى إلا). (هو لا يثنى ولا يثلث) – ne iki ayağıyla ve ne de iki ayağı ve değnekle yürüyebilir. (Yerinden kımıldanamayan ihtiyâr hakkında denir.)

[fl.] 1. Katlanmak, bükülmek: (ثنى الشيء). 2. Meşy ve harekette sallanmak, temâyül etmek: (تثنى فلان في مشيه). 3. Kıvrılmak: (تثنت الحية). 4. (deve) altı yaşına varmak: (تثنى البعير).

[fl.] 1. Katlanmak, bükülmek: (انثنى الشيء). 2. Dönmek, bırakıp çekilmek, geçmek: (انثنى عنه). 3. Tekrârlamak: (انثنى عليه بالضرب).

[fl. ifti'âl] 1. Katlanmak, bükülmek: (انثنى الشيء). 2. (deve) altı yaşına basıp ön dişleri düşmek: (انثنى البعير).

[ft.] Kâ'ide-i 'umûmiyyeden hâric tutmak, ayırmak: (استثناه). (استثنى عليه).

[fl.] Katlanmak, bükülmek: (اثنوني الشيء). *يُثْنُونِي، اِثْنَاءٌ* : اِثْنُونِي

[iz.] 1. Kat, büküm: (أنفذت) (كذا ثني كتابي), filân şeyi kitâbımın katına yani yaprakları içine soktum. 2. (yılanın) kıvrılıp çöreklenmesi: (ثني الحية). 3. Derenin döndüğü yeri, dirseği: (أخذوا في ثني الوادي). 4. Devenin ikinci karında doğurduğu yavru: (الناقة ثني). 5. İkinci def'a olarak doğuran deve. 6. Bir kavmin seyyid ve re'îsinden sonra gelen, ikinci: (هو ثني القوم). 7. Gecenin bir sâ'ati veya bir mikdâr vakti, bir kısmı: (الكلام أثناء)، sözüün artası, arası, evâsıtı. (مضى ثني من الليل).

[sıfz.] Tekrârlama, tekerrür: "لا ثني في" الصدفه.

[iz.] Pazar ertisi günü, Yevmü'l-isneyn. *أثناء، أثنانين* : ثني

[iz.] 1. Bir kavmin re'îs ve seyyidinden sonra ki, ikinci. 2. Re'ysiz ve tedbîrsiz adam. (ثنيان gibi.) *ثنية* : ثني

[iz.] Bir kavmin re'îs ve seyyidinden sonraki, ikinci. *ثنية* : ثني

cems: ثناء، ثنيان، أثناء cemz: ثنية *s: ثنيي* [sıf.] Ön dört dişi düşmüş (hayvân), yani altı yaşında (deve), dört yaşında (at), üç yaşında (keçi ve koyun ve sığır).

[is.] Kesilmiş devenin ayaklarıyla başını kesen adama 'âid olur. *ثنية*

ثَنِيَّةٌ [sıf.] 1. En dûn, en alçak, ednâ, erzel: (فلان ثنية أهل بيته). - [cem.] 2. (ثنيان) ve (ثني) sıfatlarının cem'idir.

ثَنِيَّةٌ *cem: ثَنِيَّةٌ [is.] 1. Yokuş yahut yokuşa çıkan yol. 2. Dağ yahut dağ yolu: (سلخوا). 3. İkişi altta ve ikisi üstte olan dört on dışın beheri. 4. İltizâma ve kiraya verilen hurmalıkta sâhibinin istisnâ edip kendi için sakladığı ağaç. 5. İstisnâ: (حلف يمينا ليس فيه ثنية). 6. 'Azâbdan müstesnâ olan şühedâ gürûhu: (الشهداء ثنية الله في (طلاع الثنايا) – (فكراسنا "ثني"). [sıfs.] 7. 'umûr-ı 'âliyye vâsıl olan, gittikçe terakkî eden.

ثَنَاءٌ *cem: ثَنَاءٌ [iz.] Medh ve ta'zîm ile vasf ve ta'rîf yahut 'ale'l-ıtlâk vasf: (طيره بالثناء).

ثَنَاءٌ [iz.] 1. Hâne havlîsi. 2. Devenin diz bağı. 3. Yün ve kıldan bükülmüş ip.

ثَنَاءٌ [ia.] İkişer: (جاؤوا ثناء، جن ثناء). (Müzekker ve mü'enneste seviyyâ müsta'mel olup, gayr-i munsariftir. Müsennâ mürâdifidir.)

ثَنَاءٌ [is.] Yün ve kıldan ip.

أَثْنَاءٌ *fr: ثَنِيَّةٌ [iz. cem.] 1. Katlar, bükümler. 2. İç, orta, aralık: (في أثناء الكلام), söz arasında; (في أثناء ذلك), bu arada.

[ia.] *إثنتان، اثنتان، اثنتان، اثنتان s: اثنتان * [is.] (Tezniye sîgası gibi tasrîf olunur.) iki: (هما اثنتان), onlar ikidir; (بين الاثنتين), iki (kişi) arasında. (اثنا عشر، اثنا عشرة), on iki; (اثنا وعشرون), yigirmi iki ilh. – İki ile ifâde olunacak isimler Arabîde

tesniye sîgasıyla ifâde olduğundan, bu ism 'aded terkîbâtında az kullanılır. Ma'a-hâzâ bazen zarûret vezn için isti'mâl olunur: (عجوز فيه ظرف) gibi, ki (حنظلتان) demek îcâb ederdi. (الاثنتان), iki rakîb.

[iz.] *أثنا، اثنا s: اثنا *cem: اثنا * [is.] (يوم الاثنتين) ve nâdiren harf-i ta'rîfsiz (يوم اثنين), Pazar ertisi günü.

[sıf.] *ثانيَّةٌ s: الثاني * [sıf.] 1. İkinci: (الباب الثاني), ikinci bâb. – (ثاني عشر), on ikinci; (الثاني والعشرون), yigirmi ikinci. – (ثانياً), ikinci olarak, ikinci derecede. 2. Boynu eğri: (شاة ثانية).

[is.] *ثوان (الثواني) *cem: ثانية * [is.] Dakîkanın altmışta biri, sâniye.

[sıf.] *ثنائيَّةٌ s: ثنائي * [sıf.] 1. İki cihetli, iki taraflı, iki kısımdan mürekkebe, ikili, ikilik. 2. (sarfta) iki harfli, iki harften mürekkebe (kelime).

[sıf.] *ثنويَّةٌ s: ثنوي * [sıf.] İkiye mensûb ve müte'allik.

[is.] *ثنوا * [is.] Kesilmiş hayvân başıyla ayakları ki kesen adama 'âiddir. (ثنية gibi.)

[iz.] *ثنية *cem: ثنيان * [is.] 1. Bir kavmin seyyid ve şerîfinin ikincisi. 2. Re'y ve tedbiri olmayan adam.

[sıf.] *ثنوي * [sıf.] Pazar ertisi günleri oruç tutan.

[is.] *ثنوية * [is.] Mecûsî tâ'ifesi gibi biri hayra ve diğeri şerre mahsûs iki ilâha inanmak meslek ve i'tikâdı.

اِنْتِنِيَّةٌ [is.] Tabî'at ve mizâcın iki cinsten mürekkebe olması.

تَنْتِيَّةٌ [is.] 1. Medh ve ta'zîmle vasf veya 'ale'l-ıtlâk vasf ve ta'rîf. 2. (sarfta) bir kelimenin (ale'l-ıtlâk) ve (ben) 'ilâvesiyle teşkil olunan sîgası ki medlûlünün iki olduğunu gösterir: (رجلان), iki kişi; (يكتبان), iki kişi yazıyor.

اِسْتِنَاءٌ [iz.] 1. Bir şeyin bir kâ'ide-i 'umûmiyyeden hâric bırakılması. 2. (nahivde) bir kelimenin (إلا) ve (غير) gibi bir edâtle kelâmın hükmünden ihrâc. – (سفر الاستثناء), Tevrâtın sonradan 'ilâve edilmiş olan beşinci bâbı.

مَنْتِي [ja.] İkişer. ("ثناء" gibi müzekker ve mü'ennese itlâk olunarak gayr-i munsariftir.) جاعل الملائكة رسلاً أولى أجنحة منتى"; (جاء القوم منتى) (ممنى الأبادي) – "وثلاث ورباع" olunan ihsân; kumâr için zebh olunan hayvândan artıp biri tarafından iştirâ ve kumârdan hâric olanlara tevzî' olunan parçalar.

مَنْتِي *cem: *مَنْتَانِ [iz.] 1. Tanbûr ve lagota gibi saz âletlerinin ikinci teli. 2. İki telli tanbûr. 3. Derenin döndüğü yerde teşkil ettiği dirsek: (مثنى الوادي). 4. Hayvânın dirsek ve dizi, ayağını büktüğü mahal: (مثنى الدابة).

مَنْتَانِ * [is.] 1. Kat, büküm. 2. Yün ve kıldan bükülmüş ip. 3. Kitâbü'l-lâh'tan gayri kitâbdan istinsâh olunmuş kelâm. 4. Tevrâtın sonra 'ilâve edilmiş olan

beşinci bâbı. 5. Nağme, âvâz. 6. Dû beytî, mesnevî.

مَنْتَانِ * [i. cem.] 1. Ânifen beyân olunan (مثنى) ve (مثناة) kelimelerinin cem'idir. 2. Kur'ân-ı Kerîmin mecmû'una yahut birkaç sûresine, yahur mufassal sûrelere, ya bir sûrede tekerrür eden âyet-i kerîmeye ve yahut Sûre-i Fâtihaya itlâk olunur.

مَنْتَانِ * [sıf.] 1. Tesniye sîgasında olan (kelime). 2. İki noktalı (harf). - [iz.] 3. Tesniye sîgası.

مَنْتَانِي * [iz.] (nahivda) (إلا) veya buna mûmâsil bir harf ile bulunduğu cümlelerin mefhûmundan ayrılıp çıkarılmış olan kelime: (جاءني القوم إلا زيد), cümlesine Zeyd müstesnâ ve kavm müstesnâ minhûdür.

مَنْتَانِي * [iz.] Her iki mısra'ı bir kâfiyede olan nazm ve manzûme.

مَنْتَانِي * [ft 4.] Yüksek sesle çağırarak: (مَنْتَانِي *). (مَنْتَانِي *).

مَنْتَانِي * [ft.] (dâ'in) medyûna bağırip şiddet göstermek: (مَنْتَانِي *).

مَنْتَانِي * [iz.] 1. Boğaz deliği. 2. Göğsün üstü, yukarısı. 3. Kalbi ihâta eden zâr. - [sıf.] 4. Bağırarak çağırarak: (مَنْتَانِي *). (مَنْتَانِي *).

مَنْتَانِي * [fl. d.] (kar) erimek: (مَنْتَانِي *).

ثَهَلَ: [fl 4.] Yere yayılıp döşenmek: (تهل الشيء).

ثَهَلُ: [iz.] Gayr-i ma'rûf, mechûl, bâtil şey: (هو الظلال بن تهال). (Harf-i ta'rîf almaz ve gayr-i munsarif olarak kullanılır. – "بهال" ve "فهال" dahi denilir.)

تَهْمَدُ: [sıfs.] İri vücûdlu ve semiz (kadın): (امرأة تهمد).

تَهَا: [fl 1.] Ahmak olmak: (تَهَا الرجل).

[fş. mufâ'ale] مُتَاهَاةٌ: تَاهَا etmek, sözleşmek: (تَاهَاه).

"توهده" [sıf.] (توهده) maddesine n.)

[mâddesine n.] "أثاء" *أَثَاءٌ، يُثِيءُ، إِثَاءَةٌ، (توء) *تَاءُ

[fl 1.] 1. Geri dönmek, rücû' ve 'avdet etmek: (ثاب الرجل); (إلى الله تعالى). 2. Eski hâline gelmek. 3. Dolmak veya dolmağa yaklaşmak: (ثاب الحوض). 4. Toplanmak: (ثاب الماء في الحوض). 5. Yerine gelmek: (ثاب العقل إليه). 6. Za'ftan sonra semirmek: (ثاب الغبار). 7. Çoğalmak: (ثاب المال).

[fl 1.] (hastanın bedeni) *يُثَوِّبُ، ثَوَّبَانُ *ثَابُ iyileşmeğe başlamak: (ثاب إلى العليل جسمه).

[ft.] 1. *أَثَوَّبُ، يُثَوِّبُ، إِثَوَّبُ، إِثَابَةٌ *أَثَابُ Doldurmak: (أثاب الحوض). 2. Ücret ve mükâfâtını vermek: (أثوب الرجل مثوبته); (أثاب حسنة أثابه الله). 3. (hastanın bedenini) iyi etmek: (أثابوا أحاكم

أثبت). 4. (robanın kenârını bastırmak): (الله جسمه). 5. (hasta) iyileşip eski hâline gelmek: (أثاب المريض).

[fl.] 1. Geri dönmek, 'avdet ve rücû' etmek, eski hâline gelmek: (ثوب الرجل). (Mücerredi gibi.) - [ft.] 2. (birine) ücret ve mükâfâtını vermek: (ثوب الرجل مثوبته). 3. (birine) bir şeye karşı 'ıvaz ve bedel vermek: (ثوب فلاناً من). 4. (cemâ'ati) namâza da'vet etmek veya iki kere çağırarak, ve 'alâ-kavl iki def'a (حي على الصلاة خير من النوم) yahut sabâh namâzında demek: (ثوب المؤذن). 5. Namâz için ikâmet getirmek: (ثوب للصلاة). 6. Farzdan sonra nâfile kılmak: (ثوب بركعتين). 7. Sevbiyle işâret ederek imdâd talep etmek:

وخير نحن عند الناس منهم إذا الداعي المثوب قال يا لا

[fl.] 1. Farzdan sonra nâfile namâzı kılmak: (تثوب المصلي). 2. Sevâb kazanmak: (تثوب الرجل).

[ft.] 1. Bir şeyin istirdâd etmek, istirdâd etmek: (استثاب). 2. (birinden) ücret ve mükâfât istemek: (استثاب فلاناً).

"ثأج" yerine lügattir. "ثوأج" [iz.] *يُثَوِّجُ، ثَوَّجُ (ثَوَّجَ Aslı) *ثَاخُ Parmak veya ayak şişkin veya hamûr gibi bir şeye batmak, gömülmek: (ثأخت قدمه في الوحل); (ثأخت الإصبع). (ثأخ، يثأخ dahi lügattir.)

1. [fl 1.] *يُثَوِّرُ، ثَوَّرَ، تُثَوِّرُ، تُثَوِّرُ، ثَوَّرَ (ثَوَّرَ) (Aslı): ثَارَ. Kalkmak, havâyâ karışmak, ortalığı kaplamak: (ثار الغبار). 2. Sıçramak, uçmak, yerinden kalkmak: (ثار القطاء الجراد). 3. Kalkmak, harekete gelmek: (ثار الموج). 4. (kan) sıçramak, zuhûr etmek: (ثار الدم). 5. Hücûm etmek, üstüne çökmek, üşüşmek. 6. (yürek) bulanmak: (نفسه ثارت). 7. Zuhûr edip ortalığı kaplamak: (ثار الشفق). 8. Zuhûr etmek, vâki' olmak: (ثارت بينهم فتنة).

[ft. *أَثَرَ، يُؤَثِّرُ، إِثْرًا ve kalble: إِثْرًا *أَثَرَ: أثار if'âl] 1. (toz) kaldırmak: (أثار الغبار). 2. Ürkütüp kaldırmak: (أثار الصيد). 3. Tahrîk edip heyecâna getirmek, ayağa kaldırmak. Bu ma'nâ ile itbâ' tarîkıyla: (أثرته) ve (أثرته) dahi denilir. 4. Eşemek. 5. Çift sürmek.

[ft.] 1. Kaldırmak, heyecâna getirmek: (ثورهم). 2. (toz ve toprağı) havâyâ kaldırmak: (ثور الغبار). 3. Bir şeyin iç yüzünden bahs edip teftîş ve tahkîkine girişmek: (ثور عن القرآن).

[fş.] *يُثَاوِرُ، مُثَاوِرَةٌ، ثَوَارٌ *ثَاوَرَ: ثَاوَرَ. Sıçramak: (ثاوره).

[fl.] *يَنْثَوِرُ، نَثَوَرَ *نَثَوَرَ: نَثَوَرَ. 1. Kalkmak, cûş ve heyecâna gelmek: (نثور الرجل). 2. Sıçramak, birinin üstüne çökmek: (نثور عليه).

[ft.] *يَسْتَثِيرُ، اسْتِثَارَةٌ *اسْتَثَارَ: اسْتَثَارَ. Kaldırmak, tahrîk ve tehyîc etmek: (استثاره).

*أَنْوَارٌ، ثِيَارٌ، ثَوْرَةٌ، ثَبِيرَةٌ، ثَبِيرَةٌ، ثَبِيرَةٌ، ثَبِيرَةٌ *ثَوْرٌ: ثَوْرٌ [iz.] 1. Öküz, gâv. 2. Boğa. 3. Boğa şeklini ibrâz

eden bir burc. 4. (mec.) re'îs, baş: (هو ثور القوم). 5. (mec.) ahmak, 'akılsız, idrâksiz: (ما هو إلا ثور). 6. Yosun: (ثور الماء), su yosunu. 7. Tırnağın dibindeki beyaz leke. 8. Delilik, cünûn, cinnet: (أصابه الثور). 9. Şafağın neşr ettiği kırmızılık: (ثور الشفق).

[iz.] *أَنْوَارٌ، ثَوْرَةٌ *cem: ثَوْرٌ. Keş peyniri kâsesi.

[iz.] "ثَارٌ" mâddesine n.)

[iz.] Göz perdesi, gîtâ': (على عينه ثير).

[is.] ثَوْرَةٌ: Çokluk, bolluk, kesret: (ثورة رجال), (مال).

[iz.] 1. Hışm, gazab, öfke: (ثار ثائره), gazabı coşa geldi. [sif. ism-i fâ'il] 2. (Re's-i mâddeye n.) 3. Yerden yeni çıkan (çekirge): (الذي ثائر نافر). (الذي ثائر نافر) – (ثائر الرأس), saçı uzun ve dağınık. – (ثيور ثائراً) – (ثيور ثائراً), pür-hiddet olarak kalker.

[is.] ثَائِرَةٌ: Gürültü, patırtı.

[iz.] Havâyâ kalkmış toz, gubâr.

[is.] ثَوْرَةٌ: Hayvân mak'adı.

[is.] مَثَوْرَةٌ: Öküz ve boğası çok mahal.

[is.] Çift sürmekte kullanılan inek.

[fl 1.] *يُثَوِّغُ، ثَوَّغٌ *ثَاغَ: ثَاغَ. Akmak, seyelân etmek: (ثاغ الماء).

[fl.] *يُثَاعِغُ، إِثَاعَةٌ *أَثَاعَ: كاي etmek.

تُع: [if.] Mükerrer olarak kullanılıp, tâ'at-i ilâhîye mutazammın seyr ve siyâhat-i bilâd etmek bâbında emir sîgasıdır.

تُوع: *fr: [iz.] Her dem tâze ve salkım sûretinde yenmez bir yemiş verir bir cins dağ ağacı.

تَاع: * [sıf.] ("تايح"den maktûb) kay eden.

تَاعَةٌ: [is.] Şiddetli kay ve gaseyân.

تَوَاعَةٌ: [iz.] Ahmak ve nuhûsetli adam.

تَال: [fl 1.] 1. Ahmak olmak. 2. Cünûn 'alâmetleri göstermeğe başlamak: (تال الرجل). - [ft.] 3. (lâzım olan bir şeyi) dökmek: (تال ما في الوعاء).

تَوْل: [fl 4.] 1. (koyunun) a'zâsı gevşek ve sarkık olmak: (تولت الشاة). 2. (koyun) bir maraz-ı mahsûsa uğramakla sürüye tâbi' olmayıp sersem sersem gezmek: (تولت الشاة).

تَنَوَّل: [fl.] 1. Söğüp sayarak atılmak: (تنول عليه). 2. (bal arıları) toplanmak: (تنولت النحل).

تَنَّثَال: [fl.] 1. Birden çöküp dökülmek: (انتال عليه التراب). 2. Her taraftan hücum edip toplanmak, üşüşmek: (الناس انتال عليه). 3. Söylenecek söz çok olup mütekellim hangisini evvel söyleyeceğini şaşırarak: (عليه القول انتال). (Lügat-i 'âmmiyede şaşırarak ma'nâsıyla i'lâlsiz "انتول" denilir.)

تَوْل: [fl.] (koyun) (تول) *يَتَوْلُ، اِتْوَالٌ* : اِتْوَالٌ denilen ve sürüden ayrılıp sersem sersem gezmesini mûcib olan maraza uğramak: (انتولت الشاة).

تَوْل: [iz.] 1. Arı sürüsü yahut arının erkeği. 2. Ta'mı ekşi bir cins ağaç. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

تَوْل: [iz.] Koyunlara 'ârız olan ve sürüden ayrılıp sersem sersem gezmelerini ve nihâyet teleflerini mûcib olan bir maraz.

تَوْل: [iz.] Erkek devenin âlet-i tenâsülünün gılâfı. (تول yerine lügattir.)

تَوَالَةٌ: [is.] Külliyyetli çekirge sürüsü.

تَوَيْلَةٌ: [is.] 1. Ot yığını. 2. Her biri bir taraftan gelip birikmiş cemâ'at, derme çatma gürûh. 3. Sürü.

تَوْلٌ: *s: [sıf.] 1. Mecnûn, deli, çılgın. 2. Ahmak, 'akılsız. 3. İmdâd ve nusret ve hayr ve hasenât husûsunda batî' veya 'ale'l-ıtlâk ağır ve tenbel: (رجل أتول); (امرأة تولا). 4. (تول) denilen maraza uğramış (koyun ve sâire): (شاة تولا); (تيس أتول).

أَتَوْلَةٌ: [sıf. cem.] Batî'u'l-hareke, yerinden kımıldanamaz, ağır, tenbel: (أشياخ أتولة). (Fıkra-ı ânifede beyân olunan "أتول" vafının cem'u'l-cem'i olduğu maznûndur.)

تَوْمٌ: *fr: [icz.] 1. Sarımsak. - (ثوم الحية), yaban sarımsağı. 2. (ثوم yerine فوم) buğday.

ثُومَةٌ [is.] 1. Kılıç kabzasındaki düğme. 2. (ثوم) ism-i cinsinin müfredidir. (Fıkra-ı ânifeye n.) 3. İki bıyığın arası.

ثُومٌ *cem: ثُومَةٌ [is.] Güzel râyihalı ve iri yapraklı semeresiz bir cins büyük ağaç.

تَتَّائُونَ *تَتَّائُونَ، يَتَّائُونَ، تَتَّائُونَ *ثون (تتاءن" yerine lügattir. "تأن" mâddesine n.)

ثُوبِنَاءٌ *ثُوبِنَاءٌ [is.] Yufka açarken hamûr tahtasına saçılan un, urva.

ثُوهٌ *ثَاهَةٌ [is.] Boğazdaki küçük dil, lehât; veya diş eti, lisse.

ثُوهْدٌ *ثُوهْدَةٌ [sıf.] Bülûğâ tekarrüb etmiş tâm endâmlı ve semiz genç: (غلام ثوهد); (جارية ثوهدة).

ثَوِيٌّ *ثَوِيٌّ، ثَوَاءٌ، ثَوِيٌّ *ثوى [fl 2.] 1. Çok vakit meks ve ikâmet etmek: (ثوى المكان، بالمكان). 2. Konmak, inmek, nâzil olmak. 3. Ölmek, vefât etmek. - [ch.] 4. Gömülmek, defn olunmak: (ثوى الميت).

ثَوِيٌّ *ثَوِيٌّ، ثَوِيٌّ *ثوى [ft.] 1. Bir yerde çok durdurmak, alıkoymak: (أثويته فيه). 2. (birine) mihmândârlık etmek, müsâfirliğe kabûl etmek: (أثولني الرجل فأثواني ثواءً حسناً) - [fl.] 3. Bir yerde çok vakit meks ve ikâmet etmek: (أثوى بالمكان).

ثَوِيٌّ *ثَوِيٌّ، ثَوِيٌّ *ثوى [ft.] 1. Bir yerde çok durdurmak veya alıkoymak: (ثويته).

ثَوِيٌّ *ثَوِيٌّ، ثَوِيٌّ *ثوى [ft.] Müsâfirliğe kabûl etmek: (تثويت فلاناً).

ثَاءٌ *cem: ثَاءٌ [is.] Hurûf-ı hicânın dördüncüsü olan (ث) harfi.

ثَائِيٌّ *ثَائِيٌّ، ثَائِيٌّ *ثاويٌّ [sıf.] (ث) harfine mensûb ve müte'allik veya (ث) kâfiyeli: (قصيدة ثاوية).

ثَاوَةٌ [is.] Obadan ba'îd veya obanın yanında bulunan deve ağılı. (ثاوية dahi derler.)

ثَائِيٌّ *cem: ثَائِيٌّ [is.] 1. Obanın yanında veya obadan ba'îd bulunan deve ağılı. 2. Yola 'alâmet olmak için oturmuş adam irtifâ'ında dikilmiş veya çobanlar tarafından bırakılmış taşlar. 3. İki veya üç ağaca bir 'abâ ve sâire germekle hâsıl olan sâye bân.

ثَوِيٌّ *cem: ثَوِيٌّ [is.] 1. Yola 'alâmet olmak için oturmuş adam irtifâ'ında dikilmiş taşlar. 2. Ev eşyası, pılı pırtı. 3. Tulumun içinde süt dövmeğe mahsûs tokmağın başına tulum yırtılmamak için bağladıkları paçâvra; veya tulumun altına serdikleri keçe. 4. Yol kenârında topraktan yükseltilmiş tepe ki 'alâmet olmak için ba'zen üstüne taş dahi dikilir.

ثَاوِيٌّ *الثاوي) *ثاويٌّ [sıf.] 1. Mukîm, ikâmet-sâz: (هو ثاو بتلك البلدة). 2. Ölü, müteveffî veya gömülmüş, medfûn: (حتى ظنني القوم ثاويًا).

ثَوِيٌّ [iz.] 1. Müsâfir kabûl etmeğe mahsûs hâne veya oda, konak: (أثولوه ثويًا). 2. Müsâfir, konuk, mihmân, zayf: (هو ثويك). 3. Esîr, tutsak. 4. Haremeyn şerîfeynin birinde mücâvir olan adam. 5. Harbda sabr ve sebât eden adam.

ثُوِيٌّ [iz.] Tulumda süt dövmeğe mahsûs tokmağın başına sarılan paçâvra. (ثوة gibi.)

ثَوِيَّةٌ [is.] 1. Yola 'alâmet olmak üzere oturmuş adam boyunda dikilmiş taş. (ثوة gibi.) 2. Karı, zevce: (هذه ثوية فلان). 3. Koyun ve sığır ağılı.

مَثْوَى [iz.] *مَثَاوٍ (المثاوي) cem: (المثوى) *مَثْوَى Konacak yer, menzil, konak: (نزلوا مثنوى مباركاً). – (أبو المثنوى), konak sâhibi, mizbân; müsâfir, mihmân. – (أم المثنوى), müsâfirin konduğu evin sâhibesi, mizbân kadın.

ثِي [iz.] (Frenkçeden me'hûz lûgat-i 'âmmiyye) çay.

ثَيْبٌ [fl.] ve: *ثَيْبٌ، ثَيْبٌ، ثَيْبٌ *ثَيْبٌ *ثَيْبٌ

ثَيْبٌ [fl.] *ثَيْبٌ، ثَيْبٌ، ثَيْبٌ *ثَيْبٌ (kızım) bekâretini izâle olunmak, olunduktan sonra boşanarak veya kocası ölürek dul kalmak: (ثيب، تثيب المرأة). – Nâdiren erkek hakkında dahi isti'mâl olunup dul kalmak demektir.

ثَيْبٌ [sıf.] *ثَيْبَاتٌ cem: *ثَيْبٌ Bikr olmayan, bekâreti izâle olunmuş, olunduktan sonra boşanarak veya kocası ölürek dul kalmış (kadın): (امرأة ثيب). – Dul ma'nâsıyla nâdiren erkek hakkında dahi kullanılıp, o takdîrde müfredinde tezkîr ve te'nîsi müsâvî ve cem'-i 'alem-i müzekkeri (ثيبون) olur: (رجل ثيب). – Bikr olduğu hâlde bülûğ ve kemâle ermiş kıza dahi ba'zen (ثيب) denilir. – (ولد الثيبين), dul iken evlenmiş olan yahut kable't-te'ehhül zinâ etmiş ebeveynden mütevellid. Şetm ve tahkîr ta'biridir. – (بئر ثيب),

suyu çekildikçe yeniden gelen ve menba'ı kuvvetli kuyu.

مَثْبُوبٌ [sıfs.] Bekâreti izâle olunmuş veya dul kalmış (kadın): (امرأة مَثْبُوبٌ).

Lügaviyyûnun bir takımı bu kelimâtı rücû' ma'nâsına gelen (ثوب) mâddesinden müştak 'ad ederek o sırada zikretmişlerdir.

ثَيْلٌ [iz.] *ثَيْلٌ، ثَيْلٌ، ثَيْلٌ *ثَيْلٌ (Yâ'sı zâ'ide olmakla "ثئل" mâddesine n.)

ثَيْخٌ [fl 2.] *ثَيْخٌ، ثَيْخٌ *ثَيْخٌ (parmak veya ayak) şişkin veya yumuşak bir şeye batmak, gömülmek: (ثاغت) (الإصبع). (ثوخ، ثوخ، ثوخ) gibi.)

ثَيْلٌ [iz.] 1. Deve ve sâir-i hayvânların zekeri. – (أخلف من ثيل الجمل), geriye bakan ve ber-'aks giden şeyler hakkında müsta'mel meseldir.

ثَيْلٌ [iz.] *ثَيْلٌ، ثَيْلٌ *ثَيْلٌ (Ayrık otu. ("أنجم" ve "نجيل" dahi denilip, lûgat-i 'âmmiyyede galat olarak "عرق الإنجيل" ve "تين" derler.)

ثَيْلٌ [sıf.] *ثَيْلٌ cem: *ثَيْلٌ Âlet-i tenâsülünün gılâfi büyük (deve).

ثَيْنٌ [iz.] 1. Denizden inci çıkaran adam, inci gavvâs. 2. İncileri delen san'atçı. 3. İnci delmeğe mahsûs âlet.

ثَيْئَةٌ [is.] Koyun ağılı.

C

جج (Cîm) [is.] Hurûf-ı Arabiyyenin beşincisi olup, lisân-ı İbrânîde (جيم) ve Süryânîde (جومل)

tesmiye olunur, ki ikisi de cemel ve deve demek olup, vech-i tesmiye bu harfin devenin boynuyla başına olan müşâbehetidir. Arabîde (ج) iskât olunmuştur. Mısır lügat-i 'âmîyyesinde Kâf-i Fârisi ile (غ) arasında ve Mağrib'de (ج) gibi teleffuz ve hurûf-ı şemsiyyeden 'ad olunarak, harf-i ta'rîf duhûlünde şedde ile okunur; hâlbuki hurûf-ı kameriyyeden olduğu ma'lûmdur. Hatt-ı Yunânîde mu'âdili olan (γ) harfî (غ) gibi okunur; Lâtinler ise bunu ikiye ayırarak (u) harfini Cîm-i Fârisî ve (ق) ve (g) harfini (ج) ve (غ) gibi okurlar. Hurûfun asıl sırası olan ebced tertîbinde üçüncü harf olup, rakam gibi isti'mâlinde (3) 'adedine delâlet eder. (ج) harfî sarf ve lügat kitâblarında cem', mükâlemede cevâb, kırâ'ette câ'iz, hey'ette burc lafzlarına işârettir.

جأ: Deveyi zecirde müsta'mel savttır.

جئ جئ: Deveyi su içmeğe çağırmağa hahsûs savt olup, birincisi suya yakın ve ikincisi uzak olduğu vakit kullanılır. Birincisi (جاء) fi'linden emirdir.

جأب: [fl 3.] 1. Mâl kazanmak: (جأب الرجل). 2. Aşu boyası denilen kırmızı topraktan satmak: (جأب فلان).

جأب: [iz.] 1. Yaban eşiği. 2. Arslan, esed. 3. göbek, sürre. 4. İri ve kaba ve taslak şey. 5. Aşu boyası denilen kırmızı toprak. - [sıf.] 6. İri yapılı (merkeb): (حمار جأب). 7. (mec.) katı yürekli, cefâkâr. 8. Dayanıklı, mütehammil: (جأب الصبر), pek sabırlı.

جأبة: [is.] 1. (جأبة البطن), göbek ile kasık arasındaki batn-ı esfel, sepetlik. 2. (جأبة المدري), boynuzları yeni çıkmaya başlamış geyik ve gazâl.

جؤوبه: [is.] Yüz ekşiliği, yüzü gülmez adamın hâli, 'abûsluk.

جأبر: [fl. d.] Kaçmak: (جأبر الرجل).

جأث: [fl 3.] 1. (deve) yükün sıkletinden ağır basarak yürümek: (جأث البعير). 2. Havâdis nakl ve rivâyet etmek: (جأث الرجل).

جأث: [fl 4.] 1. Güçlkle kımıldanıp kalkmak, ağır davranmak. 2. Yükün ağırlığından zahmetle hareket etmek: (الرجل جأث).

جؤوت: [fch 1.] Ürkmek, korkmak: (جئ الرجل).

جأث: [ft.] 1. (yük) ağır gelmek, ağır basmak: (أجأته الحمل). 2. (hurma ağacını) devirmek, yere sermek: (أجأث النخل).

جئ: [fmt.] Devrilmek, yıkılmak: (انجأث النخل).

جأث: [sıf.] Kötü ahlâklılı, bed-hûy.

جؤوت: [sıf.] Korkup ürkmüş.

جأج: [fl 3.] Giderken ürüp durmak: (جأج الرجل).

جئ جئ: [ft. d.] (deveyi) (جئ جئ) diyerek su içmeğe çağırmağa: (جأج بالابل).

تَجَاوَى: [fl.] 1. Nehy olunan şeyden ictinâb etmek. 2. Ürküp geri dönmek: (تَجَاوَى الرَّجُل).

جَائِءٌ: [iz.] Hezîmet, mağlûbiyyet.

جُؤْوَةٌ: *cem: جَائِيٌّ [iz.] 1. Kuş veya insân göğsü veya göğsün ortası ve kaburgaların birleştiği yer. 2. Geminin önü.

جَادٌ: [ft 3.] (suyu) birden içmek: (جَادَ الْمَاءَ).

جَائِدٌ: [sıf.] Suyu birden içen.

جَارٌ: [fl 3.] 1. Böğürmek: (جَارَ الثَّوْرَ، البقرة). 2. Savtını yükselterek ve semâya bakarak tazarru' ve zârî ile Cenâb-ı Hak'tan istimdâd etmek: (جَارَ إِلَى اللَّهِ). 3. (ot) uzanmak, yükselmek: (جَارَ النَّبَاتُ). 4. (yerin) otları uzanmak: (جَارَتِ الْأَرْضُ).

جَيْرٌ: [fl 4.] (bir adamın) göğsü tıkanmak, sesi çıkamamak: (جَيْرَ الرَّجُل).

جَارٌ: *s: جَارَةٌ [sıf.] 1. Uzun, azgın (ot ve sâire): (نَبَتٌ جَارٌ). 2. İri, dizmân: (رَجُلٌ جَارٌ). 3. Çok, kesretli, bol: (غِيثٌ جَارٌ).

جَوَارٌ: [iz.] 1. Şiddetli gaseyân ve ishâl: (أَخَذَهُ الْجَوَارُ). 2. Tazarru' ve istimdâd: "إلى كائى أنظر" "موسى له جوار إلى ربه".

جَائِرٌ: [iz.] 1. Yürek bulanması. 2. Boğaz tıkanması, tıkanma. 3. Boğaz yanma, boğazda his olunan ekşilik: (أَخَذَنِ الْجَائِرُ). - [sıf.] 4. (جَارٌ). - [sıf.] 4. İri, vücûdlu: (رَجُلٌ جَارٌ). - [sıf.] 4. İri, vücûdlu: (رَجُلٌ جَارٌ). (Re's-i mâddeye n.)

جَائِرٌ: [sıf.] 1. İri, tenû-mend: (رَجُلٌ جَائِرٌ). 2. Kesretli, bol: (غِيثٌ جَارٌ).

جَوْرٌ: [sıf.] Kesretli, şiddetli (yağmur): (غِيثٌ جَوْرٌ، جَوْرٌ).

أَجَارٌ: [sıf.] Daha iri, daha vücûdlu: (هَذَا أَجَارٌ مِنْ ذَاكَ).

جَيْرٌ: [fl 4.] Su içerken boğaz tıkanmak: (جَيْرَ الرَّجُل).

جَزٌّ: [iz.] İçilen suyun boğazda kalması, sudan boğaz tıkanma.

جَيْرٌ: [sıf.] Su içerken boğazı tıkanan.

جَارٌ: [iz.] Şeytân, iblîs.

جَائِسٌ: [fl 3.] 1. Birine doğru dönmek, teveccüh ve ikbâl etmek: (جَائِسٌ إِلَيْهِ). 2. Ürküp yürek oynamak, korkudan yürek hoplamak: (جَائِسَتْ نَفْسُهُ).

جَوُوشٌ: [iz.] 1. Yürek oynama, korkudan yüreğin hoplaması: (أَخَذَنِ مِنْهُ). 2. Gönül, kalb, hâtır, nefis, iç: (سَكَنَ جَائِسُهُ)، içi râhatlandı. - (رَابِطُ الْجَائِسِ)، metîn, sâbit-i kadem. - (وَاهِي الْجَائِسِ)، korkak, mütereddid, sebâtsiz. - (بِأَطْيَبِ الْجَائِسِ)، kemâl-i hâhiş ve ârzu ile.

جَائِسٌ: [iz.] 1. Göğüs yahut göğsün ortası: (ضَرَبَ جَوُوشَهُ). 2. Gürûh, cemâ'at, bölük: (جَوُوشِ النَّاسِ). 3. Gecenin bir kısmı: (جَوُوشِ اللَّيْلِ). - [sıf.] 4. İri, vücûdlu: (رَجُلٌ جَائِسٌ).

جَاصَ: جَاصُ، جَاصُ * [ft 3.] İçmek, birden çevirip içmek: (جَاصُ الماء).

جَاطَ: جَاطُ، جَاطُ * [fl 3.] Çok su içip karın şişmek: (جَاطُ من الماء).

“Muhîtu'l-Muhît” sâhibiyle Kazimirski Tâ-i mühmele ile kayd etmişlerse de, (جَازُ) ile münâsebeti olduğuna bakılırsa, Zâ-ı mu'ceme ile olması yani Fîrûzabâdî'nin fikri müreccahtır.

جَافَ: جَافُ، جَافُ * [ft 3.] 1. Yere urmak, yıkmak, düşürmek: (جَافه). 2. Ürkütüp korkutmak: (جَافُ فلاناً). 3. (ağacı) kökünden koparmak, çıkarmak, sökmek: (جَافُ الشجرة). - [ch.] 4. (جَافُ), korkmak, ürmek. 5. Acıkmak, aç olmak: (جَافُ الرجل).

جَافَ: جَافُ، جَافُ * [ft.] Ürkütmek, korkutmak: (جَافه).

جَافَ: جَافُ، جَافُ * [fmt.] Kökünden koparılma, çıkarılma, sökülme: (جَافُت الشجرة).

جَافَ: جَافُ، جَافُ * [ft.] Yıkmak, devirmek, düşürmek: (جَافه).

جَافَ: [sıf.] Haykıran, yaygaracı.

جَافَ: [iz.] Korku, ürmek, havf.

جَافَ: [sıf.] 1. Korkak, ürkek. 3. Aç.

جَافَ: [sıf.] Korkak, cebîn, yüreksiz.

جَالَ: جَالُ، جَالُ * [fl 3.] 1. Gidip gelmek, dolaşmak: (جَالُ الرجل). 2. (yapağı) toplanma, birikme: (جَالُ).

(الصوف). - [ft.] 3. (yapağı) toplamak, biriktirmek: (جَالُ الصوف).

جَالَ: جَالُ، جَالُ * [fl 4.] Topal olmak, topallamak, aksamak: (جَالُ الرجل).

جَالَ: جَالُ، جَالُ * [fl.] Ziyâde ürküp korkmak: (جَالُ الرجل).

جَالَ: جَالُ، جَالُ * [iz. s.] Sırtlan. (İlk iki sûrette gayr-i munsafiftir.)

جَالَ: [is.] Yaradan akan cirâhat ve sâire: (مسح جباله جرحه).

جَالَ: جَالُ، جَالُ * [fl. d.] Ürmek, ürküp korkmak: (جَالُ الرجل).

جَالَ: جَالُ، جَالُ * [jam] "جمس" ve "جوم" * جاموس * جام.

جَانَ: جَانُ، جَانُ * [is.] Meşin kaplı 'attâr tablası. (Bazı lügaviyyûn ecvef 'ad ederek "جون" mâddesinde beyân etmişlerdir. Hemzesiz isti'mâli de câ'izdir.)

جَانبَ: جَانبُ، جَانبُ * [sıf.] Kısa boylu ve ufak yapılı, biçimsiz: (رجل جانب); (امرأة جانب، جانبية).

جَاندَ: جَاندُ، جَاندُ * [iz.] (Farisiden me'hûz) hükümdârlar muhafazasına mahsûs asker.

جَأيَ: جَأيُ، جَأيُ * (Aslı جَأيُ) 1. Dikmek, yamamak, ta'mîr etmek: (جَأيُ الثوب); (جَأيُ السقاء).

جَأيَ: جَأيُ، جَأيُ * 2. (hayvânâtı) hıfz etmek, gözetmek, bakmak: (الراعي لا يجأ الغنم).

جَأيَ: جَأيُ، جَأيُ * 3. Örtmek, setr etmek, bürmek, sarmak: (جَأيُ الشيء). 4. Gizlemek, ketm etmek: (جَأيُ السر). 5. Men' etmek, alıkoymak. 6.

Tutmak, zabt etmek, (zarf) mazrûfu hıfz edip dökmek: (سقاء لا يجأى الماء). 7. (tencereye) kılıf yapmak: (جأى القدر). 8. Isırmak: (جأى على الشيء) – (أحمق لا يجأى مرغه), salyasını tutamaz budala, ketm-i râz edemez boşboğaz. – (سقاء لا يجأى شيئاً), bir şey tutamaz, akar tulum.

جأى، يجأى، جأى، جؤة، جؤة (Aslı جؤو): *جئى [fl 4, 2.] Kırmızıya mâ'il boz veya demir pası renginde olmak: (جأى الفرس).

جئى [fl.] *جئوى، اجئوى، اجئوى: *اجئوى (اجأوى) boz veya demir pası renginde olmak: (الفرس).

[is.] *جؤوة، جؤوة: *جؤوة Kırmızıya mâ'il boz veya siyaha mâ'il kırmızı renk.

[is.] 1. Siyahımsı özlü toprak. 2. Tulum yaması.

[sıf.] *جأواء، *s: أجأى Kırmızıya mâ'il boz veya siyaha mâ'il kırmızı renkte, demir pası renginde olan. (Fîrûzabâdî'nin "أجوى" kaydı galattan.) – (كتيبة جأواء), kalkanlarının kesretinden uzaktan bir karartı gibi görünen asker.

[iz. s.] 1. *جأء، جأء، جأء، جأء: *جأء 1. Tencere zarfı, kılıfı. 2. Üstüne tencere konacak deriden veya diğer şeyden nihâle.

[is.] Kaht, kıtlık: (أصابتهم جأوة): *جأوة

[sıf.] *مجئى، Yırtık veya gevşemiş yerlerine karşılıklı iki taraftan yama dikilmiş olan (tulum): (سقاء مجئى).

[is.] Uzaktan bir karartı gibi görünen kesretli asker: جأواء

حلفت لئن عدتم لتصطلمكم بجأواء تردى حافتيه المقانب

[fl 4, 3.] *جئى، جئى (جئى Aslı جئى): *جئى Kırmızıya mâ'il boz veya siyaha mâ'il kırmızı renginde olmak. (Vâvî'si gibi. Mâdde-i ânifeye n.)

[ft 3, 4.] 1. *جئى، جئى، جئى، جئى، جئى، جئى: *جئى 1. Çiğnemek, ictinâb etmek: (جئى عنه). 2. Beğenmemek, kerîh görmek: (جئى الشيء). 3. Eğriltmek, bükmek: (جئى عنقه). - [fl.] 4. (korkunç bir şey) birden hurûc ve zuhûr etmek: (جئى عليه). 5. Saklanmak, gizlenmek: (جئى الرجل). 6. Aşî boyası satmak: (جئى فلان). (جئى dahi denilir.) 7. (göz) korkunç veya kerîh bir şey görüp yılmak: (جئى البصر). 8. (kılıç) sert bir şeye rast gelip geri dönmek: (جئى السيف). 9. (çekirgeler bir memlekete) hücum etmek, musallat olmak: (الجراد جئى). 10. Geri kalmak, dîn olmak: (فلان شتمى ما جئى عن).

[ft.] 1. *جئى، جئى، جئى: *جئى 1. (ekini) olmazdan evvel satmak: (أجئى الزرع). 2. Saklamak, gizlemek: (أجئى الشيء). 3. Gâ'ib etmek: (أجئى الرجل). - [fl.] 4. Çok mantar hâsıl etmek: (الأرض أجئت). 5. Bir tepenin arkasından ve buna mûmâsil yerden ansızın zuhûr etmek, çıkıvermek: (أجئى على القوم). – Bazen nâkıs gibi (أجئى) sûretinde isti'mâl olunup, ikinci ma'nâsıyla "من أجئى فقد أربى" hadîs-i şerîfindeki bu kabîldendir.

*جَبَّءُ: *cem: جَبَأٌ، جِبَاءٌ، أَجْبُوُ* [iz.] 1. Mantar. Kırmızısına ve bir kavle göre siyahına denir. 2. Tepe. (أكمة gibi.) 3. Bazı kayalarda bulunup içine su toplanan çukur. (Lisânü'l-Arab sâhibi cem'inin üçüncü vechinin cem' olmayıp ism-i cem' olduğunu iltizâm ediyor.)

جُبَّاءُ [sıf.] 1. Korkak, cebîn. - [iz.] 2. Ucu yumru bir nev' ok, tomâr oku.

جُبَّاءَةٌ [sıfs.] Çirkin ve kerîhetü'l-manzar (kadın).

جَبَاءُ [iz.] Öküz boynuzunun ucu.

جِبَاءَةٌ [is.] 1. Kunduracıların üzerinde sahtiyân kesip iş gördükleri kütük, papuşçu kölesi. 2. Devenin göğsüyle göbeği arasındaki mahal, sepetlik.

جَابِيٌّ [iz.] 1. Çekirge, cerâd. - [sıf.] 2. Ansızın zuhûr ve hüçûm eden.

جَبَائِيٌّ [sıfs.] Memeleri dik ve sıkı (kadın): (امرأة جباي).

مَجْبَاءَةٌ [sıfs.] 1. Kırmızı veya siyah mantarı çok (yer): (أرض مجبأة). 2. Arzû-keşi tarafından ele geçirilmiş (kadın): (امرأة مجبأة).

يَجْبُ، جَبٌّ، جِبَابٌ [ft.] 1. Kesmek, kat' etmek: (جيب السنام); (جيب الشيء). 2. (hâyeleri veya zekeri) dibden kesip enemek: (جيب خصييه). 3. Hâdim etmek: (جيب غلاماً له). 4. Hurma ağacına aşu urmak, ilkâh etmek: (جيب النخلة). 5. Galebe çalmak, yenmek, geçmek: (جيب القوم).

يُجِبُّ، إِيَابٌ [fl.] (deve sütü) üstünde köpük bağlamak: (أجب لبن الناقة).

يُجِبُّ، تَجْبِيْبٌ [fl.] 1. (atın) ayağındaki beyaz yani siğil dizine kadar çıkmak: (جب الفرس). 2. Ürküp kaçmak. - [ft.] 3. (hayvânâta) su vermek, suarmak: (جب فلان). (المواشي، ماله).

يُجَابُ، مُجَابَةٌ، جِبَابٌ [fş. mufâ'ale] Müfâhare etmek, Bâ'is-iftihâr husûsâta diğere galebeye çalışmak: (جانبي فجبته).

يَتَجَابُ، تَجَابٌ [fş. tefâ'ul] Birbirinin hemşiresini tezevvüc etmek, iki kişiden her biri diğere kayını ve eniştesi olmak: (تجابا).

يَجْتَبُ، اجْتِيَابٌ [fl.] 1. Cübbe giymek. - [ft.] 2. Kesmek, koparmak, kat' ve istîsâl etmek: (اجتب الشيء).

أَجْبَابٌ، جِبَابٌ، جِبِيَّةٌ [iz.] 1. Kuyu, bi'r, çâh. (Pek derin ve suyu çok olan yahut güzel bir mevki'de bulunan veya tabî'î olup insân tarafından hafr olunmayan kuyuya mahsûs olmakla kuyunun esmâ-ı sâiresinden fark olunur.) 2. Zindân gibi kullanılan susuz kuyu veya sahrîc, çâh. 3. Ağaç dikmek ve sâire için kazılmış çukur. 4. İki deriden yapılmış tulum veya dağarcık. - (جب الطلعة), hurma çiçeğinin içi.

جَبٌّ [iz.] ('arûzda) mefâ'ilden sebebinin hazfıyla mefâ' kalıp (فعل)'e tahvîl olunması. (Masdariyyet ma'nâsı için re's-i mâddeye n.)

جَبَبُ: [iz.] 1. Deve örgücünün kat'ı veya hâvuttan yenip büyümemesi. 2. Aın ayağındaki beyaz lekenin yani siğilin dizine kadar çıkması.

جَبَبُ: *cem: جَبَابُ* [is.] 1. Kısa kollu ve uzun bir sevb, cübbe. 2. Kaş kemiği. 3. Zırh, cevşen, dir'. 4. Hayvân tırnağının içi veya kenârı. 5. Hayvânın topuğundaki mafsal. 6. Mızrâk demirinin sapa geçen yuvası.

جَبَابُ: [iz.] 1. Şiddetli kıtlık, kaht-ı şedîd: (أصابهم الجباب). 2. Hurma çiçeğinin içi.

جُبَابُ: [iz.] 1. Kıtlık, kaht. 2. Beyhûde ve fâ'idesiz şey, 'abes. 3. Deve sütünün yüzünde kaymağa bedel hâsıl olan köpük.

جَبَابُ: [iz.] Cübbe veya zırh satan adam.

جُبُوبُ: [iz.] 1. Yer yahut yeryüzü, arz, rûy-ı zemîn. 2. Toprak, türâb yahut sert ve kabası. (Cem'i yoktur.)

جَبُوبَةٌ: [is.] Sert toprak parçası, kesme kaya.

أَجَبُّ: *s: جَبَاءُ* [sıf.] Örgücü kesik veya hâvuttan yenmiş (deve): (بعير أجب); (ناقة جباء).

أَجَبُّ: [iz.] 'Avret yeri, âlet-i tenâsül.

جَبَاءُ: [sıfs.] Sağrısı veya memeleri yahut baldırları pek kuru ve etsiz olan (kadın).

مُجَبَّبُ: [sıf.] Ayağındaki beyaz leke yani siğili ön ayağının dizine veya art ayağının topuğuna kadar vâsıl olan (at).

مُجَبَّبَةٌ: [is.] Câdde, tarîk-ı 'âm, şâhrâh.

مَجْبُوبُ: [sıf.] Enenmiş, hâdim olmuş. 2. ('arûzda) mefâ'ilden sebebinin hazfıyla fi'l kalmış bir cüz'i bulunan (vezn).

تَجْبِيبُ: [iz.] At siğilinin ön ayağın dizine ve art ayağının topuğuna kadar çıkması: (فيه تجبيب).

جَبَانٌ: *جَبَانَةٌ* [sıfs.] Mevtâ defnine mahsûs (yer): (أرض جبان، جبانة). (Bazı lügaviyyûn bunu "جين" mâddesinden müştak 'ad etmişlerdir.)

جَبْتُ: [iz.] 1. Cenâb-ı Hakk'ın gayri olan ma'bûd, büt, sanem. 2. Kâhin, sanemden isti'lâm ile gâ'ibden haber veren müşrik re'îs-i rûhânîsi. 3. Sihir, bûğü. 4. Sâhir, sihirbâz, bûğücü. 5. Fâ'idesiz ve boş şey. (Süryânîceden me'hûz olması melhûzdur.)

جَبَجُ: *جَبَجُ، يَجْبُجُ* [fl 1.] Za'ftan sonra semirip iri ve vücûdlu olmak.

جَبَبَبُ: *يَجْبَبَبُ، جَبَبَبَةٌ* [fl. d.] 1. Memlekette seyr ve siyâhat etmek: (ججج الرجل). 2. Semirmek: (ججج فلان). 3. Kurutulmuş deve işkenbesinden 'ibâret dağarcığa kavurma ve sâir-i yiyecek komak.

يَجْبَبَبُ: *تَجْبَبَبُ، تَجْبَبَبُ* [fl. td.] Kurutulmuş deve işkenbesine kavurma ve sâir-i yiyecek komak: (تججج الرجل).

جَبَبَبُ: [sıf.] Düz ve müstevî (yer).

جَبَّيَّةُ: *cem: جَبَّابُ* [is.] 1. Denizde suyun dışarısına çıkan iri kaba. 2. Arabların deve işkenbesinden veya derisinden yaptıkları ve içine kavurma ve sâire koduklar dağarcık. 3. İşkenbe içinde hıfz olunan çerviş yağı. (Son iki ma'nâda Cîmlerin zammı da câ'izdir.)

جُبَّيَّةُ: *cem: جُبَّابُ* [iz.] 1. Meşinden toprak taşımağa mahsûs zenbîl. 2. Ve 3. (Fıkra-ı ânifenin ikinci ve üçüncü ma'nâsına n.)

جُبَّابُ: *جُبَّابُ* [sif.] Çok, bol (su): (ماء جباب، جباب).

جَبَّابُ: [iz.] 1. Davul, tabl, kös. 2. İri ve semiz deve. (Cem' olup müfredi "جببة" veya "جباب" olması da maznûndur.)

جُبَّيُّ: [iz.] Deve işkenbesinden ma'mûl dağarcıklar satan adam.

جُبَّيَّةُ: [is.] Kırma ile doldurmuş işkenbeden 'ibâret yemek.

جَبَّحَ: *جَبَّحَ، جَبَّحَ* [fl 1.] Aşık atmak, aşık oynamak: (جبح القوم بكعابهم).

جَبَّحَ: [iz.] *جَبَّحَ، جَبَّحَ، جَبَّحَ* cem: جَبَّحَ، جَبَّحَ، جَبَّحَ. Arı koğanı. (Sun'î olmayanına mahsûstur.)

جَبَّحَ: *جَبَّحَ، جَبَّحَ* [ft 2.] 1. Kumârda aşık veya zârları atmazdan evvel sallayıp karıştırmak: (جبح القامر الكعاب). - [fl.] 2. Tekebbür ve tefahhur etmek: (جبح الرجل).

جَبَّحَ: [iz.] Mâdde-i ânifede beyân olunan (جبح) yerine lügattir.

أَجْبَاحُ: [iz. cem.] Hurmalık yerler.

جَبَّ: *جَبَّ، جَبَّ، جَبَّ* [ft 2.] 1. Çekmek, cezb etmek: (جذب الشيء). (الشىء "جذب" ile mürâdif ise de, biri diğlerinden maktûb olmayıp, ikisi de aslî ve müstakildir.) - [fl.] 2. (üzüm) kuruyup çekilmek: (جذب العنب).

جَبَّ: *جَبَّ، جَبَّ، جَبَّ* [ft.] Kendine çekmek, cezb etmek: (اجتبه إليه).

جَبَّ: *جَبَّ، جَبَّ، جَبَّ* [fmt.] Çekilmek, cezb olunmak: (انجذب إليه).

جَبَّةُ: [is.] Daha tamâmıyla yumuşamış, yeni yumuşamağa başlamış hurma.

جَبَّ: [is.] 1. Ölüm, mevt, vefât. 2. Niyet-i câzibe.

جَبَّ: [iz.] 1. Nar ağacının çiçeği. 2. Kırmızı gül.

جَبَّةُ: *cem: جَبَّابُ* [is.] Kubbe, künbed. (künbedden mu'arreb olsa gerektir. Beyne'l-'avâm Bâ'nın fethiyle müsta'meldir.) - (جنبة)، şiniğin kubbe teşkil edecek sûrette dolu olması.

جَبَّ: *جَبَّ، جَبَّ، جَبَّ* [ft 2.] 1. (kırık kemiği) bağlayıp düzeltmek: (جبر العظم). 2. Islâh ve ta'mîr etmek: (يا جابر كل كسير). 3. Fakîr ve muhtâcın hâcetini görmek, ihsânla ganî etmek: (جبر الفقير). 4. (birinin gönlünü) almak, memnûn etmek: (هل لك أن تدخل عندي وتجبر قلبي); (جبر خاطره). 5. Zorlamak, icbâr etmek: (جبر فلاناً). (Bu ma'nâ ile if'âl bâbından "أجبر" daha fasîhtir.) 6. (Mağrib

lügat-i 'âmmiyyesinde) bulmak, rast getirmek: (جبر الشيء). - [fl.] 7. (kırık kemik) düzelip iyileşmek: (جبر العظم بنفسه). 8. İyileşmek, ıslâh olmak: (قد جبر الدين الإله فجبر). (Müte'addîsinin masdarı ekseriyet üzere "جبر", ve lâzımının ki "جبور" gelir.)

أَجْبَرُ * [ft.] 1. Zorlamak, zorla (bir iş) yaptırmak: (أجبره على الأمر). 2. (birine) cebr ve zorbalık isnâd etmek, (birini) cebbâr bulmak, görmek veya 'ad etmek: (أجبرته).

جَبَّرَ * [ft.] 1. (kırık kemiği) bağlayıp iyi etmek: (جبر العظم). 2. (fakîrin) hâcetini görmek, ihsânla ihtiyâcını def' etmek: (جبر الفقير). (Mücerredi gibi.)

جَابَرَ * [fş.] Mülâtafetle ve gönül alarak mu'âmele etmek: (جابه في الكلام).

يَجْبِرُ * [fl.] 1. (kırık kemik) iyileşmek, ıslâh olmak: (تجبر العظم). 2. Def'-i ihtiyâc edip ganî olmak: (تجبر الفقير). 3. Fevt edilen şeyi yerine getirmek, cebr-i mâ-fât etmek: (تجبر الرجل). 4. (hasta) iyileşmek, i'âde-i 'âfiyet etmek: (تجبر المريض). 5. Kibr ve ceberût peydâ etmek: (تجبر فلان). 6. (ot) yendikten sonra yeniden bitmeğe başlamak: (تجبر الكلاء). 7. (ağaç) yapraklanıp yeşermek: (تجبر الشجر). - [ft.] 8. (mâla) konmak, (mâl) ele geçirmek: (تجبر الرجل مالا).

اجْتَبَرَ * [ft.] 1. (kırık kemiği) bağlayıp düzeltmek: (اجتبر العظم). - [fmt.] 2. (kırık

العظم جبرت) bağlanıp ıslâh olunmak: (اجتبر الفقير). 3. Hâceti görülmek, ihtiyâcı def' olunmak, ganî olmak: (اجتبر الفقير).

اِنْتَجَبَرَ * [fmt.] 1. (kırık kemik) bağlanıp düzetilmek: (انجبر العظم). 2. Zorlamak, icbâr olunmak: (انجبر فلان على الأمر). 3. (Mağrib lügat-i 'âmmiyyesinde) bulunmak: (ينجبر شيء ما), bir şey bulunmaz.

تَجَابَرَ * [fş.] Mülâtafetle mu'âmele edişmek: (تجابرا في الكلام).

اسْتَجَبَرَ * [fl.] 1. (kırık kemik) bağlanıp ıslâh olunmak: (استجبر العظم). 2. Hâceti görölüp müstağnî olmak: (استجبر الفقير).

جَبْرٌ [iz.] 1. Kırık ıslâhı. 2. 'Ale'l-ıtlâk ıslâh, meremmet. 3. Zorlama, zor, kahr. 4. Kibr, 'azamet. 5. Her fi'l-i insânînin Cenâb-ı Hakk'a isnâdı, kaderin 'aksi ve irâde-i cüz'iyenin ref'i. 6. Kırık tahtası. 7. (ism-i fâ'il ma'nâsıyla) ıslâh eden, hükümdâr. 8. (ism-i mef'ûl ma'nâsıyla) ıslâh olunan, tâbi', tebe'a ve re'âyâdan adam. 9. Köle, gulâm, hizmetçi. 10. Adam. 11. Cesûr, bahâdır. (Bu son ma'nâların çoğu İbn-i Ahmer'in eş'ârına münhasır gibidir.) 12. (sufiyyûn 'inde) ceberût, 'azamet, celâl. 13. (hisâbda) mu'âdelede iki müte'âdilün birinden istisnâ olunan mikdârın müte'âdil-i âhire zammı. – (الجبر والمقابلة), veya sâde (الجبر), 'ilm-i cebr. (Bütün Avrupa lisânlarında bu 'ilmin ismi harf-i ta'rîfle beraber Arabîden me'hûz olup "Algèbre, algebra" denilir.)

جَبْرَةٌ [is.] Mağrib'de hâsıl olan ve şarâb gibi kokup kökleri kıl gibi olan bir cins nebât ki etle piştikte eti top ettiğinden "جامع اللحم" dahi denilir.

جَبَارٌ [iz.] Mezâristân etrâfındaki 'arsa. ("فنان الحبان" dahi denilir.)

جُبَارٌ [iz.] 1. İntikâmsız ve mücâzâtsiz kalan kabâhat, heder, bâtıl: (ذهب دمه جباراً). 2. Diyyet ve kasâsı îcâb etmeyen şey: (فلان جرحه); (جبار المعدن جبار) yani ma'dende işleyen adam telef olursa diyyet ve kasâsı iktizâ etmez. 3. Sel suyu. 4. Zarar ve hasârı mûcib şey. 5. Berû'z-zimme, bir işe ilişiği olmayan adam: (أنا منه خلاوة) (وجبار).

جَبَارٌ * [iz.] Salı gününün ism-i kadîmîdir.

جَبَارَةٌ * [is.] 1. Yassı ve enli bilezik, yarık. 2. Kırık ve çıkık tahtası. (جبيرة) gibi.)

جَابِرٌ [iz.] Kırık ve çıkık düzelten adam, kırıkçı, çıkıkçı. – (أبو جابر), (جابر بن حبة), ekmek, nân-u 'azîz. – (أم جابر), keşkeş.

جَابِرَةٌ [is.] 1. Kırıkçı ve çıkıkçı kadın. - [as.] 2. Medfne-i Münevvere'nin esâmîsindedir. (İkinci ma'nâ ile gayr-i munsariftir.)

جَبَّارٌ * [sıf.] 1. 'Azamet ve celâl ve kahr sâhibi olan (Cenâbu'l-lâh). 2. Zorba, serkeş, mütemerrid, 'âsî. 3. Zâlim,

gaddâr. 4. Mütekebbir, müte'azzım. 5. Pek iri ve favka'l-âde kuvvetli, ızbandut. 6. Merhametsiz, katı (yürek). 7. Hunhâr, seffâk. 8. Genç ve uzun (hurma ağacı, bunda Cîm'in zammı da câ'izdir). 9. Gönül alan, hâtır yapan: (جبار القلوب على قطراتها). - [iz.] 10. Semânın nısf-ı cenûbîsinde bir cümle-i kevkebiyye (Orion).

جَبَّارَةٌ [sıfs.] Fıkra-ı ânifede beyân olunan sıfatın mü'ennesidir. – (نخلة جبارة), insân eli yetişemeyecek sûrette uzun hurma ağacı. – (ناقة) (جبارة), iri ve semiz deve.

جَبِيرٌ [sıf.] Zorba, mütemerrid.

جَبْرُوتٌ * [iz.] 'Azamet, kibr, celâl, kudret. – (سُفِييُّونَا) (عالم الجبروت), esmâ ve sıfât-ı ilâhiyye 'âlimi, berzah-ı muhîr.

جَبْرُوتٌ, جَبْرِيَّةٌ, جَبْرِيَّةٌ, جَبْرِيَّةٌ, جَبْرِيَّةٌ * [is.] Ceberût, 'azamet, celâl, kudret.

جَبْرِيَّةٌ [is.] İrâde-i cüz'iyyeyi inkâr eden ve Kaderiyyûna zıd olan Cebriyyûn tarîk ve mezhebi. (Aslı Bâ'nın sükûnüyle ise de, Kaderiyyeye kıyâsen harf-, mezkûrun fethiyle 'urf olup, sükûnle kırâ'eti galat 'ad olunur.)

جُوبَارٌ * [iz.] (Farisiden me'hûz) güzel akan küçük nehr, mâ'-ı cârî.

أَنْجَبَارٌ [iz.] Bir cins nebât-ı tıbbî. – Şâm lûgat-i 'âmîyyesinde Türkçeden me'hûz ve

galat olarak "رنجبره" "انجبار" ve Haleb'de "رنجال" derler.

تَجْبَرُ: [iz.] Ceberût, 'azamet.

مُحَبَّرٌ: [iz.] Kırıkçı, çıkıkçı.

مُجَبَّرَةٌ: [is.] Kırıkçı ve çıkıkçı kadın. - [i. cem.] 2. Cebriyyûn mezhebine tâbi' adamlar.

مَجْبُورٌ: [sıf.] Zorlanan, bir işe icbâr olunan, mecbûr. (İkincisi daha fasîhtir.)

مَجْبُورَةٌ: [as.] Medfîne-i Münevvere'nin esmâ-1 kadîmesindedir.

مُنَجَّبَرٌ: [iz.] Arslan, esed, şîr.

جَبَزٌ: [ft 1.] Kesmek, kat' etmek, koparmak, ayırmak: (جيز له من ماله جيزة).

جَبَزٌ: [fl 5.] (ekmek) kurumak: (جيز الخبز).

جَبَزٌ: [sıf.] 1. Kuru ve kalın gövdeli: (رجل جيز). 2. Za'îf, zebûn. 3. Bahîl, hasîs, nâ-kes. 4. Alçak, fûrû-mâye, le'îm.

جَبَزَةٌ: [is.] Parça, kıt'a, dilim: (ماله جيزة جيز له من).

جَبِيزٌ: [iz.] 1. Kuru ekmek, kurumuş ekmek parçası. 2. Katıksız ekmek, kuru ekmek. 3. Hamûrsuz ekmek, fatîr.

جَبِيسٌ: [fl.] Sallanarak nâz ve edâ ile yürümek:

تمشي إلى رواء عاطناتها تجبس العانس في ريطاتها

[عمرو بن لجا]

جَبِيسٌ: [iz.] 1. Alçı, cıs.

2. Ayı yavrusu.

جَبِيسٌ: [sıf.] 1. Katı, sert, kalın. 2. Sakîl, girân-cân. 3. İşe yaramaz, hayırsız. 4. Fâsik, fâcir. 5. Alçak, denî, fûrû-mâye. 6. Korkak, cebîn: (هو جيس).

جَبِيسٌ: [iz.] Lâzkıyye cihetinde hâsıl olur içi kırmızı ve uzunca bir cins küçük karpuz.

جَبِيسٌ: [sıf.] 1. Za'îf, zebûn. 2. Sallanarak yürüyen.

جَبِيسٌ: [sıf.] 1. Alçak, le'îm, fûrû-mâye. - [iz.] 2. Ayı yavrusu.

جَبِيسٌ: [sıf.] Alçak, denî, le'îm. 2. Hayırsız, haylâz: (رجل جيس).

أَجْبِيسٌ: [sıf.] Za'îf, kuvvetsiz, zebûn.

مَجْبُوسٌ: [sıf.] Me'bûn.

جَبَّاسٌ: [sıf.] Kaba, kalın.

جَبَّاسَةٌ: [is.] Alçı ocağı, alçı taşı çıkarılan yer.

جَبِيشٌ: [ft 2.] Tıraş etmek: (الشعر جيش).

جَبِيشٌ: [sıf.] Tıraş olmuş (avret yeri): (ركب جبيش).

جَبِيعٌ: [fl.] (birinin) za'îflikten kaynak kemikleri dışarı çıkmak: (جبع الرجل).

جُبَاعٌ: [sıf.] 1. Kısa boylu, cüce, bodur: (رجل جباع). - [sıfs.] (امرأة جباع, جباعة).

2. Giyinmesi ve yürüyüşü fenâ ve biçimsiz (karı): (امرأة جباع، جباع).

جُبَاعٌ [iz.] Çocukların kullandıkları kısa ok. ("جماع" ve "جماح") isimleri daha müsta'meldir.)

جُبَاعَةٌ [is.] Mak'ad.

جَبَلٌ [ft 1, 2.] 1. Yaratmak, halk etmek: (جبله الله). 2. Bir tabî'atla tabî'atlandırmak, bir tabî'at vermek: (على كذا جبل الله فلاناً). 3. Zorlamak, cebr etmek: (جبله على الأمر). 4. (toprağı) çamur etmek, yoğurmak: (جبل الطين). - [fl.] 5. Körlenmek, kesmez olmak: (جبل الحديد). 6. Dağ gibi iri ve ağır olmak: (جبل الرجل).

أَجْبَلٌ [fl.] 1. Dağa varmak, dağlık bir yere girmek: (أجبل المسافر). 2. (birine) söz dar gelip ifâde-i merâmda zahmet çekmek, tutulmak: (أجبل الشاعر). 3. (kuyu kazan) sert yere gelmek: (أجبل الحافر). 4. (birinin) kılıcı veya kargı ve okunun demiri körlenmek: (أجبل القوم). - [ft.] 5. Zorlamak, icbâr etmek: (أجبله على الأمر). 6. (birini) hasîs ve bahîl bulmak: (أجبله). 7. Red etmek, kabûl etmemek: (سألناهم فأجبلوا).

جَابِلٌ [fl.] 1. Dağa konmak: (جابل الرجل).

جَبَّلٌ [ft.] Kesip doğramak, paralamak: (جبل الشيء).

تَجَبَّلٌ [fl.] 1. Toplanmak: (تجبل التراب). 2. Dağa veya dağlık bir yere girmek:

(تجبل القوم). [ft.] 3. Süpürüp toplamak, alıp götürmek: (تجبل ما عند فلان).

جَبْلٌ [iz.] Ev havlısı, sâhatü'l-beyt.

جَبْلٌ *جَبْلَةٌ* [sıf.] Kaba, taslak, kalın: (ناقة جبلة السنام), kalın kafalı adam; (رجل جبل الرأس), örgücü kaba deve.

جَبْلٌ [iz.] 1. Kuru ağaç. 2. İnsân cemâ'ati, gürûh, takım, bölük: (جاء جبل من الناس).

جَبْلٌ [iz.] 1. Dağ, kûh. 2. Dağlık yer. 3. Sâhilin gayri, iç taraf. 4. (mec.) bir kavmin re'îs ve seyyidi ve 'âlimi: (جبل فلان). 5. (mec.) metânnet, sebât ve mukâvemet:

لنا جبل يحتله من نجيره منيع يرد الطرف وهو كليل

[سموئل بن عاديا]

- [sıf.] 6. (mec.) eli pek, sıkı, mümsik: (رجل جبل). 7. Yerinden oynamaz, sâbit, metîn: (هو جبل). - رماه الله بابنة: (ابنة الجبل), yılan; dâhiye, musîbet: (الجبل); dağ tepesinde biten kayın ağacından ma'mûl ok. - (دويك الجبل), buhûr-ı Meryem denilen nebât. - (إكليل الجبل), bir cins nebât-ı tıbbî.

جَبْلٌ [sıf.] 1. Kaba, taslak, iyi yontulmamış, nâ-tıraş: (سهم جبل). 2. Dişi demirden ma'mûl: (نصل جبل).

جَبْلٌ [iz.] İnsân cemâ'ati, gürûh, takım, bölük: (جاء جبل من الناس).

جَبْلَةٌ [is.] Yüz, vecih, yahut yüzün derisi veya ön tarafı: (به صباحة الجبله). 2. 'Ayb,

nakîsa, kusûr, noksân: (ما فيه جبلة). 3. Zor, kuvvet: (به جبلة). 4. Yerin sertliği, pekliği. 5. Kaba taslak karı.

جِبْلَةٌ [is.] 1. Cemâ'at, ümmet, kavm. 2. Asl, esâs, mebnâ: (هو قوي الجبلة). 3. Kumaşın nescinde kullanılan iplik: (ثوب جيد الجبلة). 4. Kalınlık, kabalık: (رجل ذو جبلة). (Fıkra-ı ânifeye de n.)

جِبْلَةٌ [is.] 1. Cemâ'at, kavm, ümmet: (جبلة كثيرة). 2. Deve örgücü.

جِبْلَةٌ [is.] Hilkat, yaratılış, tabî'at: (جبلة فلان على الخير).

جِبْلٌ [iz. s.] Cemâ'at, gürûh: (جبل من الناس).

جِبْلَةٌ [is.] 1. Kavm, ümmet, cemâ'at. 2. Çokluk, kesret. 3. Tabî'at, yaratılış, hilkat, nihâd. – (رجل ذو جبلة), kaba adam. – (lügat-i 'âmniyyede) (ضرب عليه جبلة), tekebbür ve ta'azzum etmek.

جِبْلَةٌ [is.] 1. Çokluk, kesret. 2. Asl, esâs. 3. Hilkat, tabî'at, tînet.

جِبَالٌ [iz.] 1. Beden, cesed, gövde: (بعير جباله أحسن الله). 2. Tabî'at, hilkat, tînet: (عظيم الجبال).

جِبِيلٌ [iz.] 1. Cemâ'at, gürûh: (جيبيل من الناس). - [sıf.] 2. Kaba, taslak, nâ-tıraş. 3. Çirkin, kabîh: (رجل جيبيل الوجه).

جَبِيلَةٌ [is.] 1. Kabîle, ulus, oymak. 2. Tabî'at, hilkat, tînet.

جَبِيلِيٌّ [sıf.] Dağa mensûb, dağlık, dağlı: (دخان جبلي), dağ tütünü.

جَبِيلِيٌّ [sıf.] Yaratılışta mevcûd olan, tînette merkûz, hulkî, tabî'î.

مَجْبَالٌ [sıf.] 1. İri ve kaba gövdeli (karı): (امرأة مجبال). 2. Kesmez, kör: (سيف مجبال). - [iz.] 3. (lügat-i 'âmniyyede) tepe sûretinde yığılmış toprak.

مَجْبَلٌ [iz.] Çamur yapılan mahal.

مَجْبُولٌ [sıf.] 1. Yoğrulmuş. 2. Tînetli, tabî'atlı: (مجبول على الحسد), hasedci. 3. Pek iri gövdeli: (رجل مجبول).

جَبْنٌ [fl 5, 1.] *ve جَبَانَةٌ جَبْنٌ, جُبْنٌ, جُبْنٌ, جَبْنٌ * Korkak ve cesâretsiz olmak: (جبن الرجل).

أَجْبَنُ [ft.] *يُجْبِنُ, إَجْبَانٌ * (birini) korkak bulmak veya korkak saymak.

جَبْنٌ [ft.] 1. (birini) korkak bulmak, korkak 'ad etmek. 2. (birine) korkaklık isnâd etmek, korkaklıkla ittihâm ve ta'yîb etmek: (جبن فلاناً). - [fl.] 3. (lügat-i 'âmniyyede, süt) peynir kesilmek, koyulaşmak. (تجن يهرينه).

جَبْنٌ [fl.] 1. (süt) peynir kesilmek, koyulaşmak: (تجن اللبن). 2. Kalınlaşmak, irileşmek: (تجن الرجل).

أَجْبَنٌ [ft.] 1. (birini) korkak bulmak veya saymak: (اجتبين فلاناً). 2. (sütü) peynir yapmak: (اجتبين اللبن).

[iz.] Peynir. – (ماء الجبن) ، جُبْنٌ *جُبْنٌ *جُبْنٌ [iz.] Peynir. – (ماء الجبن) ، جُبْنٌ *جُبْنٌ *جُبْنٌ
peynir suyu.

[iz.] Peynir parçası veya
kellesi.

[sif.] *جُبْنَاءُ cem: جَبَانٌ *s: جَبَانٌ
Korkak, yüreksiz: (امرأة جبان، جبانة) ; (رجل جبان) ; (جبان الكلب) ، kapısı açık, misâfir kabûl eder çömert
adam. – (جبان الوجه) ، yüzü tutmaz, nahcûb: (فلان
شجاع القلب جبان الوجه).

[sif.] Korkak, yüreksiz.
(Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

[sif.] *جَبَانَةٌ *s: جَبَانٌ [sif.] 1. Korkak, yüreksiz. -
[i.] 2. Peynir satan adam, peynirci. 3. Tarla
bekçisi.

[iz. s.] *جَبَانِيْنُ cem: جَبَانَةٌ *جَبَانٌ
çöl, beyâbân. 2. Mezârlık, makbere. 3. Yüksek ve
düz yer. 4. Toprağı münbit yer.

[is.] (Mağrib lüğatinde) namâzgâh,
musallâ.

[iz.] *أَجْبِنُّ، أَجْبِنَةٌ، جُبْنٌ *cem: جُبْنٌ
1. Alnın
iki cihetinden beheri ki kaş ile saç biten yer
arasıdır. Aralarına cebhe denir. Tesniyesi
(الجبينان) kesîrû'l-isti'mâldir. 2. Alın, cebhe,
nâsiye:

يقيني بالجبين ومنكبيه وانصره بمطررد الكعوب

[زهير]

[is.] 1. Çok peynir yapılan yer. 2.
Korkuyu mûcib şey, insânı korkak eden şey:
(الولد مجبنة مبخلة). 3. (lügat-i 'âmmiyyede) peynir
mayası.

[ft 3.] *يَجْبُهُ، جَبَةٌ *جَبَةٌ
1. (birinin) alnına urmak:
(جبه فلانا). 2. Red etmek, kabûl etmemek. 3.
Yüzüne urmak, tekdîr ve ta'yûble karşılamak:

جعلت جزائي منك جبهاً وغلظة كأنك أنت المنعم المتفضل

[أمية بن أبي الصلت]

4. Suya gidip çekecek kab olmamakla yüzüne
baka durmak: (جبه الماء). 5. (birini kış) tedâriksiz
basmak: (جبه الشتاء القوم).

[ft.] *يُجْبِيَهُ، تَجْبِيَةٌ *جَبَةٌ
1. (birini) işkence
tarîkıyla baş aşağı çevirmek: (جبه فلانا). 2. (zânî ve
zâniyeyi) arka arkaya bir hayvâna bindirip
yüzlerini karaladıktan sonra teşhîr etmek: (جبهوا
الزانيين).

[ft.] *يُجْتَبَى، اجْتِبَاءٌ *اجْتَبَى
(su ve sâireyi)
iğrenerek istikrâhla içmek: (اجتبه الماء).

[fl.] *يُنْجَبُ، انْجِبَاءٌ *انْجَبَ
(lügat-i
'âmmiyyede) korkup çekilmek, ürkmek: (انجبه
منه).

[iz.] Geniş veya yumru alınlık.

[is.] *جَبَاهُ، جِبَاءٌ *cem: جَبَةٌ
1. Alnın ön
tarafı, iki kaşın arasından yukarı ve nâsiyeden
aşağı kısmı: (جبهة ذات بهجة). 2. (mec.) bir kavmin
başı, en ileri geleni: (هو جبهة قومه). 3. Burc-ı
esedde arslan şeklinin alnı makâmında olan

cümle-i kevkebiyye ki menâzil-i kamerdendir. 4. At kısmı, cins-i feres: "ليس في الجبهة صدقة". 5. Muhtâcların diyyetlerini ve borçlarını vermek üzere herkese mürâca'at edip nahrûm çevrilmeleri büyük 'ayb 'ad olunan adamlar: (هم جبهة). (Bu iki ma'nâda ism-i cem' gibi kullanılıp müfredi yoktur.) 6. Cemâ'at, gürûh, takım, kısım: (لقي منه). 7. Mezellet, hakâret: (جاءت جبهة من الناس). 8. Ay, kamer. 9. Câhiliyyette bir sanem adı.

جُبَّةً [sıf.] Korkak, cebîn. (جباء gibi.)

أَجْبَهُ: *s: [sıf.] 1. Alnı geniş veya yumru olan: (رجل أجبه، امرأة جبهاء). - [iz.] 2. Arslan, esed, şîr.

جَابَهُ: [sıf.] Bir yere giden adamın karşısına ve önüne çıkan (hayvân veya kuş) ki câhiliyyette Arablar bundan tetayyür ve teşe'üm ederlerdi.

جَبِيهَةً: [is.] Kerâhet, mekrûhiyyet, istikrâh: (وردنا ماءً له جبيهة).

جَبْهَلٌ: [sıf.] Taslak ve yakışsız (adam): (رجل جبهل).

جَبَا: * [ft 1.] 1. Devşirip biriktirmek: (جبا القوم). 2. Tahsîl etmek: (جبا القوم). 3. (الخزاج).

جَبَا: [ft.] 1. (birinin) harâc ve vergisini tahsîl etmek: (القوم جبا القوم، من). 2. (suyu havza) toplamak: (الحوض جبا الماء في). 3. (çekirge) her şeyi süpürüp yemek: (جبا الحراد).

جَبَاً: *cem: [iz.] 1. Havz. 2. Birikmiş su. 3. Kuyudan su çeken adamın durduğu yer. 4. Kuyunun etrâfı ve içinden çıkıp yanında tepe teşkîl eden toprak.

جَبَاوَةٌ، جَبْوَةٌ، جُبْوَةٌ، جِبَاةٌ، جَبِيٌّ: *جَبَاوَةٌ [is.] Biriktirilmiş dirinti su.

جَبِيٌّ: [ft 2.] 1. Toplamak, devşirmek: (جبي القوم). 2. Tahsîl etmek: (جبي). 3. (suyu havza veya sahrınca) toplamak: (جبي الماء). 4. Kendine ayırmak.

أَجْبَى: [ft.] 1. (develeri) zekât tahsîldârından kaçırmak: (أجبي إبله). 2. (ekini) olmadan satmak: (أجبي زرعه). 3. (bir şeyi) veresiye bahâlî satıp ba'dehü peşin akça ile ucuz almak: "من أجبي فقد أربى".

جَبِيٌّ: [fl.] 1. Ellerini dizlerine veya yere koyup rükû' veya sücûda varmak: "ويجبون تجبية رجل واحد قياماً لرب العالمين". 2. (lügat-i 'âmmiyyede) bilâ-bedel vermek, câbâ etmek.

جَبِيٌّ: [ft.] 1. Seçmek, ihtiyâr etmek: "وجاهدوا في الله حق جهاده وهو اجتباكم وما جعل عليكم في الدين من حرج قالوا لولا "اجتبيتها".

جَبِيٌّ: *cem: [iz.] 1. Kuyu kazılacak yer. 2. Kuyu kenârı. 3. Kuyudan çıkarılan toprak. 4. Develeri sulamak için bir gün evvelden havzda biriktirilen su: (حوضك اسق إيلي من جبي).

جَبَا: (lügat-i 'âmmiyye) bilâ-bedel, meccânen, câbâ.

جَبِيَّةٌ [is.] Harâcın tahsîli. (جباية gibi.)

جَابٍ * [iz.] 1. Çekirge, cerâd. 2. Zekât tahsîldârı. 3. Develer için su toplayan adam.

جَابِيَّةٌ *cem: (الجوابي) [is.] 1. Büyük havz: (جفنة كالجابية). 2. Cemâ'at.

جَبَايَا: [is. cem.] Bağ çubuğu dikilmek üzere kazılan çukurlar.

مَجْبِيٌّ [iz.] Harâc.

جَبَايَةً [is.] Harâc ve zekât tahsîli.

جَبْتٌ * [ft.1.] Koyun ve sâirenin semizliğini anlamak için el ile yoklamak: (جت الكيش).

جَبْرٌ * [sıf.] Kısa boylu, bodur, cüce.

جَبْرٌ [iz.] (Farisi "چتر"den mu'arreb) 1. Çadır, hayme. 2. Şemsiyye.

جَبَأٌ *ve: (جنا، يحنو) *جَبَأٌ، يَحْنُو، جَنَاءٌ، جُنُوءٌ *جَبَأٌ mâddesine n.)

جَبَّالٌ * [fl. kş.] 1. (kuş) tüylerini kabartmak: (اجتال الطائر). 2. (ot) boyalanıp sarmaşmak, yahut tutulup koparılacak derecede uzanmak: (اجتال النبات). 3. (kuşun tüyü) kabarmak: (اجتال الريش). 4. (mec.) kızıp gavgaya hazırlanmak: (اجتال الرجل).

مُجَبَّلٌ [sıf.] 1. Enli, geniş, 'arîz. 2.

Dimdik.

جَبَّتْ * [ft 1.] 1. Kesmek, koparmak, kat' etmek. 2. Çekip kökünden çıkarmak, sökmek: (جت الشجر). 3. Urmak, darb etmek: (فلاناً جت). - [fl.] 4. Korkup çekilmek, ürkmek: (الرجل جت). 5. (arı) vızırdamak: (جت النحل).

جَبَّتْ * [ft.] 1. Koparmak, kesmek, kat' etmek. 2. Kökünden çıkarmak, sökmek: (اجتت الشجرة); "ومثل كلمة خبيثة اجتثت من فوق" (اجتت الشجرة); "الأرض (binâ-ı mechûl ile).

جَبْتٌ [iz.] 1. Bal mumu. 2. Balın üzerinde kalan arı kanadı ve ölüsü gibi şeyler.

جُبْتُ [iz.] 1. Yumruca yer, tepe. 2. Balın üstünde kalan arı kanadı ve ölüsü gibi şeyler. 3. Balın üstünde tekevvün eden zâr. 4. Çekirge ölüsü. 5. Meyve kabuğu.

جَبْتٌ * [iz. s.] Belâ, musîbet, âfet.

جَبْتٌ * [is.] Oturmuş veya yatmış insânın bedeni veya 'ale'l-ıtlâk beden, cesed, vücûd, kâlib.

جَبْتٌ * [ic. s.] Hurma ağacından ayrılmış fidan.

مَجْبَةٌ [is.] ve:

مَجَاتٌ [iz.] Hurma fîdanlarını ana ağaçtan koparıp çıkarmağa mahsûs demir âlet.

مُجْتَبٌ [sıf.] 1. Sökülmüş, koparılmış. 2. ('arûzda) iki kere müstef' ilün fâ'ilâtün vezninden 'ibâret (bahr).

يُجْتَبُ *يُجْتَبُ* [fl. d.] 1. (şimşek) birbirini müte'âkib parlamak: (جُنْثُ البَرَق). 2. (deve) yaban fesleğeni otlamak: (جُنْثُ البَعِير).

تَجْتَبُ *تَجْتَبُ* [fl. td.] 1. (kuş) silkinmek: (تَجْتَبُ الطَائِر). 2. (saç) çoğalıp gür olmak: (تَجْتَبُ الشَّعْر).

جُنْجَاتٌ [iz.] 1. Çok ve gür saç. 2. Yaban fesleğeni.

جُنْجَاتٌ [sıf.] 1. Çok ve gür (saç yahut ot). 2. İri cesedli: (بَعِير جُنْجَات).

جُنْجَرٌ [sıf.] Çoraklık ve taşlık (yer): (مَكَان جُنْجَر).

جُنْطٌ *يَجْنُطُ* [ft 2.] Sıvık ve yayvan yestehlemek: (جُنْطُ بَغَانِطَه). ("حِط"dan galat olması melhûzdur.)

جُنْطٌ *يَجْنُطُ* [ft 2.] (rüzgâr) kaldırıp götürmek: (جُنْطَه الرِّيح). (جُنْطَه الرِّيح).

جُنْطٌ *يَجْنُطُ* [fl 4.] ve:

جُنْطٌ *يَجْنُطُ* [fl 5.] Sık ve gür olup birbirine sarmaşmak: (جُنْطُ الشَّعْر، النَّبْت).

جُنْطٌ *يَجْنُطُ* [sıf.] Sık ve gür (saç ve nebât ve sâire) yahut kısa ve sert ve pek siyah (saç): (شَعْر جُنْط); (شَعْر جُنْط); (شَجْرَة جُنْطَة); (نَبْت جُنْط); (شَعْر جُنْط); (لَحْيَة جُنْطَة).

جُنْطٌ [is.] Ana, vâlîde ve yahut zevce: (تَكْلَنَه (الجُنْط)).

جُنْطٌ *يَجْنُطُ* [is.] İri ve siyah bir cins karınca.

جُنْطٌ [is.] Toygar kuşu.

جُنْطَةٌ [is.] Hazanda dökülen yapraklar.

جُنْطٌ *يَجْنُطُ* [sıf.] Şetm ve tahkîr ta'bîri olup, (جُنْط) ile (تَلَط) mâddelerinden mürekkeb ve (pis yalancı) ma'nâsını müfid zan olunur.

جُنْطٌ *يَجْنُطُ* [iz.] (Yunaniden mu'arreb Καθολιχός) baş piskopos. (Başlıca dâru'l-hilâfe Bağdad'da ikâmet eden Antakya patrikinin vekîline derlerdi.)

جُنْطٌ *يَجْنُطُ* [fl 1, 2.] 1. (insân ve hayvân) diz veya göğsünü yere koyup oturmak, çökmek: (جُنْطُ الرَّجْل، الطَائِر، اليربوع). 2. Yere yapışıp durmak, oynamak. 3. Yere yatmak, yaslanmak.

جُنْطٌ *يَجْنُطُ* [fl.] 1. (gece) yarı olmak: (جُنْطُ اللَّيْلِ). 2. (hurma dalının) koruğu irilenmek: (جُنْطُ العَدَق). - [ft.] 3. (toprak ve kül ve sâire) toplamak: (جُنْطُ التُّرَاب، الرماد).

جُنْطٌ *يَجْنُطُ* [fl 2.] (ekin) yerden kalkıp uzanmak: (جُنْطُ الزَّرْع).

جُنْطٌ *يَجْنُطُ* [ft.] 1. Yere yatırmak. 2. Ortaya almak, ihâta etmek. 3. Şâmil ve hâvî olmak.

تَجَنَّمَ [fl.] (kuş) dışısına aşmak:
(تجنم الطير أنثاه).

جَنَّمَ [sıf.] 1. Yerden kalkıp uzanmış
(ekin): (زرع جنم). 2. Koruğu irilenmiş (hurma
dalı): (عذق جنم).

جُنَّمَةٌ [sıf.] Yerinden oynamaz,
tenbel, uykucu. (Âhirindeki (ة) mübâlağa içindir.)

جَنَّمَةٌ [is.] Yüksek tepe.

جُنَّمَةٌ [is.] Toprak veya kül kümesi.

جُنَّمٌ [iz.] Uykuda basan ağırlık, kâbûs.

جَنَّمَةٌ [sıf.] 1. Kalın kafalı, budala, ahmak.
2. Kolay kanar halîm (adam). 3. Yerinden
oynamaz, tenbel.

جَانَّمَ [sıf.] 1. Yere göğsünü
dayayarak oturmuş. 2. Yerinden oynamaz,
tenbel. 3. Yere yatmış, ölü düşmüş.

جُنُومٌ [sıf.] 1. Göğsü üzerine yatmış ve
uzanmış yahut oturmuş. 2. Yerinden
kımıldanmaz. 3. Bir şeyin üzerine hücum eden. -
[iz.] 4. Tavşan, erneb.

جُنُومٌ [iz.] Tepe.

جَانُومٌ [iz.] 1. Uykuda basan ağırlık, kâbûs.
- [sıf.] 2. Yerinden oynamaz, tenbel.

جُنْمَانٌ [iz.] Cism, beden, gövde, kâlib.

جُنْمَانِيَّةٌ [is.] Suyun kendisi ya ortası veya
bir yere toplanmış: (جثمانية الماء).

مَجَنَّمٌ [iz.] (جنوم) ma'nâsıyla masdar-ı
mîmidir.

مَجَانِّمٌ [iz.] Göğsün üzerine
yatılıp uzanacak yer.

مُجَنَّمَةٌ [is.] Tuyûr ve tavşan gibi hayvânlar
ki kable'n-nehya taşla urarak öldürülürdü.

جَنَّا [ft 1.] Toplamak, biriktirmek: (جنا
الإبل).

يَجْنُو، جُنُوٌ [fl 1.] 1. Diz çökmek, diz
üzere oturmak: (جنا الرجل). 2. Ayak tırnaklarının
uçlarıyla basarak durmak. 3. Diz üstüne düşmek:
(جنا لركبته).

يُجْنِي، إِنْجَاءٌ [ft.] Diz üzere oturmak,
diz çöktürmek: (أجنا فلاناً).

يُجَانِّي، مُجَانَاةٌ [ft.] Dizini birinin
dizine yanaştırmak, diz dize oturmak:
(جائيت (ركبتي إلى ركبته).

يَنْجَانِي، نَجَانٌ [fş.] Diz dize
oturmak: (تجاتوا على الركب).

جُنَى، جُنَىٌ [is.] 1. Taş
yığını. 2. Cesed, beden. 3. Ateş gözü (جذوة gibi):
(أخذ جذوة من النار). 4. Bir şeyin ortası, vasatı. 5.
Mezâr, kabr. – Cem'i cemâ'at ma'nâsına geldiği
de mervîdir: (فلان من جنى جهنم). – (الحرم جنى)،
Harem-i Şerîf'in hudûdunu ta'yîn için vaktiyle
biriktirilen taşlar, veya dikilmiş bütler ki bunlara
kurbân keserlerdi.

(جئاه رأيت): (جئاءه رأيت) 1. [iz.] *جئاء* *جئاء*: جئاء.
2. Bedel, ıvaz, karşılık: (هذا جئاه). 3. Mikdâr,
‘aded: (جئاء ألف).

[sıf.] *جئئي، جئئي، جئئي* cem: جائئئ: s: (الجائئئ): *جائئئ*
Diz çöken, diz üzere oturan veya ayak
tırnaklarının uçları üzerine duran: "ونذر الظالمين"
"فيها جئئا".

[sıf.] Fıkra-ı ânifede beyân olunan
(جائئئ) sıfatının mü’ennesi olup, cemâ’at
i’tibârıyla cemi’de dahi kullanılır. – (سورة الجائئئ)،
Sûre-i Duhhân’dan sonraki Sûre-i Şerîfe.

[iz.] *المجئئئ*: *مجئئئ* Diz çökülecek yer.

"جئا، يجئو" (Vâvî "يجئو" [fl. ft 2.] *يجئئئ، جئئئ، جئئئ* *جئئئ*
mâddesine n.)

[ft 1.] *يجئئئ، جئئئ* *جئئئ* *جئئئ*
veya ondan galattır.)

جئئئ *جئئئ* Koyunları men’ için mükerrer
kullanılan savttır.

[ft. d.] *يُجئئئ، جئئئئ* *جئئئئ*
1. Mahv ve helâk etmek: (جئئئ العدو). - [fl.] 2. Gidip gelmek,
tereddüd etmek: (جئئئ في الشيء). 3. Öte beri
gidip gelmek, olta urmak: (جئئئ الرجل).

[fl. d.] *يُجئئئ، جئئئئ* *جئئئئ*
1. Bir işin nihâyetine varmağa ve sonunu bulmağa
çalışmak: (جئئئ الرجل الشيء). 2. İyice araştırıp
kühüne varmağa çalışmak. 3. İbtidâr ve
mübâşeret etmek. - [fl.] 4. Çekinmek, el çekmek,
karışmamak: (جئئئ عن الأكر). 5. Üküp geri

6. (جئئ عن القرن). dönme veya kaçmak:
Kaminin rü’esâsını zıkr ve ta’dâd ederek iftihâr
etmek:

وما وجد العداد فما جئئأ أعز منه نجدة وأسما

7. (جئئئ) karnı çok büyüme: (جئئئ
المرأة).

جئئئ، جئئئئ، جئئئئ cem: جئئئئ* *جئئئئ*
[iz.] 1. Bir kavmin re’îsi ve seyyid ve
şerîfi. 2. (zıddiyetle) nâ-kes ve alçak adam.

[iz.] İri ve besli koç.

[iz.] Kökten ‘ibâret bir cins sebze.

[ft 1.] *يئئئ، جئئئ* *جئئئ*
1. Yaymak, sermek, döşemek: (جئئ الشيء). 2. (buruşuk bir cins küçük
kavunu) yemek: (جئئ الجئ). 3. (lügat-i
Yemâniyyede) sürüklemek: (جئئ الشيء).

[fl.] *يئئئ، إئئئئ* *إئئئئ*
(yırtıcı diş) hayvânın veya gebe kadının) vakti yaklaşmakla
karnı büyüme: (أئئئ الكلبة، المرأة).

[iz.] Buruşuk bir cins küçük kavun
veya bu şekilde ebu cehl karpuzu.

[ft 3.] *يئئئئ، جئئئئ، جئئئئ* *جئئئئ*
1. Bilerek inkâr ve tekzîb etmek: (جئئئ حقه، بحقه)، hakkını inkâr etti;
"وتلك عاد جئئئوا بآيات ربهم". 2. (birini) bahîl ve nâ-
kes bulmak: (جئئئ فلاناً). - (جئئئ النعمة)، küfrân-ı
ni’met etmek, nânkör olmak.

[fl 4.] *يئئئئ، جئئئئ* *جئئئئ*
1. Az ve nâ-çîz
olmak: (جئئئ الشيء). 2. Mâl ve servet ve ma’îşeti

dar olmak: (جد الرجل). 3. (nebât) uzamayıp bodur kalmak: (جد النبات). 4. (yer) gayr-i münbit olmak, mahsûlât vermemek: (جدت الأرض).

أَجَدُ: [ft.] (birini) hasîs bulmak: (أجد فلاناً). - [fl.] 2. Mâlimi gâ'ib edip fakîr ve muhtâc kalmak: (أجد الرجل).

جَدُّ: [iz.] 1. Bilerek ve 'an-kasd inkâr. 2. (sarfta) muzâri'-i meczûme (لم) veya (لما) harfi girerek ma'nâsını mâziye kalb eden sîga-ı menfiyye, ki birinci harfle olursa (الجد المطلق) ve ikinci harfle oldukta (الجد المستغرق) denilir: (لم) (يكتب), yazmadı; (لما يكتب), daha yazmadı.

جَدُّ: [iz.] Ma'îşet darlığı, zarûret. (نكداً له وجداً), bed-du'âdır.

جَدُّ: [sıf.] Fakr ve zarûrette bulunan.

جَدُّ: *s: جَدَّةُ cem: جَدَّاءُ [sıf.] 1. Ma'îşeti dar, fakr ve zarûrette bulunan. 2. Gövdesi kalın ve kısa (at): (فرس جد). 3. Yağmursuz, kurak (sene): (عام جد). 4. Kuru ve gayr-i münbit (yer): (أرض جددة).

أَجَدُّ: [sıf.] Ma'îşeti dar, fakr ve zarûret çeken: (رجل أجد).

جُودٌ: [iz.] (جد) fi'linin masdar-ı sânisidir. (Re's-i mâddeye n.) – (nahivde) (لام الجود), (كان) fi'l-i nâkısının menfisinden sonra bulunan lâm-ı zâ'ide: "الظالمين ما كان ربك ليتوب عن".

جَادُّ: [sıf.] 1. İnkâr eden, münkir. 2. Hasîs, pinti, nâ-kes. 3. 'Înâdla muhâlefet eden, mu'annid.

جَحَّادٌ: [sıf.] 1. Ziyâde inkâr eden, şiddetli münkir. 2. Pek hasîs, pinti. 3. Beli geç gelen.

جُحَادِيٌّ: [sıf.] Pek iri, pek büyük, cesîm. (Hâ-ı mu'ceme ile dahi lügattir.)

جُحَادِيَّةٌ: [is.] 1. Sütle dolu kırba. 2. Hurma ile dolu zinbil. 3. Buğdayla dolu çuval.

جَحْدَبٌ: [sıf.] Kısa boylu, bodur: (رجل جحدب).

جَحْدَرٌ: [ft. d.] 1. Yere düşürmek, yere urmak: (جدره). 2. Yuvarlak: (جدر الشيء). (جدر حرج gibi.)

تَجَدَّرٌ: [fl. td.] (kuş) uçmak üzere yerinden oynamak, kalkmak: (تجدد الطائر).

جَحْدَرَةٌ: *s: جَحْدَرٌ [sıf.] Kısa boylu ve tıknâz, toztoparlak: (رجل جدر); (امرأة جدره).

جُحَادَرِيٌّ: [sıf.] Pek iri, pek büyük, cesîm.

جَحْدَلٌ: [fl. d.] 1. Deveci veya kiracı olmak: (جدل فلان). 2. Fakîr iken zengin olmak: (جدل الرجل). - [ft.] 3. Yatırmak, yere urmak, ve yahut yatırıp bağlamak: (جدل فلاناً). 4. Doldurmak, imlâ etmek: (جدلي الإناء). 5. Toplamak, biriktirmek: (جدل المال). 6. (develeri) kiraya koşmak: (جدل الإبل).

جُدُلٌ [sıf.] Her tarafı uygun ve etine dolgun: (غلام جدل).

يُجِدُّمُ، جَدَمَةٌ [fl. d.] Sür'atle yürüyüp geçmek: (جدم الرجل).

يَجْرُ، جَرٌّ [fl. 3.] 1. (canavar) inine girmek: (جر الضب). 2. (güneş) vasat-ı semâya doğru yükselmek: (جر الشمس). 3. Yağmur yağmayıp (mevsim) kurak gitmek: (جر الربيع). 4. (hayr ve menfa'at) görünmemek, nâ-bedîd olmak: (جر الخير). 5. Geride kalmak, gerilemek: (جر فلان). 6. (göz) çukurlanıp içeri batmak: (جمرت العين). - [ft.] 7. (canavarı) inine kaçırmak, kovalayıp inine sokulmağa mecbûr etmek: (جر فلان الضب).

يُجْرُ، إِجْرًا [ft.] (canavarı) ine kaçırmak, ine girmeğe mecbûr etmek: (أجر). 2. Mecbûr ve muztar etmek: (الفرع أجرهم). 3. Kaht v muzâyakaya dûçâr etmek: (أجرت السنة). - [fl.] 4. (gûyâ yağmura delâlet eden kevâkib) imsâk edip yağmur yağdırmamak: (أجرت النجوم). 5. Kaht ve muzâyakaya dûçâr olmak: (أجر القوم).

يَتَجَرُّ، تَجْرٌ [fl.] ve:

يَتَجَرُّ، إِتْجَارٌ [fl.] 1. (canavar) inine kaçmak, ine sokulmak: (تجر، اتجر الضب). 2. (göz) çukura batmak: (تجرت العين).

يَتَجَرُّ، إِتْجَارٌ [ft.] (canavar) in ittihâz etmek, in edinmek: (اتجر الضب له حجراً).

[iz.] Dibi derin mağâra: (دخلنا من) (المطر في الجحر).

جَرَءٌ، جَرَّةٌ، أَجْرًا، أَجْرَةٌ [iz.]

1. Sibâ' ve haşarât deliği, in: (جحره دخل الضب). 2. Dübür. – (الجحران), ferc ile dübür: "حاضت المرأة إذا". "حرمت الجحران".

[is.] Şiddetli sene, kıtlık senesi.

جَوَاجِرُ [sıf.] 1.

Arkadaşlarından geri kalan (insân veya hayvân). 2. Delik veya ine girip saklanan: (هوام جواهر).

[sıfs.] Çukura batık (göz): (عين جحراء جحراء).

[sıf.] Sıkı gövdeli ve toplu

(hayvân): (بعير جحارية).

[is. cem.] Deliğe giren hayvânât,

haşarât.

[iz.] 1. Delik, in. 2. Âlet-i tenâsül-i

in inâs veya dübür. "حاضت المرأة حرمت الجحران إذا". hadîs-i şerîfini bazıları böyle yani Nûn'un zammıyla olarak müfred 'ad etmişlerdir.

[iz.] 1. Saklanacak

delik, pusu. 2. Sığınacak yer, melce': (دخلوا في) (مجاثرهم).

[sıf.] 1. Kısa ve tıknâz, topaç:

(فرس جحرب). 2. İri cüsseli: (رجل جحرب).

جُحَارِبٌ: [sıf.] İri cüsseli: (فرس جارب).
(جرب جارب gibi.)

جُحْرَبَانٌ: [iz. t.] Atın kulakları altında bulunan iki damar.

جُحْرَشٌ: [sıf.] İri gövdeli ve toplu (at): (فرس جرش).

جُحْرِطٌ: [is.] Pek yaşlı ve kötürüm koca karı. (Hâ-1 mu'ceme ile dahi lügattir.)

جُحْرَمٌ: [sıf.] Bed-hûy, titiz. İçi dar, teng-meşreb.

جُحْرَمَةٌ: [is.] Bed-hûyluk, titizlik, iç darlığı.

جُحَارِمٌ: [sıf.] Bed-hûy, içi dar. ("جرم" gibi.)

Fîrûzabâdî Mîm 'i zâ 'ide 'ad ederek (ج) bâbında zikrettikten sonra, harf-i mezkûru aslî 'addiyle (م) bâbında dahi tekrâr etmiştir.

جُحَسٌ: [fl 3.] 1. Girmek, duhûl etmek: (جس فيه). - [ft.] Tırmalak: (جس جلده). 3. Öldürmek, katl etmek: (جس فلاناً).

جُحَسٌ: [ft.] 1. İtişmek, uruşmak, müdâfa'a ve müzâhame etmek: (جاس فلاناً). 2. (bir şeyi) hâsıl etmeğe çapalamak.

جُحَسٌ: [iz.] Hîle, mekr, keyd: (ذاك من جسسه ودحسه). (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

جُحَسٌ: [ft.] Kazımak, sırmak, kaşımak, tırmalamak: (جحش الجلد).

جُحَسٌ: [ft.] 1. İtişmek, uruşmak. (جاس gibi.) 2. Müdâfa'a ve mukâbele etmek. - (جحش عن خيط رقبتة), müdâfa'a-ı nefis etmek.

جُحَسٌ: [fl. mhr 1.] اِجْحَسْتُ: (çocuğun) karnı pek büyümeğe, şişmeğe: (اجحشش بطن الصبي).

جُحَسٌ: [iz.] 1. Eşek sıpası. 2. Tay. 3. Bedenin kabalık ve taslaklığı: (في هيكلة جحش). 4. Gazâ, cihâd. 5. (Hüzeyl lügatinde) geyik, zaby, veya geyik yavrusu. - (عليك بالجحش), büyük bir şey isteyip de nâ'il olamayan hakkında daha küçüğünü arama'nâsıyla darb olunur meseldir.

جُحَسٌ: [iz.] جُحُوشٌ، جُحُوشَةٌ: (lûgat-i 'âmmiyyede) kerevit ayağı.

جُحَسَةٌ: [is.] 1. Dişi sıpa. 2. Çobanların kollarına sarıp eğirdikleri yün halkası.

جُحَسٌ: [sıf.] Tenhâ, münferid, tek: (بيت جاحش).

جُحُوشٌ: [iz.] Henüz kemiği kalınlaşmamış ve a'zası kemâl bulmamış sabî.

جُحَيْشٌ: [iz.] 1. Taraf, nâhiye, cebhet. - [sıf.] 2. Tek ve tenhâ, münferid: (حل فلان جحيشا). - (جحيش المحل), ayrıca konup kimse ile ihtilât ve imtizâc etmeyen.

جَحِيثٌ [iz.] Küçük sıpa. – (جحيش وحده)
(izâfetle), kimseye tanışmayıp dâ'imâ re'yy
hûduyla iş gören, hod-re'y, hod-pesend,
müstebid.

مَجْحُوشٌ [sıf.] Bir yanına bir 'ârıza isâbet
etmiş (adam).

جَحْشَرٌ *جَحْشَرَةٌ، جَحْشِرٌ، جَحْشِرٌ* [sıf.]
Cesedi iri ve mefâsılı kalın (insân veya hayvân).

جَحْشَلٌ *جَحْشَلٌ، جَحْشَلٌ* [sıf.] Hafif ve cest ü çalak
(adam).

جَحْشَمٌ [iz.] Yanları geniş deve.

جَحِطٌ: Koyunları zecr ve men' için müsta'mel
savttır.

جَحَظٌ *يَجْحَظُ، جُحُوظٌ* [fl 3.] 1. (göz) iri ve dışarıya
fırlamış olmak: (جحظ العين). - [ft.] 2. (birinin işine)
bakıp noksân görmek: (جحظ إليه عمله).

جَحَظٌ *يَجْحَظُ، تَجْحِظُ* [ft.] Dikkatle ve sıkı
sıkı bakmak: (جحظ إليه).

جَحَظٌ [iz.] 1. Göz çukuru, hâne-i çeşm,
mihcerü'l-'ayn. 2. Göz yumurtasının iri ve dışarı
fırlak olması. 3. Âlet-i tenâsül-i zükûrun başı
veya kıyısı.

جَحَظَةٌ [is.] Gözün karası.

جَاحِظٌ [sıf.] İri ve fırlak gözlü, lukma göz;
(جاحظ العينين).

جَاحِظَتَانِ [is. t.] Göz yumurtaları.

جُحُظٌ [sıfz. cem.] Lukma göz olanlar.

جَحْظِيَّةٌ [sıf.] Çok etli, mülahham: (رجل
جحظاية).

جَاحِظِيَّةٌ [is.] Fırak-ı Mu'tezileden bir fırka
olup, meşhûr Câhız'a tâbi' idiler.

جَحْظَمٌ *يَجْحَظُمُ، جَحْظَمَةٌ* [ft. d.] (birinin) ellerini
dizlerine sıkı tutarak veya bağlayarak dövme:
(جحظم الغلام).

جَحْظَمٌ [sıf.] İri ve fırlak gözlü, lukma göz.

جَحَفٌ *يَجْحَفُ، جَحَفٌ* [ft 3.] 1. (bir şeyin) kabuğunu
soymak: (جحف التفاح). 2. (bir şeyin) bütününü
süpürüp götürmek: (جحف الشيء). 3. Ayakla tepip
atmak: (جحفه برجله). 4. Toplamak, biriktirmek,
cem' etmek. 5. (bir şeye) avucu daldırıp almak:
(جحف له الطعام). 6. (oyun topunu) el veya çevgânla
tutmak: (جحف الكرة). 7. (top) oynamak: (جحف
الكرة). (Bu ma'nâ ile masdarı "جحفة" dahi gelir.) 8.
(koğa su) almak, dolmak: (جحف الدلو الماء). 9.
(tirîdi) yemek: (جحف الثريد). 10. (kılıçla) urmak:
(جحف بالسيف). - [fl.] 11. Meyl etmek: (جحف معه),
ona meyl etti.

أَجْحَفٌ *يُجْحَفُ، إِجْحَافٌ* [ft.] 1. Süpürüp
götürmek: (أجحف به). 2. Ziyâde-i fakr ve zarûrete
dûçâr etmek: (أجحفت به الفاقة). 3. Olmayacak şeyi
teklîf etmek, teklîf-i mâ-lâ-yutâkta bulunmak:
(أجحف بهم فلان). 4. Mahv ve helâk etmek: (أجحف
بهم الدهر). - [fl.] 5. Yaklaşmak, takarrub etmek:
(أجحف به).

يُجَاحِفُ *يُجَاحِفُ، مُجَاحِفَةٌ* [ft.] 1. (birine)
yanaşmak, takarrub etmek, yanına sokulmak:

(جاحفه). 2. (bir şeyin) bütününi süpürüp götürmek: (جاحف الشيء). 3. Atışmak, çıkışmak: (جاحف عنه).

[fş.] 1. Kılıç veya değnekle uruşmak: (تجاحف القوم). 2. (topu) çevgânlarla tutmağa çapalayarak oynamak: (تجاحفوا الكرة).

[ft.] 1. Kapıp götürmek: (اجتشفه). 2. (tirîd ve sâireyi) üç parmakla almak: (اجتشف الثريد). 3. (kuyunun bütün suyunu) çekmek: (اجتشف ماء البئر). 4. (sel derenin) üstündeki toprağını alıp götürmek: (اجتشف السيل). 5. (topu) kapmak: (الكرة اجتشف).

[iz.] Top oyunu. (Masdariyyet ma'naları için re's-i mâddeye n.)

[is.] 1. Sâde yağ parçası: (أكلت جحفة). 2. Havzın dibinde veya kenârlarında kalan su bakiyyesi. (Bunda Cîm'in zammı da câ'izdir.) 3. Karın ağrısı, sancı: (أخذته الجحفة). 4. Top oyunu.

[is.] 1. Kuyudan çekilip götürülen su yahut kuyunun dibinde kalan su bakiyyesi. 2. Kabı doldurmayacak kadar az tirîd: (في الإناء جحفة). 3. Mer'ânın bir ucunda kalan az çayırılık. 4. Çölün ortasında bulunan ufak mer'â. 5. Bir avuç dolusu ta'âm: (أكلت جحفة من الطعام).

[iz.] 1. Cenk, kıtâl: (بينهم جحاف). 2. Koğanın kuyunun ağzına çarpması: (تخرقت الدلو). (بالجحاف).

[iz.] 1. Herkesi alıp götüreren mevt, ölüm. 2. Önüne geleni sürükleyen sel. 3. Hazımsızlıktan ve fesâd-ı mi'deden gelen ishâl, yürek sürmesi. - [sıf.] 4. Herkesi alıp götüreren (ölüm): (موت جحاف). 5. Önüne rast gelen şeyleri sürükleyen (sel): (سيل جحاف).

[iz.] 1. Kabın ortasında kalan tirîd bakiyyesi. - [sıf.] 2. Suyun hemân mecmû'unu toplayıp alan (koğa): (دلو جحوف).

[is. cem.] Gadr, zarar, ziyân, hasâr.

[is.] Âfet, dâhiye, musîbet: (أصابته المجحفة).

[sıf.] Hazımsızlıktan ishâle uğramış: (رجل مجحوف).

[ft. d.] 1. Yere urmak, düşürmek, yatırmak: (جحفة). 2. (birinin) kabâhatini yüzüne urarak azarlamak.

[fl. td.] Toplamak, tecemmu' etmek: (تجحفل القوم).

[iz.] 1. Kesretli 'asker: (جاء الأمير بجحفل). 2. Şeref ve kerem sâhibi, seyyid, kerîm: (هو جحفل). 3. Yanları geniş ve iri (adam): (رجل جحفل).

[is.] 1. At ve merkeb gibi tırnaklı hayvânların dudağı. 2. Atın ön ayaklarının iç tarafında bulunan beyaz tüysüz tamga; (جحفة). (الفرس). (Masdariyyet ma'naları için re's-i mâddeye n.)

Bazı lügaviyyûn bu kelimâtın Lâm'ını zâ'id 'ad ederek, "حف" mâddesinde zikrini tensîb etmişlerdir.

جَحَلَّ: *جَحَلُّ* [ft 2.] Yere urmak, yıkmak, düşürmek: (جعله).

جَحَلَّ: *جَحَلُّ* [ft.] Yere urmak, yıkmak, düşürmek. (Şeddesi mübâlağa içindir.)

جَحَلَّ: *cem: جَحَلَّ* [iz.] 1. Kayakeleri denilen bir cins küçük kertenkele, hırbâ. 2. İri kertenkele, zab. 3. Arı beyi, ya'sûb. 4. Bok böceği.

جَحَلَّ: *cem: جَحَلَّ* [iz.] Büyük tulum.

جَحَلَّ: [sıf.] 1. Yanları geniş ve iri (adam): (رجل جحل). 2. Seyyid, kerîm: (رجل جحل). 3. Küçük yapılı (deve). (Bu üçüncü ma'nâ ile sahîhi Hâ'nın takdîmiyle "جحل" olması maznûndur.)

جَحَلَّ: [iz.] Zehir, ağu, sem.

جَحَلَّ: [sıf.] İri cüsseli (dişi deve): (ناقة جحلاء).

جَحَلَّ: [iz.] 1. Büyük kaya. 2. Dağ, cebel. 3. Kalkan yaptıkları bir cins büyük balık derisi. 4. Her şeyin iri ve kabası. - [sıf.] 5. İri yapılı: (امرأة جحل). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

جَحَلَّ: [sıf.] Yere urulmuş, düşürülmüş.

جَحَلَّبَ: [iz.] Bir cins kuş.

جَحَلَّم: *جَحَلَّمُ، جَحَلَّمَةٌ* [ft. d.] 1. Yere urmak, düşürmek, yatırmak: (جحلم فلاناً). 2. Bükmek: (جحلم الحبل). ("حملج" ve "جملح" dahi denilir.)

جَحَمَ: *جَحَمٌ، يَجْحَمُ* [ft 3.] 1. Yakmak, parlatmak, alevlendirmek: (جحم النار). 2. (gözleri) açmak, açarak bakmak: (جحم الرجل عينه). 3. Vazgeçirmek: (جحم فلاناً عن الشيء). (Bu ma'nâ ile "جحم" yerine lügat-i nâdiredir.) 4. Isırmamak için (deveye) burunsalık takmak: (جحم البعير).

جَحَمَ: *جَحَمٌ، يَجْحَمُ* [fl 4.] ve:

جَحَمَ: *جَحَمٌ، يَجْحَمُ* [fl 5.] Yanmak, alevlenmek, parlamak, tutuşmak: (جحمت النار).

أَجَحَمَ: *أَجَحَمٌ، يُجْحَمُ* [fl.] 1. Vazgeçmek, çekilmek, karışmamak: (أجحم عنه). 2. Ziyâde tutuşup parlamak: (أجحمت النار). - [ft.] 3. (birini) helâk edecek dereceye gelmek, az kala helâk etmek: (أجحم فلاناً).

جَحَمَ: *جَحَمٌ، يُجْحَمُ* [ft.] Gözlerini açıp dikerek dikkatle bakmak: (جحم فلاناً).

جَحَمَ: *جَحَمٌ، يُجْحَمُ* [fl.] ve:

تَجَحَمَ: *تَجَحَمٌ، يُتَجَحَمُ* [fl.] 1. Hırs ve hissetten yanıp yakılmak: (تجحم، تجاحم الرجل). 2. Sıkışıp darlanmak: (تجحم المكان، القلب); (هو يتجاحم). (علينا).

جَحَمَ: [iz.] Bir cins kuş.

جَحَمَ: [sıf. cem.] Arsız ve hayâsız (adamlar): (قوم جحم) ("أجحم") vasfının cem'idir.)

جَحْمَةٌ: [is.] 1. Kat kat ateş. 2. (Himyer lügatinde) ateş, nâr. 3. Göz, 'ayn, çeşm. 4. Arslan gözü.

جُحْمَةٌ: [is.] Kat kat ateş.

جَاحِمٌ: *s: **جَاحِمَةٌ** [sıf.] 1. Pek sıcak (yer): (مكان جاحم). 2. Pek kızgın ve parlak parlak yanan (kor): (جمر جاحم). 3. Ziyâde kızışmış, şiddetli (harb ve cidâl). 4. Ziyâde açılarak sıkı sıkı bir şeye dikilip bakan (göz): (عين جاحمة). - [iz.] (جاحم), cengin en kızgın vakit ve mekânı. - (جاحم), ateşin tutuşup parlaması.

جَاحِمَةٌ: [is.] Ateş, nâr.

جِحَامٌ: [iz.] ("حجام" yerine kalîlü'l-isti'mâl lügattir.)

جِحَامٌ: [iz.] İnsânda gözlerin şişmesini mûcib veya köpekte başa 'âriz maraz.

جِحَامٌ: [sıf.] Bahîl, hasîs, nâ-kes.

جَحِيمٌ: [iz.] 1. Pek kızgın ve şiddetli ateş. 2. Kat kat ateş. 3. Çukur yerde yanan büyük ateş. 4. Pek sıcak yer. 5. Cehennem. 6. (Nasârâ 'inde) mezâr, kabr.

أَجْحَمٌ: *s: **جَحْمَاءُ** cem: **جُحْمَى**: *sıf.] 1. Gözleri iri ve kırmızı olan, gözleri kan çanağına dönmüş. (أجحم العين) dahi denilir.

جَوْجَمٌ: [iz.] ("جوجم" yerine lügattir.)

مُجَجَّمٌ: [sıf.] Kızgın ateşte ve korda pişmiş veya kavrulmuş.

جَحْمَرٌ: *cem: **جَحَامِرٌ** [is.] Pek yaşlı koca karı.

جَحْمَرَشٌ: *cem: **جَحَامِرٌ** musaggarı: **جَحْمَيْرٌ** [is.] 1. Pek yaşlı koca karı. 2. Çirkin ve kaba karı. 3. Emzikli dişi tavşan. 4. İri engerek yılanı.

جَحْمَشٌ: *جَحْمُوشٌ [is.] Pek yaşlı koca karı.

جَحْمَظٌ: *يُجَحِمِظُ، جَحْمَظَةٌ [ft. d.] 1. (yayı) eğip kiriş geçirmek: (جمظ القوس). 2. (köleyi) döğmek için ellerini dizlerine bağlamak veya 'ale'l-ıtlâk bağlamak: (جمظ الغلام). - [fl.] 3. Sür'atle yürümek: (جمظ الرجل). 4. Bodur adam gibi ufak ufak yürümek: (جمظ فلان). (Kalb ile "جمظ" dahi denilir.)

جَحْمَظَةٌ: [is.] Çocuk kundağı, kundak bağı. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

جَحَنٌ: *يَجْحَنُ، جَحْنٌ [fl 3.] Fakr veya hissetten ehl ve 'iyâlini fenâ beslemek, beslemez şeyler yedirmek: (جحن الرجل).

جَحْنٌ: *يَجْحَنُ، جَحْنٌ [fl 4.] (çocuk) fenâ beslenmek, beslemeyecek şeyler yiyip sıska olmak: (جحن الصبي).

أَجْحَنٌ: *يُجْحِنُ، إِجْحَانٌ [ft.] 1. (çocuğu) fenâ beslemek, beslemeyecek şeyler yedirip sıska etmek: (أجحن الصبي). - [fl.] 2. Fakr veya hissetten çoluk çocuğunu fenâ beslemek: (أجحن الرجل).

جَحْنٌ: *تَجْحِينٌ، يُجْحِنُ [fl.] Fakr veya hissetten çoluk çocuğunu fenâ beslemek: (جحن الرجل).

جَحْنٌ: [sıf.] 1. Fenâ beslenen, beslemeyecek şeyler yiyen (çocuk): (صبي جن). 2. Büyümeyip cılız kalan, sıska (çocuk), süt urgunu. 3. Büyümeyip yamrı yumru olan (nebât): (نبت جن). - [iz.] 4. Kene denilen böcek, karâd.

جُحْنَةٌ: [is.] Kene, karâd.

جَحَانَةٌ: [is.] Fenâ beslenme, sût'-i gıdâ.

جُحَيْنَاءُ: [is.] Hâcet, dâ'imâ lâzım olan şey, muhtâcu'n-ileyh. - (جحناء القلب ولو يجاءه). Canın istediği ve muhtâc olduğu şey. ("حويحاء" ve "لويحاء" dahi denilir.)

مُحَجِّنٌ: [sıf.] Susuzluktan küçük ve cılız kalmış (nebât).

جَحْنَبٌ: [sıf.] *جَحْنَبٌ* 1. Kısa boylu ve za'îf, cüce ve cılız (adam). 2. Kavî, şedîd. - [iz.] 3. Büyük tencere.

جُحَانِبٌ: [sıf.] Kısa boylu ve za'îf (adam).

جَحْنِبَارٌ: [sıf.] *جَحْنِبَارٌ*, جَحْنِبَارَةٌ, جَحْنِبَارَةٌ* 1. İri, izbandid, zıpır. 2. Kısa boylu ve karnı büyük: (رجل جحنيار، جحنيارة). - [i.] 3. Bir cins nebât.

جَحْنِبَرَةٌ: [sıf.] Kısa boylu (karı): (امرأة جحنيارة). (جحنيارة).

جَحْنَشٌ: [fl. d.] *يُجَحْنَشُ*, جَحْنَشَةٌ* (çocuğun karnı) büyümek, şişmek: (جحش بطن الصبي).

يُجَحْنَشُ: [fl. hr.] *يُجَحْنَشُ*, إِجْحَشَانٌ* (çocuğun karnı) çok büyümek, çok şişmek: (اجحشش بطن الصبي). (اجحشش "جحش" maddesinden ve

mülhakât "احرنجم"den sülâsî mezîdü'n-fih olması da muhtemeldir.)

جَحْنَشٌ: [sıf.] 1. Kalın, kaba, iri: (شيء جحش). 2. Sert, katı, kavî.

جَحْنَفْلٌ: [sıf.] İri ve kalın dudaklı. (Nûn'u zâ'ide olup, aslı "جفل" maddesinden müştaktır.)

جَحَا: [fl. 1.] *يَجْحُو*, جُحُو (جَحَوَ) * (Aslı) 1. İkâmet etmek, mukîm olmak: (جحا بالمكان). 2. Yürümek, geçmek: (جحا الرجل). 3. Adım atmak, yürümek: (جحا فلان). - [ft.] 4. Kökünden koparmak, sökmek, çıkarmak: (جحا الشيء). (جحا، يوح) gibi veya ondan maktûbdur.)

يُجَحَّتِي: [ft.] *يُجَحَّتِي*, إِجْحَاءٌ* (جَحَا) Kökünden koparmak, sökmek, çıkarmak. ("اجتاح" gibi.)

يُجَحْوِي: [fl.] *يُجَحْوِي*, إِجْحَاءٌ* (اجحوى) İkâmet etmek: (اجحوى بالمكان).

جَحْوَةٌ: [is.] 1. Adım, hatve. 2. Yüz, çehre, vecih, tal'at: (حيا الله جحوتك).

جَاحِي: [sıf.] * (الجاحي) 1. Silâh isti'mâlinde ve sâir-i husûsâtta mâhir, çîre-dest. 2. Namâzını erkânıyla edâ eden: (رجل جاح).

جَحْوَشٌ: [iz.] ("جحش" maddesine n.)

جَحْجُ: [if.] 1. İstihsân ve ta'accüb edâtı olup "بخ" ile mürâdiftir ve ekseriyyâ mükerrer kullanılır: (جخ), pıh pıh. 2. Koçu zecr ve men' için müsta'mel savttır.

جَحْجُ: Karnın gürültüsünü ifâde eder savttır.

جُئِبُ: [sıf.] Hastalıktan za'iflanıp pek lâğr ve zebûn kalmış (adam): (رجل جئب).

جُئِبُ: [sıf.] 1. İri cüsseli (deve). 2. Kadr ve menzilet sâhibi, mu'teber ve nüfûzlu (adam). 3. Za'if ve zebûn (insân veya hayvân.)

جُئِبُ: [sıf.] 1. Ahmak ve hayırsız (adam). 2. Kaba, yontulmamış, nâ-tıraş (adam). 3. Şişman ve ağır, mûlahham ve sakîl ve batî': (إنه لجئبة هلباجة).

جُئِبُ: [fl. d.] 1. (جئب جئب) diyerek takdîr ve tahsîn etmek. 2. Kalbindeki ketm etmek: (جئب الرجل). 3. Çağırarak, bağırarak: (جئب إليه). 4. Bir şeyin ortasına meselâ denizin enginine veya bir galebeliğin en cem'iyetli yerine girmek: (جئب الرجل). - [ft.] 5. Yere urmak, yıkmak, düşürmek: (جئب فلاناً). 6. Cimâ' etmek: (به جئب). 7. Ta'arruz etmek: (به جئب).

جُئِبُ: [fl. td.] 1. **جُئِبُ**: [fl. td.] 1. Gevşemek, gevşek ve müsterhî olmak, rehâvet gelmek: (تجئب الرجل). 2. Karanlık basmak, kararmak: (تجئب الليل). - [ft.] 3. Cimâ' etmek: (تجئب جاريتيه).

جُئِبُ: [is.] Kesretle akan suyun şakırtısı. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

جُئِبُ: [fl 1.] 1. Bir yerden bir yere intikâl etmek, yer değiştirmek: (جئب الرجل). 2. Yan üzere yatıp uzanmak: (جئب فلان). 3. Namâzda karnını yukarı tutarak ve kollarını açarak secdeye varmak: (جئب المصلي في صلاته). 4. Yürürken ayakla

toprak saçıp savurmak: (الرجل برجله جئب). 5. (lügat-i 'âmmiyyede) elbise ve sâireden tefahhur edecek şey kullanmak, caka etmek: (جئب فلان). (Bu belki Türkçe cakadan me'hûzdur, çünkü masdarına da "جئة" derler). - [ft.] 6. Sidiği sıçratarak işemek: (جئب ببوله). 7. Cimâ' etmek: (جئب جاريتيه).

جُئِبُ: [iz.] 1. Süt sağacak yayvan kab, gerdel. 2. Deve ve sâirenin irisi.

جُئِبُ: [iz.] Çekirge.

جُئِبُ, **جُئِبُ**, **جُئِبُ**, **جُئِبُ**, **جُئِبُ**, **جُئِبُ**: [i.] 1. İri ve kaba insân veya hayvân. 2. İri çekirge veya bir cins yeşil çekirge. 3. İri osurgan böceği.

جُئِبُ: [iz.] 1. Arslan. 2. İri deve.

جُئِبُ: [iz.] İri cüsseli adam.

جُئِبُ: [sıf.] Pek iri bedenli ve yakışıklı (adam).

جُئِبُ: [sıf.] Her yanı uygun ve etine dolgun (oğlan): (غلام جئب). (Efsahı Hâ-ı mühmele ile dir.)

جُئِبُ: [fl. d.] Yürümede ve işte sür'at ve 'acele etmek: (جئب الرجل).

جُئِبُ: [fl 3.] Kapının içerisi genişletmek: (جئب الرجل).

جُئِبُ: [fl 4.] 1. (et) kokmak: (جئب). 2. (kadının önü) fenâ kokmak: (جئب). 3. (kuyunun içerisi) genişlenmek: (جئب المرأة).

جوف البئر). 4. (karın) boş olmak: (جذر البطن). 5. Açlıktan karın ağrımak: (جذر الرجل). 6. (koyun) aç karnına su içmekten hastalanmak: (الغنم جحرت). 7. (atın) karnı ziyâde dolmakla neşâtı gitmek: (جذر الفرس).

أَجْرَ: [fl.] 1. Kuyunun ağzını genişletmek: (أجر الرجل). 2. Kuyu olmayan yerde aşma açıp çok su peydâ etmek: (أجر الرجل). 3. Cahrâ yani önü fenâ kokan veya karnı geniş bir karı tezevvüc etmek. 4. İyi tahâret etmemekle kokmak.

جَحْرَ: [fl.] 1. Kuyunun ağzını genişletmek: (جحر الرجل).

تَجَجَّرَ: [fl.] 1. (havzın) dibi çatlamakla suyu kaçmak. 2. (havzın) suyu taşıp akmak: (تججر الحوض).

جَحْرَ: [sıf.] 1. Çok yiyen, ekûl, obur. 2. Korkak, cebîn. 3. Uyluklarının eti az (adam). 4. 'akılsız, 'âciz. 5. Çirkin biçimsiz (adam). 6. Çabuk acıkan.

جَاخِرَ: [sıf.] Geniş, vâsi' (dere): (واد جاخر).

جَحْرَاءَ: [sıfs.] 1. Önü fenâ kokan (karı). 2. Geniş karınlı ve kokmuş bedenli (karı): (امرأة جحراء). 3. Ufak ve çapaklı (göz): (عين جحراء).

جَحْرَطَ: [mâddesine n.] ("جحرط")

جَحْفَ، يَجْحَفُ، جَحْفٌ، جَحْفٌ، يَجْحَفُ، يَجْحَفُ: [fl 1, 2, 4.] 1. (insân) kendinde olmayan ve kudreti mâ-fevkinde olan şeylerle tefâhur etmek:

(جحف الرجل). 2. Tekebbür etmek, mütekebbir olmak. 3. Uymak. 4. Uykuda çok horuldamak. - [ft.] 5. Ağızla korkutmak, tahvîf ve tehdîd etmek: (جحف فلاناً).

جَحْفَ: [iz.] 1. Horultu, horlama (ve 'ale'l-husûs gürültüsü). 2. Gevezelik, hiffet-i tab'. 3. Fahr, şeref. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

جَحْفَةٌ: [is.] Tekebbür, iftihâr, tefahhur.

جَحْفَةٌ: *cem: جَحْفٌ* [sıfs.] Kısa boylu ve cılız (karı): (امرأة جحفة).

جَحْفَ: *cem: جَحْفٌ* [iz.] 1. Horultu, horlama (ve 'ale'l-husûs gürültüsü): (ينام فلان) (وله جحيف). 2. Gevezelik, hafîlik, hiffet-i tab': (به جحيف). 3. Nefs, zât, rûh, can: (جحيف كريم); (الجحيف). 4. Küliyyetli 'asker veya kesretli şey. 5. Bodur ve cüce adam. 6. Karın gürültüsü: (قد جاع) (وله جحيف). 7. Tekebbür, hod-bînlik. 8. Ürkme, ürkeklik. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

جَحْفِيَّةٌ: [sıfs.] Kısa boylu (kadın).

جَحْفَ: [iz.] Kibr, tekebbür.

جَحْفَ: [sıf.] Kendinde olmayan şeylerle tefâhur eden, mütekebbir, hod-bîn.

جَحْنٌ: *جَحْنَةٌ* [sıfs.] 1. Esnâ-ı cimâ'da bedlik eden (karı). 2. (lûgat-i 'âmmiyyede) beceriksiz ve elinden iş gelmez (kadın).

جَا: * (Aslı جَحَوُ جَحَوُ) [ft 1.] (desti ve sâireyi) baş aşağı çevirmek: (جحا الكوز).

[fl.] 1. Namâzda karnını yukarı tutarak ve kollarını açarak secdeye varmak: (جنى المصلي). 2. İhtiyârlıktan bel bükülmek: (جنى الشيخ). 3. Meyl etmek, mâ'il ve münhanî olmak. 4. Meyl ve inhirâf etmek: (جنى); (جنت النجوم); (الليل).

[fl.] 1. Buhûrdânlığın üzerine eğilip buhûrlanmak: (الرجل على المجرمة تجنى). 2. (desti ve sâire) baş aşağı devrilemek: (تجنى الكوز).

[iz.] 1. Derinin gevşek ve sarkık olması: (بيدنه جحو). 2. Uylukların etsiz ve za'îf olması: (بفخذيه جحو). (Masdariyyet ma'nâsı için re's-i mâddeye n.)

[sıf.] 1. Derisi gevşek ve sarkık veya uylukları etsiz olan. *جَحْوَاءُ: s: أَجْحَى

[fl. d.] 1. Sür'atle yürümek, geçmek, koşmak: (جخوذ الرجل). *يَجْخُودُ، جَخْوَذَةٌ: جَخْوَذٌ

[ft 1, 2.] 1. 'Ayblamak, ta'yîb etmek: (جدبه). - [fl.] 2. Yalan söylemek: (جدب الرجل). 3. Kuraklık ve kıtlığa musâb olmak: (جدبت الأرض).

[fl 5.] 1. Kuraklık ve kıtlığa dûçâr olmak: (جدبت الأرض). *يَجْدُبُ، جُدْبَةٌ: جَدْبٌ

[ft.] 1. (bir yeri veya bir adamı) kuraklık ve kıtlığa musâb görmek *يُجْدِبُ، إِجْدَابٌ: أَجْدَبُ

veya bulmak: (أجدبت المكان، الرجل). - [fl.] 2. Kıtlığa musâb olmak: (أجدب القوم). 3. Kuraklığa uğrayıp mahsûlât vermemek: (أجدب المكان). 4. Kurak gitmek: (أجدبت السنة).

[ft.] 1. Za'îflatmak: *يُجْدِبُ، تَجْدِيبٌ: جَدَّبَ (جدبنا القحط).

[fl.] 1. Kuraklık ve kıtlık senesine rast gelmek: (جادبت الإبل العام). *يُجَادِبُ، مُجَادِبَةٌ: جَادَبَ

[fl.] 1. Kuraklığa uğrayıp mahsûlât vermemek: (تجدبت الأرض). 2. 'Ayb ve nakîsa 'ad edip irtikâb ve tenezzül etmemek: (ما أتجدب أن أصحابك).

[iz.] 1. Kıtlık, kaht, kuraklık: (بدا في بلدهم الجدب). 2. 'Ayb, nakîsa. *أُجْدَبُ، أَجَادِبُ: جَدَّبَ

[sıf.] 1. Kuraklığa musâb olup mahsûlât vermeyen: (مكان جدب), (أرض جدبة). *جُدُوبٌ: s: جَدْبَةٌ

[iz.] 1. Kıtlık, kaht, kuraklık. ('Alem 'ad olunarak harf-i ta'rif almaz.) جَدَّبَ

[sıf.] 1. Yalancı, kâzib: (رجل جادب). 2. 'Ayblayan, ta'yîb eden. جَادِبٌ

[sıf.] 1. Kuraklık ve kıtlığa musâb: (أرض جديب), (عام جدوب). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.) - (جديب الجناوب), bedeninin her yanı ağırان, her taraftan dert ve 'eleme dûçâr. جَدِيبٌ

[sıf.] 1. Kuraklığa musâb ve gayr-i münbit: (مكان أجدب); (فلاة جدباء). 2. (lügat-i 'âmîyyede) budala, ahmak: (امرأة جدباء). أَجْدَبُ

أَجَابُ: [iz. cem.] Yağmur suyunu çabuk cezb ve bel' etmeyip üstünde tutan gayr-i münbit topraklar.

مُجْدِبٌ *s: *مُجْدِبَةٌ [sıf.] Kuraklığa musâb ve gayr-i münbit: (مكان مجذب); (أرض مجدبة).

مَجْدُوبٌ *s: *مَجْدُوبَةٌ [sıf.] 1. Kuraklığa musâb ve gayr-i münbit: (مكان مجدوب); (أرض مجدوبة). 2. (lügat-i 'âmmiyede) ahmak, budala: (امرأة مجدوبة); (رجل مجدوب).

مَجْدَابٌ [sıf.] Nâdiren cüz'î mahsûlât veren (yer): (مكان مجداب). (Zıddı "مخصاب" dır.)

جَنْدَبٌ: (جندب "mâddesine n.)

يَوْمٌ: *cem: *جَدْتُ، أَجْدْتُ، أَجْدَاتٌ، أَجْدَاتٌ [iz.] Mezâr, kabr: "يوم يخرجون من الأجدات سراعاً كأنهم إلى نصب يوفضون". ("جدف" dahi lügattir.)

إِجْتَدَتْ *fl.] *يَجْتَدْتُ، إِجْتَدَاتٌ * [fl.] Mezâr kazdırmak, mezâr ittihâz etmek ve hazırlamak: (اجتدت الرجل).

جَدْنَةٌ [is.] 1. Hayvânın ayak patırtısı. 2. Et yiyen adamın ağız şapırtısı. 3. At ve eşek gibi hayvânların tırnağı.

جُدْجُدٌ [iz.] Düz ve toprağı sert yer.

جُدُجٌ *cem: *جُدَّجٌ [iz.] 1. Ağustos böceğı, orak böceğı. 2. Ocak çekirgesi, sırâru'l-leyl. 3. Gözün siyahı kenârında çıkan ufak bir cins sivilce, nefâtât. 4. Şiddetli harâret.

جَدَحٌ *ft 3.] *يُجْدَحُ، جَدَحٌ *جَدَحٌ: [ft 3.] Kavrulmuş buğday ununu su ile karıştırıp bulamak: (جدح جوين) - (جدح السويق). (من سويق غيره), başkasının mâlından semâhat eden hasîs hakkında darb olunur meseldir.

أَجْدَحُ *ft.] *يُجْدَحُ، إِجْدَاخٌ *أَجْدَحُ: [ft.] 1. (devenin) uyluğuna buna nahsûs tamgayı basmak: (أجدح). 2. Kavrulmuş buğday ununu su ile ezip bulamak: (أجدح السويق).

جَدَّخٌ *ft.] *يُجْدِّخُ، تَجْدِيخٌ *جَدَّخٌ: [ft.] Bulaştırmak, sürmek: (جدحه).

إِجْتَدَاخٌ *ft.] *يَجْتَدِّخُ، إِجْتَدَاخٌ: [ft.] Kavrulmuş buğday ununu su ile ezip bulamak: (اجتدح السويق). (جدح gibi.)

جَدْحٌ: Keçileri zecr ve men' için müsta'mel savttır.

مَجْدَاخٌ [iz.] 1. Devenin uyluğuna tamga urmağa mahsûs demir. 2. Kavrulmuş buğday ununu suda ezip karıştırmağa mahsûs tahtadan küçük tokmak. 3. Deberân ile süreyyâ arasında bir kevkeb veya menâzil-i kamerden bir menzil. Hâdî'n-nücûm dahi denilir.

مَجْدَاخٌ [iz.] Deniz kıyısı, yalı, sâhil-i bahr.

مَجْدَاخٌ [sıf.] Su katılmış: (شراب مجدح).

مَجْدُوحٌ [iz.] Câhiliyyette Arabların 'âdeti üzere kıtlıkta devenin damarından alınmış kan.

مَجَادِيحٌ [iz. cem.] Birinin tulû'unda diğeri gurûb eden necimler ki envâ' dahi ta'bîr olunur.

(Müfredi "مجدح" olup, kâ'ide yâ'sız olarak "مجادح" olmak iktizâ ederdi.)

جَدَّ: [ft 1.] 1. Kesmek, biçmek, doğramak: (جد الشيء). 2. (hurma ağacının meyvelerini) kesip toplamak: (جد النخلة). - [fl.] 3. Çalışmak, cehd ve ikdâm ve gayret etmek: (في جد). 4. Zor olmak, kesb-i şiddet etmek: (سيره، في أمره). 5. Behre ve nasîb sâhibi olmak: (جدبه الأمر). - (جددت يا فلان) (mechûl sîgasıyla), behre ve nasîb sâhibi oldun, bahtiyârsın.

جَدَّ: [fl 2.] 1. (birinci masdarla) büyümek, büyük görünmek, kesb-i ehemmiyet etmek: (جد الأمر في عيون الناس). 2. (birinci ve ikinci masdarla) damlamak, akmak: (جد البيت). 3. (ikinci masdarla) çalışmak, çapalamak: (جد في الأمر). 4. (üçüncü masdarla) yenilenmek, yeni olmak: (جد الثوب).

جَدَّ: [fl 1, 2.] 1. Ciddî olmak, hezel ve latîfe etmemek: (جد في الأمر). 2. Doğru ve muhakkak olmak: (جد الأمر). 3. 'Acele etmek, çabuk olmak: (جد في الأمر).

جَدَّ: [fl.] 1. Hurma kesiminin mevsimi gelmek: (أجد النخل). 2. Çalışmak, çapalamak: (أجد في الأمر). 3. Ciddî olmak, hezel ve latîfe etmemek: (أجد في الأمر). 4. Toprağı kaba ve düz yere gitmek: (أجد الرجل). 5. (yol) düz ve toprağı kaba olmak: (أجد الطريق). - [ft.] 6. Yeniletmek, tecdîd etmek: (أجد الثوب). 7. Sağlamlatmak, muhkem etmek: (أجد أمره بذلك). -

(أبل وأجد)، vazgeçtim, terk ettim. - (أجدت قروني منه) (وَأحمد الكاسي)، yeni esvâb giyene du'â ta'bîridir.

جَدَّدَ: [ft.] Yeniletmek, yeni etmek: (جدد الثوب). ("أجد" ve "استجد" gibi.)

تَجَدَّدَ: [fmt.] 1. Yenilenmek, tecdîd olunmak: (جدده فتجدد). 2. (koyun ve sâire memesinden) süt çekilmek: (تجدد الضرع).

جَادَّ: [fş.] Hak talebinde birine karşı mu'âraza ve da'vâ etmek: (الأمر جاده في).

يَسْتَجِدُّ، اسْتَجَدَّ: [ft.] 1. Yeniletmek, yeni etmek: (استجد الثوب). 2. Yeni bulmak, yeni nazarıyla bakmak: (استجده). - [fl.] 3. Yenilenmek, yeni olmak: (استجد الشيء).

أَجْدَادُ، جُدُودٌ، جُدُودَةٌ: [iz.] Dede, büyük baba. - (الجد الصحيح)، pederden pedere ve arada vâlîde olmayan dede. - (الجد الفاسد)، vâlîdeden veya arada vâlîde bulunan dede. - (الجد الأعلى)، dedenin dedesi veya ondan eski dede.

جَدَّ: [iz.] 1. Baht, tâli', ikbâl: (فلان ذو جد). 2. Behere, nasîb, pay. 3. Rızk. 4. 'Azamet, şân: "وأنه". 5. "تعالى جد ربنا ما اتخذ صاحبة ولا ولداً". 6. Fayz, bereket. 7. Yeryüzü, vechû'l-arz. 8. Nehr kenârı, kıyı, yalı. - [sıf.] 9. Bahtiyâr ve behre-mend: (رجل جد). (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.) - (أجدك لا تفعل) (Cîm'in feth ve kesriyle ve mansûb olarak), sahîhten yapmayacakmısın? Yapma. - (تفعل وجدك لا) (معرûر olarak), Allah 'ışkına yapma. - (عثر جده،) (تعس جده)، mahv ve helâk olmak.

جُدُّ [iz.] 1. Sa'y, cehd. 2. Ciddîlik, hezelin 'aksi. 3. Ciddî ve mühim iş, hezel ve latîfe olmayıp sahihten olan iş: (وقت الجد لا ينبغي الهزل في). 4. Nehr kenârı, kıyı, yalı. - [sıf.] 5. Ciddî, hezel ve latîfe olmayıp sahihten olan. 6. Hezel ve latîfe etmeyip işe veya söze ehemmiyyet veren: (هو جد - عند الجد). 7. Büyük, 'azîm. 8. Muhakkak, şübhesiz: (عذاب جد). 9. Son derecede olan, nihâyet derecede. - (عالم فلان عالم جد) - (خطر - عظيم جداً جد عظيم، خطر - جد أمر هو على) - (جداً، بجد)، latîfe ve hezel olmayarak, sahihten; son derecede.

جُدُّ *cem: *أجدادُ [iz.] 1. Yan, taraf. 2. Semizlik, vücûd iriliği. 3. Talh meyvesine müşâbih bir cins meyve. (Bu takdîrde ism-i cins olup, müfredi "جدة" olur.) 4. Çayırılıkta vâki' kuyu. 5. Suyu çok kuyu. 6. (zıddiyyetle) suyu az kuyu. 7. Az mikdârda su. 8. Çöl kenârında vâki' su. 9. Kadîmî su. 10. Deniz kıyısı, sâhil. - [sıf.] 11. Nasîbli, behre-mend: (رجل جد). (Bu ma'nâ ile Yâ-1 nisbetle "جدي" dahi denir.)

جَدَّةُ *cem: *جَدَّاتُ [is.] Büyük ana, kadın nine. - (الجدة الصحيحة) - nesebinde büyük peder dâhil olmayan, vâlideden vâlideye giden büyük ana. - (الجدة الفاسدة) - nesebinde büyük peder dâhil olan yani muttasılâ vâlideden vâlideye gitmeyip araya erkek giren büyük vâlide.

جَدَّةُ *cem: *جَدَّةُ [is.] 1. Nehr kenârı, sâhil, yalı. 2. Yeryüzü, rûy-i zemîn. 3. Köpek tasmaı.

4. Parça, yama: (ما عليه جدة). (Masdariyyet ma'nâsı için yukarıya n.)

جُدَّةُ *cem: *جُدَّةُ [is.] 1. Uzun yol. 2. Zemînin rengine muhâlif renkte olmakla uzaktan bir çizgi gibi görünen yol: "بيض ومن الجبال جدد". 3. 'Alâmet, nişân: (عرفت من جدته). 4. Eşegin arkasındaki çizgiler. 5. Bir adamın hod be hod tuttuğu yol ve meslek: (الأمر ركب فلان جدة من) - (كendi kendine bir yol tuttu). 6. Parça, yama: (ما عليه جدة). 7. Nehr kıyısı. - [as.] 8. Hicâz'ın sâhili ve orada vâki' Cedde iskelesi. (Bu takdîrde gayr-i munsariftir.)

جَدْدُ [iz.] 1. İnce kum. 2. Toprağı kaba ve düz yer: (من سلك الجدد أمن العثار). 3. Yeryüzü, rûy-i zemîn. 4. Devenin boynuna çıkan bir nev' yumru.

جُدُّ (Cîm'in zammıyla Cedde cem'idir. "جدة" fıkrasına n.)

جُدُّ (Cedîd vasfının cem'idir. "جديد" fıkrasına n.)

جَدَّادُ *cem: *جَدَّادُ [iz.] Hurma kesimi ve bunun mevsimi ki (صرام النخل) dahi denir: (حان الجداد).

جَدَّادُ [iz.] Sarâbcı, meyhâneci.

جَدَّادُ [iz. cem.] 1. Eski esvâb. 2. Birbirine merbût ipler ve ağaç dalları. 3. Küçük ipler, yahut küçük dağlar. (Bazı nüshalarda "حبال" ve bazılarında "جبال" olup, lügaviyyûnun kimi birinin ve kimi diğerinin tashîf olduğunu iddi'â etmişlerdir.) 4. Küçük ağaçlar.

جَدَائِدُ [sıfs.] Sütü azalmış (koyun): (نعجة جدود، جدودة). (Keçi hakkında "مصور" denir.)

جُدُودُ [is.] Semiz kancık.

جَدِيدٌ [iz.] 1. Tezgâhtan yeni kesilmiş bez ve sâire. 2. Yeni esvâb: (ليس الجديد). 3. Yeryüzü. 4. Ölüm, mevt. - [sıf.] 5. Yeni: (ثوب جديد). 6. Nasîbli, behre-mend: (رجل جديد). 7. Kesilmiş, maktû': (حبل جديد). (Vasfiyyetinde mü'ennesi "جديدة" ve "جديد" olup, mulhaka "جديد" denilir.) - [t.] 8. (الجديدان), gündüz ile gece: (لا أفعله). (ما اختلف الجديدان).

جَدِيدَةٌ [is.] Eğerin altına konulan keçe, ki iki parçadan mürekkeb olmakla, ikisine birden (الجديدتان) derler. - [sıfs.] (Fıkra-ı ânıfeye n.)

جُدَيْدَةٌ [is.] Büyük cid ve ictihâd, fevke'l-âde sa'y ve gayret. (Tasgîri ta'zîm içindir.)

جَادٌ [sıf.] 1. Cehd ve gayret eden, çalışkan. 2. Ciddî, hezel ve latîfe etmeyen: (إنه لجاد). (مجد).

جَادَةٌ [is.] 1. Yolun ortası ve geniş yeri. 2. Büyük yol, şehrâh: (أخذ الجادة).

أَجْدٌ [sıf.] 1. Daha nasîbli, daha behre-mend: (هو أجد منك). 2. Daha düz, daha kolay: (هذا الطريق أجد الطريق). 3. Yeni, cedîd. - [t.] 4. (الأجدان), gündüz ile gece: (ما اختلف الأجدان). (ما اختلف الجديدان) gibi.)

جَدَاءٌ [sıfs.] 1. Memesi pek küçük (kadın): (امرأة جداء). 2. Kulağı kesik (hayvân): (دابية جداء). 3.

Sütü çekilmiş yahut memesi kurumuş (dişi hayvân): (شاة جداء). 4. Büsbütün susuz (çöl): (فلاة جداء).

جَدِيَّةٌ [sıf.] Nasîbli, behre-mend.

مُجَدِّدٌ [sıf.] Çalışkan, gayretli.

مُجَدَّدَةٌ [sıf.] 1. Yollu, çubuklu, çizgili (kumaş, esvâb). 2. Arkası kuzgun ve pârdemden kesilmiş (deve).

مَجْدُودٌ [sıf.] Nasîbli, behre-mend.

يَجْدُرُ [fl 1.] 1. (çiçek 'illeti) zuhûr etmek: (جدر الجدرى). 2. (ağacın) meyvesi nuhut büyüklüğünde zuhûr etmek: (جدر الشجر). 3. (nebât) yerden pıtrak gibi bitmek: (جدر النبات). 4. (el) işten nasırlanmak, nasır bağlamak: (جدرت). 5. Dîvârı siper alarak saklanmak: (الرجل جدر). - [ft.] 6. (dîvâr) çevirmek, yapmak: (الجدار جدر). 7. (birini) bir işe lâyık ve cedîr görmek: (جدر الرجل). - [ch.] 8. Çiçek 'illetine uğramak, tutulmak: (جدر الصبي).

يَجْدُرُ [fl 1.] (eşegin) boynunda ur veya ısırık eseri olmak: (جدر الحمار).

يَجْدُرُ [fl 4.] 1. (birinin) bedeninde ur ve yumru çıkmak: (جدر الرجل). 2. (asma) yapraklanmağa yüz tutmak: (جدر الكرم).

يَجْدُرُ [fl 5.] 1. Lâyık ve sezâvâr olmak: (جدر الرجل بكذا). 2. (nebât) pıtrak

gibi bitip zuhûr etmek: (جدر النبات) - مأ أجرة) - (بالخير، أجرة به بالخير

أَجْدَرُ [fl.] 1. (bir yer) ceder denilen nebâtâtı hâvî olmak: (أجرة المكان). 2. (ağacın) meyveleri nuhut kadar olmak: (أجرة الشجر). (النبات) gibi.) 3. (nebât) pıtrak gibi bitmek: (أجرة النبات). (أجرة gibi.)

جَدْرٌ [fl.] 1. (ağaç) meyvesi nuhut kadar olmak: (جدر الشجر). 2. (nebât) yerden pıtrak gibi bitmek: (جدر النبات). ("أجرة" ve "جدر" gibi.) - [ft.] 3. (dîvârı) yapmak, yükseltmek: (جدر البناء، الجدار). - [ch.] 4. Çiçek 'illetine tutulmak, çiçek çıkarmak: (جدر الصبي).

إِجْدَرٌ [fl.] Dîvâr yapmak: (اجتدر البناء).

جَدْرٌ *cem: [iz.] 1. Dîvâr, cidâr, hâ'ıt. 2. Dîvârın yüzü. 3. Dîvârın dibi. 4. Ka'be-i Mükerrmeyi ihâta eden dîvâr, hatîm-i Ka'be. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

جَدْرٌ *cem: [iz.] Kumluk yerlerde biten bir cins nebât.

أَجْدَرٌ *fr: [ic.] 1. Ur, yumru. 2. Boğazda hâsıl olan ur veya şiş. 3. Eşeğin boynunda hâsıl kabarık ve ısırik eseri. 4. Ağaç tomurcuğu.

جَدْرٌ *fr: [ic.] Bir cins nebât.

جَدْرٌ *cem: [sif.] Lâyık, sezâvâr, şâyân, müstehak: (هو جدر له، جدر بأن يفعل كذا).

أَجْدَرٌ *fr: [ic.] Ur, yumru.

جَدْرَةٌ [is.] Koyun ağılı, mandara.

جَدْرٌ *cem: [iz.] 1. Dîvâr, hâ'ıt.

2. (lügat-i 'âmmiyyede) hânenin etrâfında dîvârla ihâta olunmuş yer, havlı.

(جدار) ile (حائط) arasındaki fark şudur, ki cidâr irtifâ'ı ve hâ'ıt ihâtası i'tibârıyla kullanılır.

جَادِرٌ *sif.] Tomurcuklanmış (ağaç):

(شجر جادر، جدر).

جَدِيرٌ *s: [sif.] 1. Dîvârla çevrilmiş, dîvârla

muhat: (مكان جدير). 2. Lâyık, sezâvâr, şâyân, müstehak, ehl: (هو جدير لكذا، جدير بأن ينال كذا).

3. Kısa boylu, kasîr.

جَدِيرَةٌ [is.] 1. Dîvârla ihâta olmuş yer,

hazîre. 2. Mandara, ağıl. 3. Tabî'at, sirişt: (هـ جديره كريمة).

أَجْدَرٌ *s: [sif.] 1. Daha şâyân, elyak,

enseb: (هو أجرة بكذا، أن ينال كذا). 2. Uyuz gibi bir hastalıktan tüyleri dökülmüş (hayvân): (شاة جدر).

جَدْرِيٌّ *iz.] Çiçek 'illeti.

جَدْوَارٌ [iz.] Zerâvende şebîh bir nebâtın

kökü.

جَدْرٌ *cem: [ic.] Bir cins nebât.

(جندر" ve "جيدر") maddelerine n.)

مَجْدَارٌ [iz.] Bostan korkuluğu: (فلان

كالمجدار ليس له مقدار).

مُجَدَّرٌ: [sıf.] 1. Çiçek 'illetine mübtelâ, çiçek çıkarmış. 2. Çiçek bozuğu.

مَجْدَرَةٌ: [sıf.] 1. Lâyık, şâyân, sezâvâr, şâyeste: (إنه مجدرة لأن يفعل كذا); (هذا الأمر مجدرة لذلك). 2. Çiçek 'ileti çok olan: (أرض مجدرة). (Müzekker ve mü'ennesi ve müfred ve tesniyesi ve cem'i birdir.)

مُجَدَّرَةٌ: [is.] Mercimek ile pirinç veya burguldan yapılmış bir nev' yemek.

مَجْدُورٌ: [sıf.] 1. Çiçek 'illetine mübtelâ. 2. Çiçek bozuğu. 3. Lâyık, şâyân, ehl. 4. Za'îf, lâğar, arık.

جَدَسٌ: [sıf.] 1. İşlenmemiş, hâm (toprak): (أرض جادس). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.) 2. Katı, sert: (شيء جادس). 3. Kurumuş (kan): (دم جادس). (ما بقي من الدار إلا جادس). - [iz.] 4. Münhedim binâ eseri, harâbe, vîrâne: (ما بقي من الدار إلا جادس).

جَادِسَةٌ: [sıf.] İşlenmemiş, hâm (toprak): (أرض جادسة).

جَدِيسٌ: [az.] Arab-ı 'ârîbe akvâm-ı kadîmesinden bir kavm olup, Cezîretü'l-Arab şemâl-i şarkî cihetinde sâkin idi.

يَجْدِشُ، جَدَشٌ: [ft.] (bir şeyi) almak üzere kendine doğru çevirmek: (جدش الشيء).

أَجْدَاشٌ: [iz.] Toprağı kalın ve kaba yer.

يَجْدَعُ، جَدَعٌ: [ft 3.] 1. Habs etmek, zindâna komak: (جدعه). 2. (birinin) burnunu veya kulağını

ve yahut dudaklarını veya elini kesmek: (جدع). 3. (çocuğu) fenâ beslemek: (جدعت). 4. Hayr ve menfa'attan mahrûm etmek: (جدع عياله). - (جدعاً له), hayr görmesin!

يَجْدَعُ، جَدَعٌ: [fl 4.] 1. (birinin) burnu veya kulak veya dudak veya eli kesik olmak: (جدع الرجل). 2. (çocuk) fenâ beslenmek, iyi beslenmeyip sıska ve cılız olmak: (جدع الصبي). 3. Deve yavrusu fenâ beslenmekten veya köçek iken binilmekten cılız kalmak: (جدع الفصيل).

يُجْدَعُ، إِجْدَاعٌ: [ft.] 1. Te'hîr etmek, geri bırakmak: (أجدعه). 2. (çocuğu) fenâ beslemek, iyi beslememek: (أجدع الصبي).

يُجْدَعُ، تَجْدِيعٌ: [ft.] 1. (çocuğu) fenâ beslemek: (جدعت الصبي أمه). 2. (nebâtâtı) nüşû ve nemâdan geri bırakmak: (جدع القحط النبات). 3. (birine) deyip bed-du'â etmek: (جدعه).

يُجَادِعُ، مُجَادَعَةٌ، جَادِعٌ: [fş.] (biriyle) söğüşüp muhâsama etmek: (جادعه).

يَتَّجَادِعُ، تَجَادُعٌ: [fş.] 1. Söğüşüp muhâsama etmek: (تجادعا). 2. Birbirini yemek: (تركت البلاد تجادع أفاعيها).

جَدَعٌ: [iz.] Kesik burnun kesilmiş parçası. (Masdariyyet ma'naları için re's-i mâddeye n.)

جَدَعٌ: [sıf.] Fenâ beslenip sıska ve cılız kalmış (çocuk): (صبي جدع).

جَدَعَةٌ: [is.] 1. Kesik burun veya kulağın kalan parçası: (ما أفتح جدعته). 2. (Mağrib-i Aksâ lügat-i 'âmmiyyesinde) eşek yavrusu, sıpa.

جَدَاعٌ: [is.] *جَدَاعٌ* Hayvânâtı kıran kıtlık ve kuraklık senesi: (أجحت بالمال الجداع، جداع). (İkincisi kesr üzere mebnî olup, harf-i ta'rîf almaz.)

جُدَاعٌ: [sıf.] 1. Hayvânâtı beslemeyip bi'l-'aks muzır olan (çayır): (كلاء جداع). - [iz.] 2. Ölüm, mevt.

أُجْدَعٌ: *s: جَدَعَاءُ* [sıf.] 1. Burun veya kulağı yahut dudak veya eli kesik: (رجل أجدع). - [iz.] 2. Şeytân, iblîs. - [is.] 3. Fahr-ı Kâ'inât salla'l-lahu 'aleyhi ve selem Efendimizin bindikleri bir develerin ismidir. (أنفك منك وإن كان)، pek karîb olmadığı hâlde hayr ve şerri dokunur adam hakkında müsta'mel meseldir.

مُجْدَعٌ: [iz.] 'Uzv kesecek bir nev' cerrâh âleti.

مُجْدَعٌ: [sıf.] 1. Kulakları kesik (eşek): (حمار مجدع). 2. Yukarı tarafı yenmiş (nebât).

جُدْفٌ: [fl 1.] *يَجْدِفُ، جُدُوفٌ* (kuş) kanatı kırılmış olduğu hâlde uçuşa çapalamak: (جدف الطائر).

جَدَفٌ: [ft 2.] *يَجْدِفُ، جَدَفٌ* 1. Kesmek, kat' etmek: (جدف الشيء). 2. (gök veya bulut) kar yağdırmak: (جدف السماء بالثلج). - [fl.] 3. Kollarını sallayarak ve ellerini birbirine urarak sür'atle yürümek: (جدف الرجل في مشيته). 4. (deveci) develeri sürerken söylediği şarkıyı aralık aralık

kesmek: (الحادي يجدف). 5. (geyik) adımlarını kısa kısa atarak yürümek: (جدف الظبي). 6. Kürek çekmek: (جدف الملاح بالسفينة).

أُجْدَفٌ: [fl.] *يُجْدِفُ، إِجْدَافٌ* Bağırarak, çığıltı ve gırîv etmek: (أجدف القوم).

جَدَفٌ: [fl.] 1. Allah'ın ni'metini inkâr etmek, küfrân-ı ni'met etmek: " لا تجدثوا بنعم الله". 2. (insân) mâlik olduğu mâl ve ni'meti inkâr edip yokluktan şikâyet etmek: (جدف فلان). 3. Hakk-ı Te'âlâ'ya karşı küfr ve iftirâ etmek: (جدف على الله). 4. (gemici) kürekle gemi yürütmek, kürek çekmek: (جدف الملاح). - [ch.] 5. Darlık çekmek, darlıkta bulunmak: (عليه جدف).

أُجْدَافٌ: *cem: جَدَفٌ* [iz.] 1. Mezâr, kabr. (gibi.) 2. Şarâb ve sâireyi tortusu veya köpüğü. 3. Ağız açık meşrûb. 4. Ekli susamağı men' eden ve Yemen'de hâsıl olan bir cins nebât.

جَدَفَةٌ: [is.] 1. Ayak sesi, ayak patırtısı. 2. Gürültü, patırtı: (سمعت جدفة).

أُجْدَفٌ: *s: جَدَفَاءُ* [sıf.] 1. Kısa boylu, bodur: (رجل أجدف). 2. (امرأة جدفاء). 3. Kulağının bir parçası kesilmiş (koyun): (شاة جدفاء).

جَدَافَةٌ: [is.] *جَدَافِي، جَدَافَةٌ* Ganîmet, yağma.

جَوَادِفٌ: [sıf. cem.] Kısa kısa adımlar atarak çabuk yürüyen (geyikler, ceyrânlar): (جوادف ظباء).

*cem: *مَجَادِيْفُ [iz.] 1. Kuşa kanatı: (مجداف السفينة). 2. Kayık küreği: (خفق الطائر بمجاديفه). 3. Boyun, 'unuk. 4. Kırbaç, sevt. (مقداف gibi.)

*مَجَادِفُ [iz. cem.] Oklar, sihâm: (رماه). (بالمجادف).

*مُجَدِّفٌ [sıf.] Darlıkta bulunan, darlık çeken: (إنه لمجدف عليه العيش).

*مَجْدُوفٌ [sıf.] 1. Kanadı kırılmış (kuş): (طير مجدوف). 2. Esvâbın kolları veya gömlek ve sâiresi kısa (adam): (رجل مجدوف الكمين، مجدوف). 3. Paçaları kesilmiş (tulum): (زق مجدوف). – (مجدوف اليدين), elleri kesik, ve (mec.) bahîl, hasîs.

*يَجْدُلُ، جُدُولٌ * [fl 1.] Sert ve katı olmak: (جدل). (الشيء).

*يَجْدُلُ، جَدْلٌ * [ft 1, 2.] 1. Sağlam urmak, muhkem bükmek: (جدل الحبل). 2. Yıkmaq, düşürmek: (جدله على الجدالة). - [fl.] 3. (geyik ve sâire yavrusu) kuvvetlenip anasının arkası sıra gitmek: (جدل ولد الطيبة). 4. Başağın içinde tane hâsıl olmak: (جدل الحب في السنبله).

*يَجْدُلُ، جَدْلٌ * [fl 4.] Gavga ve münâza'a etmek, gavgacı olmak: (جدل الرجل).

*يُجْدِلُ، إِجْدَالٌ * [fl.] 1. (dişi geyiğin) yavrusu arka sıra gitmek: (أجدلت الطيبة). - [ft.] 2. Sevindirmek, şâd ve mesrûr etmek: (أجدل فلاناً). (Bunun sahîhi "أجدل" olduğu maznûndur.)

*يُجْدِلُ، تَجْدِيلٌ * [ft.] 1. Yere yatırmak, düşürmek, sermek: (جدله على الجدالة). 2. (saçı) örmek: (جدل الشعر).

*يُجَادِلُ، مُجَادَلَةٌ، جَادِلٌ * [fş.] Tutuşmak, gavga ve münâza'a etmek.

*يَتَجَدَّلُ، تَجَدُّلٌ * [fmt.] ve:

*يُنْجَدِلُ، إِنْجِدَالٌ * [fmt.] Yere batırılmak, yıkılmak, düşürülmek: (جدله فتجدل). (فانجدل).

*يَتَجَادَلُ، تَجَادُلٌ * [fş.] Tutuşmak, gavga ve münâza'a etmek: (تجادلا).

*أَجْدَالٌ، جُدُولٌ * [iz.] 1. Kol ve bilek ve bacak ve baldır kemiği gibi yekpâre ve uzun kemik. 2. Sert âlet-i tenâsül-i zükûr. 3. (yalnız Cîm'in fethiyle) mezâr, kabr.

(شيء جدل). [sıf.] Sert, katı, sulb: (جدل).

[iz.] 1. Şiddetli gavga ve münâza'a. 2. Gavga ve münâza'a husûsunda mahâret. 3. İrileşmiş ve kemâl bulmuş başak tanesi. 4. (mantıkta) mukaddimât-ı meşhûre ve müsellemeden mürekkebi kıyâs.

(شيء جدل). [sıf.] Sert, katı, sulb: (جدل). 2. Gavgacı, münâza'acı: (رجل جدل).

[is.] Havan destesi. جَدْلَةٌ

[icz.] *جَدَالَةٌ * [fr:] 1. Büyüyüp yuvarlanmış hurma kuruğu. 2. Ayakları uzunca küçük karınca.

جَدَّالٌ: [iz.] Şiddetli gavgva ve münâza'a.

جُدَّالٌ: [sıf.] Muhkem, sâbit, sağlam, kavî.

جَدَّالَةٌ: [is.] 1. Yer, arz: (ألقاه على الجدالة). 2. İnce kum. (Yukarıda zikrolunan "جدال" ism-i cinsinin dahi müfredidir.)

جَادِلٌ: [sıf.] 1. Anasının arkası sıra gidecek kadar büyümüş (deve yavrusu. Daha küçüğüne "راشح" derler.) 2. Yetişmiş ve kuvvetli (oğlan).

جَدَّالٌ: [sıf.] 1. Pek gavgacı ve münâza'acı. 2. Güvercin kafesleri yapan kafesçi.

جَدِيلٌ: *cem: جُدَيْلٌ [iz.] 1. Tasmadan urulmuş yular. 2. Tasma veya kıldan ma'mûl olarak devenin boynuna bağlanan ip. 3. Arab karlılarının süs için boyunlarına bağladıkları ip, vişâh.

جَدِيلَةٌ: [is.] 1. Hâl, tarîk, tarz, üslûb: (عمل على جديلته). 2. Taraf, cihet, nâhiye. 3. Kabîle. 4. Tabî'at, sirişt, yaratılış. 5. Güvercin kafesi. 6. Arab çocuklarına giydirilen ve 'âdet görmüş kadınların giydikleri kolsuz bir nev' gömlek veya eteklik. 7. (lügat-i 'âmmiyyede) saç örgüsü. 8. Münâsebet, mu'ârefe: (جديلتهم من بني قطعوا بنو فلان). – (فلان ركب جديلته), re'yinde ısrâr etti.

أَجْدَلٌ: *s: جَدْلَاءُ cemz: جُدَلٌ cems: جُدَلٌ [sıf.] 1. Biçimli, güzel, hoş edâ, mevzûn: (أجدل ساعد); (ساق جدلاء). 2. Muhkem urulmuş, sağlam (zırh): (درع جدلاء). 3. Kulakları bükük ve bir tarafa kıvrık

(koyun): (شاة جدلاء). 4. Bir tarafa mâ'il (deve dağarcığı): (شقشقة جدلاء).

أَجْدَلٌ: *cem: أَجَادِلٌ [iz.] Çakır, doğan.

جَدْلَاءُ: [is.] Taraf, cihet, semt: (ذهب على جدلاء), kendi semtine doğru gitti.

جَدْلِيٌّ: [sıf.] 1. Gavgva ve münâza'aya müte'allik. 2. Gavgacı, münâza'acı. 3. Cedîle isminde kabîle re'îsesi bir kadına mensûb.

أَجْدَلِيٌّ: [iz.] Çakır, doğan.

جَدْوَلٌ: *cem: جَدَاوِلٌ [iz.] 1. Küçük nehr, çay, dere. 2. İki nehr arasında kazılan veya bir nehrin suyunu müzâri'e sevk için açılan handek, kanal. 3. Bir şeyi muhtasar sûrette ifhâm için hânelere münkasim defter. 4. Kitâb sahîfesinin etrâfına çizilen hutût. – (استقام جدولهم), işleri iyi gidiyor. – (استقام جدول الحاج), Huccâc kâfileleri birbirini te'âkub etti.

مَجْدَلٌ: [iz.] İnsân cemâ'ati.

مَجْدَلٌ: *cem: مَجَادِلٌ [iz.] Kasr, saray, köşk: (في مجدل شيد بنيانه).

مَجْدَالٌ: *cem: مَجَادِيلٌ [iz.] Kaya parçası.

مَجْدَالٌ: *sıf.] Münâza'ayı çok seven, gavgacı.

مَجْدُولَةٌ: *s: مَجْدُولٌ [sıf.] 1. Urulmuş, bükülmüş. 2. Zarîf ve nâzik ve sıkı (kol, baldır ve sâire): (ساق مجدولة). 3. Güzel ve mevzûn endâmlı:

(جارية مجدولة الخلق). 4. Güzel urulmuş, sağlam: (درع مجدولة).

مَجْدُولٌ: [sif.] Çizgilerle hânelere taksîm veya ihâta olunmuş: (صحيفة مجدولة).

جَدَمٌ: [fl.] 1. (hurma ağacı) yemiş verdikten sonra kurumak: (جدمت النخلة). - [ft.] 2. Kesmek, kat' etmek: (جدم الشيء). (جدم gibi.)

أَجْدَمٌ: [ft.] 1. (اتا) yani dah deyip yürütmek: (أجدم الفرس). - [fl.] 2. (hurma ağacının) dalları ve meyvesi çok olmak: (أجدم النخل).

يُنْجِدُ، إِنْجَادٌ: [fmt.] Kesilmek, münkatı' olmak: (انجدم الشيء). (انجدم gibi.)

جَدَمٌ: [iz.] 1. Kırmızı gagalı bir cins serçe. 2. Bir cins hurma.

جَدَمَةٌ: [is.] 1. Kısa boylu adam. 2. 'Âdî ve kötü koyun. 3. Bir kabcıkta çift bitmiş hurma koruğu. 4. Tanesi dökülmüş başak hurdası, kesmük.

جُدَامٌ: [iz.] Hurma dalının dibi.

جُدَامَةٌ: [is.] Saman hurdası, kırıntısı.

جُدَامِيٌّ: [iz.] 1. Bir cins hurma. [sif.] 2. Dalları ve meyvesi çok (hurma ağacı): (نخل جدامي).

جُدَامِيَّةٌ: [is.] Dalları ve meyveleri çok hurma ağacı.

أَجْدَمٌ: Atı yürümeğe teşvîk için müsta'mel savt olup, aslı (هجدم)'dir. Lisânımızda dah ve deh denilir.

أَجْدَنٌ، يُجْدِنُ، إِجْدَانٌ: [fl.] Fakırdan sonra zengin olmak: (أجدن الرجل).

جَدْنٌ: [iz.] Güzel ses, hüsn-i savt.

جُدَّةٌ: [fch.] Şaşmak, hayrân ve mütehayyir olmak: (جده الرجل).

مَجْدُوَةٌ: [sif.] Şaşkın, hayrân, mütehayyir.

جَدَاٌ: [ft. 1.] 1. Bahşîş ve 'atıyye vermek, ihsân etmek: (جدا عليه). 2. Hâcet istemek: (جداه).

يُجْدِي، إِجْدَاءٌ: [ft.] 1. Bahşîş ve 'atıyye vermek, ihsân etmek: (أجداه). 2. İğnâ etmek, ihtiyâc bırakmamak: (ما يجدي عنك هذا). 3. İcâb ve ihdâs etmek, mücib olmak: (هذا ما يجدي). - [fl.] 4. 'Atıyye ve ihsâna nâ'il olmak: (أجدى). (الرجل).

يَجْتَدِي، إِجْتِدَاءٌ: [ft.] ve:

يَسْتَجْدِي، اسْتَجْدَاءٌ: [ft.] (birinden) hâcet istemek: (استجداه).

جَدَاٌ: [iz.] 1. Her tarafı kaplayan ve kenârı görünmeyen yağmur: (وقع الجدا). 2. 'Atıyye, bahşîş, vergi: (قل جدا). - [sif.] 3. Vâsi', geniş, pâyânsız: (خير جدا). - (لا أفعله جدا), dehrin nihâyeti veya bütününü: (الدهر), ebeden yapmam.

جَدَاءٌ [iz.] Nef', fâ'ide: (عنك فلان قليل الجداء), sana fâ'idesi yoktur.

جَدْوَى * [iz.] 'Atıyye, ihsân: (ما شغلت شعابي جدواي) – (أصبت منه جدوى قط), daha mühim bir işle meşgûl olup maksûd olan işi ihmâl eden hakkında müsta'mel meseldir.

جَدْوَةٌ *cem: جَدْوٌ [is.] Sürü.

جَادٍ * [sif.] 1. Hâcet isteyen, tâlib-i hâcet. 2. (ziddiyetle) birinin hâcetini veren.

جَدِيٌّ * [ft 2.] Birinden bahşîş ve hâcet istemek: (جديته).

أَجْدَى * [fl.] (يُجْدِي، إجداءٌ * أجدى) (yara) kanamak, kan dökmek: (أجدى الجرح).

جَدَى * [ft.] Eger veya semer altına pamuklu keçe komak: (جدى السرج).

جَدِيٌّ *cem: جَدِيٌّ [iz.] 1. Erkek oğlak, keçi yavrusu. (Dişisine "عناق" derler.) 2. Küre-i semânın kısm-ı şemâlîsinde benât-ı na'ş cümle-i kevkebiyyesinde bir necimdir, ki müneccimler burc-ı cedîdden tefrîk için sîga-ı tasgîrle okurlar. (hey'ette) (برج الجدي), burûc-ı isnâ-âşardan bir burc olup, burc-ı delve mulâsıktır. – (مدار الجدي), ma'lûm.

جَدِيَّةٌ *cem: جَدِيَّةٌ [is.] Eger ve semer altına konulan pamuklu keçe, ki iki parçadan mürekkebe olmakla, tesniye sîgasıyla (جديتان) dahi kullanılır.

جَدِيَّةٌ *cem: جَدَايَا [is.] 1. Eger ve semer altına konulan pamuklu keçe. 2. Taraf, nâhiye. 3. Misk parçası. 4. Yaradan akan kan. 5. İnsân çehresinin rengi, benz: (اصفرت جدية وجهه).

جُدَاءٌ [iz.] Bir 'adedin kendi misliyle darbından hâsıl olan 'aded, meselâ (9) 'adedi (3) 'adedinin cüdâsıdır.

جَدَايَةٌ * [is.] Geyik dişi yavrusu.

جَادٍ * [iz.] 1. Za'farân, safran. 2. Şarâb, hamr. 3. Çekirge.

جَادِيَاءٌ [iz.] Za'farân, safrân.

جَذَبٌ * [ft 2.] 1. Çekip uzatmak: (جذب الشيء). 2. Yerinden oynatıp başka yere nakl etmek: (جذبه). 3. Kendi tarafına çekmek: (إليه جذبه). 4. (yavruyu) süttten kesmek: (جذب المهر). 5. Emmek, emerek çekip yutmak: (جذب من الماء نفساً). 6. (hurma ağacının) iliğini kesmek, çıkarmak: (جذب النخلة). 7. Kesmek, kat' etmek: (جذب حبل). 8. (dişi devenin) sütü çekilip azalmak: (جذب الناقة). (Bu ma'nâ ile masdarı "جذاب" gelir.) 9. (ay) bitmek veya bitmeğe yaklaşmak: (جذب الشهر). 10 (ağzın suyu) kurumak, çekilmek: (جذب الريق).

جَذَابٌ * [fş.] 1. Birbirine karşı çekmek, çekişmek: (جاذبا الرجل). - [ft.] 2. Çekip yerinden oynatmak: (جاذب الشيء). 3. Bir şey için birine karşı münâza'a etmek: (جاذب فلاناً الشيء). 4. (kadın kendisini talep eden erkeği) red etmek: (جاذبت المرأة الرجل).

مَجْدُوبٌ: [sıf.] 1. Bilâ-külfet Hazret-i Ma'bûda cezb olunan, cezbeye mazhar. - [iz.] 2. Abdal-i Hudâ, dîvâne.

جَذَّجْتُ *يَجْجِجُ، جَذَّجْتُ *جَذَّجْتُ [ft. d.] (bir şeyi) dibinden ve kökünden kesmek: (جذب الشيء).

جَذَّ *يَجْجِجُ، جَذَّ *جَذَّ [fl 1.] 1. Koşmak, sür'at etmek, çabuk yürümek: (جذ الرجل في سيره). - [ft.] 2. Tamâmıyla ve dibinden kesmek: (جذ الشيء). 3. Kırmak, kesr etmek.

جَذَّ *يَجْجِجُ، تَجَذَّجْتُ *جَذَّجْتُ [fl.] Halkı kendine tâbi' etmek isteyip de edemeyerek yalnız kalmak: (جذذ الرجل).

تَجَذَّجْتُ *يَتَجَذَّجُّ، تَجَذَّجْتُ *تَجَذَّجْتُ [fmt.] ve:

أَجْجَذَّ *يَجْجِجُ، أَجْجَذَّ *أَجْجَذَّ [fmt.] Kesilmek, münkatı' olmak: (تجذب، انجذ الشيء).

جَذَّةٌ: [is.] 1. Parça, kesinti, yama: (ما عليه) 2. Şey, nesne. (جذة من الثياب), çıplaktır.

جَذَادٌ *جَذَادَةٌ: [iz. s.] Bir şeyin diğerinden olan fazl ve rüchânı, fazlası, farkı: (جذاده، جذادته) (عليه كذا).

جُذَائُ: [iz.] Altın külçesi, altın damarlarını hâvî taş.

جَذَّ *يَجْجِجُ، جَذَّ *جَذَّ [sıf.] 1. Kesik, kırık. - [iz.] 2. Kesme, kırma, kat', kesr.

جُذَائَاتٌ: [is. cem.] Kesinti, kırıntı: (عندي) (جذادات الفضة).

جَذِيَّةٌ *جَذِيَّةٌ: [iz. s.] Kavut tabir ettikleri kavurlmuş buğday veya bunun unu (Süveyk).

جَذَاءٌ: [sıfs.] 1. Kat' olunmuş (rahm ve karâbet): (رحم جذاء). (Te'nîsi karâbet i'tibâriyladır.) 2. Kırık (diş): (سن جذاء). 3. Kesik, maktû': (إمام علي رضه) [أصول بيد جذاء).

جُذَانٌ *جُذَانَةٌ: [icz.] Köfeği taşı.

مَجْدُودٌ: [sıf.] Kesilmiş, münkatı'. - (عطاء) (غير مجذوذ), arası kesilmez, gayr-i münkatı' ihsân.

جَذَّرَ *يَجْجِرُ، جَذَّرَ *جَذَّرَ [ft 1.] 1. Kesmek, kat' etmek: (جذر الشيء). 2. Kökünden kesmek veya koparmak, sökmek, çıkarmak: (جذره).

أَجْجَرَ *يَجْجِرُ، أَجْجَرَ *أَجْجَرَ [ft.] 1. Kökünden koparmak, sökmek: (أجذر الشيء). - [fl.] 2. (yaban ineği ve sığın) soğurmak, yavrulamak: (أجذرت البقرة).

جَذَّرَ *يَجْجِرُ، تَجَذَّرَ *جَذَّرَ [ft.] 1. Kökünden koparmak, sökmek: (جذره). 2. (bir 'adedin) cezrini bulmak: (جذر العدد).

أَجْجَرَ *يَجْجِرُ، أَجْجَرَ *أَجْجَرَ [fmt.] Kökünden koparılmak, sökülme: (جذرته فانجذر).

أَجْجَرَ *يَجْجِرُ، أَجْجَرَ *أَجْجَرَ [fl.] 1. Bir adamla müşâteme etmek için karşısına dikilip durmak, çıkışmak: (اجذأ الرجل له). 2. (nebât) kökleşip lâkin büyümeyerek bodur kalmak: (اجذأ النبات).

جُذُورٌ *جُذُورٌ: [iz.] 1. Kök, asl. 2. Dil ve âlet-i tenâsül-i zükûr ve boyun gibi 'uzuvların dibi ve kökü: (غلظ جذر لسانه). 3. İç,

merkez, dib: "الأمانة نزلت في جذر قلوب الرجال". 4. Boynuz: (جذر البقرة). 5. (hisâbda) kendi misline darb olunmakla bir meblağ hâsıl eden 'aded, meselâ (3) 'adedi (9) 'adedinin cezridir. Hâsıl darbına da (مجذور) ve (جداء) derler. (Masdariyyet ma'naları için re's-i mâddeye n.)

*جَوَادِرُ، جَادِرُ: cem: جَوْدِرُ، جُوْدِرُ، جُوْدَرُ: *جَوْدَرُ [iz.] Yaban ineği yavrusu, sığın yavrusu. (Güzel gözlü dilberden dahi kinâye olur.)

*جَيَادِرُ: *cem: جَيَادِرُ [iz.] Yaban ineği ve sığın yavrusu.

جَيَدِرُ: [sıf.] Kalın gövdeli ve iri. (Bunun aslı Dâl-i mühmele ile "جيدر" olması maznûndur.)

جَيْدَرَةٌ: [is.] Bahr-ı muhîtin bir cins büyük balığı.

مُجْدِرُ: [sıfs.] Yavrulu (yaban ineği veya sığın): (بقرة مجذر).

مُجْدَرُ: [sıf.] 1. Kısa boylu ve kalın gövdeli: (رجل مجذر). 2. Kemiklerinin etrâfında etş çok olan (deve): (بعير مجذر).

مَجْدُورُ: [iz.] (hisâbda) bir 'adedin kendi misline darbindan hâsıl olan 'aded, meselâ (9) 'adedi (3) 'adedinin meczûrudur. ("جداء" dahi derler.)

مُجْدَرُ: [iz.] Kazık.

جَدَعُ: *جَدَعُ، *يَجْدَعُ: [ft 3.] 1. (hayvânı) kapayıp yemsiz bırakmak: (جذع الرجل الدابة). 2. (iki deveyi) birlikte bağlamak, birbirine rabt etmek: (جذع بين)

(البعيرين). 3. Birinden bir şeyi dirîğ etmek: (جذع الرجل عياله).

[iz.] Hurma ağacının bedeni, sâkı, kütüğü: (النخلة صلب في جذع). – (جذع من جذع ما أعطاك) ise 'alem olup, bahîlin verdiğini ganîmet bilerek her ne verirse onunla kanâ'at et makâmında müsta'meldir.

جَذَاعُ، جُدْعَانُ، أَجْدَاعُ: *s: جَدَعَةٌ: *cemz: جَدَعَةٌ: [i.] 1. Henüz dişi değişmemiş hayvân, yani iki yaşından aşağı kuzu ve oğlak, üç yaşından aşağı sığır ve at, beş yaşını geçmemiş deve. - [sıf.] 2. Genç, taze, şâb: (الدهر جذع أبدا). 3. 'Acemi, mübtedi: (جذع فلان في هذا الأمر). – (جذعاً)، yeni, yeniden, baştan: (جذعاً أخذت الأمر). (الجدع)، dehr, arslan. – (الجدع لا آتيك الأزل)، sana ebedî gelmem. – (أم الجدع)، dâhiye, belâ, musîbet. – (جدعان الجبال)، küçük dağlar.

جَذَعُ: [iz.] İkisi de feth üzere mebnî olmak üzere, (جذع مذع) denilip, darma dağan ve târumâr demektir: (ذهبوا جذع مذع).

جَذَعَةٌ: [sıf.] 1. Küçük. [is.] 2. Bir yaşında karaca. 3. (Mağrib-i Aksâ lügat-i 'âmmiyyesinde) tay.

جَذَاعُ: [iz.] Kavm, kabîle, tebâr: (الجدع الرجل).

أَجْدَعُ: [sıf.] Henüz dişi değişmemiş (genç hayvân).

جُدُوْعَةٌ [is.] Gençlik, tazelik.

مُجْدَعٌ * [sıf.] Asl ve esâsı ve bekâ ve sebâtı olmayan: (أمر مجذع).

مُتَجَادِعٌ [sıf.] Za'îf ve kuru (kuzu veya oğlak): (خروف متجاذع).

أَسْلَمُ أَبُو * جَدْعَمَةٌ * [sıf.] Küçük, küçük çocuk: (أسلم أبو) [علي رضه] [بكر وأنا جدعمة "جدعة" yerine lügat olup, (م)'i zâ'ide 'ad olunur. Âhirindeki (ة) mübâlağa içindir.)

جَذَفٌ * [ft 2.] 1. Kesmek, kat' etmek: (جذف الرجل الشيء). 2. (kayığ) kürekle yürütmek, kürek çekmek: (جذف فلان القارب بالمجذاف). 3. Cezb ve celb etmek: (جذف الشيء). 4. (kar) yağdırmak: (جذف). 5. Sür'atle uçmak: (جذفت السماء بالثلج). 6. Cüce gibi ufak ufak adımlar atarak yürümek: (جذفت المرأة). 7. Çabuk yürümek, koşmak: (جذف الرجل في مشيه).

أَجْذَفٌ * [fl.] 1. Sür'atle uçmak: (أجذف الطائر). 2. Cüce gibi ufak adımlar atarak yürümek: (أجذفت المرأة).

أَنْجَذَفٌ * [fl.] Çabuk uçmak: (انجذف الطائر).

مَجْذَافٌ * [iz. s.] 1. Kayık ve sandal küreği. 2. Kamçı, kırbaç.

مَجْدُوفٌ [sıf.] Paçaları kesik (tulum).

Bu mâtdeye mensûb fıkraların cümlesi Dâl-i mühmele ile dahi olur.

جَذَلٌ * [fl 1.] 1. Dimdik durmak: (جذل). 2. Kalkıp dikilmek, davranmak: (جذل الشجر). 3. Kin ve husûmet göstermek: (جذلوا في). 4. Sağlamlatmak, muhkem etmek: (جذلت الدروع). (Bunun aslı Dâl-i mühmele ile olduğu maznûndur.)

يَجْدَلُ * جَدَلٌ * [fl 4.] Sevinmek, mesrûr ve şâdân olmak: (جذل الرجل).

يُجْذَلُ * إِجْذَالٌ * أَجْذَلٌ [ft.] Sevindirmek, mesrûr ve şâdân etmek: (أجذله).

يَجْتَذِلُ * إِجْتِذَالٌ * إِجْتَذَلٌ [fmt.] Sevinmek, sevindirmek: (أجذله فاجتذله).

يَتَجَادَلُ * تَجَادُلٌ * تَجَادَلٌ [fş.] Birbirine karşı kin ve 'adâvet etmek: (تجادل القوم).

يَسْتَجْذِلُ * اسْتِجْذَالٌ * اسْتَجْذَلٌ [fl.] Kalkıp dikilmek: (استجذل الحرياء). – (بات يستجذل على ظهر) – (دابته), geceyi hayvânın sırtı üzerinde geçirdi.

أَجْذَالٌ * جِذَالٌ * جُدُولٌ * جُدُولَةٌ * جَدَلٌ [iz.] 1. Dal ve budakları kesilmiş ağaç. 2. Ağaç kütüğü. 3. Ayakkabı ucu. 4. Dağın mer'â ve zâhir tepesi. (Bu ma'nâ ile cem'i yalnız "أجذال" gelir.) 5. Az mâl: (له جذل من المال). 6. Uyuz develerin sürtünüp kaşınmak için deve yatağına diktikleri kütük. 7. Asl: (عاد إلى جذله), asline rücû etti. – (مال جذل), rehn ve vedî'a sâhibi. – (جذل رهان), hayvâna bakan adamın yamak ve mu'âvini.

جَدَلٌ [iz.] Dalları kesilmiş ağaç, ağaç kütüğü. (Cem'i fıkra-ı ânifedeki gibidir.)

[sıf.] *جَذَلَةٌ، جَذَلَاءُ s: جَذَلَانٌ، جَذَلَانٌ* جَذَلٌ
Sevinmiş, şâdân, mesrûr, ferah.

[sıfs.] جَذَلَةٌ: Kuraklıktan çubukları ve filizleri kıvrırcıktanmış olan (asma): (كرمة جذلة). (Fıkra-ı ânifede beyân olunan "جذل" sıfatının dahi mü'ennesidir.)

[sıf.] 1. Dikilmiş ağaç gibi dimdik duran. 2. Şâdân, mesrûr. ("جذل" ve "جذلان" yerine şî'irde müsta'mel lûgat-i nâdiredir.) 3. Sütün kukusunu tağyîr eden (tulum): (سقاء جاذل) - (بات) - (جاذلاً على ظهر دابته geçirdi).

[ft 1, 2.] *يَجْذُمُ، يَجْذُمُ، جَذْمٌ* جَذْمٌ: Kesmek, kat' etmek: (جذمه); (جذم حبل وصاله). 2. Bi'l-hâssa (el) kesmek: (جذمت يده). - [ch.] 3. Cüzâm yani miskîn 'illetine uğramak: (جذم فلان)

[fl 4.] *يَجْذُمُ، جَذْمٌ* جَذْمٌ: (el) kesilmek, maktû' olmak: (جذمت يده).

[ft.] *يُجْذِمُ، إِجْذَامٌ* أَجْذَمٌ: 1. (birinin elini) kesmek: (أجذم يده); (من أجذمه حتى جذم). 2. (yürüyüşü) sür'atlendirmek, tesrî' etmek: (الفرس السير أجذم). - [fl.] Çabuk yürümek, koşmak: (الفرس أجذم). 4. El çekmek, vazgeçmek: (أجذم عن الشيء). 5. 'Azm ve niyyet etmek, niyyetlenmek: (عليه أجذم).

[ft.] *يُجْذِمُ، تَجْذِيمٌ* جَذْمٌ: Kesmek, kat' etmek: (جذمه).

[fmt.] *يَتَجَذَّمُ، تَجَذَّمٌ* تَجَذَّمٌ: Kesilmek, kat' olunmak.

[fmt.] *يُنْجِذِمُ، إِنْجِذَامٌ* إِنْجِذَمَ: 1. Kesilmek, kat' olunmak: (جذمه فانجذم). 2. Ayrılmak: (عن) (الركب).

[iz.] *جُذُومٌ، أَجْذَامٌ* جَذْمٌ: 1. Kök, dib, asl, bünyâd: (جذم الحائط), dîvârın dibi; (جذم), diş kökleri veya yuvaları. 2. 'Aşîret, kabîle, taraf: "لم يكن رجل من قريش إلا له جذم بمكة".

[sıf.] 1. Serî', cest ü çalak, yürük: (فرس جذم). 2. Kesik, maktû': (حبل جذم). 3. Miskîn 'illetinden a'zâsı dökülmüş: (رجل جذم).

[is.] *جَذْمَةٌ* جَذْمَةٌ: Kesilmiş elin kesik yeri.

[is.] *جَذْمٌ* جَذْمٌ: 1. Kesilen şeyin kalan parçası: (رأيت في يده جذمة حبل). 2. Kamçı, kırbaç.

[is.] جَذْمَةٌ: Hurma ağacının en tepesindeki iliği.

[is.] جَذْمَةٌ: 1. El kesikliği. 2. Kelime, söz: (ما سمعت له جذمة).

[iz.] جَذَامٌ: Miskîn 'illeti.

[is.] جَذَامَةٌ: Oraktan sonra tarlada kalan başaklar.

[iz.] جَذَامِيٌّ: Bir cins kırmızı hurma.

[sıf.] *جَذِيمَةٌ* جَذِيمٌ: Kesik, maktû'.

[sıf.] *جَذْمَى* جَذْمَاءُ: 1. Eli kesik, çolak. 2. Parmakları dökülmüş, parmaksız. 3. Miskîn 'illetine dûçâr. - (جذماء نعله), ucu olmayan ayakkabı.

جُذْمَانُ [iz.] Âlet-i tenâsül-i zükûr yahut dibi ve kökü.

مَجْدَامٌ [sıf.] 'Umûr ve kazâyı fasl ve kat' etmekte mâhir re'y-i metîn sâhibi: (رجل مجدام) – (رجل مجدام الركض في), atını koşturan: (الرجل مجدام الركض).

مُجْدَامَةٌ [sıf.] 'Umûr ve kazâyı fasl ve kat' etmede mâhir re'y-i metîn sâhibi: (مجدام gibi.) 2. Dostluğu nâ-pâydar, sebâtsiz ve mütelevvin, vefâsız: (رجل مجدامة) (Âhirindeki (ö) mübâlağa içindir.)

مُجْدَامَةٌ [is.] (Mağrib lügat-i 'âmmiyesinde) kertenkele.

أَجْدَمٌ [sıf.] Miskîn 'illetine dûçâr. (أجدم gibi.)

مُجْدَمٌ [sıf.] 1. Miskîn 'illetine mübtelâ. 2. Tecrube olunmuş, mücerreb.

جُذْمُورٌ [iz.] 1. Bir şeyin aslı ve evveli, hâl-i ibtidâ'ı. 2. Kesilen hurma budağının ağaçta kalan dibi. 3. Kesik kolun veya her kesik şeyin bakiyyesi: (ضربة بجنموره) – (الشيء أخذ) (بجنموره), toptan ve tekmîlini aldı.

جُذْمَارٌ [iz.] Kesilen hurma budaklarının ağaçta kalan dibleri. – (أخذ بجنميره) (وجنماره), topunu ve tekmîlini aldı.

جُذَامِرٌ [sıf.] 'ahda vefâ etmeyen, sözüne güvenilmez, vefâsız ve sebâtsiz: (رجل جذامر).

جُذْنٌ [iz.] 1. Ağaç kütüğü, tomruk. ("جذل" gibi veya ondan maklûbdur.) 2. Kök, asl: (جذنه قوي).

جَذَا [fl. 1.] 1. Ayak üzere durmak: (جذا الرجل). 2. Diz çökmek, diz üstüne durmak. (جذا جثا). 3. Ayak parmaklarının uçlarına basarak uzanmak. 4. (kene) hayvâna yapışıp durmak: (جذا القراد في جنب البعير). 5. (devenin örgücü) pek semiz ve yağlı olmak: (جذا السنام). 6. (mec.) sâbit ve müdâvim olmak, sebât etmek. 7. Dikilmek, açılmak: (جذا منخراه).

أَجْدَى [fl.] 1. Ayak üzere dikilip durmak: (أجدى الرجل). 2. (deve yavrusunun) örgücü semiz ve yağlı olmak: (أجدى الفصيل). - [ft.] 3. (gözleri) önüne dikip bakmak: (أجدى طرفه). 4. Kuvvetini göstermek için (taş) kaldırmak: (أجدى الحجر).

يَتَجَدَّى [fl.] (erkek güğercin) kuyruğunu yere sürerek ve kabarak dışısının etrâfına dolaşmak: (تجدى الحمام بالحمامة).

تَجَادَى [fl.] 1. Diz dize oturmak. (تجاذى). 2. Taş kaldırmada yarış etmek: (تجادا في إشالة الحجر).

يَجْدُوِي [fl.] Ayak parmakları üzerine basarak durmak: (اجدوى الرجل).

يَجْدُوْدِي [fl.] Hânedan veya esnâ-ı râhta menzillerde eşyâyı bıraktıkları mahalden ayrılmamak: (اجدودى على الرجل).

جُدَى، جُدَى، جُدَى، جُدَى، جُدَى، جُدَى: cem: جُدْوَةٌ، جُدْوَةٌ، جُدْوَةٌ: جُدْوَةٌ
جُدَاءُ [is.] 1. Ateş pasesi, ateş közü, kor tanesi:
(اتى بجذوة من النار). (اتى بجذوة من النار). 2. Bir tarafı yanmış
odun parçası, ateşli küsgü.

جُدَاءُ [is.] İri ağaç kütüğü.

جُدَى [is.] Bir cins nebât.

جُدَاءُ [iz.] (hisâbda) bir 'adedin kendi
misline darbından hâsıl olan 'aded. (Dâl-i
mühmele ile dahi lügattir.)

جُدَاءُ cemz: جُدَيَّْةٌ s: (الجاذي) جاذٍ:
جَوَادٍ [sıf.] 1. Ayaklarının parmakları üzerine
duran. 2. Kolu kısa. 3. (mec.) gücü yetmeyen. 4.
Yağlı (deve örgücü): (سنام جاذ). 5. Doğurduktan
sonra sütü azalan (deve): (ناقة جاذبة).

مُجْدَاءُ [iz.] 1. Kuş gagası. 2. Arabların
oyun oynadıkları ve bazen silâh gibi kullandıkları
kısa sopa, mitrâk.

مُجْدُوذٌ [sıf.] 1. Hâne ve menzilden
ayrılmayan. 2. Kene gibi yere yapışkan, hakîr,
zelîl.

جُدَى [ft 2.] *يُجْدِي، جُدَى: جُدَى:
(جذبته عنه).

جُدَى [ft.] *يُجْدِي، جُدَى: جُدَى:
etmek: (أجذاه عنه). (Mücerredi gibi.)

Fîrûzabâdî bunu (جُدَى) mâddesinde zikretmiş ise
de, Vâvî'l-asl olduğundan mahalli burasıdır.

[fl.] سِيرْلَمَك: *يَتَجَادَى، تَجَادَى (التَّجَادِي) *تَجَادَى:
(تجاذى السيف).

جُدَى [iz.] Kök, asl.

حُدَيَّْةٌ [is.] Ağaç kütüğü.

[fl 5.] *يَجْرُو، جُرَاءٌ، جُرَّةٌ، جِرَاءَةٌ، جَرَائِيَّةٌ، جَرَائِيَّةٌ، جَرَائِيَّةٌ *جَرُو
Yiğit olmak, cesâret ve şecâ'at göstermek.

[ft.] *يَجْرَى، تَجْرِيَّةٌ *جَرَأٌ:

Cesâretlendirmek, teşcî' etmek: (جرأته عليه).

[fl.] *يَجْتَرَى، اجْتَرَاءٌ *اجْتَرَأُ:
cür'etlenmek: (جرأته فاجترأ).

[fl.] *يَسْتَجْرَى، اسْتَجْرَاءٌ *اسْتَجْرَأُ:
iddi'âsında bulunmak, yiğitliğe özenmek.

[sıf.] *أَجْرَاءُ cem: جَرِيَّةٌ s: *جَرِيَّةٌ
1. Yiğit, bahâdır, cesûr. 2. İkdâmlı, mukdim. - [iz.] 3.
(الجريء), arslan.

[sıf.] 1. Yiğit, cesûr. - [iz.] 2.
(الجاري) arslan.

[is.] *جَرَائِيٌّ cem: جَرِيَّةٌ
Yırtıcı hayvânları avlamak için yaptıkları tuzak ki bir kulübe
sûretinde olup, hayvân bu kulübenin içindeki ete
dokununca kapısı kapanıp içinde kalır.

[is.] *جَرِيَّةٌ *جَرِيَّةٌ
1. Kursak, havsala, katı.
2. Boğaz, gırtlak.

[iz.] (المجتري) (harf-i ta'rîfle) مُجْتَرَى:
arslan.

[sıf.] *أَجْرَأُ: [sıf.] Daha yiğit, daha cesûr. -
(أجرأ من فارس خصاف); (من الماشي بترج

kinâyeye darb-ı mesellerdir. ("ترج" sibâ'ı çok bir yerin ve "خصاف" azgın bir atın ismidir.)

جراثيم [mâddesine "جرس"] *إجْرَأْسُ، جُرَائِشُ، مُجْرَيْشُ* :جرأش n.]

جرب [fl. 4.] *يَجْرَبُ، جَرَبٌ* :جرب 1. Uyuz olmak: (جرب). 2. (birinin) hayvânâtı ve sürüsü uyuz olmak: (جرب الرجل). 3. (birinin) tarlası bozulup mahsûl vermez olmak: (جرب الرجل). 4. (kılıç) paslanmak: (جرب السيف).

جرب [fl.] *يُجْرَبُ، إِجْرَابٌ* :أَجْرَبُ (birinin) develeri uyuz olmak: (أجرب القوم).

جرب [ft.] *يُجْرَبُ، تَجْرِبُ، تَجْرِيَةٌ* :جرب Denemek, sınamak, tecrîbe etmek: (جرب فلاناً).

جرب [fl. mhr 2.] *يَجْرَبُ، إِجْرَابٌ* :إِجْرَبُ (جرب الرجل). Yastıksız yatmak: (إجرب الرجل).

جرب [fl.] *يَجْرَبُ، إِجْرَابٌ* :إِجْرَابٌ (جرب الرجل). Boyununu uzatıp bakmak: (إجرب الرجل). (إجرب الرجل). (إجرب الرجل).

جرب [mâddesine "جرب"] *تَجْرَبُ* :جرب ve: *جورب* n.]

جرب [iz.] 1. Uyuz. 2. (mec.) 'ayb, nakîsa, kusûr: (به جرب). 3. Kılıç pası: (جرب بالسيف). – (جرب العينين), göz kapaklarının iç tarafında çıkan ufak sivilceler. – (جرب الكلية), böbrekte hâsıl olan bir nev' sivilce. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

جرب [sıf.] Uyuz 'illetine uğramış, uyuz.

جرب [sıf.] Kısa boylu ve hîle-kâr: (هو جرب).

جرب [is.] 1. Toprağı iyi veya güzel işlenmiş tarla. 2. Dökülen su içine sıçramamak için kuyunun ağzı önüne çekilen perde veya hasır. 3. Su üstünden dökülmek için arkın ağzına çekilen tahta veya deri perde.

جرب [is.] 1. Merkeb gürûhu, hargele. 2. Zorlu ve tûvânâ merkeb. 3. Çok mikdârda şey. 4. Bir işe yaramayıp boş yere beslenen adamlar.

جرب، جرب، أجرب، جراب، جراب، جراب *cem: جراب، جراب، جراب* [iz.] 1. Dağarcık. 2. Kab. 3. Hayaları hâvî torba. – (أدخلت رأسي في الجراب)، bir cins nebât. – (أجرب)، istemeyerek râzı oldum, ses çıkarmadım.

جرب [iz.] Boş gemi.

جرب، جراب، جرب، جرب، جرب *s: أجرب، أجرب، أجرب* [sıf.] Uyuz 'illetine uğramış, uyuz: (أجرب، أجرب، أجرب).

جرب [sıf.] 1. Güzel, dilber (kız): (جارية). 2. Kurak (yer): (أرض جرباء). - [is.] 3. Kevâkible müzeyyen gök, semâ. 4. Bir cins nebât. ("أجرب" vasfının da mü'ennesidir. Fıkra-ı ânifeye n.)

جرب [sıf.] 1. Uyuz 'illetine ducâr, uyuz. 2. Bir cins dikenli ot. (Bu ikinci ma'nâ ile lûgat-i 'âmmiyye olması maznûndur.)

جُرْبَانٌ: [iz.] 1. Gömlek yakası. (Farisi "كربان"dan mu'arreb) 2. Kılıcın ağzı, çalım yeri. 3. Kın ve takımıyla beraber kılıç vaz'ına mahsûs kılış ve kubur.

جُرْبَانٌ: [iz.] 1. Kın ve takımıyla beraber kılıç vaz'ına mahsûs kılış ve kubur. 2. Vezn: (أعطني جربان درهم).

جُرْبَانَةٌ: [sifs.] Şamâtacı ve edebsiz (karı).

جُرْبَانٌ: [iz.] *أَجْرِبَةٌ*, جُرْبَانٌ: *cem*: جَرِيْبٌ (Farisiden me'hûz) 1. Dört kafızden 'ibâret hubûbât ölççeği. 2. Tûlen ve 'arzen yani terbî'en altmış zirâ'dan 'ibâret dönüm. 3. Tarla, mezra'a. 4. Dere, vâdî.

جُرْبَانَةٌ: [is.] Çok mikdârda şey.

جُرْبَانَةٌ: [sifs.] Kötü ahlâklı (karı).

جُرْبِيَاءٌ: [is.] 1. Poyraz rüzgârı yahut sabâ ile cenûb beyninde esen rüzgâr. 2. Soğuk havâ, bürûdet. 3. Za'îf ve zebûn adam.

جُرْبِيَةٌ: [is.] *تَجَارِبُ*, تَجَارِيْبُ: *cem*: تَجْرِيْبَةٌ Deneme, sinama.

مُجْرَبٌ: [sıf.] 1. Denenmiş, sınanmış, âzmûde. 2. Tâmu'l-vezn, tâm 'ayârlı: (دراهم) - [iz.] 3. (المجرب), arslan.

مُجْرَبٌ: [sıf.] Tecribeli, tecribe görmüş, kâr-âzmâ, 'umûr-dîde.

جُرْبَانٌ: [fl. d.] *يُجْرَبُ*, جُرْبَانَةٌ, جُرْبَانٌ: *جُرْبَانٌ* (deve ve at) başını eğerek ve adımlarını sık sık ve ağır bir

sûrette atarak veya tırnakların uçları üzerine basarak koşmak.

مُجْرَبٌ: [sıf.] ve (مجرَّب القوائم), re's-i mâddeye beyân olunan sûrette yürüyen (deve ve at): (فرس مجرب).

جُرْبَانٌ: [sıf.] Kalın ve kaba (şey).

جُرْبَانَةٌ: [sıf.] Üğey pederi olan (adam): (هو جرنبذة).

مُجْرَبٌ: [sıf.] 1. Ağır ve yerinden kımıldanmaz (hayvân). 2. Uzamayıp bodur kalan (nebât). 3. İnce ve ufak kalan (boynuz).

جُرْبَانٌ: [fl. d.] *يُجْرَبُ*, جُرْبَانَةٌ: *جُرْبَانٌ* 1. Gitmek. 2. Bozulup toplanmak, buruşmak. 3. Düşmek, sükût etmek. 4. Hîlekâr ve kurnaz olmak: (الرجل جرب).

جُرْبَانٌ: [sıf.] (Farisi "كربز"den mu'arreb) hîlekâr, kurnaz.

جُرْبَانَةٌ: [is.] Hîlekârlık, kurnâzlık. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

جُرْبَانٌ: [fl. mtd.] *تَجْرِيْبُ*, تَجْرِيْبُ, تَجْرِيْبُ (التَّجْرِيْبُ): *جُرْبَانٌ* (birinin) gırtlığı şişmek: (تجرئ الرجل).

جُرْبَانَةٌ: [is.] Gırtlak, hancere.

جُرْبَانٌ: [iz.] Bir cins üzüm.

جُرْبَانٌ: [iz.] Bir cins balık olup yılan balığı dahi olduğu mervîdir. Yehûdîler 'inde ekli harâm olup, İslâmda hurmeti muhtelefû'n-fîhidir.

جُرْبَانٌ: [ft. d.] *يُجْرَبُ*, جُرْبَانَةٌ: *جُرْبَانٌ* (toprağı) el ile savurmak: (جرئ التراب).

تَجَرَّتُمْ، يَتَجَرَّتُمْ، تَجَرَّتُمْ [fl. td.] ve:

[fl. hr.] 1. *يَجْرُتُمْ، اجْرُتُمْ* [fl. hr.] 1. Yukarıdan aşağı düşmek: (تجرثم، اجرثم الرجل) 2. Bozulup kımıldanmak. - [ft.] 3. (bir şeyin) topunu almak: (تجرثم، اجرثم الشيء).

جُرْتُمْ [iz.] Kök, asl.

[iz. s.] 1. Kök, asl. 2. Ağacın kökündeki toprak kümesi. 3. Rüzgârın sürükleyip topladığı toprak. 4. Boğazın başında olan yumruca yer. 5. Karıncaların yuvanın dışarısına çıkardıkları toprak kümesi. 6. (yalnız mü'ennesi) karınca yuvası.

[sıf.] Geniş (âlet-i tenâsül-i inâs): *مُجْرَتُمْ* (ركب مجرثم).

[fl 4.] 1. *يَجْرُجُ، جَرَجُ* [fl 4.] 1. (Yüzük ve bilezik ve halhâl) bol gelip oynamak: (جرج الخاتم في اصبعه); (جرج الخلال في ساقها) 2. Câddede veya sert ve taşlık yerde yürümek: (جرج الرجل) [ft.] 3. Otlamak, yemek: (جرج الإبل المرتع).

[ft.] *يَجْرَجُ، تَجْرِيحُ* [ft.] Kaydırmak, (birinin) ayağını kaydırmak: (جرجه).

[ic. z.] 1. *جَرَجَةٌ* [ic. z.] 1. Sert ve taşlık yer. 2. Câdde, şehrah. 3. Yolun ortası ve geniş yeri: (جرجة الطريق).

[sıf.] Bol gelip oynayan: (خاتم، خلخال) *جَرَجُ* (جرج).

[is.] 1. Bir cins meşin hurc veya dağarcık. 2. Kadınlara mahsûs bir cins kab. 3. Bir nev' esvâb.

Bazı lügaviyyûn (خرجة) 'dan musahhaf olduğunu ve bazıları da Farisî (كرزه) 'den mu'arreb olup (خرجه) 'nin bundan galat olduğunu iltizâm etmişlerdir.

[ft. d.] 1. *يَجْرِبُ، جَرَبَةٌ* [ft. d.] 1. Yemek: (جرب الطعام) (جرب الإناء) 2. (bir kabı) içindekini yiyerek boşaltmak, süpürmek: (جرب الإناء).

[iz.] *جُرْبَانُ* [iz.] Karın, batn, iç: (ملأ) (جربه، جربانه).

[iz. cem.] Cüsseleri iri (develer): *جَرَابُ* (إبل جراب) (gibi.)

[fl. d.] 1. *يَجْرَجُ، جَرَجَةٌ* [fl. d.] 1. (içilen şey) boğazda ses çıkarmak, lak lak etmek: (جرج الشراب) 2. Sesi boğazda titremek: (جرج البعير) - [ft.] 3. (suyu) boğazda ses çıkaracak sûrette, lak lak diyerek içmek: (جرج الماء) 4. (birine) bu sûretle (bir şey) içirmek: (جرجت فلاناً).

[fl. td.] 1. *يَتَجَرَّجُ، تَجَرَّجُ* [fl. td.] 1. (içilen şey) boğazda ses çıkarmak, lak lak etmek: (تجرجر) 2. Sesi boğazda titremek: (البعير تجرجر) [ft.] 3. Boğazda ses çıkaracak sûrette ve lak lak diyerek içmek: (تجرجرت الماء).

[iz.] 1. *جَرْجَرُ* [iz.] 1. Harman arabası. 2. Bakla, fül.

[sıf.] Çağırğan (deve): (بعير جرجر).

جُرْجِرٌ [iz.] Su teresi.

جُرْجَرَةٌ [is.] Devenin boğazda titrediği ses.

جُرْجَارٌ [iz.] 1. Gök gürlmesi. 2. Güzel kokulu ve sarı çiçekli bir cins nebât. 3. (lügat-i 'âmmiyyede) olgun zeytûn. - [sıf.] 4. Çağırğan (deve): (بعير جرجار).

جُرْجَارَةٌ [is.] Değirmen.

جُرْجُورٌ [sıf.] 1. İri cüsseli (deve): (إبل جرجور). 2. Cinsi iyi (deve): (بعير جرجور). 3. Tâ'm, kâmil, bütün: (مائة جرجور), tâ'm yüz. - [iz.] 4. Gürûh, cemâ'at.

جُرْجَارٌ [sıf.] 1. Çok böğüren (deve): (بعير جرجار). 2. Suyu çok içen (deve). 3. Çağlayan (su): (ماء جرجار).

جُرْجِسٌ [iz.] Küçük sivrisinek. ("قرقس" gibi.) 2. Bal mumu. 3. Mühür mumu. 4. Sahîfe, yaprak.

يُجْرَجُ [ft. d.] 1. İçmek: (الماء جرجم). 2. Yere düşürmek, yıkmak: (جرم فلاناً). 3. Yıkmak, hedm etmek veya söküp dağıtmak: (جرم البيت). 4. Yemek, ekl etmek: (جرم الطعام). ("جرجد" gibi.) 5. (lügat-i 'âmmiyyede kemiği) çok kemirip üstünde hiç et bırakmamak: (جرم العظم).

يَنْجَرُجُ [fl. td.] 1. Yıkılıp düşmek: (تجرم الرجل). 2. Yuvarlanıp kuyuya düşmek: (تجرم الشيء). 3. (binâ) yıkılmak veya sökülüp bozulmak: (تجرم البيت). 4. Yiyip içmede ifrât ve mübâlağa etmek: (تجرم في الأكل والشرب).

5. (canavar) yatağında bozulup kımıldanmaksızın durmak: (وجاره تجرجم الوحش في).

جُرْجُومٌ [iz.] 1. Aspur çiçeği. (عصفر gibi.)

2. Kuvvetli ve mehâretli güreşçi, pehlûvân.

جُرْجَامٌ [iz.] Sütün tulumun içinde çalkınması sesi.

جُرْجُمَانٌ [sıf.] Obur, pisboğaz, ekûl.

يَجْرُحُ [ft 3.] 1. Yaralamak: (فلاناً جرح). 2. Sözle dokunmak, dokunaklı sözle bozmak. 3. Kazanmak, kesb etmek: "يتوفاكم بالليل ويعلم وهو الذي". Bu ma'nâ ile lâzım gibi mef'ûlsüz dahi kullanılır: (جرح الرجل). 4. (şâhidi veya şehâdeti) çürütmek, tekzîb etmek: (جرح شاهده،) (شهادته).

يَجْرَحُ [fl 4.] 1. Yaralanmak: (جرح الرجل). 2. (şâhid) merdûdü's-şehâde olmak, şehâdeti çürütülmek: (جرح الشاهد).

يُجْرَحُ [ft.] Ziyâde ve şiddetle yaralamak: (جرح فلاناً).

يَجْتَرِحُ [ft.] Kazanmak, iktisâb etmek. Başlıca fenâ şeyler hakkında müsta'meldir: "أم اجترحتم السيئات".

يَسْتَجْرِحُ [fl.] Ma'yûb ve fâsid ve cerh ve redde müstahak olmak: (استجرح) (قد وعظمتكم فلم تزدادوا إلا استجراحاً); (الشيء).

جُرْحٌ [iz.] Yara, kesici bir âletle bedende açılan yara. - (الجرح حشيشة) yaraya konan bir cins nebât.

جِرَاحٌ [iz.] Yara. ("جراحة"nin dahi cem'idir. Fıkra-ı âtiyeye n.)

جِرَاحَةٌ *cem: جِرَاحٌ [is.] 1. Yara. (Etıbbâ 'inde cırâhatsız olan yaraya mahsûs olup, cırâhatlisine "قرحة" derler.) 2. Cerrâhlık, cerrâh fen ve san'atı.

جَرِيحٌ *cem: جَرِحِي [sıf.] Yaralı, mecrûh. Müzekkeriyle mü'ennesi birdir: (رجل جريح، امرأة) (جريح، رجال جرحي، امرأت جرحي).

جَارِحٌ *s: جَارِحَةٌ [sıf.] Yaralayan, yara açan, kesen: (الأسلحة الجارحة), kesen silâhlar.

جَارِحَةٌ *cem: جَوَارِحٌ [is.] 1. Kesici âlet, bıçak. 2. Çok doğuran dişi hayvân. 3. Kısarak. 4. Avda kullanılan kuş veya çârpâ, şâhîn, tazı ve sâire gibi. 5. El ve ayak gibi kesb ve kâra yarayan a'zâ-ı beden. 6. 'Ale'l-ıtlâk a'zâ-ı beden. – (جوارح المال), çok doğurup sürünün çoğalmasını mü'eddî olan dişi hayvânlar. – (جوارح النهار), gündüz zuhûr eden mesâ'ib. Gece vukû' bulanlara (طوارق الليل) derler: (طوارق نعوذ بالله من) (الليل وجوارح النهار جارية أهله) – (جارية أهله هو) kendi kesbiyle geçindiren adam: (جارية أهله هو).

جِرَاحِيٌّ *جِرَاحِيٌّ [iz.] Yaralara ve emrâz-ı hâriciyyeye bakan tabîb, cerrâh.

جِرَاحِيَّةٌ *cem: جِرَاحِيَّةٌ [iz.] (lügat-i 'âmmiyede) cerrâh.

جَرِيحَةٌ *cem: جَرِيحَةٌ [is.] (lügat-i müvellede) garîb ve tuhaf şey, u'cûbe.

جَرَحَ *جَرَحَ، يُجَرِّحُ، تَجْرِيحٌ [fl.] (lügat-i 'âmmiyede) bir işe da'vet olunup da icâbet etmemek.

جُرُوحٌ [iz.] Ok ve taş atmağa mahsûs eski bir harb âleti.

جَرَدٌ *جَرَدٌ، يَجْرُدُ [ft 1.] 1. Soymak, (birinin) esvâbını çıkarmak: (جرد فلاناً). 2. (bir şeyin) kabuğunu soymak, çıkarmak: (جرد العود). 3. (derinin) tüylerini yolmak: (جرد الجلد). 4. (kılıcı) kınından sırmak: (جرد السيف). 5. (yeryüzünü) nebâtsiz ve çıplak bırakmak: (جرد القحط الأرض). – (Bu ma'nâ ile tef'îl bâbından isti'mâli efsahtır.) 6. (pamuğu) hallaçlamak, atmak: (جرد القطن). 7. (cerîdi) atmak: (جرد الجريدة). 8. Bir şey isteyip alamamak veya ma'a'l-kerâhe vermeğe mecbûr etmek: (جرد القوم). - [ch.] 9. (yer) nebâtâtı çekirgeden yenip çıplak kalmak: (جردت الأرض). 10. Çekirge yemekten karın ağrısına uğramak: (جرد الرجل).

جَرَدٌ *جَرَدٌ، يَجْرُدُ [fl 4.] 1. (yer) nebâtattan hâlî ve çıplak olmak: (جرد المكان). 2. Çekirgesi çok olmak, çekirgeye musâb olmak: (الأرض جردت). 3. Kısa tüylü olmak: (جرد الفرس). 4. Çekirge yemekten kurdeşene uğrayıp kaşınmak: (جرد الرجل).

جَرَدٌ *جَرَدٌ، تَجْرِيدٌ [ft.] 1. Soymak, esvâbını çıkarmak: (جرد فلاناً). 2. Kabuğunu soymak: (جرد العود). 3. (derinin) tüylerini yolmak: (جرد الجلد). 4. (yeryüzünü) nebâtsiz ve çıplak bırakmak: (جرد القحط الأرض). 5. (kılıcı) kınından

sırmak: (جرد السيف). 6. (pamuğu) atmak, hallaçlatmak: (جرد القطن). 7. (yazıyı) noktasız ve harekesiz yazmak: (جرد الكتابة). 8. (haccı) ifrâd üzere edâ etmek: (جرد الحج). 9. Bir şey isteyip alamamak veya ma'a'l-kerâhe vermeğe mecbûr etmek: (جرد فلان القوم). - [fl.] 10. Eski esvâb giymek: (جرد الرجل).

[fl.] 1. Soyunmak, esvâbını çıkarmak: (تجرد الرجل). 2. (kaynamakta olan şey) sükûnet bulmak, kaynaması durmak: (تجرد العصير). 3. Başak taneleri kabcıklarından çıkmak: (تجردت السنبله). 4. (mec.) soyunup teşmîr-i sâk ederek bir işe hazırlanmak: (تجرد فلان لأمره). 5. İhrâm için soyunmak husûsunda huccâca teşebbüh etmek: [عمر] (تجردوا بالحج وإن لم تحرموا) [رضه].

[ft.] (pamuğu) atmak, hallaçlatmak: (اجترد القطن).

[fl.] 1. Soyunmak, esvâbını çıkarmak: (انجرد الرجل). 2. Kısa tüylü olmak: (انجرد الفرس). 3. (siyâhat ve yol) pek uzamak, çok sürmek: (انجرد به السير). 4. (esvâb) eskiyip hâvî dökülmek: (انجرد الثوب). 5. (devenin) tüyü dökülmek: (انجردت الإبل من أوبارها).

[iz.] 1. Kalkan, siper. 2. Arka, zahr. 3. Âlet-i tenâsül-i zükûr ve inâs. 4. Mâl bakiyyesi. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.) – (جاء القوم جرداً، جرد العصا) – bütün kavm geldi.

[sıf.] 1. Nebâttan hâlî, çıplak (yer): (مكان جرد); (أرض جردة). 2. Eskiyip hâvî dökülmüş (esvâb): (ثوب جرد).

[iz.] 1. Nebâtsiz ve çıplak yer. 2. Arka, zahr: (رمى على جرده). 3. Hayvânlarda art ayak siğirinin şişmesinden 'ibâret 'ayb. (Bunun Zâl-i mu'ceme ile olması akvâdır.) (Masdariyyet ma'nâları için yukarıya n.)

[iz.] Develere 'ârız olan bir 'illettir, ki tüylerini kavlayıp etlerini meydânda bırakır.

[sıf.] 1. Piyâdesi olmayan (süvâri 'askeri): (خيل جرد). (Asl "أجرد" vasfının cem'idir.) 2. (lügat-i 'âmmiyede) denizden uzak ve yüksek (yer): (مكان جرد).

[sıf.] Nebâtsiz, çıplak (yer).

[is.] Eski esvâb parçası.

[is.] 1. Düz ve çıplak yer. 2. Çıplaklık, insânın çıplak hâlindeki şekl ve sûreti: (امرأة بضة الجردة).

[ic.] 1. Çekirge. 2. (mec.) halk, insânlar, ve 'ale'l-husûs hırsız ve yağmagerler: (ما أدري أي الجراد عاره), bilmem kimler aldı. – (الفارس الجراد), uçan çekirge; (الجراد), uçmayanı.

[is.] Ağaçtan soyulan kabuklar, soyuntu.

جَرَادٌ: [iz.] Tunç evâniye cilâ veren san'atçı.

جُرُودٌ: [iz.] (lügat-i 'âmmiyyede) 'asker cemâ'ati.

جَرِيدٌ: [iz.] *fr: جَرِيدَةٌ [icz.] 1. Koparılmış veya yaprakları çıkarılmış hurma dalı. 2. (lügat-i müvellede olarak) ma'lûm cerîd oyunu.

جَرِيدٌ: [sıf.] 1. Tâm, bütün: (علم جريد), tâm bir sene. - [iz. t.] 2. (الجريدان), iki gün veya iki ay: (ما رأيته مذ جريدان).

جَرِيدَةٌ: *cem: جَرَائِدٌ [is.] 1. Yaprakları soyulmuş hurma dalı. 2. Hiç piyâdesi olmayan süvâri bölüğü. 3. Harâc tahsildârlarının arâzînin mesâhasını yazdıkları kâğıt veya defter. 4. Mâl bakiyyesi. 5. (lügat-i müvellede olarak) cerîd oyununda kullanılan değnek. - (فلان ضرب فلان قدام) - (جريدة), filân filânın önünde güzel bir iş yaptı.

أَجْرَدٌ: *s: جَرْدَاءُ cem: جُرْدٌ [sıf.] 1. Otsuz (yer): (مكان أجرد); (أرض جرداء). 2. Tüysüz, kılı az: (فرس أجرد). 3. Kısa tüylü: (فرس أجرد). 4. Yarıştâ diğerlerini geçip geride bırakan (at): (فرس أجرد). 5. Su katılmamış ve tortusuz, sâfi: (لبن أجرد); (خمر جرداء). 6. Düz ve parlak: (صخرة جرداء). 7. Bulutsuz: (سما جرداء). 8. Gıl ve gıştan hâlî, sâf: (شهر). 9. Tâm, bütün, kâmil: (يوم أجرد). 10. (الأجردان), tâm iki gün veya iki ay: (ما رأيته مذ أجردان). - [iz. t.] 10. (ما رأيته مذ أجردان) gibi.)

أَجْرَدٌ: *cem: أَجْرَادٌ [iz.] 1. Bütün tırnaklı olan erkek hayvânların âlet-i tenâsülü. 2. Arka, zahr: (رميت فلاناً على أجرده).

جُرْدَانٌ: *cem: جَرَادِينٌ [iz.] Bütün tırnaklı veya 'ale'l-ıtlâk erkek hayvânların âlet-i tenâsülü.

أَجْرَدٌ: [iz.] *أَجْرَدٌ [iz.] Bir cins nebâttır ki mantar olan yerlerde biter.

جَارُودٌ: [sıf.] 1. Ortalığı kurutan, pek ziyâde kahtı mûcib: (علم جارود). 2. Her yere ve her işe uğursuzluk getiren şûm (adam): (جارود رجل). (Müzekkeriyle mü'ennesi bir olup, bazen "جارودة" dahi denilir.)

جَارُودِيَّةٌ: [is.] Zeydiyyeden Ebu'l-cârûd Ziyâd'a tâbi' bir tâ'ife.

تَجْرِيدٌ: [iz.] 1. (sarf ve nahv ve beyân ve sâir-i 'ulûm ıstılâhında) bir kelimenin zevâ'id ve 'avâmilden veya bazı ma'ânî-i karîbeden hâlî olması. 2. (tasavvufta) insânın 'alâ'ik-i dünyeviyyeden munkatı' olması.

تَجْرِيدَةٌ: *cem: تَجَارِيدٌ [is.] Ayrılmış bir bölük 'asker, seriyye, müfreze.

مَجْرَدٌ: *cem: مَجَارِيدٌ [iz.] Dişleri ayıklamağa mahsûs cerrâh âleti.

مَجْرَدَةٌ: *s: مَجْرَدَةٌ [sıf.] 1. Çıplak, esvâbsız veya kınısız ve kılıfsız: (سيوف مجردة). 2. Tek, tenhâ, yalnız. 3. Şerâ'iti olmayan, mutlak, sâde. 4. Mâddî ve cismî olmayan. 5. (sarf ve nahiv ve

sâire ıstılâhında zevâ'id ve 'avâmil ve sâireden hâlî olan. 6. (tasavvufta) 'alâ'ik-i dünyeviyyeden kat'-ı münâsebet etmiş. - [iz.] 7. İnsânın çıplaklık hâlî: (امرأة بضة المجرد). 8. Bütün tırnaklı erkek hayvânların veya 'ale'l-ıtlâk hayvânât-ı zükûrunun âlet-i tenâsülü.

مَجْرُودٌ: *s: *مَجْرُودَةٌ [sıf.] 1. Soyulmuş, kabuğu çıkarılmış. 2. Çekirgesi çok (yer): (أرض مجرودة). 3. Çekirge yemekten karnı ağırın: (رجل مجرود). 4. (lügat-i 'âmmiyyede) alışmış: (فلان مجرود على السفر). [iz.] 5. (lügat-i 'âmmiyyede) büyük ateş küreği.

مُنَجَّرَدٌ: [iz.] İnsânın çıplak hâlî: (امرأة بضة المتجرد).

مُنَجَّرَدٌ: [sıf.] Tüyü kısa veya yarıšta diğerlerini geçen (at): (فرس منجرد).

جَرْدَبٌ: *جَرْدَبَةٌ، *يُجْرَدِبُ [fl. d.] Aç gözlülükle yemek, veya sağ eliyle yiyip sol eliyle diğerlerini yemekten men' etmek: (جردب الرجل).

*جُرْدَبَانٌ، جُرْدَبِيٌّ، جَرْدَبِيْلٌ، مُجْرَدَبٌ: *جَرْدَبَانٌ [sıf.] Aç gözlülükle yemek yiyen, veya sağ eliyle yiyip sol eliyle diğerlerini yemekten men' eden. (Aslı Farsî "کرده بان" dan mu'arredir.)

جَرْدَبَانٌ: *جَرْدَبِيٌّ [sıf.] Dalkavuk, kâselîs.

جَرْدَابٌ: [iz.] (Farsî "کرداب" dan mu'arreb) denizde suların şiddetle deverân edip bir merkeze toplanması ki gemiler için pek muhâtaralıdır, girdâb, varta.

جَرْدَابٌ: [iz.] Elyâfindan ip yapılan bir cins nebât.

جَرْدَاخٌ: *جَرْدَاخٌ، *يُجْرَدَاخُ [ft. d.] (boyun) uzanmak: (جردح عنقه).

جَرْدَاخَةٌ: *جَرْدَاخٌ [iz. s.] Başî sivrice tepe.

مُجْرَدَاخٌ: [sıf.] Başî yüksek veya sivri olan. (مجردح الرأس) dahi denilir.

جَرْدَاخُلٌ: [iz.] 1. Dere, vâdî. 2. Pek iri cüsseli deve.

جَرْدَقٌ: *جَرْدَقَةٌ cem: *جَرَادِقُ [iz. s.] (Farsî "کرده" den mu'arreb) pide, fodula, somun.

جَرْدَلٌ: *يُجْرَدِلُ، جَرْدَلَةٌ [fl. d.] Düşüp yıkılacak bir hâlde bulunmak: (جردل الرجل). (Aslı "خردل" olması dahi maznûndur.)

جَرْدَمٌ: *يُجْرَدِمُ، جَرْدَمَةٌ [fl. d.] 1. Aç gözlülükle yemek, yahut sağ eliyle yiyip sol eliyle diğerlerini yemekten men' etmek: (جردم الرجل في الطعام). (الطعام جردب gibi.) 2. Çok söylemek, gevezelik etmek. 3. Koşmak, 'acele ile yürüme: (جردم الرجل). - [ft.] 4. (kabdaki yemeğin bütünü) süpürüp yemek: (جردم ما في الجفنة). 5. (ekmeğin hepsini) yiyip bitirmek: (جردم الخبز). 6. (altmış yaşını) geçmek: (جردم الستين). 7. (lügat-i 'âmmiyyede kemiği) kemirmek, üstündeki etlerden eser bırakmamak: (جردم العظم).

جَرْدَمٌ: [sıf.] 1. Çok söyleyen, geveze, kavvâl. - [iz.] 2. Başî yeşil bir cins siyah çekirge.

جَرْدَنٌ: *جَرَادِينُ cem: *جَرْدُونٌ، جَرْدُونٌ [iz.] (lügat-i 'âmmiyyede) tarla sıçanı ("جردن" mâddesine n.)

جَرَدٌ [fl 1.] (çıban) ağırşak bağlamak, ağırşaklanmak: (جرذت القرحة).

أَجْرَدٌ [ft.] 1. Çıkarmak, ihrâc etmek: (أجرده). 2. Yalnız bırakmak: (أجرذ فلاناً). 3. Bir şeye mecbûr ve muztar etmek: (أجرذه إليه).

جَرَدٌ [ft.] 1. (çıbanın) ağırşagını çıkarmak: (جرذ القرحة). 2. (ağacı) tımâr ve ıslâh etmek: (جرذ الشجرة). 3. Mihan ve meşâkka dûcâr etmek: (جرذه الدهر).

جَرَدٌ [iz.] At ve sâir hayvânâtın art ayağına 'ârız olan siğir şişi.

جَرْدٌ [iz.] Sıçan, tarla sıçanı. (Daha küçüğüne "يربوع" ve fındık sıçanına "فار" derler.) – (تفرقت جردان بيته), evinde zahîreden eser kalmadı. – (أكثر الله جردان بيتك), Allah hânenizin zahîresini eksik etmesin! (Lügat-i 'âmniyyede "جرذون" ve "جردون" denilir.)

جَرْدٌ [sıf.] 1. Sıçanı çok (yer): (مكان جرد); (أرض جردة). 2. Art ayağında siğir şişi olan (hayvân): (فرس جرد).

أَجْرَدٌ [sıf.] Ayaklarının uçları birbirine yakın ve bacak ve baldırları uzak ve çarpık (adam): (رجل أجرد). (gibi.)

جَرْدَانٌ [iz.] (أم جردان), bir cins hurma.

جَرْدَانِيٌّ [iz.] Bir cins hurma.

جَرْدُونٌ [iz.] (lügat-i 'âmniyyede) sıçan, tarla sıçanı.

("جرذ" yerine, Dâl-i mühmele ile dahi lügat-i 'âmniyyedir.)

مُجْرَدٌ [sıf.] İş görmüş, tecribeli, kâr-azmûde, 'umûr-dîde.

جَرْدَقٌ [iz. s.] Pide, fodula, somun. ("جرذق" gibi.)

جَرْدَمٌ [fl. d.] Yürümede veya işte sür'at ve 'acele etmek: (جرذم الرجل). ("جردم" gibi.)

جَرٌّ [ft 1.] 1. Çekmek, sürüklemek: (جر الشيء). 2. Cezb ve celb etmek, kendine doğru çekmek. 3. (hayvânâtı) yavaş ve otlatarak sürmek: (جر الإبل); (جر الإبل على أفواهاها). 4. (deve yavrusunun) anasını emmemek için dilini yarmak: (جر لسان الفصيل). 5. (sarfta kelimeyi) mecrûr etmek, mecrûr hâlinde okumak: (جر الكلمة). - [fl.] 6. (dişi deve veya kısrak yahut kadın) müddet-i hamli bittikten sonra bir vakit daha doğurmamak: (جرت الناقة، الفرس، المرأة). 7. (hayvân) otlayarak gitmek, yürüyerek otlamak: (جرت الإبل).

يَجْرُ، يَجْرُ، (جَرَ جَرَّ yahut جَرَّ جَرَّ) * [Aslı جَرَّ جَرَّ] * [ft 4, 1.] Cinâyet işlemek, günâh etmek: (جر فلان على نفسه، على غيره).

أَجْرٌ [ft.] 1. Çektirmek, sürükletmek: (أجره الرسن). 2. Deyn için mühlet verip edâsını öteye sürmek: (أجره الدين). 3. (şarkıyı) kesmeyip asvât-ı mütetâbi'a ile söylemek: (أجر فلان أغانيه). 4. Mızrâkla urup mızrâğı geri çekmeyerek bırakmak: (أجر فلاناً). 5.

(deve yavrusunun) anasını emmemek için dilini yarmak: (أجر الفصيل). 6. (mec.) söyletmemek, ağzını kapatmak: (أجر لسانه); (الرماح أجزتني). - [fl.] 7. Geviş getirmek: (أجر فلاناً رسنه) - (أجر البعير), istediğini yapmağa muhtâr olmak üzere kendi başına bıraktı. - (أجر أغاني), bana bir nağme söyleyip kendisi onu nağamât-ı mütetâbi'a ile ta'kîb ve terdif etti.

جَرَّرَ [ft.] *يُجَرِّرُ, تَجَرِّرُ* جَرَّرَ: çekip sürüklemek ve kendine doğru çekip cezbe etmek. (Şeddesi mübâlağa içindir.)

جَارَ [ft.] *يُجَارُ, مُجَارَةٌ* جَارَ: (birinin) hakkını süründürüp uzatmak: (جار فلاناً). 2. (birine) cinâyet etmek: (جاره).

جَارَ [ft.] *يُجَارُ, اجْتَرَّ* اجْتَرَّ: ve:

اجْتَرَّ [ft.] *يُجْتَرُّ, اجْتَرَّ* اجْتَرَّ: (Şâz olarak ifti'âl Tâ'sının Dâl'e kalbiyle) 1. Çekmek, sürüklemek: (اجتر، أجدر الشيء). - [fl.] 2. Geviş getirmek: (البعير).

اجْتَرَّ [fmt.] *يُجْتَرُّ, اجْتَرَّ* اجْتَرَّ: 1. Çekilmek, sürüklenmek: (انجر الشيء). - [fl.] 2. (deve) otlayarak gitmek: (انجرت الإبل).

اجْتَرَّ [ft.] *يُجْتَرُّ, اجْتَرَّ* اجْتَرَّ: 1. Kendine çekmek, cezbe ve celb etmek. 2. Azar azar kazanıp edinmek: (استجر المال). - [fl.] 3. birine tâbi' olup çektiği tarafa gitmek: (استجرت فلان). 4. (deve yavrusu) dilinde yara çıkmaktan veya diğer bir sebepten süt emmemek: (استجر الفصيل).

جَرَّ [iz.] 1. Çukur, delik. 2. Sırtlan ve tilki ini. 3. Zenbîl. 4. Deve siğirinden ma'mûl ve sefer zâdı olarak olarak pişmiş et komağa mahsûs çanta. 5. Boyunduruk ve sâir çiftçi âlâtını bağlamağa mahsûs ip. 6. (nahivde) isme mahsûs i'râbın ahvâl-i selâsesinden biri olup, hareke ile olduğunda 'alâmeti ekseriyyâ kesre ve harfle olduğunda (ي)'dir. Basriyyûn 'inde müsta'mel olup, Kûfiyyûn (خفض) derler. - (حروف الجر), isme dâhil olup onu mecrûr eden harfler ki (حروف الإصاق) dahi denilir. - (الانتقال جر), sıklet ve tahrîk-i eskâle müte'allik kavâ'idden bahs eden fen, fenn-i mîhânîkî. - (وهلم جرأ), bir fi'lin vukû'u târihinin zikrinden sonra îrâd olunup, hadesin o târihten i'tibâren devâmını beyân eder ta'bîrdir: (جرأ كان ذلك عام كذا وهلم). - (لا جر) yerine müsta'mel olup, şübhesiz demektir. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

جَرَّ [iz.] Dağın aşağısı, eteği: (جر الجبل).

جَرَّ [ic.] *جرأ* cem: جَرَّةُ *fr: جَرَّ* (لا كل), (مرة تسلم الجرّة), her şeyin bir tehlikesi vardır, ma'nâsıyla müsta'mel darb-ı meseldir.

جَرَّةُ [is.] 1. Ekmek kursu ve 'ale'l-husûs külde pişmiş. 2. Geviş. (Bu ikinci ma'nâda Cîm'in kesri ağlebdir.) 3. Geyik ve karaca avlamağa mahsûs bir cins ağ. (Cîm'in zammıyla da lügattir.) 4. (masdar-ı merre) bir def'a çekme.

جَرَّةُ [is.] 1. Geviş. (Bunda Cîm'in fethi de câ'izdir.) 2. Devenin alef vakti gelinceye kadar

ağzında dolaştırdığı lukma. 3. Hayme-nişîn adamlar cemâ'ati. 4. (masdar-ı nev') çekme nev' ve tarzı: (ما اختلف الجرة لا أفعل ذلك) – (ما أحسن جرتَه) (والدرَة), geniş ile süt veriş (ki biri yukarıdan ve diğeri aşağıdan olur) ihtilâf ettikçe bunu yapmam, ebedî yapmam demektir. – (يحنق لا) (جرتَه), ketm-i esrâr edemez, boşboğazdır.

جُرَّةٌ: [is.] 1. Tohum ekmeğe mahsûs demirden bir nev' süzgeç. 2. Geyik ve emsâli hayvânât saydına mahsûs ağ. (Bu ma'nâda Cîm'in fethi de câ'izdir.) – (ناوص الجرة ثم سالمها) (ibtidâ-ı ta'annüd ve muhâlefet edip ba'dehü nâçâr kalınca muvâfakat eden hakkında darb olunur meseldir.

جَرَى: [iz.] Kabâhat, cürm, günâh. – (من جراك، من جرائك) (من جراك)، senin için, senden dolayı; (من جراها)، onun için. (Bu ta'bîrde Râ'nın tahfifiyle de müsta'meldir.)

جَرِيٌّ: [iz.] Yılan balığı veya ona müşâbih bir cins balık ki Yahûdîlerce ekli harâmıdır.

جَرِيئَةٌ: [is.] Kursak, havsala: (في ألقاه) (جريتَه).

جَزَارٌ: [sıf.] 1. Çeken, sürükleyen. 2. Erzâk ve mühimmât ve mekâresi çok olmakla ağır giden külliyyetli ('asker): (جيش) (جزار). - [iz.] 3. Küp yapan ve satan san'atçı, küpçü. 4. (lügat-i 'âmmiyede) dolab ve sandık çekmesi, çekmece.

جَزَارَةٌ: [is.] 1. Erzâk ve mühimmât ve mekâresi çok olmakla ağır giden 'asker. 2. Kuyruğunu sürükleyerek giden pek zehirli bir cins küçük 'akreb ki başlıca Ehvâz'da bulunur.

جَزُورٌ: [sıf.] 1. Çok çeken, sürükleyen. 2. Müddetinin hitâmında doğrurmayıp hamli ziyâde süren (dişi hayvân): (ناقة، فرس جرور). 3. Yedeğe gelmez ser-keş (hayvân): (جمل جرور). (Zıddı: (قعود). 4. Dibi pek derin (kuyu): (جرور بئر). 5. Ancak sürünerek gidebilen kötürüm (kadın): (امرأة جرور). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

جَرِيرٌ: [iz.] *cem: *أَجْرَةٌ: [iz.] Deve yuları.

جَرِيرَةٌ: [is.] *جَرَائِرٌ: [is.] Kabâhat, cürm, günâh: (جر على نفسه، على غيره جريرة) (جريرتك من) "من" ve "من جراك") (من جرائك gibi.)

جَارٌ: [sıf.] *جَارَةٌ: [sıf.] 1. Çeken, sürükleyen. 2. Yularından çekilen (yük devesi): (لا صدقة في "الإبل الجارة"). 3. (nahıvda) bir ismi mecrûr eden (harf veya ism, hurûf-ı cer ve muzâf). 4. (حار) (هذا الشيء حار جار) (ساقط)، pek sıcaaktır. – (جار الضبع)، pek şiddetli sel ve yağmur. – (لا جار لي في هذا)، bunda benim için bir menfa'at veya mecbûriyyet yoktur.

جَارَةٌ: [is.] Suya sevk eden câdde: (سرت) (حتى انتهيت إلى الجارة).

جَارُورٌ: [iz.] 1. Selden hâsıl olan nehr. 2. (lügat-i 'âmmiyede) dolab ve çekmece çekmesi, çekmece. 3. Bir cins sürgü.

جَارُورَةٌ [is.] (lügat-i müvellede) sapan demirini çekmek için rabt olunan tahtadan âlet.

أَجْرٌ *أَجْرٌ* [n.] ("أجر" mâddesine n.)

أَحْرَانٌ [iz. t.] İns ve cin.

مَجْرٌ [iz.] Dolab çevirmeğe mahsûs ip.

مَجْرٌ [iz.] İki dîvâr arasına uzatılarak üzerine kirişler konan ok veya taban.

مَجْرَةٌ [is.] Saman uğrusu, kehkeşân. (Beyne'l-avâm "درب التبان، درب التبانة" denilir.)

مَجْرُورٌ [sıf.] 1. Çekilmiş, çekilen. 2. Anasının sütünü emmemek için dili yarılmış (deve yavrusu): (مجرور اللسان), (فصيل مجرور). 3. (nahivde) hâlet-i cerde bulunan (ism ki bir harf-i cerrin dâhil olduğu isimle muzâfu'n-ileyhiden ve bunların tevâbi'inden 'ibârettir.)

جَرَزٌ *جَرَزٌ* [ft 1.] 1. Tiz tiz yemek. 2. Kesmek, kat' etmek. 3. Öldürmek, katl etmek. 4. Dürtmek: (جرزه).

جَرَزٌ *جَرَزٌ* [fl 4.] (lügat-i müvellede) sert ve katı olmak.

جَرَزٌ *جَرَزٌ* [fl 5.] Çok ve tiz tiz yemek: (جرز الرجل).

أَجْرَزٌ *أَجْرَزٌ* [fl.] 1. Kıtlığa uğramak: (أجرز القوم). 2. Za'îf ve zebûn olmak: (أجرزت الناقة).

جَارُورٌ *جَارُورٌ* [fş.] Latîfe tarîkıyla söğüşmek, kaba bir sûrette birbirine takılmak: (جارز فلاناً).

تَجَارَزُوا *تَجَارَزُوا* [fş.] 1. Söğüşmek, birbirini şetm etmek. 2. Sözle veya işle birbirlerine fenâlık etmek: (تجارز القوم).

أَجْرَازٌ *أَجْرَازٌ* [sıf.] cem: جَرَزٌ, جُرَزٌ, جَرَزٌ *جَرَزٌ* [sıf.] Aslâ münbit olmayan yahut yağmur dokunmayan veya nebâtâtı ekl olunan yer: (جرز أرض); (جرز أرض). (Müzekkeriyle mü'ennesi bir olup, cem'i nâdiren müfred yerine kullanılarak: "أرض أجاز" dahi denilir.)

جُرُوزٌ *جُرُوزٌ* [iz.] Arab karılarının giydikleri bir cins yelek ki deve tüyünden ve kuzu pösteğisinden olur.

أَجْرَازٌ *أَجْرَازٌ* [iz.] (Farisi "كرز"den mu'arreb) demir çomak.

أَجْرَازٌ *أَجْرَازٌ* [iz.] Kurak sene, kıtlık senesi. 2. Yılanın bedenini teşkîl eden halka ve kıvrımların beheri: (طوت الحية أجازها). 3. İnsânın göğsü veya beli. 4. Mafsallardaki kemik başları, fusûsu'l-mefâsıl. – (ذو جرز), kaba ve iri. – (mec.) (طوى فلان أجازة), gevşek davrandı.

جَرَزَةٌ *جَرَزَةٌ* [is.] Helâk: (رماه الله بجرزة).

جُرَزَةٌ [is.] Demet: (جاء بجرزة من الفت).

جَرَازٌ [iz.] Dağlarda bitip defne çiçeğine müşâbih bir çiçek verir kabağa benzer bir nebât. – (ذو جرز) ve daha doğrusu (ذو جرز) iri ve kaba.

جُرَّازُ: [iz.] Keskin kılıç: (ضربه بالجرّاز).
Sıfat gibi dahi kullanılıp, (سيف جراز) denir. (جرّاز), ağaçları yiyip kırarak harâb eden (deve).

جَرُوزُ: [sıf.] Çok veya çabuk yiyen.
(Müzekkeriyle mü'ennesi birdir: (رجل جروز),
(ناقة جروز).

جَارُزُ: [sıf.] *جَوَارِزُ cems: جَارِزَةٌ *s: 1.
Şiddetli öksürüğe uğramış: (رجل، فرس جازز). 2.
Kumluk veya düz ve yumuşak arâzi ile muhât
kuru ve gayr-i münbit (yer): (أرض جاززة).

جَارِزُ: [sıfs.] Kısırsı, 'âkır: (امرأة جازز).

مَجْرُوزُ: [sıf.] *مَجْرُوزَةٌ *s: Aslâ münbit
olmayan yahut nebâtâtı ekl olunan veya yağmur
görmeyen (yer): (مكان مجروز); (أرض مجروزة).

مَجْرَازُ: [sıf.] Kurak ve otsuz
(مفازة مجراز) (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir:).

مُجْرِزُ: [sıf.] Za'îf, zebûn, lâğar.
(ناقة مجرز) (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir:).

جَزْرَمُ: [iz.] Katıksız kuru ekmek.

جَرَسُ: [fl 2, 1.] *يَجْرُسُ، بَجْرُسُ، جَرَسُ *s: 1.
Mırıldanmak, seslenmek. 2. Söylemek, tekellüm
etmek: (جرس الرجل). - [ft.] 3. Yalamak: (جرس
الشيء). 4. (karınca ve sâire hakkında) yemek.

أَجْرَسُ: [fl.] *يُجْرَسُ، إِجْرَاسُ *s: 1. (kuş)
uçarken kanatlarının sesi işitilmek: (أجرس الطائر).
2. (deve sürücüsü) develeri sürerken nağamât
söylemek: (أجرس الحادي). 3. (kadının bilezik ve
halhâl gibi süsleri) birbirlerine çarparak ses

çıkarmak: (أجرس الحلي). 4. (yırtıcı hayvân) insân
sesini işitmek: (أجرس السبع).

جَرَسَ: [ft.] 1. (iş adamı)
sâhib-i tecrube ve muhkemü'r-re'y etmek: (جرسته).
2. Terzîl ve bed-nâm etmek: (جرس بالقوم).

يَجْرَسُ، تَجْرَسُ *s: [fl.] Söylemek,
tekellüm etmek: (تجرس الرجل).

يَجْتَرَسُ، إِجْتِرَاسُ *s: [ft.] Kazanmak,
iktisâb etmek: (اجترس المال).

أَجْرَاسُ *cem: [iz.] 1. Ses, savt. 2.
Yavaş ve gizlice ses, mırıltı: (ما سمعت له جرساً). 3.
Kuşun bir şey yerken gagasının sesi: (سمعت جرس)
(الطير). 4. Kısım, bölük, mikdâr: (عندي جرس منه);
(مضى جرس من الليل).

جَرَسُ: [iz.] 1. Ses, savt, mırıltı: (ما سمعت له)
Yavaş ve gizlice ses, mırıltı: (حساً ولا جرساً). (Aslı fikra-ı ânifede beyân
olunduğu üzere Cîm'in fethiyle olup, mâ-kabline
müşâkeleten fethesi kesreye kalb olunmuştur.) 2.
Asl, esâs, bünyâd: (جرس هو من صدق).

أَجْرَاسُ *cem: [iz.] 1. Çıngırak, zil.
2. Çan, nâkûs. - (ذات الأجراس), çıngıraklı yılan.

جَارُوسُ: [sıf.] Obur, pisboğaz, ekûl.

جَارِسَةٌ *cem: [is.] 1. Otlâ
beslenen böcek. - [cem.] 2. Arı, nahl.

جَرَايَسُ *cem: [is.] Gece vakti
gizlice çalınan koyun veya keçi.

جَاوَرُسُ [iz.] (Farisi "kاورس"den mu'arreb) karaca darı denilen küçük taneli bir cins darı.

مُجْرَسٌ [sıf.] 1. Tecribeli, 'umûr-dîde, kâr-âzmûde. 2. Alışık: (ناقة مجرسة).

جَرْسَمٌ [ft.] *يَجْرِسُ، جَرْسَمَةٌ* [ft.] Sıkı sıkı ve dik dik bakmak: (جرسم إليه). ("جرسم"den muharref olduğu maznûndur.)

جِرْسَامٌ [iz.] 1. Zâtu'l-cenb 'illeti. ("برسام" mürâdifidir.) 2. Zehr-i kâtil, sem.

جَرَشٌ [ft 1, 2.] 1. Kaşımak. 2. Kazımak, (bir şeyin) kabuğunu soymak. 3. (deriyi) yumuşatıp düzeltmek için ovmak: (جرش الجلد). 4. (buğday ve sâireyi) iri dövmek: (جرش الحنطة). 5. (başı) konak dökülünceye kadar taramak: (جرش رأسه). 6. İsâbet etmek, almak, görmek: (ما جرش منه شيئاً). - [fl.] 7. Ağır ağır yürümek: (جرش الرجل).

جَرَشٌ [fl.] 1. Acımak. 2. Za'iflamak.

إِجْرَاشٌ [ft.] *يَجْرَاشُ، إِجْرَاشٌ* [ft.] Kazanmak, iktisâb etmek: (اجترش لعياله). 2. Çalmak, aşırnak: (ما اجترش الشيء). 3. İsâbet etmek, almak, görmek: (ما اجترش منه شيئاً).

إِجْرَاشٌ، يَجْرَاشُ، إِجْرَاشٌ ve يَجْرَاشُ [fl.] 1. Za'findan sonra semirmek: (اجرأش الرجل). 2. (deve) karın ve kasık salıp tavlınmak: (اجرأشت). 3. Yükselmek, kesb-i irtihâ' etmek: (اجرأشت الأرض).

[iz.] 1. Sert bir şey yenirken çıkan ses, hışırtı. 2. Yılanın derisinden sıyrılırken çıkardığı hışırtı: (مر الأفعى). 3. Gecenin evveliyle sülüsü beynindeki zamân: (أتيته بعد جرش من الليل). (Bunda Cîm'in zammı ve kesriyle de lügattir.) 4. Gecenin son kısmı, âhiri: (أناه بجرش من الليل). (Masdariyyet ma'nâsı için re's-i mâddeye n.)

جَرَشٌ، جَرَشٌ، جَرَشٌ، جَرَشٌ [iz.] Gecenin ilk sülüsü: (أتيته بعد جرش من الليل).

جُرَاشَةٌ [is.] 1. Hubûbât ve sâirenin iri dövülmüş kısmı. 2. Baştan düşen konak ve kabukalar.

جَرَّاشٌ [sıf.] *جَرَّاشٌ* [sıf.] Zâlim, cânî, gaddâr. (İsm-i fâ'il ma'nâsı için re's-i mâddeye n.)

جَرِيشٌ [sıf.] 1. İri dövülmüş: (حنطة جريشة). 2. Becerikli, kâr-güzâr: (رجل جريش). 3. İri ve taşlı (tuz): (ملح جريش). [az.] 4. Câhiliyyette bir sanem idi. (عبد جريش) ismi bundandır. (Fîrûzabâdî'nin bu son ma'nâyı musaggar bünyesiyle beyânı galattır.)

جَوَارِيشٌ [iz.] *جَوَارِيشٌ* [iz.] (lûgat-i müvellede) buğday ve sâireyi iri öğütmeğe mahsûs el değirmeni.

جَوَارِشٌ [is. cem.] Mercimek ve sâire gibi iri dövülerek kullanılan hubûbât. (İsm-i fâ'il mü'ennesinin cem'idir.)

جوارش [iz.] (Farisi "كوارش"den mu'arreb)

1. Tatlı ve güzel kokulu ma'cûn. 2. Bir nev' tatlı.

جرشي [iz.] Nefs, zât: (كريم الجرشى).

جرائش [sıf.] İri cüsseli: (رجل جرائش).

جاورش [iz.] ("جورس" mâddesinde "جورس" fikrasına n.)

جرشيئة* [sıf.] Yemen'in Cereş memleketine mensûb bir cins deve ve üzüm ve arpaya itlâk olunur: (عنب جرشي، ناقة جرشيئة).

مجرش [sıf.] Yanları geniş (insân veya hayvân): (مجرش الأرض). (رجل، فرس مجرش).

مجروش [iz.] Vücûdun yan tarafının ortası böğür: (ضرب في مجروش).

مجرأش [sıf.] Karın ve kasık salıp tavlanmış (deve): (إبل مجرأشة).

جرشب [fl. d.] 1. Za'îflamak, arıklamak. 2. Hastalıktan kalkıp toplanmak: (جرشب الرجل). (جربش "جربش" gibi.) 3. (kadın) elli yaşlarına varıp 'âdetten kesilmek: (جرشبت المرأة).

جرشب [sıf.] Kısa boylu, bodur, cüce.

جرشيئة [is.] 'Âdet kesilmiş geçkin kadın.

جرشع [sıf.] İri cüsseli yahut göğsü geniş ve yanları şişkin (at ve deve).

جراشع [iz. cem.] 1. Enli vâdîler. 2. Alçak ve enli dağlar. (Ânifen zikrolunan kelimenin cem'i olup, teşbîhen müsta'meldir.)

جرشم [fl. d.] 1. Hastalıktan kalkıp iyileşmek, ifâkat bulmak: (جرشم الرجل). 2. Yüz buruşturmak, çehre ekşitmek: (جرشم فلان). 3. Göz dikip bakmak.

جرشام* [fl.] Bozulup toplanmak, çekilip buruşmak. (Efsahı "اخرشام" olduğu da maznûndur.)

جرشم [iz.] Derisi sert olup hışır hışır eden yılan.

مجرشام* [sıf.] Za'îf, arık, lâğar. ("مخرشام" olması da muhtemeldir.)

جرص [sıf.] 1. Pek iri cüsseli: (رجل جراسية). 2. Pek sert ve azgın (erkek deve): (جمل جراسية). (Âhirindeki (ة) mübâlağa içindir.)

جرض [ft 1.] Boğmak, (birinin) boğazını sıkmak: (جرضه).

جرض [ft 4.] 1. Gam ve kederden yutkunamamak: (جرض الرجل بريقه). 2. Zorla ve azar azar yutmak: (جرض ريقه). ("جرع" gibi.) - [fl.] 3. (tükürük) gam ve kederden yutulamayıp boğazda kalmak: (جرض ريقه).

جرض [ft.] (birine) tükürüğünü boğazda durdurmak, yutkunamayacak derecede mahzûn ve mükedder etmek: (أجرضه بريقه).

جرض [iz.] 1. Tükürük, ağız suyu ve 'ale'l-husûs boğazda kalıp yutulmayı. 2. Çalışma, çapalama, cehd.

جُرَاضٌ: [sıf.] 1. Yavrusuna şefkat ve mahabbeti ziyâde olan (dişi deve): (ناقة جراض). 2. İri ve gövdeli ve zorlu: (بعير جراض). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

جُرَاضٌ، جُرَاضٌ، جُرَاضٌ، جُرَاضٌ: جِرَاضٌ [sıf.] 1. Kalın gövdeli, iri. 2. Kuvvetli, şedîd, zorlu. – (İki âhirinin (ة) ile mü'ennesleri de müsta'meldir.) - [iz.] 3. (harf-i ta'rîfle) arslan.

جِرَاضٌ: [sıf.] Pek mağmûm ve mükedder.

جِرَاضٌ: جِرَاضٌ [sıf.] 1. Mağmûm, mükedder: (مات فلان جريضاً) kederinden vefât etti. - [iz.] 2. Boğazda kalan ve boğazı tıkayan tükürük. 3. Gam, keder, gussa, tasa. 4. Can çekişme hırılıtsı, harhara. 5. Can verenin çenesinin düşmesi. – (حال الجريض دون القريض), bir işin önüne mâni' zuhûrunda îrâd olunur meseldir. – (أفلت جريضاً), dar kurtuldu.

جِرَاضٌ: [sıf.] Büyük karınlı ve iri.

جِرَاضٌ: جِرَاضٌ [sıf.] Mağmûm, mükedder, mahzûn, tasalı.

جِرَاضٌ: [sıf.] Ağaçları kemirip harâb eden ekûl ve azgın (deve): (جمل جرائض).

جِرَاضٌ: [sıf.] Yavrusuna mahabbet ve şefkatı ziyâde (dişi deve): (ناقة جرواض).

جِرَاضٌ: [iz.] Za'îf ve nâ-tüvân ihtiyâr, pîr-i fânî.

جِرَاضٌ: جِرَاضٌ [sıf.] 1. Obur, pisboğaz, ekûl. 2. İri gövdeli ve çok yiyen (koyun ve deve).

جِرَاضٌ: [sıf.] İri, büyük (deve).

جِرَاضٌ: [sıf.] 1. Obur, ekûl: (رجل جرضم). 2. Büyük ve semiz (koyun): (غنم جرضم).

جِرَاطٌ: [fl 4.] *يَجِرُطُ، جِرَاطٌ* (birinin) lukması boğazda kalmak, boğazı tıkanmak: (جرط بالطعام).

جِرَاطٌ: [iz.] Boğazda kalıp tıkayan şey.

جِرَاطٌ: [sıf.] Pek uzun boylu: (رجل جرواط).

جِرَاعٌ: [ft 4.] *يَجِرُعُ، جِرَاعٌ* ve:

يَجِرُعُ، جِرَاعٌ: جِرَاعٌ [ft 3.] Yudum yudum yutmak: (جرع الماء).

يَجِرُعُ، جِرَاعٌ: جِرَاعٌ [fl.] (dişi deve) sütü kıt olup yudum yudum sağılmak: (أجرت الناقة).

يَجِرُعُ، جِرَاعٌ: جِرَاعٌ [ft.] 1. Yudum yudum yutturmak: (جرعه الماء). 2. Zorla içirmek: (جرعه). (الشرب). – (جرعه غصص الغنيط). - [ch.] 3. İpi terkîb eden katların biri diğerlerinin üstüne binip çıkıntı yapmak: (جرع الحبل، الوتر).

يَجِرُعُ، جِرَاعٌ: جِرَاعٌ [ft.] Yudum yudum veya zahmet ve tekellüfle içmek: (تجرع الماء).

يَجِرُعُ، جِرَاعٌ: جِرَاعٌ [ft.] 1. Birden yutmak: (اجترع الماء). 2. Bir cümlede kırmak: (اجترع العود).

جِرَاعٌ: [iz.] İpi terkîb eden katlardan birinin diğerleri üstüne binip çıkıntı yapması. (Masdariyyet ma'nâsı için re's-i mâddeye n.)

جَرَعٌ [sıf.] Bir katı diğerleri üstüne binip çıkıntı yapan. (ip).

جَرَعٌ، أَجْرَاعٌ، جِرَاعٌ، جَرَعَةٌ *cem: جَرَعَةٌ * [is.] 1. Az kumlu veya kumluk ve basık olup münbit olan yer. 2. Bir tarafı kumluk ve bir tarafı taşlık tepe. 3. Gayr-i münbit değirmi kumluk yer.

جَرَعَةٌ *cem: جَرَعٌ * [is.] Bir yudum, bir içim su ve sâire. – (mec.) (جرعة عسل), gâyetle zarîf ve şirin şahs.

أَفَلَتُ (أفلتت) *جُرَيْعَاءُ * [is.] Küçük yudum. – (فلان جريعة الذقن، بجرعاء الذقن، dar kurtuldu, can attı).

جَرَعٌ *أَجْرَاعٌ، جَرَعَاوَاتٌ *cem: جَرَعَاءُ *s: أَجْرَعٌ [sıf.] Münbit olacak sûrette kumluk (yer).

مُجْرَعٌ *cem: مَجَارِيْعٌ [sıfs.] Sütü kıt olup yudum yudum sağılan (dişi deve).

مُجْرَعٌ [sıf.] Bir katı ziyâde bükülüp diğerlerinin üstüne çıkmakla çıkıntı teşkil eden (ip): (حبل مجرع).

جُرْعَبٌ *جُرْعَبَةٌ * [ft. d.] Güzel bir tarzda içmek: (جرع الماء).

يَجْرَعِبُ *جُرْعَبٌ، إِجْرَعَابٌ * [fl. kş.] Yıkılıp yere düşmek: (اجرعب الرجل).

جُرْعَبٌ [sıf.] 1. Kaba ve nâ-tıraş, taslak: (رجل جرعب). - [iz.] 2. Büyük dâhiye ve musîbet.

جُرْعُوبٌ [sıf.] Suyu hırsla ve kaba bir sûretle içen kaba (adam).

جُرْعَيْبٌ [sıf.] Kaba taslak ve yakışsız (şey).

جُرْعَيْبٌ [sıf.] (جرعيب) mürâdifi olmak üzere Lisânü'l-Arab'da mezkûrdur.

جُرْعَيْبٌ [sıf.] Kalın ve kaba: (جرعيبيل شيء).

جَرَعُوكٌ *جَرَعُوكَيْكٌ، جَرَعُوكٌ * [iz.] Pek koyu yoğurt: (أطعمني الجرعوكيك، الجرعوكوك).

إِجْرَعَنَّ، يَجْرَعَنَّ، إِجْرَعَانٌ *جرعن [fl. kş.] 1. Bir tarafa meyl etmek. 2. Oynayıp harekete gelmek. 3. Birden düşmek: (اجرعن الشيء). 4. Yerden (serâb) kalkmak: (اجرعن السراب). ("ارجعن" mablûbu ve "ارجعن" mürâdifidir.)

جَرْفٌ *يَجْرَفُ، جَرْفٌ، جَرْفَةٌ *جرف [ft 1.] 1. (bir şeyin) bütününi süpürüp götürmek veya çoğunu almak: (جرف الطين، جرف الشيء). 2. Kürekle kürimek: (التلج).

إِجْرَافٌ *يُجْرَفُ، إِجْرَافٌ * [fl.] 1. Önüne geleni alıp götüren sele uğramak: (أجرف المكان). 2. Develerine birbirine sarmaşmış otlar otlatmak: (أجرف الراعي).

تَجْرِفٌ *يُجْرَفُ، تَجْرِفٌ * [ft.] ve:

تَجْرَفٌ *يَتَجْرَفُ، تَجْرَفٌ * [ft.] Kürekle kürimek: (جرف، تجرف الطين).

اِجْتَرَفَ: [ft.] *يَجْتَرِفُ، اِجْتِرَافٌ* (bir şeyin) bütününi süpürüp götürmek veya çoğunu almak: (اجتراف الشيء).

جُرْفٌ: [iz.] 1. Canlı cansız her nev' mâl, mâ-melek: (له جرف لا يفي بحسابه حرف). 2. Bolluk, ucuzluk, hasb, rahâ. 3. Birbirine sarmaşmış ot. 4. Hamât denilen incirin veya efânî denilen nebâtın kurusu. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

جُرْفٌ: *s: جُرْفَةٌ* [sıf.] Muhtelif renk veya şekli ve sûrette olan: (أرض جرفة); (عود جرف).

جُرْفٌ: [iz.] *جُرْفٌ* Devenin uyluğunda bir mikdâr derisini soyup bürmekle yaptıkları 'alâmet.

جُرْفٌ: [iz.] *جُرْفٌ* 1. Avurdun iç yüzü. 2. Sel suyunun uğramadığı yer.

جُرْفٌ: *cem: جُرُوفٌ، أَجْرَافٌ* [iz.] 1. Yalçın dağın yalımı, sarp tarafı. 2. Sel suyunun kazdığı yer, yar. – (فلان بيني على جرف هار), esâssız bir iş teşebbüs eden adam hakkında darb olunur meseldir. (Fıkrateyn ânifeteyne de n.)

جُرْفٌ: *cem: جُرْفَةٌ* [iz.] Nehrin dik ve sarp kenârı ki dâ'imâ parçaları yıkılıp düşer: "أسس من" بنيناه على جرف هار.

جُرْفَةٌ: [is.] *جُرْفَةٌ* Devenin uyluğunda bir mikdâr derisini yüzüp toplayarak fitil etmekle yaptıkları 'alâmet. ("siz dahi lügattir.)

جُرْفَةٌ: [is.] 1. Yol gibi dar ve uzun kumsal yer. 2. Ekmek parçası, dilimi.

جُرَافٌ: [sıf.] 1. Çok yiyen, ekûl, obur. 2. Kuvve-i bâhiyesi gâlib, cimâ'a münhemik. 3. Pek neşâtlı ve gamsız: (رجل جراف). 4. Önüne geleni alıp götüreren (sel): (سيل جراف). 5. Pek keskin ve muharrib: (سيف جراف).

جُرَافٌ: [iz.] *جُرَافٌ* Bir nev' ölçek.

جَرَافٌ: [sıf.] Her şeyi süpürüp götüreren. – (أم الجراف), kalkan, siper; koğa, delv.

جُرَافَةٌ: *cem: جَرَارِيفٌ* [is.] (lügat-i 'âmmiyyede) kürek. ("مجرفة" gibi.)

جَرِيفٌ: [sıf.] Kuru, yâbis (hamât inciri veya efânî otu).

جَارِفٌ: [sıf.] 1. Her şeyi süpürüp götüreren: (سيل جارف). 2. 'Umûmî, salgın (ölüm, tâ'ûn, musîbet): (موت، طاعون، شؤم جارف). 3. Sel gibi kesretli olarak hareket eden: (جيش جارف).

جَارُوفٌ: [sıf.] 1. Çok yiyen, ekûl, obur. 2. Tama'kâr, harîs. 3. Bâha meyli ziyâda, cimâ'a münhemik. 4. Pek neşâtlı ve gamsız. 5. Uğursuz, meş'ûm: (رجل جاروف).

جَارُوفَةٌ: *cem: جَوَارِفٌ* [is.] Çamur ve sâire ki küremeğe mahsûs kürek.

جَوْرَفٌ: [iz.] 1. Eşek, merkeb. 2. Erkek deve kuşu. (Bunun sahîhi "جورق" olduğu maznûndur.) 3. Eşkin beygir. 4. Önüne geleni süpürüp götüreren sel.

مَجْرَفٌ: [iz. s.] Çamur ve sâire küremeğe mahsûs âlet, kürek. – (بنان) (مجرف), çok yemek alan parmak.

مُجْرَفٌ: [sıf.] ve:

مُنْجَرَفٌ: [sıf.] 1. Za'îf, arık, lâğar: (كباش) (مجرف، متجرف). 2. Muzdarib, perişân, fakîr: (جاء) (رجل مجرف); (متجرفاً).

مُجَارَفٌ: [sıf.] İşi doğru gitmez, tâli'siz, bed-baht: (رجل مجارف).

مَجْرُوفٌ: [sıf.] Uyluğunda cürfe denilen 'alâmetle nişânlanmış (deve).

جَرْفَخٌ: [ft. d.] (bir şeyin) bütünü almamak, kapmak: (جرفخ ميار أبي تمامه).

جَرْفَزٌ: [sıf.] Pek iri, dizmân.

جَرْفَسٌ: [ft. d.] 1. Yere düşürmek, yatırmak: (جرفس فلاناً). 2. (bir şeyin) bütününi sıyrıp almak: (جرفس الشيء). 3. Hırs ve şiddetle yemek: (جرفس الطعام). 4. Muhkem bağlamak: (جرفس الشيء).

جَرْفَاسٌ: [sıf.] 1. Pek iri ve zorlu (adam). 2. İri cüsseli (deve). 3. Şikârinin hakkından gelen zorlu (arслан).

جَرْفَسِيٌّ: [sıf.] Obur, ekûl: (رجل جرفسي).

جَرْفَاسٌ: [sıf.] Pek iri ve zorlu (adam).

جَرْفَشٌ: [sıf.] İri cüsseli ve yanları geniş: (جرفش اللحية) – (رجل جرافش), kaba sakallı.

جَرْفَضٌ: [sıf.] Sakîl, bed, tatsız, kaba: (رجل جرافض).

جَرْقٌ: [is.] (Farisi "جره"den mu'arreb) 1. Ufak et parçası: (ما على العظم جرقاة). - [sıf.] 2. Pek za'îf ve cılız (adam): (رجل جرقاة).

جَوْرُقٌ: [iz.] Erkek deve kuşu.

جَرْلٌ: [fl 4.] (yer) sert ve taşlık olmak: (جرل المكان).

أَجْرَالٌ: [fl.] Yeri kazarken sert ve taşlık mahalline tesâdüf etmek: (الحافر أجرا).

أَجْرَالٌ: [iz.] 1. Taşlar. 2. Ağaçlı taşlık yahut pek sert ve taşlık yer.

أَجْرَالٌ: [sıf.] Pek sert ve taşlık olan (yer): (أرض جرلة), (مكان جزل).

جَزَاوُلٌ: [iz. s.] 1. Taşlık yer, sengistân. 2. Ele sığabilecek ve kaldırılacak kadar taş.

جَرْيَالٌ: [iz.] 1. Kırmızı renk, kırmızılık: (جربال الذهب); (جربال الخمر). 2. Sâfî ve hâs renk. 3. Safrânın ilk çıkan 'usâresi. 4. Şarâb, bâde.

جَرْيَالَةٌ: [is.] 1. Şarâb, bâde. 2. Şarâbın rengi, kırmızılığı. 3. Hâs ve sâfî renk.

جَرْمٌ: [ft 2.] 1. Kesmek, kat' etmek: (جرم الشيء). 2. (hurmayı) daha olmadan tahmîn etmek: (جرم النخل). 3. (koyunun) yapağısı kırmak: (جرم الشاة). 4. Sevk ve icbâr etmek: "لا". 5. (etti kemikten) ayırmak: (الحم عن العظم جرم). "قوم".

6. (birinden) cerîme ve cezâ-ı nakdı almak: (جرم منه). (Son iki ma'nâda lügât-i müvelledendir.) - [fl.] 7. Cürm ve günâh işlemek: (جرم الرجل). 8. Birine karşı cinâyet etmek: (جرم عليهم، إليهم). 9. Kazanmak, kesb ve kâr etmek: (جرم لأهله).

[ft 2.] *يَجْرُمُ، جَرْمٌ، جَرَامٌ، جِرَامٌ* :جَرَمَ (hurma ağacının) meyvesini toplamak: (جرم النخل).

[fl 4.] *يَجْرُمُ، جَرْمٌ* :جَرَمَ Hurma kesilirken yere düşenlerini yemek: (جرم الرجل).

[fl 5.] *يَجْرُمُ، جَرْمٌ* :جَرَمَ Günâh ve kabâhatı çoğalmak, çok günâh ve kabâhat işlemek.

[fl.] *يُجْرِمُ، إِجْرَامٌ* :أَجْرَمَ 1. Cürm ve günâh işlemek: (أجرم الرجل). 2. (birine karşı) cinâyet işlemek: (أجرم عليهم، إليهم). 3. Cüsse ve vücûdu irileşmek, tenû-mend olmak: (أجرم فلان). 4. (renk) hâlis ve sâfî olmak: (أجرم لونه). 5. (birinin) sesi sâfî olmak: (أجرم الرجل). 6. (kan) yapışmak: (أجرم به). 7. (hurmanın) kesim vakti gelmek: (أجرم التمر). (Bunlardan çoğunun sahîhi sülâsiden olduğu maznûndur.)

[ft.] *يُجْرِمُ، تَجْرِيمٌ* :جَرَمَ 1. Büsbütün ve kat'ıyyen kesmek. 2. (bir cemâ'atten) ayrılıp gitmek, bırakıp ayrılmak: (جرمناهم). 3. Bitirmek, itmâm etmek: (جرمناه). 4. (lügat-i müvellede) cürm ve kabâhat isnâd etmek: (جرم فلاناً).

[ft.] *يَتَجَرَّمُ، تَجَرَّمٌ* :تَجَرَّمَ 1. (birine) cürm ve kabâhat 'azv ve isnâd etmek: (تجرم عليه). - [fl.] 2. Tekmîl olmak, bitmek: (تجرم الليل، الشتاء).

[ft.] 1. (hurma ağacının) meyvesini taze iken tahmîn etmek: (اجترم النخل). - [fl.] 2. Günâh işlemek: (اجترم فلان). 3. Kazanmak, kesb ve kâr etmek: (اجترم لأهله).

[iz.] *جُرُومٌ* :جَرَمَ 1. (Farisi "كرم"den mu'arreb) sıcak, harâret. 2. Havâsı sıcak yer, geremsîr. - [sif.] 3. Sıcak, hâr: (يومنا هذا جرم).

[iz.] *أَجْرَامٌ، جُرُومٌ، جُرْمٌ* :جَرَمَ 1. Cism, beden. ('Ale'l-husûs cemâdâtte müsta'meldir.) (الأجرام الفلكية), nücûm, sevâbit ve seyyârât. 2. Boğaz, halk. 3. Âvâz, ses yahut yükseği: (جرم له الصوت), yüksek sesi vardır. 4. Renk, levn.

[iz.] *أَجْرَامٌ، جُرُومٌ* :جَرَمَ Günâh, kabâhat, suç: (ماله جرم).

[iz.] 1. Hatâ, yanlış. 2. Ayrılma, infikâk. - (لا جرم) (Mîm'in fethiyle. Râ'nın sükûnü ve Cîm'in zammı da câ'izdir.), (جرم لا ذا), (لا عن ذا جرم), (لا أن ذا جرم) (Mîm'in hazfıyla), şübhesiz, elbette, mutlakâ. (Kesret-i isti'mâlle kasem yerine geçip, cevâbına Lâm dâhil olur: (لا جرم لأتيناك)).

[iz.] Bir cins nebât.

[is.] Hurma meyvelerini toplayan adamlar: (جاءت جرمة).

[is.] Günâh, kabâhat, suç, cürm.

[iz.] *جُرَامٌ* :جَرَامٌ 1. Kuru hurma. 2. Hurma çekirdeği.

جُرَامَةٌ [is.] 1. Kesilirken yere düşen hurma. 2. Kesilmiş hurma, kesinti. 3. Hurma kesiminden sonra budak başlarında kalıp sonradan kesilen başak hurma: (هذه جرامة نخلك). 4. Buğday ve arpa kesmüğü.

جَرَامٌ [sıf.] *جَرَامٌ cem: جَرِيمَةٌ *s: جَرِيمٌ 1. Kabâhatlı, günâhkâr, mücrim. 2. İri cüsseli, tenû-mend: (رجل جريم). 3. Kesik, maktû': (جريمة شجرة).

جَرَامٌ [iz.] *جَرَامٌ cem: جَرِيمٌ 1. Kuru hurma. 2. Hurma çekirdeği.

جَرَامٌ [is.] *جَرَامٌ cem: جَرِيمَةٌ 1. Günâh, kabâhat, suç: (أخذ فلان بجريمته). 2. Evlâdin ehîri, en sonra doğanı. 3. (Lügat-i müvelled) cezâ-ı nakdı. 4. Bir cemâ'at veya 'â'ile için kesb eden: (هو العنق لا والذي أخرج). 5. Hurma çekirdeği: (من الجريمة).

جُرْمَانٌ [iz.] Cism, cesed, ten.

جُرْمٌ [sıf.] *جُرْمٌ جَرَامٌ cem: جَارِمٌ 1. Hurma ağaçlarının meyvelerini toplayan. 2. Günâhkâr, suçlu. 3. Kazanan, kâsib: (هو جارم أهله)

أَجْرَامٌ [iz.] 1. Çoban âlât ve edevâtı. 2. İks renkli balık. (Cîm'in kesriyle olan "جرم" isminin de cem'idir.)

مُجْرِمٌ [sıf.] 1. Günâhkâr, suçlu. 2. Kâfir, dînsiz.

حَوْلٌ [sıf.] Tamâm olmuş, bitmiş: (مجرم).

مَجْرُومٌ [sıf.] İri cüsseli, tenû-mend: (رجل مجرم). (Lügat-i 'âmmiyyede 'aksine za'îf ve lâğar ma'nâsıyla kullanılır.)

جَرْمٌ [fl. d.] *يَجْرِمُ، جَرْمَةٌ *جَرْمٌ 1. Kirpi gibi tortop toplanmak. 2. Birden bire dönüp gitmek: (جرم الرجل). 3. Cevâbda hatâ etmek, yanlış cevâb vermek: (جرم الرجل).

تَجْرَمُ [fl. td.] *يَتَجَرَّمُ، تَجْرَمٌ *تَجْرَمُ 1. Düşmek: (تجرم الليل). 2. Geçmek, bitmek: (تجرم عليهم). 3. Toplanmak: (تجرم الرجل).

إِجْرَمٌ [fl. hr.] *يَجْرَمُ، إِجْرَمٌ (إِجْرَمٌ *Aslı) 1. Kirpi gibi tortop toplanmak: (اجرم الرجل). 2. (gece) geçmek: (اجرم الليل).

جَرْمٌ [iz.] *جَرَامٌ cem: جَرْمٌ 1. Dîvârî yüksek havz. 2. İçerisi dîvârsız kuyu, eşme. 3. Küçük ev, kulübe. 4. Kurt yavrusunun erkeği. - [cem.] 5. (بجراميه أخذه), topunu aldı. 6. Canavarların ayakları ve cesedleri: (ضم الثور جراميه). 7. İnsânın mecû'-ı a'zâsı, bedeni: (ويثب على الفرس كان يجمع جراميه). (Fîrûzabâdî bu son iki ma'nâyı Yâ'sız olarak "جرامز" sûretinde zabt etmiş ise de, bu hatâdır.) – (ضم إليه جراميه), eteklerini topladı.

مُجْرَمٌ [sıf.] İbtidâsında yağmur yağmayıp ortasında yağan (sene): (عام مجرم).

جَرْمَشَقٌ [iz.] Akça ağaç.

جَرْمِضٌ [sıf.] *جَرْمِضٌ Kaba, sakîl ve letâfetsiz. ("جرافض" gibi.)

جرمق: [iz.] *جُرْمُوقٌ* (Farisi "سرموزه"den mu'arreb) mestin üzerine giyilen çizme veya kundura.

جرمق: [iz.] Oka sarılan sinir.

جرمقي: [iz.] Bir nev' kilim.

جرامقة: *fr: جَرْمَقَانِي* [az. cem.] Zuhûr-i İslâm'da Mûsul taraflarında bulunmuş bir tâ'ife.

جرمل: [iz.] Bir cins nebât tohumu. (Sahîhi "حرمل" olduğu maznûndur.)

جرن: [fl 1.] 1. Alışmak, tecrübe ve mümârese kesb etmek: (جرن الرجل). 2. Eskimek, fersûdelenmek: (جرن الثوب، الدرع). - [ft.] 3. Öğütmek: (جرن الحب).

جرن: [ft.] *جُرْنٌ، إجرانٌ* (hubûbât veya hurmayı) hirmene biriktirmek, istif etmek: (جرن) (الحب، التمر).

جرن: [fl.] *يَجْرُنُ، إجرانٌ* Hubûbât veya hurma için hirmen edinmek: (اجترن الرجل).

جرن: [iz.] *جرانٌ، أجرانٌ* 1. Hurmaların hirmen yeri. 2. Taştan dibek şeklinde musluk. 3. Hamâm kurnası: (الجرن توضأت من).

جرن: [iz.] *جرانٌ* 1. Cism, beden. 2. Ağırılık, yük: (ألقى عليه أجرانه، جرانه). (Nûn'u Mîm'den maklûbdur.)

جرن: [iz.] Sert ve taşlık yer. ("جرل"den tashîf olduğu maznûndur.)

جران: [iz.] *جرنٌ، أجرنةٌ* Devenin boynunun boğazlanacak yerinden çukur yerine kadar olan kısmı ki oranın sinirinden kamçı yapılır. - (ألقى فلان جرانه، ضرب بجرانه)، sâbit ve müstakır olmak, karâr bulmak. - (عاش عيشاً ضارباً) (بجران)، râhat 'ömür sürmek.

جران: [iz.] 1. *جرنٌ، أجرانٌ، أجرنةٌ* 2. Hirmen. 3. Öğütülmüş şey. 4. Kullanılmaktan yumuşayıp fersûdelenmiş esvâb.

جرينة: [is.] (lügat-i müvellede) satılacak hubûbâtın vaz' ve teşhîrine mahsûs meydân.

جران: [sif.] *جوارنٌ* 1. Fersûdelenmiş, eskilikten parlayan (esvâb veya zırh). 2. İşlek ve kadîmî (yol): (طريق جران). 3. İstifâdeli, temettu'lu: (متاع جران). 4. Kuruyub kalınlaşmış: (سقاء جران). - [iz.] 5. Yılan yavrusu.

جرناء: [is.] Bir cins nergis.

جرل: [iz.] (جريال) yerine lügattir. ("جرل" mâddesine n.)

جبرون: [iz.] Kandîl, sirâc.

مجرن: [iz.] 1. Hirmen yeri. - [sif.] 2. Obur, ekûl. 3. Uzak, ba'id: (سفر مجرن).

مجرن: [sif.] Kullanılmakla yumuşamış (kamçı): (سوط مجرن).

مجرين: [sif.] Ölü, meyyit.

جرنب: [sif.] *جرنوبٌ* Siyah tüylü, yağız.

جَرْنَبَةٌ ("جرب" mâddesine n.)

جَرْنَبْدٌ ("جربند" mâddesine n.)

"جرفش" ve "جرفس" *جَرْنَفْسٌ* :جرف mâddelerine n.)

جَرَّةٌ [ft.] 'Umûma bildirmek, neşr ve i'lân etmek: (جره الأمر).

يَجْرَهُ [fmt.] Neşr ve i'lân olunmak, şüyû' bulmak: (تجره الأمر).

جَزَةٌ [iz.] Büyük fenâlık, şiddetli şer.

جَزَهُةٌ [is.] Yan, cânib.

جَزَهُةٌ [is.] Bir sapta bulunan çatal ve çift hurma kuruğu salkımı.

جَرَاهِيَةٌ [is.] 1. Gürültü, patırtı, yaygara: (ما هذه الجراية). 2. 'Alâniyyet, zâhiriyyet: (لقيه), büyük ve ehemmiyetli işler, mehâmm-i 'umûr, mu'dılât-ı 'umûr. – (جراية الأمور), atların güzide ve müntehabları.

يُجْرَهُدُ [fl. d.] Yürümede sür'at etmek, çabuk yürümek, koşmak: (جرهد الرجل).

يَجْرَهُدُ [fl. kş.] 1. Çabuk yürümek, koşmak, sür'atle gitmek: (جرهد في السير). 2. Sürmek, uzamak, imtidâd etmek: (جرهد الطريق، الليل). 3. Devâm etmek, dâ'im olmak: (جرهد الشيء). 4. (yer) nebâttan büsbütün hâlî olmak: (جرهدت الأرض). 5. Kasd ve

niyyet etmek: (جرهد القوم). 6. (sene) kurak ve kahıtlı olmak: (جرهدت السنة).

جَرْهَدٌ [sıf.] Cest ü çalak ve şen ve neşâtlı: (رجل جرهد).

جَرْهَدَةٌ [is.] Büyük su destisi. (Masdariyyet ma'nâsı için re's-i mâddeye n.)

جَرْهَاسٌ [sıf.] 1. Pek iri ve tenû-mend (adam). 2. Pek kuvvetli ve şiddetli (arslan).

تَجْرَهُمُ [fl. td.] (lûgat-i 'âmmiyede) cür'et ve cesâret etmek: (تجرهم على الأمر).

جُرْهُمٌ [sıf.] 1. Yiğit, cesûr, cerî: (رجل جرهم). - [az.] 2. Arab-ı 'âribeden bir tâ'ife ki Hazret-i İsmâ'îl (as) onlardan karı almıştı.

جِرْهُامٌ [sıf.] 1. Fa'âl, gayretli, becerikli: (رجل جرهم). - [iz.] 2. (الجرهام), arslan.

جُرَاهِمَةٌ [sıf.] 1. Pek iri: (إبل جراهمة). - [iz.] 2. (الجراهم), arslan.

مَجْرَهُمٌ [sıf.] Gayretli, ikdâmlı, fa'âl.

أَجْرٌ [iz.] *أَجْرِيَّةٌ* جَرَاءٌ، أَجْرَاءٌ: جَرَوْ* [iz.] 1. Her şeyin ve hattâ kavunun dahi küçüğü: (جرو البطيخ). 2. Köpek ve arslan eniği. 3. Bazı ağaç ve nebâtların budakları ucundaki tohum kesesi. 4. Henüz yetişmemiş meyve. 5. Devenin örgücünde ve boğazında çıkan bir nev' şiş.

(Bu ta'bîrin aslı Râ'nın şeddesiyle olup "جر" mâddesinde zikrolunmuştur.)

جَرِيَّةٌ [is.] 1. Akmak ve dökülmek tarz ve sûreti. 2. Su ve kan ve gözyaşı ve sâire akıntısı.

جَرَانِيَّةٌ [is.] 1. Gençlik, tazelik ('ale'l-husûs kızın gençliği). 2. Ta'yînât, muhassasât. 3. Vekâlet, vekîllik. 4. Elçilik, sefâret. (Son iki ma'nâda Cîm'in kesri de câ'izdir.)

جَرَانِيَّةٌ [is.] (Fıkra-1 ânifeye n.)

جَرَانِيَّةٌ [is.] Gençlik, tazelik. ('ale'l-husûs kızın gençliği.)

جَرِيٌّ *cem: أَجْرِيَاءُ* [iz.] 1. Vekîl. 2. Elçi, sefir, resûl. 3. Me'mûr, ücretle müstahdem adam. 4. Hizmetçi, hâdim. 5. Kefîl, zâmin. ("جريء" yerine dahi kullanılır. "جرأ" mâddesine n.)

جَرِيٌّ [iz.] Yılan balığı.

جَرِيَّةٌ [is.] Kursak, havsala.

جَارٍ *جَارِيَّةٌ* [sıf.] 1. Akan, akıcı: (نهر جار). 2. Şimdiki, hâzır: (الشهر الجاري), mâh-u hâl. 3. Müvâzin, mutâbık: (اسم الفاعل جار). 4. Devâmlı, aralıksız, muttasıl: (على المضارع). 5. (nahivde) fi'lin aslı ve müştakk-ı menhî olan (masdar) meselâ: (حمدت حمداً) cümlesindeki masdara (جار على فعله); ve (تبتل إليه) "غير حار لفعله" âyet-i kerîmesindeki masdara (جارية) denilir, zîrâ 'Ayn bâbından değidir.

جَارِيَّةٌ *cem: (الجوارى) [is.] 1. Kız. 2. Besleme, hizmetçi kız. 3. (lûgat-i

'âmmiyyede) halâyık, câriye. 4. Güneş, şems. 5. Gemi, sefîne: "حملناكم في الجارية وقد جرت جرياً". 6. Rüzgâr, yel. 7. Göz, 'ayn. 8. Cenâb-ı Hakk'ın 'ibâdına verdiği ni'met. 9. Yılan. – (الكنس الجوارى), nücûm, kevâkib. (cümlesinde vech-i tesmiye cereyân ve sür'at-i harekettir.)

إِجْرِيٌّ *cem: أَجْرِيٌّ* [iz.] 1. Akma, cereyân, seyelân. 2. Yürüyüş nev'i: (فرس ذو) (أجاري), birkaç türlü yürüyüşü olan at.

إِجْرِيَاءُ *إِجْرِيَاءُ, جَرِيَاءُ, إِجْرِيَّةٌ* [iz. s.] 1. İnsânın her vakit sülûk ettiği tarîk ve vîchet: (إجرياه), (جرى على إجرياه الخ). 2. Tabî'at, hulk, 'âdet: (إجرياه), (إجرياهه, جرياهه, إجريته كذا).

مَجْرِيٌّ *مَجَارٍ (المجاري) cem: (المجري) *مَجْرِيٌّ* [iz.] 1. (masdar-ı mîmî) akma, cereyân. 2. (ism-i mekân) akacak yer. 3. Nehr yatağı. 4. Cedvel, kanal. 5. Geminin yolu ve bir günde kat' ettiği mesâfe. 6. ('arûzda) harf-i revînin harekesi. 7. (tıbda) menfez. 8. (nahivda) (المجاري), i'râb mahalli olan kelimelerin son harfleri. 9. (Sîbeveyh 'indinde) hareke. – (مجرى الشمس), (دائرة), (مجرى النفس), (البروج). 10. (ism-i zamân) akacak ve yürüyecek zamân: "اركبوا فيها" (Mîmlerin zammıyla okundukta fıkra-1 âtiyedeki masdar-i mîmdendir.)

مَجْرِيٌّ * (المجري) * [iz.] (Ef'âl bâbında masdar-ı mîmî) akma, cereyân.

جَزَأٌ [ft 3.] 1. Bölmek, aksâma taksîm etmek: (جزأ المال). 2. Sağlam bağlamak: (جزأ الشيء). 3. (bir şeyden) bir parça almak: (جزأ الشيء). 4. ('arûzda) şî'rin iki cüz'ünü hazf etmek veya iki cüzü'den 'ibâret bırakmak: (جزأ الشعر).

جَزَأٌ [fl 3, 4.] 1. (deve) çayır yemekle sudan istiğnâ etmek: (جزأ). 2. İktifâ ve kanâ'at etmek: (جزأ). 3. (جزأ الشيء).

جَزَأٌ [ft.] 1. Kifâyet ve kanâ'at ettirmek, müstağnî etmek: (أجزأت الإبل). 2. (bir şeyin) yerine geçmek, yerini tutmak: (أجزأت شاة عنك). (Bunun aslı "جزى" fi'linden "جزت"dir.) 3. (bıçak ve sâireye) sap geçirmek, sap takmak: (أجزأت المخصف). 4. (yüzüğü parmağa) geçirmek, takmak: (أجزأت). 5. Kifâyet etmek, kâfi olmak: (أجزأت في إصبعي). 6. (mer'â) bol olmak: (أجزأت). 7. (kadın) kız doğurmak: (أجزأت الأم). 8. (birinin) hayvânâtı yeşil yemekle sudan müstağnî olmak: (أجزأت القوم).

جَزَأٌ [ft.] 1. Aksâma taksîm etmek, bölmek: (جزأ المال). 2. Kanâ'at ve iktifâ ettirmek: (أجزأت الإبل بالرطب من الماء).

جَزَأٌ [fl.] 1. Bölünmek, taksîm olunmak: (أجزأ المال). 2. İktifâ ve kanâ'at etmek: (أجزأ بالشيء).

جَزَأٌ [fl.] Bir şeyle iktifâ edip sâir-i şeyden müstağnî olmak: (أجزأ بالشيء).

جَزْءٌ [iz.] 1. Kısım, bölük: (هو جزء منه). (Cîm'in zammıyla daha ma'rûftur.) 2. Yağ çubuklarını hereğe bağlayan bağ. 3. Kanâ'at, kifâyet: (لك في هذا غناء وجزء). 4. ('arûzda) mısra'ın son cüz'ünün hazfı. (Masdariyyet ma'nâsı için re's-i mâddeye n.)

جَزْءٌ [iz.] 1. Kısım, bölük, parça. 2. Bir küllin mürekkeb olduğu aksâmın beheri. 3. Pây, behre, nasîb. 4. Mikyâs ve sâire derecesi. 5. 'Uzv. 6. Kur'ân-ı Kerîmin münkasım olduğu eczâ-ı şerîfenin beheri. 7. Kız çocuk, evlâd-ı inâs: "جعلوا له من عباده جزءاً". 8. ('arûzda) bir mısra'ın veznini terkîb eden tefâ'îlin beheri. – (جزء لا يتجزأ), hukemâ-ı mütekaddimîn 'inde taksîmi mümkün olmayan küçük parça, zerre. – (طعام لا جزأ له), pek az ve nâ-kâbil-i taksîm yemek.

جَزْءٌ [is.] 1. Bıçak ve hancer sapı. 2. Asma hereği.

جَزْءٌ [iz.] Kısım, bölük, cüz'.

جَزِيٌّ [sıf.] Doyurmağa kâfi (yemek): (طعام جزِيٌّ).

جَزَائِيٌّ [sıf.] 1. Kâfi, vâfi, diğer şeye ihtiyâc bırakmayan, muğnî: (جازئك من رجل), o adam sana kâfidir. - [is. cem.] 2. (الجوازي), yeşillik yemekle sudan müstağnî olan hayvânât-ı vahşiyye. 3. Hurma ağaçları.

جَزِيَّةٌ [sıf.] 1. Bir şeyin bir kısım ve bölüğüne mensûb ve müte'allik. 2. 'Umûma

‘â’id olmayan, husûsî. (Zıddı: "كلي"). 3. (lûgat-i ‘âmmiyyede) az, kalîl.

جُزِيَّةٌ: *cem: جُزِيَّاتٌ [is.] 1. Bir şeyin bir kısım ve bölüğüne ‘â’idiyyet, husûsiyyet. (Zıddı: "كلية") - [cem.] 2. Teferru‘ât.

أَجْزَائِيٌّ: [iz.] Eczâcî. (Lûgat-i ‘âmmiyye olup, kâ’ide-i fesâhata mugâyir olarak Yâ-nisbet cem’e ‘ilâve olunmuştur. Türkçeden me’hûz olarak "أجزعي" dahi müsta‘meldir.)

أَجْزَائِيَّةٌ: [is.] (lûgat-i ‘âmmiyyede) eczâcî dükkânı, eczâhâne.

مَجْزَأٌ: *مَجْزَأٌ [iz.] ve:

مَجْزَأَةٌ: *مَجْزَأَةٌ [is.] Kifâyet, gınâ.

مَجْزُوءٌ: *مَجْزُوءٌ [sıf.] (‘arûzda) iki cüz’ü hafz olunmuş veya iki cüzü’den mürekkeb kalmış (mısrâ’): (شعر مجزوء، مجزو).

مُجْزِيٌّ: *مُجْزِيٌّ [sıf.] 1. Doyuran (ta‘âm). 2. Semiz ve kavî (deve): (بغير مجزئ).

مُجْزِيَّةٌ: *مُجْزِيَّةٌ [sıf.] Dâ’imâ kız doğuran (kadın): (امراة مجزئ، مجزئة). (Zıddı: "منكار").

جُزْبٌ: *cem: أَجْزَابٌ [iz.] Pây, nasîb, hissa, behre.

جُزْبٌ: [iz. cem.] Kullar, köleler, bendegân. (İsm-i cem’ olup lafzından müfredi yoktur.)

جُزَابٌ: [iz.] Bir cins nebât.

مَجْزَبٌ: [sıf.] Sîret ve tabî‘atı güzel, hoş-tab’, nîk-hısâl.

جَزَجٌ: *جَزَجَةٌ: [is.] 1. Bir tutam yün, yapağı. 2. Mahfel ve sâire tezyîninde müsta‘mel renkli yün parçasından püskül. - [cem.] 3. Âlât-ı tenâsül-i zükûr.

جَزَحٌ: *جَزَحٌ، يَجْزَحُ [fl 3.] 1. Bir yere ilişmeyip doğru işine gitmek: (جزح الرجل). 2. Kendiliğinden ve kimseye tanışmaksızın çok ihsân etmek: (جزح الرجل لفلان). 3. (geyik ve sâire) yatağına girmek, kaçmak: (جزحت الظباء). - [ft.] 4. Kendi mâlından bir mikdâr bölerek vermek: (جزح له من ماله جزحة). 5. Yaprak silkmek için ağaca urmak: (جزح الشجر).

أَعْطَاهُ: [iz.] Vergi, ‘atıyye, ihsân: (جزحاً جزياً). (Masdariyyet ma’nâları için re’s-i mâddeye n.)

جَزْحٌ: *جَزْحٌ [sıf.] Rüşd ve kiyâset derecesine bâliğ (oğlan): (غلام جزح).

جَزْحٌ: [is.] Sağılmakta huysuzluk eden keçiyi zecr için savttır.

جَزْحَةٌ: [is.] Mâldan bir kısım, bir mikdâr: (جزح له من ماله جزحة).

جَزْرٌ: *يَجْزُرُ، جَزْرٌ [ft 1.] Eti için (hayvân) kesmek, boğazlamak: (جزر الجزور).

جَزْرٌ: *يَجْزُرُ، يَجْزُرُ، جَزْرٌ [fl 2.] (deniz) medden sonra çekilip toplanmak: (جزر البحر). (Zıddı: "مد"dir.)

جَزْرٌ: *يَجْزُرُ، يَجْزُرُ، جَزْرٌ [ft 2, 1.] 1. Kesmek, doğramak: (جزر الشيء). 2. (balı) arı

koğanından sağmak: (جزر العسل). - [fl.] 3. Su sıvışıp yere batmak: (جزر الماء).

[ft 2, 1.] *يَجْزُرُ، يَجْزُرُ، جَزْرٌ، جَزَارٌ، جَزَارٌ* [ft 2, 1.] (hurma ağacının) meyvesini kesip toplamak: (جزر النخل).

[fl.] 1. (hurma ağacının) meyvesini kesilip toplanacak vakti gelmek: (أجزر النخل). 2. (devenin) boğazlanacak vakti gelmek: (أجزر البعير). 3. (ihtiyâr adamın) ölecek vakti gelip çatmak: (أجزر الشيخ). - [ft.] 4. (birine) boğazlanacak koyun vermek: (أجزر فلاناً).

[fl.] *يَتَجَزَّرُ، تَجَزَّرُ* [fl.] Meydân-ı harb maktûlünün lâşeleriyle dolacak sûrette şiddetle harba girişmek: (تجزروا في الحرب).

[fl.] *يَجْتَزِّرُ، اجْتَزَّرُ* [fl.] 1. Meydân-ı harb maktûlünün lâşeleriyle dolacak sûrette şiddetle muhârebe tutuşmak: (اجتزروا في الحرب). - [ft.] 2. Kesmek, boğazlamak: (اجتزر الشاة).

[fl.] *يُنْجَزِرُ، انْجَزِرُ* [fl.] (deniz) çekilmek: (انجزر البحر).

[fş.] *يَتَجَازَرُ، تَجَازَرُ* [fş.] Söğüşmek, müşâteme etmek: (تجازرا).

[iz.] 1. Denizin medden sonra çekilmesi, meddin 'aksi. 2. Deniz, bahr. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

[iz.] 1. Sâhilin med hâlinde su altında kalıp cezr hâlinde meydâna çıkan kısmı. 2. Kesilmeğe lâyık semiz koyun. 3. Vuhûş ve

tuyûr yemek için açıkta kalan lâşe veya bunun için hâssaten kesilip kırdâ bırakılan et. (جزر) dahi derler: (تركوهم جزر السباع), öldürüp lâşelerini vuhûşa yem ettiler.

[sıf.] Çok yiyen, ekûl.

[is.] *جَزْوَةٌ* [is.] Kesilmiş veya kesilecek koyun.

[iz.] Hurma kesimi.

[iz.] Otları köklerinden söküp yiyen deve.

[iz.] 1. Kasab. 2. (mec.) hûn-hâr, hûn-rîz, seffâk.

(جزار) ve (جزير) asl hayvânları boğazlayıp derilerini yüzene, ve (قصاب) ise etleri usûlünce paralayıp satana derler.

[is.] Kasablık.

[is.] Kesilen hayvânın ayaklarıyla başı ki ücret mukâbilinde hayvânı kesip yüzen kasaba bırakırlar. - (فرس عبل الجزيرة), ayakları kalın ve sinirli beygir.

[is.] *جَزْرٌ، جُزْرَاتٌ، جَزَائِرٌ* [is.] Kesilmiş veya kesilecek deve. (Erkek ve dişisine itlâk olunursa da mü'ennes i'tibâr olunur.)

[iz.] (Irak'ta) köy kethüdâsı, kocabaşı.

[iz.] Kasab, cezzâr.

*جَزِيرَةٌ [is.] Ada. (Arablar şibh-i cezîreye dahi çok def'a cezîre derler: "جزيرة العرب، جزيرة أندلس" gibi.) – (شبهه)، yarım ada, bir tarafı karaya merbût ada. - [as.] Fırât ile Dicle arasındaki hıttâ-ı vâsi'a ki Avrupalılarca Beyne'n-nehreyn ma'nâsıyla Yunânîden me'hûz (Mezopotamya) ismiyle ma'rûftur.

*مَجَزَّرٌ [iz.] Selhhâne. cem: *مَجَزَّرٌ

*جَزٌّ [ft.] 1. (saç ve tüy ve otu) kırmak, kısa kesmek: (جز الشعر، الحشيش). 2. Ekinin biçimi ve hurmanın kesimi vakti gelmek: (جزت النخلة).

*جَزٌّ [fl 2.] (hurma) kurumak: (جز التمر).

*أَجَزٌّ [fl.] 1. (hurmanın) kesim vakti gelmek: (أجز النخل). 2. (hurma) kurumak: (أجز التمر). 3. (birinin) koyun ve keçilerinin kırkım vakti gelmek: (أجز القوم). 4. (ihtiyâr adamın) vefâtı tekarrüb etmek: (الشيخ أجز). - [ft.] 5. (birine) koyun ve keçi kırpıntısını vermek: (أجز الرجل فلاناً).

*يُجَزِّرُ [ft.] (hurma ağacının) meyvesini kesip toplamak: (جزز النخل).

*يَجْتَرُّ [ft.] 1. (saç ve tüyü) kırmak: (اجتر الشعر). 2. (ot ve ekini) biçmek: (اجتر الحشيش).

*يَسْتَجِرُّ [fl.] (ekin) biçilecek dereceye gelmek: (استجز الزرع).

*جَزٌّ [iz.] Gecenin bir kısmı: (مضى جز من الليل). (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

*جَزْرٌ [iz.] Henüz kullanılmamış yapağı.

*جَزَّةٌ [is.] (masdar-ı merre) bir kırpma. ('Âdî masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

*جَزَّةٌ [is.] (masdar-ı nev') kırpma tarz ve sûreti: (جزه جزء حسنة). 2. (lügat-i 'âmîyyede) ipek böceklerinin yedikleri tut yapraklarından artan ve kalan tükenti.

*جَزَّازٌ [iz.] 1. Hurma kesimi ("صرام" ve "جداد" gibi.) 2. Ekin biçimi, hasâd: (حان وقت الجزان). 3. Koyun ve sâirenin kırılması, kırkım.

*جُزَّازٌ [iz.] 1. Sahtiyân ve meşin kırpıntısı. 2. Her nev' kırpıntı. 3. Gecenin bir kısmı.

*جَزَّازٌ [sıf.] 1. Kırpıcı, koyun ve sâirenin yününü kırpan adam. 2. Hurma veya ekin mahsûlünü toplayan adam.

*جُزَّازَاتٌ، جَزْرٌ، جَزَائِرٌ cem: *جَزَّةٌ، جَزْرٌ *جُزَّازَةٌ [is. z.] 1. Kırpıntı. 2. Döküntü. 3. Karıştırılmamış hâlis koyun yapağısı veya bir senelik yapağı. 4. Pusula, tezkire, varak-pâre. – (كأنه عاض على جزء)، kaba sakallıdan kinâyedir.

*جَزْرَةٌ [sıf.] Yünü kırılacak (koyun ve keçi). Şâz olarak dişisi hakkında dahi (ة)'siz isti'mâli câ'izdir.

جَزِيرٌ *s: جَزِيرَةٌ [sıf.] 1. Tüyü kırılmış (hayvân). 2. Otu biçilmiş (yer).

جَزِيرَةٌ *cem: جَزَائِرُ [is.] 1. Bir tutam yün ve yapağı: (عندي جزيرة من الصوف). 2. Renkli yün parçasından 'ibâret püskül. ("جزرة" gibi.)

مَجْرُورٌ [sıf.] Kırılmış, kesilmiş.

مَجْرٌ [iz.] Kırpmağa veya kesip biçmeğe mahsûs âlet.

جَزَعٌ *ft 3.] 1. (bir yeri) 'arzen kat' etmek: (جزع الأرض، الوادي). 2. (birine bir mikdâr mâl) ifrâz ve tahsîs etmek: (جزع له جزءاً من المال).

جَزَعٌ *ft 4.] 1. Sabr ve tahammül edemeyip izhâr-ı hüzn ve 'elem etmek: (جزع منه). 2. Acımak, şefkat ve merhamet etmek: (جزع عليه).

أَجْرَعُ *ft.] te'sîr ettirmek, mahzûn ve mükedder etmek: (أجزعه). 2. Bir şeyden bir mikdâr bakiyye alıkoymak: (أجزع منه جزءة).

يُجَرِّعُ *ft.] 1. (hurma kuruğu) yarı olmuş hâlete gelmek: (جزع البسر). 2. (havzın) suyu azalmak, az suyu kalmak: (الحوض جزع). - [ft.] 3. (birinin) sabırsızlık ve hüzn ve kederini izâle etmek: (جزع فلاناً). 4. Az su komak: (جزعت (في القرية).

يَتَجَرَّعُ *ft.] 1. (değnek ve ok ve sâire) kırılmak: (تجزعت العصا). - [ft.] 2.

Paylaşmak, mukâseme etmek: (فتفرق الناس عنه إلى) (غنيمة فتجزعوها).

يَجْتَزِعُ *ft.] (ağaç ve sâireyi) kırıp kesmek: (اجتزع العود).

يُنْجَزِعُ *ft.] 1. (ip) ortasından kesilmek, kopmak: (انجزع الحبل). 2. (ok ve değnek ve sâire) kırılmak: (انجزعت العصا).

أَجْزَاعٌ *iz.] Harez-i Yemânî ve göz boncuğu denilen bir nev' boncuk. 2. Derenin döndüğü yer, dirseği yahut ağaçlı ve ormanlık veya kumluk mahalli. (Masdariyyet ma'nâsı için re's-i mâddeye n.)

أَجْزَاعٌ *cem: جَزَعٌ [iz.] 1. Etrâfindan yüksek ve düz mahal. 2. Mahalle. 3. Arı koğanı. (Fıkra-1 ânifeye de n.)

جُرْعٌ [iz.] çarh ve dolab iği, mihver. 2. Zerdeçöp ve zerdeçâv dedikleri sarı boya ki herd ve 'urûk dahi denilir.

جَزَعٌ [iz.] 1. Sabırsızlıkla izhâr olunan hüzn ve keder, 'elem. 2. Telaş, endîşe, vehm.

جَزَعٌ *sıf.] 1. Mahzûn, mükedder, müte'essir. 2. Telaşlı, endîşnâk, mütevehhim.

جَزَعَةٌ *is.] Göz boncuğu.

جَزَعٌ *cem: جَزَعَةٌ [is.] 1. Az mikdârda mâl. 2. Az su. 3. Koyun ve keçi sürüsü bölüğü. 4. Gecenin nısfından az mikdârı: (بقيت (جزعة من الليل). 5. Koruluk, küçük orman. 6. Bakiyye, artık.

جُرْعَةٌ [is.] Bıçak sapı (cüz'üne yerine):
(جزعة السكين). (Fıkra-ı ânifeye de n.)

جُزَاعٌ [sıf.] 1. Sabr edemeyip pek mahzûn ve mükedder olan. 2. Havf ve telaş eden, endîş-nâk. 3. Zehirli (ot): (كلاء جزاع).

جُرُوعٌ [sıf.] 1. Mahzûn, mükedder, müte'ellim. 2. Telaşlı, endîş-nâk.

جَزِيعَةٌ *cem: جَزَائِعُ* [is.] 1. Koyun sürüsünün bir kısmı. 2. Az mikdârda su. (Tasgîr sîgasında olarak Cîm'in zammı ve Zâ'nın fethiyle kabûl edenlere vardır.)

جَازِعٌ *s: جَازِعَةٌ* [sıf.] 1. Gam-nâk, müte'ellim. 2. Telaşlı, mütevehhim, endîş-nâk. - [iz.] 3. Asma çardağının üzerine konulan ağaçların beheri.

مَجْرَعٌ [iz.] 1. Hüzn, keder, 'elem. 2. Telaş, vehm, endîşe.

مُجْرَعٌ *مُجْرَعٌ* [sıf.] 1. Göz boncuğu ve sümâkî taşı gibi iki renkli, alaca: (رخام مجزع); (مجزع بأنواع الرخام). 2. Yarı olmuş (hurma kuruğu): (رطوبة مجزعة). 3. Az suyu kalmış (havz): (حوض مجزع). 4. Bir yeri kazındıkta başka renk peydâ eden (çekirdek): (نوى مجزع).

مَجْرَاعٌ *cem: مَجْرَائِعُ* [sıf.] 1. Sabr ve tahammülü olmayıp kendini hüzn ve kedere bırakan. 2. Telaşlı, mütevehhim, endîş-nâk.

مَجْرَعٌ [sıf.] Korkak, cebîn. (Hâ'sı zâ'ididir.)

جَرَفٌ [ft 1.] 1. (bir şeyi) ölçmeksizin ve tartmaksızın götürü satmak veya satın almak: (جزف الشيء). 2. Kesretle almak: (جزف الشيء).

جَازَفٌ *يُجَازِفُ، مُجَازِفَةٌ، جَازَفٌ* [fş.] 1. (biriyle) ölçü ve tartısız olarak götürü alışveriş etmek: (جازفه في البيع). - [ft.] 2. Tehlikeye komak: (جازف بنفسه).

تَجَرَّفٌ *يَتَجَرَّفُ، تَجَرَّفٌ* [ft.] Seçmek, intihâb etmek: (تجزفه).

اجْتَرَفٌ *يَجْتَرِفُ، اجْتَرَفٌ* [ft.] Ölçüsüz ve tartısız olarak götürü satın almak: (اجتزف الشيء).

جُرْفَةٌ [is.] Koyun ya keçi veya deve sürüsünün bir kısmı.

جَزَافَةٌ *جَزَافَةٌ* [iz. s.] (Farisi "كزاف"dan mu'arreb) 1. Ölçüsüz ve tartısız olarak götürü alım ve satım. 2. Düşünmeksizin ve gayr-i ihtiyârî olarak sâdır olan fi'l ve hareket veya söz, 'abes. (Cîm'in fethi ve kesriyle dahi lügattir.)

جَزُوفٌ [sıfs.] Tevellüdünün vakti geçmiş (gebe): (حامل جزوف).

جَزِيفٌ [sıf.] 1. Götürü (alışveriş): (بيع جزيف). 2. Götürü alıp satılan (şey).

جَرَافٌ [iz.] Ağla balık tutan, balıkçı.

مَجْرَفَةٌ [is.] Balık ağı.

مُجْتَرَفٌ [sıf.] Götürü: (بيع مجترف), götürü satış.

جَزَق: *جَوَزَقُ* [iz.] (Farisi "كوزه"den mu'arreb) ipek kozası.

جَزَل: *جَزَلٌ* [ft 2.] 1. Kesip iki parça etmek: (جزله بالسيف). 2. (semer devenin omuzunu) urmak, yara etmek: (البعير جزل القنب غارب). 3. ('arûzda) mütefâ'ilün cüz'ünün dördüncü harfini iskât ve ikincisini iskân ederek müfta'ilün bırakmak. (Bunun esahhı "خزل"dir.)

جَزَل: *جَزَلٌ* [fl 4.] (devenin) arkası semerden yara olmak: (جزل البعير).

جَزَل: *جَزَالَةٌ* [fl 5.] 1. Büyük ve iri olmak: (جزل الشيء). 2. (söz) fasîh ve metîn olmak: (جزل المنطق). 3. Re'y-i sâ'ib sâhibi olmak: (جزل الرجل).

أَجَزَل: *أَجْزَالٌ* [ft.] 1. (semer devenin omuzunu) yarmak, yara etmek: (القنب البعير أجزل). 2. Çok vermek: (من العطاء أجزل لفلان العطاء، من).

إِسْتَجَزَل: *إِسْتَجَزَلٌ* [ft.] (re'y ve fikri) isâbet ettirmek: (استجزل الرأي).

جَزَل: *cem: جَزَالٌ* [iz.] 1. Kuru odun veya kütük ve tomruk: (جاء بجزل كثير). 2. Güğercin sesi: (ما أطف جزل الحمامة). 3. Bir cins nebât. 4. ('arûzda) mütefâ'ilün cüz'ünden dördüncü harfin iskâtı ve ikincisinin iskânıyla müfta'al olması. (Bunun sahîhi "خزل" olması melhûzdur.)

جَزَل: [sıf.] 1. Çok, külliyyetli, kesîr: (شيء). 2. Kesîr, sahî, cömert: (رجل جزل). 3. Re'y-i

metîn sâhibi: (رجل جزل). 4. Rekâketten sâlim, doğru ve fasîh (söz): (لفظ جزل).

جَزَل: [iz.] Büyük hurma bölüğü, kümesi.

جَزَلَةٌ: [sıfs.] 1. Re'y-i sâ'ib ve fikr-i metîn sâhibesi: (امرأة جزلة). 2. Sağrısı büyük (kadın): (امرأة جزلة). - [is.] 3. Ekmek bakiyyesi. 4. Süt tulumu. 5. Hurma sepeti.

جَزَلَةٌ: [is.] 1. Büyük hurma bölüğü, kümesi. 2. Parça, kısım, kıt'a: (أخذ جزلة منه).

جَزَالٌ: *جَزَالٌ* [iz.] Hurma kesimi: (هذا زمن الجزال).

جُزَالٌ: [iz.] Kuru odunun irisi, hamâm kütüğü.

جَزَالَةٌ: [is.] 1. Re'y-i metîn, fikr-i sâ'ib. 2. Metânet, salâbet. 3. Hüsn-i ahlâk. 4. Fesâhat. 5. Kesret, ziyâde.

جَزِيلٌ: *جَزِيلَةٌ* [sıf.] 1. Büyük, 'azîm. 2. Çok, külliyyetli, kesîr: (شيء). 3. Çok, külliyyetli, kesîr: (جزيل).

أَجْزَلٌ: *s: جَزَلٌ* [sıf.] 1. Daha büyük. 2. Daha çok, daha kesretli. 3. Re'y ve fikri daha metîn ve sâ'ib. 4. Semer urmuş, arkası semerden yara olmuş (deve).

جَزَالٌ: [sıf.] Pek büyük veya çok olan.

جَزَوٌ: [sıf.] Örgücü kesik (deve).

جَوَزَلُ *cem: [iz.] Güğercin palazı: (هو أهزل من الجوزل). 2. (mec.) taze delikanlı. 3. Pek za'îf deve. 4. Zehr, sem: (الجوزل سفاه).

مَجْزُولٌ: [sıf.] ('arûzda) mütefâ'il cüz'ünden dördüncü harfi iskât ve ikincisi iskân olunarak müfta'al kalmış olan (şi'r).

جَزَمَ * [ft. 2.] 1. Kesmek, kat' etmek: (جزم الشيء). 2. (bir işi) kat'ıyyen bitirio ilişik bırakmak: (جزم الأمر). 3. (yemîni) istisnâsız ve kat'î sûrette etmek: (جزم اليمين). 4. 'Azm ve niyyet etmek: (جزم على الأمر). 5. (kırbayı) doldurmak: (جزم السقاء). 6. (hurma ağacının) meyvesini tahmîn ve takdîr etmek: (جزم النخل). 7. Def'-i tabî'îde kâzûrâtı yarı yerde kesmek: (بسلحه جزم). 8. (birine bir şeyi) îcâb ve ilzâm etmek: (جزم على فلان كذا). 9. (nahvda, fi'li) meczûm etmek, yani harf-i 'ehîri sahîh ise harekesini ve mu'tel ise kendisini hazf etmek. 10. (kırâ'ette) harfleri yerli yerine ve îcâb eden te'ennî ile okumak: (جزم القراءة). 11. (kitâbette) harfleri bir çırpıda düz yazmak: (جزم الخط). - [fl.] 12. Korkup izhâr-ı 'aciz etmek, 'âciz kalmak: (عنه جزم). 13. Bir işte tınmayıp sükût etmek: (عليه جزم). 14. Şişecek derecede veya yigirmi dört sâ'atte bir yemek: (جزم الرجل). 15. (deve) suya kanmak: (جزمت الإبل).

أَجَزَمَ * [ft.] (hurma ağacının) meyvesini üstünde iken satmak: (أجزم النخل).

جَزَمَ * [ft.] 1. Doldurmak, imlâ etmek: (جزم السقاء). - [fl.] 2. tınmayıp sükût etmek: (جزم عنه). 3. Korkup izhâr-ı 'aciz etmek: (جزم عليه).

يَتَجَزَّمُ، تَجَزَّمُ * [fl.] Yarılmak, münşak olmak: (تجزمت العصا).

اجْتَزَمَ * [ft.] 1. (hurma ağacının) meyvesini evvelden tahmîn etmek: (اجتزم النخل). 2. (bir mâlın) bir mikdârını alıp bir mikdârını bırakmak: (اجتزم حزمة من المال). 3. (hurma serecek yer veya ağıl) satın almak: (اجتزم خطيرته). 4. (hurma ağacının) meyvesini üstünde iken satın almak: (اجتزم النخل).

انْجَزَمَ * [fl.] 1. Kırılmak, şikest olmak: (انجرم العظم). (harf) meczûm olmak: (انجرم الحرف).

جَزَمَ: [iz.] 1. Ucu düz kesilmiş kalem. 2. Hurûf-ı muttasileden mürekkebi olan hatt-ı Arabî ki Hümyerîlerin müsned hattından ve daha doğrusu Finikelilerle İbrânîlerin hurûf-ı mukatta'adan 'ibâret hattından cezm ve kat' olunmuştur. 3. Dişi deveye fevt olmuş yavrusu yerine diğer bir yavru kabûl ettirmek için âlet-i tenâsülüne idhâl edip ba'dehü o yavruya sürdükleri kundak. 4. Vaktinden evvel zuhûr eden iş: (جزم الأمور). 5. (nahivde) kelimenin âhîrinin meczûm olması. 6. Sükûn 'alâmeti (-). (Masdariyyet ma'naları için re's-i mâddeye n.)

جَزَمَ: [iz.] Nasîb, behre, pay.

جَزَمَةٌ: [is.] 1. Yigirmi dört sâ'atte bir yenen yemek. 2. Cezm yani sükûn 'alâmeti. 3. (Türkçeden me'hûz) çizme.

جَزْمَةٌ: [is.] 1. Bir şeyden kesilmiş parça, kıt'a. 2. Yüz veya ziyâde ve bir kavle göre on ile kırk arasında bir mikdâr re'isten 'ibâret mevâfi sürüsü. 3. Deve bölüğü. 4. Koyun sürüsü.

جَازِمٌ: [sıf.] 1. Dolu: (سقاء جازم). 2. Suyu kanmış: (بغير جازم). 3. (nahıvde) fi'l-i muzâri'i meczûm eden (edât). - [iz. cem.] 4. Sütle dolu tulumlar.

أَجْزَمٌ: [sıf.] 1. Daha keskin. 2. Daha kat'î.

مَجْزَمٌ: [sıf.] Dolu: (سقاء مجزم).

مَجْزُومٌ: [sıf.] (nahıvda) edât-ı câzime duhûlüyle âhirinden harekesi veya harf-i illet olan lâmu'l-fi'li yahut 'alâmet-i ref' olan (ن)'yi sâkit olmuş (muzâri').

جَزْمَرٌ: [iz.] (Farisi "كزمازك"den mu'arreb) ilgin ağacı meyvesi.

جَزْنٌ: [iz.] İri veya tomruk odun. Sıfat gibi dahi kullanılır: (حطب جزن). ("جزل"den mübdeldir.)

جَزَى: [ft 2.] 1. (bir şeyin) karşılığını vermek, mükâfât etmek: (جزاه، جزى عليه); "جزاهم" (جزيت) 2. Ödemek, te'diye etmek: (بما صبروا جنة). 3. Hâcet bırakmamak, müstağnî etmek: ("واتقوا يوماً لا تحزى نفس عن نفس" - [fl.] 4. Kifâyet etmek, kâfi olmak: (ما يجزيني هذا). 5. Mükâfâтта galebe çalmak: (جازيته فجزيته). (Bu ma'nâ ile birinci bâbdan dahi gelip, muzâri'i "يجزو" olur.)

أَجْزَى: [ft.] 1. (bir şeyin) yerine geçip ancak tamâmıyla yerini tutamamak, bedel-i nâkısı olmak: (أجزى كذا عن كذا). 2. (bir şeyin) yerine geçip ondan müstağnî etmek: (أجزى) (عنه مجزى فلان، مجزاة فلان (Mîm'in feth ve zammıyla). 3. Bıçağa sap takmak: (أجزى السكين). (Son iki ma'nâ ile mehmûz "أجزأ" yerine lügattir.)

يُجَازِي: [ft.] 1. Karşılığını vermek, mükâfât etmek: (جازيته بما). 2. (birine) (جزاك الله خيراً) deyip du'â etmek: (جازاه خيراً).

يَجْتَزِي: [ft.] Birinden karşılık ve mükâfât istemek: (اجتزاه).

يَتَّجَازِي: [ft.] *تَجَازِي (التَّجَازِي) *تَجَازِي (borçluyu) sıkıştırıp (alacağını) istemek, tekâzâ etmek: (تجازى دينه، بدينه).

جَزَاءٌ: [iz.] 1. Karşılık, mükâfât. 2. Gınâ, istiğnâ: (هو ذو جزاء). 3. (nahıvde) diğer bir cümlelerin mazmûnunun vukû'una menût ve mütevakıf cümle, ki cümle-i cezâ'ıyye ve cevâbiyye ve diğeri şart ve cümle-i şartıyye denir. - (كلم الجزاء), cümle-i şartıyye ve cezâ'ıyyeye dâhil olan edevât. - (دار الجزاء), âhiret.

جَزِيَّةٌ: [is.] 1. Arâzî vergisi. 2. Harâc, bedel-i askerî.

جَازِيَةٌ: [sıf.] *جَازِيَةٌ (الجَازِي) *جَازِيَةٌ (هذا رجل جازيك) - (هذا رجل جازيك)

(من رجل), bu adam sana kâfidir, diğerine ihtiyâc bırakmaz.

*cem: (الجَوَازِي) *Karşılık, mükâfât: (هذا جازية ما فعلت).

[is.] Karşılık, mükâfât. (İsti'mâlde ekseriyyâ fenâlıktaki karşılık hakkında denilip hayrıda kullanılan mükâfâtın zıddı 'ad olunur.)

چِسْ: Develeri men' ve zecr için savttır.

[fl 3.] 1. Nasır bağlamak: *يَجْسَأُ، جُسَاءٌ، جُسُوَةٌ *جَسَأَ [ch.] 2. Sertleşmek, katılaşmak: (جسأت يده). (جسأت الأرض).

[iz.] 1. Sert ve nasırlı deri. 2. Donmuş su.

[is.] 1. Sertlik, nasırlı derinin sertliği. – (جسأة الكبد، جسأة الطحال، جسأة الأجنان، جسأة) (جسأة الملتحمة), karaçiğere ve dalağa ve göz kabağına ve gözün kendisine 'arız olan sertlikten 'ibâret emrâz.

[sıf.] Kuru, sert, pek: *جاسيئة *s: جاسيئة (نبت) (جبل جاسيئة), (جاسيئة).

[sıfs.] Sert ve nasırlı (el): (يد جسأة).

[iz.] Sertlik, huşûnet. جاسيئة

[sıf.] Sert, katı: *مَجْسُوَةٌ *s: مَجْسُوَةٌ (أرض) (مجسوءة).

[iz.] Hind'de çıkar bir cins kîmetli taş. جُسْت

[fl 4.] (kan bir şeye) bulaşmak, bulaşıp kurumak: (جسد الدم به) *جَسِدُ

[ft.] (kan) bulaştırmak: *يُجْسِدُ، إِجْسَادٌ *جَسَدَ (أجسده بالدم). - [ch.] 2. Safrana boyanmak: (الثوب).

[ft.] Safrana boyamak: *يُجْسِدُ، تَجْسِيدٌ *جَسَدَ (جسد الثوب).

[fl.] Vücûdlu ve mücessem olmak. *يَتَجَسَّدُ، تَجَسَّدٌ *تَجَسَّدَ

[iz.] 1. Beden, cism, ten, vücûd. 2. A'zâ-ı bedeninin beheri: (امرأة حسنة). 3. Za'farân, safran. 4. Kurumuş kan. 5. Benî İsrâ'îlin buzağısı.

'in (جسم) 'den farkı şudur ki: Cism eb'âd selâsesi olan her şeye itlâk olduğu hâlde, cesed yalnız rengi olan ecsâma mahsûs olup, meselâ su ve havâya cesed denilmez.

[iz.] (جست) yerine lügattir. ("جست" mâddesine n.)

[sıf.] Bulaşıp kurumuş (kan). *جاسيدُ، جَسِيدٌ *جَسِدُ

[iz.] Za'faran, safran. *جَسَادٌ *جَسَادُ

[iz.] Bir nev' karın ağrısı. جَسَادُ

[sıf.] Cism ve bedene mensûb ve müte'allik, cismânî, rûhânî olmayan. *جَسَدَانِيٌّ *جَسَدَانِيٌّ

[iz.] (جزدان) yerine lügattir. جَسَدَانُ

[iz.] Tenin üzerine giyilen ve tene dokunan esvâb: (لا تخرجوا إلى) *مَجَسِيدُ *cem: مَجَسِيدُ

(المساجد في المساجد). (Aslı Mîm'in zammıyla olmak muhtemeldir.)

*مَجَسَّدٌ [sıf.] 1. Boyaya işbâ' olunmuş, iyi boyanmış. 2. Safranla veya kırmızıya boyanmış: (ثوب مجسد).

*مُجَسَّدٌ [sıf.] 1. Safranla veya kırmızıya boyanmış: (ثوب مجسد). 2. Güzel ve mütenâsib neğamâtтан mürekkebe, rengîn: (صوت مجسد).

*جَسْرٌ [fl 1.] 1. (erkek deve) dişisine aşmağı terk etmek: (جسر الفحل). ("حسر" ve "جفر" ve "قدر" gibi.) 2. Yürekli ve cür'etli olup saldırmak: (جسر الرجل). 3. Köprü kurmak: (جسر). - [ft.] 4. (beyâbânı) kat' edip geçmek: (جسرت المفازة).

*يُجَسِّرُ، تَجَسِّرُ *جَسْرٌ [ft.] Cür'et ve cesâret vermek, yüreklendirmek: (جسر فلاناً).

*يَجْتَسِرُ، اجْتَسَرَ *اجْتَسَرَ [ft.] 1. (beyâbânı) kat' edip geçmek: (اجتسرت الركاب المفازة). 2. (gemi denizi) kat' etmek: (اجتسرت السفينة البحر).

*يَتَجَسَّرُ، تَجَسَّرُ *تَجَسَّرَ [fl.] Kibr veya serkeşlikten başını yukarı tutmak: (تجاسر الرجل). 2. Yiğitlik izhârıyla bir işe cür'etlenmek: (تجاسر). (عليه). 3. Değneği oynatarak birine urmağa hazırlanmak: (تجاسر لفلان بالعصا). 4. İri cüsseli ve başı yukarı olmak: (تجاسرت الناقة). 5. İkdâm ve müdâvemet etmek: (تجاسر القوم في سيره). 6. Yürümek, ilerlemek: (تجاسر الخيل بالكماة).

[iz.] 1. *جُسُورٌ، أُجَسِّرُ cem: جَسْرٌ *جَسْرٌ: Köprü. 2. (mec.) vâsita, âlet.

(جسر) ile (قنطرة) arasındaki fark şudur ki: (جسر) ahşâb veya duba ve saldan mürekkebe köprüye veya 'ale'l-ıtlâk köprüye, ve (قنطرة) ise yalnız kârgîr ve kermerler üzerine mü'esses olanına denir.

*جَسْرَةٌ [sıf.] 1. İri cüsseli ve işlek (deve): (بغير جسر); (ناقة جسرة). 2. İri ve bahâdır (adam): (رجل جسر). 3. Semiz, dolgun, tombul: (جارية جسرة السواهد).

*جَوَائِرُ cem: جَاسِرَةٌ *جَاسِرٌ [sıf.] 1. Yiğit, dilîr, yürekli, cür'etli. 2. İri boylu.

*جُسُورَةٌ [sıf.] 1. Yiğit, dilîr, bahâdır. 2. İri boylu, bâlâ-bülend: (رجل جسور).

*مُتَجَاسِرَةٌ [sıf.] İşlek ve yürük: (ناقة متجاسرة).

[sıf.] Uzun, tavîl: (رجل جسرب).

*يَجْسُ، جَسٌّ *جَسٌّ [ft.] 1. El ile yoklamak: (جس). (جس الراعي الشاة); (الطبيب المريض). 2. Araştırmak, yoklamak, tahkîk ve tefahhus etmek: (الأخبار جس). 3. Dikkatle göz gezdirip bakmak, gözle yoklamak: (جسه بعينه). 4. Ayakla basmak, çiğnemek: (جس الأرض). 5. Mevsiminin gayrinde bitmek: (جس الصليان).

يَتَجَسَّسُ، تَجَسَّسٌ [ft.] (bir işin) iç yüzünü araştırıp tefahhus etmek: (تجسس الحبر). 2. Câsûsluk etmek: "ولا تجسسوا".

يَجْتَسُّ، اجْتِسَّاسٌ [ft.] 1. (hayvân otu) ağzıyla araştırarak otlamak: (اجتست الإبل الكلاء). 2. Dikkatle bakıp yoklamak: (اجتس الرجل أمر القوم).

جَوَّاسٌ [sıf.] 1. El ile tutup yoklayan. 2. Tahkîk ve tefahhus eden. - [is. cem.] 3. (الجواس), havâss-ı hamse.

[sıf.] Şerre dâ'ir olan ahbârı tefahhus eden, câsûs, hafıyye me'mûru.

جَسَّاسَةٌ [sıf.] 1. Ahbârı ziyâde tefahhus eden. 2. Şikârını pençesiyle birden itlâf eden (arслан). - [is.] 3. Gûyâ ahbârı tecessüs edip deccâle teblîğ eden bir hayvân-ı nahrî-i mevhûm.

جَوَّاسِيٌّ [sıf. iz.] 1. Şerre dâir veya şer niyyetiyle ahbârı ve esrârı tahkîk ve tefahhus eden. 2. Memleket veya askerinin ahvâlini anlayıp haber vermek üzere düşman tarafından konmuş gizli me'mûr.

[iz. cem.] Def çalanlar, defçiler, çengiler.

مَجَّسٌّ [iz. s.] 1. Yoklanacak yer, hayvânın semizliği derecesi anlaşılacak için yoklanan mahalli: (أفواها مجاسها), develerin ağzı semizliklerine delâlet eder yani iyi yiyenleri semizdir. Zâhir-i hâli bâtınına delâlet eder ma'nâsıyla insân hakkında dahi darb olunur

meseldir. 2. Göğüs, sadr: (المجسة ضيق), göğsü dar, mahzûn ve mükedder.

مَجَّسَةٌ [is.] Yoklayacak âlet, sonda. (cerrâh âleti).

يَجْسَعُ، جُسُوعٌ [fl.] 1. 'Atâ ve bahşişten veya sözden imsâk etmek: (الكلام جسع عن العطاء، عن).

[fl 3.] 1. (deve) geviş getirmiş: (جسعت الناقة). 2. Kusmak, kay etmek: (جسع الرجل).

[fl.] [deve] geviş getirmek: (اجتسعت الناقة).

[sıf.] Uzak, ba'îd: (سفر جاسع).

يَجْسَمُ، جِسْمَةٌ [fl 5.] İri vücûdlu olmak: (جسم الرجل).

[ft.] 1. İrileştirmek. 2. Cism ve ten peydâ ettirmek, mâddî ve cismânîye tahvîl etmek.

[fl.] 1. İrileşmek, vücûdlu olmak. 2. Cism ve ten peydâ etmek, mâddî ve cismânî olmak. 3. Görünmek: (تجسم في)، gözüme şöyle göründü. 4. Bir hasletin mücessimi olmak, bir sıfatla muttasıf olmak: (تجسم فلان من الكرم), kerem-i mücessim kesildi. - [ft.] 5. Büyük bir işe 'azm ve teşebbüs etmek: (تجسم الأمر). 6. (bir yere doğru) kasd ve 'azîmet etmek: (تجسم الأرض). 7. (bir tâ'ifeden birini) seçip ihtiyâr etmek: (تجسم من العشيرة فلاناً).

cem: جُسُومٌ، جُسَامٌ [iz.] 1. Gövde, beden, cesed, ten, vücûd. 2. Eb'âd-ı selâsesi yani tûl ve 'arz ve 'umk olan her bir şey.

[iz. cem.] 1. Büyük işler, mehâmm-ı 'umûr. 2. Akıllı adamlar, 'ukalâ-ı ricâl.

s: جَسِيمَةٌ cem: جَسَامٌ [sıf.] 1. İri, büyük, vücûdlu. 2. Semiz, şişman, mûlahham: (رجل جسيم). 3. Sath-ı arzdan yüksek olup ancak su çıkan (mahal). – (جسام الأمور), büyük işler: (من هو جسام الأمور).

s: جَسَامَةٌ [sıf.] İri, büyük, vücûdlu.

[iz.] Beden, ten, cesed, vücûd: (إنه لنحيف الجسمان).

[sıf.] Daha iri, daha büyük, daha vücûdlu.

[sıf.] Beden ve cesede müte'allik, rûhânînin 'aksi.

[sıf.] Beden ve cesedi olan. 2. (hendesede) eb'âd-ı selâsesi yani tûl ve 'arz ve 'umku olan.

[iz.] *جَسْمُورٌ* جِسْمُورٌ: Beden insânın arkadanki kıvâm ve hey'eti: (ما أحسن جسموره).

[iz.] *جَسْمِيرَجٌ* جَسْمِيرَجٌ: (Farisi "جشميزك"den mu'arreb) göze konulan bir cins 'ilâc.

[fl. kş.] *اجْسَانٌ، يَجْسِنُ، اجْسِنَانٌ* جِسْنٌ: Sertleşmek, katılaşmak: (اجسان الشيء).

[is.] جُسْنَةٌ: Çatal boynuzlu yuvarlak bir cins balık.

[iz. cem.] جُسَانٌ: Def çalanlar, çengiler.

(Bunun fel'ân vezninde "جس" mâddesinden ve fi'âl vezninde "جسن" mâddesinden olması muhtemel olduğundan "جس" mâddesinde dahi zikrolundu.)

[fl 1.] *يَجْسُو، جَسُو، جُسُوٌ* جَسَا: 1. Sertleşmek, katılaşmak: (جسا الشيء). 2. Pek ziyâde müsîn olmak: (جسا الماء). 3. (su) donmak: (جسا الماء).

[fş.] *يُجَاسِي، مُجَاسَاةٌ* جَاسَا: Muhâsama ve mu'âdât etmek: (جاساه).

[sıf.] *جَاسِيَةٌ* جَاسِيَةٌ: Katı, sert, kuru. – (يد دابة جاسية القوائم), kemiği kuru ve etsiz el. – (ayakları kuru hayvân).

[is.] جَسَاوَةٌ: Sertlik, katılık.

[iz.] *جَيْسُوَانَةٌ* جَيْسُوَانٌ: Kuruğu güzel bir cins hurma ağacı.

[ft 3.] *يَجْسَأُ، جُسُوٌ* جَسَأٌ: (yürek) oynamak, hoplamak: (جسأت نفسه). 2. (gönül) bulanmak: (جسأت المعدة); (جسأت نفسه). 3. (gece karanlığı) basmak: (جسأ الليل). 4. (deniz) kararıp karışmak, dalgalanmak, kalkmak: (جسأ البحر). 5. (koyun) boğazından ses çıkarmak: (جسأت الغنم). 6. Bir yerden bir yere gitmek: (جسأ القوم). 7. (yer) bütün nebâtâtı çıkarmak: (جسأت الأرض). 8. Titsinmek: (جسأت). 9. Bir kere sıçramak: (جسأ فلان عن الطعام). (الوحش).

[fl.] ve: *يَجْتَسِبُ، تَجْتَسِبُ*: جَسَبًا

[fl.] Geğirmek: (جَسَبًا، تَجَسَّبُوا*: جَسَبًا).
(تَجَسَّبَ الرَّجُلُ).

[ft.] 1. (bir memleketi) nâ-muvâfik bulmak, imtizâc etmemek: (اجْتَسَبَ فلان البلاد). - [fl.] 2. (bir memleket birine) nâ-muvâfik gelmek, gelmemek: (اجْتَسَبَتْه البلاد).

2. (شيء جَسَبٌ): 1. Çok, kesîr: [sıf.] جَسَبٌ.
Hafif: (سهم جَسَبٌ).

[iz.] 1. *أَجْسَاءٌ، جَسَبَاتٌ*: جَسَبٌ: جَسَبٌ.
Çekilmesi kolay hafif ve gevşek yay. 2. Böyle yay a'mâlinde müsta'mel ağaç.

[iz.] Gece karanlığının veya deniz dalgalarının birden bire basması: (جَسَبُ اللَّيْلِ، جَسَبُ الْبَحْرِ).

[iz. s.] Geğirme. *جَسَبَةٌ، جَسَبَةٌ*: جَسَبٌ.
(Lügat-i 'âmmiyede "دشوة" derler.)

[is.] 1. Sabâh, fecr. 2. Sabâhleyin esen hafif rüzgâr.

[fl 1, 4.] 1. *جَسِبٌ، يَجْسِبُ، جَسِبٌ ve يَجْسِبُ*: جَسِبَ.
(ekmek) iri öğütölmüş undan ma'mûl ve kaba yahut kuru ve katıksız olmak: (جَسِبَ الْخَبْزُ). - [ft.] 2. (un veya bulguru) iri ve kaba öğötmek: (جَسِبَ الحنطة). 3. (bir şeyin) tarâvet ve revnakını izâle edip kurutmak: (جَسِبَ اللهُ شِبَابَهُ). ("حي الله شِبَابَهُ") du'âsına mukâbil bed-du'âdır.) 4. Alçak ve hor ve zelîl etmek: (جَسِبَهُ اللهُ).

[fl.] 1. İri *يَجْسِبُ، جُسُوبَةٌ، جَسَابَةٌ*: جَسِبَ.
öğütölmüş undan ma'mûl veya kuru ve katıksız ekmekle yahut 'âdî yemekle beslenmek: (جَسِبَ الرجل). 2. (yemek) iri dövölmüş buğday ve bulgur ve sâireden ma'mûl veya kaba olmak: (جَسِبَ الطعام).

[sıf.] 1. İri öğötmölmüş undan ma'mûl veya kuru ve katıksız (ekmek): (خبز جَسِبٌ). 2. Kaba, 'âdî (yemek): (طعام جَسِبٌ). (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

[sıf.] Kaba veya kuru ve katıksız (yemek): (جَسِبَ المرعى)، mer'ânın kuru ve haşîni.

[iz.] Sebzenin üzerine konan çi ve nem.

[sıf.] 1. Kaba ve 'âdî yemeklerle beslenen: (رجل جَسِبٌ). 2. Bedeni kuru ve boyu kısa (karı): (امرأة جَسِبٌ). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

[sıf.] 1. İri dövölmüş bulgur ve sâireden ma'mûl: (طعام جَسِبٌ). 2. Kuru, katıksız: (خبز جَسِبٌ). 3. Kalın, kaba, sert: (ثوب جَسِبٌ). 4. Kaba ve dokunaklı, dürüş: (كلام جَسِبٌ). 5. Kaba ve 'âdî yemekle beslenen: (رجل جَسِبٌ).

[iz.] *جَسِبٌ*: جَسِبٌ: جَسِبٌ.
(Cem'i daha müsta'meldir.)

[sıf.] İri dövölmüş veya kuru ve katıksız: (طعام مجَسِبٌ، مجَسِبٌ).

مُجْتَسِبٌ: [sıf.] İri ve bahâdır (adam).

مُجْتَسِبٌ: [sıf.] İri dövülmüş kaba veya kuru ta'âmla beslenen (adam).

جَشَّجَشَ: [ft. d.] *يَجْجَشُ، جَشَّجَشَ: *جَشَّجَشَ (kuyuyu) küreyip süpürmek: (جَشَّجَشَ البئر).

جَشَرَ: [ft 1.] *يَجْشُرُ، جَشَرَ: *جَشَرَ 1. (hayvânâtı) mer'âya çıkarmak: (جَشَرَ الدواب). 2. (atları) çadırın önünde otlatmak: (جَشَرَ الخيل). 3. Bırakmak, terk etmek: (جَشَرَ الشيء).

جَشَرَ: [fl 1.] *يَجْشُرُ، جَشَرَ: *جَشَرَ (sabâh) sökmek, açılmak: (جَشَرَ الصبح).

جَشَرَ: [fl 4.] *يَجْشُرُ، جَشَرَ: *جَشَرَ 1. (birinin) göğsü soğuktan hışırdayıp sesi kısık olmak: (جَشَرَ الرجل، البعير). 2. (sâhilin) toprağı sert olup taş gibi katılaşmak: (جَشَرَ الساحل). 3. (tulum) süttten kirlenmek: (جَشَرَ الوطب). 4. (erkek deve) dişisine aşmaktan kalmak: (جَشَرَ الفحل). - [ch.] 5. Nezle olup göğsüne inmek ve sesi kısılmak: (جَشَرَ الرجل).

جَشَرَ: [ft.] *يَجْشِرُ، جَشَرَ: *جَشَرَ 1. (hayvânâtı) mer'âya çıkarmak: (جَشَرَ الدواب). 2. Bırakmak, terk etmek: (جَشَرَ الشيء). 3. (kabı) boşaltmak: (جَشَرَ الإناء).

جَشَرَ: [fl.] *يَجْجَشُرُ، جَشَرَ: *جَشَرَ Boşalmak: (جَشَرَ بطنه).

جَشَرَ: [iz. sıf.] 1. Geceleri me'vâya nakl olunmayıp mer'âda kalan hayvânât: (مال جَشَرَ). 2. Geceleri hayvânlarıyla mer'âda kalan kavm ve cemâ'at: (أصبحوا جَشَرَ). 3. Sâhil-i bahrda bulunup

tasallüb ve tahaccür eden balçık ve mevâdd-ı bahriyye. 4. Bekâr adam, ergin, 'azb. 5. İlkbaharda yetişen sebze: (ما اخضر جَشَرَ الربيع). 6. Halkın ayak takımı, edânî. 7. Denizin attığı süprüntüleri çok (yer): (مكان جَشَرَ). (Masdariyyet ma'nâları için yukarıya n.)

جَشِرٌ: [sıf.] Süttten kirlenip kokan (tulum): (وطب جَشِر).

جَشِرَةٌ: [is.] Soğuktan göğüste hâsıl olan hışırtı ve sesteki kısıklık: (أصابني من البرد جَشِرَةٌ).

جَشِرٌ: [iz. sıf.] *جَشِرٌ 1. Hayvânâtı mer'âya götürüp gece birlikte kalan adam: "يا معشر الجشار لا تغتروا بصلاتكم". 2. Şişkin, müntefih: (جنب جَشِر).

جَشِرِيَّةٌ: [is.] 1. Sabâh, seher. 2. Öylen vakti, nısf-ı nehâr. 3. Sabâhleyin içilen deve sütü veya diğer meşrûb: (اصطبنا الجاشرية). 4. Bir nev' ta'âm.

جَشِرٌ: [iz.] *جَشِرٌ، أَجَشِرَةٌ: *جَشِرٌ 1. Geceleri hayvânlarıyla mer'âda kalan adam. 2. Bekâr adam, 'azb. 3. Deriden terkeş. 4. Büyük çuval.

جَشِرٌ: [sıf.] *جَشِرٌ cem: جَشِرَاءُ *s: أَجَشِرٌ olup göğsüne inmiş ve sesi kısılmış olan.

جَشِرٌ: [iz.] Hayvânât, mevâşî.

جَشِرِيٌّ: [iz.] Hayvânât ve mevâşî çobanı.

جَشِرٌ: [iz.] Atların otladıkları çayırın sâhibi.

مَجْسَرٌ: [iz.] Hayvânâtın suvarılmadığı havz.

مُجَسَّرٌ: [sıf.] 1. Geceleri mer'âda bırakılan (hayvân). 2. Bırakılmış, metrûk, salma.

مُجَسَّرَةٌ: [sıfs.] Çayıra çıkarılmış (atlar): (خيل مجسرة).

مَجْسُورٌ: [sıf.] Nezle göğsüne inmiş ve sesi kısalmış (insân veya hayvân).

جَشَّ: [ft 1.] Dövüp ufaltmak, kırmak: (جش الشيء). 2. Urmak, dövmek, darb etmek: (جش فلاناً بالعصا). 3. Süpürmek: (جش المكان). 4. Ayıklamak, temizlemek: (جش البئر). 5. Gözünü sıkarak (gözyaşını) dökmek: (جش الباكي دمه).

جُجِشٌ، إَجْشَانٌ * [ft.] 1. Döverek ufaltmak: (أجش الشيء). - [fl.] 2. (yerin) nebâtâtı birbirine sarmaşmak: (أجشت الأرض).

جُجِشٌ، إَجْشَانٌ * [fl.] (yerin) nebâtâtı birbirine sarmaşmak: (أجشت الأرض).

جَشٌّ: [sıf.] Bel, meyân, 'amûd-ı fekârînin ortası: (ضرب جش الحمار). (Masdariyyey ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

جَشٌّ: [sıf.] Sert ve taşlık (yer): (جش موضع).

جُشٌّ: [iz.] 1. Dağ, cebel. 2. Yüksekçe yer, sırt. 3. Gecenin bir sâ'atı: (مضى جش من الليل).

جَسَّةٌ * [is.] 1. Bir tarafa birden hamle ve hücûm eden kavm ve cemâ'at. 2. Bir kavm ve

cemâ'atin bir tarafa birden 'azîmeti, hücûm, hamle.

جَسَّةٌ: [is.] 1. Sesin iriliği, gürlüğü, şiddet-i savt: (لصوته جسة). 2. Ses kısıklığı, boğukluğu. (Fıkra-ı ânifeye de n.)

جَسَّشٌ: [iz.] Kısık ve boğuk ses.

جَسِيشٌ: [iz.] Kavrulmuş buğday ve bunununu veya bu undan yapılan bir nev' meşrûb, kavut, süveyk.

جَسِيشَةٌ: [is.] 1. İri dövülmüş buğday ve bulgur ve sâire. 2. Kavrulup dövülmüş buğdayla et veya hurmadan mürekkeb yemek.

جَسِيشٌ *s: جَسِيشَةٌ * [sıf.] İri dövülmüş (buğday ve sâire).

جَسَاءٌ *s: أَجَشٌّ [sıf.] 1. İri ve kalın sesli: (رجل، فرس، رعد أجش). 2. Kalın ve boğuk (ses), baso: (صوت أجش). 3. Kalın ve çekilmesi zor (yay): (قوس جساء). 4. Molozlu olup ancak hurma yetiştirmeğe elverişli (yer): (أرض جساء).

جَسَّاشٌ: [iz.] Buğday ve bulgur döven adam.

جَسَّانٌ: [iz.] Bel, meyân.

مَجَسَّةٌ * [iz. s.] El değirmeni.

جَسَّعٌ * [fl 4.] Hırs ve tama'la ve aç gözlülükle ârzû etmek, kendi nasîbini aldıktan sonra başkalarınınkine göz dikmek: (جسع الرجل).

[fl.] Hırslanmak, hırs ve tama'la ârzû etmek: (تَجَسَّعَ عليه).

[fş.] Su başına üşüşüp kim evvel almak veya içmek için tutuşmak: (تجاسعا الماء).

[sıf.] 1. Tama'kâr, harîs, aç gözlü, doymaz: (هو جشع من قوم جشعين). - [iz.] 2. (الجشع), arslan. - (رجل جشع بشع), tama'kâr ve habîs adam.

[iz.] Fırâk-ı evtân ve ahbâbdan hâsıl 'elem, özleme, hicrân.

[sıf.] Kötü ahlâklı, habîs.

[sıf.] Aç gözlü ve habîs: (قوم جشاع إلخ).

[ft 4.] (bir işi) zahmetine katlanarak der-'uhda etmek, göze almak: (جشم). - (جشمت إليك عرق القربة) - (الأمير). (جشمت إليك عرق القربة) dahi denir. - (ما جشمت اليوم طعاماً) bugün bir şey yemedim. - (ما جشمت إليك ظلفاً) hiçbir şey u ramadım. (Avcı ta'bîri.)

[ft.] ve: *يُجَشِّمُ، إِجْشَامٌ*: أَجْشَمَ

[ft.] (birine bir iş) yükletmek, teklîf ve havâle etmek: (أجشمني،). (جشمني الأمر).

[ft.] 1. Üstüne almak, der-'uhda etmek, katlanmak: (تجشم الأمر). 2. (bir

mesâfenin) kısm-ı a'zamı kat' etmek: (تجشمت). 3. Tefrîk ve ihtiyâr etmek: (تجشمت فلاناً كم). (بين القوم). (Bu son iki ma'nâda "تجسم" yerine lügattir.)

[iz.] Ağırılık, sıklet: (ألقى عليه جشمة). (Masdariyyet ma'nâsı için re's-i mâddeye n.)

[iz.] Kalb akça: *جُشُومٌ*: جُشِمَ [جرير] بدا ضرب الكرام وضرب تيم كضرب الدنيا والجشوم

[iz.] 1. Ağırılık, sıklet, bâr: (ألقى عليه). 2. Semizlik, sümn. (جشمة).

[iz.] 1. Ağırılık, sıklet, bâr. 2. İnsân ve hayvân karnı veya kaburgalarıyla beraber göğsü.

[sıf.] İri ve semiz, şişman, mülahham: *جَشِيمٌ*: جَشِيمٌ (إبل جشيم); (رجل جشيم).

[iz.] (المجثم), arslan. (harf-i ta'rîfle) *مُجْثِمٌ*: (إسم-i fâ'îl ma'nâsı için "أجشم" fikrasına n.)

[sıf.] Kaba, kalın, iri. *جَشْنٌ*

[is.] Bir cins siyah kuş. *جُشْنَةٌ*

[iz.] *جَوَاشِنٌ*: جَوَاشِنٌ (Farisiden me'hûz olması muhtemeldir) 1. Göğüs, sadr. 2. Zırh, dir'. 3. Gecenin ibtidâsı veya ortası: (مضى جواشن من الليل). 4. Bakıyye, artık: (جواشن الثمان), yaban darısının artığı.

[iz.] Zırh yapan san'atçı, zırhçı. *جَوْشَنِيٌّ*

[sıf.] Hamârât ve becerikli ve şen (kadın): (امرأة مجشونة).

جَشُو: *cem: جَشَوَاتُ [iz.] Hafif yay. ("جشء" yerine lügattir.)

إِجْتَشَى: *جَشَوَاتُ [iz.] Hafif yay. ("جشء" yerine lügattir.)
إِجْتَشَى: *جَشَوَاتُ [iz.] Hafif yay. ("جشء" yerine lügattir.)
إِجْتَشَى: *جَشَوَاتُ [iz.] Hafif yay. ("جشء" yerine lügattir.)

جَصَجَص: *جَصَاجَصُ [sıf.] Kireçle sıvanmış gibi düz ve beyaz: (مكان جصاجص).

جَصَّ: *جَصَّ [fl 2.] Sıkı bağlı olmaktan inleyip ağlamak: (بات يحص في الرباط).

جَصَّصَ: *جَصَّصَ [ft.] 1. (kabı) doldurmak: (جصص الإناء). 2. Sıvamak, kireç sürmek: (جصص البناء). - [fl.] 3. (köpek eniği) gözlerini açmak: (جصص الجرو). 4. (ağacın) yaprak veya yemişleri yeni zuhûr etmek: (جصص على). 5. Hamle ve hücum etmek: (جصص على). (الشجر العدو).

إِجْتَصَّصَ: *جَصَّصَ [ft.] 1. (kabı) doldurmak: (جصص الإناء). 2. Sıvamak, kireç sürmek: (جصص البناء). - [fl.] 3. (köpek eniği) gözlerini açmak: (جصص الجرو). 4. (ağacın) yaprak veya yemişleri yeni zuhûr etmek: (جصص على). 5. Hamle ve hücum etmek: (جصص على). (الشجر العدو).

جَصَّصَ: *جَصَّصَ [ft.] 1. (kabı) doldurmak: (جصص الإناء). 2. Sıvamak, kireç sürmek: (جصص البناء). - [fl.] 3. (köpek eniği) gözlerini açmak: (جصص الجرو). 4. (ağacın) yaprak veya yemişleri yeni zuhûr etmek: (جصص على). 5. Hamle ve hücum etmek: (جصص على). (الشجر العدو).

جَصَّصَ: *جَصَّصَ [ft.] 1. (kabı) doldurmak: (جصص الإناء). 2. Sıvamak, kireç sürmek: (جصص البناء). - [fl.] 3. (köpek eniği) gözlerini açmak: (جصص الجرو). 4. (ağacın) yaprak veya yemişleri yeni zuhûr etmek: (جصص على). 5. Hamle ve hücum etmek: (جصص على). (الشجر العدو).

جَصَّصَ: *جَصَّصَ [ft.] 1. (kabı) doldurmak: (جصص الإناء). 2. Sıvamak, kireç sürmek: (جصص البناء). - [fl.] 3. (köpek eniği) gözlerini açmak: (جصص الجرو). 4. (ağacın) yaprak veya yemişleri yeni zuhûr etmek: (جصص على). 5. Hamle ve hücum etmek: (جصص على). (الشجر العدو).

جَصَّصَ: *جَصَّصَ [ft.] 1. (kabı) doldurmak: (جصص الإناء). 2. Sıvamak, kireç sürmek: (جصص البناء). - [fl.] 3. (köpek eniği) gözlerini açmak: (جصص الجرو). 4. (ağacın) yaprak veya yemişleri yeni zuhûr etmek: (جصص على). 5. Hamle ve hücum etmek: (جصص على). (الشجر العدو).

جَصِيصَةٌ: [is.] Hâne veya haymeleri birbirine bitişik olmakla bir gibi görünen tâ'ife. (Ekseriyyâ "أصيصة" lafzıyla itbâ' olunur): (هذه جصيصة من الناس وأصيصة).

جَضُّدٌ: [sıf.] Cest ü çalak ve bahâdır: (رجل جدد). ("جلد"den mübdeldir.

جَضَّ: *جَضَّ [fl 1.] 1. Sallanarak ve edâ ile yürümek: (جض الرجل). - [ft.] 2. (kılıçla birinin) üzerine hücum etmek: (جض عليه بالسيف). (Lügat-i 'âmmiyyede "ضج" yerine kullanılır.)

جَضَّضَ: *جَضَّضَ [ft.] 1. (kılıçla birinin) üzerine hücum etmek: (بالسيف جضض عليه). - [fl.] 2. Hızlı ve çabuk yürümek: (البعير جضض).

جَضَّم: *جَضَّم [ft.] Bütün ağızla kapmak: (تجضم الشيء).

جَضَّم: *جَضَّم [ft.] Bütün ağızla kapmak: (تجضم الشيء).

جَضَّم: *جَضَّم [ft.] Bütün ağızla kapmak: (تجضم الشيء).

جَطَّحَ: [if.] Dur ma'nâsıyla sağılıırken râhat durmayan keçiye veya kuzuya denir.

جَطَّارٌ: *جَطَّارٌ [sıf.] Şer ve fesâd için hazırlanıp ikâ'ı için vesîle arayan: (مالك مجطَّاراً).

جَطَّ: *جَطَّ [fl 1.] 1. (kısa boylu adam) semirip yumrulanmak, toztoparlık olmak: (الرجل جط). 2. Koşmak, sür'atle yürümek: (جط فلان). - [ft.] 3. Kovmak, tard etmek: (جط فلاناً). 4. Yere urmak,

düşürmek, yıkmak: (جظه). 5. Cimâ' etmek: (جظ). 6. Mahzûn ve mükedder etmek: (جظه). (جاريته). (بالغصة).

[fl.] Kibirleşmek, tekebbür ve ta'azzum etmek: (أجظ فلان).

[sıf.] Kısa boylu ve şişman, toztoparлак: (رجل جظ). (Masdariyyet ma'nâsı için re's-i mâddeye n.)

[sıfs.] İhtiyârlıktan gevşeyip zebûn düşmüş ve dişsizlikten 'alefini çiğnemez (dişi deve): (ناقة جظلاء).

[ft 2.] Terkeş yani ok kuburu yapmak: (جعب الجعبة).

[ft 3.] 1. Tersine çevirmek, içini dışına döndürmek: (جعب الشيء). 2. Biriktirmek, terâküm ettirmek. (Başlıca az mikdârda şey hakkında). 3. Yere urmak, düşürmek, yıkmak: (جعبه).

[ft.] Yere urmak, düşürmek, yıkmak: (جعبه). *يُجَعَّبُ، تَجَعَّبُ* [ft.]

يَتَجَعَّبُ، تَجَعَّبُ [fmt.] ve:

[fmt.] Yere urulmak, yıkılmak: (جعبه فتجعب، فانجعب). *يُنَجَّبُ، اُنْجَبُ* [fmt.]

[ft. md 6.] Yere urmak, yıkmak, düşürmek. *يُجَعَّبُ، جَعَّبَهُ، جَعَّبَهُ* [ft. md 6.]

[fmt. mtd 5.] 1. Yere urulmak, düşürülmek, yıkılmak: (فتجعبى جعباه). 2.

İzdihâmla yığılıp birbiri üstüne binmek: (جيش). (يتجعبى).

[iz.] 1. Deve gübresinin küçük yığını. 2. (mec.) pek az ve ehemmiyetsiz şey: (والله لا أعطيه جعباً). (Masdariyyet ma'nâsı için re's-i mâddeye n.)

[iz.] Bedenin göbeğinden mak'ad kemiğine kadar yeri: (اشتكى جعبه).

[is.] 1. Ok kuburu, terkeş. 2. Büyük maşraba. 3. (lûgat-i 'âmmiyyede) nâmlı: (مكحلة زوج جعاب), çifte tüfenk.

yukarısı geniş ve aşağısı dar olan terkeşe, (كفاه) yukarısı ve aşağısı düz olanına ve (كفاه) dahi (جعبه)'nin küçüğüne derler.

[sıf.] Şişman ve karnı büyük olmakla işte ağır olan: (أجعب رجل). (امرأة جعباء).

[is.] Mak'ad, kış.

[iz.] Ok kuburu yapan san'atçı, terkeşçi.

[is.] Ok kuburu yapmak san'atı, terkeşçilik.

[iz. s.] Mak'ad, kış. *جَعِبَاءُ، جَعِبَاءَةٌ* [iz. s.]

[iz.] Veya daha doğrusu: *جَعِبِيَّاتٌ* [iz.]

*جُعْبَى: *cem: *جُعْبَيَاتُ [iz.] Bir cins kırmızı karınca.

*مُتَجَعَّبٌ: *yahut مُنْجَعَبٌ [sıf.] Ölü, meyyit.

*مُجَعَّبٌ: [sıf.] Dâ'imâ galebe çalılıp aslâ mağlûb olmayan (pehlûvân).

*جُعْبُوبٌ: [sıf.] 1. Za'îf, nâ-tüvân. 2. İşe yaramaz, hırsız. 3. Alçak, denî. 4. Pek kısa boylu ve cılız.

*يُجَعِّرُ، جَعْرَةٌ: [ft. d.] Yere urmak, düşürmek, yıkmak: (ضربه فجعبره).

*جَعْبَرَةٌ، جَعْبَرِيَّةٌ: [sıf.] 1. Kısa boylu ve tıknâz. - [s.] 2. Biçimsiz ve edebsiz (karı).

*جَعْبَرٌ: [iz.] Geniş ve yanları kısa kavata.

*جُعْبُوسٌ: [sıf.] Sersem, şaşkın.

*يُجَعِّلُ، جَعْلَةٌ: [fl. d.] Çabuk yürümek, koşmak: (مر يجعل)، koşarak geçti.

*جَعْتَبَةٌ: [is.] Tama', hırs, aç gözlülük.

*يُجَعِّرُ، جَعْرَةٌ: [ft. d.] Toplamak, devşirmek: (جعثر المتاع).

*تَجَعَّمُ، يَتَجَعَّمُ، تَجَعُّمٌ: [fl. td.] Buruşup toplanmak: (تجعثم الشيء).

*جَعْتَمٌ: [iz.] Buğdaycık otunun kökü.

*جَعْتَوْمٌ: [iz.] İri zeker başı.

*جُعْتَمِيَّاتٌ: [is. cem.] Cu'süme kabîlesinin yaptıkları meşhûr yaylar.

*تَجَعَّنُ، يَتَجَعَّنُ، تَجَعُّنٌ: [fl. td.] Buruşup toplanmak: (تجعثن اللبن). ("تجعثم" gibi.)

*جَعْتَمٌ: [iz.] Sılliyân denilen buğdaycık otunun kökü. ("جعثم" gibi.)

*جُعَيْتَيْنٌ: [iz.] Güzel bir cins at. Buna nisbetle (الخيال الجعيتينية) denilir.

*مُجَعَّثِينَ: [sıf.] Kalın ve topaç vücûdlu: (مجعثن الخلق).

*جَعَاجِرٌ: [is.] Hamîrden muhtelif eşkâl ve suverde yapılip reçel ve şîre ile pişirilen kurabiye.

*يُجَعِّعُ، جَعِّعَةٌ: [ft. d.] 1. (deveyi) boğazlamak: (جعجع الجوزور). 2. (deveyi) çökmek ya kaldırmak yahut durdurmak için tahrîk etmek: (جعجع البعير). 3. (deveyi) çökmek: (جعجع البعير). 4. Alıkoymak, bırakmamak: (الماشية جمعع); (جعجع). 5. (borçlu ve sâireyi) sıkıştırmak, tazyîk etmek: (جعجع الغريم). 6. Tutmak, habs etmek: (كتب). 7. (سعد أن جمعع بحسين رضه عبيد بن زياد إلى عمر بن). 8. Doğramak, ufaltmak: (جعجع بالثريد). - [fl.] 8. (deve) çökmek: (البعير جمعع). 9. Yeniden kalkmak üzere muvakkat oturmak, ilişmek: (جعجع في). 10. Mer'âsız yere konmak: (جعجع القوم).

*يَتَجَعَّعُ، تَجَعَّعٌ: [fl. td.] Bir ağrı şiddetinden kendini yerden yere urmak: (تجعجع الرجل).

*جَعَّعٌ: [iz.] 1. Basık ve oturaklı yer. 2. Dar ve sert yer. 3. Ayakla basılmış yer.

أَسْمَعُ: [is.] 1. Değirmen gürültüsü: (سمع) جَعَجَعَةٌ, tehdidini îkâ'a muktedir olmayan veya va'dını îfâ etmeyen hakkında darb olunur meseldir. 2. Bir yere birikmiş erkek develerin gürültüsü: (ما هذه الجعجعة). (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

جَعَجَاعٌ: [iz.] 1. Yer, arz, zemîn. 2. Ordugâh, harb meydânı. 3. Devecilerin yatmasına nâ-muvâfik deve yatağı. 4. Mahbes, zindân. - [sıf.] 5. Dar ve sert (yer): (جعجاج موضع). 6. Bağırması sert ve yüksek (erkek deve): (بعير جعجاج).

جَعْدٌ: [fl 5.] *يَجْعُدُ، جَعَادَةٌ، جُعُودَةٌ* (saç) kıvrıkcık olmak: (جعده الشعر). (Zıddı "سبط"tır.)

جَعَدٌ: [ft.] *يُجْعِدُ، تَجْعِيدٌ* (saçı) kıvrıkcık etmek, kıvırtmak: (جعده شعره).

تَجَعَّدٌ: [fl.] 1. (saç) kıvrıkcık olmak, kıvrıkcıklanmak: (تجعد الشعر). 2. Buruşmak: (تجعد الشيء). 3. Kıvrılmak, bükülmek: (تجعد الرجل).

جَعْدٌ: [sıf.] *جَعَادٌ cem: جَعْدَةٌ s: جَعْدٌ* 1. Kıvrıkcık yahut kısa ve kıvrıkcık, (saç): (شعر جعد). (Zıddı: "سبط"). 2. Kıvrıkcık saçlı: (رجل جعد). 3. Islak, nemnâk (toprak): (ثرى جعد). 4. Koyu (yemek): (حبيس جعد). 5. (mec.) kerîm, sahî, cömert: (رجل جعد). 6. (Zıddiyyetle) bahîl, hasîs, nâ-kes: (رجل جعد). 7. Devrik ve buruşuk veya yamyassı ve çirkin (yüz, yanak): (جعد، وجه جعد). 8. Tüyü çok (deve): (بعير جعد). 9. Mevzûnü'l-kâma olmayıp a'zâsı birbirine geçmiş gibi olan: (جعده جل); (ناقاة)

جعد الديدن، - (جعد الأصابع)، parmakları kısa. - (جعد البهائم)، bahîl, hasîs. - (جعد الكف جعد الجنان)، soysuz, ferû-mâye. - (جعد اللغام)، ağzında kat kat köpük bağlayan (erkek deve): (بعير جعد اللغام).

جَعْدَةٌ: [is.] 1. Dişi kuzu. 2. Su kenârlarında baharda bitip az süren güzel kokulu bir nebât. - (جعدة القتا)، du kerevizi. - (جعادة أبو جعدة، أبو)، kurdun künyesidir.

جَعَادَةٌ: [is.] *جَعَادَةٌ* (أبو جعادة)، kurdun künyesidir. ("أبو جعدة") gibi. (Masdariyyet ma'nâsı için re's-i mâddeye n.)

جَعْدِيٌّ: [iz.] Edânî ve erâzil nâstan, ayak takımından adam.

مُجْعَدٌ: [sıf.] 1. Kıvrılmış. 2. Pek koyu (çorba ve sâire): (حبيس مجعد).

جَعْدَبَةٌ: [is.] 1. Yağmur yağarken suyun üzerinde hâsıl olan kabarcık, habâb. 2. Örümcek ağı, beytü'l-'ankebût. 3. Oğlak yeni doğduğunda ağzında bulunan lüzûcetli şey.

جَعْدِيدٌ: [iz.] Yeni doğuran hayvândan en evvel alınan koyu ağız. ("صفارير" dahi derler.)

جَعْدَرٌ: [sıf.] Kısa boylu, bodur.

جَعْدَلٌ: [sıf.] *جَعْدَلٌ، جَعْدَلٌ* Sert, katı.

جَعْدَرِيٌّ: [sıf.] Obur, ekûl.

جَعْرٌ: [fl 3.] *يَجْعَرُ، جَعْرٌ* 1. (yırtıcı hayvân) terslemek: (جعده الذئب). 2. (lügat-i 'âmîyyede) böğürmek: (جعده الثور). ("جأر" yerine.)

يَتَجَعَّرُ، تَجَعَّرُ [fl.] (kuyudan su çeken adam) kuyuya düşmemek için beline ip bağlamak: (تجعر المستقي).

يَنْجَعِرُ، انْجَعَارٌ [fl.] (yırtıcı hayvân) terslemek: (انجعر الذئب).

جَعْرٌ [iz.] 1. Mak'adda kalıp kuruyan neces. 2. Yırtıcı hayvân tersi: (رمى الذئب بجمرة). – (أم جعر), dişi sırtlan.

جُعْرَةٌ [is.] 1. Kuyuya inen adamın beline bağladığı ipin belde bıraktığı eser. 2. Tanesi iri bir cins arpa.

جَعَارٌ [iz.] 1. Atın iki uyluğuna urulan bir nev' tamga. 2. Kuyudan su çeken adamın düşmemek için beline bağladığı ip.

جَعَارٌ [is.] (Kesr üzere mebnîdir.) dişi sırtlan. ("أم جعر" ve "أم جعور" dahi denilir.) - (تيسي) (جعار، عيئي جعار، amma yaptın, adam sen de, öyle şey mi olur, yalandır. – (روعي جعار), firâr eden adamı tahkîr için müsta'mel ta'bîrdir: (روعي جعار) (وانظر أين المفر).

جَاعِرَةٌ [is.] 1. Dübürde kalıp kuruyan neces. 2. Dübür veya halkası.

جَاعِرَاتَانِ [is. t.] At ve merkebin kaynak kemikleri üzerindeki loplar, sağrının arka tarafı.

جَعْرَاءٌ [is.] K1ç, dübür.

جَعْرَى [is.] 1. K1ç, dübür. 2. Sebeb ve tahkîr ta'bîridir. 3. Bir nev' çocuk oyunu ki iki kişi bir diğerini elleri üzerine alıp götürürler.

جِعْرَانٌ [iz.] (أبو جعران), bok böceğinin künyesidir. – (أم جعران), kartal kuşunun künyesidir.

جُعْرُورَةٌ [icz.] 1. Bir cins küçük böcek. 2. Kötü bir cins hurma.

جَعِيرٌ [iz.] Sırtlan. ('Alem 'ad olunup fe'l vezninde dahi olduğu için gayr-i munsariftir.)

مَجَعْرٌ [iz.] K1ç, dübür.

مِجَعَارٌ [sıf.] Tabî'atta dâ'imâ peklik bulunan, munkabız. – (مجعار البطن), kezâ.

جَعَزٌ [iz.] yerine lügattir, ve lügat-i 'âmîyyede (عجز) yerine dahi kullanılır.

يَجْعَسُ، جَعْسٌ [fl 3.] Def'-i tabî'etmek.

يَنْجَعَسُ، تَجْعَسُ [fl.] 1. Necâsete bulaşmak. 2. Pis ve edebe mugâyir söz söylemek: (تجسس الرجل له).

جَعْسٌ [iz.] 1. Pislik, necâset. 2. Necâset döktükleri yer. (Lügat-i müvellededir.)

جَعَسِيٌّ [iz.] 1. Yakışksız taslak ve bodur: (رجل جعسوس).

جَعْسٌ [iz.] Silliyân denilen buğdaycık otunun kökü.

جَعْسَبٌ [sıf.] Uzun boylu ve şişman, iri yapılı (adam): (رجل جعشب).

جَعْسِيٌّ [sıf.] 1. Uzun boylu. 2. (zıddiyetle) kısa boylu, bodur. 3. Za'îf

ve cılız. 4. Yakışiksız, biçimsiz. 5. Denî, alçak: (رجل جعشوش). (Sîn-i mühmele ile dahi lügattir.)

جَعَشَمَ: [iz.] Orta, vasat.

جُعْشَمٌ: [sıf.] 1. Kısa boylu ve topaç vücûdlu. 2. (zıddiyyetle) uzun boylu, kad ve kâmeti yerinde.

جَعَطَ: [ft 3.] 1. Def' ve men' etmek: (جعط فلاناً). 2. Muhâlefet edip iş bozmak: (جعط علينا).

أَجَعَطَ: [ft.] 1. Def' ve men' etmek: (أجعطه). (Mücerredi gibi.) - [fl.] 2. Kaçmak, firâr etmek: (أجعط الرجل).

يُجَعِّطُ, **تَجَعِّطُ**: [ft.] Muhâlefet edip iş bozmak: (جعط علينا).

جَعِطٌ: [sıf.] 1. İri, kaba: (رجل جعيط). 2. Kendini beğenmiş, hod-bîn. 3. Yemekte dâ'imâ gavga ve nizâ' çıkararak bed-hûy.

جِعْطَانٌ: [sıf.] Kısa boylu, bodur, cüce: (رجل جعطان، جعطانة). (Âhirindeki "ة" mübâlağa içindir.)

جِعْطَايَةٌ: [sıf.] Kısa boylu şişman ve obur (adam): (رجل جعطاية).

يُجَعِّطُرُ, **جَعِطْرَةٌ**: [fl d.] 1. Şişmanlıktan ağır ağır ve sallanarak yürümek. 2. Arkasını çevirip gitmek, kaçmak: (جعطر الرجل). - (مشى الجعطرة) - sallanarak ağır ağır yürümek.

يَجْعَظُرُ, **إِجْعَظَرَارٌ**: [fl. kş.] Şer ve fesâda hâzırılanmak: (اجعظر الرجل).

جَعْظَرٌ: [sıf.] Kıçı çok kaba olmakla yürürken sallanan (adam): (رجل جعظر).

جَعْظَرِيٌّ: [sıf.] 1. İri ve sert tabî'atlı, kaba saba, nâ-tıraş. 2. Obur, ekûl. 3. Kısa boylu ve kendinde olmayan fezâyil ile tefahhur eden boş (adam): (رجل جعظري).

جِعْظَرٌ: [sıf.] Kısa boylu ve tıknâz: (رجل جعظر).

جِعْظَرَةٌ: [sıf.] 1. Kendinde olmayan fezâyil ile tefahhur eden bodur ve boş (adam). 2. 'Akılsız, sebük-mağz: (رجل جعظرة). (Âhirindeki "ة" mübâlağa içindir.)

جَعَنْظَرٌ: [sıf.] 1. Aç gözlü ve doymaz. 2. İri cüsseli ve obur.

يَجْعُجُ, **جِعُّجٌ**: [fl 1.] 1. Çamur yemek, çamur yutmak: (جع الرجل). - [ft.] 2. (birine) çamur atmak: (جع الرجل فلاناً).

يَجْعَفُ, **جَعْفٌ**: [ft 3.] 1. Yere düşürmek, yıkmak, devirmek: (جعف فلاناً). 2. (ağacı) çekip koparmak: (جعف الشجرة).

يُجْعِفُ, **إِجْعَافٌ**: [ft.] Yere düşürmek, yıkmak: (أجعف فلاناً).

يَجْتَعِفُ, **إِجْتِعَافٌ**: [ft.] (ağacı) çekip koparmak: (اجتعف الشجرة).

إِنجَعَفَ: [fmt.] Çekilip koparılmak: (أجعت الشجرة فانجعت).

جَعَفَ: [iz.] Ancak kifâyet edecek ve artamayacak mikdârda rızık: (ما عنده إلا جعف).

جَاعِفٌ: [sıf.] Önüne geleni yıkıp götüren: (سيل جاعف، جعاف).

جَعَفْتُ: [fl. d.] (جعلني الله فداك) (birine), yani Allah beni sana fedâ etsin demek.

جَعْفَرٌ: [iz.] 1. Küçük nehr veya dere ile ırmak arasında su. 2. (zıddiyetle) büyük nehr, ırmak. 3. Su ile dopdolmuş dere veya cedvel. - [is.] 4. Sütü pek çok dişi deve.

جَعْفَلٌ: [ft. d.] 1. (süvâriyi) urup atından düşürmek: (طعنه فجعله). 2. ("جعلف" yerine) birine (جعلت فداك), yani sana kurbân olayım demek.

جَعْفَلِيْقٌ: [sıfs.] Pek iri (karı): (امرأة جعفليق).

جَعْفَلِيْلٌ: [iz.] Yere yatıp şişmiş maktûl: (في الأرض جعفليل).

جَعَلَ: [ft. 3.] 1. "وجعل الظلمات والنور"; Yapmak, etmek, kılmak: "جعل لكم الأرض فراشاً"; 2. Komak, vaz' etmek: (جعل بعضه فوق بعض); "يجعلون أصابعهم في آذانهم"; 3. Şart komak: (جعل له كذا على كذا). 4. (ef'âl-i kulûbdan) zan etmek, sanmak: (جعل البصرة بغداد). 5. 'Ad ve i'tibâr etmek: "وجعلوا الملائكة الذين هم عباد"; Ad ve i'tibâr etmek: "إنا جعلناه قرآناً". 6. Beyân ve îzâh etmek: "الرحمن إنشأ عريباً". 7. Değiştirmek, çevirmek, tebdîl etmek:

قد". 8. Takdîr ve tebyîn etmek: "وجعلنا عاليها سافلها". 9. İlkâ ve ilhâm etmek: "جعل الله بكل شيء قدراً". 10. İttihâz ve kabûl ve i'tikâd etmek: "وجعلنا في قلوب الذين اتبعوه رحمةً ورافةً". 11. Vermek, i'tâ etmek: "واجعل لي لسان صدق". 12. Almak, ahz etmek: (اجعل هذا لك). 13. (Ef'âl-i makârebeden) başlamak: (جعل زيد يطوف), dolaşmağa başladı. (Bu ma'nâda ekseriyyâ mâzîsi kullanılıp haberi muzârî' olur.) - [ch.] 14. Edilmek, yapılmak. 15. Olmak. (جعلت فداك), kurbânın olayım. 16. Konulmak, vaz' olunmak. 17. Zan olunmak.

جَعِلٌ: [fl 4.] 1. (su) bok böceğiyle dolmak: (جعل الماء). 2. Boy atmayarak semirmek: (جعل الغلام). 3. Hûysuz ve gavgacı olmak: (جعل فلان).

جُعِلٌ: [ft.] 1. Bir iş mukâbilinde ücret ta'yîn etmek: (أجعلته جعلاً). 2. (birinin) ücret ve hakkını vermek: (أجعل له الجعل). 3. (tencereyi) paçâvra ile ocaktan indirmek: (أجعل). - [fl.] 4. (dişi köpek ve sâire) kızmak, erkek istemek: (أجعلت الكلبة). 5. (su) bok böceğiyle dolmak veya içinde bu böcek ölmek: (أجعل الماء).

جُعِلٌ: [ft.] (birine) rüşvet vermek, rüşvetle kazanmak: (جاعل فلاناً).

جُعِلٌ: [ft.] 1. Almak, ahz etmek: (جعل فاجتعل), ona verdi o da aldı. 2. Yapmak, etmek, kılmak. 3. Komak, vaz' etmek. ("جعل" gibi.)

تَجَاعَلُ: [fş.] Şartlaşmak, tarafeynden şerâ'it ta'yîn etmek: (تجاعلوا الشيء).

يَسْتَجْعَلُ، اسْتَجْعَلُ: [fl.] (dişi köpek ve sâire) kızmak, erkek istemek: (استجعلت الكلبة).

جَعَلُ: [iz.] Hurma ağacının erkeği. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

جُعِلُ: [iz.] 1. Bir iş mukâbilinde verilen şey, ücret, ayak teri. ("جعل" "جعل" ve "جعل" dahi denilir.) 2. Bedel olarak cihâda gönderilen adama verilen ücret, bedel-i şahsî ücreti.

جَعِلُ: [sıf.] İçinde diri ve ölü bok böceği bulunan (su): (ما جعل).

جُعِلَانُ: *cem: [iz.] 1. Bok böceği. - [sıf.] 2. (mec.) pek esmer ve çirkin (adam): (جعل رجل). 3. Mu'annid, gavgacı, bed-hûy. 4. Herkesin af'âl ve harekâtını tecessüs eden.

جَعَلَةٌ: *cem: [iz.] 1. Hurma fidanı. 2. Bodur veya kötü yahut meyvesine el erişmez hurma ağacı.

جَعَالُ: *cem: [iz.] 1. Paçâvra, matbah paçâvrası. 2. Ücret, ayak teri.

جَعَائِلُ: *cem: [is.] Rüşvet.

جَعَائِلُ: *cem: [is.] 1. Ücret, ayak teri. 2. Cihâda gönderilen bedele verilen ücret, bedel-i şahsî ücreti.

جَعَائِلُ: *cem: [is.] Paçâvra, matbah paçâvrası.

جَاعِلٌ: [sıf.] Veren, i'tâ ve ihsân eden.

جَعُولٌ: [iz.] Deve kuşu yavrusu.

جَعِيلَةٌ: *cem: [is.] Bir iş mukâbilinde verilen ücret. - (جعليلة الغرق), suda boğulan adamı veya düşen şeyi çıkaran adama verilen ücret, tahlîsiyye.

مُجْعَلَةٌ: *s: [sıf.] 1. İçine bok böceği düşmüş (su): (ماء مجعل) 2. Bok böceği çok olan (yer): (أرض مجعلة).

مُجْعِلٌ: [sıfs.] Erkeğe kızmış (dişi köpek ve sâire): (كلبة مجعل).

مُجْعُولٌ: [sıf.] 1. (جعل) fi'linin ism-i mef'ûlüdür. 2. (lügat-i 'âmniyyede) vakt-i mu'ayyenden vukû' veya icrâsı mu'tâd ve mu'ayyen olan. - [iz.] 3. (lügat-i 'âmniyyede) ücret.

جَعْلَفٌ، يُجْعَلِفُ، جَعْلَفَةٌ: [fl. d.] (birine) (جعلت فداك)، yani sana kurbân olayım demek. ("جعفل" gibi.)

يَجْعَمُ، جَعَمٌ: [fl 3.] 1. Yemeğe iştihâsız olmak: (جمع الرجل). 2. Hırslanmak, aç gözlülükle ârzû etmek. - [ft.] 3. Bir şey yemesin veya kimseye ısırmazın diye (deveye) torba takmak, esnek urmak: (جمعمت البعير).

يَجْعَمُ، جَعَمٌ: [fl 4.] 1. Tama' etmek, hırslanmak: (جمع إلى الفاكهة); (جمع فيه). 2. (birinin) boğazı vâsii olmakla kalın ve kaba sesle söylemek: (جمع الرجل). 3. Et yemede oburluk göstermek: (جمع في اللحم). 4. (deve) yiyecek şey

bulamayıp kemik ve köpek tersi yemek: (جمعت الإبل). 5. (birinin) yemeğe iştihâsı olmamak: (جم فلان). 6. (devenin) ihtiyârlıktan dişleri dökülmek: (جمعت الإبل).

أَجَعَمَ [fl.] 1. (yerin) otları köklerine kadar yenmek: (أجمعت الأرض). 2. (birinin) develeri sonbaharda çayır yemekten ishâle uğramak: (أجمع القوم). - [ft.] 3. (ağacın) yapraklarını yiyip çıplak bırakmak: (أجمع الشعر). 4. Kökünden koparmak, istîsâl etmek: (الشيء أجمع).

تَجَعَّمَ [fl.] 1. Tama' etmek: (تجمع في الشيء). 2. (yaşlı deve veya koyun) acı acı bağırmak: (تجمع العود).

جَعَمَ [sıf.] 1. Ete iştihâsı çok olan ekûl. - [iz.] 2. Açlık, cû'.

جَعَمَ [sıf.] 1. Ete iştihâsı çok olan ekûl. 2. (zıddiyyetle) ta'âma iştihâsı olmayan.

جَيْعَمَ [sıf.] 1. Aç, acıkmış. 2. Her gördüğünü ârzû eder, aç gözlü.

جَعَمَاءَ [sıfs.] 1. İhtiyârlıktan dişleri dökülmüş (deve): (إبل، ناقة جمعاء). 2. Bunamış, bunak, fertût (koca karı). 3. 'Akılsız (karı). - [is.] 4. Dübür, mak'ad.

جُعَامٌ [iz.] Sonbaharda yağmurdan tazelenen otu yemekten deve ve sâir-i hayvânâta 'âriz olan ishâl.

جَعُومٌ [sıfs.] Aç (kadın): (امرأة جعوم).

جَعْمِيٌّ [sıf.] Tama'kâr, harîs, aç gözlü.

مَجَعَمٌ [iz.] Sığınacak yer, melce'.

مَجْعُومٌ [sıf.] Ta'âma iştihâsı olmayan, iştihâsız.

يُجَعِمُرُ، جَعَمَرَةٌ* [fl. d.] (erkek eşek) kendini toparlayıp dişisini veya ısırarak istediği diğer bir merkeb üzerine atılmak: (جمع الحمار).

يُجَعْمِسُ، جَعْمَسَةٌ* [fl. d.] Birden def'-i tabî'î etmek.

جُعَامِيْسٌ* [iz.] Necâset.

جُعَامِيْسٌ [sıf.] Birden def'-i tabî'î eden.

جُعَامِيْسٌ [iz. cem.] (Hüzeyl lüğatinde) hurma ağaçları.

Cevherî ve sâir-i bazı lügaviyyûn bu mâddenin Mîm'i zâ'ide 'ad etmişlerdir.

شَيْخٌ جُعْمُظٌ [sıf.] Tama'kâr ve pinti (ihtiyâr): (شيخ جمعط).

جَعْنٌ [iz.] Etin gevşek ve derinin sarkık ve buruşuk olması.

(Masdar ise de sülâsisinden fi'l tasrîfi mesmû' değildir.)

يُجَعِنُ، إِجْعَانٌ* [fl.] (birinin) eti katı ve sert olmak: (أجعن الرجل).

جَعُونَةٌ [sıf.] Kısa boylu ve semiz: (رجل جعونة).

جَعْنَبٌ [sıf.] Kısa boylu, bodur.

جعانس: *جَعَانِسُ* [iz. cem.] Bok böcekleri. ("عجانس" maktûbudur.)

جعا: *جَعَا* (Aslı "جَعَوَا") [ft 1.] 1. (gübre ve sâireyi) toplayıp küme etmek. 2. Arpadan nebîz yani bira yapmak.

جَعُو: [iz.] 1. El ile toplanmış deve gübresinden küçük küme. 2. Toprak. 3. Kıç, dübür, mak'ad.

جَعْوَةٌ: [is.] Sert ve siyah toprak.

جَعَةٌ: *جَعَةٌ* [is.] (Vâv'ın hazfıyla) arpadan çıkarılan bir nev' müskir nebîz, arpa suyu, bira.

جَاعِيَةٌ: [sıfs.] Sâde dil ve bön (karı): امرأة جاعية.

جُعَاوَةٌ: [is.] Çuval, torba.

جَعْبٌ: [sıf.] (شغب) vasfına itbâ olunup yalnız olarak aslâ kullanılmaz: (رجل شغب جعب), müfsid ve fitnekâr bir adam.

جغرف: *جَغْرَافِيَّةٌ، جَغْرَافِيَا* [iz.] (Yunaniden me'hûz: Γεωγραφία) arzın hey'etinden ve sathının taksîmâtıyla ma'mûrelerinden ve ehâlîsinden bahs eden 'ilm.

جَغْرَافِيٌّ: *جَغْرَافِيُّونَ s* [iz.] Ânifen beyân olunan coğrafya 'ilmine mensûb ve müte'allik.

جَغْرَافِيٌّ: *جَغْرَافِيُّونَ* [sıf.] Coğrafya 'ilmiyle uğraşan veya bu 'ilimde te'lîfâtı olan adam, coğrafya 'alimi.

جَفَأٌ: *يَجْفَأُ، جَفَأٌ* [ft 3.] 1. Yere urmak, düşürmek, yıkmak: (جفأه فلان). 2. (tencereyi) lengerin içine baş aşağı edip boşaltmak: (جفأ البرمة في القصعة). 3. (tencerenin köpüğünü) almak, silmek: (جفأ القدر). 4. (çay veya sel suyunun üstündeki süprüntü ve otları) toplayıp çıkarmak: (جفأ الوادي). 5. (kapıyı) kapamak, örtmek: (جفأ الباب). 6. (zıddiyetle kapıyı) açmak: (جفأ الباب). 7. (nebâtı) kökünden çekip koparmak: (جفأ البقل). - [fl.] 8. (kaynamakta olan tencere veya nehr) köpürüp köpüğünü etrâfa saçmak: (جفأ القدر الوادي).

أَجْفَأٌ: *يُجْفِئُ، إَجْفَاءٌ* [ft.] 1. (kapıyı) kapamak: (أجفأ الباب). 2. (hayvânı) çok yormakla beraber aç bırakmak, iyi beslememek: (أجفأ ماشيته). 3. Bırakmak, yabana atmak: (أجفأ بالشيء). - [fl.] 4. (bir yerin) hayr ve menfa'atı kalmamak: (أجفأت الأرض). 5. (tencere) köpürüp köpüğünü etrâfa saçmak: (أجفأ القدر). ("جفأ" yerine.)

تَجْفَأُ: *تَجْفَأُ، تَجْفَأُ* [fl.] (bir yerin) hayr ve menfa'atı kalmamak: (تجفأت الأرض).

أَجْتَفَأُ: *يَجْتَفِئُ، إَجْتَفَاءٌ* [ft.] (nebâtı) çekip kökünden koparmak: (أجتفأ البقل).

جُفَاءٌ: [iz.] 1. Tencere ve sel suyunun köpüğü. 2. Nehr ve sel suyunun üstündeki süprüntü ve otlar, silinti. 3. Boş gemi. 4. Boş ve bâtil şey, yabana atılacak şey, hebâ: "فأما الزبد" فأما الزبد "فأما الزبد".

جُفَاءٌ: [is.] Dişi develerden ekserinin doğurması, deve tevellüdâtının ziyâde olması:

(العام جفأة إيلنا). (Kâmûsun bazı nüshalarında Cîm'in fethiyle mazbûttur.)

جفت: [ft.] (bir şeyin) *اجتفت، يجتفت، اجتفت* (اجتفت المال). bütünü süpürüp götürmek:

جفت: [iz.] 1. Deri, cild, beşere. 2. Mişe palamudunun iç kabuğu.

جفت: [iz.] (lügat 'âmmiyede) 1. Ezilip yağı alınmış zeytûnun çekirdeği. 2. (Türkçe çifteden me'hûz) çift namlulu tüfenk, çifte.

جفت: [iz.] (Farisiden me'hûz) (خصية) جفتا فريد (الثعلب) denilen bir cins nebât.

جفت: [ft. d.] 1. Alıkoymak, tutmak: (جفت الشيء). 2. Biriktirmek, toplamak. 3. (koyunları) sıkışıp birbiri üstüne binecek sûrette 'acele ile sürmek: (جفت الغنم). - [fl.] 4. Nehb ve gâret korkusuyla develerini 'ale'l-'acele geri döndürmek: (جفت الرجل).

جفت: [fl. td.] 1. (kuş) silkinmek: (تجفت الطائر). 2. (kuş) yumurtası üzerine kanatlarını gerip hareket etmek: (تجفت الطائر). 3. (yaş şey) az kurumak, azıcık nemnâk kalmak üzere kurumak: (تجفت الثوب). (Aslı "تجفت" olduğu maznûndur.)

جفت: [sıf.] 1. Toprağı yumuşak ve yüksekçe (yer). 2. Şiddetli (rüzgâr): (ريح جفت). 3. Değirmi ve geniş (ova). 4. (zıddiyetle) çukur ve basık (yer): (نزلوا في أرض جفت). 5. Saçma

sapan sözler söyleyen, yâve-gû: (رجل جفت). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

جفت: [is.] 1. Bir 'asker veya mevkib ve alayın ayak patırtısı: (جفت سمعت). 2. Yeni esvâb ve kâğıdın hıştırtısı. (الموكب). 2. Yeni esvâb ve kâğıdın hıştırtısı. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

جفت: [iz.] Hey'et, kıyâfet, kisve: (أعجني جفت). (جفتك).

جفت: [fl 3, 2.] *يخف، يخف، يخف* [fl 3, 2.] Tefahhur ve tekebbür etmek, hod-bîn ve hod-pesend olmak: (جفت الرجل). ("جفت" ve "جمخ" gibi.)

جفت: [fş.] *يُجافح، مُجافحة* [fş.] Bir diğere karşı tefâhur etmek, müfâhare etmek: (جفت فلاناً). ("جامخ" gibi.)

جفت: [sıf.] Tefahhur ve tekebbür eden, hod-bîn, hod-pesend. ("جامخ" gibi.)

جفت: [fl 1.] *يُجفّر، جفّر* [fl 1.] (kuzu) dört aylık olup işkenbelenmekle memeden kesilerek otlamağa başlamak: (جفت ولد الشاء).

جفت: [fl 1.] 1. Bollanmak, genişlenmek: (جفت الشيء). 2. Şişmek, kabarmak. 3. Hastalıktan kurtulup iyileşmek: (جفت فلان من المرض). 4. (puğur yani deve aygırı) dişilere çok aşmaktan gevşeyip munkatı' ve dermânsız olmak: (جفت الفحل).

جفت: [fl.] 1. (puğur) dişiye çok aşmaktan gevşeyip munkatı' olmak: (أجفت). 2. Cimâ'dan kesilmek: (أجفت عن المرأة). 3.

Gâ'ib ve nâbedîd olmak: (أجفر الشيء). 4. Cesedini râyihası mütegayyir olup fenâ kokmak: (أجفر الرجل). - [ft.] 5. (ahbâbını) terk edip ziyâretlerine gitmez olmak: (أجفر صاحبه). 6. (mu'tâd olan şeyi) terk edip vazgeçmek: (أجفر ما كان فيه).

جَفَّرَ [fl.] 1. (puğur) dişiye çok aşmaktan 'âciz kalmak: (جفر الفحل). - [ft.] 2. (koyunun yanlarını) genişletmek: (جفر الركبة).

اجْتَفَرَ [fl.] 1. (puğur) dişilere çok aşmaktan gevşeyip munkatî' olmak: (اجتفر الفحل). ("جفر" ve "أجفر" gibi.) 2. Zelîl ve hakîr olmak: (اجتفر الرجل). ("احتقر" yerine lügattir.)

نَجَّفَرَ [fl.] 1. (kuzu) dört aylık olup işkenbelenmekle süttten kesilip ot otlamağa başlamak. 2. (boyun) semirip kalınlaşmak: (تجفرت العناق).

اسْتَجْفَرَ [fl.] (kuzu) dört aylık olmakla işkenbelenip süttten kesilerek ot otlamağa başlamak: (استجفر ولد الشاء).

جَفَّرَ [iz.] 1. Dört aylık olup işkenbelenmekle süttten kesilerek otlamağa başlayan kuzu veya oğlak. 2. Memeden yeni kesilen altı aylık deve yavrusu. 3. Etleri kabarıp yemek yemeğe başlayan sabî. 4. İçerisi dîvârla urulmamış veya kısmen urulmuş kuyu. 5. Hazret- Ali (rzh) Efendimizin yazmış olduğu mervî olan bir kitâbın ismi ve bu kitâbın hurûf ve rumûzdan 'ibâret mebnî-'aleyhi. - (من جفرك) (من جفرتك), (Cîm ve Fâ'nın fethiyle de câ'izdir),

senden dolayı, senin için. - (منهدم الجفر), kuyusu yıkık, yani 'akılsız, beyinsiz. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

جَفْرَةٌ [is.] Dört aylık olup memeden kesilerek ot otlamağa başlayan kuzu veya oğlağın dişisi.

جُفْرٌ *جَفْرٌ [is.] 1. Göğüs ve yanların içi. 2. Vâsi' ve değirmi çukur yer. 3. Atın beli: (جفرة البحر). - (جفرة الفرس), engin.

جَافِرٌ [sıf.] Kokmuş, müte'affin: (محل جافر).

جِافِرٌ [i. cem.] 1. Kuyular, eşmeler. 2. Süttü pek çok dişi develer. ("جفر" ve "جفره"nin cem'idir.)

جَفِيرٌ [iz.] Ağaçsız ve yalnız meşinden yahut meşinsiz ve yalnız ağaçtan ok kuburu: (يملاً) (ليس في جفيره إلا زندان) - (الجفير قبل أن يقع النفير ve nâ-kes âdemdir. (dm.).

جَفِيرَةٌ [is.] Deriden kese veya cüz'dân. (Fıkar-ı ânifede beyân olunan "جفير"nin de ism-i cins i'tibârıyla müfredi olur.)

جَوْفَرٌ [iz.] Cevher, elmâs.

جَيْفَرٌ [iz.] Pek iri ve şiddetli arslan.

جُفْرَاءُ *جُفْرَى [iz.] Ağaç çiçeğinin kabı, kabcık.

مَجْفَرٌ [iz. s.] Cimâ'dan kesen ve kuvve-i bâhiyeye hâlel getiren yemek: (الصوم) (مجفرة للنكاح).

مُجْفَرٌ [sif.] Beli kalın (at veya deve): (فرس مجفر); (ناقة مجفرة).

مُجْفَرٌ [sif.] 1. Cesedinin râyihası mütegayyir olmakla fenâ kokan (adam). - [iz.] 2. (lügat-i 'âmmiyyede) kısa ve ince iplik demeti.

مُسْتَجْفِرٌ [sif.] Yanları geniş (çocuk).

جَفْرٌ [fl 1.] Sür'atle yürümek, koşmak.

جَفْسٌ [fl 4.] 1. Hazımsızlığa ve mi'de fesâdına uğramak: (جفس الرجل). 2. İç bulanmak, istikrâh gelmek: (جفست نفسه منه).

جَفْسٌ [sif.] 1. Za'îf, 'âciz. 2. Soysuz, ferû-mâye, le'îm.

جَفِيسٌ [sif.] Alçak, denî, le'îm.

جَفِيسٌ [sif.] Za'îf, 'âciz.

جَفْسٌ [ft 2.] 1. Az sıkamak. 3. Parmakların uçlarıyla (memeyi) sıkarak sağmak.

جَفِصٌ [sif.] (lügat-i 'âmmiyyede) sert, haşîn: (رجل جفص).

جَفْطٌ [ft 1.] Doldurmak: (جفظ الإناء).

جَفِطٌ [fl.] ve: *جَفِطٌ* [fl.]

جَفِطٌ [fl.] (lâşe) meydânda durmakla şişmek: (اجفاطت، اجفاطت، الجيفة).

جَفْطٌ [iz.] Gemi halâtı, palamar: (السفينة ربط) (بالجفظ). (Masdariyyet ma'nâsı için re's-i mâddeye n.)

جَفِيطٌ [iz.] Meydânda durmakla şişmiş maktûl: (رأيت جفيطاً).

مُجْفِطَةٌ [sif.] Ölmek üzere bulunan (insân ve hayvân): (رجل مجفط); (دابة) (مجفطة).

جَفَعٌ [ft 3.] Yere urmak, yıkmak: (جع) (فلاناً).

جَفٌّ [ft 1.] Toplayıp götürmek: (جف) (القوم أموالهم).

يَجِفُّ، يَجِفُّ، جُفُوفٌ، جَفَّافٌ [fl 1, 2, 3.] Kurumak: (جف القلم) – (جف الثوب), kalem kurudu, yani verilen karârın i'âdesi mümkün değildir. – (لا يجف لبدته), çamaşîri kurumaz, bir yerde durmaz. (Üçüncü bâbdan gelmesi şâz kabîlindedir)

يُجَفِّفُ، تَجْفِيفٌ، تَجْفِيفٌ [ft.] 1. Kurutmak: (جفف الثوب). 2. (ata) tecfâf denilen zırhı giydirmek: (جفف الفرس).

يَنْجَفِّفُ، تَجْفِيفٌ [fmt.] Kurumak: (تجفف الثوب).

يَجْفَفُ، اجْتِفَافٌ [ft.] (kabda olan ta'âmı) tekmîl yemek, süpürüvermek: (اجتف ما في الإناء).

جَفٌّ [iz.] İnsân cemâ'ati, gürûh, galebeklik, cemm-i gafîr: (جاء جف من الناس).

جَفَّ: [iz.] 1. Hurma çiçeğinin kabcığını veya tomurcuğu bürüyen ince zâr. 2. Ağzı bağlanmaz deriden bir nev' kab. 3. Ortasından kesilip koğa şeklinde kalmış eski kırba. 4. Hurma kökünden oyulmuş kavat. 5. İçi oyulmuş patlıcan ve ceviz ve sâire. 6. Pîr-i fânî. 7. Musallâ ile kıble arasında hâ'il olan sed. 8. Hayvânâta bakıp tımâr eden adam: (هو جف مال). 9. (Fıkra-ı ânifeye n.)

جَفَّفَ: [iz.] İhtiyâc, zarûret, sıkıntı.

جَفَّ: [is.] 1. İnsân cemâ'ati, gürûh, galebelik: (جاءت جفة من الناس). 2. Hep, cümle, bütün: (جاؤوا جفة واحدة), hep birden geldiler. 3. 'Asker ve alayın ayak patırtısı: (الموكب سمعت جفة).

جَفَّة: [is.] Büyük koğa. (Fıkra-i ânifeye de n.)

جَافَ: *s: *جَافَ [sıf.] Kuru, kurumuş, yâbis.

جَافًا: [iz.] Kuruluk, yubûset.

جُفَافًا: [iz.] Kurumak için serilmiş ot ve yonca ve sâire.

جَفِيفًا: [sıf.] 1. Kuru, kurumuş. - [iz.] 2. Kuru ot: (الإبل فيما شاءت من جفيف وقفيف).

تَجَفَّافًا: Tef'îl bâbından masdar gayr-i kıyâsîdir.

تَجَفَّافًا: *cem: *تَجَفَّافًا [iz.] Süvâriye ve ata giydirilen bir nev' zırh, çokal, geçim, bergüstüvân.

مَجَفَّفَ: *s: *مَجَفَّفَ [sıf.] 1. Kurutan, kurutucu. 2. (tıbda) rutûbeti def' etmek hâssasını hâ'iz (devâ).

جَفَّلَ: [fl 1.] 1. (saç) karışıp perişân ve pejmürde olmak: (جفل الشعر). 2. Sür'atle çıkıp gitmek: (جفل الظلم). 3. (rüzgâr) sür'atle ve hızlı esmek: (جفلت الريح). 4. Bozulup sür'atle kaçmak: (جفل القوم).

جَفَّلَ: [ft 2.] 1. (bir şeyin) kabuğunu soymak, ayıklamak: (الجلد جفل الشحم عن). 2. (çamuru) sıyırıp kürimek: (جفل الطين). 3. (kemikten eti) sıyırmak: (جفل اللحم عن العظم). 4. (deniz balığı) dışarı atmak: (جفل البحر السمك). 5. (rüzgâr bulutu veya deve kuşlarını) önüne katıp götürmek: (جفلت الريح السحاب، الظليم). 6. Yere urmak, yıkmak, düşürmek: (جفل فلاناً). 7. Komak, ilkâ etmek: (جفل المتاع بعضه على بعض). - [fl.] 8. (fîl) terslemek: (جفل الفيل).

جَفَّلَ: [fl 4.] Ürküp sıçramak ve dönüp kaçmak: (جفل الفرس، المرء).

أَجْفَلَ: [fl.] 1. Sür'atle yürümek, koşarak gitmek: (أجفل الظليم). 2. Ürküp kaçmak. 3. Bozulup dağılmak, kaçmak: (أجفل القوم). - [ft.] 4. Yürütmek, önüne katıp sürmek: (أجفلت الريح بالتراب). 5. Ürkütme, ürkütüp kaçırmak: (ما أدري ما الذي أجفلها).

جَفَّلَ: [ft.] 1. Kabuğunu soymak, ayıklamak: (جفله). 2. (toprağı) sıyırıp

kürimek: (جفل الطين). 3. Önüne katıp sürüklemek, sür'atle yürütmek: (جفلت الريح الظليم).

تَجَفَّلُ *يَتَجَفَّلُ، تَجَفَّلُ* [fl.] 1. (horoz) gerdânın tüylerini kabartıp diklemek: (تجفل الديك). 2. Bozulup sür'atle kaçmak: (تجفل القوم).

أَنْجَفَلَ *يَنْجَفَلُ، أَنْجَفَلَ* [fl.] 1. Çekilip gitmek: (انجفل الظل). 2. Bozulup sür'atle kaçmak: (انجفلت القوم). 3. Devrilip düşmek, yıkılmak: (انجفلت الشجرة).

جُفْلٌ *cem: جُفْلٌ* [iz.] 1. Pek ürkek deve kuşu. 2. Yağmurdan sonra kalıp çekilen bulut. Bu ma'nâda vasf gibi dahi kullanılıp: (سحاب جفل) denilir. 3. Gemi, sefîne. 4. Siyah bir cins karınca. ("جتل" yerine). (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

جُفْلٌ *أَجْفَالٌ* [iz.] Fîl tersi.

جُفْلَةٌ [sıfs.] 1. Yaprakları çok ve gür (ağaç): (شجرة جفلة). - [is.] 2. Korku, ürkme: (وقعت في الناس جفلة).

جُفْلَةٌ [is.] Kırkılmış yün, yapağı.

جَافِلٌ *s: جَافِلَةٌ* [sıf.] 1. Yerinden kopup oynayan: (هو جافل). 2. Sür'atli, serî': (ريح جافلة).

جَفَالٌ [iz.] Sel suyunun sürüklediği silinti.

جُفَالٌ [iz.] 1. Sütün köpüğü. 2. Selin götürdüğü silinti. 3. Çok mikdârda yapağı veya diğer şey.

جُفَالَةٌ [is.] 1. İnsân cemâ'ati, gürûh. 2. Sel suyunun indirdiği silinti. 3. Tencerenin üstünden alınan köpük.

جُفْلَانٌ [iz.] Korku, ürkme, feza'.

جُفَيْلٌ [sıf.] 1. Çok, kesretli, kesîr. - [iz.] 2. Çok mikdârda yapağı. 3. Ekin ve sâir-i nebâtâtın fazla gelip koparılan kısmı.

جُفُولٌ *cem: جُفْلٌ* [sıf.] 1. Bulutları sür'atle dağıtan (rüzgâr): (ريح جفول). 2. Çok ve firâvân olan: (جمعة جفول). 3. Yaşlı (kadın): (امرأة جفول). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

جَيْفَلٌ [iz.] Zi'l-kı'de şehrinin ism-i kadîmîdir.

أَجْفَلَةٌ [is.] Cemâ'at, hep, bütün: (أجفلة جاؤوا), cemâ'atle ve cümleten geldiler; (جاؤوا), hey'etle geldiler. (بأجفلتهم وأزفلتهم).

أَجْفَلَى *جَفْلَى* [i.] Cemâ'at, hey'et, 'âmme: (دعاهم الأجفلى، الجفلى), 'umûmen ve cemâ'atle da'vet etti. (Mef'ûl-i mutlak hükmündedir.)

إَجْفِيلٌ [sıf. i.] 1. Korkak, yüreksiz, cebân. 2. Ürkek deve kuşu. 3. Oku uzağa atan yay. 4. Yaşlı karı: (تزوج إجفيلاً).

مُجْفَلٌ [sıf.] Sür'atli: (ريح مجفل). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

مُجْفَالَةٌ *مُجْفَالَةٌ* [sıfs.] Sür'atli, sür'atle esen (rüzgâr).

جَفَلَقَ: *جَفَلَقْتُ، جَفَلَقْتُ* [fl. d.] Yürümede ve söyleme de yalandan gösteriş etmek: (جفلق الرجل).

عَجَزَ: [sıfs.] Şişman (koca karı): (عجوز جفلق).

جَفَنَ: *جَفَنُ، جَفَنُ* [ft 1.] 1. (kendini) habâ'is ve rezâ'ilden tenzîh ve tasfiye etmek: (جفن نفسه). 2. (deveyi) boğazlayıp etini çanaklar içinde halka it'âm etmek: (جفن الناقة). - [fl.] 3. (bağ çubuğu) kök salmak, kökleşmek: (جفن الكرم). ("تجفن") gibi). 4. Çanak ve kavata yapmak: (جفنوا).

أَجَفَنَ: *أَجَفَنُ، أَجَفَنُ* [fl.] ve:

أَجَفَنَ: *أَجَفَنُ، أَجَفَنُ* [fl.] Çok cimâ' etmek: (أجفن، جفن الرجل).

تَجَفَّنَ: *تَجَفَّنُ، تَجَفَّنُ* [fl.] (bağ çubuğu) kök salmak, kökleşmek: (تجفن الكرم).

أَجَفَى: *أَجَفَى، أَجَفَى* [iz.] 1. Göz kapağı. 2. Kılıç kını. (Bunda Cîm'in kesri de câ'izdir.) 3. Asma kökü, bağ kütüğü veya çubuğu. (Bu ma'nâda ism-i cins 'ad olunup müfredi "ة" ile "جفنة" olur.) 4. Bir cins üzüm. 5. Üzüm kabuğu. 6. Güzel râyihalı bir cins ağaç. 7. Ekmek kabuğu: (الرغيف جفنا); (لب الخبز ما بين جفنيه). (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.) – (ماء الجفن), şarâb. – (جفن الماء), bulut.

أَجَفَى: [iz.] Kılıç kını. (Cîm'in fethiyle "جفن" yerine lügattir.)

أَجَفَى: *أَجَفَى، أَجَفَى* [is.] 1. Çanak, kavata. 2. Küçük kuyu. 3. Bir 'aded bağ

kütüğü veya çubuğu. 4. Bir bardak şarâb. - [sıf.] 5. (mec.) kerîm, cüvân-merd, sahî: (أنت الجفنة). (الغراء).

جَفَا: *جَفَا، جَفَا* [fl.] 1. Yerinde durmayıp oynamak veya ayrılmak: (جفا السرج عن). 2. Ağır gelmek: (جفا عليه كذا).

جَفَا: *جَفَا، جَفَا* [ft 1.] 1. Görüşmeyerek veya diğer sûretle cevır etmek, gücendirmek: (جفا فلاناً). 2. (لما قل ما لي جفاني إخواني) (جفا فلاناً) (hayvânâta veya 'ale'l-ıtlâk evlâda) bakmayıp ihmâl etmek: (جفا ماله). - [fl.] 3. Kabalaşmak, tabî'atta huşûnet peydâ etmek: "من كبالاشم، tabî'atta huşûnet peydâ etmek: "بدا جفا" bedeviyette yaşayan kabalaşıp huşûnet-i tab' peydâ eder. 4. Kalın ve kaba olmak: (جفا القلم).

أَجَفَى: *أَجَفَى، أَجَفَى* [ft.] 1. (eğeri) kaldırmak: (أجفى السرج عن فرسه). 2. (hayvânâtı) otlamağa bırakmayıp öteye beriye koşturmakla yormak: (أجفى الماشية).

أَجَفَى: *أَجَفَى، أَجَفَى* [ft.] (eğeri) kaldırmak: (جفى السرج عن فرسه).

أَجَفَى: *أَجَفَى، أَجَفَى* [ft.] (birinden) ayrılmak, görüşmemek: (جافى فلاناً). 2. Oynatmak, ayırmak: (جافى عن جافى); (جافة جنبه عن الفراش). 3. (eğeri) kaldırmak: (عن فرسه جافى السرج).

أَجَفَى: *أَجَفَى، أَجَفَى* [fl.] 1. Oynamak, kalkmak: (تجافى السرج عن ظهر الفرس).

جَكَ: *جَكَ، *يَجِكُ [ft 2.] (mi'mâr dîvâra) hârice çıkmış zâviye-i münferice şeklinde bir burc yapmak: (البناء الحائط جك).

جَكْ: *cem: *جُكُوكُ [iz.] 1. Dîvârın hârice çıkmış zâviye-i münferice şeklinde olan burcu. (Zıddı yani dâhile girmiş burc şeklinde olanı "رخ" denilir.) 2. (Farisiden me'hûz) bir nev' musîkâ âleti. (Bunun aslı "جوك" ceya "جوق" ihtimâli de vardır.)

جَلَّأ: *جَلَّأ، *جَلَّأ، *جَلَّأ، *جَلَّأ [ft 3.] 1. Yere atmak, düşürmek, yıkmak: (جلا فلاناً). 2. Atmak, fırlatmak: (جلا بثوبه).

جَلَّب: *جَلَّب، *يَجَلِّبُ، *يَجَلِّبُ [ft 2, 1.] 1. (hayvânâtı ve esrâyı) bir yerden bir yere sevk etmek, sürekle göstermek: (جلب المواشي). 2. Kendine doğru çekmek, cezb etmek: (إلى نفسي جلبت الشيء). 3. (şâ'ir) başkasının şî'irini benimsemek. 4. Yürütmek için (ata) haykırmak: (جلب على الفرس). 5. Korkutup tehdîd etmek: (فلاناً جلب). 6. Toplamak, bir yere getirmek: (الجمع جلب). - [fl.] 7. Bir yerden bir yere sevk olunmak: (جلبه فجلب هو). 8. Bağrışmak, gırîv ve çığılıtmak: (جلب القوم). 9. Kesb ve kar etmek, ma'îşet için çalışmak: (جلب). 10. (kan) kurumak: (جلب الدم). 11. (yara) iyileşmek, onlamak: (جلب الجرح).

جَلَّب: *جَلَّب، *يَجَلِّبُ [ft 1.] Cinâyet etmek: (جلب عليه).

جَلَّب: *جَلَّب، *يَجَلِّبُ [fl 4.] Toplanmak, ictimâ' etmek: (جلب الشيء).

أَجَلَّب: *أَجَلَّب، *يُجَلِّبُ [ft.] 1. (hayvâna) bağırıp korkutmak: (أجلب على الفرس). 2. Korkutup tehdîd etmek: (أجلب فلاناً). 3. Toplamak, cem' etmek: (أجلب الجمع). 4. (deve semerini) yaş deri ile kaplamak: (أجلب قته). 5. (bâzubend) ve sâireye meşin kaplamak. 6. Yardım ve mu'âvenet etmek: (أجلب فلاناً). - [fl.] 7. Bağrışıp şamâta etmek: (أجلب القوم). 8. Kesb ve kar etmek, ma'îşet için çalışmak: (أجلب الرجل لأهله). 9. (kan) kurumak: (أجلب الدم). 10. Toplanmak, birikmek: (أجلب القوم). 11. (birinin) develeri erkek yavru doğurmak: (أجلب فلان). (Zıddı "أحلب" dir.)

أَجَلَّب: *أَجَلَّب، *يُجَلِّبُ [ft.] 1. (ata) haykırıp yürümeğe teşvik etmek: (جلب على فرسه). 2. Men' etmek: (جلبه). 3. Yavrusu emmesin diye dişi devenin memesine yün ve keçe bağlamak: (جلب). 4. Bağrışıp şamâta etmek: (جلب القوم).

أَجَلَّب: *أَجَلَّب، *يُجَلِّبُ [ft.] (hayvânât veya esrâ) sürüp götürmek, sürekle sürmek: (اجتلب). (المواشي).

أَجَلَّب: *أَجَلَّب، *يُجَلِّبُ [fmt.] Sürülüp götürülmek: (جلبه فانجلب).

أَسْتَجَلَّب: *أَسْتَجَلَّب، *يَسْتَجَلِّبُ [ft.] Kendi tarafına doğru sürekle sürülmesini talep etmek.

أَسْتَجَلَّب: [iz.] Cinâyet.

أَسْتَجَلَّب: *cem: *أَسْتَجَلَّب [iz.] 1. Satılmak veya diğer bir iş için toptan bir yerden bir yere sürülüp götürülen hayvânât ve esrâ, sürekle: (اشترى من).

(الجلب). 2. Haykırma, gırîv, şamâta: (هذا الجلب ما). - "لا جلب ولا جنب" hadîs-i şerîfiyle men' buyrulan celb ise bazı muhaddisince zekât ahzı için hayvânâtın su başına veya diğer bir mahalle celbi, ve bazlarınca koşuda atın haykırımlarla teşvîk ve tehyîci ma'nâsına gelir. (Masdariyyet ma'naları için re's-i mâddeye n.)

جَلْبٌ: [iz.] 1. Palan yahut örtüsü veya ağacı. 2. Yağmursuz bulut yahut ufuktan dağ gibi yukarı kalkanı.

وَجَلِبُ اللَّيْلِ يَطْرُدُ: [iz.] Gece karanlığı: (الليل يطرد). (Fıkra-ı ânifeye de n.)

جَلْبَةٌ: [is.] Bağrışma, çığılı, gürültü, şamâta.

جَلْبَةٌ: *cem: جَلْبٌ [is.] 1. Yara kabuğu. 2. Bulut parçası. 3. Moloz ve çakıl yığını. 4. Bölük bölük bitmiş çayır parçası. 5. Kıtlık senesi: (وقعوا أصابتنا). 6. Zamânın şiddet ve mihneti: (جلبه الزمان). 7. Açlık, cû'. 8. Yeşil ve taze mişe ağaçları kümesi. 9. Deve semerine kaplanan deri veya meşin. 10. Deve semeri ağaçlarını birbirine rabt eden demir. 11. Kenet demiri veya teli. 12. Meşinle kaplanmış nüsha ve bâzubend ve sâire yahut bunların meşini. 13. Bıçağın sapı içine geçen demiri. 14. Yoğurt mayesi. 15. Etrâfından farklı yer, buk'a. 16. Lisân-i 'avâmda tasgîr sîgasıyla (جليبينة) denilen bir cins nebât.

جَلَابٌ: *جَلَابٌ [iz.] (Farisi "كلاب"dan mu'arreb) 1. Gül suyu. 2. Gül suyuyla karışık

şurub. (Avrupalıların "Julep" dedikleri bundan me'hûzdur.)

جَلَابٌ: [iz.] Satmak için bir diyârdan diyâr-ı âhire esrâ veya hayvânât sevk eden tâcir.

جَلَابَةٌ: [sıfs.] Edebsiz ve gürültücü (karı): (امرأة جلابة).

جَلْبَانٌ: *جَلْبَانٌ [iz.] 1. Burçak. 2. İçine kılıç ve kamçı ve sâir-i esliha konulan meşinden kubur şeklinde zarf.

جَلْبَانٌ: *جَلْبَانٌ [sıfz.] Çağırğan ve şamâtacı (adam): (رجل جلابان).

جَلْبَانَةٌ: *جَلْبَانَةٌ [sıfs.] Edebsiz ve gürültücü (karı): (امرأة جلابانة، جلبانة). ("جلابة" ve "مجلبة" gibi.)

جَلْبِيٌّ، جَلْبِيٌّ: *cemz: جَلْبِيٌّ، جَلْبِيٌّ [sıf.] Satılmak için bir yerden bir yere sevk olunmuş: (امرأة جلبيب); (عبد جلبيب). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

جَلْبُونَةٌ: *cem: جَلْبُونَةٌ [is.] 1. Satılmak için bir yerden bir yere sevk olunmuş esrâ veya hayvânât. 2. Erkek develer gürûhu. (Zıddı olan dişilerine "حلوبية" derler.) 3. Çadır ve esâs-ı beytiyye tahmîline mahsûs develer. (Müfrediyle cem'i bir olup "ة" ile te'nisi de şâz kabîlindedir.)

أَجْلَابٌ: [iz. cem.] Satmak için bir yerden bir yere hayvânât sevk eden tâcirler. (Cîm ve Lâm'ın fethiyle olan "جلب" isminin de cem'idir.)

يَجْلِبُ [iz.] Gûyâ bir adamı cezb ve gâ'ib olmuş bir şeyi ircâ-ı kuvvetini hâ'iz boncuk ve efsûn.

مَجْلِبَةٌ [is.] 1. Çadır ve esâs-i beytiyye tahmîline mahsûs develere yükletilen eşyâ. 2. Bir şeyi celb ve cezf eden şey: (مجلبة الشرب بعد المنام) (للسقام).

مُجَلِّبٌ *s: مَجْلِبَةٌ [sıf.] Pek gürültülü ve şamâtacı: (رعد مجلب) (امرأة مجلبة).

مُجْتَلَبٌ [iz. sıfs.] (دائرة المجتلب), (الدائرة المجتلبة), 'arûzda altı bahrı câmi' dâ'ire.

يُجَلِّبُ *جَلِّبَةٌ *جَلِّبٌ [ft. md 5.] Gömlek veya câr giydirmek: (جلب فلاناً).

يَتَجَلَّبُ *تَجَلَّبٌ *تَجَلَّبٌ [fl. mtd 1.] Gömlek veya câr giymek: (جليبته فتجلبب).

جَلَابِبٌ *جَلَابِبٌ *جَلَابِبٌ [iz. s.] 1. Gömlek. 2. Arabistanda kadınların sokakta giydikleri bir nev' car veya ferâce yahut baş örtüsü. 3. (mec.) melik, memleket: (نزعوا جلبابه).

جَلْبِجٌ [iz.] 1. Musîbet, âfet, dâhiye. 2. Çirkin koca karı. 3. Kısa boylu karı.

جَلْبِدَةٌ [is.] At sesleri: (سمعت جلبدة الخيل).

جَلْبِرٌ *جَلْبَارٌ *جَلْبِرٌ [iz.] Kın ve kayışıyla beraber kılıcın vaz'ına mahsûs kılıf, kırâbü's-seyf.

جَلْبِرٌ [sıf.] Sert, şiddetli: (رجل جلبز).

جَلْبِصٌ *جَلْبِصَةٌ *جَلْبِصٌ [is.] Firâr, kaçış. (Doğrusu "خلبصة" olduğu maznûndur.)

جَلْبِطٌ *جَلْبُوطٌ *جَلْبِطٌ [iz.] (lügat-i 'âmmiyede) henüz tüyü çıkmamış kuş yavrusu.

جَلْبِقٌ *جَلْبِقَةٌ *جَلْبِقٌ [is.] Haykırma, gürültü, şamâta: (ما هذه الجلبقة).

جَلْبُوقٌ [sıf.] Çağırğan, şamâtacı, gürültücü: (رجل جلبوق).

جَلَّتْ *يَجْلِتُ, جَلَّتْ *جَلَّتْ [ft 2.] 1. Urmak, darb etmek: (جلت فلاناً). - [fl.] 2. (koyunun) kuyruğu uyluklarına yapışmak: (جلتت إليته).

يَجْتَلَّتْ *يَجْتَلَّتْ, إَجْتَلَّتْ *إَجْتَلَّتْ [ft.] 1. Urmak, darb etmek: (اجتلته). 2. (bir şeyin) bütününe yemek veya içmek: (اجتلت الشيء).

جَلِيْتُ [iz.] Çi, kırağı, şebnem.

مَجْلُوتٌ [sıf.] (مجلوت الإلية), kuyruğu ince ve hafif ve uyluklarına yapışık (koyun).

جَلَجٌ [iz.] 1. Izdırâb, sıkıntı: (وبقينا نحن في جلع لا). 2. Şafağın ilk aydınlığı. (Bu ma'nâ ile lügat-i müvellede olması melhûzdur.)

جَلَجَةٌ *جَلَجٌ *جَلَجٌ [is.] 1. Kafa kemiği, cümcüme. 2. (mec.) baş, re's. - (على كل جلجلة), adam başına.

جَلَجِبٌ *جَلَجِبٌ *جَلَجِبٌ [sıf.] İri, kocaman.

جَلَجَابٌ *جَلَجَابَةٌ *جَلَجَابٌ [sıf.] 1. Pek yaşlı (ihtiyâr): (شيخ جلباب, جلبابة). 2. İri, kocaman.

جَلَجِبٌ [sıf.] İri, büyük, kocaman.

Bu mâdde Kâmûs ve Sihâhta (جلب) yani Hâ-i mühmele ile mazbût olup, ikisinin bir ma'nâda veya birinin diğëerinden galat olması melhûzdur.

جَلَبَ: [ft. d.] 1. Oynatmak, çalkalamak, tahrîk etmek: (جلب الشيء). 2. Karıştırmak: (جلبة). 3. Korkutmak, tehdîd etmek: (جلل فلاناً). 4. (kirişi) sağlam bükmek: (جلل الوتر). 5. (deveye) çingirak takmak: (جلل البعير). - [fl.] 6. Çok bağırmak: (جلل الرجل). 7. (kök) gürlmek: (جلل السحاب). 8. (at) açık sesle kişnemek: (جلل الفرس).

تَجَلَّجَ: [fl. td.] 1. Sarsılıp oynamak: (تجلجت قواعد البيت). 2. Yere gömülmek, batmak: (تجلل في الأرض). 3. Hâtıra gelmek, hutûr etmek: (تجلل الأمر في نفسه).

جَلَّجَ: [iz.] Hayvânların boynuna takılan çan, çingirak. – (فلان يعلق الجلل) (في عنقه), nefsinî muhâtaraya koyuyor. – (لا أعلق) (الجلل على عنقي), kör körüne tâbi' olmam, sakalı ele vermem. 2. Def pulu, zil. 3. Göz kabağında çıkan bir nev' sivilce. - [sıf.] 4. Cest ü çalak ve şen ve hafîf rûhlu (adam): (غلام جلل).

جَلَّجَةٌ: [is.] 1. Çingirak ve çan sesi. 2. Gök gürlmesi. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

جَلَّجَالٌ: [sıf.] Gürültülü ve her yere şâmil olan (yağmur): (غيث جلال).

جَلَّجٌ: [sıf.] 1. Cest ü çalak ve şen: (غلام جلال). 2. Anırması açık duru (merkeb): (حمار جلال).

جَلَّجٌ: [iz.] Hâtıra hutûr eden şey, hâtıra, sâniha: (أبتنته جلال نفسي).

جُلَّجَانٌ: [iz.] 1. Kişniş tohumu. 2. (Yemen lügatinde) susam. 3. (mec.) süveydâ-ı kalb: (استقر ذلك في جلالان قلبه).

مُجَلَّجٌ: [sıf.] 1. Kuvvetli ve şanlı re'îs ve seyyid: (هو مجلل). 2. Yüksek sesli. 3. Müdâfa'aya muktedir ve nâtıklı: (رجل مجلل). 4. Çok, kesretli ('aded ve mikdâr): (عدد مجلل).

مُجَلَّجٌ: [sıf.] 1. Gök gürlmesi çok olan, gürltü: (سحاب مجلل). 2. Hiç bir 'ayb-ı zâhirîsi olmayan zarîf (adam): (رجل مجلل). 3. Kuvveti tâm ve kâmil olan (deve): (بعير مجلل). 4. Boynunda çanı olan, çingiraklı: (ابل مجللة).

جَلَّجَ: [ft. 3.] (hayvân ağacın) yukarılarını yiyip kabuğunu kemirmek: (جلى المال الشجرة).

جَلَّجَ: [fl. 4.] (birinin) başının ön iki tarafında hiç kıl olmamak: (جلى الرجل).

جَلَّجَ: [fl.] 1. (bir işe) hasr-ı himmetle ikdâm ve gayret etmek: (الشيء جلى على). 2. (arslan) hamle ve hücûm etmek: (جلى الأسد على جلى). 3. Hızla yürümek, koşmak: (القوم).

جَلَّجَ: [ft.] 1. (birine) bed-çehre göstermek, yüz vermemek: (جالح فلاناً). 2.

Açmak, meydâna çıkarmak, izhâr etmek: (جالح). 3. Açıktan husûmet göstermek, i'lân-u 'adâvet etmek: (جالحني فلان). 4. Mükâbereye girişmek: (جالحه فلان).

جَلْحٌ: [iz.] Başın iki cihetinde saçın düşük olması.

(جالح) sal'dan az ve nez'den ziyâdedir.

جَلْحَةٌ: [is.] (أجلح) denilen adamın başının kılsız yeri.

جالحة: *cem: *جوالح [is.] 1. Kıtılığ şiddetli sene. - [cem.] 2. Bazı kamışların tepesinde pamuk gibi hâsıl olup havâda uçan şeyler, tozak. 3. Dağdan düşen kar yığınları, çığlar.

أجلح: *s: جم جحاء: *sif. [sif.] 1. Başının ön cihetinde iki tarafı kılsız olan: (رجل أجلح); (شاة جحاء); (ثور أجلح); (امرأة جحاء). 2. Boynuzsuz: (ثور أجلح); (شاة جحاء). 3. Tepesi kubbeli olmayıp düz olan (koçi ve mahfe). 4. Etrâfında korkuluk dîvârı olmayan (dâm): "من بات على سطح أجلح فلا ذمة له". 5. Kal'e ve istihkâmı olmayan: (قرية جحاء). 6. Ağaçsız: (أرض جحاء). 7. Sivri olmayan, yuvarlak (tepe): (أكمة جحاء). 8. Pek şiddetli: (يوم أجلح وأصلح). - [cem.] 9. Boynuzsuz (sığırlar). (Fîrûzabâdî bunu sükker vezninde yani Cîm'in zammı ve Lâm-ı müşeddedenin fethiyle keyd edip hatâ etmiştir.)

جَلْحٌ: [sif.] Önüne geleni süpürüp götüren (sel suyu): (سيل جلاح).

جَلِيحَةٌ: [is.] A'râba mahsûs süt ve tereyağından ma'mûl bir nev' yemek.

جِلْحَاءٌ: [is.] Hiçbir şey inbât etmeyen çıplak yer.

جِلْوَاخٌ: [iz.] Geniş yer, arz-ı vâsî'a.

مجلح: *cem: *مجاليح [sif.] Kuraklığa tahammül edip sütünü çekmeyen (dişi deve).

مُجْلِحٌ: [sif.] 1. Yemeğin hepsini yiyip kabı kel kafası gibi bırakan ekûl, obur: (رجل مجلح). 2. Cerî ve cesûr: (ذنب مجلح).

مُجْلِحٌ: [sif.] Tekmîl yenmiş (şey) veya yaprak ve kabukları yenmiş (ağaç).

مُجْلِحٌ: *cem: *مجاليح [sif.] 1. Kış mevsiminde sütünü muhâfaza eden (dişi deve). - [iz.] 2. (mu'arref olarak) arslan. - [cem.] 3. Koyunları itlâf eden kıtlık seneleri.

مَجْلُوحَةٌ: *s: *مجلوح [sif.] Yaprak veya otları yendikten sonra tekrâr biten: (نبات مجلوح); (ضعة مجلوحه).

جَلْحَبٌ: *sif. [sif.] 1. Pek yaşlı (ihtiyâr). 2. İri vücûdlu ve başının iki yanı kılsız (adam).

جَلْحَبٌ: [sif.] Uzun boylu.

مَجْلِبَةٌ: [sifs.] Bir yere toplanıp birikmiş (develer): (إبل مجلبة).

Bu mâdde ile sebk eden (جلحب) mâddesinin biri diğerinden musahhaftır.

جَحْرُ: [sıf.] Pek hasîs ve le'îm, pinti, alçak, nâ-kes.

جلحط: [is.] Ağaçtan 'ârî ve çıplak yer.

جِحْظُ: [sıf.] İri ve bedeni kıllı (adam): (رجل جلحظ، جلاظ).

جِحْظَاءُ: [sıf.] 1. İri ve bedeni kıllı (adam).

- [is.] 2. Ağaçtan 'ârî ve çıplak yer. (Mâdde-i ânifede mezkûr "جلحطاء" kelimesiyle birbirinden musahhaf olması melhûzdur.)

جَحْمٌ: [ft. d.] 1. Bükme: (جلم). (الجب). - [fl.] 2. (lügat-i 'âmmiyyede. Göz kapakları) yara olmak: (عين مجلحة).

إِجْحَمٌ: [fl. kş.] Her taraftan gelip birikmek, toplanmak, yığılmak: (القوم اجلم). (Hâ-ı mu'ceme ile dahi mervîdir.)

جَحْمَدٌ: [sıf.] Kalın, kaba: (رجل جلمد).

جِحْنٌ: [sıf.] Pek hasîs ve le'îm, pinti, alçak, nâ-kes.

جَلْحٌ: [ft. 3.] 1. (sel suyu dereyi) doldurmak: (جلح السيل الوادي). 2. Yere urmak, düşürmek, aşağı almak: (جلح به). 3. Isırıp tırmalayarak berelemek: (جلح بطنه). 4. Cimâ' etmek: (جلح جاريته). 5. Uzatmak, temdîd etmek: (جلح الشيء). 6. Kılıçla urup bir parça etini kesmek: (جلح فلاناً بالسيف). 7. (lügat-i müvellede. Usturayı) bilemek: (جلح موسى).

تَجْلِيحٌ: [ft.] (lügat-i müvellede.

Usturayı) bilemek: (جلح موسى).

إِجْلَاحٌ: [fl.] 1. (birinin) bedeni za'îf ve zebûn ve kemikleri gevşek olmak: (الجلح الشيخ). 2. Secdede kollarını yanlardan ayrı tutmak: (الجلح المصلي في السجود).

إِجْلَانِي: [fl. mhr 2.] (binâ ve dîvâr) sökülüp çökmek: (الجلنخي الجدار).

جَلْحٌ: [iz.] (lügat-i müvellede) bileği taşı. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

جُلَاحٌ: [sıf.] Dereyi dolduran (sel): (سيل). (جلاخ).

جَلْوَاهُ: [iz.] 1. Geniş ve su ile dolu dere. 2. Açık ve vâzih yol.

إِجْلَابٌ: [fl. kş.] Düşmek, yıkılmak: (ضربه فاجلب).

إِجْلَادٌ: [fl. kş.] Arka üstü uzanıp yatmak.

مُجْلَدٌ: [sıf.] Arka üstü uzanıp yatan tenbel.

جَلْخَدِي: [sıf.] Hırsız, haylaz: (رجل جلخدي).

جِلْحَاءٌ: [is.] 1. Ağaçsız ve çıplak yer. ("جلحطاء" yerine lügattir veya sahîhi budur.) 2. Sert ve katı yer.

جِلْحَظٌ: [sıf.] Hâ-ı mühmele ile sebk eden (جلحظ) ve (جلحاظ) ve (جلحطاء) mürâdifleridir yahut onlardan musahhaftır veya doğrusu böyle Hâ-ı mu'ceme iledir.

جَلِمَ: [fl.] Toplanıp çoğalmak veya büyümek: (اجلخم القوم). (Hâ-i mühmele ile "اجلحم" yerine lügattir.)

جَدَّدَ: [ft 2.] 1. Kamçı ve kırbaçla urmak: (جلده الجلاب). 2. (birinin) derisine dokunmak veya urmak: (جلدت فلاناً). 3. Zorlamak, icbâr etmek: (جلده على الأمر). 4. Cimâ' etmek: (جاريته جلد). 5. (yılan) sokmak: (جلدته الحية). 6. Urmak, atmak: (جلدته الأرض). 7. (Lügat-i müvelledede. Çocuk) memeyi deriye çevirecek derecede emmek: (جلد - الرضيع الثدي). (جلد عميرة) - [ch.] 8. (جلد به) yere düşürmek, devrilmek: (جلد - به نوماً).

جَدَّدَ: [fl 4.] 1. (yer) kırığılı olmak: (جلدت الأرض). 2. Kırığılıdan bozulmak: (جلد - البقل).

جَدَّدَ: [fl 5.] 1. (yer) kırığılı olmak, cesâret ve metânet göstermek: (جلد الرجل).

جَدَّدَ: [fl.] 1. (yer) kırığılı olmak: (أجلدت الأرض). 2. Kırığılıdan bozulmak: (أجلد البقل). - [ft.] 3. Zorlamak, icbâr etmek: (أجلده). - [ch.] 4. Kırığıya ve dona tutulmak, donmak: (أجلد القوم). 5. Tekzîb olunmak: (كل مجالد). (إنه ليجلد بكل خير) - (يجلد). hakkında hayr ile zan olunur, hakkında hüs-n-i zan vardır.

جَدَّدَ: [ft.] 1. (kesilmiş deveyi) yüzmek, derisini çıkarmak: (جلد الجوزر). (Koyun hakkında ekseriyâ "سلخ" fi'li kullanılır.) 2.

(kitâbı) dikip kab geçirmek, bağlamak: (جلد). 3. Kırbaçla dövdürmek: (جلده بالسوط).

جَادَّ: [fş.] Kılıç ve sâire ile uruşmak: (جالدوا بالسيوف).

جَادَّ: [fl.] Yalandan cesâret ve metânet satmak: (تجاد فلان).

جَادَّ: [fş.] Kılıç ve sâire işe uruşmak: (تجالدوا بالسيوف).

جَادَّ: [ft.] (kabın içindeki suyun) bütününi içmek: (اجتاد ما في الإناء).

جَادَّ: [iz.] Bekâr olan zânîye şer' en verilen cezâdır ki seksan kırbaçtan 'ibârettir. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

جَادَّ: [sıf.] Kuvvetli, zorlu, şedîd.

جَادَّ: [iz.] 1. Deri. - (ليس) - "وقالوا لجلودهم لم شهدتم علينا". (mec.) âlet-i tenâsül: (جلد البو), devenin ölmüş veya kesilmiş yavrusunun samanla doldurulup anasına gösterilen derisi ki deve bunu koklamakla sütünü koyuverir. - (جلد حوار), devenin ölmüş veya kesilmiş yavrusunun diğer bir yavruya giydirilen derisi ki deve bunu koklamakla emdirir.

جَادَّ: [iz.] 1. Deri. 2. Devenin ölmüş veya kesilmiş yavrusunun samanla doldurulan veya diğer bir yavruya giydirilen derisi. 3. Toprağı sert düz yer.

4. Kuzusu yaşamayan koyun. 5. İçlerinde küçükleri olmayan deve sürüsü. 6. Yavrusu ve sütü olmayan deve ve koyun ve keçi. 7. Kuvvet, zor, şiddet. 8. Semâ, gök yahut küre-i havâ. (Dördüncü ve beşinci bâblardan "جلد" fi'linin dahi masdarıdır.)

جلد: [iz.] Deri ma'nâsıyla bazı eş'ârda kullanılıp zarûret-i vezn için Lâm'ı teksîr olunmuştur.

جلد: *cem: جلدات [sıfs.] 1. Dayanıklı, kuvvetli; (امرأة جلدة); (نوق جلدات). 2. Sert veya pek iyi; (تمررة جلدة). (Bunda Cîm'in kesriyle de mervîdir.) 3. Sütsüz; (شاة جلدة). - [is.] 4. (masdar-ı merre) bir def'a kırbaçla urma.

جلد: *cem: جلد [is.] 1. Bir 'aded der. 2. Dericik, küçük deri; (جلدة العين). 3. (masdar-ı nev') bir nev' kırbaçlama; (جلدته جلدة العدو). - [sıfs.] 4. (lügat-i 'âmmiyyede) pek bahîl, pinti.

جلد: *cem: جلدات [is.] 1. Yaşlı ve yavrusuz ve sütsüz dişi deve. 2. Düz ve sert yer. 3. Dâ'imâ yavruları ölen koyun. 4. Soy, cins, 'aşîret; (قوم من جلدتنا).

جلد: [is. cem.] 1. Sütleri bol dişi develer. 2. (zıddiyyetle) sütleri ve yavruları olmayan develer. 3. Büyük hurma ağaçları (Müfredi "جلدة" olduğu maznûndur.)

جلد: *جلودة [is.] Kuvvet, şiddet, savlet, metânet.

جلد: [iz.] 1. Mücrimleri kırbaçlamak vazîfesiyle muvazzaf adam. 2. İ'dâmla mahkûm adamları öldürmek vazîfesiyle muvazzaf adam. ("سياف" gibi). 3. Deri satan adam, deri tâciri.

جلد: *cem: جلد، جلداء، جلد [sıf.] 1. Zorlu, kuvvetli, bahâdır. 2. Sağlam, metânetli, sebâtlı. - [iz.] 3. Kıracağı. 4. Don, boz. 5. Gök, semâ.

جلد: *جلى، جلايد، جلايد [sıfs.] Kırbaçla dövülen (karı); (امرأة جليد، جليدة); (نسوة جليد، جلايد).

جلد: [iz.] Derici, deri tâciri. ("كتبي" gibi şâz olarak cem'e nisbetle hâsıl olmuştur.)

جلد: [is.] Göz tabakalarından biri.

جلد: *أجلد، أجليد، جلد [sıf.] 1. Daha zorlu ve metânetli. - [iz.] 2. Sert yer.

جلد: cemcem: أجلايد [iz. cem.] İnsânın mecmû'-ı a'zâsı, hey'et-i 'umûmiyyesi, şahsı; (ما أشبه أجلايد فلان بأجلاد أبيه), bu adamın şahsı pederinin şahsına ne kadar benziyor; (الأجلاد عظيم), iri yapılı. ("تجاليد" mürâdifidir.)

جلد: [iz. cem.] İnsânın mecmû'-ı a'zâsı, hey'eti; (ما أشبه تجاليد هذا الرجل بتجاليد أبيه). ("أجلاد" gibi.)

جلد: *جندى [sıf.] Zinâ-kâr, zânî, fâcir.

جلد: *مجاليد [iz.] Nevha-kâr karıların ağlarken yüzlerine urdukları deri parçası.

مَجَالِيدٌ [is.] Sütü çok dişi deve.

مُجَلَّدٌ [iz.] Kitâb dikip kaplayan ve cildleyen san'at-kâr.

مُجَلَّدٌ [sıf.] 1. Dikilip kaplanmış, cildlenmiş (kitâb). 2. Eti olmayıp yalnız deri ile örtülmüş gibi görünen (kemik): (عظم مجلد). 3. Kırbaça alışıp urulmaktan korkmayan (at): (فرس مجلد). 4. Meşin kaplanmış: (جورب مجلد).

مُجَلَّدَاتٌ [iz.] 1. Kitâb cildi: (صنف كتاباً في خمس مجلدات), beş cild üzere bir kitâb te'lif etti. 2. Arkaya alınacak veya hayvâna yüklenecek yük mikdârı.

مَجْلُودٌ [sıf.] 1. Kırbaçla dövülen: (هان على النظارة ما يمر بمظهر الجلود). 2. Üzerine kırağı yağmış: (أرض مجلودة). (Beşinci bâbdan "جلد" fi'linin dahi ism-i mef'ûl vezninde masdarıdır.)

مُجَلَّنَدِي [sıf.] Salb ve metîn: (رجل، بعير) (مجلندی).

جَلْدَبٌ [sıf.] Sert, katı, şedîd, salb.

جَلَادِيحٌ [sıf.] Pek uzun, tavîl. cem: *جَلَادِيحٌ* [sıf.]

جَلْنَدَخٌ [sıf.] Kaba, sakîl, nâ-tıraş.

جَلْنَدَحَةٌ [sıfs.] Pek zorlu ve dayanıklı: (ناقة جلندحة).

جَلْدٌ [fl.] 1. Pek sür'atle geçmek: (اجلوز الفرس). 2. (yağmur) çok vakit

kesilip yağmamak: (اجلوز المطر). 3. Çok sürmek, uzanmak: (اجلوز بهم السير); (اجلوز الليل).

مَنَاجِدٌ [iz.] Köstebek. (Cem'i müfredi lafzından değildir.)

جَلْدَاءٌ [icz.] Sert ve sarp yer. *fr: جلداءة*

جَلْدِيَّةٌ [sıf.] 1. Zorlu, kuvvetli: (سير جلدي). 2. Pek sür'atli: (ناقة جلدية). - [iz.] 3. San'at-kâr, işçi. 4. Râhib, keşiş. 5. Kilise ve manastır hizmetçisi.

جَلُودٌ [sıf.] 1. Pek zorlu ve kuvvetli (insân ve hayvân). 2. Kaba, kalın.

يَجْلِزُ، جَلَزٌ [ft 2.] 1. Devşirmek, sarıp toplamak: (جلز الشيء). 2. Burmak, çevirmek. 3. Sağlam bükmek. 4. Düğümlemek, bağlamak. 5. Çıkarmak, kaldırmak, çekmek, nez' etmek. 6. (bıçak ve kamçı sapını) deve sinirleriyle sarmak: (جلز رأسه). 7. Sarmak, örtmek: (جلز على هذا الأمر). 8. Bağlamak, rabt etmek: (جلز نفسه).

يَجْلِزُ، جَلَزٌ، جَلِيزٌ [fl 2.] Sür'atle yürümek, koşmak: (جلز في الأرض).

يُجَلِّزُ، تَجَلِّيزٌ [ft.] 1. Sarmak, çevirip toplamak. 2. Burmak, bükmek. 3. Bağlamak, düğümlemek. 4. Nez' etmek. (Bu dört ma'nâda mücerrediyile müşterektir.) - [fl.] 5. Koşmak, sür'atle gitmek: (جلز الرجل). 6. Yayın kirişini okun

demiri kabzaya gelecek kadar çekmek: (جلز القواس).

[fl.] Sığanıp hâzırlanmak: (تجلز الرجل للأمر) *تَجَلَّرَ* [fl.] Sığanıp

[fl. md 3.] Çabuk gidip gelmek: (جاوز الجواز) *يُجَلِّوْزُ، جَلْوَزَةٌ* [fl. md 3.] Çabuk

[fl. kş.] Uzanmak, boynunu uzatıp bakmak: (اجلاز الرجل) *يَجْلِزُ، اجْلِزَارٌ* [fl. kş.] Uzanmak,

[iz.] 1. (سوط أصبغی) denilen bir cins kamçının ucuna sarılan sinir. 2. Mızrâk demirinin veya kamçının en geniş veya kalın yeri. 3. Kamçı sapı. 4. Mizrağın demirini sapına muhkem tutan demir halka. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

[iz.] 1. Kamçının ucuna sarılan sinir. 2. ('ale'l-ıtlâk) sargı.

[iz. s.] Yayın her yerine sarılan sinir. (Cem'i daha müsta'meldir.) *جَلَّازَةٌ* [iz. s.] Yayın her

[iz.] Şeytân, iblîs. *جَلَّازٌ* [iz.] Şeytân, iblîs.

[sıfs.] Kısa boylu (karı): (امرأة جلنز) *جَلْنَزٌ* [sıfs.] Kısa boylu (karı):

[is.] Sert ve katı yer. (Aslı "جلذاء" olduğu maznûndur.) *جَلْزَاءٌ* [is.] Sert ve katı yer. (Aslı "جلذاء"

[iz.] (Farisi "كلوز"den mu'arreb) 1. Fındık. 2. Çam kozalağı. 3. İri ve cesûr adam, bahâdır. *جَلْوَزٌ* [iz.] (Farisi "كلوز"den mu'arreb)

[iz.] Zâbita veya belediyye çavuşu, serheng. *جَلْوَزَةٌ* [iz.] Zâbita veya

[sıf.] Sinir bağlanmakla muhkem olmuş (kamçı). – (مجلوز اللحم), eti sımsıkı ve kuvvetli (adam). – (مجلوز الرأس), re'yinde metîn (adam).

[sıf.] 1. Âmirinin evâmirini icrâ için sür'atle öteye beriye koşan (çavuş veya yaver). 2. Mesâcidde kirâmın fezâ'ili kırâ'et ve hikâye eden. *مُجَلِّوْظٌ* [sıf.] 1. Âmirinin evâmirini icrâ için sür'atle öteye beriye koşan (çavuş veya yaver).

[fl 3.] 1. Oturmak: (جلس للناس), onunla beraber oturdu; (جلس معه), halkı kabûl etmek veya işlerini görmek için oturdu. 2. Durmak: (الورس تزوع سنة فيجلس عشر) (سنين). 3. Çökmek: (جلست الرحمة). 4. Necid diyârına gitmek: *يَجْلِسُ، جُلُوسٌ، مَجْلَسٌ* [fl 3.] 1. Oturmak:

قل للفرزدق والسفاهة كاسمها إن كنت تارك ما أمرتك فاجلس (جلس) ile (فعد) arasındaki fark şudur ki: Ekseriyyâ (فعد) ayakta iken oturan, ve (جلس) ise yatmış veya secdeye varmış iken kalkıp oturan adam hakkında kullanılır.

[ft.] Oturtmak: (أجلسه) *يُجْلِسُ، اجْلِاسٌ* [ft.] Oturtmak: (أجلسه) (عنده).

[ft.] 1. Oturtmak: (جلسه عنده). 2. (lügat-i 'âmmiyyede) düzeltmek, doğrultmak: (جلس العصا). - [fl.] 3. (yine lügat-i 'âmmiyyede. İpek böceği tohumunun) Bir mikdârı çıkmamak, açılmamak: (جلس بزر القز).

[fş.] Birlikte oturmak, (birine) hem-nişîn olmak: (جالست فلاناً) *يُجَالِسُ، مُجَالَسَةٌ، جِلَاسٌ* [fş.] Birlikte oturmak, (birine) hem-nişîn olmak:

تَجَلَّسَ: [fl.] 1. Tekellüfle ve sûret-i mahsûsada oturmak, meclis kurmak. 2. (lûgat-i 'âmmiyyede) ıslâh ve tesviye olunmak, yatışmak: (تجلس الأمر).

تَجَالَسَ: [fş.] Birlikte oturup meclis kurmak: (تجالس القوم في المحاكم) لا تجالس من) (لا تجانس).

تَسْتَجَلِّسُ: [ft.] Oturmak, oturmasını talep veya teklif etmek: (رأني قائماً) (فاستجلسني). (Bu misâl bu mâddenin ma'nâ-ı aslîsine muhâlifdir.)

جَلْسٌ: [iz.] 1. Sert ve taşlık yer, kaya. 2. Koyu bal: (أكلنا جلساً). 3. Kabda kalan bal bakiyyesi: (في الإناء جلس). 4. Kalın ağaç. 5. Gövdesi sıkı ve toplu deve. 6. Bir meclis teşkîl eden a'zânın mecmû'u, hey'et-i meclis: (قام) (الجلس). 7. Göl, gadîr. 8. Dağda su biriken çukur ve delik. 9. Uzun ok. 10. Eski şarâb, hamr-ı 'atîk. 11. Uzun yüksek dağ. - [sıf.] 12. İri ve sıkı tenli (insân ve hayvân): (رجل جلس). 13. Uzun: (قدح جلس). (Zıddı: "نكس"). 14. Dâ'imâ hânesinde oturup bir yere çıkmayan (kadın). 15. Şeref ve şân sâhibesi ve ağır (kadın): (امرأة جلس). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.) - [az.] 16. Necid memleketi.

جَلْسٌ: [sıf.] 1. Biriyle birlikte oturan, hem-nişîn, refîk, arkadaşı: (هذا جلسي). 2. 'Âciz ve ahmak, çulba: (رجل جلس). (Müzekker ve mü'ennesi ve müfred ve cem'î bir olduğu mervîdir.)

جَلْسَةٌ: [is.] (masdar-ı merre) 1. Bir oturuş. 2. Bir meclis ve hey'etin ictimâ'ı, a'zânın toplanıp meclis kurması.

جَلْسَةٌ: [is.] (Masdar-ı nev') oturma tarzı, oturuş: (إنه لحسن الجلسة).

جَلْسَةٌ: [sıf.] Çok oturan, oturmağı seve, yerinden kıymıldanmayan: (رجل جلسة). (Âhirindeki "ة" mübâlağa içindir.)

جَالِسٌ: [sıf.] *جُلُوسٌ *cem: 1. Oturan, oturmuş. 2. (lûgat-i 'âmmiyyede) doğru, düz.

جَالِسٌ: [sıf.] *جَلْسَاءٌ، جُلَّاسٌ *cem: 1. Birlikte oturan, hem-nişîn, enîs, hem-dem. 2. Nedîm, mudâhib.

جَالِسٌ: [sıf.] Birlikte oturan, hem-nişîn, enîs, hem-dem.

جَالِسِيٌّ: [iz.] Gözün siyahının çevresi: (ما أحسن جلسيه).

مَجَالِسٌ: [iz. s.] *مَجَالِسٌ *cem: مَجْلِسَةٌ * 1. Oturacak yer, oturulan mahal. 2. Müsâfirler kâbülû ve bunların kabûl olundukları mahal ve hey'et-i müctemi'aları: (عمل مجلساً), meclis ve dîvân kurdu, salon açtı. 3. 'Urfî mahkeme veya komisyon hey'eti ve mahall-i ictimâ'ı. 4. Halk, cemâ'at, nâs. 5. Dürzülerin 'ibâdet hânesi. - (رأيتهم مجلساً), onları oturmuş oldukları hâlde gördüm.

جَلْسَمٌ: [iz.] Bersâm denilen bir nev' zâtü'l-cenb.

جَلَسَ: *جَلَسَانٌ* [iz.] (Farisi "كلشن" veya "كلشفان" dan mu'arreb) 1. Gül bağçası, gül-zâr. 2. Gül ağaçlarıyla mestûr kameriyye. 3. Mecliste dağılan güller. 4. Beyaz güller: (لنا جلسان عندها) (وينفسج).

جَلَسَ: *جَالِيَشِيَّةٌ، جَالِيَشِيَّةٌ* [iz.] (mu'arreb) 1. Mızrâklı 'asker. 2. Bayraktâr, 'alemdâr. 3. Talî'a 'askeri: (جعلها جاليشاً). (Lügat-i 'âmmiyyede "شاليش" derler.)

جَلَطَ: *يَجْلِطُ، جَلَطٌ* [fl 2.] 1. Yalan söylemek. 2. Yemîn etmek: (جلط الرجل). ("خلط") gibi yahut biri diğëerinden tashîftir.) - [ft.] 3. Tıraş etmek: (جلط رأسه). 4. Soymak, yüzmek: (جلد الجلد عن الظبية). 5. (kılıç) sırmak: (جلط سيفه). 6. (kâzûrâtı) atmak, çımkırmak: (جلط البعير بسلحه).

جَالَطَ: *يُجَالِطُ، مُجَالِطَةٌ، جَالِطٌ* [ft.] 1. Zahmet ve meşakkat vermek. 2. Hîle ve hud'a edip yalan söylemek, aldatmak: (جالط فلاناً).

اجْتَلَطَ: *يَجْتَلِطُ، اجْتِلَاطٌ* [ft.] 1. Aşırnak, kapmak, ihtilâs etmek: (اجتلط الشيء من يده). 2. Kabın içindeki maşrûbun bütününi içmek: (اجتلط ما في الإناء).

انْجَلَطَ: *يَنْجَلِطُ، انْجِلَاطٌ* [fl.] (deve) za'îf ve zebûn düşmek: (انجلط البعير).

اجْلَنْطَى: *يَجْلَنْطَى، اجْلَنْطَاءٌ* [fl. mhr 2.] Arka üstü yatıp bacakları yukarı kaldırmak: (اجلنطى الرجل). ("اجلنطى" ve "اجلنطى") sûretlerinde dahi mervîdir.)

جَلُطَةٌ: *جَلُطٌ* [is.] Bir yudum yoğurt: (أتانا بجلطة).

جَلُطَةٌ: [is.] (lügat-i 'âmmiyyede) kuru balgam ve sâire. (Fıkra-ı ânifede mübeyyen lügatten galattır.)

جَلُوطٌ: [sifs.] 'Ârsız ve hayâsız (karı): (امرأة) (جلوط).

جَلِيْطٌ: [sif.] Kınında durmayıp akan (kılıç): (سيف جليط).

جَلِيْطَةٌ: [is.] Kınında durmayıp akan kılıç.

جَلِطَاءٌ: [sifs.] Pek yaşlı ve za'îf ve nâ-tüvân (dişi deve): (ناقة جلطاء).

جَلِطٌ: *اجْلُوطٌ، يَجْلُوطُ، اجْلُوطَاءٌ* [fl.] Yoluna devâm edip bir düziye gitmek: (اجلوط البعير).

اجْلَنْطَى: *يَجْلَنْطَى، اجْلَنْطَاءٌ* [fl. mhr 2.] Arka üstü yatıp bacaklarını kaldırmak: (إذا اضطجعت لا) (اجلنطى). ("اجلنطى" ve "اجلنطى") sûretlerinde dahi mervîdir. Fîrûzabâdî Nûn'unu asliyye 'ad edip hatâ etmiştir.)

جَلِطَاءٌ: [is.] Sert ve taşlık yer. ("جلذاء" gibi.)

جَلَعٌ: *يَجْلَعُ، جَلَعٌ* [fl 4.] 1. Dudaklar kısa olmakla veya çevrilmekle dişler örtülemeyip gözükmek: (جلعت اللثة). 2. İyice örtülemeyip 'avret yeri görünmek: (جلع الرجل). 3. 'Ârsız ve hayâsız olmak, edebe mugâyir fi'l ve kavilde bulunmak: (جلعت المرأة).

جَلَعُ [fl 3.] 1. (birinin) 'avret yeri açık olmak: (جلعت المرأة). - [ft.] 2. (esvâbını) çıkarmak: (جلعت المرأة ثوبها). 3. (âlet-i tenâsülü) haşefeden dışarı çıkarmak: (جلع الغلام غرلته).

جَالَعُ [fş.] 1. Edeb ve terbiyeye mugâyir fuhuş-âmîz sözler söylemek: (جالع القوم). 2. Yağma ve kumâr ve sâirede nizâ' etmek: (عند الشراب مجالع ولا فاحش). - [fl.] 3. Sırıtip dişlerini göstermek: (جالع الرجل).

إِنْجَلَعُ [fl.] *يَنْجَلَعُ، إِنْجَلَعُ* [fl.] Meydâna çıkıp gözükmek, zuhûr etmek: (انجع الشيء).

تَجَالَعُ [fş.] *يَتَجَالَعُ، تَجَالَعُ* [fş.] Edebe mugâyir ve fuhşiyâyâ dâir nokuşmak: (تجالع القوم).

جَلَعٌ *s: جَلَعَةٌ* [sıf.] 1. Dudakları kısa olmakla dişleri meydânda kalıp görünen, sırtgan: (رجل جلع). 2. 'Avret yerini iyice örtememekle ikide birde görünen. 3. Hayâsız, ârsız.

جَلَعَةٌ [is.] İnsânın dıhk hâlîde iki dudağının arası, mebsem: (امرأة لطيفة الجلعة).

جَلَاعَةٌ [is.] Hayâsızlık, edebe mugâyir hareket, açık meşreblilik.

جَالَعٌ *s: جَالِعَةٌ* [sıf.] 1. Ârsız, hayâsız: (جالع). 2. Açık meşrebli: (جالعة امرأة جالع).

جَالِعٌ [sıfs.] Zevcinden hiçbir yerini saklamayıp halvette çırıl çıplak soyunan (kadın): (امرأة جاليع).

أَجْلَعُ *s: جَلَعَاءُ* [sıf.] 1. Dudakları kısa olmakla dişleri açık kalan: (رجل أجلع). 2. 'Avret

yerini iyice örtemeyip ikide birde görünen (adam). 3. Açık görünen (diş ve diş etleri): (لثة جلعاء). 4. Haşefesi tersine dönmüş veya yukarı çekilmiş olmakla zekerinin başı açık olan: (غلام أجلع).

جَلْعَمٌ [sıf.] Hayâsız, 'ârsız. (Mim'i zâ'idedir.)

جَلْعَبٌ [fl. kş.] *يَجْلَعِبُ، إِجْلَعِبُ* [fl. kş.] 1. Uzanıp yatmak. 2. Yol alıp gitmek: (اجلعب الرجل). 3. Çoğalmak, tekessür etmek: (اجلعب الشيء). 4. Yürümeye çapalıp cehd etmek: (اجلعب في السير). 5. 'Acele etmek, sür'atle gitmek.

جَلْعَبَةٌ *s: جَلْعَابَةٌ* [sıf.] 1. Kaba ve şerrîr (adam). 2. Yürümekte çok çapalayan (deve).

جَلْعَبِيٌّ *s: جَلْعَبَاءٌ* [sıf.] 1. Kaba ve şerrîr (adam). 2. Yürümekte çok çapalayan (deve). - (جلعبي العين), gözü pek kuvvetli olup uzaktan gören.

جَلْعَبَةٌ [sıf.] 1. Yük kaldırmada ve yürümeye pek kuvvetli (dişi deve): (ناقة جلعباءة). 2. İhtiyârlıktan beli bükülüp kuvveti kalmayan (dişi deve). (Fıkra-ı ânîfeye de n.)

جَلْعَابٌ [sıf.] Uzun boylu: (كان سعد بن معاذ رجلاً جلعباً). (Aslı "جلجاب" olduğu da maznûndur.)

جَلْعِبَانَةٌ [sıfs.] Bağırğan ve edebsiz (karı).

مُجْلَعِبٌ [sıf.] 1. Be-gâyet şerrîr ve serrini ikâ'a muktedir: (رجل مجلعب). 2. Çok silinti

götüren (se suyu): (سيل مجلعب). 3. Ölü veya masrû' olarak yere yatmış: (رجل مجلعب).

جَلَعَدَ: *جَلَعَدَةُ* [fl. d.] 1. Sür'atle kaçıp gitmek: (جلعد الرجل). - [ft.] 2. Yıkıp yere uzatmak, yatırmak: (جلعدت فلاناً).

إِجْلَعَدَ: *يَجْلَعِدُ، إِجْلَعَادُ* [fmt.] Yere düşürülüp uzanmak: (اجلعد الرجل).

جَلَعُدٌ: [sıf.] 1. Kuvvetli, zorlu (insân veya hayvân). 2. Kısa boylu (eşek). 3. Geçkin, yaşlı (karı).

جُلَعَادٌ: [sıf.] Ve:

جُلَاعِدٌ: *cem: جَلَاعِدٌ* [sıf.] Zorlu ve kuvvetli (erkek deve): (جمل جلعاد، جلاعد).

جَلْعَطٌ: *جَلْعَطِيٌّ، جُلْعَطِيٌّ* [iz.] Pek koyu ve katı yoğurt.

جُلْعَعٌ: *جُلْعَعٌ، جُلْعَعٌ* [iz.] 1. Dert ve zorlu deve. 2. Bok böceği. 3. Kirpi.

جُلْعَاعَةٌ: *جُلْعَاعَةٌ* [iz.] 1. Bok böceği veya nısfı hayvân ve nısfı toprak za'm olunanı. 2. Sırtlan.

جَلْعَمٌ: ["جع" mâddesine n.]

جَلْعٌ: *يَجْلَعُ، جَلْعٌ* [ft 1.] Kılıçla urmak: (جع بعضهم). (بعضاً بالسيف).

جَالِغٌ: *يُجَالِغُ، مُجَالِغَةٌ* [fş.] 1. Kılıçla uruşmak: (جالغ القوم). - [fl.] 3. Sırtarak gülmek: (جالغ الرجل).

جَلْغَاءٌ: [sıfs.] İhtiyârlıktan dişleri dökülmüş (dişi deve): (ناب جلفاء).

Bu mâdde ekser-i ümmehâtte mevcûd olmayıp (جع) den musahhaf olması da muhtemeldir.

جَلْفٌ: *يَجْلَفُ، جَلْفٌ* [ft 1.] 1. (bir şeyin) kabuğunu soymak: (جلفه). 2. (bir şeyin) bütününü sıyırıp süpürerek götürmek: (جلف الشيء). ("جرف" gibi.) 3. Kılıçla urmak: (جلفه بالسيف). 4. Kökünden çekip çıkarmak, kal' ve istisâl etmek. 5. Sökmek, çıkarmak: (جلف ظفره عن إصبعه).

جَلْفَةٌ: *يَجْلَفُ، جَلْفٌ، جَلْفَةٌ* [fl 4.] Kaba taslak ve yakışıksız olmak: (جلف الرجل).

أَجْلَفٌ: *يُجْلَفُ، إِجْلَافٌ* [ft.] Kup veya destinin ağzındaki çamuru sıırıp çıkarmak: (أجلف الرجل).

تَجْلِيفٌ: *يُتَجْلَفُ، تَجْلِيفٌ* [ft.] (kuraklık senesi) hayvânâtı itlâf etmek: (جلفت كحل)، kuraklık senesi hayvânâtı itlâf etti (mef'ûlü mukadderdir); (جلفته). (السنون).

تَجْلَفٌ: *يَتَجْلَفُ، تَجْلَفٌ* [fl.] Za'îflamak, arık ve lâğar olmak: (تجلف الرجل).

إِجْتَلَفٌ: *يَجْتَلَفُ، إِجْتِلَافٌ* [ft.] 1. Çekip kökünden koparmak, istisâl etmek: (اجتلف الشيء). 2. (birinin) mâlını mahv ve ifnâ etmek: (اجتلفه). (الدهر).

جُلُوفٌ: *cem: أَجْلَافٌ* [iz.] 1. Küp yahut boş küp veya kırılıp yalnız aşağı tarafı kalmış küp. 2. Erkek hurma ağacı. 3. Kuru ve sert

ekmek yahut ekmek kenârı yahut katıksız. 4. Çanak çömlek, kab kaçak. 5. Yüzülmüş ve ahşası çıkarılıp baş ve ayakları kesilmiş koyun cesedi. 6. Başsız ve ayaksız tulum. 7. Bir cins kuş. - [sıf.] 8. Kaba taslak ve yakışksız: (جلف أعرابي). 9. Sert ve kaba, dürüş mu'âmeleli. 10. Ahmak, kalın kafalı.

جُلْفُ: *جَلْفَةٌ* [iz. s.] Tüyü pek kısa ve işe yaramaz keçi.

جُلْفَةٌ: *cem: جُلْفُ* [is.] 1. Bir nev' deve tamgası. ("جوفة" gibi.) 2. Kalemin yonulan yeri, kalem bacağı. (Cîm'in kesriyle "جلفة" yerine.) – [cem.] 3. Mezkûr tamga ile müvessem bir cins iyi atlar.

جُلْفَةٌ: *cem: جُلْفُ* [is.] 1. Katıksız kuru ekmek parçası. 2. Parça, kıt'a: (أعطني جفنة منه). 3. Kalemin yontulan yeri, bacağı: (يجود إن كنت تحب أن). (خطك فأطل جلفتك وأسمنها).

جُلْفَةٌ: [is.] Deveden nişân için kesilen deri parçası.

جَالْفُ: *s: جَالْفَةٌ* [sıf.] 1. Re's-i mâddede mübeyyen fi'lin ism-i fâ'ilidir. 2. Emvâl ve hayvânâtı mahv ve itlâf eden: (زمان جالف). - [sıfs.] 3. Deriyi etle beraber koparıp kemiğe dokunmayan (baş yarası): (شجة جالفة). 4. İçeriye nüfûz etmemiş (silâh yarası): (طعنة جالفة). (Zıddı: "جائفة".) 5. Bütün hayvânâtı helâk eden (kıtılık ve kuraklık senesi): (سنة جالفة).

جَلِيفٌ: [sıf.] 1. Kabuğu soyulmuş. 2. Kaba taslak ve yakışksız: (رجل جليف). 3. Sert ve dürüş mu'âmeleli, zâlim. - [iz.] 4. Ovalarda biten bir cins ot ki yaprağı pelîne müşâbih olup darı gibi taneleri vardır ve hayvânâtı semirtir.

جَلِيفَةٌ: *cem: جُلْفُ، جُلْفُ، جُلْفُ* [is.] 1. Hayvânâtı helâk eden şiddetli kuraklık ve kıtlık senesi: (أصابتهم جليفة عظيمة). - [cem.] 2. (الجلائف), şiddetli sel suları.

جُلَافٌ: [iz.] Çamur, balçık.

جُلَافِي: [iz.] Büyük koğa.

جُلَافَةٌ: [is.] ("جليف" mâddesine n.)

مَجْلُوفٌ: [sıf.] 1. Kabuğu soyulmuş: (تفاح مجلوف). 2. Yüzü furunda yanmış (ekmek): (خبز مجلوف).

مُجْلَفٌ: [sıf.] 1. Kenârları kırılıp alınmış olan: (شيء مجلف). 2. Hayvânâtı kıtlıktan mahv ve telef olmuş olan: (رجل مجلف). 3. Çoğu gidip bir parçası kalmış olan:

وعض الزمان يا ابن مروان لم يدع من المال إلا مسحتاً أو مجلف

مُتَجَلِّفٌ: [sıf.] Za'îf, arık, lâğar.

جَلْفَدٌ: *جَلْفَدَةٌ* [is.] Sebepsiz ve fâ'idesiz gürültü ve şamâta.

جَلْفَرٌ: [sıf.] 1. Sert, katı. 2. İri, kaba. 3. Bünyesi kavî (deve).

جُلَافِرٌ: [sıf.] Sert, katı, zorlu, şedîd.

جَلْفَرِيْرٌ [is.] 1. Derisi buruşmuş koca karı: (رأيت جلفريزاً وتشمأت بها). 2. Henüz bir mikdâr kuvveti bakî olan koca karı. 3. Yaşlı ve lâkin henüz tûvâna dişi deve. 4. Musîbet, âfet, dâhiye: (جلفريزا إني أرى سوداء). 5. Pek ağır şey. 6. Bünyesi جعلها والله (جعلها الله الجلفريز), yahut (الجلفريز), bir işin hal ve fasl olmasından kinâyedir.

جَلْفَطٌ *جَلْفَطٌ، جَلْفَطَةٌ* [ft. d.] (gemiye) kalafat etmek: (جلفط السفينة). (Avrupa elsinesinde müsta'mel olup lisânımıza dahi geçmiş olan kalafat kelimesi bundan me'hûzdur. Arabcada dahi beyne'l-'avâm "قلط" denilir.)

جَلْفَاطٌ *جَلْفَاطٌ* [iz.] Gemileri kalafat eden adam, kalafatçı.

جَلْفَطٌ *جَلْفَطٌ، جَلْفَطَةٌ* [ft. d.] (gemiye) kalafat etmek. (Tâ-1 mühmele ile "جلفط" yerine lügattir.)

جَلْفَاطٌ *جَلْفَاطٌ* [iz.] Kalafatçı. (Tâ-1 mühmele ile "جلفاط" ve "جلفاط" yerine lügattir.)

جَلْفَعٌ *جَلْفَعٌ* [sıf.] Ahmak ve elinden iş gelmez, çulba, hödük: (رجل جلفع).

جَلْفَعَةٌ [is.] 1. Karnı büyük iri ve kuvvetli deve. 2. Yaşlı lâkin yine dinç deve. 3. Sertlikten birkaç burunsalıkla zabt olunabilen deve.

جَلْفَقٌ [iz.] (Farisiden mu'arreb) tırabzan dediğimiz ve aslı Fariside (دارابزين) olan parmaklık.

جَلَقٌ *جَلَقٌ، يَجْلُقُ* [ft 2.] 1. Tıraş etmek: (رأسه جلق). (kadın) gülerek ön dişlerini

sırtmak: (جلقت المرأة عن ثناياها). 3. (kadın) 'avret yerini açmak: (جلقت المرأة عن متاعها). 4. Mancınlıkla taş atarak urmak: (جلقهم). 5. (lûgat-i 'âmmiyyede) istimnâ' bi'l-yed etmek.

جَلَقٌ *يَجْلُقُ، إِنْجَلَقٌ* [fl.] (ağız) gülerken açılmak: (انجلق فمه عند الضحك).

جَلَقٌ [iz.] (lûgat-i müvellede) sulh, âsâyîş. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

جَلِقٌ [iz.] Yemen'e mahsûs bir nev' buğday.

جَلِقٌ Erkek deveyi men' ve zecirde müsta'mel savttır.

جَلِقٌ *جَلِقٌ* [az.] Dimaşk şehrinin ve gûtasının ismidir.

جَلِقَةٌ *جَلِقَةٌ* [is.] Hayâsız ve perdesiz kadınlar takımı: (جاءت جلقة من النساء).

جَلِقَةٌ *جَلِقَةٌ* [is.] 1. Koca karı, 'acûz. 2. Pek yaşlı dişi deve.

جَلِقَةٌ [is.] 1. Cüz'î et parçası: (ما عليه جلقة). (Asıl ma'nâsını kazındır.) - [sıf.] 2. Za'îf, lâğar, arık.

جَوْلَقٌ [iz.] Bir cins dikenli çalı.

جَوْلَقٌ، جَوْلَقٌ، جَوْلَقٌ *جَوْلَقٌ* [iz.] (Farisi "كواله"den mu'arreb) çuval, harâr.

مَجْلِقٌ [sıf.] Gülerken ağzını çok açan: (رجل مجلق).

مَنْجَلِيْقُ [iz.] yerine lügattir.

جلك: *جُكَا* [iz.] Bir cins yılan balığı.

جَلَّ [fl 2.] 1. Çok yaşamak, yaşlı ve mu'ammir olmak: (جل فلان); (جلت الناقة). 2. Ağırlaşmak, tecrube ile fikr-i metîn peydâ etmek: (جل الرجل). 3. Büyümek, kadar ve şâmı büyük ve 'âlî olmak: (الله عز وجل). 4. İri ve kalın olmak. 5. Müberrâ ve münezzehtir olmak: (كذا جل عن). 6. Henüz doğuracak yaşta olmamak: (الهاجن عن جلت) (الولد).

جَلَّ [fl 2, 1.] Göçmek, taşınmak, tebdîl-i mekân etmek: (القوم عن جل) (منازلهم).

جَلَّ [ft 1.] 1. (tezeği) el ile toplamak: (جل البعر). 2. Toplayıp biriktirmek, çekmek: (جللت هذا على نفسك). 3. (yalnız birinci masdarla) çullamak, çul ile örtmek: (جل فرسه). 4. (birinci masdarla) bir şeyin en başlı kısmını almak: (جلوا الأقط).

جَلَّ [ft.] 1. Büyütmek, i'zâm etmek. 2. Ta'zîm ve ikrâm etmek: (أجل فلاناً). 3. Birine büyük deve vermek. ("أحشى" ve "أدق" Zıddı) ("أحشى" olup koyun veya deve yavrusu vermek demektir): (ما أجلي ولا أحشاني), (ما أجلي ولا أدقني). Bu ta'bîrler hiç bir şey vermedi ma'nâsıyla dahi kullanılır. 4. Cenâb-ı Hakk'ın celâl ve 'azametini inanmak veya (ذو الجلال والإكرام) demek: "أجلوا الله يغفر لكم". 5. Nakîsadan tenzîh ve tebriye etmek: (أجله). - [fl.] 6. Zorlu ve kuvvetli olmak: (أجل الرجل). 7.

(أجل فلان) (zıddiyyetle) kuvvetsiz ve za'îf olmak: (أجل فلان). (Bunda hemze selb içindir.)

جَلَّ [ft.] 1. Ta'zîm ve ikrâm etmek: (جل الرجل). 2. Bir şeyin 'umûmuna şâmil olmak, kaplamak: (جل الشيء); (سحاب مجلل), her tarafa yağmur yağdıran bulut. 3. (hayvâna) çul giydirmek, çullamak: (جل الفرس).

جَلَّ [ft.] 1. Üste gelmek, tefevvuk etmek: (تجلله). 2. Bir şeyin en başlı kısmını almak: (تجل الشيء). 3. (hayvânı) çullamak: (تجلت البعير).

جَلَّ [ft.] 1. Yakmak için deve tezeği toplamak: (اجتل الرجل). 2. Bir şeyin en büyük kısmını almak: (اجتل الشيء).

جَلَّ [fl.] 1. Ağırılık ve büyüklüğü takınmak bir şeye tenezzül ve irtikâb etmemek: (تجال عنه); (فلان يتجال عن ذلك). - [ft.] 2. Bir şeyin en başlı kısmını almak: (تجال الشيء).

جَلَّ [iz.] 1. Çul. 2. Yâsemîn. 3. Gül, verd. 4. Gemi yelkeni, şirâ'. (Bu dört ma'nâda Cîm'in zammıyla isti'mâli ağılebirdir.) 5. Ekin biçildikten sonra yerde dikili kalan saman dipleri, anız. (Bunda Cîm'in kesri ve zammı da câ'izdir.) 6. 'Arsa, hâne ve çadır zemîni. (Bunda Cîm'in zammı ekserdir.)

جَلَّ [iz.] 1. Döşeme, kilim, palas. (Bunda Cîm'in zammı da câ'izdir.) 2. Esvâb, eşyâ, pılı pırtı. 3. Tarlada kalan saman dipleri, anız. (Bunda Cîm'in fethi ve zammı da câ'izdir.)

جُلٌّ: [iz.] 1. Bir şeyin çoğu, kısm-ı a'zamı. ("جلال" gibi.) 2. Çadır ve hâne yeri, 'arsa, zemîn. (Cîm'in fethi de câ'izdir.) 3. Ekin biçildikten sonra yerde dikili kalan saman dipleri, anız. (Bunda Cîm'in feth ve kesri de câ'izdir.) 4. Kab, örtü: (جل الكتاب). (Bu ma'nâ ile lûgat-i müvellede olması melhûzdur.)

جُلٌّ: *cem: جُلٌّ، أَجَلَةٌ، جُلَلَاتٌ [iz.] Çul, hayvân örtüsü. (Cîm'in fethi de câ'izdir.)

جُلٌّ: *cem: جُلُّونٌ [iz.] Gemi yelkeni. (Cîm'in fethi de câ'izdir.)

جُلٌّ: *fr: جُلَّةٌ [icz.] (Farisi "كل"den mu'arreb) 1. Gül, verd. 2. Yâsemîn çiçeği.

جُلٌّ: *s: جُلٌّ، جُلَّةٌ [sıf.] 1. Büyük mertebeli, 'azîm, celîl: (رجل جل). 2. İri: (ما له جل)، ne büyük ve ne de küçük hayvânâtı vardır, bir şeyi yoktur. 3. (yalnız meksûru) iki yaşını geçkin (deve): (بعير جل); (ناقة جلة). (Bu ma'nâ ile müzekker ve mü'ennesi "جلة" olduğu de mervîdir.)

جُلٌّ: *s: جُلَّةٌ [sıf.] İri, dahm. 2. Büyük mertebeli, celîl. 3. (zıddiyetle) hakîr, zelîl.

جُلٌّ: [iz.] Sebeb: (من جلك)، senin sebebinden, senden dolayı. (من جلك، من جلالك). (من جلك، من جلالك، من تجلتك) dahi denilir.)

جُلَّةٌ: *s: جُلَّةٌ، جُلَّةٌ [is.] 1. Ezilmemiş deve tezeği tanesi: (إن بني فلان وقودهم الجلة). 2. (lûgat-i 'âmmiyede) kuru inek tezeği.

جُلَّةٌ: *cem: جُلٌّ، جُلٌّ [is.] Hurma dalından yapılmış büyük hurma küfesi.

جُلَّةٌ: [sıf.] (Müfred ve cem'i ve müzekker ve mü'ennesi birdir.) 1. Yaşlı, sâl-hûrde. 2. İki yaşını geçkin (deve). (Bu iki ma'nâ ile müzekkeri Tâ'sız olduğu da mervîdir.) ("جليل" sıfatının da cem'i ve "جل" ism-i cinsinin müfredidir.)

جُلٌّ: [sıf.] 1. Büyük, ehemmiyetli, ağır: (جلل أمر). 2. (zıddiyetle) küçük, ehemmiyetsiz, hakîr: (شيء جليل). - [iz.] 3. Sebeb: (من جلك)، senin sebebinden, senin için, senden dolayı.

جُلٌّ: [iz.] 1. Büyüklük, 'azamet, rif'at-i şân. (Başlıca 'azamet-i Allah'a mahsûstur: "ويبقى فعلته من جلالك"). 2. Sebeb: (من جلك) yani (من أجلك). 3. (lûgat-i 'âmmiyede) çul, hayvân örtüsü. (Masdariyyet ma'nâları için yukarıya n.)

جُلَّةٌ: *s: جُلَّةٌ [sıf.] 1. Büyük, iri: (شيء جليل). 2. Kadarı 'âlî, refi'u'd-derece: (امرأة جلاله). 3. Anırması sâfi ve açık (eşek): (حمار جلال).

جُلٌّ: [iz.] Bir şeyin başlıca kısmı, en ehemmiyetli yeri, zübde ve hulâsası: (أخذ جلال). (جلال البحر). - (الشيء).

جُلٌّ: [sıf.] Pek celîl ve refi'u'l-kadar olan.

جُلَّةٌ: [is.] İri cüsseli dişi deve.

جَلَالَةٌ: [is.] 'Azamet, büyüklük, rif'at-i kadar ve şân. (Masdariyyet ma'nâları için yukarıya n.)

جَلَالَةٌ: [is.] Salma gezip necâset yiyen ve süt ve eti harâm olan inek: (نهى عن لحوم الجلالة). ("جالة" dahi derler.)

جَالَةٌ: [is.] 1. Terk-i vatan ve hicret eden cemâ'at. 2. Salma gezip necâset yiyen inek. ("جلالة" gibi.)

جَلِيلٌ: *s: جَلِيلَةٌ cem: أَجْلَاءُ، أَجَلَةٌ، أَجَلَةٌ [sıf.] 1. Büyük, 'azîm, rif'at-i kadar: (رجل جليل); امرأة). 2. Büyük (hayvân, deve ve sığır gibi. Zıddı "دقيق" (ما له جليل ولا دقيق)).

جَلِيلٌ: *fr: جَلِيلَةٌ cem: جَلَالٌ [icz.] Minder ve sâire otu ("ثمام" gibi.)

جَلِيلَةٌ: *cem: جَلَالٌ [is.] 1. Yalnız bir kere doğurmuş dişi deve. 2. Meyvesi çok büyük hurma ağacı. (Fıkrateyn ânifeteyne de n.)

أَجَلٌ: *s: جُلِيٌّ [sıf. ism-i tafdîl] Daha büyük, daha 'âlî, daha refi'û'l-mertebe. (Zarûret-i vezn için bazı eş'ârda idgâmsız tesâdüf olunur.)

جُلِيٌّ: *iz.: جَلَالِيٌّ [iz.] Çulcu, hayvânlar için çul yapan veya satan adam.

إِجْلَالٌ: [iz.] 1. Ekrem bâbından masdardır. 2. Sebebiyyet ve 'illet beyân eder: (إجلالك فعلته من) yahut (كم أجل إجلالك), senden dolayı, senin için.

تَجَلَّى: [is.] 1. Büyüklük, 'uluvv-ı meretebe. 2. Sebebiyyet ve 'illet beyân eder: (فعلته من تجلتك), yani (من أجلك).

مُجَلِّلٌ: [sıf.] 1. Te'sîr ve nef'i 'umûmî olup her tarafa dokunan (bulut, yağmur ve sâire): (أمر مجلل). 2. 'Umûmî, 'âm: (سحاب مجلل).

مَجَلَّةٌ: [is.] Risâle, mecmû'a, kitâb, yazılı tomar. (Asıl kab demek olan "جل" isminden müştak olup, kablı kâğıt demektir.)

جَمٌّ: *ft 2.] 1. Kesmek, kat' etmek: (جمه). 2. (kesilmiş hayvânın) kemiğinden etini sıyırıp ayırmak: (جم الجوز). 3. (koyunun yapağısı) kırmak: (جم الصوف).

يَجْتَلِمُ، اجْتَلِمٌ: *ft.] (kesilmiş hayvânın) kemiğinden etini sıyırıp ayırmak: (اجتم الجوز). (Mücerredi gibi.)

جَمٌّ: *cem: جَلَامٌ [iz.] 1. 'An-asl Tâ'if'e mahsûs ayakları uzun ve tüysüz bir cins koyun. 2. Koç. 3. Keçi erkeği, teke. 4. Erkek geyik. 5. Keçi yavrusu, oğlak. 6. Koyun kırkmağa mahsûs büyük makas. (Bu ma'nâ ile tesniye sîgasında "جلمان" dahi denilir.) 7. Hacâmet neşteri, mişrât. 8. Kene, karâd. 9. Bir nev' deve tamgası. 10. Yeni ay, hilâl yahut 'ale'l-ıtlâk ay, kamer.

جَمٌّ: [iz.] Koyunun böbrek yağı.

جَمَةٌ: [is.] Derisi yüzülmüş içi boşanmış ve paçaları kesilmiş koyun gövdesi.

جَلَمَةٌ: [is.] Götürü, bir şeyin topu, bütünü: (أخذته بجلمته), toptan aldı.

جُلَامَةٌ: [is.] Kırkılmış yapağı ve kıl.

جَلَامٌ: *fr: **جُلَامَةٌ** [icz.] Kılırları kırkılmış tekeler.

جَيْلَمٌ: [iz.] Ay, kamer.

مَجْلُومٌ: [sıf.] Kırkılmış, tıraş olmuş: (هن مجلوم).

جَلْمَثٌ: [iz.] *جَلْمَاثَا* (Mu'arreb) hıyâr, salatalık.

جَلْمَحٌ: [ft. d.] *يُجْلَمَحُ، جَلْمَحَةٌ* Tıraş etmek: (جلمح رأسه). (Aslı "جلمح" olup, Mîm'i zâ'idedir.)

جَلْمَدٌ: [iz.] 1. İri taş, kaba. 2. Sığır, inek, bakara. 3. Büyük deve sürüsü yahut yaşlı develerden mürekkeb sürü. 4. Yüz re'si mütecâviz koyun sürüsü. (Bu ma'nâ ile sıfat gibi de kullanılır: (ضأن جلمد) – (رشح جلمده), 'âkıbet-i cüz'î bir şey vermeğe râzî olan bahîl hakkında darb olunur meseldir.

جَلْمَدَةٌ: [sıf.] Pek sert, şiddetli veya sesi iri ve pek: (رجل جلمد، جلمدة).

جَلْمَدٌ: [iz.] Az suyun içinde bulunan irice taş.

جَلْمَدَةٌ: [is.] 1. Taşlık yer. (Bu ma'nâ ile sıfat gibi de kullanılır: "أرض جلمدة".) 2. İnek, bakara.

جَلْمُودٌ: *cem: **جَلَامِيدٌ** [iz.] İri taş, kaya, sahr. 2. İri ve yahut yaşlı develer sürüsü. – (ألقى عليه جلاميدة), onun üstüne sıklet-endâz oldu.

جَلْمَزٌ: [iz.] *جَلْمَزِيٌّ* Yaşlı ve lâkin tûvâna deve ("جلفزيز" gibi.)

جَلْمَطٌ: [ft. d.] *يُجْلَمَطُ، جَلْمَطَةٌ* Tıraş etmek: (جلمط رأسه). (Mîm'in ziyâde olmasıyla aslı "جلمط" olmak muhtemeldir.)

جَلْمِظٌ: [sıf.] *جَلْمَاظٌ* Bir şeyden iğrenmeyip her şeye iştihâsı olan: (رجل جلماظ).

جَلْمَقٌ: [ft. d.] *يُجْلَمَقُ، جَلْمَقَةٌ* (yaya) sinir sarmak: (جلمق القوس).

جَلْمَاقٌ: [iz.] Yaya sarılan sinir. ("جرماق" gibi.)

جَلْمَاقٌ: [iz.] Kapama ta'bîr olunan kaftan. ("يلماق" gibi.)

جَلْنٌ: Bir büyük kapının bir kanadının açılıp kapanırken çıkardığı savttan hikâyedir. İkinci kanadının sesinden (بلق) lafzıyla hikâye olunup, ikisinin birden savtı da (جلنباق) lafz-ı mürekkebiyle ifâde olunur.

جَلْنَبٌ: [is.] *جَلْنَبَةٌ* ("جلب" mâddesine n.)

جَلْنِبْتُ: [iz.] Arslan. (Nûn'u zâ'ide olup, aslı "جلنبت"dir.)

جَلْنَبْتُقٌ: ("جلن" mâddesine n.)

جَلْنَجٌ: [iz.] *جَلْنَجِيٌّ* (Farisi "كل أنكين"den mu'arreb) gül reçeli, gülbe-şeker.

جَلَنْجَوِيَّةٌ [is.] Fudenc-i berrî denilen nebât.

جَلْدٌ: *جَلْدٌحٌ، جَلْدٌحَةٌ* [iz. s.] ("جلدح" mâddesine n.)

جَلْدٌدٌ، مُجَلْدِيٌّ [iz. s.] ("جلد" mâddesine n.)

جَلْنَرٌ: *جَلْنَارٌ* [iz.] (Farisi "کلنار"dan mu'arreb) nar çiçeği.

جَلْنَزِيٌّ: *جَلْنَزِيٌّ* [sıf.] İri kuvvetli ve sert (erkek deve): (جمل جلنزی).

جَلْنَسِينٌ: *جَلْنَسِينٌ* [iz.] (Farisi "کل نسرین"den mu'arreb) yabancı gül.

جَلْنَطِيٌّ: *جَلْنَطِيٌّ، اِجْلَنْطِيٌّ* [iz.] ("جلظ" mâddesine n.)

جَلْنَفَةٌ: *جَلْنَفَةٌ* [is.] ("جلف" mâddesine n.)

جَلْنَفَعَةٌ [is.] ("جلفع" mâddesine n.)

جَلَهُ: *جَلَهُ، يَجَلُهُ* [ft 3.] 1. (bir yerin ufak taşları ve molozları) kaldırıp ber-taraf etmek: (جله الحصى). 2. (bir adamı) muhâtaralı bir işten men' etmek: (جله فلاناً). 3. Açmak, keşf ve ibrâz etmek: (جله الشيء). 4. (sarığı) bağılı olduğu hâlde hey'etiyle baştan çıkarmak: (جله العمامة).

جَلَهُ: *جَلَهُ، يَجَلُهُ* [fl 4.] Başın önündeki kıllar dökülüp alnın üstü taslak kalmak: (جله الرجل). ("جلح" gibi.)

جَلَاهُ: *جَلَاهُ* [is.] 1. İri ve yuvarlak taş, müdevver kaya. 2. Bir kavm ve kabîlenin mekânı, yurt. 3. Başın ön tarafının kılız ve taslak olan ön tarafı. 5. Derenin iki kenârından beheri: (نزلوا في جلهي الوادي). 6. Süt ve tereyağıyla hrmadan yapılmış yemek.

جَلِيهَةٌ: [is.] 1. Ufak taş ve molozları ber-taraf edilip temizlenmiş yer. 2. Süt ve tereyağıyla yapılmış hurma yemeği.

أَجَلُهُ: [sıf.] 1. Başının ön tarafı kılız olmakla alını geniş olan: (رجل أجه). 2. Boynuzsuz (öküz): (ثور أجه). ("أجلح" gibi.)

جَلْهَاءٌ: [iz.] Dokumacı, çulha.

مَجْلُوَةٌ: [sıf.] Kapısının kanatları ve perdesi olmayan hâne veya çadır: (بيت مجلوه). ("مجلوح" gibi.)

جَلْهَبٌ: *جَلْهَبٌ* [iz.] Dere, vâdî.

جُلْهَوْبٌ: [sıfs.] 'Avret yeri büyük (karı): (امرأة جلهوب).

جَلْهَزٌ: *جَلْهَزٌ، جَلْهَزَةٌ* [fl. d.] Görmemezliğe gelmek, dayanmamak: (جلهز عنه).

جَلْهَضٌ: *جَلْهَضٌ* [sıf.] Kaba ve sakîl, soğuk ve tatsız (adam): (رجل جلاهض). ("جرافض" gibi.)

جَلْهَقٌ: *جَلْهَقٌ* [iz.] (Fariside yumak demek olan "جله"den mu'arreb) 1. Vaktiyle yayla endâht olunan kurşun gibi yuvarlakçık, mühre. 2. Tüfenk ve tabanca kurşunu. 3. Mezkûr yuvarlağı atmağa mahsûs yay. 4. Dokumacı, çulha, hâ'ik.

جَلْهَمٌ: [iz.] Ak dikenin bir nev' siyahı.

جُلْهَمٌ: [iz.] İri sığan, tarla sığanı. (Kadın ismi dahi olup, o hâlde gayr-i munsariftir.)

جُلْهَمَةٌ: [is.] 1. Dere kenârı: (رأيتہ يقعد في). 2. (Cîm ve Hâ'nın fethiyle de lügattir.) (الجلهمة).

Şiddet, mihnet, zahmet ve eziyyet: (وقع في جهمة).

3. Ağır ve müşkil iş. 4. Hıttâ, buk'a.

جَهْمَةٌ [is.] Dere kenârı. (Mazmûndan daha fasîh olduğu maznûndur.) (Arablarda erkek ismi dahi olup, Tay kabîlesinin cedd-i a'lâsı dahi bu isimle müsemmâ idi.)

[fl 1.] *يَجْلُو، جَلُو، جَلَاءُ (جَلَوُ) *Aslı: جُلُومٌ

1. Vatanından ve hânümânından ayrılıp dağılmak veya gitmek: (جلا القوم عن الموضع، من الموضع). -[ft.] 2. Mekân-ı ve vatanından ayırmak, yerinden çıkarıp dağıtmak: (جلاهم الجذب). 3. (yalnız ikinci masdarla) balını almak için (koğanı) tütsülemek: (جلا النحل).

[ft 1.] *يَجْلُو، جَلُو، جَلَاءُ *جَلَا 1. Silip parlatmak: (جلا السيف، المرأة). 2. (birinin gam ve kasâveti) izâle etmek, (kederini) dağıtmak: (جلا). 3. Zâhire çıkarmak, keşf ve 'ayân etmek, açmak: (جلا فلاناً الأمر). 4. (esvâbını) çıkarıp atmak: (جلا بثوبه). 5. (göze sürme) sürmek: (جلا البصر بالكحل). - [fl.] 6. Yükselmek, 'âlî ve bâlâ-ter olmak: (جلا الشيء). 7. Zâhir ve 'ayân olmak: (جلا لي الخبر).

[ft 1.] *يَجْلُو، جَلُوَّةٌ، جَلُوَّةٌ، جَلُوَّةٌ *جَلَا 1. (gelini) süslendirip dâmâda 'arz etmek: (جلا). 2. (geline) yüz görümlüğü vermek: (جلا العروس زوجها وصيفةً).

[fl] *جَلَى (يَجْلُوُ) (Aslı جَلَوُ) *جَلَى 4.] (birinin) başının ön tarafında kılları düşmek: (جلى الرجل).

[ft.] 1. Vatan ve mekânında çıkarıp dağıtmak: (أجلاهم عن موضعهم). - [fl.] 2. Vatanını terk edip âvâra olmak veya kıtlıktan terk-i vatana mecbûr olmak: (أجلى القوم). 4. Koşmak, sür'atle yürümek: (أجلة). Birini bırakıp çekilmek, birinden uzaklaşmak: (أجلى القوم عن القتل).

[ft.] 1. Zâhir ve 'ayân etmek, açmak, izhâr etmek: (جلى فلاناً الأمر). 2. İfade ve ta'bîr etmek: (فلان يجلي عن نفسه), mevvi-zamîrini ifâde eder. 3. Geline yüz görümlüğü vermek: (جلى العروس زوجها وصيفة). 4. Hırs ve tama' nazarıyla bakmak: (جلى ببصره).

[fl.] *يُجَلِّي، تَجْلِيَّةٌ، تَجْلِيٌّ *جَلَّى (doğan) başını kaldırıp şikâra bakmak: (جلى البازي).

[fş.] *يُجَالِي، مُجَالَاةٌ *جَالَى 1. Birbirine açılmak, birbirine keşf-derûn etmek: (بالأمر جاليتها).

[fl.] *يُنْجَلِي، اِنْجِلَاءٌ *اِنْجَلَى 1. Açılmak, zâhir ve 'ayân olmak: (انجلى الأمر). 2. Dağılmak, açılmak, mündefi' olmak: (انجلى عنه الهم); (انجلى الليل), gece açıldı, sabâh açıldı. 3. Silinmek, parlamak: (انجلى السيف).

[fl.] *يَتَجَلَّى، تَجَلَّى (التَّجَلَّى) *تَجَلَّى 1. Meydâna çıkmak, zâhir ve 'ayân olmak: (تجلى الأمر); (تجلى ربه للجبل).

[ft.] *يَجْتَلِي، اِجْتِلَاءٌ *اِجْتَلَى 1. Vatan ve mekânından ayırıp dağıtmak, âvâra etmek: (اجتلاه). 2. (gelini) süslendirip dâmâda 'arz etmek: (اجتلى العروس على بعلاها). 3. (sarığı) olduğu

gibi hey'etle baştan çıkarmak: (اجتليت العمامة). 4. (koğana) tütsü vermek: (اجتلى النحل). 5. Bakmak, nazar etmek: (اجتلاه). 6. Kendi için silip parlatmak: (اجتلى السيف).

[fş.] Birbirine açılmak, birbirine keşf-i derûn etmek: (تجالينا). *تَجَالِي* :تَجَالِي

[fl.] 1. Süslenip zevcine gözükmek: (استجلت العروس لزوجها). - [ft.] Meydâna çıkarmak veya çıkmasını talep etmek: (استجلى الشيء).

[fl.] Terk-i mekân edip memleketten memlekete gitmek, âvâra olmak: (اجلولى القوم). *يَجْلُوْلِي* :اجْلُوْلِي

[iz.] 1. Başın ön tarafındaki kılsızlık. 2. Sürme, kuhl. – (ابن جلا), işi zâhir ve meydânda olan adam. Kamerden veya sabâhtan kinâyeye olduğu da mervîdir.

[iz.] 1. Zâhir ve açık iş. 2. Aydınlık, rûşenlik. – (أقمت جلاء يومي), bütün gün durdum. 3. Terk-i vatan, hicret. (Masdariyyet ma'nâları için yukarıya n.)

[iz.] 1. Bir işin zâhir ve 'ayân olması, bedâhet:

فإن الحق مقطعه ثلاث يمين أو نفار أو جلاء

2. Sürme, kuhl. (Bunda kasr ve feth ile daha fasîhtir.) 3. Bir adama ta'zîm için verilen 'unvân ve alkâb: (ما جلاء فلان).

[is.] Yüz görümlüğü, bu sıfatla verilen hediyeye ve mücevherât veya câriye. (Cîm'in harekât-ı selâsesiyle masdariyyet ma'nâları için yukarıya n.)

[sıf.] Terk-i vatan etmiş veya vatanından tard olunmuş, mûhâcir. *جَالِيَّةٌ* s: (الجالي) :جَالِي

[is.] 1. Ehl-i zimmet, gayr-i müslim ra'iyeye. (İbtidâ Hazret-i Ömer Bin El-Hattab rzh cânibinden Zezîretü'l-Arab'dan tard ve ihrâc olunanlara mahsûs olup ba'dehü ta'mîm olunmuştur.) 2. Ehl-i zimmetin verdikleri vergi, harâc, cizye: (استعمل فلان على) (الجالية).

[is.] Vatanını terk edip başka yerde yaşayan mûhâcir ve bekâr takımı. *جَالَةٌ* :جَالَةٌ

[sıf.] 1. Gizli olmayan, zâhir, âşikâr. 2. Açık, vâzıh, 'ayân. 3. Parlak, rûşen. *جَلِيٌّ* s: :جَلِيٌّ

[is.] 1. Âşikâr ve 'ayân iş. 2. Haber-i sahîh, hakîkat-i hâl: (تكلم عن جلية).

[sıf.] 1. Başının ön tarafı kılsız: (رجل أجلي); (امرأة جلاء). 2. Güzel çehreli, hûb-likâ. – (جبهة جلاء), kılsız açık ve geniş alın. – (سما جلاء), bulutsuz ve açık havâ. – (ابن أجلي), işi zâhir ve 'ayân olan adam yahut arslan veya kamer yahut sabâhtan kinâyedir. ("ابن جلا" gibi.) – (من أملك) (من أملك) – (من أملك) (من أملك) gibi.)

جالوتُ: [iz.] Benî İsrâ'îl'in terk-i vatanla taht-ı esârette Mısır'da yaşayışı.

مَجْلَى: *cem: (المجالي) [iz.] Başın ön tarafı, alın ve alnın üstü (Ekseriyyâ cem' i müfred makâmında müsta'meldir): (ذرتت مجاليه أراه شيخاً).

مَجْبُورٌ: [sıf.] Açılıp gösterilen, manzûr, ma'rûz.

جُلُوحٌ: *("جلح" mâddesine n.)*

جَلُوبٌ: *("جلبق" mâddesine n.)*

جَلُوزٌ: *("جلز" mâddesine n.)*

جَلَى: *جَلَى: [ft 2.] Parlatmak, cilâ vermek: (الفضة جليت) ("جلوت" gibi.)

جَلَى: *جَلَى: [ft.] 1. Meydâna çıkarmak, izhâr etmek: (إن الله يجلي الساعة). - [fl.] 2. (at) yarışta ileri geçip mükâfâtı kazanmak: (جلى (في الحلبة)).

جَلَى: *جَلَى: [ft.] 1. Bir yüksek yere çıkmak, aşmak: (تجلى مكان كذا). 2. Yüksekten ve havâlesi olan bir yerden bakmak: (تجلى الشيء).

جَلَى: [iz.] Köy evlerinde damdan içeriye aydınlık vererek baca.

مَجْلَى: *("المجلى") [sıf.] Yarışta cümle koşu atlarına tekaddüm eden (at).

Koşu atlarının birincisine: (مجلي) ve (سابق), ikincisine: (مصلي), üçüncüsüne: (مسلي), dördüncüsüne: (تالي), beşincisine: (عاطف),

altıncısına: (مرتاح), yedincisine: (مؤمل), sekizincisine: (خطي), dokuzuncusuna: (لطيم), onuncusuna: (سكيت) ve (فسكل) derler.

جَمَى: *جَمَى: [fl 4.] Darılmak, hiddet ve gazab etmek: (جمى عليه).

جَمَى: *جَمَى: [fl.] 1. Esvâbını düşürüp toplanmak: (تجماً في ثيابه). 2. Bir şeyi altına veya kocağına alıp saklamak, örtmek üstüne çökmek: (تجماً الظليم على بيضه). 3. Toplanmak, birikmek, tecemmu' etmek: (القوم تجماً).

جَمَاءٌ: *جَمَاءٌ: [iz.] Şahs, kalıb, cüsse: (رأيت جماءة، جماءة).

أَجْمَأٌ: [sıf.] Alnında sabâhu'l-hayr ta'bîr olunan tûlânî lekesi olan (at): (فرس أجمأ).

إِجْمَاءٌ: [iz.] Atın alnında tûlânî leke ki sabâhu'l-hayr ta'bîr olunur.

مُجْمَأٌ: [sıf.] Alnında sabâhu'l-hayr ta'bîr olunan tûlânî lekesi olan (at): (فرس مجمأ). ("أجمأ" gibi.)

جَمْرَةٌ: *جَمْرَةٌ: [is.] Toprak yığını, yığılmış toprak kümesi. ("جمر ثرى" dan manhût olması melhûzdur.)

جَمَجَمٌ: *جَمَجَمٌ: [ft. d.] 1. (sözü) çiğnemek, açık söylememek: (جمجم الكلام). 2. Ketm ve ihfâ etmek, saklamak, söylememek: (جمجم الأمر). 3. Öldürmek, helâk etmek: (جمجم فلاناً).

تَجَمَجَمٌ: *تَجَمَجَمٌ: [ft. td.] 1. (sözü) çiğnemek, açık söylememek: (تجمجم الكلام).

(Mücerredî gibi.) 2. Bir işte ikdâm etmemek, gevşeklik etmek: (تجمجم عن الأمر).

جَمَجَمَ: [iz.] 1. Bir nev' ayakkabıdır, ki elyevm Hicâz'da (جمجمة) ve Fariside Cîmlerin kesriyle (جمجم) ta'bîr olunur. 2. Çin'den gelen bir cins nebât. (Mu'arrebdir.)

جُمُجُمَةٌ: *cem: جَمَاجِمٌ, جُمُجُمٌ* [is.] 1. Kafa kemiği, baş kasesi, beyin zarfı. ("قحف" gibi.) 2. Bir cins ölçek. 3. Ağaçtan oyulmuş çanak veya kupa, kavata: (سقاني في جمجمة). 4. Çorak yerde kazılmış kuyu. 5. Altmış re'sten 'ibâret deve sürüsü.

جَمَاجِمٌ: [is. cem.] 1. Fıkra-ı ânifede mübeyyen cümcümenin cem'idir. – (mec.) 2. Eşrâf, sâdât, ru'esâ: (هم الجماجم). 3. Birkaç batnî câmi' büyük kabîle.

جَمَحَ: *جَمَاحٌ, جُمُوحٌ, جَمَاحٌ* [fl 3.] 1. (at) serkeşlik etmek, râkibine râm olmamak: (جمح الفرس). 2. (at) zabt olunamayacak sûrette koşmak. 3. Arkasına dönüp bakmaksızın alabildiğine koşup gitmek: "لولوا إليه وهم يجمحون". 4. (kadın) kocasından izinsiz hânesinden çıkıp akrabâsına gitmek: (جمحت المرأة من زوجها). – (mec.) 5. (gemi) yolundan çıkmak, akıntı veya rûzgâra tâbi' olup başı alınamamak: (السفينة جمحت). 6. (boğaz ve sâire) uzunluğuyla yolculara usanç vermek: (جمحت المفازة بالقوم). 7. (maksûd ve merâm) ele geçememek, müyesser olmamak: (جمح به مراده). - [ft.] 8. Oyunda aşıkla urup diğeri bir aşkı yerinden ayırmak: (بالكعب جمح الصبي الكعب).

يَتَجَمَّحُ, **تَجَمَّحُ**: *تَجَمَّحٌ* [fş.] Aşık oynamak, birbirinin aşıklarını düşürmek: (تجامح الصبيان).

جَمَاحٌ: *cem: جَمَاحٌ* [sıf.] Harbdan kaçıp ircâ'ı mümkün olmayan bozgun ('asker).

جَمَاحٌ: *cem: جَمَاحٌ* [sıf.] Ser-keş ve dizgin almaz (at).

جَمَاحٌ: *cem: جَمَاحٌ* [iz.] 1. Ucu düğmeli ta'lîm oku. 2. Tepesine bir hurma veya diğeri bir meyve takılmış bir değnekten 'ibâret çocuk oyunu. 3. Yumuşak kılçık veya püskülcükleri olan enginâr ve sâire gibi nebât. (Bu üçüncü ma'nâda ism-i cins olup, müfredi "ة" ile olur. Cem'inden bazen zarûret vezn için "ي" hazf olup "جمامح" kullanılır.)

جَمُوحٌ: [sıf.] 1. Ser-keş ve gem almaz (at): (فرس جموح). 2. Nush ve pend ile yola gelmez serkeş (adam): (رجل جموح). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

جُمُوحٌ: [iz.] Âlet-i tenâsül-i zükûr.

جَمَحَطٌ: *جَمَحَطَةٌ, جَمَحَطٌ* [ft. d.] Birinin el ve ayaklarını birlikte muhkem bağlamak: (جمحط). (الغلام، الأسير) ("جمحط" gibi.)

جَمَحَلٌ: *جَمَحَلٌ* [iz.] Sadefin içindeki et.

جَمَحَ: *جَمَاحٌ, جَمَاحٌ* [fl 1.] 1. Tefahhur ve tekebbür etmek, kibirleşmek: (جمخ الرجل). 2. Sıçramak, fırlayıp gitmek: (جمخ الفرس). 3. Akmak, seyelân etmek. 4. (et) bozulmak, kokmak: (جمخ اللحم). (جمخ الخيل), - [ft.] 5. (atı) sürmek: (جمخ الخيل).

الكعب، جمخ) 6. Aşıkla diğer aşkı düşürmek: (بالخيل الكعب، جمخ) ("gibi").

[ft.] 1. (atı) yarışta sürmek: (أجمخ الخيل). 2. Aşkı diğer aşıkla düşürmek: (أجمخ الكعب).

[fş.] Birine karşı müfâhare etmek: (جامخ فلاناً).

[fl.] Dikilmek, dikilip durmak, intisâb etmek.

[sıf.] Kirli, mütefahhir. *cem: جامخ [iz.] Kamış gibi içi boş kemik.

[iz.] İçi boş eşy, koğuk, kof. جُمُورُ

[fl 1, 5.] 1. Donmak: (جمد الماء). 2. Kurumak, (mâyi') koyulaşmak, salb olmak. 3. Kurumak, yaşı kesilmek: (جمدت عينه). – (mec.) 4. Bahîl ve hasîs olmak, hayrı dokunmamak. 5. Vâcib ve müsbet olmak: (جمد حقي على فلان). - [ft.] 6. Kesmek, kat' etmek: (جمد الشيء).

[fl 4.] (lügat-i 'âmmiyyede) şaşmak, dona kalmak: (جمد فلان).

[ft.] 1. Dondurmak: (أجمد الهواء الماء). 2. Vâcib ve müsbet ve mukarrer etmek: (أجمدت حقي عليه). - [fl.] 3. Bahîl olup kimseye hayrı dokunmamak: (أجمد فلان). 4. Cümâdâ el-'ûlâ ve Cümâdâ el-âhire aylarına girmek, bu aylarda olmak: (أجمدنا).

[fl.] 1. Donmak üzere olmak, donacak derecede soğumak: (جمد الماء). - [ft.] 2. Dondurmak: (جمد الهواء الماء). 3. Koyulaştırmak, katılaştırmak.

[fş.] Birine komşu olmak: (جامدت فلاناً).

[sıf.] 1. Donmuş, boz gibi. 2. Koyu, salb. (Asıl masdar olup, vasf-bi'l-masdar kabîlindedir.)

[iz.] 1. Boz, don. 2. Kar, selc, berf. 3. Yüksekçe yer, tepe, sırt. 4. Taş, kaya. ("جامد" vasfının da cem'idir.)

[iz.] Yüksekçe yer, tepe, sırt. *cem: جُمُدُ

[is.] Tuttuğu adamın bulunduğu vaz'iyette dona kalması mûcib bir sinir hastalığı. جُمُدُ

[is.] Cümâdâ yerine lügattir. جُمُدَى

[sıf.] 1. Kurak, yağmur görmemiş (toprak): (أرض جماد). 2. Kuraklıkla geçen (yel): (سنة جماد). 3. Kuru, yaşsız (göz): (رجل جماد العين). 4. Sütsüz (dişi deve): (جماد). 5. Tenbel ve gevşek (deve). – (جماد الكف), bahîl, hasîs, nâ-kes. (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

[iz.] 1. Rûhsuz ve neşv ve nemâ bulmaz cism, câmid. 2. Toprak, tüürâb: (حيوان مستحدث من جماد).

جَمَادٌ: [iz.] Bir cins esvâb.

جَمَادٍ: [sıf.] (Kesr üzerine mebnîdir) bahîl, hasîs. ('An-aslı bed-du'â makâmında kullanılıp kuruyası ma'nâsıyla "جماد عليه" denilir. Zıddı "حماد"dır.)

جُمَادَى: [is.] Şühûr-ı Arabiyyeden iki ayın ismi olup, birincisine (جمادى الأولى) ve ikincisine (جمادى الآخرة) derler. Kable'l-islâm birincisine, beşinci ay olmak hasebeyle, (جمادى خمسة) ve ikincisine (جمادى ستة) derlerdi. 'Alem 'ad olunup, harf-i ta'rîf almaz, yalnız tesniyesinde (الجماديان) dahi derler. Mü'ennes olup, müzekker gibi isti'mâli şehir i'tibârıyladır. Lügat-i 'âmmiyyede müzekker olarak (جماد الأول) ve (جماد الآخر) denir.

جُمَادَى: [sıfs.] Kuru ve yaşsız (göz), ki kasvet-i kalbe delâlet eder: (عين جمادى، ظلت العين) (جمادى).

جُمَادِيٌّ: [sıf.] Soğuk, bârid.

جُمَادِيَّةٌ: [is.] Sıguk, bürûdet.

جُمُودٌ: [sıf.] Kuru, yaşsız: (عين جمود). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

جُمُودٌ: [iz.] Tuttuğu adamın bulunduğu vaz'iyette dona kalması mûcib sinir hastalığı. ("جمدة" gibi.) – (جمود القريحة), ifâdede tutkunluk, şî'r ve inşâda karîha noksânı. (Zıddı "سيلان" "القريحة"dır.) (Masdariyyet ma'nâları için yukarıya n.)

جَمَادٌ: [sıf.] 1. *جَمَدٌ، جَوَامِدُ cem: *s: جامدٌ: جامدٌ

Donmuş, donuk: (ماء جامد). 2. Koyu, pek, katı, salb: (مخة جامدة). 3. Kuru, yaşsız: (عين جامدة). 4. Neşv ve nemâ bulmayan, cemâdât kabîlinden olan. 5. (sarf ve nahivde) diğer bir isimden müştak olmayan veya tasrîf olunmayan ("رجل" ismi ve "ليس" fi'li gibi.) 6. (tıbda) harâret-i garîziyyeden seyelân etmeyen. 7. Şî'r ve inşâda iktidârı olmayan ve ifâdesi tutkun olan: (قريحة جامدة). (Zıddı "سيالة"tir.) – (جامد العين), gözü yaşarmaz, katı yürekli ve hissiz. – (جامد اليد), bahîl, hasîs. – (جامد القلب), taş yürekli.

جَامِدٌ: [iz.] Altın ve gümüş makûlesi mâl (Buna "صامت" dahi denip, hayvânâtta 'ibâret olan zıddına "ذائب" ve "ناطق" denir): (لك جامد هذا) (المال وذائبه).

جَامِدَةٌ: [is.] Arâzî hudûdu, sinor. (En ziyâde cem'i müsta'meldir.)

جَمَادٌ: [sıf.] Pek kesici, sârim: (سيف جماد).

جَمِيدٌ: [sıf.] Kuru, yaşsız: (رجل جميد العين).

مُجَمِدٌ: [sıf.] 1. Bahîl, hasîs, pinti, nâ-kes, mümsik: (رجل مجمد). 2. Kimseye hayr ve menfa'atı dokunmayan, hayırsız. 3. Kumâr oyununda veya kavmi beyninde emniyyet ve i'tibâr sâhibi olan. 4. Cümâdâ El-'ûlâ ve Cümâdâ El-âhire aylarına dâhil olan.

مُجَامِدِيٌّ: [sıf.] Hânesi bitişik komşu: (هو مجامدي).

جمدر: *جَمَدَارُ* [iz.] (Farisi "جامدار"dan me'hûz) mülûk giyinirken karşılarında âyîne tutan me'mûr, âyîne-dâr.

جَمَرَ [fl. 2.] 1. Bir iş için toplanmak, ictimâ' etmek: (جمر القوم على الأمر). 2. (ayağı bukağılı at) sıçramak, seğırtmek, sıçrayarak yürümek: (جمر الفرس). - [ft.] 3. (birine) yanmış ateş yani kuruvermek: (جمر فلاناً). 4. Uzaklaştırmak, def' ve teb'îd etmek: (جمره).

أَجَمَرَ [fl.] 1. Bir iş için toplanmak: (أجمر القوم). (Mücerredi gibi.) 2. (kadın) saçını arkadan toplayıp top etmek: (أجمرت المرأة). 3. Sür'atle yürümek, koşmak: (أجمر الرجل). 4. (at) bukağılı olduğu hâlde sıçrayarak yürümek: (أجمر الفرس). (Mücerredi gibi.) 5. (devenin) tabanı düz olmak: (أجمر البعير). 6. Hilâl görünmemekle (gece) karanlık olmak: (أجمرت). - [ft.] 7. 'Umûma 'â'id olmak, cümleye 'âm ve şâmil olmak: (أجمر الأمر بني فلان). 8. Tütsülemek: (أجمر الثوب). 9. (ateşe) 'ûd ağacı komak: (أجمر النار). 10. (ağaçtaki hurmaları) tahmîn edip mekâdîr-i muhammeneyi cem' ve hisâb etmek: (أجمر النخل). 11. (çapula gidenler) atlarını biriktirip saklamak: (أجمر الخيل). 12. Bakmak, tutuşturmak: (أجمر النار).

يَجْمِرُ [fl.] 1. Bir iş zımında toplanmak, ictimâ' etmek: (جمر القوم على الأمر). (Mücerredi "أجمر" gibi.) 2. (kadın) saçını başının arka tarafına toplamak: (جمرت المرأة). 3. Hurma ağacının kökünü kesmek: (جمر الرجل). 4.

Menâsik-i hacdan olarak Vâdî-i Minâ'da recm-i şeyâtîni taklîden ufak taşlar atmak: (جمر الرجل). 5. (lûgat-i 'âmîyyede) tutuşup kor olmak: (جمر). (الوقود). [ft.] 6. Biriktirmek, toplamak: (جمر الشيء). 7. ('askeri) düşman toprağında alıkoyup salıvermemek: (جمر القائد الجيش). 8. Çakıl döşemek: (جمر المسجد). 9. Korun üzerinde pişirmek: (لحم مجمر); (ذبحوا فجمروا اللحم).

يَتَجَمَّرُ [fl.] 1. ('asker) düşman toprağında ikâmet edip dağılmamak: (تجمر الجيش). 2. Buhûr-dânla tütsülemek: (بالمجمرة تجمر).

يَجْتَمِرُ [fl.] Buhûr-dânlıkla tütsülemek: (اجتمر بالمجمر).

يَسْتَجْمِرُ [fl.] 1. Bir iş için toplanmak: (استجمر القوم على الأمر). 2. ('asker) düşman toprağında ikâmet edip dağılmamak: (استجمر الجيش). 3. Ufak taşlarla tâhâret etmek: (استجمر فلان). 4. Buhû-dânlıkla tütsülemek: (استجمر بالمجمر).

جَمَرَاتٌ [ic.]. *جَمْرٌ* [ic.]. *جَمْرَةٌ* [ic.]. *جمر* [ic.]. 1. Yanmış ateş, kor, köz: (ألقى اللحم على الجمر). 2. Ufak taşlar, çakıl. - (mec.) (التمرة فلان لا يعرف الجمر من). fark ve temyîzden 'âcizdir.

جُمْرٌ [sıf. cem.] Sert, katılaşmış: (أخفاف جمر).

جَمْرَاتٌ [is.]. *جَمْرَةٌ* [is.]. 1. Menâsik-i hacdan olarak Vâdî-i Minâ'da ıfak taşlar endâhtı. 2. Bin nefer süvâri hey'et-i mecmû'ası: (جمرة). 3. Diğer kabîleye munzam olmayıp

kendi başına müstakil olan veya üçyüz süvâri çıkarabilen kabîle. 4. Şiddetli karanlık. 5. (tıbda) iltihâbı çok bir çıban. 6. Mevâsim-i ma'lûmede ibtidâ-ı havâyâ ba'dehü suya ve nihâyet toprağa düştüğü za'm olunan harâret. – (جمرات العرب), bir vâlîde ve üç pederden münşâ'ib üç kabîle.

جُمْرَةٌ: [is.] 1. Şiddetli karanlık. 2. Saç örgüsü.

جَمَارٌ: [iz.] Gürûh, cemâ'at, takım, bölük.

جَمَارِيٌّ: [sıf.] Hep, bütün, cümle: (جاء القوم جماری).

جُمَارَةٌ: [icz.] Hurma ağacının tepesindeki yumuşak ve lezîz göbek.

جَمُورٌ: [iz.] 1. Hurma göbeği ("جمار" gibi.) 2. Mezâr, kabr. 3. Geminin baş tarafı. 4. (mec.) baş, re's.

جَمِيرٌ: [iz.] Müzâkere için toplanmağa mahsûs mahal: (هذا جمير القوم). – (ابن جمير), mehtâbsız ve karanlık gece yahut hiç görünmeyen hilâl. (ابنا جمير), gece ile gündüz. ("ابنا سمير" gibi.) – (ظلمة ابن جمير), her şehr-i Arabînin son gecesi ki ay hiç görünmez.

جَمِيرَةٌ: [is.] Urulmuş saç, örgü.

مَجْمَرٌ: [icz.] 1. Buhûr-dân. 2. Buhûr-dânda yakılan 'ûd ağacı ve sâire, tütsü. ("مبخرة" ve "مدخنة" yahut "نار" i'tibârıyla mü'ennesi dahi kullanılır.)

مُجْمَرٌ: [sıf.] Katılmış ve sert (hayvân tırnağı): (حافر مجمر).

مَجْمَرٌ: [iz.] Menâsik-i hacdan olarak Vâdî-i Minâ'da atılan taşların atıldığı yer.

مَجَامِرٌ: [is.] Buhûr-dân.

جَمَزٌ: [fl 2.] 1. 'Âdetâ ber-sür'atle veya kurt lengi denilen yürüyüşle yürümek: (جمز الرجل); (جمز البعير). 2. Gitmek, seyr ve sefer ve siyâhat etmek: (جمز الرجل). 3. (lügat-i 'âmmiyyede) sıçramak, atılmak. ("قمز" dahi derler.) - [ft.] 4. Eğlenmek, mahtâba almak, istihzâ etmek: (جمزه).

يَجْمِزُ، تَجْمِزُ: [fl.] Kurt lengi yürüyen ve çok sıçrayan deve veya merkebe binmek: (جمز الرجل).

جُمُورٌ: [iz.] Hurma salkımı kesildikten sonra dibinde kalan bakiyye.

جُمْرَةٌ: [is.] Balçık hurması, birlikte ezilip top olmuş hurma. 2. Keş peyniri. 3. Hubûbât sapının boğumu. ("قمزة" gibi.)

جَمَزِيٌّ: [iz.] 1. Kurt lengi denilen yürüyüş nev'i: (هو يعدو الجمزى). - [sıf.] 2. Eşkin ve çabuk yürür (eşek): (جمار جمزى).

جَمَّازَةٌ: [sıf.] 1. Kurt lengi yürüyüşüyle yürüyen: (بعير جماز); (ناقة جمازة). 2. Sıçrayarak koşan, sıçrağan: (جمار جماز).

جَمَّازَةٌ: [is.] Yünden ma'mûl kısa ve kolları dar bir cins libâs: (فضاق عليه كما جمازته).

جَمِيرٌ: [sıf.] Kurt lengi denilen yürüyüşle veya sıçrayarak sür'atle yürüyen. – (جميز الفؤاد), zekî ve sür'at-i intikâle mâlik: (رجل جميز الفؤاد). (Esahhı "جمير الفؤاد" olmak maznûndur.)

جُمَيْرٌ: [sıf.] Kurt lengi yürüyüşüyle yürüyen veya sıçrayarak koşan deveye binen ve böyle deve ile siyâhat eden: (رجل مجمر).
جَمَزَرٌ: [fl. d.] Korkup ürkerek ve geri dönerek kaçmak: (جمزرت يا); (جمزرت الرجل).
جَمَسٌ: [fl 1, 5.] *جَمَسٌ, جُمُوسٌ, جَمَسٌ *ve *جَمَسٌ Donmak: (جمس اللبن). (Ekseriyyâ yağ ve sâire hakkında müsta'mel olup, su hakkında "جمد" kullanılır.)

جَمَسَةٌ: [is.] Ateş, nâr: (أوقد الجمسة).

جُمَسَةٌ: [is.] 1. Bir bölük deve. 2. Bir bölük kuru hurma. 3. Olmak derecesine gelip ancak henüz tamâmıyla yumuşamamış hurma kuruğu.

جَامِسٌ: [sıf.] 1. Donmuş (yağ ve sâire): (سمن جامس). 2. Bayat, suyu çekilmiş (sebze ve sâire): (نبات جامس). 3. Yerinde sâbit: (صخرة). (جامسة).

جَامِسَةٌ: [is.] Mısır baklası, fûl-i Mısır.

جَامُوسٌ: [iz.] *جَامُوسٌ (Farisi "جاوميش"den mu'arreb) su sığırı, manda.

جَامُوسَةٌ: [is.] Dişi manda.

جَامَسِيَّةٌ: [sıfs.] Suların donduğu soğuk (gece): (ليلة جماسية).

جَمَامِيسٌ: [iz. cem.] Bir cins mantar. (Müfredi mesmû' değildir, yahut "جاموس"tur.)

مُجَامِيسٌ: [sıf.] Donmuş, donuk: (مجامس ماء).

جَمَسْتٌ: [iz.] Hicâz'da Medîne'den üç günlük mesâfede vâki' Safra karyesinde çıkan kırmızımtırak ve beyaz ve mâ'î lekeli bir cins kîmetli taş.

جَمَسْفَرٌ: [iz.] Peline müşâbih bir cins nebât ki Asfahân dağlarında çok bulunur.

جَمَشٌ: [ft 1.] 1. Tıraş etmek: (جمش). 2. (hamâm otu) kılları düşürmek: (جمشت رأسه). 3. Parmakların ucuyla sağımak: (جمش النورة الشعر). 4. (mahbûbenin) öte berisini sıkıp takılmak: (ظل يجمش الجارية). 5. (koyunun) dîvârıyla örgüsü beynini muhkem bağlamak: (جمش البئر).

يُجَمِّشُ: [ft.] 1. (mahbûbenin) ötesini berisini sıkıp takılmak: (جمش الجارية). 2. Yardım etmek: (جمش فلاناً).

جَمَشٌ: [iz.] Gizli ve yavaş ses: (سمعت من). (لا يسمع فلان إذناً جمشاً) – (جانبها جمشاً). nush ve pend dinlemez veya kulak asmayıp dinlememezi gelir ma'nâsıyla müsta'mel meseldir.

جَمَّاشٌ: [iz.] 1. Koyunun örgüsüyle dîvârı arasına tahkîm için vaz' olunan râbîta. 2. (lügat-i 'âmmiyyede) kabın dibinde çöken tortu, çöküntü.

جَمُوشٌ: [iz.] 1. Pek keskin hamâm otu: (استعملت في الحمام جموشاً). [sıf.] 2. Kılları düşüren: (نورة جموش). 3. Suyu etrâfindan çıkan (kuyu): (بئر جموش). 4. Nebâtâtı ihrâk edecek derecede kuru ve yâbis (sene): (جموش سنة). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

جَمِيشٌ: [iz.] 1. Pek keskin hamâm otu. ("جموش" gibi.) - [sıf.] 2. Tıraş olmuş ('avret yeri): (ركب جميش). 3. Nebât eseri olmayan ve yanmış gibi kuru (yer): (مكان جميش).

جَمَّاشَةٌ: *s: [sıf.] Her gördüğü kadına sarkıntılık eden zen-dost (adam) veya erkeklere takılan (kadın): (جماشة امرأة); (رجل جماش).

جَمَّشَاءُ: [sıfs.] Âlet-i te'nîsi büyük: (امرأة جمشَاء). (جمشَاء).

مُتَّجَمَّشٌ: [sıf.] Çenesi tıraş olmuş sakalsız (adam): (رجل متجمش).

جَمَّشْتٌ: [iz.] Bir cins kîmetli taş. ("جمست" gibi.)

جَمَّصٌ: [iz.] Bir cins nebât.

جَمَّطٌ: * [ft 1.] 1. Bağlamak, rabt etmek: (ما كان مجموعاً). 2. Boğmak, ihnâk etmek.

Fîrûzabâdî ve Lisânü'l-Arab sâhibi bu mâddeyi ihmâl edip, Muhîtu'l-Muhît sâhibi ise âti'l-beyân (جمعظ) yerine zikretmiştir.

جَمَعَ: * [ft 3.] 1. Toplamak, düşürmek, biriktirmek, yığmak: (جمع المال المتفرق). 2. Hâvî ve şâmil olmak, ihâta etmek. 3. Niyyet etmek: "من لم يجمع الصيام من الليل فلا صيام له". 4. Giymek: (جمع عليه). (جمعت الجارية الثياب) - (ثيابه). 5. Cimâ' şeyler tutunup gelinlik haddine geldi. 6. Cimâ' etmek: ("ب" yahut "ع" harf-i cerrîyle mef'ûl-i gayr-i sarîh alır): (عن امرأة ما جمعت بامرأة). 6. (sarfta) cem'lendirmek, cem'ini teşkîl etmek. ("ع" harf-i cerrîyle mef'ûl-i gayr-i sarîh alır.) - (لعل الله يجمع شملنا), Allah sevdiklerimize kavuştursun. - [ch.] 7. Toplanmak, devşirilmek. 8. (sarfta) cem'lenmek, sîga-ı cem'i teşkîl olunmak.

يُجَمِّعُ, **إِجْمَاعٌ**: * [ft.] 1. Toplamak, biriktirmek, birleştirmek: (أجمع أمره بعد تفرقة). 2. Hâzırlamak, tedârik ve tehyi'e etmek: (كذا أجمعت). 3. Kurutmak, kurulmak: (أجمعته). 4. 'Azm-ı kalble kasd etmek: (أجمعت الأمر); (أجمعوا) âyet-i kerîmesinde "فأجمعوا أمركم وشركائكم" bu ma'nâda olup, (أدعو) ismi (شركاء) fi'l-i mukadderinin mef'ûlüdür, yahut Vâv-ı ma' ma'nâsına gelir. 5. (yağmur) her yeri kaplamak: (أجمع المطر الأرض). 6. (develeri) toplayıp cümlesini birden sürmek: (أجمع الإبل). 7. (devenin) bütün meme başlarını çekip birlikte bağlamak: (أجمع الناقة). - [fl.] 8. Birleşmek, ittihâd ve ittîfâk etmek: (أجمعت القوم عليه). 9. Kaynamak: (أجمعت القدر).

يُجَمِّعُ, **تَجْمِيعٌ**: * [ft.] 1. Çok ve lâyıkiyla toplamak: (جمع القوم). 2. (kuluçka yumurtaları)

toplayıp karnı altına sokmak: (جمعت الدجاجة بيضها).
- [fl.] 3. Cemâ'atle beraber cum'a namâzını kılmak: (جمع الرجل).

[ft.] 1. *يُجَامِعُ، مُجَامَعَةٌ، جِمَاعٌ* :جَامِعٌ
Mu'âmele-i zevciyyede bulunmak: (جامع المرأة). 2.
Uyuşmak, muvâfakat etmek: (جامعه على أمر كذا).

[fl.] 1. Toplu olmak, dağınık olmamak: (تجمع الشيء). 2. Toplanmak, birikmek, yığılmak, bir yere gelmek: (تجمع القوم).

إِجْتَمَعَ، يَجْتَمِعُ، يَجْتَمَعُ، اجْتِمَاعٌ* :إِجْتَمَعُ
[fl.] Toplanmak, birikmek, yığılmak: (اجتمع القوم).
2. Biriyle buluşmak, görüşmek: (اجتمعت بفلان). 3.
Şebâbın sonuna bâliğ olup sakal ve bıyık çıkmak: (الغلام اجتمع).

[fl.] 1. Toplu ve cem'iyetli olmak: (استجمع أمره). 2. Yolunda olmak, iyi gitmek: (استجمعت له أموره). 3. Toplanmak, birikmek: (استجمع السيل). 4. (at) var kuvvetini toplayıp sür'atle yürümek: (استجمع). 5. Büsbütün kurumak: (استجمع البقل). 6. Kimse kalkmaksızın hep gitmek: (استجمع القوم). 7. Harb için toplanıp hâzırlanmak: (استجمعوا لهم).

[iz.] 1. Gürûh, takım, cemâ'at: (جمع من الناس). 2. Cins olmayan 'âdî hurma veya hurmanın bir 'âdî cinsi. 3. Çekirdekten yetişip cinsi belli olmayan hurma fidanı. 4. Kıyâmet: (يوم الجمع). 5. Memelerinin uçları bağlı devenin sütü. (Zıddı "فراق" dır.) 6.

Kırmızı boya, sıbğ-ı ahmar. 7. (sarfta) ism ve fi'linin ikiden ziyâde şahsa delâlet veya ta'allük eden sîgası; (الجمع السالم); yahut (جمع السلامة), isimlerde (ون) ve (ين) 'ilâvesiyle kâ'ideten teşkîl olunan cem' sîgası; (الجمع المكسر), yahut (جمع), (التكسير), ismin tebdîl-i hurûf ve harekâtıyla ve ekseriyyâ bir kâ'ide-i 'umûmiyyeye tâbi' olmaksızın teşkîl edeni; (جمع القلة), ondan aşağı aşhâsa itlâk olunan cem' sîgası; (جمع الكثرة), ondan ziyâdeye itlâk olunanı; (جمع الجمع), ismin ikinci derecede cem'i yani cem'inin cem'i; (اسم الجمع), lafzen müfred olup ma'nen cem' olan ve (شبه الجمع), 'ilâvesiyle müfredi olmayan ism; (شبه الجمع), bu türlü olup ancak (شبه الجمع) 'ilâvesiyle müfredi bulunan ism ki ism-i cins dahi denilir. 8. (hisâbda) birkaç 'adedin toplanması, ki bu toplanmadan tahassul eden rakamada (الجمع حاصل) ve (مجموع) denir. 9. (bedî'de) birkaç şeyin 'atf ile bir hükme tâbi' edilmesi, ki alt tarafta ayrılırsa, (الجمع مع التفريق); ve taksîm olunursa, (الجمع مع التقسيم) denir. – (يوم جمع) Arafê günü. – (أيام جمع), Minâ günleri. – (جمع الثياب), kızın bâliğ olup çarşaf ve yaşmak tutunması. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

[iz.] 1. Toplanıp birikmiş şey. 2. Gizli şey, mektûm ve mestûr iş: (هي من زوجها). 3. Kız oğlan kız, bikr: (أمهم بجمع). 4. Hep, bütün, cümle: (ذهب الشهر بجمع). 5. Yumruk رأيت خاتم): (جمع الكف) ("den muhaffef) ("كأنه جمع الكف), yumruk: (ضربه بجمع الكف).

جَمْعُ: جَمْعُ، جَمْعُ، جَمْعُ: *جَمْعُ*: [sıf.] 1. Bıkr yahut hâmil veya hamli ağırlaşır doğurma vakti takarrub etmiş (kadın): (ماتت بجمع). 2. Gebe (dişi deve): (ناقة جمع).

جَمْعُ: [sıf. cem.] Bütün: (رأيت النسوة جمع).

جَمْعُ، جَمْعَاتُ، جَمْعَاتُ، جَمْعَاتُ: *جَمْعَةُ*: [is.] 1. Toplanmış şey, top, yığın. 2. Avuç, tutam, kabza: (جمعة من تمر). 3. Birlik, ülfet, imtizâc: (أدام). 4. Haftanın altıncı günü: (الله جمعة ما بينكما الجمعة). (Asl-i ism-i Arabîsi "يوم العروبة" dir.) 5. Hafta, 'übû'. (Tesmiyetü'l-kül bi'smil'cüz' kaâbilinden). (Bı son iki ma'nâda Mîm'in zammı ve fethi de câ'izdir.)

جَمَاعُ: [iz.] 1. Toplanma, birikme, kavuşma: (ولا جماع لنا فيما بعد). 2. Câmî' olan şey: (الخمير جماع الإثم). 3. (sarfta) cem' sîgası: (الخباء جماع). 4. Büyük (tencere): (جماع قدر). 5. Re'yine mürâca'at olunan, 'akl kutusu: (فلان جماع). (لبنى فلان). (Mufâ'ale bâbından câmi' fi'linin de masdar-ı sâni'sidir.)

جَمَاعَةٌ: [is.] 1. Gürûh, takım, fırka: (جماعة المسلمين). 2. Namâzda bir imâma uyan müslimanlar hey'et-i mecm'ası. 3. Rüsûm ve mu'âmelât-ı resmiyye defteri: (جماعة). (جماعة أصناف الخراج); (القسمة).

جَمَاعَةٌ: [sıf.] 1. Toplayan, hâvî ve şâmil olan. 2. Ma'lûmât-ı muhtelifeyi cem' ve te'lîf ile kitâb tertîb eden: (جامع التواريخ). 3. Azı dışını yarmış yani dört yaşını

doldurmuş (deve): (جملة جامع); (ناقة جامعة). 4. Birinci def'a olarak gebe kalmış dişi merkeb: (أتان جامع) (Bunda mü'ennes iken "siz kullanılır.) 5. Eğer urulmağa sâlih olan (hayvân): (دابة جامع). (Kezâ "siz mü'ennestir.) 6. Büyük (tencere): (قدر جامع، جامعة). 7. Mühim, mu'tenâ: (مسجد) yahut izâfetle (مسجد الجامع), Cum'a namâzı kılınan büyük mescid. (İhtisârla sâdece "الجامع" ve "مسجد الجمعة" dahi denilir.) – (الكلام الجامع), hikmet ve mev'izayı şâmil söz. – (جامع الكلم), elfâzı az ve m'nâsı çok söz. Cem'i (جوامع الكلم) Kur'ân-ı Kerîme dahi vasf olur.

جَمَاعُ: [iz.] 1. Ma'bed-i müslimîn, mescid. ("المسجد الجامع"den muaffettir.) 2. (muhaddisîn 'inde) ehâdis-i şerîfe-i nebeviyyeyi bir usûl-i mahsûsada hâvî olan kitâb: (الجامع الصغير); (الجامع الكبير). 2. (lügat-i Yemâniyyede) karın, batn.

جَمَاعُ: [is.] 1. Esîrin ellerini boynuna bağlı tutacak sûrette boynuna urulan lâle. 2. Tevrâtın bir sifri.

جَمَاعُ: [iz.] 1. Cemâ'at, fırka. 2. Toplu ve müctemi' şey. 3. 'Asker, sipâh. 4. Bir yere gelmiş kavm ve kabîle halkı. 5. Memelerinin uçları bağlı devenin sütü. 6. Hep, bütün. (Ekseriyyâ hâl veya te'kîd olarak kullanılır): (جاؤوا جميعهم); (جاؤوا جميعاً).

جَمَاعُ: [sıf.] Kuvvetli, dinç ve tûvânâ: (رجل). (جميع الرأي), re'yinde metîn adam.

جَمِيعَةٌ: *cem: جَمَائِعُ* [is.] 1. Toplanma, ictimâ'. 2. Bir yere toplanmış halk, cem'iyet.

جُمَيْعَةٌ: [is.] Küçük asker fırka ve müfrezesi.

جَمَاعٌ: *s: جَمَاعَةٌ* [sıf.] 1. Mübâlağa ile toplayıp biriktiren. 2. Toplu, müctemi': (إبل جماعة).

جُمَاعٌ: [iz.] 1. Bir yere gelip toplanmış şey: (جماع الثريا). 2. Kabâ'il-i muhtelifeden toplanmış dirinti halk, ahlât-ı nâs: (الناس تجمعت جماع). 3. İnsân gövdesi, cesed. – (جماع الكف), yumruk. ("جمع الكف" gibi.)

جَمُوعٌ: [sıf.] Çok şeyleri hâvî ve şâmil olan.

جُمُعِيٌّ: *s: جُمُعِيَّةٌ* [sıf.] 1. Cum'a gününe veya haftaya müte'allik veya her Cum'a günü yahut haftada bir kere vukû' bulan. 2. Yalnız cum'a günü oruç tutan: (لا تكن جميعاً).

جَمِيعِيَّةٌ: *cem: جَمِيعِيَّاتٌ* [is.] 1. 'Akl ve fikri toplayıp bir şeye hasr etme. 2. (sûfiyyûn 'indinde) mâ-sivâdan geçip sırf Zât-ı Allah'a teveccühle hasr-ı iştigâl. 3. (lûgat-i müvellede) bir maksad-ı mu'ayyen ile teşkîl edip eyyâm-ı mahsûsada toplanarak icrâ-ı müzâkerât veya bir işe teşebbüs eden hey'et ve şirket.

أَجْمَعُ: *s: جَمْعَاءُ* cemz: *أَجْمَعُونَ* [i. sıf.] Bütün, hep, cümle: (أخذت حقي أجمع); (جاء القوم); (أجمعون); (بأجمعهم) – "فأغرقتناهم أجمعين".

kâfeten: (جاؤوا بأجمعهم). (Bu ta'bîrde Mîm'in zammı da câ'iz olup, bu sûrette cem' isminin cem'i olur.)

جَمْعَاءُ: [sıfs.] 1. Pek yaşlı (dişi deve): (ناقة جمعاء). 2. A'zâsı tâm ve noksânsız (hayvân): (بهيمة جمعاء).

إِجْمَاعٌ: [iz.] 1. İf'âl bâbından (أجمع) fi'linin masdarıdır. 2. ('inde'l-fukahâ) müctehidînin ittifâk ve ittihâd: (اجماع الأمة).

اجْتِمَاعٌ: [iz.] 1. İfti'âl bâbından (اجتمع) fi'linin masdarıdır. 2. Mülâkât, muvâsalet: (علت هذه الحيلة لأجل اجتماعي بك). 3. Cem'iyet-i beşeriyye, insânlar hey'et-i müctemi'ası. 4. (hey'ette) şems ile kamerin felek-i burûcun bir cüz'inde tesâdüfû. Cüz'-i mezkûre de (جزء اجتماع السالكين) – (اجتماع السالكين), bir kelimedede yan yana iki sâkin harfin tesâdüfû, ki vakf hâlinde veya birincisi harf-i med olursa 'alâ-hide denilip câ'izdir; 'aksi hâlinde 'alâ-gayr-i hide denilip, câ'iz değildir.

اجْتِمَاعِيٌّ: *s: اجْتِمَاعِيَّةٌ* [sıf.] Toplanmağa mensûb ve müte'allik ve toplanmakla icrâ olunan; (الهيئة الاجتماعية), bir kavmin mesâlih-i müştereke ve 'umûmiyyeleri müzâkere veya tesviye için toplanmasıyla teşekkül eden cem'iyet.

مُجْمِعٌ: [sıf.] 1. Kurkak ve kıt (sene): (عام مجمع). 2. Sinn-i bülûğa yetişmiş (erkek): (الرجل المجمع).

مُجْمَعٌ: [sıf.] 1. Müttefekun-fîh, ittifâkla karârlaştırılmış, mukarrer: (أمر مجمع). 2. Kusûrsuz ve mükemmel (nutk): (خطبة مجمعة).

مَجْمَعٌ: [iz.] 1. Toplanılan yer, mahall-i ictimâ'. (Bu ma'nâda hilâf-ı kıyâs üzere Mîm'in kesri de câ'izdir.) 2. Otsuz ve susuz hâlî yer. (Tefe''ül kabîlinden tesmiye bi'n-nakîzdır.) 3. Bir yere birikmiş kum, birikme kumluk. 4. Meclis, cem'iyet, encümen. 5. Mücevherât mahfazası. - [cem.] 6. Bir şeyin kâffe-i eczâsı, bütünü: (أخذت محبته بمجامع قلبي), onun mahabbeti bütün yüreğimi zabt etti. - (مجمع النور), teşrîhte kuvve-i bâsırıyyeye âlet olan iki mücevvef 'asabın birleştiği mahal. - (مجمع البحرين), tasavvufta insânın tecellî-i nûr-i İlâhîyeye tekarrübü. - (مجمع الأهواء), yine tasavvufta cemâl-i mutlak.

مَجْمَعٌ: [iz.] Toplanılan yer, nahall-i ictimâ'.

مَجْمَعَةٌ: [is.] 1. Susuz ve nebâtsiz hâlî yer. 2. Birikmiş kumluk. 3. Mahall-i ictimâ', meclis: (لكم في كل جمعة لواء). - [sıfs.] 4. Yolcuların gâ'ib olmak korkusuyla toplu durub dağılmadıkları (çöl): (فلاة مجمعة).

مُجْمَعٌ: [sıf.] Müttefekun-fîh, meczûm, mukarrer: (أمر مجمع).

مَجْمُوعٌ: [iz.] 1. Toplanmış ve birikmiş şey, dirinti. 2. Bir şeyin hey'et-i mecmû'ası, topu, bütünü. 3. Eş'âr ve hikâyât ve

sâireyi veya kütüb-i muhtelifeden alınma fıkraları hâvî te'lîf, mecmû'a: (مجاميع الفنون). 4. (sarfta) cem' sîgası. 5. (hisâbda) hâsıl-i cem'.

مُجْتَمِعٌ: [sıf.] 1. İfti'âl bâbından (اجتمع) fi'linin ism-i fâ'ilidir. 2. Şebâbın nihâyetine vâsıl olup kuvâ-ı bedeniyye tekemmül eden: (رجل مجتمعا). 3. Sür'atle yürüyen: (مشى مجتمعا).

جَمْعَةٌ: [is.] Taş yığını. ("جمعة"den galat olması melhûzdur.)

يَجْمَعُ، جَمْعَةٌ: [fl. d.] 1. (erkek merkeb) kendini toparlayıp dişisini veya ısırarak istediği diğer bir merkeb üzerine atılmak: (جمعر الحمار). ("جمعر" gibi.) - [ft.] 2. Koyulaşmış yoğurdu yuvarlayıp lüle veya top yapmak: (جمعر الجمعورة).

جَمْعَرٌ: [iz.] Kuyu kazılırken çıkan sarı toprak, kesme kaya.

جَمْعَرَةٌ: [is.] Siyah veya her renkte kaya.

جَمْعُورٌ: [iz.] Büyük galebelik, cemm-i gafîr.

جَمْعُورَةٌ: [is.] 1. Çadır direğinin başındaki gibi ağırşak. 2. Koyulaşmış yoğurt lüle veya topu.

جَمْعَظٌ: [sıf.] Yakışiksız ve kaba taslak (adam): (رجل جمعاظ).

جَمْعَاظَةٌ: [sıf.] Yemekte gavgâ çıkaran bed-hûy ve ekûl (adam): (رجل جمعاظة).

جَمَلٌ: [is.] Bal ve yağ gibi şeylerden ceviz kadar bir parça: (أخذت جمعة من عسل).

جُمُعِلِيٌّ: [sıf.] Her şeyden birer parça toplayıp biriktiren (adam).

جُمُعِيلِيَّةٌ: [is.] 1. Sırtlan. - [sıfs.] 2. Pek yaşlı ve düşkün yahut dinç ve tüvânâ veya kuvvetten düşmüş iken yeniden dinçleşmiş (dişi deve): (ناقاة جمعليلة).

مُجْمَعَلَةٌ: [sıfs.] Bedeni topaç (kadın): (امرأة مجمعة اللحم).

جَمَكٌ: [is.] *جَامِكِيَّاتٌ، جَوَامِكٌ cem: جامِكِيَّةٌ * (Farisiden me'hûz) me'mûrîn-i mülkiyye ve 'askeriyyeye mahsûs ma'âş ve ta'yînât.

جَوْمُكٌ: [iz.] (جامكية) ile müterâdiftir.

جَمَلٌ: [ft 1.] 1. Toplamak, biriktirmek, devşirmek: (جمل الشيء). 2. Eritmek, izâbe etmek: (جمل الشحم).

جَمَلٌ: [fl 5.] 1. Güzel olmak: (جمل الرجل). 2. Hüsn-i harekette bulunmak, ahlâk ve atvârı güzel olmak.

أَجْمَلٌ: [ft.] 1. Toplamak, biriktirmek: (أجمل الشيء). (Mücerredi gibi.) 2. Eritmek, izâbe etmek: (أجمل الشحم). (kezâ). 3. Toplamak, hulâsa etmek: (أجمل الحساب); (أجمل الكلام). 4. İhsân ve iyiliği çok etmek: (الصنعة أجمل). - [fl.] 5. Sözü kısa kesmek, az söylemek: (أجمل الرجل). 6. Talebde 'acele ve ifrât etmemek: (أجمل

فان في الطلب). 7. Devesi çok olmak, çok deveye mâlik olmak: (أجمل القوم).

يُجَمِّلُ, *تَجْمِيلٌ * [ft.] 1. Güzelleştirmek, süslendirmek, tezyîn etmek: (جمله). 2. ('askeri) tûl-i müddet silâh altında tutmak: (جمل الجيش). 3. Çok eritmek: (جمل الشحم). 4. Deve eti veya erimiş yağ yedirmek: (جمل فلاناً). - (جمل الله عليك), Allah iyilik versin.

يُجَامِلُ, *مُجَامَلَةٌ * [fş.] Biriyle sûreten ve zâhirde hoş geçinmek, müdârâ etmek: (جامله); (عليك بالمداراة والمجاملة).

يَتَجَمَّلُ, *تَجَمُّلٌ * [fl.] 1. Güzelleşmek, süslenmek: (تجمل فلان). 2. Sözde telattuf ve nezâket göstermek. 3. Kendini güzel göstermeğe çalışmak, güzellik da'vâsında olmak. 4. (fakîr adam) izhâr-ı meskenet etmeyip istiğnâ ve 'uluv-ı cenâb göstermek:

استغن ما أغناك ربك بالغني وإذا تصيبك خصاصة فتجمل

5. Erimiş iç yağı yemek: (تجملي وتعفني).

يَجْتَمِلُ, *إِجْتِمَالٌ * [ft.] 1. (iç yağını) eritmek: (اجتمل الشحم). 2. (erimiş iç yağı) yemek: (اجتمل الجميل). 3. Ekmeğe erimiş iç yağı sürmek.

يَسْتَجْمِلُ, *إِسْتِجْمَالٌ * [fl.] Deve yavrusu (جمل) denilecek kadar büyüme: (استجمل البعير).

أَجْمَالٌ, جَمَلٌ، جَامِلٌ، جِمَالٌ، جِمَالٌ cem: *جَمَلٌ * [iz.] Dört veya iki yaşını doldurmuş erkek

deve. Nâdireni dişi deveye de itlâk olunur: (شربت لبن الجمال).

جَمَلٌ: [iz.] 1. Hurma ağacı, nahl. 2. Arşın boyunda olduğu mervî olan hurtûmlu bir cins büyük balık, ki (جمال البحر) denmekle tefrîk olunur. – (جمال البحر), zikrolunan balık. – (جمال اليهود), bukalemun denilen kertenkele. – (جمال الماء), Mısır'da bulunur bir cins su kuşu, ki (بجع) dahi denilir. – (اتخذ الليل جملاً), bütün gece durmayıp yürüdü ma'nâsıyla müsta'mel ta'bîrdir.

جَمَلٌ: [iz.] Gemi palamarı, halât: "حتى يلج الجمال في سم الخياط".

جَمَلٌ: [iz.] Hurûf-ı ebcedle hisâb.

جَمَلٌ: [iz.] Gürûh, cemâ'at.

جَمَلَةٌ: [is.] Bir şeyin bütünü, mecmû'u, topu. 2. (nahivde) bir fi'l ile müte'allikâtından veya müsned ile müsnedün-ileyhiden mürekkeb söz, ki tâm olursa, kelâm, ve nâkıs olursa, cüz'-i kelâm olur. Fi'ilden başlayana (جملة فعلية), isimden bid' edene (جملة اسمية), fi'l ve isnâdı olmayıp da câr ile mecrûr veya ism-i fâ'il ve masdar gibi isnâd veya fi'l ma'nâsını tazammun eden isimlerden 'ibâret olan terkibe de (شبه جملة) denir. – (في الجملة), bi'l-cümle, el-hâsıl, hulâsa-ı kelâm. – (في جملة), o meyânda, o arada: (جاء فلان في جملة القوم), kavmin arasında filân da geldi. 3. (lügat-i 'âmmiyyede) küllî mikdâr, meblağ: (المال ألبسه بدلة تساوي جملة من).

جَمَالٌ: [iz.] Güzellik, çehre ve a'zânın hüsn ve tenâsübü. – (جمالك أن لا تفعل كذا), filân şeyi yapmak sana yakışmaz, sen onu yapmazsın.

(جمال) ile (حسن) ve melâhat beynindeki fark şudur ki cemâl ekseriyyâ çehreyi terkîb eden a'zânın tenâsüb ve mükemmeliyyetine, hüsn renk ve benzin letâfetine 'âid, melâhat ise ikisine de şâmidir.

جَمَالٌ: [sıf.] Güzeli, cemâl sâhibi: (رجل جمال).

جَمَالٌ: [iz.] Deveci.

جَمَالَةٌ: [is.] Deve sürüsü bölüğü ve bir rivâyette erkeksiz dişi develer sürüsü.

جَمَالٌ: [is.] At sürüsü, hergele, hayl.

جَمَالَاتٌ: [is.] 1. Erimiş iç yağı: (خذ الجميل وأعطني الجمالة). 2. Halât, palamar.

جَمَالَةٌ: [iz. cem.] Deveciler, deveciler takımı: (هم جمالة).

جَمَالِيٌّ: [sıf.] İri yapılı ve erkek deve gibi bünyesi kavî (adam yahut dişi deve): (ناقة جمالية); (رجل جمالي).

جَامِلٌ: [iz.] 1. Erkek ve dişileriyle beraber develer. (Bu ma'nâ ile "جمال" isminin sıyag-ı cem'-i meyânında ma'dûd ise de, ism-i cem' olması akvâdır.) 2. Sâhibleriyle ve devecileriyle beraber deve sürüsü: (لهم جامل ما يهد الليل سامره). 3.

Develer sâhibi, develere mâlik adam. 4. Büyük oba.

جَمِيلٌ: [sıf.] Halk ve hulku güzel: (امرأة جميلة); (رجل جميل).

جَمِيلٌ: [iz.] 1. Güzel ve makbûl iş, emr-i ma'rûf. 2. Kerem, lutf, ihsân: (عامله الجميل). 3. Erimiş ve süzölmüş iç yağı.

جَمِيلٌ: [iz.] Bülbul kuşu.

جَمِيلَةٌ: [iz.] Ceylanlar veya gügercinler bölüğü.

جَمُولٌ: [sıf.] 1. İç yağımı eriten (adam). 2. Semiz ve yağlı (kadın): (امرأة جمول). (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.) - [iz.] 3. Erimiş iç yağı.

أَجْمَلٌ: [sıf.] Daha güzel: (أجملهن وجهاً).

جَمَلَاءٌ: [sıfs.] Çehresi ve endâmı güzel ve mütenâsib (kadın yahut deve ve sâire).

جَمَلَانَةٌ: [is.] Bülbul kuşu.

إِجْمَالٌ: [iz.] 1. İf'âl bâbından (أجمل) fi'linin masdarıdır. 2. Hulâsa, îcâz. (تفصيل'in zıddı.) – (بالإجمال، على الإجمال), hulâsa-ı kelâm.

تَجَمَّلٌ: [iz.] 1. Tefe'ul bâbından (تجمل) fi'linin masdarıdır. 2. Zînet, süs. 3. Parlaklık, tantana, debdebe. 4. Güzel fi'l ve hareket.

مُجْمَلٌ: [sıf.] 1. Tafsîlâtsiz, hulâsa beyân olunmuş. - [iz.] 2. Hulâsa, zübde. 3. (hisâbda) hâsıl-i cem', mecmû'.

مُجَامِلٌ: [sıf.] Cevâba muktedir olamayıp vakt-i âhirde intikâm üzere sükût eden.

جَمَلَجٌ: [iz.] Bir cins nebât (Galiopse).

جَمَلَانٌ: [iz.] (lügat-i 'âmmiyede) 1. Tûlânî kubbe. 2. Ahşâbhâne. ("جملول" dahi derler.)

جَمَمٌ: [fl 1, 2.] 1. Toplanıp birikmek, çoğalmak: (جم الماء). 2. (kuyunun) suyu çekilmiş iken geri gelmek: (جمت البئر).

جَمَمٌ: [fl 1, 2.] 1. (aygır ve puğur) bir müddet dişiyeye aşmamakla tohumu çoğalmak: (جم الفرس). 2. Yaklaşmak, tekarrüb etmek: (جم الأمر).

جَمَمٌ: [fl 1, 2.] 1. (yorgun at) bir müddet binilmeyip dinlenmek: (جم الفرس). 2. (kemiğin) eti çok olmak: (جم العظم).

جَمَمٌ: [ft 2.] 1. (ölçeği) doruklama ve başlı ölçmek, doruklamak: (جم الكيل). 2. (suyu) birikmek üzere bırakmak: (جم الماء).

إِجْمَامٌ: [fl.] 1. Yaklaşmak, tekarrüb etmek: (أجم الأمر). 2. Gelip çatmak: (أجم الفراق). 3. (at) bir müddet binilmeyip dinlenmek: (أجم الفرس). - [ft.] 4. Bir müddet dinlendirmek: (أجم الفرس). 5. (suyu) (أجم نفسك يوماً أو يومين). 6. (ölçeği) birikmek üzere terk etmek: (أجم الماء). 6. (ölçeği) doruklama ölçmek, üstüne baş yığmak: (أجم)

(المكوك). 7. Kuyunun taşan suyundan vermek:
(أجمه). 8. Bağın çubuklarını derinden budamak:
(أجم العنب).

[fl.] 1. (çayır) uzayıp
çoğalmak: (جمم النبات). - [ft.] 2. (ölçeği) doruklama
ölçmek, (المكوك جمم) baş yığmak: (المكوك جمم).

[fl.] 1. (çayır) uzayıp
çoğalmak: (تجمم النبات). 2. (ölçek) doruklama
ölçülmek, doruklanmak: (تجمم المكوك).

[fl.] 1. (su) toplanıp
birikmek, çoğalmak: (استجم الماء). 2. (yerin) otları
bitip çoğalmak, ota örtülmek: (استجمت الأرض). 3.
Dinlenmek,istirâhat etmek: (استجم الرجل). 4.
(aygır ve koç ve sâire) bir müddet dişiyeye
çekilmeyip dinlendirilmek: (استجم الفرس). 5.
Çoğalmak: (استجم الشيء); (استجم الناس);
من أحب أن يستجم قلبي بشيء). - [ft.] 6. Eğlendirmek:
(استجمت جمة الماء). 7. İçmek: (استجمت جمة الماء).

[sıf.] 1. Çok, kesîr, bol, vâfir: (جم).
2. Bütün, tekmîl, toplu ve galebeliği: (جماً جاؤوا).
3. Mübâlağalı, kesretli, pek ziyâde: "المال ويحبون"
"حباً جماً".

[iz.] 1. Çokluk,
kesret, bolluk, vefret. 2. Galebelik, gürûh: (جم
غفير). 3. Bir şeyin en çok ve en büyük kısmı. 4.
(arûzda) müfâ'aletün tef'ilesinden (م) ile (ل)'in
hazfiyla (فاعتن) kalıp (فاعلن)'e naklı. (Bunun fekk-
i idgâmla "جمم" tesmiyesi daha sahîhtir.) - (جم
الماء), engin. - (جم الظهيرة), nısfu'n-nehârın en

جماً غفيراً، جم الغفير،) - (جم الغفيرة، الجم الغفير
cıvcıvı vaktinde yürüdük. - (جم الغفيرة، الجم الغفير
cümlesi, toptan. (Bu ta'birde
mansûb olarak hâl veya merfû' olarak (هم)
mübtedâ-ı mukadderinin haberi yahut ism-i
masdar olarak mef'ûl-i mutlak olur.)
(Masdariyyet ma'nâları için yukarıya n.)

[iz.] Şeytân, (yahut ism-i cem' olarak)
şeyâtîn.

[iz.] Bir cins deniz sadefi.

[is.] 1. Kuyu suyunun
biriktiği mahal. 2. Gemi sintinesi. 3. Su ile dolu
kuyu. (Bu ma'nâ ile vasf gibi dahi kullanılıp, "بئر"
"جمه" denir.) 4. Maktûlün diyyetini talep eden
gürûh ve cemâ'at: (جاء في جمة عظيمة). (Bunda
Cîm'in zammı da câ'izdir.)

[is.] 1. Suyun çok ve engin yeri: (وقع
جمه الماء). 2. Baş saçının gür ve uzunluğu. 3.
Büyük galebelik, kesretli cemâ'at. 4. Diyyet
talebine giden büyük cemâ'at: (جاؤوا في جمة
عظيمة). (Bunda Cîm'in fethi de câ'izdir.) 5.
Tomurcuk.

[iz.] 1. Ölçeğin başlı olması,
doruklama. 2. Her şeyin kesretli ve bol ciheti.

[iz.] Râhat: (وجد جمامة). (Masdariyyet
ma'nâları için yukarıya n.)

[iz.] 1. Aygırın birikmiş
tohumu. 2. Başlı ölçek, doruklama. 3. (جميمة)
isminin cem'idir. ("جميمة" fikrasına n.)

جَمَّانٌ *جَمَّانٌ* [sıf.] Doruklama ve başlı ölçülmüş (ölçek).

جَمَاءٌ [iz.] Bütün, mecmû'; (جماء الغفير) (nasb ile) toptan, hep birden: (جاؤوا جماء الغفير), (الجماء الغفير), hep birden geldiler. (Mîm'in şeddesiyle de müsta'mel olup, o hâlde "أجم" sıfatının mü'ennesidir.)

جُمُومٌ [sıf.] 1. Suyu çok, suyu tükenmez: (بئر جموم). 2. Koşmakla yorulmaz, ateşli: (فرس جموم). – (جموم النشاط), keyfli, neş'eli, şen ve şâtır. (Müzekkeriyle mü'ennesi birdir.)

جَمِيمٌ *جَمِيمٌ* [iz.] Boyalanıp yapılmış ve her tarafı kaplamış çayır: (جميماً رعى).

جَمِيمَةٌ [is.] Yarım aylık olup hayvânı tavlandırmağa yarayan buğdaycık otu.

جُمَيْمَةٌ [is.] Bir cins yaz nebâtı.

أَجْمٌ *أَجْمٌ* [sıf.] 1. Üzerinde eti çok: (جماء فرس). 2. Mızrâksız: (رجل أجم). (جماء فرس) dahi denilir, ki süvârisi mızrâksız kısrak demektir. 3. Boynuzsuz: (كباش أجم). 4. Kemiği etle mestûr, etine dolgun: (امرأة جماء العظام). 5. Düz, parlak, yalçın: (صخرة جماء). 6. Dolu, memlû: (جمجمة جماء). 7. Burc ve bedenleri olmayan (ebniye): (تبنى المساجد جماءً). 8. Örtüsüz, açık: (سطح أجم). 9. ('arûzda) cüm denilen ve (مفاعلتن) tef'ilesinden (م) ile (ل)'in hazfindan 'ibâret olan tebeddüle uğramış (vezn).

أَجْمٌ [iz.] 1. Çanak. 2. Âlet-i tenâsül-i inâs.

جَمَاءٌ [is.] 1. Baş zırhı, tuğluk. 2. Cemâ'at, gürûh, takım. – (الجماء جماء الغفير، جماء الغفيرة)، (الجماء الغفيرة، جماء غفيرة)، (جماء الغفيرة، جماء الغفيرة), hep birden, toptan, cümlesi birlikte.

جَمَى [is.] Bakla, baklâ, fûl.

جُمَانِيٌّ [sıf.] Saçı çok ve uzun olup omuzları üzerine dökülen: (رجل جماني).

تَجْمِيمٌ [iz.] Tatlık olunmuş kadına verilen müt'a.

مَجْمٌ [iz.] 1. Kuyunun su biriktiği mahalli veya her su biriken mahal. 2. Göğüs, sadr: (هو واسع المجمع).

مُجَمَّمٌ [sıf.] Saçı çok ve uzun olan: (رجل مجمم).

جَمَنٌ *جَمَنٌ* [icz.] (Farisi "کمان"dan mu'arreb) 1. İnci, lü'lü', dür. 2. İnci şeklinde gümüşten zînete müte'allik tane. 3. Gümüş takılmış boncuk. 4. Sahtiyân şeritlerinden örölmüş ve boncuk ve sâire ile donatılmış kadın kuşağı veya hamâ'il ve sâire.

جَمَنَةٌ [is.] (Yemen lüğatinde) kahve ibriği, cezve.

جَمَهْرَةٌ *جَمَهْرَةٌ* [ft. d.] 1. Biriktirmek, toplamak, yığmak: (جمهر الشيء). 2. Mezârın toprağı yığıp sıva etmeksizin örtmek: (جمهروا قبره). 3. Bir haberin etrâfını söyleyip asl maksadı ketm etmek, dolayısıyla söylemek: (جمهر عليه).

(الخبر). - [fl.] 4. Toplanmak, yığılmak, ictimâ' etmek: (جمهر القوم).

[fl. td.] 1. *يَتَجَمَّرُ، تَجَمَّرُ* :تَجَمَّرَ

Toplanmak, ictimâ' etmek: (تجمهر القوم). 2. Musallat olmak, sataşmak, baltayı asmak: (تجمهر (فلان علينا).

[is.] 'Umûm-ı halkın toplanması, ictimâ'-ı 'umûmî. (Masdariyyet ma'nâları için re's-i mâddeye n.)

[iz.] 1. Etrâfa havâlesi olan yüksek kum tepesi. 2. Büyük cemâ'at, galebelikli gürûh. 3. 'Ale'l-'umûm halk ve bi'l-hâssa eşrâf ve a'yân takımı: (هذا قول (الجمهور). 4. Her şeyin en büyüğü ve başlı kısmı. - [is.] 5. Necâbet ve şerâfeti olan kadın.

[sıf.] *جُمْهُورِيَّةٌ* :جُمْهُورِيٌّ *s: جُمْهُورِيٌّ halka mensûb ve müte'allik veya 'â'id olan: (الألفاظ الجمهورية), lügat-i 'âmmiyyede müsta'mel kelimât.

[iz.] Üç senelik şarâb veya yarısı kalacak kadar kaynatıldıktan sonra eskitilen şîra.

[sıf.] İri, dahm. جُمَاهِرٌ

[sıfs.] Cüssesi dağ gibi iri ve kuvvetli (dişi deve): (ناقة مجهرة).

[is. cem.] Mu'allakât-ı sebi'den sonra şu'arâ-ı câhiliyyet âsârından yedi kasîdenin mecmû'una verilen ism olup, bunlar dahi: Nâbiğa Ez-Zübyânî, 'Ubeyd İbnü'l-Abras, 'Adî

Bin Zeyd, Bişr Bin Hâzim, 'Umeyye İbnü Ebi's-Salt, Hidâş İbnü Zuheyr ve Nimr Bin Tevleb'indir.

[iz.] 1. Tenin bir tarafında hâsıl olan şiş, yumru. 2. Kadının memesinde hâsıl olan bez, 'ukde. 3. Yeryüzünde pürlü olarak duran kaya. 4. Bir şeyin mikdârı, kemiyyeti. 5. Arka, sırt, zahr. 6. Cenînin karnın içindeki hareketi.

[iz. s.] Hacm, kalıb, cüsse. (Bunların aslı Yâ'î olmak dahi muhtemeldir.) جَمَاءٌ، جَمَاءَةٌ، جُمَاءَةٌ* :جَمَاءٌ

[fl 2.] Toplanmak, birikmek: جَمِيَ جَمِيٌّ، جَمِيٌّ* :جَمِيَ (جمى الماء). (Muzâ'af olan "جم" gibi.)

[fl.] *يَتَجَمَّى، تَجَمَّى (التَّجَمَّى)* :تَجَمَّى Toplanmak, ictimâ' etmek: (تجمى القوم).

[fl 4.] 1. Bir şeyin üzerine kapanmak, abanmak: (جنى الفارس على السرج); (جننت (المرأة على ولدها). 2. Arkası kanbur ve göğsü çukur olmak: (جنى الرجل).

[fl 3.] Bir şeyin üzerine kapanmak, abanmak: (جنأ الرجل عليه). جَنَأٌ، جُنُوءٌ* :جَنَأٌ

[fl.] ve: *يُجْنَى، إِنْجَاءٌ* :أَجْنَأٌ

[fl.] ve: *يُجَانَى، مُجَانَأَةٌ* :جَانَأٌ

[fl.] ve: *يُجْتَنَى، اجْتِنَاءٌ* :اجْتِنَأٌ

يَتَجَانَأُ، تَجَانَأُ [fl.] Bir şeyin üzerine kapanmak, yüzü koyu uzanmak, abanmak: (أجناً، اجتنأ، اجتنأ، تجانأ عليه). (Mücerredi gibi.)

جَنَاءُ [s1f.] 1. Kanbur, arkası çıkık ve göğsü çukur: (رجل أجنا); (امرأة جناء).- [s.] 2. Boynuzları arkaya doğru mâ'il ve yatık (dişi koyun): (شاة جناء).

مُجْنَأٌ [iz.] Kalkan, siper, türs.

(Kanburluğuna "بناء").

مُجْنَأَةٌ [is.] Mezâr çukuru, hufre-i kabr.

يَجْنُبُ، جَنَّبَ [ft 1.] 1. Def' ve teb'îd etmek: (جنبه). 2. Uzaklaştırmak, uzak tutmak: "وأجبنني". 3. Birinin yanını ve böğrünü kırmak: (ضربه فجنبه). 4. Çapa şeklinde kürekle gevirmek: (قد جنب الأرض بالمجنب). - [fl.] 5. Özlemek, müştâk olmak: (جنب إليه). 6. Bir şey ziyâde âzrû etmekten muzdarib olmak: (جنب إليه). 7. Yabancı olarak biri yanına nâzil olmak, müsâfir olmak: (جنب في بني فلان). - [ch.] 8. Yanından şikâyet etmek, yanı ve böğrü ağrımak: (جنب فلان). 9. Zâtü'l-cenb denilen 'illete tutulmak: (جنب الرجل).

يُجْنِبُ، جُنِّبَ [fl 1.] 1. (rüzgâr) lodos tarafından esmek, lodos olmak: (الريح جنبت). - [ch.] 2. Lodosa tutulmak: (جنب القوم).

يَجْنِبُ، جَنَّبَ، مَجْنَبٌ [ft 4.] 1. Yedek çekmek: (جنب البعير، الأسير). - [fl.] 2. (yalnız birinci masdarla) bir şeyi ziyâde ârzû etmekten

muzdarib olmak, bayılmak: (جنب إليه); (جنبت إلى). (Bu ma'nâ ile birinci bâbdan da gelir. Kemâ mer.) 3. (hayvân) susuzluktan veya ziyâde yorgunluktan yan yan yürümek veya za'm olduğuna göre çiğeri böğrüne yapışmak veya yan tarafı ağrımak: (جنب البعير). 4. (havâ) lodoslamak: (جنب الريح).

جَنَّبَ، جُنَّبَ، يَجْنُبُ، يَجْنُبُ، جَنَابَةٌ [fl 1, 4, 5.] Su iktizâ etmek, cenâbet olmak: (الرجل جنب).

يُجْنِبُ، إِنْجَابٌ [ft.] 1. Uzaklaştırmak, teb'îd etmek: (أجنبه). - [fl.] 2. Su iktizâ etmek, cenâbet olmak: (أجنب الرجل). 3. Lodosa tutulmak: (أجنب القوم). 4. (rüzgâr) lodostan esmek, lodoslamak: (أجنبت الريح). - [ch.] 5. Su iktizâ etmek veya lodosa tutulmak.

يُجْنِبُ، تَجْنِيبٌ [ft.] 1. Bir şeyden uzaklaştırmak, teb'îd etmek: (جنبه إياه). 2. Bir şeyden çekilmek, ictinâb etmek: (جنبه). - [fl.] 3. Sürüye erkek katmamak: (جنب الرجل). 4. Sürünün sütü çekilmek: (جنب القوم). 5. Lodosa tutulmak: (جنبوا).

يُجَانِبُ، مُجَانِبَةٌ، جَنَابٌ [ft.] 1. Birine yanaşmak, yanına varmak, tekarrüb etmek. 2. (zıddiyyetle) yanından çekilmek, sakınmak, uzaklaşmak, ictinâb ve tebâ'ud etmek: (فلاناً جانب).

يَتَجَنَّبُ، تَجَنَّبَ [ft.] 1. Çekilmek, sakınmak. - [fl.] 2. Su iktizâ etmek, cenâbet olmak.

يَجْتَنَّبُ، اجْتِنَابٌ [ft.] ve:

[ft.] Birinden
تَجَانَبُ، تَجَانَبُ *تَجَانَبُ: تَجَانَبُ
çekilmek, sakınmak, uzaklaşmak: (تجنب، اجتنب،
تجانب فلاناً).

[fl.] Su iktizâ
إِسْتَجْنَبُ، إِسْتَجْنَبُ *إِسْتَجْنَبُ
etmek, cenâbet olmak: (استجنب الرجل).

[iz.] 1. *جُنُوبٌ، أَجْنَابٌ، جَنَائِبُ *cem: جُنُبٌ
Yan, insân ve hayvânın yan tarafı: (قعدت إلى جنب)
(فلان). ("جنب" ve "جنبه" gibi.) 2. Bir şeyin en büyük
kısmı: (جنب البحر).

7. Dizin

ا, 47	أَبَات, 339	إِبَانَةٌ, 57	إِبْتَرَضَ, 219
أ, 48	أَبَاتِرٌّ, 173	إِبَانِيذٍ, 57	إِبْتَرِكَ, 226
أ, 48	أَبَاتٍ, 329	أَبَب, 49	إِبْتَرَى, 232
آ, 48	أَبَاخ, 329	أَبَبَتْ, 172	إِبْتَرَّ, 234
آء, 153	إِبَاخَةٌ, 330	أَبَبْتُ, 49	إِبْتَرَعُ, 235
آء, 153	إِبَاخِيَّةٌ, 330	أَبَبْت, 49	إِبْتَرَل, 235
آء, 153	أَبَاخَ, 330	إِبْتَار, 331	إِبْتَرَمَ, 236
آء, 163	أَبَاخِسُ, 187	إِبْتَأَسَ, 170	إِبْتَسَلَ, 243
أَبُّ, 49	أَبَادًا, 341	إِبْتَاضَ, 342	إِبْتَسَمَ, 244
أَبُّ, 48	أَبَادِيدُ, 194	إِبْتَاعَ, 345	إِبْتَسَعَ, 247
أَبُّ, 48, 57	أَبَار, 51	أَبْتَةٌ, 50	إِبْتَسَكَ, 248
أَب, 48	أَبَارَ, 331	إِبْتَجَّ, 178	إِبْتَصَّ, 253
آب, 58	أَبَارَ, 169	إِبْتَحَّ, 182	إِبْتَصَعَ, 254
آب, 153	إِبَارُ, 52	إِبْتَحَثَ, 182	إِبْتَطَنَ, 261
أبا, 58	أَبَاسُ, 52	إِبْتَدَّ, 193	أَبْتَعُ, 174
أَبَاءَ, 48	أَبَاشُ, 53	إِبْتَدَأَ, 190	إِبْتَعَثَ, 264
أَبَاءَ, 58	أَبَاضَ, 342	إِبْتَدَاءُ, 191	إِبْتَعَدَ, 265
أَبَاءُ, 59	إِبَاضُ, 53	إِبْتِدَائِيٌّ, 191	إِبْتَعَقَ, 269
أَبَاءُ, 327	إِبَاطُ, 54	إِبْتَدَرَ, 194	إِبْتَعَى, 276
أَبَاءُ, 59	أَبَاغَ, 344	إِبْتَدَّ, 199	إِبْتَقَرَ, 278
إِبَاءُ, 48	أَبَالَ, 337	إِبْتَدَّ, 201	أَبْتَقَعَ, 280
إِبَاءُ, 59	أَبَالُ, 55	إِبْتَدَلُ, 204	إِبْتَقَلَ, 282
أَبَابُ, 49	إِبَالَةٌ, 55	أَبْتَرَّ, 173	إِبْتَكَّرَ, 285
أَبَابُ, 49	أَبَانَ, 346	أَبْتَرَّ, 173	إِبْتَكَلَ, 288
أَبَابَةٌ, 49	إِبَانُ, 49	إِبْتَرَّ, 214	إِبْتَلَّ, 304
أَبَابِيلُ, 56	إِبَانُ, 57	إِبْتَرَدَ, 211	إِبْتَلَجَ, 292

إِبْتَلَزَ، 296	أَبْخَصُ، 188	أَبْرَ، 51	إِبْرُنْدَعُ، 213
إِبْتَلَعَ، 299	أَبْخَقَ، 188	أَبْرَ، 51	إِبْرُنْشَقَ، 218
إِبْتَلَقَ، 302	أَبْخَلَ، 189	أَبْرَا، 231	أَبْرَهَ، 230
إِبْتَلَى، 309	إِبْخَنَ، 189	أَبْرَأَ، 205	أَبْرُهُ، 230
إِبْتَلَى، 314	أَبَدَ، 50، 51	إِبْرَارُ، 216	أَبْرَى، 232
إِبْتَهَأَ، 317	أَبَدَ، 50	إِبْرَاهِيمِيٌّ، 231	إِبْرِيٌّ، 52
إِبْتَهَجَ، 318	أَبَدَ، 192	إِبْرَهَ، 51	إِبْرِيَّةُ، 232
إِبْتَهَرَ، 319	أَبَدُ، 194	أَبْرَتَ، 207	إِبْرِيحَ، 209
إِبْتَهَشَ، 322	أَبَدَ، 50	أَبْرَجَ، 208	أَبْرِيْرُ، 52
إِبْتَهَلَ، 323	إِبْدُ، 51	أَبْرَجُ، 209	إِبْرِيْرُ، 216
أَبِثَ، 50	أَبِدَ، 50	أَبْرَحَ، 210	إِبْرِيْسَمَ، 217
أَبِثَ، 50، 175	أَبَدًا، 190	أَبْرُحَ، 210	إِبْرِيْسَمَ، 52
أَبِثُ، 50	إِبْدَاعُ، 196	أَبْرُدُ، 212	إِبْرِيْقَ، 52
أَبْنَعُ، 176	أَبْدَالُ، 198	إِبْرِدَّةُ، 212	إِبْرِيْقُ، 224
أَبْجُ، 178	إِبْدَالُ، 198	أَبْرِدِي، 52	أَبْرَ، 52
أَبْجُ، 50	أَبْدَةَ، 51	أَبْرَزَ، 215	أَبْرَ، 52
إِبْجَارَ، 179	أَبْدَحَ، 192	إِبْرِيْشُ، 217	أَبْرَا، 237
أَبْجَدَ، 50	أَبْدَرَ، 194	أَبْرَصَ، 218	إِبْرَامَ، 236
أَبْجَدُ، 179	أَبْدَعَ، 195، 203	أَبْرَصُ، 219	أَبْرُحَ، 233
أَبْجُرُ، 179	أَبْدَلَ، 197	أَبْرَضَ، 219	أَبْرَقَ، 235
أَبْجَلَ، 180	أَبْدَى، 199	أَبْرُعُ، 221	أَبْرَمَ، 236
أَبْجَلُ، 180	أَبْدِيٌّ، 51	إِبْرَعَشَ، 222	أَبْرُنُ، 237
أَبْجُ، 183	إِبْدِيْنِ، 51	أَبْرَقَ، 222	أَبْرَى، 237
أَبْجَ، 182	أَبْدُ، 201	أَبْرُقُ، 223	إِبْرِيْمَ، 52، 236
أَبْجَرَ، 183	أَبْدَا، 205	أَبْرَكَ، 225	إِبْرِيْنُ، 237
أَبْجَ، 50	أَبْدَمَ، 204	أَبْرَمَ، 228	إِبْرِسُ، 52
إِبْجَانًا، 189	أَبْرَ، 51	أَبْرَمُ، 229	أَبْسُ، 52
أَبْجَرَ، 186	أَبْرُ، 215	إِبْرُنْتِي، 207	أَبْسَ، 52
أَبْجُرُ، 187	أَبْرَ، 214	إِبْرُنْدَعُ، 213	أَبْسَ، 240

أَبْسَ، 52	أَبْضَعُ، 255	أَبِيقُ، 54	إِبْلَاقٌ، 303
أَبْسَأَ، 237	أَبْطَ، 259	أَبْقَعُ، 281	أَبْلَةٌ، 55
أَبْسَأُ، 237	أَبْطَ، 53	أَبْقَلَ، 282	أَبْلَةٌ، 56
أَبْسَرَ، 239	إِبْطَ، 53	أَبْقَى، 283	أَبْلَةٌ، 55
أَبْسَطَ، 241	أَبْطَأَ، 255	أَبْكُ، 287	أَبْلَةٌ، 56
أَبْسَقَ، 242	إِبْطَالَةٌ، 260	أَبِكُ، 54	إِبْلَةٌ، 56
أَبْسَلَ، 243	أَبْطَحُ، 256	أَبِكُ، 54	إِبْلَةٌ، 55
أَبْسَنَ، 244	أَبْطَحَ، 257	أَبِكَاً، 284	أَبِلَتْ، 291
أَبَشَ، 53	أَبْطَحُ، 257	إِبْكَارٌ، 287	أَبْلَجَ، 292
أَبَشَّ، 247	أَبْطَرَ، 257	أَبَكَرَ، 285	أَبْلَجُ، 292
أَبَشُّ، 247	أَبْطَشَ، 258	أَبْكَعُ، 287	أَبْلَحَ، 293
أَبَشَنَ، 53	أَبْطَلَ، 259	أَبْكَمُ، 289	أَبْلَحُ، 293
أَبِشَ، 53	أَبْطَنَ، 260	أَبْكَى، 289	أَبْلُدُ، 295
أَبِشُرُ، 245	أَبْطَنُ، 262	أَبِلَ، 55	أَبْلَدَ، 294
أَبِشْرُ، 246	إِبْطِيٌّ، 54	أَبَلَ، 54	أَبْلَطَ، 298
أَبِشَعَ، 247	أَبْطَ، 263	أَبَلَّ، 55	أَبْلَعَ، 299
أَبِشَعَ، 247	أَبْطَرَ، 262	أَبَلَّ، 304	أَبْلَعَ، 300
أَبِشَمَ، 248	أَبْعَا، 271	أَبَلُّ، 306	أَبْلَعُ، 301
أَبِصَّ، 251	أَبْعَدَ، 265	أَبَلُّ، 55	أَبْلَقَ، 302
أَبِصُ، 53	أَبْعُدُ، 267	أَبَلَ، 54	أَبْلَقُ، 303
أَبِصَ، 53	أَبْعَرَ، 267	أَبَلُّ، 55	إِبْلَقَ، 302
أَبْصَرَ، 249	أَبْعَضَ، 268	أَبَلُّ، 55	أَبْلَمَ، 307
أَبْصَعُ، 251	أَبْعَطَ، 269	إِبْلُ، 54	أَبْلَمَ، 307
أَبْصَقَ، 251	أَبْعَثُ، 272	أَبَلَ، 54	أَبْلَمَ، 307
أَبِضَ، 53	أَبْعَضَ، 274	أَبَلُ، 55	أَبْلَمَهُ، 307
أَبِضَّ، 253	أَبْغَى، 276	أَبِلَ، 55	إِبْلَنْدَحَ، 295
أَبِضُ، 53	أَبِقُ، 54	أَبَلَا، 309	إِبْلَنْدَى، 294
أَبِضُ، 53	أَبَقَّ، 281	إِبْلَاجَ، 292	إِبْلَنْصَى، 298
أَبْضَعَ، 254	أَبِقُ، 54	إِبْلَاجَ، 292	إِبْلَنْقَعَ، 303

إِبْلُتَّقِ، 303	أَبْنَى، 314	آبَى، 58	أَتَّازَ، 350
أَبْلَهَ، 308	أَبَّهَ، 57	أَبِيَّ، 59	أَتَاعَ، 395
أَبْلَهُ، 308	أَبَهُ، 326	أَبِي، 58	أَتَاكَ، 395
أَبْلُوجُ، 292	أَبَّهَ، 57	أَبِيَّ، 58	إِتَامَ، 396
إِبْلُولِقَ، 303	أَبَّهَأَ، 317	إِبْتَارَ، 169	إِتَامَ، 351
إِبْلُولَى، 309	إِبْهَارَ، 319	إِبْيَاضَ، 342	أَتَانُ، 60
أَبْلَى، 309	إِبْهَامَ، 325	أَبْيَانُ، 59	أَتَاةَ، 396
إِبْلِيَّ، 56	أَبَّهَةٌ، 57	أَبِيبُ، 49	إِتَاوَةٌ، 61
إِبْلِيْرَ، 296	أَبْهَجَ، 318	أَبِيَّةُ، 59	أَتَبَّ، 352
إِبْلِيْسُ، 56	أَبْهَرَ، 319	أَبِيَّةُ، 59	أَتَبَّ، 59
إِبْلِيْسُ، 297	أَبْهَرُ، 320	إِبِيَّةُ، 59	إِتَبَّ، 59
إِبْلِيْمَ، 307	أَبْهَصَ، 322	أَبِيْتُ، 50	إِتْبَاعُ، 355
أَبْنُ، 56	أَبْهَضَ، 322	أَبِيْدُ، 51	أَتْبَعَ، 354
أَبَنَّ، 313	أَبْهَلَ، 323	أَبْيِضُ، 343	إِتَّبَعَ، 354
أَبْنَ، 56	أَبْهَلُ، 324	إِبْيِضَ، 342	أَتْبَلَ، 356
أَبِنُ، 56	أَبْهَمُ، 325	أَبْيَقِرَ، 279	إِتْبَنَ، 357
إِبْنُ، 57	أَبْهَى، 326, 327	أَبْيِقُعُ، 281	أَتَجَرَ، 358
أَبِنُ، 56	أَبُو، 58	أَبِيْلُ، 56	إِتَّجَرَ، 358
إِبْنُ، 315	أَبُو جُخَادٍ، 474	أَبِيْلُهُ، 55	إِتَّحَدَ، 71
ابنُ آوى، 160	أَبُوءَ، 59	أَبِيْلَةٌ، 56	أَتَحَمَ، 359
ابنُ بَقِيْعٍ، 281	أَبْوَاعُ، 335	أَبِيْنُ، 347	إِتْحَمَ، 358
إِبْنُ بَلْصَى، 298	أَبُوْرَ، 52	أَتَّ، 59	أَتَحِيْمِيَّ، 359
أَبْنَةٌ، 56	أَبَوْصُ، 53	آتِ، 62	أَتَّحَ، 359
أَبْنَجَ، 310	أَبَوْضُ، 53	أَتَا، 61	أَتَّحَمَ، 360
أَبْنَسَ، 312	أَبُوْلُ، 55	أَتَاءَ، 62	أَتَدَ، 59
أَبْنَقَ، 312	إِبْبُوْلُ، 56	إِتَاءَ، 61	أَتَرُ، 59
إِبْنُمُ، 313	أَبُوْلُ، 55	إِتَاءَةٌ، 67	أَتَّرَ، 363
إِبْنُمُ، 316	أَبُوِيَّ، 58	أَتَاَحَ، 393	أَتَّرَبَ، 360
أَبْنُوشُ، 57	أَبَى، 58	أَتَارَ، 390, 393	أَتَّرَجَ، 362

أَتْرَحَ، 363	أَتَّلَهُ، 379	أَتَى، 62	أَنَاوِلُهُ، 445
أَتْرَزَ، 364	أَتَّلَى، 380	أَتَى، 61، 62	أَنَأَى، 399
أَتْرَسَ، 364	أَتَّمَّ، 60	أَتَّى، 61	أَنَبُ، 63
أَتْرَصَ، 365	أَتَّمَّ، 384	أَتَّى، 62	أَنُبَاتُ، 401
أَتْرَعَّ، 365	أَتَّمَّ، 60	أَتَّى، 62	أَنُبَاجَ، 401
أَتْرَعُ، 366	أَتَّمَّ، 60	أَتَّى، 62	أَنُبَارَ، 402
أَتْرَعُ، 365	أَتَّمَّ، 60	أَتَّى، 62	أَنُبَتَ، 400
أَتْرَفَ، 366	أَتَّمَاتُ، 60	أَتَّيَسُ، 394	أَنُبِجُ، 402
أَتْرَفُ، 366	أَتَّمَارَ، 382	أَتَّيَعُ، 395	أَنُبِطَ، 403
أَتْرَكَ، 367	أَتَّمَرَ، 382	أَتَّتَقَى، 351	أَنُبِنَ، 403
أَتْرُوْرُ، 364	أَتَّمَكَّ، 383	أَتَّيَهُ، 396	أَنُبِيَّةُ، 404
أَتْرَى، 368	أَتَّنَّ، 387	أَتُّ، 63	أَنُتَمَدَ، 432
أَتْسَعَ، 368	أَتَّنَّ، 60	أَتُّ، 63	أَنُتَّ، 63
أَتَشَ، 60	أَتُّنَّ، 60	أَتَا، 66	أَنُجَ، 63
أَتَشَحَ، 369	أَتَّنَّ، 60	أَتَانًا، 62	أَنُجَا، 406
أَتَشَحُ، 369	أَتَّنَحَ، 386	أَتَابَ، 443	أَنُجُرُ، 405
أَتْعَبَ، 370	أَتَّهُ، 60	أَتَابُ، 397	أَنُجَلُ، 405
أَتْعَسَ، 370	أَتَّهَلَ، 152	أَتَاتُ، 63	أَنُجَلِيْنَ، 405
أَتْعَبَ، 371	أَتَّهُمَ، 388	أَتَاتِي، 63	أَنُجَمَ، 405
أَتْفَلَ، 373	أَتَّهُمَ، 388	أَتَادُ، 398	أَنُحَنَ، 406
أَتْفَنَ، 374	أَتُّو، 61	أَتَارَ، 444	أَنُحَنَ، 406
أَتَلَّ، 378	أَتْوَانُ، 61	أَتَارَ، 398	أَتَّرَ، 63
أَتَلَّ، 60	أَتْوَرُ، 390	أَتَارَ، 65	أَتَّرَ، 64
أَتَلِ، 60	أَتْوَمَّ، 60	أَتَارَ، 398	أَتَّرَ، 63
أَتَلَجَ، 376	أَتُّوْ، 60	أَتَارَةَ، 65	أَتَّرَ، 64
أَتَلَدَ، 376	أَتُّوْ، 392	أَتَاعَ، 444	أَتَّرَ، 63
أَتَلَعَ، 376	أَتُّوْ، 392	أَتَافِ، 65	أَتَّرَ، 64
أَتَلَفَ، 377	أَتَى، 62	أَتَالُ، 66	أَتَّرَ، 64
أَتَلَهُ، 379	أَتَى، 61	أَتَامُ، 66	أَتَّرَ، 63

أَثْرٌ، 64	آثِفٌ، 65	إِثْمَاءٌ، 432	أَثِينٌ، 66
إِثْرَارٌ، 409	أَثْفَرَ، 419	أَثْمَدٌ، 432	أَثْنِيَّةٌ، 400
أَثْرَبٌ، 408	أَثْقَلَ، 420	إِثْمِدٌ، 432	أَثْنِيَّةٌ، 63
أَثْرِبٌ، 408	أَثْفَنَ، 421	أَثْمَرَ، 433	أَجٌّ، 67
أَثْرِيٌّ، 408	أَثْفَى، 421	إِثْمَعَدَّ، 434	أَجَأٌ، 67
أَثْرَةٌ، 64	أَثْفِيَّةٌ، 421	أَثْمَلَ، 435	أَجَأَتْ، 448
أَثْرَةٌ، 64	إِثْفِيَّةٌ، 422	أَثْمَنَ، 437	أَجَأَجٌ، 67
أَثْرَدٌ، 408	أَثْقَبَ، 422	أَثْنٌ، 66	أَجَأَجٌ، 67
أَثْرُدٌ، 409	أَثْقِفَ، 423	أَثْنَاءٌ، 441	إِجَادٌ، 67
إِثْرَدٌ، 409	أَثْقَلَ، 424	إِثْنَانٍ، 441	أَجَادِبُ، 477
أَثْرَمٌ، 410، 411	أَثْقُوبٌ، 423	أَثْنَةٌ، 66	أَجَاؤٌ، 449
أَثْرَمَانٍ، 411	إِثْكَالٌ، 426	إِثْنُونِي، 440	إِجَاؤٌ، 68
إِثْرَمَطٌ، 411	أَثْكَلَ، 425	إِثْنَوِيٌّ، 441	إِجَارَةٌ، 68
إِثْرَنْدِي، 409	أَثَلَّ، 430	أَثْنَى، 439	إِجَاصِيَّةٌ، 69
إِثْرَنْطِي، 410	أَثَلُّ، 431	إِثْنَى، 440	إِجَالَ، 450
أَثْرَى، 412، 413	أَثَلَّ، 65	إِثْنِيَّةٌ، 442	أَجَامٌ، 70
أَثْرِيٌّ، 65	أَثَلُّ، 65	أَثُولٌ، 445	إِجَانَةٌ، 70
أَثْطٌ، 413	أَثْلَبٌ، 427	إِثُولٌ، 445	أَجَاىُ، 451
أَثْعِيٌّ، 414	أَثْلَهُ، 66	أَثْوَى، 446	أَجَبُّ، 453
أَثْعَرَ، 415	أَثْلَثَ، 427	أَثَى، 67	أَجَبَّ، 452
أَثْعَلَ، 416	أَثْلَجَ، 429	أَثِيَّةٌ، 63	أَجَبَّا، 451
أَثْعَلُ، 416	أَثْلَغِيٌّ، 430	أَثِيرٌ، 64	أَجْبَاحٌ، 454
إِثْعَنْجَرَ، 415	أَثْلَمَ، 431	أَثِيرٌ، 64	أَجْبَرَ، 455
أَثْعُوبٌ، 414	أَثَمَ، 66	أَثِيرَةٌ، 64	أَجْبَسُ، 457
أَثْعَا، 419	أَثَمَ، 66	أَثْفِيَّةٌ، 65	أَجْبَلَ، 458
أَثْعَرَ، 418	أَثِمَ، 66	أَثِيلٌ، 66	أَجْبَرَنَ، 459
إِثْعَرَ، 418	إِثْمٌ، 66	أَثِيلُ، 447	أَجْبَهُ، 461
أَثْفَفَ، 65	أَثَمَ، 66	أَثِيمٌ، 66	أَجْبَى، 461
أَثْفَفَ، 65	أَثِمَ، 66	أَثِيمٌ، 66	أَجَّةٌ، 67

اجْتَأَفَ، 450	اجْتَرَزَ، 522	اجْتَمَعَ، 585	أَجْدُرُ، 481
اجْتَبَّ، 452	اجْتَرَعَ، 524	اجْتَمَلَ، 589	اجْدَرَّ، 504
اجْتَبَّدَ، 454	اجْتَرَفَ، 525	اجْتَنَأَ، 594	أَجْدَعُ، 482
اجْتَبَّرَ، 455	اجْتَرَمَ، 527	اجْتَنَبَ، 595	أَجْدَعُ، 483
اجْتَبَّنَ، 459	اجْتَرَى، 528	أَجْنَا، 464	أَجْدَفَ، 483
اجْتَبَّهَ، 460	اجْتَسَّ، 531	أَجَجَّ، 67	أَجْدَفَ، 483
اجْتَبَّى، 461	اجْتَسَّرَ، 530	أَجَحَ، 67	أَجْدَلُ، 484
اجْتَثَّ، 462	اجْتَسَّعَ، 531	أَجَحَّ، 465	أَجْدَلُ، 485
اجْتَحَا، 473	اجْتَسَّسَ، 535	اجْحَافُ، 470	أَجْدَلِيٌّ، 485
اجْتَحَرَ، 467	اجْتَسَّأَ، 533	أَجْحَدَ، 466	أَجْدَمَ، 486
اجْتَحَفَ، 470	اجْتَشَى، 537	أَجْحَدُ، 466	أَجْدَى، 486، 487
اجْتَدَّتْ، 477	اجْتَصَّ، 537	أَجْحَرَ، 467	اجْدَأَزَ، 489
اجْتَدَحَ، 477	اجْتَعَفَ، 542	أَجْحَفَ، 469	أَجْدَرَ، 489
اجْتَدَّرَ، 481	اجْتَعَلَ، 543	أَجْحَمَ، 471	أَجْدَعُ، 490
اجْتَدَى، 486	اجْتَفَّ، 549	أَجْحَمَ، 472	أَجْدَفَ، 491
اجْتَدَّبَ، 488	اجْتَفَأَ، 546	أَجْحَنَ، 472	أَجْدَلُ، 491
اجْتَدَّلَ، 491	اجْتَفَّرَ، 548	اجْحَنُشَشَ، 468، 473	أَجْدَمَ، 492
اجْتَرَّ، 504	اجْتَفَى، 553	اجْحَوَى، 473	أَجْدَمُ، 492
اجْتَرَأَ، 494	اجْتَلَّ، 570	أَجْحَرَ، 475	اجْدَوْدَى، 493
اجْتَرَّخَ، 498	اجْتَلَّبَ، 554	أَجْحَى، 476	اجْدَوَى، 493
اجْتَرَدَ، 500	اجْتَلَّتْ، 556	أَجْدُ، 480	أَجْدَى، 493، 494
اجْتَرَسَ، 507	اجْتَلَّدَ، 560	أَجْدَّ، 478	أَجَرَ، 68
اجْتَرَشَ، 508	اجْتَلَّطَ، 565	أَجْدُ، 67	أَجَرَ، 503
اجْتَرَعَ، 510	اجْتَلَّفَ، 567	اجْدُ، 67	أَجَرَ، 68
اجْتَرَفَ، 512	اجْتَلَّمَ، 572	أَجَدَ، 67	أَجُرُ، 68
اجْتَرَمَ، 514	اجْتَلَّى، 575	أَجَدَبَ، 476	أَجَرَ، 68
اجْتَرَنَ، 516	اجْتِمَاعُ، 587	أَجْدَبُ، 476	أَجُرُ، 68، 506
اجْتَرَّ، 523	اجْتِمَاعِيٌّ، 587	أَجْدَحَ، 477	أَجْرًا، 494
اجْتَرَأَ، 520	اجْتَمَرَ، 581	أَجْدَرَ، 481	اجْرَأَبَ، 495

إِجْرَأَشَ، 508	أَجْرَزَّ، 523	أُجْفَرَ، 547	إِجْلَحَّ، 559
أَجْرَامٌ، 515	أَجْرَأَ، 520	أُجْفَلَ، 550	أُجْلِدَ، 560
أَجْرَانِ، 506	أَجْرَائِيٌّ، 521	أُجْفَلَةٌ، 551	أُجْلِدُ، 561
أَجْرَبَ، 495	أَجْرَائِيَّةٌ، 521	أُجْفَلِيٌّ، 551	أَجْلَسَ، 563
أَجْرَبُ، 495	أَجْرَزَ، 522	أُجْفَنَ، 552	أَجْلَعُ، 566
أَجْرَةٌ، 68	أَجْرَعَ، 524	أُجْفَى، 552	إِجْلَعَدَّ، 567
أَجْرُدُ، 501	أَجْرَلَ، 526	إِجْفِيْلٌ، 551	أَجْلَفَ، 567
إِجْرُدُ، 501	أَجْرُلُ، 526	أَجْكَرَ، 553	إِجْلَنْخَى، 559
أَجْرَدَ، 503	أَجْرَمَ، 527، 528	أَجَلَ، 69	إِجْلَنْطَى، 565
أَجْرُدُ، 503	أَجْرَى، 528	أَجَلَّ، 570	إِجْلَنْظَى، 565
أَجْرَزَ، 506	أَجْسَدَ، 529	أَجَلُّ، 572	أَجَلُهُ، 574
أَجْرَسَ، 507	أَجْسَمُ، 532	أَجَلٌ، 69	إِجْلُولَى، 576
أَجْرَضَ، 509	أَجَشَّ، 535	أَجَلٌ، 69	أَجَلَى، 575، 576
أَجْرَعُ، 510	أَجَشُّ، 535	أَجَلٌ، 69	أَجْمٌ، 593
أَجْرَعُ، 511	أَجَشَّرُ، 534	أَجَلٌ، 69	أَجَمَّ، 591
إِجْرَعَبَّ، 511	أَجَسَمَ، 536	أَجَلٌ، 69	أَجَمَّ، 593
أَجْرَفَ، 511	أَجَصَ، 69	أَجَلٌ، 69	أَجَمَّ، 70
أَجْرَلَ، 513	إِجْطِ، 69	أَجَلٌ، 69	أَجَمَّ، 70
أَجْرَمَ، 514	أَجَطَّ، 538	أَجَلٌ، 69	أَجِمَّ، 70
إِجْرَمَزَ، 515	أَجْعَبَ، 538	أَجَلَ، 69	أَجِمَّ، 70
أَجْرَنَ، 516	أَجْعَطَ، 542	أَجِلٌ، 70	أَجِمَّ، 70
إِجْرَبِيٌّ، 495	إِجْعَطَرَ، 542	أَجْلَابٌ، 555	أَجِمَّ، 70
إِجْرُنْتَمَ، 497	أَجْعَفَ، 542	أَجْلَادٌ، 561	أَجِمَّ، 70
إِجْرُنْسَمَ، 509	أَجْعَلَ، 543	إِجْلَاَزٌ، 563	أَجِمًّا، 577
إِجْرَهْدَ، 517	أَجْعَمَ، 545	إِجْلَالٌ، 572	إِجْمَاءٌ، 577
أَجْرَى، 518	أَجْعَنَ، 545	أَجْلَبَ، 554	إِجْمَاعٌ، 587
إِجْرِيٌّ، 519	أَجْفَأَ، 546	أَجِلَّةٌ، 70	إِجْمَالٌ، 591
إِجْرِيًّا، 519	إِجْفَاظٌ، 549	أَجْلَحَ، 558	أَجْمَحَ، 579
أَجَزَ، 69	إِجْفَاظًا، 549	إِجْلَحَمَ، 559	أَجْمَدَ، 579

أَجْمَرَ، 581	أَحِنَ، 72	أَخْرَعَهُ، 74	أَدَبُ، 76
أَجْمَعَ، 584	أَحَنَ، 72	أَخْرَعَهُ، 74	أَدَبُ، 75
أَجْمَعُ، 587	إِخْنَهُ، 72	أَخْرَعَهُ، 74	أَدَبُ، 75
أَجْمَلًا، 589	أَحُو، 72	أُخْرَوِيٌّ، 74	أَدَبُ، 76
أَجْمَلُ، 591	أَحَى، 71	أُخْرَى، 74	أَدَبُ، 75
أَجَنَ، 70	أَحِيحُ، 71	أَخْرِيٌّ، 74	أَدَبُ، 76
أَجِنُ، 70	أَخَّ، 72	أَخْنُ، 74	أُدْبَةُ، 76
أَجْنَأًا، 594، 595	أَخَّ، 38، 72، 74	أَخِينِيَّةُ، 74	أُدْبِيٌّ، 76
أَجَنَّبَ، 595	إِخَّ، 72	أُخُورُ، 74	أَدَّةُ، 78
أَجْنَنَهُ، 71	أَخَا، 75	أَخْوِيٌّ، 75	إِذْحِرُ، 76
أَجُومُ، 70	أَخَا، 75	أُخِّي، 75	أَدْرُ، 77
أَجَى، 71	إِخَادُ، 73	أَخِيَّةُ، 75	أَدْرُ، 77
أَجِيحُ، 67	أُخْتُ، 72، 75	أَخِيخَةُ، 72	أُدْرَةُ، 77
أَجِيرُ، 68	أُخْتِيٌّ، 75	أَخِيدُ، 73	أَدَلُ، 77
إِجْبِرِي، 68	أَخَذُ، 73	أَخِيرُ، 74	إِذَلُ، 77
أَجِيلُ، 70	أَخَذَ، 72	أَخِيونُ، 75	أَدَمُ، 77
أَجِيمُ، 70	أَخَذُ، 73	أَدَّ، 76	أَدَمُ، 77
إِجْنَوَى، 451	أَخَذَ، 72	أَدَّ، 79	أَدِمَ، 77
أَحَّ، 71	أَخَذُ، 73	أَدَّ، 76	أُدِمَ، 77
أَح، 48	إِخَذُ، 73	أَد، 155	أَدَمُ، 77
أَحِ، 161	أَخَذُ، 73	أَدَ، 161	أَدَمُ، 78
أَحِ، 161	أَخَذَ، 72	أَدَا، 78	أَدَمَانُ، 78
أَحَاحُ، 71	أَخَذَ، 73	أَدَاءُ، 79	أَدَمَةٌ، 77
أَحَاخُ، 71	أَخَذَهُ، 73	إِدَاءُ، 79	أَدَمَةٌ، 77
أَحَادَ، 71	أَخَذَهُ، 73	أَدَاةُ، 78	أُدَمَةٌ، 77
أَحَّادَ، 71	أَخَرَ، 73	أَدَامُ، 78	أَدَمِيٌّ، 78
أَحَّادُ، 71	أَخُرُ، 73	إِدَامُ، 77	أَدْنُ، 78
أَحَادَ، 71	أَخَرُ، 74	إِدَاوَةٌ، 79	أَدَى، 79
أَحَادِيَّةُ، 71	أَخِرُ، 73	أَدَّبَ، 76	أَدَى، 79

آدى ، 79	أَدَنَّةُ ، 81	أُزْبَانُ ، 83	أُزْحَيَّةُ ، 84
أَدِيَّ ، 79	أَدُوذُ ، 80	إِزْبَةُ ، 83	أُرد ، 84
آدي ، 79	آدى ، 82	أُزْبَةُ ، 83	إِزْدَخْلُ ، 84
أَدِيْبُ ، 76	أَدِيَّ ، 82	أَرَبِي ، 83	أُرُرُ ، 85
أَدِيدُ ، 76	أَدِي ، 81	إِزْبِيَانُ ، 83	أُرُرُ ، 85
إِدِيدُ ، 77	آدِيَّ ، 82	أُزْبِيَّةُ ، 83	أُرَزَ ، 84
أَدِيْمُ ، 78	أَدِيَّةُ ، 82	إِرَّةُ ، 84	أُرُرُ ، 85
أَدِيْنُ ، 81	أُدِيْنُ ، 81	إِرَّةُ ، 91	أُرُرُ ، 85
أَدَّ ، 80	أَرَّ ، 84	آرَّةُ ، 156	أُرِرَّةُ ، 85
أَدِّ ، 82	أَرَّ ، 82	أُرت ، 83	إِزْرِيزُ ، 85
إِدُّ ، 79	آرَّ ، 156	أُرْت ، 83	أُرْسَ ، 85
إِدا ، 80	آر ، 155, 162	أُرْت ، 83	أُرْسَ ، 85
إِدَا ، 80	إِرَاتُ ، 83	أُرْتُ ، 83	إِرْسُ ، 85
أَدَانُ ، 81	أُرَاجُ ، 83	إِرْتُ ، 83	أُرَشَ ، 85
أَدَايُّ ، 81	أُرَازُ ، 84	أُرْتُ ، 83	أُرَشَ ، 85
أَدَجَ ، 80	إِرَاضُ ، 87	أُرْتُهُ ، 83	أُرَشُ ، 85
أُذر ، 80	أُرَاكُ ، 88	أُرَجَ ، 83	أُرَضَ ، 86
أَدْرِيُونُ ، 80	أُرَامُ ، 89	أُرَجَ ، 83	أُرَضَ ، 86
أُذف ، 80	إِرَانُ ، 90	أُرِجَ ، 83	أُرَضَ ، 86
أُدَلُ ، 80	أُرَانِيَّةُ ، 90	أُرْجَانُ ، 84	أُرِضَ ، 86
أُدَنَ ، 80	أُرَبَ ، 82	أُرْجَوَانُ ، 84	أُرَضَ ، 86
أُدِنَ ، 80	أُرَبُ ، 82	أُرْجَوَانِيُّ ، 84	أُرَضُ ، 86
إِدُنُ ، 81	أُرَبَ ، 82	أُرَخَ ، 84	أُرِضَةُ ، 86
إِدُنُ ، 81	أُرَبَ ، 82	أُرَخَ ، 84	إِرِضَةُ ، 86
أُدُنُ ، 81	أُرَبُ ، 82	أُرُحُ ، 84	أُرِضِيُّ ، 87
أُدَنَ ، 80	أُرِبَ ، 82	أُرَخَ ، 84	أُرَطَ ، 87
أُدُنُ ، 81	أُرَبُ ، 82	أُرِخَةُ ، 84	أُرِطَ ، 87
أُدَنَ ، 80	إِرَبُ ، 82	أُرْحُونُ ، 84	أُرَطَ ، 87
أُدِنُ ، 81	أُرَبَ ، 82	أُرْحِيُّ ، 84	أُرَطَوِيُّ ، 87

أَرْطِي، 87	أَرْمَةٌ، 89	أَرَّ، 93	أَرَزَ، 92
أَرْغ، 87	أَرَنَ، 89	أَزَّ، 96	أَزُرُ، 92
إِرْغَادٌ، 87	أَرِنُ، 90	أَزَا، 95	إِرْزَةٌ، 92
أَرْعَنُ، 87	أَرِنَ، 89	أَزَأً، 91	أَرْفَ، 93
أَرْف، 87	أَرَنَ، 90	إِرَاءٌ، 96	أَرْفَ، 93
أَرْفَ، 87	أَرْنَبُ، 90	إِرَارٌ، 92	أَرْفَ، 93
أَرْفَةٌ، 87	أَرْنَةٌ، 90	إِرَارٌ، 93	أَرْفَ، 93
أَرْقَ، 87	أَرْوُ، 90	أَرَامٌ، 95	أَرْفَ، 94
أَرْقُ، 87	أَرْوَمٌ، 89	أَرَامٌ، 95	أَرْفَةٌ، 93
أَرْقَ، 87	أَرْوَنُ، 90	أَرْبَ، 91	أَرْفَةٌ، 93
أَرْقُ، 88	أَرْى، 90	أَرْبَ، 91	أَرْفِيٌّ، 94
أَرْقَ، 87	أَرْى، 90	أَرْبَ، 91	أَرْقَ، 94
إِرْقَانٌ، 88	أَرْى، 90	إِرْبُ، 91	أَرْكَ، 94
أَرْكُ، 88	أَرْيَ، 90	أَرْبَةٌ، 91	أَرْكَ، 94
أَرْكَ، 88	أَرْيَ، 90	أَرْبَةٌ، 91	أَرْكَ، 94
أَرْكَ، 88	إِرْيَ، 91	أَرْجَ، 91	أَرْكَ، 94
أَرْكَ، 88	إِرْيَ، 91	أَرْجَ، 91	إِرْزُ، 94
إِرْكَ، 88	أَرْبِنَةٌ، 83	أَرْجَ، 91	أَرْكَ، 94
أَرْكَ، 88	أَرْيَجُ، 83	أَرْجَ، 91	أَرْكَ، 94
أَرْكُ، 88	أَرْيِرُ، 84	أَرْحَ، 92	أَرْكِيٌّ، 94
أَرْكَةٌ، 88	أَرْيِرُ، 85	أَرْحَ، 92	أَرْكِيَّةٌ، 94
أَرْكَ، 89	أَرْيِسُ، 85	أَرْدَ، 92	أَرْمَ، 94
أَرْمَ، 89	إِرْيِسُ، 85	أَرْدَ، 92	أَرْمَ، 95
أَرْمَ، 89	أَرْيِضُ، 86	أَرْرَ، 92	أَرْمَ، 95
أَرْمَ، 89	أَرْيِطُ، 87	أَرْرَ، 93	أَرْمَةٌ، 95
إِرْمَ، 89	أَرْيِقُ، 88	أَرْرَ، 92	أَرْمَةٌ، 95
أَرْمًا، 89	أَرْيَكَةٌ، 89	أَرْرَ، 92	أَرْوَجُ، 91، 92
أَرْمَاءَ، 89	أَرْيِنُ، 90	إِرْرَ، 92	أَرْوَلَ، 94
أَرْمَةٌ، 89	أَرْيِنُ، 90	أَرْرَ، 92	أَرْى، 95

أَزَى، 95	إِسْتِ، 96	إِسْتَامَ، 135	إِسْتَبْرَقُ، 224
آزى، 95	إِسْتَأْبَطَ، 54	إِسْتَامَا، 140	إِسْتَبْرَكَ، 226
أَزِي، 95	إِسْتَأْتَنَ، 60	إِسْتَأْمَرَ، 132	إِسْتَبْرَلَ، 235
أَزِيْرُ، 93	إِسْتَأْتَى، 62	إِسْتَأْمَنَ، 139	إِسْتَبْسَلَ، 243
أَسُّ، 98	إِسْتَأْتَرُ، 64, 398	إِسْتَأْتَسَنَ، 144	إِسْتَبْسَرَ، 245
أَسَّ، 98	إِسْتَأْجَ، 96	إِسْتَأْتَفَ، 146	إِسْتَبْسَعَ، 247
أَسْنُ، 96	إِسْتَأْجَرَ، 68	إِسْتَأْتَى، 150	إِسْتَبْصَرَ، 249
أَسُّ، 98	إِسْتَأْجَلَ، 69	إِسْتَأْهَلَ، 152	إِسْتَبْصَعَ، 254
أَسْنُ، 96	إِسْتَأْخَدَ، 71	إِسْتَأْوَرَ، 155	إِسْتَبْطَأَ، 255
أَسُّ، 156	إِسْتَأْخَدَ، 73	إِسْتَبَاءَ، 327	إِسْتَبْطَنَ، 261
أَسِي، 101, 102	إِسْتَأْخَرَ، 73	إِسْتَبَاتَ، 339	إِسْتَبْعَا، 271
أَسَنَ، 156, 162	إِسْتَأْدَبُ، 76	إِسْتَبَاتَ، 329	إِسْتَبْعَجَ، 265
أَسَا، 101	إِسْتَأْدَمَ، 77	إِسْتَبَاخَ، 330	إِسْتَبْعَدَ، 266
أَسَا، 101	إِسْتَأْدَى، 79	إِسْتَبَاعَ، 345	إِسْتَبْعَلَ، 270
أَسَا، 101	أُسْتَاذُ، 96	إِسْتَبَالَ، 337	إِسْتَبْعَى، 276
إِسَاءُ، 101	إِسْتَأْدَنَ، 81	إِسْتَبَانَ، 346	إِسْتَبْعَى، 284
إِسَادَةٌ، 97	إِسْتَاژُ، 97	إِسْتَبْتَلَ، 174	إِسْتَبْعَى، 289
إِسَارُ، 98	إِسْتَأْرَضَ، 86	إِسْتَبْتَبْتُ، 176	إِسْتَبْلَ، 304
أَسَارُونُ، 98	إِسْتَأْرَقَ، 94	إِسْتَبْتَحَتْ، 182	إِسْتَبْتَحَجَ، 318
أَسَاسُ، 98	إِسْتَأْسَرَ، 156	إِسْتَبْتَحَرَ، 183	إِسْتَبْتَهَرَ، 319
إِسَافُ، 99	إِسْتَأْسَدَ، 97	إِسْتَبْتَدَّ، 193	إِسْتَبْتَهَلَ، 323
أَسَافَةٌ، 99	إِسْتَأْسَرَ، 97	إِسْتَبْتَدَعَ، 196	إِسْتَبْتَهَمَ، 325
آسَالُ، 100	إِسْتَأْصَلَ، 107	إِسْتَبْتَدَلَ، 197	إِسْتَبْتَابَ، 389
أَسَامَةٌ، 100	إِسْتَأْفَدَ، 111	إِسْتَبْتَدَّ، 201	إِسْتَبْتَاعَ، 395
أَسَاوَةٌ، 102	إِسْتَأْفَرَ، 112	إِسْتَبْتَدَلَ، 204	إِسْتَبْتَبَّ، 352
إِسْبُ، 96	إِسْتَأْكَلَ، 118	إِسْتَبْتَرَأَ، 205	إِسْتَبْتَبَاعَ، 355
آسَبُ، 96	إِسْتَأْكَمَ، 120	إِسْتَبْتَرَدَ، 212	إِسْتَبْتَبَعَ، 354
إِسْبَانِحُ، 96	إِسْتَأْلَفَ، 123	إِسْتَبْتَرَزَ، 216	إِسْتَبْتَرَفَ، 366
إِسْبِيدَاجُ، 96	إِسْتَأْلَكَ، 125	إِسْتَبْتَرَقُ، 97	إِسْتَبْتَكَّ، 375

إِسْتَأْتَلُ، 380	إِسْتَجْلَسَ، 564	أُسْطُولٌ، 99	إِسْوَةٌ، 101
إِسْتَتَمَ، 384	إِسْتَجْلَى، 576	أَسْفُ، 99	أَسُوفٌ، 99
إِسْتَتَيْسَ، 394	إِسْتَجَمَّ، 592	أَسِيفٌ، 99	أَسُونٌ، 100
إِسْتَتَابَ، 443	إِسْتَجَمَرَ، 581	أَسِيفٌ، 99	أَسْوَى، 101
إِسْتَتَارَ، 444	إِسْتَجَمَعَ، 585	أَسْفَ، 99	أَسَى، 102
إِسْتَتَبَاتٌ، 401	إِسْتَجَمَلَ، 589	أَسِيفَةٌ، 99	أَسَى، 102
إِسْتَتَبَتَ، 400	إِسْتَجَنَبَ، 596	إِسْفِرَاجٌ، 99	أَسَى، 101
إِسْتَتَبِجَ، 401	إِسْتَوْتَاهَ، 97	إِسْفِنَاخٌ، 99	أَسِيٌّ، 101
إِسْتَتَخَنَ، 406	أَسِيٌّ، 96	إِسْفُنْجٌ، 99	أَسِيٌّ، 102
إِسْتَتَفَرَ، 420	أُسُجٌ، 97	إِسْفَنْدٌ، 99	أَسِيٌّ، 102
إِسْتَتَقَلَ، 424	أَسَدٌ، 97	إِسْفَنْطٌ، 99	أَسِيَانٌ، 102
إِسْتَتَمَدَ، 432	أَسَدٌ، 97	إِسْفَهْسَلَارٌ، 99	أَسِيَّةٌ، 101، 102
إِسْتَتَمَرَ، 433	أَسِيدٌ، 97	إِسْفَهْسَلَارِيَّةٌ، 99	أَسِيدٌ، 97
إِسْتَتِنَاءٌ، 442	أَسَدٌ، 97	إِسْفِيدَاخٌ، 99	أَسِيرٌ، 98
إِسْتَتَنَى، 440	أَسِيدَةٌ، 97	أَسِقٌ، 99	أَسِيرَسٌ، 98
إِسْتَتَجَرَّ، 455	أَسِيدِيٌّ، 97	إِسْفُورُونٌ، 100	أَسِيلٌ، 100
إِسْتَتَجَدَّ، 478	أَسْرٌ، 98	إِسْقِيلٌ، 100	أَسِينَةٌ، 101
إِسْتَتَجَدَى، 486	أَسْرٌ، 97	إِسْكٌ، 100	أَسْيُوسٌ، 102
إِسْتَتَجَدَلَنَ، 491	أَسْرٌ، 97	إِسْكَلَةٌ، 100	أَشٌّ، 104
إِسْتَتَجَرَّ، 504	أَسْرٌ، 97	أَسَلٌ، 100	أَشٌّ، 104
إِسْتَتَجَرَّأً، 494	أَسْرُبٌ، 98	أَسَلٌ، 100	أَشٌّ، 102
إِسْتَتَجَرَحَ، 498	أَسْرَةٌ، 98	أَسَلٌ، 100	إِشٌّ، 104
إِسْتَتَجَرَى، 518	إِسْرُنْجٌ، 98	أَسَلِيٌّ، 100	أَشٌّ، 104
إِسْتَتَجَرَّ، 523	أَسَسَ، 98	إِسْمٌ، 100	أَشَاءٌ، 102
إِسْتَتَجَزَلَ، 526	أَسَسَ، 98	أَسَنٌ، 100	أَشَابَةٌ، 103
إِسْتَتَجَعَلَ، 544	أَسَطٌ، 98	أَسُنٌ، 101	إِشَاخٌ، 103
إِسْتَتَجَفَرَ، 548	أَسْطَرْلَابٌ، 98	إِسْنٌ، 101	أَشَّبٌ، 102
إِسْتَتَجَفَى، 553	إِسْطَقِسٌ، 98	أَسِنٌ، 101	أَشَّبٌ، 102، 103
إِسْتَتَجَلَبَ، 554	أَسْطُورَةٌ، 99	أَسْوَانٌ، 102	أَشَّبٌ، 102

أَشْبَبُ	103	أَصَا	108	أَصَلَ	107	أَطَّ	109
أَشْبَبَ	102	أَصَاةٌ	108	أَصَلَ	107	إِطَارٌ	109
أَشْبَبُ	103	إِصَادٌ	105	أَصَلَّةٌ	107	أَطَاظٌ	110
أَشْبَابِيٌّ	103	إِصَارٌ	105	أَصْلِيٌّ	107	إِطَاظَةٌ	110
أَشْبَهَةٌ	103	أَصَالَةٌ	107	أَصْنٌ	107	إِطَامٌ	110
أَشْت	103	أَصَتَ	104	أَصُوصٌ	106	أَطَدَ	108
أَشْجُ	103	أَصَدَ	104	أَصُولِيٌّ	107	أَطَدٌ	108
أَشْح	103	أَصَدَ	104	أَصَى	108	أَطَرَ	109
أَشْحَانٌ	103	أَصَدَ	104	أَصِي	108	أَطَرَ	109
أَشَّرَ	103	إِضْدَةٌ	104	أَصِي	108	أَطَرَ	109
أَشَّرَ	103	أُضْدَةٌ	104	أُضْيَانٌ	108	أُظْرَةٌ	109
أَشَّرَ	103	أُضْدَةٌ	105	أُضِيَّةٌ	108	أَطِظٌ	110
أَشِيرَ	103	أَصَرَ	105	أُصَيْدٌ	104	أُظَلٌ	110
أَشُرَّ	103	إِضْرٌ	105	أُصَيْدَةٌ	105	إِظَلٌ	110
إِشْرٌ	103	أَصَرَ	105	أُصِيرٌ	106	أَطَمَ	110
أَشِرُّ	103	أَصِرٌ	105	أُصِيصٌ	106	أَطَمَ	110
أَشِرَّةٌ	103	أَصِرَةٌ	105	أُصِيصَةٌ	106	أَطَمٌ	110
أَشْف	104	أَصَّصَ	106	أُصِيلٌ	107	أَطَمَ	110
أَشْق	104	إِصِط	106	أُصِيْلَةٌ	107	أَطْمَاظٌ	110
إِشْكٌ	104	أُضْطْرْكٌ	106	أُضٌ	108	أَطْمَةٌ	110
أَشَلٌ	104	إِضْطَفْلِينٌ	106	إِضٌ	108	أَطُوْمٌ	110
أَشِمَ	104	إِضْطَكْمَةٌ	106	أَضَ	108	أَطِيرٌ	109
أَشْن	104	أُضْطَوَانَةٌ	106	أَضَ	162	أَطِيظٌ	109
إِشْنَانٌ	104	أَصَفَ	106	أَضَاةٌ	108	أَطِيْمَةٌ	110
أَشِي	104	أَصَلَ	107	إِضَاضٌ	108	أَطِر	110
أَشِي	104	أَصَلَ	107	أَصَمٌ	108	أُغ	110
أَشِيٌّ	104	أَصِيلٌ	107	أَضِمَ	108	أَعِي	111
أَصٌ	106	أَصِيلَ	107	أَضُو	108	أَعِر	111
أَصَّ	106	أُضِلُّ	106	أَطَّ	110	أَعَس	111

أغل، 111	أفظ، 112	أفن، 115	أفن، 116
أغي، 111	أفع، 112	أفته، 115	آفن، 116
أفت، 112	أفف، 112	آفنه، 115	أفنوم، 116
إف، 112	أفف، 112	أفوف، 112	أفي، 116
أف، 112	أفق، 113	آفي، 115	أفيط، 116
آف، 156	أفق، 113	أفيدة، 113	أك، 117
أف، 113	أفق، 113	أفيق، 113	أك، 117
إفاده، 111	أفق، 113	أفيك، 114	أكا، 116
أفاف، 112	أفوق، 113	أفيكه، 114	إكاء، 120
أفاق، 113	أفق، 113	أفيل، 114	أكار، 117
أقالك، 114	أفق، 113	أفين، 115	إكارات، 117
أفه، 112	أفقه، 113	أفيوس، 115	أكاف، 117
أفه، 156	أفقه، 113	أفيون، 115	أكاكة، 117
أفت، 111	أفقه، 113	آق، 157	أكان، 119
أفت، 111	أفيي، 113	إقاء، 116	أكال، 118، 119
إفت، 111	أفك، 114	أقاط، 116	أكال، 119
أفخ، 111	أفك، 114	أفه، 116	أكايد، 116
أقد، 111	أفك، 114	أفت، 115	أكة، 117
أقد، 111	أفك، 114	أفت، 115	أكت، 116
أفد، 111	إفك، 114	أقح، 115	أكد، 116
أفد، 111	أفك، 114	أقط، 115	أكد، 116
أفده، 111	أفكه، 114	أقط، 116	أكر، 116
أفر، 111	أقل، 114	آقط، 115	آكر، 116
أفر، 112	أقل، 114	أقطة، 116	أكره، 117
أفران، 112	أقل، 114	أقطين، 116	أكف، 117
أفرة، 112	أقل، 114	أقق، 116	أكف، 117
إفرنج، 112	أفن، 115	أقل، 116	آكف، 117
أقر، 112	أفن، 115	إقليدس، 116	أكل، 118
أقس، 112	أفن، 115	إقليم، 116	أكل، 117

أَكَلٌ، 118	أَلَا، 126	أَلَزَّ، 122	أَلَّهَ، 128
أَكَلٌ، 118	إِلَا، 127	أَلَزَّ، 122	أَلَّمْ، 127
أُكُلٌ، 118	أَلَاءٌ، 129	أَلَسَ، 122	أَلَّمْ، 127
أَكَلٌ، 118	أَلَسُّ، 122	أَلَسُّ، 122	أَلِمَّ، 127
أَكَلٌ، 119	إِلَاقٌ، 124	أَلَسَ، 122	أَلِمَّ، 127
أَكَلَةٌ، 118	إِلَاقٌ، 124	أَلَعٌ، 122	أَلَمَّ، 127
أُكَلَّةٌ، 118	أَلَالٌ، 126	أَلَفَ، 123	أَلْمَاسٌ، 127
إِكَلَّةٌ، 118	إِلَالٌ، 126	أَلَفَ، 122	المؤاني، 67
أَكَلَةٌ، 119	إِلَامٌ، 127	أَلِفٌ، 123	أَلَّةَ، 128
أَكْئِيلٌ، 119	أَلَانٌ، 164	أَلِفٌ، 122	أَلَّةَ، 127
أُكَمٌ، 119	أَلَاهَةٌ، 128	أَلِفٌ، 123	أَلِيَّةَ، 127
أُكِمٌ، 119	الأواقي، 157	إِلِفٌ، 123	إِلَهَ، 128
أَكَمَّةٌ، 120	أَلَبٌ، 121	أَلَفَ، 122، 123	إِلَهَةَ، 128
أَكَنٌ، 120	أَلَبٌ، 121	أَلِفٌ، 123	إِلَهِيٌّ، 128
أَكُولٌ، 119	أَلَبٌ، 121	أَلْفَةٌ، 123	إِلَهِيَّاتٌ، 128
أَكْوَلَةٌ، 119	إِلَبٌ، 121	أَلَقٌ، 124	أَلُوٌّ، 128
أَلِيٌّ، 120	البادي، 200	أَلَقٌ، 124	أَلُوٌّ، 128
أَكِيدٌ، 116	أَلْبَةٌ، 121	إِلَقٌ، 124	أَلُوبٌ، 121
أَكِيذٌ، 119	أَلْبَةٌ، 121	إِلَقٌ، 124	أَلُودَةٌ، 128
أَكِيَلَةٌ، 119	أَلَّةٌ، 126	أَلِقٌ، 124	أَلُوفٌ، 123
أَلٌ، 125	أَلَّةٌ، 126	أَلْفَةٌ، 124	أَلُوقَةٌ، 125
أَلٌ، 120	إِلَّةٌ، 126	إِلْفَةٌ، 124	أَلُوكَةٌ، 125
أَلٌ، 126	آلَةٌ، 158	أَلَقَى، 124	أَلُومَةٌ، 127
إِلٌ، 125	أَلَتٌ، 121، 122	أَلَكٌ، 125	أَلِيٌّ، 128
أَلٌ، 157	أَلْتَةٌ، 122	أَلِكْنِي، 125	أَلِيٌّ، 128
أَلٍ، 129	أَلْتِي، 127	أَلَّلٌ، 125	إِلِيٌّ، 129
أَلٌ، 157	إِلِخٌ، 122	أَلَلٌ، 126	أَلِيٌّ، 128
أَلَاءٌ، 121	أَلِخٌ، 122	أَلِلٌ، 125	أَلِيٌّ، 129
أَلَا، 120	أَلَدٌ، 122	إِلِلٌ، 126	أَلِيٌّ، 129

بِإِيٍّ 129	إِمَامٌ 137	أَمْرٌ 131	أَمَنْ 138
بِإِيٍّ 126	إِمَامَةٌ 137	أَمْرٌ 132	أَمَنْ 139
بِإِيٍّ 129	أَمَامَةٌ 137	أَمِيرٌ 131	أَمِينٌ 139
بِإِيٍّ 158	إِمَامِيَّةٌ 137	أَمْرٌ 132	أَمِينٌ 138
أَلْيَانٌ 129	أَمَانٌ 139	إِمْرٌ 132	أَمْنٌ 139
أَلِيَّةٌ 129	أَمَانٌ 137, 140	إِمْرٌ 132	أَمَنْ 139
أَلِيَّةٌ 128	أَمَانَةٌ 139	أَمْرٌ 132	أَمَنْ 139
بِإِيَّةٌ 129	أَمْبٌ 130	أَمِيرٌ 133	أَمِينٌ 139
أَلَيْفٌ 123	أَمَةٌ 141	أَمْرَةٌ 132	أَمْنَةٌ 139
أَلَيْقٌ 124	إِمَّةٌ 136	أَمْرَةٌ 132	أَمْنَةٌ 139
إِلَيْكَ 129	أُمَّةٌ 136	إِمْرَةٌ 133	أَمَةٌ 140
أَلِيلٌ 126	أُمَّةٌ 137	أَمْرَةٌ 133	أَمَةٌ 140
أَلِيلَةٌ 126	أُمَّةٌ 159, 163	أَمْسِي 134	أَمَةٌ 140
أَلِيمٌ 127	أُمَّتٌ 130	أَمَسَ 134	أُمَّهَةٌ 140
أَلِيهَةٌ 128	أُمَّتٌ 130	أَمْسِيٌّ 134	أُمُومَةٌ 137
أَمٌّ 135	أَمَّجٌ 131	أَمَصٌ 134	أُمُونٌ 140
أَمٌّ 135	أَمَّجٌ 131	أَمِضٌ 134	أُمُويٌّ 141
أَمٌّ 129, 130	أَمِجٌ 131	أَمِعٌ 134	أُمِّيٌّ 137
أَمٌّ 135, 136	أَمَّحٌ 131	أَمَقٌ 134	أُمِّيَّةٌ 141
أَمٌّ 163	أَمَدٌ 131	أَمَلٌ 134	أُمِّيَّةٌ 137
أَمَّا 130, 140	أَمَدٌ 131	أَمَلٌ 135	أَمِيرٌ 133
أَمَّا 138, 140	أَمَدٌ 131	أَمَلٌ 134	أَمِيرِيٌّ 133
إِمَّا 138	أَمَدٌ 131	أَمَلٌ 134	أَمِيلٌ 135
أَمَّجٌ 131	أَمِدٌ 131	أَمَلَةٌ 135	أَمِيمٌ 136
أَمَّارٌ 133	إِمْدَانٌ 131	إِمْلَةٌ 135	أُمَيْمَةٌ 137
إِمَارٌ 133	أَمْدَةٌ 131	أَمِلَةٌ 135	أَمِينٌ 139
أَمَارَةٌ 133	أَمْرٌ 132	أَمَمٌ 135	أَمِينٌ 140
إِمَارَةٌ 133	أَمَرٌ 132	أَمَمٌ 137	أَمِيهَةٌ 140
أَمَامٌ 137	أَمْرٌ 132	أَمَنْ 139	أَنَّ 148, 149

أُنُّ، 141	رَأْتَبْتَلِ، 174	أُنْتُ، 143	رَأْجَحَرَ، 467
رَأْنِ، 148	رَأْتَبْتِ، 176	رَأْنَتْ، 143	رَأْجَدَلِ، 484
رَأْنِ، 142	رَأْتَبْتَقِ، 177	رَأْنِ، 143	رَأْجَدَمَ، 486
رَأْنُ، 164	رَأْتَبْجَسَ، 179	رَأْنَالِ، 445	رَأْجَدَّ، 489
رَأْنِ، 150	رَأْتَبْجَقِ، 189	رَأْنَتَّمِ، 404	رَأْجَدَبَ، 488
رَأْنِ، 159، 163	رَأْتَبْدَرِ، 202	رَأْنَجَّجِ، 404	رَأْجَدَّرِ، 489
رَأْنَا، 142	رَأْتَبْرِي، 232	رَأْنَتَّجَرَ، 405	رَأْجَدَفَ، 491
رَأْنَاءُ، 150	رَأْتَبْرَلِ، 235	رَأْنَدَعَّ، 406	رَأْجَدَمَ، 492
رَأْنَاءُ، 150	رَأْتَبْسَ، 240	رَأْنَدَقَ، 407	رَأْجِرَةُ، 144
رَأْنَابُ، 143	رَأْتَبْسَطَ، 241	رَأْنَرَمَ، 411	رَأْجِرَدَ، 500
رَأْنَاءُ، 150	رَأْتَبْصَعِ، 254	رَأْنَطِي، 414	رَأْجِرَزَ، 522
رَأْنَاءُ، 150	رَأْتَبْطَحِ، 256	رَأْنَعَّ، 416	رَأْجِرَعَ، 524
رَأْنَادَ، 155	رَأْتَبْعَثَ، 264	رَأْنَقَبَ، 422	رَأْجِرَمَ، 527
رَأْنَاقَةُ، 147	رَأْتَبْعَجِ، 265	رَأْنَلَّ، 430	رَأْجِعَبَ، 538
رَأْنَانُ، 148	رَأْتَبْعَقِ، 269	رَأْنَلَعَ، 430	رَأْجِعَرَ، 541
رَأْنَانَةُ، 143، 148	رَأْتَبْعِي، 276	رَأْنَلَمَ، 431	رَأْجِعَفَ، 543
رَأْنَانِيَّةُ، 143	رَأْتَبْعِيعَ، 280	رَأْنَمَّ، 437	رَأْجِقَلِ، 551
رَأْنَبَ، 143	رَأْتَبَلَتِ، 291	رَأْنَمَأُ، 432	رَأْجَلَبَ، 554
رَأْنَبُ، 143	رَأْتَبَلَجِ، 292	رَأْنَمَعَّ، 434	رَأْجَلَطَ، 565
رَأْنَبَاجِ، 329	رَأْتَبَلَطَ، 299	رَأْنَشِي، 440	رَأْجَلَعَ، 566
رَأْنَبَاشِ، 333	رَأْتَبَلِقِ، 302	رَأْنِي، 143	رَأْجَلِقَ، 569
رَأْنَبَاصِ، 333	رَأْتَبَبَجِ، 311	رَأْنِجِ، 144	رَأْجَلِي، 575
رَأْنَبَاعِ، 334، 345	رَأْتَبَهَرَ، 319	رَأْنَجَاتِ، 448	رَأْجَمَخَ، 579
رَأْنَبَاقِ، 335	رَأْنَةُ، 148	رَأْنَجَافَ، 450	رَأْجِيلِ، 144
رَأْنَبَاقِ، 171	رَأْنَتْ، 143	رَأْنَجِبَارُ، 144	رَأْنَحِ، 144
رَأْنَبَاكِ، 336	رَأْنَتْ، 143	رَأْنَجِبَارُ، 456	رَأْنَحِ، 144
رَأْنَبَتِ، 172	رَأْنَبَرِ، 353	رَأْنَجَبَدَ، 454	رَأْنَحِ، 144
رَأْنَبَتَرِ، 173	رَأْنَتَلَفَ، 377	رَأْنَجَرَ، 455	رَأْنَحَرَ، 504
رَأْنَبَعِ، 174	رَأْنَتْ، 143	رَأْنَجَبَةَ، 460	رَأْنَدَ، 144

أَنَّسَ، 144	أَنْقَ، 147	إِنْتَطَرَ، 109	أَهْنُ، 152
أَنْسُ، 145	أَنْقَ، 147	أَنْيْفُ، 147	أَهْنُ، 152
أَنْسَ، 144	أَنْكَ، 147	أَنْيَهُ، 149	أَهْنُ، 152
أَنْسُ، 144	أَنْكُ، 147	إِنْيَهُ، 149	أَهَّهَ، 151
إِنْسُ، 144	أَنْمَ، 147	إِنْيَهُ، 151	أَهُو، 152
آَنْسَ، 144	أَنْنَ، 148	أَهَ، 151	أَهَى، 152
آَنْسُ، 145	أَنْنُ، 148	أَهَ، 151	أَهَيْلُ، 152
إِنْسَانُ، 145	أَنْهَ، 149	آهَ، 160	أَوْ، 160
إِنْسَانِيٌّ، 145	أَنْهَ، 149	آهَ، 160	أَوْ، 152
إِنْسَانِيَّةٌ، 145	إِنْوُ، 150	إِهَابُ، 151	أَوَابُ، 154
آَنْسَهُ، 145	أَنْوَسُ، 145	إِهَالَهُ، 152	أَوَاوُ، 156
إِنْسِيٌّ، 145	أَنْوَفُ، 147	أَهَبَ، 151	أَوَارِجُهُ، 84
أَنْضَ، 145	أَنْوُقُ، 147	أَهْبَةُ، 151	أَوَاوُ، 156
أَنْضَ، 145	أَنْيَ، 150	أَهَّهَ، 151	أَوَامُ، 159
أَنْفَ، 146	أَنْيَ، 150	آهَّهَ، 160	أَوَانُ، 159
أَنْفَ، 146	أَنْيَ، 150	أَهْرَ، 151	أَوَاهَ، 160
أَنْفَ، 146	أَنْيَ، 150	أَهْقَ، 151	أَوَّوَبَ، 154
أَنْفَ، 146	أَنْيَ، 149	أَهَلَّ، 152	أَوِبَ، 154
أَنْفَ، 145	أَنْيَ، 150	أَهَلَّ، 151	أَوِبَ، 154
أَنْفَ، 146	أَنْيَ، 150	أَهْلَ، 152	أَوِبَ، 154
أَنْفَ، 146	أَنْيَ، 150	أَهْلَ، 151	أَوِبَهُ، 154
أَنْفَانُ، 147	إِنْيَّةُ، 148	أَهْلُ، 151	أَوْجُ، 155
أَنْفَهُ، 147	آَنْيَّةُ، 150	آَهَلَّ، 152	أَوْخَ، 155
أَنْفَهُ، 147	أَنْيْتُ، 143	آَهْلُ، 152	أَوَدَ، 155
أَنْفَهُ، 147	أَنْيْتُ، 143	أَهْلَهُ، 152	أَوِدَ، 155
آَنْفَهُ، 147	أَنْيْسُ، 145	أَهْلَهُ، 152	أَوْدُ، 155
أَنْقَ، 147	أَنْيْسَهُ، 145	أَهْلِيٌّ، 152	أَوْدَةَ، 155
أَنْقَ، 147	أَنْيْسُونُ، 151	أَهْلِيَّةُ، 152	أَوْرَ، 155
أَنْقَ، 147	أَنْيْضُ، 145	أَهْلِيْجُ، 152	أَوْرَ، 156

أَوْزٌ, 155	أَوَى, 160	آئِبٌ, 154	إِئْتَصَرَ, 105
أَوْزٌ, 156	أَوَى, 160	آئِبَةٌ, 154	إِئْتَصَّ, 108
إِوَزٌ, 156	أَوَى, 160	أَيْبِلِيٌّ, 56	إِئْتَطَمَ, 110
إِوَزِي, 156	أَوِيٌّ, 160	آيَةٌ, 160	إِئْتَفَكَ, 114
أَوْسٌ, 156	أَوْدَبَ, 154	إِئْتَابَ, 154	إِئْتَقَطَ, 115
أَوْسٌ أَوْسٌ, 156	أَوِيدٌ, 155	إِئْتَالَ, 157	إِئْتَنَكَ, 117
أَوْفَ, 156	أَوْيَسٌ, 156	إِئْتَامَ, 163	إِئْتَكَلَ, 118
أَوْقٌ, 157	أَيٌّ, 161	إِئْتَبَّ, 59	إِئْتِلَافٌ, 124
أَوْقٌ, 157	إِيٌّ, 161	إِئْتَبَّ, 49	إِئْتَلَفَ, 123
أَوْقَةٌ, 157	أَيٌّ, 164	إِئْتَبَّرَ, 51	إِئْتَلَقَ, 124
أَوْقَةٌ, 157	أَيَا, 161	إِئْتَبَّضَ, 53	إِئْتَلَى, 128
أَوْقِيَانُوسٌ, 157	أَيَا, 161	إِئْتَبَّطَ, 54	إِئْتَمَّ, 135
أَوْقِيَّةٌ, 157	أَيَا, 165	إِئْتَبَلَّ, 55	إِئْتَمَرَ, 132
أُوكٌ, 157	إِيَا, 165	إِئْتَبَّرَ, 63	إِئْتَمَنَ, 139
أَوَّلٌ, 157	إِيَا, 165	إِئْتَبَّى, 63	إِئْتَنَبَّ, 143
أَوَّلٌ, 158	أَيَّابٌ, 161	إِئْتَجَّ, 67	إِئْتَنَفَ, 146
أَوَّلٌ, 157	إِيَادٌ, 161	إِئْتَجَرَ, 68	أَيْجٌ, 161
أَوْلَاءِ, 158	أَيَّازٌ, 162	إِئْتَحَدَّ, 73	إِيحٌ, 161
أَوْلَقٌ, 125	أَيَّازٌ, 162	إِئْتَدَمَ, 77	أِيحٌ, 161
أُولو, 158	إِيَّازٌ, 162	إِئْتَرَّ, 84	أِيحِي, 161
أُولو الأمرِ, 134	أَيَّارِيٌّ, 162	إِئْتَرَشَ, 85	أَيِّدٌ, 161
أولي, 159	إِيَّايكٌ, 166	إِئْتَرَقَ, 87	أَيِّدٌ, 161
أَوَمٌ, 159	إِيَّالَةٌ, 158	إِئْتَرَكَ, 88	آيَدٌ, 161
أَوْمٌ, 159	إِيَّامٌ, 159	إِئْتَرَى, 90	إِيْدَامَةٌ, 78
أَوَّوَنٌ, 159	أَيَّامٌ, 163	إِئْتَرَّ, 93	إِيْدَةٌ, 161
أَوْنٌ, 159	أَيَّانٌ, 166	إِئْتَرَّرَ, 92	أَيَّرَ, 162
أَوَّهٌ, 160	أَيَّانٌ, 164	إِئْتَسَى, 101	أَيَّرَ, 162
أَوُوبٌ, 155	أَيَّايَا, 165	إِئْتَسَبَ, 102	إِيَّرٌ, 162
أوى, 160	أَيَّبٌ, 161	إِئْتَسَّرَ, 103	أَيَّسَ, 162

أَيْسَ، 162	إِيْمَانُ، 140	بَابُوحُ، 168	بَاخُوْرُ، 184
أَيْسُنُّ، 162	أَيْنُ، 164	بَابُوسُ، 168	بَاخُوْرِيٌّ، 184
أَيْسَ، 162	أَيْنَ، 163	بَابُوَنَجُّ، 311	بَاخُ، 330
أَيْسَ، 162	أَيْنُ، 159	بَابُوَنَجُّ، 168	بَاخِرُ، 187
إِيْسَانُ، 162	أَيْتَمَا، 163	بَابِيَّةٌ، 328	بَاخِسُنُّ، 187
أَيْسَةُ، 162	أَيْةٌ، 164	بَاتٌ، 172	بَاخِقُ، 189
أَيْشِنُ، 162	إِيِهَ، 164	بَاتٌ، 339	بَاخِلُ، 189
أَيْصِرُّ، 105	إِيَهَ، 164	بَاتِرُ، 173	بَاد، 168
أَيْضاً، 162	أَيْهَا، 166	بَاتِكُ، 174	بَادٌ، 194
إِيْفَ، 162	إِيَهَا، 164	بَاتٌ، 329	بَادٌ، 193
أَيْقُ، 162	أَيْهَاتٌ، 164	بَاتِرُ، 176	بَادٌ، 341
أَيْقُوْنَةُ، 162	أَيْهَقَانُ، 164	بَاتِعَةٌ، 176	بَادِرُ، 194
أَيْكُ، 163	أَيْهَكَ، 164	بَاتِقُ، 177	بَادِرُ، 195
أَيْكُ، 163	أِيُو، 164	بَاَجُ، 178	بَادِرَةٌ، 195
أَيْكُ، 163	إِيُوَانُ، 159	بَاَجُ، 329	بَادَلُ، 197
إِيْلُ، 163	بِ، 166	بَاَجَّ، 168	بَادَلُ، 168
إِيْلُ، 158، 163	بِ، 166	بَاَجُ، 168	بَادَلَةٌ، 168، 198
إِيْلُ، 158	بَاءٌ، 328	بَاَجُّ، 168	بَادِنُ، 198
إِيْلَافُ، 124	بَاءٌ، 327	بَاَجِرُ، 179	بَادِنُجَانُ، 168
إِيْلَةٌ، 158	بَاءَةٌ، 328	بَاَجِرُ، 179	بَادَةٌ، 198
أَيْلَمَةٌ، 127	بَابٌ، 328	بَاَجِسُ، 179	بَادَوْرَدُ، 168
أَيْلُوْلُ، 163	بَابٌ، 328	بَاَجِلُ، 180	بَادِي، 199
أَيْلُوْلَةٌ، 158	بَابَا، 167	بَاخُ، 329	بَادِيَّةٌ، 200
أَيْمَ، 163	بَابَأُ، 168	بَاخَةٌ، 330	بَادٌ، 201
أَيْمَ، 163	بَابَأُ، 168	بَاخَتْ، 181	بَادٌ، 201
أَيْمُ، 137	بَابَارِي، 168	بَاخَتْ، 182	بَادٌ، 331
أَيْمُ، 163	بَابَبَةٌ، 168	بَاخِئَاءُ، 182	بَادَةٌ، 200
أَيْمًا، 163	بَابَةٌ، 168، 328	بَاَجِرُ، 184	بَادِخُ، 201
أَيْمَانُ، 163	بَابِيْلِيٌّ، 168	بَاَجِرَةٌ، 184	بَادِقُ، 203

بَأْدَن, 168	بَاوِك, 227	بَاسَل, 243	بَاضِع, 254
بَار, 215	بَارِي, 232	بَاسِل, 244	بَاضِعَةٌ, 255
بَار, 214	بَارِي, 206	بَاسِلِيْق, 244	بَاضِك, 255
بَار, 231	بَارِي, 232, 331	بَاسِلِيْق, 170	بَاضُوْض, 253
بَار, 331	بَار, 332	بَاسِلِيْقُوْن, 170	بَاْط, 334
بَار, 168	بَار, 237	بَاسِم, 244	بَاْط, 334
بَارء, 205	بَار, 341	بَاسِنَةٌ, 244	بَاْط, 171
بَارِج, 209	بَار, 169	بَاسُوْر, 239	بَاْطًا, 255
بَارِجَةٌ, 209	بَارَا, 169	بَاسُوْط, 242	بَاْطِخ, 256
بَارِج, 210	بَارِج, 233	بَاش, 333	بَاْطِخ, 257
بَارِجَةٌ, 210	بَارْدَا, 169	بَاش, 170	بَاْطِش, 258
بَارِد, 212	بَارَزْكَان, 169	بَاش, 170	بَاْطِل, 259
بَارَر, 216	بَارِل, 235	بَاشَا, 171	بَاْطَن, 260
بَارِر, 216	بَارِل, 169	بَاشَر, 245	بَاْطِن, 261
بَارِرَةٌ, 169	بَارِلَةٌ, 235	بَاشِر, 246	بَاْطِنَةٌ, 261
بَارِسْطَارِيُون, 169	بَارِلَةٌ, 169	بَاشِق, 247	بَاْطِنِيَّة, 262
بَارِض, 219	بَارِمَةٌ, 236	بَاشِق, 171	بَاْطُوْر, 258
بَارِع, 221	بَارَهْر, 169	بَاشُوْرَةٌ, 247	بَاْط, 334, 344
بَارِق, 223	بَارُوْق, 169	بَاْص, 342	بَاْع, 334
بَارِقَةٌ, 223	بَاْس, 332, 342	بَاْص, 333	بَاْع, 334, 344
بَارِك, 225	بَاْس, 170	بَاْصَر, 250	بَاْعَةٌ, 334
بَارِك, 227	بَاْسَاء, 170	بَاْصَر, 249	بَاْعِث, 264
بَارِكَةٌ, 227	بَاْسَةٌ, 240	بَاْصِر, 250	بَاْعِجَةٌ, 265
بَارِنَامِج, 169	بَاْسِر, 239	بَاْصِرَةٌ, 250	بَاْعَد, 265
بَارِنِج, 169	بَاْسَط, 241	بَاْصِم, 252	بَاْعِد, 266
بَارِنِج, 229	بَاْسِط, 241	بَاْصُوْر, 250	بَاْعَر, 267
بَارُوْد, 169	بَاْسِطَةٌ, 241	بَاْض, 334, 342	بَاْعِزْبَاي, 267
بَارُوْدَةٌ, 169	بَاْسِق, 242	بَاْضَةٌ, 253	بَاْعِق, 270
بَارُوْدِيَّة, 169	بَاْسِقَةٌ, 242	بَاْضِع, 254	بَاْعِك, 270

بَاعَلَ، 270	بَاكَرَ، 285	بَانَ، 338، 346	بَائِجَةٌ، 329
بَاعُوثُ، 264	بَاكَرَ، 286	بَانَ، 171	بَائِدٌ، 341
بَاغٍ، 276	بَاكِرَةٌ، 286	بَانِيَةٌ، 315	بَائِرٌ، 331
بَاغٍ، 335، 345	بَاكُورٌ، 286	بَاهٌ، 338	بَائِرَةٌ، 331
بَاغَا، 335	بَاكُورَةٌ، 286	بَاهٍ، 327	بَائِرٌ، 341
بَاعَتَ، 272	بَاكِي، 289	بَاهَ، 338، 348	بَائِسٌ، 170
بَاغِرٌ، 273	بَالَ، 171، 309، 337	بَاهَةٌ، 171	بَائِشٌ، 170
بَاغِرِيَّةٌ، 273	بَالِي، 310	بَاهَةٌ، 338	بَائِصٌ، 333
بَاغِشٌ، 274	بَالَ، 337	بَاهَتَ، 317	بَائِصٌ، 344
بَاغِصَ، 274	بَالَامٌ، 307	بَاهِتٌ، 317	بَايِضَ، 342
بَاغَمَ، 275	بَالَةٌ، 171، 337	بَاهَجَ، 318	بَائِعٌ، 335
بَاغُوثٌ، 272	بَالَةٌ، 306	بَاهَرَ، 319	بَايَعَ، 344
بَاغِي، 276	بَالَحَ، 293	بَاهِرٌ، 320	بَايَعُ، 345
بَاغِي، 284	بَالَحَ، 293	بَاهِرَاتٌ، 320	بَائِقٌ، 336
بَاغِي، 335	بَالَدَ، 294	بَاهِشٌ، 322	بَائِقَةٌ، 336
بَاغِي، 171	بَالِدٌ، 295	بَاهِظٌ، 322	بَائِكٌ، 336
بَاغِيَّةٌ، 171، 336	بَالَصَ، 297	بَاهِظَةٌ، 322	بَائِكَةٌ، 336
بَاغِرٌ، 278	بَالَطَ، 298	بَاهِغٌ، 322	بَائِنٌ، 347
بَاغِرَةٌ، 278	بَالَطَ، 299	بَاهَلَّ، 323	بَائِنٌ، 346
بَاغِغٌ، 280	بَالَغَ، 301	بَاهِلٌ، 323	بَائِنَةٌ، 347
بَاغِغَةٌ، 280	بَالَغَ، 301	بَاهِلَةٌ، 324	بَبٌ، 171
بَاغِلٌ، 282	بَالَغَاءٌ، 302	بَاهِي، 326	بَبَاجٌ، 171
بَاغِلِيٌّ، 282	بَالَهَ، 308	بَاهِيَّةٌ، 327	بَبَّانٌ، 171
بَاغِلِيٍّ، 171	بَالُوعَةٌ، 300	بَاوَاءٌ، 327	بَبَّةٌ، 171
بَاغُورٌ، 279	بَالُولٌ، 306	بَبَايَ، 171	بَبَّرَ، 172
بَاغِيَّةٌ، 284	بَالِي، 24، 309	بَايَ، 171	بَبَّرَالَهُ، 172
بَاكٌ، 287	بَامَ، 171	بَبَايَ، 171	بَبِغَ، 172
بَاكٌ، 289	بَانَ، 171، 338	بَبَائِتٌ، 340	بَبُوشٌ، 172
بَاكٌ، 336	بَانٍ، 315	بَبَائِجٌ، 329	بَبْتُ، 172

بَتَّ، 172	بَتَّيَّةٌ، 173	بَيْئِي، 177	بَجَعٌ، 180
بَتَا، 175	بُتَيْرَاءُ، 173	بَجَّ، 178	بَجَّلَ، 180
بَتَأً، 172	بَتَيْلٌ، 175	بُجٌ، 178	بَجَلٌ، 180
بُتَاءٌ، 175	بَتَيْلَةٌ، 175	بُجَابِجٌ، 178	بَجَلٌ، 180
بَتَاتٌ، 172	بَتُّ، 176	بَجَاجَةٌ، 178	بَجُلَ، 180
بَتَاتٌ، 172	بَتَّ، 175	بَجَادٌ، 178	بَجَلٌ، 180
بِتَاعٌ، 174	بَتَاً، 177	بَجْبَاجٌ، 177	بُجَلٌ، 180
بَتَّهٌ، 172	بَتَا، 177	بَجْبِجٌ، 177	بَجَلَةٌ، 180
بَدَّتْ، 172	بَتَاً، 175	بَجْبُجٌ، 178	بِجْلِسٌ، 185
بَتَّرَ، 173	بِتَاجٌ، 175	بَجْبِجٌ، 178	بَجَمٌ، 180
بَتَّرَ، 173	بِتَارٌ، 175	بَجَّهٌ، 178	بَجَمٌ، 180
بَتَّرَ، 173	بُنْتُبَتْ، 176	بَجَّحٌ، 178	بَجْمٌ، 180
بَتَّرَةٌ، 173	بَتَّرَ، 176	بَجَدَ، 178	بَجْمَاطٌ، 180
بَتَّعٌ، 174	بَتَّرَ، 176	بَجَدَ، 178	بَجَّنَ، 180
بَتَّعٌ، 173	بَتَّرَ، 176	بَجْدٌ، 178	بَجْنٌ، 180
بَتَّعٌ، 174	بَتَّطَ، 176	بَجْدَةٌ، 178	بَجِيرٌ، 179
بَتَّعٌ، 173	بَتَّعٌ، 176	بَجْدَرٌ، 183	بُجِيرٌ، 179
بَتَّعٌ، 174	بَتَّعٌ، 176	بَجْدَلٌ، 183	بَجِيسٌ، 180
بَتَّكَ، 174	بَتَّعَةٌ، 177	بَجِرٌ، 179	بَجِيلٌ، 180
بَتَّكَةً، 174	بَتَّعِرٌ، 177	بَجِرٌ، 179	بَجٌّ، 182
بَتَّلَ، 174	بَتَّعٌ، 177	بُجِرٌ، 179	بُحَانَةٌ، 182
بَتَّلَ، 174	بَتَّقَ، 177	بَجِرَاءٌ، 179	بَحَارٌ، 184
بَتَّلٌ، 174	بَتَّقَ، 177	بُجِرَةٌ، 179	بَحْبَاحٌ، 181
بَتَّلَاءٌ، 175	بَتَّقٌ، 177	بَجْرَمٌ، 179	بَحْبَاحٌ، 181
بَتَّلُوجِيَا، 175	بَتَّلٌ، 177	بُجْرِيٌّ، 179	بَحْبَاحَةٌ، 181
بَتْنٌ، 175	بُتْنٌ، 177	بَجَّسَ، 179	بَحْبِجٌ، 180
بَتُّوكٌ، 174	بَتَّنَةٌ، 177	بَجَسَ، 179	بَحْبَحَةٌ، 181
بَتُّولٌ، 175	بَتِّيَّةٌ، 177	بَجَسٌ، 179	بَحْبِجِيٌّ، 181
بَيِّي، 173	بَتَّى، 177	بَجَعٌ، 180	بُحْبُوحَةٌ، 181

بُحَّةٌ, 182	بِحَنَ, 185	بِخَيْرَةً, 186	بُحُقٌ, 189
بَحْتٌ, 181	بِحْنَاءُ, 185	بِخُنْتَنَ, 186	بِخَقَ, 188
بَحْتٌ, 181	بِحْنَانَةٌ, 185	بِخَدَجٌ, 186	بِخَلَّ, 189
بُخَيْرٌ, 181	بِحَوْتُ, 182	بِخَدَجَ, 186	بِخُلَّ, 189
بُخَيْرِيٌّ, 181	بِحُورٌ, 184	بِخَدَنَ, 186	بِخُلُّ, 189
بَحْتٌ, 181	بِحَوْنَةٌ, 185	بِخَدَعَ, 186	بِخَلَصَ, 189
بِحْتٌ, 182	بِحَى, 185	بِخَرَّ, 186	بِخَمَّ, 189
بِحْتَةٌ, 182	بِحِيحٌ, 183	بِخَرَّ, 187	بِخُنَّ, 189
بِخَيْرٌ, 182	بِحِيرٌ, 184	بِخَرَّ, 186	بِخَنَدَ, 189
بِخَيْتَنَ, 182	بِحِيرَةٌ, 184	بِخَرَّ, 186	بِخَنَدِي, 189
بِخَدَقٌ, 183	بُخَيْرَةٌ, 184	بِخَرَّ, 186	بُخِنَقٌ, 189
بِخَرَّ, 183	بِخٌ, 186	بِخَرَّ, 187	بُخِنَاكُ, 190
بِخَرَ, 183	بِخٌ, 186	بِخَسَّ, 187	بِخُو, 190
بِجَرَ, 183	بِخٌ, 185	بِخَسَّ, 187	بِخُورٌ, 187
بِجَرَ, 183	بِخَا, 190	بِخَسُّ, 187	بِخِيٌّ, 186
بِخَرَّ, 183	بِخَاتٌ, 186	بِخَسِيٌّ, 187	بِخِيْتُ, 186
بُخْرَانٌ, 184	بُخَاژٌ, 187	بِخَشَّ, 187	بُدُّ, 193
بِخْرَائِيٌّ, 184	بِخَاعٌ, 188	بِخَشَنَ, 187	بَدَّ, 192
بِخْرَةٌ, 184	بُخَاقٌ, 189	بُخَشُّ, 187	بُدُّ, 190
بِحَرَتٌ, 184	بِخَالٌ, 189	بِخَشِيشٌ, 187	بُدُّ, 193
بِخْرِيٌّ, 184	بِخَبِيعٌ, 185	بِخَصَّ, 188	بُدُّ, 193
بِخَرَ, 184	بِخَتَّ, 185	بِخَصَنَ, 187	بِدَاءٌ, 190
بِخَرْجٌ, 184	بِخَتَّ, 185	بِخَصَّ, 188	بِدَاءَةٌ, 190
بِخَرْجَةٌ, 185	بِخْتُ, 185	بِخَصَنَ, 188	بِدا, 199
بِخَشَ, 185	بُخْتُ, 185	بِخَصَلَّ, 188	بِداً, 200
بِخَشَلٌ, 185	بُخْتَجٌ, 186	بِخَعَّ, 188	بِدَاً, 190
بِخِظَالٌ, 185	بِخَيْرٌ, 186	بِخَعَّ, 188	بِدَاً, 190
بِخَلَّ, 185	بِخَيْرٌ, 186	بِخَقُّ, 189	بِدَاءٌ, 194
بِحَم, 185	بِخَيْرٌ, 186	بِخَقَّ, 188	بِدَاءَةٌ, 191

بُداءٌ، 191	بَدْرَانٌ، 195	بَدَنِيَّةٌ، 198	بِدَّةٌ، 201
بِداءٌ، 200	بَدْرَةٌ، 195	بَدَهَ، 199	بِذَجٌ، 200
بَدَاءَةٌ، 191	بِدْرَقٌ، 195	بَدَهَ، 198	بَذَحٌ، 200
بِداءٌ، 190	بَدْرِي، 195	بَدُوٌ، 200	بَذِخٌ، 201
بَدَاخٌ، 192	بِدْرِيٌّ، 195	بَدْوَةٌ، 200	بَذِخٌ، 201
بَدَادٌ، 193	بَدَعٌ، 196	بَدُوحٌ، 192	بَذِخٌ، 201
بَدَادٍ، 194	بَدَعٌ، 195	بَدَوِيٌّ، 200	بَذِخٌ، 201
بُدَادٌ، 194	بَدِعٌ، 195	بَدَى، 200	بَذِخٌ، 201
بَدَادٌ، 194	بَدِعٌ، 196	بَدِيٌّ، 191	بَذِخٌ، 201
بَدَادٌ بَدَادٌ، 194	بَدِعٌ، 195	بَدِيَّ، 199	بَذِخٌ، 201
بَدَادَةٌ، 194	بَدِعٌ، 196	بَدِيخٌ، 192	بَذَرٌ، 202
بَدَاسْفَانٌ، 191	بَدِعٌ، 196، 197	بَدِيدٌ، 194	بَذَرٌ، 202
بَدَالٌ، 198	بَدِعَةٌ، 196	بَدِيدَةٌ، 194	بَذِرٌ، 202
بَدَاهَةٌ، 199	بَدِعٌ، 196	بَدِيْعٌ، 196	بَذِرٌ، 202
بَدَاوَةٌ، 200	بَدِعٌ، 197	بَدِيلَةٌ، 198	بَذِرٌ، 202
بَدَايَةٌ، 191	بَدِعٌ، 197	بَدِينٌ، 198	بَذِرٌ، 202
بَدَّةٌ، 193	بَدِعٌ، 196	بَدِيهٌ، 199	بَذِرٌ، 202
بُدَّةٌ، 193	بَدَلٌ، 197	بَدِيهَةٌ، 199	بُدْرِيٌّ، 202
بِدَجٌ، 191	بَدَلٌ، 197	بَدِيهِيٌّ، 199	بَدْعٌ، 203
بَذَحٌ، 191	بَدَلٌ، 197	بَدٌّ، 201	بَدْعٌ، 203
بَذِخٌ، 192	بَدَلٌ، 197	بَدٌّ، 201	بَدْعٌ، 203
بَذِخٌ، 192	بَدَلٌ، 197	بَدًّا، 200	بَذِعِرٌ، 203
بَذِخٌ، 192	بَدَلٌ، 197	بَدَاءٌ، 205	بَذِقٌ، 203
بَذِحَاءٌ، 192	بَدَلَةٌ، 198	بُدَاخِيٌّ، 201	بَذِقٌ، 203
بُدْحَةٌ، 192	بَدَنٌ، 198	بُدَاخِيٌّ، 201	بَذِقِرٌ، 203
بَذِخٌ، 192	بَدَنٌ، 198	بَدَاذِيكٌ، 202	بَذِقَطٌ، 203
بَدَدٌ، 193	بَدَنٌ، 198	بَدَازَةٌ، 202	بَدَلٌ، 203
بَدَدٌ، 193	بَدَنٌ، 198	بُدَازَةٌ، 202	بَدَلٌ، 204
بَدَرٌ، 194	بُدُنٌ، 198	بَدَّالٌ، 204	بِدْلَةٌ، 204
بَدْرٌ، 195	بَدَنَةٌ، 198	بَدَالَةٌ، 204	بَدْلِخٌ، 204

بَدْمٌ, 204	بَرَاحٌ, 210	بَرْبَارٌ, 207	بُرْتُوطَةٌ, 208
بَدْمٌ, 205	بَرَاحٍ, 210	بَرْبِاسٌ, 207	بَرْجٌ, 209
بَدُوٌ, 200	بَرَادَةٌ, 212	بَرْبِجٌ, 206	بَرْجٌ, 208
بَدُوٌ, 205	بُرَادَةٌ, 212	بَرْبِرٌ, 207	بُرُجٌ, 209
بَدُوْرٌ, 202	بِرَارَةٌ, 215	بَرْبِرٌ, 207	بُرُجَانٌ, 209
بَدِيٌّ, 200	بَرَازٌ, 216	بُرُزٌ, 207	بُرُجْدٌ, 209
بَدِيْحٌ, 201	بُرَاشِمٌ, 218	بِرِبِرٌ, 207	بِرَجَسٌ, 209
بَدِيدٌ, 202	بُرَاشِنٌ, 218	بَرْبِرِيٌّ, 207	بَرْجَمٌ, 209
بَدِيْدَةٌ, 202	بِرَاصٌ, 219	بِرِبِرٌ, 207	بُرُجْمَةٌ, 209
بَدِيْرٌ, 202	بَرَاصٌ, 220	بَرْبِسٌ, 207	بَرْجِسٌ, 209
بَدِيْمٌ, 205	بُرَاصٌ, 219	بَرْبِصٌ, 207	بَرْحٌ, 210
بَدِيْمَةٌ, 205	بَرَاعَةٌ, 221	بَرْبِطٌ, 207	بَرْحٌ, 210
بَرْ, 214	بَرَاعِيْمٌ, 221	بُرُبوْرٌ, 207	بَرْحٌ, 209
بَرْ, 213, 214	بَرَاعِيسٌ, 222	بَرْبِطَاءٌ, 207	بَرْحٌ, 209
بُرٌ, 215	بَرَاقٌ, 223	بَرْةٌ, 215	بَرْحٌ, 210
بُرٌ, 214	بُرَاقٌ, 223	بُرَّةٌ, 215	بِرْحٌ, 210
بَرا, 231	بَرَاقِشٌ, 224	بُرَّةٌ, 231	بُرُحَاءٌ, 210
بَرَأٌ, 205	بَرَائِكٌ, 227	بَبْرَتٌ, 207	بُرُحَةٌ, 210
بَرَأٌ, 205	بَرَائِكٌ, 227	بَبْرِتٌ, 207	بَبْرِحِيٌّ, 210
بَرَاءٌ, 206	بِرَائِكٌ, 227	بَبْرُتٌ, 208	بُرُحِيْنٌ, 210
بَرَاءٌ, 231	بَرَائِءٌ, 227	بُبْرُتٌ, 208	بَبْرِحٌ, 211
بَرَاءٌ, 232	بُرَائِكِيَّةٌ, 227	بُبْرَتَةٌ, 208	بَبْرِحٌ, 211
بُرَاءٌ, 232	بَبْرَائِلٌ, 206	بُبْرُتْقَانٌ, 208	بَبْرِحٌ, 211
بَرَاءَةٌ, 206	بَبْرَامٌ, 229	بَبْرَتَكٌ, 208	بِرْخَدٌ, 211
بَبْرَابِرَا, 207	بَبْرَامٌ, 229	بَبْرِتٌ, 208	بِرْخِشٌ, 211
بَبْرَابِيْرٌ, 207	بُرَامٌ, 229	بَبْرُتٌ, 208	بَبْرَدٌ, 211
بَبْرَاءَةٌ, 232	بَبْرَانِيٌّ, 215	بَبْرَتَانٌ, 208	بَبْرَدٌ, 212
بُبْرَاءَةٌ, 206	بُرَائِيَّةٌ, 232	بَبْرُطٌ, 208	بَبْرَدٌ, 211
بَبْرَاتِكٌ, 208	بُرَائِلٌ, 206	بُبْرُتُنٌ, 208	بَبْرَدٌ, 211

بَرِدٌ, 212	بَرَسَ, 217	بَرَصٌ, 219	بَرَعٌ, 221
بَرْدٌ, 212	بَرَسَ, 217	بَرَصِمٌ, 219	بَرَعٌ, 221
بُرْدٌ, 212	بُرِسَ, 217	بَرَضَ, 219	بَرَعَتْ, 221
بُرْدَاءٌ, 213	بَرَسَاءٌ, 217	بَرَضٌ, 219	بَرَعَنَّهُ, 221
بَرْدَانٌ, 213	بَرَسَامٌ, 217	بُرْضَةٌ, 219	بَرَعُرٌ, 221
بَرْدَةٌ, 212	بَرَسَمٌ, 217	بَرط, 220	بُرْعُرٌ, 222
بَرْدَجٌ, 213	بَرسن, 217	بُرطاشٌ, 220	بَرعس, 222
بُرْدِسٌ, 213	بَرَسِيَاوَشَانٌ, 217	بَرطامٌ, 220	بَرَعَشٌ, 222
بَرَدع, 213	بَرَسِيمٌ, 217	بَرطانيقي, 220	بَرَعَشٌ, 222
بَرْدَعِيٌّ, 213	بَرَشٌ, 217	بَرطخ, 220	بَرَعَلٌ, 222
بَرْدِيٌّ, 213	بُرَشٌ, 217	بَرطسَ, 220	بُرْعَلٌ, 222
بُرْدِيٌّ, 213	بَرَشَاءٌ, 217	بَرطشَ, 220	بُرْعُوْتُ, 221
بَرْدِيَّةٌ, 213	بُرَشَانٌ, 218	بَرطع, 220	بُرْعُوِيٌّ, 221
بَرَدع, 213	بُرَشَانُوشَان, 218	بَرطَلٌ, 220	بُرغِي, 332
بَرْدَنَ, 213	بُرَشَةٌ, 217	بُرطَلٌ, 220	بُرغِيٌّ, 222
بَرْدَوُنٌ, 213	بَرشَت, 218	بُرطَلَّةٌ, 220	بُرغيلٌ, 222
بَرَّرَ, 214	بَرَشَطٌ, 218	بَرطَمٌ, 220	بَرفر, 222
بَرَّرَ, 216	بَرَشِعٌ, 218	بَرطَمٌ, 220	بَرَقَ, 223
بَرَّرَ, 215	بَرَشِقٌ, 218	بَرطَمَّةٌ, 220	بَرَقٌ, 223
بَرَّرَ, 215	بَرَشِكٌ, 218	بَرطن, 220	بَرَقٌ, 222
بَرَّرَ, 216	بَرَشَمٌ, 218	بَرطيلٌ, 220	بَرَقٌ, 223
بَرَّرَةٌ, 216	بُرَشَمٌ, 218	بَرع, 220	بَرَقٌ, 223
بَرَزِخٌ, 216	بَرَشَنَ, 218	بُرْعَثٌ, 221	بُرَقٌ, 223
بُرُوعٌ, 216	بَرَشُوْمٌ, 218	بُرْعَسٌ, 221	بُرْقَانٌ, 224
بُرُوقَةٌ, 217	بَرَشِيمٌ, 218	بَرعص, 221	بُرْقَانٌ, 224
بُرُزُلٌ, 217	بَرَشِيمَةٌ, 218	بُرْعَلٌ, 221	بُرُقَّةٌ, 223
بَرزن, 217	بَرَصَ, 218	بَرَعَمٌ, 221	بُرُقَّةٌ, 223
بُرُزُوعٌ, 216	بَرَصٌ, 218	بُرْعَمٌ, 221	بَرَقَحَ, 224
بُرُزِيْقٌ, 217	بَرَصَ, 218	بَرعيسٌ, 221	بَرَقَشَنَ, 224

بِرْقَشُ, 224	بِرْمٌ, 228	بِرْهَمٌ, 230	بَرِيصٌ, 219
بِرْقَشَةٌ, 224	بِرْمٌ, 228	بِرْهَمَةٌ, 231	بَرِيْعَةٌ, 221
بِرْقَطٌ, 224	بِرْمٌ, 228	بِرْهَمَنٌ, 231	بَرِيْقٌ, 223
بِرْقَطَةٌ, 225	بِرْمَةٌ, 228	بِرْهَنَ, 231	بَرِيْقَةٌ, 223
بِرْقَعٌ, 225	بِرْمَدٌ, 229	بِرْهَوْتُ, 230	بُرِيْقَةٌ, 223
بُرْقُعٌ, 225	بِرْمَلٌ, 229	بِرْوَازٌ, 231	بَرِيْكٌ, 227
بِرْقِ, 225	بِرْمَهٌ, 229	بِرْوَاقٌ, 224	بَرِيْكَةٌ, 227
بِرْقَلٌ, 225	بِرْمِيْلِيٌّ, 229	بِرْوَائَةٌ, 231	بَرِيْمٌ, 228
بِرْقَلَةٌ, 225	بِرْنٌ, 229	بِرْوَةٌ, 231	بَرِيْمَةٌ, 228
بِرْقُوشٌ, 224	بِرْنَتِيٌّ, 208	بِرْوُدٌ, 212	بُرِيْهٌ, 230
بِرْقُوعٌ, 225	بِرْنَجٌ, 229	بِرْوُدَةٌ, 212	بُرٌّ, 234
بِرْقِيْلٌ, 225	بِرْنَجَاسَفٌ, 229	بِرْوُقٌ, 223	بُرٌّ, 234
بِرْكٌ, 225	بِرْنَجِكٌ, 229	بِرْوُقٌ, 223, 231	بُرٌّ, 234
بِرْكٌ, 225	بِرْنَدٌ, 229	بِرْوُكٌ, 227	بِرَا, 237
بِرْكٌ, 226	بِرْنَسٌ, 229	بِرْوُكٌ, 227	بِرَاً, 237
بِرْكٌ, 226, 227	بِرْنَسٌ, 229	بِرْوُكَةٌ, 227, 231	بِرَّازٌ, 233
بِرْكٌ, 226	بِرْنَسَاءٌ, 230	بِرِيٌّ, 232	بِرَّازٌ, 234
بِرْكٌ, 226	بِرْنَشٌ, 230	بِرِيٌّ, 231	بِرَارَةٌ, 234
بِرْكَارٌ, 227	بِرْنَطٌ, 230	بِرِيٌّ, 215	بِرَاعٌ, 234
بِرْكَانٌ, 227	بِرْنَفٌ, 230	بِرِيٌّ, 205	بِرَّاقٌ, 235
بِرْكَانٌ, 227	بِرْنَقٌ, 230	بِرِيٌّ, 215, 232	بِرَّاقٌ, 235
بِرْكَانٌ, 227	بِرْنَكٌ, 230	بِرِيٌّ, 206	بِرَّالٌ, 236
بِرْكَةٌ, 226	بِرْنَمٌ, 230	بِرِيَّةٌ, 206	بِرَّالٌ, 236
بِرْكَةٌ, 226	بِرْنِيَّةٌ, 229	بِرِيَّةٌ, 215, 232	بِرْبَارٌ, 232
بِرْكَةٌ, 226	بِرَّةٌ, 230	بِرِّيْتُ, 215	بِرْبَرٌ, 232
بِرْكِعٌ, 227	بِرَّةٌ, 230	بِرِّيْتُ, 208	بُرْبُرٌ, 232
بِرْكُعٌ, 228	بِرْهَانٌ, 230, 231	بِرِيْحٌ, 210	بِرَّةٌ, 234
بِرْكُوعٌ, 228	بِرْهَهٌ, 230	بِرِيْحٌ, 211	بِرَّجٌ, 233
بِرْمٌ, 228	بِرْهَرَةٌ, 230	بِرِيْدٌ, 213	بِرَّجٌ, 232

بَرْجٌ, 233	بَرْوَلَةٌ, 236	بَسْتَقَانِيٌّ, 238	بَسِلٌ, 244
بَرْحٌ, 233	بَرْيٌ, 237	بَسْتَنٌ, 238	بَسِلٌ, 243
بَرْحٌ, 233	بَرْيٌ, 237	بُسْتَوْقَةٌ, 238	بَسَلًا, 243
بَرْحٌ, 233	بَرْيِجٌ, 233	بَسْتِينَاجٌ, 238	بُسَلَةٌ, 244
بَرْدٌ, 233	بَرْيِرٌ, 234	بُسَدٌ, 240	بَسَمٌ, 244
بزدل, 233	بَرْيِعٌ, 234	بَسَرٌ, 238	بَسِيمٌ, 244
بَرْزٌ, 234	بَرْيِمٌ, 236	بَسْرٌ, 239	بَسْمَلٌ, 244
بَرْزٌ, 233	بَرْيُونٌ, 237	بُسْرٌ, 239	بَسْمَلَةٌ, 244
بَرْزٌ, 233	بَسٌ, 240	بُسْرَةٌ, 239	بَسَنٌ, 244
بَرْزَاءٌ, 233	بَسٌ, 239	بَسَطٌ, 241	بَسُوءٌ, 237
بَرْزِي, 234	بَسَنٌ, 237	بَسَطٌ, 240	بَسُورٌ, 239
بَرْعٌ, 234	بُسٌ, 240	بَسَطٌ, 241	بَسُوسٌ, 240
بزعر, 234	بَسَاءٌ, 237	بَسَطٌ, 241	بَسُوطٌ, 242
بَرْعٌ, 234	بَسَاؤٌ, 239	بَسَطٌ, 241	بَسُوقٌ, 242
بَرْقٌ, 235	بَسَارِيَّةٌ, 239	بَسَطَاءٌ, 242	بَسُولٌ, 244
بِزك, 235	بَسَاطٌ, 241	بَسَطَةٌ, 241	بَسِيْسٌ, 240
بِرْلٌ, 235	بَسَاطٌ, 241	بَسَطْرَمًا, 242	بَسِيْسَةٌ, 240
بِرْلٌ, 235	بُسَاقٌ, 242	بَسَطْرُونٌ, 242	بَسِيْطٌ, 241
بِرْلٌ, 235	بَسَالَةٌ, 244	بَسَطِيٌّ, 242	بَسِيْطَةٌ, 242
بِرْلٌ, 235	بَسْبَاسَةٌ, 238	بَسْفَاذَانِجٌ, 242	بُسَيْطَةٌ, 242
بِرْلَاءٌ, 236	بَسْبَسٌ, 238	بَسْفَايِجٌ, 242	بَسِيْلٌ, 244
بِرْمٌ, 236	بَسْبَسٌ, 237	بَسَقٌ, 242	بَسِيْلَةٌ, 244
بِرْمٌ, 236	بُسْبُسٌ, 238	بَسَقٌ, 242	بَسِيْمٌ, 244
بِرْمَةٌ, 236	بَسَتٌ, 238	بَسَقَةٌ, 242	بُسَيْنٌ, 244
بِرْمَحٌ, 236	بَسْتٌ, 238	بُسْكُلٌ, 243	بَشٌ, 247
بِزن, 236	بُسْتَانٌ, 238	بَسَلٌ, 243	بَشٌ, 247
بِرْوٌ, 237	بُسْتَانٌ أَبْرُوزٌ, 238	بَسَلٌ, 243	بَشَا, 248
بِرْوَانٌ, 237	بَسْتَانِيٌّ, 238	بَسَلٌ, 243	بُشَارٌ, 246
بِرْوَلٌ, 235	بَسْتَقٌ, 238	بَسَلٌ, 243	بَشَارَةٌ, 246

بِشَارَةٌ, 246	بَشَكِي, 248	بُضْرٌ, 250	بِضَاعَةٌ, 255
بَشَاكٌ, 248	بِشْكِيْرٌ, 248	بِضْرَةٌ, 250	بِضْبَاضٌ, 252
بَشَامٌ, 248	بَشَمٌ, 248	بِضْرَةٌ, 250	بِضْبَاضَةٌ, 252
بَشَبَشٌ, 245	بَشَمٌ, 248	بَصَّصَ, 251	بِضْبُضٌ, 252
بَشَبَشَ, 245	بِشْمَاطٌ, 248	بِضْطٌ, 251	بِضْرٌ, 252
بُشْتٌ, 245	بِشْنٌ, 248	بِضْعٌ, 251	بِضْرٌ, 252
بِشْتَحَتَةٌ, 245	بِشْنِيْنٌ, 248	بَصَعٌ, 251	بِضْرَةٌ, 253
بِشْتُوْلَةٌ, 245	بِشِيْرٌ, 246	بِضْعٌ, 251	بِضْضَ, 253
بَشَّرٌ, 245	بِشِيْرَةٌ, 246	بِصَقٌ, 251	بِضْضٌ, 253
بَشَّرٌ, 245, 246	بِشِيْشٌ, 247	بِضَقَةٌ, 252	بِضْعٌ, 254
بَشَّرٌ, 245	بِشِيْشَةٌ, 247	بِصَلٌ, 252	بِضْعٌ, 254
بَشَّرٌ, 245	بِشِيْعٌ, 247	بِصَلٌ, 252	بِضْعٌ, 254
بُشَّرٌ, 245	بِشِيْمٌ, 248	بِصَلِيَّةٌ, 252	بِضْعٌ, 254
بِشَّرٌ, 245	بِشِيْنٌ, 248	بِصَمٌ, 252	بِضْعَةٌ, 254
بَشَّرَةٌ, 246	بِصٌ, 251	بِضْمٌ, 252	بِضَاكٌ, 255
بُشْرَى, 246	بِصَا, 252	بِصَمَةٌ, 252	بِضَمٌ, 255
بَشْرِيٌّ, 246	بُصَابِصٌ, 249	بِصْنٌ, 252	بُضْمٌ, 255
بَشْرِيَّةٌ, 246	بِصَاصٌ, 251	بِضْوَةٌ, 252	بِضْوُضٌ, 253
بِشْرِيَّةٌ, 246	بِصَاصَةٌ, 251	بِضْوُوقٌ, 252	بِضْوُوكٌ, 255
بِشْطٌ, 247	بُصَاقٌ, 251	بِصِيٌّ, 252	بِضِيْضَةٌ, 253
بَشْطٌ, 247	بُصَاقَةُ الْقَمَرِ, 251	بِصِيْرٌ, 250	بِضِيْعٌ, 255
بَشِعٌ, 247	بِضْبَاصٌ, 249	بِصِيْرَةٌ, 250	بِضِيْعَةٌ, 255
بَشِيْعٌ, 247	بِضْبِصٌ, 248	بِصِيْصٌ, 251	بِطٌ, 259
بُشِيْعٌ, 247	بِصَّةٌ, 251	بِصِيْعٌ, 251	بِطٌ, 259
بِشَعَةٌ, 247	بِصَّرٌ, 249	بِضٌ, 253	بُطَاءٌ, 255
بِشَقٌ, 247	بِصَّرٌ, 249	بِضٌ, 253	بِطَاءٌ, 255
بِشَكَ, 248	بِصَّرٌ, 249	بِضٌ, 253	بِطَاءٌ, 255
بِشَكَ, 248	بِصِرٌ, 249	بِضَاضٌ, 253	بُطَاْحٌ, 256
بُشْكَائِيٌّ, 248	بِصِرٌ, 249, 250	بِضَاضَةٌ, 253	بُطَاْحِيٌّ, 256

بُطَاخِيٌّ، 257	بَطْرِيْقٌ، 258	بَطِي، 262	بَطِي، 263
بُطَارِقٌ، 258	بَطْرِيْكٌ، 258	بَطِيءٌ، 256	بَطِيْظٌ، 263
بَطَّالٌ، 260	بَطْرِيْكِيَّةٌ، 258	بَطِيْحَةٌ، 257	بَعٌ، 269
بَطَّالَةٌ، 260	بَطْس، 258	بَطِيْحٌ، 257	بَعَا، 271
بَطَّانٌ، 256	بَطْسَنٌ، 258	بَطِيْرٌ، 257	بَعَابِعَةٌ، 263
بَطَّانٌ، 261	بَطْسَنٌ، 258	بَطِيْشٌ، 258	بُعَادٌ، 266
بَطَّانَةٌ، 262	بَطْسَنَةٌ، 258	بَطِيْظٌ، 259	بُعَاژٌ، 267
بُطَائِيْظٌ، 259	بَطَّظٌ، 259	بُطَّيْظَةٌ، 259	بُعَاغٌ، 269
بَطْبَايْظٌ، 256	بَطْع، 259	بَطِيْنٌ، 261	بُعَاقٌ، 269
بَطْبَبْطٌ، 256	بَطْعٌ، 259	بُطِيْنٌ، 261	بَعْبَعٌ، 263
بَطَّهٌ، 259	بَطْق، 259	بَطٌّ، 263	بَعْبَعٌ، 263
بَطَّحٌ، 256	بَطَّلٌ، 259	بَطَّ، 263	بَعْبِنٌ، 263
بَطَّحٌ، 256	بَطَّلٌ، 259	بَطَّا، 263	بَعَّهٌ، 269
بَطَّحٌ، 256	بَطَّلٌ، 259	بُطَّاءٌ، 263	بَعَتٌ، 263
بَطَّحٌ، 256	بَطَّلٌ، 259	بَطَّارَةٌ، 262	بَعَثٌ، 263
بَطَّحَاءٌ، 256	بُطَّلٌ، 259	بُطَّارَةٌ، 262	بَعِثٌ، 264
بَطَّحَةٌ، 256	بُطَّلَاتٌ، 260	بُطَّارَةٌ، 262	بَعِثٌ، 264
بُطَّحَةٌ، 256	بَطْلِيْنُوْسٌ، 260	بَطَّرٌ، 262	بَعِثٌ، 264
بَطَّحٌ، 257	بُطْمٌ، 260	بَطَّرٌ، 262	بَعِثَهُ، 264
بَطَّحَةٌ، 257	بِطْمَاجٌ، 260	بَطَّرٌ، 262	بَعَثَرٌ، 264
بَطَّرٌ، 257	بَطْمَانٌ، 260	بَطَّرٌ، 262	بَعَثَرَةٌ، 264
بَطَّرٌ، 257	بَطَّنٌ، 260	بَطَّرٌ، 262	بُعْثُظٌ، 264
بَطَّرٌ، 257	بَطَّنٌ، 261	بَطَّرَاءٌ، 262	بَعَثَقٌ، 264
بَطَّرٌ، 257	بَطَّنٌ، 260	بَطَّرَةٌ، 262	بَعَجٌ، 265
بِطْرَاسَالِيُونٌ، 258	بَطَّنٌ، 260	بُطَّرَةٌ، 262	بَعَجٌ، 265
بَطَّرَاكَةٌ، 258	بَطَّنٌ، 261	بَطَّرَمٌ، 263	بَعِجٌ، 265
بَطْرَقٌ، 258	بَطَّنٌ، 261	بَطَّرَمِيْتُ، 263	بَعَدٌ، 265
بَطَّرَكٌ، 258	بِطْنَةٌ، 261	بَطَّرِيْرٌ، 262	بَعَدٌ، 266
بِطَّرِيْرٌ، 258	بَطَّوٌ، 255	بِطْمَجٌ، 263	بَعَدٌ، 265

يَعْدُ، 265	بُعْقُطُ، 270	بَغَاتُ، 272	بَعْرُ، 273
بَعْدُ، 266	بَعَكَ، 270	بَغَالُ، 274	بَعْرُ، 273
بُعْدُ، 266	بَعِكَ، 270	بَغَالَهُ، 274	بَعْسُ، 273
بُعْدُ، 266	بَعَكَرَ، 270	بُغَامٌ، 275	بَعْشَ، 273
بُعْدَهُ، 266	بَعَكَ، 270	بَغَايَا، 277	بَعْشَةً، 273
بَعْدَرَ، 267	بَعَكَنَ، 270	بُغَايَةٌ، 276	بَعْضَ، 274
بَعَرَ، 267	بَعَكُوكَاءُ، 270	بَغَابَرُ، 271	بَعْضَ، 274
بَعَرَ، 267	بَعَلَ، 270	بُغْبِغَ، 271	بُغْضُ، 274
بَعِرَ، 267	بَعَلُ، 271	بُغْبِغُ، 271	بِغْضَةً، 274
بَعِرُ، 267	بَعَلِ، 270	بُغْبِغَةٌ، 271	بِغِقَ، 274
بَعِرَةٌ، 267	بَعَلُ، 270	بَغَتَ، 272	بَغَلِ، 274
بَعِرَةٌ، 267	بَعَلَةٌ، 271	بَغَتُ، 272	بَغَلُ، 274
بِعْرَصَ، 267	بِعَمَ، 271	بَغَتَ، 272	بَعَمَ، 275
بَعْرَقَ، 267	بِعَنَسَ، 271	بَغَنَاءُ، 272	بَعَمَ، 275
بِعَسَ، 267	بِعَنَسَ، 271	بَغَنَةٌ، 272	بَعَمَةٌ، 275
بِعَصَ، 268	بِعَنَقَ، 271	بُغَنَةٌ، 272	بُغَمَةٌ، 275
بِعِصَصَ، 268	بِعُوضُ، 268	بَغَابَرُ، 272	بِغْنِجَ، 275
بِعْصُوصُ، 268	بِعَى، 271	بُغَابَرَةٌ، 272	بِعُؤُ، 275
بِعْصُوصَةٌ، 268	بِعَيْتُ، 264	بِعَجَجَ، 277	بِعُؤُ، 277
بِعْضَ، 268	بُيَعِيثِرَانُ، 271	بُغَادِدِيَّةُ، 272	بِعُؤُ، 275
بِعْضَ، 268	بِعَيْجُ، 265	بِغَدَدَ، 272	بِعُؤَةٌ، 275
بِعْضُ، 268	بِعَيْدُ، 266	بِغَدَنَ، 272	بِعُوضُ، 274
بِعِضَّةُ، 268	بُيَعِيدُ، 266	بَعَرَ، 273	بِعُومَ، 275
بِعَطَ، 268	بَعِيرُ، 267	بَعَرَ، 273	بِغَى، 275
بِعَعُ، 269	بِعَيْلَةٌ، 271	بِعِرَ، 273	بِغَى، 275
بُغْفُطُ، 269	بِغَ، 274	بِعِرَ، 273	بِغِيَّ، 276
بُغْفُطَةٌ، 269	بُغَّ، 274	بِعُرَ، 273	بِغِيَّ، 276
بِعَقَّ، 269	بِغَا، 275	بِعُرَةٌ، 273	بُغْيَبِغَ، 271
بِعَقَّ، 269	بُغَاءُ، 276	بِغْرَصَ، 273	بِغِيَّةُ، 276

بُعِيَّةٌ, 276	بَقِرَ, 277, 278	بَقَمَ, 283	بَكَّهَ, 288
بَغِيثٌ, 272	بُقِرَ, 278	بَقِمَ, 283	بَكَّتَ, 285
بُعَيْثَاءُ, 272	بَقَرَةٌ, 278	بُقِمَ, 283	بَكَّتَ, 285
بَغِيضٌ, 274	بُقَرَةٌ, 278	بِقِنَ, 283	بَكَّرَ, 285
بُقْتُ, 277	بِقِرَجَ, 279	بِقْوَةٌ, 283	بَكَّرَ, 286
بَقِيٌّ, 281	بِفَسٍ, 279	بِقُوقٌ, 281	بَكَّرَ, 285
بَقِيٌّ, 281	بَقَطَ, 279	بِقُولٌ, 283	بَكَّرَ, 286
بَقَا, 283	بَقَطَ, 279	بِقْوَى, 284	بَكَّرَ, 285
بَقَاءٌ, 284	بَقَطَ, 279	بَقَى, 284	بَكَّرَ, 285, 286
بَقَارٌ, 279	بَقَطَ, 279	بَقِي, 283	بَكَّرَهُ, 286
بُقَارِيٌّ, 279	بُقْطَةٌ, 279	بَقِي, 283	بَكَّرَهُ, 286
بُقَارِيٌّ, 279	بِقَطَرٍ, 280	بَقِيَّةٌ, 284	بَكَّرَهُ, 286
بُقَاطٌ, 279	بَقَعَ, 280	بَقِيرٌ, 279	بَكَّرَجٌ, 287
بَقَاعٌ, 280	بَقَعَ, 280	بَقِيرَةٌ, 279	بَكَّسَ, 287
بَقَائِقٌ, 281	بَقَعَ, 280	بُقَيْرِيٌّ, 279	بُكَّسَهُ, 287
بَقَائِلٌ, 282	بَقَعَ, 280	بَقِيعٌ, 280	بَكَّشَ, 287
بَقَالَاوُ, 283	بُقُحٌ, 280	بَقِيْلَةٌ, 282	بَكَّعَ, 287
بَقَالَةٌ, 283	بُقْعَانٌ, 281	بَكَّ, 287	بَكَّعَ, 287
بُقَامَةٌ, 283	بَقِعَةٌ, 280	بَكَّءٌ, 284	بَكَّعَ, 287
بَقْبَائِقٌ, 277	بَقِعَةٌ, 280	بَكَّا, 289	بَكَّعَهُ, 287
بَقْبَقِيٌّ, 277	بَقِعَةٌ, 280	بَكَّا, 284	بُكَّكُ, 288
بَقْبَقَةٌ, 277	بَقَّقَ, 281	بَكَّاءٌ, 289	بَكَّلَ, 288
بَقَّتَ, 277	بَقَّلَ, 282	بُكَّاءٌ, 289	بَكَّلَ, 288
بَقَّتَ, 277	بَقَّلَ, 281	بُكَّابِكٌ, 285	بَكَّلَ, 288
بِقِجَ, 277	بَقَّلَ, 282	بِكَارَةٌ, 286	بُكَّلَهُ, 288
بِقْدَ, 277	بُقِّلَ, 282	بِكَالَةٌ, 288	بِكَّلَهُ, 288
بَقَّرَ, 278	بَقْلَاوَهُ, 283	بِكْبَابُكُ, 284	بِكَّلَكَ, 288
بَقَّرَ, 278	بَقْلَهُ, 282	بِكْبَابِكُ, 285	بِكَّمُ, 288
بَقَّرَ, 277	بَقَّمُ, 283	بِكْبَابِكُ, 284	بِكَّمُ, 288

بكن، 289	بلاس، 297	بله، 305	بلحيات، 293
بكور، 286	بلاس، 297	بلت، 291	بلخ، 293
بكوريه، 286	بلاص، 290	بلت، 291	بلخ، 293
بكوش، 287	بلاط، 299	بلت، 291	بلخ، 293
بكي، 289	بلاطح، 299	بلت، 291	بلخت، 293
بكي، 289	بلاعق، 300	بلتع، 291	بلخص، 293
بكي، 289	بلاغ، 301	بلتع، 291	بلخييه، 293
بكي، 284	بلاغ، 302	بلتعاي، 291	بلد، 294
بكيره، 286	بلاغات، 301	بلتعاه، 291	بلد، 294، 295
بكيك، 288	بلاغه، 301	بلتعاي، 291	بلد، 293، 294
بكيك، 288	بلاغي، 301	بلتم، 291	بلد، 294
بكيكه، 288	بلال، 305	بلي، 291	بلد، 295
بكييم، 289	بلال، 305	بلي، 291	بلدام، 296
بل، 304	بلاله، 306	بلث، 291	بلده، 295
بل، 304	بلاليط، 299	بلثق، 292	بلده، 295
بل، 289	بلام، 307	بلج، 292	بلدح، 295
بل، 305	بلام، 307	بلج، 292	بلدح، 295
بل، 305	بلان، 306	بلج، 292	بلدك، 296
بلا، 308	بلبال، 291	بلج، 292	بلدم، 296
بلاء، 309	بلبس، 290	بلج، 292	بلدم، 296
بلاء، 309	بلبل، 290	بلج، 292	بلدم، 296
بلابل، 291	بلبل، 290	بلجه، 292	بلدر، 296
بلاخ، 293	بلبله، 291	بلجم، 292	بلدم، 296
بلاخ، 293	بلبله، 290	بلح، 293	بلر، 296
بلاخيه، 293	بلبلي، 291	بلح، 293	بلرج، 296
بلاده، 295	بلبول، 291	بلح، 292	بلز، 296
بلاري، 296	بله، 305	بلح، 293	بلز، 296
بلار، 290	بله، 305	بلحه، 293	بلس، 296
بلار، 290	بله، 56	بلخلح، 293	بلس، 296

بِلسُ, 297	بلعب, 300	بُلُقَّةُ, 303	بِلْنِصَاةُ, 298
بِلْسُ, 297	بُلْعَةُ, 300	بُلْقُظ, 303	بِلْنِصَاةُ, 298
بُلْسُ, 297	بُلْعَسُ, 300	بَلْقَع, 303	بَلْنُظ, 307
بِلْسَامُ, 297	بُلْعُصُ, 300	بَلْقَع, 303	بَلْنَقَع, 303
بِلْسَانُ, 297	بُلْعُق, 300	بَلْقَعَةَ, 303	بِلَّة, 307
بلسك, 297	بَلْعَاكُ, 300	بَلْقَعِي, 303	بَلَّة, 308
بِلْسَمُ, 297	بَلْعَاك, 300	بُلْقُوْط, 303	بَلَّة, 308
بِلْسَم, 297	بلعل, 300	بَلَك, 303	بلهر, 308
بُلْسُنُ, 297	بَلْعَم, 300	بُلُّك, 304	بَلْهَسَ, 308
بلشن, 297	بَلْعَم, 300	بلكث, 304	بَلْهَصَ, 308
بَلَّصَ, 297	بُلْعَم, 300	بَلْكَع, 304	بَلْهَق, 308
بَلَّصَ, 297	بَلْعَوَسُ, 300	بَلَّل, 304	بلهن, 308
بِلَّصُ, 298	بَلْعَوْمُ, 300	بَلَّل, 305	بِلَو, 309
بَلَّصَةُ, 298	بَلَّع, 301	بُلَّل, 305	بَلُوْح, 293
بلصق, 298	بَلَّع, 300	بَلَلَات, 306	بَلَوْر, 296
بَلَّصَقَةُ, 298	بَلَّع, 300	بَلَلَّة, 305	بَلْوَسُ, 297
بَلَّصَم, 298	بَلَّع, 301	بُلَلَّة, 305	بَلُوْط, 299
بَلَّصُوْصُ, 298	بَلَّع, 301	بَلَم, 307	بَلُوْطَةُ, 299
بِلَّصِي, 298	بَلَّع, 301	بَلَم, 307	بَلُوْع, 300
بَلَّط, 298	بَلَّعَةُ, 301	بَلَم, 307	بَلُوْع, 302
بَلَّط, 298	بُلَّعَةُ, 301	بَلَمَاء, 307	بَلُوْع, 302
بَلَّط, 299	بَلَّعْتُ, 302	بَلَمَّة, 307	بَلُوْق, 303
بُلَّط, 299	بَلَّعَم, 302	بلن, 307	بُلُوْل, 306
بَلَّطَةُ, 299	بَلَّعِمِي, 302	بَلْنَد, 295, 307	بُلُوْلَةُ, 306
بُلَّطَةُ, 299	بُلَّعِين, 302	بَلْنَدَح, 296	بَلُوِي, 309
بَلَّطَح, 299	بَلَّق, 302	بَلْنَدَم, 296	بَلِي, 310
بَلَّع, 299	بَلَّق, 303	بَلْنَدِي, 295	بَلِي, 310
بَلَّع, 299	بَلَّق, 302	بَلْنَزِي, 307	بُلِي, 306
بَلَّع, 299, 300	بَلِيق, 302	بَلْنَسَم, 307	بَلِي, 310

بَلِيّ، 309	بَنَاةُ، 315	بُنْدُوقٌ، 312	بُتُودَةٌ، 311
بِلِيٌّ، 306	بَنَاسَتْ، 312	بُنْدُوقِيَّةٌ، 312	بُنُونٌ، 314
بِلِيٌّ، 310	بَنَاقِيسُ، 313	بِنْدَكَ، 312	بَنَوِيٌّ، 316
بَلَيَّانٌ، 306	بَنَانٌ، 314	بَنْدُوقٌ، 312	بِنِي، 314
بَلِيَّةٌ، 310	بُنَانَةٌ، 314	بِنِر، 312	بَبِي، 314
بَلِيْتٌ، 291	بِنَايَةٌ، 314	بَبَسَسَ، 312	بَبِيٌّ، 314
بَلِيْتٌ، 291	بَبْتَبِكٌ، 310	بَبَسَسَ، 312	بَبِيَّارٌ، 316
بَلِيحٌ، 292	بِنِينٌ، 310	بَبَشَ، 312	بُبَيَّانٌ، 315
بَلِيحَاءٌ، 293	بَبَّةٌ، 313	بَبَشَ، 312	بَبِيَّةٌ، 314
بَلِيدٌ، 295	بِنْتٌ، 310	بِنِشٌ، 312	بُبِّيَّةٌ، 314
بُلَيْدَةٌ، 295	بِبْتٌ، 310، 316	بِنَصِرٌ، 312	بُبِّيَّةٌ، 314
بَلِيْرٌ، 290	بِنْتٌ، 310	بِنَضَلٌ، 312	بَبِيْقَةٌ، 313
بُلَيْسِمَانٌ، 310	بَبَجٌ، 310	بِنَطٌ، 312	بَبِينٌ، 314
بَلِيْعٌ، 300	بَبَجٌ، 310، 311	بِنَطٌ، 312	بِه، 316
بَلِيْعٌ، 301	بَبَجٌ، 311	بُنْظُرٌ، 262، 312	بِهَ، 326
بُلَيْقِيٌّ، 303	بُبُجٌ، 311	بِنْظِيَانٌ، 263	بِهَا، 326
بَلِيلٌ، 306	بَبُجٌ، 311	بِنْفٌ، 312	بِهَاءٌ، 317
بَلِيلَةٌ، 306	بَبَجْرٌ، 311	بَبَنْفَسَجٌ، 312	بِهَاءٌ، 317، 326
بَلِيْلَجٌ، 292، 310	بَبْنَجْرَةٌ، 311	بَبَنْفَسٌ، 312	بَبَهَاتٌ، 318
بِمٌ، 310	بَبْنَجْكِيْشَتْ، 311	بَبْتَقٌ، 313	بَبَهَادُوْرٌ، 317
بِمٌ، 310	بَبْنَجْنَجْسَتْ، 311	بَبْتَقٌ، 312	بَبَهَارٌ، 320
بِمٌ، 310	بَبْنَدٌ، 311	بَبْنَقْمٌ، 313	بَبَهَارٌ، 320
بَبِنٌ، 313	بَبْنَدٌ، 311	بَبِنَكَ، 313	بَبُهَاكِنَةٌ، 323
بَبِنٌ، 310	بَبْنَدٌ، 311	بَبْنَكٌ، 313	بَبِهَالِقٌ، 324
بَبِنٌ، 313	بَبْنَدَارٌ، 311	بَبْنَكٌ، 313	بَبِهَامٌ، 325
بَبِنٌ، 313	بَبْنَدِرٌ، 311	بَبْنَكَامٌ، 313	بَبُهَانِسٌ، 326
بَبِنٌ، 310	بَبْنَدَقٌ، 311	بَبْنَمٌ، 313	بَبُهَابَةٌ، 317
بَبِنَاءٌ، 315	بَبْنَدُقٌ، 311	بَبِنَنٌ، 313	بَبُهَبَةٌ، 317
بَبِنَاءٌ، 314	بَبْنَدَقَةٌ، 311	بَبْنُوَّةٌ، 316	بَبُهَبِيٌّ، 317

بَهَّتْ, 317	بَهْرَمٌ, 321	بَهْلَةٌ, 323	بَهِيٌّ, 326
بَهْتٌ, 317	بَهْرَمٌ, 321	بِهْلَسٌ, 324	بِهَيْتَةٌ, 317
بَهْتٌ, 317	بَهْرَمَانٌ, 321	بِهْلَصٌ, 324	بِهَيْجٌ, 318
بُهْتُ, 317	بَهْرَمَةٌ, 321	بُهَلَقٌ, 324	بِهَيْرٌ, 320
بُهْتُ, 317	بَهْرٌ, 321	بُهَلَقٌ, 324	بِهَيْرَةٌ, 320
بُهْتَانٌ, 317	بُهْرَاؤٌ, 321	بُهَلِقٌ, 324	بُهَيْصِلٌ, 322
بُهْتَرٌ, 318	بُهْرَرٌ, 321	بُهَلَقَةٌ, 324	بِهَيْلَةٌ, 324
بُهْتُرٌ, 318	بُهْرَرَةٌ, 321	بُهَلَلٌ, 324	بِهَيْمٌ, 325
بُهْتٌ, 318	بِهَسٌ, 321	بُهَلُوَانٌ, 324	بِهَيْمَةٌ, 325
بُهْتَةٌ, 318	بَهَشٌ, 321	بُهَلُولٌ, 324	بِهَيْمِيٌّ, 325
بُهَّجٌ, 318	بَهَشٌ, 322	بُهْمٌ, 324	بِهَيْمِيَّةٌ, 325
بُهَّجٌ, 318	بَهَصٌ, 322	بُهَمٌ, 324	بُوٌّ, 338
بُهَّجٌ, 318	بِهَصَصٌ, 322	بُهَمَةٌ, 325	بُوٌّ, 327
بُهْجٌ, 318	بُهَصَلٌ, 322	بُهَمَةٌ, 325	بُو زِيدَانٌ, 332
بُهْجٌ, 318	بُهْصَلٌ, 322	بُهَمَةٌ, 325	بُوَّةٌ, 327
بُهْجَةٌ, 318	بُهْصَلَةٌ, 322	بُهَمَنْ, 325	بُوَاءٌ, 328
بُهْدٌ, 318	بُهْصُمٌ, 322	بُهْمِيٌّ, 325	بُوَابٌ, 328
بُهْدِرٌ, 318	بُهْضٌ, 322	بُهْنٌ, 326	بُوَابَةٌ, 328
بُهْدَلٌ, 319	بُهْطٌ, 322	بُهْنَانَةٌ, 326	بُوَابَةٌ, 328
بُهْرٌ, 319	بُهْظٌ, 322	بُهْنَسٌ, 326	بُوَائِيٌّ, 328
بُهْرٌ, 320	بُهَّعٌ, 322	بُهْنَيْسٌ, 326	بُوَاخٌ, 330
بُهْرٌ, 319	بُهَقٌ, 323	بُهْوٌ, 326	بُوَاؤٌ, 331
بُهْرٌ, 320	بُهَكَّتٌ, 323	بُهْوَتٌ, 318	بُوَارٍ, 331
بُهْرَامٌ, 321	بُهَكَلٌ, 323	بُهْوَرٌ, 320	بُوَارَانِيَّةٌ, 332
بُهْرَامَجٌ, 321	بُهَكْنٌ, 323	بُهْوَرٌ, 327	بُوَارِيٌّ, 332
بُهْرَةٌ, 320	بُهَلٌ, 323	بُهْوَنِيَّةٌ, 327	بُوَاقٌ, 336
بُهْرَجٌ, 321	بُهَلٌ, 323	بُهْوَنِيَّةٌ, 326	بُوَالٌ, 337
بُهْرَجٌ, 320	بُهَلٌ, 323	بُهِيٌّ, 326	بُوَالَةٌ, 337
بُهْرَسٌ, 321	بُهَلٌ, 323	بُهِيٌّ, 327	بُوَالَةٌ, 337

بَوَانٍ, 315	بَوَسٍ, 169	بُوقَةٌ, 336	بَيٍّ, 348
بُوَانُ, 338	بُوسٍ, 332	بُوقِيصَا, 336	بَيَّابٌ, 339
بَوَائِكُ, 337	بُوسٌ, 170	بُوقِينَارٌ, 336	بَيَاتٌ, 340
بَوَّابٌ, 328	بُوسْطَةٌ, 332	بَوُكٌ, 336	بِيَاخٌ, 330, 340
بُوبٌ, 168	بُوسَلِيكٌ, 332	بَوُكَاءٌ, 337	بَيَّاحَةٌ, 341
بَوُّبَاتٌ, 329	بوسيرٌ, 332	بَوُلٌ, 171	بَيَّادَةٌ, 341
بُوبُوٌ, 168	بَوَّشٌ, 333	بَوَلٌ, 337	بَيَّازٌ, 169
بَوَّةٌ, 338	بَوَّشٌ, 333	بَوُلٌ, 337	بَيَّاسِرَةٌ, 239
بُوتٌ, 329	بَوَّشِيٌّ, 333	بُولَادٌ, 295, 338	بَيَّاضٌ, 343
بُوتَقَةٌ, 329	بَوَّشِيَّةٌ, 333	بَوَلَةٌ, 337	بَيَّاضَةٌ, 343
بَوْتٌ, 329	بَوَّصٌ, 333	بُولَةٌ, 337	بَيَّاضِيَّةٌ, 344
بَوَّجٌ, 329	بَوَّصٌ, 333	بُولْتِيكَةٌ, 338	بَيَّاعٌ, 345
بَوَّحٌ, 330	بُوصٌ, 333	بُولَسٌ, 297	بَيَّاعَةٌ, 345
بُوحٌ, 330	بُوصَاءٌ, 333	بُولُوعٌ, 300	بَيَّانٌ, 347
بَوَّحِي, 330	بُوصِلَةٌ, 333	بُولِيحَةٌ, 338	بَيَّانِيَّاتٌ, 347
بُوحٌ, 330	بُوصِيٌّ, 333	بُومٌ, 338	بَيَّبٌ, 339
بُودٌ, 330	بُوصِيرٌ, 250, 333	بُونٌ, 338	بَيَّبِرُورٌ, 339
بُودَقَةٌ, 330	بُوطَانِيَّةٌ, 334	بَوْنَةٌ, 338	بَيَّبِطٌ, 339
بُورٌ, 331	بُوطَةٌ, 334	بَوَّةٌ, 338	بَيِّتٌ, 340
بُورٌ, 331	بَوَّعٌ, 334	بُوَّةٌ, 338	بَيِّتٌ, 339
بُورَةٌ, 332	بُوعٌ, 335	بُوهَةٌ, 338	بَيِّتٌ, 339
بُورَةٌ, 169	بَوَّعَاءٌ, 335	بُوَّوحٌ, 330	بَيِّتَةٌ, 340
بُورِقٌ, 224	بُوغَارٌ, 335	بُوُّوقٌ, 336	بَيِّثٌ, 340
بُورَنَكٌ, 332	بُوعْلُصُنٌ, 335	بُؤُونَةٌ, 171	بَيِّجٌ, 340
بُورِيٌّ, 331, 332	بَوَّقٌ, 335	بَوِي, 339	بَيِّجٌ, 340
بُورِيطَسٌ, 332	بَوَّقٌ, 336	بَوِي, 339	بَيِّحَانٌ, 340
بَوَّرٌ, 332	بُوقٌ, 336	بَوِّي, 339	بَيِّحَانِيَّةٌ, 340
بُورٌ, 332	بُوقَالٌ, 283	بُويا, 339	بَيِّدٌ, 341
بُورَةٌ, 332	بَوَّقَةٌ, 336	بُؤُوبٌ, 329	بَيِّدٌ, 341

بَيِّدَاءُ, 341	بَيْش, 342	بَيْلَةٌ, 337	تَا, 349
بَيِّدَانَةٌ, 341	بَيْشٌ, 342	بَيْلَسٌ, 346	تَاءٌ, 349, 397
بَيِّدَحٌ, 192	بَيْشَ, 342	بَيْلَسَانٌ, 346	تَابٌ, 353
بَيِّدَحٌ, 341	بَيْصٌ, 342	بَيْلَمٌ, 307, 346	تَابَ, 389
بَيِّدَحَةٌ, 192	بَيْضَ, 342	بِيم, 346	تَابَ, 349
بَيِّدَرٌ, 195	بَيْضٌ, 343	بَيْنٌ, 347	تَابَا, 58
بَيِّدَرٌ, 195, 341	بَيْضَاءُ, 344	بَيِّنٌ, 346	تَابَّ بَ, 49
بَيِّدَرِيٌّ, 195	بَيْضَانٌ, 344	بَيِّنٌ, 347	تَابَّت, 49
بَيْدٌ, 341	بَيْضَةٌ, 343	بَيِّنٌ, 346	تَابَّدَ, 50
بَيْدَارٌ, 202	بَيْضِيٌّ, 344	بَيِّنٌ, 347	تَابَّسَ, 52
بَيْدُقٌ, 203	بَيْطَرٌ, 258	بَيِّنَا, 347	تَابَّشَ, 53
بَيْدُ مَانٌ, 341	بَيْطَرٌ, 257, 344	بَيِّنَةٌ, 347	تَابَّضَ, 53
بِير, 341	بَيْطَرٌ, 258	بَيِّنَطٌ, 348	تَابَّطَ, 53
بِيرٌ, 169	بَيْطٌ, 344	بَيِّنُونَةٌ, 348	تَابَعَ, 354
بِيرَةٌ, 169	بَيْطَرٌ, 262, 344	بَيْنِيْبٌ, 348	تَابِعٌ, 354
بَيْرِقٌ, 341	بَيِّعٌ, 335, 345	بِيهَس, 348	تَابِعَةٌ, 355
بَيْرُقْدَارٌ, 341	بَيِّعٌ, 345	بَيِّهَسٌ, 348	تَابِعِيٌّ, 355
بَيْرُقْدَارِيَّةٌ, 341	بَيْعَةٌ, 345	بَيِّهَسِيَّةٌ, 348	تَابَّقَ, 54
بَيْرَمٌ, 229, 341	بَيْعَةٌ, 345	بَيِّهَنٌ, 326, 348	تَابَلٌ, 356
بَيْرَارٌ, 233	بَيِّعٌ, 345	بِيو, 348	تَابَلَ, 356
بَيْرَارَةٌ, 233	بَبِق, 345	بَيُّوتٌ, 340	تَابَّ بَنَ, 56
بَيْرَرٌ, 341	بَبِقَرٌ, 279	بَيُّوتَةٌ, 340	تَابَّ بَهَ, 57
بَبَسٌ, 170	بَبِقَرٌ, 278, 345	بَيُّونٌ, 347	تَابوتٌ, 389
بَبَسَ, 169	بَبِقْرَانٌ, 279	بِي, 348	تَابُورٌ, 353
بَبَسٌ, 170	بَبِقْرَةٌ, 279	بِيَّةٌ, 328	تَابَّى, 58
بَبَسَ, 169	بَبِقْرِيَّةٌ, 345	بَبَسِسٌ, 170	تَابَّأَ, 350
بَبَسِرِيٌّ, 342	بَبِكٌ, 345, 346	بَبَسِسٌ, 170	تَابَّأَنَاءُ, 350
بَبَسِكٌ, 342	بَبِكَاؤٌ, 346	بَبِيلٌ, 171	تَابَّأَةٌ, 350
بَبَسِمٌ, 342	بَبِل, 346	ت, 348, 349	تَابَّ بَ, 59

تَأْتِي، 60	تَأَدَّدَ، 76	تَأَزَى، 95	تَأَفَّقَ، 113
تَأْتِي، 62	تَأَدَّى، 79	تَأَزَى، 96	تَأَفَّلَ، 114
تَأَثَّثَ، 63	تَأَدَى، 78, 155	تَأَسَ، 351	تَأَفَّنَ، 115
تَأَثَّرَ، 63	تَأَدَّنَ، 81	تَأَسَ، 394	تَأَفِهَهُ، 374
تَأَثَّفَتَ، 65	تَأَدَّى، 82	تَأَسَّرَ، 97	تَأَقَ، 391
تَأَثَّلَ، 65	تَأَزَّ، 364	تَأَسِعَ، 369	تَأَقَّ، 351
تَأَثَّمَ، 66	تَأَزَ، 390, 393	تَأَسَّفَ، 99	تَأَقَّهُ، 351
تَأَجَّ، 389	تَأَزَّ، 350	تَأَسَّلَ، 100	تَأَكُّ، 375
تَأَجَّ، 389	تَأَرَبَ، 360	تَأَسَّنَ، 100	تَأَكَّ، 395
تَأَجَّ، 398	تَأَرَبَ، 82	تَأَسَّعَاءَ، 369	تَأَكَّرَ، 117
تَأَجَّ، 67	تَأَرَهُ، 350, 390	تَأَسَّوْمَةَ، 351	تَأَكَّلَ، 118
تَأَجَّهُ، 389	تَأَرَّتَ، 83	تَأَسَّى، 101	تَأَكَيْدُ، 116
تَأَجَّجَ، 67	تَأَرَّجَ، 83	تَأَسَى، 101	تَأَلَّ، 378
تَأَجَّرَ، 358	تَأَرِرُ، 364	تَأَسَّيْسَ، 98	تَأَلَّ، 379, 391
تَأَجَّرَ، 358	تَأَرِسُ، 364	تَأَشَّبَ، 102	تَأَلَّ، 381
تَأَجِرَةٌ، 358	تَأَرِصُ، 365	تَأَشَّنَ، 104	تَأَلَّ، 391
تَأَجَّلَ، 69	تَأَرَضَ، 86	تَأَشِيرَ، 104	تَأَلَّ، 351
تَأَجَّمَّ، 70	تَأَرَكَّ، 367	تَأَصَّرَ، 105	تَأَلِبُ، 375
تَأَخَّ، 390, 393	تَأَزَى، 90	تَأَصَّصَ، 106	تَأَلَّبَ، 121
تَأَحَّدَ، 71	تَأَزِيحُ، 84	تَأَصَّلَ، 107	تَأَلَّبَ، 121, 351
تَأَحِمُ، 359	تَأَزَّ، 390, 393	تَأَطَّرَ، 109	تَأَلَّدَ، 122
تَأَحَّ، 359	تَأَزَّ، 350	تَأَطَّطَ، 109	تَأَلَّسَ، 122
تَأَخَّ، 390, 393	تَأَزَّبَ، 91	تَأَطَّمَ، 110	تَأَلَّفَ، 377
تَأَخَّرَ، 73	تَأَزَّجَ، 92	تَأَعَّ، 371	تَأَلَّفَ، 123
تَأَحَمَ، 360	تَأَزَّرَ، 92, 93	تَأَعَّ، 390, 394	تَأَلَّفَ، 123
تَأَحَّى، 75	تَأَزَفَ، 93	تَأَعَّهُ، 395	تَأَلَّقَ، 124
تَأَحِيَّةُ، 75	تَأَزَّقَ، 94	تَأَعِسُ، 370	تَأَلَّمَّ، 127
تَأَحِيدُ، 73	تَأَزَّلَ، 94	تَأَفَّ، 391	تَأَلَّهَ، 379
تَأَدَّبَ، 76	تَأَزَّمَّ، 95	تَأَفَّرَ، 373	تَأَلَّوْ، 379

تالى، 380	تَأْتَى، 150	تَبَّ، 352	تَبَاعَضَ، 274
تَأَلَّى، 128	تَانِيٌّ، 386	تَبَا، 357	تَبَاعَمَ، 275
تَأْلَيْفٌ، 123	تَاهَ، 392، 396	تَبَابٌ، 352	تَبَاغَى، 276
تَامٌ، 384	تَاهَلَّ، 152	تَبَابًا، 168	تَبَاكٌ، 287
تَامَ، 395	تَاهَمَ، 388	تَبَاعِيَهُ، 356	تَبَاكِي، 289
تَامَ، 351	تَاهَهُ، 151	تَبَابَتْ، 176	تَبَابٌ، 356
تَامِرٌ، 382	تَأَوَّبَ، 154	تَبَاخَتْ، 182	تَبَالَهُ، 356
تَأَمَّرَ، 132	تَأَوَّدَ، 155	تَبَاخَسَ، 187	تَبَالَحَ، 293
تَأَمَّرَ، 132	تَأَوَّقَ، 157	تَبَادَّ، 193	تَبَالَطَ، 299
تَأَمَّعَ، 134	تَأَوَّلَ، 157	تَبَادَحَ، 192	تَبَالَغَ، 301
تَامِكٌ، 383	تَأَوَّنَ، 159	تَبَادَهَ، 199	تَبَالَهَ، 308
تَأَمَّلَ، 134	تَأَوَّى، 160	تَبَادَى، 200	تَبَالَى، 309
تَأَمَّمَ، 135	تَأَوَّى، 160	تَبَارَ، 353	تَبَانٌ، 357
تَأَمَّهَ، 140	تَأَوَّلِ، 158	تَبَارًا، 205	تُبَانٌ، 357
تَامُورٌ، 382	تَاوِيلُهُ، 391	تَبَارَزَ، 216	تَبَانَةٌ، 357
تَامُورٌ، 133	تَأَى، 352	تَبَارَكَ، 226	تَبَانَةٌ، 357
تَأْمُورَةٌ، 133	تَائِبٌ، 389	تَبَارَى، 232	تَبَاهَتْ، 318
تَأْمُورِيٌّ، 134	تَائِجٌ، 389	تَبَارِيحٌ، 210	تَبَاهَجَ، 318
تَامُولٌ، 383	تَأَيَّدَ، 161	تَبَارِيقٌ، 224	تَبَاهَشَ، 322
تَأَى، 140	تَائِرٌ، 390	تَبَارِجٌ، 233	تَبَاهَلَ، 323
تَانَ، 387	تَائِرَ، 393	تَبَارِجَ، 233	تَبَاهَى، 326
تَانَ، 352	تَائِسَ، 394	تَبَارَى، 237	تَبَاوَأَ، 327
تَأَنَّثَ، 143	تَأَيَّسَ، 162	تَبَاشَرَ، 245	تَبَاوَشَ، 333
تَانَخَ، 386	تَائِعٌ، 395	تَبَاشِيرٌ، 246	تَبَانَسَ، 170
تَانِخٌ، 386	تَائِكٌ، 395	تَبَاصَرَ، 249	تَبَايَعَ، 345
تَأَنَّسَ، 144	تَائِمَ، 351	تَبَاطَأَ، 255	تَبَايَنَ، 346
تَأَنَّفَ، 146	تَأَيَّمَ، 163	تَبَاظَنَ، 260	تَبَايُنٌ، 348
تَأَنَّقَ، 147	تَايَهُ، 396	تَبَاعَدَ، 265	تَبَبَ، 352
تَأَنَّنَ، 148	تَأَيَّى، 165	تَبَاعَلَ، 270	تَبَّهَ، 353

تَبَّهٌ, 353	تَبَدَّحَ, 201	تَبَزَّكَعَ, 228	تَبَطَّحَ, 256
تَبْتَبَتَ, 353	تَبَدَّحَ, 201	تَبَرَّمَ, 228	تَبَطَّحَ, 257
تَبَتَّتْ, 172	تَبَدَّرَ, 202	تَبَزَّزَسَ, 229	تَبَطَّشَنَ, 258
تَبَتَّلَكَ, 174	تَبَدَّلَ, 204	تَبَزَّهَنَ, 231	تَبَطَّلَ, 259
تَبَتَّلَ, 174	تَبَذِرَ, 202	تَبَرَّى, 232	تَبَطَّنَ, 260
تَبْتُ, 353	تَبَّرَ, 353	تَبَرَّهَ, 206	تَبَطَّرَمَ, 263
تَبَّتَّرَ, 176	تَبَّرَ, 353	تَبَرِّيَّةَ, 353	تَبَّعَ, 354
تَبَجَّجَ, 177	تَبَّرَ, 353	تَبَرَّرَ, 233	تَبَّعَ, 354
تَبَجَّحَ, 178	تَبَّرَ, 353	تَبَرَّعَ, 234	تَبَّعَ, 354
تَبَجَّرَ, 179	تَبَّرَأَ, 205	تَبَرَّلَ, 235	تَبَّعَ, 353
تَبَجَّحَ, 181	تَبَّرَاءَ, 353	تَبَزَّلَهُ, 236	تُبَّعَ, 354
تَبَخَّرَ, 181	تَبَزَّرَ, 207	تَبَسَ, 353	تُبَّعَ, 354
تَبَحَّتْ, 182	تَبَزَّسَ, 207	تَبَسَّسَ, 238	تُبَّعَ, 354
تَبَخَّرَ, 182	تَبَزَّجَ, 208	تَبَسَّرَ, 239	تُبَّعَ, 354
تَبَحَّرَ, 183	تَبَزَّدَ, 211	تَبَسَّطَ, 241	تُبَّعَهُ, 355
تَبَخَّجَ, 185	تَبَرَّ, 353	تَبَسَّلَ, 243	تَبَعَّتْ, 264
تَبَخَّرِيَّةَ, 186	تَبَزَّرَ, 214	تَبَسَّمَ, 244	تَبَعُّقُ, 265
تَبَخَّرَ, 186	تَبَزَّرَ, 216	تَبَسِّي, 353	تَبَعَّجَ, 265
تَبَخَّرَ, 186	تَبَرَّصَ, 218	تَبَشَّشَ, 245	تَبَعَّرَ, 267
تَبَخَّصَ, 188	تَبَرَّضَ, 219	تُبُّسَّرُ, 246	تَبَعَّصَ, 268
تَبَخَّضَلَ, 188	تَبَزَّطَلَ, 220	تَبْضَبَّصَ, 249	تَبَعَّضَ, 268
تَبَخَّلَصَ, 189	تَبَزَّطَمَ, 220	تَبَصَّرَ, 249	تَبَعَّقَ, 269
تَبَدَّأَ, 190	تَبَرَّعَ, 221	تَبْصِرُهُ, 250	تُبَّعِي, 355
تَبَدَّحَ, 192	تَبَزَّفَحَ, 224	تَبْصَّصَ, 251	تُبَّعَ, 356
تَبَدَّدَ, 193	تَبَزَّقَشَنَ, 224	تَبْصَّعَ, 251	تَبَعَّزَّ, 272
تَبَدَّعَ, 196	تَبَزَّقَطَ, 224	تَبْصَّلَ, 252	تَبَعَّضَ, 274
تَبَدَّلَ, 197	تَبَزَّقَعَ, 225	تَبْضَضَ, 253	تَبَعَّلَ, 270
تَبَدَّى, 199	تَبَزَّكَ, 226	تَبْصَّعَ, 254	تَبَعَّمَ, 275
تَبْدَاةُ, 202	تَبَزَّكَ, 353	تَبَطَّأَ, 255	تَبَّعَى, 276

تَبَقَّرَ, 278	تَبْلَهَصَ, 308	تَبْوَشَ, 333	تَتَرَّبَ, 361
تَبَقَّطَ, 279	تَبْلَوَّرَ, 296	تَبْوَّطَ, 334	تَتَرَّتَرَ, 362
تَبَقَّلَ, 282	تَبَّنَ, 356	تَبْوَعُ, 335	تَتَرَّحَ, 363
تَبَقَّمَ, 283	تَبَّنَ, 356	تَبْوَعِ, 334	تَتَرَّسَ, 364
تَبَقَّى, 284	تَبَّنِ, 357	تَبْوَعُ الشَّمْسِ, 355	تَتَرَّعَ, 365
تَبِك, 356	تَبِّنَ, 356	تَبْوَعِ, 335	تَتَرَّفَ, 366
تَبِكَاءُ, 289	تَبِّنُ, 357	تَبْوَقَ, 335	تَتَرَّى, 357, 368
تَبِكَبَكَ, 284	تَبِنْدَقَ, 311	تَبْوَيَّ, 337	تَتَعَتَّعَ, 370
تَبَكَّرَ, 285	تَبِنَّاكَ, 313	تَبِيَّ, 353	تَتَلَمَّدَ, 379
تَبَكَّلَ, 288	تَبِيَّ, 314	تَبِيَانُ, 348	تَتَلَّهَ, 379
تَبَكَّلُ, 288	تَبِنِيكَ, 313	تَبِيْبُ, 353	تَتَلَّى, 380
تَبَكَّمُ, 288	تَبِهَبَهَ, 317	تَبِيَّتَ, 339	تَبِمَهْ, 385
تَبَلَّ, 356	تَبِهَّجَ, 318	تَبِيْعُ, 355	تَتَمَّمُ, 384
تَبَلَّ, 356	تَبِهَّرَ, 319	تَبِيَّعَ, 345	تُبُّ, 357
تَبَلُّ, 356	تَبِهَّرَجَ, 321	تَبِيْفَرُ, 278	تَتَنَّحَ, 386
تَبَلَّبَلَّ, 290	تَبِهَّرَمَ, 321	تَبِيْلُ, 356	تَتَنَّنَ, 387
تَبَلَّجَ, 292	تَبِهَّشَ, 321	تَبِيَّيْنِ, 346	تَتَهَّمُ, 388
تَبَلَّجَ, 293	تَبِهَّكَنَ, 323	تَبِيْبِيضُ, 344	تَبُو, 357
تَبَلَّجَ, 293	تَبِهَّلَ, 323	تَبِيَّعَانِ, 352	تَتَوَّجَ, 389
تَبَلَّخَصَ, 293	تَبِهَّلَقَ, 324	تَتَابَعَ, 354	تَتَوَّقَ, 391
تَبَلَّدَ, 294	تَبِهَّمُ, 324	تَتَارَكَ, 367	تَتَيَّرَ, 394
تَبَلَّدَحَ, 295	تَبِهَّسَ, 326	تَتَالَعَ, 376	تَتَيَّعَ, 395
تَبَلَّسَمَ, 297	تَبِيَّوَّةَ, 327	تَتَالَى, 380	تَتَأَبَّ, 397
تَبَلَّصَ, 298	تَبُبُوبُ, 353	تَتَامَ, 384	تَتَابَرَ, 402
تَبَلَّطَحَ, 299	تَبُبُوبَ, 328	تَتَاوَنَ, 392	تَتَأَنَّأَ, 397
تَبَلَّغَ, 301	تَبُبُوتُ, 353	تَتَابَسَ, 394	تَتَأَقَفَتَ, 423
تَبَلَّغَةُ, 302	تَبُبُوجَ, 329	تَتَابَعَ, 395	تَتَأَفَلَ, 424
تَبَلَّلَ, 304	تَبُبُودُكُ, 357	تَتَيَّعَ, 354	تَتَأَلَّلَ, 399
تَبَلَّهَ, 308	تَبُبُورَ, 331	تَتَرَّ, 357	تَتَأَابَ, 397

تَدَبَّتْ, 400	تَدَبَّتْ, 447	تَدَبَّتْ, 595	تَدَبَّتْ, 498
تَدَبَّجَ, 401	تَدَبَّجَ, 404	تَدَبَّجَ, 596	تَدَبَّجَ, 500
تَدَبَّطَ, 403	تَدَبَّطَ, 452	تَدَبَّطَ, 357	تَدَبَّطَ, 507
تَدَبَّهْنَ, 403	تَدَبَّهْنَ, 455	تَدَبَّهْنَ, 357	تَدَبَّهْنَ, 510
تَدَبَّهْنَ, 404	تَدَبَّهْنَ, 464	تَدَبَّهْنَ, 457	تَدَبَّهْنَ, 511
تَدَبَّهْنَ, 405	تَدَبَّهْنَ, 449	تَدَبَّهْنَ, 453	تَدَبَّهْنَ, 514
تَدَبَّهْنَ, 357	تَدَبَّهْنَ, 470	تَدَبَّهْنَ, 455	تَدَبَّهْنَ, 515
تَدَبَّهْنَ, 409	تَدَبَّهْنَ, 471	تَدَبَّهْنَ, 458	تَدَبَّهْنَ, 517
تَدَبَّهْنَ, 415	تَدَبَّهْنَ, 482	تَدَبَّهْنَ, 459	تَدَبَّهْنَ, 501
تَدَبَّهْنَ, 417	تَدَبَّهْنَ, 484	تَدَبَّهْنَ, 453	تَدَبَّهْنَ, 501
تَدَبَّهْنَ, 417	تَدَبَّهْنَ, 488	تَدَبَّهْنَ, 463	تَدَبَّهْنَ, 520
تَدَبَّهْنَ, 417	تَدَبَّهْنَ, 491	تَدَبَّهْنَ, 464	تَدَبَّهْنَ, 522
تَدَبَّهْنَ, 420	تَدَبَّهْنَ, 493, 494	تَدَبَّهْنَ, 466	تَدَبَّهْنَ, 524
تَدَبَّهْنَ, 421	تَدَبَّهْنَ, 358	تَدَبَّهْنَ, 467	تَدَبَّهْنَ, 525
تَدَبَّهْنَ, 422	تَدَبَّهْنَ, 506	تَدَبَّهْنَ, 470	تَدَبَّهْنَ, 527
تَدَبَّهْنَ, 357	تَدَبَّهْنَ, 518	تَدَبَّهْنَ, 471	تَدَبَّهْنَ, 529
تَدَبَّهْنَ, 429	تَدَبَّهْنَ, 522	تَدَبَّهْنَ, 474	تَدَبَّهْنَ, 531
تَدَبَّهْنَ, 430	تَدَبَّهْنَ, 528	تَدَبَّهْنَ, 475	تَدَبَّهْنَ, 531
تَدَبَّهْنَ, 431	تَدَبَّهْنَ, 530	تَدَبَّهْنَ, 476	تَدَبَّهْنَ, 533
تَدَبَّهْنَ, 428	تَدَبَّهْنَ, 536	تَدَبَّهْنَ, 476	تَدَبَّهْنَ, 534
تَدَبَّهْنَ, 432	تَدَبَّهْنَ, 544	تَدَبَّهْنَ, 478	تَدَبَّهْنَ, 536
تَدَبَّهْنَ, 435	تَدَبَّهْنَ, 552	تَدَبَّهْنَ, 484	تَدَبَّهْنَ, 536
تَدَبَّهْنَ, 440	تَدَبَّهْنَ, 570	تَدَبَّهْنَ, 488	تَدَبَّهْنَ, 538
تَدَبَّهْنَ, 442	تَدَبَّهْنَ, 560	تَدَبَّهْنَ, 489	تَدَبَّهْنَ, 538
تَدَبَّهْنَ, 443	تَدَبَّهْنَ, 564	تَدَبَّهْنَ, 492	تَدَبَّهْنَ, 539
تَدَبَّهْنَ, 444	تَدَبَّهْنَ, 566	تَدَبَّهْنَ, 493	تَدَبَّهْنَ, 540
تَدَبَّهْنَ, 445	تَدَبَّهْنَ, 576	تَدَبَّهْنَ, 357	تَدَبَّهْنَ, 541
تَدَبَّهْنَ, 446	تَدَبَّهْنَ, 561	تَدَبَّهْنَ, 496	تَدَبَّهْنَ, 541
تَدَبَّهْنَ, 357	تَدَبَّهْنَ, 578	تَدَبَّهْنَ, 497	تَدَبَّهْنَ, 545

تَجَفَّأً, 546	تَحَتَّ, 358	تَدْرَجُ, 360	تُرْبِيَّةٌ, 361
تَجْفَافٌ, 550	تَحْتُ, 358	تُدْرِي, 360	تُرَّةٌ, 363
تَجْفَافٌ, 550	تَحْتَانِيٌّ, 358	تَدَع, 360	تُرْت, 361
تَجْفَجَفَ, 547	تَحْتِح, 358	تَرَّ, 363	تُرْتَاوُ, 362
تَجْفَرُ, 548	تَحْتَحَةٌ, 358	تَرَّ, 363	تُرْتُبُ, 361
تَجْفَفَ, 549	تَحْف, 358	تُرُّ, 363	تُرْتَبِيكُ, 361
تَجْفَلُ, 551	تُحْفَةٌ, 358	تُرَابٌ, 361	تُرْتَرُ, 361
تَجْفَنُ, 552	تَحَمُّ, 358	تُرَابٌ, 361	تُرْتَرَةٌ, 362
تَجَلَّبَبَ, 556	تَحْمَةٌ, 359	تُرَاتِرُ, 362	تُرْتُورُ, 362
تَجَلَّةٌ, 572	تُحْمَةٌ, 359	تُرَاتِيرُ, 362	تُرْتِيرُ, 362
تَجَلْجَلُ, 557	تَحِي, 359	تُرَارُ, 364	تُرْت, 362
تَجَلَّدَ, 560	تُحَيْتُ, 358	تُرَّاسُ, 364	تُرَج, 362
تَجَلَزَّ, 563	تَحُّ, 359	تُرَاسَةٌ, 364	تُرَج, 362
تَجَلَّسَ, 564	تَحَّ, 359	تُرَاعُ, 366	تُرَجَّ, 362
تَجَلَّفَ, 567	تَحِ, 359	تُرَاكُ, 367	تُرَجَمَ, 362
تَجَلَّلَ, 570	تَحَاخُ, 359	تُرَامِسُ, 368	تُرَجَمَانُ, 362
تَجَلَّى, 575, 577	تَحْتُ, 359	تُرَبُّ, 360	تُرَجْمَةٌ, 362
تَجَمَّأً, 577	تَحْتِخ, 359	تُرِبُ, 361	تُرَح, 363
تَجَمَّجَمَ, 577	تَحْتِخُ, 359	تُرِبِ, 360	تُرِح, 363
تَجَمَّرَ, 581	تَحْدُ, 359	تُرِبُ, 361	تُرِح, 363
تَجَمَّعَ, 585	تَحْرِب, 359	تُرِبُ, 361	تُرِحُ, 363
تَجَمَّلَ, 589	تَحْرِر, 359	تُرِبَاءُ, 361	تُرِح, 363
تَجَمَّلُ, 591	تَحْرِص, 359	تُرِبَاءُ, 361	تُرُحُونُ, 363
تَجَمَّمَ, 592	تُحَسُّ, 359	تُرِبَامَانُ, 361	تُرِرَّ, 364
تَجَمَّهَرَ, 594	تَحَمُّ, 359	تُرِبَةٌ, 361	تُرِرَّ, 364
تَجَمَّى, 594	تَحَمُّ, 359	تُرِبَةٌ, 361	تُرِسَ, 364
تَجَمِّمُ, 593	تُحَمُّ, 360	تُرِبَةٌ, 361	تُرِسَ, 364
تَجَنَّبَ, 595	تُحْمَةٌ, 360	تُرِبْدُ, 361	تُرِسُ, 364
تَجَهَّ, 358	تُحُومُ, 360	تُرِبُوتُ, 361	تُرِسَانَةٌ, 364

تَرْسِيَانُ, 365	تَرْكَةٌ, 367	تُسَاعِيٌّ, 369	تَعَصُّ, 371
تَرْشُ, 365	تَرْكَمَانُ, 367	تَسَعٌ, 368	تَعِصَ, 371
تَرْشُ, 365	تَرْكُ, 367	تُسَعٌ, 369	تعصص, 371
تَرْشُ, 365	تَرْمٌ, 367	تُسَعٌ, 369	تعص, 371
تَرْشَاءُ, 365	تَرْمٌ, 367	تِسَعٌ, 368, 369	تَعَلُّ, 371
تَرْصَ, 365	ترمز, 368	تِسْعُونَ, 369	تَعِلَ, 371
تَرْصَ, 365	تَرْمَسَ, 368	تسو, 369	تَعَى, 371
تَرْصُ, 365	تَرْمُسٌ, 368	تَسِيعٌ, 369	تَعُ, 371
تَرْعَ, 365	تَرْمَسَةٌ, 368	تَشَّ, 413	تَعَارُ, 372
تَرْعُ, 365	تَرْنٌ, 368	تَشِخَ, 369	تَعَارَةٌ, 372
تَرْعَ, 365	تَرْنُجٌ, 368	تَشْحَةٌ, 369	تَعَبٌ, 371
تَرْعُ, 365	تَرْنُجِيَيْنٌ, 368	تَشْحَةٌ, 369	تَعِبٌ, 371
تَرْعَ, 365	ترنك, 368	تَشِرٍ, 369	تَعِيبٌ, 371
تَرْعَةٌ, 365	تَرْنَى, 368	تَصم, 369	تَعِيبٌ, 371
تَرْعَةٌ, 365	تَرْهَ, 368	تَطَأٌ, 370	تَعَبَةٌ, 371
تَرْغُولٌ, 410	تَرْهٌ, 368	تَعَّ, 371	تَعْتَعَّ, 371
تَرْفَ, 366	تَرْى, 368	تُعُ, 370, 390	تَعْتَعَّتْ, 371
تَرْفُ, 366	تَرْى, 364	تَعَا, 371	تَعَرَّ, 372
تَرْفُ, 366	تَرْيَاقِيٌّ, 368	تَعَاتِعٌ, 370	تَعَسُّ, 372
تَرْفَ, 366	تَرْيَبٌ, 361	تَعَارُ, 370	تَعْم, 372
تَرْفَاسٌ, 366	تَرْيَبَةٌ, 361	تَعَاسَةٌ, 370	تَعَى, 372
تَرْفَةٌ, 366	تَرْيَجٌ, 362	تَعِبٌ, 370	تَعَى, 372
ترق, 366	تَرْيَصٌ, 365	تَعِيبٌ, 370	تُفٌ, 373
تَرْفُوهٌ, 366	تَرْيَعٌ, 366	تَعْتَعَّ, 370	تُفَانٌ, 373
تَرْقِ, 366	تَرْيَق, 368	تَعْتَعَّ, 370	تُفَاهَةٌ, 374
تَرْكٌ, 367	تَرْيَكٌ, 367	تَعَرَّ, 370	تُفَةٌ, 373
تَرْكٌ, 367	تَرْيَكَةٌ, 367	تَعِرَ, 370	تُفَاتَرٌ, 372
تَرْكٌ, 367	تَرْيِمٌ, 368	تَعَسَ, 370	تُفْتَف, 372
تَرْكَةٌ, 367	تُسَاعٌ, 369	تَعَسُ, 370	تُفْتُ, 372

تَفَيْتُ, 372	تَقْشِرُ, 374	تَلَاعَةٌ, 377	تَلَفْتُ, 377
تَفَيْتُ, 372	تَقَعُ, 374	تَلَالٌ, 378	تَلِفْتُ, 377
تَفْحٌ, 372	تَقَعُ, 374	تَلَامٌ, 379	تَلِكٌ, 378
تَفْرٌ, 373	تَقَعُ, 374	تَلَانَ, 379	تَلَكَّشْتُ, 378
تَفْرَةٌ, 373	تَقْلِقُ, 374	تَلَانَةٌ, 379	تَلَلٌ, 378
تَفْرَةٌ, 373	تَقَنَّ, 374	تَلَاوَةٌ, 381	تَلَمُّ, 379
تَفْرِقٌ, 373	تَقِنُّ, 374	تَلَاوَةٌ, 381	تَلَمُّ, 379
تَفْرِجٌ, 112	تَقِيٌّ, 374	تَلَبُّ, 375	تَلَمَّدٌ, 379
تَفْسٌ, 373	تَكَ, 375	تَلَّهُ, 378	تَلْمِيذٌ, 379
تَفْفَفَ, 373	تَكَأَ, 374	تَلَّهُ, 378	تَلَنٌ, 379
تُفَقَّهُ, 373	تَكَّهُ, 375	تَلَّهُ, 378	تَلِهَ, 379
تَفَعَلَ, 373	تَكْتَكُ, 375	تَلْتَلَنَ, 375	تَلَوُ, 381
تَفَعَلٌ, 373	تَكْتَكُهُ, 375	تَلْتَلَنَةُ, 375	تَلَوُ, 380
تَفَعَلَ, 373	تَكْتَكُ, 425	تَلثٌ, 376	تَلَوَةٌ, 381
تَفَعَلٌ, 373	تَكَرٌ, 375	تَلَجُّ, 376	تَلَوُ, 378
تَفَعَلٌ, 373	تَكَّشْتُ, 375	تَلَدَّ, 376	تَلَوَى, 381
تَفَعَلٌ, 373	تَكَلَّ, 375	تَلَدَّ, 376	تَلَى, 378, 380
تُفَعِّلِينَ, 374	تَكَنٌ, 375	تَلَدَّ, 376	تَلَى, 378
تَفَنُّ, 374	تَلٌ, 378	تَلَدَّ, 376	تَلِيٌّ, 381
تَفَنَةٌ, 374	تَلٌ, 378	تَلَدَّ, 376	تَلِيٌّ, 380
تَفِيَهُ, 374	تَلَا, 380	تَلَسٌ, 376	تَلِيَةٌ, 381
تَفِيَهُ, 374	تَلَاءٌ, 381	تَلَصٌ, 376	تَلِيْعٌ, 377
تَفَانَةٌ, 374	تَلَابٌ, 375	تَلَعٌ, 376	تَلِيْفَةٌ, 377
تَفْتَانِقٌ, 374	تَلَابِيْبَةٌ, 375	تَلَعٌ, 376	تَلِيْلٌ, 378, 379
تَفْتَقِي, 374	تَلَاتِلٌ, 375	تَلَعٌ, 376	تَمُّ, 384
تَفْتَقَةٌ, 374	تَلَاتِلٌ, 375	تَلَعٌ, 376	تَمُّ, 383
تَقْدٌ, 374	تَلَاعٌ, 377	تَلَعَةٌ, 377	تَمُّ, 384
تَقِرُّ, 374	تَلَاعٌ, 377	تَلَعَةٌ, 377	تَمُّ, 384
تَقِرَةٌ, 374	تَلَاعَةٌ, 377	تَلَعٌ, 377	تَمَارٌ, 381
تَقِرْدٌ, 374			

تَمَّازٌ، 382	تُمْلُولٌ، 383	تَنَحَّ، 386	تَهَمَّ، 388
تُمَارِيٌّ، 382	تَمَّمَّ، 384	تَنَدَّ، 386	تَهَمَّهٗ، 388
تَمَّالٌ، 381	تَمَّمَّ، 385	تَنَرَّ، 386	تَهَمَّهٗ، 388
تَمَّامٌ، 385	تَمَّمَّ، 385	تَنَضَّبُ، 386	تُهُمَّهٗ، 388
تَمَّامٌ، 385	تَمَّهٗ، 385	تَنَطَّ، 387	تَهَوَّنَ، 388
تُمَامَةٌ، 385	تَمَهَّلَ، 385	تَنَفَّ، 387	تَهَيَّنَ، 388
تَمَّايٌّ، 385	تُمَيْرٌ، 382	تُنْفَفُ، 387	تَهَوَّاءٌ، 389
تُمَّهٗ، 384	تُمَيْلَةٌ، 383	تَنَكَّ، 387	تَوَّ، 392
تَمَّتْ، 381	تَمِيمٌ، 385	تَنَكَارٌ، 387	تَوَّ، 392
تَمَّتَامٌ، 381	تَمِيمَةٌ، 385	تَنَكَارِيٌّ، 387	تَوَّأ، 389
تَمَّتَمَّ، 382	تُنُّ، 387	تَنَمَّ، 387	تَوَّاءٌ، 392
تَمَّتَمَّ، 381	تِنُّ، 387	تَنَهٗ، 387	تَوَّابٌ، 389
تُمَّتُمَّ، 382	تَنَّا، 385	تَنَوَّ، 387	تَوَّاجٌ، 389
تَمَّرَ، 382	تَنَاءَةٌ، 386	تَنُورَةٌ، 386	تَوَّاقٌ، 391
تَمَّرَ، 382	تَنَّاژَ، 386	تَنُومٌ، 387	تَوَّالٍ، 381
تَمَّرُ، 382	تَنَبَّ، 386	تَنُومٌ، 387	تَوَّامٌ، 351، 389
تَمَّرَةٌ، 382	تَنَبَّالَةٌ، 386	تَنَى، 387	تَوَّامَاتٌ، 352
تَمَّرَةٌ، 382	تَنَبَّرَ، 386	تَنَبَّرَ، 386	تَوَّامَانٌ، 352
تَمَّرَةٌ، 382	تَنَبَّبَ، 386	تَنَبَّنَ، 387	تَوَّامِيَّةٌ، 352
تَمَّرَةٌ، 382	تَنَبَّلَ، 386	تَنَبَّنَ، 387	تَوَّامِيَّةٌ، 352
تَمَّرَةٌ، 382	تَنَبَّلَ، 386	تَنُهٗ، 387	تَوَّبَ، 389
تَمَّرِيٌّ، 382	تَنَبَّلَ، 386	تَنَهَا، 389	تَوَّبَالَ، 356
تَمَّرِيَّةٌ، 382	تَنَتَّ، 386	تَنَهَايُهُ، 387	تَوَّبَلَّ، 356، 389
تَمَزَّ، 383	تَنَتَّلَ، 386	تَنَهَامٍ، 388	تَوَّبَلَّ، 356
تَمَسَّحَ، 383	تَنَتَّنَ، 386	تَنَهَامَةٌ، 388	تَوَّهٗ، 392
تَمَسَّحُ، 383	تَنَجَّ، 386	تَنَهَّتَهُ، 387	تَوَّتَّ، 389
تَمَشَّ، 383	تَنَجَّرَةٌ، 386	تَنَهَّتَهُ، 387	تَوَّتِيَاءٌ، 389
تَمَكَّ، 383	تَنَجَّحَ، 386	تَنَهَّرَ، 388	تَوَّتَجَّ، 389
تَمَلَّ، 383	تَنَجَّحَ، 386	تَنَهَّمَّ، 388	تَوَّدَّ، 390

تَوْرُ	390	تَوِيلٌ	391	تَتِيقُ	351	ثَابِرٌ	402
تَوْرَاةٌ	390	تِي	392, 393	تَتِيقَانُ	391	ثَانَاً	397
تَوْرَبٌ	361	تَيَّاحٌ	393	تِيكُ	395	ثَانَاءٌ	397
تَوْرَةٌ	390	تَيَّازٌ	393	تِيكَ	395	ثَاخٌ	443, 447
تَوْرَمٌ	390	تَيَّازٌ	394	تِيلٌ	395	ثَادٌ	398
تَوْرُورٌ	350	تَيَّاسٌ	394	تِيلٌ	391	ثَادٌ	398
تَوْرٌ	390	تَيَّانٌ	396	تَيِّمٌ	396	ثَادَاءٌ	398
تَوْرَلِيٌّ	390	تَيَّاهٌ	396	تَيِّمٌ	396	ثَادَةٌ	398
تَوْسٌ	390	تَيْتٌ	393	تَيْمٌ	352	ثَادَةٌ	398
تَوَقَّةٌ	391	تَيْدٌ	393	تَيْمَاءٌ	396	ثَادِقٌ	407
تَوَقَّةٌ	391	تَيْرٌ	393	تَيْمَةٌ	396	ثَارٌ	444
تَوُقٌ	391	تَيْرَبٌ	361	تَيْمَةٌ	352	ثَارٌ	444
تَوَقَّةٌ	391	تَيْرٌ	351	تَيْنٌ	396	ثَارٌ	398
تَوَلَّبٌ	375, 391	تَيْرٌ	394	تَيْنَانٌ	387, 396	ثَارٌ	398
تَوَلَّةٌ	391	تَيْسٌ	394	تَيْنَةٌ	396	ثَارَةٌ	409
تَوَلَّةٌ	391	تَيْسٌ	394	تِيَهُ	396	ثَاطٌ	399
تَوَلَّجٌ	391	تَيْسٌ	394	تِيَّهٌ	396	ثَاطَاءٌ	399
توم	391	تَيْسَاءٌ	394	تِيَهْرٌ	397	ثَاطَةٌ	399
تُومانٌ	392	تيسي	394	تِيَهُورٌ	388	ثَاعٌ	445
تُومورٌ	134	تَيْسِيَّةٌ	394	تِيُوعٌ	391, 395	ثَاعٌ	444
تُونِيَّةٌ	392	تَيْسِيَّةٌ	394	تِيِي	349, 397	ثَاعَةٌ	445
تَوَّةٌ	392	تِيَّعٌ	395	ث	397	ثَاغٌ	419
تُوهُ	392	تِيَّعٌ	395	ثَاءٌ	443	ثَاغَمٌ	419
تُوَهْدٌ	392	تِيَّعٌ	395	ثَاءٌ	446	ثَاغِمٌ	419
تُوَهْرِيٌّ	388, 392	تِيَّعَةٌ	395	ثَابٌ	443	ثَاغِيَّةٌ	419
تُوهُورٌ	392	تِيَّعٌ	395	ثَابٌ	397	ثَاغَلٌ	420
تَوِيٌّ	392	تِيَّغَارٌ	372	ثَابَةٌ	400	ثَاغَلٌ	421
تَوِيٌّ	392	تيف	395	ثَابَتٌ	400	ثَاغَنٌ	421
تَوِيَّعٌ	355	تِيَّقٌ	351	ثَابِتٌ	401	ثَاغِبٌ	422

ثاقَفَ، 423	ثائِرَةٌ، 444	ثُبْنَةٌ، 403	تَجِيرُ، 405
ثاقِلَ، 424	ثَبَّ، 400	ثُبُورٌ، 402	تَحْتَاخٌ، 406
ثاقِلٌ، 425	ثُبَاتٌ، 401	ثُبَى، 403	تَحْتَاخَ، 406
ثالِ، 445	ثِبَاتٌ، 401	ثُبَى، 403	تَحْتَاخَةٌ، 406
ثالِبٌ، 426	ثِبَارٌ، 402	ثُبَيٌّ، 404	تَحْجَ، 406
ثالِبٌ، 427	ثُبَّةٌ، 404	ثَبِيْتُ، 401	تُحْفٌ، 406
ثالِثٌ، 428	ثَبَّتَ، 400	ثَبِينٌ، 403	تُحْبِجٌ، 406
ثالِثَةٌ، 428	ثَبَّتْ، 400	ثَتُّ، 404	تُخْرِطُ، 406
ثالُوتٌ، 428	ثَبَّتَ، 400	ثتل، 404	تُخُنُّ، 406
ثامِدٌ، 432	ثَبَّتَ، 400	ثَتَمَ، 404	تُخُنُّ، 406
ثامِرٌ، 433	ثَبَّتْ، 400	ثَبْرٌ، 404	تُحْنٌ، 406
ثامِلٌ، 435	ثَبْتَبٌ، 401	ثَبْرٌ، 404	تُحْنٌ، 406
ثامِنٌ، 438	ثَبَّجَ، 402	ثَبْرٌ، 404	تُد، 406
ثانٍ، 441	ثَبَّجَ، 401	ثَجَّ، 404	تُدَا، 407
ثانٍ، 399	ثَبْجَارَةٌ، 402	ثَجَا، 406	تُدَاءٌ، 407
ثانِيَةٌ، 441	ثَبَّجَةٌ، 402	ثَجِجٌ، 404	تُدَامٌ، 407
ثاها، 443	ثَبْجَرٌ، 402	ثَجَّرَ، 405	تُدَعَّ، 406
ثاهَةٌ، 399	ثَبَّرَ، 402	ثَجَّرَ، 405	تُدَقَ، 406
ثاهِتٌ، 442	ثَبَّرَ، 402	ثَجِرَ، 405	تُدَقِمَ، 407
ثاوٍ، 446	ثَبَّرَ، 402	ثَجِرٌ، 405	تُدَمَ، 407
ثاوَةٌ، 446	ثَبْرَةٌ، 402	ثَجِرَةٌ، 405	تُدَنَّ، 407
ثاورٌ، 444	ثَبْرَةٌ، 402	ثَجَلٌ، 405	تُدِنُّ، 407
ثاويٌّ، 446	ثَبَّطَ، 403	ثُجَلَةٌ، 405	تُدِنَ، 407
ثاىٍ، 399	ثَبَّطَ، 403	ثَجَمَ، 405	تُدِنَةٌ، 407
ثاىٍ، 399	ثَبَّطَ، 403	ثَجَمَ، 406	تُدَى، 407
ثاىَةٌ، 446	ثَبَّطَ، 403	ثَجَمَ، 405	تُدَيَ، 407
ثاىَةٌ، 400	ثَبَّقَ، 403	ثَجُنُّ، 406	تُدَيُّ، 407
ثاىِجٌ، 398	ثَبَّلَ، 403	ثَجِيحٌ، 404	تُدَيَاءٌ، 407
ثاىِرٌ، 398، 444	ثَبَّرَ، 403	ثَجِيحَةٌ، 404	تُدَيَّةٌ، 407

ثَرَّ، 409	ثَرَعَم، 410	ثَرِيَطَ، 413	ثَعَبُ، 414
ثَرَّ، 409	ثَرِعَ، 410	ثَطَّ، 413	ثَعْبُ، 414
ثَرَا، 411	ثَرِعُ، 410	ثَطَّ، 413	ثُعْبَانٌ، 414
ثَرَاءٌ، 412	ثَرِغَل، 410	ثَطَا، 414	ثُعْبَةٌ، 414
ثَرَاةٌ، 409	ثَرِغَب، 410	ثَطَّأَ، 413	ثُعْبُوبٌ، 414
ثَرَّبَ، 408	ثَرَمَ، 410	ثَطَّأُ، 413	ثَعَّةٌ، 416
ثَرَبَ، 407	ثَرَمَ، 411	ثَطَّاءٌ، 414	ثَعَنَعَ، 415
ثَرِبٌ، 408	ثَرَمَانٌ، 411	ثَطَّاءَةٌ، 413	ثَعَنَعَ، 414
ثَرِبَاءٌ، 408	ثَرَمَدَ، 411	ثَطَّاعٌ، 413	ثَعَجٌ، 415
ثَرِبَاتٌ، 408	ثَرَمَدَةٌ، 411	ثَطَّاعِيٌّ، 413	ثَعَجَحَ، 415
ثَرِبِج، 408	ثَرَمَطَ، 411	ثَطَّاعٌ، 413	ثَعَجَرَ، 415
ثَرِنَازٌ، 408	ثَرِمَطٌ، 411	ثَطَّاعٌ، 413	ثَعْدٌ، 415
ثَرِنَاةٌ، 408	ثَرِمَطَةٌ، 411	ثَطعم، 414	ثَعَرٌ، 415
ثَرِنَّرٌ، 408	ثَرِمَلٌ، 411	ثَطَّعَمَةٌ، 414	ثَعْرٌ، 415
ثَرِنُّمٌ، 408	ثَرِمْلٌ، 411	ثَطَّفٌ، 414	ثَعْرَانٌ، 415
ثَرَدَ، 409	ثَرِمْلَةٌ، 411	ثَطَّى، 414	ثَعْرَزَ، 415
ثَرُدٌ، 409	ثَرِنٌ، 411	ثَطَّى، 414	ثَعْرُورٌ، 415
ثَرَدَ، 408	ثَرِنَت، 411	ثَطَّى، 413	ثَعْرُورَانٌ، 415
ثَرُدٌ، 409	ثَرِوَانٌ، 412	ثَطَّى، 414	ثَعَّظَ، 416
ثَرُدَةٌ، 409	ثَرِوَةٌ، 412	ثَطِّي، 414	ثَعِظَ، 416
ثَرَّرَ، 409	ثَرِودَةٌ، 409	ثَعَّ، 416	ثَعِلَ، 416
ثَرَّطَ، 410	ثَرَّى، 412	ثَعُّ، 414، 445	ثَعَلٌ، 416
ثَرَّطَ، 410	ثَرَّى، 412	ثَعَارِيرٌ، 415	ثَعَلِبَ، 417
ثَرَطاً، 410	ثَرِيٌّ، 412، 413	ثَعَالٍ، 416	ثَعَلِبَةٌ، 417
ثَرَطَلٌ، 410	ثَرِيٌّ، 412	ثَعَالٌ، 416	ثَعَلِبِيَّةٌ، 417
ثَرَطَمَ، 410	ثَرِيًّا، 412	ثَعَالٌ، 416	ثَعَلِلَ، 417
ثَرِعَ، 410	ثَرِيَاظَةٌ، 413	ثَعَالَةٌ، 416	ثَعْلُولٌ، 417
ثَرَعُظٌ، 410	ثَرِيَانٌ، 413	ثَعَامَةٌ، 417	ثَعَمَ، 417
ثَرَعَل، 410	ثَرِيدٌ، 409	ثَعَبَ، 414	ثَعُوٌ، 417

تَعُوبُ, 414	تُفَاءُ, 419	تُفَافَةٌ, 423	تُكَنَّكَةٌ, 425
تُعُولُ, 416	تُفَاجَةٌ, 419	تُفَالُ, 425	تُكَّلُ, 425
تُعي, 417	تُفَافِيدُ, 419	تُفَقَّبَ, 422	تُكِلَلُ, 425
تُعِيْطُ, 416	تُفَالُ, 421	تُفَقَّبَ, 422	تُكِلَلَ, 425
تُغَا, 419	تُفَالُ, 421	تُفَقَّبَ, 422	تُكِلُّ, 425
تُغَارِيْرُ, 418	تُفَالَةٌ, 421	تُفَقَّبُ, 422	تُكَلَانُ, 426
تُغَامٌ, 419	تُفَجِّحُ, 419	تُفَقَّبَةُ, 422	تُكَمُّ, 426
تُغَايَةٌ, 419	تُفَدُ, 419	تُفَقِّتُقُ, 423	تُكَمُّ, 426
تُغَبُّ, 417	تُفَرُّ, 420	تُفَرُّ, 423	تُكِمُّ, 426
تُغَبِّ, 417	تُفَرِّ, 419	تُفَقِّفَ, 423	تُكَمَّهُ, 426
تُغَبِّبَ, 417	تُفَرِّ, 420	تُفَقِّفَ, 423	تُكِنُّ, 426
تُغَبُّ, 417	تُفَرِّقُ, 420	تُفَقِّفَ, 423	تُكِنُّهُ, 426
تُغَبُّةُ, 418	تُفَرُّوقُ, 420	تُفَقِّفَ, 423	تُكُوْلُ, 426
تُغَعِّغُ, 418	تُفَلَّ, 420	تُفَقِّفَ, 423	تُلَّ, 430
تُغَعِّعُ, 418	تُفَلُّ, 420	تُفَقِّفَ, 423	تُلَا, 431
تُغَعِّعَةٌ, 418	تُفَلِّ, 420	تُفَقِّلَ, 424	تُلَاثَ, 427
تُغَرِّ, 418	تُفَلُّ, 420	تُفَقِّلَ, 424	تُلَاثَاءُ, 428
تُغَرُّ, 418	تُفَلُّ, 420	تُفَقِّلَ, 424	تُلَاثُوْنَ, 428
تُغَرِّبُ, 418	تُفَلِّهُ, 420	تُفَقِّلَ, 424	تُلَاثِيٌّ, 428
تُغَرَّةُ, 418	تُفَنُّ, 421	تُفَقِّلَ, 424	تُلَاجُ, 429
تُغَرُّ, 418	تُفَنِّ, 421	تُفَقِّلَ, 424	تُلَاجِيٌّ, 429
تُغَمُّ, 418	تُفَنِّ, 421	تُفَقِّلَ, 424	تُلَّبَّ, 426
تُغَمُّ, 419	تُفَنُّ, 421	تُفَقَّلَهُ, 424	تُلَّبَّ, 426
تُغَوَّةُ, 419	تُفَنِّهُ, 421	تُفَقَّلَهُ, 424, 425	تُلِبُّ, 427
تُغِي, 419	تُغِي, 422	تُغُو, 425	تُلِبَّ, 426
تُغِيَّ, 419	تُغِيَّ, 421	تُغِيْبُ, 422	تُلِبُّ, 427
تُغَا, 421	تُغَابُ, 422	تُغِيْفُ, 423	تُلَّةُ, 430
تُغَاً, 419	تُغَاْفُ, 423	تُغِيْلُ, 425	تُلَّةُ, 430
تُغَاً, 422	تُغَاْفُ, 423	تُلَّكَ, 425	تُلَّةُ, 431

تَلَّتْ، 427	تَلَمَّ، 431	تَمَثَّمًا، 432	تَمَلَّطَ، 436
تَلَّتْ، 427	تَلِمَ، 431	تَمَتَّمْ، 432	تَمَمَّ، 437
تُلَّتْ، 428	تَلَمَّ، 431	تَمَتَّمْ، 432	تَمَّنَّ، 437
تُلَّتْ، 427	تُلَمَّةٌ، 431	تَمَجَّ، 432	تَمَنُّ، 438
تُلَّتْ، 427	تَلَمَّطَ، 431	تَمَدَّ، 432	تَمَنَّ، 437
تُلثَانٌ، 428	تَلَمَّطَ، 431	تَمُدَّ، 432	تُمُنُّ، 438
تَلَتَّةٌ، 427	تَلَوْتُ، 428	تَمَرَّ، 433	تُمُنُّ، 438
تَلَثَلْ، 429	تَلَى، 431	تَمَرَّ، 433	تُمَيَّيَّةٌ، 438
تُلُثُلٌ، 429	تَلِيٌّ، 431	تَمَرَّ، 433	تُمُوْدٌ، 432
تُلثِلَانٌ، 429	تَلِيْبٌ، 427	تَمِرُّ، 433	تُمُوْدَةٌ، 433
تُلثِي، 428	تَلِيْثٌ، 428	تُمِرُّ، 433	تُمُوْمٌ، 437
تَلَجَّ، 429	تَلِيْلٌ، 431	تَمِرَاءٌ، 433	تَمِيْرٌ، 433
تَلِجٌ، 429	تَمَّ، 437	تَمِرَّةٌ، 433	تَمِيْرَةٌ، 433
تَلِجٌ، 429	تَمَّ، 436	تَمِرَّةٌ، 433	تَمِيْعَةٌ، 434
تَلُجٌ، 429	تُمُّ، 437	تَمِطٌ، 434	تَمِيْلٌ، 435
تُلُجٌ، 429	تُمُّ، 436	تَمِيعٌ، 434	تَمِيْلَةٌ، 435
تَلِجٌ، 429	تَمَّا، 431	تَمَعَدُّ، 434	تَمِيْمَةٌ، 437
تَلَخَّ، 429	تَمَادٌ، 432	تَمَعَّ، 434	تَمِيْنٌ، 438
تَلَخَّ، 429	تَمَارٌ، 433	تَمَعَّ، 434	تَنُّ، 439
تَلِخٌ، 429	تُمَالٌ، 435	تَمَعَّةٌ، 434	تُنُّ، 439
تَلَدَ، 429	تُمَالٌ، 435	تَمْعَدٌ، 434	تَنَاءٌ، 441
تَلَطَّ، 430	تُمَالَةٌ، 435	تَمَلَّ، 435	تُنَاءٌ، 441
تَلَطَّ، 430	تُمَامٌ، 437	تَمَلَّ، 435	تُنَاءٌ، 441
تَلَطِّحٌ، 430	تَمَانٌ، 438	تَمَلَّ، 434	تُنَانٌ، 439
تَلَعَّ، 430	تَمَانُوْنٌ، 438	تَمِلُّ، 435	تُنَايَةٌ، 441
تَلَعٌ، 430	تَمَانِيَّةٌ، 438	تَمِيْلٌ، 434	تُنَايِيٌّ، 441
تَلَّلٌ، 430	تُمَّةٌ، 437	تُمَلُّ، 435	تُنَّةٌ، 439
تَلَّمَّ، 431	تُمَّةٌ، 437	تَمَلَّةٌ، 435	تُنِتٌ، 438
تَلَّمَّ، 431	تُمْتٌ، 432	تُمَلَّةٌ، 435	تُنِيْتٌ، 438

ثُنْتَايَةٌ, 438	ثَهْوَدٌ, 443	ثَوْهَدٌ, 446	جَابٌ, 452
ثُنْتَلٌ, 439	ثُوَاجٌ, 443	ثَوَى, 446	جَابٍ, 462
ثُنْتَلِ, 438	ثُوَاجٌ, 398	ثَوَى, 446	جَابٌ, 448
ثُنْتَلٌ, 439	ثَوَارَةٌ, 444	ثَوِيٌّ, 446	جَابٌ, 448
ثُنَجْر, 439	ثُوَاطٌ, 399	ثَوِيٌّ, 447	جَابَةٌ, 448
ثُنْد, 439	ثَوَاعَةٌ, 445	ثَوِيَّةٌ, 447	جَابَر, 455
ثُنْط, 439	ثَوَالَهُ, 445	ثَوِيَّةٌ, 400	جَابِرٌ, 456
ثُنْطُبٌ, 439	ثَوَّابٌ, 443	ثَوِيلَةٌ, 445	جَابِرٌ, 448
ثَنَّ, 439	ثَوْبَاءٌ, 397	ثَوِينَاءٌ, 446	جَابِرَةٌ, 456
ثُنُوَى, 441	ثَوَّةٌ, 446	ثِي, 447	جَابِلٌ, 458
ثُنُوِيٌّ, 441	ثَوُتُورٌ, 65	ثِيْب, 447	جَابِهٌ, 461
ثُنُوِيَّةٌ, 441	ثَوْرٌ, 444	ثَيَّبٌ, 397	جَابِيٌّ, 452
ثُنَى, 439	ثَوْرٌ, 444	ثَيَّبٌ, 447	جَابِيَّةٌ, 462
ثَنَى, 440	ثَوْرَانٌ, 444	ثَيَّتَلٌ, 404	جَابِثٌ, 465
ثُنَى, 440	ثَوْرَةٌ, 444	ثَيَّتَلِ, 447	جَاثٌ, 448
ثُنَى, 440	ثَوْرَةٌ, 399	ثَيِّدٌ, 398	جَاثَا, 464
ثُنَى, 440	ثَوْرُورٌ, 399	ثَيِّدٌ, 398	جَاثِمٌ, 464
ثُنَى, 440	ثَوْعٌ, 445	ثَيِّدَةٌ, 398	جَاثِوْمٌ, 464
ثُنِيَانٌ, 441	ثَوَلٌ, 445	ثِيْرٌ, 444	جَاثِيَّةٌ, 465
ثُنِيَّةٌ, 441	ثَوَلٌ, 445	ثَيِّطٌ, 399	جَاثٌ, 448
ثُنِيَّةٌ, 440	ثَوَلٌ, 445	ثِيْلٌ, 447	جَاثَاً, 448
ثُنِيَّةٌ, 441	ثَوَلٌ, 445	ثِيْنٌ, 447	جَاثَاً, 449
ثَهَا, 443	ثَوَلَلٌ, 399	ثِيْنِيٌّ, 399	جَاثٌ, 473
ثَهَّتْ, 442	ثَوَلُولٌ, 399	ج, 447	جَاثِدٌ, 466
ثَهْثٌ, 442	ثَوْمٌ, 445	جَا, 448	جَاثِرٌ, 467
ثَهْثَةٌ, 442	ثَوْمَةٌ, 446	جَاءٌ, 451	جَاثَسٌ, 468
ثَهْلٌ, 443	ثَوْمَةٌ, 446	جَاثٌ, 448	جَاثَسٌ, 468
ثَهْلَلٌ, 443	ثَوْنٌ, 446	جَاثٌ, 449	جَاثِسٌ, 468
ثَهْمَدٌ, 443	ثَوه, 446	جَاثُفٌ, 450	جَاثِظٌ, 469

جَاحِظَتَانِ , 469	جَارَّةٌ , 505	جَازِيَةٌ , 529	جَافِي , 552
جَاحِظِيَّةٌ , 469	جَارِحٌ , 499	جَاسٌ , 531	جَالٍ , 576
جَاحَفٌ , 469	جَارِحَةٌ , 499	جَاسِي , 532	جَالٌ , 450
جَاحِمٌ , 472	جَارَزٌ , 506	جَاسَا , 532	جَالَةٌ , 572
جَاحِمَةٌ , 472	جَارِزٌ , 507	جَاسِرٌ , 530	جَالَةٌ , 576
جَاحِرٌ , 475	جَارِسَةٌ , 507	جَاسِعٌ , 531	جَالِحٌ , 557
جَادٌ , 480	جَارِشٌ , 508	جَاسُوسٌ , 531	جَالِحَةٌ , 558
جَادٌّ , 478	جَارِفٌ , 512	جَاسِيٌّ , 529	جَالِدٌ , 560
جَادٍ , 487	جَارِمٌ , 515	جَاسِيَاءٌ , 529	جَالِسٌ , 563
جَادَبٌ , 476	جَارِنٌ , 516	جَاشٌ , 449	جَالِسٌ , 564
جَادِبٌ , 476	جَارُودٌ , 501	جَاشٌ , 449	جَالِظٌ , 565
جَادَّةٌ , 480	جَارُودِيَّةٌ , 501	جَاشِرٌ , 534	جَالِعٌ , 566
جَادِرٌ , 481	جَارُورٌ , 505	جَاشِرِيَّةٌ , 534	جَالِعٌ , 566
جَادِسَةٌ , 482	جَارُورَةٌ , 506	جَاشِشٌ , 449	جَالِعٌ , 567
جَادِعٌ , 482	جَارُوسٌ , 507	جَاصٌ , 450	جَالِفٌ , 568
جَادَلٌ , 484	جَارُوشٌ , 508	جَاطٌ , 450	جَالِلٌ , 450
جَادِلٌ , 485	جَارُوفٌ , 512	جَاعِرَةٌ , 541	جَالُوتٌ , 577
جَادِيَاءٌ , 487	جَارُوفَةٌ , 512	جَاعِرَتَانِ , 541	جَالِي , 575
جَادٍ , 494	جَارِي , 518	جَاعِفٌ , 543	جَالِيَّةٌ , 576
جَادٌّ , 449	جَارِيٌّ , 494	جَاعَلٌ , 543	جَامٌ , 450
جَادَبٌ , 487	جَارِيَّةٌ , 519	جَاعِلٌ , 544	جَامِحٌ , 578
جَادِبٌ , 488	جَارٍ , 528	جَاعِيَّةٌ , 546	جَامِحٌ , 579
جَادِبِيَّةٌ , 488	جَارٌّ , 449	جَافٌ , 550	جَامِحٌ , 579
جَادِلٌ , 492	جَارٌّ , 449	جَافٍ , 553	جَامِدٌ , 579
جَارٌ , 505	جَارِعٌ , 525	جَافٌ , 450	جَامِدٌ , 580
جَارٌّ , 504	جَارِفٌ , 525	جَافٌ , 450	جَامِدَةٌ , 580
جَارٍ , 519	جَارِمٌ , 528	جَافِحٌ , 547	جَامِسٌ , 583
جَارٌّ , 449	جَارِي , 528	جَافِرٌ , 548	جَامِسَةٌ , 583
جَارٌّ , 449	جَارِيٌّ , 520	جَافِلٌ , 551	جَامِعٌ , 585

جامع، 586	جُبَاءٌ، 452	جَبِيحٌ، 453	جَبَسٌ، 457
جامعَةٌ، 586	جَبَابٌ، 453	جَبِجَابٌ، 454	جَبِشٌ، 457
جاملٌ، 589	جَبَابٌ، 453	جَبِجَبٌ، 453	جَبِيعٌ، 457
جاملٌ، 590	جُبَابٌ، 453	جَبِجَبَبٌ، 453	جَبَلٌ، 458
جامورٌ، 582	جَبَاءَةٌ، 452	جَبِجَبَةٌ، 454	جَبَلٌ، 458
جاموسٌ، 583	جَباجِبٌ، 454	جَبِجَبَةٌ، 454	جَبَلٌ، 458
جاموسةٌ، 583	جَبَاذٌ، 454	جَبِجَبِيَّةٌ، 454	جَبِلٌ، 458
جانٌ، 450	جَبَاؤٌ، 456	جَبِجِيٌّ، 454	جَبِلٌ، 458
جاناً، 594	جَبَاؤٌ، 456	جَبِيحٌ، 454	جَبِلٌ، 458
جانبٌ، 595	جُبَاؤٌ، 456	جَبِيحٌ، 454	جَبِلٌ، 459
جانِبٌ، 450	جَبَاؤٌ، 456	جَبِيحٌ، 454	جَبِلٌ، 458
جانِدٌ، 450	جَبَاؤَةٌ، 456	جَبِيحٌ، 454	جَبَلَةٌ، 459
جأواءٌ، 451	جَبَاؤَةٌ، 456	جَبِيذٌ، 454	جَبَلَةٌ، 458
جأوةٌ، 451	جَبَّاسٌ، 457	جَبِيذَةٌ، 454	جَبَلَةٌ، 459
جاورسٌ، 508	جَبَاعٌ، 457، 458	جَبَرٌ، 455	جَبَلَةٌ، 459
جاورسٌ، 509	جَبَاعَةٌ، 458	جَبَرٌ، 454	جَبَلَةٌ، 459
جأى، 450	جَبَالٌ، 459	جَبَرٌ، 455	جَبَلَةٌ، 459
جأيدٌ، 449	جَبَانٌ، 460	جَبَرَةٌ، 456	جَبَلِيٌّ، 459
جأيرٌ، 449	جَبَانٌ، 460	جَبَرَوَةٌ، 456	جَبَلِيٌّ، 459
جَبٌ، 452	جَبَّانٌ، 453، 460	جَبَرَوْتُ، 456	جَبَّانٌ، 459
جَبٌ، 452	جَبَّانَةٌ، 460	جَبَرِيَّةٌ، 456	جَبَّانٌ، 459
جُبٌ، 452	جَبَاوَةٌ، 461	جَبَرٌ، 457	جُبٌّ، 460
جَبءٌ، 452	جَبَّأى، 452	جَبَرٌ، 457	جُبْنَةٌ، 460
جبا، 461، 462	جَبَايا، 462	جَبَرٌ، 457	جَبَنَةٌ، 460
جَباً، 461	جَبَايَةٌ، 462	جَبَرَةٌ، 457	جَبَنَةٌ، 460
جَبَأٌ، 451	جَبَّبٌ، 452	جَبِسٌ، 457	جَبَنَةٌ، 460
جَبَأٌ، 452	جَبَّبٌ، 453	جَبَسٌ، 457	جَبَنَةٌ، 460
جَبَاءٌ، 452	جُبَّةٌ، 461	جَبَسٌ، 457	جَبَهْلٌ، 461
جَبَاءٌ، 453	جَبْتٌ، 453	جَبَسٌ، 457	جَبُوبٌ، 453

جَبُوبَةٌ, 453	جَنَامَةٌ, 464	جُحٌّ, 465	جَحْدَرٌ, 466
جَبُوسٌ, 457	جُنَّةٌ, 462	جُحٌّ, 465	جَحْدَرٌ, 466
جَبِيٌّ, 461	جَنُجَاتٌ, 463	جَحَا, 473	جَحْدَلٌ, 467
جَبِي, 461	جَنُجَتٌ, 463	جَحَادٌ, 466	جَحْدَلٌ, 466
جَبِيٌّ, 461	جَبِيْرٌ, 463	جُحَادِرِيٌّ, 466	جَحْدَمٌ, 467
جَبِيَّةٌ, 462	جَنُطٌ, 463	جُحَادِيٌّ, 466	جَحَرَ, 467
جَبِيْرٌ, 456	جَنَلٌ, 463	جُحَادِيَّةٌ, 466	جَحْرٌ, 467
جَبِيْرٌ, 457	جَنَلٌ, 463	جُحَارِبٌ, 468	جُحْرٌ, 467
جَبِيْسٌ, 457	جَنَلٌ, 463	جُحَارِمٌ, 468	جَحْرَاءٌ, 467
جَبِيْشٌ, 457	جَنَلٌ, 463	جُحَارِيَّةٌ, 467	جُحْرَانٌ, 467
جَبِيْلٌ, 459	جَنَلٌ, 463	جِحَاظٌ, 469	جَحْرَبٌ, 467
جَبِيْلَةٌ, 459	جَنَلَةٌ, 463	جِحَاظَةٌ, 469	جُحْرِيَانٌ, 468
جَبِيْنٌ, 460	جَنَلَطٌ, 463	جِحَافٌ, 470	جَحْرَةٌ, 467
جَبِيْهَةٌ, 461	جَنَلَقٌ, 463	جِحَافٌ, 470	جَحْرِيْشٌ, 468
جَتٌّ, 462	جَنَمٌ, 463	جُحَالٌ, 471	جَحْرِيْطٌ, 468
جَتْرٌ, 462	جَنَمٌ, 463	جَحَامٌ, 472	جَحْرَمٌ, 468
جَتْرٌ, 462	جَنَمٌ, 464	جَحَامٌ, 472	جَحْرَمَةٌ, 468
جُتٌّ, 462	جَنَمٌ, 464	جِحَامٌ, 472	جَحْسٌ, 468
جِتٌّ, 462	جُنْمَانٌ, 464	جُحَانِبٌ, 473	جَحْسٌ, 468
جِتٌّ, 462	جُنْمَانِيَّةٌ, 464	جِحَانَةٌ, 473	جَحْشٌ, 468
جِتٌّ, 462	جَنَمَةٌ, 464	جَحْجَبٌ, 465	جَحْشٌ, 468
جِنَا, 464	جُنْمَةٌ, 464	جَحْجَجٌ, 465	جَحْشَةٌ, 468
جِنَاءٌ, 462	جَنُوءَةٌ, 464	جَحْجَجٌ, 465	جَحْشِرٌ, 469
جِنَاءٌ, 465	جَنُوءٌ, 464	جُحْجُجٌ, 465	جَحْشَلٌ, 469
جِنَاجِتٌ, 463	جَنُوءٌ, 464	جَحَدٌ, 465	جَحْشَمٌ, 469
جِنَالٌ, 462	جَنِيٌّ, 465	جَحِدٌ, 466	جَحِطٌ, 469
جِنَالٌ, 463	جَنِيْتُ, 462	جَحِدٌ, 465	جَحِطٌ, 469
جِنَالَةٌ, 463	جَجٌّ, 465	جَحْدٌ, 466	جَحِظٌ, 469
جِنَامٌ, 464	جَجٌّ, 465	جَحْدَبٌ, 466	جُحِظٌ, 469

جِحْطَايَةٌ, 469	جَحْنَنَ, 472	جَحْجَحَةٌ, 474	جَدَاءُ, 480
جِحْظَمٌ, 469	جَحْنُ, 472	جحد, 474	جُدَاءُ, 487
جِحْظَمَ, 469	جَحِنُّ, 473	جُحْدُبٌ, 474	جَدَادٌ, 479
جَحْفَ, 469	جَحِنَ, 472	جَحْدَرٌ, 474	جَدَادٌ, 479
جَحْفُ, 470	جِحْنَبٌ, 473	جَحْدَفٌ, 474	جُدَادٌ, 479
جَحْفَةٌ, 470	جحنبر, 473	جَعْدَالٌ, 474	جِدَاؤُ, 481
جُحْفَةٌ, 470	جَحْنَبْرَةٌ, 473	جَعْدَمٌ, 474	جَدَاعٌ, 483
جَحْفَلٌ, 470	جُحْنَةٌ, 473	جَحْرٌ, 475	جُدَاعٌ, 483
جَحْفَلَ, 470	جَحْنَشٌ, 473	جَحْرٌ, 474	جَدَافَاءُ, 483
جَحْفَلَةٌ, 470	جَحْنَشَ, 473	جَحِرٌ, 475	جَدَالٌ, 484
جَحْلٌ, 471	جَحْنَقْلٌ, 473	جَحِرَ, 474	جَدَّالٌ, 485
جَحَلٌ, 471	جَحْوَةٌ, 473	جَحْرَاءُ, 475	جُدَالٌ, 485
جَحَلٌ, 471	جُحُودٌ, 466	جَحْرَظٌ, 475	جِدَالٌ, 485
جَحْلَاءُ, 471	جَحُوشٌ, 468, 473	جَحْفَ, 475	جَدَالَةٌ, 485
جَحْلَبٌ, 471	جَحُوفٌ, 470	جَحْفُ, 475	جُدَامٌ, 486
جَحْلَمَ, 471	جَحِيشٌ, 468	جَحْفَةٌ, 475	جُدَامَةٌ, 486
جَحَّم, 471	جُحْيِشٌ, 469	جحن, 475	جُدَامِيٌّ, 486
جَحَمَ, 471	جَحِيمٌ, 472	جَحُوٌ, 476	جُدَامِيَّةٌ, 486
جَحَمَ, 471	جُحَيْنَاءُ, 473	جَحُودٌ, 476	جَدَايَةٌ, 487
جَحِمَ, 471	جَحَّ, 474	جَحَى, 476	جَدَّبٌ, 476
جَحَمٌ, 471	جَحُ, 473	جَحِيْفٌ, 475	جَدَّبٌ, 476
جُحَمٌ, 471	جِحُ, 473	جَحِيْقَةٌ, 475	جَدَّبٌ, 476
جَحْمَةٌ, 472	جحا, 476	جَدُّ, 478	جَدَّبٌ, 476
جُحْمَةٌ, 472	جَحَابَةٌ, 474	جَدَّ, 478	جِدْبٌ, 476
جَحْمَرٌ, 472	جَحَافٌ, 475	جُدُّ, 479	جَدَّةٌ, 479
جَحْمَرِشٌ, 472	جُحَافٌ, 475	جِدُّ, 479	جُدَّةٌ, 479
جَحْمَشٌ, 472	جَحْبٌ, 474	جِدَا, 486	جِدَّةٌ, 479
جَحْمَظٌ, 472	جَحْبٌ, 474	جَدَا, 486	جَدَنَّةٌ, 477
جَحْمَظَةٌ, 472	جَحْجَحٌ, 474	جَدَاءُ, 487	جَدَّجُدٌ, 477

جُدُّجُدٌ, 477	جَدَفٌ, 483	جَدِيَّةٌ, 487	جَذِبَانٌ, 488
جَدَّخٌ, 477	جَدَفٌ, 483	جَدِيَّةٌ, 487	جَذِبَةٌ, 488
جَدَّخٌ, 477	جَدَفَةٌ, 483	جَدِيدٌ, 480	جُدَّةٌ, 489
جَدِخٌ, 477	جَدَلٌ, 484	جَدِيدَةٌ, 480	جَدُّجَدٌ, 489
جَدَدٌ, 478	جَدَلٌ, 484	جَدِيدَةٌ, 480	جَدَدٌ, 489
جَدَدٌ, 479	جَدَلٌ, 484	جَدِيرٌ, 481	جَدَّرٌ, 489
جَدَدٌ, 479	جَدِلٌ, 484	جَدِيرَةٌ, 481	جَدَّرٌ, 489
جُدُدٌ, 479	جَدِلٌ, 484	جَدِيسٌ, 482	جَدَّرٌ, 489
جَدَّرٌ, 481	جَدَلٌ, 484	جَدِيلٌ, 485	جَدَعٌ, 490
جَدَّرٌ, 481	جَدَلٌ, 484	جَدِيلَةٌ, 485	جَدَعٌ, 490
جَدَّرٌ, 480	جَدَلَاءُ, 485	جَدٌّ, 489	جَدَعٌ, 490
جَدَّرٌ, 480	جَدَلَةٌ, 484	جَدَا, 493	جَدَعٌ, 490
جَدِيرٌ, 481	جَدَلِيٌّ, 485	جَدَاءٌ, 489	جَدَعَةٌ, 490
جَدِيرٌ, 480	جَدَمٌ, 486	جُدَاءٌ, 494	جَدَعَمٌ, 491
جَدَّرٌ, 481	جَدَمٌ, 486	جَذَابٌ, 488	جَدَفٌ, 491
جَدَّرٌ, 481	جَدَمَةٌ, 486	جَذَابَةٌ, 488	جَدَلٌ, 491
جَدَّرٌ, 481	جَدَنٌ, 486	جَذَاةٌ, 494	جَدَلٌ, 492
جَدَّرَةٌ, 481	جَدِيَّةٌ, 486	جَذَاةٌ, 494	جَدَلٌ, 491
جَدْرِيٌّ, 481	جَدَوَائِرٌ, 481	جَذَاذٌ, 489	جَدَلٌ, 491
جَدَسٌ, 482	جَدْوَةٌ, 487	جَذَاذٌ, 489	جَدَلٌ, 491
جَدَشٌ, 482	جَدُودٌ, 480	جَذَاذَاتٌ, 489	جَدَلَةٌ, 492
جَدَشٌ, 482	جُدُودٌ, 480	جَذَاعٌ, 490	جَدَمٌ, 492
جَدَّعٌ, 482	جَدُولٌ, 485	جَذَامٌ, 492	جَدَمٌ, 492
جَدَّعٌ, 482	جَدْوَى, 487	جَدَامَةٌ, 492	جَدِمٌ, 492
جَدِيعٌ, 482	جَدَى, 487	جَذَامِيرٌ, 493	جَدِمٌ, 492
جَدِيعٌ, 482	جَدَى, 487	جَذَامِيٌّ, 492	جَدِمٌ, 492
جَدَّعٌ, 482	جَدْيٌ, 487	جَذَانٌ, 489	جَدِمَاوٌ, 493
جَدَّعَةٌ, 483	جَدِّيٌّ, 480	جَذَبٌ, 487	جَدِمَانٌ, 493
جَدَفٌ, 483	جَدِيْبٌ, 476	جَذَبٌ, 488	جَدَمَةٌ, 492

جَدْمَةٌ، 492	جَرَارٌ، 506	جَزْبَاءٌ، 495	جَزَجِرٌ، 497
جُدْمَةٌ، 492	جُرَارٌ، 507	جَزْبَانٌ، 495	جَزَجِرٌ، 497
جُدْمَةٌ، 492	جَرَأَشٌ، 495	جُزْبَانٌ، 496	جَزَجِرٌ، 497، 498
جذمر، 493	جُرَأَشَةٌ، 508	جَزِبَانٌ، 496	جَزَجِرَةٌ، 498
جِدْنٌ، 493	جَرَأِشُعٌ، 509	جَزِبَانَةٌ، 496	جَزَجِسٌّ، 498
جَدُوبٌ، 488	جَرَاضٌ، 510	جَزَبَةٌ، 495	جَزَجَمٌ، 498
جَدْوَةٌ، 494	جُرَاضٌ، 510	جَزَبَةٌ، 495	جُزْجُمَانٌ، 498
جُدُوعَةٌ، 491	جِرَاضٌ، 510	جَزِيدٌ، 496	جُزْجُورٌ، 498
جَدَى، 494	جِرَاضٌ، 510	جَزِيرٌ، 496	جُزْجُومٌ، 498
جَدِيٌّ، 494	جَرَافٌ، 512	جَزِيْبَاءٌ، 496	جَرَخٌ، 498
جَدِيدٌ، 489	جُرَافٌ، 512	جَزَّةٌ، 504	جَرَخٌ، 498
جَدِيمٌ، 492	جُرَافَةٌ، 512	جَزَّةٌ، 505	جَرَخٌ، 498
جَرٌّ، 504	جَرَامٌ، 514	جَزَّةٌ، 504	جُزْخٌ، 498
جَرٌّ، 503	جُرَامَةٌ، 515	جَرث، 496	جَرَخٌ، 499
جُرٌّ، 504	جَرَامِقَةٌ، 516	جَزَنَلٌ، 496	جَرَدٌ، 499
جَرَأٌ، 494	جِرَانٌ، 516	جَرثم، 497	جَرَدٌ، 500
جُرَابٌ، 495	جُرَاهِمٌ، 517	جُرْثُمٌ، 497	جَرَدٌ، 499
جِرَابٌ، 495	جَرَاهِيَةٌ، 517	جُرْثُومٌ، 497	جَرِيدٌ، 500
جِرَاجِبٌ، 497	جِرَايَةٌ، 519	جُرْيِيٌّ، 496	جَرِيدٌ، 499
جُرَاجِرٌ، 498	جِرَايَةٌ، 519	جَزِيئَةٌ، 496	جَزْدٌ، 500
جِرَاجِمٌ، 498	جِرَائِحِيٌّ، 499	جَرَخٌ، 497	جَزْدٌ، 500
جَرَاحٌ، 499	جُرَائِشٌ، 509	جَرَخٌ، 497	جَزْدَابٌ، 502
جِرَاحٌ، 499	جُرَائِضٌ، 510	جَرَخٌ، 497	جَزْدَابٌ، 502
جِرَاحَةٌ، 499	جِرَائِيَةٌ، 519	جَرَخٌ، 497	جَزْدَاخٌ، 502
جَرَادٌ، 500	جَرَ بٌ، 495	جَزَجَارٌ، 498	جُزْدَانٌ، 501
جَرَادٌ، 501	جَرَ بٌ، 495	جَزْجَارَةٌ، 498	جَزْدَبٌ، 502
جُرَادَةٌ، 500	جَرَ بٌ، 495	جَزْجَبٌ، 497	جَزْدَبَانٌ، 502
جَرَارٌ، 505	جَرَ بٌ، 495	جُزْجُبٌ، 497	جَزْدَةٌ، 500
جَزَارَةٌ، 505	جَرَ بٌ، 495	جُزْجَةٌ، 497	جُزْدَةٌ، 500

جَزَدَحْ، 502	جَرَسَ، 507	جَرِعُ، 511	جَزَلُ، 513
جَزْدَحْلُ، 502	جَرَسُ، 507	جَرِعَ، 510	جَزَلُ، 513
جَزْدَقُ، 502	جَرَسُ، 507	جَزْعَبُ، 511	جَزَلُ، 513
جَزْدَلُ، 502	جَرَسَامُ، 508	جَزْعَبَ، 511	جَزَمَ، 514
جَزْدَمُ، 502	جَرَسَمَ، 508	جَزْعَبِيبُ، 511	جَزَمُ، 514
جَزْدَمَ، 502	جَرَسَ، 508	جَزْعَبِيلُ، 511	جَزَمَ، 514
جَزْدَنُ، 502	جَرَسَ، 508	جَزْعَةُ، 511	جَزَمَ، 513، 514
جَزْدُ، 503	جَرَسُ، 508	جَزْعَةُ، 511	جَزَمَ، 514
جَزْدُ، 503	جَرَسُ، 508	جَرَعَكُ، 511	جَرِمَ، 514
جَزْدُ، 503	جَرَسَبُ، 509	جَرَعَنُ، 511	جَزَمَ، 514
جَزْدُ، 503	جَرَسَبُ، 509	جَزْعُوبُ، 511	جَزَمَ، 514
جَزْدُ، 503	جَرَسَبِيَّةُ، 509	جَزْعَيْبُ، 511	جَزَمَ، 514
جَزْدَانُ، 503	جَرَسَعُ، 509	جَزَفَ، 511	جَزْمَاقُ، 516
جَزْدَقُ، 503	جَرَسَمَ، 509	جَزَفَ، 512	جَزْمَانُ، 515
جَزْدَمَ، 503	جَرَسَمَ، 509	جَزَفَ، 511	جَزِمَةٌ، 514
جَزْدُونُ، 503	جَرَسَى، 509	جَزَفَ، 512	جَزِمَةٌ، 514
جَزَرَّ، 504	جَرَسِيٌّ، 509	جَزَفَ، 512	جَزِمَرٌ، 515
جَزَرُّ، 506	جَرَصُ، 509	جَزَفَ، 512	جَزِمَسَّقُ، 515
جَزَرَّ، 506	جَرَضُ، 509	جَزَفَ، 512	جَرِمَضُ، 515
جَزَرُّ، 506	جَرَضَ، 509	جَزَفَ، 513	جَرِمَقُ، 516
جَزَرَّ، 506	جَرِضَ، 509	جَزَفَةٌ، 512	جَزِمَقِيٌّ، 516
جَزَرُّ، 506	جَرِضَمُ، 510	جَزَفَةٌ، 512	جَزِمَلٌ، 516
جَزَرُّ، 506	جَرِضَمُ، 510	جَزَفَخَ، 513	جَزِمُورٌ، 515
جَزَرُّ، 506	جَرِضَمُ، 510	جَرِفَزُ، 513	جَزَنُ، 516
جَزَرَّةُ، 506	جَرِطَ، 510	جَزِفَسَ، 513	جَزَنَ، 516
جَزَرَّةُ، 506	جَرِطَ، 510	جَزِفَسِيٌّ، 513	جَزَنُ، 516
جَزَرَمَ، 507	جَرَعُ، 510	جَرِفَشُ، 513	جَزَنُ، 516
جَرَسَ، 507	جَرَعُ، 510	جَرِفَضُ، 513	جَزَنَاءُ، 516
جَرَسُ، 507	جَرَعُ، 510	جَرِقُ، 513	جَرَنِبُ، 516

جَرْنَانَةٌ, 496	جَزُولٌ, 518	جَرِينٌ, 516	جَزَّةٌ, 523
جَرْنَبَةٌ, 496, 517	جَرِي, 518	جُرَيْتَةٌ, 516	جَزَّةٌ, 523
جَرْنَبْدٌ, 496, 517	جَرِيٌّ, 518	جَرِيَّةٌ, 494	جَزْجَز, 521
جَرْنَبْدَةٌ, 496	جَرِيٌّ, 505	جَزٌّ, 523	جَنْحٌ, 521
جَرْنَف, 517	جَرِيٌّ, 518	جَزٌّ, 523	جَنْحٌ, 521
جَرْنَفْسٌ, 513	جَرِيٌّ, 519	جَزءٌ, 520	جَنْحٌ, 521
جَرِه, 517	جَرِيٌّ, 518	جَزءٌ, 520	جَنْحٌ, 521
جَزُهُ, 517	جَرِيٌّ, 505, 519	جَزءَةٌ, 520	جَنْحَةٌ, 521
جَزْهَامٌ, 517	جَرِيءٌ, 494	جَزَأٌ, 520	جَزْرٌ, 523
جَزْهَةٌ, 517	جَزِيَالٌ, 513	جَزَأٌ, 520	جَزْرٌ, 522
جَزْهَةٌ, 517	جَزِيَالَةٌ, 513	جَزَاءٌ, 520, 528	جَزْرٌ, 521, 522
جَزْهَدٌ, 517	جَزِيَانٌ, 516	جَزَابٌ, 521	جَزْرٌ, 522
جَزْهَدٌ, 517	جَرِيْبٌ, 496	جَزَارٌ, 522, 523	جَزْرٌ, 522
جَزْهَدَةٌ, 517	جَزِيَّةٌ, 505, 519	جُزَارٌ, 522, 523	جَزْرَةٌ, 522
جَرِهْس, 517	جَزِيَّةٌ, 519	جَزَارٌ, 522	جَزْرٌ, 523
جَرِهْم, 517	جَزِيْتٌ, 496	جُزَارَةٌ, 522, 523	جَنْعٌ, 524
جُزْهَمٌ, 517	جَرِيْحٌ, 499	جِزَارَةٌ, 522	جَنْعٌ, 524
جَزْوٌ, 494	جَرِيْحَةٌ, 499	جَزَارٌ, 523	جَنْعٌ, 524
جَزْوٌ, 517	جَرِيْدٌ, 501	جُزَاعٌ, 525	جَنْعٌ, 524
جِزْوَاضٌ, 510	جَرِيْدَةٌ, 501	جَزَافٌ, 525	جَنْعٌ, 524
جِزْوَاظٌ, 510	جَرِيْرٌ, 505	جُزَافٌ, 525	جَنْعٌ, 524
جَزْوَةٌ, 518	جَرِيْرَةٌ, 505	جَزَالٌ, 526	جَنْعٌ, 524
جِزْوَةٌ, 518	جَرِيْسَةٌ, 507	جَزَالٌ, 526	جَنْعٌ, 524
جُزُوْحٌ, 499	جَرِيْشٌ, 508	جُزَالٌ, 526	جَنْعَةٌ, 524
جُزُوْدٌ, 501	جَرِيْضٌ, 510	جَزَالَةٌ, 526	جَنْعَةٌ, 525
جَزُوْرٌ, 505	جُرَيْعَةٌ, 511	جُزْبٌ, 521	جَنْعَةٌ, 524
جَزُوْرٌ, 507	جَرِيْفٌ, 512	جُزْبٌ, 521	جَنْعٌ, 525
جَزُوْضٌ, 510	جَرِيْمٌ, 515	جُزُبٌ, 496	جَنْعَةٌ, 525
جَزُوْلٌ, 513	جَرِيْمَةٌ, 515	جَزْبَةٌ, 496	جَنْعٌ, 526

جَزَلٌ, 526	جُرْئِيَّةٌ, 521	جَسَمٌ, 531	جَشْبٌ, 533
جَزَلٌ, 526	جَسَنٌ, 530	جُسْمٌ, 532	جُشْبٌ, 533
جَزَلٌ, 526	جِسْنٌ, 529	جِسْمٌ, 532	جَشَّةٌ, 535
جَزَلٌ, 526	جَسَاءٌ, 529	جُسْمَانٌ, 532	جُشَّةٌ, 535
جَزَلٌ, 526	جَسَا, 532	جِسْمَائِيٌّ, 532	جَشَجَشَنٌ, 534
جَزَلَةٌ, 526	جَسَاءٌ, 529	جِسْمَرٌ, 532	جَشَّرٌ, 534
جَزَلَةٌ, 526	جَسَاءٌ, 529	جِسْمَزٌ, 532	جَشَّرٌ, 534
جَزَمٌ, 527	جُسَاءَةٌ, 529	جِسْنٌ, 532	جَشَّرٌ, 534
جَزَمٌ, 527	جُسَادٌ, 529	جُسْنَةٌ, 532	جَشَّرٌ, 534
جَزَمٌ, 527	جِسَادٌ, 529	جَسُورٌ, 530	جَشَّرٌ, 534
جَزَمٌ, 527	جَسَّاسٌ, 531	جَسِيسٌ, 531	جُشْرَةٌ, 534
جَزْمَةٌ, 527	جُسَامٌ, 532	جَسِيمٌ, 532	جَشَشَنٌ, 535
جَزْمَةٌ, 528	جُسَانٌ, 531, 532	جَشٌ, 535	جَشَعٌ, 536
جَزْمَرٌ, 528	جَسَاوَةٌ, 532	جَشٌ, 535	جَشِعٌ, 536
جَزْنٌ, 528	جُشْتٌ, 529	جُشٌ, 535	جَشِعٌ, 535
جَزُورٌ, 522, 523	جَسَدٌ, 529	جَشَاءٌ, 533	جَشَّمٌ, 536
جَزُوعٌ, 525	جَسَدٌ, 529	جَشَّأٌ, 533	جَشَّمٌ, 536
جَزُوفٌ, 525	جَسِيدٌ, 529	جَشَّأٌ, 532	جَشِيمٌ, 536
جَزُولٌ, 526	جَسِيدٌ, 529	جُشَاءٌ, 533	جَشَّمٌ, 536
جَزَى, 528	جُسْدٌ, 529	جَشَابٌ, 533	جَشَّمٌ, 536
جَزْيَةٌ, 520	جِسْدَانٌ, 529	جُشَاءَةٌ, 533	جَشَّمٌ, 536
جَزْيَةٌ, 528	جَسْدِيٌّ, 529	جَشَّارٌ, 534	جَشْنٌ, 536
جَزَيْرٌ, 522, 524	جَسَّرٌ, 530	جُشَّارٌ, 534	جُشْنَةٌ, 536
جَزَيْرٌ, 522	جَسَّرٌ, 530	جُشَّارِيٌّ, 534	جَشْوٌ, 537
جَزِيرَةٌ, 523, 524	جَسَّرٌ, 530	جَشَّاشٌ, 535	جَشُوبٌ, 533
جَزِيْعَةٌ, 525	جَسَّرٌ, 530	جَشَاعٌ, 536	جَشِيْبٌ, 533
جَزِيْفٌ, 525	جَسْرَبٌ, 530	جُشَّانٌ, 535	جَشِيرٌ, 534
جَزِيْلٌ, 526	جَسَعٌ, 531	جَشَبٌ, 533	جَشِيْشٌ, 535
جُزْيٌ, 520	جَسَمٌ, 531	جَشَبٌ, 533	جَشِيْشَةٌ, 535

جَشِيعٌ, 536	جِعَالَةٌ, 544	جَعَجَاعٌ, 540	جُعْشُمٌ, 542
جَشِيمٌ, 536	جُعَامٌ, 545	جَعَجِر, 539	جَعَّظَ, 542
جَصَّ, 537	جُعَامِسٌ, 545	جَعَجَعٌ, 539	جَعَّظَ, 542
جَصُّ, 537	جَعَامِيسٌ, 545	جَعَجَعَ, 539	جَعَّظَ, 542
جَصَّاصٌ, 537	جُعَاوَةٌ, 546	جَعَجَعَةٌ, 540	جِعْظَارٌ, 542
جَصَّاصَةٌ, 537	جَعَبَ, 538	جَعَدَ, 540	جِعْظَارَةٌ, 542
جَصِجَص, 537	جَعَبَ, 538	جَعَدُ, 540	جِعْظَانٌ, 542
جَصَّصَ, 537	جَعَبُ, 538	جَعْدُ, 540	جِعْظَايَةٌ, 542
جَصِصِصٌ, 537	جُعَبُ, 538	جَعَدب, 540	جِعْظَرٌ, 542
جَصِصِيصَةٌ, 537	جَعْبَاءُ, 538	جَعْدَةٌ, 540	جِعْظَرَ, 542
جَضَّ, 537	جَعِب, 539	جَعَدَد, 540	جِعْظَرِيٌّ, 542
جَضْدٌ, 537	جَعِبَةٌ, 538	جَعْدَرٌ, 540	جَعَفَ, 542
جَضَّضَ, 537	جَعِبَرٌ, 539	جَعْدَلٌ, 540	جَعَفَ, 543
جَضَم, 537	جَعِبَرٌ, 539	جَعْدَر, 540	جَعَفَدَ, 543
جَضْمٌ, 537	جُعْبُسٌ, 539	جَعَرَ, 540	جَعَفَرٌ, 543
جَطِخٌ, 537	جَعْبَلٌ, 539	جَعُرٌ, 541	جَعْفَلٌ, 543
جَطٌّ, 538	جَعْبَى, 538	جَعُرَاءُ, 541	جَعْفَلِق, 543
جَطٌّ, 537	جُعْبَى, 539	جِعْرَانٌ, 541	جَعْفَلل, 543
جَطَّارٌ, 537	جِعْبَى, 538	جُعْرَةٌ, 541	جَعَلَ, 543
جَطَل, 538	جَعْبِيٌّ, 538	جُعْرُورٌ, 541	جَعِلَ, 543
جَعَّ, 542	جَعَةٌ, 546	جِعِرَى, 541	جَعْلٌ, 544
جَعَا, 546	جَعَثب, 539	جَعَزَ, 541	جُعَلٌ, 544
جَعَابٌ, 538	جَعَثَرٌ, 539	جَعَسَ, 541	جُعَلٌ, 544
جَعَابَةٌ, 538	جَعَثَم, 539	جَعَسُ, 541	جُعَلٌ, 544
جَعَادَةٌ, 540	جَعَثِمٌ, 539	جَعَسَس, 541	جَعَلَّهُ, 544
جَعَارٍ, 541	جُعْثِمِيَّاتٌ, 539	جَعَشَ, 541	جَعَلَفَ, 544
جَعَارٌ, 541	جَعَثَن, 539	جَعَشَبٌ, 541	جَعَمَ, 544
جَعَالٌ, 544	جَعَثِنٌ, 539	جَعَشَش, 541	جَعِمٌ, 545
جَعَالَةٌ, 544	جَعَثُونٌ, 539	جَعَشَّم, 542	جَعِمَ, 544

جَعْمٌ, 545	جُفَاءٌ, 546, 553	جِفسٌ, 549	جَنفِيرَةٌ, 548
جَعْمَاءٌ, 545	جُفَاءَةٌ, 546	جَفَشَ, 549	جَفِيسٌ, 549
جَعْمَرٌ, 545	جَفَاجِفٌ, 547	جَفِصٌ, 549	جَفِيظٌ, 549
جَعْمَسَ, 545	جَفَاحٌ, 547	جَفَظٌ, 549	جَفِيْفٌ, 550
جُعْمُظٌ, 545	جِفَارٌ, 548	جَفُظٌ, 549	جَفِيلٌ, 551
جُعْمُوسٌ, 545	جَفَافٌ, 550	جَفَعٌ, 549	جَقٌّ, 553
جَعْمِيٌّ, 545	جُفَافٌ, 550	جَفَّفَ, 549	جِقَّةٌ, 553
جَعْنٌ, 545	جَفَالٌ, 551	جَفَّفُ, 550	جَقَّلَ, 553
جَعْنَبٌ, 545	جُفَالٌ, 551	جَقَّلَ, 550	جَقَّلٌ, 553
جَعْنَسٌ, 546	جُفَالَةٌ, 551	جَقَّلَ, 550	جَكَّ, 554
جَعِيْظَارٌ, 542	جُفَايَةٌ, 553	جَقِلَ, 550	جِكُّ, 554
جَعُوٌ, 546	جَفَّةٌ, 550	جَقْلٌ, 551	جكجك, 553
جَعْوَةٌ, 546	جُفَّةٌ, 550	جِقْلٌ, 551	جَكَرَ, 553
جَعْوَالٌ, 544	جفت, 547	جَقْلَانٌ, 551	جَكَرَةٌ, 553
جَعْوَمٌ, 545	جَفْتُ, 547	جَقْلَةٌ, 551	جَلٌ, 570
جَعْوَنَةٌ, 545	جَفْتُ, 547	جُقْلَةٌ, 551	جَلَّ, 570
جُعَيْثِيْنٌ, 539	جِفْتَاْفِرِيْدٌ, 547	جَقْلُقٌ, 552	جُلٌ, 571
جُعَيْدِيٌّ, 540	جَفَجَفْتُ, 547	جَقْلُقٌ, 552	جِلٌّ, 570, 571
جَعِيْرٌ, 541	جَفَجَفَ, 547	جَقَنَ, 552	جِلا, 575
جَعِيْلَةٌ, 544	جَفَجَفَةٌ, 547	جَقَنَ, 552	جِلاٌ, 576
جَعِيْبٌ, 546	جَفَجَ, 547	جَقَنُ, 552	جِلاٌ, 554
جَعْرَافِيٌّ, 546	جَفَّرَ, 548	جَقَنُ, 552	جِلاءٌ, 576
جَعْرَفٌ, 546	جَفَّرَ, 547	جَقْنَةٌ, 552	جِلاءٌ, 576
جَفٌ, 549	جَفَّرَ, 548	جَقْوَةٌ, 553	جِلاِبٌ, 555
جَفَّ, 549	جَفَّرَةٌ, 548	جَقْوَلٌ, 551	جِلاِبٌ, 555
جُفٌ, 550	جُفَّرَةٌ, 548	جَفِي, 553	جِلاِبَةٌ, 555
جفا, 552	جَفَّرِيٌّ, 548	جَفِيٌّ, 552	جِلاِجِبٌ, 556
جَفًّا, 546	جَفَّرَ, 549	جَفِيٌّ, 553	جِلاِجِلٌ, 557
جَفَاءٌ, 553	جَفِيسٌ, 549	جَفِيْرٌ, 548	جِلاِجِلٌ, 557

جُلَاخٌ، 558	جَلْبَابٌ، 556	جَلَّحٌ، 557	جَلْدَبٌ، 562
جُلَاخٌ، 559	جَلْبَانٌ، 555	جَلِيحٌ، 557	جَلْدَةٌ، 561
جَلَّادٌ، 561	جُلْبَانٌ، 555	جَلْحَاءَةٌ، 558	جَلْدَةٌ، 561
جَلَّادٌ، 561	جَلْبَانَةٌ، 555	جَلْحَبٌ، 558	جَلْدِحٌ، 562
جَلَّادَةٌ، 561	جَلْبَبٌ، 556	جَلْحَبٌ، 558	جَلْدٌ، 562
جَلَّازٌ، 563	جَلْبَبَةٌ، 555	جَلْحَةٌ، 558	جَلْدٌ، 562
جَلَّازٌ، 563	جَلْبَبَةٌ، 555	جَلْحَزٌ، 559	جَلْدَاءٌ، 562
جَلَّاعَةٌ، 566	جَلْبِيحٌ، 556	جَلْحَطٌ، 559	جَلْدِيٌّ، 562
جَلَّاعِدٌ، 567	جَلْبِدَةٌ، 556	جَلْحِظٌ، 559	جَلَزٌ، 562
جَلَّافٌ، 568	جَلْبِرٌ، 556	جَلْحِظَاءٌ، 559	جَلَزٌ، 562
جَلَّافِرٌ، 568	جَلْبِرٌ، 556	جَلْحَمٌ، 559	جَلَزٌ، 563
جَلَّافِيٌّ، 568	جَلْبِصٌ، 556	جَلْحَمَدٌ، 559	جَلَزَاءٌ، 563
جَلَّاقَةٌ، 569	جَلْبِطٌ، 556	جَلْحِنٌ، 559	جَلَسَنَ، 563
جَلَّالٌ، 571	جَلْبِقٌ، 556	جَلَّخٌ، 559	جَلَسَنَ، 563
جَلَّالٌ، 571	جَلَّةٌ، 571	جَلَّخٌ، 559	جَلَسُنٌ، 564
جَلَّالٌ، 571	جَلَّةٌ، 571	جَلَّخٌ، 559	جَلَسُنٌ، 564
جَلَّالَةٌ، 572	جَلَّةٌ، 571	جَلْخَبٌ، 559	جَلْسَةٌ، 564
جَلَّالَةٌ، 572	جَلَّتْ، 556	جَلْخَدٌ، 559	جَلْسَةٌ، 564
جَلَّالَةٌ، 571	جَلَّجٌ، 556	جَلْخَدِيٌّ، 559	جَلْسَةٌ، 564
جَلَّالِمٌ، 573	جَلْجَابٌ، 556	جَلْخَطٌ، 559	جَلْسَمٌ، 564
جَلَّالِمَةٌ، 573	جَلْجَالٌ، 557	جَلْخِظٌ، 559	جَلْسَنٌ، 565
جَلَّالِمِقٌ، 573	جَلْجَبٌ، 556	جَلْخَمٌ، 560	جَلْسِيٌّ، 564
جَلَّبٌ، 554	جَلْجَةٌ، 556	جَلَّدٌ، 560	جَلْشٌ، 565
جَلَّبٌ، 554	جَلْجَلٌ، 557	جَلَّدٌ، 560	جَلْظٌ، 565
جَلَّبٌ، 554	جَلْجُلٌ، 557	جَلَّدٌ، 560	جَلْظَاءٌ، 565
جَلَّبٌ، 554	جَلْجُلَانٌ، 557	جَلَّدٌ، 560	جَلْظَةٌ، 565
جَلَّبٌ، 554	جَلْجَلَةٌ، 557	جَلِدٌ، 560	جَلْظَةٌ، 565
جَلَّبٌ، 555	جَلَّحٌ، 557	جَلْدٌ، 560	جَلْظٌ، 565
جَلَّبٌ، 555	جَلَّخٌ، 558	جَلِدٌ، 561	جَلْظَاءٌ، 565

جَلَعَ , 565, 566	جلفد , 568	جَلَمَق , 573	جَلْهَم , 574
جَلِع , 566	جَلْفَر , 568	جُلْمُود , 573	جُلْهَم , 574
جَلْعَاب , 566	جَلْفَزِير , 569	جَلَن , 573	جَلْهَمَة , 575
جَلْعَاد , 567	جَلْفَظ , 569	جانب , 573	جُلْهَمَة , 574
جلعب , 566	جَلْفَظ , 569	جَلَنْبَظ , 573	جُلْهوب , 574
جَلْعَب , 566	جَلْفَع , 569	جَلَنْبَق , 573	جُلْهوم , 575
جَلْعَبَاء , 566	جَلْفَق , 569	جلنج , 573	جِلْواخ , 558, 577
جَلْعَبَائَة , 566	جَلَق , 569	جَلَنْجَوِيَة , 574	جِلْواخ , 559
جَلْعَبِي , 566	جَلُق , 569	جلند , 574	جِلْواز , 563
جَلْعَة , 566	جَلُق , 569	جَلْنَدَح , 562	جَلُوبَة , 555
جَلْعُد , 567	جَلُق , 569	جَلْنَدَحَة , 562	جَلُوبِق , 577
جَلْعَد , 567	جَلْقَة , 569	جَلْنَدَد , 561	جَلُوبِق , 556
جلعط , 567	جَلِقَة , 569	جَلْنَدِي , 574	جَلُوة , 576
جَلْعَلَع , 567	جلك , 570	جلنر , 574	جُلُودِي , 561
جَلْعَلَعَة , 567	جَلَل , 570	جلنز , 574	جَلُود , 562
جَلْعَم , 567	جَلَل , 571	جلنس , 574	جَلُور , 577
جَلْعَم , 566	جَلَم , 572	جلنظ , 574	جَلُور , 563
جَلَع , 567	جَلَم , 572	جلنظ , 574	جَلُور , 563
جَلْعَاء , 567	جَلَم , 572	جَلْنَفَاء , 568	جَلُوط , 565
جَلْف , 567	جَلْمَاق , 573	جَلْنَفَع , 574	جلى , 575
جَلْف , 568	جَلْمَة , 572, 573	جَلْنَفَعَة , 569	جلى , 577
جَلْف , 567	جلمث , 573	جَلَة , 574	جَلِي , 575, 577
جَلِف , 567	جَلْمَح , 573	جَلَة , 574	جَلِي , 576
جَلِف , 567	جَلْمَد , 573	جَلِهَاء , 574	جَلِي , 575
جَلِفَاط , 569	جَلْمِد , 573	جلهب , 574	جَلِي , 572
جَلِفَاط , 569	جَلْمَدَة , 573	جَلِهَة , 574	جَلِي , 577
جَلْفَة , 568	جلمز , 573	جَلِهَز , 574	جَلِيْب , 555
جَلْفَة , 568	جَلْمَظ , 573	جلهض , 574	جَلِيَة , 576
جَلْفَة , 568	جلمظ , 573	جلهق , 574	جَلِيْت , 556

جَلِيحَةٌ, 558	جُمَادِيَّةٌ, 580	جَمَجَمَ, 577	جَمَزَى, 582
جَلِيدٌ, 561	جَمَارٌ, 582	جُمُجْمَةٌ, 578	جَمَسَ, 583
جَلِيدِيَّةٌ, 561	جَمَارٌ, 582	جَمَحَ, 578	جَمَسَتْ, 583
جَلِيْزٌ, 563	جَمَارِي, 582	جَمَحَظَ, 578	جَمَسَتْ, 583
جَلِيْسٌ, 564	جَمَارٌ, 582	جَمَحَلٌ, 578	جَمَسْتُ, 583
جَلِيْسٌ, 564	جَمَارَةٌ, 582	جَمَحَ, 578	جَمَسْفَرْمٌ, 583
جَلِيْطٌ, 565	جُمَاسِيَّةٌ, 583	جَمَخْرٌ, 579	جَمَسَنَ, 583
جَلِيْطَةٌ, 565	جَمَاشٌ, 584	جُمُخُوْرٌ, 579	جَمَسَنَ, 583
جَلِيْعٌ, 566	جَمَاشٌ, 584	جَمَدٌ, 579	جَمَسَنَ, 583
جَلِيْفٌ, 568	جَمَاعٌ, 587	جَمَدٌ, 579	جَمَشَاءُ, 584
جَلِيْقَةٌ, 568	جُمَاعٌ, 587	جَمَدٌ, 579	جَمَشْتُ, 584
جَلِيْلٌ, 572	جِمَاعٌ, 586	جَمِدٌ, 579	جَمَصٌ, 584
جَلِيْلَةٌ, 572	جَمَاعَةٌ, 586	جَمْدٌ, 579	جَمَظَ, 584
جَلِيْهَةٌ, 574	جَمَالٌ, 590	جُمْدٌ, 579	جَمَعٌ, 584
جَمٌ, 592	جَمَالٌ, 590	جَمْدَةٌ, 579	جَمَعٌ, 584
جَمٌ, 591	جُمَالٌ, 590	جَمْدِرٌ, 581	جُمَعٌ, 586
جُمٌ, 592	جَمَالَةٌ, 590	جُمْدِي, 579	جُمُعٌ, 585, 586
جِمٌ, 592	جَمَالَةٌ, 590	جَمَرٌ, 581	جِمُعٌ, 585
جَمَاءٌ, 594	جُمَالَةٌ, 590	جَمَرٌ, 581	جَمِعَاءُ, 587
جَمَاءٌ, 577	جُمَالِيٌّ, 590	جَمُرٌ, 581	جَمِعَاظَةٌ, 588
جَمَاءٌ, 593, 594	جَمَامٌ, 592	جُمُرٌ, 581	جُمُعَةٌ, 586
جَمَاءٌ, 593	جَمَامٌ, 593	جَمْرَةٌ, 581	جَمْعِدٌ, 588
جَمَاجِمٌ, 578	جَمَامِيْسٌ, 583	جُمْرَةٌ, 582	جَمَعْرٌ, 588
جَمَاحٌ, 578	جُمَانِيٌّ, 593	جَمَرٌ, 582	جَمَعَرٌ, 588
جَمَادٌ, 579, 580	جُمَاهِرٌ, 594	جَمَرٌ, 582	جَمَعْرَةٌ, 588
جَمَادٍ, 580	جَمَّةٌ, 592	جَمُرٌ, 582	جَمْعَظٌ, 588
جَمَادٌ, 580	جَمَّةٌ, 592	جُمْرَانٌ, 583	جَمْعَلٌ, 589
جُمَادِي, 580	جَمْرٌ, 577	جُمْرَةٌ, 582	جُمْعَلِيْلٌ, 589
جُمَادِيٌّ, 580	جَمَجَمٌ, 578	جَمْرَرٌ, 583	جُمْعَلِيْلَةٌ, 589

جُمُورٌ, 588	جُمُولٌ, 591	جُنُصَمٌ, 537	جِنْيَالٌ, 450
جُمُورَةٌ, 588	جُمُومٌ, 593	جِنْيٌ, 594	جِنْيَالَةٌ, 450
جُمُعِيٌّ, 587	جَمِي, 594	جَوَاجِرٌ, 467	جَنِيثٌ, 448
جَمْعِيَّةٌ, 587	جَمِي, 593	جَوَادِفٌ, 483	جُنِيثٌ, 448
جَمَك, 589	جَمِيٌّ, 577	جُوَارٌ, 449	جَبِحَلٌ, 471
جَمَلٌ, 589	جَمِيحٌ, 578	جَوَارِشٌ, 508	جَبِيدٌ, 481
جَمَلٌ, 589, 590	جَمِيدٌ, 580	جَوَارِشٌ, 509	جَبِيدٌ, 490
جَمَلٌ, 589	جَمِيرٌ, 582	جُوَافٌ, 450	جَبِيدَةٌ, 490
جَمَلٌ, 589	جَمِيرَةٌ, 582	جَوَالِقٌ, 569	جَبْرٌ, 449
جَمَلٌ, 590	جَمِيرٌ, 583	جُوبَارٌ, 456	جَبْرُونٌ, 516
جَمَلٌ, 590	جَمِيشٌ, 584	جُوءٌ, 451	جَبْرٌ, 449
جَمَلَاءٌ, 591	جَمِيعٌ, 586	جَوَجَمٌ, 472	جَبْرٌ, 449
جَمَلَانَةٌ, 591	جَمِيعَةٌ, 587	جُوجُوءٌ, 449	جَبْسُونٌ, 532
جَمَلَةٌ, 590	جَمِيعَةٌ, 587	جُودَابٌ, 488	جَبِيعَمٌ, 545
جَمَلِج, 591	جَمِيلٌ, 591	جُودَابَةٌ, 488	جَبِيفٌ, 548
جَمَلَن, 591	جَمِيلٌ, 591	جُودَرٌ, 490	جَبِيفَسٌ, 549
جَمَمٌ, 592	جَمِيلَةٌ, 591	جُورٌ, 449	جَبِيفَلٌ, 551
جَمَمٌ, 592	جَمِيمٌ, 593	جُورَبٌ, 495	جَبِلٌ, 450
جَمَن, 593	جَمِيمَةٌ, 593	جُورَفٌ, 512	جَبِيلَمٌ, 573
جَمَنَةٌ, 593	جَمِيمَةٌ, 593	جُورِقٌ, 513	جَبِيٌّ, 451
جَمَهَرٌ, 593	جَنَاءٌ, 594	جُورَلٌ, 527	حَدِيَّةٌ, 494
جَمَهَرَةٌ, 594	جَنَبٌ, 595	جُوشَنٌ, 536	حَرْفُ التَّبَعِيضِ, 268
جَمُهُورٌ, 594	جَنَبٌ, 595	جُوشِيٌّ, 536	خازباز, 332
جَمُهُورِيٌّ, 594	جَنَبٌ, 595	جُوفَرٌ, 548	سَامٌ أَبْرَصٌ, 219
جَمُوحٌ, 578	جَنِبٌ, 595	جُولِقٌ, 569	فَرَنْجٌ, 112
جَمُودٌ, 580	جَنِبٌ, 596	جُومَكٌ, 589	لا تَرَمَا, 368
جَمُودٌ, 580	جُنْبُدٌ, 454	جُووبَةٌ, 448	مَابٌ, 154
جَمُوشٌ, 584	جُنْبُدَةٌ, 454	جُووةٌ, 451	مِأْبَاهَةٌ, 59
جَمُوعٌ, 587	جُنْدَبٌ, 477	جِيٌّ جِيٌّ, 448	مَابِضٌ, 53

مَأْبُوتٌ, 50	مَأْرُؤٌ, 96	مَأْمَنٌ, 140	مُتَبَاعٌ, 345
مَأْبُورٌ, 52	مَأْسَدَةٌ, 97	مَأْمُوتٌ, 131	مُتَبَتِّدَاءٌ, 191
مَأْبُولٌ, 56	مَأْسُوكَةٌ, 100	مَأْمُورٌ, 133	مُتَبَتِّدِعٌ, 196
مَأْبُونٌ, 57	مَأْصَرٌ, 105	مَأْمُولٌ, 135	مُتَبَتِّدَلٌ, 204
مَأْتَمٌ, 60	مَأْطُورٌ, 109	مَأْمُومٌ, 136	مُتَبَتِّدِلٌ, 204
مَأْتَى, 62	مَأْطُورَةٌ, 109	مَأْمُونٌ, 140	مُتَبَتِّغٌ, 277
مَأْتِيٌّ, 62	مَأْفُوحٌ, 111	مَأْمُوهٌ, 140	مُتَبَتَّلَةٌ, 175
مَأْتَاةٌ, 67	مَأْفُوكٌ, 114	مَأْنُوتٌ, 143	مُتَبَيَّلَةٌ, 175
مَأْتَاةٌ, 66	مَأْفُولٌ, 114	مَأْنُوسٌ, 145	مُتَبَتِّيٌّ, 315
مَأْتَرَةٌ, 65	مَأْفُونٌ, 115	مَأْهُولٌ, 152	مَبْتُورٌ, 176
مَأْتِمٌ, 66	مَأْفِظٌ, 116	مَأُو, 160	مُتَبَحَّرَةٌ, 181
مَأْتُورٌ, 64	مَأْكَلٌ, 119	مَأَوِدٌ, 155	مَبْحَثٌ, 182
مَأْجَلٌ, 70	مَأْكِلٌ, 119	مَأُورَةٌ, 156	مَبْحِثَةٌ, 182
مَأْجُورٌ, 69	مَأْكَلَةٌ, 119	مَأُوى, 160	مُتَبَحَّرَجٌ, 185
مَأْخَذٌ, 73	مَأْكَمٌ, 120	مَأْيَمَةٌ, 163	مُتَبَحَّرِجَةٌ, 185
مَأْدَبَةٌ, 76	مَأْكِمَةٌ, 120	مَأْيِيٌّ, 165	مَبْحَرَةٌ, 187
مَأْدُورٌ, 77	مَأْكُولٌ, 119	مَبَاءَةٌ, 328	مَبْخَلَةٌ, 189
مَأْدُومٌ, 78	مَأْكُومٌ, 120	مُبَاخٌ, 330	مَبْخُورٌ, 187
مَأْرِرٌ, 85	مَالٌ, 381	مُبَارَكٌ, 227	مَبْخُوصٌ, 188
مَأْرُوشٌ, 86	مَالٌ, 158	مُبَارَمَةٌ, 236	مَبْخُوقٌ, 189
مَأْرُوضٌ, 87	مَأْلَفٌ, 123	مُبَاسِرَةٌ, 239	مُبَدٌ, 200
مَأْرُوطٌ, 87	مَأْلِكٌ, 125	مُبَاطِنٌ, 262	مُبَدَأٌ, 191
مَأْرُوقٌ, 88	مَأْلُوكٌ, 129	مُبَاعٌ, 345	مُبَدَانٌ, 198
مَأْرُوكٌ, 88	مَأْلُوءٌ, 121	مَبَالٌ, 338	مُتَبَدِّنٌ, 198
مَأْرُومَةٌ, 89	مَأْلُوسٌ, 122	مُبَالِطٌ, 299	مُبَدَّةٌ, 199
مَأْرَقَةٌ, 93	مَأْلُوعٌ, 122	مُبَالِغَةٌ, 302	مَبَدُّوٌ, 200
مَأْرِيقٌ, 94	مَأْلُوقٌ, 125	مَبَانٍ, 315	مَبَدُوءٌ, 191
مَأْرِلٌ, 94	مَأْلُوكٌ, 125	مُبَاهِئٌ, 318	مُبَدِيٌّ, 191
مَأْرِمٌ, 95	مَأْمَلٌ, 135	مُبَاوِكٌ, 337	مُبَدِيرٌ, 202

مُبْدِرِقٌ، 203	مُبْرَقَعَةٌ، 225	مُبْصِرٌ، 250	مَبِقٌ، 281
مُبْدِقَةٌ، 203	مَبْرَكٌ، 227	مَبْصِرَةٌ، 251	مَبِقَةٌ، 281
مُبْدَلٌ، 204	مَبْرَكَةٌ، 227	مَبْصُومٌ، 252	مُبَقِّتٌ، 277
مُبْدَلِخٌ، 204	مَبْرَمٌ، 229	مَبْصَعٌ، 255	مَبْقَرَةٌ، 279
مُبْدَمٌ، 205	مَبْرَمٌ، 229	مَبْضُوعَةٌ، 255	مَبْقَلَةٌ، 283
مَبْدُورٌ، 202	مَبْرَنْتِيٌّ، 208	مَبْطَانٌ، 262	مُبْقَلَةٌ، 283
مَبْدُوعٌ، 203	مَبْرِنْدَةٌ، 229	مُبْطِيطَةٌ، 256	مَبْقُورٌ، 279
مَبْدُولٌ، 204	مَبْرُودٌ، 213	مَبْطَةٌ، 259	مُبْقِيَاتٌ، 284
مُبْرٌ، 215	مَبْرُودَةٌ، 213	مَبْطَخَةٌ، 257	مَبْكَارٌ، 287
مُبْرِيْرٌ، 207	مَبْرُورٌ، 215	مَبْطَنْ، 262	مَبْكَتٌ، 285
مَبْرَتٌ، 208	مَبْرُوضٌ، 220	مَبْطَنْ، 262	مُبْكَرٌ، 287
مُبْرَجٌ، 209	مُبْرِيٌّ، 231	مَبْطَنَةٌ، 262	مَبْكَىٌّ، 289
مَبْرَدٌ، 213	مُبْرِنَلٌ، 206	مَبْطُونٌ، 262	مُبِلٌ، 307
مُبْرَدٌ، 213	مَبْرُرٌ، 233	مُبْطَرَةٌ، 263	مَبِلٌ، 306
مُبْرَدٌ، 213	مَبْرِعٌ، 235	مَبْعَارٌ، 267	مَبْلَاسٌ، 297
مُبْرَدٌ، 213	مَبْرِلٌ، 236	مَبْعَتٌ، 264	مَبْلَةٌ، 307
مَبْرَدَانَةٌ، 213	مَبْرِمٌ، 236	مَبْعَدٌ، 267	مُبَلَّتٌ، 291
مُبْرَدَةٌ، 213	مَبْرُورٌ، 233	مَبْعَرٌ، 267	مُبِلِدٌ، 295
مُبْرَدِنٌ، 213	مَبْسَارٌ، 239	مَبْعَقٌ، 270	مُبَلِّطٌ، 299
مُبْرَرٌ، 215	مُبَسِّرَاتٌ، 239	مَبْعُوثٌ، 264	مَبْلَعٌ، 300
مَبْرُرٌ، 216	مَبْسُطٌ، 242	مَبْعُوجٌ، 265	مَبْلَعٌ، 300
مُبْرُرٌ، 216	مُبْسِقٌ، 243	مَبْعُوقٌ، 270	مُبْلَعَةٌ، 300
مُبْرَسَمٌ، 217	مَبْسَمٌ، 244	مَبْعِغٌ، 271	مَبْلَعٌ، 302
مُبْرَطِسٌ، 220	مَبْسِمٌ، 244	مَبْعِغٌ، 271	مُبْلَقَةٌ، 303
مُبْرَطِشٌ، 220	مَبْسُوطٌ، 242	مُبْعِضٌ، 274	مُبَلَّلٌ، 307
مَبْرَقٌ، 223	مُبَسَّرٌ، 246	مَبْعُوضٌ، 274	مُبْلِمٌ، 307
مُبْرِقٌ، 223	مُبَسِّرَاتٌ، 246	مَبْعُولَاءٌ، 275	مُبْلِنِدٌ، 295
مُبْرَقَطٌ، 225	مَبْسُورَةٌ، 246	مَبْعُومٌ، 275	مَبْلُودٌ، 295
مُبْرَقَعَةٌ، 225	مَبْصِرٌ، 250	مَبْعِيٌّ، 277	مُبِينٌ، 314

مَبْنَاهُ، 315	مُتَأَزِفٌ، 94	مَتَجَرٌ، 358	مِثْفَالٌ، 373
مَبْيُئِي، 315	مَتَاقِفَةٌ، 391	مَشَجَرَةٌ، 358	مُتَفَتِفٌ، 372
مَبْهَاجٌ، 318	مُتَالٍ، 381	مُتَجَرِّدٌ، 502	مَتَفَحَةٌ، 373
مُبْهَرَجٌ، 321	مِثَّامٌ، 352	مُتَجَرِّفٌ، 513	مُتَفَرٌّ، 373
مُبْهَرَجَةٌ، 321	مُتَأَمِّنٌ، 140	مُتَجَعَّبٌ، 539	مُتَفَهَةٌ، 374
مُبْهَرَمٌ، 321	مَتَانَةٌ، 396	مُتَجَلِّفٌ، 568	مُتَقِنٌ، 374
مِبْهَرٌ، 321	مُتَأَنِّسٌ، 145	مُتَجَمِّسٌ، 584	مِثَّكٌ، 375
مُبْهَشٌ، 322	مُتَأَنِّفٌ، 147	مُتَحَمٌّ، 359	مِثْلٌ، 379
مُبْهَلٌ، 324	مُتَبَارِيَانٍ، 232	مَتَحَمَةٌ، 360	مُتَلِّدٌ، 376
مُبْهَمٌ، 325	مُتَبَّرٌ، 353	مِثْرَاحٌ، 363	مُثَلِّدٌ، 376
مَبْهَوْتُ، 318	مُتَبَرِّزٌ، 207	مِثْرَاسٌ، 364	مُثْلِعٌ، 377
مَبْهُورٌ، 320	مُتَبَرِّعٌ، 221	مِثْرَبَةٌ، 361	مِثْلَفٌ، 377
مَبْهُوْطٌ، 322	مَتَبَرِّكٌ، 227	مُثَرِّحٌ، 363	مُثْلِفٌ، 377
مُبْهَوْبٌ، 329	مُتَبَسِّلٌ، 244	مُثْرِيحٌ، 363	مِثْلُوفٌ، 377
مِبْهَوْرٌ، 332	مُتَبَصِّلٌ، 252	مِثْرَسٌ، 364	مِثْلُولٌ، 379
مُبْهَوْرٌ، 332	مُتَبَطِّطَةٌ، 256	مِثْرَسَةٌ، 364	مِثَمٌ، 385
مُبْهَوْقٌ، 336	مُثْبِعٌ، 355	مِثْرَصٌ، 365	مِثَمٌ، 385
مُبْهَوْقَةٌ، 336	مُتَبَلِّلٌ، 307	مِثْرَصَاتٌ، 365	مِثْمَاهُ، 385
مَبْهَوْلَةٌ، 338	مِثْبِنٌ، 357	مِثْرَعَةٌ، 366	مِثْمِرٌ، 382
مِبْهَوْلَةٌ، 338	مِثْبُورٌ، 353	مِثْرَفٌ، 366	مِثْمَمٌ، 385
مُبْيَحٌ، 330	مِثْبُوعٌ، 355	مِثْرُوكٌ، 367	مِثْمَمٌ، 385
مَبْهَرَةٌ، 215	مِثْبُونٌ، 357	مِثْرُوكَاتٌ، 367	مِثْمُورٌ، 383
مُبْيِضٌ، 344	مُتَبَيِّتَةٌ، 340	مِثْسَعٌ، 369	مِثْمِرٌ، 383
مُبْيِعٌ، 345	مُتَبَايِعٌ، 355	مُتَسَّعٌ، 369	مُثْمَلٌ، 383
مُبْيِينٌ، 348	مُتَنَلِّعٌ، 377	مِثْعَبٌ، 370	مِثْهَامٌ، 388
مُبْيِيَّةٌ، 328	مُتَنَاقِلٌ، 425	مِثْعُوسٌ، 371	مِثْهِمٌ، 388
مُتَابِعٌ، 355	مُتَجَاذِعٌ، 491	مِثْعَبٌ، 371	مِثْوَجٌ، 390
مُتَابَعَةٌ، 355	مُتَجَاسِرٌ، 530	مُتَعْتِعٌ، 371	مِثْوَقٌ، 391
مُتَاحٌ، 393	مُتَجَبِّرٌ، 457	مِثْعَمَةٌ، 372	مِثْوَمٌ، 392

مَثْوِيٌّ، 392	مُتْرِبٌ، 408	مَتْفُوبٌ، 423	مُتَمَّلٌ، 436
مِثْيَاحٌ، 393	مُتْرَدٌ، 409	مِثْكَالٌ، 426	مُتَمِيلٌ، 435
مِثْيَاحَةٌ، 393	مَآرَدَةٌ، 409	مُتْكِلٌ، 426	مِثْمَلَةٌ، 436
مَتَيِّمٌ، 396	مُتْرُنْتِ، 411	مِثْكَالَةٌ، 426	مِثْمَلَةٌ، 436
مُثَيِّمٌ، 352	مُتْرُنْطِ، 410	مُثِلٌ، 431	مُتَمَّنٌ، 438
مَتِيَّةٌ، 396	مَآرُودَةٌ، 409	مِثْلَبَةٌ، 427	مِثْمَنَةٌ، 438
مُثَافِئٌ، 421	مَتَطُوعٌ، 413	مِثْلَتٌ، 428	مَتَمُودٌ، 433
مَثَافِيدٌ، 419	مِثْعَبٌ، 414	مِثْلَتٌ، 428	مِثْمُورٌ، 434
مُثَاقِفٌ، 424	مُثْعِلٌ، 416	مِثْلَتٌ، 428	مِثْمُوعٌ، 434
مُثَالِبٌ، 427	مُثْعَلِبٌ، 417	مِثْلَتٌ، 428	مِثْمُومٌ، 437
مِثَانٌ، 442	مِثْعَلَةٌ، 417	مِثْلَتَةٌ، 428	مِثْنَانَةٌ، 442
مُثَبِّتٌ، 401	مُثْعَنْجِرٌ، 415	مِثْلَجَةٌ، 429	مُثَنَّدٌ، 439
مُثَبِّتٌ، 401	مُثْعَنْجِرٌ، 415	مِثْلَاطٌ، 430	مِثْنَوِيٌّ، 442
مُثَبِّتَةٌ، 403	مُثْعَيْدٌ، 415	مِثْلَاعٌ، 430	مِثْنَى، 442
مُثَبِّجَةٌ، 402	مِثْعَزٌ، 418	مِثْلَاعٌ، 430	مِثْنَى، 442
مِثْبِرٌ، 402	مِثْعُورٌ، 418	مِثْلَالٌ، 431	مِثْنَى، 442
مِثْبَى، 404	مِثْعَاةٌ، 422	مِثْلُوبٌ، 427	مِثْوَرَةٌ، 444
مِثْجٌ، 405	مِثْعَازٌ، 420	مِثْلُوبٌ، 428	مِثْوُورٌ به، 399
مِثْجَجٌ، 405	مِثْعَانٌ، 421	مِثْلُوبَةٌ، 429	مِثْوُوطٌ، 399
مِثْجَرٌ، 405	مِثْعَفَرٌ، 420	مِثْلُوجٌ، 429	مِثْوَى، 447
مِثْجَلٌ، 405	مِثْعَفِرٌ، 420	مِثْلُولٌ، 431	مِثْيَبٌ، 447
مِثْخِنٌ، 406	مِثْعِنٌ، 421	مِثْمَمٌ، 437	مِثْيِرَةٌ، 444
مِثْخَنَةٌ، 406	مِثْعَفَى، 422	مِثْمَمٌ، 437	مِثْنُوبٌ، 397
مِثْنَدَمٌ، 407	مِثْعَالٌ، 425	مِثْمِجٌ، 432	مِجَاتٌ، 462
مِثْنَدُنٌ، 407	مِثْعَبٌ، 423	مِثْمَرٌ، 434	مِجَادِفٌ، 484
مِثْرٌ، 413	مِثْعَبٌ، 423	مِثْمِرٌ، 434	مِجَادِيحٌ، 477
مِثْرَاةٌ، 412	مِثْعَقَفٌ، 424	مِثْمِعِدٌ، 434	مِجَارَفٌ، 513
مِثْرَادٌ، 409	مِثْعَلٌ، 425	مِثْمِلٌ، 435	مِجَازَاةٌ، 529
مِثْرَبٌ، 408	مِثْعَلَةٌ، 425	مِثْمَلٌ، 436	مِجَافٌ، 450

مُجَالِحٌ، 558	مَجْنِيٌّ، 465	مَجْدُورٌ، 482	مُجَرَّدٌ، 501
مُجَامِدٌ، 580	مُجْتَنِلٌ، 462	مَجْدُوفٌ، 484	مِجْرَدٌ، 501
مُجَامِسٌ، 583	مَجْحَرٌ، 467	مَجْدُولٌ، 485	مُجَرِّدٌ، 502
مُجَامِلٌ، 591	مُجْحِفَةٌ، 470	مُجْدَوْلٌ، 486	مُجَرَّدٌ، 503
مَجْبَاءَةٌ، 452	مُجَحَّلٌ، 471	مِجْدَاءٌ، 494	مُجَرِّرٌ، 507
مُجْبَالٌ، 459	مُجَحَّمٌ، 472	مِجْدَافٌ، 491	مُجَرِّسٌ، 508
مُجَبَّبٌ، 453	مَجْحُوشٌ، 469	مِجْدَامٌ، 493	مُجَرِّعٌ، 511
مُجَبَّهٌ، 453	مَجْحُوفٌ، 470	مُجْدَامَةٌ، 493	مُجَرِّعٌ، 511
مُجَبَّرٌ، 457	مُجِدُّ، 480	مِجْدَامَةٌ، 493	مُجَرِّفٌ، 513
مُجَبَّرَةٌ، 457	مِجْدَابٌ، 477	مُجَدَّرٌ، 490	مِجْرَفٌ، 513
مُجَبَّسَةٌ، 457	مِجْدَاحٌ، 477	مُجْدِرٌ، 490	مُجَرِّمٌ، 515
مَجْبَلٌ، 459	مِجْدَاژٌ، 481	مُجْدَعٌ، 491	مُجْرِمٌ، 515
مَجْبَنَةٌ، 460	مِجْدَافٌ، 484	مُجَدَّمٌ، 493	مُجْرَمٌ، 515
مِجْبُوءٌ، 577	مِجْدَالٌ، 485	مَجْدُوبٌ، 489	مُجَرَّنٌ، 516
مَجْبُوبٌ، 453	مُجْدِبٌ، 477	مَجْدُودٌ، 489	مِجْرُنٌ، 516
مَجْبُورٌ، 457	مُجَدِّحٌ، 477	مُجْدُودٌ، 494	مُجْرُنِيْدٌ، 496
مَجْبُورَةٌ، 457	مِجْدَحٌ، 477	مَجْدُورٌ، 490	مُجْرُنِيْثِمٌ، 497
مَجْبُوسٌ، 457	مُجَدِّدٌ، 480	مِجْدُوفٌ، 491	مُجْرُنِيْثِمٌ، 509
مَجْبُولٌ، 459	مُجَدَّرٌ، 482	مَجْدُومٌ، 493	مَجْرَهَمٌ، 517
مَجْبِيٌّ، 462	مَجْدَرَةٌ، 482	مُجْدَرٌّ، 490	مَجْرُودٌ، 502
مُجْتَنِّتٌ، 463	مُجْدَرَةٌ، 482	مَجْرٌ، 506	مَجْرُورٌ، 506
مُجْتَرِيٌّ، 494	مُجَدَّعٌ، 483	مُجْرٌ، 518	مَجْرُورٌ، 507
مُجْتَرِفٌ، 525	مِجْدَعٌ، 483	مِجْرٌ، 506	مُجْرُوشٌ، 509
مُجْتَلِبٌ، 556	مُجَدَّفٌ، 484	مِجْرَاژٌ، 507	مَجْرُوفٌ، 513
مُجْتَمِعٌ، 588	مِجْدَلٌ، 485	مُجْرَأَشٌ، 509	مَجْرُومٌ، 515
مَجْتَنَّةٌ، 462	مِجْدَلٌ، 485	مَجْرَبٌ، 496	مَجْرِيٌّ، 519
مَجْتَمٌ، 464	مَجْدُوبٌ، 477	مُجْرَبٌ، 496	مُجْرِيٌّ، 519
مَجْتِمٌ، 464	مَجْدُوحٌ، 477	مُجْرَبِيْدٌ، 496	مُجْرِيْشٌ، 509
مُجْتَمَّةٌ، 464	مَجْدُودٌ، 480	مَجْرَةٌ، 506	مُجْرِيْشٌ، 516

مَجْرٌ, 524	مُجَشَّرَةٌ, 535	مُجَلِّجٌ, 557	مِجْمَرٌ, 582
مَجْرَأٌ, 521	مُجَشِّمٌ, 536	مُجَلِّحٌ, 558	مِجْمَرَةٌ, 582
مَجْرَأَةٌ, 521	مَجْشُورٌ, 535	مُجَلِّحٌ, 558	مِجْمَرٌ, 583
مِجْرَاعٌ, 525	مَجْشُونَةٌ, 536	مَجَلِّحَةٌ, 558	مَجْمَعٌ, 588
مِجْرَبٌ, 521	مِجْعَارٌ, 541	مُجَلِّخِدٌ, 559	مَجْمِعٌ, 588
مِجْرَزٌ, 523	مِجْعَبٌ, 539	مُجَلِّدٌ, 562	مَجْمَعٌ, 588
مَجْرَعٌ, 525	مُجْعَثِينٌ, 539	مُجَلِّدٌ, 562	مَجْمَعٌ, 588
مُجْرَعٌ, 525	مُجْعَدٌ, 540	مُجَلِّدٌ, 562	مُجْمِعٌ, 587
مَجْرَعٌ, 525	مَجْعَرٌ, 541	مُجَلِّدٌ, 561	مَجْمَعَةٌ, 588
مِجْرَفَةٌ, 525	مُجْعِلٌ, 544	مَجْلِسٌ, 564	مَجْمَعَلَةٌ, 589
مِجْرَمٌ, 528	مَجْعَمٌ, 545	مُجَلِّعِبٌ, 566	مُجْمَلٌ, 591
مَجْرُوءٌ, 521	مَجْعُولٌ, 544	مُجَلِّفٌ, 568	مُجْمَمٌ, 593
مَجْرُورٌ, 524	مَجْعُومٌ, 545	مُجَلِّلٌ, 572	مُجْمَهْرَاتٌ, 594
مَجْرُولٌ, 527	مِجْفَالٌ, 551	مُجَلِّنْدَى, 562	مَجْمَهْرَةٌ, 594
مَجْرُومٌ, 528	مَجْفَرٌ, 549	مَجْلُوتٌ, 556	مَجْمُوعٌ, 588
مُجْرِيٌّ, 521	مُجْفَرٌ, 549	مَجْلُوحٌ, 558	مُجْنَأٌ, 595
مَجْسٌ, 531	مُجْفَرٌ, 549	مَجْلُودٌ, 562	مُجْنَأَةٌ, 595
مِجْسَةٌ, 531	مُجْفَفٌ, 550	مَجْلُورٌ, 563	مَجْزُوتٌ, 448
مُجْسَدٌ, 530	مُجْفِلٌ, 551	مُجْلُوطٌ, 563	مَجْزُوفٌ, 450
مُجْسَدٌ, 530	مَجْفُوفٌ, 553	مَجْلُوفٌ, 568	مَجْئِيٌّ, 451
مِجْسَدٌ, 529	مَجْفِيٌّ, 553	مَجْلُومٌ, 573	مُحَجِّنٌ, 473
مُجْسَمٌ, 532	مُجْفِيْطٌ, 549	مَجْلُوهٌ, 574	مُسْتَأْرَبٌ, 83
مَجْسُوءٌ, 529	مُجَلٌّ, 577	مَجْلِيٌّ, 577	مُسْتَأْكَلَةٌ, 119
مِجْشٌ, 535	مِجْلَاخٌ, 558	مِجْلِيْقٌ, 569	مُسْتَأْمِنٌ, 140
مِجْشَابٌ, 533	مِجْلَادٌ, 562	مَجَمٌ, 593	مُسْتَبَاهَةٌ, 338
مُجْشَبٌ, 534	مُجْلَبٌ, 556	مُجَمًّا, 577	مُسْتَبَاهَةٌ, 338
مِجْشَبٌ, 534	مَجْلَبَةٌ, 556	مُجْمِدٌ, 580	مُسْتَبِدٌ, 194
مُجْشَرٌ, 535	مَجَلَّةٌ, 572	مَجْمَرٌ, 582	مُسْتَبْدِرٌ, 203
مِجْشَرٌ, 535	مُجَلِّجٌ, 557	مُجْمِرٌ, 582	مُسْتَبْضِعٌ, 255

مُسْتَبِيْتُ، 340	مُؤْتَمِرٌ، 134	مُؤَكَّلٌ، 119	مِئْتَبٌ، 63
مُسْتَنْقَلٌ، 425	مُؤْتَمَنٌ، 140	مُؤَلَّفٌ، 124	مِئْتَرَةٌ، 65
مُسْتَنْثَى، 442	مُؤْتَنِبٌ، 143	مُؤَلَّفَةٌ، 124	مِئْجَالٌ، 70
مُسْتَجْفِرٌ، 549	مُؤْتَنَفٌ، 147	مُؤَلَّلٌ، 126	مِئْجَنٌ، 71
مَلَكٌ، 125	مُؤْتَفٌ، 65	مُؤَمَّتٌ، 131	مِئْخَارٌ، 74
مِمْسَحٌ، 383	مُؤْتَفَاهُ، 422	مُؤَمَّدٌ، 131	مِئْدَنَةٌ، 81
مُنْبَتٌ، 176	مُؤْجَدٌ، 68	مُؤَمَّرٌ، 133	مِئْرٌ، 84
مُنْبَطِحٌ، 257	مُؤَجَلٌ، 70	مُؤَمَّلٌ، 135	مِيرَانٌ، 90
مُنِيرٌ، 364	مُؤَحَّرٌ، 74	مُؤَمِنٌ، 140	مِيزَابٌ، 91
مُنْدِيقٌ، 407	مُؤَحِرٌ، 74	مُؤَمَّةٌ، 140	مِئْرَرٌ، 92
مُنِيرٌ، 410	مُؤَدٌّ، 79	مُؤَوَّنَتْ، 143	مِئْشَارٌ، 104
مُنْجَرِدٌ، 502	مُؤَدٍ، 79	مُؤَوَّنَتْ، 143	مِئْشِيرٌ، 104
مَنْجَلِيْقٌ، 570	مُؤَدَّبٌ، 76	مُؤَوَّنَاتٌ، 145	مِئْفَرٌ، 112
مُؤَائِمٌ، 66	مُؤَدَّمٌ، 78	مُؤَوَّنَفٌ، 147	مِئْكَالٌ، 119
مُؤَارِبٌ، 83	مُؤَدَنَةٌ، 78	مُؤَوَّنَفٌ، 147	مِئْكَلَةٌ، 119
مُؤَاِصِرٌ، 106	مُؤَدَّنٌ، 81	مَؤُوءٌ، 153	مِئْلَاةٌ، 129
مُؤَاِضٌ، 108	مُؤَدَنَةٌ، 81	مُؤَوَّبٌ، 154	مِئْلَانٌ، 126
مُؤَامٌ، 137	مُؤَرَّبٌ، 83	مُؤَوَّبَةٌ، 155	مِئْلَبٌ، 121
مُؤَبَّدٌ، 51	مُؤَرَّحٌ، 84	مُؤُودٌ، 155	مِئْلَقٌ، 125
مُؤَبَّدَةٌ، 51	مُؤَرَّحٌ، 84	مَؤُوفٌ، 156	مِئَّمٌ، 137
مُؤَوَّبٌ، 59	مُؤَرَّحٌ، 84	مُؤُوقٌ، 157	مِئْنَاتٌ، 144
مُؤَوَّبَتُهُ، 50	مُؤَرَّمٌ، 89	مُؤُومٌ، 159	مِئْنَاْفٌ، 147
مُؤَوَّبِيٌّ، 67	مُؤَرَّرَةٌ، 93	مُؤَوِّدٌ، 161	مِئْيَرٌ، 162
مُؤَوَّسَبٌ، 103	مُؤَوَّسَبٌ، 96	مُؤَوِّمَةٌ، 163	وَازِيٌّ، 95
مُؤَوَّشِرَةٌ، 104	مُؤَوَّسَسٌ، 98	مِئْبَرٌ، 52	يَأْجُوجٌ، 67
مُؤَوِّفِظٌ، 112	مُؤَوَّشِرٌ، 104	مِئْبَرٌ وَمِئْبَارٌ، 52	يَأْصُولٌ، 107
مُؤَوِّفِكَاتٌ، 114	مُؤَوَّصَدَةٌ، 105	مِئْتَاءٌ، 62	يَأْفُوحٌ، 111
مُؤَوَّلَةٌ، 56	مُؤَوِّطَمٌ، 110	مِئْتَبَةٌ، 59	يَأْفُوفٌ، 112
مُؤَوَّلِفٌ، 124	مُؤَوِّقَلٌ، 114	مِئْتَةٌ، 59	يَأْمُورٌ، 134

يَبْدَحُ, 201

يَبْرُوحُ, 211

يَعْلَ, 274

يَنْجَلِبُ, 556

8. Sonuç

Şemseddin Sami, Türk sözlükçülüğüne yeni bir bakış açısı ve yöntem getirmiş, Anadolu sahasında kendinden önce yazılmış sözlükleri çağdaş sözlükçülük anlayışına göre değerlendirmiş, ele aldığı her bir noktayı ayrıntılı biçimde açıklamış ve bunlardan hareketle Türkçeye tek dilli ve iki dilli değerli sözlükler kazandırmıştır.

Şemseddin Sami'nin sözlükçülük alanına getirdiği yeniliklerin sadece Türkçeden Türkçeye sözlükleri değil Arapçadan Türkçeye iki dilli sözlükleri de kapsadığı görülmektedir. Sözlüklerde sistemellik ve erişilebilirlik özelliklerinin olması gerektiğini vurgulamış, bu anlayışı *Kamus-ı Arabî*'de uygulamıştır.

Şemseddin Sami'nin sözlük bilimine dair görüşlerinin en önemli yanı, sözlük bilimi açısından bir ihtiyaç ve zaruretten doğmuş olması ve bu alandaki kusurları gidermek için sunulmuş olmasıdır. Bu görüş ve uygulamalar Türkiye'de benimsenmiş ve bu alandaki çalışmalara kılavuzluk etmiştir.

Şemseddin Sami bu görüşleri teorik olarak savunmakla kalmamış “tarz-ı cedit” olarak adlandırdığı ve Türk sözlükçülüğü tarihinde bir dönüm noktasını teşkil eden bu yeni anlayışı *Kamus-ı Türkî*'de ve *Kamus-ı Arabî*'de uygulamaya sokmuştur.

Kamus-ı Arabî, bu alanda getirdiği yeniliklerle Arapça-Türkçe sözlükçülük çalışmalarında bir dönüm noktası teşkil etmektedir. Bu sözlükte uygulanan ve Şemseddin Sami'nin tarz-ı cedit olarak nitelendirdiği sistem, modern sözlük bilimi kriterlerine büyük ölçüde uymaktadır.

Kamus-ı Arabî Arapça-Türkçe iki dilli bir sözlüktür. Madde başları sıralamasında alfabetik sistemi ve alt maddeler için taklip (çekim) sistemini benimsemiştir.

Kaynak olarak Fîruzabadî'nin *el-Kamus*'u ve ona yapılan tercümelelerin yanı sıra o döneme kadar yazılan sözlüklerden yararlanılmıştır.

Sözlükteki madde türleri Arapçanın yapısal özellikleri göz önünde bulundurularak çeşitlilik göstermektedir.

Kamus-ı Arabî'de maddeler düzenlenirken dil bilimsel kategorilere önem verilmiştir. Hemen hemen her maddenin mastarı, geçmiş ve şimdiki zaman çekimleri, bazen de dişili, çoğulu ve ikiliği çekimlenerek madde yanında sunulmuştur.

Maddelerin tanımında eş anlamlılık, zıt anlamlılık, alt anlamlılık, karşılaştırma ve işlevsellik tanım türleri kullanılmıştır.

Sözlükte iki dilli sözlüklerde olması gerektiği gibi maddelerin köken bilgisine gerektiği kadar yer verilmiştir. Yabancı dillerden Arapçaya giren sözcüklerin kökeni ve bazı Arapça sözcüklerin öz biçimleri gösterilmiştir.

Sözlükte örnekler genelde kısa tutulmuştur. Kullanılan örnekler ayetlerden, hadislerden ve günlük konuşmalardan olup tam cümle olarak verilmiştir.

Maddeler arasında sözlük içi gönderim teknikleri yerden tasarruf etmek ve maddeler arasında bağlantıları göstermek için kullanılmıştır.

Kamus-ı Arabî'nin tamamlanmamış olmasına rağmen Arapça-Türkçe sözlükleri arasında önemli bir yeri vardır. Sözlük, maddeleri tanımlamak için kullandığı yöntemler ve benimsediği modern sözlükçülük tekniklerinden dolayı bu alanda yapılan sonraki çalışmalara bir örnek olarak görülmüştür.

9. Kaynakça

- AKIL Uğur, *Şemseddin Sami'nin Küçük Kamus-ı Fransevî Adlı Fransızca-Türkçe sözlüğünün Transkripsiyonu*, Ağrı: Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, 2019.
- AKSAN Doğan, "Türklerde Sözlükçülük, Bugün Türkiye'de Sözlük", *Kebikeç Dergisi*, C. 6, 1998, ss. 115-18.
- ASLAN Ezgi, "Sözlükleri Oluşturan Temel Yapılar (Terim ve Tanım Denemeleri)", *I. ve II. Uluslararası Sözlükbilimi Sempozyumu Bildiri Kitabı*, C. 3, 2015, ss. 119-35.
- , "Sözlükbilimsel İnceleme Yöntemi: Eser-i Şevket Örneği", *Journal of Turkish Studies*, C. 12, S. Volume 12 Issue 30, 2017, ss. 35-70, <http://www.turkishstudies.net/DergiTamDetay.aspx?ID=12510>.
- ATKINS B T S, Michael RUNDELL, *The Oxford guide to practical lexicography*, Oxford: Oxford University Press, 2008.
- ÇETİNKAYA Bayram, "Sözlük İçi Göndermeler ve Sözlüğün İşlevi", *III. Uluslararası Sözlükbilimi Sempozyumu Bildiri Kitabı*, 2017, 93-103.
- DAĞLIOĞLU Hikmet Turhan, *Şemseddin Sami Bey Hayatı ve Eserleri*, İstanbul: 1934.
- EL-KARAHİSARİ Ahteri Mustafa Musliheddin, *Ahteri-yi Kebir*, 2. b., tdk, 2017.
- ELDEM İsmail Hakkı, *On Dördüncü Asrın Türk Muharrirleri*, İstanbul T4 - 4. Defter: Şemseddin Sami Bey: 1313.
- GOUWS R H, D J PRINSLOO, "Cross-Referencing as a Lexicographic Device", *Lexikos*, C. 8, S. 1, 2012, ss. 18-36, doi:10.5788/8-1-943.
- HARTMANN R R K, Gregory JAMES, *Dictionary of lexicography*, London and New York: Routledge, 1998.
- JACKSON Howard, *Sözlükbilime Giriş*, ed. Mehmet ve PATAT GÜRLEK Ellen, İstanbul: Kesit Yayınları, 2016.
- KAŞ Özcan, *Osmanlı Döneminde Arapça Sözlük Çalışmaları*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007.

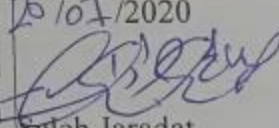
- KOÇ Raşit, “Tanzimat ve Meşrutiyet Dönemi Aydınlarının Türk Dilinin Eğitime ve Yapısına Bakışları”, *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, C. 33, 2007, ss. 11-25.
- LANDAU Sidney I, *Dictionaries*, Cambridge: Cambridge University Press TS - The British Library T4 - The art and craft of lexicography / Sidney I. Landau, 1989.
- LEVEND Agâh Sırrı, *Şemsettin Sami*. 1. basım, İstanbul: Can Sanat Yayınları, 2010.
- OMAR Ahmad Mukhtar, *Sina’at al-mu’jam al-hadith*. Al-Tab’ah, Kahire: ’Alam al-Kutub, 2009.
- PARLATIR İsmail, “Türkçe Sözlük Çalışmaları ve Sorunlarımız”, *Türk Dili. Dil ve Edebiyat Dergisi*, C. 517, 1995, ss. 3-19.
- ŞAHİN Hatice, “Farsçadan Türkçeye Bir Sözlük Cami’ü’l-Fürs”, *EJOS*, 2004.
- SAMİ Şemseddin, “Lisan-ı Türkî (Osmanî)”, *Hafta*, C. 12, 1298, ss. 177-81.
- , “Kamus-ı Türkî ve Kamus-ı Arabî”, *Servet-i Fünun*, C. 462, 1315, ss. 306-8.
- , “Lisanımızın Tahdidi”, *Sabah*, C. 3188, 1316, ss. 3-4.
- , *Kamus-ı Türkî*, İkdam Matbaası, 1317.
- , *Kamus-ı Arabî*, Mahmut Bey Matbaası, 1895.
- SVENSÉN Bo, *Practical lexicography*, Oxford; New York: Oxford University Press TS - The British Library T4 - Principles and methods of dictionary-making / by Bo Svensén; translated from the Swedish by John Sykes and Kerstin Schofield, 1993.
- TOPALOĞLU Yüksel., *Şemsettin Sami, Ötüken Yayınları*, İstanbul: Ötüken Yayınları, 2012.
- UÇMAN Abdullah, “TDV İslâm Ansiklopedisi”, *TDV, Şemseddin Sami*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 2010, ss. 519-23.
- YAVUZARSLAN Paşa, “Türk Sözlükçülük Geleneği Açısından Osmanlı Dönemi Sözlükleri Ve Şemseddin Sâmî’nin Kâmûs-ı Türkî’si”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, C. 2, S. 44, 2004, ss. 185-202.
- , “Türk Sözlükçülük Geleneği Açısından Osmanlı Dönemi Sözlükleri ve Şemseddin Sâmî’nin Kâmûs-ı Türkî’si”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, C. 44, S. 2, 2017,

ss. 186-202.

YERGUZ İsmail, *Şemsettin Sami Yaşamı-Sanatı-Yapıtları*, Ankara: Engin Yayınevi, 1997.

YONG Heming, Jing PENG, *Bilingual lexicography from a communicative perspective*, Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins Pub, 2007.

ÖZGEÇMİŞ

Adı-Soyadı	Saleh Jaradat		
Doğum Yeri ve Yılı	Ürdün		1985
Bildiği Yabancı Diller	Arapça (Ana dil)		İngilizce
Eğitim Durumu	Başlama - Bitirme Yılı		Kurum Adı
Lise	2002	2003	Sal Erkek Lisesi/Ürdün
Lisans	2003	2008	Yarmouk Üniversitesi/Ürdün
Yüksek Lisans	2011	2014	İstanbul Üniversitesi
Doktora	2016	2020	Bursa Uludağ Üniversitesi
Çalıştığı Kurum (lar)	Başlama - Ayrılma Yılı		Çalışılan Kurumun Adı
1.	2008	2010	Yarmouk Üniversitesi Modern Okulu
2.	2014	2016	Yarmouk Üniversitesi
Üye Olduğu Bilimsel ve Meslekî Kuruluşlar	Yarmouk Üniversitesi		
İletişim (e-posta):	Salehjaradat@yu.edu.jo		
Tarih	10/07/2020		
İmza			
Adı-Soyadı	Saleh Jaradat		

